

PROFESIJU APRAKSTU KATALOGS

SVEIKI!

Profesija ir kas tāds, kas vistiešākajā veidā ietekmē un veido mūsu dzīvi, tā ir iespēja pašapliecināties, gūt panākumus un rast gandarījumu par to, kas esam un kādi esam. Nereti gan ir bezgala grūti saprast, kura tad ir tā īstā un vienīgā, tieši mums domātā profesija. Un, tikai rodot iespēju pabūt šīs profesijas ikdienā, mēs tā pa īstam sākam saprast, ko tad šis nosaukums, piemēram, ārsts, skolotājs vai inženieris, izsaka.

Šī kataloga izstrādātāji vēlējas tev dāvēt iespēju pa “durvju spraudziņu” ielūkoties dažādu profesiju pārstāvju ikdienas gaitās un pienākumos, tā varbūt kaut nedaudz atvieglojot tavu svarīgo uzdevumu – izvēlēties.

Ikviena profesija ir ceļš uz jauniem un lielākiem profesionāliem sasniegumiem, ja vien tajā, ko dari, esi uzņēmīgs, iniciatīvas pilns, atbildīgs, profesionāls un, pats galvenais, vienmēr atvērts jaunām zināšanām un iemaņām. Pateicoties minētajām īpašībām, ikkatras profesijas pārstāvis var kļūt gan par labu vadītāju, gan mācību spēku (pedagogu, pasniedzēju) izglītības iestādēs.

Katrs no šiem 370 profesiju aprakstiem ir kāda konkrēta speciālista savas profesijas redzējums, līdz ar to, gan darba pienākumi, gan to veikšanas veids dažādos uzņēmumos var būt nedaudz atšķirīgi. Lasot pamanīsi, ka katrai profesijai ir astoņas sadaļas – apraksta sākumā iepazīstināsim ar profesijas saturu, būtiskāko aprīkojumu un instrumentiem, ko speciālists lieto, darba apstākļiem un uzņēmumu vai iestāžu veidiem, kādos sastopami šīs profesijas pārstāvji. Sadaļā “Radniecīgās profesijas” minētas profesijas, kuras pēc savas būtības ir līdzīgas aprakstītajai profesijai un varētu būt alternatīva, vēloties strādāt konkrētajā jomā, savukārt izceltas tās, kuru aprakstus vari atrast Profesiju aprakstu katalogā. Numerācija, kas norādīta pie profesijām, ir Latvijas Republikas profesiju klasifikatorā norādītais profesijas kods profesijām, kurām tādu var piemērot. Pie katras profesijas minētā darba alga norāda aptuveno minimālo un aptuveno maksimālo atalgojumu mēnesī pirms nodokļu nomaksas 2006. gada ietvaros. Savukārt profesijas apraksta pēdējā sadaļā “Ko tu vari darīt jau šodien?” varēsi izlasīt, kādas personības īpašības, iemaņas vai prasmes šajā profesijā ir būtiskas un nozīmīgas, un dažus ieteikumus, kā tās varētu attīstīt.

LAI VEICAS!

SATURS

Dabas, vides zinības	10–35
Lauksaimniecība, zivsaimniecība	36–73
Mežsaimniecība	74–95
Kokapstrāde	96–113
Būvniecība	114–185
Rūpniecība	186–289
Ēdināšana, pārtikas rūpniecība	290–329
Transports, loģistika	330–405
Elektrotehnika, elektronika, telekomunikācijas un enerģētika	406–437
Informāciju tehnoloģijas	438–475
Drošība, glābšana, aizsardzība	476–501
Veselības aprūpe un rehabilitācija	502–549
Izglītība	550–573
Sociālā palīdzība, psiholoģija	574–585
Sociālās un tiesību zinātnes	586–593
Humanitārās zinātnes	594–615
Komunikācija un mediji	616–635
Vadība un administrēšana	636–663
Ekonomika, finanses un apdrošināšana	664–703
Tirgzinības	704–725
Tūrisms, atpūta, viesmīlība	726–745
Pakalpojumu sfēra	746–767
Māksla un kultūra	768–787
Sports	788–797
Profesiju saraksts alfabēta secībā	798–799

6 SATURS

1. DABAS, VIDES ZINĪBAS

- 12 fizikis 2111 07
- 14 statistikas matemātikis 2121 02
- 16 ķīmiķis 2113 03
- 18 biologs 2211 11
- 20 mikrobiologs 2211 38
- 22 ģeologs 2114 05
- 24 meteorologs 2112 02
- 26 dabas aizsardzības vecākais speciālists 2115 03
- 28 vides inženieris 2149 56
- 30 vides pārvaldības speciālists 3439 20
- 32 vides tehnologs 3211 35
- 34 ūdenssaimniecības un atkritumu saimniecības speciālists 2149 60

2. LAUKSAIMNIECĪBA, ZIVSAIMNIECĪBA

- 38 lauksaimniecības enerģētikas inženieris 2143 13
- 40 lauksaimniecības mehānikas inženieris 2145 17
- 42 agronoms 3212 12
- 44 lauku īpašuma apsaimniekotājs 3213 11
- 46 stādudzēšanas tehniķis 3212 20
- 48 linu audzēšanas lauksaimnieks 6111 02
- 50 zemnieks 6130 03
- 52 dārznieks 6113 01
- 54 biškopis 6123 01
- 56 veterinārārsts 2223 03
- 58 veterinārārsta asistents 3227 02
- 60 zootehniķis 2211 48
- 62 kinologs 2211 50
- 64 zirgkopis 6121 18
- 66 lopkopis 6121 01
- 68 dažādu sugu dzīvnieku audzēšanas lauksaimnieks 6124 02
- 70 zivkopis 2211 42
- 72 zvejnieks 6152 02

3. MEŽSAIMNIECĪBA

- 76 mežzinis 1122 92
- 78 meža tehnologs 2149 44
- 80 mežsaimniecības inženieris 2149 58
- 82 meža taksators
- 84 mežsargs 2481 10
- 86 mežsaimniecības konsultants 3213 03
- 88 mežsaimniecības tehniķis 3212 19
- 90 kokaudzēšanas tehniķis 3212 02
- 92 mežstrādnieks 6141 05
- 94 mežsaimniecības mašīnu operators 8331 05

4. KOKAPSTRĀDE

- 98 kokapstrādes inženieris 2149 20
- 100 kokapstrādes tehnologs 3119 19
- 102 kokapstrādes iekārtu mehāniķis 7233 28
- 104 kokapstrādes darbgaldu iestatītājs 7423 01
- 106 koksnes apstrādātājs 7421 04
- 108 mēbeļu galdnieks 7422 16
- 110 galdnieks 7422 01
- 112 kokapstrādes operators 8141 03

5. BŪVNIECĪBA

- 116 būvdarbu vadītājs 1223 03
- 118 būvinženieris 2142 01
- 120 būvmateriālu tehnologs 2142 26
- 122 būvniecības tehnologs 2142 27
- 124 būvniecības kalkuletājs 3112 01
- 126 būvtehniķis 3112 02
- 128 hidrotehnikas būvinženieris 2142 11
- 130 ēku inženiertiklu tehniķis 3112 07
- 132 apdares darbu tehniķis 3112 17
- 134 koka būvju restaurators 3476 13
- 136 sanitārtehnisko iekārtu montētājs 7136 04
- 138 celtnieks 7121 01
- 140 betonētājs 7123 01
- 142 flizētājs 7122 03
- 144 namdaris (būvgaldnieks) 7124 01
- 146 mūrnieks 7122 08
- 148 jumīķis 7131 01
- 150 grīdas klājējs 7132 01
- 152 apmetējs 7133 01
- 154 skārdnieks 7129 05
- 156 stiklinieks 7135 01
- 158 kaminu licējs 7122 12
- 160 krāsotājs 7141 06
- 162 teritorijas plānotājs 2141 04
- 164 kartogrāfijas inženieris 2148 01
- 166 ģeodēzists 2114 03
- 168 mērnieks 3212 10
- 170 arhitekts 2141 01
- 172 ainavu arhitekts 2141 02
- 174 ainavu tehniķis 3212 14
- 176 ceļu projektētājs
- 178 ceļu būvinženieris 2142 15
- 180 ceļu būvtehniķis 3112 16
- 182 ceļu (tiltu) būvuzraugs 3151 07
- 184 celtniecības un ceļu būves mašīnu atslēdznieks 7233 14

6. RŪPNIECĪBA

- 188 konstruktors 2145 37
- 190 projektēšanas inženieris 2149 45
- 192 rūpniecisko mašīnu un darbarīku/mehānikas inženieris 2145 23
- 194 metrologs 2111 23
- 196 apsildes, ventilācijas un saldēšanas/mehānikas inženieris 2145 22
- 198 apsildes, ventilācijas un saldēšanas iekārtu tehniķis 3115 36
- 200 mehatronikas inženieris 2145 42
- 202 mehatroniķis 3115 46
- 204 rūpniecisko iekārtu un rīku mehāniķis 3115 14
- 206 mašīnu un aparātbūves tehnologs 3115 33
- 208 inženieris 3115 29
- 210 mehāniķis 3115 41
- 212 metināšanas tehnologs 2145 33
- 214 metinātājs 7212 01

- 216 kalējs 7221 01
- 218 metālu mašīnapstrādātājs 7223 11
- 220 ciparu programmas vadības darbgaldu iestatītājs 7223 14
- 222 instrumentatslēdznieks 7222 03
- 224 montāžas darbu atslēdznieks 8281 11
- 226 doku un ostu būvinženieris 2142 08
- 228 kuģu būves inženieris 2145 14
- 230 ražošanas sagatavošanas inženieris 2149 07
- 232 kuģu motoru mehāniķis 7231 08
- 234 farmācijas tehnologs 2146 19
- 236 ķīmijas inženieris 2146 01
- 238 ķīmisko procesu tehnologs 3111 10
- 240 ķīmijas tehniķis 3116 02
- 242 biotehnologs 3211 31
- 244 ķīmijas laborants 3111 08
- 246 papīra tehnologs 2146 13
- 248 plastmasas tehnologs 2146 14
- 250 parfimērs 2415 03
- 252 ķīmisko izejvielu pārstrādes iekārtu operators (reaktora operators) 815
- 254 šūto izstrādākumu ražošanas tehnologs 2149 37
- 256 trikotāžas izstrādājumu ražošanas tehniķis 3119 22
- 258 apģērbu modelēšanas un konstruēšanas speciālists 3471 29
- 260 ādas meistars 7332 08
- 262 drēbnieks 7433 03
- 264 šuvējs 7433 01
- 266 audējs 7432 02
- 268 tapsētājs 7437 01
- 270 dzijas vērpējs 7431 05
- 272 stikla ķimikālis 2113 09
- 274 stikla tehnologs 2149 15
- 276 stikla pūtējs 7322 01
- 278 keramikas tehnologs 2149 14
- 280 keramikāis 2452 23
- 282 keramikas meistars 7321 05
- 284 poligrāfijas ražošanas tehniķis 3119 20
- 286 teksta maketētājs 4113 07
- 288 iespiedējs 7341 03

7. ĒDINĀŠANA, PĀRTIKAS RŪPniecība

- 292 ēdināšanas pakalpojumu organizators 1225 05
- 294 pavārs 5122 01
- 296 bārmenis 5123 01
- 298 viesmīlis 5123 04
- 300 pārtikas ķimikālis 2113 08
- 302 pārtikas un dzērienu tehnologs 2146 10
- 304 pārtikas uzņēmuma ražošanas tehniķis 3119 21
- 306 pārtikas produktu pārstrādes speciālists 3119 25
- 308 piena un piena produktu tehnologa palīgs 3211 33
- 310 produkcijas kvalitātes inspektors 3153 04
- 312 pārtikas kvalitātes speciālists 3153 07
- 314 zivju apstrādātājs 6153 01
- 316 zivju kulinārs 7411 12

- 318 maiznieks 7412 01
- 320 konditors 7412 02
- 322 siera meistars 7413 02
- 324 augļu un dārzeņu konservētājs 7414 01 (7414 05)
- 326 gaļas produktu ražošanas meistars 7411 16
- 328 pārtikas un tiem radniecīgu produktu pārstrādes operators 827

8. TRANSPORTS, LOĢISTIKA

- 332 kuģa kapteinis 1124 65
- 334 ostas kapteinis 1226 34
- 336 kuģu ekspluatācijas inženieris
- 338 kuģu mehāniķis 3115 06 (7233 03)
- 340 kuģu remontu tehnologs
- 342 kuģu ekspluatācijas speciālists 3141
- 344 kuģu komandas un tām radniecīgas profesijas (matrozis) 8340
- 346 dzelzceļa transporta inženieris
- 348 vagonu/remonta inženieris 2145 40
- 350 dzelzceļa transporta automātikas telemehānikas un sakaru tehniķis 3114 23
- 352 dzelzceļa transporta pārvadājumu organizācijas un kustības drošības tehniķis 3115 50
- 354 sliežu ceļu/mašīnu un mehānismu regulētājs 7231 09
- 356 sliežu ceļu defektoskopists 7451 02
- 358 vilciena vadītājs 8311 03
- 360 pilots 2152 25
- 362 aviācijas inženieris 2145 04
- 364 gaisa kuģu tehniķis – avioniķis 2144 18
- 366 gaisa kuģu tehniskās ekspluatācijas tehniķis mehāniķis 3115 53
- 368 gaisa satiksmes vadības dispečers 3145 01
- 370 autotransporta inženieris
- 372 sauszemes motoru un mašīnu/mehānikas inženieris 2145 26
- 374 autoservisa speciālists 3115 47
- 376 automehāniķis 7231 03
- 378 vieglo automobiļu, taksometru, mazieltīpīgo kravas automobiļu un mikroautobusu vadītājs 8322
- 380 autobusu, trolejbusu un tramvaju vadītājs 8323
- 382 kravas automobiļu ar piekabēm un autovilcieniem vadītājs 8324
- 384 lauksaimniecības un mežsaimniecības mašīnu, mehānismu un iekārtu operators 8331
- 386 zemes racēju un tiem līdzīgu mašīnu operators 8332
- 388 autoceltnu un citu kraušanas iekārtu operators 8333
- 390 ceļojumu pavadonis 5111
- 392 satiksmes organizācijas inženieris 2141 09
- 394 loģistikas speciālists 3416 11
- 396 kraušanas darbu vadītājs – stividors 3115 51
- 398 transporta grafika analītiķis 4133 16
- 400 ekspedītors 4131 01
- 402 kravas noformētājs 4131 05
- 404 noliktavas pārzinis 4131 03

9. ELEKTROTEHNIKA, ELEKTRONIKA, TELEKOMUNIKĀCIJAS UN ENERĢĒTIKA

- 408 elektroinženieris 2143 01
- 410 elektronikas inženieris 2144 01
- 412 elektronikas tehnologs 2144 14
- 414 telesakaru inženieris 2144 06
- 416 telesakaru tehniķis 3114 04
- 418 radio un televīzijas sakaru inženieris 2144 09 (2144 13)
- 420 radio un televīzijas sakaru elektronikas tehniķis 3114 11 (3114 12)
- 422 elektriķis 7241 01
- 424 būvelektriķis 7137 03
- 426 autoelektriķis 7241 08
- 428 elektromontieris 7241 02
- 430 gaisvadu līniju elektromontieris 7245 12
- 432 elektronikas mehāniķis 7242 01
- 434 siltumtīklu operators 8162 08
- 436 enerģētiķis 2143 12

10. INFORMĀCIJU TEHNOLOĢIJAS

- 440 programmētājs 2132 01
- 442 programmēšanas inženieris 2131 07
- 444 informācijas tehnoloģijas projektu vadītājs 2131 12
- 446 sistēmanalītiķis 2131 14
- 448 datortehnikas inženieris 2144 17
- 450 operāciju sistēmu inženieris 3121 01
- 452 datubāzu inženieris 3121 03
- 454 programmēšanas tehniķis 3121 08
- 456 datorsistēmu un datortīklu administrators 3121 10
- 458 datorsistēmu tehniķis 3114 22
- 460 informāciju sistēmu drošības administrators 3121 16
- 462 dokumentētājs
- 464 elektronisko sakaru speciālists 3114 20
- 466 pielietojuma administrators
- 468 datorsistēmu testētājs 3121 23
- 470 datora operators 3122 03
- 472 datordizainers 2131 13
- 474 datorgrafikiķis 3121 20

11. DROŠĪBA, GLĀBŠANA, AIZSARDZĪBA

- 478 civilās aizsardzības inženieris 2149 54
- 480 darba aizsardzības speciālists 3119 04
- 482 ugunsdrošības un civilās aizsardzības tehniķis 3151 06
- 484 valsts darba inspektors 3152 01
- 486 drošības speciālists 3451
- 488 ugunsdzēsējs glābējs 3454 09
- 490 glābējs 5161 04
- 492 izmeklētājs
- 494 policists 5162 01
- 496 apsargs 5169 26
- 498 valsts robežsardzes inspektors 3453 02
- 500 militārās profesijas Nacionālajos Bruņotajos spēkos

12. VESELĪBAS APRŪPE UN REHABILITĀCIJA

- 504 ārsts 2221
- 506 ģimenes ārsts 2221 11
- 508 pediatrs 2221 65
- 510 logopēds
- 512 vecmāte 3232 01
- 514 farmaceits 2224 01
- 516 neatliekamās palīdzības ārsts 3221 02
- 518 homeopāts 2221 39
- 520 psihiatrs 2221 66
- 522 optometrists 3224 02
- 524 zobārsts 2222 02
- 526 zobu higiēnists 3225 03
- 528 zobu tehniķis 3225 05
- 530 bioniķis protēzists 2212 26
- 532 masieris 3226 03
- 534 medicīnas laborants 3211 34
- 536 uztura speciālists 2149 59
- 538 medicīnas māsa 3231 15
- 540 sabiedrības veselības speciālists 2225 04
- 542 akupunktūras ārsts 2221 04
- 544 fiziskas rehabilitācijas ārsts 2221 10
- 546 fizioterapeits 3226 02
- 548 ergoterapeits 3226 09

13. IZGLĪTĪBA

- 552 izglītības iestādes vadītājs 1319 14
- 554 pasniedzējs 2310 08
- 556 vidējās izglītības skolotājs 2320 01
- 558 profesionālās izglītības skolotājs 2320 07
- 560 pamatzglītības skolotājs 2331 01
- 562 sociālais pedagogs 2353 01
- 564 pieaugušo izglītības pedagogs
- 566 pirmsskolas izglītības pedagogs 3320 01
- 568 speciālās izglītības iestādes skolotājs 3330
- 570 auklis 5131 01
- 572 autovadīšanas instruktors 3340 01

14. SOCIĀLĀ PALĪDZĪBA, PSIHOLOĢIJA

- 576 sociālās aprūpes karitatīvais darbinieks, diakons 2462 01
- 578 sociālais aprūpētājs 3461 01
- 580 sociālais darbinieks 2446 01
- 582 psihologs 2445 01
- 584 psihoterapeits 2221 75

15. SOCIĀLĀS UN TIESĪBU ZINĀTNES

- 588 sociologs 2442 11
- 590 politologs 2443 08
- 592 jurists 2421 02

16. HUMANITĀRĀS ZINĀTNES

- 596 filozofs 2443 06
- 598 vēsturnieks 2443 02

- 600 filologs 2444 07
- 602 tulks 2444 03
- 604 tulkotājs 2444 10
- 606 surdotulks 3462 01
- 608 bibliotekārs 2432 02
- 610 bibliotēku informācijas speciālists 3479 02
- 612 teologs 2461 13
- 614 mācītājs 2461 07

17. KOMUNIKĀCIJA UN MEDIJI

- 618 redaktors 2451 13
- 620 žurnālists 2451 17
- 622 literārais redaktors 2451 19
- 624 TV ziņu raidījumu moderators (TV diktors) 3472 01
- 626 sabiedrisko attiecību speciālists 3429 16
- 628 reklāmas/uzņēmējdarbības pakalpojumu speciālists 3429 05
- 630 radošais (kreatīvais) direktors
- 632 mediju plānotājs
- 634 reklāmas konsultants 3429 09

18. VADĪBA UN ADMINISTRĒŠANA

- 638 liela uzņēmuma/iestādes vadītājs 121
- 640 pamatdarbības struktūrvienības vadītājs 122
- 642 maza uzņēmuma vadītājs 131
- 644 producents 1229 11
- 646 menedžeris
- 648 kvalitātes vadības sistēmu vadītājs 2413 01
- 650 projektu vadītājs 2414 03
- 652 personāla atlases speciālists 2412 09
- 654 referents 2481 04
- 656 biroja administrators 3439 27
- 658 personāla speciālists 3439 28
- 660 namu pārvaldnieks 3439 31
- 662 lietvedis 4141 03

19. EKONOMIKA, FINANSĒS UN APDROŠINĀŠANA

- 666 ekonomists 2441 02
- 668 starptautisko ekonomisko attiecību speciālists 2441 16
- 670 auditoris 2411 04
- 672 finanšu tirgus analītiķis 2441 12
- 674 nodokļu ekonomists 2441 09
- 676 kredītu analītiķis 3411 16
- 678 kredītprojektu vadītājs 3411 14
- 680 kredītu menedžeris
- 682 maksājumu karšu speciālists 3411 36
- 684 vērtspapīru eksperts 3411 20
- 686 brokeris 3411 17
- 688 grāmatvedis 3433 01
- 690 banku speciālists 3411 47
- 692 nodokļu/nodevu administrators 4121 07
- 694 finansists 4122 02
- 696 apdrošinātājs 3412 02
- 698 muitas eksperts 3441 03
- 700 nekustamā īpašuma speciālists – mākleris 3413 02
- 702 nekustamā īpašuma vērtētājs 3212 16

20. TIRGZINĪBAS

- 706 elektroniskās komercijas speciālists 2419 06
- 708 tirgzinības/tirgvedības vadītājs 2419 10
- 710 sagādnieks 3416 03
- 712 tirdzniecības pārstāvis - dileris 3415 08
- 714 pārdošanas speciālists - merčendaizers 3415 10
- 716 mazumtirdzniecības komercdarbinieks 3429 18
- 718 tirgzinības un tirdzniecības speciālists 3429 21
- 720 prečzinis 4131 06
- 722 mazumtirdzniecības pārdevējs 5220 05
- 724 tirgus pārdevējs 5230 03

21. TŪRISMS, ATPŪTA, VIESMĪLĪBA

- 728 ekotūrisma pārvaldnieks 1229 35
- 730 atpūtas organizēšanas speciālists 3477
- 732 ceļojumu organizators 3414 02
- 734 ceļojumu konsultants 3414 01
- 736 lauku tūrisma speciālists 3478 06
- 738 kultūras tūrisma gids 3478 04
- 740 viesnīcnieks 1315 08
- 742 viesnīcas administrators 5121 02
- 744 viesnīcu servisa speciālists 5121 24

22. PAKALPOJUMU SFĒRA

- 748 skaistumkopšanas speciālists 3229 11
- 750 vizuālā tēla stilists 5141 12
- 752 frizieris 5141 02
- 754 klientu konsultants 3411 35
- 756 klientu apkalpošanas operators 4222 06
- 758 pasta speciālists 3439 30
- 760 pasta operators 4212 11
- 762 fotogrāfs 3131 10
- 764 kurpnieks 7442 01
- 766 florists 7331 06

23. MĀKSLA UN KULTŪRA

- 770 mākslinieki - vizuāli plastiskās mākslas 2452
- 772 interjeristi un dizaineri 3471
- 774 restauratori 3476
- 776 komponisti, mūziķi, dziedātāji 2453
- 778 horeogrāfi un dejotāji 2454
- 780 kino, teātru un citu mākslas iestāžu režisori un aktieri 2455
- 782 attēla un skaņu ierakstu aparātūras speciālisti 3131
- 784 tērpu demonstrētāji un citi modeļi 5210
- 786 mākslas izstāžu kurators 2452 18

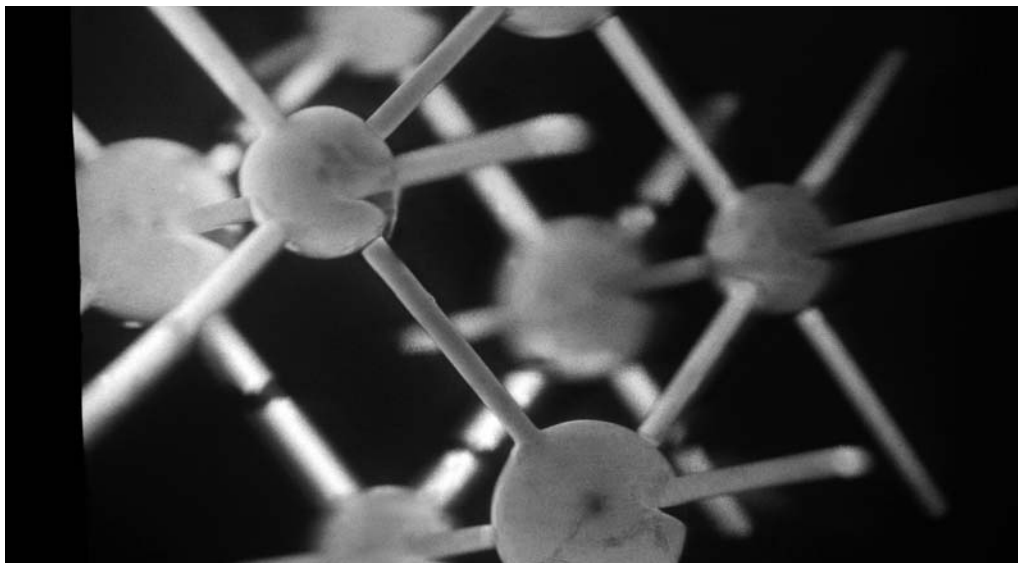
24. SPORTS

- 790 sporta organizators 2359 05
- 792 vingrošanas nodarbību instruktors 3475 10
- 794 sporta treneris 3475 08
- 796 profesionāls sportists 3475 07

DABAS, VIDES ZINĪBAS

fiziķis	12
statistikas matemātiķis	14
ķīmiķis	16
biologs	18
mikrobiologs	20
ģeologs	22
meteorologs	24
dabas aizsardzības vecākais speciālists	26
vides inženieris	28
vides pārvaldības speciālists	30
vides tehnologs	32
ūdenssaimniecības un atkritumu saimniecības speciālists	34

FIZIKĪS

KODS 2111 07

DARBA SATURS Fiziķis pēta apkārtējā pasaulē esošos objektus un tajā notiekošās parādības. Atkarībā no pētāmiem objektiem un parādībām fiziķis var specializēties noteiktos virzienos, piemēram, elementārdaļiņu fizikā, astrofizikā, atomfizikā, kondensētas vides fizikā, bioloģiskā fizikā.

Fiziķis eksperimentators veido eksperimentālas iekārtas dažādu parādību pētīšanai, veic mērījumu rezultātu apstrādi, izmantojot datortehniku, un sniedz to interpretāciju, piemēram, pēta magnētiskā lauka ietekmi uz šķidra metāla plūsmu. Zinātniski pētnieciskās laboratorijās fiziķi veic pētījumus, kuri saistīti ar dažādu jaunu objektu un to uzvedības likumsakarību izpēti. Tajās noskaidroto parādību likumsakarības vēlāk kļūst par pamatu dažādu ikdienā izmantojamu iekārtu un procesu izveidošanai. Lielu kompāniju laboratorijās fiziķi veic pētījumus, lai optimizētu un izstrādātu jaunus tehnoloģiskos procesus.

Fiziķi teorētiķi veido jēdzienus un koncepcijas, lai matemātiski aprakstītu apkārtējās pasaules parādības. Loģiski nepretrunīgu jēdzienu un likumu kopa veido teorijas, uz kuru pamata var izdarīt secinājumus un prognozes par parādībām, kuru aprakstam teorija izveidota. Secinājumiem, kuri tiek iegūti ar fizikālas teorijas palīdzību, ir jābūt eksperimentāli pārbaudāmiem.

Būtiska fizikālas teorijas īpašība ir tās kvantitatīvais raksturs (tāds, kas ir ar skaitli izmērāms), kas dod kvantitatīvu atbildi par aprakstāmo parādību. Tas izriet no fizikālas teorijas būtības, kura tiek veidota, matemātiski korektā veidā aprakstot apkārtējo pasauli. Tas nozīmē, ka fiziķis teorētiķis, līdztekus apkārtējās pasaules procesu izpratnei veic nepieciešamās abstrakcijas un formalizācijas, lai novērojāmās parādības aprakstītu matemātiski, piemēram, modelē asteroīdu kustību Saules sistēmā.

Matemātika dod precīzas receptes, kā apskatāmās parādības un ar tām saistītie vienādojumi var tikt aprēķināti skaitliski. Fiziķis teorētiķis tās izmanto savā darbā.

Fiziķi savu darbu apkopo rakstu veidā, kurus iesniedz publicēšanai vai apkopo atskaišu veidā gadījumos, kad veiktajiem pētījumiem dažādu iemeslu dēļ ir konfidenciāls raksturs. Savukārt, lai informētu par saviem sasniegumiem, viņi piedalās konferencēs. Konferences un zinātniskie žurnāli, kā arī personiski kontakti veido vidi, kurā notiek pētāmo objektu un parādību izvēle. Lai sekotu pasaulē notiekošajam, fiziķi regulāri strādā ar internetu un dažādām datubāzēm.

Mūsdienu fiziķis eksperimentators orientējas dažādu firmu piedāvāto materiālu un iekārtu klāstā, lai atlasītu un izveidotu iekārtu savu iecerēto eksperimentu veikšanai.

Tā kā iegūstamo rezultātu apjomi ir milzīgi, to apstrāde ir iespējama vienīgi ar jaudīgu datoru palīdzību. Fiziķi savā darbā izmanto dažāda veida programmatūru, kura paredzēta vai nu eksperimentāla procesa vadīšanai un to rezultātu apstrādei, vai dažādu attēlu apstrādei un sintēzei (no vairākiem attēliem uztaisa vienu), kā tas notiek, piemēram, tomogrāfijā, konfokālā mikroskopā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI /APRĪKOJUMS Fiziķi eksperimentatori darbā izmanto speciālu laboratorijas aprīkojumu, sākot no milzīgiem elementārdaļiņu paātrinātāju tuneliem, beidzot ar optisku pincešu iekārtām. Fiziķis teorētiskās darbā lieto jaudīgus datorus ar speciālu programmatūru, internetu.

DARBA APSTĀKĻI Fiziķis parasti strādā telpā, kura ar apkārtējo pasauli saistīta ar interneta palīdzību, vai laboratorijās, astoņu stundu darba dienu, tomēr, tā kā, piemēram, kādas teorijas izveide vai eksperimenta veikšana lielā mērā ir neprognozējams process, darba laiks var būt ļoti dažāds.

DARBA IESPĒJAS Fiziķi var strādāt zinātniski pētnieciskās laboratorijās, izglītības iestādēs, kā arī dažādu firmu zinātniski pētnieciskās laboratorijās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība fizikā. Mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga fiziķa profesijā ir 400–1000 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no zinātniskā grāda, pedagoģiskā titula un sasniegumiem.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Programmētājs 2132 01

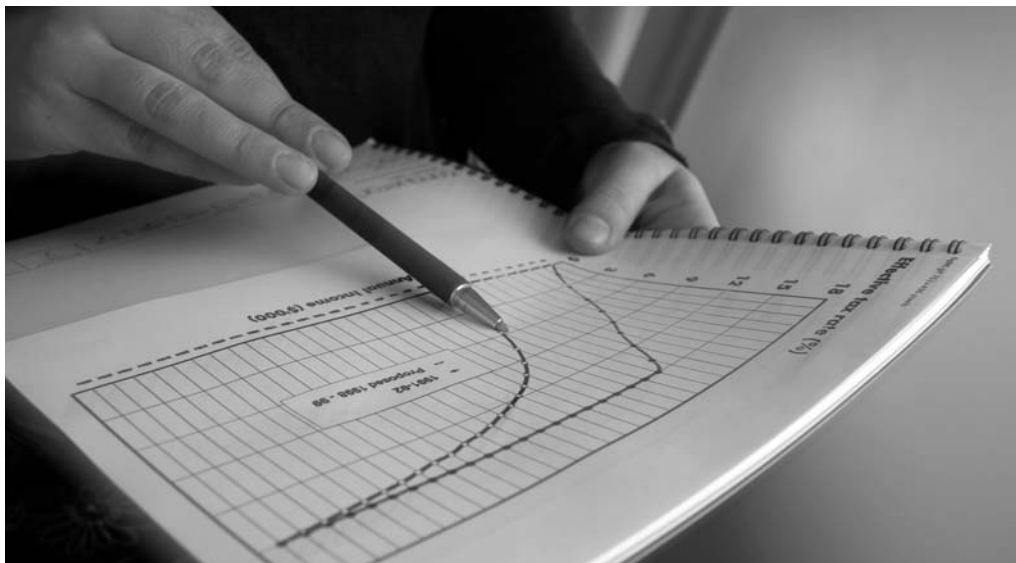
Matemātiķis 2121 05

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē, piemēram, kā ūdens blusai izdodas kustēties pa ūdens virsmu, vai kādēļ jūras zvaigznēm parasti ir tikai pieci stari, vai kādēļ zebra izkrāsota ar linijām, bet žirafes krāsojums atgādina putu struktūru. Prasme novērot bieži saistīta ar dažādu atklājumu izdarīšanu.

Lai matemātiska rakstura grūtības nesarežģītu fizikālas dabas jautājumu noskaidrošanu, fiziķim svarīgas izcilas matemātikas zināšanas, kam nepieciešams regulārs un ilgstošs treniņš. Ģeometrijas un algebras uzdevumu risināšana, programmēšana attīstīs arī tādu būtisku īpašību kā precīzu un loģisku domāšanu.

Tā kā mūsdienu teorētiskā fizika ir tik sarežģīta, ka praktiski nav iespējams gūt nopietnus rezultātus bez citu pētnieku darba un ideju izmantošanas, tad svarīgi mācēt orientēties dažādos informācijas avotos un prast svešvalodas. Tā kā fiziķis teorētiskās pēc savas būtības ir teorētisku koncepciju radītājs, tad vēlami zināmi priekšzīņi filozofijā.

Tā kā nākotnes fizikas problēmas būs saistītas ar dzīvo pasauli, tad īpaša vēriba līdztekus fizikai un matemātikai ir jāpievērš tādiem priekšmetiem kā bioloģija, ķīmija, kā arī informātika un svešvalodas.

STATISTIKAS MATEMĀTIĀS

KODS 2121 02

DARBA SATURS Statistikas matemātikā apkopo, analizē un skaidro pētījumu un eksperimentu skaitliskos rezultātus. Statistikas informācija ir skaitļi, kas tiek apkopoti, sagrupēti un sakārtoti tabulās, lai ar to palīdzību varētu raksturot un analizēt dažādas sociālas un juridiskas problēmas, piemēram, prognozēt dzimstības pieaugumu, iedzīvotāju vidējo mūža ilgumu tuvāko simt gadu laikā vai ekonomiskās situācijas attīstību, izstrādātu, piemēram, saražotās produkcijas kvalitātes kontroles testus, analizētu lauksaimniecībā izmantojamo zemju sadalījumu pa reģioniem, prognozētu ražu dažādās lauksaimniecības nozarēs vai palīdzētu uzņēmumu vadītājiem un valsts amatpersonām lēmumu pieņemšanā un jaunu programmu rezultātu novērtēšanā.

Lai veiktu konkrētus pētījumus, statistikas matemātikā parasti specializējas kādā zinātņu jomā, piemēram, bioloģijā, ķīmijā, ekonomikā, jurisprudencē, lauksaimniecībā vai inženierzinātnēs.

Saņemot darba uzdevumu, viņš apzina risināmā jautājuma sarežģītības pakāpi, noskaidro varbūtējos risinājuma veidus, paredz, kā konkrētā problēma varētu attīstīties un kādi riska faktori to ietekmēs. Balstoties uz šo datu kopumu, statistikas matemātikā izvēlas piemērotākās statistiskās izpētes metodes, piemēram, anketēšanu, intervēšanu, dokumentu analīzi, matemātisko modelēšanu, kuru rezultātā savukārt var izrēķināt, piemēram, vidējos aritmētiskos rādītājus, kā arī gūt daudz sarežģītākus matemātiskos rādītājus. Viņš var izpētīt, piemēram, kādēļ vienas bankas klienti izmanto tieši šo banku, tā rodot iespēju raksturot banku tirgu kopumā, vai aprēķināt, cik daudz valstī ir cilvēku, kuri pelna virs vidējās algas, un kāda savukārt ir viņu vidējā alga.

Nereti, izmantojot intervēšanu vai anketēšanu, statistikas matemātikā interesējošo jautājumu neuzdod tieši, jo iegūtās atbildes var būt neprecīzas, tādēļ no vairākiem netiešiem jautājumiem, izmantojot statistiskās metodes (atkarībā no uzdoto jautājumu skalas, mērķa), var noskaidrot esošo situāciju vai noteikt kādas problēmas cēloni, piemēram, kādas banku īpašības veicina klientu lojalitāti un kādas – klientu aiziešanu pie konkurentiem.

Statistikas matemātikis piedalās aptaujas anketu izveidē, kad tiek pārbaudīta anketas atbilstība matemātiskajai loģikai. Svarīgi, lai aptaujas anketās nebūtu kļūdu, jo tad tiks iegūti neprecīzi rezultāti. Viņi pieņem lēmumus, kur un kā iegūt datus, nosaka izlases pārbaudes grupas veidu un lielumu, izstrādā pārskata aptaujas veidlapu vai atskaites formu. Tāpat viņi arī izstrādā instrukcijas darbiniekiem, kas apkopos atskaites datus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Statistikas matemātikis darbā lieto datoru un speciālas statistikas datorprogrammas, kā arī dažādu biroja tehniku, piemēram, kopēšanas iekārtu, skeneri, printeri.

DARBA APSTĀKĻI Statistikas matemātikis strādā biroja tipa telpās astoņas darba stundas dienā. Atsevišķos gadījumos ir jāstrādā arī virsstundas. Dažreiz statistikas matemātikim, lai savāktu datus pārskatiem vai organizētu un kontrolētu šo datu iegūšanu, jānodod darba komandējums.

DARBA IESPĒJAS Statistikas matemātikis var strādāt valsts vai privātzņēmumos, statistikas pārvaldē.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība matemātikas statistikā, fizikā. Mācību ilgums 5 gadi. Statistikas matemātika darbu var veikt arī ar augstāko izglītību ekonomikā, ja augstskolas programmas ietvaros apgūts arī statistikas matemātikas kurss.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga matemātika statistikā profesijā ir 300–800 latu. Algas apmērs atkarīgs no darba pieredzes, profesionalitātes, atbildības pakāpes un uzņēmuma veida.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Matemātikis 2121 05

Statistikis 2122 03

Lietišķās statistikas statistikis 2122 05

Ekonomikas statistikis 2122 08

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev šķiet interesants darbs ar dažādiem datiem, to apstrāde, dažādu likumsakarību saskatīšana? Vai patik risināt matemātikas un fizikas uzdevumus?

Statistikas matemātika profesijā būtiska ir loģiskā un matemātiskā domāšana, datu analīzes spējas, ko veicinās matemātikas, fizikas, ķīmijas, atjautības uzdevumu risināšana un krustvārdu miklu minēšana, šaha un stratēģijas spēļu spēlēšana, kā arī dalība (arī kā skatītājam) dažādās prāta spēlēs un šovos. Nozīmīga ir augsta precizitāte dažādu uzdevumu izpildē, jo pat sīku kļūdu pieļaušana aprēķinos var novest pie kļūdainiem rezultātiem.

Tā kā statistikas matemātikim labi jāprot veikt aprēķinus ar datora palīdzību, var trenēties risināt matemātiskus uzdevumus ar dažādu aprēķinu veikšanai paredzētām programmām, piemēram, *MS Excel*.

No mācību priekšmetiem īpašu uzmanību pievērš matemātikai, fizikai, informātikai un biznesa ekonomiskajiem pamatiem.

ĶĪMIĶIS

KODS 2113 03

DARBA SATURS Ķīmiķis sintezē (rada) dažādus jaunus ķīmiskus savienojumus, izmantojot speciālas metodes un standartu aprakstus. Viņš pārbauda dažādas vielas, lai noteiktu to sastāvu un/vai kaitīgās sastāvdaļas tajās. Ja pārbaudāmais materiāls satur kaitīgas vielas, ķīmiķis pārbauda, vai šo vielu daudzums nepārsniedz pieļaujamās normas. Šādā veidā tiek pārbaudīti pārtikas produkti, ūdens un augsne. Ķīmiķis arī var izstrādāt metodes, kuras izmanto vielu pārbaudīšanā vai jaunu savienojumu sintezē (radīšanā), par pamatu izmantojot speciālas literatūras aprakstus un savu pieredzi.

Ķīmiķis analītiķis veic vielu, ķīmisko savienojumu un produktu kvalitatīvu (pēc īpašībām) un kvantitatīvu (pēc apjoma) analīzi, lai pārbaudītu vielu tīrību, atbilstību uzņēmumu vai starptautiskajiem kvalitātes standartiem un prasībām, piemēram, ūdens tīrību dzeramā ūdens standartu prasībām. Uzņēmumos ķīmiķis analītiķis veic izejvielu, starpproduktu un gala produktu analīzi, lai atzītu tos par derīgiem, izbrāķētu vai nosūtītu pārstrādāšanai. Ķīmiķis analītiķis var arī izstrādāt konkrētas metodes, ar kurām veikt ķīmisko analīzi un aprakstīt tās norises gaitu.

Ķīmiķis organīķis laboratorijās un ražošanas uzņēmumos rada jeb sintezē organiskos savienojumus (līdzīgus tiem, kas pastāv dabā, piemēram, citronskābe, vitamīni) un attīra tos. Zinātniskajos institūtos ķīmiķis organīķis bieži nodarbojas ar sintētisko medicīnisko preparātu radīšanu un to nodošanu tālākai izpētei un ietekmes pārbaudei uz dzīvniekiem. Ķīmiķis organīķis kontrolē starpproduktu kvalitāti, šajā procesā vai nu iesaistot, vai neiesaistot ķīmiķi analītiķi. Ķīmiķis organīķis cenšas atrast ātrāko un lētāko veidu beigu produkta iegūšanai. Viņš arī var izstrādāt metodes, ar kurām veikt dažādu organisko vielu sintēzi (parasti šīs metodes sastāv no vairākām pakāpēm).

Ķīmiķis neorganīķis laboratorijās un ražošanas uzņēmumos sintezē neorganiskos savienojumus. Zinātniskajos institūtos ķīmiķis neorganīķis pārsvarā nodarbojas ar dažādu jaunu kompozitmateriālu izstrādi, tas ir, novērtē dažādu piedevu pievienošanas, kā arī dažādu fizikālo parametru (piemēram, temperatūras, spiediena) ietekmi uz materiāla īpašībām. Ķīmiķa neorganīķa darbs lielākoties saistīts ar vielu fizikālo īpašību, temperatūras, spiediena un berzes radīto izmaiņu pētīšanu.

Ķīmiķis tehnologs laboratorijas ķīmiķu pētniecisko darbu rezultātus ievieš ražošanā, tas ir, ja laboratorijas apstākļos tiek izstrādāta kāda viela, tad ķīmiķis tehnologs veic visus iespējamus aprēķinus un procesa plānošanu, lai galarezultātā tiktu izpildīts darba uzdevums, piemēram, tiktu saražoti 100 kg produkta divu stundu laikā. Ķīmiķis tehnologs veic arī enerģētiskos un kinētiskos aprēķinus, kas veido ražošanas procesa pamatu, kā arī izstrādā ražošanas procesa shēmas.

Pārtikas ķīmiķis veic visus tos pašus darba uzdevumus, ko ķīmiķis analitiķis, tikai viņš ir specializējies pārtikas produktu analizē.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Ķīmiķis darbā lieto stikla traukus, svarus, pipetes, biretes, termometrus, kā arī daudz un dažādas specifiskas ierīces un instrumentus, piemēram, mikroskopus, UV/VIS spektrometrus, šķidrums un gāzu hromatogrāfus, rentgenfluorescences iekārtas, ietvaicēšanas iekārtas, mufelkrāsnis un žāvskapjus. Viņš lieto arī aizsargapģērbu strādājot ar indīgām vielām, stiprām skābēm un sārmu, ķīmiķis lieto aizsargmasku, brilles, cimdus un speciālus apavus. Dokumentējot rezultātus, viņš izmanto datoru un citu biroja tehniku, dažādu normatīvo dokumentāciju, instrukcijas, standartus.

DARBA APSTĀKĻI Ķīmiķis strādā laboratorijā telpās. Ķīmiķis pamatā strādā astoņu stundu darba dienu, bet, ja darbs norit nepārtrauktas ražošanas apstākļos, viņš var strādāt maiņās pēc iepriekš sastādīta grafika. Sakarā ar kaitīgiem darba apstākļiem ķīmiķim var būt noteikta īsāka darba diena.

DARBA IESPĒJAS Ķīmiķis var strādāt līgumu laboratorijās (laboratorijās, kuras pieņem vielu paraugus no ražotājiem, tirgotājiem vai valsts dienestiem un par samaksu veic to analīzi), ražošanas uzņēmumos, zinātniski pētnieciskos institūtos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība ķīmijā. Mācību ilgums 3–5 gadi. Vienkāršāko pamatdarbu veikšanai (piemēram, parauga sagatavošanai) nepieciešama profesionālā vidējā izglītība, mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga ķīmiķa profesijā ir 150–1500 latu. Atalgojums atkarīgs no uzņēmuma un darbinieka atbildības pakāpes. Alga ir augstāka arī metožu izstrādātājiem un laboratoriju vadītājiem.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Biotehnologs 3211 31

Ķīmisko procesu tehnologs 3111 10

Medicīnas laborants 3211 34

Pārtikas ķīmiķis 2113 08

Ķīmijas inženieris 2146 01

Ķīmijas tehniķis 3116 02

Mikrobiologs 2211 38

Bioķīmiķis

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē ķīmija? Vai tu vēlētos pats radīt kādu jaunu vielu, kuru izmantojot būtu iespējams kāds jauns produkts, jaunas iespējas dabas aizsardzībā vai sadzīves priekšmetu lietošanā? Vai tev patiktu darbs laboratorijā, kur, ģērbies baltā virsvalkā, tu darbotos ar specifisku aparatūru un dažādiem sarežģītiem instrumentiem?

Lai strādātu par ķīmiķi, būtiska ir pacietība un precizitāte, prasme patstāvīgi domāt un izdarīt secinājumus un bieži arī intuīcija. Izvēlies nodarbes, kurās vari trenēt roku veiklību, pacietību un neatlaidību! Piedalies dažādās diskusiju grupās – tas palīdzēs tev attīstīt elastīgas un patstāvīgas domāšanas prasmes! Noderēs arī labas svešvalodu prasmes, jo speciālā literatūra bieži ir pieejama angļu vai vācu valodā.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā ķīmija, fizika, matemātika un svešvalodas.

BIOLOGS

KODS 2211 11

DARBA SATURS Biologs pēta visas dzīvības formas – cilvēku, dzīvniekus un augus, to izcelsmi, attīstību, ķīmisko un fizikālo formu, struktūru, sastāvu, dzīvības un reprodiktīvos (vairošanās) procesus.

Biologi nodarbojas ar izmēģinājumiem gan laboratorijās, gan uz lauka, viņi pēta mikroorganismu (baktēriju, viēšūnas organismu, vīrusu) attīstību, struktūru un funkcionēšanu, kā arī fizikālo (piemēram, temperatūras, gaismas, mitruma) un ķīmisko (dažādu vielu) faktoru ietekmi uz dažādām šūnām, tāpat pēta augu valsts un dzīvnieku valsts dzīvības formas, bet iegūtos rezultātus praktiski izmanto lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un medicīnā, dabas aizsardzībā un sugu saglabāšanā. Viņi aplūko arī cilvēku, dzīvnieku un augu iedzimtību (organisma un šūnu pazīmju un īpašību pēctecība paaudžu maiņā).

Daži no biologa praktiskā darba piemēriem varētu būt: putnu ligzdošanas vietu izpēte, apdraudēto augu un dzīvnieku sugu saglabāšana, tautsaimniecībā kaitīgo augu apkarošana.

Biologs nodarbojas ar zinātniski pētniecisko darbu, attīsta dažādas teorijas ar bioloģiju saistītās nozarēs, piemēram, mikrobioloģijā (zinātne par mikroorganismiem), citoloģijā (zinātne par šūnām), ģenētikā (zinātne par iedzimtību un mainību), zooloģijā (zinātne par dzīvniekiem), botānikā (zinātne par augiem), ekoloģijā (zinātne par organismu un vides attiecībām). Pētījumi un eksperimentu rezultāti tiek publicēti un izmantoti arī dažādās saistītās zinātņu nozarēs.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Strādājot laboratorijā, biologs darbā lieto laboratorijas aprīkojumu, piemēram, mikroskopu, palielināmos stiklus, laboratorijas traukus (mēģenes, kolbas), pipetes, pincetes, skalpeli, preparēšanas adatas. Lauka apstākļos atkarībā no pētījamā objekta biologs darbā izmanto augu un dzīvnieku noteicējus (grāmatas, kurās ilustratīvi aprakstītas visas Latvijā sastopamās augu un dzīvnieku sugas), nazi, šķēres, polietilēna maisiņus

augu paraugu ievākšanai un apstrādei, dažāda veida lamatas (kukaiņiem, grauzējiem, zīdītājiem), kukaiņu ķeramos tīkliņus, putnu ķeramos tīklus, ievācot materiālu ūdeni – dažādus tīklus, skrāpjus un gruntssmēļņus.

Lauka pētījumos iegūtā informācija tiek apstrādāta, sistematizēta un analizēta, izmantojot atbilstošu datoraprīkojumu un programmatūru.

DARBA APSTĀKĻI Darbs tiek veikts laukā (piemēram, pļavā, mežā, jūrā, purvā), laboratorijās un biroja tipa telpās.

Laboratorijā un biroja tipa telpās biologs parasti strādā astoņu stundu darba dienu, bet lauka apstākļos darba ilgums atkarīgs no situācijas, var būt nepieciešams strādāt vairāk nekā astoņas stundas. Bieži var nākties mērot lielus ceļa attālumus kājām, lai ar autotransportu netraucētu apkārtējai videi.

DARBA IESPĒJAS Biologs var strādāt zinātniski pētnieciskajos institūtos, vides kontroles un uzraudzības dienestos, produkcijas kontroles dienestos, mācību iestādēs, pārtikas un farmaceitisko preparātu ražošanas firmās, notekūdeņu un atkritumu pārstrādes dienestos, zoodārzos, īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, meža dienestā, muzejos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Biologam nepieciešama augstākā izglītība bioloģijā. Mācību ilgums ir 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga biologa profesijā ir 160–1000 latu. Algas apjoms atkarīgs no veicamo pētījumu aktualitātes un nozares (labi atalgoti pētījumi ir farmācijā – zāļu pētniecībā un izstrādāšanā).

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Ķīmiķis 2113 03

Biotehnologs 3211 31

Dabas aizsardzības vecākais speciālists 2115 03

Bioķīmiķis 2212 02

Ģeogrāfs 2442 05

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk dzīvā daba? Vai pamani mazu vaboliņu uz sienas un ar interesi vēro tās darbošanos? Vai tu labprātāk dodies uz mežu, brīvā dabā nekā skaties televīziju?

Biologa profesijā ļoti būtiska ir zinātkāre, mērķtiecība un pacietība, jo iespējams, ka stundām ilgi būs jādara viens un tas pats, lai sasniegtu rezultātu.

Piedalies dažādās aktivitātēs brīvā dabā – tā tev būs laba iespēja pārbaudīt savas iemaņas un spēkus darbam lauka apstākļos. Pamēģini pēc tam pieredzēto secīgi pierakstīt un pārskatāmi sakārtot – tas palīdzēs attīstīt pašdisciplīnu un prasmi rīkoties ar lielu informācijas apjomu.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā bioloģija, ķīmija, fizika, ģeogrāfija, veselības mācība, matemātika un svešvalodas.

MIKROBIOLOGS

KODS 2211 38

DARBA SATURS Mikrobiologs pēta baktērijas, rauga un pelējuma sēnītes, kā arī vīrusus, to uzbūvi, funkcijas un nozīmi. Viņš izstrādā veidus, kā dabā pastāvošos mikroorganismus varētu izmantot cilvēku labā, piemēram, miklas raudzēšanā maizei, skābo piena produktu pagatavošanā, alus un vīna darīšanā, ādu un linu mīcēšanā.

Mikrobiologi, kuri nodarbojas ar zinātņi, laboratorijā veic dažādus pētījumus un izmēģinājumus, lai izziņātu kādu jaunu mikroorganismu pielietojuma veidu, izpētītu mikroorganismu funkcijas un dabu. Šie mikrobiologi izstrādā tehnoloģijas, kā, piemēram, dažādojot pārtikas produkta garšu, nezaudēt tā sākotnējās īpašības. Sākumā šos procesus viņi izmēģina mēģenēs vai kolbās un ar dažādu analīžu palīdzību pārbauda, cik veiksmīgi šie procesi norisinās. Ja rezultāts ir pozitīvs, tad projektu izmēģina praksē.

Vides mikrobiologi pēta un meklē iespējas, kā ar mikroorganismu vai to sugu kompleksu palīdzību attīrīt vides piesārņojumu. Viņi apzina mikroorganismus un to iedarbību, kas palīdzētu noārdīt kaitīgās vielas.

Daļa vides mikrobiologu nodarbojas tikai ar vides piesārņojuma kontroli. Viņi pārbauda ūdens kvalitāti peldvietās, ūdenstilpēs un augsnē rūpniecisku un citu piesārņojuma riskam pakļautu teritoriju tuvumā un šos apsekošanas rezultātus dara zināmus plašākai sabiedrībai.

Mikrobiologi – gēnu inženieri ar gēnu inženierijas metožu palīdzību (tehnoloģiju komplekss, kas ļauj pārveidot organismus, izmantojot dzīvu organismu ģenētisko materiālu, kā arī mākslīgi radītus gēnus) liek mikroorganismiem veikt kādas noteiktas funkcijas, kādas dabā tiem nav paredzētas, tā gūstot kādu cilvēkam izdevīgu un labvēlīgu rezultātu (piemēram, vienkāršas baktērijas ar gēnu inženierijas metodēm var pārveidot tā, ka tās sāk producēt retas ārstniecības vielas (cilvēka insulīns, cilvēka augšanas hormoni).

Medicīnas mikrobiologi strādā medicīnas laboratorijās un nosaka nelabvēlīgo mikroorganismu klātbūtni pētāmajā materiālā, piemēram, krēpās, urīnā. Uzsējot inficēto materiālu speciālās barotnēs vai izmantojot testus, viņi nosaka infekcijas klātbūtni un tās veidu, kā arī veic rezultātu analīzi.

Pārtikas rūpniecības mikrobiologi paņem ražojamā produkta paraugus un pēc mikroorganismu sastāva kontrolē, kā virzās ražošanas process. Piemēram, lai jogurts atbilstu nepieciešamajām garšas īpašībām vai alus nepārrūgtu, mikrobiologi paņem tā paraugu un ar dažādām metodēm nosaka tā gatavības stadiju. Viņi arī nepieciešamības gadījumā var šos gatavības procesus paātrināt vai palēnināt.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Mikrobiologs darbā lieto laboratoriskās iekārtas, piemēram, mikroskopus (gaismas, elektroniskos), laboratorijas traukus (kolbas, mēģenes, pipetes, barotnes) un mērinstrumentus (spektra fotometrus, centrifūgas, hromotogrāfus, fermentatorus). Viņš darbā izmanto gumijas cimdsus, sejas maskas, kā arī datoru un specializētas datorprogrammas, dažādu veidu biroja tehniku.

DARBA APSTĀKĻI Mikrobiologi pārsvarā strādā laboratorijās, sterilā vidē. Vides mikrobiologi, iegūstot piesārņotās augsnes vai ūdens paraugus, strādā ārā, vēlāk šos materiālus apstrādājot laboratorijas vidē. Laboratorijās strādājošie mikrobiologi strādā astoņu stundu darba dienu, bet, lai spētu nepārtraukti sekot baktēriju attīstības procesam, viņi bieži strādā maiņās saskaņā ar noteiktu darba grafiku, arī brīvdienās un svētku dienās. Zinātnē strādājošie mikrobiologi strādā astoņu stundu darba dienu, taču bieži nākas strādāt virsstundas un brīvdienās. Mikrobiologa darbs saistīts ar dažādām ķīmiskām vielām, nepatīkamām smakām, bīstamiem mikroorganismiem.

DARBA IESPĒJAS Mikrobiologi var strādāt klīnikās, slimnīcās, zinātniskajos institūtos, pārtikas rūpniecības uzņēmumos laboratorijās un vides aizsardzības iestādēs.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība mikrobioloģijā, ko var apgūt 5 gadu laikā (3 gadu studijas bioloģijā un 2 gadu studijas, specializējoties mikrobioloģijā).

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga mikrobiologa profesijā ir 200–600 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no specializācijas un darba vietas.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Biologs 2211 11

Ķīmijas tehniķis 3116 02

Pārtikas ķīmiķis 2113 08

Biotehnologs 3211 31

Ķīmiķis 2113 03

Bakteriologs 2211 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē dabā notiekošie procesi? Vai ar interesi piedalies bioloģijas stundu eksperimentos? Vai esi precīzs? Vai tev piemīt analītiskā domāšana?

Priekšstatu un zināšanas par mikrobiologa profesijas specifiku var gūt, interesējoties par dažādām norisēm dabā, skatoties televīzijas pārraides, kas stāsta par interesantiem zinātniskiem pētījumiem un novērojumiem. Šajā profesijā būtisko pacietību, roku veiktību un neatlaidību veicinās pužļu, stikla mozaīku likšana, auto un lidmašīnu modeļu izgatavošana, adīšana, pīšana, origami locīšana. Savukārt māku pieņemt lēmumus, domāt analītiski, spēju noteikt to, kādā svarīguma secībā ko darīt, attīstīt piedalīšanās dažādos skolas un sabiedriskos projektos un pasākumos. Analītisko domāšanu var attīstīt, risinot matemātikas, ķīmijas uzdevumus un krustvārdu miklas, kā arī spēlējot prāta spēles.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā dabaszinātnes, ķīmija, fizika, bioloģija un matemātika.

ĢEOLOGS

KODS 2114 05

DARBA SATURS Ģeologs pēta ģeofiziskos procesus, izstrādā un attīsta teorijas, koncepcijas un pētniecības metodiku ģeoloģijas un ģeofizikas nozarēs.

Ģeologs pēta, piemēram, Zemes garozas sastāvu un struktūru, kalnu minerālus, derīgos izrakteņus, bet pēc tam analizē pētījumos iegūtos datus, gatavo ģeoloģiskos pārskatus, kuros ir vispārīga vai specializēta informācija par konkrētas teritorijas ģeoloģisko uzbūvi, zemes dziļu resursiem, pazemes ūdeņiem, ģeoloģiskajiem procesiem un ar tiem saistīto ģeoloģisko risku. Ģeologs arī sagatavo informāciju par dažādiem ģeoloģiskajiem objektiem – atradnēm, karjeriem, aizsargājamajiem ģeoloģiskajiem un ģeomorfoloģiskajiem dabas pieminekļiem.

Ģeologs izstrādā kartes (tajās attēlo, piemēram, teritorijas ģeoloģisko uzbūvi, iežu sastāvu, derīgo izrakteņu izplatību), jūras kartes un diagrammas, lieto pētījumu rezultātus, nosakot minerālu, gāzes, naftas atradņu un pazemes ūdeņu resursus.

Inženierģeologs lieto ģeoloģiskās zināšanas dambju, tiltu, tuneļu, ceļu un ēku būvniecībā, piemēram, nosaka, no kāda materiāla sastāv grunts, vai tā ir smilšaina, mālaina, akmeņaina, jo no tā ir atkarīga topošās ēkas vai būves projektēšana, jāzina kādi pamati jāplāno.

Hidroģeologs pēta pazemes ūdeņu izcelšanos, dinamiku, fizikālās un ķīmiskās īpašības, nosaka pazemes ūdeņu ieguves vietas, piemēram, artēziskās akas.

Paleontologs pēc atrastajām fosilijām (senu augu vai dzīvnieku atliekām, kas iežos sastopamas kā pārkmeņojums vai nospiedums) pēta agrāko ģeoloģisko periodu dzīvos organismus un to attīstību.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Ģeologs darbā lieto datoru ar atbilstošu programmatūru. Darbam karjeros un ģeoloģiskajos atsegumos viņš lieto ģeoloģisko āmuru, ģeoloģisko kompasu (busoli). Lai noteiktu konkrētas vietas ģeoloģisko uzbūvi, ģeologs izmanto rokas mehānisko urbi (paņem grunts paraugus, ko pēc tam laboratorijā izpēta) vai zondi (mēra vairākus grunts parametrus, piemēram, pretestību, sānu berzi, kas uzreiz no zondes tiek vizualizēta datora monitorā).

Ģeologs darbā lieto GPS (globālās pozicionēšanas sistēmu) – koordināšu, virziena un ātruma noteikšanas ierīci, ar kuras palīdzību signāls no mākslīgā pavadoņa tiek attēlots kartē. Hidroģeologs darbā izmanto arī minilaboratoriju, ar kuras palīdzību uz lauka nosaka dažādus ūdens parametrus, piemēram, pH līmeni, skābekļa daudzumu. Paleontologs darbā izmanto arī mikroskopu un radioaktīvo oglekli, ar kura palīdzību nosaka fosilijas vecumu.

DARBA APSTĀKĻI Ģeologs strādā gan uz lauka, iegūstot datus, gan biroja tipa telpās, kur apstrādā iegūto informāciju. Darbs ārā notiek arī sliktos laika apstākļos – lietū, vējā, aukstumā. Bieži jāmēro lieli ceļa attālumi kājām, jo ar autotransportu piekļūt ir grūti.

Ģeologs strādā astoņu stundu darba dienu, bet vasarās, kad laika apstākļi un apgaismojums ir labvēlīgs lauka darbu veikšanai, darba dienas var būt garākas.

DARBA IESPĒJAS Ģeologs var strādāt gan valsts iestādēs, gan privātuzņēmumos, kas nodarbojas ar ģeoloģisko izpēti un derīgo izrakteņu ieguvu, vides aizsardzības iestādēs, zinātniskajos institūtos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Ģeologam nepieciešama augstākā izglītība ģeoloģijā. Mācību ilgums ir 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga ģeologa profesijā ir 120–1000 latu. Algas apmērs atkarīgs no iņemamā amata, darbavietas un ģeologa darba pieredzes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Dabas aizsardzības vecākais speciālists 2115 03

Ģeofiziķis 2114 04

Ģeomorfologs 2114 07

Seismologs 2114 15

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē, kā Zeme izskatījies pirms vairākiem miljoniem gadu? Vai tev patīk laiku pavadīt brīvā dabā, un, kad ieraugi ko neparastu, tu ej to apskatīt? Vai, braucot ar laivu pa upi (piemēram Gauju, Salacu) garām klinšu atsegumiem, esi domājis, kāpēc tie izskatās tieši tā? Vai tevi vilina derīgo izrakteņu karjeri, jo tu zini, ka tur vienmēr var ko interesantu ieraudzīt?

Strādājot par ģeologu, ir būtiska vēlme izzināt, prasme atrast sakarības, pamanīt nianšes. Svarīgi ir mācēt darboties komandā. Šajā profesijā tev noderēs tādas rakstura īpašības kā neatlaidība, mērķtiecība, precizitāte un zinātkāre.

Ja vēlies būt ģeologs, īpašu uzmanību pievērs ģeogrāfijai, fizikai, matemātikai, ķīmijai un bioloģijai.

METEOROLOGS

KODS 2112 02

DARBA SATURS Meteorologs novēro un pēta atmosfērā notiekošos fizikālos procesus – gaisa kustības virzienu un ātrumu, spiedienu, temperatūru, mitrumu, mākoņu veidošanos, nokrišņu krišanu, Saules radiāciju. Pēta datus, kas iegūti meteoroloģiskajās stacijās; sagatavo laika kartes un prognozes aviācijas, kuģniecības, lauksaimniecības un citu nozaru vajadzībām un informē par tām sabiedrību. Meteorologs krāj, glabā, sistematizē un papildina meteoroloģisko informāciju, novērtē tendences, prognozes un riska faktorus, lai informētu par bīstamām meteoroloģiskām un hidroloģiskām parādībām, kas var izraisīt katastrofas, postījumus un avārijas. Meteorologs var strādāt kā novērotājs vai sinoptiķis.

Novērotājs meteoroloģiskajā stacijā reizi stundā fiksē esošo situāciju (piemēram, gaisa temperatūru, spiedienu, vēja virzienu, vēja ātrumu, nokrišņus, atmosfēras parādības) un ziņo par to meteoroloģiskajam dienestam. Ārkārtas gadījumos, piemēram, vētras, ļoti sliktas redzamības apstākļos, meteorologs nepārtraukti seko līdzī pārmainām un informē par to meteoroloģisko dienestu.

Sinoptiķis apkopo, analizē meteoroloģiskajās stacijās iegūtos datus, satelītu informāciju, meteoroloģisko radaru informāciju un gatavo prognozi, kas ir dažādu meteoroloģisko elementu komplekss aprēķins noteiktam laika periodam. Galvenie prognozējamie elementi ir gaisa temperatūra, nokrišņi, vējš, gaisa spiediens. Sinoptiķis izplata gan vispārējās nozīmes (plašsaziņas līdzekļiem) prognozes, gan arī speciālās prognozes, kuru saturs ir atkarīgs no klientu (piemēram, jūras, ceļniecības, transporta kompāniju) prasībām. Sinoptiķi arī brīdina par nelabvēlīgām laika parādībām (piemēram, ugunsbīstamību, vētru, spēcīgu negaisu), ar precizētu sākuma laiku un intensitāti noteiktai teritorijai.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Meteorologs meteoroloģiskajā stacijā darbā lieto integrālo meteoroloģisko sistēmu, kas automātiski fiksē atmosfērā notiekošos fizikālos procesus, un attēlo tos digitālā veidā uz ekrāna. Atsevišķos gadījumos nokrišņu daudzuma mērīšanai izmanto

mērspaini, Saules diennakts spīdēšanas ilguma mērīšanai – heliogrāfu. Iegūtos datus meteorologs ievada datorā un nosūta tālākai apstrādei. Meteorologs prognozes sastādīšanai izmanto datoru ar atbilstošu programmatūru.

DARBA APSTĀKĻI Darbs meteoroloģiskajā stacijā tiek veikts gan biroja tipa telpās, gan ārā neatkarīgi no laika apstākļiem, jo atsevišķu meteoroloģisko elementu (piemēram, mākoņu daudzuma, redzamības) fiksēšanai izmanto vizuālo vērošanu. Prognozes tiek sastādītas biroja tipa telpās.

Meteoroloģiskā informācija tiek iegūta un apstrādāta visu diennakti, tāpēc meteorologi strādā maiņās. Meteorologa darbs prasa augstu precizitāti un spēju ātri reaģēt ārkārtas situācijās.

DARBA IESPĒJAS Meteorologi var strādāt valsts iestādēs, kas veic meteoroloģiskā dienesta funkcijas.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Meteorologam nepieciešama augstākā izglītība meteoroloģijā, ģeogrāfijā vai fizikā. Mācību ilgums ir 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga meteorologa profesijā ir 100–400 latu. Atalgojums atkarīgs no veicamo darbu sarežģītības un atbildības pakāpes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Klimatologs 2112 01

Aerologs 2112 06

Hidrologs 2114 10

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev ir gribējies zināt, kāpēc tautā saka – ja vakarā riet sarkana saule, no rīta būs labs laiks? Vai tev izraisa interesi informācija par gaidāmo laiku, un vai esi mēģinājis to paredzēt pats?

Lai prognozētu laika apstākļus, ir būtiski prast rīkoties ar lielu informācijas daudzumu un izprast dažādu procesu sakarību ķēdes.

Svarīga ir precizitāte, atbildība un māka ārkārtas situācijās reaģēt operatīvi un secīgi. Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā ģeogrāfija, fizika un matemātika.

DABAS AIZSARDZĪBAS VECĀKAIS SPECIĀLISTS

KODS 2115 03

DARBA SATURS Dabas aizsardzības vecākais speciālists piedalās vides un dabas aizsardzības projektu izstrādē un ieviešanā, piemēram, vadlīniju izstrādāšanā par videi draudzīgu saimniekošanu, plāno un izpilda dabas aizsardzības programmās paredzētās darbības, piemēram, konkrēto teritoriju apsekošana, normu atbilstību vai pārkāpumu konstatēšana.

Dabas aizsardzības vecākais speciālists sniedz konsultācijas par ķīmiskiem, fizikāliem, bioloģiskiem faktoriem apkārtējā vidē, uzrauga īpaši aizsargājamo dabas teritoriju pārvaldīšanu, kontrolē sugu un biotopu (samērā viendabīgu platību, kas piemērota kādu konkrētu augu, dzīvnieku vai sēņu sugu pastāvēšanai) izmantošanu un aizsardzību. Tāpat viņš pārbauda dzīvnieku tirdzniecības vietas, skatās, vai netiek tirgotas retas un aizsargājamas dzīvnieku sugas saskaņā ar konvenciju par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām, pārbauda briežu dārzus un fermas, kurās audzē eksotiskus dzīvniekus.

Dabas aizsardzības vecākais speciālists izskata sūdzības par dabas aizsardzības pārkāpumiem un, ja nepieciešams, sauc vainīgās personas pie administratīvās atbildības (soda naudas uzlikšana), aprēķina videi nodarītos zaudējumus un sagatavo prasības pret vainīgajām personām par videi nodarītā zaudējuma atlīdzību. Ja dabas aizsardzības vecākais speciālists konstatē, ka kāds uzņēmums ar savu rīcību nodara vai var nodarīt kaitējumu dabai vai cilvēku veselībai, tad viņš iesniedz Valsts vides dienestam priekšlikumu šāda uzņēmuma darbības apturēšanai.

Dabas aizsardzības vecākais speciālists sniedz priekšlikumus par metodisko dokumentu (instrukciju, ieteikumu, metodiku) nepieciešamību vides valsts inspektoriem dabas aizsardzības kontroles nodrošināšanai.

Dabas aizsardzības vecākais speciālists informē un izglīto sabiedrību, sagatavo un lasa lekcijas, sagatavo izdales materiālus apmācību semināriem par dabas aizsardzības jautājumiem.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Dabas aizsardzības vecākais speciālists darbā lieto dažāda veida biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, kopēšanas tehniku. Veicot apskati uz lauka, viņš izmanto augu un dzīvnieku noteicējus (grāmatas, kurās aprakstītas visas Latvijā sastopamās augu un dzīvnieku sugas), dažādus mērinstrumentus, lai noteiktu, piemēram, koka resnumu vai ģeoloģiska objekta augstumu. Apskatot lielākus aizsargājamo sugu biotopus, izmanto GPS (globālās pozicionēšanas sistēmu) – koordināšu, virziena un ātruma noteikšanas ierīci, ar kuras palīdzību signāls no mākslīgā pavadoņa tiek attēlots kartē.

DARBA APSTĀKĻI Dabas aizsardzības vecākā speciālista darbs tiek veikts gan biroja tipa telpās, gan lauka apstākļos – mežā, pļavā, pie ūdeņiem. Parasti dabas aizsardzības vecākais speciālists strādā astoņu stundu darba dienu, bet bieži izbraukumi un lauka apsekošana paildzina darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Dabas aizsardzības vecākais speciālists var strādāt vides aizsardzības iestādēs, aizsargājamo teritoriju pārvaldes organizācijās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība vides zinātnē, bioloģijā vai ķīmijā. Mācību ilgums ir 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga dabas aizsardzības vecākā speciālista profesijā ir 250–500 latu.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Biologs 2211 11

Ķīmiķis 2113 03

Vides pārvaldības speciālists 3439 20

Ekologs 2211 23

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tu izbaudi mirkli, kad esi mežā, pļavā, pie upes, lai smeltos spēku no dabas? Vai tevi uztrauc daudzu cilvēku nevērīgā izturēšanās pret apkārtējo vidi? Vai tev ir vēlme panākt, lai sabiedrība ciena un saudzē dabas bagātības?

Strādājot par dabas aizsardzības vecāko speciālistu, būtiski izprast dabā notiekošos procesus un likumsakarības un to, kā nodarītais kaitējums videi iedarbosies uz turpmākajiem procesiem dabā.

Pavaicā draugiem, vai tu spēj konfliktsituācijās saglabāt mieru un rast risinājumu, vai spēj būt atbildīgs par saviem vārdiem un darbiem, vai tevi ieklausās, jo šīs īpašības būs ļoti svarīgas, strādājot par dabas aizsardzības vecāko speciālistu.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā bioloģija, ķīmija un ģeogrāfija.

VIDES INŽENIERIS

KODS 2149 56

DARBA SATURS Vides inženieris strādā ar vides tehnoloģijām, piemēram, ūdens attīrīšanu, gaisa kvalitātes nodrošināšanu, augsnes attīrīšanu, atkritumu apsaimniekošanu. Viņš organizē un piedalās vidi aizsargājošo un videi draudzīgo tehnoloģiju projektēšanā, iekārtu konstruēšanā un montāžā, kā arī uzrauga to darbību. Vides inženieris organizē un vada tehnisko iekārtu kontroli un pārraudzību (rūpējas, lai iekārtas, piemēram, ūdens attīrīšanas iekārtas, būtu labā tehniskā stāvoklī), kā arī veic vides piesārņojuma pārbaudes, piemēram, gruntsūdeņu, gaisa, gāzu, augsnes. Ieņemot vadošu amatu uzņēmumā, vides inženieris vada sev pakļauto darbinieku kolektīvu, koordinē vides tehnisko speciālistu darbu un atbild par uzdoto uzdevumu veikšanu.

Vides inženieris plāno inženiertehniskos pasākumus vides aizsardzības jomā, piemēram, nosaka uzdevumus tehniskajiem darbiniekiem, kas apkalpo vides aizsardzības iekārtas, analizē un novērtē informāciju par vides stāvokli un kvalitāti, tehnisko iekārtu darbību. Viņš izvēlas un pamato nepieciešamo inženiertehnisko metožu izmantošanu vides aizsardzības jomā, piemēram, nepieciešamību veikt papildu mērījumus, mainīt iekārtu darba parametrus, izmantot matemātiskās metodes dažādu vides datu apstrādē un analizē.

Lai projektētu un konstruētu vides iekārtas, piemēram, ūdens, gaisa attīrīšanas iekārtas, vides inženieris veic vajadzīgos aprēķinus, apzina labākos pieejamos tehniskos risinājumus, analizē Latvijas un ārzemju pieredzi vides tehnoloģiju attīstībā un piemērošanā. Viņš izstrādā un pilnveido tehnoloģijas, kas ļauj cilvēkiem iegūt un pārstrādāt dažādus dabas resursus videi draudzīgā veidā – neizjaucot ekosistēmu, nepiesārņojot gaisu, isteno pasākumus uzņēmumos un rūpnīcās, kas palīdz novērst cilvēku radīto slodzi uz vidi, piemēram, palīdz izvēlēties metodes, ar kurām fosilo kurināmo, piemēram, akmeņogles, naftas produktus, gāzi, nomainīt ar atjaunojamiem resursiem, piemēram, biomasu, vai ieviest atbilstošas atkritumu apsaimniekošanas tehnoloģijas, ar kuru palīdzību dabas resursus var izmantot otrreiz.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Vides inženieris darbā lieto datoru un specializētas datorprogrammas, kā arī biroja tehniku, piemēram, kopēšanas iekārtu, printeri, skeneri.

DARBA APSTĀKĻI Vides inženieris strādā gan biroja tipa telpās, gan ārpus tām – viņa ikdienas darbi saistās ar piesārņoto vietu apmeklējumiem un veikto āra darbu kontroli, kā arī darbu ražošanas objektos. Vides inženieris strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Vides inženieris var strādāt dažādos valsts un privātajos uzņēmumos, pašvaldībās un valsts institūcijās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība vides zinātnē. Mācību ilgums 3–4 gadi.

IESPĒJAMĀIS ATALGOJUMS Alga vides inženiera profesijā ir 300–1000 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no ieņemamā posteņa un atbildības, darba pieredzes un zināšanām, kā arī uzņēmuma veida, kurā vides inženieris strādā. Strādājot privātā sektorā, alga var būt salīdzinoši lielāka.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Dabas aizsardzības vecākais speciālists 2115 03

Ūdens saimniecības un atkritumu saimniecības speciālists 2149 60

Vides pārvaldības speciālists 3439 20

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē ar vides aizsardzību saistīti jautājumi – kā nodrošināt dzeramā ūdens kvalitāti, tīru upes un ezeru ūdeni, kur paliek atkritumi un piesārņotie ūdeņi? Vai problēmu gadījumā nenobisties, bet centies tās ātri un konstruktīvi risināt? Vai tevi saista dažādu iekārtu darbības principi un uzbūve?

Vides inženiera profesijā svarīga ir attīstīta tehniskā domāšana un zināšanas, uz kurām tā balstīta. Būtiskas ir tādas īpašības kā spēja loģiski domāt, atrast problēmu cēloni, izprast iekārtu darbības likumsakarības. Svarīga ir arī prasme saprasties ar dažādiem cilvēkiem, izskaidrot viņiem veicamos uzdevumus, izanalizēt radušos situāciju un pieņemt atbilstošos lēmumus. Jau šobrīd vari attīstīt šajā profesijā vajadzīgās īpašības un prasmes, iesaistoties tehniskās jaunrades pulciņos, aktīvi interesējoties par vides problēmām savā skolā, pilsētā vai tuvākajā apkārtnē.

Lai spētu aktīvi sekot jaunumiem vides saglabāšanas jautājumos, tikties ar ārzemju partneriem pieredzes apmaiņai, būtiskas labas svešvalodu zināšanas.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, ķīmija, bioloģija, ģeogrāfija, tehniskā grafika, informātika un svešvalodas.

VIDES PĀRVALDĪBAS SPECIĀLISTS

KODS 3439 20

DARBA SATURS Vides pārvaldības speciālists nodrošina iespējas lietderīgāk izmantot vides resursus un samazināt piesārņojumu, kas rodas dažādu procesu rezultātā, kā arī kontrolē, kā uzņēmumi ražošanas procesā samazina ietekmi uz vidi, ko atstāj notekūdeņi, atkritumi, izmeši, uzrauga, vai ražotāji izmanto vidi saudzējošas tehnoloģijas.

Vides pārvaldības speciālists kontrolē un pārzina aizsargājamo teritoriju vides kvalitāti, kā arī analizē un novērtē jebkuras vides kvalitāti pēc piesārņojuma kontroles un analīžu rezultātiem, lai varētu noteikt galvenos uzdevumus un pasākumus, kas jāveic vides kvalitātes uzlabošanas (piemēram, piesārņojuma, trokšņu līmeņa mazināšanas) gadījumā. Vides pārvaldības speciālists sagatavo pārskatus par vides kvalitāti, piedalās vides projektu izstrādē un sniedz priekšlikumus vides problēmu risināšanā.

Vides pārvaldības speciālists pārzina uzņēmuma vai iestādes lietvedību (sarakstes organizēšanu, dokumentu un informācijas plūsmas organizēšanu, dokumentācijas satura interpretāciju), pārzina iestādes budžeta veidošanas, plānošanas un kontroles principus, jo viņam jāorganizē sava un padoto darbība. Tāpat viņš sagatavo līgumus un vienošanās, nodrošina uzņēmumā darba aizsardzības uzdevumu izpildi, pārzina darba aizsardzības un ugunsdrošības noteikumus, instruē pakļautos darbiniekus drošības tehnikā, ugunsdrošībā, zina, kā jāreaģē nelaimes gadījumā un pirmās palīdzības sniegšanā.

Vides pārvaldības speciālists sagatavo informāciju sabiedrībai par vidi, tās kvalitāti un problēmām, organizē aptaujas, lai noskaidrotu sabiedrības viedokli. Viņš organizē sabiedrības, interešu grupu, pasūtītāju apmācības par vidi, tās kvalitāti un problēmām.

Vides pārvaldības speciālists pārzina gan Latvijas Republikas, gan Eiropas Savienības normatīvos aktus vides jautājumos un nepārtraukti seko līdzi to izmaiņām, apkopo un sistematizē informāciju vides aizsardzībā, veidojot datubāzes.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Vides pārvaldības speciālists darbā lieto biroja tehniku, piemēram, datoru ar vides kvalitātes novērtēšanai, prognozei un modelēšanai paredzētām speciālām programmatūrām, printeri, skeneri, kopētāju, projektoru.

DARBA APSTĀKĻI Vides pārvaldības speciālists strādā gan biroja tipa telpās, gan uz lauka.

Darbā iespējama saskare ar patogēniem mikroorganismiem, toksiskām ķīmikālijām vai pat bīstamiem atkritumiem. Vides pārvaldības speciālists strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Vides pārvaldības speciālists var strādāt valsts pārvaldes institūcijās, pašvaldībās un uzņēmumos, kas nodrošina vides pārvaldības uzdevumu izstrādi un izpildi, realizē vides projektus un sniedz konsultācijas, ietekmes uz vidi novērtējumu, nodrošina vides plānošanu un apsaimniekošanu, dabas resursu ieguvu un pārvaldi, vides kvalitātes kontroli un uzraudzību, vides aizsardzības un ražošanas tehnoloģiju ieviešanu.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Vides pārvaldības speciālistam nepieciešama augstākā izglītība vides zinātnē (var būt arī bioloģijā, ķīmijā, ģeogrāfijā, vadības zinībās). Mācību ilgums ir 4 gadi. Ļoti būtiskas ir svešvalodu (īpaši angļu valodas) zināšanas.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga vides pārvaldības speciālista profesijā ir 280–400 latu.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Dabas aizsardzības vecākais speciālists 2115 03

Vides inženieris 2149 56

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē vidē notiekošie procesi un tas, kā tie saistāmi ar tehnoloģiju straujo attīstību? Vai tev liekas interesantas pārraides un preses materiāli par vidi un efektīvu saimniekošanu tajā? Vai izjūti gandarījumu, ja izdevies novērst kādu kaitējumu dabai, piemēram, pēc piknika ar draugiem iesaistot viņus apkārtnes sakopšanā un atkritumu savākšanā?

Vides pārvaldības speciālistam ir būtiski izprast sakarības starp ekonomiku, sabiedrību un dabu, līdz ar to svarīga vispārēja erudīcija. Veicini sevi organizatora spējas, prasmi darboties un domāt patstāvīgi, pārliecinoši uzstāties.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā ķīmija, bioloģija, ģeogrāfija un svešvalodas.

VIDES TEHNOLOGS

KODS 3211 35

DARBA SATURS Vides tehnologs nodarbojas ar vides aizsardzību, vides tehnoloģiju (gāzu, atmosfēras, ūdens, augsnes un grunts attīrīšanas iekārtas) izmantošanu, dabas resursu apsaimniekošanu, kā arī atkritumu pārstrādi un noglabāšanu – veic vides novērtēšanas darbus (veic analīzes, lai konstatētu konkrētas teritorijas piesārņojuma līmeni, un analizē, kādus draudus tas izraisa blakus esošajiem apgabaliem). Viņš vada šīs nozares uzņēmumu struktūrvienības, kas izpilda attiecīgos darba uzdevumus.

Vides tehnologs pārzina ar vidi saistīto likumdošanu, pieļaujamās piesārņojuma normas un, balstoties uz tām, organizē vides attīrīšanas darbus. Vides tehnologs izplāno veicamos uzdevumus konkrētā vides aizsardzības pasākuma īstenošanai, piemēram, ja jūrā izlijusi nafta vai gruntsūdeņos nokļuvušas videi kaitīgas vielas, sadala pienākumus viņa pakļautībā esošajiem darba grupas speciālistiem, kas šo vides problēmu risinās praktiski. Viņš kontrolē uzdevumu izpildes gaitu, rezultātus un kvalitāti, kā arī vada izpildīto uzdevumu pieņemšanas un nodošanas darbu.

Izmantojot matemātiskas metodes, vides tehnologs veic vides analīzi, pētīšanu un rekomendāciju izstrādāšanu vides saglabāšanai.

Atkarībā no vides aizsardzības nozares, kurā vides tehnologs strādā, viņa pienākumi var būt saistīti ar dzeramā ūdens apgādi un tā kvalitātes nodrošinājumu, notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas tehnoloģijām, atkritumu savākšanu, pārstrādi un noglabāšanu, kā arī citu vides tehnoloģiju izmantošanas sfērām. Vides tehnologs uzrauga vides aizsardzības un kontroles iekārtu (piemēram, augsnes, grunts, gāzu, ūdens attīrīšanas iekārtas) ekspluatāciju (izmantošanu). Viņš pārbauda un kontrolē iekārtu darbības parametrus un režīmus, regulē attiecīgos tehniskos procesus. Vides tehnologa uzdevumos ietilpst arī ekspluatācijas gaitā radušos traucējumu novēršana.

Vadot sev padotā iecirkņa darbu, vides tehnologs noformē attiecīgo dokumentāciju, apkopojot vides tehnoloģiju darbību un to rezultātus.

Vides tehnologs izvērtē inženiertehnisko pasākumu nepieciešamību un apjomu savā darbības nozarē (piemēram, kādas un cik iekārtas, iekārtu sistēmas būtu nepieciešamas konkrētu vides aizsardzības vai attīrīšanas darbu veikšanai), kā arī sniedz to iespējamo risinājumu veidus – seko līdz iekārtu izmantošanas tehniskajiem parametriem un kontrolē tos, ja nepieciešams, izvēlas papildu iekārtas un uzstāda tās, uzrauga iekārtu tehniskos režīmus. Vides tehnologs izstrādā priekšlikumus tehnoloģisko un tehnisko procesu uzlabošanai un pilnveidošanai, organizē nestandarta iekārtu un rezerves daļu izgatavošanu pēc paša izveidotas tehniskās dokumentācijas. Viņš arī organizē jaunu iekārtu un materiālu iegādi, orientējoties uz labāko pieejamo tehniku un videi draudzīgām tehnoloģijām, kā arī noformē pasūtījumus iekārtu remontam.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Vides tehnologs darbā lieto strāvas testēšanas iekārtas sprieguma un pretestības mērīšanai, laboratorijas instrumentus testa analīžu veikšanai, piemēram, pH metru, kolorimetru, kā arī datoru un biroja tehniku, piemēram, kopēšanas iekārtu, printeri.

DARBA APSTĀKĻI Daļa vides tehnologa darba dienas aizrit biroja tipa telpās, bet daļa – āra apstākļos, pārbaudot un vadot iekārtas, kas izvietotas ārpus telpām. Vides tehnologs strādā astoņu stundu darba dienu vai mazāk atkarībā no veicamo darbu apjoma. Darbā būtiski ir ievērot darba aizsardzības prasības, jo iespējama saskare ar dažādiem piesārņojuma veidiem.

DARBA IESPĒJAS Vides tehnologs var strādāt ūdens apgādes un kanalizācijas, atkritumu apsaimniekošanas, kā arī gaisa un augsnes kvalitātes nodrošināšanas uzņēmumos vai to pārvaldības organizācijās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība. Mācību ilgums 3–3,5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga vides tehnologa profesijā ir 200–300 latu un vairāk. Atalgojuma apjoms atkarīgs no vides tehnologa kvalifikācijas un ieņemamā amata uzņēmumā.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Dabas aizsardzības vecākais speciālists 2115 03

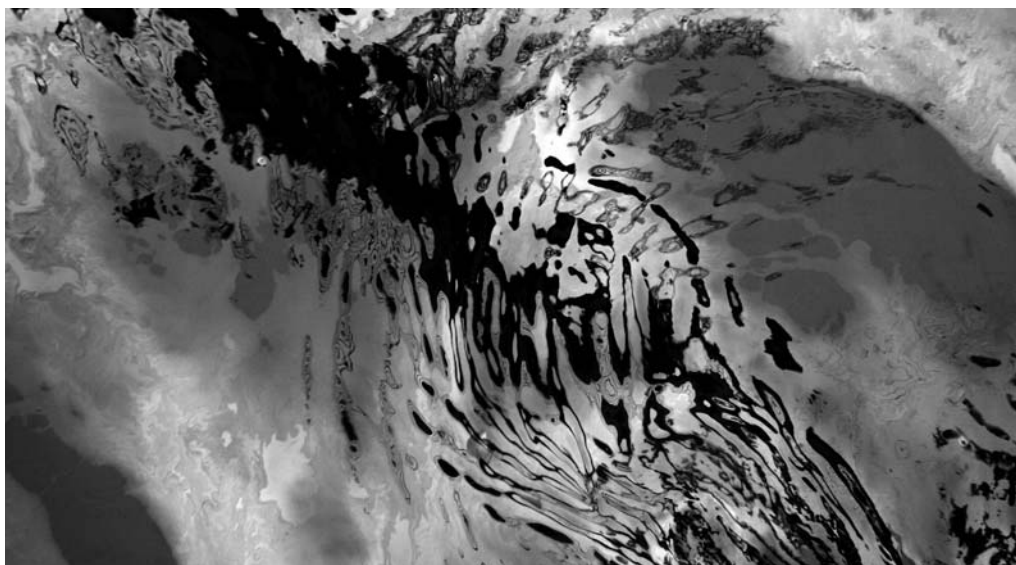
Vides inženieris 2149 56

Vides pārvaldības speciālists 3439 20

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē apkārtējās vides kvalitāte – dzeramā ūdens sastāvs, atklāto ūdeņu tīrība, kādu gaisu mēs elpojam un kur paliek mūsu radītie atkritumi? Vai tev liekas būtiski aizsargāt dabu, nodrošinot cilvēkus ar iespēju peldēties, dzīvot sakoptā un tīrā vidē?

Vides tehnologa profesijā svarīgas ir tādas īpašības kā spēja izprast likumsakarības dabas procesos un tehnisko iekārtu darbībā, novērtēt situāciju un pieņemt lēmumus. Būtiska ir prasme saprasties ar citiem cilvēkiem un strādāt kolektīvā, kā arī māka rīkoties ar tehniskām iekārtām, datoru, lasīt iekārtu rasējumus. Jau šobrīd vari attīstīt šīs īpašības un prasmes, iesaistoties tehniskās jaunrades pulciņos. Centies arī iepazīties ar vides problēmām un to risinājumiem savā tuvākajā apkārtnē.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, ķīmija, bioloģija, ģeogrāfija, tehniskā grafika un informātika.

ŪDENSŠAIMNIECĪBAS UN ATKRITUMU ŠAIMNIECĪBAS SPECIĀLISTS

KODS 2149 60

DARBA SATURS Ūdensšaimniecības un atkritumu šaimniecības speciālists vada atsevišķa šīs nozares uzņēmuma, tā nodaļas vai struktūras darbu, izstrādā ar ūdens un atkritumu šaimniecību saistītus projektus un pārrauga to īstenošanu, piemēram, ja farmācijas uzņēmumam ir ķīmiskie atkritumi, tad viņš izlemj, kā tos droši savākt, uzglabāt vai pārvadāt un nodot pārstrādei. Ja, piemēram, mūsu valstī nav iespējams šādus atkritumus pārstrādāt, tad meklē iespējas šo atkritumu pārstrādei citās valstīs. Ūdensšaimniecības un atkritumu šaimniecības speciālists novērtē veicamo darbu, piemēram, ķīmijas atkritumu transportēšanas ietekmi uz vidi, kontrolē vides kvalitāti un to regulāri pārbauda, piemēram, organizējot vai veicot ķīmiskās analīzes. Viņš sniedz konsultācijas jautājumos, kas saistīti ar ūdens apgādi un sateces baseinu pārvaldi, piemēram, kas notiks ar Baltijas jūras ūdeņiem, ja piesārņosies Gauja, vai ja aizbērs kādu Gaujas pieteci, vai uz Amatas upes uzbūvēs hidroelektrostaciju.

Ūdensšaimniecības un atkritumu šaimniecības speciālists vada ūdens un atkritumu šaimniecības tehnoloģiju izstrādi un to ieviešanu praksē, piemēram, izzina iekārtas, kas šķiro atkritumus, izdomā, kā pēc iespējas lietderīgāk un ērtāk šīs iekārtas izmantot. Izstrādes procesā viņš ņem vērā likumdošanu, pieļaujamā piesārņojuma normas. Ūdensšaimniecības un atkritumu šaimniecības speciālists atlasa nepieciešamo informāciju, apkopo to un analizē.

Novērtējot konkrētas vides stāvokli, viņš nosaka, kādi ir galvenie uzdevumi, kas jāveic šīs vides sakārtošanā, piemēram, lemj ar kādu tehnoloģisko līdzekļu palīdzību atsevišķā zemes teritorijā varētu samazināt veselībai kaitīgu vielu koncentrāciju augsnē.

Apsaimniekojot kādu ūdens un atkritumu šaimniecības jomu, viņš salīdzina dažādus ūdens un atkritumu šaimniecības tehnoloģiju variantus, analizē, vai tie būs pietiekami ekonomiski un videi

nekaitīgi, un izvēlas konkrēto vides jautājumu risināšanai piemērotākos variantus. Viņš izstrādā objekta darbības kalendāros plānus, nosaka darbības režīmu un laikus, izplāno darbinieku pienākumus un uzdevumus.

Lai ieviestu jaunas tehnoloģijas, izzinātu progresīvas attīrīšanas metodes, ūdenssaimniecības un atkritumu saimniecības speciālists regulāri dodas pieredzes apmaiņā uz ārvalstīm, seko jaunākajai informācijai profesionālajā literatūrā, medijos un internetā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Ūdenssaimniecības un atkritumu saimniecības speciālists darbā lieto datoru un specializētas datorprogrammas, kā arī biroja tehniku, piemēram, kopēšanas iekārtu, printeri, skeneri.

DARBA APSTĀKĻI Lielāko darba dienas daļu ūdenssaimniecības un atkritumu saimniecības speciālists strādā biroja tipa telpās, bet objektu apskate un pārbaude notiek ārā. Viņš strādā astoņu stundu darba dienu, tomēr darba laiks nereti atkarīgs no veicamo uzdevumu apjoma.

DARBA IESPĒJAS Ūdenssaimniecības un atkritumu saimniecības speciālists var strādāt valsts un pašvaldību vides pārvaldes institūcijās, kā arī uzņēmumos, kas nodarbojas ar ūdenssaimniecības un atkritumu saimniecības pārvaldi un tehnoloģisko uzdevumu izstrādi un izpildi.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība vides zinātnē. Mācību ilgums 3 – 4 gadi. Lai strādātu vadošos amatos, nepieciešams maģistra grāds šajā nozarē, kas iegūstams, turpinot izglītību vēl divus gadus.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga ūdenssaimniecības un atkritumu saimniecības speciālista profesijā ir 500–2000 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no konkrētā uzņēmuma un ūdenssaimniecības un atkritumu saimniecības speciālista veicamajiem pienākumiem. Nozares vadošajiem speciālistiem alga ir 500–1000 latu, savukārt lielo uzņēmumu vadītājiem – 1000–2000 latu.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Dabas aizsardzības vecākais speciālists 2115 03

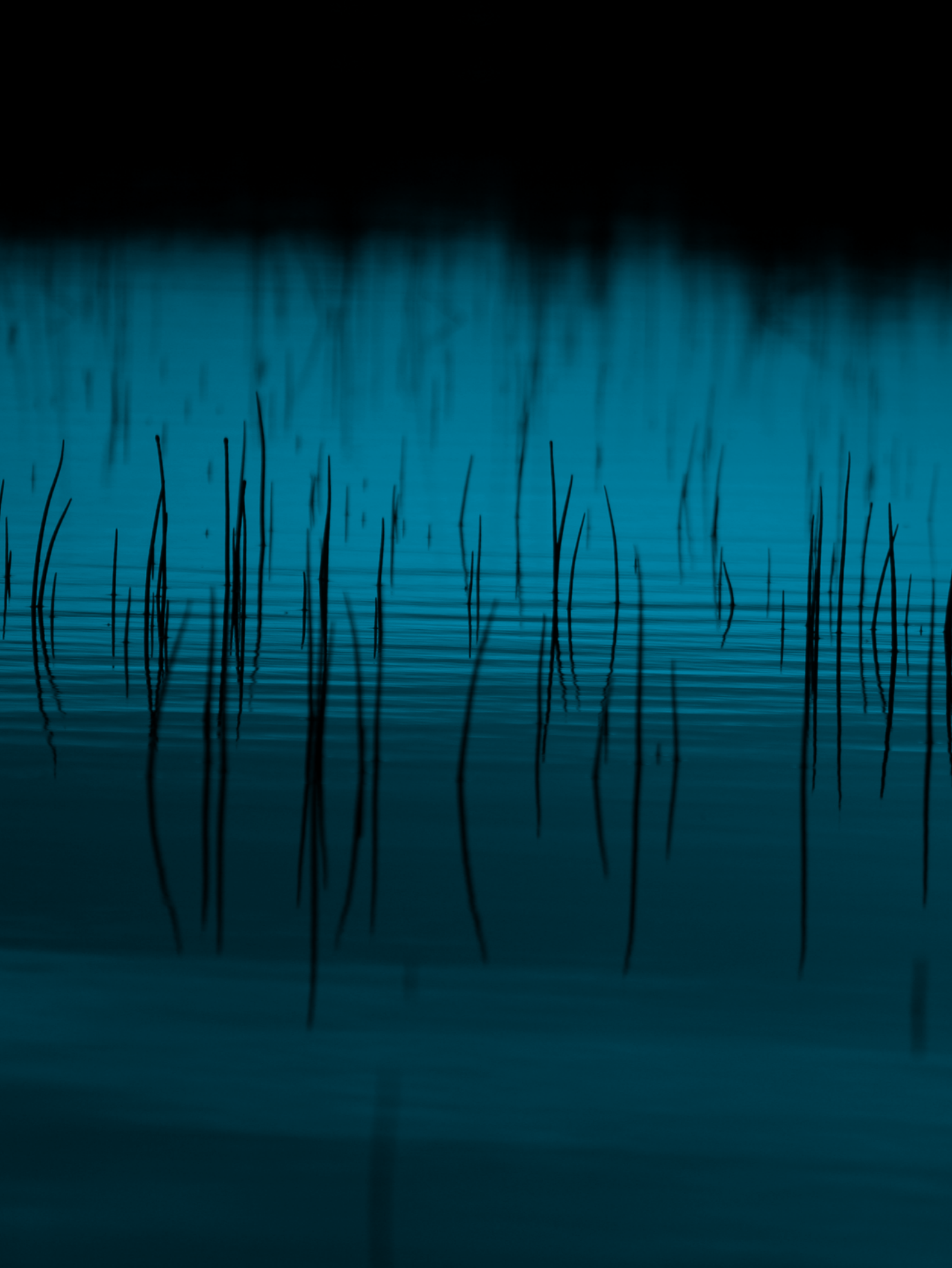
Vides inženieris 2149 56

Vides pārvaldības speciālists 3439 20

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē apkārtējās vides problēmas, to iespējamie risinājumi? Vai tev liekas būtiski saglabāt tīru dabu, vienlaikus attīstot arī rūpniecību un saglabājot sadzīves komforta līmeni. Vai tev patīk un padodas vadīt dažādus pasākumus, būt līderim?

Ūdenssaimniecības un atkritumu saimniecības speciālista profesijā svarīgas ir tādas īpašības kā spēja analizēt situāciju un izdarīt atbilstošus secinājumus, pamatot savu rīcību un vadīt citus. Būtiski mēcēt izprast dažādus procesus kopumā, dažādām problēmām spēt atrast arvien jaunus risinājumus. Jau šobrīd vari attīstīt šīs īpašības un iemaņas, iesaistoties skolēnu pašpārvaldē vai citās jauniešu organizācijās, izstrādājot zinātniski pētnieciskos projektus, iespējas gadījumā piedaloties mācību olimpiādēs. Mēģini arī izzināt vides problēmas un rast to risinājumus savā skolā, tuvākajā apkārtnē. Citu valstu pieredzes apgūšanā noderēs svešvalodu prasme.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, ķīmija, bioloģija, ģeogrāfija, biznesa ekonomiskie pamati un svešvalodas.

LAUKSAIMNIECĪBA ZIVSAIMNIECĪBA

lauksaimniecības enerģētikas inženieris	38
lauksaimniecības mehānikas inženieris	40
agronoms	42
lauku īpašuma apsaimniekotājs	44
stādaudzēšanas tehniķis	46
linu audzēšanas lauksaimnieks	48
zemnieks	50
dārznieks	52
biškopis	54
veterinārārsts	56
veterinārārsta asistents	58
zootehniķis	60
kinologs	62
zirgkopis	64
lopkopis	66
dzīvnieku audzēšanas lauksaimnieks	68
zivkopis	70
zvejnieks	72

LAUKSAIMNIECĪBAS ENERĢĒTIKAS INŽENIERIS

KODS 2143 13

DARBA SATURS Lauksaimniecības enerģētikas inženieris izstrādā un pilnveido iekārtas, kas nodrošina siltumenerģiju (apkures katlus, siltumtrases, cirkulācijas sūkņus) un elektroenerģiju (elektrības skaitītājus, sadales skapjus). Viņš apkalpo šīs energoiekārtas, komplektē tās (apriko ar visām vajadzīgajām detaļām), regulē un uzstāda lauksaimniecības objektos – ēkās un teritorijās, kā arī organizē un vada darba grupu šo uzdevumu veikšanai.

Lauksaimniecības enerģētikas inženieris vada energoiekārtu lietošanu un to remontdarbus. Viņš analizē, vai enerģētiskie objekti un energoiekārtas darbojas tehniski nevainojami un ekonomiski izdevīgi. Viņš izstrādā energoiekārtu uzraudzības un apkopju sistēmas. Lauksaimniecības enerģētikas inženieris seko līdzi tam, lai lauksaimniecības objektos vienmēr būtu elektroenerģija un siltumenerģija. Viņš vada energoiekārtu apkopes personāla (darbinieku) darbu un seko, kādi un kad ir bijuši iemesli, kādēļ kāda no energoiekārtām nav atbilstoši darbojusies.

Lauksaimniecības enerģētikas inženieris pārzina un organizē enerģijas un energoiekārtu ražošanas procesu, uzstāda un regulē energoiekārtas, komplektē un montē energoiekārtu vadības shēmas un pārrauga ražošanas kvalitātes vadības sistēmu.

Lauksaimniecības enerģētikas inženieris projektē energoiekārtas un sistēmas, analizē enerģētisko objektu darbību un sastāda to funkcionēšanas algoritmus. Viņš izstrādā un saskaņo priekšlikumus un darba uzdevumus, kā labāk īstenot dažādus tehniskos procesus, izstrādā energoiekārtu aprakstus, energoiekārtu un sistēmu vadības shēmas, sastāda un noformē tehnoloģiskās shēmas, principshēmas un montāžas shēmas.

Izmantojot jaunākos informācijas avotus, viņš novērtē energoiekārtas gan no tehniskā, gan no ekonomiskā viedokļa un izvēlas, kuras būtu vispiemērotākās konkrētajam objektam. Viņš sastāda

energoiekārtu galveno elementu un mezglu sarakstus un kārtu to pasūtījumus. Tāpat arī viņš pārziņa energoiekārtu mārketingu un organizē šo iekārtu ieviešanu.

Tehnisku avāriju gadījumos lauksaimniecības enerģētikas inženieris izbrauc uz avārijas vietu un piedalās seku likvidēšanā – atjauno energoiekārtu darbu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Lauksaimniecības enerģētikas inženieris darbā lieto dažāda veida mērinstrumentus, piemēram, voltmetru, ampērmētru, testeru, indikatoru, kā arī datoru ar speciālu programnodrošinājumu un biroja tehniku, piemēram, kopēšanas iekārtu, printeri.

DARBA APSTĀKĻI Darbs tiek veikts gan telpās, gan ārā. Lauksaimniecības enerģētikas inženieris strādā astoņu stundu darba dienu, bet tehnisku avāriju gadījumos izbrauc uz to seku likvidācijas vietām arī ārpus noteiktā darba laika. Lauksaimniecības enerģētikas inženiera darbs noris paaugstinātas bīstamības apstākļos – viņi pakļauti veselībai un dzīvībai bīstamam elektriskajam spriegumam, elektromagnētiskajam un siltuma starojumam. Nereti darbs rit ekstremālos dabas un vides apstākļos, piemēram, stihijas seku novēršanā energoietaisēs.

DARBA IESPĒJAS Lauksaimniecības enerģētikas inženieri var strādāt ražošanas, projektēšanas vai projektu ieviešanas uzņēmumos un organizācijās, kas izmanto, projektē vai uzstāda siltumtehnikās un elektrotehnikās iekārtas.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība lauksaimniecības inženierzinātnē, ko var apgūt 4 gadu laikā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga lauksaimniecības enerģētikas inženiera profesijā ir 140–450 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Elektroinženieris 2143 01

Elektriķis 7241 01

Elektromontieris 7241 02

Būvelektriķis 7137 03

Autoelektriķis 7241 08

Gaisvadu līniju elektromontieris 7245 12

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev ir interese par lietām, kas saistītas ar elektrību? Vai tev patīk pašam kaut ko konstruēt un radīt no jauna? Vai tu spēj ilgstoši koncentrēties smalku, sīku darbu veikšanai? Vai tev patīk labot dažāda veida elektroierīces, piemēram, saplīsušu gludekli, mikseri, elektrisko zvanu?

Dalība dažādos pulciņos, kas saistīti ar elektroniku un enerģētiku, sniegs labas praktiskās iemaņas un priekšstatu par šīs sfēras specifiku! Ja tev ir atbilstošas zināšanas, vari mēģināt uzkonstruēt kādu vienkāršu elektrisku vai elektronisku ierīci, piemēram, frekvenču pārveidotāju, signalizāciju, gaismas mūziku. Spēju ilgstoši koncentrēties, būt precīzam sīku darbu veikšanā var, konstruējot, līmējot un izstrādājot līdmašīnu, kuģu un automodeļus, kā arī liekot puzles. Savukārt zīmēšana un rasēšana attīstīs māku redzēt priekšmetus telpiski, strukturēti, kas noderēs konstruēšanas un projektēšanas darbos.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, matemātika un tehniskā grafika.

LAUKSAIMNIECĪBAS MEHĀNIKAS INŽENIERIS

KODS 2145 17

DARBA SATURS Lauksaimniecības mehānikas inženieris organizē darbus, kas saistīti ar tehnikas (iekārtu, rīku) un spēkratu (traktoru, automobiļu un citu pašgājējmašīnu) bojājumu diagnosticēšanu jeb noteikšanu, tehniskajām apkopēm un remontdarbiem.

Lauksaimniecības mehānikas inženieris strādā ar dažādiem spēkratiem (piemēram, traktoriem, automobiļiem un citām pašgājējmašīnām) un dažāda veida laukkopības darbu tehniku (piemēram, augsnes apstrādes mašīnām, mēslojuma izkliedes mašīnām, sēšanas un stādīšanas mašīnām, augu aizsardzības, laistišanas mašīnām un iekārtām, zālaugu sagatavošanas mašīnām un iekārtām, traktoru un automobiļu piekabēm, lopkopības fermu iekārtām), lai atklātu bojājumu cēloni, viņš pārbauda sistēmu un detaļu darbību, nosaka tehnikas un spēkratu salūšanas vai nepilnvērtīgas darbošanās iemeslus un iespējamus bojājumus. Pēc problemātiskā bojājuma konstatēšanas viņi analizē un nosaka to, vai un kā tehnika būs izmantojama turpmāk, ja to ir iespējams labot, organizē un/vai veic traktortehnikas, autotransporta, laukkopības darbu tehnikas remontdarbus, piemēram, metina, regulē, nomaina bojātās detaļas, ieeļļo mehānismus. Dažos gadījumos viņš remontē vai nomaina bojāto detaļu, pirms tā izraisa traucējumus citu tehnikas mehānismu darbībā, kā arī organizē un realizē regulārās tehniskās apkopes. Lai varētu sekot konkrētās tehnikas ekspluatācijas gaitai, pēc darbu veikšanas lauksaimniecības mehānikas inženieris atbilstošā dokumentācijā piefiksē visas veiktās manipulācijas.

Lauksaimniecības mehānikas inženieris uztur kārtībā ne tikai tehniku, bet arī darba vietas, iekārtas un instrumentus. Viņš pārbauda iekārtu, rīku un instrumentu nolietojumu un darbības spējas. Tāpat viņš arī uzskaita rezerves daļas, ekspluatācijas (izmantošanas) materiālus, instrumentus un citas palīgierīces. Nepieciešamības gadījumā lauksaimniecības mehānikas inženieri pasūta jaunus materiālus, instrumentus un rezerves daļas.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Lauksaimniecības mehānikas inženieris darbā lieto dažāda veida diagnostikas iekārtas un instrumentus, atslēdznieku rokas instrumentus, metālgriešanas darbgaldus, metināšanas aparātu, dažādas eļļas un citas ķīmiskas vielas.

DARBA APSTĀKĻI Lauksaimniecības mehānikas inženieru darbs parasti tiek veikts remontdarbnīcās. Šīs profesijas pārstāvji strādā astoņu stundu darba dienu.

Darba telpās bieži vien iespējams caurvējš un krasas temperatūras maiņas. Veicot darba pienākumus, iespējama tieša saskare ar izplūdes gāzēm, degvielas tvaikiem, degvielu un eļļām, ķīmiskajām augu aizsardzības vielām, minerālmēsliem.

DARBA IESPĒJAS Lauksaimniecības mehānikas inženieri var strādāt tehniskā servisa uzņēmumos, tehniskā servisa apkopju cehos, privātuzņēmumos un lauku saimniecībās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība (mācību ilgums 4 gadi) vai augstākā izglītība lauksaimniecības inženierzinību vai lauksaimniecības mehanizācijas specialitātē, ko arī var apgūt 4 gadu laikā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga lauksaimniecības mehānikas inženiera profesijā ir 140–250 latu.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Rūpniecisko mašīnu un darbarīku/mehānikas inženieris 2145 23

Inženieris 3115 29

Autoservisa speciālists 3115 47

Automehāniķis 7231 03

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev ir interese par dažāda veida tehniku – automašīnām, traktoriem? Vai tev patik pašam kaut ko labot, konstruēt vai radīt no jauna? Vai tev sagādā prieku velosipēda vai mopēda labošana?

Dalība dažādos pulciņos, interešu grupās, kas saistīti ar tehniku vai automehānismiem, piemēram, kartinga, kvadraciklu braukšanā, motosportā, sniegs labas praktiskās iemaņas, tehniskās zināšanas un priekšstatu par šīs sfēras specifiku! Praktiskas iemaņas, spēju koncentrēties precīzai darba izpildei var veicināt, arī iespējas gadījumā piedaloties automašīnu remontdarbos, savukārt rasēšana palīdzēs izkopt iemaņas orientēties tehniskajos zīmējumos un shēmās.

Šajā profesijā būtisko fizisko izturību veicinās sporta nodarbības un ikdienišķas fiziskas aktivitātes.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā mājsaimniecība, fizika, ķīmija, tehniskā grafika un sports.

AGRONOMS

KODS 3212 12

DARBA SATURS Agronoms konsultē lauksaimniekus augkopības kultūru audzēšanas jautājumos, iesakot un organizējot kultūraugu sēšanu un stādīšanu, sekojot līdzī to augšanai, ražai, novākšanas un uzglabāšanas procesam.

Agronoms rūpējas, lai lauksaimnieciskā darbība būtu saskaņota ar dabas resursu un vides tīrības saglabāšanu. Viņš plāno un lemj par platībām, kur un ko sēt. Agronoms lauksaimniekiem iesaka, kādi kultūraugi būtu vispiemērotākie un dotu vislabāko ražu konkrētajā laukā (labība, kartupeļi, rapsis, cukurbietes, zālājs vai kāda cita kultūra).

Agronoms sastāda darbu plānu attiecīgam lauksaimniecības darbu periodam un organizē tā izpildīšanu. Viņš organizē pareizu zemes sagatavošanu sējai, sēju, sējumu mēslošanu, ražas novākšanu, sēklu un citu kultūraugu attīrīšanu un pareizu uzglabāšanu.

Agronoms iesaka un saskaņo ar lauksaimniekiem augu barošanai un aizsardzībai lietojamo mēslojumu un ķīmikālijas. Viņš regulāri veic lauku apskati, paņem augsnes un augu paraugus un izdara to analīzi. Pamatojoties uz analīžu rezultātiem, agronoms prognozē augu slimību un kaitēkļu ietekmi uz kultūraugu ražīgumu.

Agronoms arī sadarbojas ar kompānijām, kas audzē un ievāc lauksaimniecības produkciju, ražo ķīmikālijas, tehniku. Agronoma darba pienākumi var atšķirties atkarībā no augkopības jomas, kādā viņš specializējas.

Sēklkopības agronoms vada kvalitatīvu šķirnes sēklu un stādu audzēšanu, izmēģina jaunas kultūraugu šķirnes. Izdarot analīzes, agronoms nosaka sēklu diġtspēju un kontrolē šķirnes sēklu kvalitāti.

Daiġdārzniecības, dārzenkopības un puķkopības agronomi konsultē attiecīgajā jomā darbojošos cilvēkus par augsnes sagatavošanu, mēslošanu, kā arī augu slimību, kaitēkļu un nezāļu likvidēšanas metodēm.

Augu aizsardzības agronomi izstrādā un iesaka lietošanai dažādas augu aizsardzības metodes: agrotehniskas (piemēram, kultivēšanu, vagošanu), bioloģiskas un ķīmiskas (miglošanu). Augu aizsardzības agronoma izstrādātās metodes palīdz iznīcināt augu kaitēkļus, slimības, nezāles un vienlaikus arī palīdz panākt kultūraugu lielāku ražīgumu. Viņš organizē pesticīdu sagādi, uzglabāšanu un izmantošanu, kā arī apmāca lauksaimniekus rīkoties ar ķīmikālijām atbilstoši sanitārajām normām.

Strādājot zinātniski pētnieciskās iestādēs un laboratorijās, agronomi pēta augu slimības, pārbauda importētos augus, to šķirnes un ķīmikālijas.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Agronomi darbā lieto lauku cirkuli, GPS aparātu zemes uzmērīšanai, mitruma mērītāju, graudu un skābbarības zondi, augsnes zondi. Zinātniski pētnieciskajās laboratorijās agronomi strādā ar dažādiem laboratorijas instrumentiem un traukiem, mikroskopiem. Savā darbā agronomi izmanto arī datoru, kancelejas preces un biroja tehniku, piemēram, printeri, kopēšanas iekārtu.

DARBA APSTĀKĻI Agronoma darbs tiek veikts biroja tipa telpās un laboratorijās, savukārt, veicot apgaitu, sējumu un stādījumu apsekošanu, viņš strādā ārpus telpām, uz lauka. Agronomi lielākoties strādā astoņu stundu darba dienu. Tomēr pavasarī, vasarā un rudenī, īpaši sējas un ražas novākšanas laikā, slodze ir lielāka, tāpēc bieži vien jāstrādā virsstundas vakaros un arī brīvdienās. Agronoma darbs var noritēt putekļainā un trokšņainā vidē. Iespējama arī saskarsme ar dažādām ķīmiskām vielām.

DARBA IESPĒJAS Agronomi var strādāt izmēģinājumu un selekcijas stacijās, privātuzņēmumos, valsts iestādēs, pētniecības institūtu un universitāšu laboratorijās, agrorūpniecības un pakalpojumu uzņēmumos un kā pašnodarbinātais, sniedzot konsultācijas zemniekiem.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība laukropībā. Mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga agronoma profesijā ir 150–600 latu. Agronoma algas apmērs atkarīgs no tā, kāda veida uzņēmumā viņš strādā.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Stādaudzēšanas tehniķis 3212 20	Biologs 2211 11
Dārznieks 6113 01	Augu speciālists
Lauksaimniecības speciālists	Ražas izpētes speciālists

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk rūpēties par kādu augu vai puķi un sekot līdzi tā augšanai un attīstībai? Vai tevi interesē lauku darbi?

Lai kļūtu par agronomu, vēlams orientēties dažādos lauksaimniecības darbos, lauksaimniecības tehnikā, lauksaimniecības ķīmijā, dažādos mēslojumos. Piedalies lauksaimniecības darbos – tādējādi tu gūsi izpratni par lauku darbu specifiku un organizāciju. Noderēs arī izpratne par galvenajiem uzņēmējdarbības principiem.

Strādājot par agronomu, būtiska ir precizitāte un rūpība, spēja plānot un analizēt informāciju, kas ietverta skaitļos un dažādos faktu materiālos, tāpēc mēģini sevi izkopt šīs īpašības un prasmes. Svarīgas ir arī izcilas saskarsmes spējas, jo darbs lielā mērā saistīts ar cilvēkiem un viņu konsultēšanu. Šīs īpašības vari attīstīt, aktīvi piedaloties skolas sabiedriskajā dzīvē, piedaloties dažādās interešu grupās un jauniešu organizāciju aktivitātēs.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā dabaszinības, bioloģija, ķīmija, matemātika un biznesa ekonomiskie pamati.

LAUKU ĪPAŠUMA APSAIMNIEKOTĀJS

KODS 3213 11

DARBA SATURS Lauku īpašuma apsaimniekotāji vada darbus lauku saimniecībā: organizē augkopības un lopkopības produkcijas ražošanu, tās pirmapstrādi, uzglabāšanu un realizāciju, kā arī organizē un piedalās meža kopšanā un izstrādē.

Lauku īpašuma apsaimniekotāji organizē augkopības produkcijas ražošanu: izvēlas attiecīgajai augu kultūrai laukus un nosaka, kādi apstrādes un kopšanas paņēmieni jālieto konkrētajā situācijā. Viņi izvēlas saimniecības apstākļiem un izmantošanas veidam piemērotākos kultūraugus un to šķirnes, kā arī izraugās atbilstošus mēslošanas līdzekļus un aprēķina to devas. Lauku īpašuma apsaimniekotāji aprēķina nepieciešamo sēklas materiāla daudzumu. Viņi izvēlas un nosaka, kādus kopšanas veidus un paņēmienus lietot, apstrādājot konkrētus kultūraugu sējumus un stādījumus, tai skaitā piemērotākos nezāļu apkarošanas pasākumus, augu aizsardzības līdzekļus. Lauku īpašuma apsaimniekotāji organizē arī kultūraugu (kartupeļu, labības, cukurbiešu, augļu) ražas novākšanu, pirmapstrādi, produkcijas uzglabāšanu un realizāciju.

Ražojot lopkopības produkciju, lauku īpašuma apsaimniekotāji ievēro lauksaimniecības dzīvnieku vispārējās labturības (kopšanas un audzēšanas) prasības un atbilstoši tām nosaka lopkopības produkcijas pirmapstrādi, uzskaita šo produkciju un realizē to.

Lauku īpašuma apsaimniekotāji organizē mājlopu slimību profilakses pasākumus un, kad nepieciešams, arī dzīvnieku ārstēšanu. Viņi nosaka lauksaimniecības dzīvnieku meklēšanas pazīmes un vislabāko apsūklošanas laiku, kā arī veic mājlopu ciltsdarba (šķirnes saglabāšanas) uzskaiti un kārtu dzīvnieku reģistru.

Lauku īpašuma apsaimniekotāji seko tam, lai lauksaimniecības tehnika un iekārtas būtu tehniski apkoptas, attiecīgi noregulētas un tiktu glabātas kā pienākas. Viņi novērtē lauksaimniecības mašīnu piemērotību izvēlētajai tehnoloģijai.

Lauku īpašuma apsaimniekotāji veic saimniecības ēku un būvju, piemēram, mājlopu kūts, šķūņu, klēts uzturēšanu – novērtē ēku un būvju tehnisko stāvokli un organizē to remontu, kad tāds nepieciešams.

Lauku īpašuma apsaimniekotāji vada gatavās produkcijas sagatavošanu pārdošanai (piemēram, šķīrošanu, fasēšanu), reklamē savu produkciju, lieto dažādas pārdošanas metodes (mazumtirdzniecībā, vairumtirdzniecībā). Viņi tiekas ar klientiem – produkcijas pircējiem un saimniecībā izmantojamo ražošanas materiālu piegādātājiem – noslēdz pirkšanas-pārdošanas līgumus un noformē preču piegādes dokumentus.

Veicot saimniecības administratīvo darbu, lauku īpašuma apsaimniekotāji uzskaita un novērtē saimniecisko darbību – noformē grāmatvedības dokumentus, veic ieņēmumu un izdevumu reģistrēšanu, aprēķina saimnieciskās darbības ekonomiskos rezultātus, norēķinās ar produkcijas pircējiem un saimniecībā izmantojamo ražošanas materiālu piegādātājiem, kontrolē produkcijas krājumus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Lauku īpašuma apsaimniekotāji darbā lieto lauku cirkuli, globālās pozicionēšanas sistēmas (GPS) aparātu zemes uzmērīšanai, mitruma mērītāju, graudu un skābbarības zondi, augsnes zondi, dažādus mērinstrumentus (svarus, mērlenti) produkcijas svēršanai vai mērīšanai, auto, dažādu traktortehniku. Veicot saimniecības administratīvo darbu, viņi lieto dažāda veida biroja tehniku, piemēram, datoru, faksu, kopēšanas iekārtu, printeri.

DARBA APSTĀKĻI Lauku īpašuma apsaimniekotāju darbs bieži vien tiek veikts, atrodoties gan ārā, gan dzīvnieku novietnēs – fermās. Strādājot ar dokumentiem un aprēķiniem, darbs tiek veikts telpās. Lauku īpašuma apsaimniekotāji strādā astoņu stundu darba dienu, bet bieži vien nākas strādāt arī virsstundas, īpaši sezonas aktīvākajā laikā (no aprīļa līdz oktobrim).

DARBA IESPĒJAS Lauku īpašuma apsaimniekotāji var strādāt lauksaimniecības uzņēmumos, zemnieku saimniecībās un kā pašnodarbinātie.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība. Mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga lauku īpašuma apsaimniekotāja profesijā ir 100–700 latu. Atalgojums atkarīgs no saimniecības ienākumiem un peļņas, kas var būt ļoti minimāla vai arī sasniegt vairākus tūkstošus latu. Strādājot lielās zemnieku saimniecībās, iespējams atalgojums būs proporcionāli lielāks, nekā strādājot nelielā saimniecībā.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Zemnieks 6130 03 Stādaudzēšanas tehniķis 3212 20

Dažādu sugu dzīvnieku audzēšanas lauksaimnieks 6124 02

Lauksaimniecības speciālists

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk dažādi lauku darbi, piemēram, strādāt tīrumā – stādīt un novākt kartupeļus, savākt sienu? Vai tev patīk dzīvnieki un nodarbošanās ar tiem? Vai tev patīk darboties ar dažādu lauktehniku?

Strādājot par lauku īpašuma apsaimniekotāju, būtiskas tādas rakstura īpašības kā prasme organizēt savu laiku, pašdisciplīna, spēja aizstāvēt savas intereses un viedokli. Šīs īpašības var attīstīt, ar atbildību pieejot dažādiem ikdienas darbiem, piemēram, cenšoties vienmēr paveikt iesākto līdz galam, izpildot solīto, esot precīzam.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā bioloģija, dabaszinības, mājsaimniecība un biznesa ekonomiskie pamati.

STĀDAUDZĒŠANAS TEHNIĶIS

KODS 3212 20

DARBA SATURS Stādaudzēšanas tehniķis veic uzdevumus, kas saistīti ar stādu audzēšanu, izaudzētā produkta novērtēšanu, sagatavošanu tirgum un pārdošanu. Viņš patstāvīgi plāno, organizē un vada darbus stādu audzētavā. Stādaudzēšanas tehniķis kontaktējas ar klientiem – pieņem pasūtījumus, konsultē viņus, kā arī seko līdzi izmaiņām tirgū, kārtro uzņēmuma dokumentāciju.

Stādaudzēšanas tehniķis izvēlas konkrētajai situācijai ekoloģiski, ekonomiski un estētiski piemērotus augus – lemj, kādi augi būs visatbilstošākie attiecīgajai videi, būs visizdevīgākie no finansiālā viedokļa un izskatīsies vislabāk vietā, kur tos paredzēts stādīt. Viņš aprēķina darbam vajadzīgo materiālu daudzumu, izvēlas darbam atbilstošus darbarīkus un mehānismus. Stādaudzēšanas tehniķis organizē augu pavairojamā materiāla (piemēram, sēklu, sakneņu, spraudneņu) ievākšanu, pirmapstrādi un saglabāšanu, pasūta substrātu (mākslīgo augsni). Viņš organizē augsnes un substrāta sagatavošanu augu audzēšanai, lieto dažādus augu mēslošanas un augu aizsardzības līdzekļus. Stādaudzēšanas tehniķis organizē stādu pavairošanas, audzēšanas un kopšanas darbus, kontrolē un regulē augiem būtiskos klimatiskos faktorus (piemēram, temperatūru siltumnīcās).

Stādaudzēšanas tehniķis plāno un organizē dažādus darbus stādu audzētavā: sastāda tehnoloģiskās kartes, apzina vislabākos veidus, kā ar tehnikas un agronomisku metožu (piemēram, kā kurus augus labāk pavairot, cik dziļi stādīt, kādu mikroklīmatu nodrošināt) palīdzību panākt vislabākos rezultātus stādu audzēšanā. Viņš nosaka izpildāmo darbu apjomus, sastāda darbu veikšanas plānu un darba uzdevumus, kā arī izraugās darbiniekus un vada darba procesu. Stādaudzēšanas tehniķis sagādā nepieciešamos materiālus un darbarīkus, organizē vajadzīgo tehniku. Viņš arī seko līdzi, lai darbi tiktu paveikti kvalitatīvi, un nodrošina resursu taupīgu izmantošanu. Stādaudzēšanas tehniķis novērtē gatavās produkcijas atbilstību visām prasībām, sagatavo to tirgum, nosaka produkta vērtību un realizē (pārdod) to.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Stādaudzēšanas tehniķis darbā lieto lauku cirkuli, GPS (globālās pozicionēšanas sistēma) aparātu zemes uzmērīšanai, mitruma mērītāju, augsnes zondi, dažādu mazjaudas dārza traktortehniku, automašīnu. Strādājot ar dokumentiem un veicot uzņēmuma administratīvo darbu, viņš izmanto dažāda veida biroja tehniku, piemēram, datoru, faksu, kopēšanas iekārtu.

DARBA APSTĀKĻI Uzņēmuma organizatoriskais darbs tiek veikts biroja tipa telpās, savukārt praktiskais darbs un tā organizācija notiek siltumnīcās, kur parasti ir paaugstināta gaisa temperatūra un mitrums. Darba procesā ir bieža saskare ar minerālmēsliem un augu aizsardzības līdzekļiem, kas var izraisīt alerģiskas reakcijas. Stādaudzēšanas tehniķi strādā astoņas darba stundas dienā, tomēr aktīvās sezonas laikā darba diena var būt arī garāka.

DARBA IESPĒJAS Stādaudzēšanas tehniķi var strādāt privātzņēmumos, selekcijas un izmēģinājumu stacijās, botāniskajos dārzos un kā pašnodarbinātie.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Stādaudzēšanas tehniķa profesiju var apgūt arodizglītības iestādēs 3 gadu laikā, profesionālās vidējās izglītības iestādēs 4 gadu laikā, kā arī augstākās izglītības iestādēs, izvēloties laukkopības specialitāti. Mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga stādaudzēšanas tehniķa profesijā ir 200–400 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no darba pieredzes un profesionalitātes, kā arī no uzņēmuma, kurā speciālists strādā.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Agronoms 3212 12

Dārzkopis stādu audzētājs 6113 10

Dārznieks 6113 01

Augu speciālists

Kokaudzēšanas tehniķis 3212 02

Puķkopības tehniķis 3212 03

Dārzkopības tehniķis 3212 05

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patik aprūpēt augus? Vai tevi iedvesmo fakts, ka no saujas mazu sēkliņu pats varētu iekopt skaistu puķu dobi? Vai tev ir svarīgi, lai vide, kurā atrodies, būtu skaisti iekārtota? Vai tev patik strādāt ārā, brīvā dabā? Vai tev ir interese par lauku darbiem? Vai esi fiziski izturīgs?

Lai gūtu izpratni par lauku un dārzkopības darbu specifiku un organizāciju, praktiskās iemaņas veiksmīgi trenēsi, iekopjot savu puķu dobi, mēģinot pavairot, audzēt un kopt augļu dārzu vai ogulājus, piedaloties dažādos lauku darbos. Šo darbu veikšana pamazām trenēs arī spēju izjust augus, to vajadzības, jo darbā ar augiem bieži vien nevar vadīties tikai no augkopības teorijas, bet nepieciešama praktiska pieredze, kas ļauj konkrētos audzēšanas paņēmienus, apstākļus, materiālus piemērot konkrētiem augiem.

Novērtē, vai esi pacietīgs, jo stādaudzēšanas tehniķis sava darba rezultātu dažkārt redz tikai pēc vairākiem mēnešiem.

Ja vēlies, lai stādu audzēšana būtu tavš privātbizness, būtu vēlams trenēt savas organizatora prasmes, spēju uzņemties atbildību, kā arī prasmi visu iesāktu aizvadīt līdz pozitīvam rezultātam. Šīs iemaņas var veiksmīgi attīstīt, uzņemoties veikt dažādus pienākumus skolas un ārpuskolas dzīvē, pats tos saplānojot, istenojot un iesaistot tajos arī citus, minētās aktivitātes palīdzēs apgūt arī darbu izpildes secības plānošanu, novērošanas un analīzes spēju attīstību.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā bioloģija, dabaszinības, ķīmija, matemātika un sports.

LINU AUDZĒŠANAS LAUKSAIMNIEKS

KODS 6111 02

DARBA SATURS Linu audzēšanas lauksaimnieks sēj, audzē, kopj, novāc, uzglabā un realizē (pārdod vai pārstrādā) linus. Viņš izmanto dažādas lauksaimniecības iekārtas, kā arī veic ekonomiskos aprēķinus, kas saistīti ar darbu saimniecībā.

Linu audzēšanas lauksaimnieks sagatavo augsni linu sējai. Viņš nosaka augsnes sastāvu, struktūru un tipu, nosaka un novērtē tās gatavību apstrādei. Viņš arī izvēlas atbilstošus augsnes apstrādes paņēmienus, izvēlas vislabāko augsnes apstrādes dziļumu un uzrauga nosusināšanas sistēmas.

Pirms linu sējas linu audzēšanas lauksaimnieks aprēķina linu izsējas normas (cik daudz šī kultūrauga tiks sēts), novērtē sēklas materiālu, uzmēra laukus un aprēķina apsējamo platību. Viņš sagatavo sējmašīnu darbam un pēc sējas novērtē sējas kvalitāti.

Linu audzēšanas lauksaimnieks kopj linus – seko līdzī tam, kā linu sējumi aug. Viņš novērtē izmantojamo kūtsmēsli un minerālmēsli kvalitāti, izkliedē uz lauka organiskos mēslus un nodrošina izkliedes vienmērīgumu. Tāpat arī viņš izsēj minerālmēslus un pēc tam novērtē, vai kūtsmēsli izkliedēšana un minerālmēsli izsēja veikta kvalitatīvi. Ievērojot instrukcijas, linu audzēšanas lauksaimnieks apstrādā laukus ar ķīmikālijām, lai pasargātu tos no nezālēm, kaitēkļiem un slimībām.

Pirms linu novākšanas linu audzēšanas lauksaimnieks nosaka to gatavības pakāpi un ievēro novākšanas termiņus. Ievācot ražu, viņš izvērtē ražas zudumus un to cēloņus, kā arī iespējas, kā šādus zudumus turpmāk novērst.

Linu audzēšanas lauksaimnieks veic linu pēcapstrādi – pēc noplūšanas sasien tos kūlišos, žāvē, izkuļ, lai iegūtu sēklas. Viņš sagatavo telpas linu uzglabāšanai un novieto linus šajās telpās, kā arī sagatavo linu produkciju realizācijai.

Linu audzēšanas lauksaimnieks strādā ar dažāda veida traktortehniku un lauksaimniecības mašīnām, sagatavo tās darbam un seko līdzi to tehniskajam stāvoklim darba gaitā. Viņš veic mašīnu un iekārtu ikdienas tehnisko apkopi un, ja nepieciešams, gādā par to remontu.

Veicot saimniecības administratīvo darbu, linu audzēšanas lauksaimnieks uzskaita un novērtē saimniecisko darbību, veic vajadzīgos ekonomiskos aprēķinus. Viņš uzskaita padarītā darba apjomu, nostrādāto laiku, izlietotās materiālās vērtības (piemēram, sējamo sēklu apjomu, izmantoto ķīmikāliju daudzumu), kā arī aizpilda un noformē ar saimniecisko darbību saistīto dokumentāciju.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Linu audzēšanas lauksaimnieks darbā lieto lauku cirkuli, GPS aparātu zemes uzmērīšanai, mitruma mēritāju, augsnes zondi, dažāda veida traktortehniku un lauksaimniecības iekārtas, auto. Strādājot ar ķīmikālijām un minerālmēsliem, viņš izmanto dažādus aizsardzības līdzekļus, piemēram, respiratoru, cimdus.

Veicot saimniecības administratīvo darbu, viņš lieto dažādu veidu biroja tehniku, piemēram, datoru, faksu, kopēšanas aparātu, printeri.

DARBA APSTĀKĻI Darbs parasti norit uz lauka, bieži vien arī sliktos laika apstākļos. Tā kā lauksaimniecības darbiem ir sezonāls raksturs, sezonas aktivākajā laikā (pavasari, vasarā un rudenī) linu audzēšanas lauksaimnieka darbalais parasti ir nenoteikts. Var gadīties, ka jāstrādā vairāk nekā astoņas darba stundas dienā, kā arī brīvdienās un svētku dienās. Linu audzēšanas lauksaimnieks darbā saistīts ar minerālmēsliem un augu aizsardzības līdzekļu izmantošanu, kas var izsaukt alerģiskas reakcijas.

DARBA IESPĒJAS Linu audzēšanas lauksaimnieks var strādāt dažādās zemnieku saimniecībās un kā pašnodarbinātais.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Linu audzēšanas lauksaimnieka profesija apgūstama arodizglītības iestādē. Mācību ilgums 2–3 gadi. Izglītību iespējams turpināt augstskolā, izvēloties laukropības specialitāti. Mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga linu audzēšanas lauksaimnieka profesijā ir 90–3000 latu. Atalgojums atkarīgs no saimniecības ienākumiem un peļņas, kas var būt ļoti minimāla vai arī sasniegt vairākus tūkstošus latu. Strādājot lielās zemnieku saimniecībās (kuru platība pārsniedz 100 ha) iespējams atalgojums būs proporcionāli lielāks, nekā, strādājot nelielā saimniecībā (kuras platība mazāka par 50 ha). Ja linu audzēšanas lauksaimnieks strādā kā pašnodarbinātais, daļu peļņas viņš iegulda savas saimniecības attīstībā.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Lauku īpašuma apsaimniekotājs 3213 11

Zemnieks 6130 03

Lauku strādnieks augkopībā

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk rūpēties par augiem un puķēm? Vai tev ir interese par lauku darbiem? Lai kļūtu par linu audzēšanas lauksaimnieku, vēlamies orientēties dažādos lauksaimniecības darbos, lauksaimniecības tehnikā, lauksaimniecības ķīmijā, dažādos mēslojumos. Piedalies dažādos lauksaimniecības darbos (piemēram, palīdzot kādam radniekam vai draugam) – tādējādi tu gūsi izpratni par lauku darbu specifiku un to organizāciju.

Noteikti noderēs arī izpratne par galvenajiem uzņēmējdarbības principiem.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā bioloģija, dabaszinības, ķīmija, matemātika un biznesa ekonomiskie pamati

ZEMNIEKS

KODS 6130 03

DARBA SATURS Zemnieks ir zemes īpašnieks vai persona, kas nomā un kopj zemi, plāno un īsteno tās apstrādes darbus, kā arī realizē (pārdod vai pārstrādā) saimniecībā saražoto produkciju. Zemnieks savā saimniecībā audzē labību (kviešus, auzas, miežus, rudzus, rapsi), nodarbojas ar augļkopību (audzē, piemēram, ābeles, plūmes, bumbieres, ķiršus, aronijas), dārzenkopību (audzē, piemēram, tomātus, gurķus, kartupeļus, kāpostus, burkānus), lopkopību (piemēram, audzē un kopj liellopus, cūkas, aitas, kazas, māļputnus), piensaimniecību, parasti kādu no iepriekšminētajiem darbības virzieniem izvēloties kā galveno.

Zemnieks plāno, kā zeme tiks izmantota un apstrādāta. Viņš izvēlas, kādus kultūraugus (piemēram, labību, dārzeņus, augļu kokus) un to šķirnes ražos, kur tos stādīs un cik daudz. Viņš sagatavo zemi, sēj vai stāda izvēlētos kultūraugus un rūpējas par to augšanu – laista, ravē, miglo (ar speciāliem ķīmiskiem līdzekļiem iznīcina kaitēkļus) un atbilstoši mēslo. Kad raža ienākusies, viņš, izmantojot atbilstošu tehniku (piemēram, traktorus, kombainus) vai roku darbu, to novāc. Pēc ražas novākšanas zemnieks rūpējas, lai izaudzētā lauksaimniecības kultūra tiktu pareizi uzglabāta, iesaiņota un veiksmīgi pārdota. Zemnieks novērtē un analizē, vai audzēšanai izvēlētie kultūraugi ir devuši plānoto ražu, un secina, kas būtu jādara, lai sasniegtu vēl labākus rezultātus.

Audzējot māļļopus vai māļļputnus, zemnieks tos kopj un baro. Viņš sagatavo ižēdināšanai lopbarību – novērtē tās kvalitāti un papildina to ar lopbarības piedevām, vitamīniem, minerālvielām. Viņš sakārto māļļopu un māļļputnu novietnes, izvāc kūtsmēslus, uztur tīrību un kārtību tajās un to apkārtņē. Ik pēc noteikta laika, lai nepieļautu baktēriju un infekciju izplatību, zemnieks māļļopu un māļļputnu novietnes dezinficē. Atkarībā no tā, kādam mērķim māļļopi vai māļļputni tiek audzēti (piemēram, gaļas, piena, olu ieguvei), zemnieks tos mēra un sver un nodod lopkopības produkciju realizācijai. Nodarbojoties ar piensaimniecību, viņš ar speciāliem aparātiem slauc govīs vai kazas, dzesē pienu, pārbauda piena kvalitāti un nodod to piensaimniecības uzņēmumiem. Zemnieks arī regulāri novērtē dzīvnieku veselības stāvokli un, ja nepieciešams, nodrošina veterinārmedicīnisko palīdzību.

Zemnieks plāno veicamo darbu secību un finanšu sadali, iegādājas nepieciešamās izejvielas (piemēram, sēklas, stādus, lopus, mājputnus), instrumentus, nepieciešamo aprīkojumu un tehniku. Viņš arī apkopo un seko līdz informācijai par vietējo un ārzemju saimniecību ražotajiem produktiem, kas konkurē ar viņa produkciju. Ja apstrādājamās zemes, lopu vai putnu ir daudz, zemnieks piesaista papildu strādniekus lauksaimniecības darbu veikšanai un izmaksā viņiem algu. Viņš noformē dažādus ar saimniekošanu saistītus dokumentus, kā arī rūpīgi saskaņo savu darbu ar tirdzniecības vietām, kurās plāno pārdot izaudzēto produkciju.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Zemnieks darbā lieto dažādu veidu traktortehniku, fermu mehanizācijas iekārtas (piemēram, barības sagatavošanas iekārtas, ūdensapgādes sistēmas, kūtsmēslu izvākšanas iekārtas, slaukšanas iekārtas, piena dzesēšanas iekārtas), miglošanas tehniku, dažādus lauksaimniecības darbarīkus – piemēram, dakšas, lāpstas, ķerru. Viņš izmanto arī biroja tehniku, piemēram, datoru, kopēšanas iekārtu, printeri.

DARBA APSTĀKĻI Zemnieks lielākoties strādā ārā vai mājlopu un mājputnu novietnēs neatkarīgi no laika apstākļiem. Veicot darbu plānošanu un aprēķinus, viņš strādā telpās. Apkopjot mājlopus un mājputnus, zemnieka darba diena sākas agri no rīta. Viņa darbalaiks nav stingri normēts un ir atkarīgs no dienā veicamo darbu daudzuma. Jāstrādā arī brīvdienās un svētku dienās, jo mājlopi un mājputni jākopj un jābaro katru dienu. Savukārt zemes apstrādes darbiem ir sezonāls raksturs – zemes aparšanas, kultūraugu sēšanas, stādīšanas, pļaušanas un ražas novākšanas laikā, izmantojot labus laika apstākļus, zemnieks var strādāt garas darba stundas ne tikai darba dienās, bet arī brīvdienās. Savukārt sliktos laika apstākļos un ziemā darba ir mazāk. Vadot lauksaimniecības mašīnas, zemnieka darbs saistīts ar troksni un vibrāciju. Bieža ir arī saskare ar ķīmiskām vielām – minerālmēsliem un augu aizsardzības līdzekļiem.

DARBA IESPĒJAS Zemnieks strādā kā pašnodarbinātais.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Zemnieka profesija apgūstama augstākās izglītības iestādēs 4 gadu laikā vai arodizglītības iestādē, izvēloties lauksaimniecības specialitāti. Mācību ilgums 2–3 gadi. Nepieciešamās zināšanas iespējams iegūt arī speciālos kursus.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga zemnieka profesijā ir 100–5000 latu vai vairāk. Atalgojums atkarīgs no tā, cik veiksmīgi zemnieka saimniecība darbojas, no tās darbības virziena un apstrādājamo zemju vai kopjamo lopu daudzuma. Lielu daļu peļņas zemnieks iegulda savas saimniecības attīstībā.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

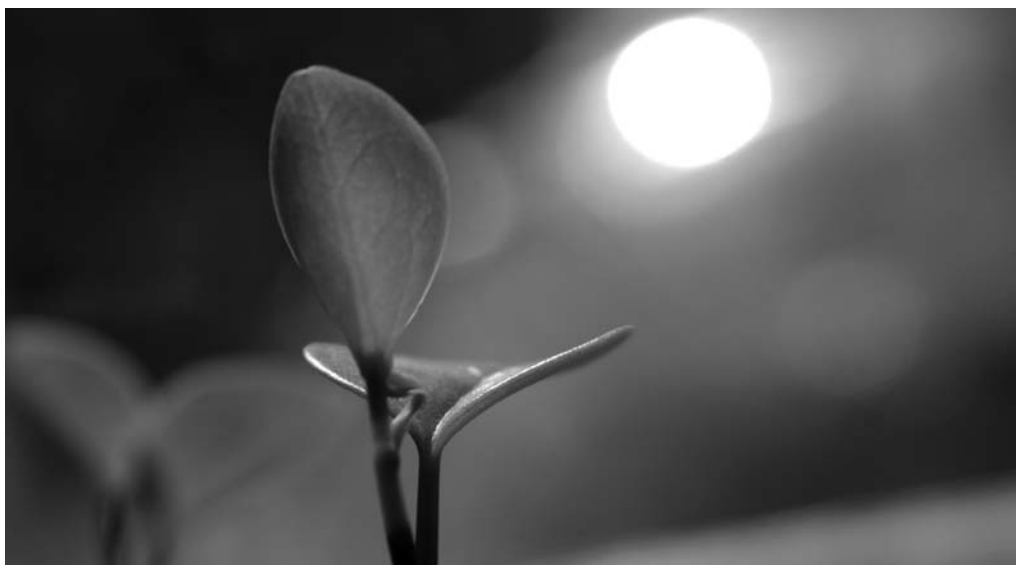
Dažādu sugu dzīvnieku audzēšanas lauksaimnieks 6124 02

Lauku īpašuma apsaimniekotājs 3213 11

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk dažādi lauku darbi, piemēram, strādāt tīrumā – stādīt un rakt kartupeļus, vākt sienu? Vai tev patīk rūpēties par dzīvniekiem un mājlopiem? Vai tevi saista darbs ar dažādu veidu lauktehniku? Vai tev padodas veicamo darbu plānošana? Vai tu spēj strādāt patstāvīgi?

Lai kļūtu par zemnieku, nozīmīga ir mīlestība uz lauku darbiem, prasme organizēt savu laiku, spēja domāt divus soļus uz priekšu, kā arī pašdisciplīna un mērķtiecīgums. Šīs prasmes un iemaņas pamēģini trenēt, piemēram, palīdzot kādam radniekam, paziņam vai kaimiņam dažādu darbu lauku organizēšanā un veikšanā. Tā varētu būt laba iespēja izprast šo darbu specifiku un gūt praktiskas iemaņas lauksaimniecībā.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā bioloģija, dabaszinības, mājsaimniecība un biznesa ekonomiskie pamati.

DĀRZNIEKS

KODS 6113 01

DARBA SATURS Dārznieks ir speciālists dažādu augu stādīšanā un kopšanā, kā arī ražas novākšanā un uzglabāšanā. Dārznieki var specializēties noteiktās nozarēs: daiļdārzniecībā, ainavu un parku dārzniecībā, puķkopībā, dārzenkopībā, ārstniecības augu un sēņu audzēšanā, kokaudzēšanā, augļkopībā, sēklkopībā.

Dārznieks izvēlas stādīšanas vietu (piemēram, dobi dārzā vai speciālus stādīšanas konteinerus siltumnīcā), sagatavo piemērotu augsni (piemēram, smilšainu, mālainu, skābu), iestāda augu atbilstošā dziļumā un aplaista to. Viņš aprūpē augu visu tā augšanas laiku – uzirdina augsni, lai saknēm piekļūtu gaiss, bagātina augsni ar mēslojumu, ravē nezāles, iznīcina kaitēkļus. Dārznieks arī krusto augus, lai iegūtu jaunas šķirnes, pavairo stādus (iesēj sēklas, pēc tam augus piķē – mazos stādīņus izstāda retāk vai arī pavairo augu ar spraudējiem), vāc nogatavojušās sēklas, iezīmo daudzgadīgos augus (piemēram, noliec tos un apsedz ar skujām).

Daiļdārznieki piedalās parku vai ēku apkārtnes ainavas ierīkošanā, stāda un kopj kokus, krūmus, puķes, apcērp dzīvžogu un košumkrūmus, ierīko un kopj zālienu – zāli sēj, laista un plauj.

Augļkopēji, dārzenu audzētāji strādā dārzos, apstrādā augsni un bagātina to ar mēslojumu, izgriež nokaltušos un slimos zarus, apstrādā dārzus ar ķīmikālijām, laista, augus potē (pavairo augus, uzpotējot meženim jeb bezšķirnes stādam šķirnes auga potzaru), novāc ražu un prasmīgi to uzglabā.

Puķkopji pavairo puķu stādus, uzziedina puķes, sagatavo tās pārdošanai, apstrādā augsni, iznīcina kaitēkļus.

Lai sekotu jaunākajām augu kopšanas tendencēm, apzinātu augu jaunās šķirnes un uzzinātu par to audzēšanas īpatnībām, kā arī uzzinātu par modernu dārzniecības instrumentu un materiālu lietošanu, dārznieki lasa speciālo literatūru, seko medijos sniegtajai informācijai un apmeklē specializētas dārzkopības izstādes.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Dārznieks darbā lieto dažādus dārza instrumentus un piederumus, piemēram, ķerpu, spaini, lāpstu, dārza dakšas, grābekli, dažādus kapļus, piķējamo lāpstiņu, agropļēvi, lejkannu, laistāmo iekārtu, smidzināmo iekārtu, saliekamās kāpnes, nazi, dažādas grieznes – zaru apgriešanai, ziedu nogriešanai, krūmu apcirpšanai.

DARBA APSTĀKĻI Dārznieka darba vide atkarīga no viņa specializācijas un darba vietas. Lielākā daļa dārznieku strādā ārā dažādos laika apstākļos. Siltumnīcā savukārt jāērķinās ar paaugstinātu gaisa mitrumu. Ja dārznieks apkopj telpaugus, tad darba vieta parasti ir biroja tipa telpas.

Dārznieks strādā astoņu stundu darba dienu. Sēšanas un stādīšanas periodā (no marta līdz jūnijam), kā arī vasarā un rudenī, kad jāapkopj stādījumi, dārznieka darba diena var būt garāka. Botāniskajā dārzā dārznieka darba slodze ir vienmērīga visu gadu.

Dārznieks darbā daudz kustas, bieži strādā tupus vai saliecies. Viņam nākas gan celt, gan pārvietot smagumus. Dārzniekam darbā iespējamas alerģiskas reakcijas (no augiem vai augu apstrādes ķimikālijām).

DARBA IESPĒJAS Dārznieks var strādāt individuālajās saimniecībās, siltumnīcās, botāniskajos dārzos, dārzkopības izmēģinājumu stacijās, apzaļumošanas uzņēmumos vai arī uzņēmumos (piemēram, pašvaldības dārzu un parku apsaimniekošanas uzņēmumā) kopt apstādījumus vai rūpēties par telpaugiem.

Dārznieks var strādāt arī kā pašnodarbināta persona – tad daļa darba laika jāvelta klientu meklēšanai, palīgu vai mācekļu piesaistei, kā arī grāmatvedības dokumentu kārtošanai.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība dārzkopībā. Mācību ilgums – 4 gadi pēc pamatizglītības iegūšanas.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga dārznieka profesijā ir 200–500 latu. Atalgojums atkarīgs no uzņēmuma veida, no pienākumu specifikas, kā arī no dārznieka darba pieredzes.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Stādaudzēšanas tehniķis 3212 20

Puķkopības tehniķis 3212 03

Labības un saknraugu audzētāji 6111

Lauksaimnieks 6114 01

Ainavu tehniķis 3212 14

Dārzkopības tehniķis 3212 05

Koku un krūmu audzētāji 6112

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk aprūpēt augus? Vai tevi iedvesmo fakts, ka no saujas mazu sēkliņu pats varētu iekopt skaistu puķu dobi? Vai tev ir svarīgi, lai vide, kurā atrodies, būtu skaisti iekārtota? Vai tev patīk strādāt ārā, brīvā dabā? Vai esi fiziski izturīgs?

Novērtē, vai esi pacietīgs, jo dārznieks sava darba rezultātu dažkārt redz tikai pēc vairākiem mēnešiem vai pat gadiem.

Ja vēlies, lai dārzkopība būtu tavs privātbizness, trenē savas organizatora prasmes, spēju uzņemties atbildību un visu iesākto aizvadīt līdz pozitīvam rezultātam. Uzņemies veikt dažādus pienākumus skolas un ārpus skolas dzīvē, pats tos saplāno, īsteno un iesaisti tajos arī citus. Tas palīdzēs apgūt iemaņas plānot darbu izpildes secību, attīstīt novērošanas un analīzes spējas.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā bioloģija un dabaszinības.

BIŠKOPIS

KODS 6123 01

DARBA SATURS Biškopis jeb dravnieks rūpējas par bišu saimēm, nodrošina tām barību un ievāc bišu produktus: bišu vasku, medu, propolisu un ziedputekšņus.

Biškopis bišu nomitināšanai izvēlas vietu, kurā aug bišu barībai nepieciešamie kultūraugi (piemēram, griķi, rapsis), un novieto tur stropus. Ir biškopji, kas iesēj nepieciešamo ziedaugu kultūru stropu tuvumā. Citi vairāk gan praktizē tā saukto bišu vešanu ganībās – biškopis naktī vai ļoti agri no rīta (lai bites nesatrauktos) iekrauj stropus automašīnas piekabē un aizved uz piemērotām platībām, kur tos atstāj uz visu dienu.

Vismaz reizi 10 dienās biškopji aprauga stropus, lai pārbaudītu bišu saimes pieaugumu, paredzētu izspiešanas termiņus un laikus paplašinātu saimes. Ejot pie bitēm, biškopis uzvelk aizsargtērpu un, lai atvairītu bites, lieto dūmkanniņu (bites tad netuvojas, jo tām nepatīk dūmi). Lai noķertu spietojošas bites, biškopji saimniecības apkārtnē novieto bišu ķērājus (stropiem līdzīgas kastes) vai atstāj dažus stropus tukšus.

Ja ir lietaina, auksta vasara, biškopis bites piebaro, stropā vai tā tuvumā novietojot cukursīrupu (reizēm sajauktu ar medu) vai bišu maizi – speciālu ziedputekšņu un medus maisījumu. Ja bites ir darbīgas un gads ir ražīgs, biškopis rūpējas par to, lai bitēm būtu pietiekami daudz vietas gan dzīvošanai, gan medus novietošanai. Biškopis ievieto stropā papildu mākslīgās šūnu pamatnes un, ja nepieciešams, stropam pievieno papildu medus kastes.

Tuvojoties ziemai, biškopis rūpējas par bišu iezīmošanu – samazina stropa telpu, noņemot medus kastes; sašaurina skreju, lai stropā neiekļūst aukstums, pārklāj stropa augšdaļu ar siltinošiem materiāliem. Pavasarī biškopis seko bišu darbībai – kad tās kļuvušas darbīgākas (un skaļākas), saime laikus jāpaplašina, lai bites neizspietotu. Biškopji arī attīra stropu no kritušām bitēm, uztur kārtībā un labo medus rāmišus un pašu stropu. Ja saime ir vāja, tā tiek piebarota. Biškopis seko

arī bišu mātes stāvoklim. Ja stropā nav bišu mātes, biškopis to izaudzē pats. Kad rudenī pienāk laiks ievākt bišu ienesumu, biškopis izņem no stropa tādu medus daudzumu, lai bitēm atliktu pietiekami daudz barības ziemai.

Biškopis izsviež medu no šūnām ar medus sviedi, kausē tukšās vaska šūnas vaska kausējamā katlā. Iegūtos produktus viņš var pārdot.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Biškopis darbā lieto stropa ratiņus vai automašīnu bišu stropu pārvietošanai, kaltiņu rāmišu un stropu tīrīšanai, dūmkannu, aizsargtērpu ar speciālu tikliņcepuri, medus sviedi un vaska kausējamo katlu.

DARBA APSTĀKĻI Biškopji lielāko darba dienas daļu pavada ārā, iekštelpās tikai sagatavojot bišu produkciju. Biškopja darbs ir atkarīgs no bišu dzīves ritma un gadalaika. Vasaizņemtais periods ir vasara, vismierīgākais – ziema, tomēr arī ziemā bitēm jāvelta pietiekama uzmanība. Transportējot bites uz ganībām, jāstrādā ļoti agri no rīta, vēlu vakaros vai naktīs. Neuzmanīgi rīkojoties, pastāv risks tikt sadzēlētam. Cilvēkiem ar alerģiju pret bišu produktiem un bišu dzēlieniem nebūtu vēlams nodarboties ar biškopību, jo dzēliena sekas var būt letālas.

Tā kā biškopji visbiežāk ir pašnodarbinātas personas, savu darba laiku tie plāno paši.

DARBA IESPĒJAS Biškopji strādā kā pašnodarbinātie vai kā privātuzņēmēji.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Biškopja izglītību var iegūt profesionālās vidējās izglītības iestādēs. Mācību ilgums – 4 gadi. Lai strādātu par biškopji, vēlams praktiska pieredze bišu kopšanā; to var iegūt, strādājot praksē pie pieredzējuša biškopja.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Ja biškopība ir vienīgā ienākumus nesošā nodarbe, tad, lai sevi uzturētu, biškopim jāstrādā ar lielām ziedu plāvu platībām un daudzām bišu saimēm. Biškopja ienākumi ir sezonāli. Piemēram, ar 100 stropu saimniecību varētu nopelnīt vidēji 600 latu mēnesī, taču tas atkarīgs no saimniecības specializācijas (no tā, vai tiek ražots vasks, medus, propoliss vai ziedputekšņi), kā arī no tā, vai gads ir bitēm labvēlīgs.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Agronoms 3212 12

Lauku īpašuma apsaimniekotājs 3213 11

Dārznieks 6113 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē dabas procesi? Vai tu labi saproties ar dzīvniekiem? Vai vēlētos savu darbu saistīt ar dabu? Vai esi nosvērts un apdomīgs?

Ja vēlies kļūt par biškopji, mācies atšķirt ziedaugus, izprast dabas ritmus. Biškopim jāspēj saglabāt mieru jebkurā situācijā, jo bites jūt satraukumu un medz reaģēt agresīvi. Centies attīstīt māku pirms rīkošanās visu mierīgi izsvērt; darbojies nesteidzīgi un apdomīgi.

Zināšanas bioloģijā un veselības mācībā tev lieti noderēs, ja izvēlēties biškopja amatu.

VETERINĀRĀRSTS

KODS 2223 03

DARBA SATURS Veterinārārsts ārstē dažādu sugu dzīvniekus un putnus, kuriem ir kādi veselības traucējumi, kā arī konsultē dzīvnieku un putnu aprūpētājus/īpašniekus par preventīvajiem jeb aizsargājošiem pasākumiem, lai novērstu saslimšanas iespēju vai slimības tālāku attīstību. Veterinārārsts veic gan praktisko ārstēšanas darbu, gan konsultē dzīvnieku un putnu aprūpētājus/īpašniekus, kā ārstniecības darbu turpināt mājas apstākļos.

Veterinārārsts pārrunā ar dzīvnieka vai putna aprūpētāju/īpašnieku novērojamās sūdzības vai slimības pazīmes, tad izmeklē slimo dzīvnieku vai putnu, piemēram, izklausīnot, palpējot (iztaustot ar rokām), novērtējot viņa izskatu un uzvedību. Atkarībā no pārbaudes rezultātiem viņš izvēlas terapiju jeb ārstēšanu: medikamentus, procedūras, nepieciešamības gadījumā nozīmē analīzes vai papildu izmeklēšanu ar dažādām diagnostikas ierīcēm. Veterinārārsts izvērtē, vai ārstēšanos varēs veikt dzīvnieka, putna mītnes vietā vai tas jāatstāj veterinārajā stacionārā (slimnīcā).

Ja slimības ārstēšanai nepieciešama ķirurģiska iejaukšanās, veterinārārsts slimo dzīvnieku vai putnu operē, kā arī uzrauga pēcooperācijas periodā – regulāri pārbauda, vai atveseļošanās notiek, kā paredzēts, komplikāciju (sarežģījumu) gadījumā lemj par nepieciešamo papildu ārstēšanu vai medikamentu nomaiņu. Viņš arī pieņem dzīvnieku dzemdības un novērtē dzīvnieku mazuļu veselību.

Veterinārārsts dodas arī mājas vizītēs pie slimajiem dzīvniekiem vai putniem, kur tāpat kā klīnikā izmeklē tos un nozīmē turpmāko ārstniecisko rīcību. Lauku saimniecībās veterinārārsts regulāri veic ganāmpulku uzraudzību. Reizi gadā, parasti pavasarī, viņš dodas uz mājlopu audzēšanas saimniecībām, lai noteiktu ganāmpulka stāvokli, veiktu asins analīzes, potēšanu. Tāpat viņš regulāri, piemēram, ik pa trim mēnešiem, katrā ganāmpulkā ņem piena paraugus, vērtē, vai govs veselība ļauj iegūt kvalitatīvus produktus – pienu, gaļu. Veiktās manipulācijas un slimības gaitu viņš pieraksta ārstniecības dokumentos. Veicot profilaktisko darbu, viņš konsultē dzīvnieku un putnu aprūpētājus/īpašniekus par to, kā ikdienā nodrošināt pareizu barošanas režīmu un aprūpi, nozīmē profilaktisko vakcināciju (potēšanu).

Veterinārārsts – pārtikas inspektors pārbauda, kādos apstākļos dzīvnieki tiek audzēti, kā tiek iegūta, glabāta un transportēta cilvēku pārtikā lietotā produkcija, piemēram, gaļa, piens, olas, medus.

Veterinārārsts – ierēdnis veterinārajā dienestā uzrauga, kontrolē likumdošanas ievērošanu, salīdzina, vai Latvijas likumdošana atbilst Eiropas Savienības likumdošanai, nosaka, kādai likumdošanai būtu jāpakļaujas Latvijas lopu audzētājiem un pārtikas produktu pārstrādātājiem. Viņš uzrauga, pārbauda, kā lopu turētāji ievēro normatīvos aktus, piemēram, brauc uz saimniecībām un kautuvēm, veikalēm, lai konstatētu, vai gaļa tiek pareizi sagatavota, transportēta, uzglabāta, un izsniedz izziņu par apsekojuma rezultātiem.

Veterinārārsts laboratorijā pieņem izmeklēšanai atsūtītos paraugus, tos sanumurē, reģistrē žurnālā un sagatavo analīzei – apstrādā ar vielām, kas nepieciešamas attiecīgajai izmeklēšanai. Analizējamo materiālu, piemēram, audu gabaliņus, asinis, pienu, viņš apskata mikroskopā un izmeklē pēc noteiktiem parametriem (rādītājiem), piemēram, nosaka jutību pret zālēm, noskaidro svešu vielu klātbūtni. Laika intervālā no trim līdz desmit dienām veterinārārsts iegūst laboratorisko izmeklējumu atbildes, fiksē tās oficiālā dokumentā un nosūta dzīvnieka ārstējošajam ārstam vai īpašniekam.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Veterinārārsts darbā lieto, piemēram, fonendoskopu, svarus, ķirurģijas instrumentus un iekārtas, dažādus ārstniecības līdzekļus, piemēram, vakcīnas, medikamentus, vitamīnus, pārsienamos materiālus, kā arī datoru vai medicīnisko dokumentāciju izmeklēšanas rezultātu fiksēšanai.

DARBA APSTĀKĻI Veterinārārsta darbs norit medicīniskās aprūpes prasībām atbilstošā vidē, dzīvnieku un putnu mītnēs, reizēm arī ārā. Veterinārārsts strādā astoņu stundu darba dienu un saskaņā ar noteiktu darba grafiku veic dežūras arī vakaros, pa naktīm un svētku dienās, tomēr steidzami izsaukumi iespējami jebkurā diennaktī laikā.

DARBA IESPĒJAS Veterinārārsts var strādāt veterinārās klīnikās, poliklīnikās, stacionāros, valsts iestādēs, ražošanas uzņēmumos, zvēraudzētavās vai veidot privātpraksi.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība veterinārmedicinā. Mācību ilgums – 6 gadi. Nepieciešama sertifikācija patstāvīgam darbam.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga veterinārārsta profesijā ir 150–1500 latu. Atalgojums atkarīgs no pasūtījumu skaita un specifikas, kā arī no veterinārārsta darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Ārsts 2221

Veterinārārsta asistents 3227 02

Farmaceits 2224 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk dzīvnieki, un vai labprāt uzņemies rūpes par tiem? Vai tevi interesē medicīna un tu vēlētos palīdzēt slimiem dzīvniekiem izvesēties?

Veterinārārsta profesijā būtiskākā ir mīlestība pret dzīvniekiem, kā arī iecietība, pacietība un māka kontaktēties ar dzīvniekiem. Attīstīt šīs īpašības, kā arī izjust, kāds ir ikdienas praktiskais darbs ar dzīvniekiem, var, piemēram, piesakoties palīgā kādā dzīvnieku audzētavā vai arī dzīvnieku patversmē. Te arī varēsi novērot dzīvnieku uzvedības modeļus, apzināt veidus, kā vislabāk panākt pozitīvu kontaktu ar dzīvnieku, kā arī trenēt iemaņas regulāri un prasmīgi rūpēties par dzīvnieku ikdienišķajām vajadzībām – tos barot, sukāt, tīrīt dzīvnieku novietnes, būrus.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā bioloģija, ķīmija, fizika un sports.

VETERINĀRĀRSTA ASISTENTS

KODS 3227 02

DARBA SATURS Veterinārārsta asistents strādā veterinārārsta vadībā, izpilda viņa norādījumus ārstniecības procedūru laikā, asistē operācijās un sekcijās. Sniedz neatliekamo palīdzību dzīvniekiem, pieņem dzemdības, apkopj jaundzimušo, organizē slimu dzīvnieku kopšanu, kā arī veic slimību profilakses pasākumus.

Novērtējot dzīvnieka veselības stāvokli, veterinārārsta asistents mēra temperatūru, svaru, pulsu, novēro elpošanu un mērījumu rezultātus salīdzina ar fizioloģiskajām normām (noteikti parametri, vērtējot dzīvnieka veselību, kuru nobīdes var liecināt par saslimšanu).

Lai veiktu laboratoriskus izmeklējumus, veterinārārsta asistents veic dažādas analīzes, piemēram, noņem piena, asins, urīna, patoloģiskā materiāla (piemēram, ja ir aizdomas par audzēju, izņem nelielu audu gabaliņu citoloģiskai pārbaudei), fekāliju paraugus un tos sagatavo sūtīšanai uz laboratoriju.

Izmeklē dzīvnieku, lai pēc dažādām biežāk sastopamo iekšējo slimību pazīmēm un īpatnībām noteiktu slimības diagnozi, tā atvieglojot veterinārārsta darbu.

Laboratorijā, piemēram, veterinārārsta asistents var analīžu paraugus apstrādāt ar speciālām vielām, kas nepieciešams analīzes veikšanai. Reizumis viņš strādā ar mikroskopu, novērtējot analizējamo materiālu un to salīdzinot ar noteiktiem rādītājiem, piemēram, nosaka jutību pret zālēm, noskaidro svešu vielu klātbūtni. Viņš arī mazgā, tīra, sterilizē laboratorijas traukus un instrumentus.

Pirms operācijām veterinārārsta asistents sagatavo telpu ķirurģiskas iejaukšanās veikšanai – sterilizē un sagatavo instrumentus un operācijas laukumu, fiksē dzīvnieku, kā arī sakopj operācijas telpu un instrumentus pēc operācijas veikšanas. Veterinārārsta asistents aprūpē dzīvniekus laikā, kad viņi atveseļojas pēc ķirurģiskas iejaukšanās; ja operētā brūce asiņo – aptur asiņošanu,

apkopj brūci un to pārsien. Nepieciešamības gadījumā uzliek žņaugu vai šinu, ievada zāles, veic sirds masāžu vai mākslīgo elpināšanu. Pieskata, lai dzīvnieks būtu sasegts un siltumā, baro viņu.

Viņš arī plāno profilaktiskos pasākumus, pilda nepieciešamo dokumentāciju un uztur kārtībā veterinārārsta kabinetu, laboratoriju, kā arī regulāri papildina darbā lietojamo farmaceitisko preparātu un medicīnas instrumentu klāstu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Veterinārārsta asistents darbā izmanto dažādu medicīnisko aparatūru slimību diagnosticēšanai (noteikšanai), piemēram, rentģenu, laboratorijas iekārtas; dažādus medicīnas instrumentus, piemēram, fonendoskopu, pincetes, šļirci, kā arī ārstniecības līdzekļus, piemēram, vitamīnus, vakcīnas, zāles, pārsienamos materiālus un medicīnisko dokumentāciju.

DARBA APSTĀKĻI Veterinārārsta asistents strādā veterinārās klinikas, poliklīnikas ārstniecības telpās vai laboratorijā, dodoties mājas vizītēs, viņa darbs norit dzīvnieku mītnēs, kā arī nereti dzīvniekus nākas apsekt ārā jebkuros laika apstākļos. Veterinārārsta asistents strādā astoņu stundu darba dienu vai arī iepriekš noteiktas darba stundas saskaņā ar darba grafiku, taču atkarībā no dzīvnieku veselības stāvokļa darba laiks var būt mainīgs, piemēram, iespējams izsaukums jebkurā nedēļas dienā un jebkurā diennakts stundā.

DARBA IESPĒJAS Veterinārārsta asistents var strādāt veterinārās klīnikās, stacionāros, poliklīnikās, privātp praksēs vai dzīvnieku patversmēs un novietnēs, veterinārās diagnostikas laboratorijās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība veterinārmedicinā. Mācību ilgums – 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga veterinārārsta asistenta profesijā ir 150–270 latu. Atalgojums privātp praksē atkarīgs no privātp prakses apjoma un var būt lielāks.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Medicīnas māsa 3231 15

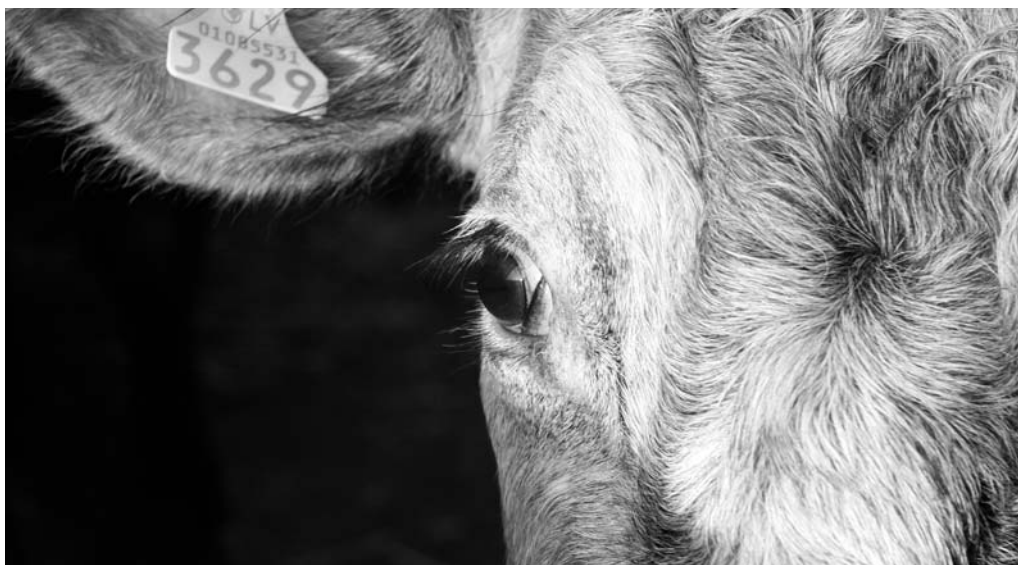
Medicīnas laborants 3211 34

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk dzīvnieki, un vai labprāt uzņemies rūpes par tiem? Vai tev interesē medicīna un tu vēlētos palīdzēt slimiem dzīvniekiem izvesēties? Vai tev piemīt labas novērošanas, salīdzināšanas un analizēšanas spējas?

Veterinārārsta asistenta profesijā būtiskākā ir mīlestība pret dzīvniekiem, kā arī iecietība, pacietība, māka kontaktēties ar dzīvniekiem. Attīstīt šīs īpašības, kā arī izjust, kāds ir ikdienas praktiskais darbs ar dzīvniekiem, var, piemēram, piesakoties palīgā kādā dzīvnieku audzētavā, zirgaudzētavā, vai arī dzīvnieku patversmē. Te arī varēsi novērot dzīvnieku uzvedības modeļus, apzināt veidus, kā vislabāk panākt pozitīvu kontaktu ar dzīvnieku, kā arī trenēt iemaņas regulāri un prasmīgi rūpēties par dzīvnieku ikdienišķajām vajadzībām – tos barot, sukāt, tīrīt dzīvnieku novietnes, būrus.

Savukārt lai veicinātu šajā profesijā svarīgo fizisko izturību, aktīvi nodarbojies ar sportu un ikdienišķām fiziskām aktivitātēm.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā bioloģija, ķīmija un fizika.

ZOOtehnikis

KODS 2211 48

DARBA SATURS Zootehniķi kontrolē, kā dzīvnieku un mājlopu audzētāji ievēro to audzēšanas un labturības (kopšanas) prasības, un veic zootehnisko uzskaiti (dzīvnieku produktivitātes uzskaiti (piemēram, dzīvnieku svēršana, piena kvalitātes kontrole), dzīvnieku identifikāciju (numura piešķiršanu un dokumentēšanu), kā arī pārrauga dzīvniekus un novērtē tos.

Zootehniķi kontrolē dzīvnieku ēdināšanu un turēšanu. Viņi sastāda barības devas dažādām dzīvnieku grupām, un bieži vien šim nolūkam tiek izmantotas attiecīgas datorprogrammas. Tāpat viņi kontrolē dzīvnieku labturēšanas un slaukšanas procesa noteikumu ievērošanu. Viņi pārrauga arī lopbarības uzglabāšanas noteikumu ievērošanu.

Zootehniķi veic zootehnisko uzskaiti: identificē (atpazīst) dzīvniekus, seko līdzi dzīvnieku produktivitātei jeb ražīgumam (piemēram, noņem piena paraugu kontrolslaukumos, kontrolē dzīvnieku svēršanu). Viņi noformē uzskaites dokumentāciju, ievada iegūto informāciju datorizētā datubāzē.

Zootehniķi novērtē un identificē dažādu sugu dzīvniekus. Viņi sastāda ganāmpulka atražošanas plānu, mērķtiecīgi atlasa dzīvnieku pārus, sastāda ciltsdarba (sugas saglabāšanas) plānus gan attiecīgajam laika periodam, gan tālākai nākotnei. Viņi sagatavo dokumentāciju dzīvnieku uzņemšanai ciltsgrāmatā. Zootehniķi arī atlasa dzīvniekus realizācijai.

Zootehniķi pilnveido darba organizāciju lopkopības fermās. Viņi veicina efektīvu iekārtu, telpu un citu pamatlīdzekļu izmantošanu. Viņi piedalās ražošanas tehnoloģiju izstrādāšanā un ieviešanā, lai uzņēmums varētu piedāvāt modernāku lopkopības produkciju. Tāpat arī viņi popularizē zinātnes sasniegumus lopkopības nozarēs.

Strādājot kā pašnodarbināta persona, zootehniķis pats veido darba plānu, sazinās ar potenciālajiem klientiem un uztur kontaktus ar esošajiem, kā arī izstrādā un aizpilda nepieciešamo dokumentāciju un atskaites, aprēķina un maksā nodokļus, plāno darba perspektīvas un finanšu resursus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Zootehniķi dabā lieto mērlenti un svarus lopu dzīvsvāra pieauguma noteikšanai, lentmēru dzīvnieku ķermeņa augstuma mērišanai, mērcirkuli tesmeņa mērišanai, piena mērkannas, paraugu noņemšanas kausiņu vai birsti, kā arī datoru un biroja tehniku, piemēram, printeri, kopēšanas iekārtu.

DARBA APSTĀKĻI Zootehniķu darbs saistīts ar lopkopības procesa kontroli un pārraudzīšanu, tādēļ bieži jāizbrauc uz dzīvnieku novietnēm – fermām. Veicot zootehnisko dokumentāciju un noformējot to, darbs tiek veikts biroja tipa telpās. Zootehniķi strādā noteiktu darba laiku – astoņas darba stundas dienā.

DARBA IESPĒJAS Zootehniķi var strādāt dažādās ar dzīvnieku audzēšanu, turēšanu un ēdināšanu saistītās saimniecībās un organizācijās. Viņi var strādāt privātuzņēmumos un kā pašnodarbinātās personas.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība zootehniķa specialitātē. Mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga zootehniķa profesijā ir 180–300 latu.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Lopkopis 6121 01

Dažādu sugu dzīvnieku audzēšanas lauksaimnieks 6124 02

Zirgkopis 6121 18

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patik dzīvnieki, rūpēšanās un darbošanās ar tiem? Kā tu izturies pret dzīvniekiem? Vai tu spēj regulāri veikt vienu un to pašu darbu, piemēram, ik dienas izvest pastaigā suni?

Strādājot par zootehniķi, būtiskas ir tādas rakstura īpašības kā pacietība, prasme organizēt savu laiku, spēja iesāktu paveikt līdz galam. Lai labāk izprastu, kāds ir zootehniķa praktiskais ikdienas darbs, var pieteikties palīgos kādā zirgaudzētavā, dzīvnieku fermā vai zemnieku saimniecībā, kas nodarbojas ar lopkopību, arī darbs, piemēram, dzīvnieku patversmē, būs laba iespēja praktizēties.

Interesējoties par dzīvnieku paradumiem, kopšanas niansēm, lasot gan atbilstošu speciālo literatūru, gan rakstus internetā, gūsi teorētiskās zināšanas, kas palīdzēs rast priekšstatu par šīs profesijas specifiku, kā arī sniegs pamatzināšanas, kas lieti noderēs, pirms pats kļūsti par profesionāli! Tāpat nekautrējies lūgt padomu vai paskaidrojumus darbībām, kuras veic kāds pieredzējis dzīvnieku audzētājs.

Savukārt sporta nodarbības un ikdienišķas fiziskas aktivitātes attīstīs šajā profesijā svarīgo veiklību un fizisko izturību.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā bioloģija, dabaszinības, mājsaimniecība un biznesa ekonomiskie pamati.

KINOLOGS

KODS 2211 50

DARBA SATURS Kinologs ir speciālists kinoloģijā jeb mācībā par suņiem. Viņam ir zināšanas par suņu sugām, viņš pārzina suņu kopšanu, audzēšanu, ieskaitot dresūru un trenēšanu konkrētu uzdevumu pildīšanai. Kinologs gan pats audzē un apmāca suņus pārdošanai vai speciālu uzdevumu veikšanai, piemēram, darbam policijā pēdu dzišanai, cilvēku aizturēšanai, glābšanai, narkotiku atrašanai, ļaunprātīgas dedzināšanas atklāšanai, neredzīgu cilvēku pavadīšanai, gan arī konsultē citus suņu audzētājus. Tāpat profesionāli sagatavo suņus dažāda veida izstādēm un sacensībām, piedalās tajās kopā ar suni vai konsultē par piedalīšanās noteikumiem suņa saimnieku.

Kinologs, pētot suņu cilmes dokumentus, atrod piemērotākos partnerus šķirnes suņu pavairošanai, kā arī nodrošina pavairošanu, kucēnu atlasī, medicīnisko apskati, vakcinēšanu, barošanu un kopšanu. Sagatavojot suņus speciālo uzdevumu veikšanai, kinologs tos īpaši aprikotā apmācības laukumā regulāri vingrina gan fiziski, gan radina paklausīt komandām un pēc noteiktiem signāliem veikt speciālus uzdevumus, piemēram, pavadīt neredzīgu cilvēku vai noķert un aizturēt noziedznieku līdz brīdim, kamēr ierodas policists. Kinologs seko līdzi suņu veselības stāvoklim un nodrošina speciālista aprūpi saslimšanas gadījumos.

Kinologs, audzējot un apmācot suņus, veic arī ikdienišķus darbus – savus audzēkņus mazgā un peldina, tira un apcērp tiem spalvu, apgriež nagus, ved viņus regulārās pastaigās, tira un dezinficē suņu novietnes. Kinologs sagatavo barību un baro suņus noteiktā laikā, ievēro katras suņu šķirnes barošanas īpatnības, izvēlas uztura bagātinātājus, nepieciešamības gadījumā piemēro speciālu diētu.

Kinologs novēro un pieraksta suņu uzvedību, izzinot sugai un katram atsevišķam individam raksturīgās uzvedības un rakstura iezīmes, lai varētu konsultēt klientus, kuri iegādājas viņa audzētos suņus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Kinologs darbā lieto suņu kopšanas līdzekļus, piemēram, suku, speciālus šampūnus. Viņš izmanto dažādu veidu literatūru, materiālus un publikācijas, lai uzzinātu par modernākajām tendencēm suņu audzēšanā pasaulē, par jaunām slimībām un slimībām, kuras jau var izārstēt, par jaunākajiem atklājumiem attiecībā uz dažādu šķirņu suņiem.

DARBA APSTĀKĻI Kinologa darbs norisinās gan telpās, gan brīvā dabā; suņu audzētavā, klubos, treniņa laukumā, veicot suņu apmācību.

Kinologa darba specifiku jeb īpatnību nosaka tas, ka viņš strādā ar dzīvām būtnēm – pastāv risks, ka suņi viņu var sakost, viņu var apdraudēt dzīvnieku slimības. Tāpat dzīvniekus mēdz piemeklēt neparedzēti sarežģījumi, speciālista konsultācija var būt nepieciešama jebkurā diennakts laikā, un tas nosaka kinologa nenormēto darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Kinologs var strādāt suņu audzētavās, suņu sporta skolās, suņu klubos, policijā, muižā, robežsardzē, leslodzījuma vietu pārvaldē.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešams kinologa sertifikāts, ko var iegūt speciālosursos, piemēram, suņu dresūras, kinoloģijas, medību suņu kinologuursos, kuros apgūstama kinologa profesija.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga kinologa profesijā ir 200–300 latu. Strādājot suņu audzētavās, suņu sporta skolās, suņu klubos, ienākumi var būt arī mazāki un alga parasti nav noteikta.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Dzīvnieku dresētājs 6129 02

Dresētājs 3474 13

Dzīvnieku vērtēšanas eksperts

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patik dzīvnieki? Kā tu izturies pret dzīvniekiem un vai tu spēj par viņiem rūpēties? Vai tev neapnik katru dienu darīt vienu un to pašu, piemēram, ik dienas mazgāt traukus vai nokopt sava mājdzīvnieka atstātos grūžus?

Strādājot par kinologu, nepieciešamas tādas rakstura īpašības kā pacietība, prasme organizēt savu laiku, spēja iesākt paveikt līdz galam, tādēļ svarīgi ir censties katru iesāktu darbu nepamest pusdarīt. Uzņemties rūpes par suni, lieliski iespējams pārliecināties par piemērotību profesionālam darbam ar dzīvniekiem. Pavaicā draugiem, ko viņi domā par tevi – vai tu spēj uzņemties rūpes par kādu un būt atbildīgs, jo šīs īpašības būs ļoti svarīgas kinologa profesijā.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā bioloģija, dabaszinības un mājsaimniecība.

ZIRGKOPIS

KODS 6121 18

DARBA SATURS Zirgkopji kopj un ēdina zirgus atbilstoši zoohigiēniskajām prasībām, audzē zirgus atbilstoši ciltsdarba (šķirnes saglabāšanas) prasībām un apkaļ tos. Viņi apmāca jaunzirkus, palīdz trenerim zirgu trenēšanā.

Zirgkopji ēdina zirgus, uzglabā lopbarību atbilstošos apstākļos, izvēlas piemērotākos lopbarības līdzekļus, sagatavo lopbarību izēdināšanai, nosaka zirga ēdināšanas režīmu, barības sadalījumu pa ēdienreizēm un uzskaita izlietoto lopbarību. Zirgkopji arī veic kopšanas darbus – tira zirga apmatojumu un arī zirgu stāvvietas jeb boksus, pakaisa tos ar pakaišiem vai salmiem. Viņi organizē aktīvās pastaigas vaislas zirgiem, jaunzirgiem, darba zirgiem un sporta zirgiem piemērotos pastaigu aplokos. Viņi uztur tīrību un kārtību zirgu stallos un to apkārtne atbilstoši zoohigiēniskajām prasībām. Viņi sniedz pirmo veterināro palīdzību un nepieciešamības gadījumā izsauc veterinārārstu.

Zirgkopji nosaka ķēves meklēšanās pazīmes, piedalās ķēvju aplecināšanas vai mākslīgās apsēklošanas procesā. Viņi nosaka ķēves atnešanās (dzemdību) tuvošanos un seko dzemdību procesam. Pēc dzemdībām zirgkopji apkopj jaundzimušo. Viņi pieradina kumeljus pie nagu apkopšanas, pie apaušiem, vadāšanas un piesiešanas, vēlāk atšķir kumelju no ķēves. Zirgkopji aizpilda zirgu identifikācijas kartītes, orientējas ciltskartītes un ciltsapliecības ierakstos, veic ierakstus zirgu uzskaites dokumentos. Viņi arī uzskaita zirgu audzēšanas un apmācības izdevumus.

Jaunos zirgus zirgkopji apmāca un sagatavo noteiktam izmantošanas veidam. Viņi pieradina jaunzirkus pie inventāra un iemāca tos iet hordā (garā pavadā), apmāca tos lēkšanas tehnikā. Viņi apmāca zirgus, lai tos varētu izmantot pajūgā: pieradina zirgu pie iejūga, pie tā, ka to vada grožos, sagatavo jaunzirgu iejāšanai un iebraukšanai. Tāpat arī viņi palīdz trenerim iejāt un iebraukt jaunzirkus. Zirgkopji izvēlas piemērotas zirglietas, sagatavo tās darbam un apkopj tās.

Zirgkopji vizina klientus. Viņi noskaidro klienta vēlmes un jāšanas prasmes līmeni, lai izvēlētos viņam piemērotu zirgu. Izvēlēto zirgu zirgkopji sagatavo klientu vizināšanai – jāšanai vai braukšanai pajūgā. Viņi iepazīstina klientus ar drošības tehnikas noteikumiem un instruē viņus (pamāca, kā apieties ar zirgu). Zirgkopji iejūdz un apseģlo zirgus, gana tos. Vizināšanas laikā zirgkopis rūpējas par zirga atpūtināšanu un ēdināšanu.

Zirgkopji piedalās sacensību un zirgu darbību pārbaudes organizēšanā. Pirms sacensībām zirgkopji sagatavo zirgu stāvvietas – boksus, iekārto sacensību un iesildīšanās laukumus, uzstāda šķēršļus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Zirgkopji darbā lieto iemauktus, seglus, sakas. Zirgu kopšanai viņi izmanto dažādas tīrīšanas birstes un suku. Uzskaites dokumentācijas izstrādei, administratīvajiem darbiem zirgkopis izmanto biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, kopēšanas iekārtu.

DARBA APSTĀKĻI Zirgkopju darbs norisinās stallī vai, dodoties izjādēs, arī ārpus tā – brīvā dabā. Darba laiks ir nenoteikts, jo zirgi jākopj katru dienu. Parasti tās ir astoņas darba stundas dienā, saskaņā ar zirgu barošanas un kopšanas režīmu.

DARBA IESPĒJAS Zirgkopji var strādāt dažādās ar zirgu audzēšanu, turēšanu un izmantošanu saistītās saimniecībās, zirgu izjādes punktos, atpūtas bāzēs. Viņi var strādāt arī kā pašnodarbinātie.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Zirgkopja profesija apgūstama profesionālās vidējās izglītības iestādēs. Mācību ilgums 4 gadi. Vai arī 4 gadu laikā, iegūstot augstāko izglītību lauksaimniecībā, vai arī pie pieredzējušiem zirgkopjiem potenciālajā darba vietā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga zirgkopja profesijā ir 120–450 latu, bet tā ir atkarīga no darba vietas specializācijas un aprūpējamo zirgu skaita.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Lopkopis 6121 01

Dažādu sugu dzīvnieku audzēšanas lauksaimnieks 6124 02

Sporta zirgu treneris 6121 16

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk dzīvnieki, īpaši zirgi, un vai tev patīk uzņemties rūpes par tiem? Kā tu izturies pret dzīvniekiem? Vai tu spēj regulāri veikt vienu un to pašu darbu, piemēram, ik dienas izvest pastaigā suni?

Strādājot par zirgkopī, būtiskas ir tādas rakstura īpašības kā pacietība, prasme organizēt savu laiku, spēja iesākt paveikt līdz galam. Lai labāk izprastu, kāds ir zirgkopja ikdienas darbs, piesakies palīgos kādā zirgaudzētavā, arī darbs ar citiem dzīvniekiem, piemēram, dzīvnieku patversmē, būs laba iespēja praktizēties, pirms pats kļūsti par profesionāli!

Savukārt, lai veicinātu šajā profesijā svarīgo fizisko izturību, aktīvi nodarbojies ar sportu un ikdienišķām fiziskām aktivitātēm.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā bioloģija, dabaszinības, mājsaimniecība un sports.

LOPKOPIS

KODS 6121 01

DARBA SATURS Lopkopis audzē, kopj un ēdina lauksaimniecības dzīvniekus (govis, cūkas, aitas, kazas) un nodod lopkopības produkciju (izaudzētos lopus, pienu, vilnu) realizācijai jeb pārdošanai. Viņš var specializēties un strādāt kādā konkrētā lopkopības nozarē – piena lopkopībā, cūkkopībā, aitkopībā vai putnkopībā.

Lopkopis sagatavo lopbarību lopu ēdināšanai, sadala to pa ēdienreizēm un baro mājlopus. Viņš novērtē lopbarības kvalitāti, papildina to ar lopbarības piedevām, vitamīniem un minerālvielām. Barību lopiem viņš sadala ar īpašām lopbarības sadales un transportēšanas iekārtām vai arī izvadā to ar lopbarības ratiņiem. Viņš nodrošina atbilstošus apstākļus lopbarības uzglabāšanai un veic izlietotās lopbarības uzskaiti.

Lopkopis rūpējas par mājlopiem un tira tos, sakārto un uztur tīrību mājlopu novietnēs un to apkārtņē, izvāc kūstmēslus, kā arī veic dezinfekcijas pasākumus. Lopkopis arī organizē mājlopu pastaigas.

Lopkopis novērtē dzīvnieku veselības stāvokli un, kad nepieciešams, sniedz tiem pirmo veterinārmedicīnisko palīdzību vai nodrošina veterinārārsta vizīti. Lopkopji mēra un sver mājlopus un nodod gatavo lopkopības produkciju realizācijai.

Lopkopji, kas strādā piena lopkopībā, lopus slauc un rūpējas par slaukšanas iekārtām. Viņi uzrauga piena dzesēšanas aparātūras darbību un uztur piena glabātavas tīrībā un kārtībā.

Savā darbā lopkopji strādā ar traktoriem, piekabēm un citu lauksaimniecības tehniku un ikdienā tos apkopj, novērtē tehnisko stāvokli un sagatavo darbam. Tāpat viņi strādā ar dažādiem fermu mehānismiem, piemēram, vakuumsūkņiem, piena dzesētājiem, kā arī dažādām fermu mehanizācijas iekārtām, piemēram, slaukšanas, barības sagatavošanas iekārtas, ūdensapgādes sistēmas.

Lopkopji uzskaita un novērtē mājlopu audzētavas saimniecisko darbību, veic ekonomiskos aprēķinus. Viņi uzskaita izlietotās materiālās vērtības un aizpilda ar saimniecisko darbību saistīto dokumentāciju.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Lopkopji darbā lieto dažādus mērinstrumentus (svarus, mērlenti) produkcijas svēršanai vai mērišanai, fermu mehānizācijas iekārtas (barības sagatavošanas iekārtas, ūdensapgādes sistēmas, kūtsmēsļu izvākšanas iekārtas, slaukšanas iekārtas, piena dzesēšanas iekārtas), automašīnu, dažāda veida traktortehniku. Veicot ekonomiskos aprēķinus, viņi lieto dažāda veida biroja tehniku, piemēram, datoru, faksu, printeri.

DARBA APSTĀKĻI Lopkopji strādā pastāvīgā saskarē ar dzīvniekiem mājlopu novietnēs – kūtīs vai dzīvnieku turēšanas kompleksos. Vasarā iespējams darbs ganībās vai dzīvnieku vasaras mītnēs. Veicot saimnieciskos aprēķinus, lopkopji strādā biroja tipa telpās. Lopkopju darba laiks ir atkarīgs no dzīvnieku ēdināšanas režīma. Atkarībā no mājlopu sugas, kā arī to audzēšanas tehnoloģijas tos ēdina 2–3 vai vairāk reižu diennaktī. Dzīvnieki jābaro ik dienas, tāpēc lopkopji pēc iepriekš saskaņota darba grafika strādā arī vakaros, nedēļas nogalēs un svētku dienās. Dažkārt nākas strādāt neapkurinātās telpās un caurvējā.

DARBA IESPĒJAS Lopkopji var strādāt privāttuzņēmumos, fermās, lauku saimniecībās un kā pašnodarbinātie.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Lopkopja profesija apgūstama arodizglītības iestādē (mācību ilgums 3 gadi), profesionālās vidējās izglītības iestādē (mācību ilgums 4 gadi) vai augstākās izglītības iestādē, specializējoties lauksaimniecības zinībās, 4 gadu laikā. Strādājot kā darba ņēmējam, profesiju iespējams apgūt arī darba vietā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga lopkopja profesijā ir 100–400 latu. Atalgojuma apjoms atkarīgs no saimniecības lieluma un aprūpējamo lopu skaita, kā arī no tā, vai lopkopis strādā kā darba ņēmējs vai ir pašnodarbinātais.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Dažādu sugu dzīvnieku audzēšanas lauksaimnieks 6124 02

Zirgkopis 6121 18

Zemnieks 6130 03

Lauku īpašuma apsaimniekotājs 3213 11

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk dzīvnieki, un vai tev patīk uzņemties rūpes par tiem? Vai tu spēj regulāri veikt vienu un to pašu darbu, piemēram, ik dienas izvest pastaigā suni?

Strādājot par lopkopi, būtiskas ir tādas rakstura īpašības kā pacietība, prasme organizēt savu laiku, spēja iesākt paveikt līdz galam. Lai labāk izprastu, kāds ir lopkopja praktiskais ikdienas darbs, var pieteikties palīgos kādā dzīvnieku fermā vai zemnieku saimniecībā, kas nodarbojas ar lopkopību, arī darbs, piemēram, dzīvnieku patversmē, būs laba iespēja praktizēties.

Interesējoties par dzīvnieku paradumiem, kopšanas niansēm, lasot gan atbilstošu speciālo literatūru, gan rakstus internetā, gūsi teorētiskās zināšanas, kas palīdzēs rast priekšstatu par šīs profesijas specifiku, kā arī sniegs pamatzināšanas, kas lieti noderēs, pirms pats kļūsti par profesionāli! Tāpat nekautrējies lūgt padomu vai paskaidrojumus darbībām, kuras veic kāds pieredzējis dzīvnieku audzētājs.

Savukārt sporta nodarbības un ikdienišķas fiziskas aktivitātes attīstīs šajā profesijā svarīgo veiklību un fizisko izturību.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā bioloģija, dabaszinības, mājsaimniecība, un, ja vēlies nodarboties ar privātbiznesu, noderēs arī zināšanas biznesa ekonomiskajos pamatos.

DAŽĀDU SUGU DZĪVNIĒKU AUDZĒŠANAS LAUKSAIMNIEKS

KODS 6124 02

DARBA SATURS Dažādu sugu dzīvnieku audzēšanas lauksaimnieks audzē, kopj un ēdina mājlopus (liellopus, cūkas, kazas, aitas). Viņš rūpējas par kārtību un tīrību dzīvnieku novietnēs, izmanto fermu tehniskās iekārtas, kā arī veic ekonomiskos aprēķinus, kas saistīti ar saimniekošanu fermā.

Dažādu sugu dzīvnieku audzēšanas lauksaimnieks baro mājlopus, izvēloties piemērotākos lopbarības līdzekļus konkrēto mājlopu ēdināšanai. Viņš novērtē lopbarības kvalitāti un sagatavo to izēdināšanai – papildina to ar dažādām lopbarības piedevām, vitamīniem un minerālvielām, kā arī sadala barību pa ēdienreizēm. Viņš uzskaita izlietoto lopbarību un rūpējas par atbilstošu tās uzglabāšanu. Dažādu sugu dzīvnieku audzēšanas lauksaimnieks rūpējas arī par mājlopu ganišanu.

Dažādu sugu dzīvnieku audzēšanas lauksaimnieks regulāri mēra un sver mājlopus, lai noteiktu to svara pieaugumu un prognozētu izaudzēto mājlopu realizācijas (pārdošanas vai gaļas pārstrādes) laiku. Viņš seko līdzi mājlopu veselības stāvoklim un, kad nepieciešams, sniedz viņiem pirmo veterinārmedicīnisko palīdzību vai parūpējas par veterinārārsta izsaukšanu pie sasirgušā dzīvnieka. Dažādu sugu dzīvnieku audzēšanas lauksaimnieks uztur tīrību un kārtību mājlopu novietnēs un to apkārtnē, izvāc no novietnēm kūsmēsļus un regulāri dezinficē dzīvnieku turēšanas telpas.

Viņš strādā ar dažādiem fermu mehānismiem un tehniku, novērtē to tehnisko stāvokli un uztur šo tehniku kārtībā. Dažādu sugu dzīvnieku audzēšanas lauksaimnieks sagatavo un izmanto darbam dažādas fermu mehānizācijas iekārtas (slaukšanas iekārtas, barības sagatavošanas iekārtas, ūdensapgādes sistēmas, kūsmēsļu izvākšanas iekārtas), kā arī vajadzības gadījumā rūpējas par to remontu un/vai jaunu tehnikas un iekārtu iegādi.

Veicot saimniecības administratīvo darbu, dažādu sugu dzīvnieku audzēšanas lauksaimnieks uzskaita un novērtē fermas saimniecisko darbību, veic nepieciešamos ekonomiskos aprēķinus.

Viņš uzskaita izlietotās materiālās vērtības (piemēram, lopbarību, izdevumus tehnikas uzturēšanai kārtībā) un aizpilda ar saimniecisko darbību saistīto dokumentāciju.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Dažādu sugu dzīvnieku audzēšanas lauksaimnieks darbā lieto dažādus mērinstrumentus (svarus, mērlenti) mājlopu svēršanai vai mērišanai. Viņš izmanto dažādas fermu mehanizācijas iekārtas – slaukšanas iekārtas, barības sagatavošanas iekārtas, ūdensapgādes sistēmas, kūtsmēsļu izvākšanas iekārtas. Dažādu sugu dzīvnieku audzēšanas lauksaimnieks izmanto arī auto un dažādu traktortehniku.

Veicot saimniecības administratīvo darbu, viņš lieto dažādu veidu biroja tehniku, piemēram, datoru, faksu, kopēšanas aparātu, printeri.

DARBA APSTĀKĻI Darbs lielākoties tiek veikts, atrodoties dzīvnieku novietnēs (fermās), vai arī ārā, organizējot dzīvnieku uzturēšanas ganībās. Veicot saimnieciskos aprēķinus, dažādu sugu dzīvnieku audzēšanas lauksaimnieks strādā telpās.

Darba laiks šajā profesijā ir nenormēts, jo dzīvnieki ir jākopj un jābaro ik dienas – arī brīvdienās un svētku dienās.

DARBA IESPĒJAS Dažādu sugu dzīvnieku audzēšanas lauksaimnieks var strādāt zemnieku saimniecībās un kā pašnodarbinātais.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Dažādu sugu dzīvnieku audzēšanas lauksaimnieka profesija apgūstama profesionālās vidējās izglītības iestādēs. Mācību ilgums 4 gadi. Vai arī 4 gadu laikā, iegūstot augstāko izglītību lauksaimniecībā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga dažādu sugu dzīvnieku audzēšanas lauksaimnieka profesijā ir 90–3000 latu. Atalgojums atkarīgs no saimniecības ienākumiem un peļņas, kas var būt ļoti minimāla vai arī sasniegt vairākus tūkstošus latu. Strādājot lielās zemnieku saimniecībās (kuru platība pārsniedz 100 ha), iespējamais atalgojums būs proporcionāli lielāks, nekā strādājot nelielā saimniecībā (kuras platība mazāka par 50 ha). Ja dažādu sugu dzīvnieku audzēšanas lauksaimnieks strādā kā pašnodarbinātais, daļu peļņas viņš iegulda savas saimniecības attīstībā.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Lauku īpašuma apsaimniekotājs 3213 11

Lopkopis 6121 01

Zemnieks 6130 03

Zirgkopis 6121 18

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk dzīvnieki, un vai tev patīk uzņemties rūpes par tiem? Kā tu izturies pret dzīvniekiem? Vai tu spēj regulāri veikt vienu un to pašu darbu, piemēram, ik dienas pabarot un izvest pastaigā suni?

Dažādu sugu dzīvnieku audzēšanas lauksaimnieka profesijā būtiskas ir tādas rakstura īpašības kā pacietība, prasme organizēt savu laiku, spēja iesāktu paveikt līdz galam, tādēļ jau tagad katru iesāktu darbu izdari rūpīgi un noved līdz galam. Lai labāk izprastu, kāds ir dzīvnieku kopēja ikdienas darbs, piesakies palīgos kādā dzīvnieku vai mājlopu audzētavā vai arī dzīvnieku patversmē. Tā būs laba iespēja praktizēties, pirms pats kļūsti par profesionāli!

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā bioloģija, dabaszinības, mājsaimniecība un biznesa ekonomiskie pamati

ZIVKOPIS

KODS 2211 42

DARBA SATURS Zivkopji audzē zivis no ikriem līdz pieaugušām zivīm. Viņi izmanto un kopj dīkus un zivju audzēšanas iekārtas atbilstoši audzēšanas tehnoloģijai. Zivkopji uzrauga zivju un vēžu audzēšanas procesu, ievērojot visas nepieciešamās prasības, veic zivju nozveju, uzglabāšanu un realizāciju.

Zivkopji nostiprina un kopj dīku, kuros audzē zivis, krastus, dambjus un aizsprostus, seko ūdens līmeņa režimam un caurtecei. Viņi nosaka ūdens kvalitātes atsevišķus parametrus (piemēram, pH līmeni, skābekļa daudzumu un temperatūru). Zivkopji apļauj dīkus, veic dīku mēslošanu, kaļķošanu, dezinfekciju un dīku meliorācijas (ūdens pievadīšanas vai novadīšanas) darbus.

Zivkopji dara darbus, kas saistīti ar zivju un vēžu audzēšanu. Viņi atlasa vaisliniekus (labākos eksemplārus sugas turpināšanai), iegūst ikrus, apaugļo tos un aprūpē. Zivkopji kopj zivju kāpurus, audzē zivju mazuļus. Viņi ievēro barošanas režīmu un aprēķina barības devas, novērtē barības kvalitāti. Zivkopji nosaka zivju un vēžu skaitu audzēšanai konkrētās platības ūdenstilpnē. Viņi sargā zivju audzēšanas ūdenskrātuves no kajām, ūdelēm un maluzvejniekiem. Pamatā zivkopji zivis un vēžus audzē tirgus patēriņam.

Savā darbā zivkopji ievēro sanitāri higiēniskās un veterinārās prasības. Viņi nosaka zivju veselības stāvokli un saslimšanas gadījumus. Ja nepieciešams vairāk informācijas par zivju veselības stāvokli, viņi sagatavo analīzes nosūtīšanai uz laboratoriju. Zivkopji veic zivju ārstniecības un profilakses pasākumus saskaņā ar veterinārārsta norādījumiem.

Zivkopji veic zivju nozveju, uzglabā tās un realizē. Lai zvejotu, viņi sagatavo zvejas aprīkojumu. Zivkopji uzskaita nozvejoto produkciju, uzglabā nozvejotās zivis ūdens baseinos, noliktavās vai saldētavās. Tāpat arī viņi nodod zivis realizācijai (pārdošanai vai pārstrādei).

Zivkopji veic arī nepieciešamo administratīvo darbu — izstrādā uzskaites dokumentus un atskaites par paveikto darbu, dokumentus noformējot atbilstoši normatīvo aktu prasībām. Viņi nolasa un izmanto darbā zivju audzēšanas tehnoloģiskās kartes.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Lai sašķirotu zivju mazuļus pēc izmēriem, zivkopji darbā izmanto speciālu šķirojamo aparātu ar dažāda izmēra restītēm, kurām mazuļi var izpeldēt cauri. Zivju nozvejai viņi izmanto ķeseles. Strādājot ar dokumentāciju, zivkopji lieto dažādu biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, kopēšanas iekārtu.

DARBA APSTĀKĻI Zivkopju darbs tiek veikts ārā, atrodoties pie dažāda veida ūdenstilpnēm, kurās tiek audzētas zivis vai vēži. Strādājot ar dokumentiem, darbs norit biroja tipa telpās. Zivkopja darbam ir sezonas raksturs. Visvairāk darba ir no pavasara līdz rudenim. Zivkopji strādā maiņās, astoņu vai divpadsmit stundu darba dienu, pēc iepriekš saskaņota darba grafika. Darbs nereti norit pazeminātā gaisa temperatūrā, paaugstinātā mitrumā un troksnī. Darbā tiek izmantotas dažādas dezinficējošas ķīmiskas vielas. No zivju barības putekļiem un zivju gļotām var iekaiest acis. Lai darbā nesamirktu, zivkopji valkā speciālu ūdensnecaurlaidīgu tērpu ar kapuci, gumijas zābakus un gumijas cimdus.

DARBA IESPĒJAS Zivkopji var strādāt zvejniecības un zivkopības uzņēmumos – zivju audzētavās vai diķsaimniecībās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība zivkopības specialitātē. Mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga zivkopja profesijā ir 110–250 latu un vairāk. Algas apmērs atkarīgs no darba vietas un uzņēmuma peļņas, kurā zivkopis strādā.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Zvejnieks 6152 02

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk zivis un mājdzīvnieki? Vai tev patīk uzņemties rūpes par tiem? Vai tu spēj regulāri veikt vienu un to pašu darbu, piemēram, ik dienas pabarot mājdzīvniekus, kopt viņus un regulāri tīrīt viņu mājvietu?

Strādājot par zivkopī, nepieciešamas tādas rakstura īpašības kā pacietība, prasme organizēt savu laiku, spēja iesāktu paveikt līdz galam, tādēļ jau tagad katru iesāktu darbu izdari rūpīgi un vienmēr pabeidz līdz galam. Iegādājies dekoratīvās zivis un uzņemies rūpes par tām, tas tev dos zināmu priekšstatu par zivju kopšanu un audzēšanu.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā bioloģija, ķīmija, dabaszinības un mājsaimniecība.

ZVEJNIEKS

KODS 6152 02

DARBA SATURS Zvejnieki zvejo zivis iekšzemes saldūdeņos vai jūrā. Viņi arī kopj, labo un uzglabā izmantojamo zvejas aprīkojumu (piemēram, laivas, tīklus).

Iekšējo ūdeņu un piekrastes zvejnieki zvejo zivis ezeros, upēs un jūras piekrastes zonā, dažu kilometru attālumā no krasta. Viņi zvejo, ar motorlaivām aizvedot jūrā vai ezerā tīklus, kur tos izvelk, noenkuro un uz dažām dienām atstāj tos ūdenī. Šajās dienās viņi skalo, lāpa un tira otru tīklu komplektu, vajadzības gadījumā arī pielabo laivas. Kad pienācis laiks, zvejnieki dodas izvilkt tīklus, izkrata no tiem zivis un dodas atpakaļ krastā. Tad viņi zivis saber kastēs un nodod realizācijai (pārdošanai vai pārstrādei).

Tuvojoties ziemai, iekšējo ūdeņu un piekrastes zvejnieki izvelk krastā un ieziemo laivas. Ziemā viņi ezeru un upju ledū cērt āliņģus, pa kuriem ūdenī ieliek tīklus un murdus, lai zvejotu zivis. Jūras piekrastes zvejnieki ziemā remontē zvejas inventāru, darbo laivas.

Dziļūdens zvejnieki izbrauc ar kuģiem tālu jūrā, kur ar tīkliem zvejo zivis. Pēc tam viņi tās nodod bāzes kuģiem, reizēm pirms tam veicot zivju pirmapstrādi. Viņi vada zvejas iekārtas, kopj, labo un uzglabā tās, kā arī strādā ar zvejas kuģa navigācijas ierīcēm un elektroniskajiem palīgīdzekļiem.

Dziļūdens zvejnieki novērtē zvejas izmaksas un plāno budžetu katrai zvejas sezonai, nosaka zivju tirdzniecības plānu. Kuģa dienasgrāmatā viņi atzīmē zvejas progresu (attīstību), kuģa apkāpnes darbu un laika apstākļus jūrā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Lai nesamirktu un nenosmērētos ar zviņām, zvejnieki darbā lieto speciālu gumijotu apģērbu, zābakus un cimdus.

Iekšējo ūdeņu un piekrastes zvejnieki izmanto laivu vai motorlaivu, zvejas tīklus, murdus.

Dziļūdens zvejnieki darbā lieto kuģi, aparatūru zivju meklēšanai, to skaitā skaņas zondi (eholotu), komunikāciju un satelītsistēmas, ģeogrāfiskās un jūras kartes, navigācijas aparatūru (radaru, atrašanās vietas noteikšanas sistēmu, ploteru), tiklus, vinčas, arī datoru.

DARBA APSTĀKĻI Iekšējo ūdeņu un piekrastes zvejnieki strādā uz ūdens, laivā zem klajas debess un jebkuros laika apstākļos. Viņi strādā nenoteiktu darba laiku, jo labvēlīgos laika apstākļos darbs var ilgt vairāk par astoņām stundām dienā. Darbs saistīts ar lielu fizisko slodzi, un tajā var rasties dzīvībai bīstamas situācijas, īpaši, strādājot vētras laikā vai uz ledus.

Dziļūdens zvejnieki dzīvo un strādā uz kuģa vai laivā, jebkuros laika apstākļos. Viņi strādā 12 un vairāk stundas dienā. Tā kā kuģis ilgstoši atrodas zvejas vietās jūrā vai okeānā, dziļūdens zvejnieki ilgstoši ir prom no mājām.

DARBA IESPĒJAS Zvejnieki var strādāt dažāda veida zvejniecības uzņēmumos, tostarp arī privātajos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Iekšējo ūdeņu un piekrastes zvejnieka profesijai nepieciešamās iemaņas iespējams apgūt praktiskā darbā, strādājot pie zvejniekiem.

Lai strādātu par dziļūdens zvejnieku, nepieciešama profesionālā vidējā izglītība kuģu vadītāja specialitātē. Mācību ilgums 4 gadi. Iegūtās zināšanas iespējams papildināt, turpinot studijas augstskolā, izvēloties kuģu vadīšanas specialitāti. Mācību ilgums 3 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga zvejnieka profesijā ir 100–250 latu. Zvejnieku alga ir nenoteikta, un tā var mainīties plašā amplitūdā. Darba alga atkarīga no loma lieluma. Zvejnieki saņem noteiktu daļu no ienākumiem, kas tiek iegūti, realizējot nozvejoto lomu.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

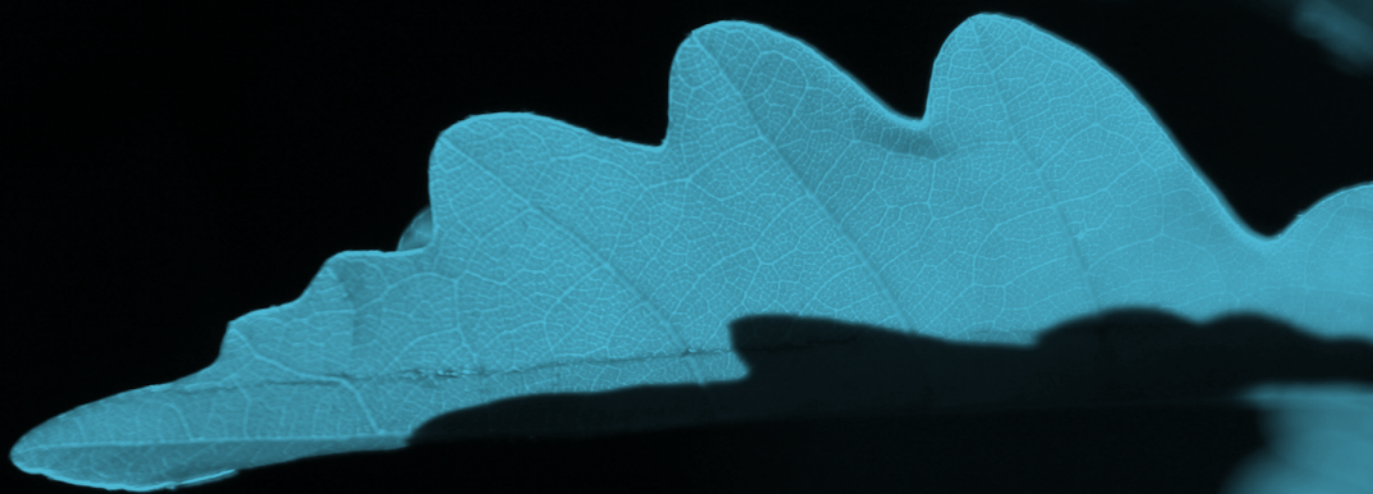
Zivkopis 2211 42

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev ir interese par laivām, kuģiem un citu ūdens transportu? Vai tevi nebaida atrašanās lielās ūdenstilpnēs? Vai tu proti peldēt? Vai tev patīk ilgstoši uzturēties ārā?

Lai strādātu par zvejnieku, vēlama izcila fiziskā attīstība, veselība, izturība, laba redze un spēja būt psiholoģiski līdzsvarotam arī neierastās un ekstremālās situācijās. Tāpat arī ļoti būtiska īpašība ir atbildība gan par savu darbu, gan par citiem komandas biedriem. Šīs īpašības labi vari attīstīt, iesaistoties, piemēram, skautu vai jaunsargu organizācijās un to rīkotajās nometnēs. Piedalies dažādās sporta aktivitātēs, apmeklē treniņus, jo tā būs laba iespēja pārbaudīt savu fizisko izturību.

Zvejnieka profesijā svarīga ir māka sadarboties un spēja strādāt komandā. Šīs īpašības veiksmīgi vari trenēt, aktīvi piedaloties skolas sabiedriskajā dzīvē, dažādās interešu grupās, komandu sportā.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā ģeogrāfija, dabaszinības un sports.

MEŽSAIMNIECĪBA

mežzinis	76
meža tehnologs	78
mežsaimniecības inženieris	80
meža taksators	82
mežsargs	84
mežsaimniecības konsultants	86
mežsaimniecības tehniķis	88
kokaudzētavas tehniķis	90
mežstrādnieks	92
mežsaimniecības mašīnu operators	94

3

MEŽZINIS

KODS 1122 92

DARBA SATURS Mežziņa pamatpienākums ir uzraudzīt normatīvo aktu (galvenokārt Meža likuma un Medību likuma) ievērošanu Latvijas mežos. Mežzinis vada mežniecības kolektīvu, kas sastāv no 1 vai 2 mežziņa vietniekiem un 5–10 mežsargiem. Viņš pārliecinās par to, lai viņam pakļautais kolektīvs izpildītu katram uzdotās funkcijas. Mežzinis izsniedz ciršanas atļaujas, medību licences un citus ar meža resursu izlietošanu saistītus dokumentus. Viņš organizē seminārus mežu īpašniekiem, kuros sniedz konsultācijas par to, kā labāk kopt mežu un kā to izmantot. Mežzinis arī raksta administratīvos protokolus un uzliek administratīvos sodus par meža normatīvo aktu pārkāpumiem, piemēram, malumedniekiem, neatļautu ugunsgrēku kurinātājiem, meža piesārņotājiem. Mežziņa pienākums ir organizēt medijamo un aizsargājamo zvēru un putnu uzskaiti. Viņš organizē arī medības savas mežniecības ietvaros.

Sausā laikā mežzinis ir atbildīgs par to, lai tiktu uzraudzīts mežs un laikus pamanīti ugunsgrēki. Viņš arī vada un organizē ugunsgrēka dzēšanas darbus.

Mežzinis plāno meža atjaunošanu (koku stādīšanu vai sēšanu) savā mežniecībā, iegādājas koku stādus. Viņš atbild par to, lai būtu iezīmētas mežsargu apgaitu teritoriju robežas un izdzītas stigas. Mežzinis apkopo no mežsargiem ievāktu informāciju par koku veselību un augšanas apstākļiem un plāno meža nākotni. Mežzinis izlemj, kurus meža apgabalus izcirst, kurus – attīrīt, piemēram, no bērziem un alkšņiem, lai vērtīgākajām koku sugām netrūktu saules gaismas, kādiem kokiem un augiem vajadzētu dominēt konkrētā sektorā, lai neizjauktu meža ekosistēmu. Mežzinis arī iesniedz priekšlikumus meža normatīvo aktu projektiem un esošo normatīvo aktu izmaiņām.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Mežzinis darbā lieto dienesta automašīnu, datoru, koku un cirsmu uzmērīšanas instrumentus.

DARBA APSTĀKĻI Mežzinis strādā gan mežniecības kantorī, gan mežā. Darba laiks ir astoņu stundu darba diena, taču ārkārtas situācijās (izceļoties ugunsgrēkam vai aizturot likumpārkāpēju) var nākties strādāt arī naktīs, brīvdienās. Šajos gadījumos iespējams arī nokļūt bīstamās situācijās.

DARBA IESPĒJAS Darbinieks ar mežzinim nepieciešamo izglītību un darba pieredzi var strādāt dažādos amatos Valsts meža dienesta struktūrvienībās, kā arī īpaši aizsargājamo dabas teritoriju, valsts, pašvaldību un privāto mežu apsaimniekojošos uzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Mežzinim nepieciešama augstākā izglītība mežzinātnē vai mežsaimniecībā. Mācību ilgums ir 4 gadi. Par mežzini kļūt ir iespējams arī ar profesionālo augstāko izglītību jebkurā lauksaimniecības specialitātē, kas papildināta ar profesionālajām zināšanām mežzinātnē vai mežsaimniecībā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga mežziņa profesijā ir 250–300 latu, papildus saņemot piemaksas par darba stāžu.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Meža tehnologs 2149 44

Mežsaimniecības inženieris 2149 58

Mežsaimniecības konsultants 3213 03

Mežsargs 2481 10

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista dabas norises? Vai tev patīk pavadīt laiku brīvā dabā? Vai tev patīk plānot notikumus, organizēt savu darbu? Vai tu esi punktuāls un pacietīgs? Vai tu kolektīvā uzņemies līdera lomu?

Mežzinim nepieciešama spēja vadīt kolektīvu un saprotami izteikties. Kolektīva organizēšanas spējas vari censties attīstīt, grupu darbā uzņemoties līdera lomu, kā arī rīkojot dažādas ekskursijas un pasākumus. Lai attīstītu spējas, kas nepieciešamas, lai vadītu seminārus un mežsargu sapulces, centies pēc iespējas piedalīties diskusijās, debatēs, mācies argumentēti un mierīgi aizstāvēt savu viedokli. Palidzi skolasbiedriem mācībās, mēģini izskaidrot viņiem nesaprotamo vielu – tas attīstīs tavu prasmi izteikties citiem saprotamā veidā.

Mežzinim jāprot domāt nākotnes kategorijās, jo mežs nezaug pāris gadus un plānam, kas pieņemts šodien, sekas kļūst redzamas tikai daudz vēlāk. Centies attīstīt sevi pacietību un tieksanos uz mērķi – to palīdzēs veidot jebkuras ilgtermiņa nodarbibas tevi interesējošā sfērā. Pirms pieņemt svarīgu lēmumu, izsver visus par un pret, centies iztēloties, kādas būs tava lēmuma sekas.

Īpaši pievērs uzmanību tādiem mācību priekšmetiem kā dabaszinības, ģeogrāfija, bioloģija, biznesa ekonomiskie pamati, latviešu valoda un literatūra, matemātika.

MEŽA TEHNOLOGS

KODS 2149 44

DARBA SATURS Meža tehnologs plāno un organizē mežsaimniecības darbus.

Meža tehnologs apseko, izvērtē savā pārziņā esošo meža teritoriju un plāno meža retināšanu un atjaunošanu, pamatojoties uz meža inventarizācijas lietā (plānā) fiksēto informāciju par koku vecumu, diametru, augstumu, augšanas biežību un likumdošanas normām, kas reglamentē mežu apsaimniekošanu. Piemēram, ja kādā apgabalā ir daudz izkaltsu koku vai vētras izraisītu postījumu, viņš organizē apgabala atjaunošanas darbus. Meža tehnologs organizē augsnes sagatavošanu un, izvērtējot meža tipu, kā arī augšanas apstākļus, proti, augsnes mitrumu, augsnes sastāvu un saules gaismas intensitāti, pasūta koku stādus no kokaudzētavas. Meža tehnologs var arī pieņemt lēmumu teritoriju atstāt dabiskai atjaunošanai. Parasti tā dara teritorijās, kurās aug lapu koki.

Meža tehnologs uzrauga jaunos stādījumus un, ja nepieciešams, veic dažādus aizsardzības pasākumus, piemēram, organizē miglošanu, lai pasargātu stādījumus no slimībām vai apkarotu tās, ierīko slazdus mizgraužu ķeršanai.

Meža tehnologs organizē arī meža retināšanas darbus. Viņš novērtē meža stāvokli un ar speciālu krāsu vai skrīpstu (īpašu asu nazi) iezīmē kokus, kuri ir izcērtami. Retinot tiek izcirsti, piemēram, augšanā atpalikuši koki, lai tie netraucētu augt lielajiem kokiem. Ja mežā lielākā platībā ir slimie koki vai arī tos apsēduši kaitēkļi, meža tehnologs var pieņemt lēmumu par sanitārās cirtes (slimo un bojāto koku izciršana) nepieciešamību.

Ja mežā plānota kailcirte (kad kādā noteiktā teritorijā izcērt visus kokus), meža tehnologs pēc inventarizācijas lietas meža apgabala plānā iezīmē kailcirtes robežas. Pēc tam viņš kailcirtes robežlīnijas ar speciālu ierīci leņķu mēšanai, t.i., busoli, atzīmē dabā, izmantojot robežu mietiņus.

Meža tehnologs veic cirmsmas novērtējumu, kas nepieciešams kokmateriālu izstrādei. Viņš ar speciālu instrumentu – dastmēru – izmēra koka diametru, bet ar augstuma mēru – koka augstumu.

Iegūtos datus viņš ievada īpašā datorprogrammā, kas aprēķina, kāda veida kokmateriāli, piemēram, papīrmalka, finiera kluči, cik lielā daudzumā un par kādu cenu iegūstami no konkrētās cirsmas. Kopā ar meža cirtējiem viņš sagatavo izciršanas kartes, kurās atzīmē izcērtamos apgabalus, daudzumu, kokmateriālu izvešanas ceļus.

Meža tehnologs plāno un organizē dažādus meža aizsardzības darbus, piemēram, mineralizēto joslu ierīkošanu, kas meža ugunsgrēka gadījumā liesmai neļauj pāriet no viena mežaudzes sektora uz otru, kā arī upju un pilsētu aizsargjoslu ierīkošanu.

Meža tehnologs uzrauga meža infrastruktūras, piemēram, ceļu, kvalitāti, meliorācijas sistēmas stāvokli, plāno nepieciešamos remontdarbus vai jaunas infrastruktūras izbūvi. Piemēram, ja bebrs aizbēris grāvi, kas paredzēts mitruma regulēšanai mežā, viņš organizē tā attīrīšanu. Viņš organizē arī meža uzkopšanas darbus, piemēram, atkritumu izvešanu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Meža tehnologs darbā lieto dažādus mērinstrumentus, piemēram, dastmēru, busoli, koku augstuma mēru. Viņam nepieciešams arī skripsts vai krāsa, ar kuru atzīmēt izcērtamos kokus, mačete, urbis, ar ko pārbauda koka vecumu. Datu ievadei un apstrādei izmanto datoru ar speciālām datorprogrammām un biroja tehniku, piemēram, printeri, kopēšanas iekārtu.

DARBA APSTĀKĻI Meža tehnologs strādā gan biroja tipa telpās mežsaimniecībā vai mežizstrādes uzņēmumā, gan mežā dažādos laika apstākļos. Darba laiks ir astoņas darba stundas dienā, taču ārkārtas situācijās, piemēram, ja izceļas ugunsgrēks vai jālikvidē vētras sekas, var nākties strādāt arī virsstundas un brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Meža tehnologs var strādāt dažādos amatos valsts un pašvaldības mežu pārvaldes institūcijās, mežizstrādes firmās un mežu realizācijas uzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Meža tehnologam nepieciešama augstākā izglītība mežsaimniecībā un mežzinātnē. Mācību ilgums ir 4 gadi. Par meža tehnologu iespējams kļūt arī ar augstāko izglītību jebkurā lauksaimniecības nozares specialitātē, kas papildināta ar profesionālajām zināšanām mežzinātnē vai mežsaimniecībā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga meža tehnologa profesijā ir 180–400 latu. Algas apjoms atkarīgs no darba pieredzes, konkrētās darbavietas un profesionalitātes.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Mežzinis 1122 92

Mežsargs 2481 10

Mežsaimniecības tehniķis 3212 19

Mežsaimniecības inženieris 2149 58

Mežsaimniecības konsultants 3213 03

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev interesē daba un tās norises, augu un dzīvnieku dzīve? Vai tev sagādā prieku piedalīšanās teritorijas uzkopšanas talkās? Vai tev patīk garas pastaigas mežā? Vai tu labi orientējies nepazīstamās vietās?

Meža tehnologs lielu daļu sava darba laika pavada mežā, tādēļ šīs profesijas pārstāvim ir jābūt dabas mīļotājam. Meža tehnologam būtiska arī spēja labi orientēties dabā. Šo spēju var attīstīt, gan iesaistoties kādā orientēšanas sporta klubā, gan patstāvīgi dodoties pārgājienos un pastaigās dabā. Tas ne vien sniegs tev orientēšanās iemaņas, bet arī pilnveidos tavu fizisko sagatavotību.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā dabaszinības, bioloģija, ģeogrāfija, matemātika, informātika un sports.

MEŽSAIMNIECĪBAS INŽENIERIS

KODS 2149 58

DARBA SATURS Mežsaimniecības inženieris kontrolē un koordinē mežziņu darbu. Viņš pārziņa un organizē darbus mežaudžu atjaunošanā, to aizsardzībā pret kaitēkļiem un slimībām, meža drošības pasākumos, medību jautājumos. Bieži vien mežsaimniecības inženieri specializējas kādā no šīm mežsaimniecības sfērām.

Mežsaimniecības inženieris plāno, organizē un kontrolē meža atjaunošanas darbus. Viņš apkopo informāciju par meža stāvokli un lemj par jaunas mežaudzes ierīkošanu. Atkarībā no tā, kāda mežaudze jāstāda, viņš izvēlas piemērotāko augsnes sagatavošanas veidu un tehniku, izplāno nepieciešamo sēklu un stādāmā materiāla patēriņu.

Mežsaimniecības inženieris kopā ar mežsargiem pārbauda atjaunotās meža platības, seko līdzi, vai iestādītā koka suga atbilst normatīvo aktu prasībām, augšanas apstākļiem dabā, vai ir pietiekams koku skaits, vai mežaudze ir vienmērīgi izveidota un tiek kopta.

Lai nākotnē veidotos augstvērtīgas mežaudzes, mežsaimniecības inženieris pārbauda mežaudžu kopšanas kvalitāti, piemēram, to, vai ap kokiem ir likvidēti konkurējošie zālaugi, nevēlamie koki, kā arī to, vai mežā koki tiek cirsti atbilstoši likumā noteiktajām prasībām. Viņš raugās, lai kailcirtēs nenocērt nepieaugušu mežaudzi un lai kopšanas cirtēs tiek izcirsti visi atpalikušie, slimību bojātie koki.

Lai ievāktu kvalitatīvas sēklas jauno mežaudžu ieaudzēšanai, mežsaimniecības inženieris uzrauga, lai atbilstoši prasībām tiktu ierīkotas meža koku sēklu plantācijas. Viņš arī seko līdzi visām koka attīstības fāzēm – no sēklas ievākšanas līdz pat pieaugušam kokam.

Mežsaimniecības inženieris uzrauga meža veselības stāvokli, lai paredzētu iespējamus meža kaitēkļu un slimību izraisītos bojājumus. Mežsaimniecības inženieris veic augsnes virskārtas mērījumus un uzstāda slazdus lidojošiem kaitēkļiem. Noteiktā laika posmā nolasot mērījumus, viņš analizē esošo situāciju un ziņo mežsargam par profilaktiskajiem pasākumiem, kādi jāveic, lai izvairītos

no slimību un kaitēkļu izplatības. Nereti mežsaimniecības inženieris saņem informāciju no mežsargiem par kaitēkļu vai slimību skartām mežaudzēm. Viņš dodas uz mežaudzi un pēc dažādām pazīmēm nosaka koku slimības veidu vai kaitēkļus, kas koku bojā. Mežsaimniecības inženieris arī iesaka mežaudzes atveseļošanas metodi, piemēram, miglošanu, izciršanas aizliegumu noteiktā laika periodā.

Mežsaimniecības inženieris kontrolē, kā mežsargi veikuši medijamo dzīvnieku uzskaiti. Viņš aprēķina, cik un kādas medību atļaujas drīkst izsniegt.

Mežsaimniecības inženieris vada meža apsardzību – izstrādā ugunsdrošības plānus. Viņš plāno, kur ierīkot mineralizētās joslas – joslas, kuras tiek uzturētas uzartas, lai bremsētu uguns izplatību ugunsgrēka gadījumā. Viņš dod rīkojumus, kur izvietot uguns brīdinājuma plakātus un būvēt uguns novērošanas torņus. Ugunsgrēka gadījumā mežsaimniecības inženieris organizē un vada meža ugunsgrēka dzēšanas darbus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Mežsaimniecības inženieris darbā lieto dažādus mērinstrumentus, piemēram, dastmēru, koku augstuma mēru, ierīces šķērslaukuma un leņķu mērīšanai, attāluma mērītājus, pieauguma svārpstu koku vecuma noteikšanai. Viņš izmanto arī dažādu veidu biroja tehniku, piemēram, datoru, kas aprīkots ar speciālām datorprogrammām, skeneri, printeri, faksu.

DARBA APSTĀKĻI Mežsaimniecības inženieris lielākoties strādā biroja tipa telpās, bet bieži dodas izbraukumos uz mežiem. Mežsaimniecības inženieris strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Mežsaimniecības inženieris var strādāt valsts un pašvaldības mežu pārvaldes institūcijās, mežizstrādes un mežu apsaimniekotāju firmās, mežniecībās. Mežsaimniecības inženieris var arī strādāt laboratorijās un institūtos pie zinātniskajiem pētījumiem mežsaimniecības nozarē.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība mežsaimniecībā, ko var apgūt 4 gadu laikā, un darba pieredze šajā nozarē, savukārt, lai strādātu valsts un pašvaldību iestādēs, nepieciešama augstākā izglītība mežsaimniecībā vai mežzinātnē. Mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga mežsaimniecības inženiera profesijā ir 200–350 latu.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Meža taksators

Mežsargs 2481 10

Mežsaimniecības konsultants 3213 03

Meža tehnologs 2149 44

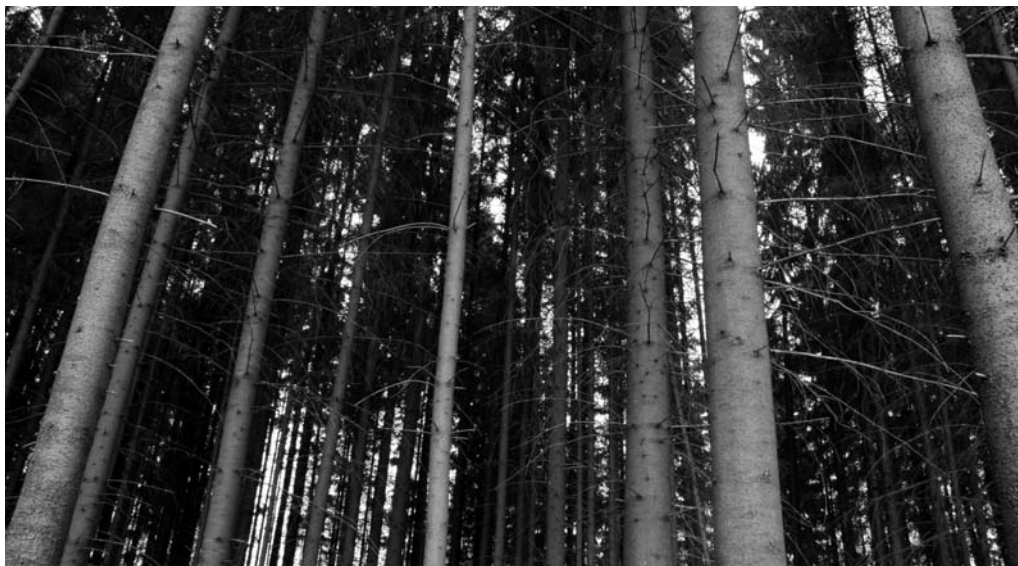
Mežzinis 1122 92

Mežkopis 2213 03

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē daba un tās norises, augu un dzīvnieku dzīve? Vai tevi satrauc jautājumi, kas saistīti ar dabas aizsardzības problēmām, vides piesārņošanu un apdraudētību? Vai esi komunikabls un proti argumentēt savu viedokli?

Mežsaimniecības inženiera darbā ik dienu nākas pieņemt svarīgus lēmumus, no kuriem atkarīga notikumu virzība nākotnē. Lai izkoptu prasmi uzņemties iniciatīvu sarežģītās situācijās, pamatot un pierādīt sava viedokļa pareizību, pamēģini iesaistīties dažādu aktivitāšu organizēšanā skolā, piemēram, viktorīnu, sporta sacensību rīkošanā. Tas attīstīs tevi spēju vadīt, kā arī veicinās plānošanas un organizēšanas prasmes. Gan aizraujošs, gan izglītojošs piedzīvojums būtu iesaistīšanās kādā vides aktivistu īstenotā projektā, turklāt tas arī palīdzētu izprast mežsaimniecības inženiera profesijas specifiku.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā dabaszinības, bioloģija, ģeogrāfija, matemātika un informātika.

MEŽA TAKSATORS

KODA PAGAIĀM NAV

DARBA SATURS Meža taksators pēc īpašām metodēm veic mežu novērtējumu – meža inventarizāciju – un izstrādā meža apsaimniekošanas plānu.

Pēc pasūtījuma saņemšanas no meža īpašnieka vai apsaimniekotāja meža taksators dodas apsektot mežu, lai sagatavotu meža inventarizācijas lietas. Viņš izpēta un novērtē katru konkrētā meža apgabalu, nosaka mežaudzes sastāvu – apgabalā augošās koku sugas, to vecumu, augstumu, diametru, augšanas biežību, meža tipu, pamežu, zemsedzi, augsnes sastāvu, kā arī to, vai tuvumā ir aizsargājami iecirkņi, piemēram, upju aizsargjoslas, purvi, pilsētu aizsargjoslas. Mežaudzes novērtēšanai var izmantot dažādas metodes, piemēram, vienlaidu vai grupveida taksācijas metodes. Vienlaidu taksācijas metodes gadījumā meža taksators novērtē katru koku atsevišķi un informāciju fiksē apgabala koku sarakstā. Ja mežaudzes novērtēšanai viņš izmanto grupveida taksācijas metodes, tad visus apgabala kokus grupē pa sugām, pēc tam katrai koku grupai novērtē augstuma, vecuma un diametra vidējās vērtības. Iegūtos datus meža taksators ievada īpašā datu apstrādes datorprogrammā.

Pēc iegūtajiem mežaudzes mērījumiem meža taksators sagatavo mežaudzes plānu. Plāna sagatavošanai viņš izmanto informāciju no zemes robežu plāna, teritorijas aerofotogrāfijas (fotogrāfijas fotografētas no gaisa). Mežaudzes plānā viņš iezīmē stigas, grāvjus un mežu sadala apgabalos pēc koku sastāva un vecuma. Meža taksators sagatavo aprakstu par katru apgabalu, kurā fiksē informāciju par mežā veicamajiem pasākumiem, piemēram, kādus kokus un kad drīkst izcirst, kad jāstāda mežs. Sagatavojot mežaudzes plānu un aprakstus, meža taksators seko līdz likumdošanai, kas reglamentē meža apsaimniekošanu.

Mežu inventarizāciju katram meža apgabalam meža taksators veic reizi 10–15 gados.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Meža taksators darbā lieto dažādus mērinstrumentus, piemēram, dastmēru, busoli, koku augstuma mēru, urbi, ar ko pārbauda koka vecumu. Datu ievadei un apstrādei tiek izmantots dators un speciālas datorprogrammas.

DARBA APSTĀKĻI Meža taksators strādā gan biroja tipa telpās, gan mežā dažādos laika apstākļos. Darba laiks ir astoņas darba stundas dienā.

DARBA IESPĒJAS Meža taksators var strādāt meža taksācijas firmās, valsts un pašvaldības mežu pārvaldes institūcijās vai kā pašnodarbinātais.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Meža taksatoram nepieciešama augstākā izglītība mežzinātnē vai mežsaimniecībā. Mācību ilgums ir 4 gadi. Nokārtojot speciālus eksāmenus, var iegūt zvērināta taksatora licenci, kas ļauj strādāt individuāli.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga meža taksatora profesijā ir 300–500 latu. Algas apmērs atkarīgs no darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Mežzinis 1122 92

Mežsaimniecības tehniķis 3212 19

Mežsaimniecības inženieris 2149 58

Mežsaimniecības konsultants 3213 03

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patik būt mežā un vērot dzīvi tajā? Vai tu esi uzmanīgs un vērigs? Vai tev patik garas pastaigas pa mežu? Vai tu labi orientējies nepazīstamās vietās? Vai tu mēdz detalizēti plānot kāda konkrēta uzdevuma veikšanas gaitu? Vai tev patik darboties ar dažādiem mērinstrumentiem?

Meža taksatora darbā svarīga ir precizitāte un rūpība, veicot mērījumus un apstrādājot datus, tāpēc centies īpašu uzmanību pievērst uzdoto darbu precīzai izpildei.

Meža taksatoram būtiska arī spēja labi orientēties dabā. Šo spēju var attīstīt, gan iesaistoties kādā orientēšanās sporta klubā, gan patstāvīgi dodoties pārgājienos un pastaigās dabā. Tas ne vien sniegs tev orientēšanās iemaņas, bet arī pilnveidos tavu fizisko sagatavotību. Pamatzināšanas par kokiem palīdzēs rast, piemēram, koku vērošana dažādos gadalaikos, to gadu skaita un augšanas apstākļu novērtēšana pēc dažādām pazīmēm. Par procesiem dabā daudz var uzzināt, lasot un studējot literatūru un zinātniskos rakstus par dabu un augiem.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā dabaszinības, bioloģija, ģeogrāfija, matemātika un informātika.

MEŽSARGS

KODS 2481 10

DARBA SATURS Mežsarga pamatpienākums ir pārraudzīt Meža likuma un Medību likuma ievērošanu mežos. Mežsargs pārzina konkrētu meža teritoriju jeb tā saukto apgaitu. Viņš regulāri apskata savu apgaitu, pārliecinoties, vai tajā netiek nelikumīgi izcirsti koki, kurināti uguns kuri vai medīti dzīvnieki. Sausos gada laikos mežsargs apgaitas veic biežāk, bet, ja izceļas ugunsgrēks, izsauc ugunsdzēsēju brigādes un pats piedalās dzēšanā.

Mežsargs atzīmē nocērtamos un aizsargājamos kokus, atzīmē kokus un īpašus objektus meža kartē (piemēram, stārķu ligzdas vai citu aizsargājamo dzīvnieku mājvietas). Mežsargs informē mežstrādniekus par izcērtamās teritorijas robežām, pārtrauga, lai cirtes izstrādes darbi noritētu saskaņā ar mežniecības plānu un ciršanas atļaujām, izskaidro mežstrādniekiem ugunsdrošības un meža saudzēšanas noteikumus. Mežsargs rūpējas par meža veselību, rīkojot meža tīrīšanas talkas un piedaloties tajās, piemēram, dedzinot zarus pēc koku izzāģēšanas vai cirtes attīrīšanas, lai zaru kaudzēs nesavairotos kaitēkļi. Ja kādā apgaitas vietā koki cieš no kaitēkļiem vai slimības, mežsarga pienākums ir par to informēt mežniecību, kas savukārt plāno kaitēkļu apkarošanu, izsmidzinot ķīmiju.

Mežsargs organizē koku stādīšanu vai sēšanu savā apgaitā, nogādā mežniecības pasūtītos stādus paredzētajā apgaitas teritorijā, izskaidro palīgstrādniekiem, kā pareizāk stādīt. Viņš arī organizē jauno stādīņu apsmidzināšanu ar ķīmiju pret kaitēkļiem un slimībām. Mežsargs rūpējas arī par to, lai viņa apgaitā būtu izdzītas stigas un iezīmētas meža teritorijas robežas. Ja pār ceļu mežsarga apgaitā ir nokritis koks, mežsarga uzdevums ir koku novākt.

Mežsargs piedalās mežniecības rīkotās medībās ar mērķi kontrolēt meža dzīvnieku skaitu, piemēram, apšaut lapsas vai vilkus, ja tie pārlieku savairojušies un apdraud meža ekosistēmu. Mežsargs pārtrauga meža barotavas, kas paredzētas briežiem, stirnām un trušiem īpaši aukstās

ziemās. Mežsargs raugās, lai tiktu ievēroti medību noteikumi viņa apgaitā, un raksta protokolu, ja pieķer pārkāpēju savas apgaitas robežās. Mežsargs atskaitās savas mežniecības mežzinim par darbā paveikto. Tāpat viņš apstrādā meža kartes, tāmes, ciršanas biļetes, dažādus protokolus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Mežsargs darbā lieto automašīnu, rakstāmpiederumus un papīru piezīmēm, marķieri koku atzīmēšanai, kalkulatoru, bisi, rāciju, dažos gadījumos zāģi vai cirvi.

DARBA APSTĀKĻI Lielāko daļu darbalaika mežsargs pavada apgaitā, brīvā dabā un labos laika apstākļos, bet daļu darba dienas – mežsaimniecības kantorī. Darba laiks ir astoņu stundu darba diena; laiks, kurā jāuzturas mežniecības telpās, parasti nav stingri noteikts. Taču uz izsaukumiem (ugunsgrēka vai malumedniecības gadījumā) ir jāierodas jebkurā diennakts laikā, arī naktis vai brīvdienās, kā arī sliktos laika apstākļos.

Mežsarga darbā pastāv zināms risks, saskaroties ar neapmierinātiem likumpārkāpējiem, tāpat jāuzmanās no meža dzīvniekiem un kukaiņiem. Meža kopšanas darbu laikā mežsargi ievēro drošības noteikumus un reizēm ģērbjas kombinezonos un garos zābakos, velk aizsargķiveres.

DARBA IESPĒJAS Mežsargs var strādāt dažādās Valsts meža dienesta pakļautībā esošās mežniecībās un virsmežniecībās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Mežsargam nepieciešama profesionālā vidējā izglītība mežsaimniecības specialitātē. Mācību ilgums ir 4 gadi. Vēlama autovadītāja apliecība.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga mežsarga profesijā ir 180–400 latu.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Mežzinis 1122 92

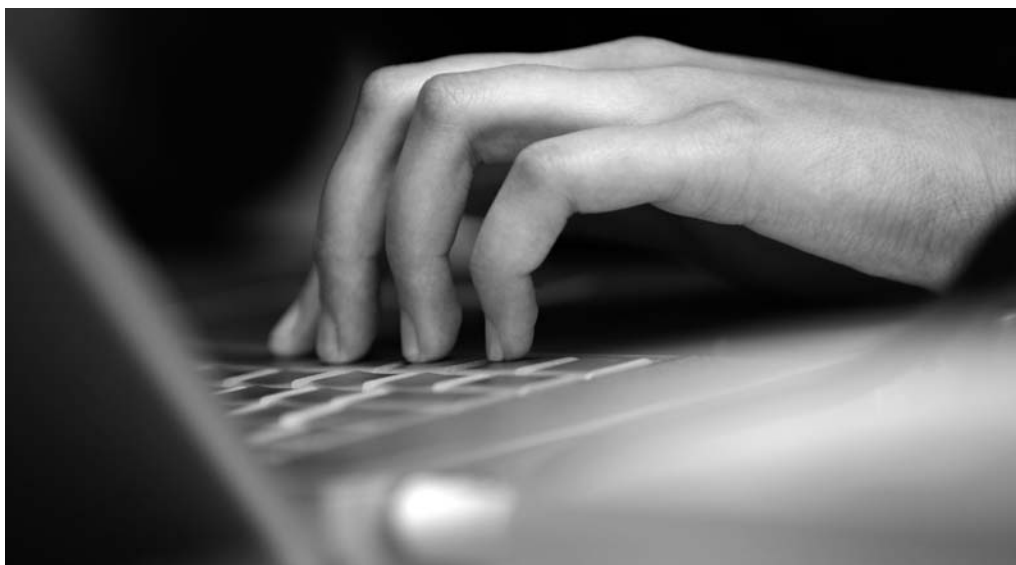
Meža tehnologs 2149 44

Mežkopis 2213 03

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē daba un tās norises, augu un dzīvnieku dzīve? Vai tev sagādā prieku dabas vērošana un rūpes par augiem, dzīvniekiem? Vai tev patīk garas pastaigas? Vai tu labi orientējies nepazīstamās vietās? Vai tu labprāt uzņemies atbildību par paša paveikto?

Lielāko daļu darbalaika mežsargs pavada mežā, tādēļ dabas mīlestība šajā profesijā ir ļoti noderīga. Mežsargam nepieciešama arī spēja labi orientēties, lai mežā neapmaldītos, – to vari attīstīt orientēšanās sporta klubos vai arī dodoties ekskursijās un pastaigās dabā. Šajā profesijā vēlama arī laba fiziskā sagatavotība, tāpēc tu būsi ieguvējs, ja jau tagad nodarbošies ar kādu sporta veidu.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā dabaszinības, bioloģija, ģeogrāfija, latviešu valoda un matemātika.

MEŽSAIMNIECĪBAS KONSULTANTS

KODS 3213 03

DARBA SATURS Mežsaimniecības konsultants atbild uz dažādiem jautājumiem, kas interesē mežu īpašniekus un apsaimniekotājus, sagatavo informatīvus materiālus par mežsaimniecības aktualitātēm un izmaiņām likumdošanas prasībās, kā arī organizē dažāda mēroga un satura apmācības un pasākumus saistībā ar mežu apsaimniekošanu.

Mežsaimniecības konsultants pa telefonu, ar e-pasta palīdzību, tiekoties ar cilvēkiem, ik dienu atbild uz visdažādākajiem jautājumiem par mežu apsaimniekošanu, piemēram, kādas ir prasības kailcirtes ierīkošanai, kā atjaunot mežu (kādas koku sugas un kad stādīt), kā apkarot kokaudzes slimības un kaitēkļus, kādas ir prasības medību organizēšanai. Konsultācijas par dažādiem ikdienā aktuāliem mežsaimniecības jautājumiem bieži sniedz vietējās mežniecības mežsargs vai mežzinis, tomēr specifisku jautājumu gadījumos mežu īpašnieki un apsaimniekotāji lūdz padomu mežsaimniecības konsultantam.

Mežsaimniecības konsultants sagatavo informatīvus materiālus par mežsaimniecības jautājumiem, piemēram, sagatavo rakstus presē par jaunākajām tendencēm mežu atjaunošanā. Viņš sagatavo informāciju reklāmas un informatīvajiem bukletiem, kā arī piedalās ar mežsaimniecību saistītās izstādēs. Viņš apzina jaunāko informāciju un ievieto to valsts vai pašvaldības mežu pārvaldes iestādes mājaslapā internetā.

Mežsaimniecības konsultants plāno nepieciešamās apmācības (lekcijas, seminārus, darba grupas), vadoties pēc mežu īpašnieku biežāk uzdotajiem jautājumiem un aktuālajām norisēm mežsaimniecības jomā, piemēram, saistībā ar ES struktūrfondu līdzfinansējuma piesaistes iespējām, ārvalstu pieredzi mežu atjaunošanā un sakopšanā. Viņš sazinās ar mācībspēkiem, kas varētu pasniegt konkrēto informāciju, un saskaņo apmācību norises kārtību. Viņš sagatavo mācību materiālus, piemēram, prezentācijas slaidus, izdales materiālus. Mežsaimniecības konsultants arī rezervē mācību telpas un sagādā nepieciešamās palīgierīces, piemēram, kodoskopu, datoru, projektoru, tāfelī.

Mežsaimniecības konsultants plāno interaktīvus apmācību pasākumus, piemēram, mācību taku un mežsaimniecības parauglaukumu ierīkošanu virsmežniecībās. Mācību taku izveidē viņš sadarbojas ar virsmežniecības mežzinīti, kas sniedz informāciju, kādi apskates objekti būtu iekļaujami maršrutā. Mežsaimniecības konsultants sagatavo aprakstus un vizuālās uzskates materiālus, piemēram, apskatāmo koku un augu sugu un to augšanas īpatnību paraugus, dzīvnieku pēdu nospiedumu attēlus. Mežsaimniecības konsultanta uzdevums ir pārdomāt takas maršrutu un pasniegt informāciju, lai tā būtu interesanta un noderīga gan tūristiem, gan mežu īpašniekiem. Parauglaukumi ir paredzēti mežu īpašniekiem un apsaimniekotājiem, lai viņi ilgtermiņā varētu apskatīt dažādu kopšanas paņēmieni ietekmi uz vienu un to pašu kokaudzes veidu. Piemēram, tiek sagatavots laukums, kas demonstrē kopšanas cirtes izveidi: vienā laukuma daļā atstāti sīkie krūmi, bet citā tie izcirsti. Mežu īpašnieki un apsaimniekotāji tādējādi var salīdzināt rezultātu arī pēc viena, diviem gadiem. Mežsaimniecības konsultants šajos parauglaukumos sniedz informāciju par kopšanas cirtes pareizu izveidi.

Mežsaimniecības konsultants sazinās ar mežu īpašniekiem, kuri vēlas savu veiksmīgo saimniekošanas praksi popularizēt citu mežu īpašnieku vidū. Viņš sazinās ar mežu īpašniekiem un apsaimniekotājiem un sniedz informāciju par iespēju piedalīties pieredzes apmaiņas pasākumos.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Mežsaimniecības konsultants darbā lieto dažādu veidu biroja tehniku, piemēram, datoru, faksu, skeneri, kopšanas iekārtu, tālruni.

DARBA APSTĀKĻI Darbs parasti tiek veikts biroja tipa telpās, taču bieži ir jādodas izbraukumos uz mežsaimniecībām. Mežsaimniecības konsultants strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Mežsaimniecības konsultanti var strādāt valsts un pašvaldību mežu pārvaldes institūcijās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība mežsaimniecībā vai mežzinātnē. Mācību ilgums 4 gadi. Šajā profesijā būtiska ir praktiska darba pieredze.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga mežsaimniecības konsultanta profesijā ir 200–380 latu.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Meža tehnologs 2149 44

Mežkopis 2213 03

Mežsaimniecības inženieris 2149 58

Mežsargs 2481 10

Mežzinis 1122 92

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē norises dabā, it īpaši mežā? Vai tev piemīt labas saskarsmes prasmes? Vai tu proti skaidri paust savu viedokli, paskaidrot draugiem viņiem nesaprotamus jautājumus? Vai tev patīk publiski uzstāties?

Mežsaimniecības konsultantam darbā ir nepieciešamas ļoti plašas zināšanas un spēja ātri orientēties lielā informācijas apjomā, šīs prasmes veiksmīgi var attīstīt, konspektējot dažādus materiālus. Ļoti svarīga ir arī prezentēšanas māka, kuru vari izkopt, piemēram, gatavojot prezentācijas materiālus mācību stundām un pārdomājot tos tā, lai informācija būtu interesanta un viegli uztverama.

Šajā profesijā būtisko fizisko izturību veicinās sporta nodarbibas un ikdienišķas fiziskas aktivitātes, ideāli, ja to var veikt dabā, piemēram, izvēloties nodarboties ar orientēšanās sportu.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā bioloģija, dabaszinības, biznesa ekonomiskie pamati, matemātika, psiholoģija, svešvalodas un informātika.

MEŽSAIMNIECĪBAS TEHNIĶIS

KODS 3212 19

DARBA SATURS Mežsaimniecības tehniķis organizē meža izstrādes brigādes darbu mežā un pārrauga meža izstrādi, lai tā noritētu saskaņā ar darba mērķi un būtu maksimāli efektīva. Mežsaimniecības tehniķis plāno meža izstrādes darbus atkarībā no sezonas un laika apstākļiem, kā arī ņemot vērā dažādu koku dabiskos plaukšanas un sēklu izsēšanas laikus un citus faktorus.

Mežsaimniecības tehniķis atbild par meža pareizu tehnisku kopšanu – koku un krūmu izzāģēšanu, kokmateriālu sašķirošanu grupās pēc to ipašībām, gatavās kokmateriālu produkcijas izvešanu un aiztransportēšanu, izstrādātās teritorijas sakopšanu.

Mežsaimniecības tehniķis pārrauga meža zāģēšanas procesu, iepriekš atzīmējot vai norādot, kurus kokus izzāģēt un kurus atstāt. Mežsaimniecības tehniķis pārbauda izzāģēto kokmateriālu pareizu sašķirošanu, rūpējas par zāģēšanas laikā sakrājušos zaru dedzināšanu, izkliedi vai pārstrādi. Viņš organizē kokmateriālu vai malkas izvešanu no meža teritorijas.

Mežsaimniecības tehniķis organizē vai apstrādā meža teritoriju ar meža tehniku (piemēram, velk celmus, uzplēš velēnu), tādējādi sagatavojot vietu jauna meža stādīšanai, vai arī apstrādā augsni, lai mežs varētu atjaunoties dabiski. Mežsaimniecības tehniķis plāno meža stādīšanu ar meža tehnikas vai strādnieku palīdzību un piedalās tajā. Pēc apstādīšanas, ja nepieciešams, mežsaimniecības tehniķis nodrošina jauno stādu apsmidzināšanu ar pesticīdiem un rūpējas par jaunaudzi, piemēram, eglīšu jaunaudzē iznīcina bērzus, kas eglītes noēno.

Mežsaimniecības tehniķis izstrādā meža kartes, skaita kokus, identificē meža audzes slimības, ja tādas radušās, rūpējas par to, lai tiktu veikti profilakses pasākumi (piemēram, izcirsti slimie koki, sadedzināti zari, izsmidzināti nepieciešamie ķīmiskie preparāti pret kaitēkļiem). Pēc darba mežsaimniecības tehniķis sagatavo ziņojumus vai atskaites par paveikto. Ja nepieciešams, mežsaimniecības tehniķis piedalās meža ugunsgrēku dzēšanā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Mežsaimniecības tehniķis darbā lieto instrumentus koku parametru noteikšanai (piemēram, dastmēru, mērlenti), meža kartes, mobilo telefonu, rāciju. Datu uzskaitēi un apstrādei mežsaimniecības tehniķis izmanto datoru. Lai nokļūtu attālās cismās, bieži jāvada automašīna. Meža izstrādes gaitā mežsaimniecības tehniķis lieto smago traktortehniku, kā arī rokas instrumentus: cirvi, krūmgriezi, motorzāģi, lāpstu (stādot kokus). Mežsaimniecības tehniķi darbā bieži lieto ķiveres un aizsargtērpus – kombinezonus ar augstiem zābakiem.

DARBA APSTĀKĻI Lielākā daļa darba tiek veikta brīvā dabā dažādos laika apstākļos. Reizēm labvēlīgākais laiks meža izstrādei (t.i., kad meža ceļi ir izbraucami) ir vasaras karstākais un sausākais vai ziemas aukstākais laiks, un mežsaimniecības tehniķis strādā brīvā dabā arī šādos apstākļos. Mežsaimniecības tehniķa darbā pastāv zināms risks ciest no kritošiem kokiem, meža ugunsgrēkiem, tāpat nākas saskarties arī ar ērcēm un čūskām. Daļu laika mežsaimniecības tehniķis uzturas biroja tipa apstākļos (mežsaimniecības telpās), konsultējoties ar citiem meža darbiniekiem vai gatavojot atskaites un mežizstrādes plānus.

Darbalais var būt astoņas stundas dienā, taču parasti darbs mežā ir atkarīgs no laika apstākļiem, tāpēc mežsaimniecības tehniķa darbalais nav stingri normēts. Reizēm nākas strādāt brīvdienās vai vakaros, bet tikai gaišajā diennakts laikā.

DARBA IESPĒJAS Mežsaimniecības tehniķis var strādāt valsts un privātajās mežsaimniecībās, mežizstrādes firmās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība mežsaimniecības tehniķa specialitātē. Mācību ilgums ir 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga mežsaimniecības tehniķa profesijā ir 300–800 latu.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Mežkopis 2213 03

Mežsargs 2481 10

Mežzinis 1122 92

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev sagādā prieku pārmaiņas dabā? Vai tu labi orientējies mežā? Vai tu proti atšķirt dažādas koku un krūmu sugas? Vai tev patīk nodarboties ar fiziskām aktivitātēm brīvā dabā?

Mežsaimniecības tehniķa profesijā ir nepieciešama ne tikai dabas mīlestība, bet arī spēja plānot un īstenot nākotnes ieceres, jo darbība ir jāsavieno ar dabas ritmiem un laika apstākļiem. Tā kā darbs ir saistīts ar plānošanu, mežsaimniecības tehniķim jāspēj patstāvīgi pieņemt lēmumus. Centies uzņemties atbildību dažādās dzīves situācijās.

Mežsaimniecības tehniķim ļoti noderīga ir prasme orientēties mežā – to vari attīstīt pārgājienos, dodoties sēņot vai ogot, nodarbojoties ar orientēšanās sportu.

No mācību priekšmetiem īpašu uzmanību pievērs bioloģijai, ģeogrāfijai, latviešu valodai un matemātikai.

KOKAUDZĒŠANAS TEHNIĶIS

KODS 3212 02

DARBA SATURS Kokaudzēšanas tehniķis ar dažādām metodēm pavairo kokus un krūmus, kopj tos un sagatavo pārdošanai vai stādīšanai.

Kokaudzēšanas tehniķis izvēlas pavairošanai piemērotu laiku un veidu, piemēram, pavairošanu ar spraudņiem, sēklām vai potēšanu. Pavairojot augus ar spraudņiem, vasarā viņš tos izstāda piemērotā substrātā podos, kurus izvieto siltumnīcā vai uz lauka, savukārt ziemā sagatavo koksnainos spraudņus, kurus stāda siltumnīcā vai arī uzglabā pagrabā, nodrošinot atbilstošu mikroklimatu. Kokaudzēšanas tehniķis augus pavairo arī ar potēšanu, ko veic vai nu siltumnīcā, vai ārā, vienas šķirnes augam pieaudzējot citas šķirnes augu zaru vai zarus. Auga augšanas laikā viņš raugās, lai tā stumbrs un galotne veidotos taisni un stabili. Nepieciešamības gadījumā viņš augam piestiprina balstus. Ja augam jāveido īpaša forma, kokaudzēšanas tehniķis regulāri apgriež tā zarus, tādējādi veidojot vēlamo lapu vai skuju vainaga formu. Dzīvzogu augu pavairošana parasti notiek ar sēklām. Kokaudzēšanas tehniķis organizē sēklu pareizu savākšanu. Viņš zina, kā sēklas jāapstrādā un jāuzglabā, lai nezustu to dīgtspēja. Viņš arī organizē sēklu sēšanas un ravēšanas darbus.

Kokaudzēšanas tehniķis organizē siltumnīcu un lauku sagatavošanas darbus, piemēram, nosaka, cik vagu un kādā platumā jāzagatavo, kāds substrāts jāiestrādā augsnē. Kokaudzēšanas tehniķis novērtē augsnes mitrumu un nepieciešamības gadījumā organizē laistīšanu, ko veic šim nolūkam paredzēta automātiska ierīce. Ja stādījumiem nepieciešama mēslošana, viņš sagatavo atļautās koncentrācijas mēslošanas materiālu un ievieto laistāmajā mašīnā, kas tā veic arī mēslošanu. Kokaudzēšanas tehniķis apseko siltumnīcu un kontrolē, vai tajā ir augiem piemērots mitrums, apgaismojums. Ja vajadzīgs, viņš organizē augu rasiņāšanu, siltumnīcas vēdināšanu un ēnošanu.

Kokaudzēšanas tehniķis seko līdzi augu augšanas fāzēm. Ja tiek audzēti dižstādi, viņš pārstāda augus tiem atbilstoša izmēra podos vai konteīneros. Ar lāpstu apdurot apkārt auga saknēm noteiktā attālumā, viņš veido auga sakņu sistēmu.

Kokaudzēšanas tehniķis organizē nepieciešamos augu aizsardzības pasākumus pret slimībām un kukaiņiem. Viņš pārzina pazīmes, kas liecina par slimību vai kaitēkļu esamību, un zina, kādas ķīmikālijas un kādos daudzumos jālieto.

Kokaudzēšanas tehniķis šķiro izaugušos augus pēc to lieluma un sagatavo tos realizācijai (pārdošanai vai izstādīšanai noteiktā teritorijā). Viņš pievieno augiem identifikācijas etiķetes, kā arī raugās, lai realizācijas laukumā būtu pieejami visi nepieciešamie augi, lai tie būtu pietiekami mitrināti un mēsloti. Kokaudzēšanas tehniķis sniedz informāciju klientiem par augu augšanas īpatnībām un pareizu kopšanu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Kokaudzēšanas tehniķis darbā lieto šķēres, acojamos nažus, zāģi, stādāmos podus, kā arī dārza instrumentus, piemēram, lāpstu, grābekli, kapli. Viņš izmanto arī speciālu dārzkopības tehniku – kasešu pildāmās mašīnas, kuras paātrina stādīšanu lielos apjomos, laistišanas mašīnu. Darbā ar ķīmikālijām viņš lieto speciālu aizsargtērpu.

DARBA APSTĀKĻI Kokaudzēšanas tehniķis strādā gan siltumnīcās, gan uz lauka dažādos laika apstākļos. Kokaudzēšanas tehniķa aktīvais darba laiks ir no februāra līdz novembra beigām, kad norit visu augu stādīšanas, mēslošanas un kopšanas darbi. Taču atkarībā no laika apstākļiem šī sezona var arī būt citāda, jo kokaudzēšanas tehniķa darba ritmu nosaka augu attīstības fāzes. Pārsvārā kokaudzēšanas tehniķis strādā astoņu stundu darba dienu, taču dažkārt jāstrādā virsstundas. Kokaudzēšanas tehniķis var strādāt arī gabaldarbus un pats izvēlēties laiku, kad tos darīt. Kokaudzēšanas tehniķa darbs saistīts ar dažādām minerālvielām un pesticīdiem, kas var kaitēt ādai.

DARBA IESPĒJAS Kokaudzēšanas tehniķis var strādāt kokaudzētavās, mežsaimniecībās, stādu audzētavās, siltumnīcās, dārzu centros, botāniskajā dārzā, dārzkopības preču realizācijas vietās, dārzu ierīkošanas un apzaļumošanas uzņēmumos, kā arī augu aizsardzības dienesta struktūrās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība (mācību ilgums 4 gadi) vai augstākā izglītība (mācību ilgums 4 gadi) dārzkopībā vai mežsaimniecībā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga kokaudzēšanas tehniķa profesijā ir 100–420 latu. Algas apjoms atkarīgs no darba pieredzes un darba apjoma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Ainavu arhitekts 2141 02

Dārznieks 6113 01

Mežkopis 2213 03

Stādaudzēšanas tehniķis 3212 20

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai proti organizēt savu darba laiku un strādāt patstāvīgi? Vai tevi interesē norises dabā? Vai tu pievērs uzmanību augiem ap tevi? Vai tu rūpējies par augiem, kas atrodas tev mājās uz palodzes?

Kokaudzēšanas tehniķa darbā svarīgi ir ne tikai tehniski precīzi izpildīt norādījumus, lai nodrošinātu augu augšanu, bet arī ieklausīties dabā, sajūst isto brīdi, kad, piemēram, ir vispiemērotākais laiks auga pārstādīšanai. Centies izziņāt dabas procesus un iemācies pamanīt pat vissīkākās pārmaiņas tajā.

Savukārt šajā profesijā svarīgo fizisko izturību veicinās sporta nodarbibas un ikdienišķas fiziskas aktivitātes.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā dabaszinības, bioloģija, ķīmija un sports.

MEŽSTRĀDNIEKŠ

KODS 6141 05

DARBA SATURS Mežstrādnieks kopj un atjauno mežu, kā arī apstrādā kokmateriālu. Mežstrādnieks strādā mežaudzētavā, mežniecībā un mežsaimniecībā. Viņš ievāc koku čiekurus un sēklas, sēj un stāda kokus, apkopj stādījumus. Mežstrādnieks transportē stādus no audzētavas uz apstādāmo meža platību, tur stādus pierok, lai tie neizkalstu, uzar stādāmo platību (tam nepieciešamas traktora vadīšanas tiesības) un apstāda to. Mežstrādnieka uzdevums ir aprūpēt stādus, līdz tie izaug.

Mežstrādnieks rūpējas par meža kvalitāti. Viņš izcērt vai izzāgē bojātos vai lūzušos kokus, nozāgē apakšējos vai bojātos zarus augošiem kokiem, kā arī attīra mežu no nevēlamām koku sugām pēc mežsaimnieka vai mežsarga norādījuma, darbā izmantojot motorzāģi, cirvi, krūmgriezi. Mežstrādnieks izvēlas koka gāšanas virzienu tā, lai krītošais koks neapdraudētu pašu un citus mežstrādniekus un krītot neieķertos citos kokos. Mežstrādnieks nogāztos kokus atzaro un sagarina standarta garuma kokmateriālos, sašķiro tos pēc garuma, resnuma, koka sugas. Tad mežstrādnieks aprēķina kopējo kokmateriālu tilpumu katrā kokmateriālu kategorijā.

Mežstrādnieks savāc skaidas, nolūzušos un nozāgētos zarus un tos sadedzina, lai nesavairotos kaitēkļi, ievērojot ugunsdrošības noteikumus.

Mežstrādnieks uztur kārtībā un apkopj savu darba tehniku (motorzāģus, krūmgriežus, atsevišķos gadījumos traktoros un vilcējus), remontē tehniku.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Mežstrādnieks darbā lieto motorzāģi, krūmgriezi, cirvi, rokaszāģi, marķieri, kalkulatoru, brauc ar traktoru un vilcēju. Darba drošībai jālieto aizsargķivere, trokšņa slāpētāji, aizsargtērps.

DARBA APSTĀKĻI Mežstrādnieks strādā āra apstākļos gaišajā diennakts laikā, bieži arī miglainā, lietainā laikā, aukstā laikā ziemā vai karstā saulē vasarā (jo šajā laikā ir visvieglāk mežā pārvietoties ar smago mežizstrādes tehniku). Darbā pastāv bīstamība savainoties ar zāģi vai kritošiem kokiem, risks saskarties ar čūskām vai indīgiem kukaiņiem, ērcēm. Darbs bieži norisinās trokšņainā vidē un prasa fizisku piepūli.

DARBA IESPĒJAS Mežstrādnieks var strādāt mežu audzētavās, Valsts meža mežniecībās un virsmežniecībās, kā arī privātās mežsaimniecībās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Mežstrādniekam nepieciešama profesionālā vidējā izglītība mežstrādnieka specialitātē. Mācību ilgums ir 2–3 gadi. Var būt nepieciešama traktora vadītāja apliecība.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga mežstrādnieka profesijā ir 200–600 latu. Algas apjoms atkarīgs no darba vietas. Darbam ir izteikti sezonāls raksturs – sezonā darba ir daudz un atalgojums ir augsts, bet, piemēram, ziemā vairākus mēnešus darba var nebūt.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Mežkopis 2213 03

Mežsaimniecības mašīnu operators 8331 05

Mežizstrādes tehnikas vadītājs 8331 09

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē dabas norises? Vai tev patīk strādāt fizisku darbu? Mežstrādnieks strādā galvenokārt fizisku darbu, tāpēc centies attīstīt savu fizisko izturību – piedalies dažādās sporta spēlēs, palidzi draugiem un radniekiem talkās un teritorijas uzkopšanas darbos.

Mežstrādniekam jāprot orientēties mežā un meža kartēs. Orientēšanās un karšu lasīšanas prasmi var ļoti labi attīstīt, piedaloties orientēšanās klubu aktivitātēs, apmeklējot nepazīstamas vietas ar draugiem vai vienatnē.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā sports, bioloģija, fizika un matemātika.

MEŽSAIMNIECĪBAS MAŠĪNU OPERATORS

KODS 8331 05

DARBA SATURS Mežsaimniecības mašīnu operators vada mežizstrādes mašīnas (piemēram, treilēšanas mašīnas, kokvedējus), ar kurām veic mežizstrādes darbus, piemēram, koku zāģēšanu, atzarošanu, saģarumošanu, cirsma sakopšanu un koku transportēšanu.

Mežsaimniecības mašīnu operatori strādā mašīnas kabīnē un ar mašīnas vadības pultī vada mašīnas darbu (piemēram, hidraulisko iekrāvēju, kokmateriālu satvērēju), kas izpilda zāģēšanas, atzarošanas, saģarumošanas, pārkraušanas funkcijas.

Ar mežizstrādes daudzoperāciju mašīnām (piemēram, hārvesteru) tiek veikta cirsmas izstrāde tehnoloģiskajā kartē (tas ir dokuments, kas norāda kokus, kurus var izzāģēt), norādīto koku zāģēšana, nogāšana un atzarošana. Mežsaimniecības mašīnu operatori ar treilēšanas mašīnām (piemēram, forvarderu) brauc pa cismā iezīmēto vai pa mežizstrādes tehnoloģiskajā kartē norādīto koku treilēšanas (t.i., iekraušanas un izvešanas) ceļu un ar mašīnas kokmateriālu satvērēju iekrauj mašīnā noteikto kokmateriālu sortimentu (piemēram, sikbaļķus, papirmalku), izved to no cirsmas un izkrauj pagaidu novietošanas vietās, kur tiem pakaļ var iebraukt kokvedēji. Par izvesto daudzumu operatori pa navigācijas sistēmu vai tālruni nodod informāciju dispečeram, kas plāno laiku, kad kokvedējs ir jānosūta uz cirsmu pakaļ izstrādātajai koksnei.

Mežsaimniecības mašīnu operatori, kas vada kokvedējus ar hidraulisko iekrāvēju, saņem no dispečera informāciju par koksnes iekraušanas un izkraušanas vietu un sortimentu, tad atbilstoši tam brauc uz koksnes pagaidu novietošanas vietu un ar hidraulisko iekrāvēju iekrauj koksni mašīnā un transportē to, piemēram, uz ostu vai kokapstrādes cehu.

Mežsaimniecības mašīnu operatori veic uzskaiti par izstrādātajiem un transportētajiem kokmateriāliem vai nu mašīnas elektroniskajā uzskaites sistēmā, vai papīra reģistros (t.i., žurnālos, formās).

Mežsaimniecības mašīnu operatori pirms mežizstrādes darbu uzsākšanas vienmēr veic mašīnu vizuāli tehnisko pārbaudi, lai pārliecinātos, ka mašīnas tehnikā nav iesprūduši, piemēram, zari un mizas. Ja tiek konstatēti defekti, operators ziņo mežsaimniecības mašīnu mehāniķim par konstatētajiem faktiem. Viņš arī piedalās mehāniķa veiktajās plānotajās mašīnu tehniskajās pārbaudēs.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Mežsaimniecības mašīnu operators strādā ar mežizstrādes daudzoperāciju mašīnām, tāpat darbā lieto atslēdznieka instrumentus, piemēram, uzgriežņu atslēgas, skrūvgriežus.

DARBA APSTĀKĻI Mežsaimniecības mašīnas operatora darba vieta ir mežizstrādes tehnikas kabīne. Mežsaimniecības mašīnas operators strādā astoņas darba stundas dienā. Mežizstrādes darbi var tikt veikti jebkurā gadalaikā, jebkādos laika apstākļos un diennakts laikā. Darbs var būt organizēts maiņās – tad katra maiņa ilgst astoņas darba stundas. Ja operators mežizstrādi veic tālu prom no dzīvesvietas, tiek nodrošināta nakšņošana mežizstrādes vietā speciāli aprīkotā pārvietojamajā vagoniņā. Mežsaimniecības mašīnu operators atbilstoši darba drošības prasībām mežizstrādes vietā nēsā aizsargķiveri, atstarojošo vesti, cimdus un speciālus apavus.

DARBA IESPĒJAS Mežsaimniecības mašīnu operators var strādāt mežu apsaimniekošanas un mežizstrādes uzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Mežsaimniecības mašīnu operatoram nepieciešama profesionālā vidējā vai arodizglītība mašīnzinībās. Mācību ilgums ir 3–4 gadi. Strādājot ar specifisku vai modernu mežizstrādes tehniku, nepieciešama papildu apmācība šīs tehnikas vadīšanā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga mežsaimniecības mašīnu operatora profesijā ir 400–1000 latu. Algas apmērs var būt atkarīgs no mežsaimniecības mašīnas vadības sarežģītības pakāpes, izstrādātās koksnes apjoma un uzņēmuma lieluma.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

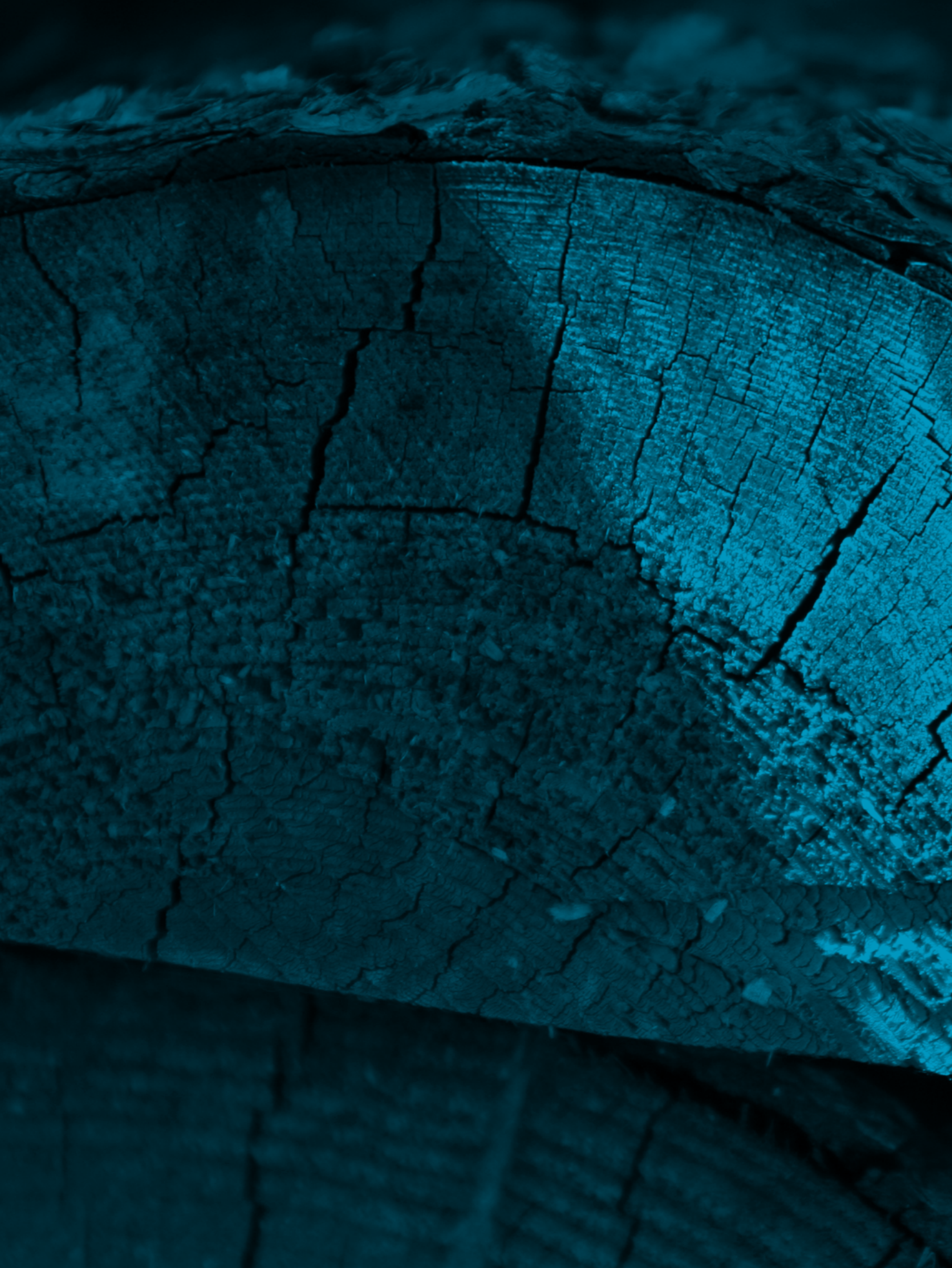
Lauksaimniecības mašīnu operators 8331 04

Mehāniskā transportlīdzekļa vadītājs 8324 09

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk organizēt savu darbu un laiku? Vai tev ir laba koordinācija un fiziskā sagatavotība?

Mežsaimniecības mašīnu operatoram būtiski mācēt orientēties telpā un laikā un pēc iespējas efektīvi organizēt savu darbu, jo no tā atkarīgs viņa atalgojums. Spēju sevi organizēt vari attīstīt, plānojot savu laiku un izstrādājot dienas režīmu. Koordinācija ir vajadzīga, lai varētu vadīt mežizstrādes iekārtu vadības sviras – to tu vari attīstīt, spēlējot dažādas veiklību un izturību veicinošas sporta spēles, piemēram, galda tenisu.

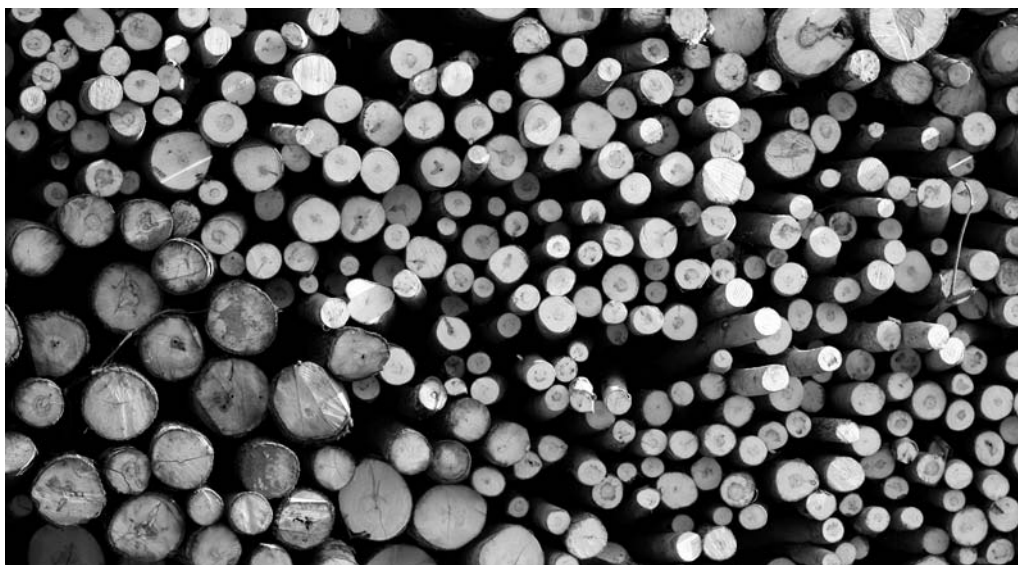
Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā sports, dabaszinības un matemātika.

KOKAPSTRĀDE

kokapstrādes inženieris	98
kokapstrādes tehnologs	100
kokapstrādes iekārtu mehāniķis	102
kokapstrādes darbgaldu iestatītājs	104
koksnes apstrādātājs	106
mēbeļu galdnieks	108
galdnieks	110
kokapstrādes operators	112

4

KOKAPSTRĀDES INŽENIERIS

KODS 2149 20

DARBA SATURS Kokapstrādes inženieris uzrauga un vada ražošanas tehnoloģiskos procesus kokapstrādes uzņēmumos (zāģmateriālu ražošanu, kokapstrādes atlikumu pārstrādi, koksnes ķīmisko apstrādi, finiera un saplākšņa ražošanu, plātņu ražošanu), vada un koordinē ražošanā iesaistīto darbinieku darbu. Viņš novērtē ražošanā izmantojamo mašīnu, iekārtu un instrumentu tehnisko stāvokli un, kad nepieciešams, nomaina tos pret jauniem vai modernākiem.

Kokapstrādes inženieris seko jauninājumiem ražošanas tehnoloģijās un izvērtē to izmantošanas iespējas uzņēmumā. Viņš piedalās uzņēmuma stratēģijas un mērķu izstrādē, sniedz priekšlikumus ražošanas tehnoloģisko procesu, tajos izmantojamo iekārtu, mašīnu un instrumentu pilnveidošanai, kā arī darbinieku pienākumu sadalījumam. Kokapstrādes inženieris izstrādā plānus, kā, ieviešot uzlabojumus ražošanas procesā vai darbinieku nodarbināšanā, uzņēmums varētu pārstrādāt vairāk kokmateriālu un tā gūt lielākus ienākumus. Ja uzņēmuma vadība plānus apstiprina, kokapstrādes inženieris ievieš plānotās darbības ražošanā (piemēram, maina kokapstrādes atlikumu pārstrādes tehnoloģiju) un uzrauga, vai darbinieki tās veic atbilstoši noteiktajam. Viņš izstrādā koka priekšmetu izgatavošanas tehniskos projektus, nosaka, ar kādām mašīnām, iekārtām un instrumentiem tie tiks izgatavoti, kuri darbinieki šo darbu veiks, vai ir jāpārkrāto kokapstrādes darbgaldi. Viņš arī organizē nepieciešamo mašīnu, instrumentu un iekārtu iepirkšanu un uzstādīšanu, izstrādā darbu veikšanas instrukcijas, nozīmē darbiniekus un apmāca viņus, kā arī vada, koordinē un kontrolē viņu darbu un dod nepieciešamos norādījumus. Vaļadzības gadījumā kokapstrādes inženieris projektos ievieš korekcijas. Viņš arī sagatavo un iesniedz uzņēmuma vadībai atskaites par sasniegtajiem rezultātiem.

Kokapstrādes inženieris izstrādā kokapstrādes mašīnu, iekārtu un instrumentu periodisko apkopju un remontu grafikus, nosaka atbildīgos darbiniekus par apkopju un remontu veikšanu un pārbauda grafiku ievērošanu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Kokapstrādes inženieris darbā lieto dažādu veidu biroja tehniku, datoru un speciālas projektēšanas datorprogrammas, mērinstrumentus (mērlentes, bīdmērus) un rokas instrumentus (uzgriežņu atslēgas, skrūvgriežus). Koksnes apstrādes telpās viņš izmanto darba drošības aprīkojumu (trokšņa slāpētājus ausīm, cimdsus, respiratoru, aizsargbrilles).

DARBA APSTĀKĻI Kokapstrādes inženiera darbs galvenokārt tiek veikts biroja tipa telpās un cehos, taču var būt arī izbraukumi uz koksnes izstrādes un iepirkšanas vietām. Kokapstrādes inženieris strādā astoņu stundu darba dienu. Ja salūzusi kāda no tehnoloģiskajām iekārtām vai noticis nelaimes gadījums, viņš var tikt izsaukts uz cehu jebkurā diennakts laikā. Kokapstrādes cehos ir paaugstināts trokšņa līmenis, kas iespaido dzirdi, daudz putekļu un skaidu, kas var izraisīt astmatisku vai alerģisku reakciju. Telpās, kurās tiek veikta koksnes ķīmiskā apstrāde, iespējama saskarsme ar veselībai kaitīgām vielām (limvielām, koksnes cietinātājiem).

DARBA IESPĒJAS Kokapstrādes inženieri var strādāt kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumos, galdniecības uzņēmumos, zāgētavās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība inženierzinātnēs ar specializāciju kokapstrādē. Mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga kokapstrādes inženiera profesijā ir 300–800 latu. Algas apjoms atkarīgs no uzņēmuma lieluma un tehnoloģisko procesu skaita un sarežģītības. Piemēram, zāgētavās un galdniecības uzņēmumos alga var būt 300–400 latu, savukārt kokapstrādes uzņēmumos un mēbeļu ražotnēs – 400–800 latu. Uzņēmumos ar lielāku apgrozījumu kokapstrādes inženieris papildus var saņemt prēmijas, kas ir proporcionālas uzņēmuma peļņas pieaugumam.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Kokapstrādes tehnologs 3119 19

Mežsaimniecības inženieris 2149 58

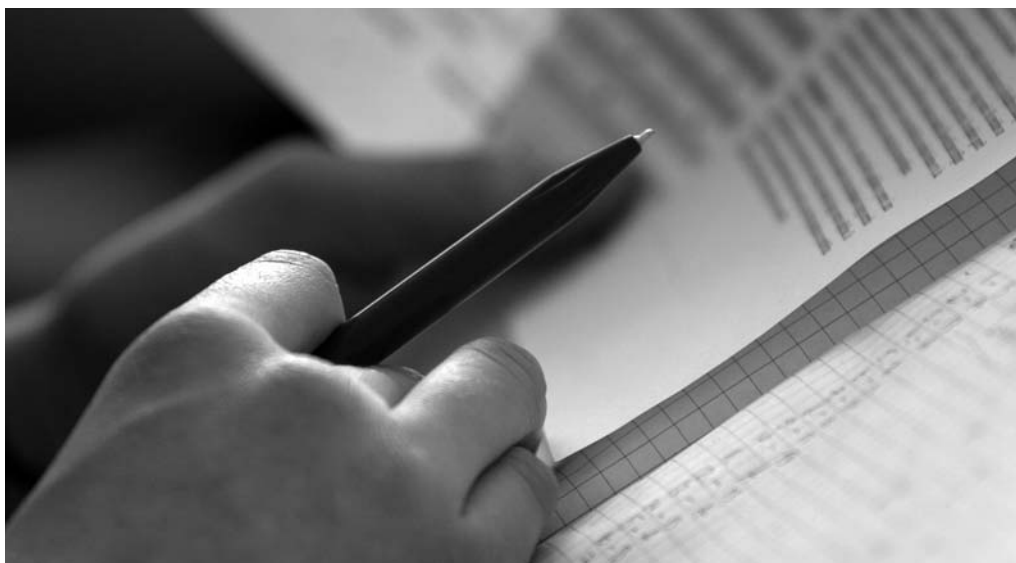
Būvmateriālu tehnologs inženieris 2142 26

Mežsaimniecības tehnologs 3212 18

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk darboties ar kokmateriāliem – izgatavot dažādus saimniecībā izmantojamus priekšmetus? Vai tev liekas saistoša tehnika, mehāniskas iekārtas un to darbības principi? Vai tev patīk organizēt dažādus pasākumus un procesus? Vai tu meklē alternatīvus risinājumus, ja kaut kas neizdodas, kā iecerēts? Vai viegli spēj pieņemt lēmumus?

Kokapstrādes inženiera darbs saistīts ar lielu atbildību. Lai attīstītu atbildības izjūtu, iesaisties pasākumu organizēšanā un centies uzņemties vadošu lomu to īstenošanā. Centies plānot arī pats savus darbus un paveikt tos laikā. Kokapstrādes inženiera darbā svarīga ir tehniskā domāšana un precizitāte, ko vari attīstīt, iesaistoties interešu izglītības pulciņos (piemēram, kokapstrādē, datorgrafikā, tehniskajā modelēšanā).

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, ķīmija, dabaszinības, informātika, biznesa ekonomiskie pamati, tehniskā grafika un mājsaimniecība.

KOKAPSTRĀDES TEHNOLOGS

KODS 3119 19

DARBA SATURS Kokapstrādes tehnologs plāno, kādā tehnoloģiskā secībā būtu jāveic kokapstrādes process ražotnē, lai tiktu maksimāli racionāli nodarbināti darbgaldi un izmantoti resursi. Viņš atbild par kokmateriālu ražotnes vadību un visiem procesiem, sākot no kokmateriālu piegādes ražotnei līdz pat produkta piegādei klientam.

Kokapstrādes tehnologs nodrošina, lai nerastos finansiāli zaudējumi vai darbgaldu dikstāves. Lai to veiktu, viņam ir jāizprot kokapstrādes iekārtu un darbgaldu īpašības un tehniskās iespējas. Tam noder pieredze kokapstrādes jomā. Piemēram, tipisks kokapstrādes tehnologa lēmums varētu būt nodarbināt ražotnes ražīgāko darbgaldu vienā maiņā, bet mazāk ražīgo – divās maiņās, lai ražīgajam nerastos dikstāve materiālu trūkuma dēļ. Kokapstrādes tehnologa galvenais uzdevums ir paaugstināt uzņēmuma darbības efektivitāti un rūpēties, lai ražošanas process noritētu bez aizķeršanās. Kokapstrādes tehnologs arī plāno ražotnes darbinieku darba laikus, nosaka maiņas, motivē un organizē cilvēku darbu ražotnē. Viņš var būt atbildīgs par jautājumiem, kas saistīti ar darbinieku veselību, drošību un disciplīnu, kā arī var instruēt par drošību, aprēķināt darbinieku algas.

Kokapstrādes tehnologs nodarbojas ar pasūtījumu apstrādi un pieņem lēmumus par produkta cenu. Kokapstrādes tehnologs aprēķina, vai pasūtījums būs izdevīgs, mēģina noteikt iespējamus zudumus, kā arī informē vadītāju par saviem aprēķiniem un palīdz pieņemt lēmumu, vai ražot konkrēto produktu. Kokapstrādes tehnologs prot lasīt diagrammas, shēmas un rasējumus, kā arī mainīt parametrus konkrētā rasējumā. Reizēm kokapstrādes tehnologs darbojas kā starpnieks starp uzņēmuma darbiniekiem un klientu; tāpat viņš var sniegt klientam konsultācijas par pasūtītā materiāla izgatavošanu un cenu un vienoties par pasūtījuma parametriem, kas ir izdevīgi abām pusēm. Kokapstrādes tehnologs vislabāk pārzina uzņēmuma tehniskās iespējas un vienmēr piedalās lēmumu pieņemšanā par lielapjoma pasūtījumiem.

Kokapstrādes tehnologs var būt atbildīgs arī par konkrētiem ražotnes procesiem, piemēram, par automatizēto kalšu darbības pārraudzīšanu. Kokapstrādes tehnologa uzdevums var būt sagatavot gada izmaksu aprēķinus vai budžeta plānu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Kokapstrādes tehnologs darbā lieto datoru un specializētas datorprogrammas, kas palīdz technologam ātri aprēķināt kokapstrādes iekārtu noslogojumu un ražotspēju, kā arī grāmatvedības datorprogrammas un kalkulatoru.

DARBA APSTĀKĻI Strādājot ar pasūtījumiem, darbs pārsvarā norisinās biroja tipa telpās, taču kokapstrādes technologam nepieciešams arī laiku pa laikam uzturēties ražotnē, lai spētu kontrolēt procesus, kas notiek produkta ražošanas laikā. Kokapstrādes tehnologs bieži kontaktējas ar cilvēkiem – gan ražošanas strādniekiem, gan klientiem. Kokapstrādes tehnologs strādā astoņas darba stundas dienā.

DARBA IESPĒJAS Kokapstrādes tehnologs var strādāt kokapstrādes uzņēmumos, mēbeļu ražotnēs, galdniecībās un zāģētavās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Kokapstrādes technologam nepieciešama augstākā izglītība kokapstrādē. Mācību ilgums ir 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Vidēji lielos uzņēmumos alga kokapstrādes tehnologa profesijā ir 300–500 latu. Uzņēmumos ar lielāku apgrozījumu kokapstrādes tehnologs var saņemt prēmiju, kas ir proporcionāla uzņēmuma peļņas pieaugumam, tāpēc iespējama arī lielāka alga.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Kokapstrādes inženieris 2149 20

Mežsaimniecības tehnologs 3212 18

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk darboties ar kokmateriāliem – izgatavot dažādus saimniecībā izmantojamus koka izstrādājumus vai arī vienkārši izgredt vai izvirpot kādu skaistuma priekšmetu savam priekam? Kokapstrādes tehnologa profesija ir vadošs darbs, bet, lai labi izprastu kokapstrādes procesu, ļoti noderēs tevis paša iemaņas praktiskā darbā ar kokmateriālu.

Vai tev patīk organizēt dažādus pasākumus un procesus? Vai tu meklē alternatīvus risinājumus, ja kaut kas neizdodas, kā iecerēts? Vai tu viegli spēj pieņemt lēmumus? Kokapstrādes tehnologa profesija saistīta ar lielu atbildību; lai attīstītu atbildības izjūtu, centies uzņemties vadošu lomu dažādu pasākumu rīkošanā. Lai varētu organizēt citu cilvēku darbu, ir jāprot organizēt arī savs darbs, tāpēc centies iepriekš izplānot darāmo un paveikt to laikā.

No mācību priekšmetiem pievērs īpašu uzmanību matemātikai, mājsaimniecībai, fizikai un biznesa ekonomiskajiem pamatiem.

KOKAPSTRĀDES IEKĀRTU MEHĀNIĶIS

KODS 7233 28

DARBA SATURS Kokapstrādes iekārtu mehāniķis atbild par kokapstrādes iekārtu (piemēram, frēzmašīnu, slīpmašīnu, urbšanas mašīnu, ripzāgmašīnu) uzturēšanu kārtībā. Viņš arī rūpējas, lai iekārtas darbotos nepārtraukti (nebūtu dikstāves) un laikus tiktu noteikti un novērsti iespējamie iekārtu bojājumi.

Kokapstrādes iekārtu mehāniķis iepazīstas ar iekārtu tehniskajām pasēm (dokumenti, kuros noteikti iekārtu parametri, piemēram, apkopju veikšanas intervāli, iekārtas sastāvdaļas), iekārtu uzbūvi un darbību. Viņš novērtē iekārtu darbību noteiktā laika periodā tukšgaitā un pie slodzēm, salīdzina šos rādītājus ar iekārtas tehniskajiem parametriem un sagatavo par to slēdzienu. Kokapstrādes iekārtu mehāniķis vizuāli novērtē iekārtu stāvokli, veic to tehniskās apskates un konstatē, vai nav notikušas kādas izmaiņas, kā arī prognozē avārijas situācijas. Ja iekārtai bojājumu vai izmaiņu parametros nav, viņš apkopju grafikā dokumentē, ka iekārta ir darba gatavībā, bet, ja iekārtai drīzumā būs nepieciešama detaļu nomaiņa, kokapstrādes iekārtu mehāniķis iepērk nepieciešamās detaļas (iepriekš to saskaņojot ar ražošanas vadītāju) un nomaina tās. Ja iekārtai atklāti bojājumi, viņš sastāda defekta aktu, kurā dokumentē novirzes no parametriem, un ziņo ražošanas vadītājam par iekārtas darba apturēšanu un nepieciešamajiem remontdarbiem. Saskaņojot ar ražošanas vadītāju, viņš novērs bojājumus vai arī sazinās ar uzņēmumu, kas var šos remontdarbus veikt. Pēc remonta viņš sagatavo un iesniedz ražošanas vadītājam ziņojumu par iekārtas tehnisko stāvokli.

Kokapstrādes iekārtu mehāniķis katru gadu sagatavo un ar ražošanas vadītāju saskaņo iekārtu tehnisko apkopju grafiku (uzņēmumā esošo iekārtu uzskaitījumu ar norādītiem datumiem, kad katrai iekārtai jāveic tehniskā apskate vai remonts) un pēc tehniskās apkopes vai remonta grafikā veic atzīmes par rezultātiem.

Kokapstrādes iekārtu mehāniķis sagatavo vajadzīgo materiālu (urbju, lentu, blīvju, zāģu) un remontinstrumentu (spiediena mēritāju, sprieguma mēritāju, atslēgu) sarakstu, pasūta tos un iesniedz šo iepirkumu pavaddokumentus grāmatvedībā. Viņš arī veido remontam izmantojamo rezerves detaļu uzkrājumus, apkopo informāciju par tiem un veiktajiem iepirkumiem, kā arī sagatavo atskaites ražošanas vadītājam un grāmatvedībai.

Kokapstrādes iekārtu mehāniķis katru gadu sagatavo mērinstrumentu (elektrisko mērišanas līdzekļu, vibrācijas mērišanas līdzekļu) sarakstu un nosaka to pārbaužu periodiskumu, nogādā mērinstrumentus uz metroloģiskajām pārbaudēm, kā arī, ja mērinstrumenti atziti par bojātiem, nomaina tos.

Kokapstrādes iekārtu mehāniķis lasa iekārtu rasējumus un tehniskos dokumentus (arī svešvalodās), bet, ja iekārtām tādu nav, izstrādā tos pats.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Kokapstrādes iekārtu mehāniķis darbā lieto rokas instrumentus (piemēram, uzgriežņu atslēgas, skrūvgriežus), remonta tehniku (elektrotehniku, hidrauliku) un mērinstrumentus (piemēram, elektriskos un vibrācijas mērišanas līdzekļus). Veicot iekārtu darbības pārbaudes, tehniskās apkopes un remontdarbus, viņš izmanto darba drošības aprīkojumu (speciālo apģērbu, trokšņa slāpētājus ausim, aizsargbrilles, cimds).

DARBA APSTĀKĻI Kokapstrādes iekārtu mehāniķis strādā kokapstrādes cehos un angāros, kur izvietotas iekārtas. Kokapstrādes iekārtu mehāniķis strādā astoņu stundu darba dienu, bet avārijas situācijās – nenormētu darba laiku. Darbs norit telpās, kur ir paaugstināts trokšņa līmenis, kas var iespaidot dzirdi, daudz putekļu un skaidu, kas var izraisīt astmatisku vai alerģisku reakciju. Veicot iekārtu darbības pārbaudes un remontu, jāstrādā vibrācijas apstākļos un ir iespējama saskare ar ķīmiskām vielām (minerālajām, smērvielām, šķīdinātājiem).

DARBA IESPĒJAS Kokapstrādes iekārtu mehāniķis var strādāt kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumos, galdniecības uzņēmumos, zāģētavās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama arodizglītība (mācību ilgums 1–3 gadi) vai profesionālā vidējā izglītība (mācību ilgums 4 gadi) kokapstrādes specialitātē.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga kokapstrādes iekārtu mehāniķa profesijā ir 200–400 latu. Algas apmērs atkarīgs no uzņēmuma, darbinieka kvalifikācijas un pieredzes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Kokapstrādes darbgaldu iestatītājs 7423 01

Lauksaimniecības mašīnu mehāniķis 7233 32

Mežsaimniecības tehnikas mehāniķis 7233 02

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev liekas saistoša tehnika, mehāniskas iekārtas un to darbības principi? Vai tu spēj būt vērīgs un precīzs?

Kokapstrādes iekārtu mehāniķa darbā svarīga ir tehniskā domāšana un precizitāte, ko vari attīstīt, iesaistoties dažādos interešu izglītības pulciņos (piemēram, tehniskajā modelēšanā, elektronikā, metālapstrādē). Liela daļa tehniskās literatūras ir svešvalodās, tāpēc noderēs zināšanas angļu un krievu valodā.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, svešvalodas, tehniskā grafika un mājsaimniecība.

KOKAPSTRĀDES DARBGALDU IESTATĪTĀJS

KODS 7423 01

DARBA SATURS Kokapstrādes darbgaldu iestatītājs pārbauda, vai darbgaldi (piemēram, frēzmašīnas, virpas, urbmašīnas), ar ko strādā kokapstrādes operatori, nav izregulējušies, kā arī ieregulē kokapstrādes darbgaldus atbilstoši noteiktajam to tehniskajā pasē un apstrādājamās koksnes tehnoloģiskajā kartē (tas ir dokuments, kas nosaka attiecīgi apstrādājamās koksnes garuma, platuma, diametra un dziļuma parametrus).

Kokapstrādes darbgaldu iestatītājs darbu sāk vismaz pusstundu pirms kokapstrādes operatoriem, jo darbgaldu iestatītājam pirms to ieslēgšanas ir jāpārbauda visi darbgaldi, t.i., jāskatās, vai tie ir pareizi ieregulēti. Darbgaldu ieregulēšana var būt jāveic arī darba dienas laikā, ja, piemēram, jāuzsāk detaļas izgatavošana, kuras parametri atšķiras no iepriekš izgatavotajām detaļām. Ja uz kāda darbgalda atbilstīgi kokapstrādes tehnoloģiskajai kartei ir jāizstrādā sarežģītas formas detaļa, kokapstrādes darbgaldu iestatītājs vai nu pats izgatavo, vai saņem no koka detaļu šablonu izgatavotāja šablonu (t.i., koka detaļas izgatavošanas paraugu), pēc kā darbgaldam ieregulē detaļas zāģēšanas platumus un garumus, ēvelēšanas dziļumu, urbšanas vietas un urbumu diametrus, virpošanas vietas un apstrādājamo laukumu diametrus, slīpēšanas vietas un apstrādājamo laukumu dziļumu. Lai pārliecinātos, ka darbgalds ir ieregulēts tā, lai varētu izgatavot kokapstrādes tehnoloģiskajā kartē noteiktajiem parametriem atbilstošu detaļu, kokapstrādes darbgaldu iestatītājs pats izmēģina darbgaldu darbībā, piemēram, veic izmēģinājuma urbumus un izmēra, vai attālumi starp urbumu vietām un urbumu diametri atbilst vajadzīgajiem parametriem. Ja neatbilst – ieregulēšana tiek atkārtota.

Kokapstrādes darbgaldu iestatītājs, pārbaudot vai ieregulējot darbgaldus, dokumentē darbgaldu reģistros informāciju par ieregulētajiem parametriem, kā arī, ja darbgaldu ieregulētājs konstatē kādas

detaļas defektu vai arī ja kāda detaļa ir nolietojusies un ir jāmaina, ziņo kokapstrādes iekārtu mehāniķim, ka ir nepieciešams remonts.

Mazos kokapstrādes uzņēmumos kokapstrādes darbgaldu iestatītājs vienlaikus var pildīt arī kokapstrādes operatora pienākumus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Kokapstrādes darbgaldu iestatītājs darbā lieto bīdmērus, mērlentes, atspiedējus, atduras un atslēdznieka instrumentus (piemēram, skrūvgriežus un uzgriežņu atslēgas). Pārbaudot kokapstrādes darbgaldu ieregulējumu, viņš izmanto darba drošības aprīkojumu, piemēram, trokšņa slāpētājus ausīm, aizsargbrilles, cimdsus.

DARBA APSTĀKĻI Kokapstrādes darbgaldu iestatītāji strādā kokapstrādes cehos – iekštelpās, kur ir ievērojams troksnis, tāpēc viņi lieto speciālus ausu ieliktņus, austiņas vai citus palīg līdzekļus dzirdes saudzēšanai. Tā kā darbs saistīts ar elektroiekārtām, jābūt piesardzīgam to lietošanā. Lai pasargātu acis no atlecošajām skaidām un tamlīdzīgiem gružiem, tiek lietotas aizsargbrilles. Darba telpā ir daudz putekļu un skaidu, kas var izraisīt astmatisku vai alerģisku reakciju jutīgiem cilvēkiem. Lielākā daļa darba jāveic, stāvot kājās. Kokapstrādes darbgaldu iestatītāji strādā astoņu stundu darba dienu pēc iepriekš saskaņota grafika.

DARBA IESPĒJAS Kokapstrādes darbgaldu iestatītāji var strādāt kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumos, galdniecības uzņēmumos, zāģētavās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Kokapstrādes darbgaldu iestatītājam nepieciešama ar dizglītība kokapstrādes specialitātē. Mācību ilgums ir 2–3 gadi (vai arī profesionālā pamatizglītība, ko var iegūt 3 gadu laikā). Kokapstrādes darbgaldu iestatītāja profesiju var apgūt, arī uzsākot mācekļa gaitas pie amata meistariem.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga kokapstrādes darbgaldu iestatītāja profesijā ir 200–1000 latu. Algas apmērs atkarīgs no uzņēmuma lieluma, darbgaldu daudzuma un to sarežģītības.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Kokapstrādes operators 8141 03

Kokapstrādes tehnologs 3119 19

Koka slīpētājs 7423 02

Koka zāģētājs 7423 03

Koka urbējs 7423 04

Koka virpotājs 7423 05

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk darboties ar koksni? Vai tevi interesē tehnika? Vai tu spēji būt vērīgs un precīzs? Vai tu esi prasīgs pret sevi un rūpīgs darbā?

Kokapstrādes darbā nepieciešama precizitāte, labs acumērs un rūpīgums, izpildot uzticēto darbu, jo no darbgaldu iestatītāja darba kvalitātes atkarīga visa kokapstrādes ceha darba kvalitāte. Ja vēlies kļūt par kokapstrādes darbgaldu iestatītāju, pamēģini, piemēram, koka priekšmetu izgatavošanu māsaimniecības stundās.

Tā kā kokapstrādes darbgaldu iestatītāja profesijā būtiska ir tehniskā domāšana, īpašu uzmanību pievērš matemātikai un fizikai.

KOKSNES APSTRĀDĀTĀJS

KODS 7421 04

DARBA SATURS Koksnes apstrādātājs pieņem sazāgētus kokus un veic to secīgu pirmapstrādi (mizo kokus un šķiro tos, zāgē dēļos, žāvē, pako un marķē), tā sagatavojot kokmateriālus tālākai izmantošanai būvniecībā, mēbeļu un dažādu koka detaļu un materiālu ražošanā.

Koksnes apstrādātājs apstrādā kokmateriālus atbilstoši kokapstrādes tehnologa/inženiera noteiktajiem tehnoloģiskajiem parametriem (garumam, platumam, biezumam, mitruma pakāpei) un apjomam. Šie lielumi tiek noteikti, pamatojoties uz pasūtītāja prasībām (pasūtītājs var būt gan tā paša uzņēmuma ražošanas iecirknis vai arī cits uzņēmums).

Kokmateriālu apstrādi koksnes apstrādātājs veic savām rokām, secīgi lietojot dažādas metodes (piemēram, zāgēšanu, žāvēšanu, impregnēšanu (apstrādi ar koksnes ķīmiju) vai arī izmantojot automatizētu kokapstrādes līniju, kurā ievada tehnoloģiskos parametrus un tad seko līdzī koksnes apstrādes procesam, lai tas tiktu istenots atbilstoši prasībām.

Koksnes apstrādātājs koksnes apstrādes procesu sāk ar koku (baļķu) mizošanu (kad tas ir nepieciešams). Lai mizā iekļuvušās smiltis vai siki metāla priekšmeti nesabojātu kokapstrādes tehniku, viņš kokus pārbauda arī ar metāla detektoru. Pēc tam viņš šķiro kokus pēc to diametra un garuma un veic koku platumošanu un sagarumošanu (t.i., zāgē kokus ar lentzāgmašīnu un garumzāgmašīnu). Sazāgētā koksne tiek krauta uz paletēm, starp katru koksnes kārtu liekot starplikas, un katru sakrauto paleti koksnes apstrādātājs marķē (iezīmē). Marķētā koksne tiek žāvēta, un šajā procesā koksnes apstrādātājs uzrauga žāvēšanas temperatūru, ilgumu, koksnes mitruma pakāpi. Kad koksne ir izžāvēta, koksnes apstrādātājs to impregnē, lai tā nepūtu un tajā nevarotos kaitēkļi. Ja apstrādātā koksne paredzēta pasūtītājam ārpus uzņēmuma, kurā strādā koksnes apstrādātājs, viņš to iepakoj un marķē – sagatavo transportēšanai.

Lielos un vidējos uzņēmumos koksnes apstrādes procesu var veikt vairāki koksnes apstrādātāji, kas katrs specializējies noteiktā koksnes apstrādes veidā (koku šķīrotāji, koku zāģētāji, koksnes žāvētāji, koksnes impregnētāji). Mazos uzņēmumos katrs koksnes apstrādātājs veic koksnes apstrādes procesu no sākuma līdz beigām.

Katrā no koksnes apstrādes posmiem koksnes apstrādātājs veic pierakstus (reģistrē datus žurnālos, reģistros vai elektroniskajās datu bāzēs) par veiktajām darbībām.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Koksnes apstrādātāji darbā lieto dažādus zāģus (lentszāģus, garenzāģus) un mērinstrumentus (bīdmērus, lineālus, mērlentes, mitruma mēritājus). Viņi izmanto arī darba drošības aprīkojumu – speciālo apģērbu un zābakus, trokšņa slāpētājus ausīm, respiratorus, aizsargbrilles, cimdsus.

DARBA APSTĀKĻI Koksnes apstrādātāji strādā kokapstrādes cehos. Parasti viņi strādā astoņu stundu darba dienu, un darbs lielākoties ir organizēts 1–2 maiņās. Darbs norit telpās, kur ir paaugstināts trokšņa līmenis, kas var iespaidot dzirdi, kā arī daudz putekļu un skaidu, kas var izraisīt astmatisku vai alerģisku reakciju. Uzturoties telpās, kurās tiek veikta koksnes ķīmiskā apstrāde, iespējama saskarsme ar veselībai kaitīgām vielām (koksnes apstrādes ķīmiju). Lielākā daļa darba jāveic, stāvot kājās.

DARBA IESPĒJAS Koksnes apstrādātāji var strādāt kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumos, galdniecības uzņēmumos, zāģētavās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Koksnes apstrādātāja profesija apgūstama arodizglītības iestādē (mācību ilgums 1–3 gadi), profesionālās vidējās izglītības iestādē (mācību ilgums 4 gadi), izvēloties kokapstrādes specialitāti vai arī uzsākot mācekļa gaitas pie amata meistariem.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga koksnes apstrādātāja profesijā ir 150–300 latu. Algas apmērs atkarīgs no uzņēmuma lieluma un apstrādājamās koksnes daudzuma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Kokapstrādes operators 8141 03

Koksnes impregnētājs 7421 03

Koku šķīrotājs 7421 01

Koksnes žāvētājs 7421 02

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk darboties ar kokmateriāliem? Vai tevi interesē tehnika? Vai esi vērīgs un precīzs, prasīgs pret sevi un rūpīgs darbā?

Koksnes apstrādātāja profesijā ļoti svarīga ir precizitāte, labs acumērs un rūpīgums, izpildot uzticētos darbus, jo no viņa darba kvalitātes ir atkarīgs galarezultāts – no attiecīgajiem kokmateriāliem izgatavoto lietu kvalitāte. Jau tagad vari patrenēties dažādu koka priekšmetu izgatavošanā – šis iemaņas noderēs! Savukārt, lai veicinātu šajā profesijā svarīgo fizisko izturību, aktīvi nodarbojies ar sportu un ikdienišķām fiziskām aktivitātēm.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā dabaszinības, mājsaimniecība, matemātika, fizika, ķīmija un sports.

MĒBEĻU GALDNIKS

KODS 7422 16

DARBA SATURS Mēbeļu galdnieks izgatavo, montē un uzstāda objektā dažādu veidu un konstrukciju mēbeles, tai skaitā masīvas koksnes, koka plātņu un karkasa mēbeles.

Mēbeļu galdnieks patstāvīgi plāno un organizē darba uzdevumu izpildi. Atbilstoši uzņēmuma darba organizācijai mēbeļu galdnieks sadarbojas ar klientu – tiekas ar viņu un noskaidro, kādas mēbeles klients vēlas pasūtīt, izzina būtiskākos jautājumus par materiālu izvēli, krāsu, formām, stilu, pasūtījuma kopsummu, tad atbilstoši iegūtai informācijai iesaka piemērotākos materiālus, izgatavošanas veidus, mēbeļu furnitūru. Kad precīzi noskaidrotas klienta vēlmes, viņš veic uzmērījumus un izstrādā priekšlikuma skices, kā arī sastāda un saskaņo kalkulāciju (pasūtījuma izmaksas), noformē darba izpildes dokumentāciju.

Uzsākot mēbeles izgatavošanu, mēbeļu galdnieks aprēķina izgatavojamo detaļu skaitu, sastāda piegriešanas kartes un vai nu pats pasūta, vai dod darba uzdevumu materiālu sagādniekam pasūtīt nepieciešamos materiālus. Atkarībā no izstrādājamā priekšmeta specifikas viņš sāk mēbeles karkasa izgatavošanu – sazāgē plātņu materiālu pēc noteiktajiem mēriem, aplīmē detaļu maliņas, novērtē to virsmas apstrādes kvalitāti un veic mēbeles korpusa kontrolmontāžu, lai pārlicinātos, vai izmēri ir rasējumam un savstarpēji atbilstoši. Kad izstrādājamās mēbeles korpusi samontēti, mēbeļu galdnieks gatavo tās fasādi un, ja tādi paredzēti, mēbeļu dekoratīvos elementus. Ja fasādi taisa no koka, viņš atlasa kvalitatīvāko kokmateriālu – skatās, lai tam nebūtu plaisu, zaru vietu, ķirvju grauzumu vai mehānisku bojājumu. Tad ar zāģmašīnu mēbeļu galdnieks sazāgē sagataves – rāmjus, pildīņus un uz taisnojāmās ēvelmašīnas un biezumēveles tās ēvelē, līdz iegūts nepieciešamais detaļas biežums un platums, kā arī izfrēzē nepieciešamos profilus un maliņas. Kad tas izdarīts, viņš veic kārtējo kontrolmontāžu, ja rezultāts ir labs, izgatavotās detaļas slipē un lako. Pēc darba beigšanas novērtē izgatavotās mēbeles kvalitāti un vai nu darbnīcā vai klienta norādītajā objektā veic mēbeles gala montāžu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Mēbeļu galdnieks darbā lieto zāģmašīnas, piemēram, ripzāģmašīnas, lentzāģmašīnas, garenfrēzmašīnas, frēzmašīnas, kopēšanas frēzmašīnas, virsfrēzes, urbšanas mašīnas, urbšanas dobšanas mašīnas, slipmašīnas, garenvirpas. Finierēšanai (presēšanai) viņš izmanto karsto presi vai vakuuma presēšanas mašīnu; rasēšanas darbu veikšanai – papīru, dažādus lineālus, zīmuļus, arī datoru un specializētās datorprogrammas. Drošībai mēbeļu galdnieks izmanto individuālos darba aizsardzības līdzekļus, piemēram, lakojojot – respiratoru, zāģējot – skaņas slāpēšanas ierīces; darbmašīnu un iekārtu drošības tehnikas ierīces, piemēram, speciālus nosūcējus, kā arī instrukcijas darbam pie darbgaldiem. Mēbeļu galdnieks darbā pārsvarā izmanto plātņu materiālus, piemēram, kokskaidu plātnes, saplākšņus, lamināta plātnes.

DARBA APSTĀKĻI Mēbeļu galdnieks strādā galdniecības darbnīcās, kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumu cehos, kur jārēķinās, piemēram, ar putekļiem, troksni, caurvēju, gan arī objekta uzstādīšanas vietā. Mēbeļu galdnieks strādā astoņu stundu darba dienu, tomēr, lai izpildītu lielus pasūtījumus īsā laika posmā, dažkārt jāstrādā vairāk par astoņām stundām dienā.

DARBA IESPĒJAS Mēbeļu galdnieks var strādāt galdniecības darbnīcās, kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumos. Mēbeļu galdnieks var strādāt privātu uzņēmumos, valsts iestādēs un kā pašnodarbināta persona.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība vai ar dizglītība galdniecībā. Mācību ilgums – 3 līdz 4 gadi pēc pamatizglītības iegūšanas.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga mēbeļu galdnieka profesijā ir 200–1000 latu. Atalgojums atkarīgs no mēbeļu galdnieka darba pieredzes, darba vietas un profesionalitātes. Strādājot kā pašnodarbinātai personai un ņemoties lielāku risku, arī atalgojums būs augstāks.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Galdnieks 7422 01

Kokapstrādes tehnologs 3119 19

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista koka izstrādājumu izgatavošana? Vai tu augstu vērtē labas amata prasmes? Vai tev būtu patīkami iztēloties, ka tu sēdi uz paša izgatavota krēsla un pusdieno pie pašdarināta galda? Vai tu aplūko veikalu skatlogus, kur izvietotas mēbeles vai kokapstrādes darba piederumi? Vai tev būtu uzdrīkstēšanās strādāt ar elektriskajiem darbgaldiem?

Mēbeļu galdniekam svarīga ir laba telpiskā uztvere. To iespējams trenēt ar ģeometrisku aprēķinu palīdzību, kā arī lasot rasējumus. Tāpat nepieciešams attīstīt roku veiklību un kustību precizitāti. Galdniekam būtisks ir arī labs acumērs, ko var vingrināt zīmējot un rasējot.

Vērīgums ikdienā, pievēršot uzmanību dažādām koka mēbelēm, var lieki noderēt, pašam tās izgatavojot. Mēbeļu galdniekam, kurš strādā kā pašnodarbinātais, svarīgas būs arī labas komunikācijas prasmes.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā mājsaimniecība (tās ietvaros kokapstrādei), tehniskā grafika un matemātika.

GALDNIEKŠ

KODS 7422 01

DARBA SATURS Galdnieks izgatavo, montē (saliek) un uzstāda dažādus vienkāršas konstrukcijas koka izstrādājumus, piemēram, trepes, durvis, logus.

Uzsākot darbu, galdnieks tiek ar darba vadītāju, izzina gatavojamās koka konstrukcijas saturu, iepazīstas ar tās rasējumu. Galdnieks ar darba vadītāju un klientu vienojas par attiecīgajam koka izstrādājumam piemērotāko, klienta gaumei, vēlmei un materiālam iespējam atbilstošāko materiālu. Galdnieks kopā ar darba vadītāju izvērtē darba apjomu un specifiku, tad, ņemot vērā konkrētā kokmateriāla izstrādājuma īpašības, izstrādā darba plānu un sastāda izmaksu tāmi. Ja pasūtītājs piekrīt darbu izmaksām, galdnieks vai galdniecības vadītājs pasūta materiālus.

Kad materiāli piegādāti, galdnieks atkarībā no izstrādājuma veida darina sagataves, materiālus sazāgē, ēvelē vajadzīgajā biezumā, frēzē, slīpē. Viņš izstrādājumu montē, iestrādā tajā furnitūru, piemēram, eņģes, atslēgas, lako to, veic izstrādājuma montāžu objektā, nepieciešamības gadījumā demontējot iepriekšējo.

Strādājot kā pašnodarbinātā persona, galdnieks pats meklē klientus vai piesaista reklāmas profesionāļus savas produkcijas reklamai. Viņš tiek ar klientiem, lai vienotos par izgatavojamo priekšmetu dizainu, izmēriem, materiāliem, izgatavošanas termiņiem, kā arī pats gan veido darbu izmaksu tāmes, gan maksā nodokļus saskaņā ar valsti noteikto nodokļu nomaksas kārtību.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Galdnieks darbā lieto zāgmašīnas, piemēram, ripzāgmašīnas, lentzāgmašīnas, formātzāgus. Kokmateriālu un sagatavju garenfrēzēšanu (ēvelēšanu) viņš veic ar taisnošanas, biezumapstrādes garenfrēzmašīnām. Vēl galdnieks izmanto universālās frēzmašīnas, vienvārpstu urbšanas, dobšanas mašīnas, virpas, lentes un diska slīpmašīnas. Galdnieks lieto arī rokas darba instrumentus un palīginstrumentus, kā arī elektriskos roku darba instrumentus. Ja galdnieks strādā kā pašnodarbinātā persona, tad darbā lieto arī datoru

un biroja tehniku, piemēram, printeri, kopēšanas iekārtu, kā arī grāmatvedības un uzskaites dokumentus.

DARBA APSTĀKĻI Galdnieks strādā galdniecības darbnīcās, kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumu cehos, kā arī pie klienta, uzstādot izstrādājumu. Drošībai mēbeļu galdnieks izmanto individuālos darba aizsardzības līdzekļus, piemēram, lakojojot – respiratoru, zāģējot – skaņas slāpēšanas ierīces; darbmašīnu un iekārtu drošības tehnikas ierīces, piemēram, speciālus nosūcējus. Galdnieks strādā astoņu stundu darba dienu, tomēr, lai izpildītu lielus pasūtījumus īsā laika posmā, dažkārt viņam jāstrādā vairāk par astoņām stundām dienā.

DARBA IESPĒJAS Galdnieks var strādāt privātuzņēmumos, valsts iestādēs un kā pašnodarbināta persona.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama arodizglītība galdniecībā. Mācību ilgums – 3 gadi, pēc pamatizglītības iegūšanas.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga galdnieka profesijā ir 200–1000 latu. Atalgojums atkarīgs no galdnieka darba pieredzes, darba vietas un profesionalitātes.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Mēbeļu galdnieks 7422 16

Kokapstrādes tehnologs 3119 19

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista koka izstrādājumu izgatavošana? Vai tu augstu vērtē labas amata prasmes? Vai tev būtu patīkami iztēloties, ka tu savā mājā staigā pa paša darinātām kāpnēm? Vai tev būtu uzdrīkstēšanās strādāt ar elektriskajiem darbgaldiem?

Galdniekam svarīga ir laba telpiskā uztvere. To iespējams trenēt ar ģeometrisku aprēķinu palīdzību, kā arī lasot rasējumus. Tāpat nepieciešams attīstīt roku veiklību un kustību precizitāti. Galdniekam būtisks ir arī labs acumērs, ko var vingrināt zīmējot un rasējot.

Vērigums ikdienā, pievēršot uzmanību dažādiem koka izstrādājumiem, piemēram, kāpnēm, durvju un logu rāmjiem, koka mēbelēm, var lieti noderēt, pašam tos izgatavojot. Galdniekam, kurš strādā kā pašnodarbinātais, būtiskas ir labas komunikācijas prasmes saskarsmē ar klientiem.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā mājturība (sevišķi kokapstrādei), tehniskā grafika un matemātika.

KOKAPSTRĀDES OPERATORS

KODS 8141 03

DARBA SATURS Kokapstrādes operators nosaka kokapstrādē izmantojamo iekārtu parametrus, vada šīs iekārtas un rūpējas par to apkopi. Saskaņā ar skicēm, pasūtījuma veidlapām vai paraugiem kokapstrādes operators atbilstoši noregulē kokapstrādes mašīnu. Kokapstrādes operators arī izvēlas un iekārtās uzstāda vai nomaina frēzes nažus, zāģus, urbjus vai griezējgalviņas, noregulē galda augstumu, nosaka rotējošo elementu rotēšanas ātrumu. Viņš pārziņa iekārtā notiekošos procesus, prot mainīt tos, ja nepieciešams, un seko procesu pareizai norisei. Kokapstrādes operators parasti novieto uz mašīnas pa vienam dēlim un seko, lai tas tiktu apstrādāts bez sarežģījumiem, lai darbība neapstātos un materiāls neiestrēgtu iekārtā. Dēļus otrā mašīnas galā noņem, sašķiro un sakrauj pakās divi operatora palīgi. Tā kā darbs ir bistams, kokapstrādes operatora uzdevums ir pārbaudīt mašīnu zemējumu, kā arī kokmateriālu kvalitāti – vai tie nav sasaluši, ar naglām vai bojājumiem. Kokapstrādes operators ir atbildīgs arī par materiāla kvalitāti un atbilstību standartam pēc apstrādes.

Kokapstrādes operatori darbojas ar dažādām iekārtām: frēzēm, zāģiem, slīpmašīnām, ēvelēm, urbjiem, kaltiem. Vienā kokapstrādes uzņēmumā var darboties vairāki dažādu iekārtu operatori, kas secīgi apstrādā materiālu.

Piemēram, **garināšanas operators** sagarina apstrādājamus dēļus pēc norādītajiem parametriem ar garenzāģi vai rokas garinātāju. Atkarībā no darba specifikas viņa pienākums ir izzāģēt bojājumus, puvušās vietas koksni (piemēram, viņa uzdevums var būt no pamata dēļa izgriezt bezzaru materiālu).

Frēzēšanas darbgaldū operators strādā pie automatizēta darbgalda, kur viņš izšķīrotajiem un sagarinātajiem dēļiem izfrēzē robiņus, lai tos vēlāk varētu ar limi saudzēt garumā. Frēzēšanas darbgaldū operatoram jāseko arī limes uzklāšanai, ja frēzei ir pievienota limes uzklāšanas mašīna. Parasti šo funkciju pilda limēšanas operators.

Līmēšanas operators ar limi apsmērētiem ruļļiem cauri laiž ēvelētus dēļus, kas automātiski nonāk presē, kur tie zem spiediena tiek salīmēti. Līmēšanas operatora uzdevums ir sekot, lai lime tiktu uzziesta vienmērīgi un pietiekamā daudzumā un lai tā tiktu atjaukta ar cietinātāju pareizās proporcijās, maksimāli samazinot līmēšanas laiku un izmaksas.

Četrpusīgās ēvelēšanas darbgalda jeb garenfrēzmašīnas operators izgatavo apšuvuma vai grīdas dēļus, noēvelējot dēļus no visām četrām pusēm. Šādas sarežģītas mašīnas vadīšanai nepieciešama pieredze. Četrpusīgās ēvelēšanas darbgalda operatoram pirms darba uzsākšanas ir jāizēvelē paraugi, lai pārliecinātos, ka iekārta ir pareizi uzstādīta.

Automatizētas garumā audzēšanas preses operatora uzdevums ir paņemt frēzētos dēļus un novietot tos uz transportiera lentas, kur tālāk tos saudzē pati mašīna.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Kokapstrādes operators darbā lieto lentzāģus, frēzmašīnas, garenzāģus, ēvelēšanas darbgaldus, kaltus, urbjus, kāšus, ķekšus, uzgriežņu atslēgas un skrūvgriežus iekārtu regulēšanai, bīdmēru precīzai iekārtu noregulēšanai, sintētisku birsti līmes uzklāšanai.

DARBA APSTĀKĻI Kokapstrādes operatori strādā kokapstrādes cehos – iekštelpās, kur ir ievērojams troksnis, tāpēc kokapstrādes operatori lieto speciālus ausu ieliktņus, austiņas vai citus palīgīdzekļus dzirdes saudzēšanai. Tā kā darbs saistīts ar elektroiekārtām, jābūt piesardzīgam to lietošanā. Lai pasargātu acis no atlecošajām skaidām un tamlīdzīgiem gružiem, viņi lieto aizsargbrilles. Telpā ir daudz putekļu un skaidu, kas var izraisīt astmatisku vai alerģisku reakciju jutīgiem cilvēkiem. Liela daļa darba jāveic, stāvot kājās. Kokapstrādes operatori strādā noteiktu darba laiku, parasti astoņu stundu darba dienu. Darbs var būt arī maiņās.

DARBA IESPĒJAS Kokapstrādes operatori strādā vietējos vai ārvalstīm piederošos kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumos, galdniecībās, zāģētavās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Kokapstrādes operatoram nepieciešama arodizglītība kokapstrādē vai metālapstrādē. Mācību ilgums ir 2–3 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga kokapstrādes operatora profesijā ir 200–300 latu.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Kokapstrādes tehnologs 3119 19

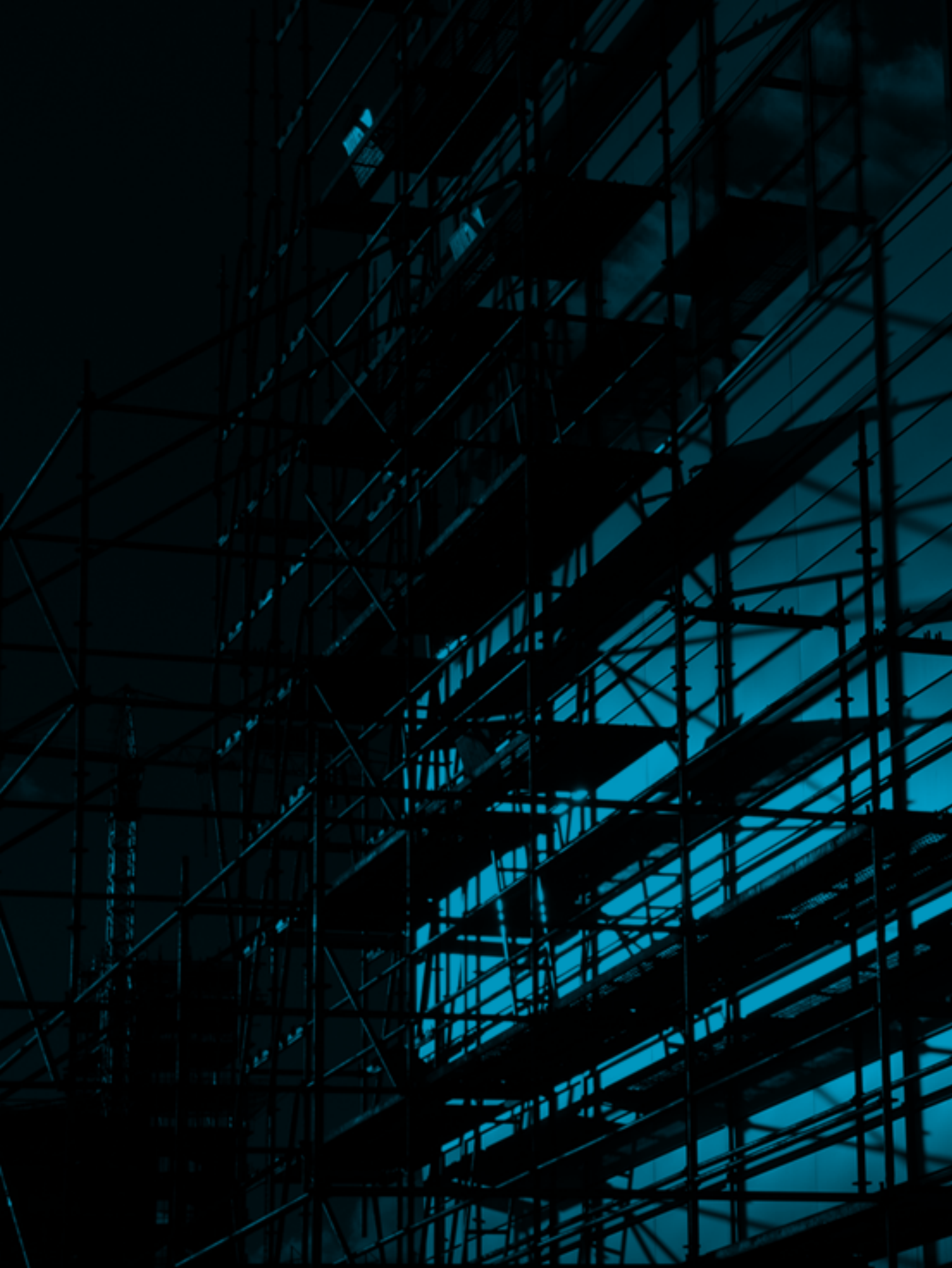
Kokapstrādes darbgaldu iestatītājs 7423 01

Galdnieks 7422 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē tehnika? Vai tev patīk izgatavot ko jaunu? Vai tu spēj būt vērīgs un precīzs?

Kokapstrādes operatora darbā nepieciešama tehniskā domāšana, precizitāte, kā arī labs acumērs. Kokapstrādes operators strādā ar koka priekšmetu (arī mēbeļu) izgatavošanu to sākotnējā stadijā, tāpēc no viņa darba kvalitātes ir atkarīgs galarezultāts. Vai tu esi prasīgs pret sevi un rūpīgs darbā? Ja vēlies kļūt par kokapstrādes operatoru, ļoti noderēs, piemēram, koka priekšmetu izgatavošana māsaimniecības stundās.

Zināšanas matemātikā un fizikā tev lieti noderēs, ja tu izvēliesies kokapstrādes operatora amatu.

BŪVNIECĪBA

būvdarbu vadītājs	116	ZEMES IERĪCĪBA	
būvinženieris	118	teritorijas plānotājs	162
būvmateriālu tehnologs	120	kortogrāfijas inženieris	164
būvniecības tehnologs	122	ģeodēzists	166
būvniecības kalkulētājs	124	mērnieks	168
būvtehniķis	126	ARHITEKTŪRA	
hidrotehnikas būvinženieris	128	arhitekts	170
ēku inženiertīklu tehniķis	130	ainavu arkitekts	172
apdares darbu tehniķis	132	ainavu tehniķis	174
koka būvju restaurators	134	CEĻU BŪVE	
sanitārtehnisko iekārtu montētājs	136	ceļu projektētājs	176
celtnieks	138	ceļu būvinženieris	178
betonētājs	140	ceļu būvtehniķis	180
flīzētājs	142	ceļu (tiltu) būvuzraugs	182
namdaris	144	celtniecības un ceļu būves	184
mūrnieks	146	mašīnu atslēdznieks	
jumiķis	148		
grīdas licējs	150		
apmetējs	152		
skārdnieks	154		
stiklinieks	156		
kamīnu licējs	158		
krāsotājs	160		

BŪVDARBU VADĪTĀJS

KODS 1223 03

DARBA SATURS Būvdarbu vadītājs atbild par būvdarbu norisi būves (piemēram, sporta komplekss, dzīvojamā ēka, izglītības iestāde) būvniecības laikā. Viņš būvobjektā vada būvdarbus, organizē tur strādājošos speciālistus, piemēram, būvtehniķi, metinātājus, mūrniekus, betonētājus, kā arī būvstrādniekus.

Lai veiksmīgi realizētu būvprojektu, būvdarbu vadītājs apzina iespējamās sadarbības partnerus, atsevišķu būvdarbu veidu un apjomu izpildītājus, izvērtē sadarbības priekšlikumus. Ja notikusi vienošanās par potenciālo sadarbību, viņš piedalās līgumu slēgšanā.

Būvdarbu vadītājs plāno, kā tiks realizēts būvprojekts – no sākuma iepazīstas ar projekta dokumentāciju, apskata, kāds paredzamais būvprojekts izskatās dabā, tad izstrādā darbu veikšanas secības plānu un apsver veiksmīgākos tehnoloģiskos risinājumus.

Uzsākot būvdarbus, būvdarbu vadītājs izvēlas izmantojamās materiālus, tehnoloģijas un mehānismus (piemēram, dažādus paceļamos mehānismus, buldozerus), veic nepieciešamo materiālu pasūtījumu. Viņš celtniecības speciālistiem (piemēram, mūrniekiem, betonētājiem, namdariem) uzdod gan dienas, gan nedēļas, gan mēneša uzdevumus. Būvdarbu vadītājs prot lasīt projektu un orientējas tajā.

Būvdarbu vadītājs pārbauda izpildīto darbu apjomu, kvalitāti un pieņem to izpildi (piemēram, cik kvadrātmetru uzmūrēts mūris, vai starpsienu izbūve veikta pareizi). Mazākos projektos viņš pats arī veic būvdarbu uzsākšanai nepieciešamos mērījumus (lielos projektos sīkākus mērījumus veic būvtehniķi). Viņš plāno un kontrolē, lai paredzētās izmaksas iekļautos apstiprinātās tāmes ietvaros.

Būvdarbu vadītājs rūpējas arī par jaunu darbinieku piesaisti, pieņem tos darbā, kā arī nodrošina esošo darbinieku koordinēšanu, atlasot konkrētā projektā nepieciešamos speciālistus un dodot tiem darba uzdevumus.

Viņš regulāri sagatavo nepieciešamās atskaites vadībai, kā arī nepieciešamo būves izpilddokumentāciju. Būvdarbu vadītājs ir atbildīgs par darba un uguns drošību būvobjektā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Būvdarbu vadītājs darbā lieto mērinstrumentus, piemēram, mērlenti, nivelieri, kā arī elektroniskos mērinstrumentus, piemēram, digitālo tālmēri un digitālos instrumentus, kas mēra telpas kvadrātmetrus.

Būvdarbu vadītājs izmanto biroja tehniku, piemēram, datoru un specializētas datorprogrammas, kopētāju, faksa aparātu; rasēšanai uz papīra nepieciešamos darbarīkus, piemēram, lineālus, zīmūļus.

Būvdarbu vadītājs lieto individuālos darba aizsardzības līdzekļus, piemēram, aizsargķiveri, cimds, brilles, respiratoru.

DARBA APSTĀKĻI Būvdarbu vadītājs strādā celtniecības objektā, bet arī biroja tipa telpās. Būvdarbu vadītājs strādā astoņu stundu darba dienu, taču, lai nekavētu būvobjekta pabeigšanu termiņā, nākas strādāt virsstundas, kā arī brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Būvdarbu vadītājs var strādāt privāto uzņēmumos, valsts iestādēs, projektēšanas birojos, būvmateriālu ražošanas uzņēmumos, gan arī kā pašnodarbināta persona.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība inženierzinātnē vai būvniecībā. Mācību ilgums 4–5 gadi. Ja būvdarbu vadītājam ir liela darba pieredze, tad viņš šajā profesijā var strādāt arī ar profesionālo vidējo izglītību.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga būvdarbu vadītāja profesijā ir 400–2000 latu. Atalgojums ir atkarīgs no darba rezultātiem, būvdarbu vadītāja profesionalitātes un darba pieredzes.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Būvinženieris 2142 01

Būvtehniķis 3112 02

Apdares darbu tehniķis 3112 17

Būvniecības tehnologs 2142 27

Ēku inženiertiklu tehniķis 3112 07

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista celtniecības darbi? Vai tev patīk darboties ar vienkāršiem instrumentiem, piemēram, āmuru, naglām, zāģi? Vai tev būtu patīkami apzināties, ka dzīvo mājā, kuras tapšanā esi piedalījies? Vai tev patīk un padodas būt par līderi, organizēt un vadīt dažādus pasākumus? Vai tu labi saproties ar cilvēkiem? Vai vienmēr izpildi solīto?

Būvdarbu vadītājam būtiska ir spēja uzņemties atbildību, pieņemt svarīgus lēmumus, kā arī nepieciešamas labas komunikācijas prasmes, lai saprastos un sadarbotos ar dažādiem cilvēkiem. Māku sadarboties ar cilvēkiem, sadzirdēt citus uzskatus, vērtēt un saglabāt savu viedokli arī kritiskās situācijās var izkopt, darbojoties dažādās jauniešu organizācijās un piedaloties to aktivitātēs un projektos.

Centies būt līderis, kas spēj iedvesmot citus kopīgu mērķu sasniegšanai!

Būvdarbu vadītājam līdzās intelektuālai slodzei jābūt arī praktiskā darba iemaņām. Centies apgūt sīku remontu veikšanu, ja redzi, ka mājās vai klasē ir kāds salauzts, sabojāts priekšmets, uzņemies iniciatīvu kopā ar citiem to salabot!

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, tehniskā grafika un biznesa ekonomiskie pamati.

BŪVINŽENIERIS

KODS 2142 01

DARBA SATURS Būvinženieris organizē un vada būvniecības procesu, sākot ar projekta izstrādi un tā saskaņošanu un beidzot ar būves nodošanu ekspluatācijā.

Uzsākot darbu, būvinženieris satiekas ar klientu, uzzina viņa vēlmes, vienojas par iespējamiem darba grafikiem. Būvinženieris konsultējas ar arhitektu, novērtē pasūtījuma izpildei nepieciešamo laiku.

Būvinženieris veido komandu būvprojekta īstenošanai. Viņš izvēlas darba veicējus, veido būvniecības grafiku un darba veikšanas projektu, izvēlas lietojamus materiālus, tehnoloģijas un mehānismus (piemēram, autokrānu, buldozeru, dažādus pacelamos mehānismus), veic materiālu iepirkumu. Būvinženieris darbus sadala pa posmiem. Viņš ir komandas vadītājs, kurš strādā ciešā sadarbībā ar būvdarbu vadītāju, būvtehniķi un citiem speciālistiem, bet mazāk – ar tehniķiem un būvstrādniekiem.

Ja objekts ir liels, būvinženieris izvēlas darbuzņēmējus, kas padara konkrētus darbus (piemēram, veic ģeodēziskos mērījumus, zemes darbus, betonēšanu, pamatu būvi). Viņš ar būvuzņēmējiem vienojas par līguma noteikumiem un darbu cenu.

Būvinženieris kontrolē, vai darbi ir veikti plānotajā laikā un kvalitātē – tā, lai pasūtītājs (klients) saņemtu gala produktu (būvi) laikā, labā kvalitātē un par salīgtu cenu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Būvinženieris darbā izmanto biroja tehniku, piemēram, datoru un specializētas datorprogrammas, kopētāju, faksa aparātu; rasēšanai uz papīra nepieciešamos darbarīkus, piemēram, lineālus, zīmuļus.

DARBA APSTĀKĻI Būvinženieris strādā biroja tipa telpās, kā arī celtniecības objektos, kontrolējot padotos. Būvinženieris strādā astoņu stundu darba dienu, bet, lai nekavētu būvprojekta īstenošanu, nākas strādāt arī virsstundas, piemēram, kad jāpabeidz rakstīt darba uzdevums nākamajai dienai, jānosūta vēstules klientiem vai apakšuzņēmējiem.

DARBA IESPĒJAS Būvinženieris var strādāt privātzņēmumos, valsts iestādēs, projektēšanas birojos, būvmateriālu ražošanas uzņēmumos, gan arī kā pašnodarbināta persona.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība inženierzinātnē vai būvniecībā. Mācību ilgums 4–5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga būvinženiera profesijā ir 500–2000 latu. Atalgojums atkarīgs no darba rezultātiem, būvinženiera profesionalitātes un darba pieredzes, līdz ar to no viņa reputācijas darba tirgū.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Būvdarbu vadītājs 1223 03

Būvniecības tehnologs 2142 27

Būvniecības kalkuletājs 3112 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista celtniecības darbi? Vai tev dotu gandarījumu apziņa, ka dzīvo mājā, kuras tapšanā esi piedalījies? Vai tev patīk un padodas būt par līderi, organizēt un vadīt dažādus pasākumus? Vai tu labi saproties ar cilvēkiem? Vai vienmēr izpildi solīto?

Būvinženierim nepieciešamas labas komunikācijas prasmes, lai saprastos un sadarbotos ar dažādiem cilvēkiem, iegūtu viņu uzticību, nodrošinātu būvobjektā darbaspēku un to vadītu. Palīdzēs pārliecība par to, ko dari – tas dod noteiktību rīcībā, izlēmīgumu. Līdzīgi kā tad, ja esi sporta spēles komandas vadītājs un tu izvēlies spēlētājus pēc viņu prasmēm un trenētības, arī jebkura cita komanda jāveido pēc šī principa, neizrādot subjektīvu nepatiku pret tām cilvēku, tavuprāt, negatīvajām iezīmēm, kas kopdarbu netraucē.

Būvinženierim līdzās intelektuālai slodzei jābūt arī praktiskā darba iemaņām. Tās vari attīstīt, veicot sīkus remontdarbus, apgūstot vienkāršāku būvju celtniecības principus, piemēram, lauku mājās palīdzot atjaunot malkas šķūni.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, tehniskā grafika, biznesa ekonomiskie pamati un informātika.

BŪVMATERIĀLU TEHNOLOGS

KODS 2142 26

DARBA SATURS Būvmateriālu tehnologs atbild par būvmateriālu (piemēram, cementa, ķieģeļu, gāzbetona bloku) ražotnes vadību un visiem darba procesiem, sākot no izejvielu piegādes līdz produkcijas piegādei klientam.

Būvmateriālu tehnologs nosaka iespējamus izdevumus, aprēķina un pieņem lēmumus par produkta cenu, kā arī informē vadītāju par saviem aprēķiniem un palīdz pieņemt lēmumu, vai ražot konkrēto produktu. Būvmateriālu tehnologs izvēlas nepieciešamās izejvielas, ar izejmateriālu piegādātājiem vienojas par vajadzīgo materiālu kvalitāti, daudzumu un piegādes laiku. Reizēm būvmateriālu tehnologs darbojas kā starpnieks starp uzņēmuma darbiniekiem un klientu; tāpat viņš var sniegt klientam konsultācijas par pasūtītā būvmateriāla izgatavošanu, cenu un vienoties par pasūtījuma parametriem, kas ir izdevīgi abām pusēm.

Būvmateriālu tehnologs plāno, kādā tehnoloģiskā secībā būtu jāveic būvmateriālu ražošanas process ražotnē, lai tiktu maksimāli racionāli nodarbinātas iekārtas un izmantoti resursi. Piemēram, tipisks tehnologa lēmums varētu būt nodarbināt ražotnes pieprasītāko būvmateriālu ražošanu divās maiņās, bet mazāk pieprasītu būvmateriālu ražošanu vienā maiņā. Būvmateriālu tehnologa pienākums būtu arī rūpēties par jaunu ražīgāku iekārtu uzstādīšanu pieprasītāko materiālu ražošanai un saražotās produkcijas konkurētspējas paaugstināšanu. Būvmateriālu tehnologa galvenais uzdevums ir paaugstināt uzņēmuma darbības efektivitāti un rūpēties, lai ražošanas process noritētu bez aizķeršanās.

Būvmateriālu tehnologs seko produkta ražošanas procesa pareizai norisei (piemēram, vai tiek ievēroti visi secīgie posmi un procesi cementa ražošanā). Viņš pārbauda izpildīto darbu daudzumu, kvalitāti un pieņem to izpildi.

Būvmateriālu tehnologs arī plāno ražotnes darbinieku darba laikus, nosaka maiņas, motivē un organizē cilvēku darbu ražotnē.

Būvmateriālu tehnologa uzdevums var būt sagatavot gada izmaksu aprēķinus vai budžeta plānu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Būvmateriālu tehnologs darbā lieto biroja tehniku, piemēram, datoru un specializētas datorprogrammas, kopētāju, faksa aparātu; rasēšanai uz papīra nepieciešamos darbarīkus, piemēram, lineālus, zīmuļus. Būvmateriālu tehnologs izmanto specifiskus materiālus, instrumentus un mēraparātus, strādājot ar paraugmateriāliem.

DARBA APSTĀKĻI Būvmateriālu tehnologs strādā gan biroja tipa telpās, gan būvmateriālu ražotnē, kur jārēķinās ar putekļiem un troksni. Viņš strādā astoņu stundu darba dienu. Viņš lieto individuālos darba aizsardzības līdzekļus, piemēram, aizsargķiveri, cimdus, brilles, respiratoru.

DARBA IESPĒJAS Būvmateriālu tehnologs var strādāt būvmateriālu ražošanas uzņēmumos – rūpniecās, ražošanas cehos, piemēram, dzelzsbetona rūpniecā, cementa rūpniecā, keramisko flīžu ražotnēs.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība inženierzinātnē vai būvniecībā. Mācību ilgums – 4 līdz 5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga būvmateriālu tehnologa profesijā ir 500–1500 latu. Atalgojums atkarīgs no darba rezultātiem, būvmateriālu tehnologa profesionalitātes un darba pieredzes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Būvinženieris 2142 01

Būvniecības tehnologs 2142 27

Ķīmiķis 2113 03

Ražošanas tehnologs

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk ķīmija? Vai vēlies radīt kaut ko jaunu? Vai tevi aizrauj darbi, kas prasa rūpību un precizitāti? Vai patīk aktīvi iesaistīties dažādos pasākumos, izdomāt netradicionālus risinājumus problēmsituācijām, kā arī organizēt un vadīt citu cilvēku darbu?

Būvmateriālu tehnologa profesijā būtiski mācēt pieņemt lēmumus un būt par tiem atbildīgam, spēt domāt stratēģiski un paredzēt notikumu attīstības gaitu. Svarīgas labas komunikācijas prasmes, lai saprastos, sadarbotos un vienotos ar dažādiem cilvēkiem – gan ar izejvielu piegādātājiem, gan produkta patērētājiem.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā ķīmija, matemātika, fizika, informātika, biznesa ekonomiskie pamati un tehniskā grafika.

BŪVNICĪBAS TEHNOLOGS

KODS 2142 27

DARBA SATURS Būvniecības tehnologs uzņēmumā, kur notiek būvniecības un būvdarbu plānošana, pēc projekta saņemšanas un līguma noslēgšanas ar klientu (pasūtītāju) sāk plānot un sagatavot dokumentāciju būvdarbu veikšanai.

Būvniecības tehnologs plāno darbu secību (piemēram, jāzbūvē pamati, jāzmūrē siena, jāmontē pārsegumi), darbu posmus un darbu veikšanai nepieciešamo laiku gan visam objektam kopā, gan katram darba posmam un katram darba veidam atsevišķi. To visu viņš fiksē īpašos darba plānos. Atkarībā no atvēlētā laika un darbu daudzuma būvniecības tehnologs izstrādā materiālu un mehānismu piegādes grafiku, saskaņojot to ar piegādātājiem.

Būvniecības tehnologs ne vienmēr prot konkrētus darbus, bet viņam jāzina katra veicamā darba tehnoloģija, paveikšanas secība kopējā darbu ķēdē, kas vajadzīgs konkrētā darba veikšanai (piemēram, nevar uzsākt betonēšanas darbus, ja nav veikti stiegrošanas darbi, vai – nevar būvēt sienas, ja nav veikta pamatu hidroizolācija).

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Būvniecības tehnologs darbā lieto biroja tehniku, piemēram, datoru ar specializētām datorprogrammām, kopētāju, faksu, tālruni.

DARBA APSTĀKĻI Būvniecības tehnologs strādā biroja tipa telpās. Būvniecības tehnologs strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Būvniecības tehnologs var strādāt privātzņēmumos, valsts iestādēs, projektēšanas birojos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība inženierzinātnē vai būvniecībā. Mācību ilgums – 4 līdz 5 gadi.

IESPĒJAMĀIS ATALGOJUMS Alga būvniecības tehnologa profesijā ir 400–1000 latu. Atalgojums ir atkarīgs no darba rezultātiem.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Būvinženieris 2142 01

Būvniecības kalkuletājs 3112 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk un izdodas būt līderim, organizēt un vadīt dažādus pasākumus? Vai tu proti plānot savu laiku? Vai esi precīzs un laikā izpildi solīto? Vai tu labi saproties ar cilvēkiem?

Būvniecības tehnologam nepieciešams ass prāts, jāprot sadalīt uzmanību, jāredz lietas veselumā jeb vajadzīga tā sauktā sistēmiskā domāšana (saredzēt atsevišķu daļu savstarpēju sakarību veselumā). Prāta asumu iespējams trenēt ar atjautības un prāta spēlēm, arī nodarbojoties ar tehnisko grafiku, mācoties izprast kartes un diagrammas.

Būvniecības tehnologam vajadzīgas labas komunikācijas prasmes, lai saprastos ar dažādiem cilvēkiem, jo, saskaņojot materiālu un mehānismu piegādes laikus, daudz jāzvana un jāraksta vēstules. Centies uz klausīt cilvēkus, sadarboties ar viņiem un panākt iespējami pozitīvāku rezultātu dažādās situācijās, neizvairies no šķietami bezcerīgām un tev nelabvēlīgām situācijām – mēģini tās izmainīt.

Lai spētu saprasties ar ārzemju pasūtītājiem un materiālu piegādātājiem, būvniecības tehnologam labi jāpārzina svešvalodas. Lasi periodiku, grāmatas ne tikai angļu valodā, bet arī krievu valodā.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, biznesa ekonomiskie pamati, informātika un svešvalodas.

BŪVNICĪBAS KALKULĒTĀJS

KODS 3112 01

DARBA SATURS Būvniecības kalkulētājs strādā uzņēmumā, kur notiek būvniecības un būvdarbu plānošana un būvobjekta izmaksu aprēķināšana. Uzsākot darbu, būvniecības kalkulētājs kopā ar citiem speciālistiem tiekas ar klientu, uzzina viņa vēlmes, vienojas par iespējamām objekta izmaksām. Būvniecības kalkulētājs piedalās projekta saskaņošanā un precizēšanā, konsultējas ar arhitektu.

Pēc projekta saņemšanas un līguma noslēgšanas ar klientu būvniecības kalkulētājs sāk plānot un aprēķināt būvobjekta izmaksas. Vispirms viņš aprēķina izmaksas katram darba veidam, katra veicamā darba vienas vienības izmaksu (piemēram, strādājošo alga, materiālu izmaksas, izmantojamās tehnikas izmaksas). Atbilstoši veicamā darba daudzumam viņš aprēķina kopējās būves izmaksas.

Būvniecības kalkulētājs pārzina tehnoloģiju, katra veicamā darba secību kopējā tehnoloģijas ķēdē, to, kas vajadzīgs konkrētā darba veikšanai (piemēram, nevar uzsākt betonēšanas darbus, ja nav veikti stiegrošanas darbi, vai – nevar būvēt sienas, ja nav veikta pamatu hidroizolācija).

Būvniecības kalkulētājs labi orientējas projektos, sadarbojas ar citiem speciālistiem (piemēram, būvinženieri, būvdarbu vadītāju).

Ja objekts nav liels (piemēram, jāremontē ēka), tad būvniecības kalkulētājs būvobjektā pats izmēra un novērtē veicamo darbu daudzumu (piemēram, cik kvadrātmetru grīdas, sienas jāremontē), lai veiktu izcenojumu. Tāpēc būvniecības kalkulētājs prot lietot dažādus mērinstrumentus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Būvniecības kalkulētājs darbā lieto biroja tehniku, piemēram, datoru ar dažādām datorprogrammām, kopētāju, faksu, tālruni. Būvniecības kalkulētājs izmanto dažādus mērinstrumentus, piemēram, mērlenti, nivelieri, digitālos mērinstrumentus.

DARBA APSTĀKĻI Būvniecības kalkulētājs strādā biroja tipa telpās. Būvniecības kalkulētājs strādā astoņu stundu darba dienu. Ja ir steidzams pasūtījums, nākas strādāt virsstundas.

DARBA IESPĒJAS Būvniecības kalkulētājs var strādāt privātuņēmumos, valsts iestādēs, projektēšanas birojos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība inženierzinātnē vai būvniecībā. Mācību ilgums – 4 līdz 5 gadi. Par būvniecības kalkulētāju var strādāt arī ar profesionālo vidējo izglītību.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga būvniecības kalkulētāja profesijā ir 400–1000 latu. Atalgojums atkarīgs no darba rezultātiem, būvniecības kalkulētāja kvalifikācijas un darba pieredzes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Būvinženieris 2142 01

Būvdarbu vadītājs 1223 03

Būvniecības tehnologs 2142 27

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista dažādi celtniecības darbi? Vai esi labs matemātiķis? Vai tev piemīt spilgta iztēle? Vai proti plānot savu laiku? Vai esi precīzs un laikā izpildi solīto? Vai tu labi saproties ar cilvēkiem?

Būvniecības kalkulētājam nepieciešams ass prāts, jāprot sadalīt uzmanību, jāredz lietas veselumā jeb vajadzīga tā sauktā sistēmiskā domāšana (saredzēt atsevišķu daļu savstarpēju sakarību veselumā). Prāta asumu iespējams trenēt ar atjautības un prāta spēlēm, arī nodarbojoties ar tehnisko grafiku, mācoties izprast kartes un diagrammas.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, biznesa ekonomiskie pamati un tehniskā grafika.

BŪVTEHNIĶIS

KODS 3112 02

DARBA SATURS Būvtehniķis būvobjektā organizē un vada būvstrādniekus. Viņš plāno ikdienas darbus un saskaņo tos ar būvdarbu vadītāju. Būvtehniķis pārzina būvniecības darbu tehniskās nianšes, piemērotākos materiālus un to izmantošanas tehnoloģijas konkrētu būvdarbu veikšanai.

Objektā var strādāt vairāki būvtehniķi, katrs no viņiem tad vada noteiktus darbus (piemēram, zemes darbus, betonēšanas darbus, apdares darbus, inženiertīkla būvdarbus).

Balstoties uz projekta dokumentāciju, būvdarbu vadītāja norādījumiem un savu pieredzi, būvtehniķis norīko būvstrādniekus konkrēta darba veida un darbu veikšanai, kā arī izvēlas piemērotāko tehnisko aprīkojumu (piemēram, instrumentus, iekārtas, mehānismus) un racionālāko darbu izpildes veidu.

Viņš nodrošina projektam atbilstošu būvmateriālu un būvkonstrukciju piegādi objektā, pārliecinās par to kvalitāti, aprēķina materiālu patēriņu.

Būvtehniķis seko darbu izpildes procesam, kā arī kontrolē un fiksē izpildīto darbu kvalitāti un apjomu (piemēram, cik kvadrātmetru un kādā kvalitātē uzmūrēts mūris, cik kvadrātmetru veikti sienas apmetuma darbi, vai starpsienu izbūve veikta saskaņā ar projektu). Būvtehniķis prot lasīt projekta rasējumus.

Nepieciešamības gadījumā viņš plāno un nodrošina sadarbību ar citiem būvobjekta realizācijā iesaistītajiem dalībniekiem. Būvtehniķis zina katra darba veikšanas secību un tehnoloģiju (piemēram, nevar uzsākt betonēšanas darbus, ja nav veikti stiegrošanas darbi, vai arī – pirms apmešanas siena ir attiecīgi jāsapatavo). Viņš gan teorētiski pārzina darbu veikšanas tehnoloģijas, gan arī pats praktiski prot tos veikt. Darbu izpildes laikā būvtehniķis seko, lai darbi tiktu veikti atbilstoši būvprojekta un būvnormatīvu prasībām un, lai to izmaksas iekļautos apstiprinātās tāmes ietvaros.

Viņš regulāri gatavo un vadībai iesniedz nepieciešamās atskaites, kā arī aizpilda izpilddokumentāciju. Būvtehniķis nodrošina darba drošību būvobjektā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Būvtehniķis darbā lieto dažādus mērinstrumentus, piemēram, mērlenti, nivelieri, teodolitu.

Būvtehniķis rasēšanas darbu veikšanai izmanto gan datoru un specializētas datorprogrammas, gan papīru, dažādus lineālus, zīmuļus.

Būvtehniķis lieto individuālos darba aizsardzības līdzekļus, piemēram, aizsargķiveri, cimdus, brilles, respiratoru.

DARBA APSTĀKĻI Būvtehniķis strādā celtniecības objektos, kā arī biroja tipa telpās. Atkarībā no celtniecības objekta (piemēram, biroji, mājokļi vai sporta būves) būvtehniķis strādā gan iekštelpās, gan ārā un ir pakļauts nelabvēlīgiem laika apstākļiem.

Būvtehniķis strādā astoņu stundu darba dienu, bet, lai nekavētu būvprojektu, dažkārt strādā arī virsstundas. Tuvojoties objekta nodošanai, reizumis jāstrādā arī brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Būvtehniķis var strādāt privātu uzņēmumos, valsts iestādēs, gan arī kā pašnodarbināta persona.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība būvniecībā. Mācību ilgums – 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga būvtehniķa profesijā ir 400–1000 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no profesionalitātes, darba pieredzes, kā arī uzņēmuma lieluma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Būvniecības tehnologs 2142 27

Ēku inženiertīklu tehniķis 3112 07

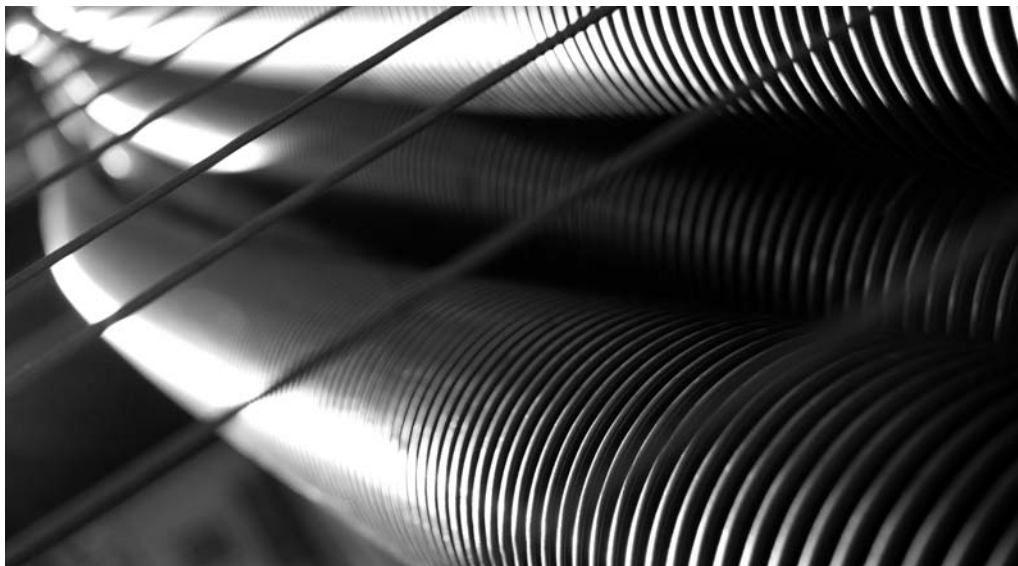
Apdares darbu tehniķis 3112 17

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista dažādi celtniecības darbi? Vai tev patīk gan pašam darboties ar instrumentiem, gan vadīt citu cilvēku darbu? Vai tev sagādātu gandarījumu apziņa, ka dzīvo mājā, kuras tapšanā esi piedalījies?

Būvtehniķim būtisks ir ass prāts, prasme sadalīt uzmanību, redzēt lietas veselumā. Svarīgas ir arī labas komunikēšanās prasmes, lai veiksmīgi un saskaņoti varētu vadīt padoto darbu. Centies uzklaut cilvēkus, sadarboties ar viņiem un panākt iespējami pozitīvāku rezultātu dažādās situācijās, kā arī būt izlēmīgs un mācēt pastāvēt un atbildēt par pieņemtajiem lēmumiem!

Veicini māku orientēties lielā informācijas apjomā, jo būvniecības nozarē strauji mainās gan materiālu piedāvājuma klāsts, gan to izmantošanas iespējas un tehnoloģijas – šo informāciju jāspēj gan piefiksēt, gan praktiski izmantot.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, tehniskā grafika, ķīmija un informātika.

HIDROTEHNIKAS BŪVINŽENIERIS

KODS 2142 11

DARBA SATURS Hidrotehnikas būvinženieris izstrādā dažādu hidrotehnisko būvju projektus (piemēram, dzīvojamo māju ūdens apgādes un kanalizācijas sistēmas, kanālus, aizsprostus, ostas, piestātnes, krastmalas, molus, ūdenssporta būves), vada to celtniecību un izmantošanu, kā arī organizē un veic to rekonstrukcijas pasākumus. Viņš ievēro vides saglabāšanas prasības, novērtē, kādu ietekmi uz vidi atstās būvējamais objekts.

Meliorācijas nozarē hidrotehnikas būvinženieri piedalās objekta izpētē, liekā mitruma cēloņu noskaidrošanā, analizē grunts sastāvu, noskaidro gruntsūdeņu līmeņu režīmu. Viņi lauksaimniecības zemju vajadzībām projektē un ierīko drenāžas sistēmas, grāvjus un kanālus, caurtekas un ceļus, kā arī apūdeņošanas iekārtas un sistēmas, dambjus, nosusināšanas sistēmas un sūknētavas liekā ūdens aizvadišanai.

Ūdens apgādes un kanalizācijas nozarē hidrotehnikas būvinženieri iegūst ziņas par ūdens patēriņiem, aprēķina ūdens patēriņu, sastāda tehniski ekonomisko pamatojumu objekta ūdensapgādei un kanalizācijai un projektē artēziskos (dziļurbumus) urbumus dzeramā ūdens iegūšanai, ūdensvada un kanalizācijas sistēmas ar sūknētavām, attīrīšanas ietaises. Pēc projekta saskaņošanas ar objekta īpašniekiem vai apsaimniekotājiem viņi vada attiecīgos būvdarbus, kā arī uzrauga šo sistēmu un iekārtu izmantošanu.

Hidrotehnisko būvju nozarē hidrotehnikas būvinženieri nodarbojas ar aizsprostu, dambju, ūdens novadbūvju, hidroelektrostaciju projektēšanu un būvēšanu. Viņi uzrauga hidrotehnisko būvju darbību, to pareizu un drošu izmantošanu, seko filtrācijas ūdeņu plūsmai aizsprostos, ar īpašiem mērinstrumentiem pārbauda būvju pamatņu un konstrukciju stāvokli, paredz nepieciešamos rekonstrukcijas un remontdarbus.

Apdzīvotu vietu un būvju aizsardzībai pret applūšanu hidrotehnikas būvinženieri projektē un būvē aizsargdambjus, ūdens savākšanas sistēmas un sūkņu stacijas. Viņi veic aprēķinus upes vai citas

ūdenstilpes līmeņu režīma un caurplūdumu noteikšanai, kā arī prognozē ūdens līmeņu režīmu pēc paredzēto būvju izbūvēšanas.

Ostu, piestātņu un krastmalu hidrotehnikas būvinženieri piedalās ostas gultnes un krasta nostiprinājumu izpētē, esošo būvju un konstrukciju novērtēšanā, izvērtē ūdens līmeņus un viļņu augstumu, izzina dažāda lieluma un jaudas kuģu prasības. Viņi projektē un ierīko upju un jūras ostu būves, iekraušanas un izkraušanas termināļus, kā arī veic nepieciešamos rekonstrukcijas pasākumus.

Ūdenssporta būvju hidrotehnikas būvinženieri nodarbojas ar ūdens trašu projektēšanu, modelēšanu un būvēšanu.

Zivsaimniecības nozarē hidrotehnikas būvinženieri nodarbojas ar zivju diķu, dambju un zivsaimniecības būvju – aizsprostu, kanālu, ūdens ielaižu un izlaižu – projektēšanu un būvniecību, rūpējas par nepieciešamo ūdens daudzumu nodrošināšanu zivsaimniecībai, kā arī projektē un būvē zivju ceļus pie aizsprostiem. Sadarbojoties ar zivsaimniecības speciālistiem, viņi izzina zivju migrāciju un specifiskās prasības, izpēta ūdensteces hidroloģisko režīmu, veic nepieciešamos gultņu uzmērījumus, izvērtē agrāk uzbūvētu zivju ceļu darbību.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Hidrotehnikas būvinženieris darbā izmanto ģeodēziskos mērinstrumentus, modernas datu apstrādes programmas, kā arī dažādu veidu biroja tehniku, piemēram, datoru, kopēšanas aparātu, printeri.

DARBA APSTĀKĻI Hidrotehnikas būvinženieris strādā gan ārā (celtniecības objektos), gan biroja tipa telpās. Viņš strādā astoņu stundu darba dienu, bet, lai nodrošinātu būvprojekta nodošanu noteiktos termiņos, arī virsstundas vai brīvdienās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība būvniecībā, vides un ūdenssaimniecībā vai ūdensapgādē un kanalizācijā. Mācību ilgums 4–6 gadi. Nostrādājot savā specialitātē vairākus gadus, hidrotehnikas būvinženieris var iegūt būvprakses sertifikātu atbilstošajā nozarē.

DARBA IESPĒJAS Hidrotehnikas būvinženieris var strādāt valsts un privātajos projektēšanas un būvniecības uzņēmumos vai kā pašnodarbinātais.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga hidrotehnikas būvinženiera profesijā ir 500–1000 latu. Algas apmērs atkarīgs no uzņēmuma lieluma, darba pieredzes, profesionalitātes un tā, vai viņš ir sertificēts speciālists. Lielāks atalgojums ir privātpraksē strādājošiem hidrotehnikas būvinženieriem.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Doku un ostu būvinženieris 2142 08	Bagarēšanas būvinženieris 2142 09
Hidroloģijas būvinženieris 2142 12	Apūdeņošanas būvinženieris 2142 13
Sanitārtehnikas būvinženieris 2142 16	Hidraulikas inženieris 2142 22

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai proti analizēt un izvērtēt lielu daudzumu informācijas? Vai tev padodas matemātiski aprēķini? Vai spēj strādāt komandā, kopīgi ar citiem rodot risinājumu sarežģītām situācijām?

Lai gūtu priekšstatu par ūdens apgādes sistēmām, vari, piemēram, papētīt, kā tā veidota tavā mājā – no kurienes tiek padots tīrs un kvalitatīvs dzeramais ūdens, kādas ierīces to nodrošina, tāpat, kā tiek veidoti stiprinājumi ūdenstilpju krastmalās, peldvietās, peldlīdzekļu novietnēs, kā tiek veikti ūdensvada vai notekūdeņu cauruļvadu ieguldīšanas darbi. Iegūtās zināšanas un novērojumi palīdzēs orientēties profesijas specifikā.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, matemātika, tehniskā grafika un loģika.

ĒKU INŽENIERTĪKLU TEHNIĶIS

KODS 3112 07

DARBA SATURS Ēku inženiertīklu tehniķis organizē un vada cauruļvadu montāžu (ūdens, kanalizācijas un apkures cauruļvadu ierīkošanu), gaisa ventilācijas cauruļvadu sistēmas ierīkošanu un elektrības instalācijas darbus. Viņš plāno ikdienas darbus un saskaņo tos ar būvdarbu vadītāju. Ēku inženiertīklu tehniķis norīko būvstrādniekus un elektriķus konkrēta darba veidam atbilstoši veicamā darba saturam.

Objektā nereti vienlaikus strādā vairāku specializāciju ēku inženiertīklu tehniķi: elektrības instalēšanas speciālisti, ūdens, kanalizācijas un apkures sistēmu ierīkošanas speciālisti un ēku inženiertīklu speciālisti, kuri pārzina ventilācijas sistēmu ierīkošanu.

Ēku inženiertīklu tehniķis pārzina montāžas darbu tehniskās nianšes, piemērotākos materiālus un to izmantošanas tehnoloģijas, plāno racionālu materiālu patēriņu un uzglabāšanu, kā arī izvēlas piemērotāko tehnisko aprīkojumu (piemēram, instrumentus, iekārtas, mehānismus) un veiksmīgāko darbu izpildes veidu.

Ēku inženiertīklu tehniķis kontrolē izpildīto darbu kvalitāti un apjomu, pārzina katra darba veikšanas secību un tehnoloģiju, pēc darbu veikšanas pārbauda un nodod ekspluatācijā samontētās sistēmas.

Uzstādot elektroiekārtas un ventilācijas sistēmas, ēku inženiertīklu tehniķis sagatavo tehnisko plānu, kurā precīzi norādītas to atrašanās vietas. Viņš veic projekta rasējumus, kā arī prot tos lasīt. Viņš pats prot visus darbus, kuru izpildi kontrolē.

Darbu izpildes laikā ēku inženiertīklu tehniķis seko, lai darbi tiktu veikti atbilstoši būvprojekta un būvnormatīvu prasībām un lai to izmaksas iekļautos apstiprinātās tāmes ietvaros.

Viņš regulāri gatavo un vadībai iesniedz nepieciešamās atskaites, kā arī aizpilda izpilddokumentāciju.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Ēku inženiertiklu tehniķis darbā izmanto dažādus mērinstrumentus, piemēram, mērlenti, nivelieri, teodolītu, digitālos mērinstrumentus, voltmetrus, ommetrus. Viņš pārziņā dažādu darbarīku lietošanu, piemēram, metināmās iekārtas, plastmasas cauruļvadu sakausējamus instrumentus, urbjus, elektriskās frēzes, lodāmus, vīles, zāģus, knaibles, spiles.

Ēku inženiertiklu tehniķis lieto individuālos darba aizsardzības līdzekļus, piemēram, aizsargķiveri, cimdus, brilles, respiratoru.

Ēku inženiertiklu tehniķis rasēšanas darbu veikšanai izmanto datoru un specializētas datorprogrammas, kā arī papīru, dažādus lineālus, zīmulus.

DARBA APSTĀKĻI Ēku inženiertiklu tehniķis strādā celtniecības objektos, kā arī biroja tipa telpās. Atkarībā no celtniecības objekta (piemēram, biroji, mājokļi vai sporta būves) būvtehniķis strādā gan iekštelpās, gan ārā un ir pakļauts nelabvēlīgiem laika apstākļiem.

Ēku inženiertiklu tehniķis strādā astoņu stundu darba dienu, bet, lai nodrošinātu būvprojekta nodošanu noteiktos termiņos, dažkārt strādā virsstundas vai arī brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Ēku inženiertiklu tehniķis var strādāt privātu uzņēmumos, valsts iestādēs, gan arī kā pašnodarbināta persona.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība būvniecībā. Mācību ilgums – 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga ēku inženiertiklu tehniķa profesijā ir 400–800 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no darba rezultātiem, profesionalitātes un darba pieredzes

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Apdares darbu tehniķis 3112 17

Būvtehniķis 3112 02

Būvdarbu vadītājs 1223 03

Būvniecības tehnologs 2142 27

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista dažādi celtniecības darbi? Vai tev patīk darboties ar vienkāršiem instrumentiem, piemēram, āmuru, naglām, zāģi? Vai tev sagādātu gandarījumu apziņa, ka dzīvo mājā, kuras tapšanā esi piedalījies? Vai tev patīk pieņemt lēmumus un redzēt, kādi rezultāti tiek sasniegti šo lēmumu rezultātā? Vai spēj būt atbildīgs par rezultātiem arī situācijās, kad tavi lēmumi ir bijuši kļūdaini un nav noveduši pie vēlāmā iznākuma?

Ēku inženiertiklu tehniķim būtisks ir izlēmīgums un ass prāts, māka sadalīt uzmanību, redzēt lietas veselumā jeb vajadzīga tā sauktā sistēmiskā domāšana (saredzēt atsevišķu daļu savstarpēju sakarību veselumā). Prāta asumu iespējams trenēt ar atjautības un prāta spēlēm, kā arī mācoties izprast kartes un diagrammas. Ēku inženiertiklu tehniķim svarīgs ir rūpīgums un precizitāte, ko vari veicināt rasējot, izstrādājot tehniskus zīmējumus un pēc tam pamēģinot izgatavot uzrasēto detaļu vai priekšmetu.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, tehniskā grafika un informātika.

APDARES DARBU TEHNIĶIS

KODS 3112 17

DARBA SATURS Apdares darbu tehniķis būvju celtniecībā vai to renovācijā organizē un vada būvstrādniekus apdares darbu veikšanai (piemēram, sienu apmešana, sienu, griestu špaktelēšana, sagatavošana krāsošanai vai tapešu līmēšanai, kā arī krāsošanas un tapešu līmēšanas vai koka apdares darbu veikšana).

Apdares darbu tehniķis plāno ikdienas darbus un saskaņo tos ar būvdarbu vadītāju, kura vadībā viņš strādā; aprēķina un pieprasa nepieciešamo materiālu daudzumu katram konkrēta darba veidam. Apdares darbu tehniķis dod darba uzdevumus un nozīmē, katra konkrētā darba veidam atbilstošākos darbiniekus, tad seko, lai tiktu ievērotas veicamo darbu tehnoloģijas. Nepieciešamības gadījumā viņš konsultē apdares darbu veicējus, kā tehniski labāk un pareizāk tie būtu veicami.

Apdares darbu tehniķis kontrolē izpildīto darbu kvalitāti un apjomu. Piemēram, pārbauda, kādā kvalitātē ir apmetas sienas, kā tās nošpaktelētas, nokrāsotas. Apdares darbu tehniķis vajadzības gadījumā arī pats veic iekšējās apdares darbus.

Apdares darbu tehniķis saprot un lasa projekta rasējumus.

Tā kā būvniecības nozarē nepārtraukti mainās piedāvājuma klāsts, tiek ražoti arvien jauni un modernāki materiāli un izejvielas, apdares darbu tehniķi regulāri seko aktualitātēm nozarē, jaunumiem apdares darbu tehnoloģijās un materiālu klāstā. Tā uzlabojot gan apdares darbu kvalitāti, gan atvieglot darba procesu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Apdares darbu tehniķis darbā izmanto dažādus mērinstrumentus, piemēram, mērlenti, līmeņrādi, niveliēri, teodolītu, digitālos mērinstrumentus, kā arī tādus darbarīkus kā, piemēram, ķelli, špaktelļāpstu, urbi, skrūvjmašīnu. Lai piekļūtu augstākām vietām (piemēram, griestiem, ārsienām), viņš lieto kāpnes, stalažas, sastatnes.

Apdares darbu tehniķis lieto individuālos darba aizsardzības līdzekļus, piemēram, aizsargķiveri, cimdus, brilles un respiratoru. Apdares darbu tehniķis rasēšanai izmanto papīru, dažādus lineālus, zīmuļus.

DARBA APSTĀKĻI Apdares darbu tehniķis strādā celtniecības objektu iekštelpās un arī ārā, kad jāveic apdares darbi balkoniem, ārsienām, terasēm, bet tos nedrīkst veikt, kad ir sniegs vai lietus.

Apdares darbu tehniķis strādā astoņu stundu darba dienu, taču reizumis, tuvojoties būvprojekta pabeigšanas termiņam, jāstrādā arī virsstundas.

DARBA IESPĒJAS Apdares darbu tehniķis var strādāt privātu uzņēmumos, valsts iestādēs, kā arī kā pašnodarbināta persona.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība būvniecībā. Mācību ilgums – 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga apdares darbu tehniķa profesijā ir 400–1000 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no darba rezultātiem, profesionalitātes un darba pieredzes, kā arī uzņēmuma lieluma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Būvtehniķis 3112 02

Būvniecības tehnologs 2142 27

Ēku inženiertīklu tehniķis 311207

Būvdarbu vadītājs 1223 03

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista dažādi celtniecības darbi? Vai tev patīk darboties ar vienkāršiem instrumentiem, piemēram, āmuru, naglām, zāģi? Varbūt jau esi remontējis savu istabu, dzīvokli? Vai tev būtu patīkami dzīvot mājā, kura celta ar tavu līdzdalību?

Apdares darbu tehniķim ne vien pašam nepieciešama precizitāte, rūpīgums un pacietīgums, bet viņam arī jāprot panākt, lai tā pret darbu izturētos visi būvstrādnieki, kuru darbu viņš vada. Veicot remontdarbus vai kādus citus tehniskus darbus skolā vai mājās, mācoties sadarboties, iesaisti šajā darbā palīgus, uzņemies viņu vadību un centies panākt labu galarezultātu, kaut arī kādu darbu, teiksim, tapešu limēšanu, nāktos veikt atkārtoti. Roku veiklību un kustību precizitāti iespējams trenēt zīmējot un rasējot.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, tehniskā grafika un vizuālā māksla.

KOKA BŪVJU RESTAURATORS

KODS 3476 13

DARBA SATURS Koka būvju restaurators atjauno un saglabā kultūras vērtības arhitektūrā. Viņš veic restaurējamās koka būves izpēti, vadoties pēc tās izgatavošanas paņēmieniem un tehnoloģijām. Koka būvju restaurators nosaka restaurējamā objekta bojājumu rašanās iemeslus un to novēršanas paņēmienus. Ja māja ir vēsturiska, viņš restaurācijas procesā saglabā esošās detaļas vai arī pārveido to, piemērojot mūsdienu apstākļiem un tehnoloģijām.

Koka būvju restaurators ievāc ziņas (piemēram, muzejā, arhīvā, grāmatās, žurnālos) par konkrētā objekta vēsturi un iepriekšējo restaurāciju. Viņš restaurējamā objekta stāvokli nosaka, sadarbojoties ar ķīmiskās izpētes speciālistiem, kuri veic būvē izmantoto materiālu laboratoriskos pētījumus, kā arī ar arhitektoniski mākslinieciskās izpētes speciālistiem, piemēram, būves vēsturiski sākotnējā krāsojuma noteikšanai (ko nosaka, atsedzot vēlāko krāsojumu kārtas). Viņš izstrādā tehniskos zīmējumus, sastāda restaurācijas darbu tāmi un saskaņo to ar pasūtītāju.

Lai novērtētu veicamo darbu specifiku un apjomu, koka būvju restaurators pārbauda būves konstrukcijas – lai tās nebūtu ķirmju saēstas, puves bojātas, apseko mājas pamatus un pamatvainagu (pirmā koka kārtā virs pamatiem). Tad pēc vizuālām pazīmēm, vai pārbaudot koksni ar kaltu vai citiem instrumentiem, viņš noskaidro, kādā stāvoklī ir sienu, grīdas, siju koks, iezīmē bojātās, izpuvušās vietas, ar dažādu metožu palīdzību tās izņem un iestiprina protēzes (jaunās detaļas).

Atkarībā no būves bojājuma pakāpes koka būvju restauratori vai nu fragmentāri, vai pilnībā maina mājas sienas, pamatus, jumtu, dažādus pārsegumus. Izmantojot dzelzs stiprinājumus, viņi savieno, piemēram, nomainītos sienas fragmentus ar vecās sienas daļu, rūpīgi limeņo, cenšas īpašu uzmanību pievērst vietām, kur mūris saduras ar koku. Nepieciešamības gadījumā, piemēram, lai iztaisnotu, sienas iespējams arī pabidīt. Tad koka būvju restauratori šo sienu ar domkratu paceļ, vertikāli sastiņina un, izmantojot koka brusas un speciālu dzelzs konstrukciju, pārvieto, līdz

sasniegts vēlamais sienas stāvoklis. Vēlāk vai nu ar dažādiem metāla stiprinājumiem, vai koka tapām iebīdīto sienu nostiprina.

Darbu beidzot, koka būvju restaurators atjauno dekoratīvos veidojumus, krāsojumu.

Ēkas restaurēšanas laikā viņš rūpīgi seko laika prognozēm, jo atsevišķu darbu veikšanai nepieciešami noteikti laika apstākļi.

Savukārt, lai fiksētu un arhivētu padarīto, koka būvju restaurators restaurējamo objektu fotogrāfē pirms restaurācijas, tās laikā, kā arī pēc restaurācijas.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Koka būvju restaurators darbā lieto rokas elektriskos instrumentus (piemēram, urbjus, slipmašīnas), mērinstrumentus (piemēram, līmeņrādi, mērlentes, koksnes mitruma mērīšanas ierīces), kā arī cirvi, zāģi, domkratu, vinčas, kaltus, otas, skrūves. Darbā arī izmanto datoru, speciālas datorprogrammas, zīmēšanas un rasēšanas piederumus, dažādu biroja tehniku, piemēram, printeri, kopēšanas iekārtu. Attīrīšanas un konservācijas jeb saglabāšanas darbos restaurators izmanto dažādas ķīmiskas vielas, piemēram, antiseptiķus.

DARBA APSTĀKĻI Koka būvju restaurators strādā gan ārā, gan iekštelpās – atjaunojamās būves vai restaurācijas biroja telpās. Viņš strādā astoņu stundu darba dienu. Ja norisinās process, kuru nevar vai nav ieteicams pārtraukt, ir jāstrādā virsstundas. Lai pasargātu sevi no traumām, koka būvju restaurators lieto dažādus personīgās drošības līdzekļus, piemēram, drošinājuma sistēmas, jostas, maskas, cimdus un aizsargķiveri.

DARBA IESPĒJAS Koka būvju restaurators var strādāt dažādos restaurācijas un būvniecības uzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā vai augstākā izglītība restaurācijā, arhitektūrā. Mācību ilgums – 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga koka būvju restauratora profesijā ir 240–600 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no profesionalitātes, darba pieredzes, veicamo darbu apjoma un sarežģītības pakāpes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Restaurators 3476	Mēbeļu, kokgriezumu restaurators 3476 07
Polihroma koka, zeltījumu restaurators 3476 06	Akmens būvju restaurators 3476 14
Metāla izstrādājumu restaurators 3476 11	Koktēlnieks

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista īpašā noskaņa, ko rada seni priekšmeti, gleznas, telpas, būves? Vai tu vēlētos senajām ēkām atdot to vēsturisko izskatu?

Koka būvju restauratoram nepieciešama pacietība un precizitāte darbu veikšanā, kā arī tēlainā, telpiskā un abstraktā domāšana, ko attīstīs un veicinās veidošana, rasēšana un zīmēšana, kā arī uzdevumu veikšana, kas prasa daudz darba un laika, piemēram, sarežģītu pužļu likšana, krustvārdu miklu risināšana.

Gūt pamatiemaņas, kā arī priekšstatu par šo profesiju var, pamēģinot “restaurēt” – atdot sākotnējo izskatu dažādiem salūzušiem vai nolietotiem priekšmetiem, piemēram, vecam dārza solam vai sasietai vāzei!

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā tehniskā grafika, mākslas vēsture, kultūras vēsture, vizuālā māksla, vēsture, ķīmija un mājsaimniecība.

SANITĀRTEHNISKO IEKĀRTU MONTĒTĀJS

KODS 7136 04

DARBA SATURS Sanitārtehnisko iekārtu montētājs montē ēku iekšējos ūdens, kanalizācijas un apkures cauruļvadus un armatūru (dažāda resnuma metāla stiegras), apkopj un remontē tos. Viņš uzstāda sildķermeņus vai sanitārtehniskās ierīces, kā arī mērierīces – ūdens skaitītājus.

Būvobjektā sanitārtehnisko iekārtu montētājs, lasot cauruļvadu un armatūras rasējumus, aprēķina izgatavojamo cauruļvadu garumu, savienotājgabalu un armatūras daudzumu. Viņš nosaka cauruļvadu un armatūras kvalitāti un ar metālzāģi vai cauruļgriezēju sagarina caurules atbilstoši darba uzdevumam. Tad atkarībā no caurules materiāla viņš sagatavo tās montāžai. Kad cauruļvadi ir samontēti, sanitārtehnisko iekārtu montētājs savienojuma vietās tos sastiprina – noblīvē, saladē, aizdriņē vai sametina. Pēc cauruļvadu montāžas atkarībā no sistēmas veida (apkure, kanalizācija vai ūdensapgāde) sanitārtehnisko iekārtu montētājs uzstāda sildķermeņus vai santehnikās ierīces (piemēram, vannas, krānus, izlietnes, tualetes podus), montē, piemēram, tīrīšanas lūkas, kā arī zem spiediena pārbauda uzstādīto ūdensapgādes un apkures sistēmu kvalitāti, bet kanalizācijas sistēmu pārbauda, piepildot to ar ūdeni.

Ja sanitārtehnisko iekārtu montētājs strādā ūdensvada, kanalizācijas vai apkures sistēmu remonta uzņēmumā, viņš profilaktiski pārbauda krānus, piemēram, vai tie nepil, un, ja nepieciešams, nomaina blīves un blīvslēgus ventiļos un aizbīdņos. Sanitārtehnisko iekārtu montētājs atgaiso apkures sistēmas, novērš kanalizācijas sistēmu aizsērējumus. Pēc remonta viņš pārbauda veiktā darba kvalitāti – pārbauda armatūru zem spiediena, cauruļvadus pēc bojājuma novēršanas apskata vizuāli.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Sanitārtehnisko iekārtu montētājs darbā lieto rokas vai elektriskos instrumentus, piemēram, metālzāģi, cauruļgriezēju, cauruļu grieznes, cauruļatslēgas, stellatslēgas, lodēšanas un metināšanas iekārtas ar piederumiem, blīvslēgus un

blīves, bultskrūves un uzgriežņus, kā arī materiālus, piemēram, blīvējamo materiālu. Dažādu materiālu cauruļu sagatavošanai sanitārtehnisko iekārtu montētājs izmanto fāzu noņēmēju, vili, vītņgriezi, klupes, vītņurbī, cauruļu liecēju, cauruļu paplašinātāju, celtniecības fēnu un attaukotāju. Vara caurules viņš apstrādā ar fāzu noņēmēju, cauruļu paplašinātāju, kalibratoru, atslēdznieka cirtni un āmuru. Sanitārtehnisko sistēmu pārbaudei sanitārtehnisko iekārtu montētājs izmanto hidraulisko spiedi, kanalizācijas aizsērējumu novēršanai – troses, stieples, lokanas plastmasas vai gumijas šļūtenes.

DARBA APSTĀKĻI Sanitārtehnisko iekārtu montētājs strādā telpās, reizumis arī ar sliktu apgaismojumu (piemēram, pagrabos, bēniņos). Montējot iekārtas vai novēršot to defektus, sanitārtehnisko iekārtu montētājs mēdz strādāt neērtās pozās (piemēram, salicis, guļus vai tupus), nereti mitrā, netīrā un putekļainā vidē. Sanitārtehnisko iekārtu montētājs strādā astoņu stundu darba dienu, avārijas brigādēs ir maiņu darbs – jāstrādā arī vakaros vai brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Sanitārtehnisko iekārtu montētājs var strādāt būvniecības, remonta un restaurācijas uzņēmumos, valsts vai pašvaldību ūdensapgādes un kanalizācijas apgādes uzņēmumos, siltumapgādes uzņēmumos. Sanitārtehnisko iekārtu montētājs var strādāt arī kā pašnodarbināta persona.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama arodizglītība, ko var apgūt 3 gadu laikā. Sanitārtehnisko iekārtu montētāja profesionālās zināšanas var iegūt un papildināt arī specializētosursos vai pie amata meistara.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga sanitārtehnisko iekārtu montētāja profesijā ir 400–700 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no darba pieredzes, profesionalitātes un izpildes kvalitātes, kā arī no darba apjoma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Apsildes, ventilācijas un saldēšanas iekārtu tehniķis 3115 36

Cauruļvadu montētājs 7136 03

Ēku iekšējo sakaru montāžas un apkalpošanas speciālists 7136 05

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai augstu vērtē labas amata prasmes un vai tev patīk sava darba rezultātu redzēt uzreiz pēc darba beigšanas? Vai tu veicamos uzdevumus izpildi secīgi un līdz galam? Vai tu spēj patstāvīgi pieņemt lēmumus, ja mainās sākotnējie apstākļi uzdevuma veikšanai?

Sanitārtehnisko iekārtu montētāja darbā svarīgas prasmīgas rokas, precizitāte un rūpība, veicot mērījumus, apstrādājot detaļas un savienojumus, tāpēc centies īpašu uzmanību pievērst uzdoto darbu precīzai izpildei. Iemaņas darbā ar dažādiem instrumentiem, kā arī praktiskās zināšanas var attīstīt, jau tagad ikdienā veicot sikus remontdarbus, piemēram, salabojot pilošu krānu, iztīrot aizsērējušas ūdens caurules, nomainot vai salabojot durvju slēdzeni. Arī dalība dažādos ar tehniku saistītos pulciņos, piemēram, motosporta, modeļu konstruēšanas interešu grupā, veicinās tehnisku darbu izpildes prasmes. Savukārt, lasot attiecīga rakstura preses izdevumus un apmeklējot mājas lapas internetā, var izzināt jaunākos tehnoloģiju sasniegumus un gūt interesantas teorētiskas atziņas.

Šajā profesijā būtisko fizisko izturību veicinās sporta nodarbības un ikdienišķas fiziskas aktivitātes, piemēram, sabiedriskā transporta vietā izvēloties galamērķi nokļūt, ejot kājām.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, tehniskā grafika, informātika un sports.

CELTNIEKS

KODS 7121 01

DARBA SATURS Celtnieks būvē ēkas un veic iekštelpu izbūvi un apdares darbus. Viņš uzstāda koka un metāla sienas konstrukcijas, griestu karkasus, ierīko grīdas, iemontē sienā logu un durvju blokus.

Celtnieks izpēta projekta darba rasējumu un izplāno darba procesu. Viņš sagatavo darbam sienu, starpsieni vai griestu izbūvei ģipškartona plāksnes (rīģipsi), izdara atzīmes atbilstoši projektam vai paša veidotajām skicēm, sazāģē vai sagriež plāksnes, nepieciešamības gadījumā tās noslipē. Celtnieks sagatavo karkasa detaļas, piemēram, koka konstrukcijas vai metāla profilus. Ja rīģipsis jāpiestiprina jau esošai sienai, celtnieks novērtē, cik gluda ir siena, un ar atbilstošu metodi sagatavotās plāksnes piestiprina, piemēram, gludai sienai to pielīmē ar īpašu limi, bet nelidzenai sienai vispirms piestiprina karkasu un pie tā pieskrūvē rīģipsi.

Izbūvējot starpsienas, vispirms celtnieks atzīmē starpsienas atrašanās vietu, tad sagatavo karkasa detaļas un samontē karkasu ar montāžas knaiblēm. Atbilstoši projektam celtnieks arī veido sienā logu un durvju ailes. Celtnieks sagatavo atbilstoša izmēra rīģipša plāksnes, kā arī skaņas un siltuma izolācijas materiāla plāksnes. Viņš piestiprina ar skrūvēm rīģipsi karkasam no vienas puses (to sauc par apšūšanu), piestiprina izolācijas materiālu un apšuj sienu no otras puses. Celtnieks ievieto sienā izveidotajā loga ailē sagatavotu loga bloku un nostiprina to ar ātri cietējošām montāžas putām. Attiecīgi durvju ailē celtnieks uzstāda durvju bloku. Samontētai sienai celtnieks tepē (aizpilda ar tepi) plākšņu savienojuma vietas, kā arī skrūvju vietas un noslipē tās.

Apšujot griestus vai veidojot piekārtos griestus, celtnieks piestiprina koka vai metāla karkasa konstrukcijas pie griestiem. Viņš sagatavo ģipškartona plāksnes un apdarina malas, tad pieskrūvē tās pie karkasa. Ja nepieciešams, izgriež plāksnēs atvērumus apgaismes ķermeņu un ventilācijas sistēmu uzstādīšanai.

Celtnieks ar ģipškartona plāksnēm arī apšuj sienu izvirzījumus, kolonnas, metāla konstrukcijas, kā arī veido ailes vai sienu noapaļojumus. Celtnieks arī ieklāj grīdas.

Celtnieks parasti arī uzrauga būvmateriālu – ģipškartona plākšņu un paligmateriālu (karkasa detaļu, izolācijas materiālu), kā arī logu un durvju bloku pareizu nokraušanu būvlaukumā un to atbilstošu uzglabāšanu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Celtnieks darbā lieto rokas instrumentus, piemēram, skrūvgriezi, kaltu, āmuru, asknaibles, montāžas knaibles. Viņš lieto arī rokas elektroinstrumentus, piemēram, urbjmašīnu, skrūvmašīnu, slīpmašīnu, ēveli, kā arī skrūves, montāžas putas, limes, tepes, smilšpapīru. Celtnieks darbā lasa projekta rasējumus, skices uzzīmēšanai viņš izmanto papīru un zīmuli. Strādājot kā pašnodarbinātais, celtnieks lieto arī dažāda veida biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, tālruni.

DARBA APSTĀKĻI Celtnieka darba vide atkarīga no veicamajiem darbiem – viņš var strādāt gan ārā, gan iekštelpās, kuras bieži mēdz būt neapkurinātas. Parasti darba vietā ir caurvējš, putekļi, arī limes un koksnes ķīmiskās aizsardzības materiālu smakas. Celtnieks parasti strādā astoņu stundu darba dienu. Dažkārt (piemēram, būvniecības darbiem labvēlīgos laika apstākļos) celtnieka darbs norit maiņās, turklāt darbs var būt vēl vakaros, kā arī brīvdienās pēc iepriekš saskaņota grafika. Darbs prasa fizisko izturību: lielāko daļu darba laika celtnieks pavada uz kājām, kā arī pārvietojot smagumus, piemēram, ģipškartona plāksnes.

DARBA IESPĒJAS Celtnieks var strādāt būvuzņēmumos vai arī kā pašnodarbināta persona. Strādājot kā pašnodarbinātais, celtnieks daļu darba laika velta klientu meklējumiem, darbam ar dokumentiem, veicamo darbu plānošanai, kā arī darbinieku (piemēram, mācekļa vai apdares darbu speciālista) piesaistišanai un mācīšanai.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība. Mācību ilgums pēc pamatzglītības iegūšanas ir 4 gadi. Celtnieka profesiju var apgūt, arī strādājot par mācekli, pie amata meistariem.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga celtnieka profesijā ir 400–600 latu. Darba atalgojums atkarīgs no uzņēmuma lieluma un celtnieka darba pieredzes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Namdaris 7124 01

Mūrnieks 7122 08

Sausās būves montieris 7124 07

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk darboties ar instrumentiem – veikt darbus, kur nepieciešama gan precizitāte, gan labs acumērs? Vai tevi interesētu iespēja veikt nelielus remontdarbus?

Izstrādājot skolā mācību projektu, attīsti spēju gan strādāt individuāli un patstāvīgi pieņemt lēmumus, gan piedalīties komandas darbā – spēja strādāt kolektīvā ir īpaši nepieciešama, ja jādarbojas būvbrigādē.

Zināšanas fizikā, matemātikā un māsaimniecības stundās gūtās prasmes strādāt ar rokas instrumentiem, kā arī sporta nodarbībās trenētā izturība tev noderēs, ja izvēlēties celtnieka profesiju.

BETONĒTĀJS

KODS 7123 01

DARBA SATURS Betonētājs būvobjektā sajauc un ieklāj betona masu virs pamatnes, ko pats arī iepriekš sagatavo – uzstāda veidnes, citas palīgkonstrukcijas un veido stiegrojumu. Viņš rada monolītas betona un dzelzsbetona konstrukcijas un celtniecībā izmantojamās detaļas.

Betonētājs strādā, sekojot celtniecības projektam. Vispirms viņš sagatavo darba virsmu, piemēram, noblīvē smiltis, tālāk montē veidņus (piemēram, sanaglojot tos no dēļiem), tad veido stiegrojumu no dzelzs stiegrām, kuru diametrs, garums un izvietojuma attālumi (solis) noteikti projektā, pēc tam iestrādā betonu.

Mazā objektā betonētājs pats sagatavo ieklājamo masu betona maisītājā, bet lielā objektā gatavā betona masa tiek pievesta ar speciālu automašīnu, uz kuras ir uzstādīts gan betona maisītājs, gan sūknis betona ieklāšanai. Pēc betona masas ieklāšanas betonētājs to blīvē ar blīvmašīnu un vibratoru, lai nodrošinātu nepieciešamo betona stiprību, ūdensnecaurlaidību un salizturību. Kad betons ir sacietējis, betonētājs līdzina un slīpē gatavo virsmu, kā arī pārbauda betona kvalitāti: nosaka betona blīvumu, salizturību un ūdensnecaurlaidību.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Betonētājs darbā lieto dažādus betona maisītājus, piemēram, lielos un mazos maisītājus, maisītājus ar sūkli. Viņš izmanto tādus darbarīkus un piederumus kā, piemēram, naglas, āmuru, līmeņrādi, svērtēni, mērdiegu, stiegras, lāpstas, spaiņus, blīvmašīnas, vibratorus un slīpējamās mašīnas.

DARBA APSTĀKĻI Betonētājs strādā ārā un neapkurinātās iekštelpās. Viņa darbs saistīts ar smagumu (veidņu, cementa maisu, smilšu, ūdensspaiņu) cilāšanu un pārvietošanu. Betonētājam jārēķinās ar paaugstinātu vibrāciju un strādāšanu augstumā, kā arī ar ilgstošu atrašanos salikušam vai tupus.

Betonētājs strādā astoņu stundu darba dienu, iespējams maiņu darbs pēc iepriekš saskaņota grafika. Viņam nākas strādāt virsstundas, jo betonēšanas darbi ir atkarīgi no laika apstākļiem – gaisa temperatūras un mitruma.

Roku ādai regulāri saskaroties ar cementu, var veidoties ādas iekaisums, lai no tā izvairītos, betonētājam jālieto speciāli cimdi.

DARBA IESPĒJAS Betonētājs var strādāt būvniecības uzņēmumos, kas nodarbojas ar dažādu objektu būvniecību, rekonstrukciju vai remontu.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība celtniecībā. Mācību ilgums – 4 gadi pēc pamatzglītības iegūšanas.

Betonētāja amatā papildzināšanas var apgūt, strādājot par mācekli.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga betonētāja profesijā ir 400–650 latu. Atalgojums atkarīgs no darba apjoma – sausā un siltā sezonā vidējā alga var pat dubultoties.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Mūrnieks 7122 08

Celtnieks 7121 01

Apmetējs 7133 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev sagādā gandarījumu apziņa, ka no tava labi paveikta darba atkarīgs visas komandas darba rezultāts? Vai tev izdodas uzticēto darbu paveikt rūpīgi un noteiktajā laikā?

Betonētājam būtiska ir pacietība un precizitāte, ko vari attīstīt, pievēršot šīm īpašībām uzmanību, arī veicot visikdienišķākos pienākumus. Svarīga ir prasme strādāt komandā, līdzsvara izjūta, labs acumērs un laika izjūta, ko iespējams trenēt sporta nodarbībās, spēlējot komandas spēles, kā arī kopā ar skolasbiedriem strādājot pie projektiem.

Strādājot monotonu un fiziski nogurdinošu darbu, betonētājam diendienā jāveic vienas un tās pašas darbības, tādēļ svarīga ir fiziskā izturība, laba veselība un prasme atslābināties. Arī tam var palīdzēt regulāras sporta nodarbības.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā tehniskā grafika, matemātika (ģeometrija) un sports.

FLĪZĒTĀJS

KODS 7122 03

DARBA SATURS Flīzētājs ar dažādu materiālu, piemēram, keramikas, akmens, stikla, flīzēm noklāj būvniecības objekta noteiktas daļas, piemēram, ēku fasādes, kāpņu pakāpienus, sienas, grīdas, baseinus.

Sākot darbu, flīzētājs iepazīstas ar darba rasējumiem jeb skicēm un noskaidro, kādas interjerista ieceres jāīsteno, piemēram, vai jāveido dekoratīvi zīmējumi, kādi būs raksti un krāsas. Viņš izvērtē klājamās virsmas tehnisko stāvokli, aprēķina izlietojamo materiālu daudzumu un ekonomiskāko klājuma veidu. Flīzētājs pārbauda flīžu materiāla kvalitāti, atlasot darbam derīgās flīzes, ja nepieciešams, sagriež tās vajadzīgos izmēros, saskaņojot ar virsmas laukuma un flīzējamā raksta prasībām, kā arī ievērojot flīzējamās sienas konfigurāciju (apveidu), piemēram, stūrus, arī cauruļvadus, vannas, izlietnes.

Flīzētājs sagatavo virsmu flīzēšanai, to gruntējot. Atkarībā no flīzējamās virsmas viņš izmanto dažādas gruntis. Tās ir atkarīgas no virsmas materiāla, piemēram, betona virsmu gruntē ar betona kontaktmateriālu, ģipša sienas – ar speciālu ģipša kontaktmateriālu. Ja flīzē virsmas, kas lietošanas laikā būs saskarē ar ūdeni, piemēram, baseinu vai pagrabtelpas, flīzētājs uzklāj hidroizolāciju.

Flīzētājs no sausā maisījuma iejauc katrai telpai piemērotu limjavu, piemēram, iekštelpām, mitrām telpām vai klāšanai ārā. Pie sagatavotās virsmas viņš flīzes pielīmē, nostiprinot ar gumijas āmura piesitieniem, kad flīžu lime ir izžuvusi, spraugas starp flīzēm aizdrīvē ar flīžu šuvju materiālu un nolīdzina ar sūkli. Stūros, arī veidojot lielām grīdas platībām termošuves, flīzētājs šuvēs izmanto silikonus. Lai šuves veidotu vienmērīgā platumā, viņš starp flīzēm ievieto flīžu krustiņus, kurus izņem, kad noflīzēta nākamā rinda. Darba gaitā flīzētājs kontrolē, lai flīžu rindas būtu taisnas gan horizontāli, gan vertikāli vai, piemēram, lokveidā, ja tā paredzēts projektā.

Ja flīzētājs strādā kā pašnodarbināta persona, tad viņš papildu laiku velti jaunu klientu meklējumiem, darbam ar dokumentiem, veicamo darbu plānošanai, telpas dizaina izstrādei.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Flizētājs darbā izmanto dažādus rokas instrumentus, piemēram, knaibles, flīžu griežamo ierīci, urbjmašīnu, mikseri maisījuma sagatavošanai, mērlenti, limenrādi, metāla leņķi, robotu špaktellāpstiņu, gumijas āmuriņu, flīžu krustiņus, kā arī lampu darbavietas apgaismošanai.

DARBA APSTĀKĻI Flizētājs strādā iekštelpās, lielākoties apkurinātās, jo viņš būvniecības objektā darbojas kā viens no pēdējiem speciālistiem. Objektos ārā flizētājs strādā, ja gaisa temperatūra nav zemāka par +5°C.

Flizētājs strādā astoņu stundu darba dienu. Dažkārt darbs jāveic vakaros vai brīvdienās, atkarībā no vienošanās ar pasūtītāju, jo, piemēram, virtuves sienas flīzē pēc mēbeļu iebūvēšanas, vannasistabu – pēc santehnikas uzstādīšanas.

Flizētājam ir saskare ar dažādām ķīmiskām vielām – iespējama alerģiska reakcija.

DARBA IESPĒJAS Flizētājs var strādāt būvniecības uzņēmumos vai arī kā pašnodarbināta persona visdažādākajos būvobjektos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama arodizglītība flizētāja profesijā. Mācību ilgums – 3 gadi. Strādājot par mācekli pie pieredzējuša flizētāja, var iegūt papildus praktiskas iemaņas, kas noder flizētāja profesijā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga flizētāja profesijā ir 500–650 latu. Atalgojums ir atkarīgs no flizējuma sarežģītības pakāpes, piemēram, sienu konfigurācijas vai flizējuma raksta.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Stiklinieks 7135 01

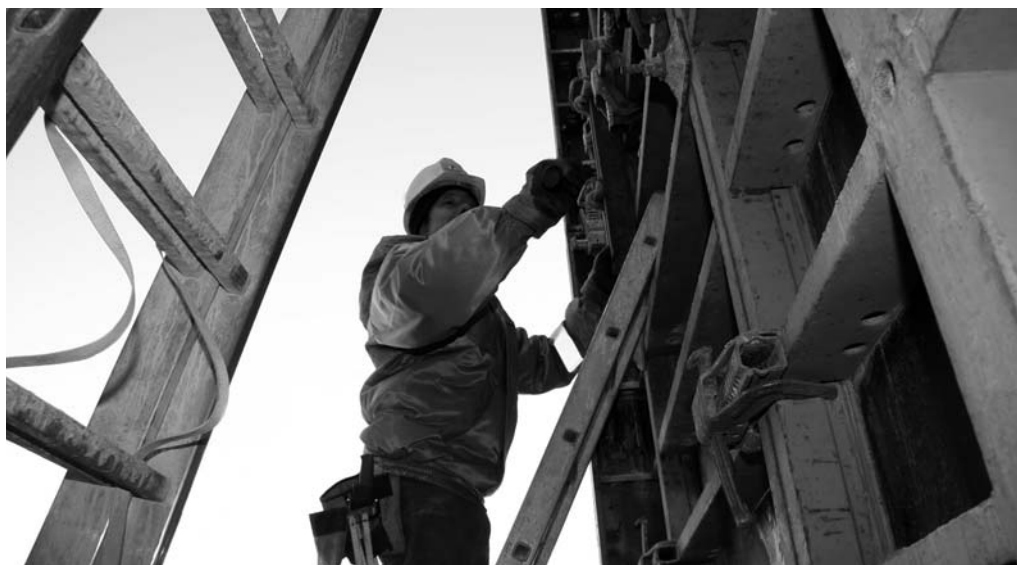
Krāsotājs 7141 06

Apmetējs 7133 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev pietiek pacietības, piemēram, likt kopā mozaikas gabaliņus? Vai darba sākumā spēj iztēloties galarezultātu?

Flizētājam būtiska ir ne tikai pacietība un precizitāte, bet arī tehniskā domāšana un laba stila izjūta. Ja tavās vai draugu mājās noris remontdarbi, iesaisties tajos, kā arī piedāvā savu palīdzību flizēšanas darbos kādam pieredzējušam meistaram!

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika (ģeometrija), tehniskā grafika, vizuālā māksla un sports.

NAMDARIS (BŪVGALDNIĒKS)

KODS 7124 01

DARBA SATURS Namdaris montē gatavas koka būvkonstrukcijas. Viņš ierīko koka vai ģipškartona starpsienas un griestus, koka grīdas; montē un iebūvē durvis, logus, palodzes; izbūvē koka karkasa sienas, kā arī jumta konstrukcijas vai terases. Namdaris būvē ēkas no koka (karkasa un vairogu ēkas) vai montē koka paneļu ēkas, kā arī montē koka margas, žogus un vārtus. Tāpat viņš veic remontdarbus – demontē bojātās vai savu laiku nokalpojušās detaļas un aizstāj tās ar jaunām. Namdaris arī izgatavo un uzstāda veidņus, betonē, ierīko siltumizolāciju un jumta segumu, piemēram, šķindeļu vai kārniņu, izgatavo un uzstāda vienkāršas koka kāpnēs.

Namdaris darbu sāk ar darināmo objektu zīmējumu, skiču un projektu izpēti. Pēc tiem viņš aprēķina, kāda veida, izmēra un daudzuma kokmateriāli būs nepieciešami. Namdaris novērtē kokmateriālu kvalitāti un, ja nepieciešams, novērs defektus. Pirms katras detaļas iebūvēšanas viņš pēc projekta ar zīmuli un lineālu atzīmē detaļas izmērus, lai zinātu, kā griezt vai ēvelēt. Savienojot atsevišķas konstrukcijas detaļas, viņš samontē izstrādājumu un iebūvē to pēc projekta paredzētajā vietā.

Logu rāmji, durvis ar visu rāmi, sienas skapji tiek izgatavoti kokapstrādes ražotnē un gatavā veidā (arī nokrāsoti vai nolakoti) tiek atvesti uz būvobjektu. Namdaris tos nostiprina pēc projekta paredzētajā vietā, ieliek slēģus, rokturus un atslēgas.

Koka būvkonstrukcijas, ko namdaris izbūvē būvobjektā (terases, starpsienas), viņš pats sagatavo apstrādei – gruntē, tad krāso vai lako, apstrādā ar speciāliem aizsarglīdzekļiem pret apkārtējās vides ietekmi.

Daudz darba namdarim ir objekta celtniecības sākuma posmā: celtniecības laukums jāierobežo ar žogu, jāierīko paligtelpas, jāsamontē sastatnes.

Namdaris var specializēties: jumta konstrukciju montāžā, guļbūvju būvniecībā vai restaurācijā.

Kā pašnodarbinātai personai namdarim papildus laiks jāvelta klientu meklējumiem, darbam ar dokumentiem, veicamo darbu plānošanai, būvniecības objekta dizaina izstrādei, kā arī darbinieku (piemēram, mācekļa) piesaistišanai un apmācīšanai.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Namdaris darbā lieto rokas instrumentus, piemēram, zāģus, ēveles, cirvjus, kaltus, āmurus, vīles, urbjus; ierīces, piemēram, elektrozāģus, rīpzāģus, ķēdes zāģus, garenfrēzes, elektroēveles, urbjmašīnas, slīpripas, slīpmašīnas. Viņš arī strādā ar vienkāršiem ģeodēziskiem instrumentiem, piemēram, svērtēni, līmeņrādi, nivelieri. Namdaris izmanto krāsas, lakas, ķīmiskas vielas virsmas apstrādei; detaļu sastiprināšanai viņš lieto, piemēram, līmes, naglas, tapas, savilces. Aizsardzībai pret ķīmiskām vielām namdaris lieto masku vai respiratoru.

DARBA APSTĀKĻI Namdaris strādā gan telpās, gan ārā, viņš var strādāt gan lielā augstumā, gan arī pazeminātā gaisa temperatūrā. Namdaris strādā astoņu stundu darba dienu. Vasarā, kad ir labvēlīgāki laika apstākļi darbam ārā, viņš var strādāt garāku darbadienu.

DARBA IESPĒJAS Namdaris var strādāt būvniecības, remonta un restaurācijas uzņēmumos vai arī kā pašnodarbināta persona.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība, ko var apgūt 4 gadu laikā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga namdara profesijā ir 400–800 latu. Algas apmērs atkarīgs no profesionalitātes, darba pieredzes, kā arī sezonas – laika posmā no maija līdz oktobrim darba var būt vairāk, līdz ar to peļņa lielāka.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Jumīķis 7131 01

Grīdas klājējs 7132 01

Mēbeļu galdnieks 7422 16

Būvizstrādājumu galdnieks 7124 02

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev sagādā gandarījumu uzskatāms un uzreiz redzams darba rezultāts? Vai tev patīk darboties ar dažādiem materiāliem un instrumentiem? Vai esi iepriecinājies tuviniekus ar kādu paša izgatavotu māsaimniecības priekšmetu, piemēram, dārza solu vai smilšu kasti bērnu spēļlaukumam?

Vai, kaut ko izgatavojot, esi ievērojis, kā atšķiras izstrādājumi un to lietošanas lietderība atkarībā no materiāliem, kurus esi izmantojis – pieredze materiālu izmantošanā ir ļoti būtiska namdara profesijā. Tāpat svarīgas ir prasmīgas rokas, precizitāte un labs acumērs (lai varētu noteikt griezuma līdzenumu, gludumu un detaļu paralēlumu), ko var trenēt, piemēram, radinoties noteikt dažādus lielumus un attālumus bez precīzas mērīšanas, kā arī rasējot. Rasēšana attīstīs arī abstrakto domāšanu un telpisko uztveri.

Izjust šīs profesijas specifiku un darba ikdienu var, iesaistoties dažādos būvniecības darbos – gan savās vai draugu mājās, gan, piemēram, brīvlaikā, strādājot par palīgu kādā būvuzņēmumā.

Labas komunikācijas spējas savukārt noderēs, lai spētu ātri un veiksmīgi sadarboties produktīvam komandas darbam, kā arī ja vēlies strādāt kā pašnodarbinātais speciālists.

Šajā profesijā būtisko fizisko izturību veicinās visdažādākās sporta nodarbības.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika (sevišķi ģeometrija), ķīmija, tehniskā grafika un sports.

MŪRNIĒKS

KODS 7122 08

DARBA SATURS Mūrnieks mūrē ēkas sienas, piemēram, no ķieģeļiem, vieglbetona blokiem, keramzīta blokiem, akmens, kā arī specializējas krāšņu, kamīnu un skursteņu mūrēšanā.

Darbu mūrnieks sāk ar mūrējamā objekta zīmējumu, skiču vai rasējumu izpēti. Noskaidrojis, kādi būvmateriāli tiks izmantoti, mūrnieks aprēķina materiālu izvietojumu (piemēram, pilnu ķieģeļu rindu, lai izveidotu stūrus, logu un durvju aillas), sagatavo materiālus un pārbauda to kvalitāti. Viņš maisītājā sagatavo saistvielu (javu), ko izmanto izvēlēto būvmateriālu sastiprināšanai: sajauc javu no cementa, ūdens un grants vai arī rūpnieciski sagatavota sausā maisījuma un ūdens. Dažkārt javai pievieno sīkus keramzīta graudus vai ķīmiskas piedevas, lai java būtu plastiska, arī mūrējot aukstā laikā. Limējot vieglbetona blokus ar limjavu, mūrnieks izmanto rūpnieciski ražotu metāla kasti ar caurumiem, ko piepilda ar limjavu, un velkot to pār bloku, limjava klājas vienmērīgā kārtā.

Mūrējot objektu, mūrnieks precīzi ievēro rasējumos norādītos izmērus un formas konfigurāciju (apveidu). Mūrniekam svarīgs ir arī labs acumērs, lai noteiktu ķieģeļa novietojumu rindā un javas klājuma biezumu. Vispirms ar speciālu lāpstiņu – ķelli – mūrnieks uzklāj un izlīdzina javas kārtu, virs kuras uzliek ķieģeļu, akmens vai bloku kārtu. Katru iemūrējamo ķieģeli mūrnieks noregulē, lai rinda būtu vajadzīgajā konfigurācijā. Kad ķieģelis atrodas istajā vietā, viņš to piespiež un nolidzina apkārt izspiesto javas kārtu, tā turpina kārtu pēc kārtas. Mūrēšanas laikā mūrnieks pastāvīgi ar līmeņrādi, svērtēni un mērlenti kontrolē, vai mūrējamais objekts veidojas paredzētajā izmērā un konfigurācijā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Mūrnieks darbā izmanto sastatnes, maisītāju, spaini, lāpstu, ķerru vai trīsi – būvmateriālu pārvietošanai mazos objektos, pacēlājus (liftus vai celtņus) – būvmateriālu pārvietošanai lielos objektos, ķelli, metāla kasti ar caurumiem un limjavu, kā arī līmeņrādi, svērtēni un mērlenti. Mūrējot skursteņu galus, mūrnieks strādā alpinistu aprīkojumā.

DARBA APSTĀKĻI Mūrnieks strādā gan ārā, gan iekšelpās. Mūsdienu būvmateriālu tehnoloģijas ļauj būvniecības darbus veikt arī aukstā laikā.

Mūrnieks strādā astoņu stundu darba dienu, tomēr, izmantojot labus laika apstākļus, kad strādāt ir ērtāk, kā arī vasarā, kad dienas ir garākas, mūrnieks strādā vairāk par astoņām stundām dienā, dažkārt arī brīvdienās.

Mūrnieka darbā jāērķinās ar putekļiem, strādāšanu neērtās pozās, ar darbu augstumā, kā arī ar smagumu celšanu un pārvietošanu. Roku ādai regulāri saskaroties ar javu, var veidoties ādas iekaisums, lai no tā izvairītos, mūrniekam jālieto speciāli cimdi.

DARBA IESPĒJAS Mūrnieks var strādāt būvniecības uzņēmumos, kas nodarbojas ar dažādu objektu būvniecību, remontu vai restaurāciju. Mūrnieks var būt arī pašnodarbināta persona.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama arodizglītība mūrnieka profesijā. Mācību ilgums – 2 līdz 3 gadi. Strādājot būvuzņēmumā par mācekli, var iegūt papildus praktiskas zināšanas, kas noder mūrnieka profesijā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga mūrnieka profesijā ir 450–800 latu. Atalgojums atkarīgs no darba apjoma. Vasarā, kad būvapjomi ir lielāki, iespējams nopelnīt pat dubultu vidējo samaksu.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Betonētājs 7123 01

Kamīnu licējs 7122 12

Celtnieks 7121 01

Namdaris 7124 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev sagādā gandarījumu labi izpildīt kādu fizisku darbu? Vai tev ir svarīgi redzēt tūlītēju darba rezultātu? Vai esi pacietīgs? Vai kļūmes, neprecizitātes gadījumā spētu darbu sākt no gala?

Mūrniekam nepieciešama pacietība, precizitāte, atbildības izjūta, fiziska izturība. Sporta nodarbībās vari trenēt acumēru, roku veiklību un kustību koordināciju, kā arī līdzsvara izjūtu. Savukārt pacietību un precizitāti, vari attīstīt, pievēršot šim īpašībām uzmanību arī, veicot gan visikdienišķākos pienākumus, gan piedaloties kādās ar praktisku darbību saistītās interešu grupās, piemēram, lidmodeļu, planieru un ūdenstransporta modeļu izgatavošanas pulciņā, izmanto iespēju piedalīties dažādos celtniecības un remontdarbos.

Vērigums ikdienā, pievēršot uzmanību dažādiem ēku mūrēšanas veidiem, var lieti noderēt, nākotnē pašam veicot šos darbus!

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, tehniskā grafika un sports.

JUMIĶIS

KODS 7131 01

DARBA SATURS Jumiķis klāj jumtus, izmantojot dažādus jumtu seguma materiālus, piemēram, skārdu, koka skaidas, niedres, bitumena šindeļus, māla vai betona dakstiņus, zaļo klājumu.

Uzsākot darbu, jumiķis tiek ar klientu, izzina viņa vajadzības, apskata objektu, celtni, kur jumts jāmontē. Viņi vienojas par jumta segumam vispiemērotāko un klienta gaumei, vēlmēm, materiālām iespējām atbilstošāko materiālu. Jumiķis izvērtē darba apjomu un specifiku, tad, zinot konkrētā jumta seguma īpašības, izstrādā jumta uzklāšanas plānu un sastāda izmaksu tāmi. Ja pasūtītājs ir apmierināts ar potenciālo darbu izmaksām, jumiķis pasūta materiālus.

Jumiķis demontē (noņem) veco jumta segumu, dēļa klāju, vēlreiz apskata, kādā stāvoklī ir spāres: ja spāres ir labā stāvoklī – uzsāk jumta uzklāšanu, ja spāres ir bojātas – tās maina. Tālāk jumiķis ieklāj kondensāta plēvi, uzstāda distancera latas, ieklāj dēļu klāju, uzstāda notekrenes, lāseņus, uzklāj jumta segumu (valcprofilu vai profilēto metālu), uzstāda vēja malas, iestrādā skursteņus, lūkas un citas apdares.

Dažādiem jumta materiāliem ir atšķirīgas uzklāšanas tehnoloģijas. Ja celtnē ir ar kādiem neparastiem arhitektoniskiem veidojumiem un līdz ar to nav iespējams uzklāt standartformas segumu, jumiķis izdomā, kā segumu uzklāt šajās nestandarta vietās, piemēram, nepieciešamo formu izgriež, ja jumta materiāls ir miksts, vai izloka, ja jumts tiek veidots no metāla, piemēram, vara, skārda. Tad, sākot ar jumta malu, sāk seguma uzklāšanu, ļoti rūpīgi savienojot visas izstrādātās detaļas, tā jumtu padarot mitruma un sala izturīgu.

Tā kā jumiķis gandrīz vienmēr strādā lielā augstumā, lai garantētu darba drošību un pasargātos no kritiena līdzsvara zaudēšanas gadījumā, viņš ar speciālu aprīkojumu (ko lieto arī alpinisti) izveido drošinājuma savienojumu starp sevi un kori.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Jumīķis darbā lieto dažādus darbarīkus, piemēram, falcstangas, pelikānšķēres, lokšķēres, taisnās šķēres, likās šķēres, dažādus locīšanas aparātus, falcdzelzi, akumulatora urbmašīnu, perforatoru, bīdmēru, dažādus āmurus. Rasēšanas darbu veikšanai viņš izmanto datoru un specializētas datorprogrammas, kā arī papīru, dažādus lineālus, zīmūļus. Drošības nodrošināšanai jumīķis lieto, piemēram, virves, troses, karabīnes, āķus.

DARBA APSTĀKĻI Jumīķis strādā ārā, jebkuros laika apstākļos. Tā kā jumtu uzklāšana ir paaugstinātas bīstamības darbs, jumīķis stingri ievēro darba drošību. Jumīķis strādā astoņu stundu darba dienu, tomēr, lai izpildītu lielus pasūtījumus īsā laika posmā un izmantotu labus laika apstākļus, viņš bieži strādā virsstundas, kā arī brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Jumīķis var strādāt privāttuzņēmumos, valsts iestādēs un kā pašnodarbināta persona.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama arodizglītība celtniecībā. Mācību ilgums – 3 gadi. Trīs gadus praktiski strādājot par mācekli, var iegūt zeļļa diplomu. Lai iegūtu jumīķa meistara diplomu, nepieciešama arodizglītība skārdnieka specializācijā vai zeļļa diploms un 8 gadu darba pieredze jumīķa profesijā, vidējā izglītība.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga jumīķa profesijā ir 200–2000 latu. Atalgojums atkarīgs no darba vietas, darba apjoma, jumīķa darba pieredzes un profesionalitātes. Strādājot kā pašnodarbinātajai personai, arī atalgojums var būt augstāks.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Skārdnieks 7129 05

Celtnieks 7121 01

Namdaris (būvģaldnieks) 7124 01

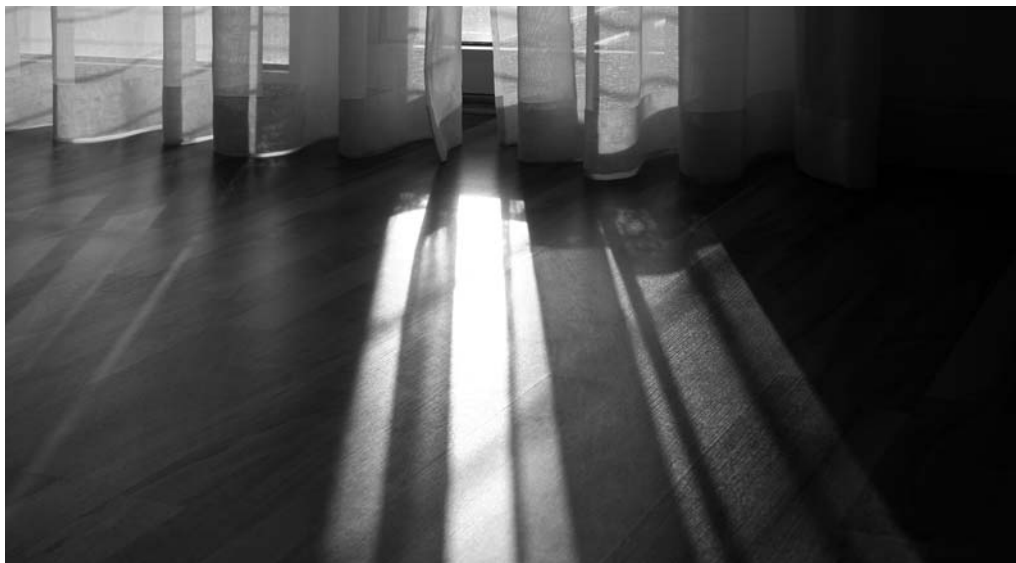
KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista celtniecības darbi? Vai tev ir svarīgi strādāt darbu, kura rezultātu iespējams redzēt uzreiz? Vai tu nebaidies no augstuma? Vai tev patīk strādāt brīvā dabā un vai tevi nebaida nelabvēlīgi laika apstākļi?

Jumīķa profesijā būtiska ir laba līdzsvara izjūta, kustību precizitāte, kā arī drošības izjūta, atrodoties augstu virs zemes. Šīs iemaņas iespējams trenēt, regulāri nodarbojoties ar sportu, turklāt izvēloties sporta veidus, kas attīsta līdzsvara izjūtu un fizisku izturību, piemēram, sporta vingrošana, klinšu kāpšana, alpinisms.

Jumīķim svarīga ir roku veiklība, kā arī labs acumērs, ko var attīstīt zīmējot un rasējot. Intereses pēc salīdzini savus priekšstatus par dažādu priekšmetu garumu un platumu ar rezultātiem, ko iegūsi, šos priekšmetus pēc tam izmērot. Regulāri trenējot šīs iemaņas, varēsi jau pēc acumēra nekļūdīgi noteikt priekšmetu izmērus.

Ja vēlies strādāt kā pašnodarbināta persona, svarīgi attīstīt labas komunikācijas prasmes, lai veidotu kontaktus un iegūtu klientus. Tāpat nepieciešama ir prasme pieņemt lēmumus. Attīsti savu izlēmīgumu, cenšoties vienmēr īstenot savus nodomus!

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā mājsaimniecība, tehniskā grafika, matemātika un sports.

GRĪDAS KLĀJĒJS

KODS 7132 01

DARBA SATURS Grīdas klājējs sagatavo pamatni grīdas ieklāšanai un ieklāj izraudzīto (atkarībā no telpas, piemēram, sadzīves, reprezentācijas, saimniecības, sabiedriskā) grīdas segumu – materiāls var būt ruļļveida vai plāksņu, piemēram, linolejs, vai mikstais segums (paklāji), lamināta vai koka. Grīdas klājējs ierīko arī dekoratīvas grīdas – segums tiek piegriezts un ieklāts tā, lai veidotos ornamenti.

Pirms darba uzsākšanas grīdas klājējs iepazīstas ar projektu, izplāno veicamā darba operācijas un iekārto darba vietu. Viņš izvēlas un sagatavo nepieciešamos materiālus un instrumentus, kā arī palīgpriekojumu. Grīdas klājējs novērtē pamatni, tā saukto melno grīdu – betona, saplāksņa vai grīdas ģipškartona izklājumu, pārbauda, vai tā ir nolīmeņota un stabila, veic tās atbilstošu apdari pirms gala seguma uzklāšanas – izvēlas pamatni izlīdzinošos materiālus un sagatavo pamatni grīdas ieklāšanai – attauko vai atputekļo to. Viņš sagatavo limjavu un špakteļmasu, piegriež grīdas materiālu saskaņā ar izstrādāto projektu un tā tehniskajiem zīmējumiem. Tālāk grīdas klājējs ieklāj plāksņu vai ruļļveida materiālu segumu un pielīmē to pamatnei. Ieklājot, piemēram, linoleju, pamatnei jābūt ideāli gludai, pretējā gadījumā linolejs “nokopēs” pat smilšu graudiņus, kas palikuši zem tā.

Ieklājot dekoratīvo grīdu, grīdas klājējs sagatavo šablonus, piegriež un pielīmē materiālu atbilstoši projektam. Pielīmēto lokšņu saduršuves viņš sametina ar špakteļmasu. Darbu nobeigumā grīdas klājējs uzstāda grīdlistes un veic grīdas virsmas galīgo apstrādi, notīrot to ar materiālam atbilstošiem tīrīšanas līdzekļiem, piemēram, dabīgo linoleju ievasko, ar speciāliem šķidrumiem tīra, attauko, atputekļo un ar speciālām eļļām ieeļļo koka dēļu grīdu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Grīdas klājējs darbā lieto rokas mehāniskos instrumentus, piemēram, griezējinstrumentus, lineālu, mērlenti, līmeņrādi; mehāniskās ierīces, piemēram, maisītājus, slipmašīnas, kā arī speciālu materiālu sakausēšanas ierīci.

DARBA APSTĀKĻI Grīdas klājējs strādā iekšējās telpās – telpās, kur tiek veikta grīdas seguma izklāšana, jaunbūvēs vai remontējamās ēkās. Viņš strādā astoņu stundu darba dienu. Grīdas klājējs aizsardzībai pret putekļiem un ķīmisko vielu izgarojumiem izmanto sejas masku vai respiratoru.

DARBA IESPĒJAS Grīdas klājējs var strādāt būvniecības, remonta un restaurācijas uzņēmumos vai kā pašnodarbināta persona.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība vai arodizglītība. Mācību ilgums ir 3–4 gadi. Par grīdas klājēju var specializēties, strādājot pie meistara par mācekli.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga grīdas klājēja profesijā ir 350–800 latu. Atalgojums atkarīgs no darba attiecību formas, piemēram, ja grīdas klājējs strādā kā pašnodarbināta persona, viņš var saņemt samaksu, sākot no 20 latiem dienā, vai atkarībā no klājamās grīdas laukuma, telpas konfigurācijas un seguma materiāla.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Namdaris (būvgaldnieks) 7124 01

Flizētājs 7122 03

Parketa klājējs 7132 02

Plāksnišu klājējs 7132 03

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai augstu vērtē labas amata prasmes un vai tev patīk sava darba rezultātu redzēt uzreiz pēc darba beigšanas? Vai pievērs uzmanību gan padarītā darba kvalitātei kopumā, gan labi nostrādātām detaļām?

Grīdas klājēja profesijā būtiskas ir prasmīgas rokas, precizitāte un labs acūmērs, ko var trenēt, piemēram, cenšoties noteikt dažādus lielumus un attālumus pēc acūmēra un salīdzinot, cik precīzi tas saskan ar patiesajiem mēriem, kā arī rasējot un zīmējot. Priekšstatu par grīdas klājēja darbu var gūt, brīvajā laikā strādājot par palīgstrādnieku kādā būvbrigādē.

Šajā profesijā būtisko fizisko izturību veicinās sporta nodarbības un ikdienišķas fiziskas aktivitātes.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika (sevišķi ģeometrija), tehniskā grafika un sports.

APMETĒJS

KODS 7133 01

DARBA SATURS Apmetējs apstrādā ēku ārsienas un iekštelpu sienas un griestus ar apmetuma materiāliem, veidojot ugunsizturīgas un skaņu aizturošas virsmas, virsmu apstrādei izmantojot izturīgu ģipša vai cementa apmetumu vai epoksidsveķu materiālus. Apmetējs veido durvju un logu ailas, kā arī dekoratīvus apmetuma elementus.

Apmetējs sagatavo virsmu apmetuma uzklāšanai, īpaši kvalitatīvi pirms dekoratīvā apmetuma uzklāšanas, – noņem veco apmetumu vai gruntē betona paneļus. Viņš piestiprina virsmai skaņas vai siltumizolācijas plāksnes, klāj apmetuma kārtu. Iekštelpu virsmām apmetējs parasti uzklāj divas apmetuma kārtas: pirmā kārtā veido pamatu (tā saukto grunti), otrā kārtā (tiek saukta arī par balto kārtu) ir ģipša apmetums.

Apmetējs galvenokārt izmanto rūpnieciski sagatavotus sausos maisījumus – precīzās devās sajauktas apmetuma sastāvdaļas, piemēram, iekštelpām – ģipša maisījumus, ārtelpām – cementa un smilšu maisījumus, minerālajam jeb dekoratīvajam apmetumam maisījumā ir granīta, marmora vai kādu citu minerālu graudiņi, šo dekoratīvo apmetumu apmetējs klāj tikai vienā kārtā.

Apmetējs strādā ar speciālām elektriskām apmetuma mašīnām, kas ir pievienotas pie ūdensvada: speciālā tvertnē ieber sauso maisījumu; nospiežot attiecīgas pogas, tiek pievadīts nepieciešamais ūdens daudzums un tiek sajaukts apmetuma maisījums. Sagatavoto apmetuma masu apmetējs izsmidzina uz sienas vai griestiem, pēc tam izlīdzina ar viļņveida kustībām, izmantojot speciālas lāpstiņas.

Kamēr pēdējā apmetuma kārtā vēl nav nožuvusi, ar suku vai lāpstiņu apmetējs veido reljefu zīmējumu. Sarežģītu dekoratīvu darbu veikšanai apmetējam nepieciešamas mākslinieciskas iemaņas. Saskaņā ar arhitektu izstrādāto dekoratīvā dizaina projektu apmetējs sagatavo nepieciešamo apmetuma masu, ielej īpaši sagatavotās veidnēs un ļauj sacietēt, pēc tam nostiprina dekoratīvo elementu tam paredzētajā vietā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Apmetējs darbā lieto, piemēram, speciālas apmetuma izstrādes mašīnas, apmetuma lāpstīņas, suku. Viņš izmanto sastatnes un kāpnes. Lai pasargātu acis un ādu no apmetuma materiālu putekļu, ķīmisko vielu kairinājuma, apmetējs lieto individuālos aizsarglīdzekļus, piemēram, sejas maskas, aizsargbrilles un cimdus.

DARBA APSTĀKĻI Apmetējs strādā gan iekšelpās, gan ārā. Viņš strādā astoņu stundu darba dienu. Lielos objektos, kad jāuzklāj lielas platības, darbs var būt maiņās, jo apmetuma uzklāšanas procesam jābūt nepārtrauktam. Darbs nereti noris augstumā, tāpat dažādos laika apstākļos, kā arī ilgstoši sasprindzinot vienu muskuļu grupu, piemēram, vairākas stundas strādājot ar paceltām rokām.

DARBA IESPĒJAS Apmetējs var strādāt būvuzņēmumos vai arī kā pašnodarbināta persona.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama arodizglītība celtniecībā. Mācību ilgums – 3 gadi. Nepieciešamās iemaņas iespējams apgūt, arī strādājot par mācekli.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga apmetēja profesijā ir 400–460 latu un vairāk. Atalgojuma apmērs atkarīgs no konkrētā uzņēmuma, speciālista darba pieredzes, kā arī no tā, vai apmetējs strādā kā darba ņēmējs vai ir pašnodarbinātais.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Krāsotājs 7141 06

Flizētājs 7122 03

Apdares darbu tehniķis 3112 17

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai augstu vērtē labas amata prasmes un vai tev patik sava darba rezultātu redzēt uzreiz pēc darba beigšanas? Vai pievērs uzmanību gan padarītā darba kvalitātei kopumā, gan labi nostrādātām detaļām? Vai tev ir attīstīta līdzsvara izjūta un vai esi fiziski izturīgs? Vai tev veicas darbi, kur nepieciešama precizitāte?

Lai strādātu ar darba veikšanai paredzētajiem mehānismiem, apmetējam būtiska ir tehniskā domāšana. Tāpat viņam vajadzīga telpiskuma izjūta un mākslinieciskas dotības, veidojot dekoratīvos apmetuma elementus, šīs iemaņas trenēs zīmēšana, veidošana un rasēšana. Ja ir iespēja piedalīties kādu remontdarbu veikšanā, tas veicinātu gan praktisko iemaņu veidošanos, gan arī pieredzi par būvniecības darbu specifiku. Specializētos izdevumos var atrast daudz lietderīgas informācijas gan par jaunumiem un iespējām būvniecības tehnoloģijās, gan gūt pirmo ieskatu par plašo būvmateriālu klāstu, jo, pateicoties dažādām mūsdienu tehnoloģiskajām iespējām, apmetēja, kā arī citu būvniecības profesiju darbs ir kļuvis ļoti radošs. Vērigums ikdienā, pievērsot uzmanību dažādiem ēku apdares veidiem, var lieti noderēt, nākotnē pašam veicot šos darbus.

Apmetēja profesijā būtiska ir arī fiziska izturība. Te lieti noderēs sporta nodarbibas. Tās vajadzīgas arī ķermeņa fiziskai norūdišanai, turklāt būtu ieteicami sporta veidi līdzsvara izjūtas attīstīšanai, pierašanai pie augstuma, piemēram, klinšu kāpšana.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, ķīmija, tehniskā grafika, mājsaimniecība un sports.

SKĀRDNIEKS

KODS 7129 05

DARBA SATURS Skārdnieki izgatavo palodzes, jumtu sateknes, jumtu kores, karnīzes, lāseņus, durvju ailes, logu apmales, ventilācijas izvadus, skursteņu cepures, skursteņu pieslēguma elementus, krāšņu aizbīdņus, renes, noteku un ventilācijas caurules un citus elementus. Skārdnieks no skārda izgatavo pasūtītās detaļas, izmērot, atzīmējot, griežot, lokot un gofrējot skārda loksnes.

Skārdnieks pieņem pasūtījumus no klientiem un izgatavo klienta pasūtīto detaļu, balstoties uz rasējumu vai klienta precīzu stāstījumu. Skārdnieks aprēķina izgatavojamo detaļu izmērus; ja rasējumā trūkst kādas detaļas, to papildina, tad piemeklē klienta izvēlētajam izstrādājumam atbilstošu skārda veidu. Pēc rasējuma parametru aprēķināšanas skārdnieks iezīmē uz skārda loksnes detaļu kontūras un atzīmē locījuma līnijas; saskaņā ar tām skārdnieks novieto loksni uz mehāniskās lokāmās mašīnas, kur tā tiek salocīta. Detaļu izgriež uz skārda griežamā galda. Pirms griešanas skārdnieks pārliecinās, vai izvēlēts pareizais skārda veids un vai izmēri ir pareizi.

Skārdnieki meistari specializējas nestandarta detaļu izgatavošanā. Pie nestandarta detaļām pieder, piemēram, palodzes ar izgriezumiem, skursteņu elementi, stabu cepurītes. Lai tos izgatavotu, ražošanas meistari lieto speciālu lokāmo mašīnu ar izņemamām segmentu matricām. Skārdnieki meistari bieži tiek ar pasūtītāju, lai noskaidrotu un atbilstoši realizētu tā vēlmes.

Ražošanas skārdnieki nodarbojas ar standarta vai lielapjoma pasūtījumu izgatavošanu. Lielākos uzņēmumos skārdnieka funkcijas veic vairāki cilvēki – viens no viņiem (atzīmētājs) nodarbojas ar detaļu atzīmēšanu, bet pie mehāniskās lokāmās mašīnas strādā divi vai trīs cilvēki. Ja uzņēmumā ir kompjuterizēta lokāmā mašīna, atzīmēšana netiek veikta, jo locījumu parametri tiek ieprogrammēti. Tādā gadījumā skārdnieki tikai sagriež sagataves un seko līdzi automatizētajam griešanas procesam; lai veiktu šo automatizēto procesu, personāls pabeidz īpašus instrukcijas kursus. Pēc griešanas skārdnieki savāc atgriezumus un nogādā tos uz speciāliem savākšanas konteineriem.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Skārdnieki darbā lieto specializētas un standarta skārda lokāmās iekārtas, mehāniskās grieznes, skārdnieka šķēres, kalkulatoru izmēru aprēķināšanai, bidmēru, ruleti mērišanai, dažādus kancelejas piederumus; lielākās darbnīcās – individuālo zīmogu.

DARBA APSTĀKĻI Darba vide ir atkarīga no specializācijas. Ražošanas skārdnieki galvenokārt strādā iekštelpās – darbnīcās vai angāros, kurās var būt putekļi un skaņas piesārņojums. Skārdnieki meistari mēdz doties uz objektu, kas var atrasties gan iekštelpās (caurules un krāsns elementi), gan ārā (skursteņi, palodzes). Mērot vai uzstādot detaļas, iespējama fiziska slodze – stiepšanās, stāvēšana uz kāpnēm, ilgstoša pieliekšanās vai atrašanās tupus. Pastāv risks sagriezties ar skārda atgriezumiem vai savainoties griežot, bet jaunākie griežamie galdi ir aprīkoti ar drošības tehnoloģijām, kas novērš iespēju savainoties. Visbiežāk skārdnieki strādā astoņu stundu darba dienu, dažkārt darbs, it īpaši ražošanas skārdniekiem, var būt maiņās pēc iepriekš saskaņota darba grafika un neregulārās nedēļas dienās (piemēram, divas dienas jāstrādā, divas ir brīvas).

DARBA IESPĒJAS Skārdnieki var strādāt privātuzņēmumos, celtniecības firmās un būvfirmās, dažādās ražotnēs, kā arī pildīt individuālus pasūtījumus vai, ja konkrētais skārdnieks ir saņēmis amata meistara aplieciņu, mācīt citus skārdniekus izglītības iestādēs vai darbnīcās. Individuālu pasūtījumu veikšanai nepieciešama amatnieka karte, ko izsniedz skārdniekiem ar vismaz 5 gadu darba pieredzi, un individuālā komersanta reģistrācijas aplieciņa.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Skārdnieka profesiju var apgūt arodizglītības iestādēs. Mācību ilgums ir 2–3 gadi. Profesiju var mācīties arī pie skārdnieka amata meistariem, papildus apmeklējot skārdnieku profesionālās apmācības kursus. Mācību ilgums ir aptuveni 2–3 mēneši.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga skārdnieka profesijā ir 220–740 latu. Ražošanā strādājošie skārdnieki saņem vairāk nekā montāžas skārdnieki vai individuālie komersanti, tāpat algas apmērs atkarīgs no skārdnieka darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Jumiķis 7131 01

Kalējs 7221 01

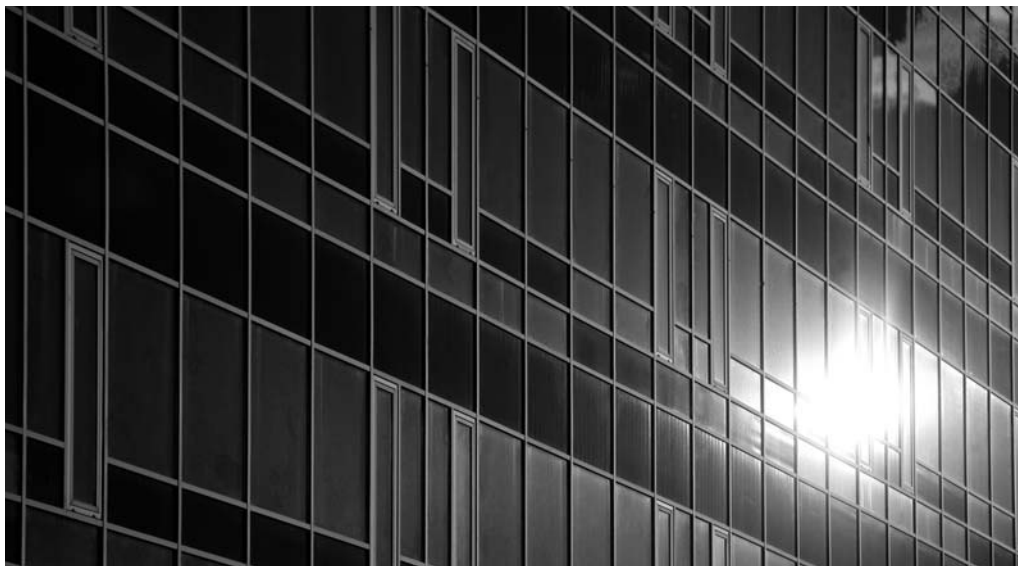
Metinātājs 7212 01

Celtnieks 7121 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk nodarboties ar dažādām celtniecības lietām? Vai augstu vērtē labas amata prasmes un vai tev patīk sava darba rezultātus redzēt uzreiz pēc darba beigšanas?

Ja tev patīk meistarot dažādas lietas un saista skārdnieka profesija, veicini sevi skārdniekam tik būtisko telpisko un tēlaino domāšanu, piemēram, pamēģini uzzīmēt dažādu sadzīves priekšmetu šķērgriezumus, darbojies ar tehniskajiem konstruktoriem, kā arī trenē precizitāti, acumēru, attīsti loģisko domāšanu.

No mācību priekšmetiem pievērs uzmanību mājsaimniecībai, tehniskajai grafikai un matemātikai.

STIKLINIEKS

KODS 7135 01

DARBA SATURS Stiklinieks atlasa, sagriež, slipē, pulē un nostiprina paredzētajā vietā visdažādākos stiklus, kā arī citus materiālus, kuri tiek izmantoti stikla vietā. Stiklinieks piegriež un ierāmē spoguļus, mēbeļu stiklus, piemēram, galda virsmas; ierāmē gleznas, iestiklo dušas kabīnes, uzstāda stikla durvis, nostiprina metāla kausējumus, ko izmanto stikla ietvariem; izgatavo pakešu logus, kā arī nomaina saplīsušos stiklus automašīnām.

Griežot stiklu ar rokas instrumentiem, stiklinieks to novieto uz stikla griežamā galda, nomēra un izdara atzīmes griešanas vietās. Lai griezuma līnija būtu līdzena, stiklinieks uzklāj plānu īpašas eļļas kārtiņu paredzētās griezuma līnijas garumā vai arī iegremdē griezējinstrumenta asmeni eļļā. Tad uzmanīgi, ar ļoti precīzu spiedienu, viņš veic stikla sadalīšanu nepieciešamajās sastāvdaļās. Strādājot ar ļoti liela izmēra stikliem stiklinieks (vai parasti vairāki stiklinieki) stiklu piestiprina speciāliem piesūcekņiem un ar tehnikas palīdzību to pārvieto uz vietu, kur paredzēta stikla apstrāde vai iestiprināšana.

Iestiklojot logus, stiklinieks loga stiklus nostiprina ar gumijas blīvēm, vispirms tās iestrādājot visapkārt loga ailei, tad ievieto tur stiklu un nostiprina stūrus un malas. Ja logu stiklu fiksēšanai tiek izmantotas metāla skavas un stiprinājumi, stiklinieks tos nostiprina loga ailēs. Loga iestiprināšanai izmantojot ķīti, stiklinieks vispirms ar to kārtīgi pārklāj loga ailes iekšējās malas, pēc tam ievieto tur stiklu, piespiež to, saskrūvē vai pienaglo ārējo ietvara daļu, kas notur stiklu paredzētajā vietā. Tad viņš ar ķīti noblīvē arī spraugas starp rāmi un stiklu, izlīdzina lieko ķīti un nošpaktelē loga rāmjus. Iestiklojot mākslas darbus vai iestiprinot mēbeļu stiklus, stiklinieks veic līdzīgas darbības – atbilstoši konkrētā izstrādājuma izgatavošanas metodikai. Veicot pasūtījuma izpildi, pēc darba beigšanas viņš noformē atbilstošu dokumentāciju, piefiksē pasūtījumu, izmaksas, noformē maksājuma kvītis.

Daži stiklinieki specializējas arī mozaiku un vitrāžu izgatavošanā. Lai izveidotu rūti no krāsaina stikla, viņš izstrādā izgatavojamās mozaikas vai vitrāžas skici, tad izgatavo šablonu, kuru izmanto, lai precīzi atzīmētu un izgrieztu atsevišķos stikla gabaliņus, kurus pēcāk savstarpēji savieno ar svina vai misiņa stieplēm. Mozaikas vai vitrāžas stiklinieks var veidot gan pēc saviem, gan mākslinieka zīmējumiem.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Stiklinieks darbā lieto gan rokas stikla griešanas instrumentus, gan elektroinstrumentus, piemēram, vinčas, zāģus, urbjmašīnas, frēzes, slīpripas. Stiklinieks izmanto ķītes, eļļas, vasku, saistvielu masu, skrūves, gumijas blīves, metāla skavas, metāla vai koka listes. Stiklu pārnēsāšanai vai rūts ievietošanai rāmī stiklinieks lieto rokturus ar piesūcekņiem. Lielu un smagu stikla gabalu pacelšanai viņš izmanto celtņi vai liftu ar īpašām nostiprināšanas ierīcēm.

DARBA APSTĀKĻI Stiklinieks strādā gan iekštelpās, gan ārā, iestrādes veicot speciāli iekārtotās darbnīcās. Viņš strādā astoņu stundu darba dienu. Nereti stiklinieki strādā lielā augstumā uz sastatnēm, savukārt, lai izvairītos no stikla putekļiem, lieto respiratorus vai speciālas sejas maskas, roku pasargāšanai no savainošanas – aizsargcimdus.

DARBA IESPĒJAS Stiklinieks var strādāt būvniecības un restaurācijas uzņēmumos, stikla pakešu logu ražotnēs, spoguļu rūpnīcā, kā arī remonta pakalpojumu uzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama arodizglītība būvdarbos. Mācību ilgums – 3 gadi. Nepieciešamās iemaņas iespējams apgūt, arī strādājot par mācekli.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga stiklinieka profesijā ir 200–500 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no speciālista profesionalitātes, darba pieredzes un darba specifikas, piemēram, izgatavojot vitrāžas, samaksa par darbu būs ievērojami lielāka.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Flīzētājs 7122 03

Skārdnieks 7129 05

Restaurators 3476 16

Būvizstrādājumu galdnieks 7124 02

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai augstu vērtē labas amata prasmes, un vai tev patīk sava darba rezultātu redzēt uzreiz pēc darba beigšanas? Vai zini, ka pieredzējuši stiklinieki pēc dzirdes spēj noteikt, vai stikls ir pārgriezts? Vai esi mēģinājis iestiklot loga rūti vai gleznu?

Stikliniekam nepieciešams gan fizisks spēks, gan spēja ļoti precīzi kontrolēt lietotā spēka daudzumu. Fiziskās spējas var attīstīt sportojot, kā arī esot aktīvam arī ikdienas gaitās, piemēram, ja iespējams, visur dodoties kājām.

Stikliniekam kā prasmīgam amatniekam nepieciešamas veiktas rokas un zināšanas par rokas un elektroinstrumentiem. Šīs iemaņas var attīstīt, izmantojot jebkuru iespēju piedalīties remontdarbos vai kādu priekšmetu izgatavošanā. Jebkāda remonta vai materiālu apstrādes darbos gūtās iemaņas lieti noderēs gan veiklības, gan precizitātes, gan darba iemaņu veicināšanai. Spēju lasīt tehniskos zīmējumus veicinās rasēšana, savukārt mākslinieciskās dotības, ja vēlies darboties kā vitrāžu izgatavotājs, veicinās piedalīšanās mākslas pulciņos, zīmēšana, gleznošana, kā arī stikla, keramikas un porcelāna apgleznošana.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā tehniskā grafika, fizika, ķīmija, mājsaimniecība un sports.

KAMĪNU LICĒJS

KODS 7122 12

DARBA SATURS Kamīnu licējs projektē un būvē kamīnus ēkās un atklātās teritorijās, viņš pārzina visu kamīna būves procesu.

Kamīnu licējs pasūtītāja iecerēs par kamīna novietojumu un izskatu savieno ar reālajām tā būvēšanas iespējām, viņš novērtē vietu, kurā paredzēts būvēt kamīnu, piemēram, vai pamats izturēs kamīna smagumu, kā nodrošināms savienojums ar dūmvadiem, cik liels darbs būs nepieciešams kamīna uzbūvēšanai. Kamīnu licējs darbojas pēc projekta, bet nereti kamīna novietojumu un arī izskatu nākas mainīt, lai to labāk iebūvētu – šādā gadījumā kamīnu licējs veic mērišanu un aprēķinus, pēc tam iezīmē un sagatavo vietu, kurā būvējams kamīns. Kamīnu licējam arī kā kamīnu projektētājam ir izpratne par telpas un kamīna dizainu, kamīna izvietošanas iespējām, kā arī par fizikas likumiem, kas nosaka gaisa plūsmas telpā, jo kamīnu vērtē pēc tā, vai tas labi novada dūmus.

Kamīnu licējs izplāno, kā kamīns tiks pievienots dūmvadam, un veido dūmu novadīšanas sistēmu – izkaļ dūmu novadīšanas ejas, iestiprina tajās aizvarus. Tā kā kamīnā tiek dedzināta atklāta uguns, tā būves procesā kamīnu licējs ievēro drošības noteikumus – raugās, lai, kamīnu kurinot, nevar izcelties ugunsgrēks.

Kamīnu licējs orientējas kamīna būvēšanā izmantotajos materiālos, prot konsultēt pasūtītāju par materiālu īpašībām un cenām, piemērotību konkrētajām telpām un pasūtītāja iecerēm. Kopā ar pasūtītāju kamīnu licējs izvēlas, no kādiem materiāliem kamīns tiks būvēts, iegādājas tos veikalā, aprēķinot nepieciešamo daudzumu. Atkarībā no kamīna veida kamīnu licējs mūrē kamīnu no ķieģeļiem vai akmeņiem, sastiprinot tos ar javu; vai arī stiprinājumam izmanto metāla un citu materiālu konstrukcijas. Būvēšanas laikā kamīnu licējs seko līdzi, lai kamīns atbilstu rasējumā norādītajiem izmēriem un formai, lai katrs elements būtu nostiprināts un nevarētu izkustēties. Kamīnu licējs pēc kamīna karkasa uzbūvēšanas veic arī ārējo apdari – piegriež, stiprina flīzes, apmet, krāso,

virsmu. Ja kamīns tiek likts jau izremontētā telpā, kamīnu licējs cenšas strādāt piesardzīgi, lai nesabojātu sienas vai grīdu. Pēc kamīna uzbūvēšanas un ārējās apdares kamīnu licējs novāc radušos būvgružus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Kamīnu licējs darbā izmanto plašu būvniecības instrumentu klāstu atkarībā no veicamā darba: apmetēja instrumentus, piemēram, rīvdēli, ķelles, šuvotājus, skrāpjus, špaktellāpstas; flizētāja instrumentus, piemēram, flīžu griezējus, urbjus un knaibles; krāsotāju instrumentus, piemēram, otas, sarenes, rullišus; metālkalēja piederumus, piemēram, zāģišus, āmurus, lodāmurus; mērinstrumentus, piemēram, līmeņrādi un mērlentes.

DARBA APSTĀKĻI Kamīnu licējs strādā pasūtītāja mājās – privātmājā vai dzīvoklī, arī ārtelpās, ja būvējams dārza kamīns. Lai iegādātos nepieciešamos būvniecības materiālus un piederumus – dodas uz to tirdzniecības vietām. Kamīnu licējs strādā vidēji astoņas darba stundas dienā – darba laiks atkarīgs no vienošanās ar pasūtītāju, kā arī veicamo darbu apjoma un specifikas.

DARBA IESPĒJAS Kamīnu licējs var strādāt būvniecības uzņēmumā, gan arī kā pašnodarbināta persona.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība celtniecībā. Mācību ilgums – 4 gadi pēc pamatizglītības iegūšanas. Kamīnu licēja amatā nepieciešama praktizēšanās, tāpēc par kamīnu licēju kļūst, vispirms strādājot par mācekli pie kamīnu meistara.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga kamīnu licēja profesijā ir 400–500 latu. Atalgojums atkarīgs no profesionalitātes un darba slodzes, kā arī no uzņēmuma algu politikas, kurā kamīnu licējs strādā.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Mūrnieks 7122 08

Namdaris 7124 01

Krāšņu podnieks 7122 07

Ugunsdrošo krāšņu celtnieks 7122 10

Apmetējs 7133 01

Flizētājs 7122 03

Dūmeņu mūrnieks 7122 09

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē būvniecības darbi? Vai tu augstu vērtē labas amatu prasmes un tev patīk fizisks darbs, kas vienlaikus prasa specifiskas profesionālās zināšanas? Vai tev sagādā gandarījumu, ja, beidzot darbu, vari redzēt sava darba rezultātu, turklāt tas sagādā prieku arī citiem?

Kamīnu licējam būtiski orientēties gan materiālos un to īpašībās, gan prast aprēķināt gaisa plūsmas dūmvados, gan novērtēt materiālu pretestības un slodzes. Ja tavā mājā ir malkas apkure, krāsni kurinot, izpēti, kā izvietoti dūmvadi, kā tiek nodrošināta vilkme. Ja draugu vai paziņu mājās ir kamīns, pievērs uzmanību tam, kādi kamīnu projekti ir iespējami, kā tu būtu risinājis tā novietojumu telpā, kādi materiāli izmantoti kamīna būvniecībā un apdarē. Ja vien iespējams, piedalies sava dzīvokļa vai mājas remontdarbos – tā gūsi zināšanas par dažādām remonta tehnikām un instrumentiem. Papildu informāciju vari iegūt, lasot specializētos būvniecības un dizaina izdevumus.

Ja pazīsti kādu kamīnu licēju, pamēģini pieteikties par mācekli – daudzi meistari labprāt dalās savos amata noslēpumos.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, matemātika, ģeometrija, ķīmija, tehniskā grafika un sports.

KRĀSOTĀJS

KODS 7141 06

DARBA SATURS Krāsotājs uzklāj krāsu, laku un citus apdares materiālus virsmām, piemēram, ēku sienām, tādējādi tās pasargājot no bojāšanās un padarot estētiskas. Augstākās kategorijas krāsotājs veic virsmu māksliniecisku apstrādi, piemēram, veido zīmējumus, dekorējumus vai apzeltījumus.

Krāsotājs izpēta skices un zīmējumus. Viņš izvēlas virsmai atbilstošāko krāsu, ņemot vērā virsmas izturīgumu, tai nepieciešamo apstrādi, krāsas uzklāšanas metodes un pasūtītāja vēlmes. Krāsotājs izvēlas krāsas pēc krāsu kataloga un sajauc tās ar krāsojamiem aģentiem, lai iegūtu vēlamo toni. Izmantojot zināšanas par krāsu kompozīciju un saderību, krāsotājs sajauc krāsas un saskaņo toņus. Krāsotājs sagatavo krāsojamo virsmu krāsas uzklāšanai, piemēram, noņem veco krāsas kārtu ar drāšu suku, fēnu, ūdens vai smilšu strūklu, tāpat tirot ar smilšpapīru vai uzklājot šķīdinātāju. Krāsotājs arī mazgā sienas, lai notīrītu netīrumus, kā arī špaktelē (aizlīdzina) caurumus un plaisas, ar smilšpapīru apstrādā nelidzenās vietas un notīra putekļus. Krāsojot jaunas virsmas, krāsotājs pārklāj tās ar pamata gruntējumu, tā sagatavojot virsmu apdares pārklājumam.

Lai, piemēram, koka, betona, metāla, mūra, plastmasas virsmas vienmērīgi un ātri pārklātu ar krāsu, krāsotājs izmanto katram materiālam un katra veida virsmai piemērotākās krāsošanas metodes un darbarīkus. Ar otām viņš krāso logu rāmjus, listes, piekrāso stūrišus. Rullīšus un smidzinātājus krāsotājs izmanto virsmām, kuras ir grūti nokrāsot ar otu, piemēram, sienām un griestiem (lieliem laukumiem), jo tad krāsošanas process ir ātrāks un krāsojums vienmērīgāks, nekā krāsojot ar otām.

Krāsotājam strādājot ļoti augstās celtnēs un būvēs (vai telpās ar augstiem griestiem), tiek uzstādītas sastatnes. Viņš var izmantot arī iekaramas konstrukcijas, kas ar īpašām virvēm vai trosēm piestiprinātas pie jumta.

Ja krāsotājs strādā kā pašnodarbinātais, viņš velta laiku arī jaunu klientu meklējumiem, darbam ar dokumentiem, veicamo darbu plānošanai, krāsojamo virsmu dizaina izstrādei, kā arī darbinieku (piemēram, mācekļa) piesaistīšanai un apmācīšanai.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Krāsotājs darbā lieto otas, rullīšus, smidzinātājus, lāpstiņas, ķelles, smilšpapīru. Viņš izmanto sastatnes un kāpnes. Krāsojot augstus torņus, krāsotājs izmanto šūpolēm līdzīgas konstrukcijas un alpinistu aprīkojumu. Aizsardzībai no ķīmikālijām krāsotājs lieto respiratorus un cimdus. Krāsotājs, kas strādā ar speciālām ķīmiskām krāsām vai ar smilšu strūklu, valkā īpašu aizsargtērpu.

DARBA APSTĀKĻI Krāsotājs strādā gan iekštelpās, gan ārā, astoņu stundu darba dienu, reizumis, lai pabeigtu objektu noteiktajā termiņā vai arī, izmantojot labvēlīgu laika apstākļus, nākas strādāt virsstundas, kā arī brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Krāsotājs var strādāt būvniecības, remonta, restaurācijas un autoremonta uzņēmumos, galdniecībā. Viņš var strādāt arī kā pašnodarbināta persona.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama arodizglītība celtniecībā. Mācību ilgums – 2 līdz 3 gadi. Nepieciešamās iemaņas iespējams apgūt, arī strādājot par mācekli.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga krāsotāja profesijā ir 400–460 latu un vairāk. Atalgojuma apmērs atkarīgs no profesionalitātes un darba pieredzes, kā arī no krāsojuma sarežģītības pakāpes – veicot virsmu māksliniecisku apstrādi, atalgojums būs ievērojami augstāks.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Apmetējs 7133 01

Restaurators 3476 16

Daiļkrāsotājs 7324 05

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai augstu vērtē labas amata prasmes un vai tev patīk sava darba rezultātu redzēt uzreiz pēc darba beigšanas? Vai tev piemīt augsta krāsu izšķirtspēja? Vai tu pievērs uzmanību gan padarītā darba kvalitātei kopumā, gan labi nostrādātām detaļām?

Krāsotājam būtiskas ir prasmīgas rokas, precizitāte, krāsu izjūta un labs acumērs. Acumēru vari trenēt, piemēram, radinoties noteikt dažādus lielumus un attālumus bez precīzas mērīšanas, savukārt tikpat svarīgo telpiskuma izjūtu mākslinieciskās dotības trenēs zīmēšana un gleznošana, kā arī veidošana un rasēšana. Piemēram, gleznošanā nemaz nav būtiski spēt kaut ko attēlot maksimāli līdzīgi dabā redzamajam – būtiskāk ir iemācīties izjust krāsu pārejas, krāsu savietojamību, iespējas radīt dažādus krāsu efektus, izmantojot gan populāras, gan pašizdomātas metodes – ar savu mākslas darbu radīt noskaņu, kas bieži vien pasaka daudz vairāk nekā precīzs priekšmeta portretējums.

Specializētos izdevumos var atrast daudz lietderīgas informācijas gan par jaunumiem un iespējām krāsošanas tehnoloģijās, gan gūt pirmo ieskatu par plašo materiālu klāstu, jo, pateicoties dažādām mūsdienu tehnoloģiskajām iespējām, krāsotāja, kā arī citu būvniecības profesiju darbs ir kļuvis ļoti radošs. Vērigums ikdienā, pievēršot uzmanību dažādiem ēku apdares veidiem, krāsu izvēlei, var lieti noderēt, nākotnē pašam veicot šos darbus. Iepazīties ar krāsotāja darba specifiku vari, brīvajā laikā strādājot par krāsotāja mācekli.

Nepieciešamo fizisko izturību veicinās sporta nodarbības. Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, ķīmija, tehniskā grafika, vizuālā māksla un sports.

TERITORIJAS PLĀNOTĀJS

KODS 2141 04

DARBA SATURS Teritorijas plānotājs pēta, analizē un interpretē (skaidro) sociālos, ekonomiskos, demogrāfiskos un zemes izmantošanas datus, sagatavo pārskatus par dažādiem teritorijas izmantošanas jautājumiem. Viņš atrod un izmanto projekta izstrādē visdažādāko informāciju. Teritorijas plānotājs orientējas, piemēram, būvniecības nozares, vides aizsardzības, lauksaimniecības, mežsaimniecības un dabas aizsardzības likumdošanā, kā arī lietvedības dokumentos.

Teritorijas plānotājs, sadarbojoties ar vietējo sabiedrību, izstrādā teritorijas nākotnes attīstības viziju (redzējumu) ar mērķi radīt drošu, atraktīvu un efektīvu vidi labklājīgai dzīvei. Katrā pašvaldībā tiek izstrādāti savas teritorijas apbūves ilgtermiņa projekti (minimums 12 gadu periodam), ar kuriem teritorijas plānotājs iepazīstas pirms sava darba uzsākšanas.

Teritorijas plānotājs izstrādā teritorijas zonējumu – noteiktas teritorijas paredzēšanu noteiktam mērķim, piemēram, privātmāju, rūpniecības ēku celtniecībai, to, kāda veida būves konkrētajā teritorijā drīkst vai nedrīkst būt. Balstoties uz šo informāciju, teritorijas plānotājs izstrādā teritorijas attīstības koncepcijas (sistēmā apkopoti uzskati, veids, kā aplūko konkrētas parādības) sastāvdaļu. Zonējuma izstrādāšanā viņš izmanto zināšanas pilsētplānošanā, kā arī teritorijas pazīšanu un pārzināšanu. Teritorijas plānotājs arī izskata dažādus attīstības priekšlikumus un, apvienojot teorētiskās zināšanas un praktisko informāciju par konkrēto teritoriju, izveido optimālāko (piemērotāko, pieņemamāko) zonējuma koncepciju.

Teritorijas plānotājs nereti arī vada projektu, piemēram, pieminēto teritorijas plānojuma izstrādi un pārzina projekta mērķu noteikšanu, darba uzdevumu izvirzīšanu, laika grafika, projekta īstenošanai nepieciešamo resursu plānošanu.

Teritorijas plānotājs sadarbojas un komunicē ar investoriem un zemes īpašniekiem, kā arī strādā ar sabiedrību, piemēram, organizē plānojuma sabiedriskās apspriešanas sanāksmes.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Teritorijas plānotājs strādā ar biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, kopēšanas iekārtu.

Pamatmateriāls, ar ko strādā plānotājs, ir topogrāfiskā karte, uz kuras viņš fiksē visdažādāko informāciju, darbā tiek izmantots arī fotoaparāts.

DARBA APSTĀKĻI Teritorijas plānotājs strādā gan biroja tipa telpās, gan brīvā dabā, apskatot teritorijas un objektus. Viņš strādā astoņu stundu darba dienu, bet arī pielāgo darba laiku individuālām vajadzībām, piemēram, lai tiktos ar dažādu profesiju pārstāvjiem, kas iesaistīti plānojuma izstrādē, kā arī ar zemes īpašniekiem, investoriem.

DARBA IESPĒJAS Teritorijas plānotājs var strādāt pašvaldībā – pilsētas domē, rajona padomē, pagasta padomē, valsts iestādēs, kā arī privātos konsultāciju uzņēmumos. Teritorijas plānotājs var būt arī pašnodarbināta persona.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība zemes ierīcībā (teritorijas plānošanā, transporta plānošanā) vai ģeogrāfijā. Mācību ilgums 4 gadi.

Lai pilnveidotu un papildinātu zināšanas, teritorijas plānotājam ir jāapmeklē dažādi kursi un semināri, jāpiedalās pieredzes apmaiņas pasākumos.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga teritorijas plānotāja profesijā 200–800 latu. Atalgojums atkarīgs no darbavietas, profesionālisma un darba apjoma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Ainavu arhitekts 2141 02

Arhitekts 2141 01

Inženieris projektētājs

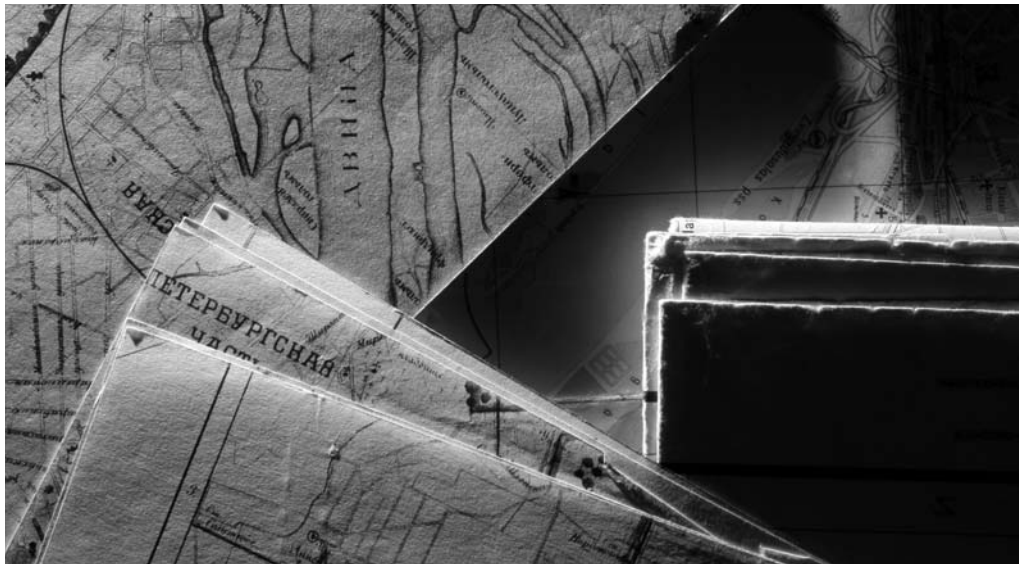
Ģeogrāfs 2442 05

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk ģeogrāfija? Vai tev interesē iepazīt apdzīvotas vietas vēsturi, attīstības principus, apkārtni? Vai saskati izaicinājumu ar savām zināšanām izmainīt apkārtnes ainavu un veidot sakoptāku un estētiskāku vidi?

Teritorijas plānotājam ir nepieciešamas labas novērošanas spējas un telpiskuma izjūta. Šādas iemaņas var attīstīt zīmējot, turklāt zīmēšanas iemaņas pieder pie teritorijas plānotāja profesionālajām prasmēm, tāpēc svarīgi apmeklēt zīmēšanas kursus vai pat mākslas skolu. Bet būtiski ir iemācīties lietot arī kādu no grafiskajām datorprogrammām, piemēram, *Microstation*, *ArcMAP*.

Interese par sabiedrību, tās attīstības tendencēm un paradumiem, labas komunikācijas spējas arī ir teritorijas plānotāja nepieciešamo prasmju sarakstā, tās var attīstīt ar sabiedriskām aktivitātēm, darbojoties, piemēram, nevalstiskās organizācijās. Pēc savas būtības teritorijas plānošana ir starpdisciplināra profesija, tādēļ teritorijas plānotājam jābūt ar plašu redzesloku.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem priekšmetiem kā ģeogrāfija (sevišķi sociālajai ģeogrāfijai), vizuālā māksla, tehniskā grafika, informātika un matemātika.

KARTOGRĀFIJAS INŽENIERIS

KODS 2148 01

DARBA SATURS Kartogrāfijas inženieris (jeb kartogrāfs, kā šo profesiju parasti dēvē) veido kartogrāfiskos materiālus no dažādiem pieejamiem materiāliem – uzņēmumiem no gaisa, iepriekš veidotām kartēm, ģeogrāfisko objektu datubāzēm, informācijas, kas iegūta, apskatot teritoriju dabā.

Mūsdienās kartogrāfiskie materiāli parasti tiek veidoti digitālā vidē. Darba saturu nosaka kartes tips un mērķis.

Topogrāfisko karšu izstrādātāji veido kartes, kurām ir stingri noteikts mērogs (kartē esošo attālumu attiecība pret attālumiem dabā), attēlojamo objektu klāsts un kartes apzīmējumi (simboli, ar kādiem objekti tiek attēloti kartē). Par pamatu topogrāfiskajai kartei parasti izmanto uzņēmumus no gaisa – aerofotogrāfijas un satelītattēlus. Kartogrāfijas inženieris saņem attēlus un kartē iezīmē to, ko var saskatīt attēlā, šo procesu sauc par dešifrēšanu. Pēc tam notiek lauka apskate, lai precizētu kartē tos objektus, kas no gaisa nav saskatāmi vai nav atšifrējami, kā arī ieviestu izmaiņas, kas dabā notikušas kopš aerofotogrāfijas vai satelītattēla uzņemšanas. Lai kartē iezīmētu reljefu, var būt nepieciešams strādāt ar fotogrammetrijas metodēm un datorprogrammām.

Tematisko karšu izstrādātāji veido visdažādākās kartes – tūrisma, augšņu, statistikas kartes un kartes teritorijas plānojumiem. Karšu izstrādē kartogrāfijas inženieris var izmantot jau gatavu kartes pamatni (topogrāfiskās kartes) vai arī veidot to pats no pieejamiem datiem (aerofotogrāfijām un satelītattēliem, ģeogrāfiskajām datubāzēm). Tematiskajās kartēs bez ģeogrāfiskās informācijas attēlo arī to, kas attiecas uz kartes tēmu, un kartes veido tā, lai šī informācija būtu skaidri saprotama un nolasāma. Tematisko karšu izstrādātājam nereti vienlaikus jābūt arī māksliniekam – pašam jāizvēlas kartes apzīmējumi, jāpievieno kartei arī cita informācija un attēli. Kartes izstrādē parasti ir vairāki posmi – vispirms pamatnes izveidošana vai pielāgošana konkrētajām vajadzībām, pēc tam tematiskās informācijas vākšana un ievietošana kartē, un beigās – kartes apzīmējumu izveidošana un kartes noformēšana.

Interaktīvo karšu izstrādātāji ir tie paši, kas veido tematiskās kartes, tikai viņiem jābūt ar plašām zināšanām informācijas tehnoloģijās. Interaktīvās kartes veido ar īpašām datorprogrammām, kas ļauj gatavu karti jebkuram interesentam izmantot ne tikai kā attēlu, bet arī kā citas informācijas avotu, piemēram, atrast interesējošu tūrisma objektu vai aprēķināt ceļa garumu no vienas pilsētas līdz otrai.

Kartogrāfi, kas strādā ar tematiskajām kartēm, darba gaitā kontaktējas un sadarbojas ar dažādu citu nozaru speciālistiem.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Kartogrāfijas inženieris darbā lieto datoru un kartogrāfijas datorprogrammas (divas Latvijā visplašāk izmantotās ir ESRI "ArcGis" un Bentley "MicroStation"). Datorā izstrādātās kartes tiek izdrukātas ar lielformāta printeri. Lai jaunas kartes veidošanai izmantotu senāk izgatavotas kartes, tās reizēm tiek skenētas ar lielformāta skeneri un piesaistītas ģeogrāfisko koordinātu sistēmai.

DARBA APSTĀKĻI Kartogrāfijas inženiera darbs parasti tiek veikts biroja tipa telpās pie datora. Ja kartogrāfs strādā uz līguma pamata un viņam ir pieejams nepieciešamais datoraprīkojums, darbu var veikt arī mājās. Nelielu daļu darba laika notiek apsekošana dabā, kuras ilgums un sarežģītība atkarīga no kartes mēroga un tipa. Visvairāk apsekošana nepieciešama topogrāfiskajām un tūrisma kartēm, kā arī specifiskām nozaru kartēm, kurās attēlotā informācija nedrīkst būt neprecīza.

DARBA IESPĒJAS Kartogrāfijas inženieri strādā gan specifiskos kartogrāfijas uzņēmumos, gan lielos uzņēmumos un valsts iestādēs, kuru darbībai nepieciešams kartogrāfiskais nodrošinājums, gan mazākās firmās, kuras nodarbojas ar kartogrāfisko pakalpojumu sniegšanu (lielākoties teritorijas plānošanas vajadzībām). Kartogrāfijas inženieris var strādāt vienlaikus vairākos uzņēmumos, slēdzot līgumu par konkrēta darba izpildi katra uzņēmuma vajadzībām.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Kartogrāfijas inženierim nepieciešama augstākā izglītība ģeogrāfijā un zemes zinātnēs vai ģeodēzijā un kartogrāfijā. Mācību ilgums ir 3–4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga kartogrāfijas inženiera profesijā ir 200–800 latu. Algas lielums ir atkarīgs no kartogrāfa pieredzes, darba prasmes un paveiktā darba apjoma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Fotogrammetrijas inženieris 2148 03

Kadastra inženieris 2148 05

Ģeoinformātikas inženieris 2148 10

Aerofotogrāfijas inženieris 2148 09

Aerofoto inženieris 2148 04

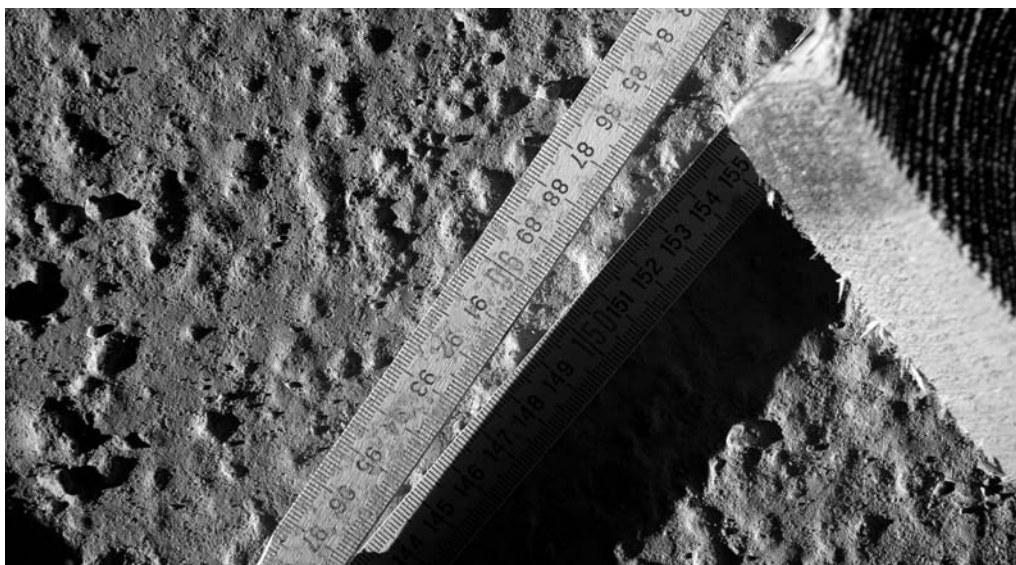
KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev ir labas orientēšanās spējas dabā? Vai tu proti izmantot kartes, saproti lietotos simbolus un saīsinājumus? Vai tu esi precīzs un ievēro sīkākās detaļas?

Iepazīsties ar tev pieejamajām kartēm, iemācies pēc tām orientēties dabā! Pamēģini piedalīties orientēšanās sacensībās!

Ja ir iespējams, iepazīsties internetā ar kādu no kartogrāfijas datorprogrammām un iemācies to. Apgūsti arī informācijas tehnoloģiju un programmēšanas pamatus.

Centies atrast attēlus, kuros Zemes virsma fotografēta no gaisa, trenējies atpazīt un aprakstīt redzamos objektus. Iepazīsties ar vēsturiskajām, augšņu, ģeoloģiskajām, orientieristu, plānojumu, statistikas kartēm. Kuras tev šķiet interesantākas? Kurās jomās vēl varētu izmantot kartes un kā tās atvieglotu speciālistu darbu?

Ja vēlies kļūt par kartogrāfijas inženieri, pievērs uzmanību tādiem mācību priekšmetiem kā ģeogrāfija, vizuālā māksla, informātika.

ĢEODĒZISTS

KODS 2114 03

DARBA SATURS Ģeodēzista darbs saistīts ar mērījumiem un aprēķiniem, kas ļauj matemātiski un grafiski aprakstīt Zemes virsmu, tās formu un izmērus. Konkrētais ģeodēzista darba saturs atkarīgs no izvēlētās darbības jomas.

Augstākās ģeodēzijas jomā strādājošie veic ļoti precīzus mērījumus un aprēķinus, lai noteiktu Zemes formu un virsmu, tās izmaiņas (piemēram, kontinentu savstarpējo kustību), Zemes smaguma spēka ietekmi uz mērījumu precizitāti, debesu ķermeņu ietekmi uz mērījumiem un Zemes formu. Augstākā ģeodēzija ir tuvāka zinātniski pētnieciskai, nevis praktiskai darbībai, taču no ģeodēzista darba rezultātiem atkarīgas daudzas mūsu dzīves jomas.

Praktiskā ģeodēzija nodrošina ģeodēzisko atbalsta punktu tīklu, kuru izmanto mērnieki, lai savus mērījumus precīzi piesaistītu koordinātu tīklam. Visā Latvijas teritorijā atrodas dabā nostiprināti atbalsta punkti (pazīstamākie ir augstos pauguros izvietotie t.s. triangulācijas torņi), kuru koordinātas un augstums virs jūras līmeņa ir precīzi uzņemti un saskaņoti ar citiem tīklā esošajiem punktiem. Šādu punktu ierīkošanu un uzņemšanu veic ģeodēzisti, viņi arī nodarbojas ar atbalsta tīkla matemātisko aprēķināšanu un informācijas atjaunošanu datubāzēs. Ģeodēzisti mēra arī Zemes smaguma spēka iedarbību dažādās vietās (tos sauc par gravimetriskajiem mērījumiem) un veido punktu tīklu ar precīzi uzņemtiem augstumiem virs jūras līmeņa (nivelēšana). Tāpat ģeodēzisti piedalās globālās pozicionēšanas sistēmu (GPS) atbalsta bāzu izvietojumā un precīzu koordinātu noteikšanā, lai ikviens GPS lietotājs varētu iegūt precīzākus datus par savu atrašanās vietu.

Pie praktiskās ģeodēzijas pieder arī **būvniecības ģeodēzija** – būvniecības ģeodēzisti veido atbalsta punktu tīklu konkrētam objektam, lai varētu precīzi norādīt vietas, kur celtniekiem jāieliek pamati un citas būvkonstrukcijas. Būvniecības ģeodēzists arī kontrolē būves atbilstību projektam.

Lauka uzmērījumu datus ģeodēzists ievada datorā un tad veic dažādus aprēķinus, kā arī izstrādā kartes, plānus un shēmas atbilstoši sava darba specifikai.

Parasti ģeodēzists sadarbojas ar citiem nozares speciālistiem, piemēram, lauka darbos vai arī sarežģītu aprēķinu veikšanā un mērījumu datu saskaņošanā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Augstākās ģeodēzijas speciālisti strādā ar ļoti sarežģītiem instrumentiem, kas nodrošina augstas precizitātes mērījumus, piemēram, lāzera interferometrus, ar kuriem mēra attālumus līdz zināmiem Zemes mākslīgajiem pavadoņiem, lai noteiktu Zemes garozas kustības. Praktiskās ģeodēzijas speciālisti lieto ģeodēziskos GPS vai mērniecības instrumentus – teodolitus, kas mēra leņķus starp punktiem un ar lāzera tālmēru nosaka attālumus starp tiem. Būvniecības ģeodēzijā izmanto gan teodolitus, gan GPS, gan nivelierus (ierīces, kas ļauj noteikt precīzu objektu augstumu). Lai veiktu matemātiskus aprēķinus, ievadītu datubāzēs mērījumu rezultātus un veidotu uzmērījumu shēmas un plānus, ģeodēzists izmanto datoru.

DARBA APSTĀKĻI Ģeodēzista darbs norit gan lauka apstākļos (mērot, ierīkojot atbalsta punktus), gan iekštelpās. Ģeodēzists strādā astoņas darba stundas dienā, izmantojot labus laika apstākļus, reizumis darba diena var būt garāka.

DARBA IESPĒJAS Ģeodēzisti strādā vai nu lielos valsts uzņēmumos, kas nodarbojas ar augstākās ģeodēzijas uzdevumiem, vai arī mērniecības un būvniecības uzņēmumos, kam nepieciešams ģeodēzistu darbs – atbalsta punktu ierīkošana un būvju ģeodēziskā kontrole.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Ģeodēzistam nepieciešama augstākā izglītība ģeodēzijā vai zemes ierīcības inženiera izglītība, kas arī nodrošina iespēju strādāt par ģeodēzistu. Mācību ilgums ir 3–4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga ģeodēzista profesijā ir 100–700 latu. Ģeodēzista atalgojums atkarīgs no kvalifikācijas un darba pieredzes. Iesācēji saņem, sākot no Ls 100, bet pieredzējušu speciālistu atalgojums ir līdz Ls 700.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Mērniece 3212 10

Fotogrammetrijas inženieris 2148 03

Kadastra inženieris 2148 05

Ģeoinformātikas inženieris 2148 10

Zvērināts mērniece 3212 15

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk darbs ar skaitļiem? Vai esi precīzs, nepieļauj paviršības?

Pieradini sevi pie rūpīgiem pierakstiem un darbu noformēšanas. Lai labāk izprastu ģeodēzista darbu, jau tagad vari iepazīties ar visdažādāko informāciju par Zemes formu, izmēriem, to matemātisko aprēķināšanu internetā vai speciālajā literatūrā.

Ja pazīsti kādu, kas strādā par ģeodēzistu, – piesakies vasarās par asistentu! Tā iegūsi labāku priekšstatu par darba praktisko pusi.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, ģeogrāfija. Ieteicams padziļināti apgūt ģeometriju un trigonometriju.

MĒRNIKS

KODS 3212 10

DARBA SATURS Mērnieks mēra zemesgabalus – iemēra jaunas teritorijas un pārmēra zemes gabalus to robežu precizēšanai. Viņš izveido un papildina teritorijas kartes un plānus, zīmē apvidus plānu iemēritajai teritorijai. Mērnieks veic topogrāfisko uzmērīšanu – nosaka un atzīmē uzmērāmās teritorijas plānā dabas vai celtniecības objektu precīzu atrašanās vietu. Viņš iemēra zemesgabalu robežas, piemēram, apbūves gabalus jaunbūvēm. Iemērito zemes teritoriju robežas mērnieks atzīmē ar robežzīmēm. Mērnieks nosprauž dabā (precīzi norāda atbilstoši projektam un koordinātu sistēmai) projektētos punktus, piemēram, būvasis (lai būvbedri varētu izrakt un objektu uzbūvēt precīzi projektētā vietā). Pirms mērīšanas darbu sākšanas mērnieks pārskata zemes īpašuma juridiskos dokumentus.

Lai zīmētu kartes vai arī no esošas kartes iemēritu zemesgabalu, mērnieks dodas uz uzmērāmo zemesgabalu, lai ar mēriekārtu palīdzību veiktu dažādus precīzus mērījumus dabā. Mērnieks mēra attālumus starp noteiktiem teritorijas punktiem. Neaizsniedzamus attālumus viņš mēra ar teodolītu (mērniecības instruments, kas novietots uz statīva), aizsniedzamus (piemēram, no ēkas stūra līdz ielai) – ar mērlenti. Ar teodolītu mērnieks uzmēra horizontālos leņķus (piemēram, starp zemesgabala robežlīnijām) un vertikālos leņķus (nosakot zemes virsmas reljefa augstumu). Objekta precīzas atrašanās vietas iezīmēšanai mērnieks nosaka koordinātas, izmantojot GPS (globālās pozicionēšanas sistēma) tehnoloģijas. Ar mērniecības instrumentu nivelieri viņš nosaka punktu augstumu starpību. Augstumu starpību uzmēra, piemēram, lai noteiktu zemesgabala slīpumu un iespējas ierīkot grāvi. Mērnieks pieraksta mērījumu rezultātus, pārbauda to precizitāti.

Kabinetā, izmantojot speciālas datorprogrammas, mērnieks uz datora apstrādā mērījumu rezultātus – veic nepieciešamos aprēķinus un zīmē topogrāfijas (piemēram, ēku, koku, krūmu, grāvju izvietojums uz zemes) plānus.

Mērnieks izstrādātos plānus saskaņo atbilstoši likumdošanai, piemēram, pašvaldībā vai ar blakusesošo zemju īpašniekiem. Gatavos topogrāfijas plānus mērnieks nodod zemes ierīkotājiem un zemes īpašniekiem.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Mērnieks darbā lieto speciālus mērinstrumentus, piemēram, teodolitu, nivelieri, GPS tehnoloģijas, metāla 30 metru mērlenti, mērinstrumentu statīvu ar regulējamu augstumu.

Iegūto mērījumu apstrādei un dokumentācijas sagatavošanai mērnieks izmanto biroja tehniku, piemēram, datoru ar atbilstošu programmnodrošinājumu, printeri, skeneri, kopētāju.

Mērnieks karti var zīmēt arī ar rokas tehniskās grafikas instrumentiem un piederumiem, piemēram, lineālu, cirkuli, transportieri, zīmuli, rapitogrāfu, tušu.

DARBA APSTĀKĻI Daļu darba laika mērnieks strādā biroja tipa telpās, daļu – ārā dažādos laika apstākļos (mērāmajā zemesgabalā).

Mērnieks strādā astoņu stundu darba dienu. Āra darbu veikšanai labvēlīgākā gadalaikā (piemēram, vasarā) mērnieka darba diena var būt garāka.

Uzmērot zemesgabalus, mērnieks iet lielus attālumus, nes smagus instrumentus un aprīkojumu (piemēram, instrumenta statīvu).

DARBA IESPĒJAS Mērnieks var strādāt licencētos mērniecības uzņēmumos. Nokārtojot zvērīnāta mērnieka eksāmenus, mērnieks iegūst licenci pastāvīgai darbībai. Strādājot kā pašnodarbinātai personai, mērniekam daļa darba laika jāvelta objektu meklēšanai, palīgu vai mācekļu piesaistei, kā arī grāmatvedības dokumentu kārtošanai.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība zemes ierīcībā vai ģeodēzijā un kartogrāfijā. Mācību ilgums – 4 līdz 5 gadi. Zvērīnāta mērnieka licences iegūšanai jākarāo papildu eksāmens.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga mērnieka profesijā ir 250–800 latu. Atalgojums atkarīgs no uzņēmuma veida, mērnieka kvalifikācijas un darba pieredzes, kā arī no objekta sarežģītības pakāpes.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Ģeodēzists 2114 03

Kartogrāfijas inženieris 2148 01

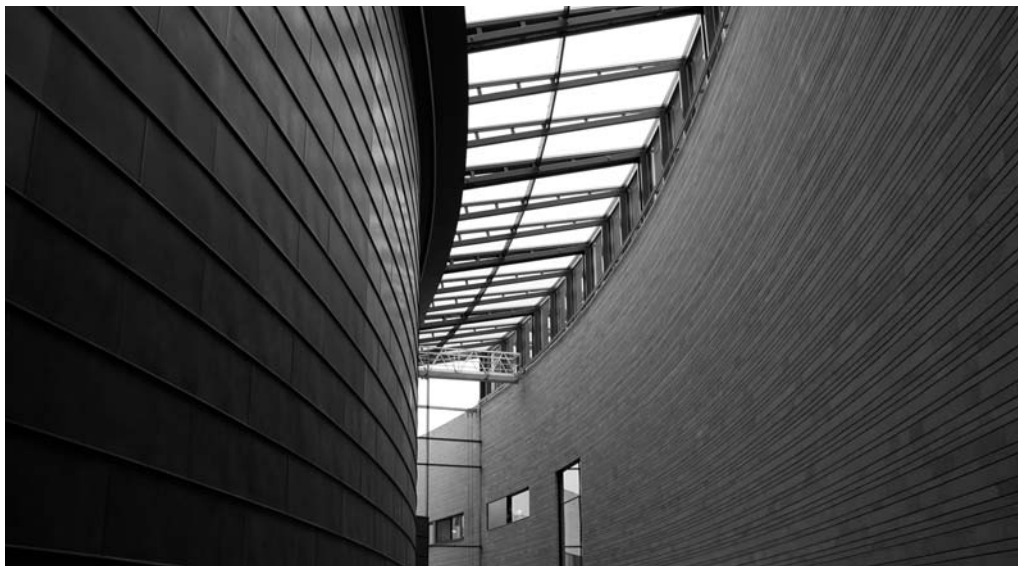
Zvērīnāts mērnieks 3212 15

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Novērtē, vai esi precīzs un akurāts. Vai tu spēj koncentrēt uzmanību ilgstošai nemainīgai nodarbei? Vai esi fiziski izturīgs? Vai tev patīk staigāt kājām, strādāt brīvā dabā?

Trenē redzi un dzirdi – vairākiem mērniekiem strādājot kopā, dažkārt nākas sazināties no attāluma, signalizējot ar rokām un balsi. Mērnieka darbā būtiska ir redzes atmiņa, lai, kabinetā zīmējot topogrāfisko plānu, varētu atsaukt atmiņā un iztēloties konkrēto objektu.

Piedalies projektu izstrādē, skolas un ārpuskolas pasākumu organizēšanā kopā ar skolasbiedriem – arī tādējādi ir iespējams attīstīt dažādas iemaņas, piemēram, organizatora spējas.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika (sevišķi ģeometrija), tehniskā grafika un informātika.

ARHITEKTS

KODS 2141 01

DARBA SATURS Arhitekts projektē dažādas ēkas – dzīvojamās mājas, komerciālās un ražošanas būves. Arhitekts ir iesaistīts visos projektēšanas un būvniecības posmos, sākot jau ar pirmo vispārējo būvniecības ideju pārrunāšanu ar klientu un beidzot ar ēkas nodošanu ekspluatācijā.

Kad arhitekts ir uzklusījis klienta vēlmes un prasības un noskaidrojis paredzēto finansiālo ieguldījumu ēkas būvniecībā, tiek noslēgts līgums par ēkas projektēšanu un formulēts projektēšanas uzdevums, piemēram, divstāvu dzīvojamā ēka ar trim guļamistabām, viesistabu, divām vannasistabām, virtuvi, ar divām ieejām, bez pagraba izbūves. Sākot darbu pie projekta, arhitekts novērtē būvniecības vietu (ja klientam jau ir iepļānots zemesgabals, kur ēka tiks būvēta) – ēkas iespējamo novietojumu pret debespūsēm, reljefu, grunti, zemesgabala apēnojumu, piebraucamos ceļus, pieejamās inženierkomunikācijas. Lai projektētu, piemēram, ģimenes dzīvojamo māju, arhitekts iepazīstas ar pasūtītāja ģimenes stāvokli, dzīvesveidu, interesēm, uzklausa klienta vēlmes un idejas gan par telpu izvietojumu, gan lielumu, gan ēkas arhitektonisko stilu. Projekta skiču stadijā, kad tiek zīmētas skices stāvu plāniem, fasādes griezumiem, dažkārt arī datorā radīta vizualizācija, arhitekts vairākkārt tiek ar pasūtītāju, labo projektu saskaņā ar viņa ierosinājumiem. Arhitekts ievieš korekcijas projektā, kamēr pasūtītājs piekrīt piedāvātajam risinājumam. Ja pasūtītājs vēlas, arhitekts izstrādā ēkas maketu. Parasti makets tiek izgatavots, projektējot lielas sabiedriskās būves, kad pašvaldības veic projekta sabiedrisko apspriešanu, lai iedzīvotāji varētu iepazīties ar iepļānoto objektu.

Kad ir pārrunāti ierosinājumi un panākta vienošanās, arhitekts izstrādā tehnisko projektu, kas sastāv no vairākām daļām, tai skaitā arhitektoniskā risinājuma, būvkonstrukciju risinājuma, ūdens un kanalizācijas tīklu, ventilācijas un siltumapgādes, elektroapgādes risinājuma, kā arī apkārtējās ainavas rasējuma. Izstrādājot šīs tehniskā projekta daļas, arhitekts piesaista attiecīgus speciālistus (sertificētus būvinžinierus), piemēram, sertificētu ēku būvinžinieri būvkonstrukciju projekta izstrādei. Arhitekts arī apraksta izmantojamās celtniecības materiālus, dažkārt arī materiālus, ko izmantot interjerā.

Arhitekts ievēro būvniecības noteikumus, likumus par apbūves zonu iedalījumu, ugunsdrošības noteikumus un citas likumdošanā noteiktās prasības, piemēram, par uzbrauktuvēm cilvēkiem ar kustību traucējumiem.

Gatavo tehnisko projektu atbilstoši likumdošanai arhitekts saskaņo attiecīgajās institūcijās un akceptē pašvaldības būvvaldē. Atbildību par projektu var uzņemties tikai sertificēts arhitekts. Arhitekts bez sertifikāta var piedalīties projekta izstrādē, bet nevar to saskaņot būvvaldē.

Reizumis arhitekts palīdz klientam veikt cenu aptauju un izvēlēties būvuzņēmēju, kā arī piedalās pārrunās par būvniecības līguma noslēgšanu. Ja pasūtītājs vēlas, arhitekts pats vai viņa pilnvarota persona veic objekta autoruzraudzību. Viņš seko, lai būvuzņēmējs ievērotu izstrādātās dizaina prasības, izmantotu norādītos materiālus un lai darbu kvalitāte atbilstu izvirzītajiem standartiem. Autoruzraudzības līgums tiek slēgts atsevišķi. Darbs ir pabeigts, kad ēka nodota ekspluatācijā un ir veiktas visas nepieciešamās pārbaudes.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Arhitekts darbā lieto dažāda veida biroja tehniku, piemēram, datoru, aprīkotu ar projektēšanas programmatūru, printeri, skeneri, kopēšanas tehniku. Arhitekts lieto arī skiču bloku, rakstāmpiederumus, krāsas, dažādus materiālus un piederumus maketu izgatavošanai, piemēram, kartonu, plastikātu, maketa nazi, šķēres.

DARBA APSTĀKĻI Arhitekta darbs parasti tiek veikts biroja tipa telpās. Lai pārliecinātos par projekta attīstības gaitu, viņi strādā arī būvlaukumos. Arhitekts strādā astoņu stundu darba dienu. Tuvojoties beigu termiņiem, arhitektu darbs var būt ļoti saspringts.

DARBA IESPĒJAS Arhitekts var strādāt būvniecības, remonta un restaurācijas uzņēmumos, nekustamā īpašuma uzņēmumos vai arī kā pašnodarbinātais. Tāpat arhitekts var strādāt valsts vai pašvaldību institūcijās, kas atbildīgas par apbūvi, teritorijas plānošanu, apdzīvotu vietu attīstību, piemēram, pilsētas būvvaldē.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Arhitektam nepieciešama augstākā izglītība arhitektūrā. Mācību ilgums ir 4 gadi. Lai kļūtu par sertificētu arhitektu, nepieciešama augstākā izglītība arhitektūrā un vismaz 3 gadu darba stāžs projektēšanā Latvijā pēc augstākās izglītības iestādes diploma saņemšanas.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga arhitekta profesijā ir 350–2000 latu. Darba atalgojums atkarīgs no pieredzes, kvalifikācijas, pasūtījumu apjoma. Ja arhitekta projekti gūst atzinību konkursos un arhitekta vārds kļūst plaši pazīstams, arhitekts pasūtītājam par darbu var prasīt lielāku atalgojumu.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Ainavu arhitekts 2141 02 Transporta/tiklu inženieris 2141 07

Restaurācijas arhitekts 2141 03 Interjerists 2141 06

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk zīmēt? Vai tu mēdz sīki izstrādāt zīmējuma detaļas? Vai, staigājot pa pilsētu, tu pievērs uzmanību ēku izskatam, to novietojumam, noformējuma detaļām? Arhitekta darbā būtiska ir radoša doma, mākslinieciskas spējas, precizitāte un akurātums, spēja patstāvīgi pieņemt lēmumus, vēlama arī prasme kontaktēties ar cilvēkiem un spējas strādāt komandā.

Lai paplašinātu savu redzesloku šajā jomā, papēti grāmatas par arhitektūras vēsturi, ievērojamiem arhitektiem un arhitektūras stilēm dažādos laikmetos.

Ja vēlies kļūt par arhitektu, īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, tehniskā grafika, vizuālā māksla un kultūras vēsture, mākslas vēsture, kā arī fizika.

AINAVU ARHITEKTS

KODS 2141 02

DARBA SATURS Ainavu arhitekts plāno labāko neapbūvētās zemes izmantošanu dzīvojamo masīvu, sabiedrisko ēku, tirdzniecības centru, autoceļu, parku, atpūtas vietu un ražošanas kompleksu projektēšanā. Ainavu arhitekts plāno jebkādu būvju apkārtnes ainavu un uzrauga šīs ainavas izveides darbu veikšanu. Viņš arī sniedz ieteikumus par zemes izmantošanu, analizē vietas dabiskās īpatnības un sadarbojas ar arhitektiem, lai pieskaņotu ēku (vai jebkādu citu būvējamo objektu) apkārtnējam videi.

Sākot darbu pie projekta, ainavu arhitekts un pasūtītājs pārrunā projekta mērķus, prasības un izmaksas. Ainavu arhitekts izpēta un analizē projekta realizēšanas vietu — novērtē reljefu, klimatiskos apstākļus, augsnes sastāvu. Lai pārdomātu apstādījumu un labiekārtošanas iespējas, ainavu arhitekts novēro saules gaismas krišanas virzienu dažādos dienas laikos.

Pamatojoties uz šo izpēti, ainavu arhitekts izstrādā skiču projektu — uzzīmē visu ieplānoto un aprēķināto. Izstrādājot projektu, ainavu arhitekts rēķinās ar cilvēku ērtībām — ieplāno gājēju celiņus, soliņus, apgaismojuma izvietojumu, sabiedriskās tualetes, autostāvvietas. Lai veidotu patīkamu vidi, viņš paredz koku, košumkrūmu un ziedu stādījumus. Skiču projektu ainavu arhitekts saskaņo ar pasūtītāju. Uzklaušijis un izvērtējis pasūtītāja izteiktās vēlmes un iebildumus, ainavu arhitekts veic nepieciešamos labojumus skicēs un izstrādā galīgos ainavas projekta dokumentus. Projektā viņš norāda stādījumu izvietojumu teritorijā, izvēlēto augu šķirnes un celiņu, apgaismojuma, labiekārtojuma elementu izvietojumu. Dažkārt ainavu arhitekts gatavo maketu, lai pasūtītājs jau pirms projekta realizācijas gūtu priekšstatu par objekta izskatu.

Katru projektu ainavu arhitekts saskaņo ar atbildīgajām valsts institūcijām (piemēram, Reģionālo vides pārvaldi, Vides veselības centru un Ugunsdrošības departamentu), lai projekti atbilstu valstī noteiktajiem būvniecības, vides veselības un ugunsdrošības normu standartiem. Saskaņotos projektus viņš nodod pašvaldības galvenajiem arhitektiem apstiprināšanai.

Ainavu arhitekts var sniegt profesionālos pakalpojumus gan būvuzņēmumiem, kas plāno būvniecības projektus, gan privātpersonām piemājas dārza ierīkošanā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Ainavu arhitekts darbā lieto skiču bloku, rakstāmpiederumus, krāsas, dažādus materiālus maketu izgatavošanai. Projekta izstrādei viņš izmanto dažādu veidu biroja tehniku, piemēram, datoru, projektēšanas datorprogrammas, printeri.

DARBA APSTĀKĻI Ainavu arhitekts strādā gan projekta realizācijas vietā, iepazīstoties ar konkrēto teritoriju un vēlāk arī sekojot līdzi projekta realizācijas gaitai, gan biroja tipa telpās, izstrādājot projektu, konsultējot klientus, kā arī sadarbojoties ar arhitektiem un inženieriem. Ainavu arhitekts strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Ainavu arhitekts var strādāt būvuzņēmumos vai arhitektu birojos un kā pašnodarbinātā persona. Tāpat viņš var strādāt valsts institūcijās, kas atbildīgas par pilsētu vai citu apdzīvotu vietu plānošanu, dzīvojamo rajonu attīstību.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība ainavu arhitektūrā un plānošanā. Mācību ilgums 5 gadi. Ainavu arhitekta amata apgūšanā liela nozīme ir praksei un pieredzes uzkrāšanai. Iesākumā ainavu arhitekti strādā pieredzējušu speciālistu vadībā. Lai ainavu arhitekts varētu strādāt patstāvīgi, jāiegūst Latvijas Ainavu arhitektūras biedrības vai Arhitektu savienības izsniegta licence.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga ainavu arhitekta profesijā ir 300–1000 latu. Atalgojuma lielums atkarīgs no ainavu arhitekta darbavietas, izstrādāto projektu apjoma, viņa pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Arhitekts 2141 01

Dārznieks 6113 01

Daiļdārznieks 6113 14

Parka dārznieks 6113 04

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev piemīt radošā, kā arī telpiskā domāšana? Kādas ir tavas mākslinieciskās spējas? Vai interesējies par dažādiem augiem, dārza darbiem un iespējām veidot dārza dizainu?

Ainavu arhitekta profesijā būtiska ir prasme kontaktēties ar cilvēkiem, precizitāte un rūpīgums, kā arī spēja patstāvīgi pieņemt lēmumus. Svarīga ir dzīva iztēle, lai spētu iedomāties, kāda izskatīsies veidojamā ainava. Papildini savas iemaņas zīmēšanā, gleznošanā un kompozīcijā — šīs iemaņas noderēs iestājeksāmenos augstskolā. Paplašini savas zināšanas arī par dažādiem būvniecības materiāliem, kā arī dažādiem augiem un to kopšanu!

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā bioloģija, matemātika, tehniskā grafika, fizika, ķīmija, vizuālā māksla, informātika, ģeogrāfija un kultūras vēsture.

AINAVU TEHNIĶIS

KODS 3212 14

DARBA SATURS Ainavu tehniķis veido ainavas, kā arī veido un kopj parkus un dārzus. Viņš patstāvīgi plāno, organizē un vada veicamos darbus, izvēlas un izmanto ainavas elementu izbūvei nepieciešamās tehnoloģijas, darba paņēmienus un agrotehniskos (ar kultūraugu audzēšanu saistītos) pasākumus. Ainavu tehniķis pazīst augus, to prasības pēc saules gaismas un siltuma, ka arī kopšanas īpatnības, orientējas dārza tehniskajā aprīkojumā. Viņš kontaktējas ar pasūtītāju, konsultē, piedāvā risinājumus, izstrādā skices un projektus, gatavo tāmes (finansiālos aprēķinus), kā arī pēc ainavas izstrādes pabeigšanas nodod objektu pasūtītājam un atbild par veikto darbu atbilstību projektam, būvniecības normām un standartiem.

Sākot darbu, ainavu tehniķis iepazīstas ar konkrēto projektu. Atbilstoši tam viņš plāno tehnoloģiskos (kā tīri tehniski iespējams realizēt iecerēto) un agrotehniskos risinājumus (vai, piemēram, regulē augsnes skābumu, mitrumu, sastāvu), nosaka veicamo darbu apjomu, sastāda darbu veikšanas grafiku, arī nosaka uzdevumus projekta īstenošanā nodarbinātajiem strādniekiem. Ainavu tehniķis sastāda tāmes un arī kārtu darbu izpildes atļaujas atbildīgajās institūcijās.

Lai realizētu projektu, ainavu tehniķis sagādā vajadzīgos materiālus — iepērk puķu, koku, krūmu stādus un izmantojamās darbarīkus. Viņš gan nodrošina objektu ar transportu un nepieciešamajiem mehānismiem, gan kontrolē to lietošanu un rūpējas par resursu taupīgu izmantošanu. Objektā ainavu tehniķis novērtē stādāmo augu un citu izejmateriālu kvalitāti. Viņš vada darba procesu: sadala darba uzdevumus abilstoši strādājošo kvalifikācijai, nosaka darba režīmu, rūpējas par strādājošo darba apstākļiem un seko līdzi, lai tiktu ievēroti darba aizsardzības noteikumi. Viņš plāno nepieciešamos maksājumus, sastāda uzskaites, atskaišu un norēķinu dokumentāciju.

Ainavu tehniķis sadarbojas ar projekta pasūtītāju: konsultē, piedāvā visizdevīgākos risinājumus, arī nodod viņam izpildītos darbus.

Bieži vien ainavu tehniķis tiek iesaistīts projekta izstrādē. Viņš vāc izejas datus – novērtē konkrētās vietas reljefu, klimatiskos apstākļus, augsnes sastāvu. Lai pārdomātu apstādījumu un labiekārtošanas iespējas, ainavu tehniķis novēro saules gaismas krišanas virzienu dažādos dienas laikos. Viņš arī palīdz izgatavot maketu, ja tāds paredzēts projektā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Ainavu tehniķis darbā lieto skiču bloku, rakstāmpiederumus, krāsas, dažādus materiālus maketu izgatavošanai. Projekta izstrādei, darbu plānošanai un atskaišu dokumentācijas noformēšanai viņš izmanto dažādu veidu biroja tehniku, piemēram, datoru, lietvedības un projektēšanas datorprogrammas, printeri, kopēšanas aparātu. Ainavu tehniķis darbā izmanto arī rokas dārzkopības instrumentus, piemēram, lāpstu, grābekli, kapli, nazi, dārza šķēres, arī dažādus mehānismus, piemēram, zāles plāvējus, trimmerus, dārza frēzes, kultivatorus.

DARBA APSTĀKĻI Ainavu tehniķis strādā gan projekta īstenošanas vietā, iepazīstoties ar konkrētās vietas īpatnībām, sadarbojas ar citiem objektā nodarbinātajiem speciālistiem, vadot darbus, gan biroja tipa telpās, plānojot darbus, noformējot dokumentāciju, konsultējot klientus, kā arī sadarbojoties ar arhitektiem un inženieriem. Ainavu tehniķis strādā astoņu stundu darba dienu, tomēr vasaras sezonā, kad darba apjoms ir lielāks, iespējams, nākas strādāt virsstundas. Ainavu tehniķa darbs norit jebkuros laika apstākļos un ir saistīts ar ziedputekšņu, augu sulas un smaržu iedarbību, kas var radīt alerģisku kairinājumu.

DARBA IESPĒJAS Ainavu tehniķis var strādāt būvuzņēmumos, dārzu ierīkošanas uzņēmumos vai arhitektu birojos. Parasti tie ir privāti uzņēmumi. Ainavu tehniķis var strādāt arī kā pašnodarbināta persona.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība ainavu arhitektūrā un plānošanā (mācību ilgums 5 gadi) vai profesionālā vidējā izglītība parka dārznieka vai dārznieka specialitātē (mācību ilgums 4 gadi). Par ainavu tehniķi (piemēram, kā mācekli pie sertificēta ainavu arhitekta) nereti sāk strādāt tikko augstāko izglītības iestādi beidzis ainavu arhitekts vai ainavu arhitektūras un plānošanas studiju programmas students. Ainavu tehniķim vēlams pastāvīgi celt kvalifikāciju profesionālās izglītībasursos, studēt speciālo literatūru un iepazīties ar jaunumiem dārzu ierīkošanas un kopšanas mākslā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga ainavu tehniķa profesijā ir 150–500 latu. Ainavu tehniķa atalgojums ir atkarīgs no sezonas – vasarā, kad notiek dārzu un parku ierīkošana, peļņa ir lielāka.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Ainavu arhitekts 2141 02
Arhitektūras tehniķis 3122 16

Dārznieks 6113 01
Daiļdārznieks 6113 14

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk darboties dārzā – ierīkot stādījumus, izvērtēt, kā dažādi augi sadzīvo blakus? Vai, redzot dārzu ziemā, tu spēj iztēloties, kāds tas izskatīsies pavasarī?

Ainavu tehniķa darbā nepieciešama radošā, telpiskā domāšana, mākslinieciskās spējas, arī precizitāte un rūpīgums. Svarīgas ir zināšanas par dažādiem augiem, spēja patstāvīgi pieņemt lēmumus, kā arī prasme kontaktēties ar cilvēkiem un strādāt komandā. Papildus ieteicams apgūt zīmēšanu, gleznošanu un kompozīciju — šis iemaņas noderēs iestājeksāmenos augstskolā vai profesionālajā vidusskolā.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā bioloģija, vizuālā māksla, tehniskā grafika, matemātika, fizika, ķīmija un informātika.

CEĻU PROJEKTĒTĀJS

KODA PAGAIĀM NAV

DARBA SATURS Ceļu projektētājs projektē dažāda lieluma un nozīmes ceļus. Viņš strādā gan pie esošo ceļu rekonstrukcijas projektiem, gan arī pie jaunu ceļu projektēšanas. Darba gaitā viņš apzina visu nepieciešamo informāciju, piemēram, apbūvējamās teritorijas ģeogrāfiskos un ekonomiskos apstākļus, dokumentāciju, kas regulē būvniecību, un sagatavo skīču un tehnisko projektu, pēc kura būvnieki uzsāks ceļa būvniecību.

Ceļu projektētāja darbs sākas ar esošās situācijas izzināšanu. Viņš apseko apbūvējamo teritoriju, lai izvēlētos piemērotāko risinājumu. Jauna ceļa projektēšanu ceļu projektētājs sāk ar izpētes projekta sagatavošanu. Viņš sazinās ar pašvaldību, Reģionālās vides pārvaldi, būvvaldi, drošības dienestiem, Ceļu satiksmes drošības direkciju, kā arī ar arhitektiem, lai saņemtu projektēšanai nepieciešamo informāciju un dokumentus. Pamatojoties uz saņemto informāciju, viņš apbūvējamās teritorijas kartē iezīmē vairākas pamatattases – vietas, pa kurām varētu iet jaunais ceļš.

Kad izveidota jaunā ceļa koncepcija, izpētes projektu nodod publiskai apspriešanai. Ceļu projektētājs sagatavo materiālus par jauno ceļu – nofotografē esošo teritoriju, izmantojot speciālas datorprogrammas, izveido teritorijas nākotnes viziju. Nepieciešamības gadījumā viņš kopā ar citiem ekspertiem tiekas ar iedzīvotājiem, lai pastāstītu par projektu un tā nozīmību.

Ceļu projektētājs kopā ar dažādiem speciālistiem (dažādu jomu inženieriem, mēriekiem, arhitektiem) izbrauc uz apbūvējamo teritoriju un veic nepieciešamo izpēti un mērījumus, lai noteiktu, piemēram, augsnes sastāvu, virsmas reljefu. Ceļu projektētājs ir atbildīgs par precīzu darba uzdevumu sniegšanu izpētē iesaistītajiem speciālistiem, lai tiktu ievēroti ceļa būvniecībai svarīgie drošības parametri, piemēram, pagriezienu rādiuss, ceļa slīpums, uzbērums. Teritorijas izpētē viņš iesaista arī ainavu arhitektus, kas plāno apzaļumošanas darbus, piemēram, kādi koki un krūmi jāstāda ceļa malās. Balstoties uz izpētes rezultātiem, kā arī dažādiem likumiem, kas reglamentē būvniecību, ceļu projektētājs izstrādā skīču projektu, kurā detalizēti piedāvā vairākus ceļa izbūves un labiekārtošanas

veidus (kā izskatīsies tilts, gājēju tunelis, kāda būs ceļa seguma konstrukcija, drošības barjeras, kā tiks izvietots apgaismojums, luksofori, sabiedriskā transporta pieturvietas, stāvlaukumi). Viņš aprēķina projekta aptuvenās izmaksas, kā arī sazinās ar apbūvējamās teritorijas zemju īpašniekiem un informē par nepieciešamību atsavināt zemi projekta īstenošanai.

Pēc tam ceļu projektētājs sagatavo tehnisko projektu, kurā līdz detaļām ir izstrādātas skiču projektā attēlotās konstrukcijas, piemēram, gājēju tilta balsti, kāpņu stiprinājuma veids. Tehniskā projekta izstrādāšanā viņš sadarbojas ar būvdarbu veicējiem. Viņš sagatavo arī aprakstu, kurā noteiktas ceļa būvniecībā ievērojamās prasības, piemēram, ceļa seguma materiāla, apgaismes ierīču izvēle.

Būvniecības laikā ceļu projektētājs seko līdzi darbu norisei un uzrauga, vai tiek ievērotas projektā ietvertās prasības. Viņš sagatavo ceļa fotoattēlus vai videoierakstus, lai strīdu gadījumā būtu lietiskie pierādījumi. Ceļu projektētājs piedalās ceļa nodošanā ekspluatācijā.

Gadījumā, kad tiek saņemts pasūtījums esoša ceļa rekonstrukcijas projektam, viņš kopā ar attiecīgās nozares speciālistiem izvērtē, kāds seguma veids ir piemērots šim ceļa posmam, kādā stāvoklī ir ceļa caurtekas, vai ir pietiekams apgaismojums un braukšanas drošībai nepieciešamie priekšnoteikumi. Viņš aprēķina aptuvenās rekonstrukcijas izmaksas un sagatavo ziņojumu, kurā pamato izvēlēto risinājumu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Ceļu projektētājs darbā izmanto dažādu veidu biroja tehniku (datoru, kas aprīkots ar projektēšanas datorprogrammām, printeri, skeneri).

DARBA APSTĀKĻI Ceļu projektētājs galvenokārt strādā biroja tipa telpās, taču bieži arī dodas izbraukumos uz būvniecības vietām, lai novērtētu situāciju dabā. Ceļu projektētājs strādā astoņu stundu darba dienu, taču dažkārt – arī brīvdienās un virsstundas, lai laikus izpildītu pasūtījumu.

DARBA IESPĒJAS Ceļu projektētājs var strādāt uzņēmumos, kas nodarbojas ar ceļu, ātrgaitas šoseju, tiltu, lidlauku projektēšanu, vai kā būvuzraugs.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība būvniecībā, inženierzinātnēs, ko var apgūt 4–6 gadu laikā. Vajadzīga arī praktiskā pieredze kādā no būvniecības nozarēm. Par ceļu projektētāju var strādāt arī pēc profesionālās vidējās izglītības iegūšanas būvniecībā (mācību ilgums 4 gadi), ja ir 5 gadu praktiskā darba pieredze kādā no būvniecības nozarēm.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga ceļu projektētāja profesijā ir 300–700 latu. Atalgojuma apjoms atkarīgs no ceļu projektētāja darba pieredzes, realizētajiem projektiem un no darba apjoma.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Ātrgaitas šoseju un ielu būvinženieris 2142 10

Tiltu būvinženieris 2142 04

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev piemīt telpiskā domāšana? Vai proti redzēt lietas kopumā? Vai spēj rast kompromisus strīdīgās situācijās? Vai tev piemīt labas saskarsmes spējas, prasme pārliecināt cilvēkus un argumentēti pamatot savu viedokli? Vai tevi nemulsina darbs ar dažādiem dokumentiem?

Atrodies uz ielas, pamēģini iedomāties, ko tu kā ceļu projektētājs būtu darījis savādāk – vai, tavuprāt, esošo ceļu sistēmu varētu izkārtot ērtāk, kompaktāk? Ja esi ārzemēs, pavēro, kā ceļi atšķiras no tavā zemē redzētajiem.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, dabaszinības, ģeogrāfija, vizuālā māksla un tehniskā grafika.

CEĻU BŪVINŽENIERIS

KODS 2142 15

DARBA SATURS Ceļu būvinženieris projektē un būvē ceļus, laukumus un satiksmes pārvadus, piemēram, tiltus, viaduktus, tuneļus. Viņš organizē un vada ceļu vai tiltu būvdarbus, veic būvuzraudzību, kā arī veic ceļu un tiltu uzturēšanas un remonta darbus. Sertificēts ceļu būvinženieris specializējas projektēšanā, būvniecībā un būvuzraudzībā.

Projektējot, piemēram, autoceļu, ceļu būvinženieris izstrādā būvdarbu tehniski ekonomisko pamatojumu un būvprojektu, kā arī saskaņo un apstiprina būvprojektu nepieciešamajās instancēs. Tehniski ekonomiskajā pamatojumā ceļu būvinženieris apraksta autoceļa galvenos tehniskos parametrus, piemēram, salīdzina piedāvātos skiču projekta variantus un pamato efektīvākā varianta izvēli. Būvprojektā ceļu būvinženieris izstrādā rasējumus, piemēram, autoceļa plānu, šķērsprofilus (ceļa šķērsgriezumu), ūdens novadišanas sistēmas (grāvjus), tiltus, caurtekas, krustojumus, autobusu pieturas, veido veicamo būvdarbu sarakstu un to izmaksas, apraksta un aprēķina, piemēram, cik zemes nepieciešams atsavināt ceļu būvei.

Ceļu būvinženieris ar būvuzrauga sertifikātu (būvuzraugs) būvobjektā pārstāv pasūtītāja tiesības un intereses. Viņš pārbauda, vai būvuzņēmēja rīcībā ir visa nepieciešamā dokumentācija, salīdzina, vai paveiktie darbi atbilst projektam, un ieraksta pārbaudē konstatēto būvdarbu žurnālā. Būvuzraugs ir atbildīgs par to, lai būvdarbos izmantotu kvalitatīvus un būvprojektam atbilstošus būvmateriālus. Viņš piedalās izpildīto būvdarbu pieņemšanā.

Ceļu būvinženieris, kam darba pienākumi saistīti ar ceļu un tiltu uzturēšanu, nodrošina, lai ceļu stāvoklis atbilstu tehniskajām un satiksmes drošības prasībām. Ceļu būvinženieris regulāri apbraukā viņa pārraudzībā esošos ceļus un tiltus – pārbauda, piemēram, kādā kvalitātē ir veikts ceļa seguma bedrīšu remonts, vai ir iztīrītas caurtekas, kā tiek attīrīti no sniega un kaisīti ceļi ar smiltis un sāls maisījumu ziemā, cik ceļa zimju nepieciešams atjaunot. Viņš arī vizuāli novērtē tiltu

konstrukciju un autobusu pieturvietu stāvokli. Ceļu būvinženieris raksta defektu aktu un aprēķina paredzamās izmaksas (piemēram, materiālu daudzumu, nepieciešamo tehniku, remonta veikšanai vajadzīgo laiku), kā arī pasūta materiālus, tad uzdod darbu vadītājam novērst defektus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Ceļu būvinženieris darbā lieto biroja tehniku, piemēram, datoru, kas aprīkots ar projektēšanas programmatūrām, printeri. Projekta izstrādes izpētes darbos, būvniecības un uzraudzības darbā viņš izmanto arī nivelieri, teodolītu (leņķu mērījamais instruments), latas, bloknotu, sakaru līdzekļus, piemēram, rāciju, kā arī automašīnu.

DARBA APSTĀKĻI Ceļu būvinženieris strādā biroja tipa telpās, bet pirmsprojekta izpētes darbus, būvdarbus, daļu būvuzraudzības darbu veic ārā – būvobjektā. Ceļu būvinženieris strādā astoņu stundu darba dienu, izņemot gadījumus, kad būvdarbi notiek vairākās maiņās, piemēram, lai saīsinātu satiksmes apgrūtinājuma laiku.

DARBA IESPĒJAS Ceļu būvinženieris var strādāt ceļu un tiltu projektēšanas, būvniecības, remonta un uzturēšanas uzņēmumos. Viņš var strādāt arī kā pašnodarbināta persona.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība būvniecībā vai transporta būvē, ko var apgūt 4,5 gadu laikā. Par ceļu būvinženieri var strādāt arī ar 1. līmeņa profesionālo augstāko izglītību (mācību ilgums 3 gadi), ja ir 5 gadu praktiska darba pieredze, savukārt patstāvīgas darbības uzsākšanai pēc augstākās izglītības iegūšanas nepieciešama 3 gadu darba pieredze.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga ceļu būvinženiera profesijā ir 300–800 latu. Atalgojums ir atkarīgs no ieņemtā amata un atbildības pakāpes, kā arī no darba pieredzes.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Hidrotehnikas būvinženieris 2142 11

Būvinženieris 2142 01

Kartogrāfijas inženieris 2148 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē, kāpēc pavasarī uz ceļiem rodas bedres, vai kāpēc tilta konstrukcijas var noturēt lielu slodzi? Vai tu spēj ievērot darbā precizitāti? Vai tu spēj patstāvīgi pieņemt lēmumus un par tiem arī atbildēt?

Ceļu būvinženierim būtiska ir tehniskā un loģiskā domāšana, ass prāts. Prāta asumu iespējams trenēt ar atjautības un prāta spēlēm, arī nodarbojoties ar tehnisko grafiku.

Ceļu būvinženierim ir svarīga inovatīva (radoša, progresīva) pieeja, jo viņam ir jāplāno un jāveido arī jauni objekti. Jau skolā vari izdomāt un īstenot kādu klases vai skolas līmeņa pasākumu, kas prasīs no tevis gan izdomu, gan daudz darba, uzņēmības, mērķtiecības un atbildības, piemēram, noorganizēt datorspēļu turnīru.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, tehniskā grafika, informātika un svešvalodas.

CEĻU BŪVTEHNIĪS

KODS 3112 16

DARBA SATURS Ceļu būvtehniskis izpilda uzdotos ceļu un satiksmes pārvadu būvniecības un remonta darbus, kā arī vada ceļu uzturēšanas darbus.

Ceļu būvtehniskis seko, lai būvdarbi tiktu veikti atbilstoši projekta un būvnormatīvu prasībām, kā arī lai darbu izmaksas iekļautos apstiprinātajā būvdarbu tāmē. Viņš atbild par izmantoto būvmateriālu atbilstību apstiprinātajam būvniecības vai remonta projektam, seko būvmateriālu piegādes norisei un būvmateriālu kvalitātei, kā arī organizē to novietošanu un uzglabāšanu.

Lai nodrošinātu ceļu uzturēšanas darbus, ceļu būvtehniskis plāno gan ikdienas, gan ilgtermiņa darba uzdevumus ceļu strādniekiem, kā arī pārbauda darbu izpildes kvalitāti un uzskaita paveikto. Tāpat viņš uzrauga, lai strādniekiem būvobjektā tiktu nodrošināti atbilstoši sadzīves apstākļi, piemēram, būtu telpas, kur pārģērbties un atpūsties. Viņš vada nelielu, piemēram, piecu strādnieku, brigādi, un viņa pārziņā ir konkrēti ceļi.

Ceļu būvtehniskis aprēķina nepieciešamos materiālus, piemēram, smilts un sāls maisījuma daudzumu noteiktam ceļa posmam (kaisīšanai ziemā) vai to, cik ceļa zīmju nepieciešams atjaunot. Viņš izlemj, kāda tehnika, instrumenti, aprīkojums būs vajadzīgi konkrēta darba veikšanai. Piemēram, vienojas ar citu struktūrvienību, lai norīko greideri ceļa nomaļu planēšanai (nolidzināšanai), divus strādniekus norīko apsekot konkrētu ceļa posmu – izskalojumu pēc spēcīgiem nokrišņiem, trīs strādniekus – noņemt un aizvietot ar pagaidu zīmēm bojātās ceļa zīmes un pārkrāsot barjeras.

Ziemas periodā ceļu būvtehniskis pēc iepriekšējas vienošanās dežurē tā sauktajā ziemas dienestā, kad visu diennakti jāseko laika apstākļiem un ceļu un tiltu seguma stāvoklim. Ziemas dienesta dežurants ar datora starpniecību seko meteoroloģiskā dienesta ziņojumiem un ceļa seguma kontroles stacijas rādījumiem. Ja uz seguma veidojas apledojums, viņš norīko smilts un sāls maisījuma kaisītāju nokaisīt ceļu un tiltus.

Ceļu būvtehniķis sagatavo būvatļaujas un tehniskos noteikumus darbiem valsts autoceļu zemes nodalījuma joslā, uzskaita satiksmes intensitāti, reģistrē vietējas nozīmes ceļu pieslēgumus pie valsts autoceļiem.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Ceļu būvtehniķis darbā lieto biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, kopēšanas iekārtu, tālruni. Būvdarbos viņš lieto ruleti mērišanai, nivelieri, latas, bloknotu, būvprojektu, sakaru līdzekļus, piemēram, rāciju, kā arī automašīnu.

DARBA APSTĀKĻI Ceļu būvtehniķis strādā gan ārā, gan biroja tipa telpās, astoņu stundu darba dienu. Vasaras sezonā, kad virknei darbu ir labvēlīgāki laika apstākļi, piemēram, ceļu asfaltbetona segas ieklāšanai, ceļu būvtehniķis strādā ilgāk. Viņš var arī strādāt maiņu darbu pēc iepriekš saskaņota grafika, piemēram, ja ir īpašs būvdarbu grafiks, kā arī ziemas dienestā.

DARBA IESPĒJAS Ceļu būvtehniķis var strādāt gan valsts, gan privātos ceļu un tiltu būvniecības, remonta un uzturēšanas uzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība būvniecībā vai transportbūvē. Mācību ilgums – 2 līdz 3 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga ceļu būvtehniķa profesijā ir 200–400 latu. Ceļu būvtehniķis var saņemt piemaksas, piemēram, par būvdarbu kvalitāti.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Mērnieks 3212 10

Būvtehniķis 3112 02

Hidrotehnikas būvtehniķis 3112 12

Arhitektūras tehniķis 3112 14

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tu vēlētos uzņemties atbildību par ceļu un ielu attīrīšanu no sniega un ledus, organizējot šos darbus? Vai tevi interesē, kāpēc jāuztur kārtībā ceļu caurtekas un grāvji? Vai esi ievērojis, ka vasarā regulāri tiek applautas ceļu nomales un izcirsti krūmi? Vai zini, ka pēc noteikta laika pārbauda katra tilta konstrukciju nolietojumu un stiprību?

Ceļu būvtehniķim nepieciešamas organizatora dotības un labas komunikācijas prasmes, jo viņam jāorganizē ceļu būves, remonta un uzturēšanas darbi un jāvada strādnieku brigāde. Tāpat viņam vajadzīgas ātras, izlēmīgas rīcības spējas, jo bieži nākas pieņemt lēmumus nekavējoties.

Šajā profesijā būtiska arī prasme strādāt komandā, kā arī māka uzņemties iniciatīvu. Iesaistīšanās komandu sporta spēlēs, piemēram, volejbolā, futbolā, rokasbumbā, tautas bumbā, palīdzēs izkopt izpratni par komandas darbu, sadarbību vienotu mērķu sasniegšanā. Arī aktīva dalība skolas sabiedriskajā dzīvē palīdzēs attīstīt prasmi sastrādāties ar dažādiem cilvēkiem.

Ceļu būvtehniķim jāpiemīt labām novērošanas spējām, kārtības izjūtai, lai spētu novērtēt ceļu, ceļu apmaļu, ceļa zīmju stāvokli. Var sākt ar rūpēšanos par savas vai radnieku dzīvesvietas apkārtni, piemēram, vasarā izplaujot grāvmalas līdzās ceļam.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, tehniskā grafika, informātika, svešvalodas un sports.

CEĻU (TILTU) BŪVUZRAUGS

KODS 3151 07

DARBA SATURS Ceļu (tiltu) būvuzraugs saskaņā ar būvuzraudzības līgumu vai rīkojumu plāno, koordinē un vada būvdarbu uzraudzības grupas darbu vai strādā būvdarbu uzraudzības grupas sastāvā.

Ceļu (tiltu) būvuzraugs, sākot darbu būvobjektā, aizpilda būvuzrauga saistību rakstu, kur uzņemas atbildību par būvdarbu kvalitāti – nepieļaut veikt būvdarbus bez būvatļaujas, atkāpes no būvprojekta vai lietot nekvalitatīvus būvmateriālus. Parakstot šo saistību rakstu, viņš uzņemas juridiskas un finansiālas saistības un atbildību par zaudējumiem, kas var rasties viņa vainas vai bezatbildības dēļ.

Ceļu (tiltu) būvuzraugs darba uzdevumu izpildē sadarbojas ar būvdarbu pasūtītāju un būvuzņēmēju pārstāvjiem un atbild par būvdarbu izpildes dokumentācijas kārtošānu un apriti. Viņš izskata un apstiprina darba programmas vai būvprojektus, piedalās sapulcēs vai nepieciešamības gadījumā pats tās sasauc, sagatavo un iesniedz atskaites par darbiem būvobjektā.

Ceļu (tiltu) būvuzraugs seko būvdarbu izpildes procesiem – kontrolē objektā izmantotās tehnoloģijas un laika grafiku, saskaņo satiksmes organizācijas shēmas. Ja tiek konstatētas neatbilstības, tad ceļu (tiltu) būvuzraugs sastāda aktu un iesniedz to būvuzņēmējam un būvdarbu pasūtītājam. Ceļu (tiltu) būvuzraugs seko, vai objektā tiek piegādāti un lietoti paredzētie materiāli, tehnika un iekārtas, vai tiek ievēroti tehnoloģiskie parametri (lielumi), kā viss atbilst būvuzņēmēja darba metožu un procesu aprakstiem, darba programmai. Ceļu (tiltu) būvuzraugs pārbauda būvdarbos izmantojamo būvizstrādājumu atbilstības deklarācijas un tehniskās pasas, darba drošību un ugunsdrošību atbilstoši to reglamentējošiem normatīvajiem aktiem. Viņš ir deleģēts (viņam uzticēts) vajadzības gadījumā pieņemt nepieciešamos operatīvos (steidzamos) lēmumus būvdarbu izpildes kvalitātes un termiņu nodrošināšanai.

Ceļu (tiltu) būvuzraugs piedalās laboratorijas paraugu noņemšanā un mērījumu veikšanā būvobjektā, seko testēšanas un pārbauzu rezultātiem, nodrošina to izvērtējumu. Viņš darba izpildes gaitā pārbauda un mēra nepieciešamos kvalitātes parametrus, piemēram, temperatūru, laukumu, biežumu, augstuma atzīmes, sablīvējumu.

Ceļu (tiltu) būvuzraugs kontrolē ierakstus būvdarbu žurnālā, kur tiek norādīti būvobjektā veiktie darbi, darbu daudzuma uzmērījumi un aprēķini (nivelēšanas dati, laukumu, biežumu vai citi uzmērījumi, kravu uzskaitē pēc pavadzīmēm, kontroles svēršana). Nepieciešamības gadījumā viņš būvdarbu žurnālā ieraksta būvobjekta pārbaudēs konstatētos trūkumus vai pārkāpumus.

Ja visi darbi būvobjektā ir pilnībā un atbilstošā kvalitātē pabeigti, ceļu (tiltu) būvuzraugs paraksta būvdarbu izpildes pabeigšanas aktu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Ceļu (tiltu) būvuzraugs darbā lieto gan biroja tehniku, piemēram, strādā ar datoru, lai veiktu nepieciešamo saraksti un noformētu dokumentus, gan praktiskajā darbā būvobjektā nepieciešamās iekārtas un mērinstrumentus, piemēram, mērlenti, līmeņrādi, latu, nivelieri, teodolītu, virsmas un kontaktermometru, sablīvējuma un deformācijas moduļa mērītāju. Būvobjektā drošības nolūkā ceļu (tiltu) būvuzraugs lieto speciālu darba apģērbu – atstarojošu drošības vesti, cimdus, speciālus apavus vai gumijas zābakus, ķiveri.

DARBA APSTĀKĻI Ceļu (tiltu) būvuzraugs strādā gan biroja tipa telpās, gan ārā – būvobjektā. Ceļu (tiltu) būvuzraugs strādā astoņu stundu darba dienu, tomēr šai profesijai ir raksturīga sezonālitate. Intensīvākā darba slodze ir vasaras mēnešos, kad aktīvi norisinās autoceļu būvdarbi.

DARBA IESPĒJAS Ceļu (tiltu) būvuzraugs var strādāt autoceļu nozares uzņēmumos un kā pašnodarbināta persona.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama 1. līmeņa profesionālā cikla augstākā vai augstākā izglītība inženierzinātnēs/transportbūvēs autoceļu specialitātē. Mācību ilgums no 3 līdz 5 gadi. Nepieciešams būvprakses sertifikāts ar atļautu darbību būvuzraudzībā, ko izsniedz Latvijas Būvinženieru savienība.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga ceļu (tiltu) būvuzrauga profesijā ir 400–900 latu. Atalgojums atkarīgs no ceļu (tiltu) būvuzrauga izglītības un pieredzes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Ceļu (tiltu) būvinženieris 2142 15

Būvtehniķis 3112 02

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē, kā notiek autoceļu un tiltu būvniecība? Vai tu mēdz darbus veikt apdomīgi un rūpīgi? Vai tev nesagādātu grūtības sadarboties un saprasties ar daudziem būvdarbos iesaistītiem speciālistiem? Vai uzdrīksties pats pieņemt lēmumus un uzņemties par tiem arī atbildību?

Būvuzrauga profesijā nepieciešama tehniskā domāšana, lai spētu izprast ceļu un tiltu būvniecību, kā arī rastu efektīvus risinājumus tehniskām un tehnoloģiskām problēmām. Ceļu (tiltu) būvuzraugam ir svarīgi nepārtraukti profesionāli pilnveidoties, lai varētu sekot līdzi jaunākajām tendencēm autoceļu nozarē. Minētās kvalitātes iespējams mērķtiecīgi attīstīt, piemēram, cenšoties paveikt vienkāršākus darbus, kas prasa tehniskus risinājumus, tāpat interesējoties par specializēto inženiertehnisko literatūru.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika un fizika.

CELTNICĪBAS UN CEĻU BŪVES MAŠĪNU ATSLĒDZNIĒKS

KODS 7233 14

DARBA SATURS Celtniecības un ceļu būves mašīnu atslēdznieks pārbauda tehnisko stāvokli celtniecības un ceļu būves tehnikai un remontē to, piemēram, ceļu veltnus, asfalta ieklājējus, asfalta frēzes, ceļu horizontālo marķējumu uzklāšanas mašīnas. Viņš sagatavo būvniecības mašīnas tehniskajai apskatei. Celtniecības un ceļu būves mašīnu atslēdznieks atbild par to, lai viņa pārbaudītā vai saremontētā mašīna spētu iziet tehnisko apskati un uzticami kalpotu.

Celtniecības un ceļu būves mašīnu atslēdznieks pirms remonta veic mašīnas apskati un defektāciju (izjauc mašīnu pa detaļām un novērtē, cik nopietns remonts nepieciešams). Tad noskaidro, kādas detaļas ir viņa rīcībā un kādas ir nepieciešams pasūtīt. Izveido trūkstošo detaļu sarakstu un iesniedz to mehāniķim, kas šīs detaļas sagādā. Kad celtniecības un ceļu būves mašīnu atslēdznieks ir noskaidrojis problēmu un saņēmis nepieciešamās detaļas, viņš saremontē mašīnu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Celtniecības un ceļu būves mašīnu atslēdznieks darbā lieto remonta piederumus, piemēram, dažādas atslēgas, rokas elektroinstrumentus, kā arī mēraparātus spiediena, elektrības mērīšanai un mērinstrumentus izmēru nomērīšanai.

DARBA APSTĀKĻI Celtniecības un ceļu būves mašīnu atslēdznieks strādā slēgtās telpās – garāžās, angāros, bet avārijas situācijās viņš strādā arī ārā, jebkuros laika apstākļos, veicot sīkus remontus vietā, kur tehnika sabojājusies. Darbā jāsaucas ar putekļiem un eļļām.

Celtniecības un ceļu būves mašīnu atslēdznieks strādā astoņu stundu darba dienu, bet avārijas situācijās – nenormētu darba laiku. Vairāk darba ir ziemā un agrā pavasarī, kad būvniecības tehnika ir brīva no darbiem ceļu būvniecības objektos un tā jāgatavo nākamajai būvniecības sezonai.

DARBA IESPĒJAS Celtniecības un ceļu būves mašīnu atslēdznieks var strādāt, piemēram, privātos uzņēmumos, kas nodarbojas ar civilo celtniecību vai ceļu būvi; uzņēmumos, kas nodarbojas ar būvtehnikas apkalpošanu un iznomāšanu; uzņēmumos, kas nodarbojas ar vides labiekārtošanu, apsaimniekošanu; pašvaldību uzņēmumos, kas nodarbojas ar ielu būvniecību vai uzturēšanu.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība transportā. Mācību ilgums – 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga celtniecības un ceļu būves mašīnu atslēdznieka profesijā ir 300–400 latu. Algas apmērs atkarīgs no veicamā darba sarežģītības, kā arī no darbinieka kvalifikācijas, prasmēm un pieredzes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Autoelektriķis 7241 08

Autoatslēdznieks 7231 05

Mehāniķis 7233 01

Automehāniķa palīgs

Celtniecības un ceļu būves mašīnu mehāniķis 7233 31

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev ir interese par tehniku? Vai tevi interesē, kā darbojas dažādi mehānismi un kādi ir to uzbūves principi?

Celtniecības un ceļu būves mašīnu atslēdzniekam būtiska ir pacietība un precizitāte, ko vari attīstīt, pievēršot šīm īpašībām uzmanību, arī veicot visikdienišķākos pienākumus. Tāpat celtniecības un ceļu būves mašīnu atslēdzniekam nepieciešams izlēmīgums, kas prasa koncentrēšanos un nosvērtību.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā fizika un matemātika.

MAŠĪNBŪVE UN METĀLAPSTRĀDE

konstruktors	188
projektēšanas inženieris	190
rūpniecisko mašīnu un darbarīku/mehānikas inženieris	192
metrologs	194
apsildes, ventilācijas un saldēšanas/mehānikas inženieris	196
apsildes, ventilācijas un saldēšanas iekārtu tehniķis	198
mehatronikas inženieris	200
mehatroniķis	202
rūpniecisko iekārtu un rīku mehāniķis	204
mašīnu un aparātbūves tehnologs	206
inženieris	208
mehāniķis	210
metināšanas tehnologs	212
metinātājs	214
kalējs	216
metālu mašīnapstrādātājs	218
ciparu programmas vadības darbgaldu iestatītājs	220
instrumentatslēdznieks	222
montāžas darbu atslēdznieks	224
KUĢU BŪVE	
doku un ostu būvinženieris	226
kuģu būves inženieris	228
ražošanas sagatavošanas inženieris	230
kuģu motoru mehāniķis	232

RŪPNIECĪBA

ĶĪMIJAS, FARMĀCIJAS RŪPNIECĪBA

- farmācijas tehnologs **234**
- ķīmijas inženieris **236**
- ķīmisko procesu tehnologs **238**
- ķīmijas tehniķis **240**
- biotehnologs **242**
- ķīmijas laborants **244**
- papīra tehnologs **246**
- plastmasas tehnologs **248**
- parfimērs **250**
- ķīmisko izejvielu pārstrādes iekārtu operators (reaktora operators) **252**

VIEGLĀ RŪPNIECĪBA

- šūto izstrādājumu ražošanas tehnologs **254**
- trikotāžas izstrādājumu ražošanas tehniķis **256**
- apģērbu modelēšanas un konstruēšanas speciālists **258**
- ādas meistars **260**
- drēbnieks **262**
- šuvējs **264**
- audējs **266**
- tapsētājs **268**
- dzijas vērpējs **270**

stikla ķīmiķis **272**

stikla tehnologs **274**

stikla pūtējs **276**

keramikas tehnologs **278**

keramiķis **280**

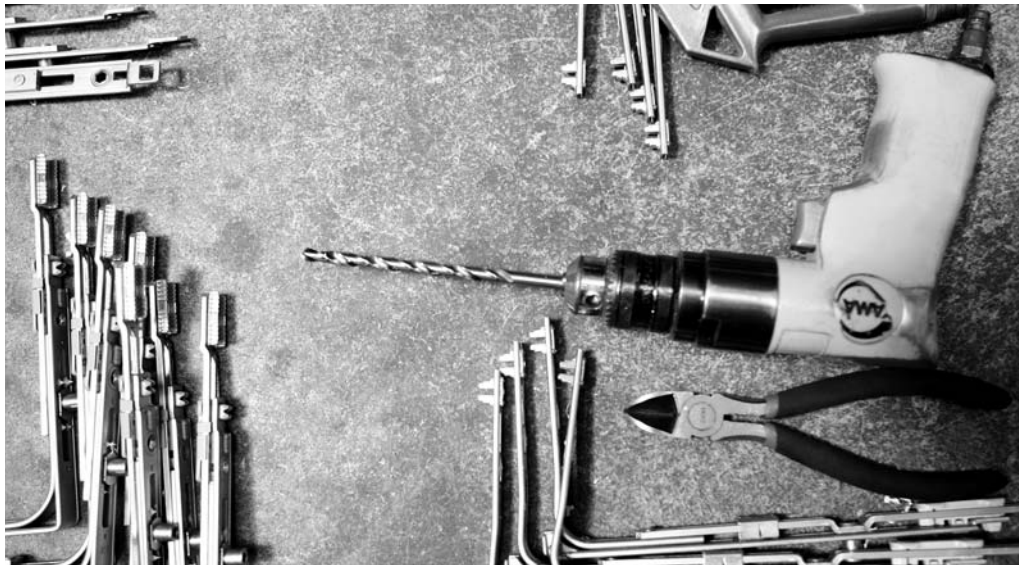
keramikas meistars **282**

POLIGRĀFIJAS RŪPNIECĪBA

poligrāfijas ražošanas tehniķis **284**

teksta maketētājs **286**

iespiedējs **288**

KONSTRUKTORS

KODS 2145 37

DARBA SATURS Konstruktors gan rada un attīsta idejas par kāda produkta ražošanas uzsākšanu, gan arī izstrādā ražošanas procesa tehnoloģiju – šie pienākumi atkarīgi no jomas, kādā viņš strādā. Ja gadījumā ir jāizstrādā kāds jauns produkts, piemēram, mašīnbūvē jāizgatavo jauna mašīnas vai iekārtas detaļa, konstruktors saņem darba uzdevumu no inženiera un veic visus nepieciešamos detaļu rasējumus un aprēķinus.

Piemēram, strādājot uzņēmumā, kurā ražo būvniecības izstrādājumus, konstruktors konstruē nepieciešamos būvelementus, piemēram, alumīnija logus, durvis un to konstrukcijas, ņemot vērā to vēlamu izskatu un paredzamo lietojumu. Uzsākot darbu, konstruktors izpēta plānoto būvkonstrukcijas noslodzi. Piemēram, durvis sabiedriskā iestādē tiks noslogotas krietni vairāk nekā privātmājā, līdz ar to ir jāizmanto citas eņģes, lai nodrošinātu ilgāku to lietošanas laiku. Ņemot vērā šo informāciju, konstruktors apraksta, kādi materiāli jālieto konkrētās konstrukcijas izgatavošanai, kāds var būt tāš augstums un platums, kādā leņķī un ar kādu stipriību konstrukcija ir jāstiprina pie pamata.

Izmantojot speciālas datorprogrammas, konstruktors konstruē iekārtu vai detaļu mezglus, sastāvdaļas, kā arī veic nepieciešamos aprēķinus. Visu nepieciešamo informāciju par izmantojamajām detaļām viņš meklē tehniskajās rokasgrāmatās, kurās apkopoti visi tehniskie dati par jau esošām dažādām mašīnām, iekārtām, konstrukciju detaļām un to savienojumiem. Vadoties pēc konstruējamās detaļas veida un plānotā lietojuma, konstruktors piemeklē iespējamās standarta risinājumus, izvēlas materiālus un nosaka darbības parametrus, kā detaļa strādās. Viņš arī veido detaļu kopsalikuma rasējumus un aprēķina detaļu stipriību un drošību. Ja konstruktors strādā ar, piemēram, būvkonstrukcijām, viņa uzdevums nereti ir arī optimizēt konstrukciju izgatavošanai nepieciešamos materiālus (aprēķināt materiālu patēriņu, lai pēc iespējas efektīvāk tiktu izmantoti arī materiālu atgriezumī).

Konstruktors strādā ciešā sadarbībā ar tehnologiem. Pastāv iespēja, ka tas, ko vēlas saražot konstruktors, nav iespējams uzņēmumam pieejamo ražošanas tehnoloģiju dēļ, tāpēc konstruktors ar tehnologu plāno un vienojas, kādā veidā plānotais produkts tiks ražots.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Konstruktors darbā lieto datoru un speciālas datorprogrammas (piemēram, *Solidworks*, *AutoCAD*), speciālas drukāšanas iekārtas – ploterus. Viņš izmanto arī speciālo literatūru un tehniskās rokasgrāmatas.

DARBA APSTĀKĻI Konstruktors lielākoties strādā biroja tipa telpās. Reizumis, veicot apgaitu, lai pārbaudītu, kā praksē darbojas konstruētās ražošanas iekārtas un detaļas, viņš dodas uz ražošanas cehiem un laboratorijām (arī dažādām izmēģināšanas laboratorijām). Konstruktors strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Konstruktors var strādāt dažādos ražošanas uzņēmumos, konstruktoru birojos vai kā pašnodarbinātais, veicot līgumdarbus.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība (mācību ilgums 4 gadi pēc pamatskolas) vai augstākā izglītība (mācību ilgums 4 gadi pēc vidusskolas) inženierzinātnēs.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga konstruktora profesijā ir 250–450 latu. Algas apmērs atkarīgs no konstruktora profesionalitātes un darba pieredzes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Metrologs 2111 23

Projektēšanas inženieris 2149 45

Tāmētājs

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē konstruēšana un dažādi izmēģinājumi? Vai tu vēlētos izgudrot kādu jaunu iekārtu vai ierīci? Vai tev patīk meklēt neordinārus un jaunus risinājumus veicamajiem darbiem?

Būtiskas īpašības konstruktora profesijā ir precizitāte, akurātums, radoša pieeja un loģika. Šīs īpašības veiksmīgi var attīstīt, apmeklējot dažādus ar tehniku un konstruēšanu saistītus pulciņus.

Konstruktoram būtiska ir māka labi zīmēt un rasēt. Izkopjot šīs prasmes, var trenēt šajā profesijā tik nozīmīgo telpisko un abstrakto domāšanu.

Konstruktoram svarīgi mācēt orientēties lielā informācijas apjomā, sakārtot un prast praktiski izmantot iegūto informāciju, kā arī spēt izteikt savas domas precīzi un strukturēti (īpaši svarīgas šīs mākas būs, sastādot tehniskos aprakstus). Šīs iemaņas var attīstīt, piemēram, lasot dažādu tehniska rakstura literatūru, būtiskāko konspektējot un cenšoties izprast cēloņsakarības kāda procesa vai problēmas izklāstā, kā arī diskutējot par uzzināto ar draugiem, kuriem ir līdzīgas intereses. Māku izklāstīt savu viedokli, sadzirdēt citu teikto var veicināt, piedaloties diskusiju grupās. Būtiska ir arī prasme strādāt komandā, saskaņot viedokļus un rast kompromisus – to var izkopt, sadarbojoties ar citiem, piemēram, projektu izstrādē skolā.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, loģika, tehniskā grafika un vizuālā māksla.

PROJEKTĒŠANAS INŽENIERIS

KODS 2149 45

DARBA SATURS Projektēšanas inženieris projektē mašīnas, mašīnu mezglus (piemēram, jaunu automašīnu ātrumkārbas un dzinējus, dažādus darbgaldus) un iekārtas, vada to izstrādes procesu. Projektēšanas inženieris plāno, kāda būs izstrādājamā mašīna vai ierīce kopumā. Viņš rada izstrādes pamatideju, sadala to pa izstrādes posmiem un organizē pašu attiecīgās mašīnas vai iekārtas ražošanu.

Mašīnu un iekārtu projektēšanas procesā projektēšanas inženieris izstrādā katras detaļas parametrus, lai tās varētu savienot kopā. Viņš arī aprēķina iekārtas būtiskākos un galvenos parametrus, piemēram, to, cik ātri griezīsies ieejošā vārpsta, kāds būs dzinēja tilpums, kāda būs jauda un griezes moments. Projektēšanas inženieris apvieno atsevišķu konstruktoru radītās detaļas un mezglus, kā arī ar datora palīdzību rasē detaļu un kopsalikuma rasējumus. Viņš datorā veic mezglu darbības simulācijas (virtuāli modelē dažādas situācijas, lai pārbaudītu, kā detaļas savā starpā kustas, kā veidojas, piemēram, mašīnas plūdināja) un ar speciālu datorprogrammu palīdzību pārbauda detaļu stiprību.

Kad visas detaļas savienotas, projektēšanas inženieris organizē eksperimentus, lai pārbaudītu izstrādātās ierīces vai mašīnas darbību. Ja kaut kas nedarbojas, projektēšanas inženieris mēģina saprast tā iemeslus un veikt nepieciešamās izmaiņas un uzlabojumus. Viņš arī sadarbojas ar dažādām laboratorijām, lai veiktu dažādus mērījumus un pārbaudes (piemēram, ar metroloģijas laboratoriju, ķīmisko laboratoriju, mehānisko laboratoriju, kas pārbauda detaļu stiprību). Pēc pārbauzu rezultātu saņemšanas viņš dod darba uzdevumus mehāniķiem, lai tie, piemēram, veiktu vajadzīgos uzlabojumus.

Projektēšanas inženieris izstrādā konkrētās detaļas/iekārtas ražošanas tehnoloģisko karti – norādījumus, kuros iekļauta visa informācija par produkta ražošanas posmiem, to secību, materiāliem,

specifiskiem rādītājiem (laiku, temperatūru, spiedienu, ātrumu) un pēc kuriem vadoties tiek saražota jaunā detaļa/iekārta. Tehnoloģisko karti viņš veido citiem lietotājiem saprotamā veidā.

Nereti projektēšanas inženieris vada konstruktoru biroju un organizē konstruktoru darbu.

Projektēšanas inženieris izstrādā pats vai piedalās tehnisko rokasgrāmatu (iekārtu tehnisko aprakstu, kas ietver arī lietošanas pamācību un uzturēšanas nosacījumus) izstrādē.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Projektēšanas inženieris darbā lieto datoru un izmanto speciālas datorprogrammas (*CAD* programmnodrošinājumu, piemēram, *Solidworks*, *AutoCAD*), speciālas drukāšanas iekārtas – ploterus, kā arī profesionālo literatūru un tehniskās rokasgrāmatas.

DARBA APSTĀKĻI Projektēšanas inženieris strādā biroja tipa telpās, kā arī laboratorijās, izmēģināšanas laboratorijās un ražošanas cehos. Projektēšanas inženieris strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Projektēšanas inženieris var strādāt ražošanas uzņēmumos, konstruktoru birojos un kā pašnodarbinātais, strādājot līgumdarbus.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība inženiertehnikā, mehānikā un mašīnbūvē. Mācību ilgums 3–4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga projektēšanas inženiera profesijā ir 350–750 latu. Algas apmērs atkarīgs no strādājošā darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Elektronikas inženieris 2144 01

Mehatronikas inženieris 2145 42

Inženieris 3115 29

Mehānikas inženieris 2145 15

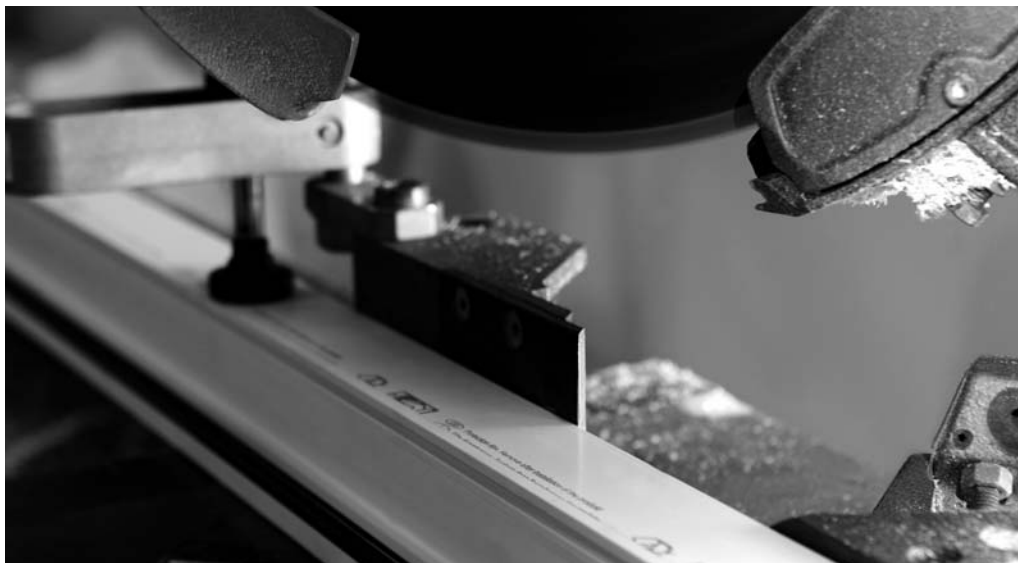
KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē dažādu veidu tehnika? Vai tev patīk pašam kaut ko labot, konstruēt vai radīt no jauna? Vai tev sagādā prieku dažādu uzlabojumu izgudrošana un realizēšana, piemēram, velosipēdam vai mopēdam? Vai tu esi precīzs, rūpīgs un akurāts?

Labas praktiskās iemaņas, tehniskās zināšanas un priekšstatu par šīs sfēras specifiku var sniegt piedalīšanās dažādos pulciņos, interešu grupās, kas saistīti ar tehniku vai automehānismiem.

Būtiskas īpašības projektēšanas inženiera profesijā ir radoša pieeja un attīstīta loģika. To var veicināt, piemēram, izgudrojot dažādus tehniskus uzlabojumus savam velosipēdam, citiem saimniecībā lietojamiem mehānismiem vai priekšmetiem.

Projektēšanas inženiera profesijā noderēs lidera dotības un prasme organizēt cilvēkus, kā arī pieredze projektu vadišanā. Tādēļ jau skolā var izdomāt un īstenot pasākumus, kas ļautu gan attīstīt komandas darba iemaņas, gan māku plānot veicamos pienākumus. Vēlams attīstīt arī prasmi sadarboties ar citiem cilvēkiem, rast kompromisus, risināt problēmsituācijas.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, ķīmija, matemātika, tehniskā grafika, vizuālā māksla, loģika un svešvalodas.

RŪPNIECISKO MAŠĪNU UN DARBARĪKU/MEHĀNIKAS INŽENIERIS

KODS 2145 23

DARBA SATURS Rūpniecisko mašīnu un darbarīku/mehānikas inženieris izstrādā rūpnieciskās mašīnas, to mehāniskās daļas un sistēmas. Rūpniecisko mašīnu un darbarīku/mehānikas inženieris izplāno izstrādājamo mašīnu vai ierīci kopumā, viņš rada izstrādes pamatideju un sadala to pa izstrādes posmiem, kurus nodod realizācijai konstruktoriem, kas savukārt šo ideju realizē uzzīmējot un uzrasējot.

Rūpniecisko mašīnu un darbarīku/mehānikas inženieris organizē iekārtas izstrādi jeb ražošanu. Viņš sagatavo konkrētās detaļas/iekārtas ražošanas tehnoloģisko karti, kurā iekļauta visa informācija par produkta ražošanas posmiem, to secību, materiāliem, specifiskiem rādītājiem (laiku, temperatūru, spiedienu, ātrumu), pēc kuras vadoties tiek saražota jaunā detaļa/iekārta). Tehnoloģisko karti viņš veido tā, lai jebkurš, kam ir nepieciešamība ar to strādāt, spētu to lietot. Tajā tiek norādīts, piemēram, kā savstarpēji jāatrodas un jāstrādā dažādām mehāniskām ierīcēm, detaļām (piemēram, kā savstarpēji kustas zobratu sistēma kādā mehānismā).

Rūpniecisko mašīnu un darbarīku/mehānikas inženiera pienākums ir arī organizēt mašīnu un iekārtu tehniskās apkopes, plānot to veikšanas grafikus un sekot to izpildei. Viņš analizē un novērs mašīnu darbības traucējumus un organizē nepieciešamo rezerves daļu sagādi.

Lielā uzņēmumā rūpniecisko mašīnu un darbarīku/mehānikas inženieris var vadīt mehāniķu dienestu un organizēt tehniķu un mehāniķu, kas atbild par iekārtu tehnisko uzturēšanu, darbu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Rūpniecisko mašīnu un darbarīku/mehānikas inženieris darbā lieto datoru un izmanto speciālas datorprogrammas (piemēram, *Solidworks*, *AutoCAD*), kā arī speciālo literatūru un tehniskās rokasgrāmatas, remonta tehnisko bāzi (dažādu darbarīkus un instrumentus, palīgiekārtas, tehnisko dokumentāciju).

DARBA APSTĀKĻI Lielākoties rūpniecisko mašīnu un darbarīku/mehānikas inženieris strādā ražošanas cehos, bet, piemēram, gatavojot tehnoloģiskās kartes, viņš strādā pie datora biroja tipa telpās. Rūpniecisko mašīnu un darbarīku/mehānikas inženieris strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Rūpniecisko mašīnu un darbarīku/mehānikas inženieris var strādāt dažādos ražošanas uzņēmumos, konstruktoru birojos, servisa kompānijās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība inženiertehnikā, mehānikā un mašīnbūvē. Mācību ilgums 3–4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga rūpniecisko mašīnu un darbarīku/mehānikas inženiera profesijā ir 350–720 latu. Algas apmērs atkarīgs no strādājošā darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Mehatronikas inženieris 2145 42

Projektēšanas inženieris 2149 45

Inženieris (inženieris tehnologs) 3115 29

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē tehnika? Vai tev patīk pašam kaut ko labot, konstruēt vai radīt no jauna? Vai tev sagādā prieku velosipēda vai mopēda labošana?

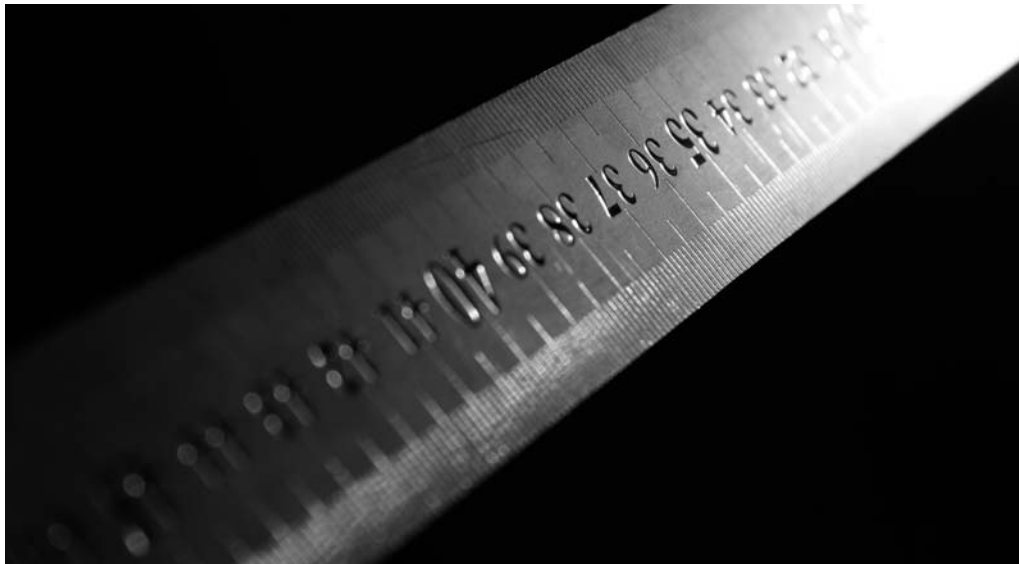
Dalība dažādos pulciņos un interešu grupās, kas saistīti ar tehniku vai automehānismiem, palīdzēs iegūt labas praktiskās iemaņas, tehniskās zināšanas un priekšstatu par šīs sfēras specifiku.

Rūpniecisko mašīnu un darbarīku/mehānikas inženiera profesijā būtiskas īpašības ir precizitāte, akurātums, radoša pieeja un loģika, kā arī tehniskā domāšana, ko var attīstīt, piemēram, izgudrojot dažādus uzlabojumus savam velosipēdam, citiem saimniecībā lietojamiem mehānismiem vai priekšmetiem, konstruējot un izgatavojot auto un lidmodeļus, veicot kādu nelielu remontu sadzīves tehnikai.

Šajā darbā noderēs līdera dotības un spēja organizēt cilvēkus, kā arī pieredze projektu vadīšanā, tādēļ jau skolā var izdomāt un īstenot pasākumus, kas palīdzēs izkopt šīs iemaņas. Būtiski ir arī attīstīt māku sadarboties ar citiem cilvēkiem, uzklaut citu viedokļus, rast kompromisus.

Lai varētu orientēties tehniskajā literatūrā, sekot jaunumiem nozarē, būtiskas ir labas svešvalodu zināšanas.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, ķīmija, tehniskā grafika, vizuālā māksla un svešvalodas.

METROLOGS

KODS 2111 23

DARBA SATURS Metrologs strādā metroloģijas (mērīšanas) laboratorijā un veic atsevišķu detaļu vai produkcijas mērījumus (piemēram, vai virpotās detaļas izmēri atbilst rasējumā noteiktajiem). Viņš izstrādā un pilnveido mērīšanas tehnoloģijas, veic mērījumu statistiskos aprēķinus, sagatavo mērinstrumentu komplektus un iestata specifiskus mērinstrumentus, piemēram, indikatorus, bidmērus, termometrus, svarus, kā arī kalibrē mērinstrumentus (pārbauda, vai mērinstruments atbilst tam izvirzītajām prasībām, piemēram, vai mērļentes viens metrs patiesi atbilst 1 m).

Metrologs uzsāk darbu pēc darba uzdevuma saņemšanas (piemēram, nomērit kādu konkrētu detaļu, kalibrēt instrumentu vai izstrādāt mērīšanas tehnoloģiju).

Mērot detaļu, metrologs izvēlas mērīšanas paņēmienus – kā un ar ko būtu labāk nomērit. Piemēram, ar augstummēru (mērīšanas mašīnu) viņš mēra detaļu virsmu raupjumu, diametrus, urbumu dziļumus, rievās platumus, leņķus, detaļas platumu, augstumu, garumu un novietojuma izmērus. Mērot detaļas, viņš pārbauda, piemēram, vai urbums detaļā atrodas precīzi paredzētajā vietā, vai ass (vārpsts) ir taisna.

Pēc tam, kad detaļa ir vairākkārt nomērīta, metrologs veic statistikas analīzi (piemēram, nomērot piecas reizes, nosaka statistiski vidējo rezultātu). Darba beigās metrologs noformē mērījumu protokolu, kurā atzīmē veikto mērījumu rezultātus.

Kalibrējot instrumentus, metrologs saņem no pasūtītājiem jaunus vai lietošanā esošos instrumentus, piemēram, svarus, elektrisko signālu testerus, atsvarus, termometrus, veic to testa mērījumus pēc etalona (laboratorijā nokalibrēta instrumenta) un, ja nepieciešams, veic to pieregulēšanu. Pēc kalibrēšanas metrologs sagatavo un izdod kalibrēšanas sertifikātus.

Izstrādājot mērīšanas tehnoloģijas, metrologs veic mērījumu statistisko analīzi. Pārzinot visus mērinstrumentus (ko ar ko var nomērit), metrologs konsultē citu profesiju pārstāvjus un iesaka viņiem

piemērotākos mērinstrumentus un mēraparāturu kādas ierīces, priekšmeta mērīšanai, kā arī izstrādā tehnoloģiju, kā veiksmīgāk un precīzāk šos mērījumus varētu veikt. Ar speciālu datorprogrammu palīdzību metrologs mēra un apstrādā mērījumu rezultātus.

Nereti metrologs uztur mērinstrumentu saimniecību, piemēram, kādā noliktavā vai laboratorijā, nepieciešamības gadījumā veicot arī mērinstrumentu servisu jeb apkopi. Viņš uzskaita mērinstrumentus, seko kalibrēšanas derīguma termiņiem (piemēram, ja konkrēts mērinstrumentu jākalibrē ik pēc diviem gadiem, tad metrologa pienākums ir sekot, lai tas tiktu veikts).

Dažkārt metrologs veic dažādu mērinstrumentu komplektēšanu, jo, piemēram, ražošanā bieži vien, lai nomēritu kādu detaļu, nepieciešami vairāki mērinstrumenti.

Metrologs sadarbībā ar konstruktoriem palīdz arī izstrādāt fiksatūras (fiksēšanas iekārtas, kas palīdz apstrādāt kādu detaļu), nosakot, precīzi kādā stāvoklī un kādā leņķī detaļai vajadzētu atrasties.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Metrologs darbā lieto dažādus mērinstrumentus (bīdmērus, mikrometrus, indikatorpulksteņus, kalibrus, mērplāksnītes) un mērīšanas iekārtas (profilogrāfus, koordinātu mērīšanas mašīnas), mērīšanas fiksatūras (fiksēšanas iekārtas), kā arī datoru ar CAD un citu specifisku programnodrošinājumu. Viņš izmanto arī speciālo literatūru un tehniskās rokasgrāmatas.

DARBA APSTĀKĻI Metrologs strādā metroloģijas laboratorijā pie mērīšanas iekārtām un datora. Dažkārt viņš nedaudz strādā arī ražošanas cehā. Metrologs strādā astoņu stundu darba dienu vai arī maiņās – saskaņā ar iepriekš noteiktu darba grafiku.

DARBA IESPĒJAS Metrologs var strādāt dažādos ražošanas uzņēmumos, laboratorijās (tostarp valsts institūciju laboratorijās) un izmēģinājumu laboratorijās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība (mācību ilgums 4 gadi) vai augstākā izglītība inženiertehnikā, mehānikā un mašīnbūvē (mācību ilgums 3–4 gadi).

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga metrologa profesijā ir 250–450 latu. Algas apmērs atkarīgs no strādājošā darba pieredzes un profesionalitātes.

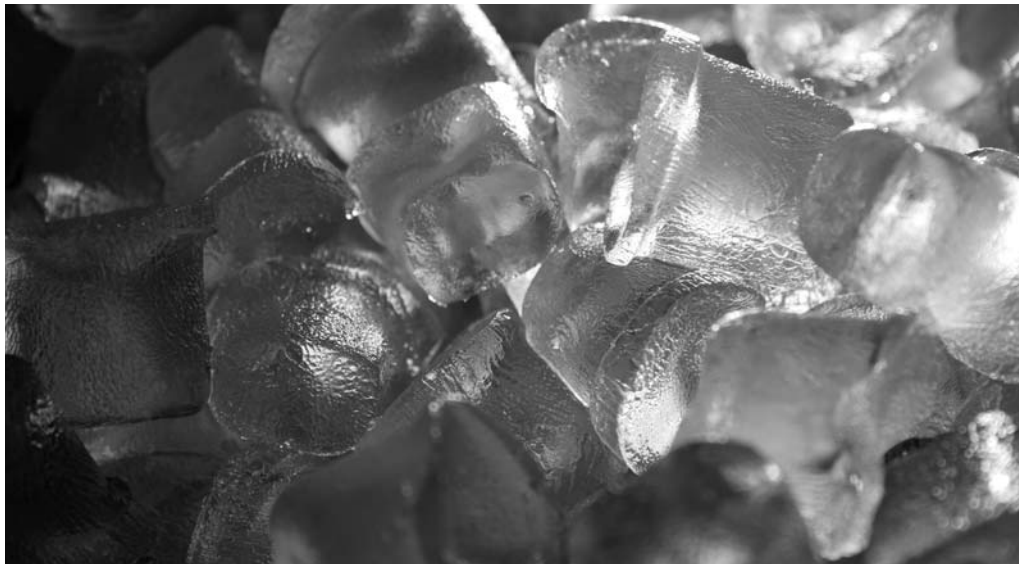
RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Konstruktors 2145 37

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk nodarboties ar dažāda rakstura tehniskiem darbiem? Vai tevi interesē darbs laboratorijā? Vai tev patīk kārtība dažādās lietās?

Metrologa profesijā ļoti būtisks ir akurātums un augsta precizitāte visās darbībās, kā arī tehniska, analītiska domāšana un attīstīta loģika, ko veicinās matemātikas, ķīmijas, atjautības uzdevumu, krustvārdu miklu risināšana, šaha un stratēģijas spēļu spēlēšana. Metrologam svarīgs arī labs acumērs un simetriskuma izjūta – to var trenēt, piemēram, rasējot un zīmējot, ja tev šis nodarbes patīk (tās gan nav nepieciešamas metrologa profesionālajai darbībai), mēģinot noteikt dažādu lietu attālumus, augstumu, svaru, piemēram, noteikt pēc acumēra, cik augsti ir griesti istabā, cik smags ir arbūzs, cik plati sētas vārti, pēc tam savus minējumus salīdzinot ar patiesajiem mēriem.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, tehniskā grafika, loģika un informātika.

APSILDES, VENTILĀCIJAS UN SALDĒŠANAS/MEHĀNIKAS INŽENIERIS

KODS 2145 22

DARBA SATURS Apsildes, ventilācijas un saldēšanas/mehānikas inženieris plāno un projektē apsildes, ventilācijas un saldēšanas iekārtas dažādām telpām.

Darba procesā apsildes, ventilācijas un saldēšanas/mehānikas inženieris iepazīstas ar telpām, kurās vajadzīgas šīs iekārtas, noskaidro, kādiem nolūkiem telpas tiks izmantotas un kā tās paredzēts noformēt. Pēc tam apsildes, ventilācijas un saldēšanas mehānikas inženieris veic aprēķinus, lai noskaidrotu, cik spēcīga ventilācija telpās nepieciešama, kāda temperatūra tajās jāuztur vai cik jaudīga jāprojektē saldēšanas iekārta. Atbilstoši šiem aprēķiniem viņš piemeklē iekārtas vai to detaļas, projektā iezīmē to konstrukciju, atrašanās vietu telpās, vajadzīgos elektrības pievadus. Iekārtas var tikt projektētas gan jaunceļamām būvēm, gan atsevišķām telpām, gan arī rekonstruējamām ēkām un to daļām, tāpat projekts var tikt izstrādāts esošo sistēmu rekonstrukcijai.

Apsildes, ventilācijas un saldēšanas/mehānikas inženieris uzzīmē projekta skici un nodod to speciālistam, kurš projektu uzzīmē ar datoru, daži inženieri projektus zīmē arī paši. Projektu izstrādājot, apsildes, ventilācijas un saldēšanas mehānikas/inženieris konsultējas ar pasūtītāju vai būvdarbu vadītāju par izmantojamajām iekārtām, to cenām un materiāliem. Ar būvdarbu veicējiem viņš apspriež, kādā veidā iekārtas tiks iebūvētas telpās. Apsildes, ventilācijas un saldēšanas/mehānikas inženieris pārzina gan būvniecības darbu specifiku, gan arī iekārtu un detaļu piedāvājumu un cenas – tās viņš noskaidro, izpētot katalogus un ražotāju piedāvājumus. Viņš arī plāno veicamo darbu izpildi un seko līdzi, kā tā tiek veikta.

Pēc iekārtu montāžas (uzstādīšanas) apsildes, ventilācijas un saldēšanas/mehānikas inženieris iekārtas kontrolē un regulē, lai pārbaudītu, vai tās nodrošina aprēķināto gaisa plūsmu vai temperatūru. Viņš pārzina gan iekārtu darbības principus, gan arī normatīvos aktus, kas nosaka temperatūras un gaisa kvalitātes parametrus telpās atkarībā no šo telpu funkcijām (izmantošanas).

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Apsildes, ventilācijas un saldēšanas/mehānikas inženieris, strādājot pie iekārtu projektēšanas, izmanto papīru un rakstāmrīkus vai arī datoru, kas aprīkots ar attiecīgu programmatūru (parasti "AUTOCAD"). Lai noteiktu gaisa parametrus telpās, viņš izmanto iekārtas gaisa plūsmas, temperatūras vai gaisa sastāva mērīšanai. Apsildes, ventilācijas un saldēšanas/mehānikas inženieris, regulējot uzstādītās iekārtas, lieto šajās iekārtās iebūvētās regulēšanas ierīces vai arī montēšanas instrumentus, piemēram, skrūvgriezi vai dažādas atslēgas.

DARBA APSTĀKĻI Apsildes, ventilācijas un saldēšanas/mehānikas inženieris strādā, gan uz vietas būvēs vai telpās, kurām izstrādājams iekārtu projekts, gan biroja tipa telpās, kur notiek projekta izstrāde. Apsildes, ventilācijas un saldēšanas/mehānikas inženieris strādā astoņu stundu darba dienu, taču steidzamu darbu gadījumā var nākties strādāt virsstundas.

DARBA IESPĒJAS Apsildes, ventilācijas un saldēšanas/mehānikas inženieris var strādāt gan apsildes, ventilācijas un saldēšanas iekārtu ražošanas un uzstādīšanas firmās, gan arī lielākos celtniecības uzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība siltuma, gāzes un ūdens tehnoloģiju vai enerģētikas un elektrotehnikas specialitātē. Mācību ilgums 3–4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga apsildes, ventilācijas un saldēšanas/mehānikas inženiera profesijā ir 1000–1500 latu. Atalgojums atkarīgs no uzņēmuma, kurā viņš strādā, un veikto darbu apjoma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Gaisa kondicionēšanas/mehānikas inženieris 2145 18

Saldēšanas iekārtu/mehānikas inženieris 2145 29

Siltumenerģētikas inženieris 2145 43

Siltumenerģijas pārvades un sadales inženieris 2145 36

Siltumenerģijas un siltumtehnikas inženieris 2145 47

Siltumiekārtu ekspluatācijas inženieris 2145 46

Siltumsistēmu ekspluatācijas inženieris 2145 45

Siltumtehnikas inženieris 2145 44

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē, kā darbojas apsildes, ventilācijas un saldēšanas sistēmas? Vai esi domājis, kā tavā istabā nonāk svaigs gaiss vai kāpēc radiatorī tiek piestiprināti zem logiem? Vai esi pētījis lielās telpās izvietotās ventilācijas sistēmas?

Apsildes, ventilācijas un saldēšanas/mehānikas inženiera darbā būtiskas ir zināšanas par ēku būvkonstrukcijām, spēja orientēties dažādu celtniecības darbu specifiskā. Iepazīties ar dažādiem būvdarbiem vari, jau tagad piestrādājot par palīgu celtniecībā. Centies arī paplašināt savu priekšstatu par likumībām, pēc kādām funkcionē un tiek uzstādītas dažādas iekārtas un mehānismi. Svarīga ir arī attīstīta telpiskā un tehniskā domāšana, māka izprast dažādas tehniskas shēmas.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, tehniskā grafika un vizuālā māksla.

APSILDES, VENTILĀCIJAS UN SALDĒŠANAS IEKĀRTU TEHNIĶIS

KODS 3115 36

DARBA SATURS Apsildes, ventilācijas un saldēšanas iekārtu tehniķis saskaņā ar izstrādātu projektu uzstāda un montē apsildes, ventilācijas un saldēšanas iekārtas dažādās telpās.

Apsildes, ventilācijas un saldēšanas iekārtu tehniķis saņem projektu, kurā parādīta iekārtu uzstādīšanas vai rekonstruēšanas shēma un, vadoties pēc tās, veic nepieciešamos darbus, lai projektu īstenotu. Viņš sagatavo vietu, kurā plānots uzstādīt attiecīgās iekārtas (ja vien to nedara celtnieki vai palīgstrādnieki), izmantojot zināšanas par būvniecību un remontdarbiem. Pēc tam apsildes, ventilācijas un saldēšanas iekārtu tehniķis uzstāda vai pārkārto iekārtas, kuras saņem pēc projektētāja un pasūtītāja ieceres, – savieno iekārtu daļas, nostiprina tās paredzētajā vietā, raugoties, lai iekārtas tiktu novietotas stabili un droši, lai to daļas būtu kārtīgi sastiprinātas kopā, piemēram, uzstādot kondicionieri, salodē iekārtas caurulītes, pieloka tās, lai apvadītu ap šķēršļiem, kā arī liek atbilstošu izolāciju (siltuma vai aukstuma saglabāšanai). Viņš urbj un pieskrūvē stiprinājumus, kuros tiks ievietota iekārta, ja tās atrašanās vieta paredzēta pie griestiem vai sienas. Ja nepieciešams, saskaņojot ar darbu vadītāju un pasūtītāju, izkaļ kādus sienas fragmentus, lai veiksmīgāk varētu veikt konkrētās iekārtas uzstādīšanu. Apsildes, ventilācijas un saldēšanas iekārtu tehniķis seko, lai iekārta tiktu uzstādīta ļoti rūpīgi, jo nepareizs novietojums vai blakus apstākļi, kas radušies paviršas uzstādīšanas rezultātā, var traucēt iekārtas darbību vai pat to sabojāt. Darba gaitā viņš sastrādājas ar citiem tehniķiem un montieriem, celtniekiem, kā arī projekta izstrādātāju.

Dažreiz apsildes, ventilācijas un saldēšanas iekārtu tehniķis pieslēdz iekārtas pie elektrības avota, tomēr parasti to dara elektriķi.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Apsildes, ventilācijas un saldēšanas iekārtu tehniķis izmanto dažādus montāžas rīkus un iekārtas – skrūvgriežus, kniedētājus, leņķa slīpmašīnas, skārda šķēres, āmurus, izolācijas lentes, dažādas atslēgas, urbmašīnas. Nereti viņš lieto arī celtniecības rīkus, piemēram, kaltus, lai sagatavotu vietu iekārtas uzstādīšanai.

DARBA APSTĀKĻI Apsildes, ventilācijas un saldēšanas iekārtu tehniķis strādā dažādos objektos – jauncelāmās ēkās, remontējamās vai rekonstruējamās būvēs vai telpās. Parasti apsildes, ventilācijas un saldēšanas iekārtu tehniķis strādā astoņu stundu darba dienu, taču nereti nākas strādāt maiņās pēc iepriekš sastādīta grafika vai nenormētu darba laiku, lai iekļautos objekta nodošanas termiņā. Darba grafiks bieži vien atkarīgs no pārējiem celtniecības darbos iesaistītajiem strādniekiem – apsildes, ventilācijas un saldēšanas iekārtu tehniķis savu darbu var sākt tikai tad, kad vieta iekārtu uzstādīšanai ir sagatavota.

DARBA IESPĒJAS Apsildes, ventilācijas un saldēšanas iekārtu tehniķi var strādāt gan celtniecības uzņēmumos, gan arī firmās, kas specializējas tieši apsildes, ventilācijas un saldēšanas iekārtu tirdzniecībā un uzstādīšanā.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama arodizglītība (mācību ilgums 2–3 gadi pēc pamatskolas), profesionālā vidējā izglītība (mācību ilgums 4 gadi) vai 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība (mācību ilgums 2–3 gadi) ar celtniecību vai remontdarbiem saistītā specialitātē. Profesijas specifiku parasti apgūst darba gaitā.

IESPĒJAMĀIS ATALGOJUMS Alga apsildes, ventilācijas un saldēšanas iekārtu tehniķa profesijā ir 300–500 latu. Atalgojums atkarīgs no darba slodzes un kvalifikācijas.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Gaisa kuģu tehniskās ekspluatācijas tehniķis mehāniķis 3115 53

Gāzes iekārtu tehniķis 3115 59

Energosistēmu tehniķis 3115 35

Mēriekārtu tehniķis 3115 42

Siltumenerģētikas tehniķis 3115 30

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē apsildes, ventilācijas un saldēšanas sistēmu darbība? Vai esi interesējies par to uzbūvi? Vai tev patīk montēšanas darbi, vai tevi saista darbošanās ar dažādām detaļām un skrūvgriezi?

Iepazīsties ar dažādiem celtniecības un remonta darbiem – lai pazītu materiālus un ēku konstrukcijas. Šajā profesijā būtiska ir arī māka apieties ar vienkāršiem instrumentiem – skrūvgriezi, līmeņrādi, urbi. Attīsti to, palīdzot tuviniekiem remonta veikšanā vai saimniecības darbos, piemēram, mēbeļu saskrūvēšanā vai santehnikas detaļu nomaiņā – tas radīs turpmākajam darbam nepieciešamās iemaņas.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, ķīmija, matemātika, mājsaimniecība un tehniskā grafika.

MEHATRONIKAS INŽENIERIS

KODS 2145 42

DARBA SATURS Mehatronikas inženieris izstrādā rūpniecisko mašīnu mehāniski elektroniskās daļas un elektroniskās sistēmas (piemēram, virpošanas darbgalda datoru). Galvenais mehatronikas inženiera darba uzdevums ir savienot izstrādājuma mehāniskās un elektroniskās daļas.

Mehatronikas inženieris konstruē (vai dod uzdevumus konstruktoriem), izveido (vai pilnveido) un apkalpo (remontē) mašīnu un iekārtu, palīgiekārtu mehatroniskās sistēmas, loģisko kontrolieru vadības shēmas, elektroniskās shēmas un citas elektromehāniskas sistēmas.

Mehatronikas inženieris saņem darba uzdevumu no projekta vadītāja un internetā un tehniskajā literatūrā piemeklē nepieciešamos standartinājumus – jau esošu tehnisko risinājumu kopumu, no kuriem atbilstošāko izmanto katra konkrētā uzdevuma veikšanai. No attiecīgajām detaļām viņš komplektē nepieciešamo sistēmu.

Ja gadījumā uzdevumu (piemēram, vadības bloka, kurš dotu elektriskos signālus, izstrādi) nevar atrisināt ar esošajiem līdzekļiem, mehatronikas inženieris dod to atpakaļ konstruktoriem, kas ņemas pie jauna risinājuma meklēšanas, piemēram, jauna vadības bloka izstrādes.

Internetā un tehniskajā literatūrā iegūto informāciju mehatronikas inženieris izmanto, lai rakstītu specifikācijas – tehnisko parametru dokumentus, kas apraksta iekārtas sastāvdaļas un tās specifiskās īpašības. Mehatronikas inženieris datorā vai uz papīra zīmē un izstrādā kinemātiskās shēmas (uzzīmē, kas un kā izstrādājamajā aparātā kustas un griežas), elektriskās shēmas (kādi vadi un kur tiek savienoti) un ciklogrammas (grafiskā veidā uzzīmētus ciparu signālu secības aprakstus). Viņš arī raksta iekārtu apkalpošanas instrukcijas, ko atdod projektēšanas inženierim vai darba uzdevuma devējam.

Tā kā mehatronikas inženieris ir atbildīgs par kvalitatīvu un produktīvu strādājošu iekārtu izgatavošanu, viņš bieži vien eksperimentē – piemēram, daļēji izgatavotam darbgaldam pieliek viena veida sensorus, novēro, kā darbgalds ar tiem funkcionē, tad pamēģina citus un rezultātā izvēlas piemērotākos.

Mehatronikas inženieris analizē un novērš mašīnu darbības traucējumus, organizē rezerves daļu sagādi. Viņš arī organizē mehatroniķu darbu, dodot viņiem darba uzdevumus, piemēram, kurus darba procesus pēc viņa izstrādātās kinemātiskās shēmas īstenot dzīvē.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Mehatronikas inženieris darbā lieto datoru ar CAD programmnodrošinājumu (piemēram, *Solidworks*, *AutoCAD*) un citām speciālajām datorprogrammām, internetu, speciālo literatūru un tehniskās rokasgrāmatas, remonta tehnisko bāzi (darbarīkus un instrumentus, elektroniskās mērīšanas ierīces, palīgiekārtas, tehnisko dokumentāciju). Tāpat mehatronikas inženieris darbā lieto dažādu veidu biroja tehniku, piemēram, kopēšanas iekārtu, skeneri, faksu, printeri.

DARBA APSTĀKĻI Mehatronikas inženieris lielākoties strādā cehā, savukārt konstruēšanas, dokumentācijas un uzskaites darbus viņš veic biroja tipa telpās pie datora. Viņš strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Mehatronikas inženieris var strādāt dažādos ražošanas uzņēmumos, servisa uzņēmumos, konstruktoru birojos un kā pašnodarbinātais, veicot līgumdarbus.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība mehatroniķa specialitātē. Mācību ilgums 4,5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga mehatronikas inženiera profesijā ir 380–750 latu. Algas apmērs atkarīgs no strādājošā darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Elektronikas inženieris 2144 01

Projektēšanas inženieris 2149 45

Mehānikas inženieris 2145 15

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi aizrauj dažādas tehniskas nodarbes? Vai tev ir interese par mehānismiem, elektroniku un modernajām tehnoloģijām?

Mehatronikas inženiera profesijā būtiska ir tehniskā domāšana un loģika, ko veicinās dažādu tehnisku remontdarbu veikšana, piemēram, kādas mopēda detaļas nomaina, sadzīves tehnikas labošana, kas papildus var attīstīt arī tādas īpašības kā precizitāti un akurātumu.

Esot neatlaidīgam un cenšoties atrast dažādus problēmu risinājumu veidus ikreiz, kad kaut kas neizdodas, var izkopt māku raudzīties uz problēmām konstruktīvi un radoši un ar laiku iemācīties ātri un viegli ar tām tikt galā.

Mehatronikas inženiera profesijā noderēs lidera dotības un spēja organizēt cilvēkus, kā arī pieredze projektu vadīšanā. Tādēļ jau skolā var izdomāt un īstenot pasākumus, kas prasa daudz darba, uzņēmības, mērķtiecības un atbildības, piemēram, uzrakstīt scenāriju, izveidot darba komandu, koordinēt visus sagatavošanās darbus un sarīkot kādu klases vai skolas līmeņa pasākumu, nebaidoties no kļūdām un citu cilvēku attieksmes. Vēlams attīstīt arī māku sadarboties ar cilvēkiem, sadzirdēt citu viedokļus, vērtēt un saglabāt objektīvu nostāju arī kritiskās situācijās.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, ķīmija, informātika, tehniskā grafika, loģika un svešvalodas.

MEHATRONIĶIS

KODS 3115 46

DARBA SATURS Mehatroniķis strādā uzņēmumos, kas nodarbojas ar automātisko iekārtu (jebkura iekārta, kas elektroniski vada kustību, darbību, piemēram, konveijera linija, veļas mašīna, mikroviļņu krāsns) projektēšanu, uzstādīšanu un ekspluatāciju (izmantošanu). Viņš izstrādā, ievieš un apkalpo dažādas automātiskās iekārtas un mehatroniskās sistēmas, kas tiek izmantotas gan ražošanas robotos un darbgaldos, gan datortehnikā un sadzīves tehnikā. Mehatroniķis ir atbildīgs par to, lai mehatroniskās sistēmas darbotos efektīvi, ilgstoši un bez bojājumiem. Viņš arī organizē nepieciešamos darbus, lai atrastu un novērstu iespējamās kļūmes.

Mehatroniķis projektē mehatroniskās sistēmas un ievieš tās praksē. Viņš saskaņo projekta dokumentāciju, veic ekonomiski tehniskos aprēķinus un īsteno datorprojektēšanu.

Mehatroniķis parasti strādā kopā ar mehatronikas vai apkopes inženieri. Viņš apkalpo automātiskās iekārtas, kuras izmanto mehāniskās apstrādes, salikšanas, iepakšanas un citos tehnoloģiskajos procesos. Viņš tās uzstāda un regulē, kā arī organizē darbu ar tām. Šajā darbā var tikt iesaistīti arī mehānikas, elektronikas, datortehnikas un informācijas tehnoloģijas speciālisti, kā arī citi mehatroniķi.

Pēc mehatronikas inženiera uzdevuma mehatroniķis, vadoties pēc ierīkošanas noteikumiem un lietošanas instrukcijām, no dažādām sastāvdaļām samontē izstrādāto iekārtu un testē (pārbauda) to, lai pārliecinātos, vai tā darbojas kā nākas. Ja konstrukcijā tiek atklātas kādas nepilnības, viņš par to ziņo mehatronikas inženierim.

Mehatroniķa darbs bieži ir saistīts ar mašīnu un iekārtu mehāniski elektronisko sistēmu (piemēram, sensoru, vadības bloku, mikroshēmu, kas šos signālus apstrādā) remontu un apkopšanu. Mehatroniķis ar dažādu testeru, speciālu datoru un dažādu rokas instrumentu palīdzību novērtē salūzušo iekārtu, pārbaudot katru atsevišķo mehānismu vai shēmu. Kad apkopota visa informācija par nepieciešamo labojumu, mehatroniķis meklē iespējamus risinājumus gan interneta resursos, gan speciālajā tehniskajā literatūrā, salabo iekārtu pats vai ziņo par bojājumu atbildīgajiem

dienestiem. Ja detaļa nav salabojama, mehatroniķis to nomaina vai organizē nepieciešamās detaļas pasūtīšanu. Pēc iekārtas remonta viņš veic atkārtotu tās darbības pārbaudi.

Mehatroniķa pienākumos var ietilpt arī sadarbība ar iekārtu lietotājiem. Viņš var sagatavot iekārtu un sistēmu lietošanas instrukcijas, sniegt konsultācijas, doties izsaukumos pie klientiem, lai novērstu problēmas, kas saistītas ar iekārtu ekspluatāciju.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Mehatroniķis darbā lieto mehāniskos instrumentus (piemēram, atslēgas, skrūvgriežus, novilcējus), elektroniskos instrumentus (piemēram, testerus, lodāmurus) un dažādus mērinstrumentus (piemēram, bidmērus, mikrometrus, lāzerlīmenrādi, elektroniskos mērinstrumentus). Viņš izmanto arī iekārtu rezerves daļas, dažādas rokasgrāmatas un tehnisko dokumentāciju, kā arī datoru un citu biroja tehniku, piemēram, kopēšanas aparātu, skeneri, printeri.

DARBA APSTĀKĻI Apkalpojot iekārtas, mehatroniķis strādā ražošanas cehos, savukārt, apstrādājot datus un meklējot nepieciešamo informāciju, viņa darbs norit biroja tipa telpās. Mehatroniķis arī regulāri var tikt izsaukts pie uzņēmuma klientiem, lai apkalpotu viņu telpās esošās iekārtas. Mehatroniķis strādā astoņu stundu darba dienu. Iespējams darbs maiņās pēc iepriekš noteikta darba grafika.

DARBA IESPĒJAS Mehatroniķis var strādāt metālapstrādes, mašīnu un aparātu būves, kokapstrādes, enerģētikas, pārtikas rūpniecības un citu nozaru uzņēmumos, kuros izmanto mehatroniskās sistēmas un automātiskās iekārtas, kā arī klientu servisa uzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība mehatronikas specialitātē. Mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga mehatroniķa profesijā ir 300–500 latu. Algas apmērs atkarīgs no mehatroniķa darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Mehāniķis 7233 01

Ražošanas tehniķis 3119 03

Elektroniķis

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē dažādi mehānismi un elektronika? Vai tev patīk risināt tehniskus jautājumus, piemēram, izzināt, kāpēc kāda ierīce nestrādā, un meklēt tā iemeslus? Vai viegli orientējies dažādās tehnikas lietošanas instrukcijās?

Mehatroniķa profesijā būtiskas ir tādas īpašības kā precizitāte, rūpīgums, arī attīstīta tehniskā domāšana un loģika, ko veicinās dalība dažādos pulciņos, interešu grupās, kas saistītas ar tehniku vai automehānismiem, piemēram, kartinga, kvadraciklu braukšanā, motosportā. Šādas aktivitātes sniegs gan praktiskas iemaņas un tehniskās zināšanas, gan radīs priekšstatu par šīs sfēras specifiku! Lai spētu orientēties jaunāko tehnisko risinājumu piedāvājumā, mācēt šo informāciju sameklēt un izmantot darbā ar jau esošajām iekārtām un mehānismiem, būtiskas ir arī analītiķa spējas, ko var attīstīt, salīdzinot medijos un tehniskajā literatūrā atrodamo informāciju, to konspektējot, kā arī risinot atjautības uzdevumus un spēlējot stratēģijas spēles.

Ir svarīgi būt neatlaidīgam un mērķtiecīgam, prast strādāt gan komandā, gan arī patstāvīgi. Prasmi strādāt komandā veicinās dalība komandu sporta spēlēs, grupas darbs dažādos skolā veicamos mācību projektos.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, informātika, loģika un tehniskā grafika.

RŪPNIECISKO IEKĀRTU UN RĪKU MEHĀNIĶIS

KODS 3115 14

DARBA SATURS Rūpniecisko iekārtu un rīku mehāniķis pēc mehānikas inženiera uzdevuma remontē un apkalpo mašīnu un iekārtu mehāniskās sistēmas un to mezglus (konkrētas iekārtu vai izstrādājuma sastāvdaļas).

Viņš veic rūpniecisko iekārtu, piemēram, virpu, slipmašīnu, kausējamo iekārtu remontus un mehānisko mezglu profilaktiskās apkopes. Veicot iekārtas profilaktisko apkopi un pārbaudot visus galvenos mehānismus, rūpniecisko iekārtu un rīku mehāniķis izmanto kontrolsarakstu, kurā rūpniecisko iekārtu ražotājs norādījis detaļu vai mehānisma nomaiņas laiku (īpaši svarīgi to ievērot iekārtas garantijas termiņā), piemēram, pēc noteikta iekārtas lietošanas laika jānomaina kāda konkrēta detaļa pat tad, ja tā ir darba kārtībā.

Tehnisko apkopju laikā rūpniecisko iekārtu un rīku mehāniķis daļēji vai pilnīgi izjauc iekārtu, pārbauda detaļu nodiluma pakāpi, saeļļo un pēc pārbaudes saliek iekārtu atpakaļ. Ja viņš pārbaudes laikā konstatē, ka ir nepieciešams pasūtīt jaunas detaļas, viņš sastāda vajadzīgo detaļu sarakstu un nodod to uzņēmuma darbiniekam, kas atbildīgs par detaļu pasūtīšanu. Pēc tehniskās apkopes rūpniecisko iekārtu un rīku mehāniķis atzīmē apkopes laikā veiktās darbības speciālā žurnālā un ziņo mehānikas inženierim par iekārtas un tās darbības nepilnībām, ja tādas atrastas.

Rūpniecisko iekārtu un rīku mehāniķis nereti pats izgatavo sava darba veikšanai nepieciešamās detaļas, piemēram, dažādas asis vai zobratrus.

Ja gadījumā uzņēmumā tiek iepirktas jaunas iekārtas, rūpniecisko iekārtu un rīku mehāniķis tās saliek un pārbauda darbībā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Rūpniecisko iekārtu un rīku mehāniķis darbā lieto mehāniskos instrumentus un palīgierīces, mērinstrumentus, rezerves daļas, tehniskās apkopes rokasgrāmatas un tehnoloģiskos līdzekļus (piemēram, eļļas, smērvielas), kā arī tehnisko dokumentāciju.

DARBA APSTĀKĻI Rūpniecisko iekārtu un rīku mehāniķis strādā ražošanas cehā vai mehāniskajā iecirknī. Viņš strādā astoņu stundu darba dienu vai arī maiņās saskaņā ar iepriekš noteiktu darba grafiku.

DARBA IESPĒJAS Rūpniecisko iekārtu un rīku mehāniķis var strādāt dažādos ražošanas uzņēmumos, servisa kompānijās un darbnīcās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība mehānikas specialitātē. Mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga rūpniecisko iekārtu un rīku mehāniķa profesijā ir 280–420 latu. Algas apmērs atkarīgs no strādājošā darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Atslēdznieks 7233 23

Mehatroniķis 3115 46

Metālu mašīnapstrādātājs 7223 11

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē dažādi mehānismi un tehniskas nodarbes? Vai tev patīk strādāt ar darbarīkiem, piemēram, remontēt velosipēdu vai mopēdu? Vai tev patīk risināt tehniskus jautājumus, piemēram, izziņāt, kāpēc kāda ierīce nestrādā, un meklēt tā iemeslus? Vai viegli orientējies dažādās tehnikas lietošanas instrukcijās? Vai esi neatlaidīgs un mērķtiecīgs, vai proti strādāt gan komandā, gan patstāvīgi?

Būtiskas īpašības rūpniecisko iekārtu un rīku mehāniķa profesijā ir precizitāte, akurātums, kā arī tehniska domāšana un loģika, ko var attīstīt, risinot matemātikas, ķīmijas, fizikas uzdevumus, spēlējot dažādas prāta spēles un risinot krustvārdu miklas, kā arī laba telpiskā izjūta, ko var trenēt zīmējot, nodarbojoties ar tehnisko grafiku. Rūpniecisko iekārtu un rīku mehāniķim svarīga ir māka gan veikt tīri praktiskus remontdarbus, gan arī sameklēt vajadzīgo tehnisko informāciju literatūrā, internetā un spēt to piemērot katram konkrētajam gadījumam, tāpēc būtiski ir veicināt spējas analizēt, sistematizēt informāciju.

Prasmi strādāt komandā var izkopt, piedaloties komandu sporta spēlēs, grupas darbā dažādos skolā veicamos mācību projektos. Komunikācijas spējas un iemaņas darbam komandā var pilnveidot, arī kopā ar skolasbiedriem aktīvi piedaloties dažādos skolas un sabiedriskos pasākumos.

Labas praktiskās iemaņas un tehniskās pamatzināšanas var gūt, darbojoties tehniskos pulciņos un interešu grupās.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, matemātika, informātika, ķīmija un sports.

MAŠĪNU UN APARĀTBŪVES TEHNOLOGS

KODS 3115 33

DARBA SATURS Mašīnu un aparātbūves tehnologs pārrauga mašīnu un aparātbūves ražošanas procesu un izstrādā iekārtu un darbgaldu izgatavošanas tehnoloģiju jeb veidu. Viņš pēc inženiera (inženiera tehnologa) uzdevuma izstrādā atsevišķu ražošanas posmu tehnoloģiskos procesus, pilnveido tos un ievieš praksē. Mašīnu un aparātbūves tehnologa uzdevums ir izvēlēties tehnoloģiskā procesa iekārtas un instrumentus, sekot līdz tam, kā šis process tiek ievērots, un sadarboties ar citiem tehnologiem.

Mašīnu un aparātbūves tehnologs nosaka izstrādes procesa secību (kas jāizgatavo vispirms un kas pēc tam) un to, kādi instrumenti un kādā veidā jālieto izstrādes laikā. Viņš izplāno visu ražošanas sistēmu, sākot no darbgaldu un iekārtu izvietošanas un uzstādīšanas, beidzot ar elektronisko shēmu uzstādīšanu. Viņš arī seko, lai katrā ražošanas posmā izveidotais galaprodukts atbilstu noteiktām kvalitātes normām.

Pirms katras ražošanas līnijas palaišanas mašīnu un aparātbūves tehnologs uzņēmuma ceha darbiniekiem izsniedz sagatavotu tehnoloģisko karti, kurā norādīta visa informācija par to, kas tiks ražots, kādas izejvielas un instrumenti lietoti. Lai panāktu to, ka galaprodukts ir ražošanas reglamentā noteiktajā un lietotājam nepieciešamajā kvalitātē un ar atbilstošajiem tehniskajiem parametriem, mašīnu un aparātbūves tehnologs visa ražošanas procesa laikā veic kontrolmērījumus. Viņš apstaigā cehu, iecirkni, un, ja ir kādas aizdomas par novirzēm no ražošanas normām, viņš izpēta šo noviržu cēloņus un veic nepieciešamos pasākumus, lai tie vairs neatkārtotos. Mašīnu un aparātbūves tehnologs seko līdz arī ražošanas iekārtu darbībai un stāvoklim, un, ja gadījumā, kādai iekārtai nepieciešama tehniskā apkope, viņš dod rīkojumu par tās veikšanu mehāniķiem vai citiem atbildīgajiem tehniskajiem darbiniekiem.

Tehnoloģijas izstrāde notiek gan individuāli, gan komandā, līdz ar to mašīnu un aparātbūves tehnologs sadarbojas ar citiem uzņēmuma darbiniekiem.

Mašīnu un aparātbūves tehnologs uzrauga, vai detaļas tiek izlietotas ekonomiski, kā arī veic ražošanas procesa optimizāciju (uzlabošanu, kas ļauj maksimāli efektīvi izmantot izejmateriālus).

Mašīnu un aparātbūves tehnologs rūpējas par drošu darba metožu ievērošanu visā ražošanas procesā (to viņš veic, vadoties pēc darbgaldu un iekārtu tehniskajiem aprakstiem un lietošanas instrukcijām).

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Mašīnu un aparātbūves tehnologs darbā lieto tehnoloģiskās iekārtas un instrumentus, datoru un speciālu programnodrošinājumu (piemēram, *Solidworks, AutoCAD, MasterCAM, Esperite*), kā arī speciālo literatūru un tehniskās rokasgrāmatas, tehnisko un tehnoloģisko dokumentāciju. Viņš izmanto arī dažādu veidu biroja tehniku, piemēram, printeri, skeneri, kopēšanas aparātu.

DARBA APSTĀKĻI Mašīnu un aparātbūves tehnologs daļu darba laika pavada ražošanas cehos un daļu – biroja tipa telpās, strādājot pie datora. Parasti viņš strādā astoņu stundu darba dienu, bet atkarībā no ražošanas organizācijas tas var būt arī maiņu darbs saskaņā ar iepriekš noteiktu grafiku. Tad var nākties strādāt arī vakara un nakts maiņās.

DARBA IESPĒJAS Mašīnu un aparātbūves tehnologs var strādāt dažādos ar metālapstrādi un mašīnbūvi saistītos ražošanas uzņēmumos, konstruktoru birosos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība mašīnbūvē (mācību ilgums 4 gadi) vai arī profesionālā vidējā izglītība mašīnbūvē (mācību ilgums 4 gadi).

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga mašīnu un aparātbūves tehnologa profesijā ir 300–550 latu. Algas apmērs atkarīgs no strādājošā darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Konstruktors 2145 37

Metrologs 2111 23

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev ir interese par metāliem un metālapstrādi? Vai tev liekas saistoša tehnika, mehāniskas iekārtas un to darbības principi? Vai tev patīk organizēt dažādus pasākumus un procesus? Vai tu meklē alternatīvus risinājumus, ja kaut kas neizdodas, kā iecerēts? Vai viegli spēj pieņemt lēmumus?

Mašīnu un aparātbūves tehnologa darbs saistīts ar lielu atbildību. Attīstīt atbildības izjūtu var, piemēram, iesaistoties pasākumu organizēšanā un cenšoties uzņemties vadošu lomu to īstenošanā. Trenēt māku saskatīt būtiskāko, izvēlēties veiksmīgākos problēmu risināšanas ceļus savukārt var, mēģinot plānot savus darbus un to secību un paveikt tos laikā, kā arī izvērtējot, vai šāds plānojums bija veiksmīgs.

Šajā profesijā svarīga ir tehniskā un loģiskā domāšana un precizitāte, ko var attīstīt, iesaistoties interešu izglītības pulciņos, piemēram, tehniskajā modelēšanā vai motopulciņā, kā arī risinot krustvārdu miklas, atjautības uzdevumus.

Cenšoties radoši pieiet it visam, ko veic, arī pavisam ikdienišķām lietām, iespējams izkopt šajā profesijā tik būtisko lietu un procesu radošu un novatorisku redzējumu. Rasēšana un zīmēšana veicinās abstrakto domāšanu un telpisko uztveri.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, ķīmija, loģika, tehniskā grafika un svešvalodas.

INŽENIERIS

KODS 3115 29

DARBA SATURS Inženieris izstrādā, ievieš un vada apstrādes tehnoloģiskos procesus ražošanā. Viņš rada kāda produkta (piemēram, iekārtas) izstrādes pamatideju, sadala to pa izstrādes posmiem un organizē pašu izstrādi. Lai spētu realizēt savas idejas dzīvē, viņš ļoti cieši sadarbojas ar tehnoloģiem.

Inženieris pārrauga visu ražošanas procesu kopumā un aprēķina ražojamās iekārtas/detaļu būtiskākos un galvenos parametrus, piemēram, to, cik ātri grieziesies ieejas vārpsta, kāds būs dzinēja tilpums, jauda un griezes moments. Viņš arī izstrādā konkrētās detaļas/iekārtas ražošanas tehnoloģisko karti – norādījumus, kuros iekļauta visa informācija par produkta ražošanas posmiem, to secību, materiāliem, specifiskiem rādītājiem (piemēram, laiku, temperatūru, spiedienu, ātrumu), pēc kuriem vadoties tiek ražota jaunā detaļa/iekārta. Inženieris ir atbildīgs arī par ražošanas normu (izejmateriālu patēriņa) aprēķināšanu.

Inženieris apvieno atsevišķu konstruktoru radītās detaļas un mezglus un ar datoru veido detaļu un kopsalikuma rasējumus. Bieži vien viņš arī vada konstruktoru biroju un organizē konstruktoru darbu. Inženieris datorā veic mezglu darbības simulācijas (ar speciālu programmu palīdzību datorā skatās, kā konkrētā detaļa darbojas dažādās noslodzes situācijās), analizē, kā detaļas savstarpēji funkcionē, kā veidojas, piemēram, mašīnas plūmlinija, un ar speciālu datorprogrammu palīdzību pārbauda detaļas stiprību.

Inženieris organizē eksperimentus, lai pārbaudītu izstrādātās ierīces vai mašīnas darbību. Ja kaut kas nestrādā, inženieris mēģina saprast, kāpēc un ko nepieciešams mainīt un uzlabot.

Inženieris arī plāno ražošanas plūsmu un ražošanas iekārtu izvietojumu uzņēmuma cehos. Viņš pēta, piemēram, kā iekārtots montētāja darbgalds, vai tas ir ergonomiski pareizi veidots, vai montētājam nav jāveic daudzas liekas kustības, lai īstenotu darba operāciju, un cik daudz laika šī

operācija viņam aizņem. Vadoties pēc iegūtās informācijas, inženieris optimizē (uzlabo) šo ražošanas procesu, piemēram, pārkārto darbgaldus vai, ja nepieciešams, pārvieto to citā vietā. Nepieciešamības gadījumā inženieris ievieš jaunas ražošanas tehnoloģijas un metodes.

Inženieris regulāri seko līdzi tirgus situācijai savā darbības jomā, jauniem produktiem un jaunākajām ražošanas tehnoloģijām, kā arī sasniegumiem zinātnē.

Inženieris sadarbojas ar dažādām laboratorijām, lai veiktu dažādus mērījumus un pārbaudes. Viņš sadarbojas, piemēram, ar metroloģijas laboratoriju, ķīmisko laboratoriju, mehānisko laboratoriju, kas pārbauda detaļu stiprību. Pēc pārbauzu rezultātu saņemšanas viņš dod attiecīgus darba uzdevumus tehnoloģiem – piemēram, veikt nepieciešamos uzlabojumus.

Inženieris izstrādā vai piedalās tehnisko rokasgrāmatu (iekārtu tehnisko aprakstu, kas iekļauj sevi to lietošanas pamācību un uzturēšanas nosacījumus) izstrādē.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Inženieris darbā lieto datoru un izmanto speciālas datorprogrammas, kā arī speciālas drukāšanas iekārtas – ploterus. Viņš lieto arī profesionālo literatūru un tehniskās rokasgrāmatas.

DARBA APSTĀKĻI Inženieris strādā biroja tipa telpās, kā arī laboratorijās, izmēģināšanas laboratorijās un ražošanas cehos. Viņš strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Inženieris var strādāt dažādos ražošanas uzņēmumos, konstruktoru birojos un arī kā pašnodarbinātais, strādājot līgumdarbus.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība inženierzinātnēs. Mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga inženiera profesijā ir 350–750 latu. Algas apmērs atkarīgs no strādājošā darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Elektronikas inženieris 2144 01

Inženieris tehnologs

Mehatronikas inženieris 2145 42

Mehānikas inženieris

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē dažādu veidu tehnika un modernās tehnoloģijas? Vai tevi saista konstruēšana un dažādu izmēģinājumu veikšana?

Inženierim svarīgi būt rūpīgam, atbildīgam, mācēt plānot un paredzēt darbību galarezultātu (to, kāds produkts tiks saražots, izmantojot noteiktus materiālus un metodes). Dalība dažādos pulciņos un interešu grupās, kas saistīti ar tehniku vai automehānismiem, (piemēram, kartingā, kvadriciklu braukšanā, motosportā) sniegs labas praktiskās iemaņas, tehniskās zināšanas un priekšstatu par šīs sfēras specifiku. Savukārt rasēšanas un zīmēšanas spēju izkopšana veicinās telpiskās uztveres un abstraktās domāšanas iemaņas, kas ir svarīgas inženiera profesijā.

Būtiska ir interese par jaunumiem tehnoloģiju attīstībā, ko var veicināt, lasot un skatoties specializētus žurnālus un raidījumus par zinātni.

Inženiera profesijā noderēs lidera dotības un spēja organizēt cilvēkus, kā arī pieredze projektu vadīšanā. Tādēļ jau skolā var izdomāt un īstenot pasākumus, kas prasa uzņēmību, mērķtiecību un atbildību. Būtiski attīstīt māku sadarboties ar cilvēkiem, diskutēt, rast kompromisus.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, ķīmija, matemātika, tehniskā grafika, vizuālā māksla un svešvalodas.

MEHĀNIĶIS

KODS 3115 41

DARBA SATURS Mehāniķis pēc mehānikas inženiera uzdevuma remontē un apkalpo mašīnu un iekārtu mehāniskās sistēmas un to mezglus. Mehāniķis parasti specializējas kādā konkrētā jomā, piemēram, kā automehāniķis, rūpniecisko iekārtu un rīku mehāniķis, saldējamo iekārtu mehāniķis, gaisa kuģu tehniskais mehāniķis.

Neatkarīgi no tā, kāda novirziena mehāniķis viņš ir, viņa pamata darba pienākumi ir veikt iekārtu (piemēram, virpu, slipmašīnu, kausējamo iekārtu) remontus un mehānisko mezglu profilaktiskās apkopes.

Veicot iekārtas profilaktisko apkopi un pārbaudot visus galvenos mehānismus, mehāniķis izmanto kontrolsarakstu, kuru izveidojis rūpnieciskās iekārtas ražotājs un kurā noteikts detaļu vai mehānisma nomaiņas laiks (īpaši svarīgi to ievērot iekārtas garantijas termiņā), piemēram, pēc noteikta iekārtas lietošanas laika jānomaina kāda konkrēta detaļa pat tad, ja tā ir darba kārtībā.

Tehnisko apkopju laikā mehāniķis daļēji vai pilnīgi izjauc iekārtu, pārbauda detaļu nodiluma pakāpi, saeļo un pēc pārbaudes saliek iekārtu atpakaļ. Ja gadījumā viņš pārbaudes laikā konstatē, ka ir nepieciešams pasūtīt jaunas detaļas, viņš sastāda vajadzīgo detaļu sarakstu un nodod to uzņēmuma darbiniekam, kas atbildīgs par detaļu pasūtīšanu. Pēc tehniskās apkopes mehāniķis speciālā žurnālā atzīmē visu nepieciešamo informāciju par apkopes laikā veiktajām darbībām un ziņo mehānikas inženierim par iekārtas un tās darbības nepilnībām.

Mehāniķis bieži vien pats izgatavo sava darba veikšanai nepieciešamās detaļas, piemēram, asis un zobratlus.

Ja gadījumā uzņēmumā tiek iepirkta jaunas iekārtas, mehāniķa pienākums ir tās salikt un pārbaudīt darbībā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Mehāniķis darbā lieto dažādus mehāniskos instrumentus un palīgierīces, mērinstrumentus, rezerves daļas, tehniskās apkopes rokasgrāmatas un tehnoloģiskos līdzekļus (piemēram, eļļas, smērvielas), kā arī tehnisko dokumentāciju.

DARBA APSTĀKĻI Mehāniķis strādā ražošanas cehā vai mehāniskajā iecirknī. Viņš strādā astoņu stundu darba dienu vai arī saskaņā ar iepriekš noteiktu darba grafiku.

DARBA IESPĒJAS Mehāniķis var strādāt dažādos ražošanas uzņēmumos, servisa kompānijās un darbnīcās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība konkrētajā jomā, kurā mehāniķis plāno darboties. Mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga mehāniķa profesijā ir 280–420 latu. Algas apmērs atkarīgs no darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Mehatroniķis 3115 46

Montāžas darbu atslēdznieks 8281 11

Mašīnapstrādātājs

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev ir interese par dažādiem mehānismiem? Vai tevi aizrauj dažādas tehniskas nodarbes? Vai tev sagādā gandarījumu uzskatāms un uzreiz redzams darba rezultāts? Vai tev patīk strādāt ar darbarīkiem un instrumentiem? Vai tev sagādā gandarījumu veikt sarežģītu uzdevumu, kas sākotnēji šķiet nepaveicams?

Būtiskas īpašības mehāniķa profesijā ir precizitāte, akurātums, kā arī tehniska domāšana un loģika. To var trenēt zīmējot, nodarbojoties ar tehnisko grafiku, risinot matemātikas un fizikas uzdevumus un spēlējot dažādas prāta spēles.

Labas praktiskās iemaņas un pamatzināšanas profesijas specifikā var gūt, iesaistoties tehniskos pulciņos un interešu grupās, piemēram, konstruēšanas un modelēšanas, motosporta vai kartinga pulciņos; tur būs arī iespēja trenēties salikt dažādus mehānismus un iemācīties tos remontēt.

Mehāniķa darbā būtisko fizisko izturību var attīstīt sportojot, piemēram, skrienot, spēlējot sporta spēles.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, matemātika, informātika, ķīmija un sports.

METINĀŠANAS TEHNOLOGS

KODS 2145 33

DARBA SATURS Metināšanas tehnologs izstrādā mašīnu, iekārtu un mehānisko iekārtuetināšanas darbību secību, vada ražošanas darbus, organizē iekārtu un sistēmu apkalpošanu un remontu; izzina attiecīgo materiālu, izstrādājumu un procesu pielietojamības iespējas un sniedz konsultācijas.

Viņš izvēlasetināšanas iekārtas, palīgmateriālus, izejvielu daudzumu gadījumos, kad jāorganizē vairākuetinātāju darbs maiņās, strādājot pie lieliem un sarežģītiem objektiem, piemēram, kuģu korpusiem, lielām metāla būvkonstrukcijām. Ražojot masveida produkciju,etināšanas tehnologs ne tikai konsultē un vada ražošanas darbus, bet arī tehnoloģiski izstrādā darbam nepieciešamo papildaprīkojumu –etināmo detaļu fiksācijas standus (palīgierīces, kurās iestiprinātetināmo materiālu apstrādes laikā). Viņš sagatavo ieteikumus darba organizācijas vienkāršošanai – izstrādā un uztur efektīvas transporta sistēmas un veidus, kas saistīti ar detaļu vai sagatavju transportēšanu gan cehā, gan ārpus tā, piemēram, kā un kādā secībā transportētetināmās sastāvdaļas, lai paaugstinātu darba ražīgumu. Metināšanas tehnologs konsultē arī gadījumos, kad tiek strādāts ar grūtietināmiem metāliem (bronza, čuguns) vai arī dažādiem metāliem kopā (nerūsošais metāls ar melno metālu, dažādu veidu tēraudi).

Metināšanas tehnologs kontrolē darba rezultātu (ar ultraskaņas iekārtu palīdzību pārbaudaetinājuma šuvju kvalitāti, kā arī ar mērlenšu un dažādu šablonu palīdzību – sametinātā priekšmeta kvalitāti) un vajadzības gadījumā koriģē izgatavošanas secību vai izmantojamos materiālus un iesaka darba metodes, nosaka bojājumus un izstrādā darba plānu to novēršanai. Metināšanas tehnologam jāmaksatītetināšanas procesa un kopējā izpildāmā darba kopsakarības ar citiem ražošanas posmiem (konstrukciju un iekārtu salikšanu, urbšanu, virpošanu un frēzēšanu), kā arī saskatīt vissīkākas nianšes, lai izvēlētos darba gaitai pareizo secību un veidus, kad un kā to veikt.

Viņš izstrādā darba drošības un vides aizsardzības noteikumus un seko, lai tie tiktu ievēroti, piemēram, novērtē darba apstākļu atbilstību darba drošībai pirms darbu uzsākšanas remonta apstākļos.

Metināšanas tehnologs aprēķina metināšanas procesa izmaksas, gatavo darba izpildes grafikus un shēmas, kā arī pārskatus par paveikto darbu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Metināšanas tehnologs darbā izmanto tehnisko literatūru; veicot metināšanas darbu kontroli – šablonus un ultraskaņas iekārtu. Viņš lieto arī biroja tehniku, piemēram, datoru ar atbilstošu programmatūru, printeri, skeneri, kopētāju.

DARBA APSTĀKĻI Metināšanas tehnologs strādā gan biroja tipa telpās, gan ražošanas telpās, gan ārpus tām dažādos laika apstākļos. Iespējams arī darbs lielā augstumā, piemēram, augstceltnēs, uz tiltiem, ostu celtniem. Metināšanas tehnologs strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Metināšanas tehnologs var strādāt metālapstrādes un mašīnbūves uzņēmumos, būvfirmās un citos tautsaimniecības uzņēmumos, kuru darbība saistīta ar metinātu izstrādājumu, to konstrukciju un mehānismu izgatavošanu, ekspluatāciju vai remontu. Viņš var strādāt par metināšanas iekārtu un paligmateriālu tirdzniecības konsultantu.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība mašīnbūvē ar specializāciju metināšanā. Mācību ilgums – 4 gadi. Metināšanas tehnologa darbā nepieciešami regulāri kvalifikācijas celšanas kursi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga metināšanas tehnologa profesijā ir 250–600 latu. Atalgojums atkarīgs no darba sarežģītības un atbildības.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Metinātājs 7212 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patik plānot un organizēt savu vai draugu kopīgo darbu? Vai izjūti gandarījumu, ja plānoto izdodas arī raiti īstenot? Vai tev patik tehniski darbi?

Strādājot par metināšanas tehnologu, būtiska ir radoša pieeja procesam un spēja ātri orientēties informācijas klāstā, lai varētu katrā konkrētā gadījumā izmantot vispiemērotāko risinājumu. Darbu atvieglo augstas koncentrēšanās spējas.

Centies arī viskādēnišķākos darbus izpildīt noteiktā secībā – iepriekš pārdomājot, kā, kas un kāpēc būtu jādara vispirms, kas – pēcāk. Darbu plānošana laikus un to realizācija saskaņā ar izstrādāto plānu ir labs treniņš, ja nākotnē vēlies būt labs tehnologs.

Līdzās mācai praktiski risināt tehniskus jautājumus būtiskas ir labas komunikācijas spējas, ko palīdzēs attīstīt saskarsmes psiholoģijas zināšanas un dalība dažādu projektu grupās.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, matemātika, ķīmija, biznesa ekonomiskie pamati, informātika, tehniskā grafika un svešvalodas.

METINĀTĀJS

KODS 7212 01

DARBA SATURS Metinātājs metina tērauda, čuguna, krāsaino metālu un to sakausējumu detaļas, mezglus un konstrukcijas, kā arī plastmasu. Viņš darba procesā nosaka metināto šuvju defektus un novērš tos. Metinātājs griež metāla loksnes, caurules, stieņus, T, U, L veida šķērsriezuma profilus.

Metinātājs samontē un saslēdz metināšanas posteņa jeb vietas iekārtu, izvēlas nepieciešamos metināšanas materiālus un instrumentus, uzsākot metināšanu, viņš ar dažādiem palīgīdzekļiem, piemēram, speciālu aerosolu, apstrādā metināmo vietu, lai metāla šlakatas neliptu pie metāla, metināmo priekšmetu notīra no rūsas un nelīdzenumiem. Ja jāmetina kādas sarežģītas detaļas, metinātājs tās iestiprina speciālos metināmo detaļu fiksācijas stendos. Metināšanas procesā metinātājs regulē metināšanas darba režīmus, metina lokšņu, cauruļu, režģveida un siju konstrukcijas, veic arī metāla termisko griešanu un saliekšanu. Beidzot metināšanas procesu, viņš apstrādā metinājuma vietu, to slīpējot un ar speciālu āmuru noņemot kušņus (keramisks aizsargslānis, kas veidojas, kūstot presētam pulverveida materiālam ap elektrodu un neļauj metinājuma šuvē iekļūt skābeklim) un metāla šlakatas.

Pēc darba beigšanas metinātājs ar ultraskaņas iekārtu palīdzību pārbauda metinājuma šuvju kvalitāti, kā arī ar mērlenšu un dažādu šablonu palīdzību – sametinātā priekšmeta kvalitāti.

Metinātājs nepārtraukti seko līdzi metināšanas iekārtas tehniskajam stāvoklim. Viņš sagatavo un sakopj savu darba vietu; atsevišķos gadījumos, piemēram, ja strādāts uguns nedrošos apstākļos – uz dēļu grīdas, ļoti puteklainās telpās, uzrauga darba vietu vēl vismaz četras stundas pēc darbu pabeigšanas.

Metinātājs lasa metināto savienojumu un konstrukciju rasējumus, veido detaļu skices un izmanto tehnoloģisko dokumentāciju.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Metinātājs darbā lieto dažādu veidu metināšanas aparatūru, piemēram, elektriskā loka metināšanas iekārtas ar elektrodiem (metāla stienītis, kas pievada strāvu un kustot sametina šuvi), pusautomātiskā elektriskā loka metināšanas iekārtas, aerosolus, metināmo detaļu fiksācijas standus, rokas slipmašīnu, āmuru, skābekļgriešanas aparatūru, mērlentes, šablonus, speciālu metinājuma kvalitātes kontroles aparatūru.

DARBA APSTĀKĻI Metinātājs strādā ražošanas telpās un ārpus tām dažādos laika apstākļos. Iespējams arī darbs lielā augstumā (piemēram, augstceltnēs, uz tiltiem, ostu celtnēm).

Metināšanas procesā gaisā izdalās toksiskas vielas, tāpēc metinātājs, strādājot slēgtā telpā, izmanto speciālus sejas aizsegus ar gaisa filtriem, vai arī darba vieta ir aprīkota ar spēcīgu dūmu nosūcēju. Metinātājs nēsā speciālu darba apģērbu, cimdus, zābakus un sejas aizsegu vai aizsargbrilles, kā arī ievēro darba drošības un vides aizsardzības noteikumus.

Metinātājs parasti strādā astoņu stundu darba dienu, iespējams arī darbs maiņās pēc saskaņota grafika, var nākties strādāt virsstundas.

DARBA IESPĒJAS Metinātājs var strādāt metālapstrādes un mašīnbūves uzņēmumos, būvfirmās un citos tautsaimniecības uzņēmumos, kuru darbība saistīta ar metālizstrādājumu, to konstrukciju un mehānismu izgatavošanu, ekspluatāciju vai remontu, kā arī var veikt individuālo darbu.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama arodizglītība metināšanā. Mācību ilgums 1–3 gadi. Sarežģītāko konstrukciju, piemēram, tiltu, ēku metāla konstrukciju, kuģu korpusu, celšanas un transporta mašīnu, spiedieniekārtu, metināšanai nepieciešama sertifikācija, kas jākārto reizi gadā. Par metinātāju var strādāt, arī izejot divu mēnešu apmācību kursu.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga metinātāja profesijā ir 160–1000 latu. Atalgojums atkarīgs no metināmās konstrukcijas sarežģītības, metināmo savienojumu kvalitātes prasībām un metinātāja darba produktivitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

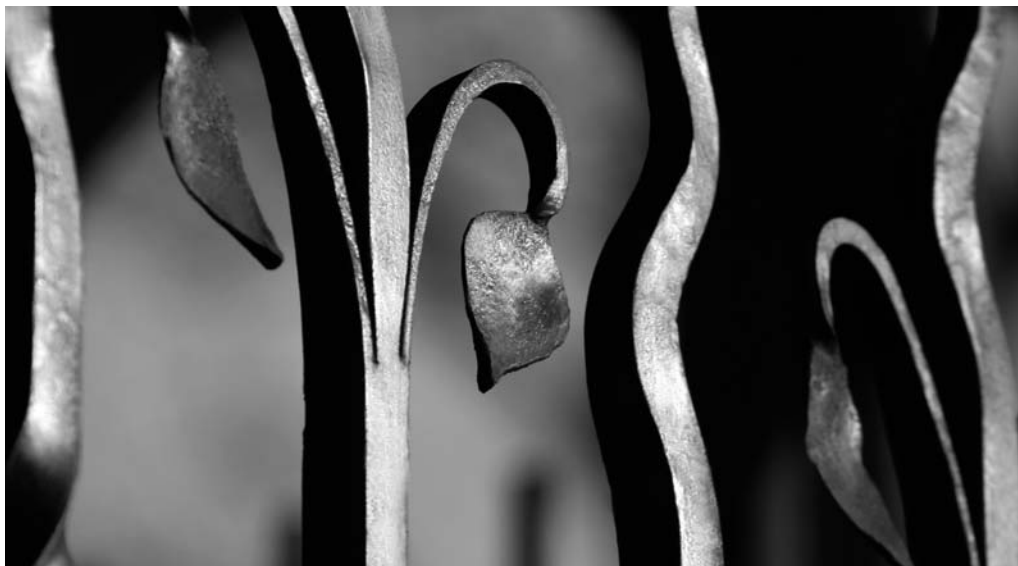
Metināšanas tehnologs 2145 33

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tu augstu vērtē praktiska darba iemaņas? Vai tev patik pašam izgatavot dažādas lietas? Vai tev interesē, kā dažādas metāla detaļas turas kopā bez skrūvēm? Vai tev ir nozīmīgi, ka tava darba rezultātu ikdienā izmanto daudzi cilvēki?

Strādājot par metinātāju, būtiski ir izprast metāla dabu, lai varētu iegūt labu rezultātu, un nebaidīties no smagas fiziskas slodzes sarežģītos darba apstākļos. Te noderēs tehnikas remontdarbos, fiziskā darbā un sportā iegūts rūdiņums.

Metinātāja profesijā nepieciešama pacietība un precizitāte, kā arī laba līdzsvara izjūta un kustību koordinācija, spēja veikt precīzas, ritmiskas un lēnas roku kustības, ko iespējams trenēt. Asa redze un krāsu izšķiršanas spēja metinātājam tiek izvirzīta kā īpaša prasība darba uzdevumu veikšanai, šos dabas dotumus vēl vairāk var attīstīt ar īpašiem vingrinājumiem.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, tehniskā grafika, matemātika un sports.

KALĒJS

KODS 7221 01

DARBA SATURS Kalējs no dažāda veida metāliem ar rokām, kā arī izmantojot rūpnieciskas iekārtas, izkaļ priekšmetus, piemēram, darbarīkus, āķus, ķēdes, lauksaimniecības instrumentus, dekoratīvus dzelzs izstrādājumus, tērauda durvis, funkcionālos un dekoratīvos žogus, vārtus, sadzīves priekšmetus, dekoratīvus sadzīves priekšmetus.

Uzsākot darbu, kalējs izvēlas atbilstošu metālu, sagriež to, sakarsē kalvē, uzliek uz laktas, sit pa to ar veidojamam izstrādājumam speciāli piemērotu āmuru, loka, izlīdzina, lodē, metina, tā piešķirot materiālam vēlamo formu. Pēc vajadzības kalējs var izkalt jebkuru priekšmetu, kuru iespējams izgatavot no dzelzs. Bieži kalējs strādā, izpildot dažādus individuālos pasūtījumus, – kaļ privātmāju dekoratīvos vārtus, karogu turētājus, balkonu margas, margu sastatnes un metāla kāpnes. Kalējs izgatavo arī dekoratīvus priekšmetus – svečturus, lustras, spoguļu rāmjus u.c., realizē dažādu uzņēmumu pasūtījumus – izkaļ laternu stabus, parkiem nožogojumus, visa veida režģus vai restes, solu apmales, reklāmu stabus. Izgatavo dažādas detaļas lauksaimniecības mašīnām, rūpnieciskām iekārtām un mehanizētiem rīkiem. Daži kalēji specializējas zirgu apkalšanā.

Ja nepieciešams, viņš arī labo metāla darbarīkus un instrumentus.

Rūpnieciskais kalējs, zinot metālu īpašības un apstrādes iespējas, plāno, kā izgatavot dažādus rūpniecībā nepieciešamus instrumentus, sagataves vai iekārtu sastāvdaļas. Tad, darbojoties ar speciāliem rūpnieciskajiem āmuriem (lielas, automātiski darbināmas ierīces metāla apstrādei) vai presēm un kalēja instrumentiem, izgatavo šos priekšmetus, instrumentus vai iekārtu sastāvdaļas.

Pirms privātu pasūtījumu izpildes kalējs satiekas ar klientiem, izjautā tos, uzzina viņu vēlmes, apskata objektu, kuram tas veidos dekoratīvos elementus. Tad vai nu ar zīmuli uz papīra, vai speciālās datorprogrammās izstrādā skices, kuras saskaņo ar klientu. Ja kalējs un klients vienojušies, kā izskatīsies izgatavojamais priekšmets, kalējs pēc radītās skices parauga to izgatavo.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Kalēji darbā lieto dažādus āmurus, ēzi, laktu, kalēja stangas, dažādus zāģus; rūpnieciskie kalēji – hidrauliskās preses, urbjmašīnas, dažādus darbgaldus, kā arī kancelejas piederumus vai datoru ideju izstrādei.

DARBA APSTĀKĻI Kalēji strādā telpās. Kalēju darbnīcās – smēdēs –, parasti ir paaugstināta temperatūra. Apstrādājot dažus metālus, var rasties specifiskas smaržas, bet, kaļot metālu, gan darbnīcā, gan rūpnīcas cehā ir paaugstināts skaņas līmenis, tāpēc kalēji lieto speciālus auss ieliktnus, austiņas vai citus palīglīdzekļus dzirdes saudzēšanai. Ja kalējs ir pašnodarbināta persona, viņš pats plāno savu darba laiku. Ja viņš strādā privātā uzņēmumā, darba laiku nosaka šā uzņēmuma vadītājs, un tā parasti ir astoņu stundu darba diena. Rūpnieciskie kalēji strādā astoņas darba stundas saskaņā ar konkrētajā uzņēmumā vai rūpnīcā noteikto darba laiku.

DARBA IESPĒJAS Kalēji var strādāt privātuzņēmumos vai rūpnīcās vai arī būt pašnodarbinātas personas.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Kalēja profesiju var apgūt arodizglītības un profesionālās vidējās izglītības iestādēs. Mācību ilgums ir 3–4 gadi. Arodu var apgūt arī pie amata meistariem, strādājot par mācekli. Sasniegt labus darba rezultātus palīdz pieredze un prasmju pilnveidošana darba procesā. Profesionālie sasniegumi ir atkarīgi no specializācijas atsevišķos darba virzienos, un tā var būt metināšana, tvaika katlu izgatavošana, tehnisko rasējumu noformēšana un rasēšanas datorprogrammas, kas ļauj kalējiem strādāt ar plaša spektra projektiem. Izaugsmi var turpināt, papildinot zināšanas apmācībasursos. Ja kalējs specializējas zirgu apkalšanā, tam papildu nepieciešamas specifiskas zināšanas dzīvnieku psiholoģijā, elementāras veterinārās medicīnas zināšanas.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga kalēja profesijā ir 330–1100 latu. Algas lielums atkarīgs no tā, vai kalējs strādā kā pašnodarbinātais vai privātā uzņēmumā, vai arī rūpniecībā. Strādājot privātās struktūrās un kā pašnodarbinātajam, atalgojums būs ievērojami lielāks.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Skārdnieks 7129 05	Metalurģs 2147 10
Varkalis 7221 04	Zeltkalis 7313 02
Sudrabkalis 7313 05	Rotkalis 7313 07
Metāla rūditājs 7224 05	Metālapstrādātājs 7222 05
Metāllējis 7221 06	Metālapstrādes mākslinieks

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk kaldi saimniecības un skaistuma priekšmeti? Tev ir visdažādākās idejas, ko tu pats varētu izkalt?

Attīsti mākslinieciskās dotības un iztēli, piedaloties mākslas nodarbībās vai nometnēs. Veicini telpas izjūtu un trenē acumēru – to vari darīt ikdienas gaitās, novērtējot dažādus priekšmetus, – cik, tavuprāt, tie lieli, smagi, gari, un tad savas domas pārbaudi, šīs lietas patiesi izmērot vai nosverot. Lai veicinātu fizisko izturību, kas ir ļoti svarīga kalēja profesijā, aktīvi piedalies sporta nodarbībās vai trenējies kādā sporta veidā!

Pievērs īpašu uzmanību tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, tehniskā grafika, mājsaimniecība, informātika, kā arī ķīmija un fizika.

METĀLU MAŠĪNAPSTRĀDĀTĀJS

KODS 7223 11

DARBA SATURS Metālu mašīnestrādātājs uz metālu mašīnestrādes darbgaldiem izgatavo dažādas detaļas (piemēram, griež zobratus, virpo, frēzē vārpstas, apstrādā un slīpē asis). Atkarībā no tā, kāda detaļa ir jāizgatavo, metālu mašīnestrādātājs izvēlas piemērotāko mašīnestrādes veidu, piemēram, zobratu zobu griešanu, ēvelēšanu, slīpēšanu, virpošanu, urbšanu, honēšanu (slīpēšanai līdzīga darbība) vai tēšana.

Metālu mašīnestrādātājs savu darbu veic, vadoties pēc speciālām tehnoloģiskajām kartēm (norādījumu kopuma, kas nosaka, kāda detaļa jāizgatavo, pēc kādiem parametriem un no kādiem materiāliem). Pirms darba uzsākšanas viņš sagatavo darbgaldu darbam, uzliek griezējinstrumentus, mērinstrumentus, pārbauda, vai darbgalds ir darba kārtībā – griezējinstrumenti ir noasināti, nepieciešamās detaļas ieeļļotas. Kad darbgalds ir sagatavots, metālu mašīnestrādātājs tajā ieliek atbilstošu sagatavi (piemēram, frēzējot kādu detaļu, viņš to ievieto īpašā patronā) un tad apstrādā atbilstoši noteiktajai tehnoloģijai. Metālu mašīnestrādātājs gan izgatavošanas procesa laikā, gan pēc tam mēra izgatavojamo detaļu, lai kontrolētu, vai tā tiek izgatavota atbilstoši prasībām.

Pēc tam, kad nepieciešamās detaļas ir izgatavotas, metālu mašīnestrādātājs tās iepakoj atbilstoši to transportēšanas vai pārvietošanas prasībām.

Pēc darba pabeigšanas metālu mašīnestrādātājs sakārto darbgaldu un sagatavo to turpmākai lietošanai.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Metālu mašīnestrādātājs darbā lieto dažādas tehnoloģiskās iekārtas un instrumentus, tehnoloģisko dokumentāciju, mērinstrumentus (piemēram, mikrometru, bīdmēru, leņķmērus), mehāniskos instrumentus (piemēram, uzgriežņu atslēgas, skrūvgriežus), tehniskās apkopes un tehnoloģiskos līdzekļus (piemēram, eļļas, smērvielas, emulsijas).

DARBA APSTĀKĻI Metālu mašīnapstrādātājs pārsvarā strādā ražošanas cehā (iecirknī). Metālu mašīnapstrādātājs strādā astoņu stundu darba dienu vai arī maiņās pēc iepriekš saskaņota darba grafika.

DARBA IESPĒJAS Metālu mašīnapstrādātājs var strādāt dažādos mašīnbūves un metālapstrādes ražošanas uzņēmumos, servisa uzņēmumos, valsts iestādēs vai lielās laboratorijās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama arodizglītība metālapstrādē. Mācību ilgums 3 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga metālu mašīnapstrādātāja profesijā ir 150–300 latu. Algas apmērs atkarīgs no strādājošā darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Ciparu programmas vadības darbgalds 7223 14

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi aizrauj dažādas tehniskas nodarbes? Vai tev ir vēlme kaut ko pašam radīt un sava darba rezultātu redzēt uzreiz pēc darba beigšanas? Vai pievērs uzmanību gan padarītā darba kvalitātei kopumā, gan labi nostrādātām detaļām?

Metālu mašīnapstrādātāja profesijā būtiska ir tehniskā domāšana. Dalība dažādos pulciņos un interešu grupās, kas saistīti ar tehniku vai automehānismiem, piemēram, kartingā, kvadriciklu braukšanā, motosportā, sniegs labas praktiskās iemaņas, tehniskās zināšanas un priekšstatu par šīs sfēras specifiku. Praktiskas iemaņas, spēju koncentrēties precīzai darba izpildei var attīstīt, arī piedaloties automašīnu remontdarbos, savukārt rasēšana palīdzēs izkopt iemaņas orientēties tehniskajos zīmējumos un shēmās. Mājsaimniecības stundās var mēģināt izvirpot kādu detaļu vai priekšmetu, kuru izmantot saimniecībā – arī tas palīdzēs gūt priekšstatu par šo profesiju.

Metālu mašīnapstrādātāja darbā būtiska ir fiziskā izturība, ko veicinās sporta nodarbības un ikdienišķas fiziskas aktivitātes.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, matemātika, tehniskā grafika, vizuālā māksla un mājsaimniecība.

CIPARU PROGRAMMAS VADĪBAS DARBGALDU IESTATĪTĀJS

KODS 7223 14

DARBA SATURS Ciparu programmas vadības (CPV) darbgaldu iestatītājs saskaņā ar izstrādāto tehnoloģiju iestata (neregulē) CPV darbgaldus – ar speciālām datorprogrammām vadāmus darbgaldus, piemēram, lāzergriešanas, virpošanas, frēzēšanas veikšanai. Viņš ievada, maina vai koriģē darbgaldā nepieciešamo apstrādes programmu, izvieto, neregulē vajadzīgos griezējinstrumentus un veic detaļu kontrolizgatavošanu. Bieži vien CPV darbgaldu iestatītājs veic arī CPV darbgaldu operatora pienākumus – regulē darbgaldus, palīgierīces, instrumentus un mērinstrumentus, maina iekārtas detaļas un izgatavo produkciju.

Uzsākot darbu, CPV darbgaldu iestatītājs ievada attiecīgo detaļas izgatavošanas programmu, piemeklē detaļas izgatavošanai atbilstošus papildinstrumentus (piemēram, frēzēšanas urbjus, griežņus, frēzes) un ievieto darbgaldā sagatavi, no kuras tiks izgatavota (izfrēzēta, izvīrpotā vai ar lāzerstaru izgriezta) nepieciešamā detaļa. Mainot izgatavojamās detaļas veidu, viņš nomaina kādu darbgalda daļu, piemēram, frēzēšanas darbgaldu nomaina pret urbšanas darbgaldu un turpina darbu.

Pirms jaunu detaļu masveida izgatavošanas CPV darbgaldu iestatītājs izgatavo kontrol detaļu. Kad tas izdarīts, viņš pārbauda tās kvalitāti – novērtē, vai detaļa izdevusies, kā plānots, nepieciešamības gadījumā atkārti darbgalda vai mehānisma regulēšanu un/vai piemērotāku instrumentu piemeklēšanu. Šis darbības viņš atkārti līdz brīdim, kamēr sasniegts vēlams rezultāts. Kad kontrol detaļa atbilst visām kvalitātes prasībām, CPV darbgaldu iestatītājs uzsāk tās masveida izgatavošanu vai, ja viņš strādā lielā uzņēmumā, dod darba uzdevumu CPV darbgaldu operatoram darba turpināšanai, sniedzot visas nepieciešamās instrukcijas, paskaidrojumus un precīzus norādījumus vai ieteikumus detaļas izgatavošanas tehnoloģijai. Šādā gadījumā viņš pats pievērš lielāku uzmanību sarežģītāku darbību izpildes specifikai.

Lai nodrošinātu darbgaldu ilgu kalpošanas laiku, CPV darbgaldu iestatītājs regulāri tos ik dienas apkopj. Viņš, piemēram, tira darbgaldu, ieeļļo nepieciešamās detaļas, uzpilda emulsijas. Ja gadījumā viņš apkopes laikā konstatē, ka kāda detaļa ir nodilusi, viņš to nomaina.

CPV darbgaldu iestatītājs cieši sadarbojas ar ražošanas tehnologiem, apkopes mehāniķiem un mehatroniķiem. Viņš ziņo atbildīgajiem darbiniekiem par iekārtu problēmām, ja tādas radušās, vai inovāciju (jauninājumu) iespējām iekārtu un darbgaldu darbībā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS CPV darbgaldu iestatītājs darbā lieto dažādas tehnoloģiskās iekārtas un instrumentus, piemēram, griezņus, griezējplāksnes. Viņš izmanto arī tehnisko un tehnoloģisko dokumentāciju, apstrādes programmas un mērinstrumentus (bīdmērus, mikrometrus), dažādus mehāniskos instrumentus (atslēgas), tehniskās apkopes un tehnoloģiskos līdzekļus (eļļas, smērvielas, emulsijas).

DARBA APSTĀKĻI CPV darbgaldu iestatītāja darbs norit ražošanas cehā (iecirknī). Viņš strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS CPV darbgaldu iestatītājs var strādāt dažādos ražošanas uzņēmumos (piemēram, mašīnbūves un metālapstrādes uzņēmumos).

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība CPV darbgaldu iestatītāja specialitātē. Mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga CPV darbgaldu iestatītāja profesijā ir 250–450 latu. Algas apmērs atkarīgs no strādājošā izglītības un darba pieredzes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Metālu mašīnapstrādātājs 7223 11

Metrologs 2111 23

Konstruktors 2145 37

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē dažādi mehānismi, to darbība? Vai tev patīk darīt darbu, kurā uzreiz saskatāms galarezultāts? Vai tev patīk strādāt ar dažādiem darbarīkiem un instrumentiem, piemēram, remontēt velosipēdu? Vai tev sagādā gandarījumu veikt sarežģītu uzdevumu, kas sākotnēji šķiet nepaveicams?

Būtiskas īpašības CPV darbgaldu iestatītāja profesijā ir precizitāte, akurātums, kā arī tehniska domāšana un loģika. Šīs iemaņas un īpašības var trenēt zīmējot, nodarbojoties ar tehnisko grafiku, risinot matemātikas un fizikas uzdevumus un spēlējot dažādas prāta spēles. Apmeklējot konstruktoru vai tehniskās jaunrades pulciņus, var trenēties salikt dažādus mehānismus un iemācīties tos remontēt.

Šajā profesijā svarīgo fizisko izturību veicinās visdažādākās sporta nodarbibas un aktīvs dzīvesveids arī ikdienā.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, matemātika, informātika, ķīmija, loģika, tehniskā grafika un sports.

INSTRUMENTATSLĒDZNIEKŠ

KODS 7222 03

DARBA SATURS Instrumentatslēdznieks izgatavo metāla instrumentus – griezējinstrumentus, piemēram, štances, speciālās frēzes, dažādus urbjus, virpošanas griežņus, lietās un presētās formas, šablonus un mērinstrumentus, piemēram, kontrolprizmas, lekālus, konduktorus detaļu urbšanai, kontrolķīļus. Viņš remontē visus minētos un arī rūpnieciski masveidā ražotos griezējinstrumentus, piemēram, spirālurbjus, frēzes, kā arī mērinstrumentus, piemēram, mikrometrus, lineālus, augstummēritājus, ekscentrisma mēritājus, bīdmērus, leņķa mēritājus, detaļu sienīņu biezuma un dziļuma mēritājus. Instrumentatslēdznieks izgatavo un remontē arī sporta ierīcī un atslēgas.

Lai izgatavotu instrumentus un ierīces, instrumentatslēdznieks pēc rasējumiem izvēlas sagataves un to materiālus – mēra un iezīmē, griež, urbj, zāgē, vilē, apstrādā termiski (rūda), cementē, slipē un pulē, iegriež vai uzgriež vītņi. Remontējot jau nodilušus instrumentus, instrumentatslēdznieks vizuāli vai ar mērinstrumentiem, novērtē nodiluma pakāpi un remonta lietderību, kā arī skicē detaļas un tās izgatavo.

Izgatavojot instrumentu vai ierīci, instrumentatslēdznieks to uzstāda, pārbauda tās darbību, regulē un apstrādā, līdz tā atbilst precīzām normām.

Instrumentatslēdznieks pārzina darbā lietojamo tehnisko līdzekļu uzbūvi, darbības principus, lietošanas noteikumus, savstarpēji saistīto darba procesu izpildes secību. Viņš atbild par uzdotā darba norisi un rezultātiem, par uzticētajiem darba līdzekļiem un priekšmetiem.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Instrumentatslēdznieks darbā lieto stacionāras iekārtas, piemēram, urbšanas, frēzēšanas, virpošanas un asināšanas darbgaldus, hidrauliskās preses, kā arī – atslēdznieka rokas instrumentus, piemēram, vīles, metāla zāgus, āmurus, dažādas spīles, vītņu urbjus, vītņu ripas. Lai kontrolētu darba rezultātu, viņš izmanto kontrolinstrumentus, piemēram, kalibrus un šablonus; mērinstrumentus, piemēram, mikrometrus, bīdmērus, dziļummērus, leņķmērus.

DARBA APSTĀKĻI Instrumentatslēdznieks strādā pie instrumentiem aprīkota darbgalda cehā vai iecirknī, kas atdalīts no pārējām ražošanas telpām.

Darba vidē jābūt jāņem vērā putekļiem, paaugstinātu troksni, jāstrādā, stāvēt kājās, kā arī piepūlot redzi. Darbā lieto aizsargbrilles, speciālu darba apģērbu un apavus, ko nodrošina darba devējs.

Instrumentatslēdznieks strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Instrumentatslēdznieks var strādāt instrumentu izgatavotājrūpniecās, instrumentālajos cehos, iecirkņos (norobežota telpa cehā) un atsevišķās darbnīcās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība metālapstrādē. Mācību ilgums 2–3 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga instrumentatslēdznieka profesijā ir 120–450 latu. Atalgojums atkarīgs no instrumentatslēdznieka profesionalitātes un darba pieredzes, piemēram, vai viņš ir māceklis vai meistars.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Instrumentu meistars 7224 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk darboties ar smalkiem mehānismiem un detaļām, izjaukt tos un atkal salikt kopā? Vai tev pietiek pacietības tikt galā ar uzdevumiem, kas prasa vairākas noteiktā secībā veicamas precīzas darbības? Vai tu pārbaudi savus darba rezultātus tik ilgi, kamēr esi pilnīgi pārliecināts, ka darbs izdarīts pareizi?

Strādājot par instrumentatslēdznieku, svarīgi ir nesteigties un nepārtraukti kontrolēt veicamā darba starprezultātu. Instrumentatslēdznieka profesijā būtiskas ir tādas rakstura īpašības kā pacietība, precizitāte, pat pedantiskums un augstas koncentrēšanās spējas. Precizitātes, kārtības, atbildības izjūtu vari attīstīt, pievēršot šīm īpašībām uzmanību, arī veicot visikdienišķākos pienākumus. Izpratni par dažādiem mehānismiem dos iesaistīšanās tehnikas remontdarbos.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, matemātika un tehniskā grafika.

MONTĀŽAS DARBU ATSLĒDZNIEKS

KODS 8281 11

DARBA SATURS Montāžas darbu atslēdznieks apstrādā un izgatavo vienkāršas detaļas (piemēram, savienošanas leņķus, nestandarta paplāksņus, dažādas plakanas detaļas), montē, remontē un pārbauda tās, veic ierīču apkopi, asina darba instrumentus, lodē dažādus materiālus un salīmē kopā detaļas, sakniedē plāksņveida detaļas, urbj, griež iekšējās (piemēram, urbumos, uzgriežņos) un ārējās (piemēram, skrūvēm) vītnes.

Pirms darba uzsākšanas montāžas darbu atslēdznieks lasa detaļu darba rasējumus vai arī pats izstrādā vienkāršus tehniskos zīmējumus – skices.

Viņš vada un kontrolē iekārtas, kas paredzētas produkcijas montāžai, piemēram, ar speciālu iekārtu palīdzību piedzen detaļas vienu pie otras, kā arī montē izstrādājumus saskaņā ar konstrukcijas un tehnoloģijas prasībām (izstrādājums var tikt montēts arī uz ražošanas iekārtām).

Montāžas darbu atslēdznieks pārzina apkalpojamo iekārtu un mašīnu darbības principus, ekspluatācijas, kontroles un apkopes noteikumus; to, kā savstarpēji saistīti dažādi darba posmi, kādā secībā tie tiek veikti un kā tos racionālāk organizēt.

Lai iegūtu nepieciešamo detaļu, viņš to vilē, lodē, limē, kā arī pielāgo un pieslīpē. Beidzot apstrādā, montāžas darbu atslēdznieks pārbauda apstrādāto virsmu raupjumu (nelīdzenumu), izmēru, detaļu virsmu formu atbilstību rasējumam. Montāžas darbu atslēdznieks atbild par noteiktā darba norisi un rezultātiem; par paša pieņemtajiem lēmumiem; par uzticētajiem darba līdzekļiem, iekārtām un mašīnām; kā arī par drošības noteikumu izpildi.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Montāžas darbu atslēdznieks darbā izmanto atslēdznieka komplektu, kurā ietilpst, piemēram, dažādu izmēru uzgriežņatslēgas, plakanknaibles, skrūvgrieži. Viņš izmanto arī pneimatiskos (darbināmi ar saspiestu gaisu) un elektriskos rokas instrumentus, piemēram, urbjus un slipmašīnas, montāžas galdus. Pārbaudot

darba kvalitāti, viņš izmanto mērinstrumentus, piemēram, lineālus, lekālus, kalibrus, bīdmērus, šablonus.

Lielgabarīta iekārtu montāžai montāžas darbu atslēdznieks izmanto hidrauliskos instrumentus, piemēram, preses, uzgriežņatslēgas, domkratus.

DARBA APSTĀKĻI Montāžas darbu atslēdznieks strādā atsevišķā darba vietā vai pie konveijera ražošanas telpās. Darbs var būt arī ārā dažādos laika apstākļos, ja jāstrādā būvobjektā. Iespējams arī darbs lielā augstumā, piemēram, augstceltnēs, uz tiltiem, ostu celtniem, kuģiem, montējot lielgabarīta konstrukcijas, kuras tiek padotas ar celtniem.

Montāžas darbu atslēdznieks parasti strādā astoņu stundu darba dienu, iespējams arī darbs maiņās pēc saskaņota grafika. Darba vidē jārēķinās ar putekļiem, paaugstinātu troksni. Montāžas darbu atslēdznieks strādā speciālā darba apģērbā un apavos.

DARBA IESPĒJAS Montāžas darbu atslēdznieks var strādāt metālapstrādes, mašīnbūves un aparātubūves uzņēmumos, būvfirmās un citos tautsaimniecības uzņēmumos, kuru darbība saistīta ar dažādu konstrukciju un mehānismu izgatavošanu, ekspluatāciju vai remontu.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība, mācību ilgums 4 gadi vai arodizglītība metālapstrādē, mācību ilgums 3 gadi.

Par montāžas darbu atslēdznieku var strādāt arī ar vispārējo vidējo izglītību, izejot profesionālos kursus, kas piešķir tiesības vadīt un uzraudzīt attiecīgas iekārtas un mašīnas.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga montāžas darbu atslēdznieka profesijā ir 120–250 latu. Atalgojums atkarīgs no veicamo darbu sarežģītības un montāžas darbu atslēdznieka atbildības.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Metāla konstrukciju atslēdznieks 7214 01

Atslēdznieks 7222 01

Autoatslēdznieks 7231 05

Montētājs 7233 04

Remontatslēdznieks 7233 12

Montāžas līnijas operators 8281 06

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk izjaukt un salikt dažādus mehānismus? Vai tu labprāt pats labo savu velosipēdu? Vai tevi netraucē tas, ka tev patīkamais darbs nav diez cik tīrs – rokas allaž notriektas ar mašīnēļu un smērvielām?

Strādājot par montāžas darbu atslēdznieku, būtiska ir pacietība un precizitāte, ko vari attīstīt, izgatavojot, piemēram, auto vai lidmodeļus, pilsētu modeļus, demontējot un montējot, piemēram, vecu pulksteni, velosipēdu vai mopēdu, kā arī pievēršot šim īpašībām uzmanību, veicot visikdienišķākos pienākumus mājās – tīrot un kārtojot to.

Izturību attīstīsi, labprāt veicot fizisku darbu un piedaloties sporta nodarbībās. Sportojot vēlams atcerēties par darbam augstumā vajadzīgo līdzsvara izjūtu un nodarboties ar šīs prasmes izkopšanai piemērotiem sporta veidiem, piemēram, klinšu kāpšanu, sporta vingrošanu.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, matemātika, tehniskā grafika un sports.

DOKU UN OSTU BŪVINŽENIERIS

KODS 2142 08

DARBA SATURS Doku un ostu būvinženieris veic hidrotehnisko būvju, piemēram, ostas piestātņu, kuģu doku tehnisko projektēšanu. Viņš apseko un analizē teritoriju, kurā paredzēts veikt būvdarbus, un nosaka, kādi tehniskie risinājumi (piemēram, zemes nostiprinājumi, ūdens gultnes padziļināšana vai uzbērums veidošana) un būvniecības materiāli nepieciešami, lai būve atbilstu tās paredzētajam lietojumam.

Pārzinot būvnoteikumus par prasībām konkrētās teritorijas apbūvei, doku un ostu būvinženieris nosaka, piemēram, to, cik augstu būvi drīkst būvēt, kādi attālumi jāievēro starp būvēm, kā arī izstrādā konstrukciju tehniskos risinājumus, piemēram, ja tiek būvēta piestātne, kura paredzēta smagas kravas izkraušanai, viņš nosaka, kādi būvniecības materiāli būtu jāizmanto un kāda veida balsta konstrukcijas jāveido, lai piestātne izturētu noteikto kravnesību.

Atkarībā no darbavietas, doku un ostu būvinženieru pienākumi nedaudz atšķiras. **Doku un ostu būvinženieris**, kas strādā ostā, atbild par ostas teritorijas uzturēšanu kārtībā. Viņš apseko ostas teritoriju, uzrauga doku, piestātņu un pievedceļu tehnisko stāvokli, novērtē to atbilstību lietošanas mērķim. Apsekošanā iegūto informāciju viņš reģistrē īpašā žurnālā. Ja doku un ostu būvinženieris konstatē, ka kāda no konstrukcijām ir bojāta, viņš organizē tehnisko ekspertīzi, pieaicinot ekspertus, kas sniedz situācijas novērtējumu. Pamatojoties uz apsekošanas vai ekspertīzes rezultātiem, doku un ostu būvinženieris aprēķina nepieciešamās būvniecības izmaksas un piedāvā ostas vadībai savu redzējumu par ostas attīstību un pilnveidi.

Ja ostas teritorijā tiek organizēti būvniecības darbi, kas saistīti ar doku, piestātņu vai ostas pārbūvi, doku un ostu būvinženieris pieņem un izvērtē dokumentāciju, kuru iesniedz būvdarbu īstenotājs. Būvniecības laikā doku un ostu būvinženieris uzrauga, lai darbi noritētu atbilstoši ostas interesēm un tiktu ievērotas līgumā noteiktās prasības, kā arī konstrukcijai izstrādātās prasības. Viņš arī piedalās būvniecības darbu pieņemšanā pirms konstrukcijas nodošanas ekspluatācijā.

Doku un ostu būvinženiera, kas strādā būvniecības firmā, kura realizē pasūtījumus, pienākumi vairāk saistīti ar objektu tehnisko projektēšanu. Viņš apseko apbūvējamo teritoriju, veic nepieciešamos mērījumus un nosaka konstrukcijai piemērotākos tehniskos risinājumus. Apsekošanai viņš var piesaistīt arī citus speciālistus, piemēram, elektroinženieri, lai iegūtu plašāku situācijas novērtējumu.

Doku un ostu būvinženieris sagatavo būves tehnisko skici, kurā attēlo konstrukciju, precīzi norādot tehniskā risinājuma prasības. Bieži vien doku un ostu būvinženieris izmanto jau iepriekš izstrādātus priekšrakstus, piemēram, dažādas mērījumu tabulas, standartu prasības, īpaši inženiertehniskajiem aprēķiniem pielāgotas datorprogrammas. Ja šādi mērījumi nav veikti, viņš izmanto dažādus zināmus topošās konstrukcijas parametrus, aprēķina nepieciešamo informāciju.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Doku un ostu būvinženieris darbā lieto kalkulatoru un mērinstrumentus, datoru un speciālas datorprogrammas, biroja tehniku, piemēram, printeri, kopēšanas iekārtu.

DARBA APSTĀKĻI Doku un ostu būvinženieris parasti strādā biroja tipa telpās, taču var piedalīties arī izbraukumos uz objektiem, lai veiktu to tehnisko apsekošanu un uzraudzītu būvdarbu veikšanu. Viņš strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Doku un ostu būvinženieris var strādāt ostās, sekojot līdzi ostas būvju tehniskajam stāvoklim un iesakot nepieciešamos remonta vai labiekārtošanas pasākumus, kā arī privātzņēmumos, valsts iestādēs un kā pašnodarbinātais, nodarbojoties ar tehnisko projektēšanu.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība būvniecībā. Mācību ilgums 4–6 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga doku un ostu būvinženiera profesijā ir 500–1000 latu. Atalgojums atkarīgs no darba pieredzes, uzņēmuma, kurā doku un ostu inženieris strādā, un darba specifikas, kā arī no viņa profesionalitātes. Doku un ostu būvinženiera – tehniskā projektētāja darba alga būs augstāka nekā doku un ostu būvinženierim, kurš neveic tehnisko projektēšanu.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Ātrgaitas šoseju un ielu būvinženieris 2142 10

Tiltu būvinženieris 2142 04

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē tehniskās zinātnes? Vai tevi saista modelēšana, darbi, kas prasa precizitāti un rūpību? Vai tev piemīt labas novērošanas un salīdzināšanas spējas, kā arī radoša domāšana? Vai proti organizēt un aizraut ar savām idejām citus cilvēkus?

Ostu un doku būvinženiera profesijā būtiskas īpašības ir pacietība un precizitāte, vērība pret detaļām un lietu izpratne kopumā. Tās vari attīstīt, izgatavojot dažādus modeļus (pilsētu modeļus, tiltu modeļus, kuģu modeļus u.c.), apgūstot dažādu mehānismu uzbūvi un darbības principus. Centies arī attīstīt ilgstošas koncentrēšanās spēju un prasmi risināt dažādus problemātiskus jautājumus!

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, informātika, ķīmija, fizika, tehniskā grafika un ģeogrāfija.

KUĢU BŪVES INŽENIERIS

KODS 2145 14

DARBA SATURS Kuģu būves inženieris izstrādā rasējumus un tehnisko dokumentāciju, kas nepieciešama, lai tiktu uzsākta kuģa vai arī cita peldoša līdzekļa, piemēram, remonta platformas būvniecība. Ir uzņēmumi, kuros kuģu būves inženieri projektē jaunus kuģus (izmantojot bāzes modeli vai zinātnisko pētījumu rezultātus, izstrādā kuģa sākotnējo projektu), taču šādu uzņēmumu pasaulē nav daudz. Lielākā daļa kuģu būves inženieru izstrādā jau sagatavota kuģa projekta atsevišķu detaļu tehnisko dokumentāciju – skices un rasējumus.

Saņemot kuģa projektu, kuģu būves inženieris precīzē vai sagatavo atsevišķu detaļu rasējumus, kas nepieciešami ražošanas uzsākšanai. Piemēram, no pasūtītāja saņemtais rasējums var būt shematisks – tajā norādīti tikai galvenie detaļu parametri, bez sīkākās informācijas. Kuģu būves inženieris, izmantojot dažādu veidu tehnisko literatūru, nosaka nepieciešamos detaļu izmērus (piemēram, trapa savērsuma pieļaujamo leņķi) un sagatavo papildu rasējumus.

Kuģu būves inženieri atkarībā no savas specializācijas strādā kā konstruktori vai tehnologi. **Konstruktors** sagatavo kuģa vai biežāk tā detaļu (daļu), piemēram, stūres mehānisma, durvju, trapu tehnisko dokumentāciju – darba skices un rasējumus. Viņš, pamatojoties uz dažādiem standartiem un pasūtītāja vēlmēm, izplāno nepieciešamo detaļu izvietojumu uz kuģa, izstrādā to izskatu, aprēķina dažādus parametrus, piemēram, trapa kravnesību, garumu, nepieciešamos stiprinājumus, projektē pacelšanas un nolaišanas mehānismus. Savukārt **tehnologs**, balstoties uz konstruktora sagatavoto tehnisko dokumentāciju, plāno detaļu izgatavošanai nepieciešamo tehnoloģisko procesu. Viņš atbilstoši norādītajiem parametriem aprēķina izgatavošanai vajadzīgā materiāla veidu, biezumu un daudzumu, sagatavo tehnoloģiskā procesa karti (veicamo darbību plānu), kurā norāda izstrādes posmus. Ja gadījumā detaļas izgatavošanā iesaistīti vairāki cehi vai dažādi darbgaldi, tehnologs arī plāno to noslodzi – paredz, kā tie tiks izmantoti, lai neviens no tiem nestāvētu dikā.

Bieži kuģa projekta izstrādē un precizēšanā ir iesaistīti speciālisti no dažādām kompānijām. Kuģu būves inženieris sadarbojas un konsultējas ar šiem speciālistiem, lai veiktu vajadzīgos

labojumus un izmaiņas tehniskajā dokumentācijā. Viņš arī koordinē kuģa projekta saskaņošanu pirms ražošanas vai būvniecības uzsākšanas.

Kuģu būves inženieris sniedz paskaidrojumus pasūtītājam par kuģa projekta attīstības gaitu, iesaistās dažādu problēmu risināšanā, kas saistītas ar ražošanas vai būvniecības procesu, kā arī piedalās darbu nodošanā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Kuģu būves inženieris darbā lieto datorus, kas aprīkoti ar inženiertehniskās projektēšanas datorprogrammām, kā arī citu veidu biroja tehniku, piemēram, printeri, skeneri, faksu.

DARBA APSTĀKĻI Darbs parasti norit biroja tipa telpās. Kuģu būves inženieris strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Kuģu būves inženieris var strādāt kuģu būves rūpnīcās un kuģu būves projektēšanas uzņēmumos, kā arī metāla konstrukciju un transporta būves un projektēšanas uzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība kuģu būvē. Mācību ilgums 4–6 gadi. Par kuģu būves inženieri var strādāt, arī iegūstot augstāko izglītību transportbūvē vai metālkonstrukciju būvē (mācību ilgums 4–6 gadi), taču pēc studijām nepieciešama specializācija kuģu būvē (specializēšanās ilgums 2 gadi).

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga kuģu būves inženiera profesijā ir 200–500 latu. Atalgojums atkarīgs no strādājošā kvalifikācijas.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Kuģu remontu tehnologs

Kuģu ekspluatācijas inženieris

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tu esi cilvēks ar tehnisku domāšanu? Vai tehnika, mehāniskas iekārtas un to darbības principi tev liekas saistoši? Vai tu spēj patstāvīgi pieņemt lēmumus un organizēt savu darbu?

Kuģu būves inženiera profesijā ļoti svarīga ir gan tehniskā domāšana un loģika, gan atbildības izjūta, pieņemot un realizējot lēmumus un ieceres. Šīs īpašības veicinās dalība dažādos pulciņos, interešu grupās, kas saistīti ar tehniku, tehnikas modelēšanu. Kuģu projektu sagatavošanai un precizēšanai nepieciešamo mērījumu veikšana prasa augstu precizitāti un koncentrēšanos, to savukārt var attīstīt, pastiprināti pievēršoties rasēšanai, tehnisko zīmējumu izstrādei, kā arī matemātisku aprēķinu veikšanai, kas nepieciešami rasējuma izveidei. Tehniskā grafika attīstīs arī abstrakto domāšanu un telpisko uztveri.

Bieži vien kuģu būves inženierim projekta precizēšanai tiek dots ierobežots laiks, tāpēc ļoti noderēs māka strādāt raiti un pašam plānot savu laiku un veicamos darbus.

Kuģu būves inženieris ikdienā komunicē ar dažādiem cilvēkiem, nereti svešvalodās, tāpēc būtiskas ir labas saskarsmes prasmes un svešvalodu zināšanas, ko var trenēt, iesaistoties jauniešu organizāciju darbībā un piedaloties to īstenotos starptautiskos projektos.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, svešvalodas un tehniskā grafika.

RAŽOŠANAS SAGATAVOŠANAS INŽENIERIS

KODS 2149 07

DARBA SATURS Ražošanas sagatavošanas inženieris ir atbildīgs par ražošanas norisi uzņēmumā.

Strādājot noteiktā ražotnē, ražošanas sagatavošanas inženieris detaļās pārzina konkrētās ražošanas norises, lai varētu atklāt iespējamus trūkumus, meklēt uzlabojumus un vadīt ražošanas procesus. Viņš pārzina arī ražotnē lietojamo mašīnu (darbgaldus, instrumentus, mērlīdzekļus) darbību un lietošanas iespējas.

Viņš rūpējas, lai ražošanas procesi noritētu pēc plāna, un konsultē uzņēmuma vadību par ražošanas veidiem un plānošanas jautājumiem. Ražošanas sagatavošanas inženieris rūpējas par darba organizāciju, materiālu un iekārtu ekonomiskas, drošas un efektīvas izmantošanas veidiem, sagatavo ieteikumus vadībai, kā darbus organizēt pēc iespējas racionālāk (izdevīgāk) un pareizāk, kā arī kontrolē darba procesu ražošanā, uzraugot, kā ražotnes darbinieki veic savus pienākumus.

Ražošanas sagatavošanas inženieris konsultē vadītājus par iekārtu un darbinieku racionālu izvietošanu uzņēmuma ražošanas telpās, nodrošina darba drošību ražošanas vidē un instruu (informē un apmāca) darbiniekus par darba drošības, ugunsdrošības un civilās aizsardzības jautājumiem. Viņš izveido kontroles sistēmu, ar kuras palīdzību seko līdzi ražošanas vides un produkcijas kvalitātei, kā arī tehnoloģijas, kas būtu pēc iespējas saudzīgākas pret vidi un dabas resursiem. Ražošanas sagatavošanas inženieris piedalās arī citu ražošanas procesu, režīmu, iekārtu, mehānismu un līdzekļu plānošanā, izstrādē un piemērošanā konkrētās produkcijas ražošanai.

Atkarībā no pieredzes ražošanas sagatavošanas inženieris izstrādā ražošanas tehnoloģijas instrukcijas (produkta izstrādāšanas procesa apraksts), metodiskos (katra tehnoloģiskā procesa detalizēts izklāsts) un normatīvos (pienākumu un atbildības sadalījums starp ražošanas procesā

iesaistītajiem) dokumentus. Viņš analizē informāciju un sagatavo priekšlikumus uzņēmuma stratēģisko mērķu (uzņēmuma ilgtermiņa attīstības plāns) definēšanai, nodrošina ražošanas apstākļu atbilstību darba un vides aizsardzības prasībām.

Ražošanas sagatavošanas inženieris pārvalda ekonomiskos jautājumus, lai varētu plānot nepieciešamās izmaksas un ienākumus ražotnē. Viņš strādā ar dažādiem finanšu datiem un aprēķiniem un analizē tos, lai iegūtos rezultātus izmantotu uzņēmuma ražošanas plānošanā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Ražošanas sagatavošanas inženieris, sastādot dažādus aprēķinus un plānus ražotnes sagatavošanai, darbā lieto dažādu veidu biroja tehniku (datoru, printeri, ploteri). Viņš izmanto arī dažādus mērinstrumentus, ar kuru palīdzību var noteikt ražotņu darba apstākļus (piemēram, apgaismojumu, troksni, mikroklimatu), kā arī komunikāciju līdzekļus (tālruni, e-pastu) plānošanas darbiem.

DARBA APSTĀKĻI Ražošanas sagatavošanas inženieris parasti strādā kabinetā ražošanas telpu tuvumā. Ražošanas sagatavošanas inženieris strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Ražošanas sagatavošanas inženieris var strādāt privāto uzņēmumos, valsts iestādēs un kā pašnodarbinātais. Viņa darbs lielākoties norit ražošanas uzņēmumos, bet var strādāt arī dažādos konsultācijas uzņēmumos vai izglītības iestādēs.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība inženiertehniskajās zinātnēs. Mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga ražošanas sagatavošanas inženiera profesijā ir 500–1000 latu. Atalgojums atkarīgs no darba pieredzes, nozares, kurā ražošanas sagatavošanas inženieris strādā, un darba specifikas, kā arī no viņa profesionalitātes.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Darba organizācijas inženieris 2149 12

Plānošanas inženieris 2149 06

Ražošanas vadības organizācijas inženieris 2149 24

Rūpniecības projektēšanas inženieris 2149 05

Sistēmu (izņemot skaitļotāju) inženieris 2149 10

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē tehniskās zinātnes? Vai vari organizēt un aizraut ar savām idejām citus cilvēkus? Vai tevi saista modelēšana, darbi, kas prasa precizitāti un rūpību? Vai tev piemīt labas novērošanas un salīdzināšanas spējas, kā arī radoša domāšana?

Ražošanas sagatavošanas inženiera profesijā visbūtiskākās īpašības ir pacietība un precizitāte, vērība pret detaļām un lietu izpratne kopumā. Tās vari attīstīt profesijai vēlamajā virzienā, izgatavojot dažādus modeļus (piemēram, auto, pilsētu modeļus, lidmodeļus), apgūstot dažādu mehānismu uzbūvi un darbības principus. Centies arī attīstīt ilgstošas koncentrēšanās spēju un prasmi risināt dažādus problemātiskus jautājumus!

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, informātika, ķīmija, fizika, tehniskā grafika un mājsaimniecība.

KUĢU MOTORU MEHĀNIĶIS

KODS 7231 08

DARBA SATURS Kuģu motoru mehāniķis (nereti viņu dēvē arī par kuģu motoru atslēdznieku) nodrošina kuģa galvenā dzinēja un palīgdzinēju tehnisko apkopi un remontē tos – vai nu uz kuģa jūrā, vai arī kuģu remontdarbnīcā krastā. Parasti kuģu motoru mehāniķi specializējas noteiktā jomā, piemēram, galvenā dzinēja, refrīžeratora vai elektromotora apkopē, jo pārzināt visus ar kuģa uzbūvi saistītos jautājumus vienlīdz pamatīgi nav iespējams.

Kuģu motoru mehāniķis strādā ar kuģa galveno dzinēju un palīgdzinējiem laikā, kad kuģis atrodas krastā un tam pēc plāna nepieciešama profilaktiskā tehniskā apkope vai arī jānovērš radušies bojājumi. Atkarībā no kuģu motoru mehāniķa darba pieredzes viņam tiek piešķirta kvalifikācija, kas nosaka veicamo darbu specifiku un sarežģītības pakāpi. Piemēram, zemākās kvalifikācijas kuģu motoru mehāniķis mēra dzinēja eļļas līmeni un nepieciešamības gadījumā uzpilda to vai arī nomaina eļļu, savukārt augstākās kvalifikācijas kuģu motoru mehāniķis veic remontdarbus, kas saistīti, piemēram, ar kādas bojātas detaļas vai mehānisma salabošanu.

Kuģu motoru mehāniķis, izmantojot īpašus mērinstrumentus, kuģa motortelpā veic dažādus mērījumus, piemēram, pārbauda eļļas līmeni un spiedienu, sūkņu darbību, dzesēšanas sistēmu darbību saldētavās. Tā kā kuģu dzinējus izgatavo dažādi ražotāji, kuģu motoru mehāniķis, lai precīzi noteiktu to tehnisko stāvokli, orientējas ražotāju dotās instrukcijās, ekspluatācijas noteikumos un tehniskās apkopes norādījumos.

Ja dzinēja apkopi vai remontdarbus nav iespējams veikt uz kuģa, kuģu motoru mehāniķis noņem nolietotās detaļas un sagatavo vai pasūta jaunas. Nereti viņš pats izgatavo jaunas detaļas pēc tehniskajiem rasējumiem.

Pēc tam, kad veikti nepieciešamie apkopes vai remontdarbi, kuģu motoru mehāniķis sagatavo dzinēju darbam uz kuģa – veic testa mērījumus, lai pārliecinātos, vai visi tehniskie mezgli un detaļas

darbojas atbilstoši ekspluatācijas prasībām. Lai pārbaudītu dzinēja darbību, kuģu motoru mehāniķi nereti dodas līdz izmēģinājuma reisos.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Kuģu motoru mehāniķis darbā lieto dažādus rokas un elektriskos instrumentus, piemēram, dažāda izmēra atslēgas, stangas, urbjus, kā arī metināšanas, frēzēšanas, slīpēšanas mašīnas. Viņš izmanto dažādu veidu mērinstrumentus, piemēram, bīdmēru. Izvēloties detaļu sagatavošanai nepieciešamos materiālus, viņš izmanto īpašus paraugus ar norādēm par materiāla biezumu, blīvumu un veidu. Kuģu motoru mehāniķis darbā izmanto arī darba aizsardzības līdzekļus – īpašu apģērbu, cimdus, aizsargbrilles vai aizsargmasku, austiņas, kā arī ķiveri.

DARBA APSTĀKĻI Kuģu motoru mehāniķis strādā kuģu remonta rūpnīcas telpās (cehos) vai uz kuģa. Viņš parasti strādā astoņu stundu darba dienu, taču retos gadījumos nākas strādāt arī brīvdienās. Kuģu motoru mehāniķa darbs saistīts ar dažādiem detaļu tīrīšanai paredzētiem kodīgiem šķīdumiem, eļļām. Darbs bieži norit paaugstināta trokšņa apstākļos.

DARBA IESPĒJAS Kuģu motoru mehāniķis var strādāt kuģu būves un remonta uzņēmumos, kā arī cita veida transportbūves uzņēmumos un celtniecībā. Viņš var strādāt arī par motoristu uz kuģa.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama arodizglītība, ko var apgūt 3 gadu laikā, vai profesionālā vidējā izglītība kuģu mehānikā. Mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga kuģu motoru mehāniķa profesijā ir 100–400 latu. Atalgojums atkarīgs no kuģu motoru mehāniķa kvalifikācijas.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Kuģu ekspluatācijas inženieris

Kuģu ekspluatācijas speciālisti 17 3141

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē, kā darbojas dažādas iekārtas un mehānismi? Vai tev patīk darboties ar dažādiem mehānismiem un darbarīkiem un vai jūties gandarīts, ja izdevies salabot kaut ko, kas nedarbojas?

Detaļu nomaiņa un izgatavošana šajā profesijā prasa lielu precizitāti – gan nepieciešamo izmēru ziņā, gan materiālu izvēlē, piemēram, nepareiza izmēra skrūve dzinējā var nopietni apdraudēt kuģošanas drošību vai nodarīt nopietnus bojājumus citām dzinēja daļām, tādēļ svarīgi attīstīt rūpīgumu, koncentrēšanās spēju un atbildības izjūtu. To veicinās dažādu sabiedrisko pienākumu uzņemšanās un veikšana skolas un ārpuskolas dzīvē, savukārt precizitāti darbu izpildē var trenēt, ģimenei vai draugiem palīdzot dažādos remontdarbos.

Rasēšana palīdzēs gan roku veiklības un koncentrēšanās spēju izkopšanai, gan arī sniegs iemaņas mākā lasīt tehniskos zīmējumus.

Kuģu motoru mehāniķa darbs ir fiziski smags, tādēļ būtiska ir laba fiziskā sagatavotība, ko attīstīt palīdzēs sporta nodarbības un aktīva fiziska darbošanās ikdienā. Lai rastu priekšstatu, kā notiek kuģu būvniecība, varbūt kopā ar klasesbiedriem vari mēģināt noorganizēt ekskursiju uz kuģu būvētavu – tas būtu interesanti gan tev, gan taviem klasesbiedriem.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, matemātika, ķīmija, mājsaimniecība, tehniskā grafika, svešvalodas un sports.

FARMĀCIJAS TEHNOLOGS

KODS 2146 19

DARBA SATURS Farmācijas tehnologs uzrauga ķīmisko vielu (zāļu) ražošanas tehnoloģisko procesu organizāciju, tas ir tehnologu vai ražošanas vadītāju darbu un seko līdzi, lai tas atbilstu noteikto likumu un normatīvu prasībām, piemēram, labas ražošanas prakses prasībām (striktu kvalitātes prasību ievērošana).

Farmācijas tehnologs pārbauda, vai ķīmiskās vielas ražo pēc stingri pieņemtās kārtības (tehnoloģiskās dokumentācijas, piemēram, standartpriekšrakstiem, instrukcijām, metodikām) un kvalitātes standartiem, vai šīs ķīmiskās vielas tiek pareizi uzglabātas, kā arī izplatītas jeb pārdotas. Viņš rūpējas par to, lai ražošanā būtu ievērotas normatīvos noteiktās prasības, kā arī sanitāri tehniskās normas, kas nodrošina saražoto zāļu ķīmisko un mikrobioloģisko tīrību. Farmācijas tehnologs lemj par turpmāko rīcību gadījumos, kad iegūtais produkts vai iepirktās izejvielas neatbilst kvalitātes prasībām vai ir saņemtas sūdzības no klienta, savukārt, ja ķīmiskā produkcija tiek pārdota citām valstīm, viņš uzmana, lai zāļu ražošanas process atbilstu šo valstu normatīvajām prasībām. Farmācijas tehnologs uzņēmumā ne tikai kontrolē un uzrauga, kā tiek ievērotas uz zāļu ražošanu attiecināmās normatīvās prasības, bet arī, ja tas nepieciešams, tās papildina. Viņš, pamatojoties uz tehnologu iesniegtajām atskaitēm, apkopo visas novirzes tehnoloģiskajos procesos.

Nereti farmācijas tehnologs ir atbildīgs par to, vai viņam pakļautie darbinieki pietiekami labi pārzina ražošanas normatīvās prasības un tehnoloģiskās kartes. Viņš izlases kārtā pārbauda jeb auditē darbiniekus un gadījumā, ja šīs kontroles rezultātā atklāj trūkumus viņu zināšanās, rūpējas par to novēršanu.

Bieži vien lielos farmācijas ražošanas uzņēmumos ierodas auditori (cilvēki, kuri pārbauda konkrētu procesu vai dokumentāciju) arī no citām valstīm, kurām ir iecerēts pārdot saražoto produkciju. Farmācijas tehnologs tad sagatavo nepieciešamo informāciju un rūpējas, lai auditori saņemtu

precīzas ziņas. Ja gadījumā konstatētas kādas nepilnības, farmācijas tehnologs izstrādā un iesniedz vadībai priekšlikumus, kā konkrētos problēmjautājumus atrisināt.

Lai orientētos farmācijas un ķīmijas nozares jaunākajos atklājumos un tehnoloģiju attīstības tendencēs, farmācijas tehnologs regulāri seko informācijai medijos, speciālajā literatūrā un internetā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Farmācijas tehnologs savā darbā lieto dažādu veidu biroja tehniku, piemēram, datoru, skeneri, printeri, kopēšanas iekārtu. Apmācot darbiniekus, farmācijas tehnologs darbā izmanto arī multimediju projektoru, kodoskopu, tāfeli.

DARBA APSTĀKĻI Farmācijas tehnologs strādā gan biroja tipa telpās, gan ražošanas cehos, gan arī gatavo zāļu noliktavās. Bieži vien, lai iepazītos ar citu valstu likumdošanu, kā arī dalītos pieredzē ar citu valstu kolēģiem, farmācijas tehnologs dodas darba komandējumos. Farmācijas tehnologs stādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Farmācijas tehnologi var strādāt farmācijas ražošanas uzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība ķīmijā, farmācijā vai biokīmijā. Mācību ilgums 4 gadi. Lai strādātu lielajos farmācijas uzņēmumos, farmācijas technologam jābūt vismaz 3 gadu ilgai darba pieredzei ķīmisko vielu ražošanā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga farmācijas tehnologa profesijā ir 500–800 latu. Algas apmērs atkarīgs no uzņēmuma lieluma, no farmācijas tehnologa darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Farmaceits 2224 01

Ķīmiķis 2113 03

Ķīmisko procesu tehnologs 3111 10

Pārtikas un dzērienu tehnologs 2146 10

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista ķīmija un fizika? Vai tev patīk veikt dažādus eksperimentus un novērot, kas to rezultātā tiek iegūts? Vai proti ilgstoši koncentrēt uzmanību kādam darbam? Vai spēji organizēt un sekot līdzi citu cilvēku paveiktajam?

Farmācijas tehnologa profesijā būtiskas ir tādas īpašības kā rūpīgums, atbildības izjūta, precizitāte, kā arī māka plānot un paredzēt darbību galarezultātu, šādas prasmes var attīstīt, uzņemoties atbildīgus pienākumus dažādās sabiedriskās aktivitātēs un skolā realizējamos mācību projektos vai mēģinot kādu interesantu pasākumu noorganizēt pašam. Tā kā lielu daļu šajā profesijā nepieciešamo praktisko iemaņu var iegūt tikai praksē, noteikti centies izmantot izdevību darboties ar ķīmiju saistītos interešu pulciņos un nometnēs gan skolā, gan ārpus tās. Varbūt ir iespēja iesaistīties kādu palīgdarbu veicšanā farmācijas uzņēmumos, tas sniegtu iespēju arī izjust potenciālo darba vides gaisotni.

Strādājot par farmācijas tehnologu, būtiskas tādas rakstura īpašības kā prasme organizēt savu un citu laiku, pašdisciplīna, spēja aizstāvēt savas intereses un viedokli. Šīs īpašības var attīstīt, ar atbildību pieejot dažādiem ikdienas darbiem, piemēram, cenšoties vienmēr iesāktu paveikt līdz galam, izpildot solīto, esot precīzam.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā ķīmija, bioloģija, fizika, matemātika, informātika un svešvalodas.

ĶĪMIJAS INŽENIERIS

KODS 2146 01

DARBA SATURS Ķīmijas inženieris, pārzinot reaktorus (rūpniecību aparatūras un iekārtas, kurās ķīmiķi pārstrādā izejvielas gatavā produktā) un procesus, kas tiek izmantoti kādā ķīmijas nozarē, un sadarbojoties ar ķīmiķu tehnologu, ievieš ražošanā pētniecisko darbu rezultātus, piemēram, laboratorijas apstākļos izstrādātu kādu vielu iegūšanu. Viens no svarīgākajiem ķīmijas inženiera uzdevumiem ir procesu mērogošana – laboratorijas mēroga eksperimentu pārnese uz ražošanu lielos apjomos, kas prasa zināšanas ne tikai ķīmijā, bet arī fizikā un mehānikā.

Ķīmijas inženieris, pārzinot ķīmisko vielu izstrādes tehnoloģisko procesu, piemēram, to, kā saplānot ražošanas procesu, lai sasniegtu vēlamu rezultātu, veic aprēķinus, lai iegūtu noteiktu daudzumu galaproduktu noteiktā laika vienībā.

Ķīmijas inženieris pārzina uzņēmuma rīcībā esošos un tirdzniecības tīklā piedāvātos reaktorus, termostatus, aukstumiekārtas, maisītājus, filtrēšanas un centrifugēšanas iekārtas, šo iekārtu vadības un kontroles aprīkojumu un attiecīgās programmatūras un no šī klāsta izvēlas konkrētā ķīmiskā produkta iegūšanai piemērotākos, piemēram, pēc lieluma, pēc piemērotības lietošanai pie paaugstinātas temperatūras un spiediena vai vakuumā.

Ķīmijas inženieris projektē un konstruē tehnoloģiskā procesa realizēšanai nepieciešamās iekārtas un aparatūras, kā arī projektē shēmas, kas nodrošina pareizu secību, kādā aparatūras jāsavieno, lai no izejvielām iegūtu vajadzīgo produktu, piemēram, no etilēna (gāzes) iegūtu polietilēnu (plastmasu). Ķīmijas inženieri var uzskatīt par ķīmisko produktu ražošanas “arhitektu” – ķīmijas inženieris izstrādā un piedāvā ekonomiskāko un modernāko risinājumu ķīmiskā procesa realizēšanai un vēlamā produkta iegūšanai. Tāpat ķīmijas inženieris regulāri seko aktualitātēm nozarē, kolēģu veikumam un jaunām tehnoloģiskām iespējām, nodrošina uzņēmuma tehnoloģiskā procesa izpildi ar jaunākajām, starptautiskiem standartiem atbilstošām aparatūrām un iekārtām.

Lai labāk izprastu ķīmisko produktu iegūšanas tehnoloģisko procesu, reizumis ķīmijas inženieri laboratorijās piedalās ķīmisko vielu radīšanas (sintēzes) pētījumos un ražošanas procesā.

Ķīmijas inženieris dokumentē procesu norisi, kontrolē un salīdzina produktu kvalitātes rādītājus ar prasībām, kas reglamentētas normatīvajos dokumentos, nodrošina uzņēmuma aparatūras, iekārtu un procesu atbilstību konkrētajiem ražošanas jeb pētniecības procesiem. Darba procesā ķīmijas inženieris cieši sadarbojas ar ķīmiskās pārstrādes uzņēmuma ķīmiķi tehnologu, uzņēmuma vadību un kvalitātes speciālistu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Ķīmijas inženieris darbā lieto datoru un speciālas datorprogrammas, biroja tehniku, piemēram, kopēšanas iekārtu, printeri, kā arī ķīmiķa darba ikdienā lietojamus instrumentus (temperatūras un spiediena mērītājus, šķidrumu un gāzes hromatogrāfu, dažādus spektrometrus) un iekārtas (piemēram, ietvaicēšanas iekārtas, mufelkrāsnis, žāvējamus skapjus, rotācijas ietvaicētājus, mikroviļņu reaktorus, augstspiediena reaktorus).

DARBA APSTĀKĻI Ķīmijas inženieris strādā biroja tipa telpās, kā arī laboratorijās un ražošanas telpās, astoņas darba stundas dienā.

DARBA IESPĒJAS Ķīmijas inženieris var strādāt ķīmisko produktu ražošanas uzņēmumos, zinātniski pētnieciskajās iestādēs, materiālu un izstrādājumu ražotņu kvalitātes dienestos, materiālu tirdzniecības firmās, būvuzņēmēju firmās, valsts uzraudzības dienestos un ministriju departamentos, testēšanas un sertifikācijas iestādēs.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Ķīmijas inženierim nepieciešama augstākā izglītība ķīmijā. Mācību ilgums ir 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga ķīmijas inženiera profesijā ir 200–1500 latu. Atalgojums atkarīgs no ieņemamā amata, kā arī no tā, vai viņš strādā ražošanas uzņēmumā vai zinātniski pētnieciskā institūtā.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Ķīmiķis 2113 03

Ķīmijas tehniķis 3116 02

Farmācijas tehnologs 2146 19

Ķīmisko procesu tehnologs 3111 10

Pārtikas ķīmiķis 2113 08

Bioķīmiķis 2212 02

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē ķīmija? Vai tu vēlētos pats radīt kādu jaunu vielu? Ja uz šiem jautājumiem atbildēji apstiprinoši, tad skolā lielāku uzmanību pievērs ķīmijai. Ķīmija nav grūta un sarežģīta, kā tev varbūt šķiet. Ja tev būs mērķis, kāpēc šo priekšmetu nepieciešams apgūt pamatīgāk, un tajā iedziļināsies, ātri vien saprātisi – ķīmija ir interesanta, to ir vērts mācīties un izvēlēties par savas turpmākās profesijas pamatu.

Lai strādātu par ķīmijas inženieri, būtiska ir pacietība un precizitāte, prasme patstāvīgi domāt un izdarīt secinājumus.

Ķīmijas inženierim svarīgas ir plašas zināšanas dabaszinātnēs, labas plānošanas spējas, māka skaidri izklāstīt savu viedokli un pārliecināt par to citus. Svarīgi ir arī spēt labi orientēties lielā informācijas apjomā.

No mācību priekšmetiem īpašu uzmanību pievērs ķīmijai, fizikai, matemātikai, informātikai, svešvalodām un tehniskajai grafikai.

ĶĪMISKO PROCESU TEHNOLOGS

KODS 3111 10

DARBA SATURS Ķīmisko procesu tehnologs organizē un vada ķīmisko produktu ražošanu vai arī organizē jaunu ķīmisko produktu ražošanas tehnoloģisko procesu pārnesei (procesu, kurus veica laboratorijā, piemērošanu lielāka apjoma un citas konstrukcijas iekārtām).

Tehnoloģiju pārnesei laikā viņš pats piedalās šajos procesos, novērojot un novērtējot, vai tas izdevies veiksmīgi, precīzē tehnoloģiskos paņēmienus un parametrus, lai pēc tam varētu aprakstīt šo procesu pastāvīgai ražošanai.

Veidojot šo procesu aprakstu, ķīmisko procesu tehnologs aprēķina, cik un kādas izejvielas un materiāli nepieciešami, lai saražotu konkrētu ķīmisko vielu daudzumu. Veicot aprēķinus, viņš ņem vērā, kādas ķīmiskās vielas un kādām vajadzībām tiks ražotas. Pēc aprēķinu veikšanas ķīmisko procesu tehnologs nepieciešamās izejvielas pasūta no uzņēmuma noliktavas.

Tad, kad visas vajadzīgās izejvielas ir atsūtītas uz ražošanas telpām, ķīmisko procesu tehnologs izsniedz atbildīgajiem darbiniekiem (piemēram, reaktora, kur notiek ķīmisko vielu ražošana, operatoram) iepriekš uzrakstītu tehnoloģisko karti jeb darba plānu, pēc kuras vadoties viņi uzmana ķīmisko vielu ražošanas procesu.

Ķīmisko procesu tehnologs raugās, lai ķīmisko vielu ražošanas gaitā atbildīgie darbinieki rūpīgi sekotu tehnoloģiskajā kartē norādītajiem soļiem, veiktu precīzus pierakstus, pareizi izmantotu individuālos darba drošības aizsarglīdzekļus (aizsargbrilles, gumijas cimds, trokšņus klusinošas austiņas, respiratorus, darbā ar atklātu ķīmisku produkciju – arī skafandrus). Ja procesa istenošanas gaitā atklājušās novirzes no noteiktās darba kārtības, piemēram, nav ievērota norādītā temperatūra vai vielas nav iegūts tik daudz, cik paredzēts, tehnologa pienākums ir noskaidrot un novērst iemeslus, kādēļ tā noticis. Viņš regulāri apkopo šos datus un informāciju nodod atbildīgajām personām. Analizējot tehnoloģisko procesu parametrus, piemēram, spiedienu, temperatūru, koncentrāciju, ķīmiskās reakcijas laiku, iegūtā produkta daudzumu,

ķīmisko procesu tehnologs nepieciešamības gadījumā var ierosināt veikt izmaiņas tehnoloģiskajā procesā, lai to uzlabotu.

Kad ķīmiskās vielas ir saražotas, ķīmisko procesu tehnologs sagatavo nodošanas protokolu un nodod sagatavotās vielas noliktavā. Protokolā viņš norāda saražotās produkcijas daudzumu, ķīmisko sastāvu un izgatavošanas datumu.

Tāpat ķīmisko procesu tehnologs ir atbildīgs, lai ķīmisko vielu ražošanas iekārtas, piemēram, reaktori, darbotos pareizi un nevainojami. Ja nepieciešams, ķīmisko procesu tehnologs pats piedalās ražošanas iekārtu remontdarbos.

Ķīmisko procesu tehnologs izsaka priekšlikumus par ķīmisko vielu ražošanas iekārtu uzlabošanu vai nomaiņu. Reizumis viņš strādā arī kā dokumentācijas izstrādātājs.

Ķīmisko procesu tehnologs rūpējas, lai atbildīgie darbinieki būtu apmācīti un pārzinātu visus darba aizsardzības jautājumus. Bieži vien ķīmisko procesu tehnologs pats apmāca iepriekš minētos speciālistus un pārbauda atbildīgo darbinieku zināšanu līmeni.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Ķīmisko procesu tehnologs darbā izmanto datoru, speciālas datorprogrammas un dažādu veidu biroja tehniku, piemēram, skeneri, printeri, kopēšanas iekārtu.

DARBA APSTĀKĻI Ķīmisko procesu tehnologs strādā gan laboratorijās, kuras ir aprīkotas ar ventilācijas sistēmām tā, lai maksimāli pasargātu no ķīmisko vielu kaitīgās ietekmes, gan biroja tipa telpās, astoņu stundu darba dienu. Darbs saistīts ar dažādām ķīmiskām vielām, kas var būt kaitīgas veselībai, tāpēc viņš lieto individuālos darba drošības aizsarglīdzekļus (brilles, cimdus, speciālu apģērbu).

DARBA IESPĒJAS Ķīmisko procesu tehnologs var strādāt ķīmiskajos, farmaceitiskajos, kosmetoloģijas un pārtikas ražošanas uzņēmumos, kā arī farmaceitisko iekārtu projektēšanas birojos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība ķīmijā. Mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga ķīmisko procesu tehnologa profesijā ir 500–1000 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no strādājošā darba pieredzes un atbildības pakāpes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Ķīmijas tehniķis 3116 02
Pārtikas ķīmīķis 2113 08

Ķīmīķis 2113 03
Pārtikas un dzērienu tehnologs 2146 10

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk ķīmija un fizika? Vai tev padodas matemātika? Vai tev patīk mācību stundu ietvaros veikt dažādus eksperimentus un novērot, kas to rezultātā tiek iegūts? Vai tu spēj ilgstoši koncentrēt uzmanību? Vai esi precīzs un ar augstu atbildības izjūtu?

Ķīmisko procesu tehnologa profesijā svarīga ir spēja strādāt rūpīgi un precīzi, kā arī prasme plānot un paredzēt darbību galarezultātu. Izkopt šīs prasmes un īpašības, kā arī attīstīt analītisko domāšanu var, cenšoties plānot savus dienas darbus, tāpat risinot prāta un atjautības uzdevumus. Būtiska ir arī spēja ātri pieņemt svarīgus lēmumus un orientēties lielā informācijas apjomā. Tā kā šis darbs saistīts ar citu cilvēku darba kontroli, svarīgi izkopt sevi prasīgumu gan attiecībā pret sevi, gan citiem. To var trenēt, aktīvi iesaistoties dažādās sabiedriskajās aktivitātēs un piedaloties dažādu pasākumu, projektu organizēšanā un realizēšanā.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā ķīmija, bioloģija, fizika, matemātika, svešvalodas un loģika.

ĶĪMIJAS TEHNIĶIS

KODS 3116 02

DARBA SATURS Ķīmijas tehniķis ir atbildīgs par uzņēmumā saražoto vai iepirkto vielu kvalitātes pārbaudi. Tas nozīmē, ka viņš, analizējot vielu ķīmisko sastāvu, izvērtē un pieņem lēmumu, vai šīs vielas ir derīgas ražošanai un/vai pārdošanai. Lai cilvēki nopirktu nekaitīgas ķīmiskās vielas, piemēram, zāles, katrā zāļu izgatavošanas posmā ķīmijas tehniķis pārbauda, vai ķīmiskās vielas atbilst noteiktām prasībām.

Ķīmijas tehniķis strādā pēc iepriekš uzrakstīta darba plāna jeb apraksta (tehnoloģiskās kartes), kurā atkarībā no veicamā uzdevuma aprakstīts, kas un kādā secībā jādara. Ķīmijas tehniķis ar dažādu metožu un analīžu palīdzību nosaka ķīmisko vielu atbilstību paredzētajam šīs vielas izmantošanas mērķim. Vienkāršākā no analizēm, ko viņš veic, ir ķīmisko vielu pārbaude pēc to ārējiem parametriem (krāsas, dažkārt smaržas), kā arī ķīmisko vielu piemaisījumu atdalīšana ar īpašas tehnikas palīdzību. Piemēram, ja aprakstā rakstīts, ka konkrētajam pulverim jābūt brūnam, tad tas nedrīkst būt tumši brūns vai dzeltens. Šķidruma krāsu ķīmijas tehniķis pārbauda, to salīdzinot ar attiecīgo krāsu papīra paraugiem. Ja ir kaut kādas atkāpes no uzrakstītā ķīmiskās vielas apraksta, tad šī viela nav derīga. Ķīmijas tehniķis tādā gadījumā raksta atzinumu, ka šī viela nevar tikt izmantota ražošanā vai lietota pārdošanai. Parasti, veicot kādas vielas ķīmisko pārbaudi, ķīmijas tehniķis izmanto šīs vielas kontrastvielu. Pēc abu vielu reakcijas rezultāta (piemēram, krāsas maiņas, pulvera izveidošanās kādā noteiktā krāsā) ķīmijas tehniķis nosaka pārbaudāmās vielas sastāvu.

Ķīmijas tehniķis gatavo arī dažādus ķīmiskus šķīdumus. Arī šķīdumu pagatavošana ir dokumentēta, tas nozīmē, ka ir uzrakstīts priekšraksts, kā šo šķīdumu pagatavot pareizi. Uzkrājot darba pieredzi, ķīmijas tehniķis šos priekšrakstus pārzina tik labi, ka var rīkoties patstāvīgi.

Katrā laboratorijā vai kvalitātes kontroles laboratorijā strādā vairākas ķīmijas tehniķu grupas: grupa, kas kontrolē izejvielas, grupa, kas kontrolē starpproduktus, kā arī grupa, kas kontrolē galaproduktu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Ķīmijas tehniķis darbā lieto analītiskos svarus, dažādu veidu mērinstrumentus, piemēram, refraktometrus, polarimetrus, spektrofotometrus. Lai apstrādātu informāciju, viņš izmanto datoru. Darbā ķīmijas tehniķis lieto arī laboratorijas stikla traukus, pipetes, kolbas, sildierīces.

DARBA APSTĀKĻI Ķīmijas tehniķis strādā laboratorijas telpās, kuras aprīkotas ar ventilācijas sistēmām un velkmēm tā, lai maksimāli pasargātu no ķīmisko vielu kaitīgās ietekmes. Ķīmijas tehniķis strādā astoņu stundu darba dienu. Ķīmijas tehniķa darbs saistīts ar ķīmiskajām vielām, kas var būt kaitīgas veselībai vai izraisīt alerģiskas reakcijas, tāpēc strādājot viņš valkā atbilstošu apģērbu – halātu jeb uzsvārci, īpašus apavus. Ja nepieciešams, viņš izmanto cimdus, aizsargmaskas.

DARBA IESPĒJAS Ķīmijas tehniķis var strādāt farmācijas uzņēmumos/firmās – gan jaunu medikamentu sintezēšanas laboratorijās, gan pie jau esošo medikamentu kvalitātes pārbaudes. Viņš var strādāt arī gaisa piesārņojuma kontroles institūcijās. Ķīmijas tehniķis var strādāt arī muitas laboratorijās, informācijas tehnoloģiju jomā, pārtikas ražošanas uzņēmumos, ūdens apgādes uzņēmumos, zinātniskās un dabas pētniecības iestādēs.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība (mācību ilgums 4 gadi) vai augstākā izglītība bioloģijā vai ķīmijā (mācību ilgums 4 gadi).

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga ķīmijas tehniķa profesijā ir 300–500 latu. Atalgojums atkarīgs no ķīmijas tehniķa darbavietas un veicamo darbu apjoma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Bakteriologs 2211 01

Biologs 2211 11

Biotehnologs 3211 31

Ķīmijas laborants 3111 08

Ķīmiķis 2113 03

Pārtikas ķīmiķis 2113 08

Pārtikas un dzērienu tehnologs 2146 10

Ķīmisko izejvielu pārstrādes iekārtu operators (reaktora operators) 815

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē ķīmija? Vai esi savaldīgs, pacietīgs un precīzs? Vai tevi saista dažādu ķīmisku vielu izmantošana dažādās tautsaimniecības nozarēs?

Ķīmijas tehniķa profesijā būtiska ir spēja ilgstoši koncentrēt uzmanību, jo veicamie eksperimenti bieži vien jāveic no sākuma līdz galam bez pārtraukuma. Svarīga ir arī māka saskatīt kopsakarības, attīstīta analītiskā domāšana. Šis iemaņas vari attīstīt, piemēram, mācoties novērot, analizēt visu, kas notiek apkārt, un arī censties atrast tam skaidrojumu. Veicināt loģisko domāšanu var, arī risinot krustvārdu miklas, atjautības, ķīmijas un fizikas uzdevumus, spēlējot šahu.

Ķīmijas tehniķa darbs norit komandā, tāpēc svarīgi attīstīt savu prasmi sastrādāties ar citiem. To var trenēt, piemēram, iesaistoties dažādās sabiedriskajās aktivitātēs, pasākumu, projektu organizēšanā un kopīgā veikšanā.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā bioloģija, ķīmija, fizika, svešvalodas un loģika.

BIOTEHNOLOGS

KODS 3211 31

DARBA SATURS Biotehnologs pēta un izstrādā metodes dzīvo šūnu un audu audzēšanai un savairošanai, kā arī tautsaimniecībai vajadzīgu vielu un produktu iegūšanai. Biotehnologs veic pētījumus, izstrādā, organizē un vada biotehnoloģiskos procesus (piemēram, mikrobu, vīrusu vairošanu, dažādu bioloģiski aktīvu vielu izdalīšanu), raugās, lai šo procesu galarezultāts būtu kvalitatīvs, kā arī konsultē šo procesu veicējus. Viņš organizē un vada attiecīgo iekārtu izmantošanu, apkalpošanu un remontu atbilstoši noteikumiem, standartiem, instrukcijām, likumdošanai. Biotehnologs vada citus darbiniekus bioķīmiskās rūpniecības, zāļu ražošanas, pārtikas rūpniecības uzņēmumos, kā arī minēto uzņēmumu vai zinātniski pētniecisko iestāžu laboratorijās. Viņš pārzina un izprot biotehnoloģisko procesu būtību, nozīmi, tehnoloģijas, kā arī iegūto produktu raksturu, izmantojumu, uz tiem attiecinātās prasības un atbilstību tām.

Biotehnologs bioķīmiskajā rūpniecībā organizē rūpniecības/attiecīgo ceļu darbu, pēta tirgus pieprasījumu un konkurentu piedāvājumu un plāno tehnoloģiju stratēģiju (kā tehnoloģiski labāk veikt kāda produkta ražošanu). Viņš plāno un organizē konkrētos tehnoloģiskos procesus, nepieciešamās aparatūras iegādi un izmantošanu, produktu kvalitātes kontroli, nepieciešamās analītiskās metodes (paņēmienus). Šāda tipa rūpniecās ražo produktus, ko izmanto lauksaimniecībā, pārtikas rūpniecībā, arī kā izejvielas un pirmproduktus farmaceitiskajā rūpniecībā.

Biotehnologs zāļu ražošanas rūpniecībā bez visa augšminētā pārzina zāļu ražošanas tehnoloģijas un likumdošanu, sterilo ražošanu, kā arī prasības, kas tiek izvirzītas šāda veida ražošanas uzņēmumiem. Šajos uzņēmumos ražo zāles, vakcīnas, asins produktus, antibiotikas, fermentus, hormonus.

Biotehnologs pārtikas rūpniecības uzņēmumos – piena pārstrādes uzņēmumos, alus un vīna darītavās, maizes un rauga rūpniecās – plāno un organizē konkrēto produktu ražošanas biotehnoloģiskos procesus un uzrauga saražoto produktu kvalitāti. Viņš strādā ciešā saistībā ar pārtikas tehnoloģiem.

Biotehnologs zinātniski pētnieciskajās laboratorijās pēta jaunu produktu ieguves iespējas, izmantojot mikroorganismus, vīrusus, dzīvnieku un augu šūnu kultūras un lieto mikrobioloģiskas, virusoloģiskas un molekulārbioloģiskas metodes.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Biotehnologs darbā lieto mikrobioloģijas un ķīmijas laboratorijas traukus, mikropipetes un pipetes, šūnu barotņu sagatavošanas un sterilizācijas aparāturu, termostatus un aukstumiekārtas, reaktorus, maisītājus, fermentācijas iekārtas, filtrēšanas un centrifugēšanas aparāturu, šo iekārtu vadības un kontroles iekārtas ar attiecīgo programmatūru. Biomedicīniskos un farmācijas uzņēmumos vai laboratorijās kā "instrumentus" biotehnologs izmanto arī mikroorganismu un dzīvnieku vai augu šūnu kultūras, laboratorijas dzīvniekus. Procesu un produktu kontrolei viņš izmanto mēriekārtas un dažādas analītiskās iekārtas: spektrofotometrus, elektroforēzes aparāturu, analizatorus. Strādājot ar sterilām vai organismam bīstamām vielām, biotehnologs lieto spectērpu, cimdus un sejas maskas vai respiratorus. Gan procesu, gan produktu kontrolei un dokumentēšanai biotehnologs izmanto datoru un citu biroja tehniku, normatīvo dokumentāciju, instrukcijas, standartus.

DARBA APSTĀKĻI Biotehnologs strādā tirās (atsevišķās jomās – pat sterilās) un labi apgaismotās, speciāli aprīkotās telpās – laboratorijās vai cehos. Biotehnologs strādā astoņu stundu darba dienu. Zinātniski pētnieciskajās laboratorijās, kā arī rūpniecībā, uzsākot jaunu tehnoloģiju izmantošanu, viņš kādu laiku var strādāt pagarinātu darba dienu vai pat visu diennakti.

Biotehnologa darbs ir saistīts ar paaugstinātām temperatūrām un dažādām zem spiediena esošām aparātūrām, lieliem tilpumiem, atsevišķos gadījumos – arī ar bīstamām un veselībai kaitīgām vielām.

DARBA IESPĒJAS Biotehnologs var strādāt bioķīmiskās rūpniecības, zāļu ražošanas, pārtikas rūpniecības uzņēmumos, kā arī minēto uzņēmumu vai zinātniski pētniecisko iestāžu laboratorijās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība biotehnoloģijā. Mācību ilgums 3–5 gadi. Biotehnologa palīga profesija apgūstama profesionālās vidējās izglītības iestādēs. Mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga biotehnologa profesijā ir 150–1500 latu. Algas apmērs atkarīgs no tā, vai biotehnologs strādā zinātniski pētnieciskā iestādē vai rūpniecībā, valsts vai privātā uzņēmumā, vai ir vadošs darbinieks vai tehnisks izpildītājs.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Farmācijas tehnologs 2146 19

Ķīmijas tehniķis 3116 02

Pārtikas ķīmiķis 2113 08

Bioķīmiķis 2212 02

Virusologs 2211 47

Ķīmisko procesu tehnologs 3111 10

Mikrobiologs 2211 38

Pārtikas un dzērienu tehnologs 2146 10

Biomedicīnas laborants 3211 34

Zāļu tehnologs

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē viss jaunais, dzīvā daba un produkti, ko no tās iegūst? Vai tev piemīt patstāvīga domāšana un spriestspēja? Vai tu spēj ilgstoši koncentrēt uzmanību?

Biotehnologa darbs prasa lielu atbildības izjūtu, pacietību, rūpību un precizitāti. Izkop sevi šīs īpašības!

Biotehnologam būtiskas ir plašas zināšanas dabaszinātnēs, labas plānošanas spējas, māka skaidri izklāstīt savu viedokli un pārliecināt par to citus. Centies attīstīt spēju dinamiski pieņemt lēmumus! Svarīgi ir arī spēt labi orientēties lielā informācijas apjomā, kā arī pārzināt būtiskākos filozofijas un ētikas jautājumus, jo, piemēram, medicīniskajā biotehnoloģijā (šūnu terapijā, gēnu terapijā, vakcinoloģijā) nereti var rasties ētiskas dabas problēmas.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā bioloģija, ķīmija, fizika, veselības mācība, ētika, svešvalodas, informātika un matemātika.

ĶĪMIJAS LABORANTS

KODS 3111 08

DARBA SATURS Ķīmijas laborants pilda darba uzdevumus pēc ķīmiķa norādījumiem un saskaņā ar aprakstīto metodiku. Viņš veic vai nu ķīmiskās sintēzes (ķīmiskās reakcijas) laboratorijas traukos, vai arī ķīmisko produktu analīzes specializētās analītiskās laboratorijās.

Pirms darba sākšanas, ķīmijas laborants rūpīgi iepazīstas ar darba veikšanas metodiku un sagatavo darbam nepieciešamās iekārtas un instrumentus, piemēram, kolbas, menzūras, pipetes. Pēc tam pēc aprakstītās metodes veic sintēzi (piemēram, silda, dzesē, filtrē, iekrauj izejvielas) vai analīzi. Savas darbības laikā viņš kontrolē un vada ķīmisko procesu vai analīzes gaitu, pieraksta visus datus un iegūtos rezultātus, apkopo tos, ievadot datorā.

Nereti ķīmijas laborants strādā ar veselībai kaitīgām ķīmiskajām vielām, tādēļ, veicot savus pienākumus, viņš ievēro darba aizsardzības pasākumus.

Pēc darba pabeigšanas ķīmijas laborants rūpīgi nomazgā un noliek žāvēties darbā izmantotos instrumentus. Ja nepieciešams, viņš instrumentus sterilizē.

Ķīmijas laboranta pienākums ir arī plānot un rūpīgi sekot darbā izmantojamo ķīmisko vielu jeb reaģentu un citu materiālu izlietojumam. Tā kā laboratorijā izmantojamās ķīmiskās vielas ir ļoti dārgas, ķīmijas laborants rūpējas, lai tās tiktu izmantotas pēc iespējas ekonomiskāk.

Lai garantētu precīzus rezultātus, ķīmijas laborants pārzina darbu ar laboratorijā lietojamo aparāturu, instrumentiem, kā arī to lietošanas noteikumus un tīrīšanas kārtību.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Ķīmijas laborants darbā lieto dažāda lieluma kolbas un citus laboratorijas traukus, sildierīces, mērtraukus, pipetes, menzūras, strādā ar laboratorijas mērinstrumentiem, piemēram, hromatogrāfu, refraktometru, polarimetru, spektrofotometru. Dokumentējot iegūtos datus, viņš izmanto datoru.

DARBA APSTĀKĻI Ķīmijas laborants strādā laboratorijas telpās. Ķīmijas laborants strādā astoņu stundu darba dienu, kas var būt maiņu darbs pēc iepriekš noteikta darba grafika. Darbs saistīts ar dažādām ķīmiskām vielām jeb reaģentiem, kam nereti piemīt specifiskas smakas un kas var būt kaitīgas veselībai, tāpēc ķīmijas laborants lieto aizsardzības līdzekļus (brilles, gāzmasku, gumijas cimdus, sterilu apģērbu (ja to prasa uzņēmumā noteiktā kārtība)) un strādā pie velkmes skapja (ventilācijas iekārtas, kura nodrošina no ķīmiskā piesārņojuma tiru darba vidi). Nereti nākas strādāt ar plīstošiem, viegli uzliesmojošiem priekšmetiem un vielām.

DARBA IESPĒJAS Ķīmijas laboranti var strādāt ķīmijas, farmācijas, pārtikas un dzērienu ražošanas, kā arī kosmētikas ražošanas uzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība ķīmijā (mācību ilgums 4 gadi). Par ķīmijas laborantu var strādāt arī augstskolas studenti, kas apgūst ar ķīmiju saistītu specialitāti.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga ķīmijas laboranta profesijā ir 150–250 latu.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Farmaceits 2224 01

Ķīmijas inženieris 3116 07

Ķīmijas tehniķis 3116 02

Ķīmiķis 2113 03

Ķīmisko izejvielu pārstrādes iekārtu operators (reaktora operators) 815

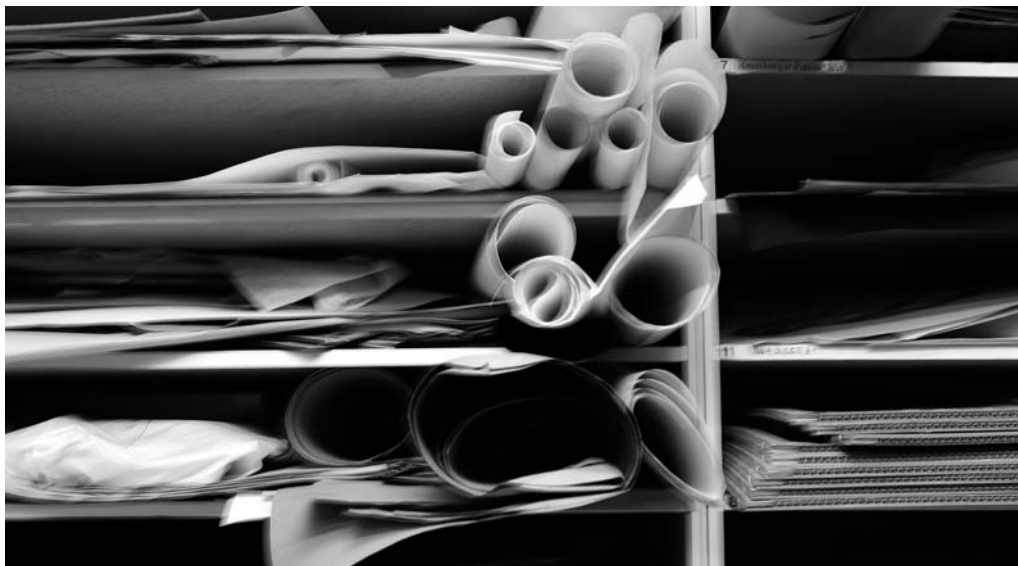
KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē ķīmija? Vai tev patīk veikt dažādus eksperimentus un novērot, kas notiek to rezultātā? Vai esi vērīgs un pacietīgs? Vai tev patīktu darbs laboratorijā?

Ķīmijas laboranta profesijā būtiska ir interese un laba izpratne par dažādiem ķīmiskajiem procesiem. To var izkopt, sākot strādāt par ķīmijas laborantu jau skolā, ja ķīmijas kabinets aprīkots ar atsevišķu laboratoriju, kā arī piedaloties ķīmijas pulciņā un nometnēs.

Svarīga ir arī roku un pirkstu veiktība, precizitāte darba izpildē, ko var trenēt, piemēram, līmējot kolāžas, liekot stikla vai keramikas mozaikas, adot, tamborējot, izpildot sīkus sadzīves tehnikas remontdarbus.

Nozīmīgi attīstīt šajā profesijā ļoti nepieciešamo spēju sadarboties, kā arī prasmi strādāt un veikt uzticētos uzdevumus patstāvīgi, ko veicinās sadarbošanās ar skolas biedriem, draugiem, piemēram, dažādu skolā vai ārpus skolas notiekošu pasākumu un projektu realizēšanā.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā ķīmija, bioloģija un svešvalodas.

PAPIĀRA TEHNOLOGS

KODS 2146 13

DARBA SATURS Papīra tehnologs plāno un pārrauga papīra ražošanas procesu. Viņš seko, lai katrā ražošanas posmā galaprodukts atbilstu noteiktām kvalitātes normām un parametriem.

Papīra tehnologs savā darbā vadās pēc uzņēmumā izstrādāta ražošanas tehnoloģijas reglamenta (dokumenta, kurā apkopota informācija par papīra ražošanu, izmantojamiem izejmateriāliem, to daudzumiem, papīra masas, no kuras ražo papīru, sastāvu un ražošanas līnijā esošajām iekārtām). Papīra tehnologs arī piedalās šī reglamenta izstrādē, un, ja ražošanas procesā nepieciešams ieviest kādus jauninājumus (piemēram, sākt ražot jauna veida papīru), viņa pienākums ir izvērtēt, kā pēc iespējas efektīvāk var pārkārtot ražošanas līniju attiecīgajam papīra veidam, cik daudz izejmateriālu tiks patērēts un kāda būs precīzā jaunā papīra ražošanas "recepte" (izejvielu sastāvs papīra masā). Plānojot ražošanas līnijas pārkārtošanu, papīra tehnologs ņem vērā jau esošās līnijas ražošanas jaudas un iespējas, cenšoties jauno produktu pēc iespējas tām pielāgot. To visu apzinājis, viņš izstrādā ražošanas shēmu, pēc kuras turpmāk notiks jaunā papīra izgatavošana.

Pirms katras ražošanas līnijas palaišanas papīra tehnologs ceha darbiniekiem izsniedz sagatavotu ražošanas karti jeb vielu zīmi, kurā tiek norādīts, kāds papīrs tiks ražots, kādas izejvielas lietotas. Viņš sastāda arī mašīnu zīmi, kurā norāda iekārtu darbības ātrumu (tas atkarīgs no papīra veida), ražojamā papīra parametrus – papīra lentes kvadrātmetra svaru, tās platumu, biezumu, lietotajam nepieciešamo papīra mitrumu un mehānisko izturību un pievienojamās ķīmiskās vielas, piemēram, cieti, limi.

Lai panāktu, ka galaprodukts (papīrs) būtu tādā kvalitātē un ar tādiem tehniskajiem parametriem, kā noteikts ražošanas reglamentā un kas nepieciešams lietotājam, papīra tehnologs visa ražošanas procesa laikā veic kontrolmērījumus. Viņš apseko ražošanas līnijas iekārtu kontrolpaneļus, kas uzrāda procesus, kas tajā brīdī notiek ražošanas līnijā. Nereti viņš veic arī mehāniskus, piemēram, spiediena, temperatūras un mitruma mērījumus. Ja gadījumā ir aizdomas par nobīdēm no

ražošanas normām, viņš dod rīkojumu laboratorijas speciālistiem veikt papildu mērījumus. Pēc problēmas noteikšanas un likvidēšanas viņš veic nepieciešamos pasākumus, lai novērstu problēmas atkārtosanos nākotnē. Papīra tehnologs seko līdzi ražošanas iekārtu tehniskajām apkopēm un norīko mehāniķus vai citus atbildīgos tehniskos darbiniekus to veikšanai.

Papīra tehnologa darba pienākumi atkarīgi arī no tā, vai viņš strādā lielā vai mazā uzņēmumā. Lielā uzņēmumā viņš var specializēties – būt vai nu papīra tehnologs, kurš atbildīgs par papīra masas sagatavošanu, vai arī papīra tehnologs, kurš nodrošina papīra ražošanas iekārtu tehnisko darbību. Savukārt mazajos uzņēmumos papīra tehnologam nereti jā dara arī papildu darbi, kas saistīti, piemēram, ar iepērkamo izejvielu daudzumu vai ražošanas jaudu aprēķināšanu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Papīra tehnologs lieto dažādu veidu biroja tehniku (datoru, printeri, kopēšanas iekārtu) un dažādas specializētas datorprogrammas. Lai veiktu kvalitātes mērījumus papīra ražošanas procesa laikā, viņš izmanto speciālus mērinstrumentus, piemēram, termometrus, spiediena mērītājus, papīra lentes mitruma noteicējus, papīra masas sagatavošanas kvalitātes analizatorus (arī mikroskopu), gatavā papīra mehāniskās izturības pārbaudes iekārtas.

DARBA APSTĀKĻI Papīra tehnologs strādā gan biroja tipa telpās, sekojot līdzi ražošanas procesam datorā, gan ražošanas telpās, kontrolējot iekārtu darbību un gala produkta kvalitāti. Papīra tehnologs pārsvarā strādā astoņu stundu darba dienu, bet problēmsituācijās var nākties strādāt virsstundas vai brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Papīra tehnologs var strādāt gan papīra, gan papīra izstrādājumu ražotnēs, kā arī uzņēmumos, kas izgatavo papīra ražošanai nepieciešamās iekārtas, izejmateriālus un ķīmikālijas. Papīra tehnologs var strādāt arī zinātniskajos institūtos un piedalīties dažādos pētnieciskajos projektos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība ķīmijā vai materiālzinātnēs. Mācību ilgums 3–4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga papīra tehnologa profesijā ir 500–5000 latu. Atalgojums atkarīgs no uzņēmuma lieluma, veicamajiem pienākumiem, profesionalitātes un praktiskā darba pieredzes.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Ķīmisko procesu tehnologs 3111 10

Šķiedru tehnologs 2146 09

Polimēru tehnologs 2146 15

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk ķīmija un fizika? Vai tev padodas matemātika? Vai tevi saista iespēja būt klāt papīra tapšanas procesā?

Ieskatu papīra izgatavošanas procesā vari gūt, atrodot rokasgrāmatās vai internetā papīra pagatavošanas recepti un pamēģinot to izgatavot pašam. Interesanti novērojumi un secinājumi radīsies, piemēram, eksperimentējot ar dažādiem līdzekļiem un krāsām, materiālu sajaukumu, žāvēšanas metodēm. Ja vēlies apgūt papīra tehnologa profesiju, tev noderēs arī dažādu citu ķīmisko procesu izpratne, tāpēc centies tos izziņāt gan ķīmijas stundās skolā, gan attiecīgos interešu pulciņos.

Papīra tehnologa darbā būtiskas īpašības ir rūpīgums, precizitāte, atbildības izjūta, māka plānot un paredzēt veicamo darbību galarezultātu, ko vari attīstīt, pievēršot šīm īpašībām uzmanību, arī veicot visikdienišķākos pienākumus.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā ķīmija, fizika, matemātika un svešvalodas.

PLASTMASAS TEHNOLOGS

KODS 2146 14

DARBA SATURS Plastmasas tehnologs ražošanas uzņēmumos plāno, kādā tehnoloģiskā secībā būtu jāveic plastmasas pārstrādes process, lai pēc iespējas izdevīgāk tiktu nodarbinātas iekārtas un izmantoti resursi. Plastmasas tehnologa galvenais uzdevums ir paaugstināt uzņēmuma darbības efektivitāti un rūpēties, lai ražošanas process noritētu bez aizķeršanās. Viņš vada plastmasas izstrādājumu ražotnes darbu un uzrauga visus notiekošos procesus, sākot no izejvielu piegādes līdz pat produkta nogādāšanai klientam.

Plastmasas tehnologs seko tam, lai ražotne darbotos bez zaudējumiem. Izprotot iekārtu uzbūvi un tehniskās iespējas, viņš plāno iekārtu nodarbināšanas maiņu grafiku, piemēram, lemj nodarbināt ražīgākās iekārtas vienā maiņā, bet mazāk ražīgās – divās maiņās, lai ražīgajām nerastos dikstāve materiālu trūkuma dēļ. Plastmasas tehnologs arī plāno ražotnes darbinieku darba laikus, nosaka maiņas, motivē un organizē cilvēku darbu ražotnē.

Plastmasas tehnologs nodarbojas ar pasūtījumu apstrādi un pieņem lēmumus par pasūtīto produktu pašizmaksu. Ņemot vērā attiecīgā aprīkojuma un izejvielu izmaksas, plastmasas tehnologs aprēķina, vai pasūtījuma veikšana būs izdevīga, kā arī mēģina noteikt iespējamus zaudējumus.

Plastmasas izstrādājumu ražošanā aprīkojumam ir ļoti liela nozīme. Piemēram, lai uzsāktu jauna produkta ražošanu, ir jāizpēta tirgus, tad jāizgatavo attiecīga presforma (forma, kurā tiek ielieti plastmasas masa izstrādājuma izgatavošanai), un tikai pēc veiksmīgas presformas izmēģināšanas var uzsākt jauna produkta ražošanu. Par saviem aprēķiniem plastmasas tehnologs informē uzņēmuma vadību un, tā kā viņš vislabāk pārzina uzņēmuma tehniskās iespējas, palīdz pieņemt lēmumu, vai ražot konkrēto izstrādājumu. Reizēm plastmasas tehnologs darbojas kā starpnieks starp uzņēmuma darbiniekiem un klientu; tāpat viņš var sniegt klientam konsultācijas par pasūtītā materiāla izgatavošanu un cenu un vienoties par pasūtījuma parametriem, kas ir izdevīgi abām pusēm.

Plastmasas tehnologs lasa shēmas un plastmasas izstrādājumu rasējumus, nepieciešamības gadījumā kopā ar konstruktoru maina parametrus konkrētā rasējumā. Plastmasas tehnologs ir atbildīgs arī par konkrētiem ražošanas procesiem, piemēram, par spiedliešanas režīmu noteikšanu un pārraudzišanu.

Plastmasas tehnologs kontrolē izejvielu, materiālu, pusfabrikātu un gatavās produkcijas kvalitāti un kopā ar ražotnes vadību piedalās pasākumos, lai novērstu nekvalitatīvas produkcijas ražošanu.

Viņš arī izstrādā ražošanas procesu tehnoloģisko dokumentāciju, izejvielu patēriņa normas un uzņēmuma ražošanas standartus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Plānojot plastmasas pārstrādes iekārtu noslogojumu un ražotspēju, plastmasas tehnologs darbā lieto datoru un specializētas datorprogrammas, savukārt, lai veiktu nepieciešamos aprēķinus, izmanto grāmatvedības datorprogrammas un kalkulatoru, kā arī citu biroja tehniku (printeri, kopēšanas iekārtu).

DARBA APSTĀKĻI Strādājot ar pasūtījumiem, plastmasu tehnologs pārsvarā uzturas biroja tipa telpās, taču, lai kontrolētu procesus, kas notiek produkta ražošanas laikā, daļu darba dienas viņš pavada arī ražošanas cehos. Plastmasas tehnologs strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Plastmasas tehnologs var strādāt plastmasas pārstrādes uzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā (mācību ilgums 4 gadi) vai augstākā izglītība (mācību ilgums 4 gadi) ķīmijas vai materiālzinātņu jomā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga plastmasas tehnologa profesijā ir 250–550 latu. Algas apmērs atkarīgs no uzņēmuma lieluma. Ražotnēs ar lielāku apgrozījumu plastmasas tehnologs var saņemt prēmijas, kas ir proporcionālas uzņēmuma peļņas pieaugumam, tāpēc atalgojums var būt lielāks.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Papīra tehnologs 2146 13

Mašīnu un aparātbūves tehnologs 3115 33

Farmācijas tehnologs 2146 19

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista ķīmijas nozare? Vai tev patīk organizēt dažādus pasākumus un procesus? Vai tu meklē alternatīvus risinājumus, ja kaut kas neizdodas, kā iecerēts? Vai tu viegli spēj pieņemt lēmumus?

Plastmasas tehnologa profesija ir vadošs darbs, bet, lai pilnībā izprastu plastmasas pārstrādes procesu, noderēs praktiskas iemaņas šajā jomā. Attīstīt izpratni par dažādu vielu ķīmiskajām īpašībām var, iesaistoties ar ķīmiju saistītos pulciņos vai interešu grupās.

Plastmasas tehnologa profesija saistīta ar lielu atbildību. Lai to attīstītu, centies uzņemties vadošu lomu dažādu pasākumu rīkošanā. Savukārt, lai varētu organizēt citu cilvēku darbu, būtiski mācīties iepriekš plānot un paveikt laikā arī pašam savus pienākumus.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā ķīmija, matemātika, fizika, biznesa ekonomiskie pamati un tehniskā grafika.

PARFIMĒRS

KODS 2415 03

DARBA SATURS Parfimērs veido jaunus parfimērijas izstrādājumus – smaržas, smaržūdeņus un odekolonus, kā arī smaržu kompozīcijas kosmētikas izstrādājumiem (krēmiem, šampūniem, matu balzamiem, ķermeņa balzamiem, losjoniem, lūpu krāsām).

Lai jaunie izstrādājumi būtu konkurētspējīgi, parfimērs izpēta tirgu un noskaidro, kādi aromāti ir populāri, kādi tiek vairāk pirkti, kādi ir moderni. Pēc tam viņš sastāda programmu, kas nosaka prasības jaunajam izstrādājumam.

Parfimērs pasūta parfimērijas izstrādājumu izejvielu paraugus, sastāda receptūras, aprēķina izstrādājumu izmaksas, kā arī pārbauda, vai izejvielas un plānotie izstrādājumi atbilst Eiropas un Latvijas normatīvajai dokumentācijai. Viņš organizē un vada izejvielu iepirkšanu, kontrolē saņemto izejvielu kvalitāti pēc smaržas.

Parfimērs, izmantojot ožu un ožas atmiņu, veido jaunas smaržu kompozīcijas un analizē tās. Vadoties pēc noteiktiem tehniskiem priekšrakstiem un ievērojot smaržu harmonijas likumus un kompozīcijas veidošanas principus, viņš attiecīgajās koncentrācijās savieno veidojamās smaržas izejvielas. Parfimērs veic pētniecības darbu, izstrādājot un novērtējot neskaitāmus smaržu variantus, no kuriem izvēlas vienu – to, kurš, pēc parfimēra domām, ir viskvalitatīvākais. Šo variantu novērtē degustācijas padome un pircēji. Šajā procesā tiek noskaidrots, vai izveidotais aromāts atbilst tām prasībām, kam plānoja sekot parfimērs un ko gaida pircējs.

Parfimērs izstrādā tehnoloģisko dokumentāciju parfimērijas izstrādājumu ražošanai, kontrolē tehnoloģijas ievērošanu, raugās, lai šo procesu galarezultāts būtu kvalitatīvs, kā arī konsultē šo procesu veicējus. Viņš arī organizē un vada attiecīgo iekārtu izmantošanu un apkalpošanu atbilstoši noteikumiem, standartiem, instrukcijām un likumdošanai.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Parfimērs darbā lieto ķīmijas laboratorijas traukus, elektroniskos svarus, ledusskapjus, filtrēšanas aparāturu, degustācijas papīriņus. Strādājot laboratorijā un ražošanas cehā, parfimērs lieto speciālu apģērbu un individuālos aizsardzības līdzekļus, kas norādīti konkrētās izejvielas drošības datu lapā, piemēram, respiratoru, gumijas cimdsus. Gan procesu, gan produktu kontrolei un dokumentēšanai parfimērs izmanto datoru un citu biroja tehniku.

DARBA APSTĀKĻI Parfimērs strādā speciāli aprīkotās telpās – laboratorijās vai ražošanas cehos. Parfimērs strādā astoņu stundu darba dienu. Izstrādājot jaunus smaržu veidus vai uzsākot jaunu tehnoloģiju lietošanu ražošanā, viņš nepieciešamības gadījumā kādu laiku var strādāt pagarinātu darba dienu. Parfimēra darbs saistīts ar aromātiskām vielām, kas dažiem cilvēkiem var izraisīt nepatiku.

DARBA IESPĒJAS Parfimērs var strādāt parfimērijas un kosmētikas rūpniecības, kā arī minēto uzņēmumu vai zinātniskās pētniecības iestāžu laboratorijās. Viņš var strādāt arī parfimērijas tirdzniecībā par konsultantu.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība ķīmijā. Mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga parfimēra profesijā ir 250–800 latu. Algas apmērs atkarīgs no parfimēra kvalifikācijas un pieredzes un uzņēmuma, kurā viņš strādā.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Ķīmiķis 3113 03

Pārtikas ķīmiķis 2113 08

Bioķīmiķis 2212 02

Kosmētisko līdzekļu ķīmiķis 2113 17

Organisko vielu ķīmiķis 3113 14

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē dzīvā daba un produkti, ko no tās iegūst? Vai tev piemīt jutīga aromātu (smaržu) uztvere un ožas atmiņa? Vai tu spēj atšķirt pēc smaržas līdzīgus aromātus? Vai spēj ilgstoši koncentrēt uzmanību?

Parfimēra darbā svarīga ir radoša pieeja jaunu smaržu veidošanā un precizitāte, lai šīs smaržas varētu tehnoloģiski izveidot. Šajā profesijā būtiska ir laba gaumes izjūta, atbildība, pacietība, rūpība un arī attīstīta loģiskā domāšana. Mācoties atšķirt un atcerēties aromātus dabā, veidojot smaržu kompozīcijas un analizējot, no kādiem smaržu savienojumiem veidojas veiksmīga kompozīcija, šīs iemaņas tiek attīstītas. Savukārt loģisko domāšanu veicina prāta un stratēģijas spēļu spēlēšana, krustvārdu mīklu risināšana. Svarīga ir arī spēja ātri orientēties lielā informācijas apjomā.

Parfimēram būtiskas ir plašas zināšanas ķīmijā, dabaszinātnēs, kā arī orientēšanās parfimērijas modes tendencēs.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā ķīmija, bioloģija, dabaszinības, vizuālā māksla, svešvalodas un informātika!

ĶĪMISKO IZEJVIELU PĀRSTRĀDES IEKĀRTU OPERATORS (REAKTORA OPERATORS)

KODS 815

DARBA SATURS Reaktora operators ražo ķīmiskas vielas (piemēram, ķīmiski farmaceitiskās, pārtikas, dzērienu, parfimērijas, degvielu un smērvielu ražotnēs) – izpilda darbības ļoti daudzveidīgu ķīmiski tehnoloģisko procesu realizācijai: piemēram, izejvielu iebēršana, ieliešana, sajaukšana, uzsildīšana vai atdzesēšana līdz noteiktai temperatūrai; šo parametru uzturēšana un kontrole pēc mēraparātu rādījumiem noteiktu laika periodu; iekoncentrēšana, vārot un aizvadot procesa rezultātā radušos tvaiku; iegūto produktu nofiltrēšana, žāvēšana. Veicot šīs darbības, viņš ķīmisko reakciju rezultātā iegūst nepieciešamo ķīmisko vielu.

Šos procesus reaktora operators realizē speciāli ķīmijas tehnoloģisko procesu norisei paredzētās iekārtās – slēgtos traukos ar maisīšanas ierīcēm: reaktoros, autoklāvos, iekoncentrēšanas iekārtās, kas izgatavoti no dažādiem materiāliem – nerūsējoša tērauda, dažādu metālu sakausējuma, stikla vai speciāla polimēra materiāla. Procesa laikā viņš regulāri kontrolē tehnoloģiskā procesa parametrus, kā, piemēram, temperatūru, spiedienu, līmeni, vides skābumu. To viņš dara ar šim nolūkam paredzētiem, iekārtā instalētiem mērinstrumentiem.

Reaktora operators, ar cauruļvadiem savstarpēji savienojot dažādas iekārtas, izveido konkrētu procesu realizācijai nepieciešamo tehnoloģisko shēmu.

Savā darbā reaktora operators strikti ievēro standartpriekšrakstos (dokumenti, kuros aprakstīts katras konkrētās ķīmiskās vielas iegūšanas tehnoloģiskais process) noteikto darbību secību, izmantojamās materiālus, procesa parametrus un precīzi dokumentē visas savas darbības, kā arī procesa parametrus šādiem pierakstiem paredzētā speciālā dokumentā – sērijas pierakstu protokolā.

Pēc vienas vielas ražošanas beigām reaktora operators tehnoloģisko iekārtu iztīra, izmazgā un sagatavo nākamās vielas iegūšanai. Viņš uzrauga un regulāri pārbauda šīs iekārtas un ir atbildīgs par to pareizu izmantošanu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Reaktora operators darbā lieto konkrētā produkta ražošanai paredzēto tehnoloģisko iekārtu – tas ir, savstarpēji savienotus dažādus aparātus, dažādus mērinstrumentus un citas speciālas ierīces atbilstoši veicamajam tehnoloģiskajam procesam, piemēram, reaktorus, autoklāvus, iekoncentrēšanas iekārtas. Viņš darbā lieto arī individuālos aizsardzības līdzekļus, piemēram, skafandrus, gumijas apavus un cimdus, sterilu apģērbu. Ja gadījumā reaktorā norit cilvēka veselībai kaitīgu ķīmisko vielu sintēze, viņš izmanto arī gāzmasku.

DARBA APSTĀKĻI Reaktora operators strādā ražošanas telpā, kurā izvietota attiecīgā tehnoloģiskā shēma. Katra telpa ir aprīkota ar speciālu ventilācijas sistēmu, kas nodrošina regulāru gaisa apmaiņu, lai radītu veselībai nekaitīgu vidi. Parasti viņš strādā astoņu stundu darba dienu, bieži vien maiņās pēc iepriekš saskaņota grafika. Ķīmisko vielu iegūšanas tehnoloģiskie procesi bieži ir ilgāki par vienu maiņu, tādēļ reaktora operatora pienākums ir vienmēr sagaidīt nākamajā maiņā strādājošo darbinieku, kuru viņš precīzi informē par savā maiņā paveikto.

DARBA IESPĒJAS Reaktora operators var strādāt dažādos ķīmisko un bioķīmisko vielu ražošanas uzņēmumos, piemēram, ķīmiski farmaceitiskajās ražotnēs, pārtikas, dzērienu, parfimērijas, degvielu un smērvielu ražotnēs.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība (mācību ilgums 4 gadi) vai augstākā izglītība bioloģijā vai ķīmijā (mācību ilgums 4 gadi).

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga reaktora operatora profesijā ir 300–500 latu. Atalgojuma apmērs ir atkarīgs no strādājošā izglītības un darba pieredzes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Biotehnologs 3211 31

Ķīmijas inženieris 2146 01

Ķīmijas laborants 3111 08

Ķīmiķis 2113

Pārtikas ķīmiķis 2113 08

Pārtikas un dzērienu tehnologs 2146 10

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē ķīmija? Vai tev patīk veikt dažādus eksperimentus un novērot, kas notiek to rezultātā? Vai tu vēlētos piedalīties jaunu ķīmisko vielu savienojumu radīšanā, kā rezultātā varētu izgatavot efektīvas zāles, piemēram, vēža ārstēšanai? Vai esi vēģīgs un pacietīgs? Vai tevi saista darbs laboratorijā?

Reaktora operatora profesijā būtiska ir spēja būt precīzam, kārtīgam un atbildīgam, ilgstoši koncentrēt uzmanību, tādēļ vēlamams sevi radināt pie precīzas, savlaicīgas darbu izpildes. Šīs profesijas pārstāvji strādā, cieši sadarbojoties ar citiem speciālistiem, tādēļ svarīgi attīstīt labas saskarsmes spējas. Māku strādāt komandā var trenēt, spēlējot sporta spēles, kuras veicina sadarbību, un piedaloties skolas vai ārpus-skolas projektos, kuros nepieciešams kolektīvs darbs.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā bioloģija, ķīmija, fizika, matemātika un svešvalodas.

ŠŪTO IZSTRĀDĀJUMU RAŽOŠANAS TEHNOLOGS

PĒC PK VAR PIELĪDZINĀT KODU 2149 37

DARBA SATURS Šūto izstrādājumu ražošanas tehnologs kontrolē un vada šūto izstrādājumu tapšanas procesu, kā arī organizē grupu darbu projektu un pasūtījumu izpildei.

Šūto izstrādājumu ražošanas tehnologs izstrādā tehnoloģiskā procesa secību, sadala pienākumus, kā arī uzrauga darbu. Viņš aprēķina nepieciešamā materiāla daudzumu, laika posmu, kādā darbs izpildāms, un darbinieku skaitu, turklāt arī apmāca darbiniekus konkrētu uzdevumu veikšanai. Tāpat šūto izstrādājumu ražošanas tehnologa pienākumos ietilpst ikdienas darba analīze un kontrole (t.i., viņš analizē šuvēju paveikto dienas darbu un kvalitāti). Lai kāpinātu darba ražīgumu, atvieglotu un modernizētu darbu, šūto izstrādājumu ražošanas tehnologs aktīvi interesējas par ražošanas iekārtu attīstību un to ieviešanas iespējām un ievieš ražošanā jaunākās tehnoloģijas (tāpat prognozē iekārtu nomaiņu). Viņš arī plāno darbu tā, lai ražošanai izvēlētos iekārtas tiktu izmantotas pēc iespējas ekonomiski. Šūto izstrādājumu ražošanas tehnologs noformē nepieciešamos dokumentus.

Šūto izstrādājumu ražošanas tehnologs materiālu sagatavošanas iecirknī organizē materiālu (audumu, paligmateriālu, furnitūras) atlasī, pārbaudi un sagatavošanu ražošanai.

Šūto izstrādājumu ražošanas tehnologs piegriešanas iecirknī uzrauga izstrādājuma detaļu piegriešanu, kā arī detaļu izklājuma veikšanu, piegriešanu, numurēšanu, komplektēšanu.

Kvalitātes kontroles iecirknī šūto izstrādājumu ražošanas tehnologs atbild par gatavās produkcijas kvalitātes kontroli, kā arī analizē, kāpēc izstrādājumu izgatavošanas laikā radušies brāķi, un strādā sadarbībā ar citu iecirkņu speciālistiem.

Gatavās produkcijas iecirknī šūto izstrādājumu ražošanas tehnologs vada izstrādājuma marķēšanas (raksta izstrādājuma nosaukumu, artikulu, izmēru) un komplektēšanas procesus. Noformē nepieciešamos dokumentus.

Ja šūto izstrādājumu ražošanas tehnologs strādā kā pašnodarbinātais, tad viņš arī noformē darba, pirkšanas, nomas un materiālās atbildības līgumus, veic vienkāršākās grāmatvedības un finanšu dokumentu operācijas un uzskaiti, arī nodokļu maksājumus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Šūto izstrādājumu ražošanas tehnologs lieto dažādas šūšanas un piegriešanas iekārtas, preses, palīgierīces, kā arī izmanto datoru un biroja tehniku, piemēram, kopēšanas iekārtas, skeneri, printeri.

DARBA APSTĀKĻI Darbs parasti tiek veikts ražošanas telpās (cehos, darbnīcās, salonos). Darba telpās iespējams troksnis, vibrācija, nekondicionēts mikroklimats, putekļi gaisā.

Šūto izstrādājumu ražošanas tehnologs strādā astoņu stundu darba dienu; darbs var būt maiņās, iespējamās virsstundas.

DARBA IESPĒJAS Šūto izstrādājumu ražošanas tehnologs var strādāt apģērbu sērijveida ražošanas uzņēmumos un individuālos ražošanas uzņēmumos (salonos, ateljē, darbnīcās), apģērbu un audumu vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmumos (bāzēs, veikalos), arī apģērbu iepirkuma nodaļās. Šūto izstrādājumu ražošanas tehnologs var būt kā pašnodarbināta persona apģērbu ražošanas, tirdzniecības un izplatīšanas jomā.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Šūto izstrādājumu ražošanas technologam nepieciešama profesionālā vidējā izglītība. Mācību ilgums 2 gadi pēc vidējās izglītības vai 4 gadi pēc pamatizglītības iegūšanas.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga šūto izstrādājumu ražošanas tehnologa profesijā ir 160–600 latu. Darba atalgojums atkarīgs no tā, vai viņš strādā valsts iestādē vai privātajā sektorā.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Trikotāžas izstrādājumu ražošanas tehniķis 3119 22

Tehnologs 2149 40

Šūšanas tehnologs 2149 37

Ražošanas tehniķis 3119 03

Tehnologa palīgs 3119 13

Apģērbu pārbaudītājs 3153 01

Pārdevējs konsultants

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē mode un apģērbs, un vai tev patīk mājturības stundas? Vai tu labprāt strādā komandā, vadi projektus, māci citus?

Šūto izstrādājuma ražošanas tehnologa profesijā svarīgas ir tādas īpašības kā precizitāte, spēja koncentrēties, spēja iesāktu paveikt līdz galam, kā arī prasme strādāt ar cilvēkiem, jo darba pienākumos ietilpst citu cilvēku apmācība.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā informātika, biznesa ekonomiskie pamati, tehniskā grafika un mājsaimniecība. Zināšanas mākslas vēsturē un vizuālajā mākslā, kā arī svešvalodu prasme tev lieti noderēs, ja izvēlēties šūto izstrādājumu ražošanas tehnologa profesiju.

TRIKOTĀŽAS IZSTRĀDĀJUMU RAŽOŠANAS TEHNIĶIS

KODS 3119 22

DARBA SATURS Trikotāžas izstrādājumu ražošanas tehniķis pārzina trikotāžas izstrādājumu izgatavošanu, plāno ražošanas procesu un vada to, kā arī rūpējas, lai saražotā produkcija ir labā kvalitātē.

Trikotāžas izstrādājumu ražošanas tehniķis pārzina tekstilmateriālu galvenās fizikāli – mehāniskās īpašības (piemēram, dzijas stiprību, dzijas mitrumu) un nosaka galvenos adīto izstrādājumu raksturojošos parametrus (piemēram, to, kāds būs izstrādājuma izmērs, blīvums), kā arī adīšanas procesa tehnoloģiskos parametrus. Viņš apgūst jaunus dziju un pinumu veidus adīšanā, izzina un lieto darba paņēmienus, kas ļauj labāk un ātrāk izgatavot izstrādājumu. Trikotāžas izstrādājumu ražošanas tehniķis seko līdzi, lai saražotā produkcija atbilstu kvalitātes standartiem. Viņš nosaka adītās drānas un izstrādājumu detaļu defektus un iespēju robežās novērš tos, kā arī prognozē tehnoloģisko iekārtu darbības defektus un organizē to novēršanu.

Trikotāžas izstrādājumu ražošanas tehniķis arī aizpilda ar ražošanas procesu saistīto dokumentāciju, plāno darbu vienai darba maiņai, vada sev pakļautos darbiniekus.

Trikotāžas izstrādājumu ražošanas tehniķa pienākumi var atšķirties atkarībā no tā, kādā uzņēmuma cehā viņš strādā.

Trikotāžas izstrādājumu ražošanas tehniķis dzijas un pavedienu sagatavošanas cehā piemēro katram konkrētajam izstrādājumam atbilstošu dziju, pārbauda tās kvalitāti.

Trikotāžas izstrādājumu ražošanas tehniķis piegriešanas cehā vada izstrādājuma detaļu piegriešanas procesu – uzrauga detaļu izklājuma veikšanu, piegriešanu, numurēšanu, komplektēšanu.

Trikotāžas izstrādājumu ražošanas tehniķis šūšanas cehā izvēlas izstrādājuma ražošanai nepieciešamās iekārtas (šujmašīnas, palīgierīces, gludināmās iekārtas) un sadala veicamos darbus

ceha darbiniekiem – atbilstoši viņu kvalifikācijai. Viņš arī uzrauga darbu veikšanu, to, vai tiek ievērota darba disciplīna un darba drošības noteikumi.

Trikotāžas izstrādājumu ražošanas tehniķis var izveidot arī pats savu uzņēmumu. Šādā gadījumā viņš pats arī noformē darba, pirkšanas, nomas un materiālās atbildības līgumus, veic vienkāršākās grāmatvedības un finanšu dokumentu operācijas un uzskaiti, kā arī veic nodokļu maksājumus.

DARBĀ PIELIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Trikotāžas izstrādājumu ražošanas tehniķis darbā lieto dažādu veidu adīšanas, šūšanas un piegriešanas iekārtas, preses, palīgierīces. Darbu plānošanas un dokumentu noformēšanas procesā viņš izmanto arī biroja tehniku, piemēram, datoru.

DARBA APSTĀKĻI Darbs pārsvarā norisinās dažādās ražošanas telpās – cehos, darbnīcās, trikotāžas salonos. Trikotāžas izstrādājumu ražošanas tehniķis strādā astoņu stundu darba dienu, un darbs var būt organizēts maiņās. Darba telpās iespējams troksnis, vibrācija, nekondicionēts mikroklimats un putekļi gaisā, kas var radīt veselības traucējumus.

DARBA IESPĒJAS Trikotāžas izstrādājumu ražošanas tehniķis var strādāt trikotāžas sērijveida ražošanas uzņēmumos, individuālos ražošanas uzņēmumos (saloni, ateljē, darbnīcas). Viņš var strādāt arī trikotāžas apģērbu un audumu vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmumos (bāzes, veikali) un kā pašnodarbinātais trikotāžas ražošanas, tirdzniecības, izplatīšanas jomās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Trikotāžas izstrādājumu ražošanas tehniķa profesija apgūstama profesionālās vidējās izglītības programmā. Mācību ilgums 2 gadi pēc vidējās izglītības vai 4 gadi pēc pamatzglītības iegūšanas.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga trikotāžas izstrādājumu ražošanas tehniķa profesijā ir 160–600 latu. Atalgojums atkarīgs no uzņēmuma veida, darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Šūto izstrādājumu ražošanas tehnologs 2149 37

Adīšanas tehnologs 2149 31

Tehnologs 2149 40

Ražošanas tehniķis 3119 03

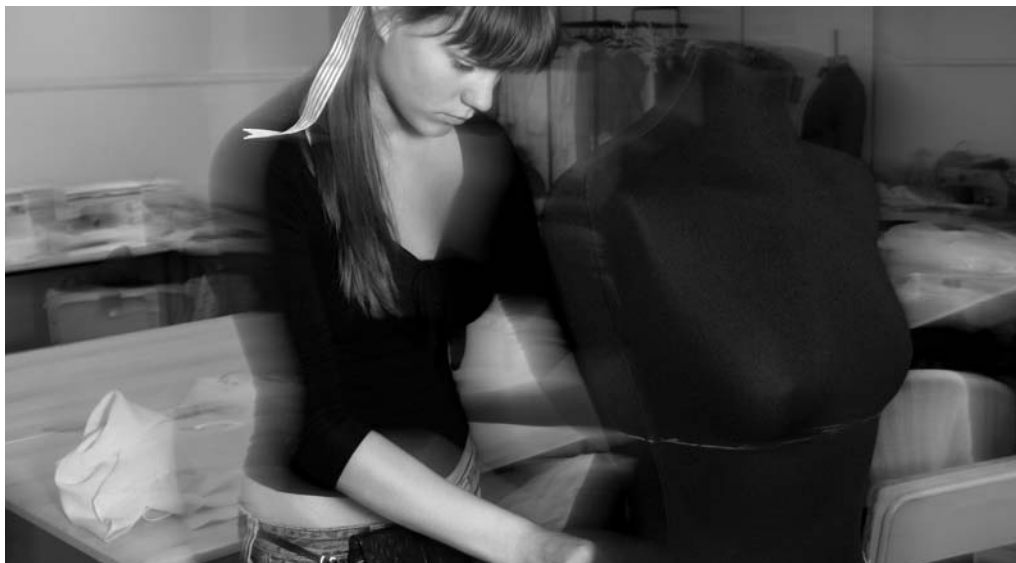
Tehnologa palīgs 3119 13

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tu interesējies par modi, trikotāžu un apģērbu? Vai tev patīk adīt, šūt, veidot vai papildināt dažādus tērpus, zīmēt apģērbu modeļus? Vai tevi interesē raidījumi par stilu, modi? Vai proti strādāt komandā, un vai tev piemīt organizatora un vadītāja spējas?

Izvēloties trikotāžas izstrādājumu ražošanas tehniķa profesiju, svarīgas ir tādas īpašības kā precizitāte, spēja koncentrēties, pacietība, spēja iesākt paveikt līdz galam. Centies izkopt šīs īpašības!

Svarīga ir arī prasme strādāt ar cilvēkiem, būt līderim. Darbs prasa arī spējas apmācīt citus, saprotami izskaidrot dažādus procesus. Mēģini attīstīt šīs iemaņas un prasmes, iesaistoties dažādu pasākumu organizēšanā vai projektu īstenošanā!

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā mājsaimniecība, biznesa ekonomiskie pamati, tehniskā grafika un vizuālā māksla.

APĢĒRBU MODELĒŠANAS UN KONSULTĒŠANAS SPECIĀLISTS

KODS 3471 29

DARBA SATURS Apģērbu modelēšanas un konstruēšanas speciālists apģērbu izgatavošanas uzņēmumos modelē apģērbus (rada tērpu idejas), izgatavo to konstrukcijas un piegrieztnes, pēc kurām tērpi tiek piegriezti. Eksperimentālajos cehos viņš izstrādā modeļu paraugus un rūpnieciskās sagataves, pēc kurām tērpi tālāk tiek darināti lielos apjomos. Viņš pārzina apģērba modeļu izgatavošanas tehnoloģisko secību, izvēlas nepieciešamos palīgmateriālus un mezglu apstrādes iekārtas, ievēro tehnoloģiskās un kvalitātes prasības.

Jā apģērbu modelēšanas un konstruēšanas speciālists strādā rūpniecības uzņēmumā, viņš izstrādā apģērba modeļa skici, ņemot vērā modes tendences, krāsu gammu, izvēlētā auduma struktūru un to, kam un kādam nolūkam ir domāts šis modelis. Pēc skices saskaņošanas ar uzņēmuma vadību apģērbu modelēšanas un konstruēšanas speciālists izgatavo šī modeļa konstrukciju, kuru izmanto kā pamatu tālākai apģērba izstrādei.

Pēc modeļa konstrukcijas izstrādes apģērbu modelēšanas un konstruēšanas speciālists izgatavo modeļa lekālus jeb piegrieztnes no kartona, pēc kurām tērps tiks šūts. Tad apģērbu modelēšanas un konstruēšanas speciālists pēc izveidotajiem lekāliem piegriež modeli no auduma un atdod piegriezumu drēbniekam vai šuvējai, kas to sadiedz.

Pēc tam notiek modeļa laikošana. Laikošanas procesā viņš precīzē modeļa proporcijas, apdares detaļas, novērš kļūdas tērpa konstrukcijā. Kad tas izdarīts, apģērba modelis tiek pieņemts un apstiprināts uzņēmuma mākslas padomē.

Jā uzņēmumā rīcībā ir speciālā modelēšanas-konstruēšanas datorprogramma, apģērbu modelēšanas un konstruēšanas speciālists daudzus no šiem darbiem veic ar datora palīdzību.

Ja apģērbu modelēšanas un konstruēšanas speciālists strādā modes salonā vai šūšanas darbnīcā, viņš izstrādā modeļa skici un saskaņo to ar klientu – tērpa pasūtītāju, ņemot vērā viņa vēlmes, viņa figūras īpatnības un izvēlēto audumu. Pēc izveidotās modeļa skices apģērbu modelēšanas un konstruēšanas speciālists konstruē un piegriež modeli no auduma, to sadiedz unpielaikoklienta figūrai. Pēc laikošanas viņš atdod izstrādājumu drēbniekam sašūšanai un pēc tam pasūtītājam nodod jau gatavu tērpu.

Apģērbu modelēšanas un konstruēšanas speciālists var arī atvērt pats savu darbnīcu, tā kļūstot par uzņēmēju. Šādā gadījumā viņa darba pienākumos ietilpst arī dažādu dokumentu (darba, pirkšanas, nomas un materiālās atbildības līgumu) noformēšana, vienkāršākās grāmatvedības un finanšu operācijas un uzskaitē, nodokļu maksājumu veikšana.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Apģērbu modelēšanas un konstruēšanas speciālists darbā lieto papīru, zīmuļus, lineālus, lekāllineālus, šķēres, kniepadatas, drēbnieka kritu, dažādas modelēšanas un konstruēšanas datorprogrammas. Viņš izmanto arī dažādu veidu biroja tehniku.

DARBA APSTĀKĻI Darbs parasti norisinās biroja tipa telpās vai darbnīcās. Ja apģērbu modelēšanas un konstruēšanas speciālists strādā rūpnieciskā uzņēmumā, tad darba vieta var atrasties šūšanas cehā. Apģērbu modelēšanas un konstruēšanas speciālists strādā astoņu stundu darba dienu. Uzņēmumos darbs var noritēt maiņās un ir iespējamas virsstundas. Strādājot uzņēmumos, auduma putekļi gaisā var radīt alerģisku reakciju.

DARBA IESPĒJAS Apģērbu modelēšanas un konstruēšanas speciālists var strādāt valsts un privātajos apģērbu ražošanas uzņēmumos, modes salonos, šūšanas darbnīcās un kā pašnodarbinātais.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība apģērbu modelēšanas un konstruēšanas specialitātē. Mācību ilgums 2–4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga apģērbu modelēšanas un konstruēšanas speciālista profesijā ir 200–800 latu. Algas apmērs atkarīgs no uzņēmuma veida, darba pieredzes un profesionālisma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Apģērbu konstruktors 2149 33

Apģērbu modelētājs 3471 12

Apģērbu dizainers 3471 15

Ādas izstrādājumu dizainers 3471 16

Tērpu stila speciālists 3471 30

Pārdevējs – konsultants

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tu interesējies par modi un apģērbiem? Vai labprāt skaties raidījumus masu medijos par stilu, modi? Vai tev patīk šūt, papildināt tērpus, zīmēt apģērbiem modeļus? Vai kādreiz esi kādam palīdzējis izvēlēties atbilstošu tērpu?

Pamēģini uzmodelēt un uzšūt sev kādu apģērbiem! Piedalies dažādās mākslas aktivitātēs – tā tev būs laba iespēja pārbaudīt savas spējas un dotības radoši domāt. Apmeklē zīmēšanas pulciņu vai vizuālās mākslas studiju, mēģini attīstīt arī telpisko uztveri!

Apģērbiem modelēšanas un konstruēšanas speciālista profesijā svarīga ir prasme strādāt ar cilvēkiem. Padomā par savu saskarsmes spēju izkopšanu! Liela nozīme ir arī māķai izprast tērpu pasūtītāju vēlmes un saskaņot tās ar reāli iespējamo apģērbiem risinājumu – šeit noderēs labas zināšanas psiholoģijā. Būtiskas ir arī svešvalodu zināšanas (angļu, krievu), jo daudzi uzņēmumi sadarbojas ar ārvalstu firmām.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā vizuālā māksla, māķsaimniecība, tehniskā grafika, svešvalodas, kultūras vēsture, māķslas vēsture.

ĀDAS MEISTARS

KODS 7332 08

DARBA SATURS Ādas meistars pēc mākslinieka izstrādātas vai paša izdomātas skices izgatavo no ādas dažādus priekšmetus, rotājumus, apģērbus, apavus un aksesuārus (piemēram, jostas, somas, makus, grāmatzīmes, grāmatvākus), reizumis arī mākslas priekšmetus (piemēram, gleznas, dekorācijas, instalācijas).

Izgatavojot ādas izstrādājumus, ādas meistars nereti izmanto klišejas (speciālus metāla sakausējumus), ar kuru palīdzību ādā var iespiest dažādus zīmējumus. Ādas meistars sagatavo klišejas skici un nosūta to kādai zīmogu fabrikai, kur tiek izgatavota klišeja. Bieži vien ādas meistars savā darbā ādu kombinē ar citiem materiāliem, piemēram, koku, stiklu, metālu, tā radot oriģinālus un radošus izstrādājumus.

Ādas meistara darba pienākumi ir atkarīgi no tā, kur viņš strādā. **Ādas meistars, kurš strādā individuāli**, nodarbojas ne tikai ar pašu izstrādājumu radišanu, bet arī ar izejmateriālu sagādi un ādas izstrādājumu modelēšanu, skiču un kompozīciju veidošanu. Viņš arī aprēķina nepieciešamo materiāla daudzumu un izmaksas un nosaka gatavā izstrādājuma cenu.

Ādas meistars, kurš strādā kādā rūpnieciskās ražošanas uzņēmumā, izgatavo izstrādājumus, ko pasūtījis uzņēmuma klients, un strādā kopā ar citiem ādas apstrādes speciālistiem. Pirms sākt izstrādājuma rūpniecisku ražošanu, ādas meistars sagatavo visus nepieciešamos aprēķinus (nepieciešamo materiālo bāzi), izgatavo izstrādājuma rasējumus un šablonus. Pēc tam ādas meistars vada un uzrauga izstrādājuma parauga izgatavošanu. Viņš seko līdzi piegriezēju, iespiedēju, krāsotāju un šuvēju darbam un dod norādes, kādam šim paraugam darba beigās jāizskatās. Kad uzņēmuma vadība izgatavoto paraugu apstiprinājusi, ādas meistars šo jauno izstrādājumu laiž rūpnieciskā ražošanā (sāk ražot vairumā).

Ādas meistars – interešu pulciņa vadītājs māca citiem interesentiem, kādas ir ādas apstrādes tehnikas, kompozīcijas, kā un ko ar ādu var izdarīt.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Ādas meistars darbā izmanto dažādas iespiedpreses (tipogrāfijas preses), ar kurām izcērt dažādas ādas izstrādājuma detaļas. Tāpat ādas meistars lieto āmuru, īlenu, dažādas šķēres, klišejas un “kauliņu” (instrumentu, kas paredzēts dažādu dekoratīvu elementu veidošanai). Skiču sagatavošanai un aprēķinu veikšanai ādas meistars izmanto dažādu veidu biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri un kopēšanas aparātu.

DARBA APSTĀKĻI Ādas meistari rūpniecībā strādā cehos vai ādas apstrādes darbnīcās. Viņi strādā astoņu stundu darba dienu saskaņā ar iepriekš sastādītu grafiku. Individuāli strādājošie ādas meistari strādā savās privātajās darbnīcās, un viņu darba laiks nav noteikts – tas atkarīgs no veicamo darbu apjoma. Ādas meistara darbs saistīts ar dažādu ķīmisko līdzekļu (krāsu, limju) un ādas putekļu ietekmi uz organismu.

DARBA IESPĒJAS Ādas meistars var strādāt dizaina aģentūrās, studiju darbnīcās, rūpniecās un kā pašnodarbinātais, kā arī skolās un interešu izglītības iestādēs.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība ādas apstrādē. Mācību ilgums 4 gadi. Lai strādātu izglītības iestādē, nepieciešama augstākā izglītība pedagoģijā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga ādas meistara profesijā ir 100–2000 latu. Algas apmērs atkarīgs no ādas meistara darba vietas, pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Kurpnieks 7442 01

Interjeristi un dizaineri 3471 21

Mākslinieki – vizuāli plastiskās mākslas 2452

Ādas amatnieks 7332 03

Ādas apdares mākslinieks 2452 15

Ādas izstrādājumu dizainers 3471 16

Ādas izstrādājumu modelētājs 3471 23

Ādas, pergamenta izstrādājumu restaurators 3476 10

Ādas priekšmetu izgatavotājs 7332 06

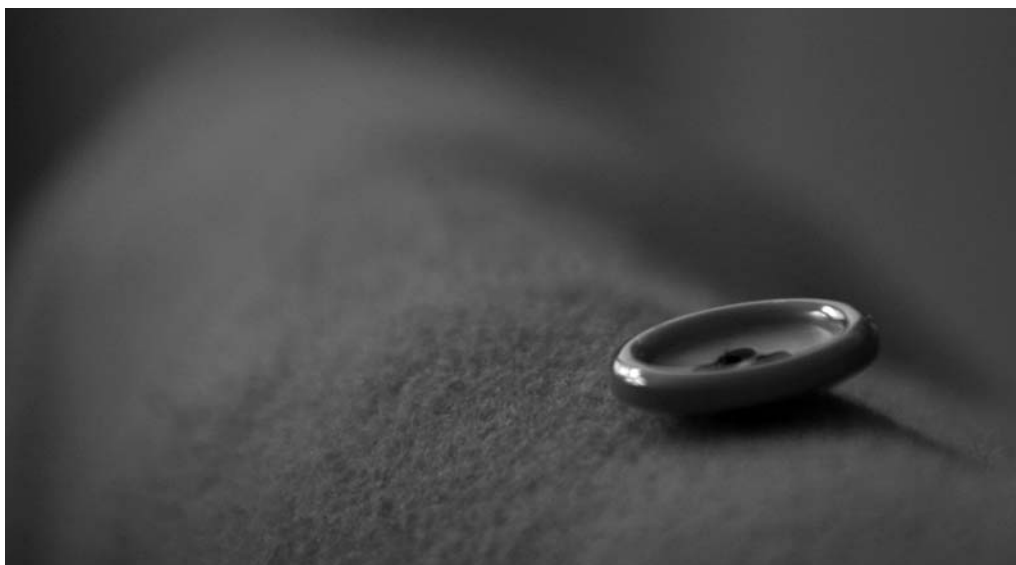
Ādas tehnologs 2149 16

Kažokādu drēbnieks 7434 02

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk dažādi ādas aksesuāri, dizaina priekšmeti? Vai tev patīk darboties ar ādu? Vai kādreiz esi pamēģinājis pats izgatavot sev ādas grāmatvākus vai kādu citu priekšmetu?

Tā kā ādas meistara darbs pārsvarā ir roku darbs, šajā profesijā būtiskas ir tādas īpašības kā pacietība, akurātums un roku veiklība. Svarīga ir arī radoša domāšana un spēja saskatīt un veidot dažādas lietu, krāsu kompozīcijas, šīs prasmes var attīstīt, piemēram, zīmējot, gleznojot, veidojot, noformējot dāvanas. Lai izjustu, kāda ir darbošanās ar ādu, kādas ir ādas kā materiāla īpašības un kā tās izmantot darba gaitā, jau tagad vari mēģināt izgatavot kādu priekšmetu vai dekoru no šī materiāla. Ādas īpašības vari izziņāt, veicot dažādus eksperimentus ar kādu vecu, nederīgu ādas izstrādājumu, piemēram, – paskaties, kas notiek ar ādu, ja to izmērcē un noliek uz silta radiatora, un kas, ja rūpīgi nosusina un žāvē istabas temperatūrā. Jo labāk pārzināsi ādas īpašības, jo kvalitatīvāk un radošāk ar to varēsi strādāt.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā vizuālā māksla, tehniskā grafika un matemātika.

DRĒBNIEKŠ

KODS 7433 03

DARBA SATURS Drēbnieks apģērbu izgatavošanas uzņēmumos noformē pasūtījumus, piegriež un izgatavo apģērbus (virsdrēbes), izmantojot atbilstošas iekārtas, materiālus un apstrādes paņēmienus.

Pēc pasūtījuma saņemšanas drēbnieks izstrādā apģērbu izgatavošanas tehnoloģiskos posmus, jo drēbnieka darbs tiek veikts secīgi, ievērojot sagatavoto plānu.

Sākotnēji tiek apspriestas pasūtītāja vai klienta vēlnes un tiek noņemti cilvēka auguma pamatmēri, kurus drēbnieks analizē, lietojot tipfigūru (standarta) mērus, kā arī veido apģērbu modeļu tehniskos zīmējumus. Saskaņā ar pasūtījumu vai klienta vēlmēm drēbnieks izgatavo apģērbus pēc modeļu attēliem vai piegrieztnēm un nosaka nepieciešamo auduma daudzumu apģērbam. Lai darbs noritētu veiksmīgi, drēbnieks veido lekālu (modeļa piegrieztnes uz kartona) izklājumu apģērbu modeļiem – tiek izgatavots gan pamatlekālu (izstrādājuma priekšpuse, mugurpuse, piedurknes), gan paliglekālu (kabatas, apkakles, aproces) komplekts. Speciāli tiek konstruētas viriešu/sieviešu gurnapģērbus (bikšu, apģērbus) pamatpiegrieztnes. Piegrieztnēs, ja nepieciešams, darba gaitā tiek veiktas arī izmaiņas.

Kad veikti nepieciešamie priekšdarbi, drēbnieks ķeras pie apģērba izgatavošanas – visa apģērba vai atsevišķu detaļu (apkakļu, kabatu) šūšanas, turklāt tas tiek darīts, ievērojot tekstilmateriālu saderību un izvēloties atbilstošus paligmateriālus (piemēram, pogas, rāvējslēdzējus). Gatavo apģērbus drēbnieks apstrādā termiski (gludina).

Šūšanai, piegriešanai un gludināšanai drēbnieks izmanto atbilstošas iekārtas un to aprikojumu – lieto universālo speciālo šujmašīnu darbības režīmus, šūšanas pusautomātus, piegriešanas un gludināšanas ierīces, kā arī noregulē šīs ierīces nepieciešamo darbību veikšanai. Drēbnieks arī nosaka šujmašīnu un gludināšanas ierīču darbības defektus un, ja iespējams, tos novērš. Tāpat

drēbnieks uzrauga apģērbu kvalitāti un novērs izgatavošanas procesā radušos defektus, kā arī ievēro apģērbu un dažādu materiālu glabāšanas noteikumus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Drēbnieks darbā lieto dažādas šūšanas un piegriešanas iekārtas, preses, palīgierīces, kā arī šūšanas instrumentus, piemēram, šķēres, diegus, adatas.

DARBA APSTĀKĻI Darbs tiek veikts ražošanas telpās (cehos, darbnīcās, salonos). Darba telpās iespējams troksnis, vibrācija, nekondicionēts mikroklimats, putekļi gaisā. Drēbnieks strādā astoņu stundu darba dienu, darbs var būt maiņās, iespējamās virsstundas.

DARBA IESPĒJAS Drēbnieks var strādāt apģērbu sērijveida ražošanas uzņēmumos un individuālos ražošanas uzņēmumos (salonos, ateljē, darbnīcās), apģērbu un audumu vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmumos (bāzēs, veikalos), apģērbu iepirkuma nodaļās. Drēbnieks var būt kā pašnodarbināta persona apģērbu ražošanas, tirdzniecības vai izplatīšanas jomā.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Drēbniekam nepieciešama profesionālā vidējā izglītība. Mācību ilgums 2 gadi pēc vidējās izglītības vai 4 gadi pēc pamatizglītības iegūšanas.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga drēbnieka profesijā ir 200–600 latu. Alga atkarīga no tā, vai drēbnieks strādā valsts iestādē, privātuzņēmumā vai arī ir pašnodarbināta persona. Strādājot kā pašnodarbinātajam, atalgojums ir lielāks.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Šuvējs 7433 01

Kostimu meistars 7433 05

Kungu apģērbu drēbnieks 7433 07

Piegriezējs 7435 02

Šūto izstrādājumu izgatavotājs 7436 07

Apģērbu meistars 7332 09

Modists 7433 04

Dāmu apģērbu drēbnieks 7433 06

Lekālists 7435 01

Apģērbu piegriezējs 7435 03

Apģērbu amatnieks 7332 04

Pārdevējs konsultants

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē mode un apģērbs? Vai tev patik šūt, papildināt tērpus, zīmēt apģērbu modeļus? Vai tevi interesē raidījumi par stilu, modi, un vai tev patik mājturības stundas?

Drēbnieka profesijā būtiskas ir tādas īpašības kā precizitāte, spēja koncentrēties, pacietība, rūpība un spēja iesāktu paveikt līdz galam, vēlme strādāt gan patstāvīgi, gan komandā.

Zināšanas tehniskajā grafikā, mākslas vēsturē un vizuālajā mākslā tev lieti noderēs, ja izvēlēšies drēbnieka amatu.

ŠUVĒJS

KODS 7433 01

DARBA SATURS Šuvējs piegriež, sagriež, sadiedz, sašuj dažādus audumus ar rokām vai šujmašīnu, labo apģērba defektus, izmaina jau gatavus auduma darinājumus vai izgatavo jaunus fasonus.

Šuvējs izgatavo jaunus apģērba gabalus, ievērojot klienta vēlmes un ķermeņa izmērus. Viņš izvēlas darbam nepieciešamo audumu, saskaņo to ar klienta vēlmēm, iesaka praktiskas izmaiņas klienta iecerē. Šuvējs apģērbus un citus pasūtījumus gatavo vai nu pēc paša ieceres un piegrieztnes, vai arī izmanto klienta atnestās piegrieztnes. Gatavos apģērbus šuvējs izgludina, iegludina ieloces, bikšu staras, svārku krokas un citas detaļas. Šuvēji izgatavo arī aizkarus, gultu un krēslu pārvalkus un specifiskus pasūtījumus, piemēram, kāzu kleitas, oriģinālas cepures, kā arī darina apģērbu cilvēkiem ar nestandarta ķermeņa formām vai fiziskiem defektiem.

Pirms darba uzsākšanas šuvējs aprēķina materiāla izmaksas un gatavā produkta cenu. Šuvējs arī sameklē nepieciešamo materiālu, atzīmē uz auduma piegrieztnes kontūras, griezuma, locījumu un detaļu līnijas, tad pēc piegrieztnes sagriež materiālu. Sagriezto audumu viņš sadiedz, lai tas ieņemtu vajadzīgo formu, tad sašuj, ievietojot nepieciešamos polsterus vai formu piešķirošus elementus. Darba gaitā klients tiek vairākas reizes aicināts uz topošā apģērba pielaiakošanu, lai šuvējs varētu izgatavot klienta ķermeņa proporcijām pilnīgi atbilstošu apģērbu.

Ja šuvējs strādā šūšanas rūpniecībā, šuvējs pēc šūšanas tehnologa norādījumiem izpilda konkrētus darbus, piemēram, piešuj kabatas un aproces, izgriež vai sadiedz noteiktas apģērba detaļas.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Šuvējs darbā izmanto šķēres, šujmašīnu, adatas, kniepadatas, uzpirksterņus, gludekli, taisnus un izliektus lineālus (lekālus), kritu atzīmēšanai uz auduma, diegus, dažāda materiāla audumus, lentes, līmes starplikas audumu salīmēšanai, pogas, rāvējslēdzējus, āķišus un citus aizdares materiālus. Nepieciešami arī darbgaldi, uz kuriem tiek

piegriezts, griezts, šūts, dažādi skapji, atvilktnes, plaukti materiālu, aprīkojuma un darbarīku glabāšanai, gludināmais dēlis un gludeklis, mērlente, rakstāmpiederumi piezīmēm, idejām un skicēm, kā arī manekeni (pasūtījuma uzskatāmai parādīšanai, apģērbu novietošanai reklāmas nolūkos), pakaramie un spoguļi.

DARBA APSTĀKĻI Šuvēji strādā darbnīcās vai cehos, astoņu stundu darba dienu. Pašnodarbinātie šuvēji savu darba laiku nosaka paši. Šuvējiem, kas gatavo sezonas apģērbus (piemēram, kāzu vai izlaiduma kleitas), lielās slodzes dēļ reizēm nākas strādāt arī naktīs, vakaros un nedēļas nogalēs.

DARBA IESPĒJAS Šuvēji var strādāt fabrikās, kas nodarbojas ar tekstilizstrādājumu, audumu, apģērbu ražošanu, šūšanas darbnīcās, modes salonos pie dizaineriem vai māksliniekiem, kā arī kā pašnodarbinātie.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Šuvējam nepieciešama profesionālā vidējā izglītība šuvēja specialitātē, mācību ilgums 2 gadi pēc vidējās izglītības vai 4 gadi pēc pamatizglītības iegūšanas. Šuvēja amatu var apgūt arī arodizglītības programmās pēc vidējās vai pamatizglītības iegūšanas; tad mācību ilgums ir 2–3 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga šuvēja profesijā ir 90–300 latu. Pašnodarbinātie šuvēji var pelnīt vairāk.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Ādas meistars 7332 08

Apģērbu modelēšanas un konstruēšanas speciālists 3471 29

Drēbnieks 7433 03

Modists 7433 04

Apģērbu dizainers 3471 15

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē mode, vai esi informēts par pašreizējām modes tendencēm? Vai tev patīk zīmēt un šūt apģērbu modeļus?

Šuvējam nepieciešamas precīzas roku kustības un radoša domāšana. Šīs spējas vari attīstīt mākslas skolā, zīmēšanas pulciņos, kā arī darinot dažādus priekšmetus. Zīmēšanas spējas būs īpaši noderīgas, veidojot tērpu skices. Šuvēja darbs ir saistīts ar sīku detaļu izstrādi, tāpēc centies attīstīt pacietību un rūpību.

Tev lieti noderēs zināšanas par dažādu cilvēku gaumi, uzklauso klientu vēlmes un palīdzot tiem izvēlēties sev piemērotāko apģērba fasonu. Lasi modes žurnālus, skaties modelētāju šovus un centies ieviest jauniegūtās idejas arī savā garderobē.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā vizuālā māksla, mākslas vēsture, matemātika.

AUDĒJS

KODS 7432 02

DARBA SATURS Audējs auž dažādu formu un krāsu lina, kokvilnas, vilnas, zīda audumus vai gatavos izstrādājumus, piemēram, paklājus, dvieļus, aizkarus, šalles un lakatus.

Audējs, kas strādā rūpniecības uzņēmumos, parasti apkalpo automātiskās stelles, kurās aušanas process ir automatizēts. Audējs uz šīm stellēm veic dažādas darba operācijas, iedarbina un apstādina iekārtas, ievērojot darba drošības pasākumus. Viņš novērtē dzijas kvalitāti, atšķir dzijas numuru, krāsu un toņus. Audējs lamelēs, nišstāvos un šķetā – stellju darba detaļās – iever šķēru un audu diegus, veic šķēru un auduma atlaišanu un nostiepšanu, uzstāda auduma pinumu. Pēc ārējām pazīmēm, ar redzes un dzirdes palīdzību audējs kontrolē visu aušanas tehnoloģisko procesu, uzmana, lai tajā nebūtu kļūmju, pamana brāķus auduma rakstā un sadzird izmaiņas stellju darbībā. Ja šķēru un audu pavediens satrūcis, audējs to sasien. Viņš šķiro pusfabrikātus un nosaka noaustā auduma kvalitāti, kā arī, ja audumā radušies defekti, novērš to cēloņus. Viņš arī raugās, lai stelles nestāvētu dikstāvē.

Audējs uztur kārtībā savu darba vietu, tira un eļļo stelles. Tā kā darbs rūpniecās parasti noris maiņās, viņš pēc sava darba laika beigām pieņem un nodod maiņu kolēģiem.

Audējs, kas strādā kā pašnodarbinātais, darbā izmanto etnogrāfiskās stelles, kas darbināmas ar rokām, un savu noausto produkciju piedāvā tirdzniecības vietām vai ražošanas uzņēmumiem.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Audējs darbā lieto dažāda veida stelles – automātiskās bezatspoļu stelles, pneimatiskās stelles, etnogrāfiskās stelles. Rūpniecās darba procesu pavada trokšņi, ko rada stellju darbība, tādēļ audējs dzirdes aizsardzībai lieto austiņas.

DARBA APSTĀKĻI Darbs rūpniecības uzņēmumos noris telpās, kurās tiek uzturēts speciāls mitrums un temperatūras mikroklimats, labs apgaismojums un ventilācija. Audējs strādā astoņu

stundu darba dienu, un darbs var būt organizēts maiņās. Darbs pārsvarā norit, stāvot kājās, jārēķinās ar troksni, un gaisā esošo siko putekļu ieelpošana var radīt veselības traucējumus. Darbā jāsasaskaras ar redzes sasprindzināšanu un ilgstošu uzmanības koncentrēšanu.

Ja audējs strādā kā pašnodarbinātais, viņa darbs norit aušanas darbnīcā vai paša mājās un darba dienas ilgumu regulē viņš pats. Darbs norit sēdus.

DARBA IESPĒJAS Audējs var strādāt vieglās rūpniecības uzņēmumos (piemēram, dažādās tekstilfabrikās), mākslas salonos un kā pašnodarbinātais.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība. Mācību ilgums 4 gadi. Audēja profesiju var apgūt arī specializētosursos, kurus organizē vieglās rūpniecības uzņēmumi, kā arī pie aušanas amata meistariem.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga audēja profesijā ir 200–250 latu, pašnodarbinātajiem 300–500 latu. Atalgojums atkarīgs no uzņēmuma veida un lieluma, no strādājošā darba pieredzes un pašnodarbinātajiem – arī no darba apjoma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Aušanas operators 8262 02

Mezglotājs 7432 07

Spolēšanas iekārtas operators 8261 11

Spolētājs 8261 17

Spoļu tīrītājs 7432 06

Stelļu iestatītājs 7432 03

Stelļu operators 8262 06

Šķērēšanas iekārtas operators 8261 07

Šķērētājs 8261 16

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē audums, tā tapšana un pielietojums? Vai tev patīk darboties ar dziļu, piemēram, taisīt gobelēnus? Vai tev piemīt precizitāte, pacietība un spēja iesākt paveikt līdz galam? Vai proti strādāt komandā, arī apmācīt citus?

Audēja darbs saistīts ar fizisku slodzi un prasa fizisku izturību. Būtiski ir prast ātri un precīzi koordinēt savas kustības, liela nozīme ir roku un pirkstu veiklībai. Trenēties šajās prasmēs vari, regulāri piedaloties sporta aktivitātēs, kā arī veicot dažādus sīkus darbiņus, lai attīstītu pirkstu veiklību, piemēram, nodarbojoties ar izšūšanu, adīšanu, origami. Audējam vajadzīga laba redze, arī spēja ilgstoši koncentrēt uzmanību.

Audēja profesijā svarīga ir prasme atrast kopīgu valodu ar dažādiem cilvēkiem, arī apmācīt citus, saprotami izskaidrojot dažādus procesus, tāpēc mēģini sevī izkopt saskarsmes spējas un māku izteikt savu viedokli.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā mājāsaimniecība, tehniskā grafika, vizuālā māksla un sports.

TAPSĒTĀJS

KODS 7437 01

DARBA SATURS Tapsētāji izgatavo, kā arī remontē un atjauno mēbeļu (krēslu, atpūtas divānu) mikstās daļas. Viņi pieņem pasūtījumus no klientiem un saskaņā ar viņu vēlmēm sagatavo mēbeļu atsperojumu, mikstinājumu virs atsperēm un apvelk to ar audumu. Ja tapsētāji strādā kā pašnodarbinātie, viņi veic arī grāmatvedības uzskaiti.

Stila mēbeļu tapsētāji tapsē senās vēsturisko stilu mēbeles, ko viņi saņem no mēbeļu restauratoriem. Viņi strādā tikai individuālās darbnīcās, jo katrs darbs ir atšķirīgs un ražotnes izveidošana nav iespējama. Stila mēbeļu tapsētāji tiek ar pasūtītāju, izzina viņa vēlmes, apskata tapsējamo mēbeļu, kā arī vienojas ar klientu par krāsām, materiāla veidu un vēlamo dizainu. Viņi izstrādā nepieciešamo materiālu un darbu tāmi (finansiālos aprēķinus), vienojas par pasūtījuma izpildes termiņu un nodod mēbeļu restaurācijā. Ja arī audums, ar ko mēbele apvilktā, ir vēsturisks, arī to nodod restaurācijā. Stila mēbeļu tapsētāji piemeklē un saskaņo ar klientu un restauratoru izmantojamus materiālus, kā arī tos iegādājas. Stila mēbeļu tapsēšanā tiek izmantoti tikai dabīgi materiāli – jūraszāle, džuta (maisaudums), vate un atsperes.

Stila mēbeļu tapsētāju darbs sākas ar vecā tapsējuma noņemšanu. Īpaši vērtīgām mēbelēm viņi izveido restaurācijas pasi, kurā norāda konstatētos bojājumus, to novēršanas veidus un izmantotos materiālus. Tad mēbele tiek atdota restauratoriem. Pēc restaurācijas tai tiek uzvilktas speciālas auduma siksnas no džuta – nestaipīga dabīga materiāla – un grunts, kas ir atbalsts atsperēm. Tad stila mēbeļu tapsētāji mēbeles mikstajā daļā piešuj atsperes un sašņorē tā, lai tās atrastos savās vietās un pareizajos augstumos. Uzstot džutas audumu virs atsperēm, uz tā tiek veidots pakojums no jūraszāles. Tad džuta un pakojums tiek kārtīgi sašūts, lai tas kalpotu ilgi. Virs daļēji gatavā sēdekļa stila mēbeļu tapsētāji liek piķieri (vairākas izlīdzinošās mikstinājuma kārtas), tad to apvelk ar starpdrebi, virsējo audumu un pielīmē tam dekoratīvu lentīti.

Mēbeļu tapsētāji pārsvarā tapsē jaunas, tikko izgatavotas mēbeles, kuras saņem no galdniekiem. Pamatā viņi izmanto mūsdienīgus materiālus – atsperu blokus, porolonu un sintaponu. Rāmim tiek

uzvilktas siksnas, piestiprināts atsperu bloks, tad to pārvelk ar maisaudumu, pielīmē porolonu, sintaponu un apvelk ar audumu. Mēbeļu tapsētāji arī remontē lietotas mēbeles. Sākumā tiek saremontētas salūzušās koka detaļas un pēc tam – nomainītas vai saremontētas mīkstās daļas.

Transportlīdzekļu tapsētāji tapsē automašīnu salonus (sēdekļus, griestus un paneļus).

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Tapsētāji darbā izmanto dažādus rokas instrumentus, piemēram, pneimatisko skavu pistoli, āmuru, šķēres. Daudzi instrumenti nav nopērkami, tādēļ tapsētāji tos izgatavo pašrocīgi, piemēram, španeri (instrumentu siksnu uzvilšanai), adatas, dubultspices. Strādājot ar grāmatvedības uzskaitēm, tapsētāji lieto datoru un attiecīgas grāmatvedības dokumentu veidlapas.

DARBA APSTĀKĻI Stila mēbeļu tapsētāji strādā individuālajās darbnīcās, astoņu stundu darba dienu, bet darba laiks var būt ilgāks, ja ir daudz pasūtījumu. Darbnīcās parasti ir daudz putekļu no vecajiem tapsējuma materiāliem, un tie var izraisīt alergiskas reakcijas. **Mēbeļu un transportlīdzekļu tapsētāji** pārsvarā strādā mēbeļu vai auto ražošanas kombinātos, tapsēšanas cehos. Viņi strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Tapsētāji var strādāt privātzņēmumos, mēbeļu ražošanas kombinātos vai auto ražošanas uzņēmumos un kā pašnodarbinātie.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Vēlama profesionālā vidējā vai arodizglītība būvniecībā, mācību ilgums 3–4 gadi. Par mēbeļu tapsētāju var kļūt, darba iemaņas apgūstot mēbeļu ražošanas kombinātos. Stila mēbeļu tapsētāja profesiju var apgūt tikai pie kvalificētiem meistariem, kļūstot par mācekli.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga tapsētāja profesijā ir 300–1300 latu. Darba specifikas dēļ vislabāk atalgots ir stila mēbeļu tapsētāja darbs, kurā algas apmērs atkarīgs no stila mēbeļu tapsētāja meistarības. Alga stila mēbeļu tapsētāja profesijā ir 400–1300 latu, savukārt mēbeļu un transportlīdzekļu tapsētāja profesijā – 300–600 latu.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Mēbeļu galdnieks 7422 16	Interjeru dizainers
Restaurators 3476	Mēbeļu projektētājs

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk stundām ilgi veikt kādu praktisku darbu ar rokām un pēc tam priecāties par padarītā darba rezultātu? Vai tevi interesē, kādas mēbeles ir izmantojuši tavi senči un kādas ir mūsdienu stila tendences?

Tapsētāja darbā būtiska nozīme ir roku prasmei, ko var trenēt veicot dažādus remontdarbus, mēģinot izgatavot kādu saimniecībā lietojamu mēbeli vai, piemēram, rotaļlietu kā dāvanu radu bērniem. Praktiskas iemaņas var gūt, jau šobrīd pamēģinot restaurēt kādu vecu mēbeli, it īpaši uzmanību pievēršot tās mīksto detaļu nomaiņai. Šādi darbojoties, var izpētīt oriģinālā mēbeles tapsējuma izgatavošanas principus, tad vai nu censties tos atkārtot, izmantot kādu modernāku tapsēšanas metodi (informāciju var atrast atbilstošā literatūrā vai internetā) vai pat izgudrot no jauna pašam. Būtiska ir arī precizitāte un pacietība, ko veicinās gan iepriekšminētās nodarbes, gan, piemēram, auto, lidmašīnu modeļu izgatavošana, pužļu likšana. Tikpat svarīgs ir radošums, laba krāsu un stila izjūta, ko var attīstīt rasējot, zīmējot un gleznojot. Noderēs arī zināšanas vēsturiskajos mēbeļu stilos, ko var izziņāt, apmeklējot vēsturiskas celtnes, izstrādes, karaļnamus, lasot vēsturiskas grāmatas un meklējot informāciju mājaslapās.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā mākslas vēsture, kultūras vēsture, vizuālā māksla un mājsaimniecība.

DZIJAS VĒRPĒJS

KODS 7431 05

DARBA SATURS Dzijas vērpējs ar vērpšanas mašīnu palīdzību vērpj dažādu krāsu lina, kokvilnas, vilnas, zīda šķiedras, veidojot nepārtrauktu dzijas pavedienu, un uztin to dzijas spolēs, lai tālāk no tā varētu aust audumus un adīt trikotāžas izstrādājumus.

Dzijas vērpējs kontrolē vērpšanas procesu, pamana un novērš dzijas un priekšdzijas defektus, arī uzmana, vai nav radušās izmaiņas vērpšanas iekārtu darbībā. Viņš sadala savērpto dziju pēc tās numura un krāsas un šķiro darbā radušos šķiedru atlikumus. Atkarībā no dzijas veida viens darbinieks spēj veikt darba operācijas uz vairākām vērpšanas mašīnām. Dzijas vērpējs savieno satrūkušos dzijas pavedienus, laikus nomaina priekšdzijas spoles un novērtē savērpētās dzijas kvalitāti. Rūpniecības uzņēmumos dzijas vērpējs parasti apkalpo vērpšanas mašīnas ar daudzām vārpstām un seko to tehniskajam stāvoklim, laikus tās apkopj un uztur kārtībā savu darba vietu.

Ja uzņēmumā jāapmāca jaunie darbinieki, dzijas vērpējs ierāda viņiem, kā veicams darbs ar dzijas vērpšanas mašīnām, un seko līdzi šī darba izpildei.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Dzijas vērpējs darbā lieto dažāda veida vērpšanas iekārtas (gredzenveida vērpšanas mašīnas, mehāniskās un pneimatiskās vērpšanas mašīnas).

DARBA APSTĀKĻI Darbs noris telpās, kurās tiek uzturēts īpašs mitrums un temperatūras mikroklimats, labs apgaismojums un ventilācija. Dzijas vērpējs strādā astoņu stundu darba dienu, un darbs var būt maiņās.

Dzijas vērpēja darbs prasa fizisku izturību. Apkalpojot vērpšanas mašīnas, darbs noris stāvus, ir ļoti daudz jāstaigā. Darbā jāsaskaras ar redzes sasprindzināšanu, ilgstošu uzmanības

koncentrēšanu, darba procesu pavada trokšņi, ko rada vēršanas mašīnu darbība, tādēļ dzijas vērējs dzirdes aizsardzībai lieto austiņas. Gaisā esošo sīko putekļu ielpošana var radīt veselības traucējumus.

DARBA IESPĒJAS Dzijas vērējs var strādāt visos tekstila uzņēmumos, kuros ir vēršanas iecirkņi, piemēram, dažādās tekstilfabrikās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība. Mācību ilgums 4 gadi. Dzijas vērēja profesiju var apgūt arī specializētosursos, kurus organizē vieglās rūpniecības uzņēmumi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga dzijas vērēja profesijā ir 200–350 latu. Darba atalgojums atkarīgs no uzņēmuma veida un lieluma un no strādājošā darba pieredzes.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Dzijas sukātājs 7431 01

Dzijas griezējs 7431 02

Šķiedru sagatavotājs 7431 03

Šķiedru kārsējs 7431 04

Šķiedru šķirotājs 7431 06

Šķiedru griezējs 7431 07

Tekstilšķiedru apstrādes operators 8261 01

Šķiedru gatavošanas operators 8261 02

Sintētisko šķiedru apstrādes operators 8261 03

Diegu un dzijas vēršanas iekārtas operators 8261 05

Kāršanas iekārtas operators 8261 08

Ķemmēšanas iekārtas operators 8261 09

Priekšvēršanas iekārtas operators 8261 10

Spolēšanas iekārtas operators 8261 11

Grodošanas iekārtas operators 8261 13

Spolētājs 8261 17

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē audumu ražošana? Vai tev patīk darboties ar dziju, piemēram, taisīt gobelēnus, adīt? Vai proti strādāt komandā? Vai esi pacietīgs un spēj darīt monotonu darbu?

Izvēloties dzijas vērēja profesiju, svarīgas ir tādas īpašības kā precizitāte, spēja koncentrēties, pacietība, spēja iesāktu paveikt līdz galam. Centies izkopt sevī šīs īpašības! Dzijas vērējam vajadzīga spēja ātri un precīzi koordinēt savas kustības, kā arī roku un pirkstu veiklība, ko vari attīstīt, nodarbojoties ar izšūšanu, adīšanu, origami, par labu noteikti nāks arī nodarbošanās ar sportu.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā māsaimniecība, tehniskā grafika un sports!

STIKLA ĶĪMIĶIS

KODS 2113 09

DARBA SATURS Stikla ķīmiķis pēta, analizē stikla izejvielu un stikla masas sastāvu, kā arī vajadzības gadījumā izdara korekcijas jeb labojumus visos stikla tehnoloģijas galvenajos posmos: šihtas (izejvielu maisījums) sagatavošana, kausēšana un stikla masas izgatavošana jeb stikla vārišana, stikla atdzesēšana, stikla izstrāde jeb stikla izstrādājumu izgatavošana (stikla, tajā skaitā sitāla jeb sikkristāliskā stikla izstrādājumus izgatavo no karstās stikla masas) un atlaināšana. Tāpat viņš veic stikla vārišanas vides analīzes, nosakot degšanas procesā skābekļa daudzumu.

Stikla ķīmiķis veic izejvielu analīzi katrai piegādātajai kravai vai iepakojumam. Piemēram, smiltis un dolomītā viņš nosaka dažādu piemaisījumu daudzumu, mitrumu jau pēc izejvielu žāvēšanas; un, lai arī soda parasti tiek piegādāta hermētiskā iepakojumā un uz katra iepakojuma ir ziņas par pamatvielas piemaisījumu saturu un mitrumu, stikla ķīmiķis nepaļaujas uz šo informāciju, bet pats pārbauda sastāvu. Pēc analīžu rezultātiem viņš izrēķina vajadzīgo komponentu jeb sastāvdaļu daudzumu šihtā, kā arī nosaka ingredientu (piemēram, krāsotāju, dzidrinātāju vai kristalizatoru sitālu gadījumā) un lūžņu daudzumu, lai tālāk stikla vārišanas procesā iegūtu nepieciešamās kvalitātes un šķiras stiklu.

Stikla ķīmiķis stikla masas sastāva analīzes iegūst no vārišanas krāsns vairākām vietām: gan no krāsns vārišanas daļas, turklāt paraugs tiek ņemts no dažāda dziļuma masas; gan no izstrādes daļas – pēc baseina caurtekas (caurteka ir zem stikla līmeņa izbūvēts tunelis stikla kausējamā krāsnī un atdala vārišanas daļu no izstrādes daļas, liesmas daļa netiek atdalīta). Stikla ķīmiķis paraugus analizē ar tādām metodēm kā, piemēram, hromatogrāfijas, ķīmiskās metodes – parasti tās ir kvantitatīvās (savukārt tiesu ekspertīzē vairāk jāsaskaras ar kvalitatīvām analizēm) analīzes (stikla kvantitatīvā analīze pēc tradicionālajām metodēm ir ļoti darbietilpīgs process un prasa lielu pacietību). Stiklam nosaka arī gaismas caurlaidību, piemēram, kristālstiklam – gaismas laušanas koeficientu. Dažām stiklu šķirām nosaka arī virsmas cietību.

Lai skābekļa deficīta gadījumā nepieļautu stikla masas nokrāsošanos, stikla ķīmiķis veic arī dūmgāzu un plazmas analīzi, nosakot liesmas raksturu, un ar analīzes rezultātiem iepazīstina stikla tehnologu, ar ko ikdienā cieši sadarbojas, stikla ķīmiķi dēvē par stikla tehnologa “smadzeņu centru”.

Stikla ķīmiķis izstrādā kvalitātes pārbaudes metodiku, vada laborantus un sagatavo rakstus zinātniskiem žurnāliem, informē kolēģus par jaunākajiem sasniegumiem stikla ražošanā. Viņš kontrolē un pārbauda arī stikla kausēšanas krāsns būvniecības materiālu kvalitāti.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Stikla ķīmiķis darbā lieto laboratorijas aprīkojumu, piemēram, dažādas jaudas hromatogrāfus, elektronu mikroskopu; optiskās ierīces, svarus šīhtas sastāvdaļu svēršanai pirms to analīžu veikšanas.

Datu analīzei stikla ķīmiķis izmanto biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, kopēšanas iekārtu.

DARBA APSTĀKĻI Stikla ķīmiķis strādā gan laboratorijā, gan stikla ražošanas un izstrādes telpās. Viņam jārēķinās ar paaugstinātu putekļu daudzumu, piemēram, sagatavojot izejvielas – žāvējot smiltis, maļot dolomītu, vai stikla izejvielu maisījuma sagatavošanas laikā, ja šīhtu gatavo, teiksim, atklātā maisītājā. Tāpat stikla ķīmiķim jārēķinās ar paaugstinātu temperatūru, piemēram, ņemot analīžu paraugus no stikla vārišanas krāsns.

DARBA IESPĒJAS Stikla ķīmiķis var strādāt privātā (piemēram, akciju sabiedrībā) vai personīgā stikla ražotnē, akreditētās laboratorijās, tiesu ekspertīzē.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība ķīmijā. Mācību ilgums – 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga stikla ķīmiķa profesijā ir 800–1700 latu. Atalgojums atkarīgs no uzņēmuma veida, stikla ķīmiķa profesionalitātes un darba pieredzes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Ķīmiķis 2113 03

Ķīmijas inženieris 2146 01

Ķīmijas tehniķis 3116 02

Pārtikas ķīmiķis 2113 08

Neorganisko vielu ķīmiķis 2113 10

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē un tev padodas ķīmija? Vai izjūti izaicinājumu apgūt zināšanas, kas ļauj kontrolēt tāda plaši izmantojama un skaista materiāla kā stikls ražošanu un izstrādi? Vai zini, ka stikla tara ir ķīmiski visizturīgākā un ka to iespējams savākt otrreizējai izmantošanai: pārkausēt vai samalt un izlietot, piemēram, sērkoksiņu ražošanai?

Stikla ķīmiķim nepieciešama augsta atbildības sajūta, precizitāte, izlēmīgums, ko iespējams mērķtiecīgi attīstīt, veicot ikdienas pienākumus. Lai atrastos karstu krāšņu tuvumā, ņemtu no tām karstas masas paraugus, nepieciešams nostiprināt organisma siltumregulāciju, kam noderēs arī pirts apmeklēšana.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā ķīmija, fizika, informātika un svešvalodas.

STIKLA TEHNOLOGS

KODS 2149 15

DARBA SATURS Stikla tehnologs organizē stikla ieguves tehnoloģijas galvenos posmus: šihtas (izejvielu maisījums) sagatavošanu, šihtas kausēšanu, stikla masas izgatavošanu jeb stikla vārišanu, stikla atdzesēšanu; kā arī stikla izstrādi jeb stikla izstrādājumu izgatavošanu un atļaidināšanu.

Viņš uzrauga stikla masas ieguvī: lai tā būtu atbilstoša, piemēram, stikla šķirai, krāsai, izstrādes veidam; izstrādā receptes un pagatavo šihu. Atbilstoši stikla sastāvam (stikla masas galvenās sastāvdaļas ir baltās kvarca smiltis jeb silīcija dioksīds un soda jeb nātrija karbonāts) stikla tehnologs organizē stikla kausēšanu un vārišanu speciālajās stikla vārišanas krāsnīs – vārišanas procesa zonā temperatūra ir 1450 °C līdz 1500 °C, bet, lai stiklu varētu izstrādāt (piemēram, pūst, presēt, velmēt), tam jābūt ar zemāku temperatūru un tas jāatdzesē līdz 800 °C – 650 °C.

Stikla tehnologs veido stikla masas sastāva un kausēšanas, izstrādes režīma kartes, nosaka un uzrauga siltumtehnisko iekārtu jeb krāšņu režīmu. Ir vairāku tipu stikla kausēšanas un izstrādes agregāti – krāsnis: mašinizētā izstrāde (piemēram, pudeļu, burku, flakonu, kā arī presēto izstrādājumu ražošana) notiek no vannu tipa krāsnīm, kurām vārišanas zona ar caurteku ir atdalīta no izstrādes daļas, un tās ir nepārtrauktas darbības iekārtas. Stikla masu uz katru atsevišķu mašīnu no izstrādes daļas var pievadīt pa speciāliem kanāliem jeb fideriem. Pateicoties fideriem, pie vienas krāsnis var notikt dažādu lielumu izstrādājumu izgatavošana. Otra stikla vārāmo krāšņu grupa ir podu krāsnis jeb tīģeļu krāsnis, kas nozīmē, ka vienā krāsnī var atrasties dažādu krāsu vai sastāvu stikls, bet ar vienādiem kausēšanas režīmiem, un parasti šīs krāsnis ir periodiskas darbības iekārtas: stiklu izvāra, atdzesē līdz izstrādes temperatūrai, izstrādā, un atkal process sākas no jauna.

Stikla tehnologs regulē atļaidināšanas krāsnī un pārbauda atļaidināšanas kvalitāti speciālā iekārtā – polariskopā. Kad stikla izstrādājums ir izgatavots un atdzisis tik tālu, ka formu vairs nemaina,

stikla iekšējā sprieguma noņemšanai un mehāniskās izturības palielināšanai to ievieto atslādināšanas krāsnī, kur notiek pakāpeniska izstrādājuma atdzesēšana jeb atslādināšana.

Stikla tehnologs kontrolē arī stikla kausēšanas krāsns projektēšanu (iesaka, kādus ugunsizturīgus materiālus izmantot) un būvniecību. Kad krāsns ir uzbūvēta, tehnologs aprēķina un veido krāsns iesildīšanas grafiku (jāuzsilda līdz 1450 °C, kad var sākt vārišanas procesu), norādot degļu izvietojumu iesildīšanas laikā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Stikla tehnologs stikla ieguves un stikla izstrādājumu ražošanas procesa kontrolei izmanto dažādus mēraparātus (piemēram, izejvielu mitruma noteikšanai, sastāvdaļu svēršanai, izejvielu un stikla analīzēm), kas novietoti stacionāri ķīmiskajā laboratorijā. Datu analīzei, tehnoloģisko karšu izveidošanai stikla tehnologs izmanto biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, kopēšanas iekārtu.

DARBA APSTĀKĻI Stikla tehnologs strādā laboratorijā, kā arī stikla un stikla izstrādājumu ražošanas telpās, kur ir jārēķinās, piemēram, ar paaugstinātu putekļu daudzumu (rodas, žāvējot smiltis, maļot dolomītu), paaugstinātu temperatūru no krāsnīm. Stikla tehnologs strādā astoņu stundu darba dienu, bet saspringtos darba posmos (piemēram, jaunu krāšņu uzstādīšanas, jaunas produkcijas ieviešanas, liela pasūtījuma steidzamas izpildes laikā) ir jāstrādā virsstundas.

DARBA IESPĒJAS Stikla tehnologs var strādāt akciju sabiedrībās un privātzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība ķīmijā. Mācību ilgums – 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga stikla tehnologa profesijā ir 900–1500 latu. Atalgojums atkarīgs no uzņēmuma lieluma un stikla tehnologa pieredzes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Keramikas tehnologs 2149 14

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē un padodas ķīmija? Vai izjūti izaicinājumu apgūt zināšanas, kas ļauj tādū vienkāršu izejvielu kā smiltis pārvērst nepieciešamā, plaši izmantojamā un skaistā materiālā stiklā? Vai zini, ka stikla tara ir ķīmiski visizturīgākā un ka to iespējams savākt otrreizējai izmantošanai: pārkausēt vai samalt un izlietot, piemēram, sērkoksiņu ražošanai?

Stikla tehnologam nepieciešama augsta atbildības sajūta, precizitāte, izlēmīgums, ko centies izkopt jau tagad. Bet kas gan būtu stikla tehnologs bez eksperimentēšanas gara – tā spēcīnāšanai noderēs laboratorijas darbi skolā. Lai ilgstoši atrastos karstu krāšņu tuvumā, nepieciešams nostiprināt organisma siltumregulāciju, kam noderēs rūdišanās un arī pirts apmeklēšana.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā ķīmija, fizika, informātika un svešvalodas.

STIKLA PŪTĒJS

KODS 7322 01

DARBA SATURS Stikla pūtējs izgatavo stikla izstrādājumus no karstās stikla masas, stikla caurulītēm vai stienišiem.

Pirms darba uzsākšanas stikla pūtējs saņem uzdevumu, kādi izstrādājumi viņam būs jāražo, kādi paliginstrumenti un aprīkojums jālieto, vai darbu iespējams veikt vienam vai jāstrādā kopā ar citu stikla pūtēju vai stikla padevēju. Viņš saņem arī norādes par to, kādas šķirnes stikls jāizmanto izstrādājumu ražošanai, kāda ir attiecīgā produkta izstrādes temperatūra un kāds ir tā atslaidināšanas (pakāpeniskas atdzesēšanas) režīms.

Stikla pūtējs pirms darba uzsākšanas sagatavo nepieciešamos instrumentus: iztira stikla pūšamo pipi, pielāgo uzgali attiecīgā izstrādājuma izgatavošanai, sagatavo papildu pipes, ar ko padot stiklu peciņu, osiņu un citu mazu detaļu izveidošanai, novieto tās uzsildīšanai. Viņš sagatavo un pārbauda formas, to atvēršanas mehānismu darbības kvalitāti, dzesēšanas sistēmu darbību. Stikla pūtējs arī sagatavo darbam nepieciešamos ķirbuļus (īpašas koka karotes stikla veidošanai) un to dzesēšanas vanniņu, noregulē „stiklinieku beņķa” stāvokli un augstumu, parocīgi noliek visus pārējos vajadzīgos instrumentus (standziņas, lāpstziņas, irbulišus).

Stikla masa tiek karsēta, un pēc tam, kad tā ir atdzisusi līdz izstrādes temperatūrai (katrai stikla šķirnei tā ir citāda), stikla pūtējs uzņem uz pipes vajadzīgo stikla daudzumu. Atkarībā no izstrādājuma lieluma un stikla kārtu daudzuma nepieciešamo pīles lielumu iegūst, uzņemot stiklu uz pipes vairākkārt. Ar stangu palīdzību stiklu piespiež pie pipes. Pīles formu stikla pūtējs izveido ar ķirbuļa palīdzību. Pēc pīles izveidošanas viņš stiklu pūš melnformā, pēc tam tīrformā. Dziestot stikls iegūst vēlamu formu. Ja izstrādājumam paredzēta osa, tā tiek veidota pēc tam, kad izstrādājuma korpuss ir gatavs, taču ir atdzisis miksttapšanas temperatūrā. Osas veidošanai nepieciešama otra stikla pūtēja palīdzība, kurš uz pipes izveido (izpūš formā) garu pili. Tās vienu galu ar stangām piespiež pie izstrādājuma un otru galu nogriež ar šķērēm, tad tiek izveidota osiņa.

Gatavo pusfabrikātu, kas ir pilnībā slēgts, stikla pūtējs novieto atslaidināšanas krāsnī un, piesitot pie pīpes ar metāla stienīti, atdala izstrādājumu no pīpes. Pēc tam, kad izstrādājums izņemts no formas, stikla pūtējs to atdzēsē. Dzesēšanu izdara ar ūdeni: stikla pūtējs pēc formas atvēršanas ieslēdz dzesēšanas strūklu. Lai liela izmēra izstrādājuma virsma būtu ļoti gluda, stikla pūtējs formas atdzesēšanai izmanto tās izpūderēšanu ar auzu miltiem.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Stikla pūtējs darbā lieto stikla kausēšanas iekārtu (nepārtrauktas darbības krāsnī, podu krāsnī vai tīgeli stikla masas vārišanai), atslaidināšanas krāsnī pakāpeniskai stikla izstrādājuma atdzesēšanai un dažādus instrumentus: stikla pūtēja pīpi ar speciāliem maināmiem uzgaļiem, ķirbuļus stikla pīles formas izveidei, melnformu ar formas turētāju un tīrformu ar turētāju. Lai izveidotu, piemēram, peciņu glāzei, stikla pūtējs izmanto dažāda izmēra un konfigurācijas “cangas” jeb stangas, šķēres un dažādas koka, retāk metāla lāpstīņas. Veidojot peciņas, osiņas, snipišus, stikla pūtējs lieto speciālu darbgaldu jeb “stiklinieku beņķi”. Stikla izstrādājumu izpūšanai vai veidošanai no stikla caurulītēm vai stieniņiem nepieciešamas dažāda veida stangas, lāpstīņas, irbuliši un stikla karsēšanai – dažāda tipa lampiņas, krāsnīņas.

DARBA APSTĀKĻI Darbs noris slēgtās telpās. Ļoti bieži darba vietā ir paaugstināta temperatūra no kausēšanas vai atslaidināšanas krāsns. Papildu darba vietā parasti tiek ierīkota kondicionēšanas sistēma vai pieplūdes ventilācija. Darbs galvenokārt tiek veikts stāvus, bet, veidojot sikas detaļas, stikla pūtējs to dara sēdus pie speciāla darbgalda jeb “stiklinieku beņķa”.

DARBA IESPĒJAS Stikla pūtēji var strādāt stikla izstrādes uzņēmumos vai kā pašnodarbinātie.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība, ko var apgūt 4 gadu laikā. Stikla pūtēja profesiju var apgūt arī pie amata meistariem, un šīs prasmes pilnveidojas visas dzīves laikā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga stikla pūtēja profesijā ir 500–2000 latu.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Keramiķis 2452 23

Vitrāžists 2452 32

Dekoratīvo darbu stiklinieks 7135 03

Stikla mākslinieks

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē stikla izstrādājumu tapšanas process? Vai tevi saista dažādu materiālu fizikālās un ķīmiskās īpašības un tas, kāda nozīme tām ir priekšmetu pagatavošanā no šiem materiāliem? Vai esi ievērojis, cik daudzveidīgs ir stikla pielietojums, vai centies to savākt un šķīrot otrreizējai pārstrādei? Vai tev patīk vērot stikla gaismas rotaļas, ieklausīties tā skaņā?

Stikla pūtēja profesijā svarīgi ir būt apveltītam ar labu formas izjūtu, tāpēc labi, ja tev padodas veidošana un zīmēšana. Zīmējot un veidojot attīstīsi arī kustību precizitāti un telpisko domāšanu.

Svarīga ir laba fiziskā sagatavotība un pēc iespējas lielāks plaušu tilpums, ko veicinās sporta nodarbinātība un fiziska aktivitāte arī ikdienas gaitās. Plaušu tilpuma palielināšanai lieti noderēs dalība tādos sporta veidos kā peldēšana, skriešana un biatlons.

Skolā īpašu uzmanību pievērs ķīmijai, fizikai, vizuālajai mākslai, mājsaimniecībai un sportam.

KERAMIKAS TEHNOLOGS

KODS 2149 14

DARBA SATURS Keramikas tehnologs organizē un kontrolē keramikas izstrādājumu ražošanas procesu. Viņš izstrādā shēmu (tehnoloģisko karti), kuru ievērojot tiks radīts keramikas izstrādājums, piemēram, nosaka no kādām sastāvdaļām tas tiks veidots, pie kādas temperatūras un cik ilgi tas tiks apdedzināts, kāds būs mālu masas ķīmiskais sastāvs, kāda būs glazūras formula. No pareizas tehnoloģiskās kartes izstrādāšanas un precīzas tās ievērošanas atkarīga keramikas izstrādājuma kvalitāte, tādēļ keramikas tehnologam ir labi jāpārzina to materiālu īpašības, no kuriem izgatavo keramikas izstrādājumus, un labi jāorientējas ražošanas procesos.

Keramikas tehnologs, lietojot savas zināšanas, veicot dažādus mērījumus, testus, eksperimentus, analizējot iegūtos rezultātus un apspriežoties ar kolēģiem, izstrādā metodes, lai pilnveidotu esošo keramikas izstrādājumu ražošanas procesu, kā arī ģenerētu (radītu) idejas, kā ražot jaunus izstrādājumus, pēc iespējas mazāk pārveidojot esošo ražošanas līniju, jo ieviest pilnīgi jaunu ražošanas līniju ir ievērojami dārgāk nekā pielāgot jaunus produktus jau pastāvošajai sistēmai.

Lai panāktu to, ka gala produkts (keramikas izstrādājums) būtu tādā kvalitātē un ar tādiem tehniskajiem parametriem, kā noteikts ražošanas tehnoloģiskajā kartē, keramikas tehnologs visa ražošanas procesa laikā veic kontrolmērījumus. Viņš mēra, piemēram, mālu masas viskozitāti (faktors, kas ietekmē materiāla plūšanu), sarukšanas koeficientu (izmēru izmaiņas pēc apdedzināšanas), blīvumu, kā arī izstrādā jaunas receptes mālu sastāvam, glazūrām un keramikas krāsām, tāpat viņš apseko apdedzināšanas krāsnis. Nereti keramikas tehnologs veic arī mehāniskus mērījumus, piemēram, laboratorijā veic izejvielu vai gatavās produkcijas fizikāli ķīmiskos testus un analizē iegūtos rezultātus. Ja tiek novērotas nobīdes no ražošanas normām, viņš dod rīkojumu laboratorijas speciālistiem veikt papildu mērījumus, un pēc problēmas konstatēšanas un likvidēšanas viņa pienākums ir veikt nepieciešamos pasākumus problēmas cēloņa novēršanai nākotnē. Keramikas tehnologam darbā būtiski ir sekot līdzi ražošanas iekārtu, piemēram, apdedzināšanas krāšņu, tehniskajām apkopēm.

Keramikas tehnologi bieži specializējas viena vai vairāku produktu ražošanā: baltā porcelāna izstrādājumu (porcelāns un porcelāna galda trauki vai augstsprieguma izolācijas materiāli), celtniecības materiālu (ķieģeļi, flīzes, turbīnu lāpstiņas), elektronikas keramikas (magnētiskie materiāli, atmiņas shēmas, mikroviļņu ierīces) vai aizsargājošo un ugunsizturīgo pārklājumu ražošanā, metālam, stikla izstrādājumiem, abrazīvajiem materiāliem un kodolenerģijas degvielas elementiem.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Kontrolējot keramikas izstrādājumu ražošanas procesu, keramikas tehnologs izmanto dažādus mēraparātus. Lai izstrādātu jaunus keramikas izstrādājumus un pilnveidotu esošos, keramikas tehnologs izmanto laboratorijas aprīkojumu. Lai izstrādātu tehnoloģiskās kartes, viņš darbā lieto datoru, veicamā darba instrukcijas, produkcijas apdedzināšanas programmas, speciālo tehnisko literatūru, kā arī informāciju, ko iegūst internetā.

DARBA APSTĀKĻI Sekojot ražošanas procesam, keramikas tehnologs strādā cehā, savukārt, izstrādājot tehnoloģiskās kartes, darbs tiek veikts biroja tipa telpās vai laboratorijā. Keramikas tehnologi parasti strādā astoņu stundu darba dienu. Situācijās, kad rodas sarežģījumi ar ražošanas grafiku ievērošanu vai problēmas ar iekļaušanos termiņā, kādā jāizstrādā pasūtījumu apjoms, var nākties strādāt virsstundas.

DARBA IESPĒJAS Keramikas tehnologi var strādāt privātzņēmumos, valsts iestādēs, zinātniskajos institūtos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība (mācību ilgums 4 gadi) vai augstākā izglītība ķīmijas tehnoloģijās (mācību ilgums 4 gadi) vai materiālzinātnēs (mācību ilgums 3 gadi).

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga keramikas tehnologa profesijā ir 150–1000 latu. Algas apmērs atkarīgs no uzņēmuma, keramikas tehnologa darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Stikla tehnologs 2149 15

Keramikas meistars 7321 05

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk keramikas izstrādājumi? Vai labprāt pats darbojies ar mālu vai plastilīnu? Vai tev patīk eksaktie priekšmeti – matemātika, fizika, ķīmija? Vai tev piemīt analītiskā domāšana un vai patīk radoši risināt dažādas situācijas? Vai māki iesaistīt un ieinteresēt citus?

Keramikas tehnologam būtiskas ir tādas īpašības kā rūpīgums, precizitāte, atbildības izjūta, prasme plānot un paredzēt darba rezultātu, ko var attīstīt, piemēram, aktīvi piedaloties skolas projektu izstrādē un uzņemoties atbildīgu uzdevumu veikšanu, vai esot skolas pašpārvaldes vai domes dalībniekam, kas palīdzēs dinamiski pieņemt svarīgus lēmumus, meklēt risinājumus problēmsituācijām un orientēties lielā informācijas apjomā.

Tā kā darbs saistīts ar citu cilvēku darba kontroli, svarīgi būt prasīgam gan pret sevi, gan citiem. Sadarbojoties ar dažādiem speciālistiem, keramikas tehnologam būtiski prast izskaidrot savas idejas vadītājiem, tehniķiem, amatniekiem un strādniekiem saprotamā valodā. Nozīmīga ir arī spēja darboties komandā, ko veicinās, piemēram, dalība dažādās komandu sporta spēlēs.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā ķīmija, fizika, matemātika, tehniskā grafika un svešvalodas.

KERAMIĶIS

KODS 2452 23

DARBA SATURS Keramiķis (ar rokām) veido no dažādu šķirņu māliem keramikas vai podniecības izstrādājumus, piemēram, kamīnu un krāsns podiņus, dekoratīvo keramiku parkiem un dārziem, vāzes, krūzes, bļodas, podus, svečturus, kā arī daudzus citus saimniecībā lietojamus un dekoratīvus traukus.

Podniecības izstrādājumus keramiķis virpo, lietojot podnieka ripu, kas var būt darbināma ar kāju kā senos laikos vai arī ar elektrību. Keramiķis iecentrē māla piku, izspiež ar pirkstiem viduci un izvelk trauka sieniņas, vispirms piešķirot vienkāršu cilindra formu, tad, to saspiežot un izplešot, modelē iecerēto trauku. Pēcāk viņš apžāvē, apstrādā trauka apakšu, pieveido osas vai citas detaļas, dekorē to ar iespaidumiem, gravējumiem vai krāsainu mālu – angobu uzlējumiem, dažādu krāsu glazūrām. Brīvas formas keramikas izstrādājumus var veidot, izmantojot izrullētu māla plastu, no kura piegriež un veido dekoratīvus keramikas izstrādājumus. Savukārt daudzu vienādu keramikas izstrādājumu izgatavošanai keramiķis lieto ģipša veidņus vai formas. Vispirms viņš izgatavo trauka modeli, tad no modeļa – ģipša formas. Trauku atliešanai ģipša formās izmanto sašķidrinātus mālus.

Gatavos māla izstrādājumus keramiķis žāvē, tad tos ievieto keramikas apdedzināšanas krāsnī un apdedzina pirmajā jeb biskvīta apdedzinājumā. Kad apdedzināšanas krāsns atdzisusi, viņš keramikas izstrādājumus izņem un pārklāj ar stiklu veidojošu sastāvu – glazūru, liek otro reizi keramikas krāsnī un apdedzina glazūru temperatūrā, kurā stiklu veidojošais glazūras sastāvs sakūst un izveido stiklam līdzīgu pārklājumu uz māla.

Keramiķis, kas strādā kā individuāls amatnieks vai daiļamata meistars, pats rūpējas par mālu sagādi un sagatavošanu izstrādājumu veidošanai. Pamatā viņš veido individuālus mākslas oriģināldarbus vai māla izstrādājumus pēc klientu pasūtījumiem, piemēram, keramikas panno un mozaikas.

Ja keramiķis strādā ražošanas uzņēmumā, viņš pamatā veido sērijveida izstrādājumus. Darba gaitā viņš sadarbojas ar uzņēmuma eksperimentālo laboratoriju, lai atrastu jaunus paņēmienus

nepieciešamo izstrādājumu ražošanai, strādā ar jaunām masām un glazūrām, lai panāktu pēc iespējas labāku rezultātu, kā arī veido izstrādājumiem jaunu dizainu. Uzņēmumā keramiķim ir jāvadās pēc noteikta ražošanas plāna, kurā ir norādīts, kādā daudzumā un laikā noteiktie izstrādājumi ir jāsarāžo. Darba procesā keramiķis cieši sadarbojas ar keramikas tehnologu un keramikas meistaru.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Keramiķis darbā lieto dažādus šablonus izstrādājumu formas veidošanai, mehānisko vai elektrisko rokas podnieka virpu, glazēšanas šķēres, lineālu, kaltus, otas. Ražotnēs viņš nereti lieto dažādas ražošanas iekārtas, piemēram, strādājot par operatoru, viņš lieto kompjūtervakumpresi vai glazēšanas automātu.

DARBA APSTĀKĻI Keramiķis, kas veic individuālo darbu, strādā darbnīcā un darba laiku nosaka sev pats. Strādājot keramiķu iecirkņos (cehos) dažādās ražotnēs, keramiķi strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Keramiķi var strādāt privātuzņēmumos un kā pašnodarbinātie – kā amatnieki, mākslinieki savās darbnīcās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība keramikas izstrādājumu dizainera specialitātē (mācību ilgums 4 gadi) vai iziets mācekļa apmācības kurss pie amata meistariem. Keramiķis var iegūt arī augstāko izglītību keramikas specialitātē (mācību ilgums 4 gadi).

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga keramiķa amatā ir 150–300 latu un vairāk. Atalgojuma apmērs atkarīgs no darba pieredzes, konkrētā uzņēmuma, kurā keramiķis strādā, kā arī pārdotās produkcijas apjoma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Stikla pūtējs 7322 01

Porcelāna formētājs

Porcelāna mākslinieks

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista dažādu priekšmetu izgatavošana pašam savām rokām? Vai esi mēģinājis un tev patīk darboties ar mālu? Vai esi ievērojis, ka labi izjūti formu un materiālu?

Pamēģinot darboties keramikas pulciņā, noskaidrosi, vai tas tev patīk un padodas!

Keramiķa profesijā būtiska ir spēja orientēties izgatavojamo priekšmetu tehniskajos parametros un ķīmiskajā sastāvā, tāpēc tev par labu nāks arī matemātiskā domāšana.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā vizuālā māksla, tehniskā grafika, ķīmija, matemātika un mājturība.

KERAMIKAS MEISTARS

KODS 7321 05

DARBA SATURS Keramikas meistars ir speciālists, kurš strādā keramikas izstrādājumu ražotnē. Viņa pakļautībā ražotnē strādā ražošanas līniju darbinieki, nereti keramikas meistars vada arī ceha mehāniķu un tehnisko darbinieku darbu.

Viens no galvenajiem keramikas meistara darba pienākumiem ir sekot, lai keramiķi ievērotu noteiktas produkta ražošanas kvalitātes prasības un lai no ražošanas līnijas iznāktu ražošanas procesam atbilstošs produkts (produkta kvalitāte atbilst ražošanas tehnoloģiskajās kartēs noteiktajiem parametriem). Ja gadījumā keramikas meistars redz, ka kāds keramiķis izgatavo nekvalitatīvu produkciju, viņš veic keramiķa papildu apmācību.

Atbilstoši konkrētā pasūtījuma izpildes specifikai keramikas meistars vada keramikas ceha darbinieku darbu – sastāda darba laika grafikus, plāno veicamā darba apjomu, sadalot laika posmos, organizē izejmateriālu piegādi un sadali strādniekiem, seko darba izpildei, veic padarītā darba un nostrādāto stundu uzskaiti. Ja gadījumā ceha darbinieki strādā gabaldarbu (darba samaksa tiek rēķināta, vadoties pēc izgatavoto izstrādājumu skaita – padarītā apjoma), keramikas meistars arī aprēķina ceha darbiniekiem algas. Katrā uzņēmumā tas ir citādi, mazā individuālā uzņēmumā meistars var būt atbildīgs par visu ražošanas procesu, bet, piemēram, keramikas rūpnīcā tikai par konkrētu ražošanas ciklu, kuri noris katrs citā iecirknī: materiāla – māla sagatavošana dažādām ražošanas vajadzībām, formēšana, liešana, glazūru ražošana vai sagatavošana, glazēšana, dekorēšana, keramikas apdedzināšana, šķirošana un saiņošana.

Keramikas meistara pienākums ir pirmajam pamanīt nobīdes no ražošanas normām vai kādas iekārtas, piemēram, apdedzināšanas krāsns, tehniskos bojājumus. Par radušos problēmu viņš informē keramikas tehnologu un piedalās tās konstatēšanā un novēršanā. Lai nodrošinātu, ka ceha iekārtas ir teicamā tehniskā stāvoklī, keramikas meistars ir atbildīgs par ceha iekārtu tehnisko apkopju veikšanu un seko, lai tehniķi ievērotu tehnisko apkopju grafiku.

Nereti keramikas meistars piedalās ražošanas ceha iekārtošanā. Piemēram, ja tiek novērots, ka preču transportēšanā pa cehu no ražošanas līnijas līdz noliktavai regulāri tiek sabojāts liels daudzums saražoto izstrādājumu, meistars kopā ar ceha vadītāju, nepieciešamības gadījumā arī ar keramikas tehnologu, izstrādā iespējami optimālāko ceha ražošanas plūsmas plānu, piemēram, iekārto to tā, lai saisinātu ceļu no ceha ražošanas līnijas izejas punkta līdz noliktavai.

Keramikas meistars seko, lai darbinieki paredzētā darba veikšanai būtu apgādāti ar nepieciešamajiem instrumentiem un izejvielām.

Nereti keramikas meistars maiņas beigās arī pieņem saražoto produkciju.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Keramikas meistars darbā vadās pēc pasūtījuma dokumentācijas un ražošanas tehnoloģijai atbilstošiem standartiem vai normām. Darbā izmanto biroja tehniku un piederumus, piemēram, tālruni, faksu, datoru, printeri, kopēšanas iekārtu, kalkulatoru.

DARBA APSTĀKĻI Keramikas meistars strādā keramikas iecirkņos (cehos) dažādās ražotnēs, uzraugot sev pakļautā ceha darbinieku darbu, kā arī biroja tipa telpās, plānojot darba režīmu un aprēķinot algas (ja darbinieki saņem algu par gabaldarbu).

Keramikas meistars pārsvarā strādā maiņu darbu, jo ražošanas process ražotnēs pārsvarā norit nepārtraukti. Situācijās, kad rodas sarežģījumi ar ražošanas grafiku ievērošanu vai problēmas ar iekļaušanos termiņā, var nākties strādāt virsstundas.

DARBA IESPĒJAS Keramikas meistari var strādāt dažādos keramikas izstrādājumu ražošanas uzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība ķīmijas tehnika specialitātē (mācību ilgums 4 gadi) vai augstākā izglītība ķīmijas tehnoloģijās (mācību ilgums 4 gadi) vai materiālzinātnēs (mācību ilgums 3 gadi). Vajadzīgās darba iemaņas var apgūt arī uzņēmumā uz vietas.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga keramikas meistara amatā ir 150–400 latu. Algas apmērs atkarīgs no darba pieredzes un profesionalitātes, kā arī no konkrētā uzņēmuma, kurā keramikas meistars strādā.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Keramiķis 2452 23

Keramikas tehnologs 2149 14

Stikla ražošanas meistars

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patik dažādi keramikas izstrādājumi, vai esi pats kādreiz mēģinājis kaut ko izgatavot no māla? Vai esi domājis, ka keramikas izstrādājumus var izmantot ne tikai skaistuma un saimniecības priekšmetu izgatavošanai, bet tos plaši lieto daudz un dažādās nozarēs, piemēram, būvniecībā, rūpniecībā? Vai proti sadarboties ar dažādiem cilvēkiem un izskaidrot savas idejas? Vai tev patik iesaistīties dažādu problēmu risināšanā un censties tikt ar tām galā?

Keramikas meistaram būtiska ir spēja darboties komandā, radoši un ar iniciatīvu organizēt veicamos darbus, kā arī novērtēt un risināt dažāda rakstura problēmas – gan ražošanas, gan psiholoģiska rakstura, jo viņa darbs ir ļoti cieši saistīts ar cilvēku vadību. Šīs prasmes vari izkopt iesaistoties dažādās sabiedriskajās aktivitātēs vai jauniešu organizāciju darbībā.

Skolā pievērs īpašu uzmanību tādiem mācību priekšmetiem kā darbmācība, matemātika, ķīmija un fizika.

POLIGRĀFIJAS RAŽOŠANAS TEHNIĶIS

KODS 3119 20

DARBA SATURS Poligrāfijas ražošanas tehniķis piedalās poligrāfijas produkcijas (žurnālu, katalogu, plakātu, dažādu kartiņu, kalendāru, uzlīmju, reklāmas bukletu) ražošanas procesā. Viņš ir atbildīgs par poligrāfijas ražotnes darbību un tās vadību, sākot no darbu izpildei nepieciešamo materiālu iegādes līdz pat izgatavotās produkcijas piegādei klientam. Viņš plāno kārtību, kādā jāveic visi darbi, lai, piemēram, žurnāli, kurus klients pasūtījis, tiktu izgatavoti nepieciešamajā laikā un atbilstu klienta prasībām.

Poligrāfijas ražošanas tehniķis tiekas ar klientu, lai noskaidrotu viņa vēlmes un saskaņotu darba izpildes laiku. Viņš sagatavo poligrāfijas pasūtījumu ražošanai un nokārto, lai tiktu izgatavots atbilstošs pasūtījuma makets. Poligrāfijas ražošanas tehniķis plāno darbu veikšanas grafiku, izvēlas un piedāvā klientam tehnoloģisko procesu kopumu, kas konkrētā pasūtījuma izpildei ir visieteicamākais: kādas iekārtas, kādus materiālus un kādu darba apstrādi izmantot, lai pasūtījums rezultātā izskatītos tieši tāds, kādu klients ir vēlējis, lai tas būtu kvalitatīvs un klients būtu apmierināts. Poligrāfijas ražošanas tehniķis pārzina visu poligrāfijas tirgus pieprasījumu, ir informēts par visiem jaunumiem papīra produkcijas un ražošanas iekārtu piedāvājumos. Kad ir izvēlēti iespieddarba izpildei nepieciešamie materiāli, poligrāfijas ražošanas tehniķis aprēķina to vēlamo daudzumu un kopējās darba izpildes izmaksas. Viņš pasūta visus materiālus, norīko atbildīgos darbiniekus darba izpildei un seko līdzi visām darba izpildes norisēm. Viņš arī pārbauda, vai visas iekārtas ir darba kārtībā. Poligrāfijas ražošanas tehniķis pārzina visu iekārtu tehnisko uzbūvi, un, ja kaut kas ir saplīsis, viņš iekārtas salabo vai arī gādā, lai ierastos atbildīgais speciālists un iekārtas tiktu salabotas.

Darba izpildes laikā poligrāfijas ražošanas tehniķis seko līdzi tam, kā darbs tiek pildīts. Viņš uzrauga, lai ražošanas procesā tiktu ievērotas darba drošības normas – ugunsdrošības, elektrodrošības un vides aizsardzības noteikumi. Viņš pārrauga, lai darbs tiktu izpildīts kvalitatīvi, tehnoloģiski

pareizi, atbilstoši iesniegtajam maketam un veikts nepieciešamajā laikā. Ja, iespējams, radušās kādas kļūdas, viņš organizē darbu, lai tās tiktu novērstas.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Poligrāfijas ražošanas tehniķis darbā lieto dažādu veidu biroja tehniku – tālruni, datoru, printeri, bieži arī kopēšanas, skenēšanas un faksas aparātu.

DARBA APSTĀKĻI Poligrāfijas ražošanas tehniķa darbs norisinās gan biroja tipa telpās (kontaktējoties ar klientu pasūtījuma pieņemšanas laikā, aprēķinot pasūtījuma izmaksas un sastādot darbu veikšanas grafiku), gan poligrāfijas cehā (pārbaudot tehniskās iekārtas un mašīnas, uzraugot darba izpildes procesu un kvalitāti). Poligrāfijas ražošanas tehniķis parasti strādā astoņu stundu darba dienu. Bet, tā kā ražošanas process lielākajos poligrāfijas cehos norit visu diennakti un ir periodi, kad pasūtījumu ir vairāk, var gadīties, ka darbā jāpavada vairāk darba stundu. Atrodoties ražošanas cehā, nākas saskarties ar paaugstinātu trokšņa līmeni un papīra putekļu daudzumu, ko izraisa ražošanas iekārtas.

DARBA IESPĒJAS Poligrāfijas ražošanas tehniķis var strādāt poligrāfijas uzņēmumos, vadīt mazu un vidēju tipogrāfiju, reklāmas un dizaina uzņēmumu ražošanas darbu, lielos uzņēmumos vadīt atsevišķus cehus, strādāt par maiņas meistariem.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība poligrāfijas ražošanas tehniķa specialitātē. Mācību ilgums 2 gadi.

IESPĒJAMĀS ALGAS Alga poligrāfijas ražošanas tehniķa profesijā ir 350–1500 latu. Algas apmērs atkarīgs no poligrāfijas ražošanas tehniķa profesionalitātes un darba pieredzes.

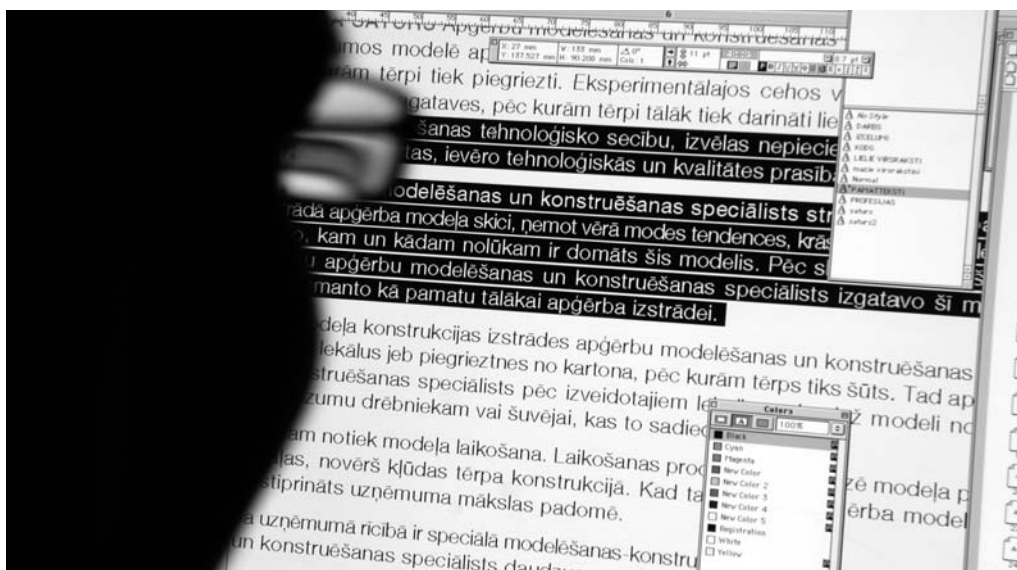
RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Ražošanas vadītājs

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista reklāmas un poligrāfijas joma? Vai tev patīktu iespēja ar jaunāko tehnoloģiju palīdzību realizēt visdažādākās un netradicionālākās idejas?

Poligrāfijas ražošanas tehniķa profesijā būtiska ir spēja izprast klientu, viņa vēlmes un ieceres un spēt piedāvāt un piemērot atbilstošu tehnoloģiju, lai tās kvalitatīvi realizētu. Šīs profesijas pārstāvis pārzina visu ražošanas iekārtu tehnisko uzbūvi, tādēļ noderēs jauno tehniķu pulciņā vai līdzīgās interešu grupās iegūtās iemaņas. Poligrāfijas ražošanas tehniķis zina visu par poligrāfijas darbu apstrādes iespējām un krāsām, lai realizētu visdažādākās idejas, tādēļ mēģini paplašināt savas zināšanas arī ķīmijā. Komunicējoties ar klientu, poligrāfijas ražošanas tehniķim būtiskas ir labas saskarsmes spējas un pārrunu risināšanas māka.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, ķīmija, matemātika, psiholoģija, informātika un vizuālā māksla.

TEKSTA MAKETĒTĀJS

KODS 4113 07

DARBA SATURS Teksta maketētājs, ar īpašām datorprogrammām apstrādājot tekstu un ilustrācijas, sagatavo poligrāfiskai iespiešanai paredzēto materiālu.

Vispirms teksta maketētājs saņem autora iesniegto manuskriptu vai arī redaktora izredīgētu tekstu kopā ar pievienotajām ilustrācijām, tabulām, grafikiem vai fotogrāfijām. Teksta maketētāja uzdevums ir sakārtot visus šos materiālus atbilstoši izdevuma formātam. Viņš ieskenē attēlus un fotogrāfijas, apstrādā tās ar īpašām programmām, novēršot defektus vai pielabojot krāsu toni.

Strādājot ar tekstu, teksta maketētājs to pielāgo publikācijām atbilstošiem standartiem – no grāmatas pirmās iekšlapas līdz pēdējai teksta maketētājs pārlicinās, lai teksts netiktu pārņemts uz jaunu lappusi pusvārdā, lai lappuses apakšā neatrastos nepabeigta rindkopa un tamlīdzīgi. Teksta maketētājs nosaka attālumu starp rindām tekstā, lai tas būtu maksimāli piemērots lasītāja ērtībām un nenogurdinātu acis, kā arī izvēlas piemērotus burtu veidus virsrakstiem, nodaļām un pamatteksam. Teksta maketētājs arī noformē grāmatas vai žurnāla ievada un noslēguma lappuses, tostarp satura rādītāju un pielikumus.

Pēc maketēšanas darba veikšanas teksta maketētājs izdrukā darbu ar īpašu printeri uz caurspīdīgas plēves spoguļattēlā un nodod poligrāfijā vai izdevniecībā iespiešanai.

Darba laikā teksta maketētājs sadarbojas ar redaktoriem un tehniskajiem redaktoriem, kā arī tekstu autoriem, lai saņemtu maketējamus materiālus, precizētu darba uzdevumu un darba procesā radušos jautājumus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Teksta maketētājs darbā lieto jaudīgu datortehniku, augstas kvalitātes specializētus printerus, skenerus, kā arī dažādas maketēšanas programmas, vizuālajai apstrādei paredzētas programmas un internetu.

DARBA APSTĀKĻI Teksta maketētāji strādā gan biroja tipa telpās, gan mājās, ja ir pieejama pietiekami kvalitatīva tehnika darbam. Teksta maketētājs strādā pilnu darba dienu – astoņas darba stundas.

DARBA IESPĒJAS Teksta maketētāji var strādāt preses izdevniecībās, tipogrāfijās, grāmatu apgādos vai reklāmas aģentūrās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Teksta maketētājam nepieciešama profesionālā vidējā izglītība kā iespieddarbu maketētājam. Mācību ilgums ir 4 gadi. Taču iespējams strādāt arī tad, ja ir apgūti kursi lietiskajā grafikā vai grafiskajā dizainā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga maketētāja profesijā ir 300–800 latu. Teksta maketētājs parasti strādā līgumdarbus un par katru veikto uzdevumu saņem atsevišķu samaksu.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Iespiedējs 7341 03

Poligrāfijas ražošanas tehniķis 3119 20

Iespieddarbu maketētājs 7341 11

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē darbs ar datoru? Vai tu esi pacietīgs un spēj ilgstoši koncentrēties?

Pati galvenā teksta maketētājam nepieciešamā īpašība ir pacietība un spēja ilgstoši veikt darbu, kas prasa augstas koncentrēšanās spējas. Koncentrēšanās prasmi vari attīstīt, darot darbus, kas prasa uzmanību un vēribu pret detaļām – centies noformēt tekstu ar datorprogrammu palīdzību un apgūt grafisko programmu iespējas jau tagad. Pacietības attīstīšanai vari uzņemties jebkādu citu darbu, kas saistīts ar datora izmantošanu, lai pārliecinātos, vai šī profesija ir tev piemērota.

No mācību priekšmetiem īpašu uzmanību vēlams pievērst informātikai, latviešu valodai, svešvalodām, matemātikai un biznesa ekonomiskajiem pamatiem.

IESPIEDĒJS

KODS 7341 03

DARBA SATURS Iespiedējs iespiež un pavairo (drukā vairākos eksemplāros) visu veidu un dažādas sarežģītības pakāpes iespiedprodukciju uz dažādiem iespiedmateriāliem, piemēram, plakātus, grāmatas, žurnālus, avīzes, bukletus un citus poligrāfiskus izdevumus.

Iespiedējs tehniski sagatavo drukas darbam iespiedmašīnu vai vada šo sagatavošanās procesu, kā arī rūpējas par darbā izmantojamo tehniku: tīra un ieeļļo iespiedmašīnu, kontrolē mašīnas tehnisko stāvokli, regulē to pēc ražotāju tehniskajiem norādījumiem.

Iespiedējs saņem no iespieddarbu salicējiem gatavas klišejas – reljefas iespiedformas, novērtē tās un seko līdzi arī citu iespiešanas procesā lietojamo materiālu kvalitātei. Viņš izgatavo dublikātu iespiešanas plātes no metāla, kaučuka vai plastmasas. Katru izgatavoto formu iespiedējs pārbauda un, ja tajā ir kļūdas vai neprecizitātes, ar roku un speciālu metāla instrumentu tās izlabo. Iespiedējs arī uzstāda iespiedmašīnā nepieciešamo darba režīmu un drukājamā materiāla skaitu.

Iespiedējs saņem paraugiespiedumus vienkrāsas un daudzkrāsas izdevumiem un pēc noteiktas krāsu skalas sastāda krāsu gammu katram darbam. Viņš iepilda nepieciešamos krāsu tonus iespiedmašīnā un veic kontroliespiedumu, lai pārbaudītu krāsu kvalitāti un to atbilstību oriģinālam.

Iespiedējs pārzina krāsu reģistra dalīšanas principus, iespiedformu izgatavošanas tehnoloģiju un papīra, iespiedkrāsu, iespiešanas procesa palīgmateriālu īpašības un visas šīs zināšanas izmanto savā darbā. Viņš sagatavo darbam papīru, piepilda un noregulē papīra padevēja mehānismu iespiedmašīnā. Iespiedējs nosaka un uzstāda izmantojamā papīra mitrumu, regulē krāsu un ūdens līdzsvaru un veic krāsu jaukšanu pēc krāsu katalogiem. Uz speciāla iespiešanas galda iespiedējs uzstāda lapu izmērus un attālumus saskaņā ar oriģinālu un sagatavo mašīnu iespiešanas procesam: uzstāda iespiedformu augstumu, nostiprina klišejas, pārbauda mašīnu darbību, iespiež kontrolmateriālu. Iespiedējs arī seko līdzi materiālu (krāsu, papīra) ekonomiskam izlietojumam.

Iespiedējs kontrolē iespiešanas tehnoloģiju, vada iespiešanas un pavairošanas procesu. Viņš ieslēdz un izslēdz iespiedmašīnu, regulē spiedienu uz papīru un izlabo kļūmes mašīnas darbā. Iespiedējs ir atbildīgs par iespiedprodukcijas kvalitāti, viņš seko līdzi iespiešanas procesam, ievēro brāķi, ko izņem no kopējā materiāla, un raugās, lai tas vairs neatkārtotos. Ja ir nepieciešams, viņš arī konsultē klientu par iespiežamā darba tehnoloģiskajām īpatnībām. Lai nodrošinātu izdevumu iespiešanu atbilstoši oriģinālam, iespiedējs stingri ievēro iespieddarbu salicēju norādījumus un iespiešanas instrukcijas.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Iespiedējs strādā ar ruļļu vai lokšņu iespiedmašīnām, dažādiem iespiedprocesa kontroles mērinstrumentiem un mērierīcēm, kas palīdz iespiedējam pārbaudīt, piemēram, krāsas kvalitāti, papīra mitruma pakāpi. Viņš darbā lieto speciāli aprīkotu datoru, dažāda veida un formāta papīru, iespiedformas, dažādus paligmateriālus un ķīmikālijas, piemēram, poligrāfijas krāsas, pigmentus, lakas, mitrināšanas piedevas, arī mazgāšanas un tīrīšanas līdzekļus.

DARBA APSTĀKĻI Iespiedējs strādā tipogrāfijā, astoņas līdz divpadsmit darba stundas dienā. Ja viņš strādā lielākā tipogrāfijā, darbs bieži norit maiņās, un gadās, ka ir jāstrādā nakts maiņā, vēlu vakarā vai agri no rīta. Iespiedēja darba vide ir trokšņaina un papīra putekļu piesātināta. Tā kā iespiedējs strādā ar dažādām poligrāfijas krāsām, to piedevām un citiem iespiedmateriāliem, gaisā iespējami ķīmisku vielu izgarojumi.

DARBA IESPĒJAS Iespiedējs var strādāt tipogrāfijās, dažādos poligrāfijas uzņēmumos, izdevniecībās, reklāmas un dizaina uzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Iespiedēja profesiju var apgūt profesionālās vidējās izglītības iestādē. Mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga iespiedēja profesijā ir 280–700 latu, un tā atkarīga no iespiedēja profesionalitātes līmeņa, pieredzes un attieksmes pret saviem pienākumiem.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Augstspiedējs 7341 08

Foto burtlicis 7341 06

Iespieddarbu salicējs 7341 02

Klišeju iespiedējs 7341 05

Burtlicis 7341 01

Iespieddarbu maketētājs 7341 11

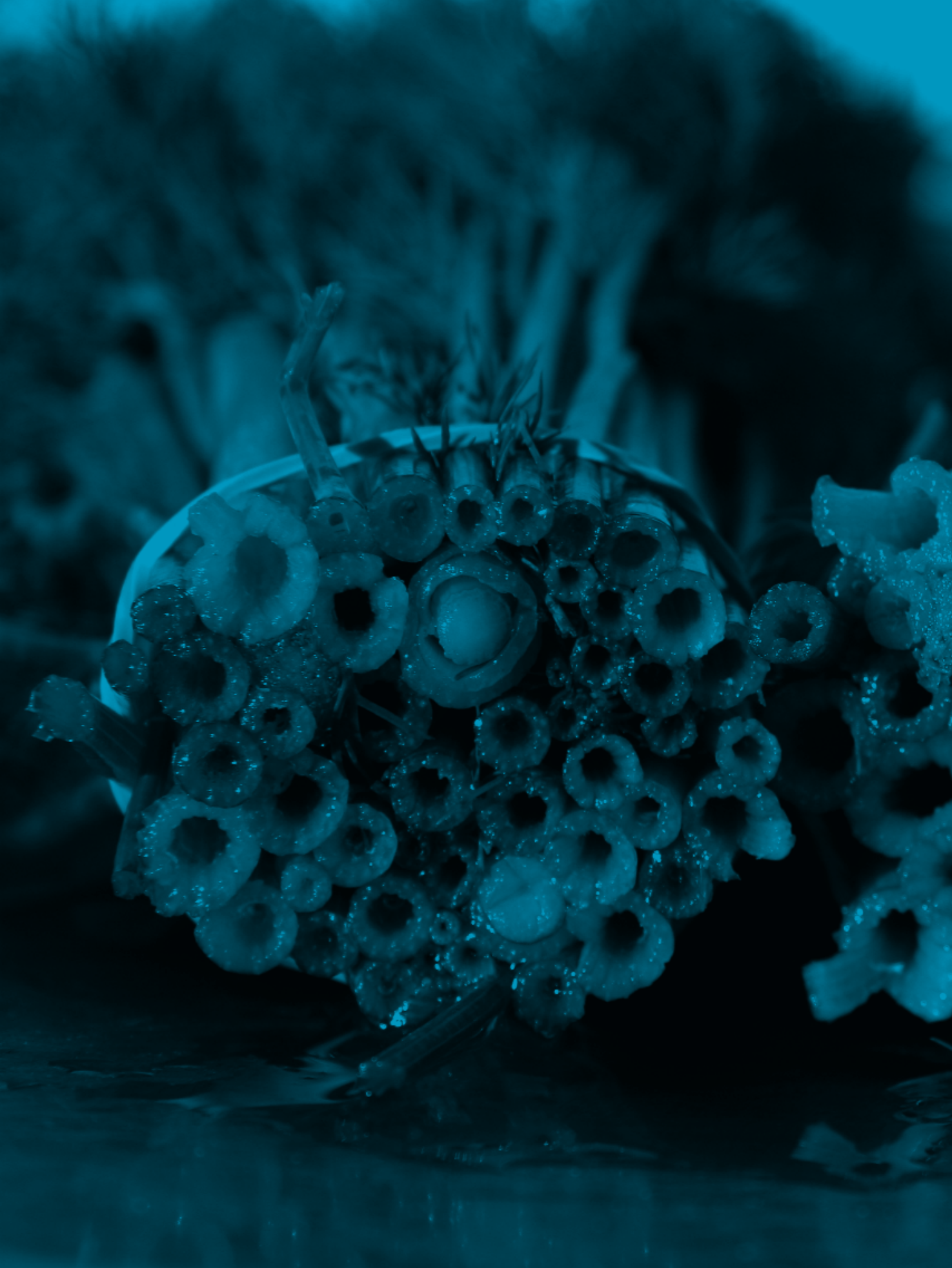
Iespiedprodukcijas pēcapstrādātājs 7341 12

Ofseta iespiedējs 7341 09

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tu vēlētos strādāt ar jaudīgām, mūsdienīgām dizaina tehnoloģijām? Vai tev patiktu būt vienam no vissvarīgākajiem posmiem visdažādāko reklāmu, grāmatu, žurnālu un citu poligrāfijas izdevumu ražošanā un redzēt savu darbu dažādās publiskās vietās, piemēram, bankās, grāmatnīcās vai, aizejot ar draugiem uz kafejnicu, šķirstīt paša drukātu ēdienkarti? Vai tevi saista iespēja šādi vienmēr būt netieši informētam par visu, kas tiek publicēts? Vai tev padodas eksaktie mācību priekšmeti? Vai tev piemīt precizitāte, un vai tu spēj savu darbu veikt uzmanīgi un rūpīgi?

Iespiedējam ir jāpiemīt labai krāsu tonu izšķirtspējai, tāpēc tev noderēs zīmēšanas pulciņā iegūtās iemaņas. Šīs profesijas pārstāvim jābūt labi attīstītiem maņu orgāniem, vēlams būt arī fiziski izturīgam un veiklam, lai nepieļautu brāķi. Būtiska ir prasme novērtēt savu rīcību un pieņemt atbilstošu lēmumu, kā arī spēja uzņemties atbildību un prasme strādāt komandā.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā ķīmija, fizika, matemātika, informātika, vizuālā māksla un sports.

ĒDINĀŠANA, PĀRTIKAS RŪPNIECĪBA

ēdināšanas pakalpojumu organizators	292
pavārs	294
bārmenis	296
viesmīlis	298
pārtikas ķīmiķis	300
pārtikas un dzērienu tehnologs	302
pārtikas uzņēmuma ražošanas tehniķis	304
pārtikas produktu pārstrādes speciālists	306
piena un piena produktu tehnologa palīgs	308
produkcijas kvalitātes inspektors	310
pārtikas kvalitātes speciālists	312
zivju apstrādātājs	314
zivju kulinārs	316
maiznieks	318
konditors	320
siera meistars	322
augļu un dārzeņu konservētājs	324
gaļas produktu ražošanas meistars	326
pārtikas un tiem radniecīgu produktu pārstrādes operators	328

ĒDINĀŠANAS PAKALPOJUMU ORGANIZATORS

KODS 1225 05

DARBA SATURS Ēdināšanas pakalpojumu organizators organizē darba procesu ēdināšanas uzņēmumā, piemēram, lai ēdināšanas uzņēmums ar peļņu pārdotu klientam gan pārtikas produktus, gan pakalpojumus, teiksim, banketa galdu klāšanu. Viņš plāno, kontrolē un organizē ēdienu sagatavošanu un pasniegšanu. Ēdināšanas pakalpojumu organizators arī pārrauga personāla darbu, plāno uzņēmuma attīstību, veic tirgus izpēti.

Ēdināšanas pakalpojumu organizators klātienē vai pa tālruni vienojas ar preču piegādātājiem par cenām, sortimentu, preču kvalitāti, piegādes laiku, apmaksas noteikumiem, tostarp par atlaidēm. Viņš seko, lai piegādātajām precēm būtu likumdošanā noteiktie pārtikas preču izplatīšanas dokumenti, piemēram, ražotāja sertifikāts, laboratoriskie izmeklējumi.

Ēdināšanas pakalpojumu organizators uzklausa darbinieku (piemēram, pavāru, pavāra palīgu, viesmīļu, trauku mazgātāju) vēlmes, prasības, iebildumus par darba grafiku; piedāvājumus, idejas par preču sortimentu, ēdienu un pakalpojumu cenām; arī komentārus par ēdināšanas uzņēmuma inventāra stāvokli. Viņš pieņem darbā un apmāca jaunus darbiniekus (vai piedalās darbinieku atlasē), iepazīstina tos ar darba vietu, pienākumiem, paškontroles noteikumiem; regulāri pārbauda darbinieku sanitārās grāmatīņas.

Ēdināšanas pakalpojumu organizators kārtro ēdināšanas uzņēmuma dokumentāciju, lai varētu to atdot grāmatvedībai. Viņš reģistrē preču pavadzīmes; aizpilda paškontroles žurnālus (tajos ir informācija, piemēram, par to, kā un kādā temperatūrā mazgā traukus, kādā temperatūrā uzglabā un pasniedz ēdienus): dienas ēdienu kontroles žurnālu, mazgāšanas un dezinficēšanas žurnālu. Ēdināšanas pakalpojumu organizators ievada datorā datus par katra darbinieka nostrādātām darba stundām. Vēl viņš izraksta rēķinus, izveido līgumus, sagatavo banketu piedāvājumus; ja nepieciešams, sagatavo cenu zīmes, reklāmas bukletus, gādā par etiķešu drukāšanu.

Reizi mēnesī (atkarībā no vienošanās ar darbiniekiem) ēdināšanas pakalpojumu organizators veic preču inventarizāciju virtuvē, bārā, noliktavā.

Katru dienu ēdināšanas pakalpojumu organizators saskaņo ar pavāru nākamās dienas ēdienkarti, pārrunā jaunās receptes. Ja tiek plānots bankets, viņš saskaņo banketa ēdienkarti gan ar pavāru, gan pasūtītāju. Ēdināšanas pakalpojumu organizators plāno darbus banketa organizēšanai, piemēram, izīrē traukus. Mazā ēdināšanas uzņēmumā viņš pats arī klāj banketa galdu, lielā – uzdod galda klāšanas darbus zāles pārzinim vai viesmīlim un pārbauda paveikto.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Ēdināšanas pakalpojumu organizators darbā lieto biroja tehniku, piemēram, ar īpašām datorprogrammām (grāmatvedības datu, noliktavas preču uzskaitēi) aprīkotu datoru, printeri, kopētāju, faksu aparātu, tālruni. Viņš lieto arī grāmatvedības dokumentāciju, piemēram, preču pavadzīmju uzskaites žurnālu, paškontroles žurnālus. Ēdināšanas pakalpojumu organizators darbā izmanto galda piederumus, piemēram, glāzes, šķīvjus, karotes, nažus, dakšiņas, paplātes, galdautus, salvetes.

DARBA APSTĀKĻI Ēdināšanas pakalpojumu organizators strādā gan biroja tipa telpās, gan ar ēdināšanas praktisko darbu izpildi saistītās uzņēmuma telpās, piemēram, virtuvē, zālē, saimniecības telpās. Banketa galdi tiek klāti gan telpās, gan ārā, atkarībā no gadalaika, klienta vēlmēm un iespējām. Ēdināšanas pakalpojumu organizators strādā astoņu stundu darba dienu. Klājot galdu banketam, darbs, iepriekš saskaņojot laiku, var būt vakaros vai brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Ēdināšanas pakalpojumu organizators var strādāt ēdināšanas uzņēmumos, piemēram, kafējnicās vai restorānos. Ēdināšanas pakalpojumu organizators var strādāt arī kā pašnodarbināta persona.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība ēdināšanas servisā. Mācību ilgums – 1,5 līdz 2 gadi pēc vidējās izglītības iegūšanas vai 4 gadi pēc pamatzglītības iestādes beigšanas.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga ēdināšanas pakalpojumu organizatora profesijā ir 350–600 latu. Atalgojums atkarīgs no ēdināšanas pakalpojumu organizatora darba pieredzes un darba apjoma. Piemēram, Ziemassvētku laikā, saņemot piemaksu par banketu organizēšanu, viņš var mēnesī nopelnīt augstāko iespējamo atalgojumu.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Viesnīcnieks 1315 08

Noliktavas pārzinis 4131 03

Iestādes pārvaldnieks (tūrisma jomā) 1319 24

Ekotūrisma pārvaldnieks 1229 35

Klientu apkalpošanas pārzinis 3411 22

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk klāt galdu un uzņemt viesus? Savas spējas viesu uzņemšanā vari pārbaudīt, organizējot pasākumus draugiem. Apmeklējot ēdināšanas uzņēmumus, pievērs uzmanību telpu iekārtojumam, galda noformējumam, apkalpojošā personāla apģērbam, ēdienkartei – vērojumi radīs idejas, kas var noderēt ēdināšanas pakalpojumu organizatora darbā.

Žurnālos, internetā pievērs uzmanību jaunām receptēm, tendencēm ēdienu pasniegšanas noformējumā. Ja vasaras brīvlaikā pastrādāsi ēdināšanas uzņēmuma virtuvē par palīgu, tas tev palīdzēs labāk saprast savu piemērotību darbam sabiedriskajā ēdināšanā, kā arī dos priekšstatu, piemēram, par personāla veicamo darbu apjomu, par nepieciešamiem uzlabojumiem darba vidē.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā mājsaimniecība, veselības mācība, matemātika un psiholoģija.

PAVĀRS

KODS 5122 01

DARBA SATURS Pavārs gatavo ēdienus dažādās ēdināšanas iestādēs (piemēram, restorānos, kafējnicās), sagatavo ēdienkartes un ēdienu receptes. Dažās iestādēs, piemēram, skolu vai slimnīcu ēdnīcās, pavārs izstrādā ēdienkarti un gatavo ēdienu pēc plāna neatkarīgi no pieprasījuma. Restorānos pavārs gatavo ēdienu pēc pasūtītāja pieprasījuma. Viesmīlis pavāram paziņo par to, kādi ēdieni un kādos daudzumos ir pasūtīti. Pavārs pēc šīs informācijas aprēķina nepieciešamo izejvielu daudzumu un proporcijas, pagatavo pasūtītos ēdienus vai sadala darba pienākumus saviem palīgiem. Pavārs griež, smalcina, cep, vāra, grilē vai citādi apstrādā produktus, tad sakārto tos uz šķīvja un noformē gatavo ēdienu. Reizēm, lai izrādītu godu, pavārs pats pienes ēdienu pasūtītājam, ģērbies uniformā. Dažās ēdināšanas iestādēs pavārs gatavo ēdienu pasūtītāja acu priekšā. Pavāri var arī piedalīties reklāmas pasākumos televīzijā, kā arī rakstīt receptu slejas dažādiem izdevumiem.

Pavārs izplāno ēdienkartes saturu, aprēķina ēdienu izejvielu un pagatavošanas izmaksas un nosaka ēdienu cenas. Mazos uzņēmumos pavārs reizēm atbild par ēdienu izejvielu pasūtīšanu.

Mazās ēdināšanas iestādēs (kafējnicās, ēdnīcās, mazos restorānos) pavārs pagatavo visu pasūtīto ēdienu kopā ar vienu asistentu un diviem palīgiem. Lielos restorānos pavārs specializējas konkrēta ēdiena vai ēdiena sastāvdaļas pagatavošanā un strādā komandā ar daudziem citiem pavāriem, kas sadalīti dažādās hierarhijas kategorijās. Pavārs var specializēties karsto vai auksto ēdienu pagatavošanā, zupu, salātu, desertu, mērču vai citu atsevišķu izstrādājumu gatavošanā (piemēram, pelmeņu taisīšanā). Ir pavāri, kas specializējas konkrētas tautas nacionālajos ēdienos, apgūstot, piemēram, itāļu vai ķīniešu virtuvi.

Pavāri piedalās arī banketu galdu veidošanā. Pavārs izplāno, kādi ēdieni atradīsies uz banketa galda, izstrādā ēdienu receptūru un sadala pienākumus palīgiem, bet pats gatavo tikai sarežģītākos ēdienus.

Pēc darba padarīšanas pavārs uzkopj savu darba vietu, novāc un nomazgā netiros darba piederumus. Pavāra pienākumos ietilpst rūpēties par to, lai ēdiena gatavošanas piederumi būtu darba kārtībā – lai naži būtu asi un trauki – tīri.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Pavārs darbā lieto katlus, pannas, krāsnis, plītis un grilus, paplātes, griežamos dēļišus, dažādu izmēru nažus, lāpstīņas, traukus ēdiena pasniegšanai, kā arī mikserus, kombainus un citas virtuves elektroiekārtas. Pavāri darbalaikā parasti valkā priekšautus vai uniformas ar priekšautu, neslidošiem apaviem un cepuri.

DARBA APSTĀKĻI Pavārs strādā iekštelpās – virtuvē. Liela daļa ēdināšanas iestāžu telpu ir labi apgaismotas un ar atbilstošu virtuves iekārtu, taču mazākās ēdināšanas iestādēs mēdz būt slikta ventilācija vai neērti projektētas virtuves, kas var sagādāt papildu grūtības. Lielākā daļa darbalaika tiek pavadīta, stāvot kājās. Pavāram bieži nākas celt smagus katlus, kā arī atrasties uguns vai krāsns tuvumā. Kafējnicās un ēdnicās strādājošie pavāri parasti strādā regulāras stundas un pilnu darba dienu, bet restorānos darbs var būt vakaros un brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Pavāri var strādāt ātrās ēdināšanas uzņēmumos, restorānos, viesnicās, bāros, ēdnicās un kafējnicās. Pavārs var arī nodibināt pats savu ēdināšanas uzņēmumu.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Pavāram nepieciešama profesionālā vidējā izglītība pavāra specialitātē. Mācību ilgums ir 1–3 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga pavāra profesijā ir 200–600 latu. Algas apmērs atkarīgs no viņa profesionalitātes un uzņēmuma, kurā pavārs strādā.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Konditors 7412 02

Bārmenis 5123 01

Pavāra palīgs 5122 02

Kuģa pavārs 5122 03

Ēdināšanas pakalpojumu speciālists 5121 26

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk gatavot? Vai tev patīk atsvaidzināt ierastus ēdienus ar jaunām sastāvdaļām vai garšvielām? Vai esi rūpīgs un kārtīgs un vai tu ievēro sikumus? Centies attīstīt šīs īpašības, jo tās ir nozīmīgas pavāra profesijā.

Ēdību gatavošana ir radošs process. Vai tu spētu izvārit zupu, ja pietrūktu kādas sastāvdaļas? Izmēģini savas prasmes, cenšoties mājās pagatavot ko garšīgu, piemēram, tu vari noorganizēt dzimšanas dienas galdu.

Ja vēlies būt pavārs, nozīmīgi mācību priekšmeti ir mājsaimniecība, ķīmija, veselības mācība, matemātika, biznesa ekonomiskie pamati.

BĀRMENIS

KODS 5123 01

DARBA SATURS Bārmenis apkalpo bāra apmeklētājus: pasniedz viņiem dzērienu un ēdienu kartes; atbild uz viesu jautājumiem un dod paskaidrojumus par pasūtāmo dzērienu un uzkodu sastāvu, garšas īpašībām; pieņem pasūtījumu; pasniedz pasūtītās uzkodas; gatavo, ielej un pasniedz aukstos un karstos dzērienus, kā arī kokteiļus – gan klasiskos pēc gatavām receptēm, gan izpilda viesu vēlmes. Viņš pieņem samaksu par pasūtījumu. Bārmenis pagatavo arī dzērienus, ko viesmīlim pasūtījuši pie galdiem sēdošie restorāna, kafējnicas vai kluba viesi.

Bārmenis nokopj bāra leti pēc apmeklētāju aiziešanas. Viņš pats mazgā traukus un piederumus, ko lieto dzērienu sagatavošanai, bet glāzes parasti tiek mazgātas virtuvē kopā ar citiem traukiem.

Bārmenis rūpējas, lai bārā esošie dzērieni un trauki būtu gan ērti, gan pievilcīgi novietoti. Viņš atbild par bārā pieejamo preču uzskaiti, dzērienu un uzkodu izvēli. Viņš pasūta dzērienus (gan bezalkoholiskos, piemēram, kafiju, tēju, kakao, sulu, gāzētos dzērienus, ūdeni, gan alkoholiskos, piemēram, vīnu, šampanieti, alu, stipro alkoholu) un citas bārā nepieciešamās preces, piemēram, uzkodas, cigaretes, kokteiļu salmiņus.

Dienas beigās bārmenis saskaita kases ieņēmumus un atzīmē tos kases žurnālā. Maiņas beigās bārmenis veic bārā inventarizāciju – pārmera atlikušos dzērienus, uzskaita ēdienus un pārskaita bāra piederumus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Bārmenis darbā izmanto galda piederumus (piemēram, glāzes, šķīvjus, nažus, karotes), ēdienu un dzērienu sagatavošanai nepieciešamos darbarīkus, piemēram, suluspiedes, šeikerus, putotājus, blenderus, mērglāzes, streineri (lai izkāstu dzērienus, ko gatavo ar smalcināto ledu), virtuves dēlīti, leduskasti, ledus stangas, pudeļu attaisāmos, vīna pudeļu turētājus, sveci un karafi 30–50 gadus vecu vīnu dekantēšanai (šķidruma atdalīšanai no nogulsņem).

Bārmenis darbā lieto kases aparātu, iekārtu norēķiniem ar maksājumu kartēm, kā arī kases žurnālu. Bārmenis valkā konkrētā ēdināšanas uzņēmuma noteiktā stila apģērbu, apavus ar neslidošu zoli.

DARBA APSTĀKĻI Bārmenis strādā gan telpās, gan arī ārā, piemēram, vasaras kafejnicās vai izbraukuma banketā. Darba vidi ietekmē ēdināšanas uzņēmuma raksturs, piemēram, deju klubā jāreķinās ar skaļu mūziku un kontrastainām gaismām. Ja bārs ierīkots telpā bez logiem, bārmenis strādā mākslīgā apgaismojumā. Visu darba laiku viņš stāv kājās aiz bāra letes.

Bārmenis strādā maiņu darbu 40 stundas nedēļā pēc iepriekš saskaņota grafika, darbs var būt vēl u vakaros un naktīs, kā arī brīvdienās. Darba stundu skaits dienā katrā konkrētajā uzņēmumā var atšķirties.

DARBA IESPĒJAS Bārmenis var strādāt restorānos, kafejnicās, bāros, klubos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama arodizglītība pakalpojumu servisā. Mācību ilgums 1–3 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga bārmeņa profesijā ir 150–400 latu. Atalgojums ir atkarīgs no ēdināšanas uzņēmuma lieluma (piemēram, galdiņu skaita, jo bārmenis arī sagatavo dzērienus pasūtījumiem, ko pieņem un izpilda viesmīļi). Bārmeņa atalgojumu var veidot noteikta alga un vēl darba līgumā paredzēti procenti no ēdināšanas uzņēmuma ieņēmumiem.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Viesmīlis 5123 04

Ēdināšanas pakalpojumu organizators 1225 05

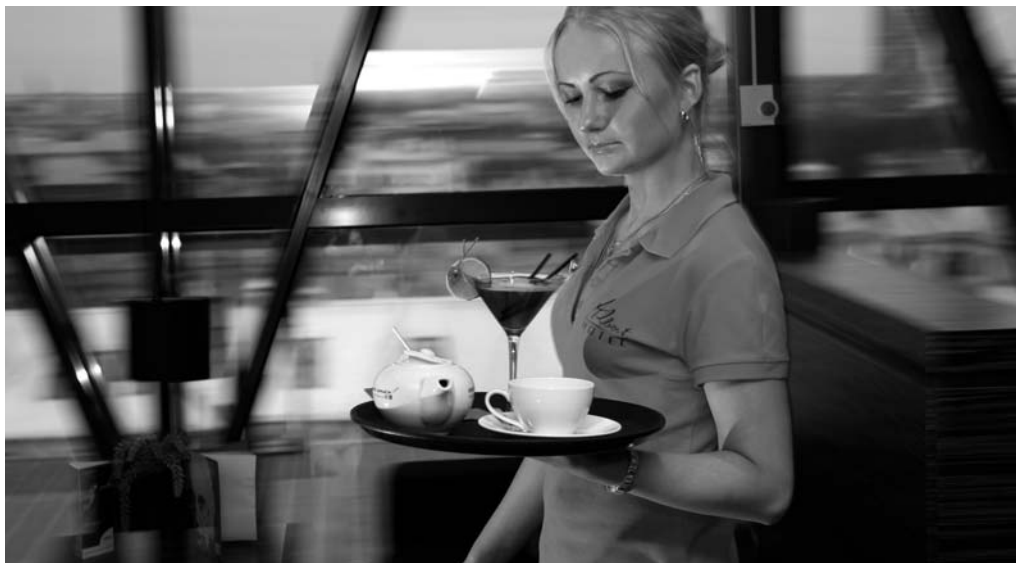
Klientu apkalpošanas pārzinis 3411 22

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev varētu sagādāt gandarījumu viesu pateicība par tavu ieguldīto darbu un laiku viņu uzņemšanā? Vai tev interesē sameklēt dažādos avotos, kā arī pašam veidot un izmēģināt jaunas dzērienu un ēdienu receptes? Vai tu spēj būt savaldīgs, saņemot aizskarošas piezīmes? Vai proti novērtēt, kad ir un kad nav vērts pierādīt savu taisnību?

Bārmenim nepieciešama līdzsvarotība saskarsmē ar ļoti dažādiem cilvēkiem: viņam vienlaikus jāprot būt gan laipnam un iejūtīgam, gan atturīgam un nosvērtam, un tieši no bārmeņa lielā mērā ir atkarīgs, vai viesis vēl kādreiz apmeklēs konkrēto bāru vai restorānu. Viņam svarīgi attīstīt savu personību, lasot daļlīteratūru, interesējoties par kultūras norisēm un aktuālākajiem notikumiem pasaulē, tāpat izkopjot tādas rakstura iezīmes kā, piemēram, iecietība, savaldība, godprātība, pašapzinīgums.

Bārmenim ir svarīga trenēta atmiņa, lai atcerētos cilvēku sejas un katram viesim pasniegtu tieši to, ko viņš izvēlēties. Iespējams izmantot speciālus vingrinājumus atmiņas trenēšanai, kā arī vari mācīties no galvas dzejoļus vai censties iegaumēt, piemēram, receptes. Bārmenim būtu jāzina apmēram 400 pasaules klasisko kokteiļu recepti.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, vizuālā māksla, veselības mācība, mājsaimniecība, psiholoģija un svešvalodas.

VIESMĪLIS

KODS 5123 04

DARBA SATURS Viesmīlis apkalpo restorānu, kafejnicu, bāru vai klubu apmeklētājus, piedāvā un pasniedz tiem ēdienus un dzērienus.

Viesmīlis, tāpat kā zāles pārzinis (klientu apkalpošanas pārzinis), ir atbildīgs par zālē notiekošajiem procesiem. Laikus ierodoties darbā, viesmīlis sagatavojas klientu apkalpošanai: pirms viņu ierašanās saņem nepieciešamos darba piederumus, piemēram, galda piederumus, traukus, galdaudus, salvetes, ziedus, vāzes, uzklāj galdu un iepazīstas ar ēdienkartes sortimentu un cenām. Galda klāšanai un viesu apkalpošanai nepieciešamos piederumus viesmīlis novieto servantos (zemās bufetēs) un uz palīggaldiņiem. Servantā tiek glabāts tik daudz galda piederumu, lai viesmīlis vismaz vienu reizi varētu pārklāt galdu.

Kad viesi (paši vai ar zāles pārzina palīdzību) ir izvēlējušies galdiņu un apsēdušies, viesmīlis katram apmeklētājam piedāvā ēdienkarti. Pieņemot pasūtījumu, viesmīlis to pieraksta, tad precīzi, ātri un pareizi izpilda. Viesmīlis atnes ēdienu no virtuves un servētus dzērienus no bāra. Viņš nomaina traukus – novāc un aiznes netiros traukus uz virtuvi, bet klientiem atnes nākamo pasūtīto ēdienu vai dzērienu. Viesmīlis strādā tā, lai nepiesaitītu viesu uzmanību un netraucētu viņu sarunas. Pēc maltītes viesmīlis izsniedz čeku un pieņem no viesiem samaksu. Pēc viesu aiziešanas viesmīlis sagatavo galdiņu nākamajiem apmeklētājiem.

Viesmīlis pārzina un prot lietot dažādus galda klāšanas stilus (piemēram, pusdienu, vakariņu, kafijas galda klājums, banketa galda servējums) un apkalpošanas veidus (ar daļēju vai pilnu apkalpošanu), kā arī dažādus apkalpošanas paņēmienus (piemēram, franču, krievu, angļu, zviedru galds), ko izvēlas atkarībā no apkalpošanas līmeņa un viesību rakstura. Piemēram, apkalpojot franču manierē, viesmīlis koplietošanas trauku apnēsā apkārt galdam, piedāvājot viesiem ēdienu, savukārt krievu manierē viesmīlis liek koplietošanas traukus galdā, un viesi apkalpojas paši. Banketu sagatavošanai viesmīļi veido tematiskos galdu klājumus, kārtu ziedus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Viesmīlis darbā lieto, piemēram, galda piederumus, paplātes, pudeļu attaisāmos, vīna pudeļu turētājus, ledus traukus, galdautus, salvetes. Viņš izmanto servantus un palīgvaldiņus. Viesmīlis valkā formastērpu, kādu izvēlējušies un noteikuši kafejnīcas vai restorāna īpašnieki.

DARBA APSTĀKĻI Viesmīlis strādā galvenokārt telpās, bet vasaras sezonā arī ārā, piemēram, vasaras kafejnīcās vai izbraukuma banketos. Darba vide ir atkarīga no kafejnīcas, restorāna vai kluba rakstura, piemēram, deju klubā jāstrādā skaļas mūzikas un kontrastainu gaismu pavadījumā. Viesmīlis strādā maiņu darbu – astoņas līdz divpadsmit stundas, pēc iepriekš saskaņota grafika, darbs var būt vēl vakaros un naktīs, kā arī brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Viesmīlis var strādāt restorānos, kafejnīcās, bāros vai deju klubos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība. Mācību ilgums – 4 gadi. Viesmiļa profesiju var apgūt arī speciālosursos, kā arī izejot apmācību pie darba devēja.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga viesmiļa profesijā ir 150–200 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no ēdināšanas uzņēmuma lieluma (piemēram, apkalpojamo galdiņu skaita un zāles izmēra) un veida. Līdzās algai viesmīlis saņem darba līgumā noteiktus procentus no ēdināšanas uzņēmuma ieņēmumiem.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Bārmenis 5123 01

Ēdināšanas pakalpojumu organizators 1225 05

Klientu apkalpošanas pārzinis 3411 22

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk organizēt svētkus saviem draugiem? Vai izjūti gandarījumu, ja ar savu darbu esi citiem uzlabojis garastāvokli un radijis prieku? Vai tev šķiet svarīgi skaisti uzklāt galdu ikdienas maltītei vai viesībām?

Viesmiļa profesijā noderēs trenēta atmiņa, lai katram viesim pasniegtu tieši to, ko viņš izvēlējis, un atcerētos cilvēku sejas. Atmiņu iespējams trenēt, piemēram, mācoties no galvas dzejoļus, iegūmējot tālruņa numurus, spēlējot šahu un speciālas atmiņas attīstību veicinošas spēles.

Viesmīlim būtiskas labas komunikācijas prasmes, lai spētu saprasties ar dažādu vecumu un uzskatu cilvēkiem un spētu konstruktīvi un savaldīgi reaģēt arī uz klientu nepamatotām pretenzijām. Arī tavai ikdienas pieredzei vērtīgi būs izkopt spēju uz dažādām situācijām reaģēt pozitīvi un konfliktus risināt mierīgi, izrunājoties, izklāstot savu viedokli un uzklaudot argumentus, cenšoties rast kompromisus, pieņemt, ka cilvēku uzskati var būt ļoti dažādi.

Tā kā bieži jāapkalpo arī ārzemju viesi, nozīmīgas ir labas svešvalodu zināšanas, ko var veicināt, skatoties ārzemju televīzijas pārraides un filmas, lasot valodā, kuru gribi attīstīt vai iemācīties.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, mājsaimniecība, veselības mācība un svešvalodas.

PĀRTIKAS ĶĪMIĶIS

KODS 2113 08

DARBA SATURS Pārtikas ķīmiķis pēta, analizē, papildina un uzlabo pārtikas produktus un dzērienus, izvērtējot arī dažādus pārtikas pārstrādes procesus – cepšanu, konservēšanu, saldēšanu un iepakojšanu. Viņš pēta šo procesu ietekmi uz pārtikas produktu ārējo izskatu, smaržu, garšu, svaigumu un vitamīnu saturu. Pārtikas ķīmiķis pārbauda pārtikas produktu un dzērienu sastāva atbilstību likumdošanā noteiktajām normām, kā arī veic eksperimentus ar jauniem pārtikas produktiem, pārtikas piedevām, uztura bagātinātājiem un konservantiem. Pārtikas ķīmiķa redzeslokā ir viss ražošanas process, sākot no izejvielu stadijas līdz patērētājam izmantojamam pārtikas produktam.

Pārtikas ķīmiķis galvenokārt nodarbojas ar pārtikas produktu ķīmiju – viņš pēta proteīnu, cietes, tauku un ogļhidrātu īpašības, lai noteiktu, kā tie kopumā ietekmē pārtikas produktus un to īpašības. Viņš izstrādā ieteikumus, kā šīs pārtikas sastāvdaļas var izmantot nekaitīgu pārtikas produktu ieguvei. Pārtikas ķīmiķa darbs prasa precizitāti un rūpīgumu, bet vienlaikus tas ir arī radošs darbs. Ir tādi šīs profesijas pārstāvji, kas šo darbu uzskata par sava veida mākslu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Pārtikas ķīmiķis darbā lieto visdažādāko analītisko aparāturu, sākot no parastiem analītiskās ķīmijas traukiem un piederumiem, piemēram, pipetēm, bīretēm, mērkolbām un analītiskiem svāriem, līdz vismodernākajam aprīkojumam, piemēram, šķidrums un gāzes hromatogrāfiem, visdažādākajiem spektrometriem, polarimetriem, fluorimetriem, pH-metriem – skābuma mēritājiem, konduktometriem, gāzu analizatoriem.

DARBA APSTĀKĻI Pārtikas ķīmiķis galvenokārt strādā pārtikas analīžu laboratorijā. Pārtikas ķīmiķim ir astoņu stundu darba diena. Strādājot privātā laboratorijā, iespējams, darbā jāatrodas tik ilgi, līdz analīzes ir pabeigtas. Tirdzniecības menedžerim darba plānojums ir viņa paša ziņā, vidēji strādājot astoņas stundas dienā.

DARBA IESPĒJAS Pārtikas ķīmiķis var strādāt valsts izveidotās pārtikas produktu analīžu laboratorijās, dažādu pārtikas ražošanas un pārstrādes uzņēmumu laboratorijās, privātās laboratorijās, kas nodarbojas ar pārtikas analīzi; zinātniski pētnieciskajos institūtos, mācību iestādēs. Pārtikas ķīmiķis var sadarboties ar jebkuru pārtikas pārstrādes uzņēmumu, izplatītāju uzņēmumu, attiecīgās jomas valsts un pašvaldības uzņēmumu.

Pārtikas ķīmiķis ir nepieciešams jebkurā ar pārtikas biznesu saistītā nozarē. Pārtikas ķīmiķa izglītība lieti noderēs arī tirdzniecības menedžerim, piemēram, pārtikas piedevu, garšvielu, stabilizatoru un uzlabotāju izplatīšanas jomā. Tāpat viņa zināšanas nepieciešamas farmācijas uzņēmumu laboratorijās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība ķīmijā, pārtikas zinātnē vai pārtikas produktu tehnoloģijā. Mācību ilgums – 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga pārtikas ķīmiķa profesijā valsts iestādēs ir 300–400 latu. Privātās struktūrās atalgojums ir atkarīgs no paveiktā darba apjoma, no iestādes vai uzņēmuma politikas un motivācijas rūpēt par darbiniekiem.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Ķīmiķis 2113 03

Pārtikas un dzērienu tehnologs 2146 10

Analītiķis 2113 04

Neorganisko vielu ķīmiķis 2113 10

Organisko vielu ķīmiķis 2113 14

Kosmētisko līdzekļu ķīmiķis 2113 17

Ķīmiķis analītiķis

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē, cik drošu un kvalitatīvu pārtiku tu un tava ģimene lieto ikdienā? Vai tu gribētu uzzināt, kā uzlabot pārtikas produktu un dzērienu kvalitāti, vizuālo izskatu? Vai tev patīktu darbs mājīgā laboratorijā, kur, ģērbies baltā virsvalkā, tu darbotos ar aparāturu un analizētu pārtikas produktus? Vai tu vēlētos izgudrot jaunus pārtikas produktus, iespējams, pat netradicionālus?

Ja uz šiem jautājumiem atbildēji apstiprinoši, tad skolā lielāku uzmanību pievērs ķīmijai un veselības mācībai. Ķīmija nav grūta un sarežģīta, kā tev varbūt šķiet. Ja tev būs mērķis, kāpēc šo priekšmetu nepieciešams apgūt pamatīgāk un tajā iedziļināsies, ātri vien sapratīsi – ķīmija ir interesanta, to ir vērts mācīties un izvēlēties par savas turpmākās profesijas pamatu.

Īpašu uzmanību pievērs ne tikai ķīmijai, bet arī bioloģijai, matemātikai un svešvalodām.

PĀRTIKAS UN DZĒRIENU TEHNOLOGS

KODS 2146 10

DARBA SATURS Pārtikas un dzērienu tehnologs organizē pārtikas ražošanu pēc noteiktas shēmas jeb plāna. Piemēram, maizes ražošanas procesā ir vairāki posmi noteiktā secībā, sākot ar patērētāju pieprasījuma noskaidrošanu un izejvielu iegādi (rupji un smalki milti, piens, raugs, sāls, dažādas piedevas). Tad seko miklas gatavošana, tās uzraudzēšana un sadalīšana noteikta svara gabalos. Izveidotus kukulišus liek krāsnī, cep un pēc noteikta laika no krāsns izņem siltu maizi. To iepakoj un sūta uz veikalu. Pārtikas un dzērienu tehnologam jāgādā, lai tiktu ievērota šo posmu noteiktā secība un vajadzīgie maizes ražošanas apstākļi visa procesa garumā. Viņš atbild par gatavā produkta kvalitāti.

Pārtikas un dzērienu tehnologs regulāri izstrādā ražošanas tehnoloģisko programmu, lai noteiktu, kādi produkti rūpnīcai ikdienā jāražo pārdošanai. Rūpīgi tiek analizēts, kādi ražojumi ir iecienīti pircēju vidū un dod ienākumus, bet kādi nes zaudējumus. Pamatojoties uz iegūtajiem datiem, tehnologs izlemj, ka šodien, piemēram, būs jāražo tikai kviešu vai tikai rudzu maize, vai abas. Tad viņš ražošanas tehniķi informē par dažādo maizes veidu nepieciešamo daudzumu, receptūru, sastāvdaļām, to kvalitātes rādītājiem, pieļaujamajiem ražošanas režīmiem: temperatūru, spiedienu, produkta realizācijas laiku (cik ilgā laikā tas ir patērējams, lai neradītu draudus cilvēka veselībai), iepakojumu (tehnoloģiskā karte).

Pārtikas un dzērienu tehnologs pārbauda, vai izejvielas, piemēram, piens, gaļa, zivis, augļi un dārzeņi, graudi, ir vajadzīgajā kvalitātē, tāpēc laboratorijas darbinieki ražošanas laikā veic produktu analīzes un ar rezultātiem iepazīstina tehnologu. Tieši analīžu rezultāti viņam ļauj spriest par produkta kvalitāti.

Pārtikas un dzērienu tehnologs rūpējas par jaunu produktu izstrādi un ieviešanu ražošanā. Viņš pārzina arī pārtikas produktu ražošanas iekārtas, to uzbūvi, darbību un iespējamās kļūmes. Pārtikas un dzērienu tehnologa prasmes un zināšanas ietekmē visu ražošanas procesu, tā modernizāciju, attīstību un līdz ar to produkcijas kvalitāti.

Pārtikas un dzērienu tehnologa pārziņā ir arī likumdošanas akti, normatīvie dokumenti un dažāda veida uzskaites dokumenti: izejvielu patēriņa uzskaitē, citu ražošanai nepieciešamo materiālu uzskaitē un izlietojums, gatavās produkcijas daudzuma uzskaitē.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Pārtikas un dzērienu tehnologs darbā lieto datoru, kā arī viņam ir nepieciešams aprīkojums jaunu produktu recepšu un tehnoloģiju izstrādei, piemēram, katli, pannas, mikseris, svāri.

DARBA APSTĀKĻI Pārtikas un dzērienu tehnologs strādā telpās, kur norit ražošanas process, un kabinetā, kur jāveic dokumentācijas kārtošana pie rakstāmgalda. Kopumā darba ritms ir saspringts. Pārtikas un dzērienu tehnologs strādā astoņu stundu darba dienu. Darbs var būt arī maiņās, un gadās, ka darbā jāierodas ārpus darba laika (brīvdienās, svētku dienās).

DARBA IESPĒJAS Pārtikas un dzērienu tehnologs var strādāt visu veidu pārtikas ražošanas uzņēmumos, var dibināt savu privatuzņēmumu.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība vai augstākā izglītība pārtikas produktu tehnoloģijā, pārtikas ķīmijā vai mikrobioloģijā. Mācību ilgums 2–5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga pārtikas un dzērienu tehnologa profesijā ir 400–1000 latu. Atalgojums ir atkarīgs no ieņemtā amata, atbildības pakāpes un ražotnes lieluma.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Pārtikas ķīmiķis 2113 08

Pārtikas rūpniecības bakteriologs 2211 05

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev ir svarīgi, kādu pārtiku tu patērē, vai tevi uztrauc tas, cik šī pārtika ir veselīga, no kādām sastāvdaļām tā izstrādāta? Vai tev pašam patīk gatavot? Notiekošās izmaiņas pārtikas patēriņā (aizvien svarīgāka kļūst ne tikai izsalkuma remdēšana, bet arī veselības uzturēšana, mūža paildzināšana, iecienīti ātri pagatavojami produkti) prasa pārvērtības pārtikas produktu ražošanā. Šajā nozarē iespējams īstenot radošas idejas, piemēram, izdomāt jaunas receptes, efektīvākus produkcijas izgatavošanas paņēmienus. Pamēģini tieši kulinārijā pārbaudīt, vai esi radoša personība, kas dzīvē meklē jaunus risinājumus un uzlabojumus.

Pārtikas un dzērienu technologam nepieciešamas arī labas komunikācijas spējas, tāpat interese sevi nemitīgi pilnveidot un augsta atbildības sajūta. Iespējams, ka šo māku attīstīšanai tev motivāciju (pamudinājumu) var dot vēlme izmēģināt spēkus pārtikas tehnoloģijā un aizvien kvalitatīvākas pārtikas radīšanā.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem priekšmetiem kā ķīmija, bioloģija, matemātika un fizika.

PĀRTIKAS UZŅĒMUMA RAŽOŠANAS TEHNIĶIS

KODS 3119 21

DARBA SATURS Pārtikas uzņēmuma ražošanas tehniķis atbild par veiksmīgu darba norisi vietā, kur top produkts. Viņš raugās, lai katram strādniekam būtu nepieciešamie izejmateriāli un instrumenti tehnoloģiskā procesa nodrošināšanai, lai strādnieks būtu vesels un lai viņam būtu droši darba apstākļi.

Pārtikas uzņēmuma ražošanas tehniķis raugās, lai izgatavoto pārtikas produktu daudzums un kvalitāte atbilstu izsniegtajiem materiāliem. Viņš seko, lai visas produktu apstrādes un ražošanas iekārtas būtu darba kārtībā, uzrauga to darbību, kā arī atbild par to, lai pēc produktu apstrādes ierīces tiktu izmazgātas un iztīrītas atbilstoši kopšanas prasībām.

Pārtikas produktu ražotni veido vairāki darbības sektori, kuri var atrasties vienā telpā, bet var būt izvietoti arī vairākās telpās. Tas ir atkarīgs no izgatavojamā produkta ražošanas sarežģītības pakāpes. Piemēram, piena izlietošana dažādu piena produktu ražošanai sākas ar piena pieņemšanu, piena termisku apstrādi, krējuma un liesā piena atdalīšanu. Par šo ražošanas vietu atbild viens tehniķis. Nākamajā vietā, kur no piena gatavo, teiksim, biezpienu, procesam seko jau cits tehniķis; bet vēl viens tehniķis ir atbildīgs par piena, kefīra, skābā un saldā krējuma pildīšanu tetrapakās vai polietilēna glāzītēs.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Pārtikas uzņēmuma ražošanas tehniķis darbā lieto dažādu veidu uzskaites dokumentus, piemēram, darba, materiālu, gatavās produkcijas un dažādu tehnoloģisko parametru kontroles žurnālus, kā arī svarus noteikta izejvielu daudzuma izsniegšanai strādniekiem.

DARBA APSTĀKĻI Pārtikas uzņēmuma ražošanas tehnika darbs norit noteikta pārtikas produktu ražošanas sektorā un saskaņā ar ritmisku darba grafiku, visbiežāk maiņās. Pārtikas ražotnes ir atšķirīgas – dažās var būt silts, piemēram, maizes ceptuvē, bet dažās vēss, piemēram, alus raudzētavā.

DARBA IESPĒJAS Pārtikas uzņēmuma ražošanas tehniķis var strādāt visu veidu pārtikas ražošanas uzņēmumos, arī lielveikalos, kuros ir savas kulinārijas izstrādājumu nodaļas, un var dibināt savu privātuzņēmumu.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība pārtikas produktu tehnoloģijā. Mācību ilgums – 3 gadi pēc pamatzglītības iegūšanas.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga pārtikas uzņēmuma ražošanas tehnika profesijā ir 190–200 latu.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Pārtikas kvalitātes speciālists 3153 07

Produkcijas drošuma inspektors 3153 03

Kvalitātes konsultants 3153 05

Pārtikas produktu kvalitātes inspektora palīgs

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Tev droši vien garšo saldējums, bet vai tu gribētu iemācīties to arī pagatavot? Vai tevi interesē, kā top dažādi pārtikas produkti? To uzzināt un saprast iespējams, iegūstot pārtikas uzņēmuma tehniķa profesiju.

Pārtikas uzņēmuma tehniķim nepieciešama kārtības izjūta, precizitāte, vērīgums, arī labas komunikācijas spējas, jo ražošanas procesa uzraudzības sastāvdaļa ir kontaktēšanās ar strādniekiem. Attīstīt šīs īpašības un prasmes vari, neaizmirstot par tām ikdienas gaitās.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā ķīmija, bioloģija, matemātika un fizika.

PĀRTIKAS PRODUKTU PĀRSTRĀDES SPECIĀLISTS

KODS 3119 25

DARBA SATURS Pārtikas produktu pārstrādes speciālists ir atbildīgs par to, lai pārtikas produktu gatavošanas process noritētu sekmīgi. Viņš raugās, lai pārtikas uzņēmuma ražošanas tehniķi laikus noformētu nepieciešamo izejvielu un materiālu pieprasījumu, lai visi pārtikas produktu un starpproduktu ražošanas posmi veidotu nepārtrauktu ražošanas ķēdi.

Pārtikas produktu pārstrādes speciālists seko jaunu iekārtu uzstādīšanai un to apguvei: viņš iepazīstas ar iekārtas ieslēgšanas, darbināšanas un izslēgšanas principiem, ņem vērā iekārtas uzstādītāju firmas norādījumus par iekārtas noslogojumu un, ja nepieciešams, arī apmāca strādnieku, kurš ar jauno iekārtu strādās.

Ja gadījumā, saražotais pārtikas produkts ir nekvalitatīvs, piemēram, ar sliktu garšu vai neizskatīgs, pārtikas produktu pārstrādes speciālists meklē cēloņus, kāpēc tā ir noticis. Viņš pārbauda, vai laborants ir paņēmis paraugu saskaņā ar instrukciju noteiktā pārtikas produkta ražošanas stadijā un vietā (piemēram, tur, kur norit roku darbs un produkts atrodas tiešā saskarē ar tā izgatavotāju) un veicis tā analīzi. Pēc tam laboratorijā iegūtos datus par sliktās kvalitātes pārtikas produktu analizē, iesaka tā iespējamus uzlabojumus.

Pārtikas produktu pārstrādes speciālists regulāri pārbauda noteiktas ražošanas vietas, kur pastāv risks produktu sabojāt. Piemēram, tur, kur dažādu produktu apstrāde notiek ar rokām, strādnieki varbūt strādā bez cimdiem un pastāv iespēja, ka produktā nonāk kaitīgas baktērijas, kas, strauji vairojoties, var radīt veselības traucējumus patērētājiem. Pārtikas produktu pārstrādes speciālists arī seko, lai strādnieki ievērotu citus priekšnoteikumus kvalitatīvas pārtikas ražošanai, piemēram, strādātu bez rotas lietām.

Pārtikas produktu pārstrādes speciālista ziņā ir uzraudzīt, lai strādnieki un pārtikas uzņēmuma ražošanas tehniķi nemitīgi papildinātu zināšanas, kas saistās ar pārtikas produktu ražošanu un konkrēto darbu, ko viņi veic savā darba vietā.

Pētot radniecīgu pārtikas produktu ražotāju piedāvāto preču klāstu, pārtikas produktu pārstrādes speciālists izgudro dažādas jaunas produktu receptes un produktus, ko piedāvāt pircējam, kā arī uzlabo jau esošo produktu kvalitāti, garšas īpašības un izskatu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Pārtikas produktu pārstrādes speciālists darbā galvenokārt lieto datoru un dažādu veidu uzskaites dokumentus: izejvielu patēriņa uzskaite, gatavās produkcijas daudzuma uzskaite, pārtikas produktu ražošanai nepieciešamo materiālu uzskaite un izlietojums. Jaunu produktu izstrādē lieto elementāro mājas virtuves aprīkojumu, piemēram, katlus, pannas, mikseri, svarus.

DARBA APSTĀKĻI Pārtikas produktu pārstrādes speciālista darbs pārtikas produktu ražošanas uzņēmumā norit saskaņā ar noteiktu darba grafiku, viņš strādā astoņu stundu darba dienu vai arī maiņās. Var būt arī gadījumi, ka darbā jāierodas ārpus darba laika.

DARBA IESPĒJAS Pārtikas produktu pārstrādes speciālists var strādāt visu veidu pārtikas ražošanas uzņēmumos, arī lielveikalos, kuros ir savas kulinārijas izstrādājumu nodaļas, kā arī var dibināt savu privāto uzņēmumu.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība pārtikas produktu tehnoloģijā. Mācību ilgums – 2 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga pārtikas produktu pārstrādes speciālista profesijā ir 400–700 latu. Atalgojuma lielums ir atkarīgs no ieņemamā amata, atbildības pakāpes un uzņēmuma lieluma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Produkcijas drošuma inspektors 3153 03

Produkcijas kvalitātes inspektors 3153 04

Kvalitātes konsultants 3153 05

Pārtikas produktu kvalitātes inspektora palīgs

Pārtikas kvalitātes speciālists 3153 07

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk izgudrot jaunas ēdienu receptes, ar ko pārsteigt draugus? Vai saņem arī uzslavas par paša izgudrotajiem kulinārijas jaunumiem? Varbūt esi sapratis, ka labprāt tā darbotos arī lielākā mērogā, istenojot savas idejas kādā pārtikas ražošanas uzņēmumā?

Izmanto radošu pieeju, veicot darbus, kas šķiet tik ikdienišķi, attīstī sevī uzdrīkstēšanās māku.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā ķīmija, bioloģija, matemātika un fizika.

PIENA UN PIENA PRODUKTU TEHNOLOGA PALĪGS

KODS 3211 33

DARBA SATURS Piena un piena produktu tehnologa palīgs piedalās piena produktu gatavošanā, vērtē piena kā izejvielas kvalitāti pēc ķīmiskiem un mikrobioloģiskiem rādītājiem un aizpilda izejvielu pieņemšanas dokumentāciju.

Piena un piena produktu tehnologa palīgs strādā ar piena produktu ražošanā izmantojamām iekārtām un pārzina šo iekārtu darbību. Nepieciešamības gadījumā viņš var aizstāt jebkuru kvalificētu darbinieku un uzņemties tā pienākumus piena produktu ražošanā. Piena un piena produktu tehnologa palīgs uzrauga piena un piena produktu uzglabāšanas apstākļus. Viņš arī pārzina sanitārijas un higiēnas noteikumus un seko to ievērošanai šo produktu ražošanā. Piena un piena produktu tehnologa palīgs uzrauga darba drošības noteikumu izpildi piena produktu ražošanas iecirknī. Viņš arī kontrolē iekārtu sanitāro apstrādi, tai izraudzīto mazgāšanas un dezinfekcijas līdzekļu koncentrāciju.

Piena un piena produktu tehnologa palīgs kopā ar piena un piena produktu tehnologu degustē gatavo produkciju. Tehnologa palīga kompetencē ietilpst degustācijas procesa organizēšana un degustācijas rezultātu apkopošana. Viņš piedalās arī produktu normatīvi tehniskās dokumentācijas izstrādē, kontrolē izejvielu, palīg līdzekļu un pārtikas piedevu, kas paredzētas piena produktu ražošanai, derīguma termiņu un uzglabāšanas apstākļus, to krājumus noliktavā un laikus pasūta šīs preces krājuma atjaunošanai.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Piena un piena produktu tehnologa palīgs darbā lieto daudzveidīgus instrumentus un iekārtas, piemēram, laboratorijas analīžu veikšanai pipetes, bīretes, tauku mērītājus, pH-metru jeb skābuma mērītāju, termometru, svarus, blīvuma mērītāju, kā arī datoru, printeri, kopētāju.

DARBA APSTĀKĻI Piena un piena produktu tehnologa palīgs strādā ražošanas telpās, kur atkarībā no piena pārstrādes uzņēmuma specifikas var būt paaugstināts mitrums, piemēram, siera ražošanas, sālišanas un nogatavināšanas telpās. Atsevišķi darbi ir jāveic arī piena un piena produktu uzglabāšanas telpās ar pazeminātu temperatūru: +4 līdz +6 °C piena produktu noliktavās (aukstumkamerās) un –18 līdz –25 °C saldētavās saldējuma uzglabāšanai.

Piena un piena produktu tehnologa palīgs strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Piena un piena produktu tehnologa palīgs var strādāt piena pārstrādes uzņēmumos, piena kvalitātes laboratorijās un kā palīgpersonāls, piemēram, laborants Pārtikas un veterinārā dienesta reģionālajās laboratorijās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama arodizglītība pārtikas produktu tehnoloģijā. Mācību ilgums – 3 gadi pēc pamatizglītības iegūšanas.

Ar iegūto izglītību piena un piena produktu tehnologa palīgs var strādāt arī citos pārtikas produktu ražošanas uzņēmumos, kur var noderēt mācībās iegūtās zināšanas sanitārijas, higiēnas jomā, darba drošībā, tehnoloģisko iekārtu uzbūvē un ekspluatācijā.

Piena un piena produktu tehnologa palīgs, turpinot izglītību augstskolā, iegūst nākamo kvalifikāciju – piena un piena produktu meistars, pārtikas produktu un dzērienu tehnologs.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga piena un piena produktu tehnologa palīga profesijā ir 150–280 latu. Atalgojums atkarīgs no piena pārstrādes uzņēmuma politikas un motivācijas rūpētības par darbiniekiem.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Piena produktu/ ražošanas operators 8272 01

Saldējuma meistars 7413 04

Sviesta meistars 7413 01

Siera meistars 7413 02

Piena produktu meistars 7413 03

Piena produktu pārstrādātājs 7413 05

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN?

Vai esi bērnībā gribējis kļūt par saldējuma fabrikas direktoru? Ko esi darijis, lai sapnis kļūtu par īstenību? Lai sasniegtu šo mērķi, ir jāizzina piena produktu gatavošanas noslēpumi. Karjeru šajā jomā var sākt ar piena produktu tehnologa palīga profesijas apgūšanu.

Piena produktu tehnologa palīgam līdzās mācai praktiski risināt tehniskus jautājumus nepieciešamas labas komunikācijas spējas, kuras palīdzēs attīstīt saskarsmes psiholoģijas zināšanas.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem priekšmetiem kā bioloģija, ķīmija un informātika.

PRODUKCIJAS KVALITĀTES INSPEKTORS

KODS 3153 04

DARBA SATURS Produkcijas kvalitātes inspektors valdības un iestāžu vārdā inspicē (izmeklē jeb pārbauda) ražojamo, lietojamo un pārdodamo pārtikas produkciju. Viņa uzdevumos ietilpst arī konsultēt ražotājus un patērētājus par pārtikas produktu kvalitāti un to reglamentējošo (noteicošo) lēmumu un noteikumu ievērošanu.

Produkcijas kvalitātes inspektors sadarbojas ar pārtikas ražošanas uzņēmumu speciālistiem, produkciju realizējošām iestādēm un organizācijām, lai pareizi tiktu izprasti valdības lēmumi higiēnas, sanitārijas, izejvielu tīrības un pārtikas produktu kvalitātes jautājumos, lauksaimniecības, pārtikas produkcijas ražošanā un tirdzniecībā.

Pārbaudēs produkcijas kvalitātes inspektors ņem pārtikas produktu un to izejvielu analīžu paraugus, organizē pārtikas produktu ķīmisko, organoleptisko (analīzes ar cilvēka maņu – garšas, smaržas un ožas – palīdzību) un mikrobioloģisko analīžu veikšanu. Viņš aprēķina un pēc speciāliem paraugiem noformē analīžu rezultātus, tad pārbauda pārtikas produktu kvalitātes atbilstību valsts standartu prasībām. Ja kāds no pārtikas produktiem neatbilst šīm prasībām, tad inspektors aizliedz tā tirdzniecību un, ja tas ir iespējams, produktu nosūta uz pārtikas uzņēmumu pārstrādei, pretējā gadījumā tas tiek iznīcināts. Piemēram, ja veikalā tiek atrasta pusizcepta maize, tad to nosūta atpakaļ uz maizes ceptuvi, kur to, ja iespējams, izmanto citiem nolūkiem.

Produkcijas kvalitātes inspektors piedalās pārtikas ražošanas tehnoloģijas uzlabošanā un pilnveidošanā; kontrolē higiēnas prasību ievērošanu pārtikas aprītē, kā arī kontrolē izvirzīto prasību izpildi; vada citus darbiniekus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Produkcijas kvalitātes inspektors darbā lieto aprīkojumu un aparatūru pārtikas produktu analīžu noņemšanai un analīžu veikšanai, datortehniku analīžu rezultātu noformēšanai, dokumentācijas gatavošanai, kā arī zināšanu papildināšanai pārtikas produktu kvalitātes jautājumos.

DARBA APSTĀKĻI Klientu konsultācijas un pārtikas produktu paraugu noņemšana notiek dažādos pārtikas pārstrādes un ražošanas uzņēmumos, kur tiek ievērota darba drošība. Produktu analīzes tiek veiktas pārtikas produktu kvalitātes kontroles laboratorijās – speciālās telpās, kas aprīkotas ar nepieciešamo aparatūru, datortehniku.

Produkcijas inspektors strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Produkcijas kvalitātes inspektors var strādāt Pārtikas un veterinārā dienesta reģionālajās laboratorijās, pārtikas rūpniecības uzņēmumu ražošanas laboratorijās un kvalitātes kontroles laboratorijās.

Produkcijas kvalitātes inspektoram ir iespējams strādāt arī par laborantu ķīmiskajās, bioķīmiskajās vai mikrobioloģijas laboratorijās, par laboratoriju nodaļas (grupas) vadītāju pārtikas rūpniecības uzņēmumos, zinātniski pētnieciskajās un valsts pārtikas produktu kontroles laboratorijās, veselības aizsardzības centros, kā arī par pārtikas kvalitātes inspektoru Valsts sanitārajā robežinspekcijā, Vides pārvaldē.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība pārtikas produktu kvalitātes kontrolē. Mācību ilgums – 4 gadi pēc pamatzglītības iegūšanas.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga produkcijas kvalitātes inspektora profesijā ir 200–300 latu. Privātās struktūrās atalgojums var būt arī lielāks un ir atkarīgs no paveiktā darba apjoma un iestādes vai uzņēmuma politikas un motivācijas rūpētības par darbiniekiem.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Pārtikas kvalitātes speciālists 3153 07

Produkcijas drošuma inspektors 3153 03

Kvalitātes konsultants 3153 05

Pārtikas produktu kvalitātes inspektora palīgs 3153 06

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi dziļāk interesē ar uzturu un pārtiku saistīti jautājumi? Vai, dzirdot tādus formulējumus kā “kvalitatīva pārtika”, “veselīga pārtika”, “nekaitīga pārtika”, esi domājis par to saturu? Vai tev ir gribējies uzzināt, kā var pārbaudīt pārtikas kvalitāti?

Pārtikas produktu kvalitātes inspektoram nepieciešams, kā tautā mēdz teikt, labs deguns, jo kvalitātes noteikšanā veic arī analīzes ar cilvēka maņu palīdzību. Vai tev izdodas laikus pamanīt, ka piens vai zupa ieskābusi un kotletes vairs nav pirmā svaiguma?

Īpašu uzmanību pievērš tādiem priekšmetiem kā dabaszinības, ķīmija, veselības mācība, informātika un svešvalodas.

PĀRTIKAS KVALITĀTES SPECIĀLISTS

KODS 3153 07

DARBA SATURS Pārtikas kvalitātes speciālists pārtikas ražošanas un pārstrādes uzņēmumā seko līdzī tam, lai tiktu ražoti augsti kvalitatīvi pārtikas produkti.

Pārtikas kvalitātes speciālists, izmantojot arī citu darbinieku palīdzību, savāc pārbaudei paraugus no visiem produkta ražošanas ķēdes posmiem – tiek pārbaudītas izejvielas, produktu ražošanas procesā izgatavotie starpprodukti un gatavā produkcija. Turklāt pārbaudei tiek ņemti arī gaisa un ūdens paraugi. Paraugus nogādā speciālā pārtikas kvalitātes analīžu laboratorijā, kas parasti atrodas pašā uzņēmumā, tad tos reģistrē īpašos žurnālos, tiem tiek veiktas ķīmiskā sastāva analīzes un mikrobioloģiskās analīzes (tiek noteikts, kādas baktērijas un sēnītes šie paraugi satur). Analīžu rezultātus salīdzina ar attiecīgos standartos un noteikumos izvirzītajām prasībām un noformē pārskatos. Ja atklāj kaut kādas novirzes, tad attiecīgajā pārtikas produkta ražošanas posmā tiek doti ieteikumi tālākai rīcībai, pēc tam veicot atkārtotas pārbaudes. Lai pārtikas kvalitātes speciālists varētu dot šos ieteikumus, viņam jāzina visi pārtikas ražošanas posmi: izejvielu un gala produktu uzglabāšanas noteikumi, produktu gatavošanas receptes un veidi, kā šīs receptes tiek izmantotas ražošanā, jāpārzina, iepakojamie materiāli un to ietekme uz produkta uzglabāšanu. Viņa pienākums un tiesības ir izdomāt un ieteikt risinājumus, kas nepieciešami lai uzlabotu produktu kvalitāti, lai ātrāk, labāk un lētāk šo produktu uzņēmums varētu izgatavot.

Pārtikas kvalitātes speciālists uzņēmumā izveido kvalitātes un nekaitīguma nodrošināšanas sistēmu, proti, īpašu, precīzi aprakstītu noteiktu darbību veikšanas un nepārtrauktas kontroles sistēmu, kas nodrošina nemainīgu un vienādu visu produktu kvalitāti ilgstošā laika posmā. Šī sistēma nosaka gan to, kā katrā darba vietā jārikojas strādniekam, gan to, kurš darbinieks, kurā ražošanas procesa vietā un laikā veic izejvielu, starpproduktu kvalitātes un noteikto procedūru ievērošanas kontroli. Pārtikas kvalitātes speciālists nodarbojas ar tās nepārtrauktu pilnveidošanu un uzlabošanu, kā arī kontrolē tās ievērošanu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Pārtikas kvalitātes speciālists darbā lieto ķīmijas un mikrobioloģijas laboratoriju iekārtas un traukus, analītiskos svarus, mufeļkrāsnis, žāvējamus skapjus. Dokumentācijas sagatavošanai nepieciešama datortehnika un biroja aprīkojums, piemēram, printeris, kopēšanas iekārta.

DARBA APSTĀKĻI Pārtikas kvalitātes speciālists strādā dažādu pārtikas produktu ražošanas un pārstrādes uzņēmumu laboratorijās, kas aprīkotas atbilstoši darba drošības prasībām. Pārtikas kvalitātes speciālists strādā pārtikas produktu ražošanas vai pārstrādes uzņēmuma laboratorijā astoņu stundu darba dienu. Ja viņš strādā privātā laboratorijā, tad, iespējams, jāstrādā tik ilgi, līdz analīzes ir pabeigtas.

DARBA IESPĒJAS Pārtikas kvalitātes speciālists var strādāt dažādu pārtikas produktu ražošanas un pārstrādes uzņēmumu laboratorijās, kā arī Pārtikas un veterinārā dienesta struktūrās, citās valsts kontroles iestādēs.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība pārtikas produktu kvalitātes kontrolē. Mācību ilgums – 3 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga pārtikas kvalitātes speciālista profesijā ir 500–800 latu. Privātās struktūrās atalgojums var būt arī lielāks un ir atkarīgs no paveiktā darba apjoma un iestādes vai uzņēmuma politikas un motivācijas rūpētības par darbiniekiem.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Produkcijas kvalitātes inspektors 3153 04

Produkcijas drošuma inspektors 3153 03

Kvalitātes konsultants 3153 05

Pārtikas produktu kvalitātes inspektora palīgs 3153 06

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai esi padomājis par to, ka būtiski ne tikai gluži vienkārši paēst, bet arī lietot uzturā veselīgus produktus? Vai tev interesē jautājumi, kas saistīti ar drošu un nekaitīgu pārtiku? Vai vēlies uzzināt, kas nodrošina šādus pārtikas produktus, to ražošanu un tirdzniecību un kā var pārbaudīt, vai pārtikas produkti ir kvalitatīvi?

Pārtikas kvalitātes speciālistam svarīgas ir organizatora dotības, prasme strādāt ar cilvēkiem, kā arī radoša pieeja risinājumu meklēšanā. Vari pārbaudīt, kā tev izdodas pieņemt lēmumus nestandarta situācijās, cik atjautīgs un izlēmīgs esi tādos brīžos.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem priekšmetiem kā dabaszinības, ķīmija, veselības mācība, informātika un svešvaloda.

ZIVJU APSTRĀDĀTĀJS

KODS 6153 01

DARBA SATURS Zivju apstrādātājs meistara vadībā veic zivju pirmapstrādi, mazgāšanu un tīrīšanu, zivju šķirošanu, zivju ķidāšanu un citas ar zivju pirmapstrādi saistītas operācijas, piemēram, sagatavo zivis sāļīšanai un kūpināšanai, proti, saver tās uz iesmiem vai sakārto konservu kārbās. Viņš izprot veicamā darba mērķi un zina, kāpēc zivis katrā konkrētajā gadījumā ir jāapstrādā tieši tā. Zivju apstrādātājs ievēro personīgo higiēnu, darba drošību ražošanas iecirknī, pārzina sanitārijas un higiēnas noteikumu ievērošanu ražotnē, prot darboties ar iecirknī esošām iekārtām un instrumentiem. Viņš māk strādāt kolektīvā, sadarbojoties ar citiem kolēģiem, kas ir svarīgi nepārtrauktas darbību ķēdes nodrošināšanai.

Zivju apstrādātājs var strādāt arī uz zvejas kuģiem, tad viņa pienākumos ietilpst nozvejoto zivju sagatavošana atvēršanai un saldēšanai. Strādājot uz zvejas kuģiem, zivju apstrādātājam var būt arī specifiski darba uzdevumi, ko uzdod zvejas kuģa kapteinis, piemēram, zvejas tīklu sagatavošana, zivju izkraušana no tīkliem.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Zivju apstrādātāja funkciju veikšanai lietojamie instrumenti ir atkarīgi no uzņēmuma tehnoloģiskās modernizācijas pakāpes: var izmantot gan nažus, koka dēliņus un ratiņus, gan zivju griezējus un transportieri.

DARBA APSTĀKĻI Ņemot vērā, ka zivju apstrādātājs veic gan zivju mazgāšanu, gan šķirošanu, gan ķidāšanu, bet šiem procesiem ir raksturīgs liels ūdens patēriņš, jāreķinās, ka grīdas ir mitras un relatīvais mitrums telpā ir paaugstināts.

Zivju apstrādātājs strādā pēc iepriekš saskaņota darba grafika astoņu līdz divpadsmit stundu darba dienu, var būt arī maiņu darbs.

Zivju apstrādātājam, strādājot uz zvejas kuģiem, darbs ir jāveic ārā, dažādos gadalaikos un laika apstākļos, bet darba laika nosacījumi tiek ierakstīti katra darbinieka darba līgumā.

DARBA IESPĒJAS Zivju apstrādātājs var strādāt zivju pārstrādes uzņēmumos, kā arī uz zvejas kuģiem, kur viņš zvejniekiem palīdz sagatavot zivis pārstrādei, veikt zivju uzglabāšanu ledū.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Īpašas kvalifikācijas prasības zivju apstrādātājam netiek izvirzītas, viņam var būt vidējā izglītībā, profesionālā vidējā izglītība vai arodizglītība pārtikas produktu tehnoloģijā.

Ja zivju apstrādātājam nav profesionālās izglītības, tad viņš apmācību šajā arodā iziet darba vietā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga zivju apstrādātāja profesijā ir 250–300 latu. Atalgojums ir atkarīgs no zivju pārstrādes uzņēmuma finansiālās situācijas, zivju produkta noieta.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Zivju kulinārs 7411 12

Pārtikas un tiem radniecīgo produktu pārstrādes operatori 827

Zivju apstrādes operators 6153 01

Saldēšanas operators 8271 04

Zivju sagatavotājs 7411 02

Sālitājs 7411 04

Zivju kūpinātājs 7411 11

Zivju griezējs 7411 05

Konservētājs 7411 09

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tu pazīsti zivis, vai zini, kādas zivis Latvijā iespējams noķert un kā zveju organizē liela zvejas kuģa komanda? Vai esi sapņojis par to, ka kādreiz kopā ar īstiem “jūras vilkiem” varētu doties zvejā okeānā? Vai zini arī, kāpēc zivis ir jālieto uzturā? Bet varbūt nemaz nav tik vienkārši nodrošināt nozvejoto zivju kvalitāti un nogādāt tās krastā svaigas? Zivju apstrādātāja iemaņu apgūšana ir pats sākums zivju pārstrādes speciālista karjerā.

Zivju apstrādātājam būtiska spēja strādāt kolektīvā, līdz ar to vajadzīgas labas komunikācijas prasmes, kuras palīdzēs attīstīt saskarsmes psiholoģija.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem priekšmetiem kā bioloģija un ķīmija.

ZIVJU KULINĀRS

KODS 7411 12

DARBA SATURS Zivju kulinārs meistara vai tehnologa vadībā gatavo zivju kulinārijas izstrādājumus. Viņš spēj sagatavot zivju kulinārijas izstrādājumus pēc uzņēmumā izstrādātām tehnoloģijām un receptūrām.

Zivju kulinārs ražošanas ceļā izvērtē izejvielu kvalitāti, sagatavo zivis izstrādājumu ražošanai, saskaņā ar konkrēto receptūru izvēlas nepieciešamās izejvielas, garšvielas, nosver visu, lai būtu ievērots stingri noteiktais daudzums. Zivju kulinārs māc pagatavot arī marinādes, dažādas mērces. Viņš rūpīgi ievēro un fiksē tehnoloģisko režīmu, piemēram, temperatūru, laiku. Viņš arī degustē pagatavotos produktus, piedalās jaunu sortimenta (izstrādājumu klāsta) vienību radīšanā. Zivju kulinārs var arī iepakot un marķēt (iezīmēt izstrādājumu ar firmas zīmi jeb zīmolu) gatavos izstrādājumus un noformēt realizējamās produkcijas pavadzīmes.

Ja zivju kulinārs strādā tirdzniecības uzņēmumā, tad viņš konsultē pircēju, sniedzot tam informāciju, no kā produkts sastāv un kādā veidā to var lietot uzturā. Pēc vajadzības izmanto dažādas palīgierīces, lai, atkarībā no pircēja vēlmēm, sagrieztu, nosvērtu, sasaiņotu kulinārijas izstrādājumus.

Lai nodrošinātu izgatavojamo kulinārijas izstrādājumu atbilstību drošas un kvalitatīvas pārtikas prasībām, zivju kulinārs ievēro personīgo higiēnu, darba drošību ražošanas iecirknī, pārziņa sanitārijas un higiēnas noteikumu ievērošanu ražotnē.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI /APRĪKOJUMS Zivju kulinārs darbā lieto virtuves aprīkojumā ietilpstošus instrumentus, piemēram, nažus, svarus, katlus, toverus, karotes, maisītājus.

DARBA APSTĀKĻI Zivju kulinārs strādā ceļā, pārtikas produktu ražošanas un/vai tirdzniecības telpās. Viņam ir astoņu stundu darba diena pēc iepriekš saskaņota darba grafika, mēdz būt darbs maiņās.

DARBA IESPĒJAS Zivju kulinārs var strādāt zivju pārstrādes uzņēmumā, tirdzniecības uzņēmumā zivju stendā, var gatavot zivju kulinārijas izstrādājumus tirdzniecības vietas virtuvē.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Īpašas kvalifikācijas prasības zivju kulināram netiek izvirzītas, viņš var strādāt ar vidējo izglītību, profesionālo vidējo izglītību vai arodizglītību pārtikas produktu tehnoloģijā.

Ja zivju kulināram nav profesionālā izglītība, tad viņu šajā arodā apmāca darba vietā.

Ar iegūto profesionālo vidējo izglītību vai arodizglītību zivju kulinārs var strādāt arī gaļas pārstrādes uzņēmumā vai augļu un dārzeņu pārstrādes uzņēmumā līdzīgā arodā, piemēram, par gaļas kulināru.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga zivju kulināra profesijā ir 250–300 latu. Atalgojums ir atkarīgs no zivju pārstrādes uzņēmuma finansiālās situācijas, zivju produkta noieta.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Zivju apstrādātājs 6153 01

Zivju apstrādes operators 6153 02

Konservēšanas operators 8271 01

Zivju izstrādājumu ražošanas operators 8271 03

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai esi mēģinājis mājās pagatavot zivi, pievienojot dažādas garšvielas, majonēzi vai eksotisku mērci? Šādas eksperimentēšanas iemaņas būs derīgas labu ēdiena gatavošanas prasmju attīstīšanā, kas savukārt lieti noderēs, ja vēlies kļūt profesionāls zivju kulinārs.

Tā kā zivju kulināra darbs norit kolektīvā, viņam būtiskas labas komunikācijas prasmes, kuras palīdzēs attīstīt saskarsmes psiholoģija.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem priekšmetiem kā bioloģija, ķīmija un mājsaimniecība.

MAIZNIEKS

KODS 7412 01

DARBA SATURS Maiznieks cep maizi un dažādus maizes izstrādājumus, piemēram, raušus, smalkmaizītes, barankas.

Maiznieks var strādāt lielos maizes cepšanas uzņēmumos, kā arī nelielās individuālās maizes ceptuvēs. No tā, cik lielā uzņēmumā maiznieks strādā, atkarīgi viņa tiešie darba pienākumi.

No darba vadītāja vai tehnologa maiznieks saņem darba uzdevumu – cik daudz un pēc kādas receptūras maize jāgatavo. Maiznieks atbilstoši receptei sagatavo, nosver visas nepieciešamās izejvielas un saber tās mīklas mīcāmajos katlos. Šajos katlos mīkla tiek mehāniski samīcīta. Tad maiznieks novieto mīklas vannas raudzēšanai siltumā. Kad mīkla uzrūgusi, viņš to sadala noteiktās daļās pēc svara. Dalīšana var būt automātiska, ar speciālām iekārtām vai arī to var darīt ar rokām. Maiznieks katru kukulīti veido atbilstoši noteiktām prasībām. Ja tā ir kāda ipaša sortimenta maize, tad šis darba operācijas laikā maiznieks veic nepieciešamo apdari – pārkaisa mīklas izstrādājumu ar riekstiem, ķimenēm vai magonēm, ar otu pārklāj katru kukulīti ar olas maisījumu, veido ornamentālos iegriezumus vai tādus, kas domāti, lai maize cepšanas procesā neplīstu. Ja ir paredzēts ražot maizi ar speciālu pildījumu, tad maiznieks šo pildījumu sagatavo atsevišķi un, formējot maizes kukulīti, to ievieto mīklā atbilstoši noteiktām prasībām. Katru sagatavoto kukulīti maiznieks liek uz cepamās pannas, vēlreiz uzraudzē, tad iebida cepamajā krāsnī.

Izcepto maizi maiznieks sagatavo nosūtīšanai uz pārdošanas vietām – saliek kastēs, katru kukuli ietin speciālā pārtikas plēvē, ieliek speciālā papīra iepakojumā vai izmanto vakuuma saiņojuma tehnoloģiju.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Maiznieks darbā lieto dažādas mīklas izstrādājumu cepšanai paredzētas formas, nažus, mīklas ruļļus, miltu sietus. Viņš izmanto arī dažādu tehnisko aprīkojumu, piemēram, maizes krāsnis (ar malku kurināmas vai elektriskas), vakuuma

iesaiņošanas iekārtu, miklas mīcītāju, maizes griezēju, kā arī maizes pārvadājamās ratus un maizes pārvietošanas kastes. Maiznieks strādājot valkā darba tērpu – īpašu uzsvārci vai kombinezonu, matus apsedz ar cepuri vai lakatiņu. Strādājot pie cepamajām krāsnīm, maiznieks lieto karstumizturīgus darba cimds un priekšautus.

DARBA APSTĀKĻI Maiznieks strādā īpašā telpā – maizes ceptuvē. Lai pircēji vienmēr saņemtu svaigi ceptu maizi, maiznieka darbs tiek organizēts maiņās. Parasti tās ir astoņas darba stundas nakts vai rīta maiņā. Darbs saistīts ar krasām temperatūras maiņām. Pie cepamajām krāsnīm tā var būt ļoti augsta.

DARBA IESPĒJAS Maiznieks var strādāt lielākos vai mazākos privāttuzņēmumos un kā pašnodarbinātais, privāti slēdzot līgumus ar dažādiem veikaliem vai ēdināšanas iestādēm.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama arodizglītība maiznieka specialitātē. Mācību ilgums 3 gadi. Nepieciešamās profesionālās iemaņas var apgūt arī uz vietas darbavietā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga maiznieka profesijā ir 90–300 latu. Algas apmērs atkarīgs no darbavietas (lauku rajonos un lielpilsētās tas var atšķirties), kā arī no maiznieka profesionalitātes – daudzi maiznieki ar laiku iemānās strādāt ļoti ātri un izcept lielāku daudzumu maizes, līdz ar to viņu atalgojums ir lielāks, jo alga tiek rēķināta pēc padarītā darba.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Ēdināšanas pakalpojumu organizators 1225 05

Konditors 7412 02

Pavārs 5122 01

Kuģa pavārs 5122 03

Pavāra palīgs

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai interesējies par dažādām receptēm un ēdienu pagatavošanas veidiem? Vai pašcepta maize tev šķiet kas īpašs? Vai esi mēģinājis piedalīties maizes cepšanas procesā, vai tu to vēlētos?

Šajā profesijā būtiska ir patika gatavot ēdienu. Šīs iemaņas var trenēt mājās, izmēģinot dažādas receptes, varbūt pat pamēģinot izcept kādu maizes kukulīti. Maizes cepšana visos laikos bijusi ļoti cienijama un īpaša nodarbe, kurā jāiegulda ne tikai fizisks, bet arī garīgs spēks, tāpēc par labu nāks senas maizes cepšanas tradīciju un recepšu papētīšana.

Fizisku izturību un roku veiklību, kas svarīga maizniekam, veicinās dalība dažādās sporta aktivitātēs. Visatbilstošākie būtu tādi sporta veidi kā, piemēram, reslings, svarcelšana, rokas bumbas spēle.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā māsaimniecība, sports un veselības mācība.

KONDITORS

KODS 7412 02

DARBA SATURS Konditors cep un dekorē dažādus saldus un sāļos konditorejas izstrādājumus, piemēram, smalkmaizītes, kūkas, kūksus, ruletes, kliņģerus, pīrādziņus, picas, cepumus. Viņš gatavo arī saldumus, piemēram, konfektes vai augļus šokolādē.

Uzsākot darba maiņu, konditors iepazīstas ar gatavojamo izstrādājumu sarakstu, aprēķina nepieciešamās mīklas, krēma vai pildījuma daudzumu, nomēra vai nosver izejvielas.

Konditors sajauc gatavojamā izstrādājuma mīklas sastāvdaļas, samīca mīklu, sakul pildījuma masu. Pagaršojot mīklu vai pildījumu, konditors nosaka, kādas vēl sastāvdaļas nepieciešamas, un pievieno tās. Viņš izrullē mīklu vajadzīgajā biezumā. Lielos konditorejas uzņēmumos mīklu vai konditorejas masu konditors iepilda speciālās veidnēs automatizētā linijā, pieskata izstrādājumu izstrādes procesu un kontrolē tā kvalitāti. Mazākās konditorejās un maizes ceptuvēs viņš konditorejas izstrādājumu formu veido ar rokām, saritinot vai izlokot mīklu, iegūst, piemēram, zieda, gliemeža, lentes, mēness formas izstrādājumus un, ja nepieciešams, iestrādā mīklā pildījumu. Tad atkarībā no konkrētā izstrādājuma veida viņš vai nu uzraudzē produktu, vai apsmērē ar eļļu, ūdeni, olu un liek cepties krāsnī. Izcepto izstrādājumu konditors papildina ar citām sastāvdaļām: uzklāj glazūru, ar speciāliem konditorejas piederumiem (piemēram, krēma turzām) iepilda pildījuma saldo vai sāļo masu, smērē starp kūku vai toršu kārtām krēmu.

Lai izgreznotu vai izdekorētu mīklas izstrādājumus, tortes un kūkas, konditors tos rotā ar krēma vai marcipāna veidojumiem, kā arī riekstiem un augļiem. Dažkārt konditors pēc īpaša pasūtījuma gatavo vairākstāvu un vairāku kilogramu smagas tortes. Pēc pasūtītāja vēlmēs viņš var izveidot tortei dažādus rotājumus – gan kā logotipu vai uzrakstus, gan arī kā figūriņas vai ornamentus. Visām tortes sastāvdaļām un rotājumiem gan jābūt ēdamiem. Nereti šos pasūtījumus konditors pats arī pieņem, ar pasūtītāju pārrunājot izstrādājuma dizainu, vēlamās garšas un sastāva īpašības.

Konditorejas fabrikās, kur ražo konfektes, konditori uzmana automatizēto liniju darbu, gatavo

konfekšu masu: vāra cukura, krēma un citus sirupus, sajauc tos ar dažādām sastāvdaļām garšas mainīšanai, pārbauda masas gatavību, sagatavo pildījumu, kā arī veido šokolādes izstrādājumus, glazē un dekorē tos.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Konditors darbā izmanto dažādu lielumu bļodas, katlus, karotes, nažus, virtuves dēļišus, sulu spiedes, putojamās slotiņas, putotājus, maisītājus, smalcinātājus, rives, maisāmās iekārtas, miklas rulli, smērējamo nazi, konditorejas maisiņu ar dažādiem uzgaļiem, cepumu, groziņu, kēksu, suflē formas, pannas, paplātes, servējamos traukus. Konditors darbā lieto arī cepeškrāsnis, konvekcijas krāsnis, plītis, ledusskapī, saldētavu. Konditorejas fabrikās konditors strādā pie ražošanas līnijas. Konditors valkā speciālu darba tērpu, slēgtus apavus ar zemu papēdi un neslidošu zoli, galvassegu.

DARBA APSTĀKĻI Konditors strādā konditorejas izstrādājumu gatavošanas telpās vai ražošanas cehā. Konditors strādā astoņu stundu darba dienu, bet darba režīms var būt dažāds – maiņās pēc iepriekš noteikta grafika, arī naktis un brīvdienās. Telpās, kur cep konditorejas izstrādājumus, bieži ir paaugstināta temperatūra, savukārt krēma cehā ir vēss. Konditora darba telpas vienmēr ir arī dažādu garšvielu un gatavo konditorejas izstrādājumu smaržas piesātinātas. Strādājot lielās konditorejas ražotnēs pie automatizētajām ražošanas līnijām, darbs saistīts ar paaugstinātu trokšņa līmeni.

DARBA IESPĒJAS Konditors var strādāt restorānos, kafējnicās vai konditorejās, konditorejas izstrādājumu ražotnēs vai kā pašnodarbinātais.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama arodizglītība konditora specialitātē (mācību ilgums 1–3 gadi). Konditora darbā nepieciešamās zināšanas un iemaņas var apgūt arī īpašos profesionālosursos.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga konditora profesijā ir 120–350 latu. Atalgojums atkarīgs no strādājošā profesionalitātes un darbavietas.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Maiznieks 7412 01

Pavārs 5122 01

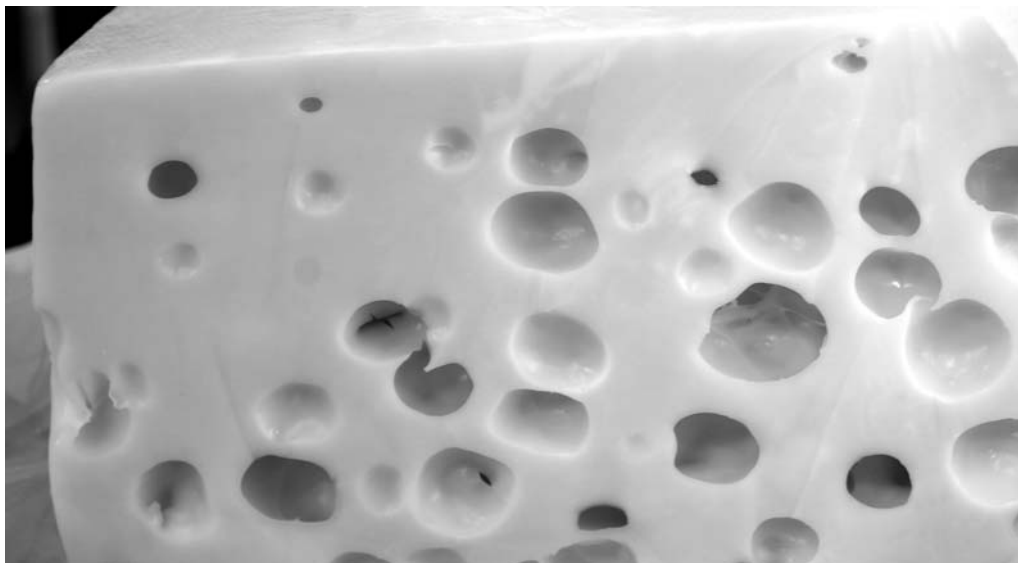
Pārtikas un dzērienu tehnologs 2146 10

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patik iepriecināt draugus un ģimenes locekļus ar paša gatavotu maltīti? Vai esi pats mēģinājis vai kādam palīdzējis cept tortes, smalkmaizītes? Vai labprāt meklē un izmēģini jaunas receptes? Vai tev pietiktu pacietības ēdienu gatavot vairākkārt, līdz iegūta vēlāmā garša un/vai izskats?

Šajā profesijā svarīgi ir attīstīt labu garšas izjūtu, izpratni par to, ar kādu produktu kombinācijām var panākt dažādas garšas nianšes. Šo māku var veicināt regulāra maltiņu un cienastu gatavošana – dažādu garšu kombināciju izmēģināšana.

Konditora darbā būtiskas ir veikas rokas, precizitāte darba izpildē, ko var attīstīt, piemēram, līmējot kolāžas, liekot stikla vai keramikas mozaikas, adot, tamborējot, izpildot sikus sadzīves tehnikas remontdarbus. Savukārt šajā profesijā svarīgo radošumu, krāsu un kompozīcijas izjūtu veicinās zīmēšana un gleznošana. Noderēs arī fiziskā izturība, ko var izkopt sporta nodarbibās, kā arī īstenojot fiziski aktīvu dzīvesveidu.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā mājsaimniecība, vizuālā māksla, veselības mācība un sports.

SIERA MEISTARS

KODS 7413 02

DARBA SATURS Siera meistars atbild par siera ražošanas procesa norisi un kvalitatīva produkta nodrošināšanu patērētājiem. Viņš nosaka darba pienākumus, uzdod darbiniekiem veikt konkrētus uzdevumus, vada un kontrolē darba izpildi siera ražošanas iecirknī. Viņš seko piena kā izejvielas kvalitātei un izvērtē tā piemērotību siera ražošanai, lemj par pārtikas piedevu vai ražošanas palīg līdzekļu pievienošanu pienam atkarībā no piena kvalitātes. Siera meistars pārzina likumdošanas prasības attiecībā uz piena produktiem, kā arī siera ražošanas tehnoloģiskās iekārtas, to uzbūvi un darbības principus.

Siera meistars pārrauga piena pirmapstrādes procesu, uzmana piena pastēzības temperatūru, koriģē to pēc nepieciešamības. Viņš seko arī piena atdzesēšanas temperatūrai pirms recināšanas un pats pievieno recināšanas līdzekļus vai kontrolē to pievienošanu nepieciešamajā daudzumā un secībā. Siera meistars pārzina speciālu ieraugu un recināšanas fermentu klāstu produkta ražošanai, pieņem lēmumu par konkrētu ieraugu un recināšanas fermentu izmantošanu. Viņš uzrauga piena recināšanas procesu, pārbauda iegūtā recekļa kvalitāti un lemj par tā apstrādes uzsākšanu, kontrolē sūkļu skābuma pieauguma tempu.

Siera meistars kontrolē spiedienu siera presēšanas laikā. Viņš seko arī sāļuma kvalitātei, sāļuma temperatūrai, blīvumam un skābumam, koriģē šos parametrus, uzmana siera sāļšanas procesu. Siera meistars uzrauga tālāko siera nogatavināšanas procesu. Viņš kontrolē siera nogatavināšanas kameras temperatūru un relatīvo mitrumu, siera apgrozības periodiskumu, vērtē gatavināmā siera kvalitāti: izskatu, garšu, smaržu, acojumu (gaisa caurumu sierā lielumu un skaitu) un konsistenci. Siera meistars atbild par sanitārijas un higiēnas noteikumu ievērošanu ražotnē.

Siera meistars veic izejvielas un gatavā produkta uzskaiti, izstrādā normas un tehnoloģijas gan jaunu siera šķirņu ražošanai, gan jau esošo siera šķirņu uzlabošanai. Viņš organizē gatavā siera degustāciju. Siera meistars arī risina jautājumus par ražošanas brāķi, gan mēģinot ieviest korekcijas

siera ražošanas procesā, gan pārtikas piedevu lietojumā. Siera meistars veic arī praktikantu un strādājošo apmācību.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Siera meistars darbā lieto svarus, lai svērtu piena recināšanas līdzekļus; termometru, pH-metru jeb skābuma mēritāju, blīvuma mēritāju; strādā ar ražošanas dokumentāciju, datoru un printeri.

DARBA APSTĀKĻI Siera meistars strādā ražošanas telpās, kur var būt paaugstināts mitrums. Atsevišķi darba uzdevumi ir jāveic siera nogatavināšanas telpā, kur temperatūra ir +8 līdz +12°C, atkarībā no ražotā siera veida. Gatavā siera noliktavā temperatūra ir +4 līdz +6°C.

Siera meistars strādā pēc iepriekš saskaņota darba grafika, astoņu līdz divpadsmit stundu darba dienu, atkarībā no darba apjoma (ražotās produkcijas daudzuma).

DARBA IESPĒJAS Siera meistars var strādāt piena pārstrādes uzņēmumos, kas nodarbojas ar siera ražošanu, var veikt arī piena produktu meistara vai tehnologa pienākumus ražotnēs, kur sieru negatavo. Viņš var strādāt arī siera uzglabāšanas saldētavās kā eksperts, kas seko siera kvalitātei tā uzglabāšanas laikā. Siera meistars var darboties uzņēmumos, kas importē sieru. Viņš var strādāt arī pārtikas kontroles institūcijās, piemēram, piena kontroles laboratorijās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība, 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība vai augstākā izglītība pārtikas produktu tehnoloģijā ar specializāciju piena pārstrādē. Mācību ilgums 3–5 gadi.

Ar iegūto izglītību siera meistars var strādāt arī citos pārtikas produktu ražošanas uzņēmumos.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga siera meistara profesijā ir 400–500 latu. Atalgojums atkarīgs no piena pārstrādes uzņēmuma politikas un motivācijas rūpēties par darbiniekiem.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Pārtikas un dzērienu tehnologs 2146 10

Pārtikas produktu pārstrādes speciālists 3119 25

Pārtikas uzņēmumu ražošanas tehniķis 3119 21

Pārtikas produktu un dzērienu degustētājs 7415

Piena produktu meistars 7413 03

Piena produktu pārstrādātājs 7413 05

Piena produktu ražotājs 7413

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai esi iemācījies atšķirt siera šķirnes un kvalitāti pēc konkrētā siera gabala struktūras? Vai tev ir vēlēšanās uzzināt, kā var panākt to, ka vienas šķirnes sieram ir mazi caurumiņi, bet citas šķirnes sieram lieli caurumi? Iedziļināšanās noslēpumainajā siera ražošanas pasaulē var pavērt plašas karjeras iespējas, jo šajā jomā iespējams izpausties arī radoši un izveidot jaunas siera šķirnes.

Siera meistaram ir nepieciešamas tādas īpašības kā precizitāte, pacietība, kārtības izjūta, taču vajadzīgas arī labas komunikācijas spējas, jo siera ražošana ir komandas darbs, un tieši meistars ir šīs komandas līderis ar spēju uzņemties atbildību. Šīs mākas vari attīstīt, veicot savus ikdienas darbus.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā bioloģija, ķīmija, matemātika un informātika.

AUGĻU UN DĀRZEŅU KONSERVĒTĀJS

KODS 7414 01 (7414 05)

DARBA SATURS Augļu un dārzeņu konservu konservētājs izgatavo ogu un augļu kompotus, sulas, dārzeņu salātus un marinētu dārzeņu konservus.

Konservēšanas procesu veido vairākas darbības, katrs augļu un dārzeņu konservētājs specializējas kādā konkrētā darbībā, tomēr ikviens no viņiem prot visas darba operācijas, lai vajadzības gadījumā varētu cits citu aizstāt.

No augļu un dārzeņu glabātavas ar transportieri vai ar pārvedamiem ratiņiem pārstrādājamo produkciju nogādā pirmapstrādes iecirknī. Šeit strādājošie to mazgā un, ja ir vajadzīgs, notīra, piemēram, bietēm saknes un lakstu pārpalikumus nogriež ar nazi. Lielos ražošanas uzņēmumos katras darba operācijas izpildes organizācija ir atkarīga no ražošanas ceha tehniskā nodrošinājuma, savukārt mazos ražošanas uzņēmumos vairāk tiek izmantots roku darbs.

Notīrīto produkciju augļu un dārzeņu konservētājs novieto uz transportiera un izlasa augļus un dārzeņus, kuri neatbilst standarta prasībām. Pa transportiera lenti pārstrādājamā produkcija nonāk pildīšanas iecirknī. Tīrās, sagatavotās stikla burkās augļu un dārzeņu konservēšanas operatori papildina konservējamo produkciju – atbilstoši sagatavotus augļus un dārzeņus.

Burku mazgāšana ir atsevišķa darba operācija, kuru var veikt mehāniski vai arī ar rokām. Piemēram, viens augļu un dārzeņu konservētājs mazgāšanai paredzētās stikla burkas liek uz transportiera lentes, kura slid caur mazgājamo mašīnu. Otra dārzeņu konservētāja uzdevums ir burkas no mazgāšanas līnijas noņemt, pārbaudīt to tīrību, vispārējo stāvokli (piemēram, vai nav ieplaisājušas) un pārlikt uz ražošanas konveijera.

Burkās automatizēti ielej marinādi, kas piešķir konserviem noteiktas garšas īpašības. Marinādi vāra augļu un dārzeņu konservēšanas operators, kurš ir specializējies tieši šīs operācijas veikšanai. Viņam precīzi jāievēro marinādes sagatavošanas receptūra.

Visi sagatavotie konservi tiek karsēti augstspiediena katlos. Šī sterilizācijas operācija prasa īpaši uzmanīgu un precīzu ražošanas režīmu ievērošanu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Augļu un dārzeņu konservētājs darbā lieto dažādas iekārtas dārzeņu mazgāšanai, smalcināšanai, apstrādei, kā arī augstspiediena iekārtas – pasterizatorus un autoklāvus.

DARBA APSTĀKĻI Augļu un dārzeņu konservētājs strādā augļu un dārzeņu apstrādes cehā, astoņu stundu darba dienu. Augļu un dārzeņu nogatavošanās sezonas laikā iespējams darbs maiņās.

Augļu un dārzeņu apstrādes procesā augļu un dārzeņu konservētājs lieto darba apģērbus un galvassegu, gumijas priekšautu, gumijas zābakus. Tie augļu un dārzeņu konservētāji, kuri gatavo marinādes, lieto aizsargbrilles, savukārt, strādājot pie autoklāva, nepieciešami ausu aizbāžņi vai austiņas dzirdes saudzēšanai.

DARBA IESPĒJAS Augļu un dārzeņu konservētājs var strādāt pārtikas pārstrādes ražotnē, cehā, kas var būt arī privātzņēmums.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Īpašas kvalifikācijas prasības augļu un dārzeņu konservētājam netiek izvirzītas, viņš var strādāt ar vidējo izglītību, profesionālās vidējo izglītības vai arodizglītību pārtikas produktu tehnoloģijā. Ja augļu un dārzeņu konservētājam nav profesionālās izglītības, tad viņu šajā arodā apmāca darba vietā.

Ar iegūto profesionālo vidējo izglītību vai arodizglītību augļu un dārzeņu konservētājs var strādāt arī gaļas vai zivju pārstrādes uzņēmumā līdzīgā arodā, piemēram, par gaļas kulināru.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga augļu un dārzeņu konservētāja profesijā ir 230–290 latu.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Zivju apstrādātājs 6153 01

Zivju kulinārs 7411 12

Pārtikas un tiem radniecīgu produktu pārstrādes operators 827

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk gatavot? Vai šķiet aizraujoši izmēģināt dažādas ēdienu receptes? Vai tev sagādā prieku redzēt ātru sava darba rezultātu?

Dārzeņu konservētāja profesijā būtiska ir spēja strādāt komandā, darot to precīzi un iekļaujoties noteiktā darba ritmā. Lai trenētu savas iemaņas strādāt komandā, esi aktīvs komandu sporta spēlēs, dažādos klases pasākumos, grupu darbā mācību procesa laikā. Veicini roku veiklību un precizitāti adot, tamborējot, nodarbojoties ar kokgriešanu, kaut ko meistarējot.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā ķīmija, bioloģija un mājsaimniecība.

GAĻAS PRODUKTU RAŽOŠANAS MEISTARS

KODS 7411 15

DARBA SATURS Gaļas produktu ražošanas meistars vada un kontrolē darba izpildi gaļas produktu ražošanas iecirknī, atbild par kvalitatīvu produktu sagatavošanu un jaunu produkcijas veidu ieviešanu ražošanā. Viņš arī nosaka darba pienākumus, uzdod darbiniekiem konkrētus uzdevumus, strādā ar ražošanas dokumentāciju.

Gaļas produktu ražošanas meistars pārzina likumdošanas prasības gaļas un gaļas produktu kvalitātei. Tāpat viņš pārzina izejvielu klāstu, lemj par izejvielu izmantošanu konkrētu gaļas produktu ražošanā. Viņš ir tiesīgs veikt izmaiņas produktu ražošanā, ja mainās kāda no sastāvdaļām.

Gaļas produktu ražošanas meistars ražošanas procesu uzrauga saskaņā ar uzņēmumā apstiprinātām tehnoloģijām un receptūrām, pats piedalās normu un tehnoloģiju izstrādē, seko tehnoloģiskā režīma ievērošanai, piemēram, kontrolē, kā tiek ievērota temperatūra un laiks, izvērtē iegūtās produkcijas kvalitāti. Viņš atbild par sanitārijas un higiēnas noteikumu ievērošanu ražotnē.

Gaļas produktu ražošanas meistars veic izejvielu un gatavo produktu uzskaiti, pārzina ražošanas iekārtu darbību un to ekspluatācijas noteikumus.

Darba procesā gaļas produktu ražošanas meistars apmāca uzņēmuma jaunus darbiniekus un praktikantus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Gaļas produktu ražošanas meistars darbā lieto svarus (lai svērtu, piemēram, ražojamā izstrādājuma sastāvdaļas), termometru, kā arī datoru un printeri, jo viņš strādā ar ražošanas dokumentāciju.

DARBA APSTĀKĻI Gaļas produktu ražošanas meistars parasti strādā ražošanas telpās, kur tiek nodrošināta tehnoloģijas prasībām atbilstoša temperatūra, bet var būt paaugstināts mitrums, slapja grīda.

Gaļas produktu ražošanas meistars strādā pēc iepriekš saskaņota darba grafika astoņas līdz divpadsmit stundas dienā.

DARBA IESPĒJAS Gaļas produktu ražošanas meistars var strādāt gaļas pārstrādes uzņēmumos, kautuvēs, var veikt arī pārtikas tehnologa pienākumus šajās ražotnēs, tāpat var būt pieprasīts pārtikas kontroles institūcijās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība vai 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība, vai arī augstākā izglītība pārtikas produktu tehnoloģijā ar specializāciju gaļas pārstrādē. Mācību ilgums 3–5 gadi.

Ar iegūto izglītību var strādāt ne tikai gaļas produktu ražošanas, bet arī citu veidu pārtikas produktu ražošanas uzņēmumos.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga gaļas produktu ražošanas meistara profesijā ir 500–800 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Pārtikas un dzērienu tehnologs 2146 10

Pārtikas produktu pārstrādes speciālists 3119 25

Pārtikas uzņēmumu ražošanas tehniķis 3119 21

Pārtikas produktu un dzērienu degustētājs 7415

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN?

Vai esi tikai gardēdis, vai arī tevi interesē, kā pagatavots atpūtas brīdī zaļumos ceptais aromātiskais šašliks? Vai tev ir gribējies zināt, kāpēc veikala plauktā redzamus āreji līdzīgus gaļas izstrādājumus tomēr sauc tik atšķirīgi, piemēram, dūmdesa, servelāde, salami?

Uz pārtikas ražošanu vari paraudzīties ne tikai no ziņkārīga patērētāja viedokļa, bet arī kā drošas un kvalitatīvas pārtikas ražotājs. Notiekošās izmaiņas pārtikas patēriņā (aizvien svarīgāka kļūst ne tikai izsalkuma remdēšana, bet arī veselības uzturēšana, mūža paildzināšana, iecienīti ātri pagatavojami produkti) prasa pārvērtības pārtikas produktu ražošanā. Šajā nozarē iespējams īstenot radošas idejas, piemēram, izdomāt jaunas receptes, efektīvākus produkcijas izgatavošanas paņēmienus.

Katram meistaram ir svarīgas arī labas komunikācijas spējas, jo jānodod zināšanas citiem. Pievērs uzmanību tam, vai tev labāk patīk darboties individuāli vai arī tu spēj strādāt komandā, turklāt uzņemties tajā līdera lomu.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem priekšmetiem kā ķīmija, bioloģija, matemātika, mājturība un psiholoģija.

PĀRTIKAS UN TIEM RADniecĪGU PRODUKTU PĀRSTRĀDES OPERATORS

KODS 827

DARBA SATURS Pārtikas un tiem radniecīgu produktu pārstrādes operators strādā ar pārtikas produktu ražotnēs esošajām iekārtām un instrumentiem. Viņš prot iekārtu salikt, sagatavot to darbam un strādāt ar to. Pārtikas un tiem radniecīgu produktu pārstrādes operators labi pārzina darba drošības noteikumus, strādājot ar iekārtu, un prot uzturēt kārtībā darba vietu, kur atrodas iekārta.

Pildīšanas, šķirošanas un fasēšanas iekārtas lieto katrā pārtikas rūpniecības nozarē. Pildīšanas operators uzrauga, lai viņa pārraudzībā esošā iekārta iepildītu tetrapakā, polietilēna vai stikla pudelē vajadzīgo produktu noteiktā daudzumā. Viņš raugās, lai stikla pudelē, polietilēna pudelē vai tetrapakā precīzi un laikus iepildītu produktu vajadzīgajā tilpumā, līmenī un svarā. Viņš seko, lai pildīšanas tvertne vienmēr būtu pildāmais produkts. Pildīšanas operators seko spiediena izmaiņām, jo pildīšana var notikt, pastāvot atmosfēras spiedienam, vai arī vakuumā, kā arī pie paaugstināta spiediena. Viņš uzmana produkta temperatūru, jo produktu var izliet karstā veidā vai aukstā veidā. Pildīšanas iekārta, kas pilda produktu pudelēs, parasti ir saistīta ar aizvākošanas iekārtu, tāpēc pildīšanas operators kontrolē arī aizvākošanu.

Šķirošanas operators šķiro apstrādāšanai vai fasēšanai paredzētos pārtikas produktus, lai tie atbilstu ražošanas tehnoloģijā noteiktajām prasībām, piemēram, pēc to kvalitātes vai izmēra.

Fasēšanas operators uzmana fasēšanas procesu – lai prece pareizi tiktu ielikta fasējumā, lai kādā no fasējumiem neizpaliktu tajā ievietojamais produkts, lai netiktu safasēta brākēta prece, kā arī noņem no iekārtas precī, ja gadījumā fasējums izrādījies bojāts.

Pārtikas un tiem radniecīgu produktu pārstrādes operators, darbam sākoties, iekārtu ieslēdz un, darbam beidzoties, iekārtu izslēdz, apkopj un mazgā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Pārtikas un tiem radniecīgu produktu pārstrādes operatori darbā strādā ar dažādām iekārtām, kas nepieciešamas tehnoloģiskā procesa nodrošināšanai: iekārtas, kas ražo miltus, izspiež un veido mīklu maizes, cepumu un makaronu izgatavošanai; iekārtas, kas ražo sulu, eļļu, un iekārtas, kas termiski apstrādā, konservē vai saldē augļus un dārzeņus; iekārtas, kas sadala gaļu un zivis gabalos; iekārtas, kuras lieto gaļas un zivju konservēšanai; iekārtas, kas pasterizē pienu un krējumu un ražo iebiezināto pienu, sviestu, sieru un citus piena produktus; iekārtas, kas nepieciešamas cukura izgatavošanai; iekārtas, kas nepieciešamas limonādes, alus un vīna izgatavošanai.

DARBA APSTĀKĻI Pārtikas un tiem radniecīgu produktu pārstrādes operatora darbs norit noteiktā pārtikas produktu ražošanas posmā un saskaņā ar noteiktu darba grafiku, visbiežāk maiņās. Darba apstākļi pie iekārtas ir ļoti atšķirīgi: var būt silts, karsts, vēss un pat ļoti auksts.

DARBA IESPĒJAS Pārtikas un tiem radniecīgu produktu pārstrādes operators var strādāt visu veidu pārtikas ražošanas uzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība pārtikas produktu tehnoloģijā. Mācību ilgums – 3 gadi pēc pamatzglītības iegūšanas.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga pārtikas un tiem radniecīgu produktu pārstrādes operatora profesijā ir 250–300 latu.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Gaļas un zivju apstrādes iekārtu operators 8271

Piena produktu ražošanas iekārtu operators 8272

Graudu, garšvielu un tehnisko kultūru apstrādes iekārtu operators 8273

Maizes, baltmaizes un šokolādes izstrādājumu ražošanas iekārtu operators 8274

Augļu, dārzeņu un riekstu pārstrādes iekārtu operators 8275

Cukura ražošanas un rafinēšanas iekārtu operators 8276

Tējas, kafijas un kakao gatavošanas iekārtu operators 8277

Alus, vīna un citu dzērienu ražošanas iekārtu operators 8278

Tabakas produkcijas ražošanas iekārtu operators 8279

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk darboties ar dažādiem mehānismiem, saprast un uzlabot to darbību? Vai patīk vērot, kā mašīna precīzi sadala lielu gabalu mazos? Vai, piemēram, dzīvojot laukos, tev izraisa interesi vecāsmātes darbošanās ar piena mašīnu, tas, kā pienu sadala krējumā un liesā pienā, vai kā vecaistēvs, uzmeistarojis kūpinātavu, žāvē gaļu vai zivis? Vai, piedaloties ēdiena gatavošanas darbos, esi tas, kurš labprāt piesakās samalt gaļu, sarīvēt sieru, sagriezt burkānus? Tas viss, tikai lielākā mērogā, tiek realizēts pārtikas un tiem radniecīgu produktu pārstrādes operatora profesijā.

Pārtikas un tiem radniecīgu produktu pārstrādes operatora profesijā būtiska precizitāte un atbildības sajūta, ko vari trenēt, veicot iepriekšminētos, kā arī dažādus citus saimniecībā noderīgus darbus.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem priekšmetiem kā mājsaimniecība, matemātika un fizika.

ŪDENS TRANSPORTS

- kuģa kapteinis **332**
- ostas kapteinis **334**
- kuģu ekspluatācijas inženieris **336**
- kuģu mehāniķis **338**
- kuģu remontu tehnologs **340**
- kuģu ekspluatācijas speciālists **342**
- kuģu komandas un tām radniecīgas profesijas (matrozis) **344**

DZELZCEĻA TRANSPORTS

- dzelzceļa transporta inženieris **346**
- vagonu/remonta inženieris **348**
- dzelzceļa transporta automātikas telemehānikas un sakaru tehniķis **350**
- dzelzceļa transporta pārvadājumu organizācijas un kustības drošības tehniķis **352**
- sliežu ceļu/mašīnu un mehānismu regulētājs **354**
- sliežu ceļu defektoskopists **356**

GAISA TRANSPORTS

- pilots **360**
- aviācijas inženieris **362**
- gaisa kuģu tehniķis – avioniķis **364**
- gaisa kuģu tehniskais tehniķis **366**
- gaisa satiksmes vadības dispečers **368**

TRANSPORTS LOĢISTIKA

AUTOTRANSPORTS

- autotransporta inženieris **370**
- sauszemes motoru un mašīnu/mehānikas inženieris **372**
- autoservisa speciālists **374**
- automehāniķis **376**
- vieglo automobiļu, taksometru, mazietilpīgo kravas automobiļu **378**
un mikroautobusu vadītājs
- autobusu, trolejbusu un tramvaju vadītājs **380**
- kravas automobiļu ar piekabšēm un autovilcienu vadītājs **382**
- lauksaimniecības un mežsaimniecības mašīnu, **384**
mehānismu un iekārtu operators
- zemes racēju un tiem līdzīgu mašīnu operators **386**
- autoceltņu un citu kraušanas iekārtu operators **388**
- ceļojumu pavadonis **390**

LOĢISTIKA

- satiksmes organizācijas inženieris **392**
- loģistikas speciālists **394**
- kraušanas darbu vadītājs - stivdors **396**
- transporta grafika analītiķis **398**
- ekspeditors **400**
- kravas noformētājs **402**
- noliktavas pārzinis **404**

KUĢA KAPTEINIS

KODS 1124 65

DARBA SATURS Kuģa kapteinis vada kuģi jūrās un okeānos. Viņš vada un manevrē kuģi, kad tas pietauvojas un atstāj ostu, plāno navigāciju un vada trauksmes procedūras saskaņā ar drošības noteikumiem un regulām. Viņš plāno kuģa kursu un atbild par to, lai kuģa gaitas virziens, ātrums un atrašanās vieta būtu pareizi. Kuģa kapteinis organizē, pārrauga un vada procedūras, kas jāveic ugunsgrēka trauksmes gadījumā, pametot kuģi, kā arī novēršot kuģa bojājumus. Kuģa kapteiņa pienākumos ir pārzināt starptautiskās jūrmiecības konvencijas (likumus) un noteikumus. Viņš ir atbildīgs par to, lai uz kuģa tiktu ievēroti drošības noteikumi un netiktu piesārņota jūras vide. Kuģa kapteinis seko tam, lai starp kuģa komandas locekļiem nerastos konflikti, un ir atbildīgs par disciplīnas nodrošināšanu uz kuģa klāja.

Kuģa kapteinis kontrolē informācijas pārraidi un saņemšanu pa radio, ar Morzes kodu, karodziņiem un ar pirotehnikas palīdzību. Viņam jāpārliecinās, lai sakaru līdzekļi un navigācijas iekārtas tiktu uzturētas kārtībā. Kuģa kapteinis sazinās ar ostu, kad kuģis iebruc ostā vai to pamet. Kuģa kapteinis pārliecinās par to, ka krava tiek iekrauta, izkrauta un pārvadāta droši un efektīvi. Viņš pārzina un administrē kuģa budžetu un tēriņus un ir atbildīgs par to, lai kuģis tiktu uzpildīts ar degvielu un būtu labā tehniskā kārtībā. Kuģa kapteinis uztur kārtībā kuģa dokumentāciju un uzskaiti. Viņam kuģa žurnālā ir jāieraksta notikumi uz kuģa un laika apstākļi, kā arī kuģa atrašanās vietas koordinātas.

Kuģu kapteiņi var specializēties kāda īpaša kuģu tipa vadīšanā, piemēram, naftas tankera, kravas kuģa, kruīzu kuģa, lieljahtas vai pasažieru prāmja vadīšanā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Kuģa kapteinis darbā izmanto kartes, radarus, eholotes, lagas, radionavigācijas iekārtas.

DARBA APSTĀKĻI Kuģu kapteiņi strādā uz kuģiem, tiem atrodoties kā jūrā, tā ostās. Kuģu kapteiņi strādā pilnu slodzi vai neregulāras stundas, taču, kuģim atrodoties jūrā, viņiem jābūt gataviem rīkoties 24 stundas diennakti, jebkuros laika apstākļos gan vakaros, gan brīvdienās. Tas tāpēc, ka kuģa kapteinis ir tiesiski atbildīgs par kuģa kursu un nelaimes gadījumiem, kas notiek brauciena laikā. Kuģa kapteinim ir palīgi, taču viņi neuzņemas pilnu atbildību.

Kuģu kapteiņi dodas uz dažādām pasaules ostām un bieži uzturas jūrā vairākus mēnešus pēc kārtas. Tipisks kuģa kapteiņa darba grafiks ir 3 mēnešus pavadīt jūrā, vadot kuģi, 3 mēnešus – uz sauszemes atpūšoties. Tādējādi ilgs laiks tiek pavadīts atšķirtībā no ģimenes un draugiem.

Atrodoties uz kuģa, var rasties bīstamas situācijas gan tehnisku iemeslu (piemēram, ugunsgrēku vai sūces), gan sliktu laika apstākļu (vētru un orkānu) dēļ. Nemierīga jūra var izraisīt sliktu pašsajūtu. Nozīmīga prasība kuģa kapteinim ir laba redze (ar vai bez brillēm/lēcām) un krāsu izšķirtspēja normas robežās.

DARBA IESPĒJAS Kuģu kapteiņi var strādāt kuģniecībās, ostas flotē, zvejas flotē, kuģu vadības un apdrošināšanas kompānijās, kuģu aģentu kompānijās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība kuģu vadītāja specialitātē. Mācību ilgums ir 2–5 gadi. Lai kļūtu par kuģa kapteini, nepieciešams iegūt sertifikātu, kas apliecina tiesības vadīt kuģi, – *Master of Foreign Going Ship Certificate*. Pirms tam potenciālajam kuģa kapteinim jāgūst pieredze, strādājot uz klāja par trešo, otro un pirmo kapteiņa palīgu, kā arī jāiziet kapteiņa prakse. Atkarībā no kuģa ietilpības kapteiņa kvalifikācijas prasības atšķiras, piemēram, kapteinim uz kuģiem, kuru tilpums lielāks par 3000 BT (balasta tonnām), jābūt vecākā stūrmaņa kvalifikācijai uz šāda izmēra kuģiem un trīs gadu pieredzei stūrmaņa amatā, no kuriem viens gads obligāti jāpavada vecākā stūrmaņa amatā uz kuģiem ar 3000 BT tilpumu.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga kuģa kapteiņa profesijā ir 130–2000 latu, ja darbs ir Latvijas jūrniecības organizācijās. Strādājot uz ārzemju kompānijām piederošiem kuģiem, alga var sasniegt pat 2000 līdz 10 000 tūkstošus latu mēnesī.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Kuģu ekspluatācijas speciālists 3141

Kuģa mehāniķis 7233 03

Kuģu ekspluatācijas inženieris

lekšējo ūdeņu kuģa vadītājs (sardzes stūrmanis) 3141 33

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista darbs komandā? Vai tev viegli padodas veidot attiecības ar cilvēkiem? Vai tev patīk koordinēt sabiedriskas norises vai aktivitātes, uzņemties līdera lomu? Vai cilvēki uzskata, ka ar tevi ir viegli kontaktēties? Vai tu esi prasīgs pret sevi un punktuāls?

Kuģa kapteinim jāprot uzņemties iniciatīvu, taču jābūt arī strādāt komandā un uzticēties komandas biedriem. Šīs prasmes vari attīstīt komandu sporta spēlēs – volejbolā, futbolā, rokasbumbā, kā arī iesaistoties, piemēram, skolēnu vai studentu domes aktivitātēs. Centies plānot savu laiku un būt precīzs.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā angļu valoda, matemātika (algebra un ģeometrija), fizika, informātika un astronomija.

OSTAS KAPTEINIS

KODS 1226 34

DARBA SATURS Ostas kapteinis atbild par kuģošanas drošību ostā, ostas pievadceļos, ostas akvatorijā, kuģu ceļos, piestātnēs un termināļos.

Ostas kapteinis vada, koordinē un saņem ar kuģu satiksmi saistītu informāciju no dažādiem kuģošanas drošības dienestiem, piemēram, kuģu satiksmes dienesta, loču dienesta (speciālistiem, kas vada kuģi kuģošanai sarežģītās vietās), kuģu satiksmes operatoriem, no kuriem tiek saņemta operatīvā informācija par kuģu satiksmi ostas piestātnēs, reidā, kustībā un par gaidāmajiem (plānotajiem) kuģiem. Pamatojoties uz pastāvīgi saņemto aktuālo informāciju, viņš seko līdzi, lai kuģi, ienākot un izejot no ostas, ievērotu kuģošanai paredzētos ceļus, kuros ir drošs iegrimis dziļums un ūdens straume, kuģa manevru veikšanai pieļaujамie pagriezieni.

Ostas kapteinis pieņem operatīvus lēmumus ārkārtas situācijās, piemēram, gadījumos, kad kuģim rezervētā piestātne ir aizņemta vai neatbilst kuģa gabarītiem. Pēc pieprasījuma viņš sniedz informāciju kuģu aģentiem vai apstiprina nepieciešamās izmaiņas par kuģu pienākšanu ostā, stāvēšanu reidā, pārtauvošanu. Tāpat viņš seko līdzi laika apstākļu pārmaiņām uz jūras, lai, ja ir ledus, vadītu ledlauža darbu, kas palīdzēs kuģim iebraukt vai izbraukt no ostas.

Ostas kapteinis saņem informāciju par ūdenstilpes stāvokli un faktoriem, kas varētu izraisīt ūdenstilpes gultnes pārmaiņas un ūdens dziļuma pārmaiņas atsevišķos ostas rajonos. Informācija ir svarīga, lai nodrošinātu kuģu ceļu, ostas pievadceļu un ceļu pie piestātnēm piemērotību drošai kuģošanai. Saskaņā ar informāciju viņš pasūta dziļuma mērījumus. Ja mērījumi apliecina situācijas pārmaiņas, ostas kapteinis organizē nepieciešamās pārmaiņas kuģošanas ceļā, proti, koriģē navigācijas zīmju izvietojumu.

Ostas kapteinis kontrolē krasta tehniskā aprīkojuma, piemēram, bāku, navigācijas zīmju, boju, atstarotāju, satelīta iekārtu, piemērotību kuģošanas situācijai un, ja nepieciešams, plāno papildu līdzekļu iegādi. Ostas kapteinis pārzina un administrē ostas kapteiņa dienesta darbu — veic

personāla dokumentu uzskaiti, lemj par nepieciešamā papildu darba aprīkojuma iegādi vai uzlabošanu, papildu darbinieku piesaisti vai darbinieku apmācību.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Ostas kapteinis darbā izmanto, piemēram, datoriekārtas, kas aprīkotas ar centralizētām informācijas sistēmām, dažāda veida elektroniskās kartes, darba planšetes, meteoaprīkojumu.

DARBA APSTĀKĻI Ostas kapteinis strādā ostā biroja tipa telpās, kas aprīkotas ar kuģu satiksmes kontrolei nepieciešamo tehniku. Ostas kapteinis strādā astoņu stundu darba dienu, taču savas kompetences un pilnvaru dēļ bieži arī ārpus darba laika jābūt gatavam rīkoties un pieņemt svarīgus lēmumus, no kuriem atkarīga kuģošanas drošība. Ārkārtas situācijās, piemēram, vētrā vai plūdus, ostas kapteinis strādā virsstundas un brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Ostas kapteinis var strādāt visa veida ostās. Ziemas periodā, lai nodrošinātu nepieciešamo kuģošanas drošību un ar to saistītās tehnikas, piemēram, ledlauža, koordinētu darbu, valsts galveno ostas kapteiņu pakļautībā tiek nodotas arī mazās ostas un to kuģošanas drošības dienesti.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Ostas kapteinim nepieciešama 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība (mācību ilgums — 2 gadi) vai augstākā izglītība kuģu vadītāja specialitātē. Mācību ilgums ir 3–5 gadi. Lai kļūtu par ostas kapteini, vispirms nepieciešams iegūt tālbraucēja kapteiņa diplomu un jābūt ar kapteiņa darba pieredzi uz lieliem kuģiem vismaz 5 gadus.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga ostas kapteiņa profesijā ir 350–800 latu, taču atkarībā no ostas lieluma, pakļautajiem dienestiem un darba pieredzes algas apjoms var būt arī ievērojami lielāks.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Kuģa kapteinis 1124 65

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista kuģniecība un viss, kas saistīts ar ūdenstransporta darbu? Vai tu esi neatlaidīgs un centīgs? Vai tev padodas veidot attiecības ar cilvēkiem? Vai tev patīk koordinēt sabiedriskas norises vai aktivitātes, uzņemties līdera lomu? Vai tu spēj operatīvi rīkoties nestandarta situācijās? Vai tu esi prasīgs pret sevi un precīzs?

Ostas kapteinim būtiski mācēt uzņemties iniciatīvu, bet tai pašā laikā labi sastrādāties komandā un uzticēties komandas biedriem. Šīs prasmes vari attīstīt komandu sporta spēlēs — volejbolā, futbolā, rokasbumbā, kā arī iesaistoties, piemēram, skolēnu vai studentu domes aktivitātēs. Centies plānot savu laiku un būt precīzs.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika (algebra un ģeometrija), fizika, informātika, astronomija, svešvalodas (šajā nozarē darba ikdienas valoda ir angļu valoda) un sports.

KUĢU EKSPLUATĀCIJAS INŽENIERIS

KODA PAGAIĀM NAV

DARBA SATURS Kuģu ekspluatācijas inženieris ir atbildīgs par kuģu aprīkojuma un iekārtu uzturēšanu kārtībā. Kuģu ekspluatācijas inženieris komplektē, apkopj un remontē kuģu dzinējus, kā arī dažāda tipa mehānisku un elektronisku aprīkojumu uz kuģa klāja. To skaitā ietilpst mehāniskas, elektroniskas, hidrauliskas, pneimatiskas iekārtas, tvaika ražotnes, saspiesta gaisa un vietējās ūdens ražotnes iekārtas, kuģa kanalizācija un ugunsgrēka novēršanas un kontroles sistēmas. Kuģu ekspluatācijas inženieris koordinē un regulāri testē aprīkojumu, diagnosticē bojājumus iekārtās. Kuģu ekspluatācijas inženieris dežurē dzinēju telpās gan uz jūras, gan kuģim atrodoties ostā. Viņš arī pārbauda kuģa krājumus un pārliecinās, lai būtu pieejamas rezerves un maināmās daļas, eļļa detaļu ieeļļošanai un nepieciešamie apkopes instrumenti. Kuģu ekspluatācijas inženieris vada un koordinē dzinēju telpas personālu, kā arī sniedz padomus par kuģa iekārtu nodrošināšanai un ekspluatācijai nepieciešamajiem izdevumiem. Par veiktajām darbībām kuģu ekspluatācijas inženieris atskaitās ekspluatācijas žurnālā.

Kuģu ekspluatācijas inženieri pēc specializācijas iedalāmi inženieros, kas dodas jūrā, kā arī inženieros, kas apkopj kuģus ostās un dokos. Krasta kuģu ekspluatācijas inženieri labo un uzrauga kuģu dzinējus un aprīkojumu, kamēr tie ir krastā, pasūta kuģu ekipējumu un nepieciešamās rezerves daļas, kā arī izgatavo, uzrauga, diagnosticē un pielāgo specializētas detaļas.

Savukārt jūrā braucošie kuģu ekspluatācijas inženieri ir atbildīgi par mehāniku kuģa dzinēju telpās un citur uz klāja. To pienākumos ir uzraudzīt kuģa braukšanas ātrumu atbilstoši prasībām no komandtiltiņa, mainot dzinēja darbības jaudu, kā arī veikt diagnostikas un remonta procedūras, ja tādas ir nepieciešamas. Uz lielākiem tirdzniecības kuģiem parasti ir vismaz četri inženieri – galvenais inženieris, kam palīdz pirmais, otrs un trešais inženiera palīgs.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Kuģu ekspluatācijas inženieri darbā lieto UHF (sevišķi augstas frekvences) radioiekārtas, specializētas datoriekārtas, rokas instrumentus (piemēram, uzgriežņu atslēgas, skrūvgriežus), virpas un urbjus bojājumu labošanai, mērinstrumentus, ceļamās iekārtas smagu kuģa iekārtu pārvietošanai, kā arī drošības aprīkojumu, piemēram, trokšņa slāpētājus ausīm, kombinezonus, drošus apavus.

DARBA APSTĀKĻI Kuģu ekspluatācijas inženieri strādā gan jūrā, gan uz kuģiem, kas atrodas ostās. Darbs bieži norisinās kuģu dzinēju telpās. Darbs jāveic visos laika apstākļos, tāpat var rasties trauksmes vai stresa situācijas, piemēram, ja kuģim bojāts dzinējs vai ir vētra. Bieži kuģu ekspluatācijas inženieri strādā maiņu darbu vai arī ierodas pēc izsaukuma. Jūrā braucošie kuģu ekspluatācijas inženieri var vairākus mēnešus pēc kārtas pavadīt jūrā. Tipisks darba grafiks ir trīs mēnešus pavadīt jūrā, trīs – krastā.

DARBA IESPĒJAS Kuģu ekspluatācijas inženieri var strādāt kuģniecībās, tirdzniecības ostās, zvejas ostās, dokos, kuģu vadības un apdrošināšanas kompānijās, kuģu aģentu kompānijās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Kuģu ekspluatācijas inženierim nepieciešama augstākā izglītība kuģu mehānikā vai kuģu elektroautomātikā, ko var iegūt 3–5 gadu laikā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Kuģu ekspluatācijas inženiera atalgojums ir apmēram 300–1000 latu mēnesī. Starptautiskos uzņēmumos strādājošie kuģu ekspluatācijas inženieri var saņemt ap 2000 latiem mēnesī. Jūrā braucošie kuģu ekspluatācijas inženieri saņem vairāk nekā krasta kuģu ekspluatācijas inženieri.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Kuģu ekspluatācijas speciālisti 3141

Kuģu mehāniķis 3115 06

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē darbs jūrā? Vai tehnika, mehāniskas iekārtas un to darbības principi tev liekas saistoši? Vai tu jūties gandarīts, ja izdevies salabot kaut ko, kas nedarbojas? Vai tu spēj patstāvīgi pieņemt lēmumus un organizēt savu laiku?

Kuģu ekspluatācijas inženierim nepieciešama spēja strādāt ātri un iekļauties termiņos, lai neaizkavētu uz kuģa notiekošos procesus. Spēju sevi organizēt vari attīstīt, plānojot savu laiku un izstrādājot dienas režīmu.

Kuģu ekspluatācijas inženierim nepieciešama arī prasme ātri pieņemt lēmumus un risināt problēmsituācijas, saglabājot mieru stresa apstākļos. Tas nozīmē – mācies pieņemt radušos situāciju mierīgi, apzināties, ka vienmēr ir iespējams tai rast risinājumu. Ja vēlies kļūt par kuģu ekspluatācijas inženieri, mācies arī ikdienā domāt alternatīvi – centies pieņemt un izanalizēt dažādus rīcības ceļus, pirms lēmuma pieņemšanas apsver visus par un pret.

No mācību priekšmetiem šajā profesijā visvairāk noderēs matemātika, fizika un svešvalodas (īpaši angļu valoda).

KUĢA MEHĀNIĶIS

KODS 3115 06 (7233 03)

DARBA SATURS Kuģa mehāniķis nodrošina kuģa iekārtu un mehānismu nepārtrauktu darbību un rūpējas par to uzturēšanu tehniskā kārtībā. Kuģa mehāniķis darbojas ar dažādām kuģu iekārtām, to skaitā kuģu dzinējiem, saldēšanas un elektroiekārtām, tvaika iekārtām, gāzes turbinām un balasta sistēmām. Kuģa mehāniķis apkalpo arī kuģa paligmehānismus, piemēram, sūkņus, cauruļvadus un stūres iekārtas. Viņa pienākumos ir arī dežurēt jeb veikt tā sauktās sardzes stundas.

Kuģa mehāniķis izvēlas kuģa dzinējam atbilstošu darbības režīmu, lai tas būtu maksimāli izdevīgs un nepārslogotu kuģa iekārtas. Ja dzinēja darbībā rodas kļūdas vai traucējumi, kuģa mehāniķa uzdevums ir tos izlabot un novērst kļūdu atkārtosanos. Kuģa mehāniķis veic kuģa iekārtu profilaktisko apskati un remontus. Kuģa mehāniķis regulāri aizpilda kuģa iekārtu žurnālu, kurā atzīmē mašīnu un iekārtu stāvokli un pamanītos defektus, kā arī veikto remontu datumus un iemeslus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Kuģa mehāniķis lieto kuģa remonta palīgierīces, piemēram, hidrauliskos uzgriežņu pievilcējus, dažādas uzgriežņu atslēgas, dažādas metāla zāģējamās ierīces, urbjus un frēzes, ierīces metināšanai, arī kuģa mehānismu darbības kontrolēšanas mērierīces.

DARBA APSTĀKĻI Kuģa mehāniķis strādā astoņu stundu darba dienu, ja kuģis atrodas ostā, taču, braucot jūrā, darba diena parasti ir garāka, jo kuģa mehāniķi strādā maiņās saskaņā ar noteiktu darba grafiku. Kuģa mehāniķiem starp darba dienām ir garākas brīvdienas.

Lai arī, kuģim esot jūrā, darba stundas ir noteiktas, tomēr jārēķinās, ka nepieciešamības gadījumā kuģa mehāniķi var izsaukt darbā jebkurā diennakts laikā.

DARBA IESPĒJAS Kuģa mehāniķi strādā kuģniecībās, ostas flotēs, zvejas flotēs, kuģu vadības un apdrošināšanas kompānijās, kuģu aģentu kompānijās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Kuģa mehāniķim nepieciešama profesionālā vidējā izglītība kuģa mehāniķa vai kuģa tehniķa profesijā. Mācību ilgums ir 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga kuģa mehāniķa profesijā ir 400–2900 latu. Algas apmērs atkarīgs no kuģa mehāniķa darba pieredzes un profesionalitātes, kā arī kuģniecības kompānijas, kurā viņš strādā.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

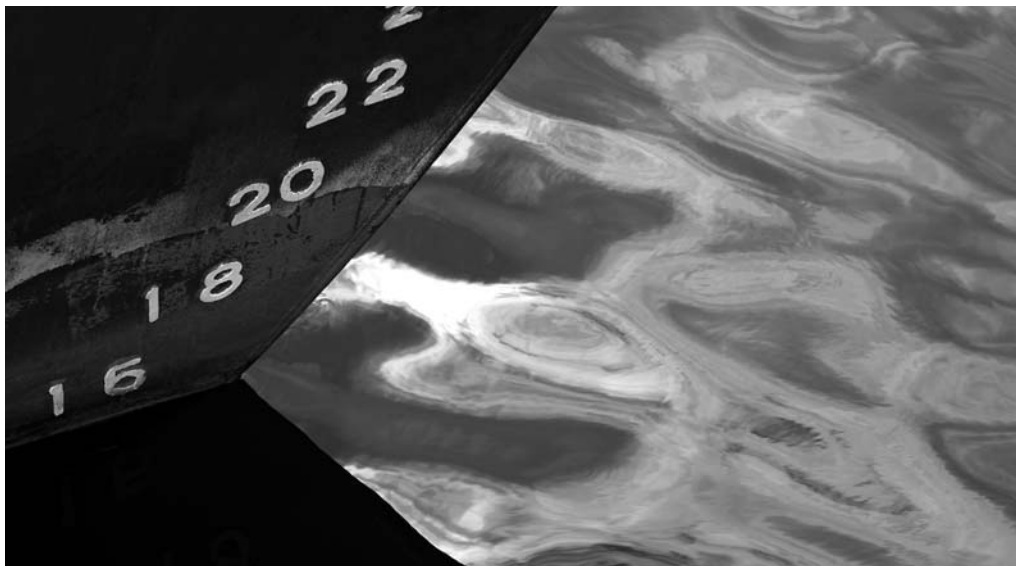
Kuģu ekspluatācijas speciālists 3141

Kuģu ekspluatācijas inženieris

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk jūra? Vai tev šķiet aizraujoši doties ilgos pābraucienos uz dažādām pasaules valstīm, strādājot uz kuģa? Vai tevi saista darbošanās ar dažādiem sadzīvē lietojamiem mehānismiem, to remonts?

Kuģa mehāniķa profesijā būtiska ir augsta atbildības sajūta, spēja ātri pieņemt lēmumus.

Zināšanas matemātikā, fizikā, ķīmijā, informātikā un svešvalodās tev lieti noderēs, ja izvēlēšies kuģa mehāniķa profesiju.

KUĢU REMONTU TEHNOLOGS

KODA PAGAIĀM NAV

DARBA SATURS Kuģu remontu tehnologs saņem pasūtījumus veikt kādas kuģa detaļas vai mehānisma remontu un pēc pavaddokumentiem izvērtē un nosaka, kādā veidā jāveic konkrētā defekta novēršana. Atkarībā no veicamo darbu sarežģītības un apjoma viņš aprēķina attiecīgā remonta izmaksas un tās fiksē defektācijas kartē (aprakstā, kurā norāda bojājumus un to novēršanas paņēmienus). Viņš koordinē remonta uzsākšanai nepieciešamos sagatavošanas darbus, piemēram, tehnisko rasējumu pasūtīšanu, detaļu pasūtīšanu, darbgaldu sagatavošanu, kā arī remonta laikā uzrauga darbu norisi atbilstoši remonta veikšanas grafikam.

Kuģu remontu tehnologs atbilstoši savai specializācijai (piemēram, kuģu motoru remontā, kuģu korpusu remontā), pārzinot kuģa uzbūves pamatprincipus, strādā ar to saistīto tehnisko dokumentāciju, piemēram, mehānismu remonta tehnisko dokumentāciju, detaļu tehniskām pasēm, lietošanas instrukcijām. Ja gadījumā jāveic standarta remontdarbi, viņš izmanto tipveida aprakstu jeb defektācijas karti, savukārt nestandarta remontdarbu gadījumos izstrādā individuālu defektācijas karti, kurā precīzi norāda, kādi remontdarbi jāveic un kāda metode jālieto, piemēram, jāpasūta jauna eļļas sūkņa galvas blīve un jāveic tās nomaiņa.

Lai veiktu kuģa remontdarbus, nereti ir nepieciešams sagatavot tehniskos rasējumus. Kuģu remontu tehnologs pats sagatavo vienkāršākos tehniskos rasējumus (skices), savukārt, kad nepieciešams sarežģītāks rasējums, viņš sagatavo darba uzdevumu konstruktoram, kurā precīzi norāda visu tehnisko informāciju, piemēram, nepieciešamos detaļas izmērus, kā arī to, kā detaļa tiks izgatavota, piemēram, ar rokām vai izmantojot darbgaldu. Viņš seko līdzi rasējuma tapšanai, sniedz nepieciešamos precizējumus, kā arī pirms remontdarbu uzsākšanas pārbauda tehnisko rasējumu – vai precīzi ir ievēroti visi sniegtie parametri, vai rasējums ir skaidrs un darba procesā nevar rasties pārpratumi. Ja gadījumā remontdarbu veikšanai ir paredzēts izmantot darbgaldus, kuģu remontu tehnologs sagatavo tehnoloģiskā procesa karti, kurā norāda, kādā secībā un kā jāveic darbības, izmantojot darbgalda iespējas.

Nereti kuģu remontam nepieciešamās detaļas vai to sagataves tiek pasūtītas jau gatavā veidā. Kuģu remontu tehnologs koordinē detaļu pasūtīšanu un pārbauda to atbilstību pēc piegādes, lai pārliecinātos, ka ievērotas pasūtījumā norādītās prasības.

Kuģu remontu tehnologs piedalās remontdarbu nodošanā, dažkārt dodas kuģa testa braucienos un sniedz konsultācijas kuģa mehāniķim. Viņš noformē ar remontdarbiem saistīto dokumentāciju, piemēram, tehniskos rasējumus, darbu pieņemšanas un nodošanas aktus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Kuģu remontu tehnologs darbā lieto dažādu veidu speciālo uzziņu literatūru, piemēram, kuģa aprīkojuma un dažādu detaļu tehnisko dokumentāciju, lietošanas instrukcijas, standartus, kā arī mērinstrumentus, piemēram, bīdmēru. Nepieciešamo rasējumu (skiču) sagatavošanai viņš izmanto rasēšanas piederumus vai arī datoru un tehniskajai grafikai paredzētas datorprogrammas. Kuģu remontu tehnologs darbā lieto arī citu bijoju tehniku, piemēram, printeri, skeneri.

DARBA APSTĀKĻI Kuģu remontu tehnologs strādā biroja tipa telpās. Darba pienākumus nākas veikt arī rūpnīcas telpās – cehos paaugstināta trokšņa apstākļos. Dažkārt kuģu remontu tehnologs dodas jūrā, lai piedalītos kuģa testa braucienos. Kuģu remontu tehnologs strādā astoņu stundu darba dienu. Uzturoties rūpnīcas telpās, viņš izmanto individuālās aizsardzības līdzekļus – ķiveri, troksni slāpējošus ausu aizsargus.

DARBA IESPĒJAS Kuģu remontu tehnologs var strādāt transporta būves un remonta uzņēmumos, kā arī cita veida uzņēmumos, kur nepieciešama tehnoloģiskā procesa plānošana un uzraudzība, piemēram, celtniecībā.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Kuģu remontu technologam nepieciešama augstākā izglītība kuģu būvē. Mācību ilgums 4–6 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga kuģu remontu tehnologa profesijā ir 200–500 latu. Atalgojums atkarīgs no strādājošā kvalifikācijas.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Kuģu būves inženieris 2145 14

Kuģu ekspluatācijas inženieris

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev piemīt tehniskā domāšana? Vai orientējies mehānisku iekārtu darbības principos, un vai tas tev liekas interesanti? Vai proti strādāt patstāvīgi?

Kuģu remonta tehnologa profesijā ļoti būtiska ir tehniskā domāšana un prasme lasīt dažādus rasējumus, tehniskās shēmas. Šīs prasmes var pilnveidot, iesaistoties kādā tehniskās modelēšanas pulciņā, kā arī zīmējot un rasējot, tas veicinās telpiskās domāšanas iemaņas, māku koncentrēties un precizitāti darba izpildē.

Plānojot un koordinējot kuģu remontu, kuģu remontu tehnologs ik dienas pieņem atbildīgus lēmumus, kā arī māk tos pamatot. Šīs iemaņas var attīstīt, iesaistoties, piemēram, skolas aktivitātāšu plānošanā un organizēšanā, piedaloties dažādās diskusijās, izsakot un izskaidrojot savu viedokli, kā arī uzņemoties atbildīgu pienākumu veikšanu gan mājās, gan skolā.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, tehniskā grafika, mājsaimniecība un svešvalodas.

KUĢU EKSPLUATĀCIJAS SPECIĀLISTS

KODS 3141

DARBA SATURS Kuģu ekspluatācijas speciālists seko līdzī kuģa aprīkojuma, iekārtu un sistēmu darbībai, apkopj šo aprīkojumu un novērš radušos bojājumus.

Kuģu ekspluatācijas speciālisti uzrauga kuģa galveno dzinēju un palīgdzinējus, kā arī dažāda tipa mehāniskā un elektroniskā aprīkojuma sistēmu (piemēram, dzesēšanas sistēmas, vietējās ūdens ražotnes, elektroapgādes un radionavigācijas sistēmu) darbību un veic to ikdienas apkopi, kā arī nepieciešamos remontdarbus. Kuģu ekspluatācijas speciālisti regulāri testē (pārbauda) aprīkojumu un atrod un nosaka bojājumus iekārtās. Viņi pārbauda kuģa krājumus un pārliecinās, lai būtu pieejamas rezerves un maināmās detaļas, eļļas detaļu ieeļļošanai un nepieciešamie apkopes instrumenti. Par veiktajām darbībām kuģu ekspluatācijas speciālisti veic atzīmes kuģa ekspluatācijas žurnālā.

Atkarībā no kuģa lieluma un veida atšķiras kuģu ekspluatācijas speciālistu skaits un viņu specializācija (veicamie pienākumi) uz kuģa.

Kuģa mehāniķis saņem informāciju dzinēja vadības pultī par galvenā un palīgdzinēju darbības rādījumiem, piemēram, eļļas līmeni, spiedienu un temperatūru, dzinēja jaudu un apgriezieniem, gaisa spiedienu. Ja tiek novērotas novirzes no normas, viņš novērš tās atbilstoši situācijai. Nopietnāku bojājumu gadījumā kuģa mehāniķis nosaka bojājuma cēloņus un izvēlas veidu to novēršanai. Motorists izpilda kuģa mehāniķa uzdevumus, kas saistīti ar dzinēja ekspluatāciju (izmantošanu) un bojājumu novēršanu, piemēram, samazina dzinēja apgriezienus, palielina eļļas padevi.

Elektromehāniķis uzrauga visas uz kuģa esošās elektroierīces, piemēram, tauvošanās vinčas, kravas vinčas (speciāls mehānisms tauvas uztīšanai), liftus un novērš to bojājumus, ja tādi radušies. Viņa uzdevums ir nodrošināt, lai uz kuģa darbotos viss nepieciešamais apgaismojums – motortelpā, uz klāja un jūrnīeku kajītēs. Uz kuģa parasti ir arī elektriķis, kas darbojas elektromehāniķa uzdevumā.

Kuģa saldēšanas iekārtu mehāniķis strādā uz kuģiem, kas aprīkoti ar saldēšanas iekārtām produktu pārvadāšanai. Viņš uzrauga šo iekārtu darbību – optimālo temperatūras režīmu, dzesēšanu.

Temperatūras svārstības viņš fiksē īpašā grafikā, ko iesniedz kopā ar produkta piegādi. Uz lielākiem kuģiem ir arī saldēšanas iekārtu motorists, kurš darbojas saldēšanas iekārtu mehāniķa uzdevumā.

Radiolokācijas un radionavigācijas inženieris atbild par kuģa satelītiekārtām, antenām, radariem, datoriekārtām un citiem komunikācijas līdzekļiem. Lielākoties šis speciālists nedodas līdzī reisos, bet gan veic tehnikas profilaktisko apkopi un remontdarbus, kuģim atrodoties ostā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Kuģu ekspluatācijas speciālisti darbā lieto radioiekārtas, specializētas datoriekārtas, rokas instrumentus, piemēram, uzgriežņu atslēgas, skrūvgriežus, knaibles, urbjus, dažāda veida mērinstrumentus. Tā kā kuģu ekspluatācijas speciālistiem nākas strādāt paaugstinātā trokšņa apstākļos, viņi lieto trokšņa slāpētājus ausīm. Strādājot ar metināšanas iekārtām, viņi lieto speciālu aizsargtērpu – cimdus un aizsargmasku.

DARBA APSTĀKĻI Kuģu ekspluatācijas speciālisti var strādāt uz kuģiem – gan jūrā, gan ostā.

Kuģu ekspluatācijas speciālisti strādā astoņu stundu darba dienu. Ja radušies kādi sarežģījumi, viņi strādā virsstundas vai ārpus sava darba laika. Darbs norit neatkarīgi no laika apstākļiem, bieži tas saistīts ar paaugstinātu trokšņa līmeni. Var nākties saskarties arī ar trauksmes situācijām, piemēram, vētru vai brīžiem, kad nedarbojas kāda no svarīgām kuģa iekārtām. Darbs saistīts arī ar ilgstošu prombūtni no mājām.

DARBA IESPĒJAS Kuģu ekspluatācijas speciālisti var strādāt uz visu veidu peldošiem transporta līdzekļiem, kā arī kuģu remontu rūpnīcās, kuģniecības kompānijās un citos uzņēmumos, kas saistīti ar kuģu tehnikas apkalpošanu.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība (mācību ilgums 5 gadi) vai 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība (mācību ilgums 2–3 gadi) kuģu mehānikas specialitātē. Lai strādātu par motoristu vai elektriķi, nepieciešama profesionālā vidējā izglītība kuģu mehānikā. Mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga kuģu ekspluatācijas speciālistu profesijās ir 400–4000 latu. Kuģa mehāniķa profesijā tā ir 700–4000 latu, savukārt motorista un elektriķa profesijās – 400–1000 latu. Atalgojums atkarīgs no kuģa lieluma un īpašnieka.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Kuģu ekspluatācijas inženieris

Kuģu motoru mehāniķis 7231 08

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista dažādu tehnisku iekārtu darbības principi? Vai tu spēj operatīvi rīkoties nestandarta situācijās? Vai spēj precīzi izpildīt tev uzdotos uzdevumus? Vai esi neatlaidīgs un centīgs? Vai esi prasīgs pret sevi un punktuāls? Vai esi ilgāku laiku pavadījis prom no mājām, piemēram, sporta nometnē vai mācībās? Kā tiki galā ar jauno situāciju?

Kuģu ekspluatācijas speciālistu profesijās būtiska ir prasme strādāt komandā un uzticēties komandas biedriem, kā arī māka uzņemties iniciatīvu. Iesaistišanās komandu sporta spēlēs, piemēram, volejbolā, futbolā, rokasbumbā, tautas bumbā, palīdzēs izkopt izpratni par komandas darbu, sadarbību vienotu mērķu sasniegšanā. Arī aktīva dalība skolas sabiedriskajā dzīvē palīdzēs attīstīt prasmi sastrādāties ar dažādiem cilvēkiem, turklāt tā palīdzēs attīstīt šajā profesijā tik būtisko īpašību – augstu atbildības izjūtu.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, informātika, tehniskā grafika, svešvalodas un sports.

KUĢU KOMANDAS UN TĀM RADNIECĪGAS PROFESIJAS (MATROZIS)

KODS 8340

DARBA SATURS Matrozis ir kuģa komandas loceklis, kurš pilda visus darbus, ko tam uzdod bocmanis vai kāds cits pēc ranga augstākas pakāpes kuģa komandas loceklis, piemēram, uztur kārtībā kuģi, stāv sardzē, palīdz izkraut un nostiprināt kravas.

Kvalificēts matrozis sardzes laikā vada kuģi. Viņš skatās binokli un seko līdzī situācijai uz ūdens, un ziņo kapteinim par kuģošanas apstākļu pārmaiņām un bīstamām situācijām. Matrozis katru dienu četras stundas stāv kuģa sardzē.

Matrozis palīdz kravas iekraušanā un nostiprināšanā uz klāja. Kvalificēts matrozis pārzina kuģa tehniskos parametrus un kravas izvietojuma principus uz kuģa klāja un rūmēs. Pārņemot kuģa sardzes maiņu, viņš saņem informāciju par veiktajiem balsta mērījumiem, par kravas stāvokli un kuģa noslodzi. Ja viņa sardzes laikā notiek kravas izkraušana vai iekraušana, viņš kontrolē, lai kravas izvietojums būtu atbilstošs kuģa specifikai un neradītu tā sasvēršanās vai apgāšanās draudus, kā arī to, lai krava netraucētu kuģa navigācijai. Ja nepieciešams, viņš veic balasta mērījumus (speciāli mērījumi, kas ļauj konstatēt, vai kuģis ar kravu ir stabils).

Matrozis vada dažādas klāja elektroiekārtas, piemēram, vinčas, spilvas, kas nepieciešamas, piemēram, enkura izmešanai; arī sagatavo loča trapu – nostiprina to nepieciešamajā augstumā virs jūras līmeņa. Tāpat viņš veic kuģa takelāžas darbus – nostiprina buras, iekraušanas strēles un celtņus. Šie darbi bieži ir saistīti ar atrašanos lielā augstumā vai aiz borta. Ja nepieciešams, viņš tin dažāda veida tauvas, piemēram, metāla un kaprona tauvas, eļļo tās, arī maina nolietotās tauvas vai troses dažādiem kuģa klāja mehānismiem. Matrozis prot sasiet dažādus jūrnīeku mezglus, kas nepieciešami kuģošanas laikā, piemēram, kravas nostiprināšanai uz klāja kuģa tauvošanas laikā. Atkarībā no kuģa specifikas matrozis veic arī citus darbus, piemēram, uz zvejas kuģa izmet un savāc tīklus.

Ja notiek avārija, matrozis koordinē kuģa komandas vai pasažieru evakuāciju. Viņš prot nolaist un vadīt glābšanas laivas un plostus, izmantot kuģa pirotehniskos līdzekļus un glābšanas laivas radiostaciju, rīkoties ar avārijas seku novēršanai paredzēto aprīkojumu, piemēram, ugunsdzēsšajam ierīcēm.

Matrozis veic dažādus kuģa uzturēšanas darbus, piemēram, skrāpē nost veco krāsu no kuģa detaļām un pārkrāso tās, uzkopj klāju, tīra kuģa rūmes, palīdz kuģa tauvošanā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Matrozis darbā lieto binokli, radaru, dažāda veida saimniecības instrumentus, piemēram, slotas, spaiņus, skrāpjus, dažādus līdzekļus, lai veiktu nelielus remontdarbus, piemēram, krāsas, ota, līdzekļus rūsas noņemšanai, birstes.

DARBA APSTĀKĻI Matroža darbs tiek veikts uz kuģa, kas atrodas jūrā vai ostā. Darba laiks ir saistīts ar ilgstošu prombūtni no mājām. Atkarībā no kompānijas, kurai pieder kuģis, darba laiks var tikt sadalīts dažādi, piemēram, 3 mēneši jūrā un viens mājās, 6 mēneši jūrā un 6 mēneši mājās. Matrozis, atrodoties jūrā, strādā astoņas darba stundas dienā, papildu tam ik pēc astoņām atpūtas stundām četras stundas ir jāstāv kuģa sardzē. Atkarībā no kuģa un komandas lieluma darba laiks var tikt organizēts arī citādi, piemēram, maiņās. Atrodoties jūrā, ir jāstrādā dažādos laika apstākļos, piemēram, gan karstā laikā, gan vētrā. Kad kuģis atrodas ostā, matrozis strādā pēc tāda paša grafika kā jūrā.

DARBA IESPĒJAS Matrozis var strādāt uz jebkura ūdens transportlīdzekļa.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Matrozim nepieciešama profesionālā vidējā izglītība kuģu vadītāja specialitātē. Mācību ilgums ir 4 gadi. Par nekvalificētu matrozi var strādāt pēc 2 gadu mācībām jūrskolā un iegūstot matroža apliecību, savukārt kvalificēta matroža apliecību iegūst pēc mācību beigām, ja ir izieta obligātā darba prakse.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga matroža profesijā ir 400–2000 latu. Ieteicamo atalgojuma apjomu nosaka Starptautiskā Jūrnieku arodbiedrība, taču tas ir atkarīgs no kompānijas, kam kuģis pieder, un kuģa specifikas. Uz atsevišķiem zvejas kuģiem matroža alga ir atkarīga no darba apjoma, t.i., no nozvejas.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Kuģa kapteinis 1124 65

Bocmanis 8340 01

Ostas kapteinis 1226 34

Kuģa stūrmanis 3453 14

Kuģa kapteiņa palīgs

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista jūra? Vai tev patīk strādāt komandā un veikt dažādus uzdevumus kopēja mērķa vārdā? Vai tu spēji sevi disciplinēt?

Vai tu esi ilgāku laiku pavadījis prom no mājām, piemēram, sporta nometnē vai mācībās? Kā tu tiki galā ar jauno situāciju? Matroža darbs, tāpat kā jebkurš cits darbs uz jūras, prasa stingru disciplīnu un bieži vien bezierunu paklausību kapteinim. Matroža profesijā būtiska ir prasme strādāt komandā un uzticēties komandas biedriem, kā arī māka uzņemties iniciatīvu. Dalība dažādās komandu sporta un erudīcijas sacensībās palīdzēs saprast, ko nozīmē strādāt kopā, palauties citam uz citu, savstarpēji uzticēties. Ļoti būtiskas ir svešvalodu zināšanas, kā arī māka tās praktiski izmantot. Ja vien iespējams, ceļošanai izvēlies ūdens transportu, tā gūsi priekšstatu par izjūtām kuģojot.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā svešvalodas, matemātika, fizika, informātika, astronomija un sports.

DZELZCEĻA TRANSPORTA INŽENIERIS

KODA PAGAIĀM NAV

DARBA SATURS Dzelzceļa transporta inženieris pārzina dzelzceļa transporta tehnoloģiskos procesus, organizē ekspluatācijas darbus, plāno remontus, kontrolē darbu izpildi, kā arī atbild par darbinieku apmācību.

Dzelzceļa transporta inženieris sanāksmēs sniedz pārskatus un priekšlikumus darba uzlabošanai, izbrauc uz stacijām vai citiem objektiem, kuros atrodas dzelzceļa iekārtas un aprīkojums, piedalās tā tehniskā stāvokļa apskatēs, pārbauda to darbu un organizē pasākumus atklāto trūkumu novēršanai. Viņš arī pārbauda tehnisko dokumentāciju, darbinieku pienākumu izpildi un darba apstākļus. Dzelzceļa transporta inženieris jebkurā diennakts laikā izbrauc uz nopietna satiksmes drošības pārkāpuma vietu, lai piedalītos tā cēloņu izmeklēšanā.

Dzelzceļa transporta inženieris **pārvadājumu organizācijas un kustības drošības virzienā** nodrošina dzelzceļa transporta netraucētu un drošu kustību, veicot pasažieru un kravu pārvadājumus. Saskaņā ar vilcienu kustības grafiku viņš veic kravu pārvadājumu plānošanu, pārbauda kravu iekraušanu un kravu pārvadājumu noteikumu ievērošanu, aizpilda dokumentāciju un sniedz atskaites.

Dzelzceļa transporta inženieris, kurš strādā **lokomotīvu saimniecībā**, nodrošina kravas un pasažieru lokomotīvu ekspluatāciju un plāno remontus. Viņš organizē bojājumu novēršanu, kuri radušies ekspluatācijas procesā, pārzina lokomotīvu modernizācijas iespējas un izstrādā lokomotīvu renovāciju (atjaunošanas) projektus.

Dzelzceļa transporta inženieris, kurš strādā **vagonu saimniecībā**, nodrošina kravas un pasažieru vagonu ekspluatāciju un plāno to remontus. Vagonu tehniskais stāvoklis tiek kontrolēts pirms un pēc reisa, bojājumus novērš gan vagoniem atrodoties vilciena sastāvā, gan tos atkabinot no vilciena un nogādājot remontam speciāli paredzētās vietās.

Dzelzceļa transporta **automātikas un signalizācijas jomā** strādājošais dzelzceļa transporta inženieris pārzina dzelzceļa transportā izmantojamo automātisko un telemehānikas sistēmu

darbību, signalizācijas, centralizācijas un bloķēšanas ierīču shēmu darbības principus, prot novērst atrastās neatbilstības, ieviest uzlabojumus un ielāno esošo iekārtu pilnveidošanu. Viņš arī prot nodrošināt pareizu luksoforu, pārmiju, sliežu ķēžu un pārbrauktuvju ierīču apkopi.

Sliežu ceļu saimniecībā strādājošais dzelzceļa transporta inženieris veic gan sliežu ceļu projektēšanu, gan to būvēšanu un uzturēšanu. Viņš pārzina visas prasības un iespējas, kas saistītas ne tikai ar sliežu ceļu uzbūvi, bet arī ar modernajām tehnoloģijām sliežu ceļu un sliežu ceļu mašīnu ekspluatācijā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Dzelzceļa transporta inženieris darbā lieto datoru un speciālas programmas, biroja tehniku, piemēram, printeri, kopējamo iekārtu. Viņš lieto arī mērierīces, piemēram, bīdmēru, mikrometru, leņķmērus, kalibrus, šablonus un rokas instrumentus, piemēram, uzgriežņu atslēgas, skrūvgriežus.

DARBA APSTĀKĻI Dzelzceļa transporta inženieris strādā gan biroja tipa, gan ražošanas telpās, astoņu stundu darba dienu. Virsstundas nākas strādāt, piemēram, avārijas situācijās.

DARBA IESPĒJAS Dzelzceļa transporta inženieris var strādāt dažādos amatos dzelzceļa uzņēmumos, kuros veic dzelzceļa transporta ekspluatāciju, ierīču un mehānismu uzraudzību vai jaunu tehnoloģiju izstrādi.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība transporta jomā. Mācību ilgums — 3,5 līdz 6 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga dzelzceļa transporta inženiera profesijā ir 350–550 latu. Atalgojums atkarīgs no darbinieka kvalifikācijas un ieņemamā amata.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Vagonu/remonta inženieris 2145 40

Mehānikas inženieris 2145 15

Transportsistēmu inženieris 2145 49

Lokomotīves dzinēju inženieris 2145 12

Dzelzceļa lokomotīvu/remonta inženieris 2145 39

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē tehnika? Vai tev sagādātu gandarījumu apziņa, ka tavš darbs ir sabiedrībai ļoti nozīmīgs, ka no tā ir atkarīga kravu un pasažieru pārvadājumu drošība? Vai tev patīk organizēt savu un vadīt citu cilvēku darbu?

Dzelzceļa transporta inženierim līdzās tehniskajai domāšanai nepieciešamas arī labas komunikācijas prasmes, lai rezultatīvi spētu sadarboties gan ar kolēģiem, gan klientiem. Vari uzņemties projekta vadīšanu un pārbaudīt, kā tev izdodas ieinteresēt un saliedēt klasesbiedrus kopīgajā darbā.

Dzelzceļa transporta inženiera darbs ir saistīts gan ar plānošanu, gan ar darbu izpildes pārbaudi, tāpēc būtiski mācēt strādāt patstāvīgi, apvienojot jaunāko tehnoloģiju piedāvātās iespējas ar tām, kas pieejamas konkrētajā brīdī. Svarīgi mācēt aizstāvēt savu viedokli un prognozēt situācijas attīstību nākotnē. Šajā profesijā būtiska ir racionāla un strukturēta domāšana (spēja veselumā saredzēt atsevišķu daļu mijiedarbību un kopsakarības), ko attīstīt un trenēt vari ar loģikas, stratēģijas spēļu palīdzību, atjautības uzdevumu risināšanu.

Dzelzceļa transporta inženierim jāorientējas un jālasa tehniskā dokumentācija, kas lielāko tiesu ir svešvalodās, tādēļ, piemēram, papildus skolā apgūstamajai svešvalodu programmai centies padziļināt zināšanas tehniskās terminoloģijas jomā. Tā būs arī iespēja sevi radināt pie lielas intelektuālās slodzes, kas šajā profesijā ir būtiski.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, tehniskā grafika, matemātika, informātika un svešvalodas.

VAGONU/REMONTA INŽENIERIS

KODS 2145 40

DARBA SATURS Vagonu/remonta inženieris plāno, organizē un kontrolē kravas un pasažieru vagonu ekspluatāciju un remontu. Viņš arī atbild par darbinieku apmācību.

Vagonu/remonta inženieris strādā kopā ar vagonu saimniecības speciālistiem un struktūru vadītājiem – katru dienu tiek kontrolēti un analizēti vagonu bojājumu rašanās iemesli un veikti pasākumi to novēršanai vai samazināšanai. Vagonu tehniskais stāvoklis tiek kontrolēts pirms un pēc reisa, kā arī tiek novērsti bojājumi, kuri radušies ekspluatācijas procesā: ar to dzelzceļa stacijas tehniskās apskates punktos nodarbojas vagonu apskatītāji remontētāji. Daļu bojājumu likvidē, vagoniem atrodoties vilciena sastāvā, bet sarežģītākos gadījumos vagonus atkabina no vilciena un nogādā remonta punktā.

Vagonu/remonta inženieris organizē arī tā saukto plānoto remonta plānošanu, korekciju un izpildes kontroli. Plānotos remontus veic speciālos vagonu remonta uzņēmumos: ir divi plānoto remonta veidi – depo remonts un kapitālais remonts. Depo remontu vagoniem veic pēc kalendārā termiņa (diviem gadiem) vai pēc nobrauktajiem kilometriem (vidēji pēc katrēm 100 tūkstošiem kilometru); kapitālais remonts tiek veikts tikai pēc kalendārā termiņa (vidēji ik pēc katrēm 10 gadiem).

Vagonu/remonta inženieris piedalās sanāksmēs un sniedz pārskatus un priekšlikumus vagonu saimniecības darba uzlabošanai; bieži brauc uz stacijām, kurās atrodas vagonu tehniskās apskates punkti un vagonu remonta uzņēmumi, pārbauda to darbu, piedalās vagonu tehniskā stāvokļa apskatēs un organizē pasākumus atklāto trūkumu novēršanai. Viņš jebkurā diennakts laikā brauc uz nopietna satiksmes drošības pārkāpuma vietu, lai piedalītos tā iemeslu izmeklēšanā.

Vagonu/remonta inženieris arī pārbauda tehnisko dokumentāciju, darbinieku pienākumu izpildi un darba apstākļus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Vagonu/remonta inženieris darbā izmanto biroja tehniku, piemēram, datoru un dažādas programmatūras, printeri, kopēšanas iekārtu, skeneri. Viņš strādā ar daudzveidīgu tehnisko dokumentāciju, instrukcijām un rīkojumiem, kas saistīti ar vilcienu satiksmes drošību.

Vagonu/remonta inženieris darbā lieto mērierīces, piemēram, bidmēru, mikrometru, leņķmērus, kalibrus un šablonus.

DARBA APSTĀKĻI Vagonu/remonta inženieris strādā gan biroja tipa telpās, gan vagonu depo un remonta uzņēmumos, kā arī bieži dodas darba komandējumos. Viņš strādā astoņas darba stundas dienā.

DARBA IESPĒJAS Vagonu/remonta inženieris var strādāt dažādos amatos visās lielajās dzelzceļa stacijās, kurās ir vagonu tehniskās apskates punkti un vagonu saimniecības daļas.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība dzelzceļa transportā. Mācību ilgums – 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga vagonu/remonta inženiera profesijā ir 300–500 latu. Atalgojums atkarīgs no vagonu/remonta inženiera kvalifikācijas un ieņemamā amata.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Vagonu apskatītājs 8312 08

Mehānikas inženieris 2145 15

Dzelzceļa lokomotīvu/remonta inženieris 2145 39

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev ir interese par tehniku? Vai tevi saista intelektuāls un praktisks darbs vienlaikus?

Vagonu/remonta inženiera darbs saistīts gan ar plānošanu, gan ar darbu izpildes pārbaudi, tāpēc jāprot patstāvīgi strādāt, sabalansējot jaunāko tehnoloģiju piedāvātās iespējas ar tām iespējām, kas ir konkrētajā brīdī pieejamas. Būtiski mācēt aizstāvēt savu viedokli un prognozēt nākotnes situāciju. Centies būt patstāvīgs, izlēmīgs, atbildīgs, veicot ikdienas pienākumus. Svarīgi pierast pie intelektuālās slodzes.

Vagonu/remonta inženierim būtiska ir racionāla un strukturēta domāšana (spēja veseluma uzbūves pētišanā un attēlošanā saredzēt sastāvdaļu savstarpējās sakarības) – tās attīstīšanai vari izmantot loģikas spēles, tāpat arī daudz jālasa, tā trenējot domāšanu.

Īpaši pievērs uzmanību tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, biznesa ekonomiskie pamati, tehniskā grafika, matemātika un datorzinātnes.

DZELZCEĻA TRANSPORTA AUTOMĀTIKAS TELEMEHĀNIKAS UN SAKARU TEHNIĶIS

KODS 3114 23

DARBA SATURS Dzelzceļa transporta automātikas telemehānikas un sakaru tehniķis pārbauda signalizācijas, centralizācijas (iekārtas, kas apkalpo ienākošos un izejošos signālus) un bloķēšanas iekārtu ekspluatāciju, regulē un remontē tās, kā arī veic elektromontāžas darbus (piemēram, elektrisko releju, shēmu montāžu) un dažādus mērījumus, lai nodrošinātu dzelzceļa transporta netraucētu un drošu kustību.

Viņš veic automātikas telemehānikas un signalizācijas dažādu ierīču, sliežu ķēžu un pārmiju tehnisko apkopi, ievērojot pārbaudes grafikus un stingri izpildot dzelzceļa drošības prasības. Dzelzceļa transporta automātikas telemehānikas un sakaru tehniķis pārbauda un novērš bojājumus gan gaisa, gan kabeļu līnijās. Vilcienu kustības vadišanai un ar to saistītu dažādu darbu veikšanai dzelzceļš ir aprīkots ar tālruņa, telegrāfa un radiosakariem, jo visos dzelzceļa iecirkņos ir jābūt vilcienu dispečera, staciju un ceļu dienesta sakariem. Dzelzceļa automātikas, telemehānikas un sakaru sistēmās sakaru kanāliem izmanto divus vadu sakaru līniju veidus – gaisa un kabeļu līnijas (tiek ierīkotas arī optiskās šķiedras kabeļa līnijas), un gaisa vadu sakaru līnijās ietilpst tālruņa un telegrāfa vadi, kas gan plānveidīgi tiek nomainītas ar kabeļu līnijām, uzlabojot sakaru kvalitāti.

Dzelzceļa transporta automātikas telemehānikas un sakaru tehniķis pārzina arī darbu ar elektrotīkliem, jo uz automātikas un telemehānikas līniju balstiem kar arī augstsprieguma un zemsprieguma līniju vadus mazo staciju, pārmiju apsildes un citu ierīču darbības nodrošināšanai. Viņš pārbauda luksoforu redzamību, kā arī gādā par to, lai visi signalizācijas un sakaru aparāti, kas saistīti ar signālu uztveršanu, būtu plombēti, kā arī lai telpās, kur tie atrodas, nebūtu nepiederošas personas.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Dzelzceļa transporta automātikas telemehānikas un sakaru tehniķis darbā izmanto mērierīces vadības ierīču pārbaudīšanai, piemēram, ampērvoltmetru, aerometru, pārbaudes šuntu, sprieguma polaritātes indikatoru, megaommetru, kā arī citus instrumentus, piemēram, sviķurbi, urbjmašīnu, skrūvgriežus, knaibles, lodāmuru.

DARBA APSTĀKĻI Dzelzceļa transporta automātikas telemehānikas un sakaru tehniķis strādā maiņās, arī nelabvēlīgos laika apstākļos, piemēram, apledojumā, stiprā vējā, lietū, ja nepieciešams steidzami novērst bojājumus. Kā arī darbs notiek augstumā, iespējami trokšņi un vibrācijas. Apsēkojot objektu tehnisko stāvokli, viņš vienā dienā nobrauc lielus attālumus.

Dzelzceļa transporta automātikas telemehānikas un sakaru tehniķis, strādājot uz elektrolīnijām, nereti atrodas paaugstināta stresa stāvoklī, ko izraisa darbinieka personīgā atbildība par darba drošības ievērošanu, uzmanības, redzes un dzirdes pastiprināts sasprindzinājums, jo jāievēro dispečeru un staciju dežurantu norādījumi, kā arī visās situācijās jāizpilda tehniskās un drošības instrukciju prasības.

DARBA IESPĒJAS Dzelzceļa transporta automātikas telemehānikas un sakaru tehniķis var strādāt dzelzceļa infrastruktūras uzturēšanas uzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība dzelzceļa transportā. Mācību ilgums – 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga dzelzceļa transporta automātikas telemehānikas un sakaru tehniķa profesijā ir 250–350 latu. Atalgojums atkarīgs no transporta automātikas telemehānikas un sakaru tehniķa darba pieredzes un profesionalitātes, kā arī kustības, piemēram, kravu vai pasažieru pārvadājumu, intensitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Dzelzceļa elektromontieris 7241 06

Elektrolīniju mehāniķis 7245 03

Dzelzceļa automātisko sistēmu tehniķis 3115 38

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē darbs, kas saistīts ar dažādu mehānismu un elektroierīču izmantošanu? Vai jūti izaicinājumu pašam pieņemt lēmumus, būt par tiem atbildīgam un gūt gandarījumu, ka tie dara ērtāku cilvēku ikdienu?

Dzelzceļa transporta automātikas telemehānikas un sakaru tehniķim būtiska tehniskā domāšana un precizitāte, spēja koncentrēties un iesāktu paveikt līdz galam.

Jau tagad centies lasīt tehnisko literatūru.

Dzelzceļa transporta automātikas telemehānikas un sakaru tehniķim svarīgs ir labs veselības stāvoklis un fiziskā sagatavotība. Sporto!

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, tehniskā grafika un matemātika.

DZELZCEĻA TRANSPORTA PĀRVADĀJUMU ORGANIZĀCIJAS UN KUSTĪBAS DROŠĪBAS TEHNIĶIS

KODS 3115 50

DARBA SATURS Dzelzceļa transporta pārvadājumu organizācijas un kustības drošības tehniķis uzrauga vilcienu un vagonu pārvietošanos, lai nodrošinātu dzelzceļa transporta brīvu un drošu kustību.

Ar stacijas dežuranta vadības pults starpniecību viņš nodrošina pasažieru un kravas pārvadājumus, vilcienu kustības grafika ievērošanu, kravu pieņemšanu un izsniegšanu. Dzelzceļa transporta pārvadājumu organizācijas un kustības drošības tehniķis arī noformē pārvadājumu dokumentus, saņem tarifes paredzēto maksu, kontrolē kravu iekraušanu un kravu pārvadājumu noteikumu ievērošanu, aizpilda dokumentāciju un veido pārskatus. Viņš uzrauga dzelzceļa transporta kustību savā iecirknī, ievērojot visus noteikumus, instrukcijas, grafikus un stingri izpildot dzelzceļa drošības prasības.

Kad dzelzceļa transporta pārvadājumu organizācijas un kustības drošības tehniķis strādā par **dzelzceļa stacijas dežurantu**, viņš saskaņā ar dzelzceļa stacijas darba plānu pārbauda ritošā sastāva izvietojumu stacijas ceļos, stacijai blakus esošo sliežu ceļu posmu stāvokli; kā arī, ievērojot norādījumus un rīkojumus par vilcienu kustību, saņem un nosūta ziņojumus dispečeram par vilcienu pienākšanu un aizbraukšanu, izstrādā dzelzceļa stacijas teritorijā veicamo manevru darba grafiku un tos vada, noformē pārskatus par vilcienu un vagonu kustību, pārbauda, vai vilcieni pienākuši un aizbraukuši pilnā sastāvā, nosūta brīdinājumus par tām neatbilstībām, kas ir pamanītas.

Dzelzceļa transporta pārvadājumu organizācijas un kustības drošības tehniķis organizē kravu nosūtīšanu atbilstoši pārvadājumu noteikumu (tiesību akti, kas nosaka pārvadājumu kārtību) prasībām. Viņš veic pavadzīmju noformēšanu, kravu apskati (pārbauda, vai atbilst kravas gabariti, iesaiņojums, ir nepieciešamās plombas), kravu izsniegšanu, uzglabāšanu un pārdresēšanu,

organizē kravas šķirošanu (pēc kravas bīstamības pakāpes, iesaiņojuma, gabarītiem), tāpēc viņam ir arī zināšanas un prasmes darbā ar klientiem un dokumentāciju.

Dzelzceļa stacijās, kur notiek pasažieru pārvadāšana, dzelzceļa transporta pārvadājumu organizācijas un kustības drošības tehniķis sagatavo stacijas telpas un iekārtas pasažieru pārvadājumiem un nodrošina bagāžas pārvadāšanu un glabāšanu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Dzelzceļa transporta pārvadājumu organizācijas un kustības drošības tehniķis darbā izmanto stacijas dežuranta vadības pulti, sakaru ierīces, rīkojas ar skalrūni, rokas lukturi un kurbuli, ko izmanto pārmiju pārvietošanai gadījumos, ja nestrādā vadības pulsts. Dzelzceļa transporta pārvadājumu organizācijas un kustības drošības tehniķis strādā arī ar biroja tehniku, piemēram, datoru, skeneri, printeri, kopētāju.

DARBA APSTĀKĻI Dzelzceļa transporta pārvadājumu organizācijas un kustības drošības tehniķis strādā telpās. Veicot stacijas dežuranta pienākumus, viņš laukā sagaida un pavada vilcienus, pārvieto pārmijas. Darbs notiek maiņās vai dežūrās pēc iepriekš saskaņota grafika.

Dzelzceļa transporta pārvadājumu organizācijas un kustības drošības tehniķi, kuri strādā lielās dzelzceļa stacijās ar intensīvu transporta plūsmu, nereti atrodas paaugstināta stresa stāvoklī, ko izraisa darbinieka personīgā atbildība par darba drošības ievērošanu, uzmanības, redzes un dzirdes pastiprināts sasprindzinājums, jo jāsadzird un jāievēro visi dispečeru norādījumi, kā arī visās situācijās jāizpilda tehniskās un drošības instrukciju prasības.

DARBA IESPĒJAS Dzelzceļa transporta pārvadājumu organizācijas un kustības drošības tehniķis var strādāt dažādos dzelzceļa uzņēmumos un dzelzceļa ekspluatācijas iecirkņos stacijās, kur notiek vilcienu kustība.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība dzelzceļa transportā. Mācību ilgums – 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga dzelzceļa transporta pārvadājumu organizācijas un kustības drošības tehniķa profesijā ir 150–300 latu. Atalgojums atkarīgs no transporta kustības intensitātes, dzelzceļa transporta pārvadājumu organizācijas un kustības drošības tehniķa darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Dzelzceļa pārvadājumu un kustības organizators 4133 05
 Kravas pieņēmējs nosūtītājs 4133 09
 Līnijas dzelzceļa stacijas priekšnieks 4133 13

Stacijas dežurants 4133 11
 Dzelzceļa dispečers 4133 14

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē ar dažādu situāciju izvērtēšanu, analizēšanu, lēmumu pieņemšanu saistīts darbs? Vai vēlies pats pieņemt lēmumus un par tiem atbildēt? Vai tev ir svarīgi izjust gandarījumu par sava darba nozīmīgumu, šajā gadījumā – drošas vilcienu satiksmes veicināšanu un ietekmēšanu?

Dzelzceļa transporta pārvadājumu organizācijas un kustības drošības tehniķim nepieciešama stratēģiska domāšana, spēja plānot un organizēt savu darbu, precizitāte darba izpildē, spēja komunicēties ar citiem kolēģiem, interese vienmēr mācīties un apgūt kaut ko jaunu.

Šajā profesijā būtisks ir labs veselības stāvoklis, laba fiziskā sagatavotība, ko palīdzēs nodrošināt sports.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, tehniskā grafika, ģeogrāfija, biznesa ekonomiskie pamati un informātika.

SLIEŽU CEĻU/MAŠĪNU UN MEHĀNISMU REGULĒTĀJS

KODS 7231 09

DARBA SATURS Sliežu ceļu/mašīnu un mehānismu regulētājs uztur darba kārtībā sliežu ceļu ekspluatācijas tehniku un tehnisko aprīkojumu jeb tā saukto mazo mehanizāciju. Viņš regulē, uzrauga, remontē sliežu ceļu mašīnas un mehānismus, nodrošinot to vienmērīgu darbību, kā arī laikus novērš iespējamus bojājumus, veicot ierīču un mehānismu profilaksi.

Pārzinot apkalpojamo un remontējamo mehānismu, ierīču un tehniskā aprīkojuma uzbūves un darbības principus, to tehniskos parametrus (galvenos rādītājus) un remonta tehnoloģiju, kā arī krāsvielu, degvielu un eļļu fizikālās un ķīmiskās īpašības, sliežu ceļu/mašīnu un mehānismu regulētājs veic speciālo instrumentu, piemēram, balasta pieblīvēšanas ierīču, pārvietojamo elektrostaciju, sliežu urbšanas, slīpēšanas un zāģēšanas ierīču un to speciālā aprīkojuma (piemēram, domkratu, pacelāju, lāgotāju, sliežu izšķīrēju) iestatišanas darbus, kā arī pārējās sliežu ceļu remonta un uzturēšanas darbos lietojamās tehnikas remonta, regulēšanas, izmēģinājuma un mehānismu iestatišanas darbus.

Sliežu ceļu/mašīnu un mehānismu regulētājs izgatavo šo mehānismu nestandarta aprīkojumu, pielāgo un uzstāda restaurētās vai no jauna izgatavotās detaļas. Viņš arī pielāgo, pārveido un uzlabo sliežu ceļu montētāju darba rīkus un instrumentus, veic elektrotehniskā aprīkojuma vadu un kabeļu izolācijas mērījumus, sadales kārbu, slēdžu, elektromotoru un ģeneratoru tehnisko apkopi un remontu (profilaktisko, plānoto un ārpuskārtas).

Tehnisko apkopi sliežu ceļu/mašīnu un mehānismu regulētājs veic saskaņā ar attiecīgā mehānisma tehniskās ekspluatācijas karti – maina eļļu, regulē vārstus iekšdedzes dzinējiem, mazgā gaisu, degvielas un eļļas filtrus un eļļu rotējošos mehānismus, vispirms tos attīrot no netīrumiem. Viņš asina griezējinstrumentu (urbju, ripzāģu, cirtņu, cirvju) asmeņus, novērš atskabargas uz montētāju

instrumentu darba virsmām (piemēram, āmuru, uzgriežņu atslēgu), kā arī uztur kārtībā savu darba vietu, darba rīkus, instrumentus, darba apģērbu un apavus, tāpat rūpējas par viņa rīcībā esošajiem mehānismiem, instrumentiem un individuālās aizsardzības līdzekļiem.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Sliežu ceļu/mašīnu un mehānismu regulētājs darbā izmanto mērierīces, piemēram, ampērvoltmetru, voltmetru, bīdmēru, mikrometru, leņķmērus, kalibrus, slīpripas, abrazīvos griezējdiskus, šablonus un atslēdznieka instrumentus, piemēram, skrūvgriežus, urbjus, knaibles, lodāmuru.

DARBA APSTĀKĻI Sliežu ceļu/mašīnu un mehānismu regulētājs strādā darbnīcā vai telpās, kur atrodas sliežu ceļu ekspluatācijā izmantojamā tehnika. Viņam ir jāievēro visas darba drošības prasības.

DARBA IESPĒJAS Sliežu ceļu/mašīnu un mehānismu regulētājs var strādāt uzņēmumos, kas nodarbojas ar sliežu ceļu uzturēšanu un izmanto tā ekspluatācijai dažādu tehniku.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama arodizglītība, ko var apgūt 3 gadu laikā pēc pamatizglītības iegūšanas.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga sliežu ceļu/mašīnu un mehānismu regulētāja profesijā ir 200–250 latu. Atalgojums atkarīgs no sliežu ceļu/mašīnu un mehānismu regulētāja darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Ritošā sastāva atslēdznieks 7231 07

Iestatītājs 7432 03

Sliežu ceļu mašīnu iestatītājs 8332 32

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tu augstu vērtē laba amata prasmes? Vai tev patīk tehnika? Vai tevi interesē iespēja strādāt darbu, kas saistīts ar dažādu mehānismu un elektroierīču izmantošanu, remontu un tehnoloģisko procesu pārzināšanu?

Sliežu ceļu/mašīnu un mehānismu regulētājam svarīga tehniskā domāšana, precizitāte, kā arī prasmīgas rokas un laba veselība. Tehniskās zināšanas un iemaņas var gūt, lasot pieejamos specializētos tehnikas izdevumus, cenšoties salabot dažādus sadzīves priekšmetus, piemēram, audio austiņas, savu vai drauga velosipēdu, kā arī iesaistoties dažādos tehnikas pulciņos, piemēram, motosporta, kartinga vai tehniskās modelēšanas interešu grupās.

Savukārt šajā profesijā svarīgo fizisko izturību veicinās sporta nodarbības un ikdienišķas fiziskas aktivitātes.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, tehniskā grafika, ķīmija, matemātika un sports.

SLIEŽU CEĻU DEFEKTOSKOPISTS

KODS 7451 02

DARBA SATURS Sliežu ceļu defektoskopists kontrolē un pārbauda sliežu, pārmiju un sametināto sliežu salaidumu tehnoloģiskā procesa kvalitātes parametrus (piemēram, vai pareizi veikta metināšana), izmantojot defektoskopu (aparāts, kas norāda uz iespējamiem defektiem sliedēs vai ierīcēs).

Regulāri apsekojot un pārbaudot sliežu ceļus un sliežu metināšanas šuves, viņš nodrošina vilcienu kustības drošību un būtiski samazina negadījumu skaitu uz sliežu ceļiem, jo dzelzceļa katastrofu cēloņu analīzes rāda, ka sliežu lūzumi ir viens no riska rādītājiem, un sliežu ceļu uzturēšana tehniskā kārtībā nodrošina drošu dzelzceļa transporta kustību.

Atklājot nopietnus defektus, kas var apdraudēt vilcienu kustības drošību, sliežu ceļu defektoskopists pieprasa vilcienu kustības pārtraukšanu. Atklājot defektus, viņš vispirms tos marķē (iezīmē) un ziņo par tiem savam tiešajam darba vadītājam. Pirms vilcienu kustības atsākšanas sliežu ceļu defektoskopists ar termītu (metāla oksīda un pulverveida alumīnija maisījums – ja to aizdedzina ar stipri sakarsētu vielu, piemēram, degošu magniju, notiek ķīmiska reakcija, kas maisījuma temperatūru stipri paaugstina, un ir iespējams metināšanas process) sametināto sliežu šuves pārbauda. Viņš arī vizuāli prot novērtēt sliežu vai citu salaiduma vietu metināšanas šuvju apstrādes kvalitāti.

Sliežu ceļu defektoskopists vienmēr uztur kārtībā defektoskopu, veic tā tehnisko apkopi.

Viņš arī pārzina sliežu ceļu ekspluatācijas procesu un remonta iespējas, darbā izmantojamās ierīces, to sagatavošanu darbam, instrumentus un izmantojamās materiālus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Sliežu ceļu defektoskopists darbā izmanto dažādu veidu defektoskopus, piemēram, virpuļstrāvas, magnētiskos, neizjaucamos, pārnēsājamās, sliežu, sedlveida, ultraskaņas defektoskopus. Viņš lieto arī instrumentus, ar ko novērs nelielus defektoskopa bojājumus.

DARBA APSTĀKĻI Sliežu ceļu defektoskopists strādā tajā laikā, kad nenotiek vilcienu kustība, tāpēc iecirkņos, kur ir intensīva vilcienu kustība, viņa darba grafiks ir neregulārs.

Pārbaudes tiek laikus plānotas. Sliežu ceļu defektoskopists dodas arī komandējumā uz attālākiem iecirkņiem, kur dzelzceļa uzņēmumi viņam nodrošina dzīvošanu un ēdināšanu. Darbs prasa fizisku izturību un nemitīgu modrību.

DARBA IESPĒJAS Sliežu ceļu defektoskopists var strādāt dzelzceļa infrastruktūras uzņēmumos, pārbaudot sliežu un sliežu ceļu kvalitāti, kā arī vietās, kur notiek dažādi metināšanas darbi.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība, mācību ilgums 4 gadi un speciāla apmācība, ko nodrošina potenciālā darba vieta.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga sliežu ceļu defektoskopista profesijā ir 400–700 latu. Atalgojums atkarīgs no dzelzceļa transporta kustības veida, piemēram, vai notiek kravu vai pasažieru pārvadājumi, sliežu ceļu defektoskopista darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Metinātājs 7212 01

Sliežu ceļu/mašīnu un mehānismu regulētājs 7231 09

Ritošā sastāva atslēdznieks 7231 07

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk ilgu laiku atrasties svaigā gaisā un tevi nebaida nelabvēlīgi laika apstākļi? Vai tev patīk daudz kustēties? Vai vēlies strādāt individuāli un pats arī atbildēt par pieņemtajiem lēmumiem, darba rezultātu? Vai tev ir svarīgi izjust gandarījumu par sava darba nozīmīgumu, šajā gadījumā drošas vilcienu satiksmes veicināšanu un ietekmēšanu?

Sliežu ceļu defektoskopistam nepieciešama tehniskā domāšana, precizitāte, spēja ilgstoši koncentrēties, noturīga uzmanība, izlēmīgums, lai pats izvērtētu situācijas nopietnību un pieņemtu lēmumus. Šādus dabas dotumus vēl iespējams mērķtiecīgi attīstīt, veicot ikdienas pienākumus.

Sliežu ceļu defektoskopists darba laikā nostaigā lielus attālumus, pārvietojoties pa sliežu ceļiem ar defektoskopu rokā, kas prasa fizisku izturību. Sports palīdzēs iegūt fizisko sagatavotību un labu veselību.

Sliežu ceļu defektoskopista personīgā atbildība par kustības drošības garantēšanu un sava darba kvalitāti, saspringtā uzmanība, redzes un dzirdes analizatoru paaugstinātā darbība, sekojot situācijai uz sliežu ceļiem un ievērojot tehnisko un drošības instrukciju prasības, sagādā emocionālu piepūli. Te noderēs stiprs raksturs, kuru var attīstīt, nedodot sev atlaides, nevainojot savās neveiksmēs citus un veidojot pozitīvu dzīves uztveri.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, ķīmija, tehniskā grafika un matemātika.

VILCIENA VADĪTĀJS

KODS 8311 03

DARBA SATURS Vilciena vadītājs vada pasažieru un kravas vilcienus un rūpējas par to, lai to kustība noritētu droši.

Galvenais vilciena vadītāja darba pienākums ir vadīt lokomotīvi vai motorvagonu ritošo sastāvu, kas veļk vilcienu vagonus, ievērojot vilcienu kustības grafiku un stingri izpildot dzelzceļa drošības prasības, kā arī vilcienu dispečera un stacijas dežuranta rīkojumus un norādījumus. Vilcienu vadītājs atbild par paša pieņemtajiem lēmumiem, viņam uzticētajiem darba līdzekļiem, iekārtām un mašīnām. Vadot vilcienu, viņš seko gan tam, vai ceļš ir brīvs, gan arī lokomotīves kabinē esošo aparātu rādījumiem, kas kontrolē lokomotīves (motorvagonu ritošā sastāva) netraucētu un drošu darbību, kā arī vilcienu stāvokli un veselumu. Vilcienu vadītājs vērīgi seko līdzi, atpazīst un izpilda visus uz dzelzceļa izvietotos signālus un signālzīmes un, laikus pamanot, novērš visus šķēršļus, lai vilciens varētu netraucēti turpināt maršrutu. Vilcienu vadītājs piedalās lokomotīves tehniskās apkopes veikšanā un vilcienu braukšanas laikā novērš lokomotīvē atklātos bojājumus vai ziņo par atklātajiem trūkumiem dispečeram, tāpēc vilcienu vadītājam jāpārzina apkalpojamo iekārtu un mašīnu darbības, ekspluatācijas, kontroles un apkopes principi, saistīto darbu izpildes secība un racionāla to organizācija. Parasti gan darbā palīdz arī vadītāja palīgs, kura darbu pārrauga vilcienu vadītājs.

Vilcienu vadītāja palīga galvenie pienākumi tiek noteikti, vadoties no lokomotīves (motorvagonu ritošā sastāva) tipa un veicamā darba raksturojuma. Vilcienu braucot, viņš novērš signālus, signālrādītājus un signālzīmes un par to rādījumiem ziņo vilcienu vadītājam. Viņš seko lokomotīves darba režīmam, tam, vai ceļš ir brīvs, kāds ir vilcienu stāvoklis, bet elektrificētos iecirkņos arī tam, kāds ir kontakttīkla stāvoklis. Nepieciešamības gadījumā pēc vilcienu vadītāja norādījuma vilcienu vadītāja palīgs nostiprina vilcienu sastāvu pret aizripošanu, ierobežo vilcienu sastāvu un posma blakusceļu. Viņš arī periodiski pārbauda lokomotīves (motorvagonu ritošā sastāva) tehnisko stāvokli un novērš atklātos bojājumus, kā arī piedalās lokomotīves ekipēšanā un tās tehniskās apkopes veikšanā.

Strādājot elektrovilcienos un dīzeļvilcienos, vilciena vadītāja palīgs seko pasažieru iekāpšanai un izkāpšanai, kontrolē vagonu durvju pilnīgu aizvēršanos.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Vilciena vadītājs darbā vada lokomotives, elektrovilcienus, dīzeļvilcienus un lieto to enerģētisko iekārtu vadības ierīces, automātiskās lokomotīvu signalizācijas un mašīnista modrības kontroles ierīces. Vilciena tehniska bojājuma gadījumā viņš izmanto atslēdznieka instrumentus, piemēram, atslēgas, skrūvgriežus, kņabļes.

DARBA APSTĀKĻI Tā kā braucieni tiek veikti visu diennakti, vilcienu vadītāja darba grafiks var būt neregulārs. Viņš strādā maiņu darbu, tā sākums un beigas var būt dažādā diennakts laikā, maiņu secība bieži notiek nevienmērīgi, un atpūta starp braucieniem paredzēta vilcienu apgriešanās punktos, turklāt daudreiz tā ir ilgstoša, gaidot nākamo vilcienu. Bieži ilgāks laiks jāpavada prom no mājām, un dzelzceļa uzņēmumi vilciena vadītājam nodrošina dzīvošanu dienesta viesnīcā un sedz uzturēšanās izmaksas.

Lai gan vilciena vadīšana nav fiziski smags darbs, vilciena vadītāji, kas strādā kravas un pasažieru vilcienos, bieži cieš no noguruma un paaugstinātas nervu un emocionālās spriedzes, ko izraisa personīgā atbildība par kustības drošību un pastāvīga gatavība ātrai un enerģiskai rīcībai nestandarta situācijā. Šīs profesijas pārstāvjiem nākas saskarties ar ilgstošu uzmanības koncentrēšanu, redzes un dzirdes pastāvīgu piepūli, kā arī ar troksni un vibrāciju.

DARBA IESPĒJAS Vilciena vadītājs var strādāt dažādos pasažieru un kravu pārvadājumu uzņēmumos, kā arī stacijās, kur notiek vilcienu manevri.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Vilciena vadītājam nepieciešama profesionālā vidējā izglītība dzelzceļa transportā, kas dod tiesības strādāt par vilcienu vadītāja palīgu dublieri. Mācību ilgums 4 gadi. Par vilciena vadītāju var kļūt, ja iegūts sertifikāts, kura saņemšanai nepieciešams atzinums par psihofizioloģisko profesionālo piemērotību, izglītību apliecinātie dokumenti un nokārtota teorētisko zināšanu pārbaude, kā arī ir nostrādāts noteikts laiks par vilcienu vadītāja palīgu.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga vilciena vadītāja profesijā ir 400–700 latu. Algas apmērs atkarīgs no vilcienu kustības veida (piemēram, kravu vai pasažieru pārvadājumi), darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Dzelzceļa mašīnas vadītājs 8311 01
Karjera/mašīnu vadītājs 831107

Lokomotives vadītājs 8311 05
Vilces līdzekļa vadītājs instruktors 8311 11

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patiktu pašam vadīt vilcienu? Vai esi apguvis kāda transporta līdzekļa vadīšanas māku? Vai tevi interesē dažāda tehnika un tās darbības principi? Vai tevi saista darbs, kas saistīts ar dažādu mehānismu un elektroierīču izmantošanu? Apdomā, vai tu spēj uzņemties atbildību par paša pieņemtajiem lēmumiem!

Vilciena vadītāja profesijā būtiska ir attīstīta tehniskā domāšana, precizitāte darbu izpildē un izteikti augsta atbildības izjūta. Padomā par šo prasmju un īpašību izkopšanu sevi! Noteikti nodarbojies ar sportu – šajā profesijā svarīgs ir labs veselības stāvoklis un fiziskā sagatavotība. Savukārt ātru un analītisku domāšanu veicinās stratēģijas spēļu spēlēšana, krustvārdu miklu un atjautības uzdevumu risināšana. Vilciena vadītāja profesijā parasti nākas strādāt brigādēs, tāpēc noderēs spēja kontaktēties ar dažāda rakstura cilvēkiem.

Pievērs uzmanību tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, tehniskā grafika, matemātika un sports!

PILOTS

KODS 2152 25

DARBA SATURS Pilots vada lidmašīnas, helikopterus, planierus, gaisa balonus. Lidmašīnu piloti pārvadā pasažierus, kravas un pasta sūtījumus, testē lidaparātus, vada lidmašīnas, lai miglotu labības laukus, kaisītu sēklas apmežojamās teritorijās un fotografētu kartogrāfijas vajadzībām. Helikopteru piloti piedalās ugunsdzēsēju, policijas darbos, nelaimes un ugunsgrēku gadījumos evakuējot un glābjot cilvēkus. Viņi palīdz dabas resursu pētījumos, mežizstrādē, būvniecības darbos un pilda meteoroloģisko staciju uzdevumus.

Lidmašīnu vada divi piloti, kuri pamīšus pārbauda pārējo lidaparāta apkalpes locekļu darbu un seko rādījumiem uz instrumentu paneliem, kontrolē degvielas padevi un dzinēju darbību. Piloti seko datora rādījumiem, tā noskaidrojot laika apstākļus lidojuma maršrutā un galamērķī un, pamatojoties uz šo informāciju, sastāda maršrutu, izvēlas lidojuma augstumu un ātrumu, tā nodrošinot iespējami drošu, mierīgu un ātru lidojumu. Savukārt, lai iekļautos kopējā gaisa satiksmē, par lidojuma plānu un gaitu viņi ziņo gaisa satiksmes kontroles dienestam.

Pirms pacelšanās piloti rūpīgi pārbauda lidmašīnu, lai pārliedzinātos, ka dzinēji, kontrolierīces, mērierīces un citas sistēmas ir darba kārtībā un strādā pareizi. Tāpat viņi pārliedzinās, vai bagāža un krava ir pareizi novietota. Pacelšanās un nolaišanās ir grūtākā un bīstamākā lidojuma daļa, un, lai to veiktu, pilota un otrā pilota darbības ir precīzi saskaņotas. Piemēram, brīdī, kad lidmašīna uzņem ātrumu, lai paceltos, pilots uzmanību koncentrē uz skrejceļu, bet otrais pilots tikmēr seko rādījumiem uz vadības pults un instrumentu paneliem. Brīdī, kad lidmašīna sasniedz pacelšanās ātrumu, otrais pilots par to informē pirmo pilotu, kurš iedarbina sviru, kas paceļ lidmašīnas priekšgalu. Pēc nolaišanās piloti aizpilda oficiālas atskaites, kuras iesniedz savai aviokompānijai un attiecīgajai uzraudzības institūcijai.

Piloti **privātās uzņēmējdarbībās**, kuras izmanto pašas savus lidaparātus, bieži ir vienīgie eksperti šajā uzņēmumā lidošanas jautājumos, tāpēc viņi veic arī citus pienākumus. Viņi lidaparātā

izvieto kravu un pasažieru bagāžu, lai nodrošinātu tā līdzsvaru, un pārbauda degvielas krājumu papildināšanu. Viņi arī raksta atskaites, organizē vai paši veic lidaparātu apkopi un remontu.

Tehniskie piloti veic dažādu tipu lidmašīnu testa lidojumus, ekspluatācijas dokumentu kontroli un tehniskos pārlidojumus no/uz remontbāzēm.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Piloti darbā lieto lidmašīnas vadīšanas aparāturu un iekārtas, bet lidojumu plānošanai un atskaišu rakstīšanai – datoru un dažādu veidu biroja tehniku, piemēram, printeri, kopēšanas iekārtu.

DARBA APSTĀKĻI Pilotu darbs lielāko tiesu norit pilota kabinē, kā arī biroja tipa telpās, plānojot lidojumus. Pilotiem ir noteikts lidojumu stundu skaits mēnesī un gadā, kuru viņi nedrīkst pārsniegt. Tā kā lidojumi tiek veikti visu diennakti, pilotu darba grafiks var būt neregulārs. Piloti bieži ilgu laiku ir tālu no mājām, un darbs saistīts ar ilgstošu uzmanības koncentrēšanu un stresu. Piloti nereti cieš no noguruma un organisma diennakts ritma izjukšanas dažādu laika joslu šķērsošanas dēļ. Bīstams darbs ir testa pilotiem. Piloti, kas apmiglo laukus, var tikt pakļauti ķīmikāliju iedarbībai, kā arī bīstamām situācijām, bieži paceļoties un nosēžoties vietās, kur nav labiekārtotu skrejceļu. Helikopteru piloti, kas piedalās ugunsdzēsēju un policijas darbā, pakļauti ievainojumu riskam.

DARBA IESPĒJAS Piloti var strādāt valsts un privātās aviokompānijās, pilotu skolās, kā arī Nacionālo Bruņoto spēku sastāvā.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Vēlama augstākā izglītība inženierzinātnēs, ko var iegūt 4 gadu laikā, vai arī apmācība pilotu skolās (mācību ilgums atkarīgs no valsts un izvēlētās izglītības iestādes). Nepieciešams iziet mācību kursu, nolidojot ar konkrētu lidmašīnas tipu noteiktu stundu skaitu.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga pilota profesijā ir 1000–15 000 latu. Atalgojums atkarīgs no darbavietas un veicamajiem pienākumiem. Var būt papildu piemaksas par nolidoto stundu skaitu.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Aviācijas inženieris 2145 04

Lidojumu atbalsta dienesta speciālists

Lidojumu rokasgrāmatu speciālists

Lidojumu datu analītiķis

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē viss, kas saistīts ar aviāciju, lidmašīnām, to vadīšanas iespējām? Vai tev piemīt tehniska domāšana, precizitāte, izteikti augsta atbildības izjūta?

Šajā profesijā būtisks ir labs veselības stāvoklis un fiziskā sagatavotība, ko var attīstīt gan sportojot, gan veicot ikdienišķas fiziskas nodarbes. Regulāros treniņos, īpaši komandas spēlēs, izkopsi spēju pieņemt lēmumus, tāpat prasmi koncentrēties un māku ātri reaģēt saspringtās situācijās. Ļoti būtiska ir emocionāla stabilitāte un pozitīva domāšana, ko var attīstīt, cenšoties katrā sarežģītā situācijā atrast arī pozitīvās puses un risināt problēmu, balstoties uz tām. Ātru un analītisku domāšanu, operatīvo atmiņu savukārt veicina piedalīšanās dažādās prāta spēlēs, atjautības uzdevumu risināšana, stratēģijas spēļu spēlēšana. No 16 gadu vecuma var mācīties par privātpilotu, tā uzkrājot gan zināšanas, gan tik nepieciešamo praktisko pieredzi.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, matemātika, tehniskā grafika, ķīmija, sports un svešvalodas.

AVIĀCIJAS INŽENIERIS

PĒC PK VAR PIELĪDZINĀT KODU 2145 04

DARBA SATURS Aviācijas inženieris organizē gaisa kuģu tehnisko apkopi un veic ekspluatācijas dokumentācijas uzturēšanu. Aviācijas inženieris seko konkrētās aviosabiedrības ekspluatācijā esošo gaisa kuģu tehniskajam stāvoklim. Viņš uzrauga, vai gaisa kuģa lietošana saskan ar tā tehniskajā aprakstā paredzētajiem noteikumiem.

Lai lidojumi ar lidaparātiem būtu droši, aviācijas inženieris seko ar tiem nolidoto stundu skaitam. Pēc noteikta lietoto stundu skaita iekārtas jāpārbauda un jāmaina un jāveic visa lidaparāta tehniskā apkope. Aviācijas inženieris plāno īsās tehniskās apkopes (maksimums – divas stundas ilgas) un lielās tehniskās apkopes – apkopes, kuras nav iespējams veikt Latvijā, tāpēc gaisa kuģis tiek atbilstoši sagatavots un transportēts uz piemērotāko remonta vietu ārvalstīs. Aviācijas inženieris dod uzdevumus tehniķiem par veicamajiem regulārajiem tehniskās apkopes darbiem, kā arī plāno lielos remontdarbus.

Aviācijas inženieris seko, kā katrs gaisa kuģis nolido plānoto reisu, reģistrē gaisa kuģa tehniskos datus – to, kas noticis ar lidaparātu lidojuma laikā, kā arī saplāno katram konkrētajam lidaparātam lidojuma tehnisko maršrutu – lai lieku reizi netransportētu gaisa kuģi uz tehniskās apkopes vietu (ja tā atrodas ārvalstīs), šo tehnisko apkopi iekļauj gaisa kuģa regulāro lidojumu maršrutā.

Aviācijas inženieris apzina gaisa kuģi konstatētos defektus vai bojājumus. Ja, pārbaudot lidaparātu, tiek konstatēts tehnisks defekts, viņš to fiksē un turpmāk pievērš īpašu uzmanību tam, lai šis defekts konkrētajā gaisa kuģī neatkārtotos. Ja gadījumā konstatētais un novērsta defekts atkārtojas atkal un atkal, aviācijas inženieris analizē, kādēļ tas notiek (apkārtējās vides ietekmes dēļ vai nepareizas lietošanas rezultātā). Apkopojot iegūtos datus, viņš izstrādā ieteikumus turpmākai gaisa kuģa lietošanai un tehniskai aprūpei.

Aviācijas inženieris seko līdzi visiem ar gaisa kuģu ekspluatēšanu (lietošanu) un tehnisko aprūpi saistītiem jaunumiem. Viņš izstrādā gaisa kuģu rokasgrāmatas, regulāri sazinoties ar lidaparātu un to aprīkojuma ražotājiem, uzzina jaunākos tehniskos norādījumus, jaunākās remonta metodes. Saskaņā ar gūto informāciju viņš veic izmaiņas un labojumus gaisa kuģu tehniskās ekspluatācijas rokasgrāmatās, kā arī regulāri instruē (apmāca) un informē lidaparātu tehniskās apkopes speciālistus, kā šos jauninājumus īstenot darbā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Aviācijas inženieris darbā lieto datoru un specifiskas datorprogrammas, tehniskās rokasgrāmatas, kā arī dažādu veidu biroja tehniku, piemēram, skeneri, kopēšanas iekārtu, printeri.

DARBA APSTĀKĻI Darbs tiek veikts biroja tipa telpās. Reizumis, lai kontrolētu dotos rīkojumus tehnisko darbu izpildē, aviācijas inženieris dodas uz gaisa kuģu stāvvietām. Aviācijas inženieris strādā astoņu stundu darba dienu, bieži dodoties darba komandējumos. Īpašos gadījumos viņš sniedz konsultācijas arī ārpus noteiktā darba laika.

DARBA IESPĒJAS Aviācijas inženieris var strādāt komerciālo aviāciju kompānijās un aviācijas tehniskās apkalpošanas uzņēmumos. Viņš var strādāt arī gaisa kuģu izgatavošanas uzņēmumos un organizācijās, kurām pieder lidmašīnas vai helikopteri.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība aviācijas transporta specialitātē. Mācību ilgums 4–5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga aviācijas inženiera profesijā ir 400–1500 latu. Atalgojums atkarīgs no aviācijas inženiera profesionālās pieredzes un darba stāža.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Gaisa kuģu tehniskais tehniķis 3115 53

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai, vērojot lidojam lidmašīnu, tevi pārņem īpašas izjūtas un vēlme piedalīties procesā, kas ļauj cilvēkam pārvietoties gaisa telpā? Vai tev pašam patīk darboties ar dažādiem mehānismiem, konstruēt un remontēt tos, izziņāt to darbības principus? Vai proti strādāt komandā un vadīt citu cilvēku darbu?

Šajā profesijā vajadzīga attīstīta tehniskā domāšana un praktiskas iemaņas darbā ar dažādiem mehānismiem – tās var trenēt un izkopt tehnikas pulciņos vai interešu grupās. Praktiskas iemaņas, spēju koncentrēties precīzai darba izpildei var veicināt, palīdzot un piedaloties automašīnu vai citas tehnikas remontdarbos. Aviācijas inženierim būtiski ir mācēt konstruktīvi un precīzi formulēt savu viedokli gan vārdos, gan rakstiski. Šīs prasmes var attīstīt, lasot tehnisko literatūru, diskutējot ar draugiem par dažādām tehniskām problēmām un tavām novatoriskajām idejām. Mēģini pārliecināties, ka citi viegli uztver tevis teikto, labprāt iesaistās tevis piedāvātajās aktivitātēs. Svarīga arī augsta atbildības izjūta, jo no aviācijas inženiera darba atkarīga lidojumu drošība. Atbildīgu pienākumu uzņemšanās skolas projektos, ārpusklases pasākumos tev varētu būt labs treniņš!

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, matemātika, tehniskā grafika, ķīmija, loģika un svešvalodas.

GAISA KUĢU TEHNIĶIS - AVIONIĶIS

PĒC PK VAR PIEMĒROT KODU 2144 18

DARBA SATURS Gaisa kuģu tehniķi – avioniķi remontē un apkalpo aviācijas elektroniskās sistēmas, piemēram, lidaparātu navigācijas iekārtas, radio sakaru līdzekļus, laika apstākļu radiolokācijas iekārtas un datorus, kas kontrolē lidojuma gaitu, dzinēju darbu un citu svarīgu sistēmu rādītājus. Gaisa kuģu tehniķi – avioniķi specializējas profilaktiskās apkalpošanas un remonta darbos. Viņi, meklējot bojājumus, pārbauda lidaparātu dzinējus, nolaišanās mehānismus, iekārtas, hermetizētos sektorus, bremzēšanas un gaisa kondicionēšanas sistēmas.

Gaisa kuģu tehniķi – avioniķi analizē lidojuma kontroles datus, tā nosakot kļūdainas operācijas un sistēmas darbības problēmas. Lai atklātu bojājumus, viņi pārbauda lidaparātu elektriskās un elektroniskās sistēmas sastāvdaļas, komplektē rezerves daļas, piemēram, slēdžus, elektriskās kontrolierīces un sadales paneļus, plāno sastāvdaļu un sistēmu ierīkošanu lidaparātā saskaņā ar projektiem un elektroinstalācijas shēmām.

Gaisa kuģu tehniķi – avioniķi lidmašīnā uzstāda elektrisko un elektronisko iekārtu elementus, sastāvdaļas un sistēmas, šīs sistēmas un sastāvdaļas savieno ar sakaru sistēmām, instrumentiem un degvielas uzpildes sistēmām. Viņi arī sagatavo un apkalpo lidojumu testa aprīkojumu un pārbauda, vai elektriskās un elektroniskās sistēmas ir darba kārtībā. Nepieciešamības gadījumā viņi izgatavo un regulē attiecīgās detaļas un testēšanas palīg līdzekļus.

Pēc remontdarbu beigšanas gaisa kuģu tehniķi – avioniķi pārbauda iekārtu darbību un pārliecinās par to pareizu funkcionēšanu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Gaisa kuģu tehniķi – avioniķi izmanto precīzijas instrumentus, ar kuriem mēra detaļu nolietojumu, rentgena un magnētisko aparatūru ārēji neredzamu plaisu meklēšanai, elektronisko sistēmu pārbaudes ierīces, speciālus celtņus un pacēlājus, lai piekļūtu remontējamajai vietai, kā arī dažādus rokas instrumentus, elektriskos instrumentus un lodāmus.

DARBA APSTĀKĻI Gaisa kuģu tehniķi – avioniķi parasti strādā telpās, kas var būt aviācijas angāri un remontdarbnīcas. Dažreiz tehnisko apkopi viņi veic lidaparātiem, kas novietoti lidostas atklātajā teritorijā. Gaisa kuģu tehniķi – avioniķi strādā maiņu darbu, kas parasti noris naktīs. Vienas darba maiņas ilgums ir astoņas līdz divpadsmit darba stundas.

DARBA IESPĒJAS Gaisa kuģu tehniķi – avioniķi var strādāt komerciālo avioliniju kompānijās un aviācijas tehniskās apkalpošanas uzņēmumos. Viņi var strādāt arī lidmašīnu ražošanas uzņēmumos un organizācijās, kurām pieder un kas izmanto lidmašīnas vai helikopterus.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība gaisa kuģu tehniķa – avioniķa specialitātē. Mācību ilgums 3–3,5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga gaisa kuģu tehniķa – avioniķa profesijā ir 500–1000 latu. Papildus tiek maksātas piemaksas par darbu nakts stundās. Atalgojums atkarīgs no uzņēmuma lieluma, kā arī no strādājošā pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Elektroierīču meistars

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē elektrisko un elektronisko ierīču darbības principi? Vai tev patīk meistarot dažādus mehānismus? Vai spēj ilgstoši koncentrēties, vai esi precīzs?

No gaisa kuģu tehniķa – avioniķa darba kvalitātes atkarīgs, cik droši un veiksmīgi lidmašīna varēs lidot, tādēļ ļoti būtiska īpašība šajā profesijā ir augsta atbildības izjūta, ko jau tagad vari trenēt, uzņemoties atbildīgu uzdevumu veikšanu dažādās sabiedriskajās aktivitātēs, skolas un sporta pasākumos.

Darbošanās interešu pulciņos, kas saistīti ar elektroniku un tehniku (piemēram, lidmodeļu konstruēšanas pulciņā), sniegs labas praktiskās iemaņas un priekšstatu par šīs sfēras specifiku. Ja tev ir atbilstošas iemaņas, vari mēģināt pats uzkonstruēt kādu vienkāršu elektrisku vai elektronisku ierīci, piemēram, galda lampu vai kabatas lukturīti.

Šajā profesijā būtiski ir arī mācēt saskatīt likumsakarības, lietas vienotā veselumā, analizēt faktus, jo nereti grūti uzreiz atklāt konkrētu ierīces vai iekārtas bojāto posmu – to var izdarīt, tikai analizējot visu sistēmu kopumā, novērtējot dažādas pazīmes, un tā secināt, kur varētu būt radies bojājums. Analītisko domāšanu vari attīstīt, risinot matemātikas uzdevumus, cenšoties analizēt faktus un paredzēt to virzību, tad savus novērojumus salīdzinot ar faktiskajiem notikumu rezultātiem.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, ķīmija, matemātika, loģika, tehniskā grafika un sports.

GAISA KUĢU TEHNISKĀS EKSPLUATĀCIJAS TEHNĪKIS MEHĀNIĪS PĒC PK VAR PIEMĒROT KODU 3115 53

DARBA SATURS Gaisa kuģu tehniskās ekspluatācijas tehniķis mehāniķis, vadoties pēc spēkā esošajām reglamentējošajām instrukcijām, veic gaisa kuģu tehnisko apkopi. Viņš tehniski apkopj lidaparātus pirms lidojuma un rūpējas par to, lai tie varētu veikt drošus lidojumus. Viņš arī pilda darba uzdevumus, kas saistīti ar gaisa kuģu mehānisko iekārtu (piemēram, propelleru, dzinēju, to palīgsistēmu) lietošanu, uzraudzību un apkopi. Viņš atbild par gaisa kuģu ierīču, mehānisko iekārtu sagatavošanu darbam, kā arī to, lai darbā tiktu ievērotas darba drošības un apkārtējās vides aizsardzības prasības.

Pārbaudot gaisa kuģu korpusu un sistēmu tehnisko stāvokli, gaisa kuģu tehniskās ekspluatācijas tehniķis mehāniķis ar dažādas mēraparatūras un instrumentu palīdzību pārliecinās par to, vai tie funkcionē precīzi un adekvāti (pareizi). Viņš veic dzinēja, tā sistēmu un palīgiekārtu, kā arī propelleru tehnisko apkopi, piemēram, pārbauda hidraulisko sistēmu hermētiskumu, apkopj gaisa kuģu mezglus, piemēram, bremžu sistēmas, riteņu pacelšanas sistēmas, kā arī veic dažādus sikus remontdarbus.

Atkarībā no konkrētā uzdevuma specifikas gaisa kuģu tehniskās ekspluatācijas tehniķis mehāniķis savu darbu veic vai nu individuāli, vai darba grupas sastāvā. Bieži vien viņš organizē un vada citu līmeņu speciālistu darbu, piemēram, uzrauga aviomehāniķu un elektronisko iekārtu mehāniķu darbu un dod viņiem darba uzdevumus.

Tā kā aviācijas nozarē gan nepārtraukti attīstās dažādas tehnoloģijas, gan notiek izmaiņas to ekspluatācijā (lietošanā), gaisa kuģu tehniskās ekspluatācijas tehniķis mehāniķis seko līdzi jaunākajiem tehniskajiem sasniegumiem šajā jomā, regulāri papildinot zināšanas specializētajā literatūrā, medijos un internetā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Darbā gaisa kuģu tehniskās ekspluatācijas tehniķis mehāniķis lieto dažādus mehāniķa instrumentus – atslēgas, knaibles, kniedēšanas pneimatiskos instrumentus, urbmašīnas, kā arī mērierīces dažādu sistēmu pārbaudei. Iekārtu ekspluatācijas organizēšanai un parametru kontrolei viņš darbā izmanto datoru.

DARBA APSTĀKĻI Gaisa kuģu tehniskās ekspluatācijas tehniķis mehāniķis parasti strādā telpās, kas var būt aviācijas angāri un remontdarbnīcas. Dažreiz tehniskā apkope jāveic lidaparātam, kurš novietots lidostas atklātajā teritorijā. Gaisa kuģu tehniskās ekspluatācijas tehniķis mehāniķis strādā maiņu darbu, kas parasti noris naktis pēc iepriekš saskaņota grafika. Vienas darba maiņas ilgums ir astoņas līdz divpadsmit darba stundas.

DARBA IESPĒJAS Gaisa kuģu tehniskās ekspluatācijas tehniķis mehāniķis var strādāt komerciālo aviāciju kompānijās un aviācijas tehniskās apkalpošanas uzņēmumos. Viņš var strādāt arī lidmašīnu izgatavošanas uzņēmumos un organizācijās, kurām pieder lidmašīnas vai helikopteri.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība gaisa kuģu tehniskās ekspluatācijas tehniķa mehāniķa specialitātē. Mācību ilgums 3–3,5 gadi. Lai sāktu strādāt šajā profesijā, jāiegūst arī profesionālās kompetences sertifikāts.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga gaisa kuģu tehniskās ekspluatācijas tehniķa mehāniķa profesijā ir 500–1000 latu. Atalgojums atkarīgs no uzņēmuma lieluma, kurā gaisa kuģu ekspluatācijas tehniķis mehāniķis strādā, kā arī no viņa pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Automehāniķis 7231 03

Automehānikas speciālists

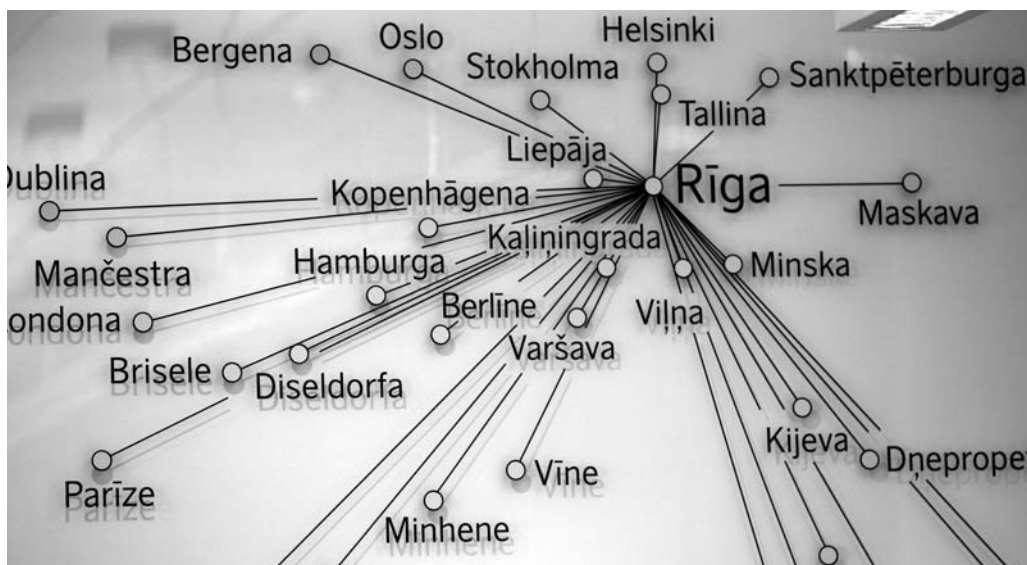
KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patik darboties ar dažādu veidu tehniku? Vai esi kādreiz interesējies par dažādas tehnikas, piemēram, lidaparātu uzbūvi un to, kā tie spēj pārvietoties? Vai proti koncentrēties un veikt uzdotos darbus rūpīgi un precīzi?

Iepazīties ar to, kā tiek konstruēti lidaparāti, un izprast katras detaļas lietojumu var, būvējot lidmašīnu modeļiņus. Šajā profesijā būtiska ir arī fiziskā izturība, ko var iegūt dažādās sporta spēlēs un nodarbībās.

No gaisa kuģu tehniskās ekspluatācijas tehniķa mehāniķa darba kvalitātes atkarīgs, cik droši un veiksmīgi lidmašīna varēs lidot, tādēļ ļoti svarīga īpašība ir augsta atbildības izjūta.

Gaisa kuģu tehniskās ekspluatācijas tehniķim mehāniķim nozīmīgas ir labas svešvalodu zināšanas, jo darba valoda ir angļu valoda un arī lielākā daļa profesionālās un izglītojošās literatūras un internetā atrodamās informācijas ir svešvalodās.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, matemātika, tehniskā grafika, informātika un svešvalodas.

GAISA SATIKSMES VADĪBAS DISPEČERS PĒC PK VAR PIEMĒROT KODU 31 4501

DARBA SATURS Gaisa satiksmes vadības dispečeri kontrolē visu lidmašīnu kustību lidostā un tās gaisa telpā. Viņi organizē lidmašīnu ielidošanu un izlidošanu no lidostas. Vadoties pēc radara rādījumiem un vizuālajiem vērojumiem, viņi uzrauga, lai katra lidmašīna ievērotu drošu attālumu no citiem gaisa kuģiem, dod norādījumus pilotiem lidmašīnu kustības ceļā no termināļa līdz skrejceļam un uzrauga lidmašīnas kustību līdz pat izlidošanai no lidostas gaisa telpas. Daži gaisa satiksmes vadības dispečeri saskaņo lidmašīnu kustību lidostās, citi regulē lidojumus starp noteiktām lidostām.

Katras lidmašīnas pacelšanos vai nolaišanos koordinē vairāki gaisa satiksmes vadības dispečeri. Tuvojoties lidostai, lidmašīnas pilots raida viņiem informāciju par tuvošanos. **Gaisa satiksmes vadības dispečeram, kurš regulē lidmašīnu nolaišanos un pacelšanos, ir lidmašīnas lidojuma plāns, un viņš ar radaru palīdzību novēro tās kustību.** Ja lidosta tajā brīdī var uzņemt šo lidmašīnu, viņš dod pilotam atļauju doties uz brīvo skrejceļu. Ja lidosta ir aizņemta, lidmašīnu pielāgo gaidīšanas režīmam kopā ar citām lidmašīnām, kuras gaida atļauju nosēsties.

Kad lidmašīna tuvojas skrejceļam, pilots sazinās ar **vietējo gaisa satiksmes vadības dispečeru gaisa satiksmes kontroles centrā.** Arī šis dispečers ar radaru novēro lidmašīnas kustību, redz visu tuvāko gaisa kuģu atrašanās vietas un aizkavē to lidmašīnu izlidošanu, kuras traucē veikt nosēšanos. Kad lidmašīna nosēdusies, tās tālāko vadību pārņem **gaisa satiksmes vadības dispečers, kurš regulē lidmašīnu kustību uz zemes.** Viņš vada lidmašīnas kustību uz skrejceļiem un pievedceļiem līdz attiecīgā termināļa vārtiem.

Līdzīga ir darbību kārtība, regulējot lidmašīnu izlidošanu. Gaisa satiksmes vadības dispečeri sniedz pilotiem informāciju arī par konkrētās lidostas izvietojumu, apvidus reljefu, laika apstākļiem pirms lidojuma un tā laikā, ieteicamo lidojuma maršrutu.

Pēc katras lidmašīnas pacelšanās lidostas gaisa satiksmes vadības dispečeri informē **gaisa satiksmes vadības dispečerus, kuri kontrolē lidmašīnu kustību ārpus lidostu gaisa telpas.**

Lidmašīnas parasti lido noteiktos maršrutos, katram gaisa satiksmes kontroles centram ir uzticēta dažādu maršrutu lidmašīnu kustības regulēšana noteiktā gaisa telpas sektorā. Šie gaisa satiksmes vadības dispečeri strādā komandās, kuru lielums atkarīgs no gaisa satiksmes intensitātes, un katra komanda uzņemas atbildību par daļu no centra kontrolē esošā gaisa telpas sektora, piemēram, par visām lidmašīnām, kuras lido noteiktā augstumā ziemeļu virzienā no atskaites punkta.

Ar speciālas tehnikas palīdzību gaisa satiksmes vadības dispečeri saņem informāciju par lidmašīnām, kuras ielidos viņu kontrolētajā gaisa satiksmes sektorā. Ja tajā ielido vienlaikus divas lidmašīnas, viņi pārbauda to lidojuma augstumu un ātrumu. Nepieciešamības gadījumā viņi sazinās ar iepriekšējā sektora gaisa satiksmes vadības dispečeriem un maina vienas lidmašīnas lidojuma plānu.

Gaisa satiksmes vadības dispečeri uzrauga lidmašīnu kustību komandas kontrolētajā gaisa telpā un, ja nepieciešams, sazinās ar pilotiem. Viņi brīdina pilotus par tuvumā esošām lidmašīnām, sliktiem laika apstākļiem un citiem riska faktoriem. Ja lidmašīnas pilots nelabvēlīgu laika apstākļu dēļ vēlas mainīt augstumu, gaisa satiksmes vadības dispečeri pārbauda, vai šīs izmaiņas netraucēs citu lidmašīnu lidojumiem, un ziņo par izmaiņām lidojuma augstumā citiem gaisa satiksmes kontroles centriem.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Gaisa satiksmes vadības dispečeri darbā lieto specializētus datorus.

DARBA APSTĀKĻI Gaisa satiksmes vadības dispečeri strādā biroja tipa telpās. Viņu darbs nepieciešams visu diennakti, tādēļ viņi strādā maiņās astoņas darba stundas pēc iepriekš saskaņota grafika, arī brīvdienās, naktīs. Intensīvas gaisa satiksmes apstākļos viņu darbs ir ļoti saspringts, jo jāstrādā ātri, koncentrējot uzmanību.

DARBA IESPĒJAS Gaisa satiksmes vadības dispečeri var strādāt dažādās valstīs un privātajās gaisa satiksmes vadības institūcijās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešams speciāls apmācības kurss, ko var apgūt tikai gaisa satiksmes vadības uzņēmumā. Apmācības iespējams uzsākt, tikai izejot speciālu testēšanu gaisa satiksmes vadības institūcijā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga gaisa satiksmes vadības dispečera profesijā ir 200–700 latu. Algas apmērs atkarīgs no gaisa satiksmes vadības dispečera darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

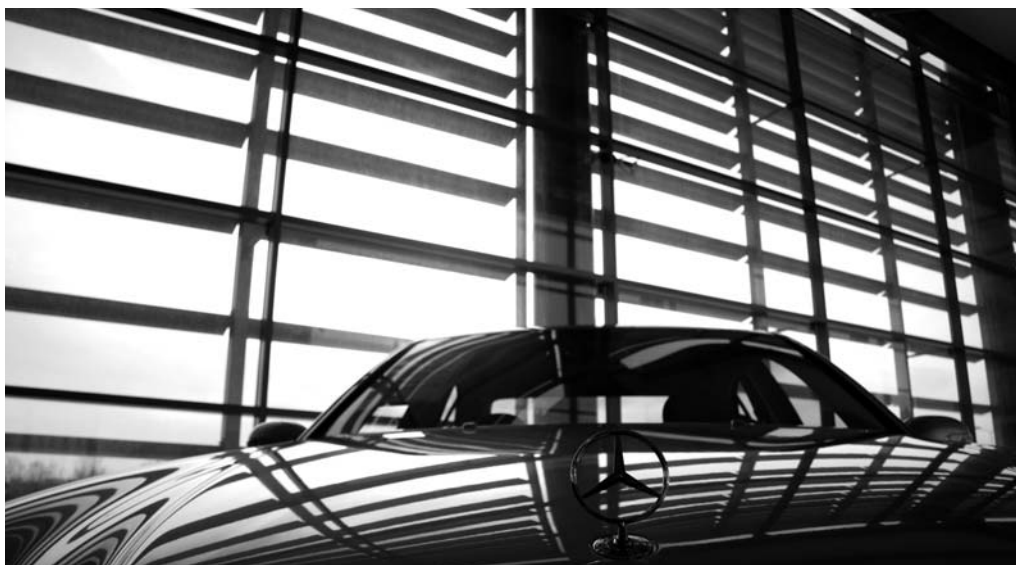
Pilots 2152 25

Lidojumu koordinators

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev šķiet aizraujošs viss, kas saistīts ar aviāciju, lidmašīnām, to vadišanas iespējām? Vai esi labs organizators un proti strādāt komandā? Vai spēj kvalitatīvi veikt vairākus darbus vienlaikus?

Lai kļūtu par gaisa satiksmes vadības dispečeru, vēlama tehniska domāšana, precizitāte un izteikti augsta atbildības izjūta. Šīs prasmes un īpašības var izkopt, iesaistoties sabiedrisku un saviesīgu pasākumu organizēšanā. Ļoti būtiska ir spēja ātri reaģēt un pieņemt lēmumus, un to var attīstīt, nodarbojoties ar sporta veidiem, kas prasa koncentrēšanos, uzmanību un ātru reakciju. Sports noderēs arī laba veselības stāvokļa uzturēšanai, jo šajā profesijā laba veselība ir svarīgs nosacījums. Ātru un analītisku domāšanu savukārt veicina piedalīšanās dažādās prāta spēlēs, atjautības uzdevumu risināšana, stratēģijas spēļu spēlēšana.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, svešvalodas (Latvijā gaisa satiksmes vadības dispečera darba valoda ir angļu valoda), informātika un sports.

AUTOTRANSPORTA INŽENIERIS

KODA PAGAIĀM NAV

DARBA SATURS Autotransporta inženieris veido, izstrādā un uzlabo autotransporta un loģistikas sistēmas, automašīnu remonta un ekspluatācijas tehnoloģijas, organizē mācības personālam, kā arī nodarbojas ar pētniecības un izglītošanas darbu autotransporta nozarē. Autotransporta inženieris plāno un uzrauga darbus un atbild par rezultātu kvalitāti.

Autotransporta inženieris iestādē vai uzņēmumā pārzina darbus, kas saistīti ar automašīnu ekspluatāciju – ar loģistikas sistēmu izstrādi (transporta organizāciju) un jaunu tehnoloģiju ieviešanu. Viņš rūpējas par to, lai mašīnu izmantošana noritētu pēc iespējas efektīvāk, kā arī gādā par darbinieku apmācību un kvalifikācijas celšanu.

Autotransporta inženieri, kas strādā loģistikas jomā, veido kravas un pasažieru pārvadājumu loģistikās shēmas, veic aprēķinus, kas ļauj ekonomēt resursus, plāno jaunu tehnoloģiju ieviešanu auto pārvadājumos, izmanto informācijas tehnoloģiju sniegtās iespējas loģistikas sistēmu pilnveidošanā.

Darbā ar remonta un ekspluatācijas tehnoloģijām (lietošanas veidiem) autotransporta inženieri vada un kontrolē šo tehnoloģiju ieviešanu – izpēta piedāvājumus un plāno konkrētas tehnikas iepirkšanu, māca personālu darbam ar tām, izstrādā procedūras un nosacījumus iekārtu izmantošanai, kontrolē to ieviešanu un novērtē, cik lietderīga bijusi tehnoloģiju ieviešana.

Dažkārt autotransporta inženieri strādā pie audita un ekspertīzes autotransporta jomā – pārbauda, cik kvalitatīvas ir izmantotās tehnoloģijas, kontrolē darbu kvalitāti, analizē darba organizāciju transporta uzņēmumā. Nereti autotransporta inženieri strādā par ekspertiem satiksmes negadījumu un automobiļu bojājumu novērtēšanā.

Autotransporta inženieri var strādāt arī izglītības jomā – piedalīties speciālistu apmācībā, izstrādāt kvalifikācijas celšanas kursu programmu un piedalīties to īstenošanā, arī strādāt izglītības un pētniecības iestādēs. Darbs augstākās izglītības un pētniecības jomā ļauj autotransporta inženieriem piedalīties laboratorijas pētījumos un jaunu tehnoloģiju ieviešanā.

Autotransporta inženieris risina un strādā arī ar likumdošanas, darba organizācijas un procedūru jautājumiem.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Autotransporta inženieris darbā izmanto datoru un speciālas datorprogrammas loģistikas sistēmu izstrādei un biroja tehniku, piemēram, printeri, kopējamo iekārtu, skeneri. Atbilstoši konkrētā darba specifikai izmanto arī iekārtas un darbarīkus automašīnu remontam un ekspluatācijai.

DARBA APSTĀKĻI Autotransporta inženieris darbu veic biroja tipa telpās vai arī tehniskajās telpās un ārpus darbavietas (piemēram, ja jāveic satiksmes negadījuma ekspertīze). Autotransporta inženieris strādā astoņas darba stundas dienā.

DARBA IESPĒJAS Autotransporta inženieris var strādāt iestādēs un uzņēmumos, kas nodarbojas ar kravu pārvadājumiem, automobiļu tirdzniecību, remontu, ekspluatāciju, satiksmes drošības jautājumiem, automobiļu tehnisko ekspertīzi. Tāpat autotransporta inženieris var strādāt projektēšanas, pētniecības un izglītības iestādēs, kas saistītas ar autotransporta sistēmu. Autotransporta inženieri nepieciešami gan lielos uzņēmumos, kuru darbības nodrošināšanai tiek uzturētas autotransporta vienības, gan nelielās firmās, kas specializējas pakalpojumos tieši autotransporta jomā.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Autotransporta inženierim nepieciešama augstākā izglītība transporta, loģistikas, inženierzinātņu jomā (mācību ilgums – 4 gadi).

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga autotransporta inženiera profesijā ir 500–1000 latu. Algas apjoms atkarīgs no kompetences un konkrētā darbības virziena.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Dzelzceļa transporta inženieris

Dzelzceļa pārvadājumu un kustības organizators 4133 05

Plānošanas inženieris 2149 06

Kvalitātes inženieris 2149 42

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē automašīnu uzbūve un funkcionēšana un jaunākie sasniegumi autobūvē un ekspluatācijā?

Lai veicinātu autotransporta inženiera profesijā būtiskās tehniskās un loģiskās domāšanas spējas, var risināt dažādus atjautības uzdevumus, minēt krustvārdu miklas, piedalīties prāta spēlēs (arī kā skatītājam). Arī ķīmijas un matemātikas uzdevumu risināšana attīsta gan loģisko domāšanu, gan māku strādāt ar komplicētu (sarežģītu) informāciju.

Specializētos izdevumos un internetā var atrast daudz lietderīgas informācijas par jaunumiem un iespējām autobūvē un automašīnu lietošanā, kas palīdzēs gūt ieskatu par šīs profesijas problemātiku un ikdienu. Savukārt darbošanās kādā tehniskās jaunrades pulciņā un piedalīšanās autotransporta remontdarbos sniegs pamatzināšanas par automašīnu uzbūvi, darbības principiem un praktiskas iemaņas, piemēram, par detaļu nomaiņu un remonta paņēmieniem.

Nozīmīga ir arī prasme sadarboties ar dažādiem cilvēkiem, māka saprotami izklāstīt sarežģītu informāciju, pamatot savu viedokli. Šīs iemaņas var attīstīt, piemēram, piedaloties diskusiju un interešu grupās, esot dažādu skolas projektu ideju un to realizēšanas iespēju autoram.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, matemātika, tehniskā grafika un informātika.

SAUSZEMES MOTORU UN MAŠĪNU/MEHĀNIKAS INŽENIERIS

KODS 2145 26

DARBA SATURS Sauszemes motoru un mašīnu/mehānikas inženieris projektē, izgatavo, pārbauda darbā, kā arī remontē un tehniski apkopj visa veida sauszemes transportlīdzekļus un mehānismus. Sauszemes motoru un mašīnu/mehānikas inženieri veic dažādus teorētiskos slodžu aprēķinus, simulē iekārtu darbību (atdarina, lai noteiktu, vai iekārtas funkcionē, kā nākas), nosaka dažādu bojājumu un nedarbošanās cēloņus, kā arī komplektē šīs iekārtas un uzrauga to darbību.

Projektēšanas grupās sauszemes motoru un mašīnu/mehānikas inženieri strādā ar tehniskajiem aprēķiniem, uz papīra un datorā aprēķinot iespējamus mehānismu veidus, to izmērus, materiālus, no kā tos izgatavot, drošības un kvalitātes kritērijus. Viņu darba rezultāts ir visdažādāko mehānismu rasējumi un skices, ko pēc tam izmanto, ražojot konkrētās mašīnas. Šādus sauszemes motoru un mašīnu/mehānikas inženierus sauc arī par konstruktoriem.

Ražošanā (rūpniecā, dažādās darbnīcās) sauszemes motoru un mašīnu/mehānikas inženieri rūpējas, lai tas, ko izstrādājuši konstruktori, tiktu veiksmīgi saražots. Sākotnēji viņi izgatavo prototipu (pirmo paraugu), pārbauda to darbībā, atklāj un novērš nepilnības. Pēc prototipa izstrādes viņi seko līdz konkrēto mehānismu sērijveida ražošanai, uzrauga to un pilnveido. Šādus sauszemes motoru un mašīnu/mehānikas inženierus sauc arī par ražošanas inženieriem.

Mašīnu ekspluatācijā (izmantošanā) sauszemes motoru un mašīnu/mehānikas inženieri rūpējas par mašīnu/mehānismu drošu darbību. Viņi organizē mašīnu/mehānismu dažādas tehniskās apkopes, remontus, kā arī piedalās to tirdzniecībā kā konsultanti. Vajadzības gadījumā viņi nosaka šo mašīnu/mehānismu bojājumus, to cēloņus un meklē izdevīgākos risinājumus to novēršanai. Sauszemes motoru un mašīnu/mehānikas inženieri sniedz arī konsultācijas mašīnu/mehānismu lietotājiem par to pareizu darbību. Viņi analizē dažādas standarta un nestandarta situācijas un izdarītos secinājumus lieto, lai sekmīgāk izmantotu attiecīgās mašīnas/mehānismus. Šādus

sauszemes motoru un mašīnu/mehānikas inženierus sauc arī par ekspluatācijas inženieriem, citos gadījumos – arī par mašīnu/mehānismu ekspertiem.

Latvijā sauszemes motoru un mašīnu/mehānikas inženierus visvairāk var sastapt autoservisa uzņēmumos, kur viņi konsultē tehniķus par pareizām auto apkopšanas metodēm, uzrauga tehniķu darbu, sniedz priekšlikumus servisa vadībai par dažādu metožu ieviešanu praksē, kā arī personīgi iesaistās netipisku bojājumu izzināšanā un analizē, kā arī seku novēršanā (remontā).

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Sauszemes motoru un mašīnu/mehānikas inženieri darbā lieto datoru, speciālas datorprogrammas, ploteri, kā arī biroja tehniku, piemēram, printeri, skeneri. Strādājot mašīnu/mehānismu ražošanas un ekspluatācijas jomā, viņi lieto visdažādākos mērinstrumentus, lai noteiktu mašīnu/mehānismu tehnisko stāvokli, piemēram, voltmetru, osciogrāfu, elektrisko signālu testerī.

DARBA APSTĀKĻI Darba vide būs atkarīga no sauszemes motoru un mašīnu/mehānikas inženiera specializācijas, tās var būt biroja tipa telpas, darbnīcas, norobežots kabinets ražošanas telpās, serviss. Viņš pamatā strādā astoņu stundu darba dienu, bet var būt gadījumi, kad jāstrādā arī brīvdienās vai virsstundas (piemēram, ārkārtas situācijās, kad notikusi kāda tehniska avārija). Personīgai darba drošībai viņš lieto speciālu aizsargtērpu, aizsargķiveri, īpašas brilles un cimdus.

DARBA IESPĒJAS Sauszemes motoru un mašīnu/mehānikas inženieris var strādāt privātuzņēmumos, valsts iestādēs un kā pašnodarbinātais. Viņš var strādāt projektēšanas birojos, mašīnbūves ražošanas uzņēmumos, arī būvniecības, transporta nozares, tirdzniecības uzņēmumos, tehniskās apkalpes dienestos, zinātniskajos institūtos, dažādās valsts kontroles iestādēs.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība mašīnbūvē. Mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga sauszemes motoru un mašīnu/mehānikas inženiera profesijā ir 300–3000 latu. Atalgojums atkarīgs no pieredzes, nozares un darba specifikas, kā arī no profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Lauksaimniecības/mehānikas inženieris 2145 17

Mehatronikas inženieris 2145 42

Rūpniecisko mašīnu un darbarīku/mehānikas inženieris 2145 23

Apsildes, ventilācijas un saldēšanas/mehānikas inženieris 2145 22

Motoru inženieris 2145 31

Aeronautikas/mehānikas inženieris 2145 16

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē tehniskās zinātnes? Vai tevi saista dažādu mehānismu izzināšana? Vai tevi aizrauj modelēšana, darbi, kas prasa precizitāti un rūpību? Vai esi kādreiz nodarbojies ar kādu nelielu mehānismu izgatavošanu? Vai tev piemīt labas novērošanas un salīdzināšanas spējas?

Sauszemes motoru un mašīnu/mehānikas inženiera profesijā visbūtiskākās īpašības ir pacietība un precizitāte, vēriba pret detaļām un lietu izpratne kopumā. Tās var attīstīt, izgatavojot dažādus modeļus, piemēram, auto, pilsētu modeļus, lidmodeļus, apgūstot dažādu mehānismu uzbūvi un darbības principus. Svarīga ir arī radoša domāšana un spēja ilgstoši koncentrēties, ko var veicināt zīmējot un rasējot.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, informātika, ķīmija, fizika, tehniskā grafika un mājsaimniecība.

AUTOSERVISA SPECIĀLISTS

KODS 3115 47

DARBA SATURS Autoservisa speciālists organizē, koordinē un vada automašīnu remontdarbus. Autoservisa speciālists aprēķina remonta vai tehniskās apkopes darbu izmaksas, tehniski un ekonomiski pamatoti un juridiski pareizi noformē automašīnas remonta vai tehniskās apkopes dokumentāciju, ko rakstiski iesniedz arī klientam. Viņš plāno un uzdod veicamos darbus savas struktūrvienības darbiniekiem – automehāniķiem.

Saņemot remontā vai kārtējā tehniskā apskatē automašīnu, autoservisa speciālists uzklausa automašīnas īpašnieku par bojājumiem vai tehniskām problēmām. Lielā autoservisā autoservisa speciālists informāciju par tehniskajām problēmām nodod tālāk automehāniķim. Nelielā autoservisā, atkarībā no veicamo darbu apjoma un darbinieku skaita, autoservisa speciālists dažkārt arī pats remontē automašīnas.

Lai atklātu bojājumu cēloni, autoservisa speciālists uzdod automehāniķim pārbaudīt attiecīgo sistēmu un detaļu darbību. Lai pārbaudītu automašīnas iekārtas un noteiktu bojājumu cēloni, autoservisā izmanto dažādas diagnostikas iekārtas un dažkārt autoservisa speciālists veic pārbaudes braucienus. Kad automehāniķis konstatējis bojājuma iemeslu, autoservisa speciālists izlemj, vai bojātā detaļa ir saglabājama un remontējama vai arī tā jānomaina. Dažkārt autoservisa speciālists konsultējas ar automašīnas īpašnieku, vai bojāto detaļu mainīt pret jaunu vai remontēt.

Automašīnas kārtējās tehniskās apskates laikā autoservisa speciālists uzdod automehāniķim pārbaudīt gan motoru, piemēram, eļļošanas, aizdedzes un izplūdes sistēmas darbību, gan automašīnas mehānismus un iekārtas, piemēram, pārnese kārba darbību, riteņu ģeometriju, stūres iekārtu un bremžu sistēmu darbību. Viņš uzdod pārbaudīt arī elektroiekārtas, komforta sistēmas un veikt to tehniskās apkopes darbus. Autoservisa speciālists vizuāli novērtē virsbūves un apdares elementu, arī salona stāvokli.

Autoservisa speciālists rūpējas par to, lai, veicot automašīnas apskati un pārbaudot visus galvenos mehānismus, automehāniķis izmantotu kontrolsarakstu. Šādā autoražotāja izveidotā sarakstā ir noteikts detaļu vai mehānisma nomaiņas laiks (īpaši svarīgi to ievērot automašīnu garantijas laikā), piemēram, pēc nobraukta konkrēta kilometru daudzuma jānomaina kāda konkrēta detaļa pat tad, ja tā ir darba kārtībā. Ja autoservisa speciālists ir uzņēmuma struktūrvienības vadītājs, viņš uzskaita izlietos un pasūta jaunus materiālus un rezerves daļas.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Autoservisa speciālists darbā lieto biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, faksa aparātu. Viņš izmanto arī dažādus mehāniskos, elektriskos un pneimatiskos instrumentus, piemēram, pneimatiskās uzgriežņu atslēgas, pacēlājus, kā arī dažādus rokas instrumentus, piemēram, skrūvgriežus un kņables.

DARBA APSTĀKĻI Daļu darba laikā autoservisa speciālists pavada biroja tipa telpās, tomēr lielāko tiesu laiku strādā automobiļu tehniskās apskates un remonta telpās, kurās bieži ir troksnis, putekļi un caurvējš. Autoservisa speciālists strādā astoņu stundu darba dienu pēc iepriekš saskaņota grafika. Darbs var būt rīta vai vakara maiņā, kā arī brīvdienā, atkarībā no uzņēmuma darba laika.

DARBA IESPĒJAS Autoservisa speciālists var strādāt automobiļu tehniskās apkopes un remonta uzņēmumos, automobiļu diagnostikas centros vai automobiļu tehniskās apskates punktos. Viņš var ieņemt, piemēram, autoservisa nodaļas vadītāja amatu. Autoservisa speciālists var strādāt valsts vai privāto uzņēmumos, gan arī kā pašnodarbināta persona.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība autotransportā. Mācību ilgums 3–3,5 gadi.

Profesionālās zināšanas autoservisa speciālists papildina autoražotāju vai autopārdevēju organizētosursos, kurus beidzot tiek izsniegti sertifikāti, kas apliecina autoservisa speciālista profesionālās kvalifikācijas līmeni.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga autoservisa speciālista profesijā ir 240–700 latu. Atalgojums atkarīgs no uzņēmuma lieluma, autoservisa speciālista pienākumu specifikas un darba pieredzes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Rūpniecisko iekārtu un rīku servisa speciālists 3115 14

Kuģu būves servisa speciālists 3115 24

Elektrisko iekārtu speciālists 3113 14

Lauksaimniecības tehnikas servisa speciālists 3115 08

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē automašīnas uzbūve, jaunumi autobūvniecībā? Vai tev sagādā gandarījumu veikt sarežģītu uzdevumu, kas sākotnēji šķita nepaveicams?

Autoservisa speciālista profesijā nepieciešamo analītisko domāšanu iespējams vingrināt, risinot matemātikas un fizikas uzdevumus. Labas komunikācijas spējas un iemaņas darbam komandā, kā arī prasmes vadīt un organizēt komandas darbu pilnveidosies, kopā ar skolasbiedriem izstrādājot mācību projektus, piedaloties dažādu pasākumu organizēšanā. Autoservisa speciālistam ir būtiska vēlme un spēja sekot līdzi jaunumiem dinamiskajā automobiļu ražošanas nozarē – vari sākt interesēties par specializētiem periodikas izdevumiem šajā jomā.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, matemātika un informātika.

AUTOMEHĀNIĀIS

KODS 7231 03

DARBA SATURS Automehāniķis jeb autoservisa speciālists pārbauda automašīnas, nosaka to defektus un remontē. Viņš izpilda arī automašīnas regulāros apskates un uzturēšanas darbus.

Saņemot kārtējā tehniskā apskatē vai remontā automašīnu, automehāniķis uzklausa automašīnas īpašnieku par tehniskiem traucējumiem vai bojājumiem. Lielā autoservisā automašīnas īpašnieks informāciju par tehniskajām problēmām izstāsta apkalpojošā dienesta darbiniekam, kurš tālāk informāciju nodod automehāniķim.

Lai atklātu bojājumu cēloni, automehāniķis vispirms pārbauda sistēmu un detaļu darbību, tad izlemj, kuras sistēmas un detaļas nevar izraisīt šādu bojājumu. Piemēram, ja nedarbojas gaisa kondicionēšanas iekārta, automehāniķis pārbauda, vai iemesls ir tik vienkāršs kā nepietiekams dzesēšanas šķidrums, vai arī bojāta ir elektroenerģijas apgādes sistēma, kas izraisa issavienojumu gaisa kondicionēšanas iekārtā. Lai pārbaudītu automašīnas mehānismus un noteiktu bojājumu cēloni, kā vienu no diagnosticēšanas paņēmieniem viņš izmanto pārbaudes braucieni. Pārbaudes rezultāti parāda, vai attiecīgā detaļa ir saglabājama un remontējama vai arī tā jānomaina.

Veicot automašīnas kārtējo tehnisko apskati un pārbaudot visus galvenos mehānismus, automehāniķis izmanto kontrolsarakstu. Šādā autoražotāja izveidotā sarakstā ir noteikts detaļu vai mehānisma nomaiņas laiks (īpaši svarīgi to ievērot automašīnu garantijas termiņā), piemēram, pēc noteikta nobrauktu kilometru daudzuma jānomaina kāda konkrēta detaļa pat tad, ja tā ir darba kārtībā.

Automašīnas tehniskās apskates laikā automehāniķis pirmām kārtām pārbauda motoru, piemēram, eļļošanas, dzesēšanas, aizdedzes un izplūdes sistēmas darbību. Tāpat viņš pārbauda sajūga, pārsesumu kārbu darbību, riteņu ģeometriju, stūres iekārtu un bremžu sistēmu darbību, elektroiekārtas, piemēram, apgaismojuma, drošības, komforta sistēmas, un veic to tehniskās apkopes darbus. Automehāniķis vizuāli novērtē virsbūves un apdares elementus, arī salona

stāvokli. Dažos gadījumos automehāniķis remontē vai nomaina bojāto detaļu, pirms tā izraisa traucējumu citu automašīnas mehānismu darbībā.

Automehāniķis salīdzina datorizētās diagnostikas iekārtas rādījumus ar ražotāja apstiprinātajiem standartiem pārbaudāmajam mehānismam. Novirzes, kas lielākas par pieļaujamo normu, ļauj automehāniķim secināt, kurām sastāvdaļām ir nepieciešams pievērst papildu uzmanību.

Lielos automobiļu remonta uzņēmumos automehāniķis parasti specializējas kādu noteiktu remontdarbu veikšanā, piemēram, aizdedzes, bremžu, dzesēšanas un gaisa kondicionēšanas sistēmas remontdarbi, riepu balansēšana, stūres mehānisma tehniskā apkope.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Automehāniķis darbā lieto dažādus mehāniskos, elektriskos un pneimatiskos instrumentus, piemēram, pneimatiskās uzgriežņu atslēgas, virpas, slīpmašīnas, metināšanas iekārtu, kā arī dažādus rokas instrumentus, piemēram, skrūvgriežus un knaibles. Gandrīz visos automobiļu remonta uzņēmumos ir elektronisks diagnostikas aprīkojums un datorizētās iekārtas. Remonta darbnīcas datorizētais aprīkojums nodrošina pieeju automašīnu ražotāja datubāzei, kur iespējams iegūt jaunāko tehnisko informāciju un citus datus.

DARBA APSTĀKĻI Automehāniķis strādā automobiļu tehniskās apskates un remonta telpās. Automehāniķis strādā astoņu stundu darba dienu, pēc iepriekš saskaņota grafika, darbs var būt rīta vai vakara maiņā, vai arī brīvdienā, atkarībā no uzņēmuma darba laika. Lai gan dažas tehniskas problēmas var atrisināt, koriģējot datus automašīnas datorsistēmā, pārsvarā automehāniķis strādā ar eļļainām detaļām. Telpās bieži ir troksnis, putekļi un caurvējš.

DARBA IESPĒJAS Automehāniķis var strādāt valsts vai privātuzņēmumos, piemēram, automobiļu tehniskās apskopes un remonta uzņēmumos, automobiļu diagnostikas centros vai automobiļu tehniskās apskates punktos. Automehāniķis var strādāt arī kā pašnodarbināta persona.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība autotransportā. Mācību ilgums – 4 gadi pēc pamatzglītības iegūšanas. Profesionālās zināšanas automehāniķis papildina autoražotāju vai autopārdevēju organizētosursos, kurus beidzot tiek izsniegts sertifikāts, kas apliecina automehāniķa profesionālās kvalifikācijas līmeni.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga automehāniķa profesijā ir 180–500 latu. Atalgojums atkarīgs no uzņēmuma lieluma, automehāniķa pieredzes, kvalifikācijas un darba pieredzes, piemēram, to būtiski ietekmē apstākļi, ja automehāniķa vadībā strādā citi darbinieki.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Celtniecības un ceļu būves mašīnu atslēdznieks 7233 14	Kuģu motoru mehāniķis 7231 08
Elektromehānisko iekārtu mehāniķis 7241	Elektronisko iekārtu mehāniķis 7242
Radio un televīzijas iekārtu mehāniķis 7243	Transporta līdzekļu vadītājs 832

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē dažādu mehānismu un iekārtu uzbūve? Vai tev patīk strādāt ar darbarīkiem, piemēram, remontēt velosipēdu? Vai tevi izraisa interese jaunumi autobūvniecībā? Vai tev sagādā gandarījumu veikt sarežģītu uzdevumu, kas sākotnēji šķiet nepaveicams?

Automehāniķa profesijā nepieciešamo analītisko domāšanu vari vingrināt, risinot matemātikas un fizikas uzdevumus, dažādas prāta spēles. Komunikācijas spējas un iemaņas darbam komandā vari pilnveidot, kopā ar skolasbiedriem aktīvi piedaloties dažādos skolas un sabiedriskos pasākumos. Tā kā automobiļu ražošanas nozare (un līdz ar to automobiļu diagnostika un remonts) nepārtraukti attīstās, automehāniķim ir būtiska vēlme pilnveidot savas prasmes un apgūt jaunumus.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, matemātika, informātika, ķīmija un sports.

VIEGLO AUTOMOBILU, TAKSOMETRU, MAZIETILPĪGO KRAVAS AUTOMOBILU UN MIKROAUTOBUSU VADĪTĀJS

KODS 8322

DARBA SATURS Vieglo automobiļu, taksometru, mazietilpīgo kravas automobiļu un mikroautobusu vadītāju darbs ir pasažieru vai kravas pārvadājumi pēc noteikta maršruta, grafika vai konkrēta pasūtījuma.

Vieglo automobiļu vadītājs vada vieglo automobili vai limuzīnu un pārvadā pasažierus, dokumentus vai sīkus sūtījumus. Pirms darba vadītājs pārliecinās, vai automobīlis ir braukšanas kārtībā, bet pēc darba uzraksta un nodod dienas braucienu dokumentāciju. Ja pārvadājami kādi sūtījumi, vieglā automobiļa vadītājs kārtro arī ar tiem saistīto dokumentāciju (piemēram, pavadzīmes). Dažreiz vieglā automobiļa (parasti limuzīna) vadītājs ved pasažierus izklaides braucienos.

Taksometru vadītāji uzņēm pasažierus, kas aptur taksometru uz ielas un taksometru stāvvietās, vai arī brauc uz izsaukuma vietu. Taksometra vadītājs pirms darba uzsākšanas sazinās ar dispečerdienestu un saskaņo darba grafiku, pārliecinās, vai mašīna ir tehniskā kārtībā. Darba laikā taksometra vadītājs pa rāciju sazinās ar dispečerdienestu, ziņo par savu atrašanās vietu, saskaņo braukšanas virzienu un mērķi. Tiklīdz pasažieris iekāpis automobili, taksometra vadītājs ieslēdz skaitītāju un vēlāk pēc tā rādījumiem iekasē maksu par braucienu.

Mazietilpīgo kravas automobiļu vadītāji pārvadā neliela izmēra kravas, parasti preces no un uz noliktavām un veikaliem. Ja transportlīdzekļa vadītājs strādā par preču izvadātāju, darba sākumā viņš saņem vietu sarakstu, uz kurām jāved preces un to pavadzīmes. Mazietilpīgo kravas automobiļu vadītājs var strādāt arī pasūtījuma darbus, piemēram, pārvest mēbeles no viena dzīvokļa uz citu.

Mikroautobusu vadītāji pārvadā pasažierus pēc noteikta maršruta un grafika vai arī pēc pasūtījuma. Ja mikroautobusa vadītājs strādā sabiedriskā transporta uzņēmumā, darbā viņam jāievēro grafiks, jāiekasē maksa par braucienu un jāizsniedz biļete.

Transportlīdzekļu vadītājiem jāprot manevrēt blīvā satiksmē, orientēties ielu un ceļu tīklā, plānot maršrutu, lai tas būtu visisākais un visātrākais. Braucot jāspēj reaģēt negaidītās situācijās, arī sniegt palīdzību nelaimes gadījumā.

Ja braucieni notiek uz ārzemēm, transportlīdzekļa vadītājam jāpārzina transportlīdzekļa un tā pārvadājamās kravas (ja tāda ir) dokumentācija, jāzina robežas šķērsošanas kārtība un satiksmes noteikumi citās valstīs.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Vieglo automobiļu un taksometru vadītāji vada transportlīdzekļus, kuru maksimālā atļautā masa nepārsniedz 3500 kg un kuros nav vairāk par 8 pasažieru sēdvietām, neskaitot vadītāja sēdekli. Mazietilpīgo kravas automobiļu vadītāji vada transportlīdzekļus, kuru maksimālā atļautā masa nepārsniedz 7500 kg, savukārt mikroautobusu vadītāji vada transportlīdzekļus, kuros ir līdz 15 pasažieru vietām. Visu transportlīdzekļu vadītājiem reizēm jāveic neliels automašīnas remonts (piemēram, riepas nomaiņa). Taksometra vadītāji darbā izmanto rāciju, lai sazinātos ar dispečerdienestu, un skaitītāju, kas fiksē nobrauktos kilometrus un aprēķina braukšanas maksu. Ja transportlīdzekļa vadītājs ir pašnodarbināta persona, jāstrādā arī ar datoru un biroja tehniku, lai sagatavotu dokumentus par savu darbību un maksājamiem nodokļiem.

DARBA APSTĀKĻI Vieglo automobiļu, taksometra, mazietilpīgo kravas automobiļu un mikroautobusu vadītāju darba vieta ir viņa transportlīdzeklis. Darbs notiek konkrētā laikā vai arī pēc grafika. Darbs var būt nelabvēlīgos laika apstākļos, dažādās diennakts stundās, intensīvā satiksmē, līdz ar to prasa fizisku izturību, koncentrēšanās spēju un modrību. Vadītājam jāprot braukt intensīvas satiksmes apstākļos, ievērojot satiksmes drošību un pasažieru komfortu.

DARBA IESPĒJAS Vieglo automobiļu, taksometru, mazietilpīgo kravas automobiļu un mikroautobusu vadītāji var strādāt transporta un loģistikas uzņēmumos, privātās uzņēmējdarbības, valsts institūcijās, pie privātpersonām, taksometru parkos, tūrisma firmās vai arī kā pašnodarbinātie.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Lai strādātu par vieglā automobiļa vai taksometra vadītāju, nepieciešama B kategorijas autovadītāja apliecība. Lai strādātu par mazietilpīgo kravas automobiļu vai mikroautobusu vadītāju, nepieciešama B vai C1 kategorijas autovadītāja apliecība.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga vieglo automobiļu, taksometru, mazietilpīgo kravas automobiļu un mikroautobusu vadītājam ir 150–300 latu. Atalgojums tieši atkarīgs no darba intensitātes. Strādājot privātajās struktūrās vai izvēloties lielāku slodzi, var nopelnīt vairāk.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Autobusu, trolejbusu un tramvaju vadītājs 8323

Kravas automobiļu ar piekabēm un autovilcienu vadītājs 8324

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk braukt ar automašīnu? Vai labi orientēties nepazīstamās vietās, spēj ātri risināt problēmas? Vai tev ir augsta atbildības sajūta?

Sasniedzot 18 gadu vecumu, nokārto auto vadīšanas tiesības – jo ātrāk sāksi braukt, jo ātrāk iegūsi pieredzi. Mazlitrāžas mototransportu (mopēdus) vari vadīt jau no 14 gadu vecuma – izmanto šo iespēju! Jau tagad apgūsti automašīnas uzbūvi, tās darbības principus un tehniskos risinājumus, pēc iespējas piedalies sīkos auto remontdarbos.

Ja brauc uz nepazīstamu vietu – iegaumē ceļu! Mācies orientēties ielu un autoceļu tīklā, trenē topogrāfisko iztēli.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā fizika un matemātika, ja vēlies strādāt starptautiskā uzņēmumā vai braukt starpvalstu reisos, noteikti jāapgūst arī svešvalodas.

AUTOBUSU, TROLEJBUSU UN TRAMVAJU VADĪTĀJS

KODS 8323

DARBA SATURS Autobusa vadītājs vada autobusu, trolejbusa vadītājs un tramvaja vadītājs vada elektrotransporta līdzekli (trolejbusu vai tramvaju) noteiktā maršrutā. Autobusa vadītājs pārvadā pasažierus vietējās satiksmes vai tālsatiksmes reisos.

Pirms izbraukšanas no transporta parka autobusa, trolejbusa vai tramvaja vadītājs pārbauda, vai vadāmais transporta līdzeklis ir tehniskā kārtībā (piemēram, vai darbojas bremzes, vājstikla tīrītāji, vai ir vajadzīgais eļļas līmenis, logu mazgāšanas šķidrums daudzums), pārbauda autobusa, trolejbusa vai tramvaja drošības līdzekļu klāstu.

Autobusa, trolejbusa vai tramvaja vadītājs paziņo nākamās pieturvietas nosaukumu, ieslēdzot audioinformācijas iekārtu vai atskaņojot ierakstu. Atkarībā no autobusa, trolejbusa vai tramvaja tehniskā aprīkojuma pieturvietas nosaukums jāatspoguļo arī uz elektroniskā tablo pasažieru salonā. Starppilsētu reisos autobusa vadītājs, bet pilsētas maršrutos dažkārt arī trolejbusa vadītājs, pārdod pasažieriem biļetes. Autobusa vadītājs novieto pasažieru bagāžu autobusa bagāžas nodalījumā.

Par smagākajām problēmsituācijām autobusa, trolejbusa vai tramvaja vadītājs ziņo centrāldispečera dienestam un izpilda tā rīkojumus, piemēram, sagaida izsauktos Ceļu policijas darbiniekus. Sīkas tehniskas kļūmes autobusa, trolejbusa vai tramvaja vadītājs novērš pats (piemēram, pievieno atpakaļ no elektrokontakttikla atvienojušos trolejbusa vai tramvaja kontaktstieņus; autobusam vai trolejbusam nomaina riepu). Autobusa, trolejbusa un tramvaja vadītājs nepieciešamības gadījumā sniedz pirmo medicīnisko palīdzību.

Beidzot maiņu, autobusa, trolejbusa vai tramvaja vadītājs noformē braukšanas dokumentus un novieto autobusu, trolejbusu vai tramvaju transporta līdzekļu depo vai transporta parkā. Ja nepieciešams, viņš noformē pieteikumu pasažieru pārvadāšanas līdzekļa defektu novēršanai. Ja

autobusa vadītājs pārdod biļetes, beidzot reisu, viņš autobusu parka kasē nodod iekasēto naudu un atlikušās biļetes, noformējot attiecīgos dokumentus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Autobusa, trolejbusa vai tramvaja vadītājs darbā lieto pasažieru pārvadāšanas līdzekli – autobusu, trolejbusu vai tramvaju; mikrofonu vai audio ieraksta atskaņošanas iekārtu, ar maršruta izpildi saistītu dokumentāciju, reizēm lieto arī kases aparātu, instrumentu komplektu nelielu tehnisku bojājumu novēršanai.

Autobusu vadītāji, kuri ir pašnodarbinātas personas, darbā lieto arī datoru un dažādu biroja tehniku, piemēram, kopēšanas iekārtu, printeri, kā arī finanšu uzskaiti nepieciešamos resursos, piemēram, kvītis, piemērotas datorprogrammas.

DARBA APSTĀKĻI Autobusa, trolejbusa vai tramvaja vadītājs strādā astoņu stundu darba laiku maiņās pēc iepriekš saskaņota darba grafika. Tālsatiksmes reisos brauc divi autobusa vadītāji, lai mainītos ievērotu starptautiskā mērogā strikti noteiktu darba un atpūtas režīmu.

Autobusa, trolejbusa vai tramvaja vadītājs strādā jebkuros laika apstākļos, arī tad, kad, piemēram, ir migla vai apledojums. Viņa darbs prasa pastāvīgu uzmanības sasprindzinājumu un ātru reakciju, atbildība par pasažieriem un transporta līdzekļa vadīšana intensīvas satiksmes apstākļos rada papildus stresu. Līdzās tādiem apstākļiem kā sēdošs darbs, nemitīgs troksnis un vibrācijas, trolejbusa un tramvaja vadītājs ir pakļauts elektromagnētiskā lauka ietekmei. Šajā profesijā būtiska laba sirds veselība.

DARBA IESPĒJAS Autobusa, trolejbusa vai tramvaja vadītājs var strādāt pasažieru pārvadājumu uzņēmumos. Autobusa vadītājs var strādāt arī kā pašnodarbināta persona.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Lai apgūtu autobusa, trolejbusa vai tramvaja vadītāja amatu, nepieciešama vidējā izglītība un C, C1 (kravas automobiļa ar pilnu masu līdz 7500kg) vai D (autobusa ar 16 vai mazāk pasažieru vietām) autovadītāja apliecība. Arodskolā uzņem, sākot no 21 gada vecuma. Mācību ilgums: autobusa vadītājam – 1 līdz 2 mēneši, trolejbusa vadītājam – 4 mēneši un tramvaja vadītājam – 3,5 mēneši.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga autobusa, trolejbusa vai tramvaja vadītāja profesijā ir 140–300 latu. Tā var būt atkarīga no darba stāža un maršruta veida (piemēram, starpvalstu maršrutos autobusa vadītāja atalgojums ir augstāks). Autobusa, trolejbusa vai tramvaja vadītājs var saņemt piemaksu, piemēram, par degvielas ietaupīšanu, augstu pasažieru apkalpošanas kultūru.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Vieglo automobiļu, taksometru, mazieltīpīgo
kravas automobiļu un mikroautobusu vadītājs 8322

Kravas automobiļa vadītājs 8324

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev ir vēlšanās būt ne tikai automašīnas pasažierim, bet arī pašam sēsties pie stūres? Vai tu spēj saglabāt mieru, kā arī ātri un atbilstoši rīkoties problēmsituācijās? Vai vari ilgstoši saglabāt modrību vienveidīgos apstākļos? Pievērs uzmanību tam, vai tu labi atšķir krāsas, jo mēdz būt tāda redzes īpatnība kā daltonisms, kad cilvēks jauc krāsas – visbiežāk daltoniķis nespēj atšķirt sarkano krāsu no zaļās.

Jau laikus vari apgūt ceļu satiksmes noteikumus, kā arī, braucot automašīnā, vērigi sekot autovadītāja kustībām, reakcijām, jo tas tev, pilngadību sasniegušam, palīdzēs sekmīgāk kārtot pārbaudījumus autovadītāja tiesību iegūšanai. Tāpat centies iedziļināties tehniskās lietās, kaut vai nestāvot malā, kad jānomaina autoriepa.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika un fizika. Bet starpvalstu reisos autobusa vadītājam būs nepieciešamas svešvalodu zināšanas.

KRAVAS AUTOMOBILU AR PIEKABĒM UN AUTOVILCIENU VADĪTĀJS

KODS 8324

DARBA SATURS Kravas automobiļu vadītājs pārvadā kravas ar kravas automobili, paškrāvēju automobili vai īpašiem dažādām kravām, piemēram, degvielai, paredzētiem automobiļiem, vai arī vada specializētu automobili, kas paradzēts kādu konkrētu darbību veikšanai, piemēram, ielu laistīšanai.

Kravas automobiļa vadītājs veic noteiktu maršrutu un atbild par kravas sekmīgu nogādāšanu galapunktā. Viņš rūpējas par automašīnas tehnisko stāvokli un aizpilda maršruta karti, kurā atzīmē automobiļa kustības grafiku diennaktī, laiku un ātrumu.

Kravas automobiļa vadītājs seko kravas pavaddokumentu noformēšanai, kravas uzkraušanai un nostiprināšanai (arī tonnāžai), jo viņš atbild par pilnvērtīgu kravas nodošanu pasūtītājam. Viņš arī seko degvielas uzpildei un patēriņam.

Ja krava jānogādā ārvalstīs, kravas automobiļa vadītājs atbild, lai, izbraucot no valsts, kravai būtu visa likumdošanā noteiktā dokumentācija. Dodoties reisā uz ārvalstīm, kravas automobiļa vadītājam bez profesionālajām autovadītāja iemaņām un tehniskajām zināšanām jāorientējas arī muitas un konkrētās valsts likumos, vizu noformēšanā, kā arī nepieciešamas svešvalodas zināšanas sarunvalodas līmenī.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Kravas automobiļa vadītājs vada kravas automobili vai vilcēju ar piekabēm jeb puspiekabi. Viņš izmanto instrumentu komplektu automobiļa nelielu tehnisku bojājumu novēršanai ceļā, piemēram, riepas nomaiņai.

Kravas automobiļa vadītājam, pārvadājot kravu, līdzī reisā vienmēr ir likumdošanā noteiktā kravas pavaddokumentācija.

DARBA APSTĀKĻI Kravas automobiļa vadītājam ir sēdošs darbs. Viņš strādā pēc grafika – likumdošanā noteikts, ka trīs dienas nedēļā drīkst vadīt automobili astoņas stundas diennaktī, bet divas reizes – pa deviņām stundām diennaktī, divas dienas pienākas atpūta.

Lai kravu pēc iespējas ātrāk nogādātu gala punktā, uz tālsatiksmes vilcējautomobiļiem vienā maiņā strādā divi autovadītāji. Kravas automobiļa vadītājam darbs jāveic arī sliktos laika apstākļos, piemēram, miglas vai apledojuma laikā, kas rada papildu sasprindzinājumu.

Kravas automobiļa vadītāja darbs ir monotons, tas prasa pastāvīgu uzmanības sasprindzinājumu un ātru reakciju negaidītās situācijās. Kravas automobiļa vadītāja darbā pastiprināti tiek noslogota redze un dzirde, būtiska ir krāsu izšķiršanas spēja, kā arī labas orientēšanās prasmes.

DARBA IESPĒJAS Kravas automobiļa vadītājs var strādāt autopārvadājumu uzņēmumos vai komunālo pakalpojumu sniegšanas uzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Kravas automobiļa vadītāja profesiju var apgūt autovadītājuursos. Lai vadītu kravas automobili ar piekabi, puspiekabi vai autovilcienu, jānokārto C (kravas automobiļu līdz 7500 kg vadišanai) un E (vieglo, kravas automobiļu un autobusu ar piekabi līdz 12 000 kg vadišanai) kategorijas autovadītāja eksāmeni.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga kravas automobiļa vadītāja profesijā ir 220–600 latu. Atalgojums ir atkarīgs no mēnesī veikto reisu skaita, kravas veida un pārvadāšanas attāluma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Autokrāvēja vadītājs 8334 04

Baļķvedēja vadītājs 8331 06

Autobusu, trolejbusu un tramvaju vadītājs 8323

Vieglo automobiļu, taksometru, mazietilpīgo kravas automobiļu un mikroautobusu vadītājs 8322

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev piemīt tehniskā domāšana un patīk vadīt auto? Kādas ir tavas orientēšanās spējas? Vai tevi aizrauj dažādu mehānismu izjaukšana un samontēšana? Vai vēlies apskatīt tālas zemes, pildot darba pienākumus?

Kravas automobiļa vadītājam būtiskas labas koncentrēšanās spējas, atbildības izjūta, līdzsvarots raksturs. Monotonais darbs var nogurdināt un samazināt vadītāja uzmanības noturību, tādēļ, lai trenētu fizisko izturību, kā arī izvairītos no automobiļu vadītājiem raksturīgās arodslimības – muguras sāpēm, jāapgūst fiziskie vingrinājumi, kas stiprina muguras un plecu muskulatūru, palīdz atbrīvoties.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, svešvalodas un sports.

LAUKSAIMNIECĪBAS UN MEŽSAIMNIECĪBAS MAŠĪNU, MEHĀNISMU UN IEKĀRTU OPERATORS

KODS 8331

DARBA SATURS Lauksaimniecības un mežsaimniecības mašīnu, mehānismu un iekārtu operators vada un apkalpo traktoros, pašgājējarklus, sējmašīnas un kombainus, kā arī mežsaimniecības mašīnas, mehānismus un iekārtas, piemēram, meža traktoros, krūmgriežus, motorzāģus, lai atvieglotu un paātrinātu darbus lauksaimniecībā un/vai mežā. Viņi rūpējas, lai šie darbi noritētu droši, nepakļaujot briesmām cilvēkus vai materiālās vērtības.

Lauksaimniecības un mežsaimniecības mašīnu, mehānismu un iekārtu operatori strādā kā kombaina operatori, kuļmašīnas operatori, kūlišu sējēja operatori, lauksaimniecības mašīnu operatori, mežsaimniecības mašīnu operatori, baļķvedēja vadītāji, traktora vadītāji, traktortehnikas vadītāji un mežizstrādes tehnikas vadītāji.

Operatori, kas apkalpo lauksaimniecības mašīnas, mehānismus un iekārtas, darbu pamatā veic uz lauka, apstrādājot zemi, sējot, stādot un novācot lauksaimniecības produktus. Tā kā darbu dažādība ir ļoti liela, šiem speciālistiem uzdevuma veikšanā jāizmanto zināšanas gan par tehniku, ar kuru viņi veic darbu, gan arī par zemi vai kultūraugiem, kas tiek apstrādāti.

Operatori, kas apkalpo mežsaimniecības mašīnas, mehānismus un iekārtas, strādā mežā, savācot mežā sagatavotus kokmateriālus un izvedot tos uz krautuvēm, apstrādājot cirsma, iekopjot jaunaudzes. Arī šeit darbs ir ļoti daudzveidīgs, kas prasa zināšanas gan par tehnikas iespējām un ierobežojumiem, gan par meža izciršanas, kopšanas un uzturēšanas principiem.

Lauksaimniecības un mežsaimniecības mašīnu, mehānismu un iekārtu operatori, izmantojot savas zināšanas un pieredzi, izvēlas piemērotāko tehniku un tehniskos palīgīdzekļus, kā arī

darba paņēmienus katra konkrētā uzdevuma izpildei un ir atbildīgi par darba norisi un rezultātiem.

Lauksaimniecības un mežsaimniecības mašīnu, mehānismu un iekārtu operatori sagatavo iekārtas darbam, kā arī veic sīkus lauksaimniecības un mežsaimniecības mašīnu, mehānismu un iekārtu remontus, tehnisko apkopi, regulēšanu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Lauksaimniecības un mežsaimniecības mašīnu, mehānismu un iekārtu operatori galvenokārt darbā izmanto lauksaimniecības vai mežsaimniecības mašīnas, kuras viņi vada. Viņi lieto arī dažādas pievienojamās palīgierīces (ecēšas, arkli, kultivatori, smalcinātāji, sējēji, zāģi, asmeņi, satvērēji), kā arī tehnikas pozicionēšanas un vadīšanas sistēmas. Lauksaimniecības un mežsaimniecības mašīnu, mehānismu un iekārtu operatori lieto arī sezonai piemērotu mitrumizturīgu apģērbu un speciālus zābakus, kā arī, kad nepieciešams, dzirdes aizsarglīdzekļus, īpašus cimodus un aizsargķiveri.

DARBA APSTĀKĻI Lauksaimniecības un mežsaimniecības mašīnu, mehānismu un iekārtu operatori strādā galvenokārt laukā vai mežā, atrodoties mašīnas kabinē. Darbs ar lauksaimniecības tehniku pamatā norit apstākļos, kad ārējā vides temperatūra ir virs 0°C, savukārt ar mežsaimniecības tehniku bieži tiek strādāts ziemā, kad ārējās vides temperatūra ir zem 0°C. Viņi strādā astoņu stundu darba dienu, tomēr bieži vien, izmantojot labvēlīgus laika apstākļus, var nākties strādāt virsstundas. Ja darbs noris vaļējā kabinē, šis profesijas pārstāvji ir pakļauti apkārtējās vides iedarbībai (vējam, lietum, saulei).

DARBA IESPĒJAS Lauksaimniecības un mežsaimniecības mašīnu, mehānismu un iekārtu operatori var strādāt gan privātzņēmumos, gan valsts vai pašvaldību iestādēs un arī kā pašnodarbinātie.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama arodizglītība (mācību ilgums 2–3 gadi) vai profesionālā vidējā izglītība (mācību ilgums 4 gadi) ar tehniku saistītā specialitātē.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga lauksaimniecības un mežsaimniecības mašīnu, mehānismu un iekārtu operatora profesijā ir 150–600 latu. Atalgojums atkarīgs no strādājošā pieredzes un profesionalitātes, kā arī darbā izmantojamās tehnikas un darba specifikas.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Autoceltnu un citu kraušanas iekārtu operators 8333

Zemes racēju un tiem līdzīgu mašīnu operators 8332

Autokrāvēju operatori 8334

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista tehnika? Vai tev patīk lauksaimniecība? Vai patīk uzturēties mežā? Vai esi fiziski izturīgs?

Lauksaimniecības un mežsaimniecības mašīnu, mehānismu un iekārtu operatoru darbā ļoti svarīga ir laba izpratne par dažādu veidu tehniku un tās darbības principiem. Šādas zināšanas un iemaņas, kā arī priekšstatu par šīs profesijas specifiku var gūt, palīdzot dažādu remontdarbu veikšanā, kādā mehanizācijas vai remontdarbnīcā, kā arī piedaloties ar tehniku saistītos interešu pulciņos, piemēram, motosportā, kartingā. Bieži vien šīs profesijas pārstāvji ar lauksaimniecības un mežsaimniecības mašīnām pārvietojas arī pa koptošanas ceļiem, tāpēc svarīgi ir apgūt ceļu satiksmes noteikumus un vēlāk iegūt autovadītāja apliecību.

Šajā profesijā nozīmīgo fizisko izturību attīstīs sporta nodarības un fiziskas aktivitātes arī ikdienā.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, tehniskā grafika, mājsaimniecība un sports.

ZEMES RACĒJU UN TIEM LĪDZĪGU MAŠĪNU OPERATORS

KODS 8332

DARBA SATURS Zemes racēju un tiem līdzīgu mašīnu operators vada, uzrauga un apkalpo ekskavatorus, greiderus ar kustīgiem kausiem zemes, klintāju, smilšu, kūdras un citu iežu rakšanai, kā arī ēku, būvju un citu objektu graušanai, būvmateriālu un būvgružu pārvietošanai. Tāpat viņš vada mašīnas, kas rok tranšejas kanalizācijai, drenāžai, ūdensvadiem, naftas, gāzes vai citiem cauruļvadiem, tehniku, kas dzen zemē koka, betona vai tērauda pāļus un rievienas, kā arī mašīnas, kas nolīdzina grunts virsmu, būvējot ietves, asfaltētus vai tamlīdzīgus ceļus.

Zemes racēju un tiem līdzīgu mašīnu operators strādā uz lauka vai būvdarbu norises vietā, kur, saņemot darba vadītāja norādījumus par veicamajiem darbiem, vai nu rok tranšejas, kurās paredzēts guldit, piemēram, cauruļvadus, komunikācijas, vai veido padziļinājumus ēkas pamatu ielikšanai, tāpat viņš izstrādā karjerus, pārvieto, smiltis, granti, dolomitu un citus iežus, kā arī veic materiālu transportēšanu no vienas vietas uz citu, to iekraušanu kravas mašīnās.

Atkarībā no paredzamā uzdevuma specifikas zemes racēju un tiem līdzīgu mašīnu operators izvēlas piemērotākos darba paņēmienus un tehnisko aprīkojumu dotā darba izpildei, piemēram, ja paredzēts pārvietot mālainu augsni, piemēro citu rakšanas kausu, nekā ja būtu jārok kūdra. Viņš arī sagatavo mašīnas darbam un, ja nepieciešams, pievieno tām vajadzīgo papildaprīkojumu, piemēram, urbi, zāģi. Darba izpildes laikā viņš seko līdzi un kontrolē darba norisi, piemēram, ja tiek urbta noteikta tipa augsne, tad urbšana notiek ar sagaidāmu ātrumu, ja šis ātrums mainās, tas var liecināt par zemē esošu šķērslī, grunts tipa izmaiņu vai salūzušu urbi, tad zemes racēju un tiem līdzīgu mašīnu operators lemj par turpmāko rīcību – darbu izpildes metodikas (veidu, kā veikt konkrēto darbu) vai papildaprīkojuma maiņu.

Zemes racēju un tiem līdzīgu mašīnu operators regulāri apkopj darbā izmantojamo tehniku un mehānismus, pārlicinās, vai tie ir lietošanas kārtībā un atbilst tehniskajām normām. Viņi arī paši veic zemes racēju un tiem līdzīgu mašīnu sikus remontus un regulēšanu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Zemes racēju un tiem līdzīgu mašīnu operatori galvenokārt darbā izmanto mašīnas, kuras viņi vada. Viņi lieto arī dažādas pievienojamās palīgierīces un uzkabes līdzekļus, kā arī tehnikas pozicionēšanas un vadīšanas sistēmas.

DARBA APSTĀKĻI Zemes racēju un tiem līdzīgu mašīnu operatori strādā galvenokārt laukā, atrodoties mašīnas kabīnē. Darbs tiek veikts gan diennakts gaišajā, gan tumšajā laikā, neatkarīgi no gadalaika un laika apstākļiem. Zemes racēju un tiem līdzīgu mašīnu operatori strādā astoņu stundu darba dienu, nereti saskaņā ar iepriekš noteiktu darba grafiku arī vakaros un brīvdienās. Tāpat, izmantojot labvēlīgus laika apstākļus, var nākties strādāt virsstundas. Ja darbs noris vaļējā kabīnē, šīs profesijas pārstāvji ir pakļauti apkārtējās vides iedarbībai (vējam, lietum, saulei). Zemes racēju un tiem līdzīgu mašīnu operatori lieto arī sezonai piemērotu mitrumizturīgu apģērbu un speciālus zābakus, kā arī, kad nepieciešams, dzirdes aizsarglīdzekļus, īpašus cimdus un aizsargķiveri.

DARBA IESPĒJAS Zemes racēju un tiem līdzīgu mašīnu operatori var strādāt gan privātu uzņēmumos, gan valsts vai pašvaldību iestādēs un arī kā pašnodarbinātie.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama arodizglītība (mācību ilgums 2–3 gadi) vai profesionālā vidējā izglītība (mācību ilgums 4 gadi) ar tehniku saistītā specialitātē.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga zemes racēju un tiem līdzīgu mašīnu operatora profesijā ir 150–600 latu. Atalgojums atkarīgs no strādājošā pieredzes, darbā izmantojamās tehnikas un darba specifikas, kā arī no operatora profesionalitātes.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Autoceltņu un citu kraušanas iekārtu operators 8333

Lauksaimniecības un mežsaimniecības mašīnu, mehānismu un iekārtu operators 8331

Autokrāvēju operatori 8334

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīktu darbs ar dažādu tehniku? Vai esi rūpīgs un precīzs tev uzdoto darbu izpildē? Vai esi fiziski izturīgs?

Zemes racēju un tiem līdzīgu mašīnu operatoru darbā ļoti svarīga ir laba izpratne par dažādu veidu tehniku un tās darbības principiem. Šādas zināšanas un iemaņas, kā arī priekšstatu par šīs profesijas specifiku var gūt, palīdzot dažādu remontdarbu veikšanā, kādā mehanizācijas vai remontdarbnīcā, kā arī piedaloties ar tehniku saistītos interešu pulciņos, piemēram, motosportā, kartingā.

Šajā profesijā nepieciešamo fizisko izturību attīstīs sporta nodarbības un fiziskas aktivitātes arī ikdienā.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, mājsaimniecība un sports.

AUTOCELŅU UN CITU KRAUŠANAS IEKĀRTU OPERATORS

KODS 8333

DARBA SATURS AutocelŅu un citu kraušanas iekārtu operators vada un apkalpo pārvietojamos un stacionāros celtnus, iekārtas, kas paceļ un nolaiž cilvēkus un kravas uz būvlaukuma vai šahtā, celšanas iekārtas kalnos (piemēram, pacelājus slēpotājiem), kā arī tiltu pacelšanas mehānismus un citas iekārtas.

AutocelŅu un citu kraušanas iekārtu operatora galvenais pienākums ir ar dažādu mehānismu palīdzību precīzi pārvietot kravas. Viņš rūpējas, lai tas notiktu droši un neapdraudētu cilvēkus vai materiālās vērtības.

Šīs profesijas pārstāvjus var iedalīt divās grupās. Pirmajā grupā ietilpst tie **autocelŅu un citu kraušanas iekārtu operatori, kas strādā uz stacionārām celšanas iekārtām** (tādām, kas uzstādītas konkrētā objektā un nepārvietojas uz citu vietu). Šeit visa uzmanība jāvelti tikai tiešai kravas vai cilvēku pacelšanai, pārvietošanai un nolaišanai. Šajā grupā strādājošie apkalpo, piemēram, gaisa tramvaju, būvlaukumos, rūpniecās uzstādītos kravas celtnus vai pacelājus slēpošanas trasēs.

Otrajā grupā ietilpst tie **autocelŅu un citu kraušanas iekārtu operatori, kas strādā uz mobilām (pārvietojamām) celšanas iekārtām**. Viņi strādā, piemēram, uz kravas celtniem, kas uzstādīti uz automobiļa un pārvietojas uz vietām, kur jāveic darbs. Viņi ne vien pārvieto kravu, bet arī seko tam, kā pārvietojas pats transportlīdzeklis un kā tas novietojams pirms kravas pacelšanas. Viņi arī apzina apstākļus, kas var traucēt šim darbam, piemēram, spēcīgs vējš, lietus, ierobežots celšanas augstums, celtna uzstādīšanas vieta.

AutocelŅu un citu kraušanas iekārtu operatori, vadoties pēc savas pieredzes un zināšanām, paši izvēlas piemērotākos darba paņēmienus dotā uzdevuma izpildei, kā arī personīgi atbild par

attiecīgā darba norisi un rezultātiem, piemēram, lai, ceļot kravu, celtnis nesalūztu vai neapgāztos, nepieskartos zem sprieguma esošām elektrolinijām.

Autoceltnu un citu kraušanas iekārtu operatori paši arī sagatavo iekārtu darbam, veic nelielus autoceltnu un kraušanas iekārtu remontus, tehnisko apkopi un regulēšanu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Autoceltnu un citu kraušanas iekārtu operatori darbā izmanto autoceltni vai citas kraušanas iekārtas, kuras viņi vada. Viņi lieto arī dažādas celšanas palīgierīces (kāšus, satvērējus, aizkables, trišu blokus), kā arī tehnikas pozicionēšanas un vadīšanas sistēmas. Autoceltnu un citu kraušanas iekārtu operatori lieto arī sezonai piemērotu mitrumizturīgu apģērbu un speciālus zābakus, kā arī, kad nepieciešams, dzirdes aizsarglīdzekļus, īpašus cimds un aizsargķiveri.

DARBA APSTĀKĻI Autoceltnu un citu kraušanas iekārtu operatori strādā galvenokārt laukā, atrodoties celtna kabinē vai uz celšanas ierīces platformas, astoņu stundu darba dienu, saskaņā ar iepriekš noteiktu darba grafiku. Ja darbs noris vaļējā kabinē, tad šīs profesijas pārstāvji ir pakļauti apkārtējās vides iedarbībai (vējam, lietum, saulei). Autoceltni ietilpst bīstamo iekārtu kategorijā, tāpēc celtna operatoriem nepieciešama īpaša veselības pārbaude.

DARBA IESPĒJAS Autoceltnu un citu kraušanas iekārtu operatori var strādāt gan privātuzņēmumos, gan valsts vai pašvaldību iestādēs un arī kā pašnodarbinātie.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama arodizglītība (mācību ilgums 2–3 gadi) vai profesionālā vidējā izglītība (mācību ilgums 4 gadi) ar tehniku saistītā specialitātē.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga autoceltnu un citu kraušanas iekārtu operatora profesijā ir 150–600 latu. Atalgojums atkarīgs no pieredzes, tehnikas, ar ko tiek strādāts, un darba specifikas, kā arī no strādājošā profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Lauksaimniecības un mežsaimniecības mašīnu, mehānismu un iekārtu operators 8331

Zemes racēju un tiem līdzīgu mašīnu operators 8332

Autokrāvēju operatori 8334

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē tehnika? Vai tev pašam patīktu to vadīt? Vai tev piemīt atbildības izjūta? Vai esi fiziski izturīgs?

Autoceltnu un citu kraušanas iekārtu operatora profesijā vissvarīgākā īpašība ir pacietība un precīza darba izpilde, kā arī vēriba pret dažādu lietu niansēm, jo, izvietojot kravas, nereti nozīme ir pat centimetra precizitātei. Ļoti būtiskas ir arī tehniskas zināšanas par dažādu iekārtu uzbūvi un lietošanu. Paplašināt savu redzesloku šajos jautājumos var, piedaloties dažādos ar tehniku saistītos interešu pulciņos, piemēram, moto vai jauno tehniku interešu grupā. Strādājot uz autopacēlāja, būs vajadzīga autovadītāja apliecība, tāpēc satiksmes noteikumus var sākt apgūt jau tagad.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, tehniskā grafika, informātika un sports.

CEĻOJUMU PAVADOŅI (STJUARTS, VILCIENA, KUĢA, AUTOBUSA PAVADONIS) KODS 5111

DARBA SATURS Ceļojumu pavadoni (stjuarts, vilciena, kuģa, autobusa pavadonis) rūpējas par pasažieru labsajūtu un ērtībām ceļojuma laikā.

Ceļojumu pavadonis darbu uzsāk vēl pirms pasažieru ierašanās. Šajā laikā viņš pārbauda lidmašīnas, kuģa, autobusa vai vilciena salonu, kā arī palīgtelpas (kabīnes, tualetes). Īpaša uzmanība tiek pievērsta dažādu elektroiekārtu stāvoklim: katra pasažiera individuālajam apgaismojumam, ceļojumu pavadona izsaukšanas signālam, mikrofonam. Ceļojumu pavadona uzdevums ir pieņemt braucienam vai lidojumam nepieciešamo inventāru un pārtiku. Kad autobuss, kuģis, vilciens vai lidmašīna ir pilnībā sagatavota pasažieru uzņemšanai, ceļojumu pavadonis par to ziņo tam, kurš ir atbildīgs par braucieni.

Ceļojumu pavadonis sagaida pasažierus. Viņš pārbauda biļetes, palīdz atrast katru vietu un rūpējas, lai pasažieri pēc iespējas ērtāk iekārtotos, īpašu uzmanību pievēršot bērniem, invalīdiem un veciem cilvēkiem, palīdz novietot rokas bagāžu.

Autobusus un lidmašīnās pirms brauciena vai lidojuma ceļojumu pavadonis informē (vai atskaņo audio ierakstu) par brauciena vai lidojuma maršrutu un ilgumu, pastāsta par salona iekārtu darbību, par to, kā rīkoties varbūtējās avārijas gadījumā. Lidmašīnu stjuarti demonstrē, kā rīkoties ar glābšanas aprīkojumu – skābekļa maskām un glābšanas vestēm.

Ceļojuma laikā ceļojumu pavadonis piedāvā pasažieriem laikrakstus, dažādus atspirdzinošus dzērienus un uzkodas. Viņš rūpējas, lai salonā būtu optimāla gaisa temperatūra, un uztur tīras telpas.

Beidzot savu darba maiņu, ceļojumu pavadonis nodod pārpalikušo inventāru un noformē nepieciešamos dokumentus par reisa norisi.

Lai pasažieri brauciena vai lidojuma laikā justos labi, ceļojumu pavadonis mēģina radīt cilvēkos pozitīvas emocijas. Ceļojumu pavadonis ir lakonisks un mierīgs, cenšas nepieļaut nervozitāti, nepieklājību un agresivitāti, taču vienlaikus pret pasažieriem ir noteikts un neatlaidīgs, ja kāds pasažieris sāk traucēt vai nepakļaujas drošības noteikumiem brauciena, kuģojuma vai lidojuma laikā.

Ekstremālās situācijās ceļojumu pavadonis saglabā augstu paškontroli. Viņš nomierina pasažierus, sniedz pirmo palīdzību un palīdz lietot glābšanas sistēmas.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Ceļojumu pavadonis lieto klientu apkalpošanai nepieciešamus priekšmetus, piemēram, pasažieru instruēšanas aprīkojumu (lidmašīnās), ēdienu paplātes un ratiņus, segas. Darbā nepieciešams arī mikrofons. Apstrādājot ar reisu saistīto informāciju, ceļojumu pavadonis lieto datoru, biroja tehniku, rakstāmpiederumus.

DARBA APSTĀKĻI Darbs norit lidmašīnu, kuģu, autobusu un vilcienu salonos un palīgtelpās. Ceļojumu pavadoniem jāatrodas nepārtrauktā saskarsmē ar cilvēkiem. Kuģa, autobusa vai lidmašīnas šūpošanās reisa laikā var apgrūtināt pārtikas produktu sagatavošanu un pasniegšanu. Ceļojumu pavadoni strādā pēc noteikta darba grafika – dodas, piemēram, uz trim diennaktīm reisā, tad ir trīs brīvas dienas. Darba laiks ir atkarīgs no reisa ilguma. Bieži jāstrādā nedēļas nogalēs, svētku dienās, naktīs. Ceļojumu pavadoni darba laikā nēsā formastērpu. Svarīgi, lai ceļojumu pavadonim būtu laba dikcija, kā arī sakopts un pieklājīgs ārējais izskats. Lidmašīnu stjuartiem ļoti būtiska ir laba veselība.

DARBA IESPĒJAS Ceļojumu pavadoni var strādāt autobusu pasažieru pārvadājumu kompānijās, kuģu pasažieru pārvadājumu kompānijās, dzelzceļa pasažieru pārvadājumu kompānijās, aviokompānijās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Lai strādātu par ceļojumu pavadoni, nav obligāta kāda konkrēta izglītība, bet gan nepieciešami speciāli apmācības kursi, kurus parasti organizē uzņēmums, kas vēlas pieņemt darbā ceļojumu pavadoni. Mācību ilgums ir 1–3 mēneši. Būtiskas ir svešvalodu zināšanas.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga ceļojuma pavadona profesijā ir 300–600 latu; kuģu un lidmašīnu ceļojumu pavadoniem tā ir no 350 līdz 1500 latiem. Darba atalgojums atkarīgs no uzņēmuma lieluma un strādājošā darba pieredzes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Viesnīcu pakalpojumu speciālists 5121 24

Ceļojumu konsultants 3414 01

Viesmīlības speciālists

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev sagādā gandarījumu, ja cilvēki tavā klātbūtnē jūtas patikami un komfortabli? Vai tu labprāt palidzi citiem, atbildi uz jautājumiem, esi savaldīgs?

Lai kļūtu par ceļojumu pavadoni, vēlams māca sadarboties ar cilvēkiem, uzklausi citus, tāpat svarīga ir prasme saglabāt mieru saspringtās situācijās, būt precīzam.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā psiholoģija un svešvalodas.

SATIKSMES ORGANIZĀCIJAS INŽENIERIS

KODS 2141 09

DARBA SATURS Satiksmes organizācijas inženieris risina visus ar satiksmes organizāciju un satiksmes drošību saistītos jautājumus.

Viņš analizē ceļa projekta risinājumus un dokumentāciju, nosaka un pēta iespējamus ceļa bīstamos posmus un krustojumus, apkopo un izvērtē ceļu satiksmes negadījumu datus. Satiksmes organizācijas inženieris kontrolē satiksmes organizācijas tehnisko līdzekļu (piemēram, ceļa zīmju, luksoforu, signālstabiņu, atvairbarjeru, "gulošo policistu", dažādu norobežojošu barjeru) uzstādīšanu. Viņš arī plāno un vada dažādus projektus, kas paredz satiksmes drošības palielināšanu, piemēram, izstrādā plānu rotācijas apļu izveidei ceļu krustojumos, ceļu apgaismojuma, divlīmeņu gājēju pāreju, velosipēdistu celiņu ierīkošanai.

Nākotnē, satiksmei kļūstot arvien intensīvākai un Latvijā ieviešot tā sauktās intelīģentās satiksmes organizācijas metodes, satiksmes organizācijas inženiera pienākumos ietilps satiksmes plūsmas ātruma un virziena organizēšana, izmantojot uz ceļa uzstādītas videonovērošanas kameras un no attāluma vadāmas ceļa zīmes.

Satiksmes organizācijas inženieris nereti piedalās ceļu, tiltu un citu transportbūvju projektēšanā, būvprojektu vadīšanā un būvniecības un ekspluatācijas (izmantošanas) procesa plānošanā un uzraudzībā. Viņš pārbauda projekta dokumentāciju, plāno visu būvobjekta realizācijā iesaistīto dalībnieku sadarbību un būvdarbu veikšanas kārtību. Viņš dod nepieciešamos rīkojumus padotajiem un būves realizācijas dalībniekiem un pārbauda šo rīkojumu izpildi, seko, lai būvdarbi tiktu veikti atbilstoši būvprojekta, būvnormatīvu un standartu prasībām noteiktos termiņos un to izmaksas iekļautos apstiprinātās tāmes ietvaros.

Satiksmes organizācijas inženieris var veikt arī zinātniskās pētniecības darbus un izstrādāt jaunas inženierzinātņu teorijas un metodes.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Satiksmes organizācijas inženieris darbā lieto datoru un speciālas projektēšanas programmas (piemēram, *Autocad*, *Microstation*, *MS Visio*). Tā kā darbs daļēji norit uz dažādiem ceļiem un to būvēs, viņš ikdienā izmanto arī automašīnu.

DARBA APSTĀKĻI Satiksmes organizācijas inženiera darbs tiek veikts gan biroja tipa telpās, gan ārpus tām. Daudz laika tiek pavadīts, apsekojot ceļus, remontdarbu vietas, kā arī rekonstrukcijas objektus, kur tiek pārbaudīts, vai darbi notiek atbilstoši izstrādātajam projektam un normatīvajiem dokumentiem. Satiksmes organizācijas inženieris strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Satiksmes organizācijas inženieris var strādāt satiksmes drošības organizācijās, ceļu projektēšanas un būvuzņēmumos, ar satiksmes organizāciju saistītās valsts institūcijās un arī kā pašnodarbinātais.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība transportbūvēs. Mācību ilgums 4,5 gadi. Ja satiksmes organizācijas inženieris vēlas strādāt kā pašnodarbinātais ceļu projektēšanā vai būvniecībā, nepieciešams iegūt sertifikātu, kas apliecina attiecīgo kvalifikāciju.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga satiksmes organizācijas inženiera profesijā ir 400–800 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no darba pieredzes un iegūtās izglītības.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Ceļu būvinženieris 2142 15

Ceļu projektētājs

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē satiksmes drošība, automašīnas un to ekspluatācija? Vai, esot autotransportā, pievērs uzmanību satiksmes regulēšanas principiem? Vai tev sniegtu gandarījumu apziņa, ka ar savu darbu spēj satiksmes dalībnieku (vadītāju un gājēju) ikdienu padarīt drošāku un ērtāku?

Rast pirmo priekšstatu par satiksmes organizāciju var, apgūstot ceļu satiksmes noteikumus un iegūstot autovadītāja apliecību.

Satiksmes organizācijas inženiera profesijā būtiski ir spēt strādāt ar dažādu un lielu informācijas apjomu, tādēļ būtiski ir trenēt atmiņu, attīstīt spēju sakārtot informāciju un to strukturēt, analizēt un paredzēt tās attīstību. Šīs iemaņas veiksmīgi var izkopt, spēlējot loģikas spēles, šahu, stratēģijas spēles un risinot atjautības uzdevumus, kā arī sekojot politiskām un ekonomiskām norisēm valstī, izvirzot notikumu virzības prognozes un vēlāk tās salīdzinot ar patieso notikumu gaitu. Šādi gūtas iemaņas palīdzēs arī rast jaunas idejas satiksmes drošības pilnveidošanai, kad būsi jau profesionālis.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, matemātika, tehniskā grafika, loģika un informātika.

LOĢISTIKAS SPECIĀLISTS

KODS 3416 11

DARBA SATURS Loģistikas speciālists rūpējas par to, lai uzņēmumam nepieciešamās izejvielas un rezerves daļas tiktu pasūtītas un sagādātas nepieciešamajā apjomā un norunātajā laikā, kā arī par to, lai uzņēmuma saražotie produkti un preces tiktu piegādāti klientiem vajadzīgajā laikā un vajadzīgajā vietā. Viņš organizē kravu transportēšanas darbus, gādājot par to, lai viņa pārstāvētajam uzņēmumam tie būtu pēc iespējas finansiāli izdevīgāki.

Loģistikas speciālists strādā kopā ar uzņēmuma ražošanas (vai iepirkumu) un pārdošanas nodaļām. No ražošanas (vai iepirkumu) nodaļas viņš saņem informāciju par uzņēmuma darbībai nepieciešamo preču un produktu daudzumu, bet no pārdošanas nodaļas savukārt – datus par klientu pasūtītajām precēm un produktiem.

Loģistikas speciālists plāno transportēšanas kārtību un grafiku, kā arī maršrūtus, pa kuriem visizdevīgāk pārvadāt uzņēmumam vai tā klientiem nepieciešamās preces un produktus. Viņš sagatavo un dod darba uzdevumus šoferiem, sastāda viņu darba plānu. Ja uzņēmumam pašam nav sava transporta un darbinieku – šoferu, loģistikas speciālists slēdz līgumus ar transporta pakalpojumu sniedzējiem. Ja preces vai produkti tiek transportēti uz vai no citas valsts, loģistikas speciālists gādā arī par kravas muižošanu, organizējot visus ar to saistītos darbus.

Loģistikas speciālists organizē pārvadājamo preču iepakojšanu – seko līdzi, lai iepakojšanas process atbilstu visām prasībām un prece ceļā netiktu bojāta. Viņš arī sagatavo preču pavaddokumentus. Loģistikas speciālists ir atbildīgs arī par preču, kas atvestas uz uzņēmumu, uzglabāšanu – viņš organizē to izvietojšanu noliktavās vai citās uzņēmuma telpās. Ja uzņēmumam nav telpu, kur precī uzglabāt, loģistikas speciālists slēdz līgumus ar firmām, kas piedāvā šādu pakalpojumu.

Loģistikas speciālists veic dažādus aprēķinus, kas saistīti ar preču iepakojšanu, transportēšanu, uzglabāšanu un muižošanu, kā arī noformē attiecīgo dokumentāciju.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Loģistikas speciālists savā darbā lieto datoru, kopēšanas iekārtu, faksu un tālruni. Bieži viņš strādā ar speciālām uzskaites un informācijas apmaiņas datorprogrammām.

DARBA APSTĀKĻI Loģistikas speciālists pārsvarā strādā biroja tipa telpās, astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Loģistikas speciālists var strādāt ražošanas un tirdzniecības uzņēmumos, sadzīves pakalpojumu uzņēmumos, firmās, kuru darbība ir saistīta ar preču vai izejvielu transportēšanu, iepakojšanu, šķirošanu, komplektešanu vai uzglabāšanu.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība loģistikas jomā vai ekonomikā. Mācību ilgums 3–4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga loģistikas speciālista profesijā ir 400–1000 latu. Mazos un nelielos uzņēmumos atalgojums ir 400–500 latu, bet lielajos uzņēmumos – 500–1000 latu.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Transporta grafika analītiķis 4133 16

Preču distribūcijas (izplatīšanas) vadītājs

Sagādes daļas vadītājs

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai esi kādreiz plānojis pārgājiena vai ekskursijas maršrutu, rēķinoties, ka tas jāpaveic noteiktā laikā? Vai tev nesagādā grūtības lasīt un izprast kartes un diagrammas? Vai tev padodas izdevīgāko (piemēram, lētāko) variantu meklēšana dažādās situācijās? Vai tu darbus veic uzmanīgi un rūpīgi, ar apdomu?

Loģistikas speciālista profesijā svarīga ir matemātiskā un loģiskā domāšana, ko veicinās matemātikas, ķīmijas, atjautības uzdevumu un krustvārdu miklu risināšana, šaha, stratēģijas spēļu spēlēšana. Tāpat būtiskās ir organizatora prasmes – tās vari izkopt, piemēram, piedaloties dažādu pasākumu un projektu īstenošanā, uzņemoties vadošo lomu gan pasākuma idejas izstrādē, gan nepieciešamo resursu aprēķināšanā, gan to sagādāšanā un pielietošanas veidu izvēlē. Būtiska ir arī spēja izprast klientu un savu kolēģu vēlmes, kā arī pieņemt lēmumus un risināt problēmas.

Darbs prasa pastāvīgu uzmanību un koncentrēšanos, sevišķi, aizpildot dokumentus un sastādot dažādus aprēķinus, tāpēc, pildot kādus rakstu darbus, vienmēr svarīgi būt vērigam arī šķietami sīkumos, piemēram, datuma noformēšanā, ciparu un burtu precīzā uzrakstīšanā!

Šajā profesijā būtiskās svešvalodu zināšanas var pilnveidot, skatoties ārzemju TV filmas un raidījumus, lasot preses izdevumus un literatūru valodā, kuru vēlies apgūt.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, biznesa ekonomiskie pamati, loģika, fizika un svešvalodas.

KRAUŠANAS DARBU VADĪTĀJS – STIVIDORS

KODS 3115 51

DARBA SATURS Kraušanas darbu vadītājs – stividors plāno kraušanas darbus, izvēlas kraušanai nepieciešamo tehniku un sastāda kraušanas darbu grafikus. Viņš instruē (informē) krāvējus par konkrētās kravas īpatnībām un uzrauga, kā krāvēji iekrauj preces transporta līdzekli, kas var būt gan automašīna (piemēram, ar kravas tilpni vai cisternu), kuģis, dzelzceļa vagoni, kā arī lidmašīnas kravas tilpne. Tāpat viņš pārrauga, kā tiek veikta kravas izkraušana no transporta līdzekļiem. Kraušanas darbu vadītājs – stividors arī noformē ar šiem darbiem saistītos dokumentus.

Kraušanas darbu vadītājs – stividors veic nepieciešamos aprēķinus (piemēram, aprēķina vienā transporta līdzeklī iekraujamās kravas daudzumu) un sastāda kraušanas darbu grafikus, plānojot arī tajos iesaistīto strādnieku darbu. Viņš seko līdzi tam, vai krava, kas tiek iekrauta transporta līdzeklī, tiek novietota un, ja nepieciešams, arī nostiprināta pareizi, tā, lai būtu droši to transportēt, lai tā nesagāztos un arī lai neizraisītu transporta līdzekļa apgāšanos vai avāriju. Veicot kravas izkraušana no transporta līdzekļiem, kraušanas darbu vadītājs – stividors uzrauga, lai tiktu ievērota pareiza kraušanas secība un izkrauto preču novietošana uzglabāšanas laukumā. Kraušanas darbus būtiski ietekmē pārvadājamās kravas veids, kas var būt gan berama (piemēram, grants), gan šķidrā veidā (piemēram, degviela), gan gabalkrava (piemēram, kastes vai mucas). Krava var tikt krauta gan ar rokām, gan ar elektriskajiem un mehāniskajiem pacelājumiem un pat ar celtņiem. Kraušanas darbu vadītājs – stividors pārzina katras kravas īpašības un tās pareizas un drošas pārvietošanas principus.

Kraušanas darbu vadītājs – stividors arī kontrolē, vai kraušanas darbus strādnieki veic, ievērojot darba drošības noteikumus, tā, lai nenotiktu nelaimes gadījumi darba vietā, īpaši, ja kravas tiek celtas ar pacelājumiem vai celtņiem, kā tas notiek, kraujot kuģus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Kraušanas darbu vadītājs – stividors darbā lieto rāciju vai tālruni, kraušanas plānošanai paredzētus instrumentus (piemēram, mērinstrumentus), pārkraušanas mehānismus un līdzekļus, kā arī, ja viņa darbavietā ir vajadzīgais aprīkojums, viņš seko, kā tiek veikti kraušanas darbi, speciāli tam paredzētā monitorā. Aprēķinu veikšanai, dokumentu noformēšanai un kraušanas darbu plānošanai viņš izmanto datoru. Lai pasargātu sevi no traumām kraušanas darbu laikā, viņš lieto aizsargķiveri.

DARBA APSTĀKĻI Kraušanas darbu vadītāja – stividora darba apstākļi ir tieši saistīti ar nozari, kurā viņš strādā. Viņa darbs var noritēt gan telpās, gan ārpus tām – kravas ostā, lidostā, dažādu uzglabājamās kravas veidu noliktavās, mežā, kraujot mežizstrādes kravas meža ciršanas vietā, speciāli tam paredzētā uzkraušanas laukumā. Kraušanas darbu vadītāja – stividora darbs norit neatkarīgi no laika apstākļiem, un viņš strādā astoņu stundu darba dienu, reizumis pēc iepriekš noteikta darba grafika, strādājot arī vakaros un brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Kraušanas darbu vadītājs – stividors var strādāt dažādu nozaru valsts un privātajos uzņēmumos, kur tiek pārvadātas (līdz ar to arī iekrautas un izkrautas no transporta līdzekļiem) dažādas kravas, piemēram, lidostā, mežizstrādes uzņēmumos, ostās, noliktavās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība (mācību ilgums 4 gadi) vai 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība kraušanas darbu vadītāja – stividora specialitātē (mācību ilgums 2–3 gadi).

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Kraušanas darbu vadītāja – stividora alga ir 300–500 latu un vairāk. Algas lielumu ļoti būtiski ietekmē nozare, kurā viņš darbojas, gan arī viņa profesionalitāte un pieredze. Ja kraušanas darbu vadītājs – stividors strādā uzņēmumā, kas nodarbojas ar precēm, kurām ir augsta cena, tad gan atbildības līmenis, gan arī atalgojums ir augstāks nekā gadījumā, ja viņš strādā uzņēmumā, kurš nodarbojas ar sadzīves preču pārkraušanu un transportēšanu.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Ekspeditors 4131 01

Šoferis

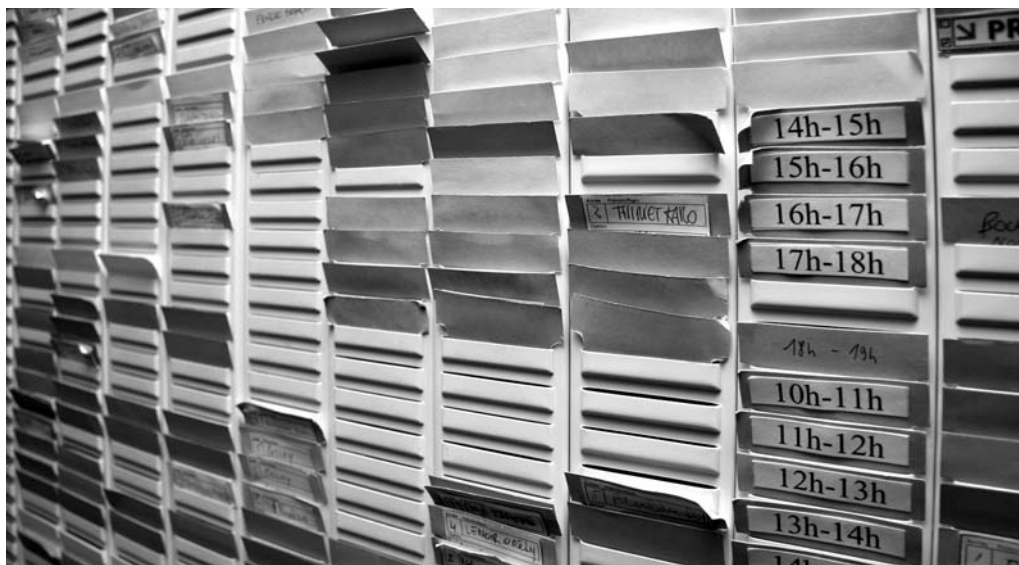
Transporta nodaļas vadītājs

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai esi mēģinājis savas ģimenes automašīnas bagāžniekā salikt visas ceļojumam vai slēpošanas braucienam nepieciešamās lietas? Vai tev padodas lietu izvietošana skapī vai plauktos tā, lai tās tur satilptu pēc iespējas kompaktāk? Vai tev piemīt telpiskā domāšana?

Kraušanas darbu vadītāja – stividora profesijā būtiska ir precizitāte, rūpīgums, spēja darbu veikt ar atbildības izjūtu, jo tas, kā iekrauta krava, var ietekmēt transportlīdzekļa pārvietošanās drošumu. Attīstīt atbildības izjūtu var, piemēram, iesaistoties pasākumu organizēšanā un cenšoties uzņemties vadošu lomu to īstenošanā – būt atbildīgam gan par tā norisi, gan rezultātu. Tas veicinās arī plānošanas un organizatora prasmes, prasmi strādāt komandā un patstāvīgi, kā arī labas saskarsmes prasmes un māku risināt problēmsituācijas. Tāpat būtiski vienmēr pildīt savus solījumus, pat ja apstākļi mainījušies un tas grūti veicams.

Savukārt telpisko domāšanu veicinās zīmēšana, rasēšana, veidošana, konstruēšana un pužļu likšana.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, algebra, ģeometrija un tehniskā grafika.

TRANSPORTA GRAFIKA ANALĪTIĶIS

KODS 4133 16

DARBA SATURS Transporta grafika analītiķis sastāda transporta līdzekļu braukšanas maršrutus, nosaka, ar kādu transporta līdzekli tiks pārvadāta konkrētā krava, un dod darba uzdevumus šoferiem.

Viņš pēc pilsētas vai rajonu kartes raugās, lai maršruts būtu pēc iespējas ātrāk un loģiskāk izbraucams un lai šoferis varētu izvadāt pēc iespējas vairāk kravu. Transporta grafika analītiķis nodrošina, lai transporta līdzekļu maršruti nepārklātos un šoferiem nebūtu jābrauc lieki kilometri. Viņš arī plāno un uzrauga visu šo maršrutu organizāciju tā, lai preces tiktu piegādātas klientiem vajadzīgajā laikā un vajadzīgajā vietā un viņa pārstāvētajam uzņēmumam tas būtu pēc iespējas finansiāli izdevīgāk.

Transporta grafika analītiķis strādā kopā ar uzņēmuma klientu apkalpošanas nodaļu un šoferiem. No klientu apkalpošanas nodaļas viņš saņem informāciju par preču daudzumu, kas jāpiegādā konkrētiem klientiem uz noteiktām adresēm precīzā laikā. Sastādot maršrutus, transporta grafika analītiķis izmanto dažādu informāciju: noslēgtos līgumus ar konkrētiem klientiem, kuros atrunāti kravas piegādes laiki, informāciju par piegādes adresu īpatnībām, piemēram, ceļa posmu, kur jābrauc caur 3 metrus augstu arku – tātad ne visi transporta līdzekļi var piegādāt preces uz šo adresi, jo jāņem vērā kravas apjoms un iepakojumu dimensijas (garums, platums, augstums). Transporta grafika analītiķa uzdevums ir, izanalizējot viņam pieejamo informāciju, izlemt, cik daudz un kādi transporta līdzekļi brauks noteiktos maršrutos, kādā secībā kravas tiks piegādātas: uz kurām adresēm brauks vispirms, uz kurām pēc tam. Viņš sastāda maršrutus un nodod šoferiem kravu sarakstu ar adresēm, uz kurām jāveic piegādes, kā arī sniedz viņiem citus norādījumus, piemēram, par to, ka jāzvana klientam īsi pirms ierašanās.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Transporta grafika analītiķis savā darbā lieto datoru, kartes, kopēšanas iekārtu, faksu un tālruni. Bieži viņš strādā arī ar speciālām plānošanas un informācijas apmaiņas datorprogrammām.

DARBA APSTĀKĻI Transporta grafika analītiķis pārsvarā strādā biroja tipa telpās, astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Transporta grafika analītiķis var strādāt ražošanas un tirdzniecības uzņēmumos, sadzīves pakalpojumu uzņēmumos, firmās, kuru darbība ir saistīta ar preču vai izejvielu transportēšanu, iepakojšanu, šķirošanu, komplektēšanu vai uzglabāšanu.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība loģistikas jomā. Mācību ilgums 3–4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga transporta grafika analītiķa profesijā ir 300–700 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no darba apjoma un uzņēmuma veida (lielā uzņēmumā atalgojums var būt augstāks).

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Ekspeditors 4131 01

Loģistikas speciālists 3416 11

Transporta dispečers

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai esi kādreiz mēģinājis atrast konkrētu preci savas pilsētas tirdzniecības vietās, piemēram, elektrotehnikas veikalos? Vai esi kartē atradis vairākus šādus veikalus un izdomājis maršrutu, pa kuru ejot tu varētu apmeklēt visus šos veikalus, secīgi ejot no viena veikala uz otru un neveicot liekus attālumus? Vai viegli orientējies un izproti dažādas kartes? Vai loģiskā domāšana ir tava stiprā puse?

Transporta grafika analītiķa profesijā būtiska ir spēja strādāt ar lielu daudzumu informācijas, salikt to “pa plauktiņiem”, risināt problēmas. Darbs prasa pastāvīgu uzmanību un koncentrēšanos, sava darba laika plānošanu, spēju ātri pieņemt lēmumus. Lai veicinātu šo īpašību attīstību, var, piemēram, risināt dažādus atjautības uzdevumus, minēt krustvārdu miklas, piedalīties prāta spēlēs (arī kā skatītājam). Savukārt māku risināt problēmsituācijas, noteikt darbību prioritātes (to, ko būtu svarīgāk darīt vispirms), attīstīs, piemēram, dažādu pasākumu organizēšana, lemšana, ko un kur rīkot (varbūt jāizīrē telpas?), kādus cilvēkus aicināt, jāizveido programma vai jāpiesaista savi draugi un jādeleģē (jāpiešķir) kāds no pienākumiem viņiem, jānoorganizē visi nepieciešamie materiāli.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, ģeogrāfija un biznesa ekonomiskie pamati.

EKSPEDITORS

KODS 4131 01

DARBA SATURS Ekspeditors pieņem preces pārvadāšanai, seko līdzi to iekraušanai un izkraušanai no transporta līdzekļa. Viņš izstrādā preču pārvadāšanas maršrutu un nogādā tās klientiem, kā arī noformē ar preču pārvadāšanu saistītos dokumentus.

Ekspeditors saņem preču pavaddokumentus, kuros norādīts preču daudzums, kas jānogādā klientiem uz noteiktām adresēm. Viņš piedalās preču kraušanas procesā: skatās, vai iekrauto preču daudzums sakrīt ar pavaddokumentos norādīto daudzumu. Ekspeditors arī uzmana, lai preces tiktu sakrautas kārtīgi, kā arī nostiprinātas ar siksnām vai citiem palīg līdzekļiem tā, lai transportēšanas laikā nesagāztos un netiktu bojātas. Dažkārt ekspeditors preces mašīnās krauj pats.

Ekspeditors nereti arī izstrādā braukšanas maršrutus. Viņš, vadoties pēc pilsētas vai rajonu kartes, raugās, lai maršruts būtu pēc iespējas ātrāk un loģiskāk izbraucams un lai noteiktā laikā varētu izvadīt pēc iespējas vairāk kravu, kā arī neveikt liekus pārbraucienus.

Ekspeditors nogādā preces klientiem un piedalās preču izkraušanas procesā, kura laikā skaita izkrauto preču daudzumu – tam jāsakrīt ar pavaddokumentos norādīto. Viņš dod klientam parakstīt preču pavaddokumentus, vienu eksemplāru atstāj klientam un otru patur sev. Darba dienas vakarā pavaddokumentu otru eksemplārus viņš nodod savas darbavietas atbildīgajai personai (tā var būt, piemēram, grāmatvede vai transporta dispečers).

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Ekspeditors darbā lieto transporta līdzekļus, pilsētas vai rajona kartes un tālruni. Ekspeditors strādā ar preču pavaddokumentiem (piemēram, rēķiniem un pavadzīmēm). Ekspeditoram var būt speciāls darba apģērbs ar sava uzņēmuma logo.

DARBA APSTĀKĻI Ekspeditors pārsvarā strādā ārpus telpām, lielāko darba dienas daļu pavadot transporta līdzeklī, kā arī biroja tipa telpās, lai saņemtu kārtējo darba uzdevumu, noformētu dokumentus, vai noliktavās, kamēr pieņem vai nodod precī. Ekspeditors strādā astoņas darba stundas dienā, reizumis, īpašu kravu pieņemšanā vai noformēšanā vai, ja konkrētajā dienā jāizvadā daudz preču, nākas strādāt arī vakaros vai brīvdienās. Darbs var būt saistīts ar bistamu preču (piemēram, ķīmikāliju) pārvadāšanu, kā arī stresa situācijām (piemēram, lielu darba apjomu, kas jāizpilda neilgā laikā).

DARBA IESPĒJAS Ekspeditors var strādāt ražošanas un tirdzniecības uzņēmumos, sadzīves pakalpojumu uzņēmumos, firmās, kuru darbība ir saistīta ar preču vai izejvielu transportēšanu, iepakojšanu, šķirošanu, komplektēšanu vai uzglabāšanu. Viņš var papildus strādāt arī kā šoferis dažādos uzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama pamatzglītība, arodizglītība, vidējā vai profesionālā vidējā izglītība un attiecīgas kategorijas (atkarībā no transporta līdzekļa veida) vadītāja apliecība. Ja ekspeditors pārvadā bistamas preces (piemēram, ķīmikālijas), tad nepieciešams iziet kursus par bistamo preču pārvadāšanu un iegūt attiecīgu licenci.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga ekspeditora profesijā ir 250–600 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no darba apjoma un uzņēmuma veida (lielā uzņēmumā atalgojums var būt augstāks).

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Kravas noformētājs 4131 05

Krāvējs

Šoferis

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai esi kādreiz pēc iepriekš sastādīta saraksta pārbaudījis līdzīgas lietas pārgājienam vai ekskursijai? Vai tu mēdz veikt darbus uzmanīgi un rūpīgi, ar apdomu? Vai tev nesagādā grūtības lasīt un izprast kartes un diagrammas?

Ekspeditora profesijā būtiska ir spēja strādāt precīzi, pieņemt lēmumus un risināt problēmas, kā arī spēja strādāt saspringtā režīmā. Šo īpašību attīstību veicinās, piemēram, laivu brauciena vai pārgājiena organizatora lomas uzņemšanās, katram komandas biedram nosakot viņa pienākumus, izstrādājot ceļojuma maršrutu, aprēķinot tā garumu un to, cik laika būs nepieciešams, lai to veiktu. Kā arī trenējoties pārgājienā nepieciešamās lietas sadalīt vai izvietot līdzvērtīgi katram no pārgājiena dalībniekiem.

Ļoti svarīga ir laba transporta līdzekļu vadīšanas prasme. Sasniedzot 18 gadu vecumu, var iegūt auto vadīšanas tiesības, savukārt no 14 gadu vecuma – mazlitrāžas mototransporta (mopēda) vadīšanas tiesības – jo ātrāk sāksi braukt, jo ātrāk iegūsi pieredzi!

Ja brauc uz nepazīstamu vietu – iegaumē ceļu! Mācoties orientēties ielu un autoceļu tīklā, var trenēt topogrāfisko – telpisko iztēli.

Kontaktējoties ar klientiem, noderēs arī labas saskarsmes spējas, ko veicinās dalība grupu darbā, skolas projektu realizēšanā.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, ģeometrija un ģeogrāfija.

KRAVAS NOFORMĒTĀJS

KODS 4131 05

DARBA SATURS Kravas noformētājs kārtro, iepakoj un marķē (apzīmē ar noteiktām zīmēm vai numuriem) klientiem nosūtāmās preces un produktus.

Kravas noformētājs saliek un novieto uz koka paletēm vai kartona kastēs pārvadājamās preces un produktus tādā veidā, lai tie transportēšanas laikā tiktu pasargāti no triecieniem un bojājumiem, kā arī neapgāztos. Viņš arī kārtro un iepakoj kravu tā, lai transporta līdzekli (mašīnas kravas kastē, vilciena vagonā, konteinerā) varētu ievietot pēc iespējas vairāk preču un produktu.

Lai nesabojātu iepakotās preces, kravas noformētājs uz izveidotajiem iepakojumiem līmē marķējumus, kas nepieciešami, lai visā transportēšanas laikā jebkurš cilvēks, kas ieraudzītu šo iepakojumu, zinātu, kā to pareizi iekraut un izkraut. Tāpat uz marķējuma tiek norādīts katra konkrētā sūtījuma saņēmējs un precīza piegādes adrese.

Lielos uzņēmumos preču iepakojšana un marķēšana tiek veikta ar dažādām automatiskām līnijām. Starptautiskajās preču izplatīšanas noliktavās, caur kurām dienas laikā iziet vairāki desmiti tūkstoši preču, tiek izmantotas arī pilnīgi automatizētas preču atlasīšanas, iepakojšanas un marķēšanas līnijas. Kravu noformētājs šādā gadījumā uzrauga šo iekārtu darbību un seko, lai nerastos kļūmes.

Veidojot marķējumus, kravas noformētājs strādā sevišķi uzmanīgi un koncentrējoties, jo ļoti svarīgi nepieļaut pat nelielas kļūdas.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Kravas noformētājs darbā izmanto dažādu kraušanas aprīkojumu, piemēram, rokas palešu ratiņus, elektriskos un mehāniskos pacelājus. Lielos uzņēmumos ar lielu preču apgrozījumu tiek izmantotas arī dažādas automatiskās preču iepakojšanas un marķēšanas līnijas, kas līdzīgas fabrikas konveijera lentēm.

DARBA APSTĀKĻI Kravas noformētājs pārsvarā strādā noliktavu telpās, astoņas darba stundas dienā.

DARBA IESPĒJAS Kravas noformētājs var strādāt ražošanas un tirdzniecības uzņēmumos, sadzīves pakalpojumu uzņēmumos, firmās, kuru darbība ir saistīta ar preču vai izejvielu transportēšanu, iepakojšanu, šķirošanu, komplektēšanu vai uzglabāšanu.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība loģistikas jomā. Mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga kravas noformētāja profesijā ir 400–600 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no darba apjoma un uzņēmuma veida (lielā uzņēmumā atalgojums var būt augstāks).

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Ekspeditors 4131 01

Krāvējs

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai esi kādreiz sūtījis kādam radniekam pasta sūtījumu, piemēram, bandroles, pakas? Vai, dodoties pārgājienā, esi iepakojis somā starp drēbēm kādu plīstošu lietu, lai tā ceļojuma laikā nesaplīstu? Vai tev patīk kārtot lietas, piemēram, skapī vai plauktā, raugoties, lai tās tur satilptu pēc iespējas kompaktāk? Vai esi precīzs un rūpīgs?

Kravas noformētāja profesijā būtiska ir telpiskā domāšana, ko labi var attīstīt, piemēram, zīmējot, rasējot, veidojot, liekot konstruktorus un pužļus. Tikpat svarīga ir koncentrēšanās un spēja ilgstoši saglabāt uzmanību, ko veicinās tādu darbu veikšana, kas prasa lielu precizitāti un iemaņas, piemēram, sīku detaļu savienošana, veicot kādus nelielus sadzīves tehnikas remontdarbus, kā arī matemātikas, ķīmijas uzdevumu risināšana.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika (sevišķi ģeometrija) un tehniskā grafika.

NOLIKTAVAS PĀRZINIS

KODS 4131 03

DARBA SATURS Noliktavas pārzinis plāno noliktavas un tās darbinieku darbu un pārbauga noliktavā notiekošos procesus – preču pieņemšanu, izvietošānu, atlasīšanu (tiek atlasītas preces, ko nepieciešams izsniegt/pielādāt saņēmējam), izsniegšanu un preču uzskaites kontroli.

Viņš nosaka uzdevumus, kas jāpilda noliktavas darbiniekiem, un uzrauga, kā darbinieki šos uzdevumus veic, piemēram, vai, pieņemot preces, darbinieki pārbauda, vai tās nav bojātas, vai ir atvests vajadzīgais preču skaits, vai preču dokumenti ir pareizi noformēti.

Viņš plāno noliktavas darbu, sastāda noliktavas darbinieku darba grafiku. Plānojot noliktavas darbu, noliktavas pārzinis nodarbojas arī ar darbinieku atvaļinājumu grafika sastādīšanu tā, lai sezonās, kad ir vislielākais darāmo darbu apjoms (piemēram, Ziemassvētku periodā), būtu pietiekami daudz darbinieku, lai varētu paveikt visus darba uzdevumus.

Noliktavas pārzinis rūpējas par to, lai preces, kas ir atvestas uz noliktavu, tiktu laikus pieņemtas un, kad nepieciešams, arī izsniegtas. Viņš pārzina, kā preces noliktavā labāk izvietot, kur atradīsies liela izmēra preces, kur mazās, kur likt preces, kas netiek ilgi glabātas, un kur – tādas, kas uzglabājamas ilgāku laiku. Noliktavas pārzinis aprēķina, cik vispār preču var noliktavā uzglabāt vienlaikus, lai tās varētu kārtīgi izvietot plauktos un pēc tam arī viegli atrast.

Noliktavas pārzinis kontaktējas ar preču piegādātājiem un saņēmējiem vai ar klientiem, kas uzglabā savas preces noliktavā. Viņš noformē ar preču saņemšanu, uzglabāšanu un izsniegšanu saistītus dokumentus. Noliktavas pārzinis arī risina dažādus jautājumus un problēmas, kas saistītas ar preču uzglabāšanu, piemēram, lemj, ko darīt, ja klients nav saņēmis pareizo preci vai tā ir bojāta.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Mūsdienās lielākajās noliktavās gandrīz visas darbības tiek veiktas ar datortehnoloģiju palīdzību, tāpēc pamata instruments, ko lieto noliktavas pārzinis, ir dators. Elektroniskā sistēmā ir redzams gan tas, kādas un cik preces ir noliktavā, gan kur tās novietotas. Noliktavās, kuras nav tik labi aprīkotas un kurās preču uzskaitē joprojām notiek uz papīra, noliktavas pārzinis darbā lieto speciālus uzskaites žurnālus.

DARBA APSTĀKĻI Noliktavas pārzinis lielākoties strādā noliktavas telpās. Atkarībā no uzglabājamo preču veida noliktava var izskatīties kā biroja tipa telpas, vai arī darba apstākļi var būt pilnīgi pretēji, kad visos gadalaikos ir jāstrādā, piemēram, slikti apkurinātās telpās būvmateriālu noliktavās. Noliktavas pārzinis strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Noliktavas pārzinis var strādāt noliktavās, kur tiek uzglabātas vienam uzņēmumam piederošas preces, vai noliktavās, kur savas preces uzglabā citi uzņēmumi.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība. Mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga noliktavas pārziņa profesijā ir 300–800 latu. Atalgojuma apmēru ietekmē gan uzņēmuma lielums, gan nozare, kādā noliktavas pārzinis strādā, gan arī viņa kompetence un pieredze.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Veikala vadītājs

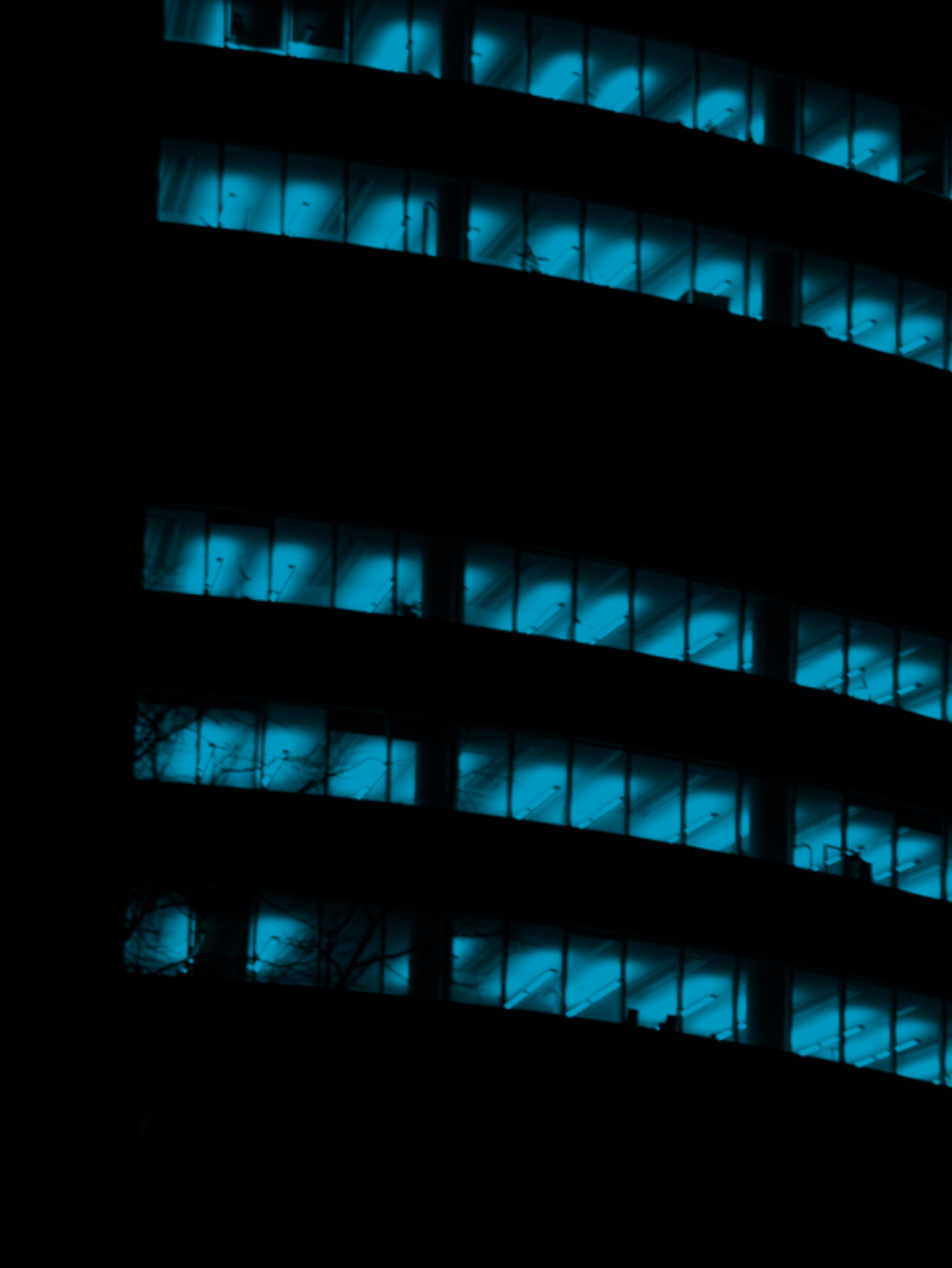
Preču atlasītājs

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai esi pamēģinājis sakārtot, piemēram, maza izmēra telpu, kur jānovieto daudz lietu tā, lai varētu ērti atrast vajadzīgo un maksimāli izmantot visu iespējamo platību? Vai tev piemīt telpiskā domāšana?

Noliktavas pārziņa profesijā būtiska ir precizitāte un atbildības izjūta, ko veicinās rūpīga jebkura darba veikšana, ko esi apņēmis izdarīt. Svarīgas ir arī plānošanas un sistematizēšanas prasmes, tās var attīstīt, piemēram, izkārtot mājās grāmatu plauktus, sagrupējot grāmatas pēc to tematikas, autoriem, sašķirot pēc izmēriem, vai, piemēram, datorā sistematizējot un sakārtojot savas informācijas datnes (failus) pēc to lietošanas biežuma, tēmām, gadiem vai kādiem citiem tev svarīgiem kritērijiem. Dodoties vai esot pārgājienā, var uzņemties līdzīgu priekšmetu sakārtošanu somās, mašīnā vai laivās. Pārskatāma, ietilpīga un ērta lietu un priekšmetu izkārtošana ir liela māksla, kas noder daudzās dzīves situācijās.

Šajā profesijā svarīgo telpisko domāšanu veicinās, piemēram, zīmēšana, rasēšana, veidošana, konstruktoru vai pužļu likšana.

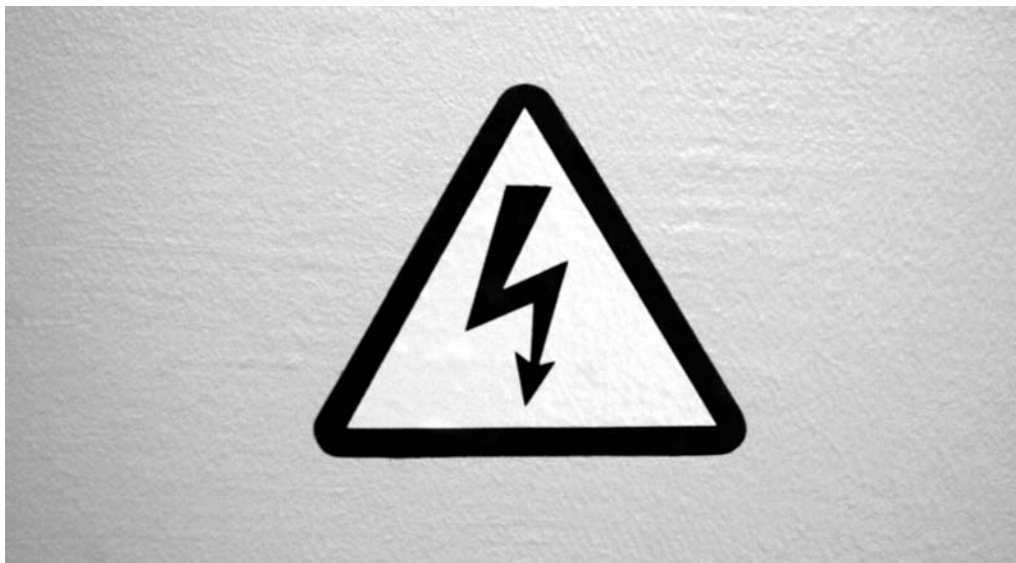
Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, loģika un tehniskā grafika.

ELEKTROTEHNIKA, ELEKTRONIKA, TELEKOMUNIKĀCIJAS UN ENERĢĒTIKA

elektroinženieris	408
elektronikas inženieris	410
elektronikas tehnologs	412
telesakaru inženieris	414
telesakaru tehniķis	416
radio un televīzijas sakaru inženieris	418
radio un televīzijas sakaru elektronikas tehniķis	420
elektriķis	422
būvelektriķis	424
autoelektriķis	426
elektromontieris	428
gaisvadu līniju elektromontieris	430
elektronikas mehāniķis	432
siltumtīklu operators	434
enerģētīķis	436

9

ELEKTROINŽENIERIS

KODS 2143 01

DARBA SATURS Elektroinženieris nodrošina uzņēmuma drošu elektroiekārtu darbību. Viņš atbild par to, lai uzņēmuma teritorijā netiktu pārtraukta elektroenerģijas piegāde, lai uzņēmumā uzstādītās elektroiekārtas un darbagaldi vienmēr būtu darba kārtībā, kā arī lai telpas un teritorija tiktu pietiekami apgaismota. Elektroinženieris organizē savā pakļautībā esošo elektromontieru darbu.

Mazā uzņēmumā šo pienākumu izpildi var uzņemties viens elektroinženieris, lielākā uzņēmumā liela darbu apjoma dēļ parasti notiek pienākumu sadale starp vairākiem elektroinženiekiem. Viens speciālists veic, piemēram, sarežģītu automātikas un elektronikas iekārtu apkalpošanu un remontu, cits speciālists apkalpo un remontē, piemēram, transformatorus, elektrodzinējus, kabelus, apgaismojuma iekārtas.

Darbos, kuri nav paveicami pašu spēkiem, piemēram, jaunu elektroiekārtu uzstādīšana vai sarežģītu elektroiekārtu remontēšana, konkursa kārtībā tiek iesaistītas firmas, kurām ir pieredze šo darbu veikšanai. Elektroinženieris sagatavo nepieciešamos dokumentus konkursa organizēšanai un piedalās pretendentu atlasē. Ja darbu veikšanai nepieciešama projekta izstrāde, elektroinženieris sadarbojas ar projektēšanas organizācijām, sekojot līdz projektēšanas gaitai un nodrošinot projektētājus ar visu nepieciešamo informāciju. Ja projekta izstrāde ir paveicama pašu spēkiem un neprasa specifiskas zināšanas vai licenci (atļauju), elektroinženieris pats izstrādā projektu, veic nepieciešamos aprēķinus un sagatavo rasējumus. Elektroinženieris kontrolē darbu izpildes gaitu, kvalitāti un pēc darbu pabeigšanas tos pieņem.

Tā kā šajā jomā notiek ļoti strauja tehnikas un tehnoloģiju attīstība, elektroinženieris pastāvīgi papildina zināšanas specializētosursos, semināros, kā arī seko jaunumiem presē, televīzijā un specializētajos izdevumos.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Elektroinženieris darbā lieto dažādus mērinstrumentus, piemēram, multimetru, ampērmētru, voltmetru, kā arī datoru un biroja tehniku.

DARBA APSTĀKĻI Elektroinženieris pārsvarā strādā biroja tipa telpās, reizumis arī ārā un ražošanas cehos. Viņš strādā astoņu stundu darba dienu. Dažkārt ir nepieciešams strādāt virsstundas, piemēram, avārijas situācijās.

DARBA IESPĒJAS Elektroinženieris var strādāt uzņēmumos, kuru darbība ir saistīta ar elektroenerģijas ražošanu (elektrostacijas), elektroenerģijas piegādi (elektroenerģijas pārvades un sadales uzņēmumi) vai elektroenerģijas patērišanu (rūpnīcas, dažādas ražotnes, transporta uzņēmumi, ēkas).

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība un inženiera kvalifikācija enerģētikā un elektrotehnikā. Mācību ilgums – 5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga elektroinženiera profesijā ir 400–600 latu. Atalgojums atkarīgs no uzņēmuma lieluma, no elektroinženiera darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Lauksaimniecības enerģētikas inženieris 2143 13

Enerģētiķis 2143 12

Elektroapgādes inženieris 2143 02

Elektrisko sistēmu inženieris 2143 03

Elektroenerģijas sadales elektroinženieris 2143 04

Ģeneratoru elektroinženieris 2143 05

Elektroenerģijas pārvades elektroinženieris 2143 06

Elektrovilkmes elektroinženieris 2143 07

Elektromehānisko iekārtu elektroinženieris 2143 08

Augstsprieguma elektroinženieris 2143 09

Releju aizsardzības un automātikas inženieris 2143 10

Elektrotehnisko iekārtu elektroinženieris 2143 11

Galvenais enerģētiķis 2143 12

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev ir interese par lietām, kas saistītas ar elektrību? Vai tev patīk pašam kaut ko konstruēt un radīt no jauna? Vai tu spēj ilgstoši koncentrēties smalku, sīku darbu veikšanai? Vai esi mēģinājis vai kādam palīdzējis labot dažāda veida elektroierīces, piemēram, saplīsušu gludekli, mikseri, elektrisko zvanu?

Dalība dažādos pulciņos, kas saistīti ar elektroniku un enerģētiku, sniegs labas praktiskās iemaņas un priekšstatu par šīs sfēras specifiku! Ja ir atbilstošas zināšanas, vari mēģināt uzkonstruēt kādu vienkāršu elektrisku vai elektronisku ierīci, piemēram, frekvenču pārveidotāju, signalizāciju, gaismas mūziku. Spēju ilgstoši koncentrēties, būt precīzam sīku darbu veikšanā var, konstruējot, līmējot un izstrādājot lidmašīnu, kuģu un automodeļus, kā arī liekot puzzles.

Lai elektroinženieris sekmīgi vadītu darba kolektīvu, viņam ir būtiskas labas komunikācijas spējas. Tās iespējams attīstīt, piemēram, interesējoties par saskarsmes psiholoģiju un gūtās zināšanas pārbaudot praksē, teiksim, skolā uzņemoties projekta grupas vadību. Tehniskās dokumentācijas lasīšanai un kontaktiem ar iekārtu ražotājiem svarīgas ir arī labas svešvalodu zināšanas, īpaši tehniskās terminoloģijas jomā. Šīs iemaņas labi trenēs dažādu ārzemju specializēto žurnālu lasīšana. Savukārt rasēšana sniegs praktiskās iemaņas tehnisko zīmējumu lasīšanā, kā arī veicinās telpisko uztveri un abstrakto domāšanu.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, tehniskā grafika, matemātika un svešvalodas.

ELEKTRONIKAS INŽENIERIS

KODS 2144 01

DARBA SATURS Elektronikas inženieris vada, kā arī pats veic elektronisko sistēmu un iekārtu montāžas darbus, apkalpošanu un remontu, viņš pārzina elektronikas pamatelementus (pretestības, kondensatori, tranzistori, mikroshēmas), elektroniskos blokus, shēmas, elektroniskās iekārtas un sistēmas, kā arī to ražošanas procesus.

Elektronikas inženieris – konstruktors izstrādā un projektē jaunus elektronikas elementus, iekārtas un sistēmas (piemēram, mikroshēmas, radiouztvērējus, mobilos tālrunus, auto signalizācijas), vada inženieru grupu, izgatavo un pārbauda elektronikas elementu, iekārtu un sistēmu pilotparaugus.

Montāžas elektronikas inženieris veic vienkāršu vai sarežģītu elektronisko sistēmu (signalizāciju instalācijas, videonovērošanas sistēmas, procesu kontroles un vadības sistēmas uzņēmumā) komplektāciju un montāžu no atsevišķiem tās elementiem, parasti iekārtu un sistēmu darbības vietā, saskaņo atsevišķu sistēmas elementu darbību, izstrādā elektronisko sistēmu dokumentāciju un apmāca gala lietotājus.

Elektronikas remonta inženieris apkopj un uzrauga funkcionējošas (piemēram, kādā uzņēmumā jau lietošanā esošas) elektronikas iekārtas un sistēmas, veic profilakses pasākumus šo iekārtu un sistēmu nepārtrauktas darbības nodrošināšanai, nosaka un novērš to bojājumus.

Elektronikas inženieris var strādāt patstāvīgi, būt vairāku inženieru darba grupā, kurā pienākumi ir sadalīti starp grupas locekļiem, vai arī vadīt inženieru grupu noteiktu uzdevumu veikšanai.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Elektronikas inženieris darbā lieto viņa darbības specifikai atbilstošus mēraparātus un instrumentus, piemēram, elektriskos testerus, oscilogrāfus, signālu ģeneratorus, elektroniskos pamatelementus, kā arī paliginstrumentus – skrūvgriežus, uzgriežņu atslēgas, lodāmurus, urbjmašīnas. Elektronikas remonta inženieris savā darbā izmanto

arī pašas iekārtas vai sistēmas, kurām tiek veikta apkope vai remonts, piemēram, radioaparātūra, videoaparātūra, datori, elektroniskās sakaru sistēmas, radaru sistēmas. Tāpat izmanto datoru un speciālas datorprogrammas, kā arī biroja tehniku, piemēram, kopēšanas iekārtu, printeri, skeneri.

DARBA APSTĀKĻI Elektronikas inženieris strādā gan biroja tipa telpās, gan ražošanas telpās, kā arī dodas izbraukumos uz iekārtu un sistēmu atrašanās vietām, lai veiktu elektronisko ierīču un sistēmu apkalpošanu un remontu. Elektronikas inženieris strādā astoņu stundu darba dienu, bet ražošanas procesā izmantojamu iekārtu steidzamu remontdarbu gadījumos viņš strādā ārpus noteiktā darba laika.

DARBA IESPĒJAS Elektronikas inženieris var strādāt visa veida ražošanas uzņēmumos, pakalpojumu sniegšanas un servisa uzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība elektronikā. Mācības ilgums 3–5 gadi. Elektronikas inženieris specializējas kādā elektronikas apakšnozarē.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga elektronikas inženiera profesijā ir 250–1200 latu. Atalgojums atkarīgs no uzņēmuma lieluma, veicamo uzdevumu nozīmīguma uzņēmuma darbības nodrošināšanā, elektronikas inženiera profesionalitātes un darba pieredzes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Elektroinženieris 2143 01

Elektronikas tehnologs 2144 14

Elektroietaišu ekspluatācijas elektroinženieris 3113 09

Radio un televīzijas sakaru inženieris 2144 09 (2144 13)

Gaisvadu līniju elektromontieris 7245 12

Elektronikas mehāniķis 7242 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista intelektuāls un praktisks darbs vienlaikus? Vai tevi interesē, kā darbojas sadzīves elektronika, piemēram, mikroviļņu krāsns un elektriskā tējkanna? Vai tu vari sevi iedomāties kā jaunas elektroniskas iekārtas projekta autoru?

Elektronikas inženierim, projektējot elektroniskās iekārtas, būtiskas tehniskās jaunrades dotības un spēja abstrakti iztēloties darba rezultātu. Svarīgi attīstīt matemātiskās spējas, loģisko un analītisko domāšanu, kā arī pierast pie intelektuālas slodzes, to realizēt palīdzēs literatūras, īpaši tehniskās literatūras, lasīšana, loģikas un atjautības uzdevumu risināšana.

Elektronikas inženiera darbs ir arī praktisks – viņam jāprot zīmēt projektus, lasīt rasējumus, jāpārzina automātiskās projektēšanas datorprogrammas. Tāpat jādarbojas ar sīkām detaļām, tāpēc elektronikas inženiera profesijā būtiska ir asa redze, vērīgums, kā arī pacietība, precizitāte, neatlaidība. Trenējies, zīmējot, rasējot dažādus priekšmetus, pamēģini tos attēlot trīsdimensiju plaknē, kā arī izstrādāt to šķērsgrīzumus! Savas iemaņas labi pilnveidosi, arī, veicot kādus nelielus sadzīves tehnikas remontdarbus.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, tehniskā grafika, ķīmija un informātika.

ELEKTRONIKAS TEHNOLOGS

KODS 2144 14

DARBA SATURS Elektronikas tehnologs pārzina elektronisko sistēmu un iekārtu (piemēram, ražošanas līnijas automātiskās vadības bloks, dators, signalizācija, modernām prasībām atbilstošs gludeklis) ražošanas procesus, vada šo sistēmu un iekārtu montāžas (detāļu savienošanas un uzstādīšanas) darbus, apkalpošanu un remontu.

Elektronikas tehnologs ražošanas uzņēmumos vada elektronisko sistēmu un iekārtu ražošanu. Viņš vada un kontrolē elektronisko iekārtu izgatavošanu un elektronisko sistēmu izstrādāšanu, dod norādījumus tehniskajiem darbiniekiem. Viņš izmēģina un ievieš praksē jaunas tehnoloģijas (ražošanas veidus), jaunus izstrādājumus, plāno un uzrauga, kā elektroniskās iekārtas un sistēmas tiks izmantotas, un rūpējas par to, lai tās darbotos droši. Elektronikas tehnologs veic dažādus pētījumus, mērījumus un aprēķinus un pēc tiem nosaka veidus un paņēmienus, kā elektroniskās iekārtas un sistēmas tiks ražotas un uzstādītas. Viņš arī nosaka, kādi materiāli tiks izmantoti šajās iekārtās un sistēmās, un kādiem kvalitātes standartiem tām jāatbilst.

Elektronikas tehnologs organizē un vada jau darbojošos elektronisko sistēmu un iekārtu apkalpošanu un remontu, pārbauda, regulē tās, nosaka un novērš to bojājumus. Elektronikas tehnologs sniedz konsultācijas šo iekārtu un sistēmu lietotājiem ar elektroniku saistītos jautājumos.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Elektronikas tehnologs darbā izmanto datoru, specializētas datorprogrammas un dažāda veida biroja tehniku, piemēram, kopēšanas iekārtu, skeneri, printeri. Viņš darbā lieto arī dažādus mērinstrumentus, piemēram, multimetru, oscilogrāfu.

DARBA APSTĀKĻI Elektronikas tehnologs pārsvarā strādā biroja tipa telpās, bet daļu darba laika pavada arī ražošanas telpās (cehos). Viņš strādā astoņu stundu darba dienu, taču, piemēram, avārijas situācijās, kad kāda iekārta vai sistēma izgājusi no ierindas, nākas strādāt virsstundas, lai bojājumus pēc iespējas ātrāk novērstu.

DARBA IESPĒJAS Elektronikas tehnologs var strādāt dažādos valsts un privātajos uzņēmumos, kas nodarbojas ar elektronisko iekārtu un sistēmu ražošanu vai izmanto tās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība elektronikas specialitātē. Mācību ilgums 3–5 gadi. Parasti elektronikas tehnologi specializējas kādā šaurākā apakšnozarē.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga elektronikas tehnologa profesijā ir 400–800 latu. Atalgojums atkarīgs no uzņēmuma lieluma un no elektronikas tehnologa darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Elektronikas kalkulētājs 3114 01

Elektronikas tehniķis 3114 03

Skaitļotāju/uzbūves projektēšanas tehniķis

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē dažādu elektronisko ierīču uzbūve un darbība? Vai tev labi padodas matemātika un fizika? Vai tev patīk veikt sīkus, piņķerīgus darbus, kas prasa pacietību un precizitāti? Vai tev šķiet saistoši izpētīt elektronisko ierīču tehniskās instrukcijas, shēmas? Vai tev piemīt analītiskā domāšana?

Pamēģini mājās salabot vienkāršas elektroniskās ierīces – tas ļaus gūt priekšstatu par elektroniskās tehnikas darbības principiem. Lasot specializēto literatūru un skatoties TV pārraides par jaunievedumiem elektronikā, var gūt gan vērtīgas pamatzināšanas, gan priekšstatu par šīs sfēras specifiku, gan māku orientēties jaunākajos tehnikas sasniegumos. Elektronikas tehnologa profesijā būtiska ir loģiskā domāšana, spēja redzēt lietu kopsakarības. Šīs prasmes var attīstīt, piemēram, mēģinot rast jaunus, radošus risinājumus dažādiem sarežģītiem uzdevumiem un situācijām, risinot ķīmijas, fizikas un matemātikas uzdevumus, krustvārdu miklas, spēlējot prāta, atjautības un stratēģijas spēles. Tāpat svarīgas labas datorprasmes, ko veicinās regulāra darbošanās ar dažādām datorprogrammām, pastiprināta interesēšanās par jaunumiem informācijas tehnoloģiju jomā.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, matemātika, informātika, loģika un svešvalodas.

TELESAKARU INŽENIERIS

KODS 2144 06

DARBA SATURS Telesakaru inženieris nodrošina uzņēmuma sakaru, datu pārraides iekārtu un tīklu darbību. Viņš apkalpo uzņēmumā esošās sakaru iekārtu sistēmas, kurās ietilpst tālruņa tīkli vai bezvadu sakaru ierīces – rācījas – un nodrošina šo ierīču remontu, regulēšanu.

Attīstoties informācijas tehnoloģijām, telesakaru inženieris atbild par uzņēmuma datu pārraides tīklu darbību. Datu pārraides tīkli nodrošina datu apmaiņu starp biroja datoriem, ražošanas uzņēmumos arī – datu apmaiņu starp tehnoloģiskajām iekārtām. Šie tīkli ietver sevi datu kabelus, modemus, jaudīgas datoru darba stacijas – serverus. Lai varētu konstatēt iespējamus datu pārraides tīklu bojājumus un veikt nepieciešamos regulēšanas darbus, telesakaru inženieris darbā izmanto datortehniku un specializētas datorprogrammas. Telesakaru inženieris veido iekārtu apkopes grafikus un organizē to izpildi. Šos darbus telesakaru inženieris veic pats vai arī ar padoto speciālistu palīdzību.

Telesakaru inženieris ieplāno esošo iekārtu pilnveidošanu, rekonstrukciju (radikālu pārkārtošanu, pārbūvi) un ar to saistīto komponentu (sastāvdaļu) nomaiņu. Darbos, kas nav paveicami pašu spēkiem, konkursa kārtībā tiek iesaistītas firmas, kurām ir pieredze šo darbu veikšanai. Telesakaru inženieris sagatavo nepieciešamos dokumentus konkursa organizēšanai un piedalās pretendentu atlasē. Ja darbu veikšanai nepieciešama projekta izstrāde, viņš sadarbojas ar projektēšanas organizācijām, sekojot līdzī projektēšanas gaitai un nodrošinot projektētājus ar visu nepieciešamo informāciju. Ja projekta izstrāde ir paveicama pašu spēkiem un neprasa specifiskas zināšanas vai licenci (atļauju), telesakaru inženieris pats izstrādā projektu, veic nepieciešamos aprēķinus un sagatavo rasējumus. Telesakaru inženieris kontrolē darbu izpildes gaitu, kvalitāti un pēc darbu pabeigšanas tos pieņem.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Telesakaru inženieris darbā lieto dažādus mērinstrumentus, piemēram, multimetru, oscilogrāfu, kā arī datoru un biroja tehniku, piemēram, kopēšanas iekārtu, skeneri, printeri.

DARBA APSTĀKĻI Telesakaru inženieris pārsvarā strādā biroja tipa telpās, retāk, iekārtu vai darba pārbaudei, arī – ražošanas telpās. Viņš strādā astoņu stundu darba dienu. Dažkārt nepieciešams strādāt virsstundas, piemēram, avārijas situācijās.

DARBA IESPĒJAS Telesakaru inženieris var strādāt dažādos ražošanas uzņēmumos, biroju centros, bankās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība un inženiera kvalifikācija telekomunikācijās, elektronikā, informācijas tehnoloģijās. Mācību ilgums – 5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga telesakaru inženiera profesijā ir 400–800 latu. Atalgojums atkarīgs no uzņēmuma lieluma, no telesakaru inženiera darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Elektronikas inženieris 2144 01

Datortehnikas inženieris 2144 17

Radiosakaru inženieris 2144 09

Telefona (sakaru) inženieris 2144 12

Televīzijas (sakaru) inženieris 2144 13

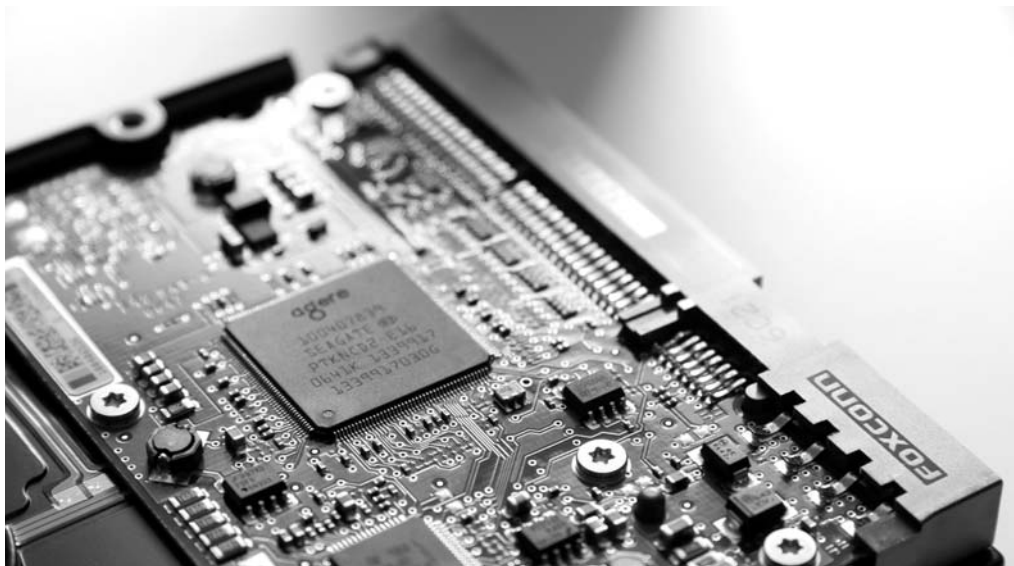
KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev ir interese par elektroniku, datortehniku? Vai esi ne tikai elektroiekārtu un datortehnikas lietotājs, bet tevi interesē arī šo ierīču uzbūve un darbības principi?

Telesakaru inženierim līdzās tehniskai domāšanai būtiskas labas komunikācijas spējas, lai spētu saprasties ar cilvēkiem un sekmīgi vadītu darba kolektīvu, ko veiksmīgi var trenēt, uzņemoties vadošus un atbildīgus pienākumus gan skolā, gan ārpusklases nodarbībās, gan dažādos sabiedriskos pasākumos.

Tehniskās dokumentācijas lasīšanai un kontaktiem ar iekārtu ražotājiem svarīgas labas svešvalodu zināšanas, īpaši tehniskās terminoloģijas jomā. Šīs zināšanas labi var papildināt, lasot specializētus ārzemju žurnālus, kā arī skatoties pārraides par jaunākajiem tehnikas un elektronikas sasniegumiem un zinātniskajiem pētījumiem.

Savukārt rasēšana sniegs praktiskās iemaņas tehnisko zīmējumu lasīšanā, kā arī veicinās telpisko uztveri, loģisko un abstrakto domāšanu. Labam vadītājam arī praktiski jāizprot dažādas tehniskās nianšes, šādu pieredzi labi var gūt gan māsaimniecības stundās, gan piedaloties dažādos saimniecības lietu remontdarbos.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, tehniskā grafika, matemātika un svešvalodas.

TELESAKARU TEHNIĶIS

KODS 3114 04

DARBA SATURS Telesakaru tehniķis veic sakaru un datu pārraides iekārtu tehnisko apkalpi un remontu. Telesakaru tehniķis apkalpo uzņēmumā esošās sakaru iekārtu sistēmas, kurās ietilpst tālruņa tīkli vai bezvadu sakaru ierīces – rācījas. Viņš remontē, regulē, programmē tālruņa aparātus, tālruņa centrāles un rācījas.

Telesakaru tehniķis remontē uzņēmuma datu pārraides tīklus (datu pārraides tīkli nodrošina datu apmaiņu starp biroja datoriem, ražošanas uzņēmumos arī – datu apmaiņu starp tehnoloģiskajām iekārtām un ietver datu kabelus, modemus, jaudīgas datoru darba stacijas – serverus), kā arī veic to regulārās profilaktiskās apkopes, pārbauda iekārtu detaļu darba kārtību, nepieciešamības gadījumā tās nomainot vai par konstatēto bojājumu ziņojot atbildīgajai personai.

Lai varētu konstatēt iespējamus datu pārraides tīklu bojājumus un veikt nepieciešamos regulēšanas darbus, telesakaru tehniķis darbā izmanto datortehniku un specializētas datorprogrammas. Telesakaru tehniķis instalē (ierīko) programmas, remontē esošās iekārtas un uzstāda jaunas iekārtas, programmē tās.

Kad ir paveikti remonta, montāžas vai regulēšanas darbi, telesakaru tehniķis veic atzīmes tehniskajā dokumentācijā, ja nepieciešams, labo rasējumus vai uzzīmē jaunas shēmas, raksta darba izpildes protokolus.

Ja darbu veikšanai tiek piesaistītas specializētas firmas, telesakaru tehniķis seko darbu izpildes gaitai, kvalitātei un pēc darbu pabeigšanas pieņem padarīto.

Tā kā šajā jomā notiek ļoti strauja tehnikas un tehnoloģiju attīstība, telesakaru tehniķis pastāvīgi papildina zināšanas specializētosursos un semināros.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Telesakaru tehniķis darbā izmanto dažādus mērinstrumentus, piemēram, multimetru, oscilogrāfu, kā arī datoru un biroja tehniku, piemēram, kopēšanas iekārtu, skeneri, printeri.

DARBA APSTĀKĻI Telesakaru tehniķis strādā pārsvarā biroja tipa telpās, arī – ražošanas telpās. Viņš strādā astoņu stundu darba dienu. Dažkārt ir nepieciešams strādāt virsstundas, piemēram, avārijas situācijās.

DARBA IESPĒJAS Telesakaru tehniķis var strādāt dažādos ražošanas uzņēmumos, biroju centros, bankās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība vai augstākā izglītība telekomunikācijās, elektronikā, informācijas tehnoloģijās. Mācību ilgums – 2 līdz 3 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga telesakaru tehniķa profesijā ir 300–500 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no uzņēmuma lieluma, no telesakaru tehniķa darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Datorsistēmu tehniķis 3114 22

Elektronikas tehniķis 3114 03

Radio telesakaru (elektronikas) tehniķis 3114 11

Telefona sakaru (elektronikas) tehniķis 3114 13

Elektronisko sakaru speciālists 3114 20

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē dažādi mehānismi un elektronika? Vai tev patīk risināt tehniskus jautājumus, piemēram, izzināt, kāpēc kāda ierīce nestrādā, un meklēt tā iemeslus? Vai viegli orientējies dažādās tehnikas lietošanas instrukcijās?

Telesakaru tehniķa profesijā būtiskas ir tādas īpašības kā precizitāte, rūpīgums, arī attīstīta tehniskā domāšana un loģika, ko veicinās dalība dažādos pulciņos, interešu grupās, kas saistītas ar elektroniku un tehniku, piemēram, informātikas, radio vadāmo modeļu pulciņā, arī kartinga, motosporta interešu grupās gūtās praktiskās iemaņas, piemēram, tos labojot, sniegs gan zināšanas, gan radīs priekšstatu par šīs sfēras specifiku!

Lai spētu orientēties jaunāko tehnisko risinājumu piedāvājumā, mācēt šo informāciju sameklēt un izmantot darbā ar jau esošajām iekārtām un mehānismiem, būtiskas ir arī analītiska spējas, ko var attīstīt, salīdzinot medijos un tehniskajā literatūrā atrodamo informāciju, to konspektējot, kā arī risinot atjautības uzdevumus un spēlējot stratēģijas spēles.

Ir svarīgi būt neatlaidīgam un mērķtiecīgam, prast strādāt gan komandā, gan arī patstāvīgi. Prasmi strādāt komandā veicinās dalība komandu sporta spēlēs, grupas darbs dažādos skolā veicamos

RADIO UN TELEVĪZIJAS SAKARU INŽENIERIS

KODS 2144 09 (2144 13)

DARBA SATURS Radio un televīzijas sakaru inženieri kopā ar radio un televīzijas sakaru/elektronikas tehniķiem apkalpo tehnoloģiskās iekārtas un aparāturu (radio un televīzijas raidītājus, antenu sistēmas, radioreleĵaparāturu), kas nodrošina radio un televīzijas programmu pārraidi no radio un televīzijas studijām, kur raidījumi tiek gatavoti, uz katra iedzīvotāja mājokli. Vajadzības gadījumā radio un televīzijas sakaru inženieri nodrošina programmu pārraides no dažādām pasākumu norises vietām, piemēram, brīvdabas estrādēm, stadioniem, teātriem un koncertzālēm.

Atkarībā no uzdevumiem, kas jāveic ražošanas struktūrvienībai, kurā strādā radio un televīzijas sakaru inženieri, atšķiras viņu darba pienākumi.

Tehnoloģisko iekārtu un aparātūras ekspluatācijā (izmantošanā) nodarbinātie radio un televīzijas sakaru inženieri atbild par to, lai bez pārtraukumiem darbotos viņu pārziņā nodotā aparātūra. Saskaņā ar radio un TV kanālu raidījumu sarakstu viņi sagatavo darbam un ieslēdz radio un televīzijas raidītājus, iepriekš pārbaudot šo raidītāju, to elektrobarošanas avotu un darbības rezerves sistēmu stāvokli. Viņi seko raidītāju darba režīma un jaudas atbilstībai tehniskajiem parametriem, pēc dzirdes, vizuāli un ar mērierīču palīdzību kontrolē attēla un skaņas kvalitāti. Parādotes tehniskiem defektiem pārraides kvalitātē, radio un televīzijas sakaru inženieri cenšas tos novērst, vajadzības gadījumā piesaistot citus speciālistus. Gadījumos, ja raidītājiem pēkšņi tiek pārtraukta elektroenerģijas padeve, radio un televīzijas sakaru inženieri meklē pārtraukuma iemeslus un vajadzības gadījumā pārslēdz aparāturu darbam autonomā elektroenerģijas padeves režīmā (ar dīzeļģeneratoru palīdzību).

Radio un televīzijas sakaru inženieri aizpilda darbam nepieciešamo tehnisko dokumentāciju, uzskaitot tehniskās problēmas un veiktos darbus. Tā kā viņu pārziņā ir augsta sprieguma aparātūra, viņi instruē (informē un apmāca) aparātūras apkalpes darbos iesaistītos speciālistus darba drošības noteikumos un kontrolē, lai raidītāju telpās neuzturētos nepiederošas personas.

Aparatūras remonta un profilakses struktūrvienībās, kā arī ražošanas plānošanas, projektēšanas un attīstības struktūrvienībās strādājošie radio un televīzijas sakaru inženieri nodarbojas arī ar aparatūras profilakses pasākumiem un jaunu tehnoloģisko iekārtu ieviešanu. Viņi laikus novērs jebkuru aparatūras bojājumu, lai netiktu traucēta programmu pārraide, kā arī seko jaunākajiem tehniskajiem sasniegumiem radio un TV apraides aparatūras jomā visā pasaulē. Viņi nomaina veco aparatūru ar jaunu un progresīvāku, paši izstrādā tehniskus risinājumus, kas ļauj panākt drošāku, visaptverošāku un kvalitatīvāku skaņas un attēla pārraidi iedzīvotājiem. Lai spētu veikt šādus uzdevumus, viņi regulāri papildina zināšanas kursus, brauc pieredzes apmaiņas braucienos uz citiem šāda veida uzņēmumiem, apmeklē jaunāko tehnisko sasniegumu izstādes Latvijā un ārzemēs.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Radio un televīzijas sakaru inženieri darbā lieto datoru, ar kura palīdzību no attāluma kontrolē aparatūras darbību objektos, kur nestrādā personāls. Viņi darbā izmanto dažādus mērinstrumentus, piemēram, spektra analizatorus, oscilogrāfus, testerus, kā arī dažādu veidu biroja tehniku, piemēram, kopēšanas iekārtu, skeneri, printeri, faksa aparātu.

DARBA APSTĀKĻI Radio un televīzijas sakaru inženieri pārsvarā strādā ražošanas telpās, kur izvietota aparatūra. Ja viņi ir nodarbināti projektēšanas darbos, tad darbs norit biroja tipa telpās. Tie, kuru pārziņā ir antenu torņi un sistēmu apkope, daļu darba laika pavada ārā, ar speciālas iekārtas palīdzību paceļoties šajos torņos dažādā augstumā. Radio un televīzijas sakaru inženiera darba laiks atkarīgs no viņa darbavietas: tā var būt gan astoņu stundu darba diena, gan dežūras 12 un vairāk stundu garumā saskaņā ar iepriekš izveidotu grafiku.

DARBA IESPĒJAS Radio un televīzijas sakaru inženieri var strādāt dažādos valsts un privātajos sakaru uzņēmumos, radio stacijās un TV kanālos, atsevišķās ministrijās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība elektronikā, telekomunikācijās vai elektrozinātnē. Mācību ilgums 3–5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Radio un televīzijas sakaru inženiera alga ir 400–700 latu. Tā atkarīga no uzņēmuma specifikas un radio un televīzijas sakaru inženiera darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Elektroinženieris 2143 01

Elektronikas inženieris 2144 01

Telesakaru inženieris 2144 06

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista tas, kā TV attēls vai radio signāls nonāk līdz iedzīvotāju televizoram vai radioaparātam? Vai tevi interesē jaunas un modernas tehnoloģijas, kuras ļauj pārraidīt skaņu, informāciju un attēlu simtiem kilometru attālumā?

Centies jau tagad izprast elektrisko un elektronisko ierīču darbības principus, uzzini vairāk arī par dažādām sakaru ierīcēm un jaunākajām tehnoloģijām šajā jomā! Daudz interesanta par jaunākajiem atklājumiem tu vari uzzināt no literatūras svešvalodās, tāpēc labas šo valodu zināšanas tev palīdzēs apgūt šo profesiju. Radio un televīzijas sakaru/elektronikas tehniķa profesijā būtiska ir prasme strādāt ar dažādiem instrumentiem, tāpēc centies izkopt šīs iemaņas, piemēram, pamēģinot saremontēt kādu sadzīves tehnikas priekšmetu! Noderēs arī labas saskarsmes prasmes un māka organizēt gan savu, gan citu cilvēku darbu.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, matemātika, informātika, mājsaimniecība un svešvalodas.

RADIO UN TELEVĪZIJAS SAKARU/ELEKTRONIKAS TEHNIĶIS

KODS 3114 11 (3114 12)

DARBA SATURS Radio un televīzijas sakaru/elektronikas tehniķi kopā ar radio un televīzijas sakaru inženieriem vai viņu vadībā apkalpo tehnoloģiskās iekārtas un aparāturu (radio un televīzijas raidītājus, antenu sistēmas, radiorelejaparāturu), kas nodrošina radio un televīzijas programmu pārraidi no radio un TV studijām, kur raidījumi tiek gatavoti, uz katra iedzīvotāja mājokli.

Radio un televīzijas sakaru/elektronikas tehniķi šīs iekārtas uztur tehniskā kārtībā, ar mērinstrumentiem pārbauda to tehniskos parametrus, lai konstatētu novirzes, un vajadzības gadījumā iekārtas remontē. Radio un televīzijas sakaru/elektronikas tehniķi strādā ne tikai ar elektroniskajām ierīcēm (mērinstrumentiem), bet arī ar mehāniskiem instrumentiem, piedaloties antenu metāla konstrukciju montāžas darbos vai uzstādot jaunus raidītājus. Kopā ar citiem speciālistiem viņi saskaņā ar tehniskajiem rasējumiem pa posmiem montē kopā antenu konstrukcijas un velk kabeļus, kas savieno raidītājus un antenu sistēmas.

Vajadzības gadījumā radio un televīzijas sakaru/elektronikas tehniķi kā operatīvie darbinieki aizvieto radio un televīzijas sakaru inženierus, uzraugot radio un televīzijas raidītāju darbu, ieslēdzot un izslēdzot tos saskaņā ar programmu plānu un pēc mērinstrumentiem, vizuāli un pēc skaņas sekojot pārraides kvalitātei.

Radio un televīzijas sakaru/elektronikas tehniķi var strādāt arī neapkalpojamās radio un televīzijas stacijās vai relejstacijās, kuras darbojas automātiskā režīmā. Šādā gadījumā viņu pienākums ir periodiski pārbaudīt iekārtu darbību un uzturēt sakarus ar klientiem, kuru vajadzībām tiek izmantota šī aparātūra. Viņi saskaņo ar klientiem konkrētu darbu izpildes laiku un apjomu, aparātūras bojājumu gadījumos operatīvi informē par tiem galvenās stacijas dežūrdarbiniekus un kopā ar remonta speciālistiem piedalās bojājumu novēršanā.

Reizēm radio un televīzijas sakaru/elektronikas tehniķi veic arī pavisam vienkāršus darbus, piemēram, ar putekļu sūcēju attīra no putekļiem jutīgās raidītāju daļas (ja tas netiek darīts, to darbībā var rasties nopietnas novirzes).

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Radio un televīzijas sakaru/elektronikas tehniķi darbā lieto gan sarežģītu elektronisko aparāturu, piemēram, datortehniku un dažādus mērinstrumentus, gan vienkāršākus instrumentus mehānisko darbu veikšanai, piemēram, elektriskās slīpmašīnas, metāla griešanas instrumentus, lodēšanas aparātus.

DARBA APSTĀKĻI Radio un televīzijas sakaru/elektronikas tehniķi pārsvarā strādā ražošanas telpās, kur ir izvietota aparatūra, vai arī darbnīcu telpās, ja tiek veikti montāžas darbi. Montējot lielāka izmēra konstrukcijas, darbi var noritēt arī ārā. Radio un televīzijas sakaru/elektronikas tehniķi strādā astoņu stundu darba dienu, taču avārijas situāciju gadījumos viņi var tikt izsaukti uz darbu arī ārpus darba laika.

DARBA IESPĒJAS Radio un televīzijas sakaru/elektronikas tehniķi var strādāt dažādos valsts un privātajos sakaru uzņēmumos, radiostacijās un televīzijas kanālos, arī atsevišķās ministrijās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā (mācību ilgums 4 gadi) vai 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība (mācību ilgums 2–3 gadi) elektronikas, telekomunikāciju vai elektrozinību jomā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga radio un televīzijas sakaru/elektronikas tehniķa profesijā ir 300–450 latu. Tā atkarīga no uzņēmuma specifikas un radio un televīzijas sakaru/elektronikas tehniķa darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Elektronisko sakaru speciālists 3114 20

Elektronikas tehniķis 3114 03

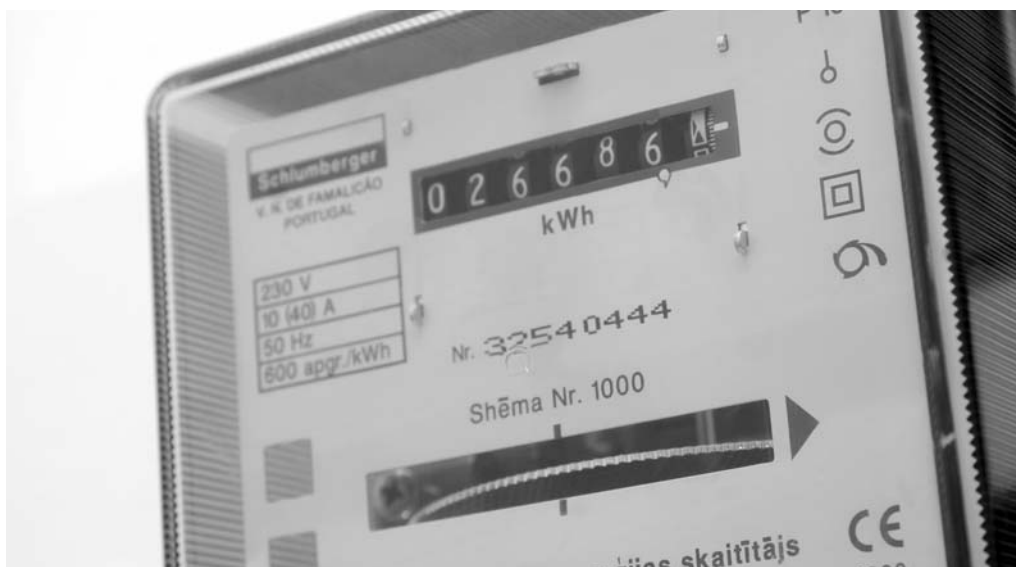
Elektrisko iekārtu speciālists

Elektronikas speciālists

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai, ieslēdzot televizoru, esi kādreiz iedomājies, kā šis attēls no TV studijas nonāk tavā mājā? Vai tevi interesē jaunās un modernās tehnoloģijas, kuras ļauj pārraidīt skaņu, informāciju un attēlu simtiem kilometru attālumā? Vai tevi saista digitālās televīzijas ideja? Vai tev patīk pašam savām rokām izgatavot kādus priekšmetus?

Centies jau tagad izprast elektrisko un elektronisko ierīču darbības principus, uzzini vairāk arī par dažādām sakaru ierīcēm! Pamēģini pats saremontēt kādu sadzīves tehnikas priekšmetu! Radio un televīzijas sakaru/elektronikas tehniķa profesijā būtiska ir prasme strādāt ar dažādiem instrumentiem, tāpēc centies izkopt šīs iemaņas!

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, matemātika, informātika un mājsaimniecība.

ELEKTRIKĪS

KODS 7241 01

DARBA SATURS Elektriķis instalē (ierīko), uztur un remontē elektrisko vadu sistēmas, skaitītājus, sadalītājus un elektroiekārtas. Elektriķis pēc klienta izsaukuma dodas remontēt elektroiekārtas vai mainīt esošo elektroinstalāciju. Pēc klienta vai firmas pasūtījuma elektriķis izvieto elektroiekārtas, ierīko kabelu kanālus vai ievieļ vadus (dažāda tipa ēkās – angāros, nojumēs, estrādēs un citās dažēji slēgtās telpās, kā arī brīvā dabā), ierīko elektriskās līdzdas un sadales sistēmas.

Elektriķi labo dažādas elektriskās iekārtas – sadzīves tehniku, apgaismes objektus, elektriskos sadalītājus, elektromotorus, ģeneratorus, slodzes un jaudas slēdžus. Saskaņā ar principshēmām (shēmām, kurās attēloti vadu saslēgumi un strāvas ceļi) elektriķis nosaka elektroiekārtas darbības principu, pārbauda, vai elementu pievienojumu secība iekārtā ir pareiza un vai tā sakrīt ar shēmā norādīto. Ja nepieciešams, elektriķis veic elektrisko lielumu mērījumus un maina pievienojumus (pārlođējot vadus), labo bojātu elektroizolāciju vai ierīko jaunu. Darba gaitā elektriķis pārlicinās, lai nenotiktu īssavienojums, iekārtas pārslodze vai strāvas noplūde.

Pirms elektroiekārtu ierīkošanas elektriķis sagatavo plānu, kurā norādītas iekārtu atrašanās vietas un shematiski attēloti saslēgumi. Elektriķis pārlicinās, lai iekārtas tiktu iezemētas vai citādi nodrošinātas pret īssavienojumiem. Pēc plāna elektriķis arī ievieļ vadus, savieļ vadus starp stabiem, ierok kabelus, uzstāda zibensnovēdējus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Elektriķis darbā lieto rokas instrumentus, piemēram, knaibles, spēles, skrūvgriežus, elektriskos urbjus, lodāmurus, kniedētājus, vīles, zāģus. Strāvas sprieguma un stipruma testēšanai elektriķis izmanto testēšanas aprīkojumu, piemēram, voltmetrus un ommetrus. Lai piekļūtu augstākām vietām (griestiem, jumtiem), elektriķis izmanto kāpnes, sastatnes, stalažas. Drošības nolūkos elektriķi lieto speciālu aizsargtērpu, cimds (no auduma un gumijas), speciālus apavus vai gumijas zābakus, ķiveres, aizsargbrilles, drošības siksnas un jostas (darbam augstumā).

DARBA APSTĀKĻI Elektriķis strādā gan iekštelpās (biroja tipa telpās, mājokļos, kur ierīko vai labo elektroinstalācijas), gan celtniecības objektos, gan brīvā dabā (piemēram, rokot kabelus starp objektiem vai labojot ielu apgaismojumu). Brīvā dabā elektriķi strādā tikai piemērotos laika apstākļos. Darbs mēdz notikt augstumā.

Darba laiks visbiežāk ir astoņu stundu darba diena, taču elektriķi, kas strādā pēc izsaukuma, ir nodarbināti arī nedēļas nogalēs, turklāt jebkurā diennakts laikā.

DARBA IESPĒJAS Elektriķis var strādāt uzņēmumos, kas apkalpo elektrotīklus vai piedāvā sadzīves pakalpojumus, firmās, kurām ir nepieciešams savs speciālists (piemēram, tādās ražotnēs kā fabrikas, rūpnīcas), kā arī kā pašnodarbinātais.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Elektriķim nepieciešama profesionālā vidējā izglītība (mācību ilgums ir 4 gadi) vai 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība (mācību ilgums – 2 gadi) elektriķa specialitātē. Ja elektriķis vēlas strādāt kā pašnodarbinātais, viņam nepieciešams iegūt sertifikātu, kas apliecina viņa elektriķa kvalifikāciju.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga elektriķa profesijā ir 200–400 latu. Algas apmērs atkarīgs no elektriķa darba pieredzes, profesionalitātes, kā arī darba vietas.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Elektromontieris 7241 02

Elektronikas inženieris 2144 01

Telesakaru tehniķis 3114 04

Gaisvadu līniju elektromontieris 7245 12

Elektroinženieris 2143 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai esi kādreiz pamēģinājis samontēt elektrisku shēmu, un vai tas tev šķita interesanti? Vai tu mēdz darbus veikt uzmanīgi un rūpīgi, ar apdomu? Vai tev nesagādā grūtības lasīt un izprast kartes un diagrammas?

Elektriķa profesijā būtiska ir spēja izprast iekārtu uzbūvi, kā arī rast efektīvus risinājumus tehniskām problēmām.

Ja vēlies būt elektriķis, īpašu uzmanību pievērs matemātikai, fizikai un ķīmijai.

BŪVELEKTRĪKIS

KODS 7137 03

DARBA SATURS Būvelektrīkis strādā celtniecībā un ieviek būvlaukumos, jaunceļamās vai renovējamās (atjaunojamās) ēkās, dzīvokļos elektriskos vadus, uzstāda rozetes un gaismekļus.

Būvelektrīkis pirmais sāk darbu būvobjektā: saviek pagaidu vadus, kabeļus, uzstāda pagaidu rozetes un gaismekļus. Būvniecības gaitā būvelektrīkis pieslēdz pie elektrotīkla dažādas celtniecības mašīnas, atkarībā no celtnieku vajadzībām pieslēdz un izvieto elektroapsildes līdzekļus, apgaismošanas ierīces vai uzstāda papildu gaismekļus, kā arī seko elektroiekārtu un vadu stāvoklim, lai tie netiktu bojāti un pārslogoti, kas varētu izraisīt elektrotraumas.

Būvniecībā ir svarīgi, lai šajā jomā strādājošie dažādu profesiju pārstāvji savstarpēji saskaņotu darbu secību. Piemēram, būvelektrīkis strādā pirms apmetējiem, jo, ja būs otrādi, tad, velkot vadus, tiks bojāts apmetums un apmetējiem darbs būs jāveic atkārtoti.

Kad jaunceļamajai vai atjaunojamajai mājai ir uzmūrētas sienas un uzlikts jumts, būvelektrīkis gar sienām izvēl elektrības vadus, nomēra, atzīmē un izurbj caurumus rozešu ierīkošanai, kā arī uzstāda elektrības sadales skapjus.

Labi orientējoties rasējumos un shēmās, būvelektrīkis visus darbus veic pēc iepriekš izstrādāta projekta tehniskā zīmējuma, kurā ir atspoguļotas pasūtītāja vēlmes par gaismekļu un rozešu skaitu un izvietojumu. Kad ēkas iekštelpu un ārējās apdares darbi tuvojas nobeigumam, būvelektrīkis uzstāda vai nu pasūtītāja izvēlētos, vai arī ar viņu saskaņota dizaina, formas un krāsas gaismekļus, slēdžus un rozetes.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Būvelektrīkis darbā izmanto dažādus rokas instrumentus, piemēram, plakanknāibles, asknāibles, āmuru, kaltu, skrūvgriezi, nazi; elektroinstrumentus, piemēram, urbjmašīnu, leņķa slipmašīnu; mērinstrumentus, piemēram, megaommetru, voltmetru, multimetru.

DARBA APSTĀKĻI Būvelektriķis pārsvarā strādā telpās, atsevišķos gadījumos arī ārā. Viņš strādā astoņu stundu darba dienu saskaņā ar noteiktu darba grafiku.

DARBA IESPĒJAS Būvelektriķis var strādāt celtniecības uzņēmumos, būvfirmās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība enerģētikā, ko var apgūt 4 gadu laikā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga būvelektriķa profesijā ir 250–400 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no uzņēmuma lieluma, no būvelektriķa darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Elektromontieris 7241 02

Elektrotiklu elektriķis 7137 01

Apgaismes elektriķis 7137 02

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē elektrotehnika? Vai centies noskaidrot, kāpēc pārstāj darboties kāda elektrotehniska ierīce? Vai tev ir pacietība iedziļināties elektrotehnisku shēmu uzbūvē?

Būvelektriķim nepieciešamo precizitāti un pacietību iespējams attīstīt, nodarbojoties, piemēram, ar elektroniski vadāmu auto un lidmodeļu konstruēšanu un izstrādi, kā arī liekot puzzles, tehniskos un elektriskos konstruktorus. Tā var veicināt arī būvelektriķa profesijā būtisko neatlaidību un radošumu problēmu risināšanā, kas svarīga, lai būvelektriķis spētu pārbaudīt vairākus risinājuma variantus, ja, piemēram, nedarbojas izveidotais saslēgums vai kāda bojājuma iemeslu neizdodas atrast un novērst uzreiz.

Abstrakto un telpisko domāšanu, kā arī pirkstu veiklību trenēs zīmēšana un rasēšana. Šīs nodarbes arī sniegs iemaņas izprast un lasīt tehniskos zīmējumus.

Tā kā darbs nereti ir jāveic komandā, tāpēc svarīgi mācēt kontaktēties un sastrādāties ar cilvēkiem. To var attīstīt, piedaloties dažādos pulciņos un kopīgi organizējot, piemēram, skolas un ārpusklases pasākumus.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, tehniskā grafika un matemātika.

AUTOELEKTRIĶIS

KODS 7241 08

DARBA SATURS Autoelektriķis veic automobiļu elektroierīču, elektrisko vadības sistēmu elektroinstalācijas pārbaudi, remontu vai nomaiņu. Viņš automobiļus aprīko ar papildu elektroierīcēm vai elektroniskām sistēmām, ievērojot ražotāju rūpniecībai noteiktās remonta un tehnoloģiskās prasības.

Pēc tam, kad autoelektriķis ir izvēlējis konkrētam gadījumam piemērotāko remonta un apkopes tehnoloģiju, viņš sagatavo savu darba vietu diagnostikas veikšanai. Viņš nepieciešamības gadījumā atslēdz elektriskās strāvas avotu un elektroniskos vadības blokus un izvēlas nepieciešamos kontroles mērinstrumentus, testēšanas standus, speciālas ierīces, diagnostikas un palīgiekārtas.

Veicot automobiļa elektromehānisko un elektronisko vadības sistēmu tehniskā stāvokļa diagnostiku, autoelektriķis, pieslēdzot kontroles mērinstrumentus un diagnostikas aparāturu, veic kontrolmērījumus, testēšanu un diagnostikas procedūras nepieciešamajos sistēmu funkcionēšanas režīmos. Lai vieglāk piekļūtu bojātajiem mezgliem, autoelektriķis, ja tas nepieciešams, uzbrauc automašīnu uz speciālas platformas un pacel nepieciešamajā augstumā vai demontē detaļas, kas traucē piekļūt bojātajai vietai, piemēram, automobiļa virsbūves un mērinstrumentu paneļus, elektromehānismu, mērpārveidotāju (devēju), izpildierīces, elektronisko vadības bloku un elektroinstalācijas un konstatē, vai ir iespējams tā remonts. Ja gadījumā remonts nav iespējams, viņš bojāto detaļu nomaina ar jaunu detaļu. Pēc tam viņš nolasa defektu (kļūdu) kodus un apstrādā iegūto informāciju. Pamatojoties uz iegūtās informācijas analīzi, autoelektriķis nosaka bojātās elektroiekārtas, elektromezglus, elektronikas vadības sistēmas un to elementus, kuru defektus (kļūdu) kodus izdzēš. Aprīkojot automobili ar papildu sistēmām, viņš uzstāda autosignalizācijas iekārtas un automagnetolas, instalē (ierīko) elektrības vadus un uzstāda skaļruņus.

Pēc visu nepieciešamo darbu veikšanas, vai nu tas ir remonts, tehniskā apkope vai jaunas sistēmas uzstādīšana, autoelektriķis atjauno elektronisko vadības sistēmu darbību, nodrošina vadības sistēmas atjaunošanos darba režīmos un veic nepieciešamās sistēmas pārprogrammēšanas

operācijas. Pēc tam viņš novērtē vai elektroniskās vadības sistēmas darbība atbilst tehniskajām prasībām, un pārbauda papildu aprīkojuma darbību un tā adaptāciju esošajās sistēmās.

Darba dienas beigās viņš noformē darba uzdevumu, kurā norāda katram automobilim atsevišķi darba operācijām patērēto laiku, uzskaita papildus uzstādītos, nomainītos un remontētos blokus un mezglus un izlietoto materiālu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Autoelektriķis bojājumu diagnosticēšanai izmanto datortehniku, automobiļu ekspluatācijas un tehnisko dokumentāciju, kontroles mērinstrumentus, testēšanas standus, speciālas ierīces, diagnostikas un palīgiekārtas; remontdarbu veikšanai lieto instrumentus, piemēram, uzgriežņu atslēgas, skrūvgriežus; remontdarbu uzskaitēi lieto atbilstošu dokumentāciju un datoru.

DARBA APSTĀKĻI Autoelektriķis pārsvarā strādā iekštelpās, bet, piemēram, ja ir izbraukums pie klienta, var nākties strādāt arī ārā. Autoelektriķa darba vidi var ietekmēt tādi fiziskie faktori kā elektromagnētiskā lauka ietekme, caurvējš, temperatūras svārstības, temperatūras materiālu slīpēšanas putekļi. Nereti darbs ir saistīts ar kancerogēnām toksiskām vielām, iespējama saskarsme ar akumulatora elektrolītu. Autoelektriķis strādā astoņu stundu darba dienu. Dažkārt nepieciešams strādāt virsstundas.

DARBA IESPĒJAS Autoelektriķis strādā automobiļu tirdzniecības, tehniskās apkopes uzņēmumos un remontdarbnīcās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama arodizglītība vai profesionālā vidējā izglītība autotransportā. Mācību ilgums – 3 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga autoelektriķa profesijā ir 250–400 latu. Algas apmērs atkarīgs no uzņēmuma lieluma, no autoelektriķa darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Būvelektriķis 7137 03	Elektriķis 7241 01
Elektromontieris 7241 02	Elektrotīklu elektriķis 7137 01
Apgaismes elektriķis 7137 02	Elektroatlīdznieks 7241 03

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē elektrotehnika, īpaši saistībā ar automašīnām? Vai centies noskaidrot, kāpēc pārstāj darboties kāda elektrotehniska ierīce? Vai tev ir pacietība iedziļināties elektrotehnisku shēmu uzbūvē?

Autoelektriķim nepieciešamo precizitāti un pacietību iespējams attīstīt, nodarbojoties, piemēram, ar elektroniski vadāmu auto un lidmodeļu konstruēšanu un izstrādi, kā arī liekot pužļus, tehniskos un elektriskos konstruktorus. Tā var veicināt arī autoelektriķim būtisko neatlaidību un radošumu problēmu risināšanā, kas svarīga, lai viņš spētu pārbaudīt vairākus risinājuma variantus, ja bojājuma iemeslu neizdodas atrast un novērst uzreiz.

Tā kā darbs ir nereti jāveic komandā un bieži nākas saskarties ar dažāda rakstura cilvēkiem, tad svarīgi ir mācēt kontaktēties un sastrādāties ar cilvēkiem. To var attīstīt, piedaloties dažādos pulciņos un kopīgi organizējot, piemēram, skolas un ārpusklases pasākumus.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, ķīmija, tehniskā grafika, matemātika, datortehnika un svešvalodas.

ELEKTROMONTIERIS

KODS 7241 02

DARBA SATURS Elektromontieris veic elektroiekārtu montāžas un vienkāršus remontdarbus, piemēram, nomaina spuldzes, montē un regulē elektroiekārtas.

Veicot pamatdarbus, kuri nepieciešami elektroiekārtu montāžai, elektromontieris taisno, liec, cērt un griež metālu; veic vilēšanas darbus; uzgriež vītnes; montē izjaucamus un neizjaucamus elektroiekārtu savienojumus.

Pirms elektroiekārtu montāžas un sagatavojot darba vietu, piemēram, kabeļu guldišanai, viņš veic virkni priekšdarbus, piemēram, sagatavo kontaktligzdas, caurumus un renes pēc noteiktas shēmas; ierīko tapas (dībeļus) un stiprina skavas; nepieciešamības gadījumā rok, nostiprina un aizber tranšejas. Pēc montāžas darbu veikšanas viņš aizdarina vadu un zemējumu kopņu caurvada vietas sienās un pārsegumos; aizmūrē, aizģipsē caurumus, nokrāso konstrukciju elementus.

Elektromontiera pienākums ir arī noteikt elektroiekārtu vienkāršus bojājumus un tos novērst. Elektromontieris izjauc, remontē un saliek dažāda veida elektriskās un/vai elektromehāniskās iekārtas un ierīces, piemēram, gaismekļus, elektrodzinējus vai to atsevišķus mezglus. Remontējot elektrodzinējus, elektromontieris ar skrūvgriezi vai uzgriežņu atslēgu pievelk kontaktsavienojumu skrūves, ar speciāliem taustiem pārbauda gultņu stāvokli, to izdiluma pakāpi, smērēlļas daudzumu tajos, ja gultņi ir izdiluši, tos nomaina pret jauniem.

Montējot jaunas iekārtas, elektromontieris uzstāda pašas iekārtas, pievelk tām kabelus un pieslēdz pie elektrotīkla.

Elektromontiera darbs atkarībā no uzņēmuma specifikas var būt ar dažādu sarežģītības pakāpi. Piemēram, tekstilrūpniecības uzņēmumos elektromontieris remontē stēļu elektroiekārtas. Elektrostacijās viņš remontē ģeneratorus, lielas jaudas elektrodzinējus, transformatorus. Elektroenerģijas pārvades un sadales uzņēmumos elektromontieris pārsvarā remontē elektropārvades līnijas.

Elektromontieris darbā izmanto tehnisko dokumentāciju, viņš lasa elektriskās shēmas, elektromontāžas un pieslēguma shēmas.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Elektromontieris darbā lieto dažādus elektroinstrumentus, piemēram, urbjmašīnu, leņķa slīpmašīnu; mērinstrumentus, piemēram, meoammetru, multimetru, kā arī plakanknaibles, asknaibles, veseri, kalnu, skrūvgriezi, nazi.

DARBA APSTĀKĻI Elektromontiera darba apstākļi ir atkarīgi no uzņēmuma specifikas. Piemēram, rūpnīcā, elektrostacijā viņš strādā pārsvarā iekštelpās, bet, piemēram, elektroenerģijas pārvades un sadales tīklos – ārā, jebkuros laika apstākļos. Viņš strādā astoņu stundu darba dienu, dažkārt ir nepieciešams strādāt virsstundas, piemēram, avārijas situācijās. Elektromontieris darbā lieto elektro un individuālās aizsardzības līdzekļus, piemēram, ķiveri, drošības jostu vai sistēmu, izolējošos cimdus un apavus (botas), sprieguma uzrādītāju, zemējumus, drošības zīmes. Lai izvairītos no bīstamām situācijām darba pienākumu veikšanas laikā, elektromontierim būtiska laba veselība.

DARBA IESPĒJAS Elektromontieris var strādāt dažādās rūpnīcās, hidro, termo, atoma, vēja vai citu enerģijas veidu elektrostacijās, elektroenerģijas pārvades un sadales uzņēmumos, būvfirmās, komunālos un sabiedriskos uzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama arodizglītība vai profesionālā vidējā izglītība enerģētikā. Mācību ilgums 3–4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga elektromontiera profesijā ir 250–400 latu. Atalgojums atkarīgs no uzņēmuma lieluma, no elektromontiera darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Būvelektriķis 7137 03

Gaisvadu līniju elektromontieris 7245 12

Elektrotīklu elektriķis 7137 01

Apgaismes elektriķis 7137 02

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev šķistu interesanti kopā ar kādu šajā jomā pieredzējušu cilvēku labot dažādu sadzīves tehniku vai aparatūru, piemēram, tējkannu, radio?

Tā kā darbā ar elektroierīcēm jābūt īpaši uzmanīgam, tad svarīgi ir attīstīt augstu precizitāti pienākumu izpildē, veicināt māku koncentrēties, lai ilgstoši spētu veikt sarežģītas darbības. Šis iemaņas, kā arī tehnisko domāšanu var pilnveidot, piedaloties elektronikas un tehniskās konstruēšanas pulciņos, interešu grupās, kā arī aktīvi darbojoties māsaimniecības stundās.

Elektromontierim nozīmīga ir laba fiziskā sagatavotība, ko veicinās sporta nodarbības, savukārt, lai strādātu lielā augstumā, būtiska laba līdzsvara izjūta. Līdzsvara izjūtu iespējams trenēt, piemēram, nodarbojoties ar klinšu kāpšanas sportu.

Lai spētu lasīt tehnisko literatūru un interesēties par jaunumiem šajā nozarē, būtiskas ir svešvalodu zināšanas, ko var pilnveidot, skatoties ārzemju pārraides un filmas, kā arī lasot dažādu literatūru valodā, ko vēlies apgūt.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, tehniskā grafika, ķīmija, svešvalodas un sports.

GAISVADU LĪNIJU ELEKTROMONTIERIS

KODS 7245 12

DARBA SATURS Gaisvadu līniju elektromontieris remontē un uzstāda gaisvadu elektrolīnijas, piemēram, zemsprieguma līnijas, pa kurām tiek piegādāta elektroenerģija, piemēram, uz dzīvojamām mājām, ražotnēm un augstsprieguma līnijām, pa kurām elektroenerģija tiek sadalīta un novadīta uz transformatoriem, kuros savukārt to pārveido par zemsprieguma.

Gaisvadu līniju elektromontieris labi pārzina drošības tehnikas noteikumus, piemēram, pirms pieskaršanās vadiem viņš ar speciālu sprieguma uzrādītāju pārbauda, vai ir atslēgts spriegums, un tos sazēmē (izmanto speciālu metāla konstrukciju, kas ierakta zemē un palīdz novadīt elektrības strāvu, lai pasargātu cilvēkus no nokļūšanas zem sprieguma). Pirms kāpšanas koka stabā viņš to nedaudz atrok un pārbauda, vai tas nav sapuvis, tad ar speciālu kāpšļu palīdzību nokļūst elektrobojājuma vai elektroiekārtu apkopes vietā.

Remontējot elektropārvades līnijas, gaisvadu līniju elektromontieris krāso elektrolīniju metāla balstus, vajadzības gadījumā nomaina stikla vai keramikas izolatorus, neizolētos vadus vai to posmus nomaina ar modernām, drošākām gaisvadu kabelīnijām (tādām, kurās vadi ir savstarpēji izolēti, līdz ar to drošāki, piemēram, pret koku kritālām, gaisa pūķu iepīšanās gadījumiem vai putnu izraisītiem issavienojumiem, piemēram, gadās, ka stārķi, vijot līgzdu, savieno divus kailvadus, kā rezultātā notiek elektroissavienojums). Tā kā elektrolīniju koka balsti ar laiku trupē, gaisvadu līniju elektromontieris ir atbildīgs par to regulāru nomaiņu.

Pēc darba veikšanas gaisvadu līniju elektromontieris aizpilda noteiktas veidlapas, kurās norāda remontdarbu veicēju, veiktos darbus, piemēram, to, kādi mērījumi tika veikti un vai šo konkrēto iekārtu drīkst ieslēgt zem sprieguma.

Daži gaisvadu līniju elektromontieri nodarbojas ar darba vietas sagatavošanu citiem gaisvadu līniju elektromontieriem. Viņi, piemēram, veic līnijas atslēgumus, pārbauda, vai tas patiešām noticis, to sazēmē, tad nodod līniju elektroremontdarbu veikšanai elektromontieru brigādei, kura savukārt

novērsīs pašu bojājumu vai veiks bojātās aparatūras atjaunošanu (tā var nodegt, sakust), periodiskos remontus, drošinātāju nomaiņu, izdarīs mērījumus.

Lielākā daļa profilaktisko remontu un montāžas darbu tiek veikti vasaras sezonā. Pārējos gadalaikos pārsvarā tiek likvidētas sekas avārijām, ko izraisa vētras, vai remontēti līniju vadu pārrāvumi, kas rodas no koku uzkrīšanas vētras laikā vai, piemēram, kravas celtņu neuzmanīgas vadīšanas dēļ.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Gaisvadu līniju elektromontieris darbā izmanto izolētus instrumentus, piemēram, plakanknaibles, asknaibles, skrūvgriežus, pīlknābja knaibles, nazi; elektroinstrumentus, piemēram, urbjmašīnu, leņķa slipmašīnu; mērinstrumentus, piemēram, megaometru, voltmetru, multimetru; dažādas pacelējierīces – hidropacelāju, uz transportlīdzekļa esošus izbidāmos torņus un kāpnes.

DARBA APSTĀKĻI Gaisvadu līniju elektromontieris strādā ārā, avāriju novēršanas gadījumos viņam jābūt gatavam arī ar sliktiem laika apstākļiem. Viņš strādā astoņu stundu darba dienu, dažkārt nepieciešams strādāt virsstundas, piemēram, avārijas situācijās. Gaisvadu līniju elektromontieris, veicot remontdarbus, paceļas lielā augstumā, kas atkarīgs no līnijas veida, piemēram, 110 kV augstsprieguma elektropārvades līnijās pacelšanās augstums var sasniegt pat 100 metrus. Vidēja sprieguma elektropārvades līnijās pacelšanās augstums ir 6–8 metri. Lai sevi pasargātu no elektrotraumām, gaisvadu līniju elektromontieris darbā lieto personīgās drošības līdzekļus, piemēram, ķiveri, drošības jostu un virvi, izolējošos apavus (botas) un cimdus, mitrumizturīgu darba apģērbu, sprieguma uzrādītāju, zemējumus.

DARBA IESPĒJAS Gaisvadu līniju elektromontieris var strādāt elektropārvades un elektrosadales uzņēmumos, dažādos elektromontāžas uzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība enerģētikā, ko var apgūt 4 gadu laikā, kā arī jāiziet speciāli augstkāpēju kursi un darba drošības apmācība.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga elektromontiera profesijā ir 400–500 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no uzņēmuma lieluma, no elektromontiera darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Elektromontieris 7241 02
Elektrotīklu elektriķis 7137 01

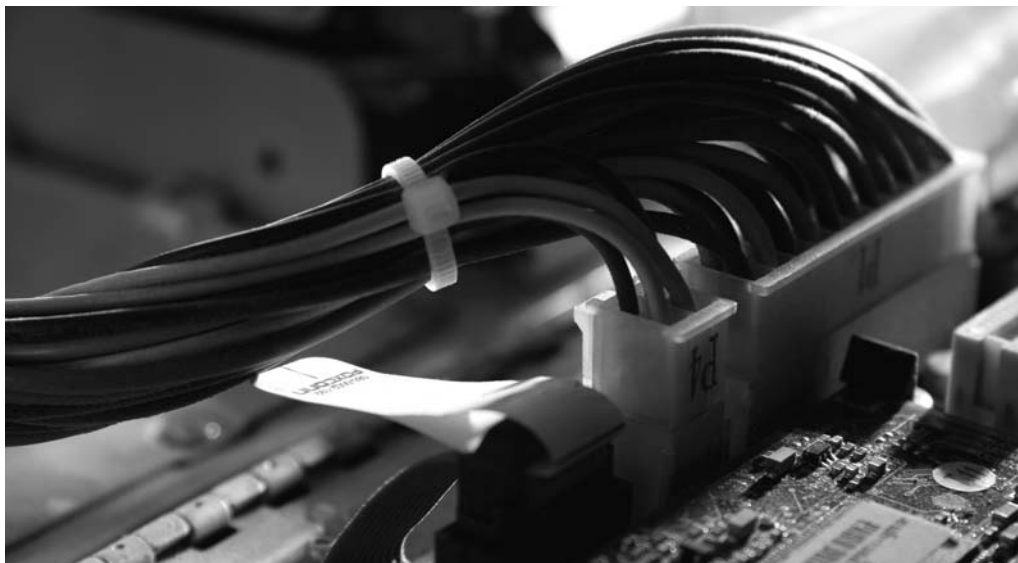
Būvelektriķis 7137 03
Apgaismes elektriķis 7137 02

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev ir interese par elektrotehniku? Vai tev patīktu strādāt brīvā dabā, svaigā gaisā un arī nedaudz ekstrēmos apstākļos – augstu virs zemes?

Gaisvadu līniju elektromontierim, atrodoties augstu virs zemes, nepieciešama laba līdzsvara izjūta un vienlaikus liela precizitāte darba izpildē, ko var trenēt, nodarbojoties ar sporta veidiem, kas attīstīs šīs īpašības un veicinās fizisku izturību, piemēram, klinšu kāpšanas sportu. Lai spētu atrast elektroiekārtas, kuras izkārtotas dažādās lauku un mežu teritorijās, būtiskas labas orientēšanās iemaņas.

Svarīga arī tehniskā un loģiskā domāšana, ko veicinās dalība dažādos ar tehniku un elektroniku saistītos interešu pulciņos, tajos darbojoties, gūsi arī praktiskās iemaņas un izpratni par šīs profesionālās jomas specifiku.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, ķīmija, matemātika, tehniskā grafika un sports.

ELEKTRONIKAS MEHĀNIĀS

KODS 7242 01

DARBA SATURS Elektronikas mehāniķi montē, regulē un remontē datorus, kopēšanas iekārtas, skaitļošanas sistēmas, telekompāniju elektroniskās sistēmas, kā arī video un audio aparāturu, elektroniskos mūzikas instrumentus, elektronisko medicīnas aparāturu un citas elektroniskās iekārtas.

Elektronikas mehāniķi strādā speciālās darbnīcās un arī dodas izsaukumos pie klientiem uz dažādu organizāciju vai firmu telpām, lai veiktu elektronisko ierīču apkalpi vai remontu. Elektroniskā aparātūra darbojas ar sarežģītu miniatūru mikroshēmu palīdzību. Elektronikas mehāniķi pārzina tās darbības un uzbūves principus, uzstāda jaunas elektroniskās ierīces, pārbauda un regulē tās. Viņi uzstāda un sagatavo darbam, piemēram, datorus, pieslēdzot aparāturu elektriskajam tīklam, savstarpēji saslēdzot aparātūras centrālās un perifērās sistēmas blokus. Kad uzstādīšanas darbi pabeigti, elektronikas mehāniķi ar īpašu datorprogrammu pārbauda, vai sistēma darbojas bez aizķeršanās un nekļūdiģi.

Elektronikas mehāniķi uzklausa elektroniskās aparātūras un iekārtu lietotāju sūdzības par aparātūras darbību. Ja elektroniskā aparātūra vai sistēma ir bojāta, elektronikas mehāniķi izmanto speciālas bojājumu diagnostikas (noteikšanas) programmas un atrod bojājuma cēloni. Tad viņi nomaina bojāto aparātūras detaļu pret veselu vai veic nepieciešamos remontdarbus. Pēc remonta pabeigšanas elektronikas mehāniķi pārliecinās, vai aparātūra darbojas kvalitatīvi. Kad bojājumi novērsti, viņi atzīmē bojāto mezģlu un remontam izmantoto detaļu vērtību un sastāda darba izmaksu tāmi, lai klientam piestādītu rēģinu par padarīto.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Lai remontētu elektroniskās aparātūras mehāniskās daģas, elektronikas mehāniķi lieto dažādus rokas instrumentus, piemēram, knaibles un lodāmus. Viņi izmanto arī speciālus mērinstrumentus (piemēram, ampērmēģru, voltmēģru,

oscilogrāfu, impulsu mērīšanas ierīces), lai pārbaudītu katru iekārtas bloku mikroshēmu. Elektronikas mehāniķi izmanto arī speciālās shēmas, kur grafiski attēlots elementu izvietojums, savienojumi.

DARBA APSTĀKĻI Elektronikas mehāniķi strādā darbnīcu telpās vai klientu uzņēmumu telpās, kurās atrodas apkalpojamā aparatūra. Parasti elektronikas mehāniķi strādā astoņu stundu darba dienu, bet var būt situācijas, kad darbs jāpadara ātrāk, un tāpēc jāstrādā virsstundas.

DARBA IESPĒJAS Elektronikas mehāniķi var strādāt elektronikas aparatūras remontdarbnīcās, testēšanas laboratorijās, elektronikas nozares uzņēmumos, TV un radio centros.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība elektronikas specialitātē. Mācību ilgums 4 gadi. Parasti elektronikas mehāniķi specializējas kādā šaurākā apakšnozarē.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga elektronikas mehāniķa profesijā ir 200–400 latu. Atalgojums atkarīgs no uzņēmuma lieluma, no elektronikas mehāniķa darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Datortehnikas mehāniķis 7242 06

Elektronikas montētājs 7242 03

Elektronikas regulētājs 7242 02

Kopēšanas tehnikas mehāniķis 7242 07

Signāliekārtu montētājs 7242 04

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē dažādu elektronisko ierīču uzbūve, darbība? Vai tev patīk veikt sīkus, piņķerīgus darbus, kas prasa pacietību, precizitāti? Vai tev patīk izpētīt elektronisko ierīču tehniskās instrukcijas, shēmas?

Elektronikas mehāniķa profesijā būtiska ir spēja strādāt precīzi un saglabāt spēju koncentrēties arī saspringtās situācijās – izkop šīs iemaņas, pamēģinot, piemēram, salabot vai uzkonstruēt vienkāršas elektroniskas ierīces! Būtiska ir arī tehniskā un analītiskā domāšana, tāpēc jau tagad centies to attīstīt, iesaistoties interešu izglītības pulciņos, kas saistās ar tehnikas apgūšanu!

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, matemātika, informātika un tehniskā grafika.

SILTUMTĪKLU OPERATORS

KODS 8162 08

DARBA SATURS Siltumtīklu operators termoelektrostacijā, siltumcentrālē vai katlumājā piedalās siltuma ražošanas procesā. Viņš uzrauga siltumtehnikās iekārtas, piemēram, dažādus sūkņus – tīkla ūdens sūkni, deaeratoru, tīklūdens uzsildītāju; ieregulē nepieciešamos iekārtu parametrus (raksturīgos lielumus), lai nodrošinātu nepieciešamo siltumtīkla ūdens temperatūru un spiedienu. Siltumtīklu operators mainīā sadarbojas ar radniecīgu siltumtehniko profesiju pārstāvjiem, piemēram, katlu mašīnistiem, turbīnu iekārtu operatoriem – katrs speciālists atbild par viņam uzticēto iekārtu. Siltumtīkla operators arī izpilda maiņas vecākā jeb dispečera norādījumus.

Siltumtīklu operators no siltumtehniko iekārtu vadības pulsts pēc datorsistēmas un mēraparātu rādījumiem seko iekārtas darbam. Konstatējot neatbilstību uzdotajiem parametriem, siltumtīklu operators tos koriģē (labo), piemēram, izmaina spiedienu. Viņš to veic ar datora palīdzību vai arī iet uz ražošanas telpām un pagriež ar roku kādu konkrētu aizbīdni.

Ar iekārtu ekspluatācijas instrukcijās noteiktu regularitāti un laika intervālu siltumtīklu operators veic apgaitu, kuras laikā apskata iekārtas un novērtē to tehnisko stāvokli. Ja konstatē kādu bojājumu, piemēram, sūkņa blīvslēgs vairs nav necaurļaidīgs, mēģina sūci novērst, pievelkot ar uzgriežņa atslēgu skrūves. Ja defektu paša spēkiem novērst nav iespējams, viņš par to ziņo dispečeram, kas pieņem lēmumu par bojātās iekārtas apturēšanu un citas iekārtas ieslēgšanu. Atbilstoši iekārtu pārbaūžu grafikiem siltumtīklu operators pārbauda gatavību darbam tām iekārtām, kas atrodas rezervē, piemēram, ieslēdz un pārbauda sūkni.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Siltumtīklu operators darbā lieto biroja tehniku, piemēram, datoru, kopēšanas iekārtu, skeneri, kā arī lieto dažādus instrumentus, piemēram, uzgriežņu atslēgas, plakanknaibles.

DARBA APSTĀKĻI Siltumtikla operators strādā iekštelpās, bet avāriju novēršanas gadījumos – arī ārpus telpām. Siltumtikla operators strādā maiņās, atkarībā no uzņēmumā pieņemtās kārtības – astoņas vai divpadsmit stundas.

DARBA IESPĒJAS Siltumtikla operators var strādāt siltuma ražošanas struktūrās – termoelektrostacijās, siltumcentrālēs, katlumājās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama arodizglītība siltumtehnikā. Mācību ilgums – 3 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga siltumtikla operatora profesijā ir 250–400 latu. Atalgojums atkarīgs no uzņēmuma lieluma, siltumtikla operatora darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Rūpnīcas/katlu kurinātājs 8162 03

Tvaika mašīnas operators 8162 05

Katlu mašīnists 8162 06

Turbīnas iekārtu operators 8162 09

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev ir interese par tehniku? Vai tev ir interesanti paša spēkiem atrisināt tehniskas dabas problēmas?

Siltumtikla operatoram nepieciešama tehniskā domāšana. To iespējams trenēt praktiskā darbībā, piemēram, cenšoties salabot dārza laistāmo iekārtu, kā arī risinot loģikas uzdevumus.

Siltumtikla operatoram svarīga precizitāte, vērigums, piesardzīgums – kā jau darbā ar tehniku. Šīs īpašības var attīstīt, pievēršot tām uzmanību, arī veicot visikdienišķākos pienākumus.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, tehniskā grafika un matemātika.

ENERĢĒTIĀS

KODS 2143 14

DARBA SATURS Enerģētiskais organizē un vada uzņēmuma speciālistu grupu (inženieri, tehnologi, mehāniķi), kas nodrošina raitu un drošu uzņēmuma elektro, siltuma, ūdensapgādes, ventilācijas un kanalizācijas sistēmu darbību.

Enerģētiskais plāno iekārtu uzturēšanas darbu – norīko speciālistus regulārām to apskatēm un pārbaudēm. Ja konstatēti kādi bojājumi, viņš nosaka, vai tie jānovērš nekavējoties, vai arī plāno šo bojājumu novēršanu kādā konkrētā laika posmā. Atbilstoši bojājumu veidam un iekārtas specifikai enerģētiskais remontdarbu veikšanai piesaista atbilstošos speciālistus, piemēram, siltumapgādes iekārtu mehāniķus, elektriķus, ūdensapgādes un kanalizācijas iekārtu apkalpošanas tehniķus.

Enerģētiskais organizē elektrisko un siltumtehniko mērinstrumentu (piemēram, ūdens un elektrības skaitītāju, ampērmetru, voltmetru, spiediena mērītāju, devēju) iestatišanu un kalibrēšanu (pārbaudi, vai mērinstruments atbilst tam izvirzītajām prasībām, piemēram, vai mērlentes viens metrs patiesi atbilst 1 m). Viņš dod atbilstošajiem darbiniekiem uzdevumu tās noņemt vai nomontēt, kā arī nogādāt uz metroloģijas laboratoriju vai dienestu salīdzināšanai ar etalonu.

Ja jāuzstāda vai jāremontē kāda iekārta, kas ir tik sarežģīta, ka uzņēmumā strādājošiem speciālistiem nav pietiekamas kvalifikācijas vai darba pieredzes, lai šos darbus veiktu, enerģētiskais rīko konkursu, lai iesaistītu citus uzņēmumus, kas specializējušies vajadzīgo darbu veikšanā. Viņš sagatavo nepieciešamos dokumentus konkursa organizēšanai un piedalās pretendentu atlasē. Ja darbu veikšanai nepieciešama projekta izstrāde, enerģētiskais sadarbojas ar projektēšanas organizācijām – seko līdzi projektēšanas gaitai un nodrošina projektētājus ar visu nepieciešamo informāciju. Ja projekta izstrādei nav vajadzīgas specifiskas zināšanas vai speciāla licence (atļauja), enerģētiskais, sadarbojoties ar citiem uzņēmuma speciālistiem, izstrādā projektu, veic nepieciešamos aprēķinus un sagatavo rasējumus. Viņi arī kontrolē darba uzdevuma izpildes gaitu un tā kvalitāti, pēc darbu pabeigšanas – tos pieņem.

Tā kā šajā jomā notiek ļoti strauja tehnikas un tehnoloģiju attīstība, enerģētiskis pastāvīgi papildina zināšanas specializētosursos, semināros, kā arī seko jaunumiem presē, televīzijā un specializētajos izdevumos.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Enerģētiskis darbā lieto datoru un dažādu biroja tehniku, piemēram, kopēšanas iekārtu, skeneri, printeri, kā arī mērinstrumentus, piemēram, multimetru, lāzertermometru, vibrācijas mēritāju.

DARBA APSTĀKĻI Enerģētiskis pārsvarā strādā biroja tipa telpās, reizumis arī ārā vai ražošanas telpās, astoņu stundu darba dienu. Dažkārt, piemēram, avārijas situācijās, nākas strādāt virsstundas vakaros un brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Enerģētiskis var strādāt dažādos ražošanas uzņēmumos, namu apsaimniekošanas uzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība un inženiera kvalifikācija enerģētikā un elektrotehnikā vai siltuma, gāzes un ūdens tehnoloģijās. Mācību ilgums – 5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga enerģētiķa profesijā ir 500–900 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no uzņēmuma lieluma, no enerģētiķa darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Elektroinženieris 2143 01

Būvinženieris 2142 01

Siltumenerģētiķa inženieris 2145 43

Sanitārtehnikas būvinženieris 2142 16

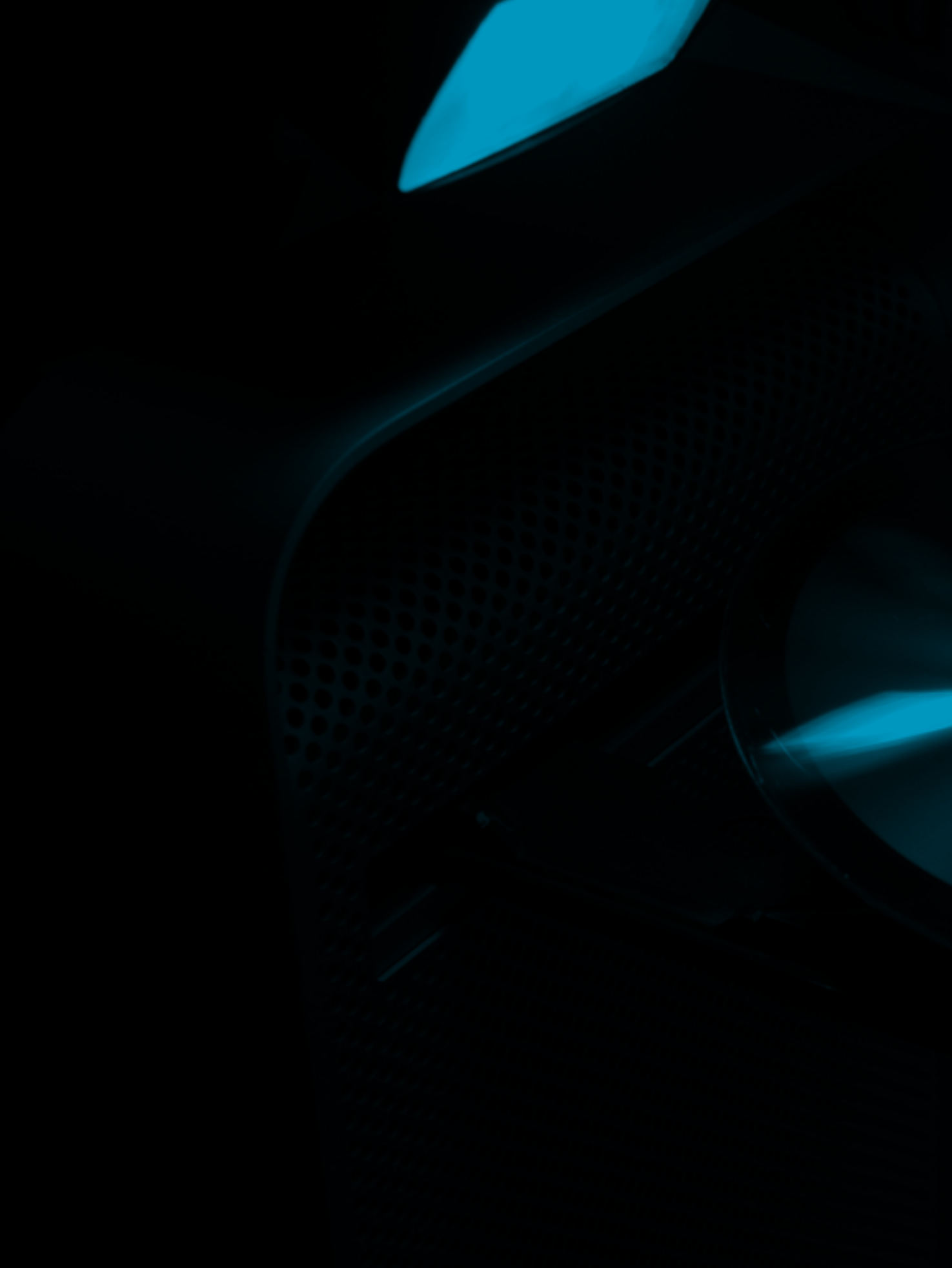
KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev ir interese par lietām, kas saistītas ar elektroenerģiju? Vai tev patīk pašam kaut ko konstruēt un radīt no jauna? Vai esi mēģinājis vai kādam palīdzējis labot dažāda veida elektroierīces, piemēram, saplīsušu gludekli, mikseri, elektrisko zvanu?

Dalība dažādos pulciņos, kas saistīti ar elektroniku un enerģētiku, sniegs labas praktiskās iemaņas un priekšstatu par šīs sfēras specifiku! Ja ir atbilstošas zināšanas, vari mēģināt uzkonstruēt kādu vienkāršu elektrisku vai elektronisku ierīci, piemēram, frekvenču pārveidotāju, signalizāciju, gaismas mūziku. Spēju ilgstoši koncentrēties, būt precīzam sīku darbu veikšanā var, konstruējot, līmējot un izstrādājot lidmašīnu, kuģu un automodeļus, kā arī liekot puzles.

Lai enerģētiskis sekmīgi vadītu darba kolektīvu, viņam ir būtiskas labas komunikācijas spējas. Tās iespējams attīstīt, piemēram, skolā uzņemoties projekta grupas vadību vai organizējot kādu klases atpūtas pasākumu.

Tehniskās dokumentācijas lasīšanai un kontaktiem ar iekārtu ražotājiem svarīgas ir arī labas svešvalodu zināšanas, īpaši tehniskās terminoloģijas jomā. Šīs iemaņas veicinās, piemēram, dažādu ārzemju specializēto žurnālu lasīšana, kā arī TV pārraižu, filmu skatīšanās, radio klausīšanās valodā, kuru vēlies papildināt vai apgūt. Savukārt rasēšana sniegs praktiskās iemaņas tehnisko zīmējumu lasīšanā, kā arī veicinās telpisko uztveri un abstrakto domāšanu.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, tehniskā grafika, matemātika un svešvalodas.

INFORMĀCIJU TEHNOLOĢIJAS

programmētājs	440
programmēšanas inženieris	442
informācijas tehnoloģijas projektu vadītājs	444
sistēmanalītiķis	446
datortehnikas inženieris	448
operāciju sistēmu inženieris	450
datubāzu inženieris	452
programmēšanas tehniķis	454
datorsistēmu un datortīklu administrators	456
datorsistēmu tehniķis	458
informāciju sistēmu drošības administrators	460
dokumentētājs	462
elektronisko sakaru speciālists	464
pielietojuma administrators	466
datorsistēmu testētājs	468
datora operators	470
datordizaineris	472
datorgrafīķis	474

10

PROGRAMMĒTĀJS

KODS 2132 01

DARBA SATURS Programmētājs izplāno, sagatavo, izstrādā, testē (pārbauda), uztur un uzlabo datora programmatūru. Programmētāja galvenais uzdevums ir soli pa solim aprakstīt kādu procesu datoram saprotamā programmēšanas valodā, lai pēc programmas izstrādes arī tāds datora lietotājs, kuram nav iepriekšēju zināšanu par programmēšanu, varētu pilnīgāk izmantot datora piedāvātās iespējas, lietojot izveidoto programmu.

Uzsākot darbu, programmētājs izzina pasūtītāja vēlmes, precīzi noskaidrojot, kādas ir pasūtītāja prasības un tieši ko ar jauno programmu jāspēj izdarīt. Sadarbībā ar pasūtītāju programmētājs izstrādā programmas ideju, noskaidro, kāds ir programmas izstrādes mērķis, un uzraksta programmas aprakstu, proti, norāda, kādā secībā dators veiks vēlamās operācijas. Tad programmētājs izveidoto programmu kodē – ievada datorā komandas, pārrakstot radīto programmu datoram saprotamā valodā. Nākamais solis ir programmas testēšana – programmētājs ievada datorā komandas, ko ievadītu lietotājs, un pārlicinās, vai programma darbojas pareizi. Ja programmā tiek atrastas kļūdas, programmētājs tās izlabo. Gatavai programmai programmētājs pievieno palīdzības failu, kas izskaidro lietotājam, kā lietot programmu un kā izvairīties no kļūdām programmas darbībā.

Programmētājs detalizēti apraksta programmas izstrādes laikā veiktās darbības, dokumentējot visas komandas, lai programma būtu saprotama arī citiem programmētājiem, kam nāktos ar to saskarties. Pēc programmas izstrādes programmētājs sagatavo ziņojumu par programmas lietošanu, kā arī prezentē programmu lietotājam vai pasūtītājam, izskaidrojot programmas īpatnības, un nepieciešamības gadījumā arī turpmāk sniedzot informatīvu palīdzību. Programmētāji uztur un labo gatavas programmas; arī gatavās programmās izdarītās izmaiņas tiek rūpīgi dokumentētas.

Programmētāji var specializēties programmu izstrādē, uzturēšanā, uzlabošanā vai testēšanā.

Programmētāji var pievērsties specifiskām jomām, piemēram, datorspēļu izstrādei, telekomunikāciju sakaru programmu nodrošināšanai.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Programmētājs darbā lieto datoru, portatīvo datoru un speciālas programmas, kancelejas piederumus, papīru piezīmēm, specializētu literatūru (piemēram, tehniskās rokasgrāmatas), prezentācijās – datora projektoru.

DARBA APSTĀKĻI Programmētājs strādā biroja tipa telpās, astoņas darba stundas dienā. Nereti darbs ir vakaros un brīvdienās un projektu specifikas dēļ dažkārt arī naktīs. Lai labotu programmas kļūdas, izsaukumi mēdz būt jebkurā diennakts laikā.

DARBA IESPĒJAS Programmētājs var strādāt programmatūras un interneta lapu izstrādes uzņēmumos, sabiedrībās, kuru darbs saistīts ar plašām informācijas un datu apmaiņas struktūrām (piemēram, pasts, informācijas un ziņu dienesti un portāli), kā arī jebkuros citos uzņēmumos, kam nepieciešama specifiska programmatūra darba veikšanai (piemēram, īpašas grāmatvedības, uzskaites programmas).

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība datorzinātnēs un/vai informāciju tehnoloģijās, ko var apgūt 3–5 gadu laikā, vai 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība programmēšanā un datortīklu administrēšanā – studiju ilgums 2 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga programmētāja profesijā ir 200–2000 latu. Algas apmērs atkarīgs no programmētāja profesionalitātes un darba pieredzes, kā arī veicamā projekta specifikas.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Sistēmanalītiķis 2131 14

Programmēšanas inženieris 2131 07

Datordizainers 2131 13

Datorsistēmu testētājs 3121 23

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk strādāt pie datora? Vai vēlies uzzināt, kā tiek veidotas ikdienā lietotās programmas? Vai esi mēģinājis kaut ko vairāk izzināt par programmēšanu, programmēšanas valodām?

Lai kļūtu par programmētāju, būtiska ir padziļināta interese par datorlietām un matemātikas priekšmetiem. Lai izstrādātu labi funkcionējošu programmu, svarīga ir loģiskā domāšana, māka sistematizēt un analizēt lielus informācijas apjomus. Dažādu faktu un informācijas analīze palīdzēs arī trenēt atmiņu un paplašinās redzeslokus, kas veicinās personības daudzpusīgu attīstību. Pat sadzīviskām problēmām arvien cenšoties izdomāt vairākus alternatīvus (vienlīdz labus), pozitīvus risinājuma veidus, tu iemācīsies nepadoties grūtību priekšā un problēmas saskatīt kā ikdienišķus uzdevumus, kuri vienkārši jāatrisina.

Lai izprastu klienta vajadzības vai sadarbotos ar kolēģiem, spētu izklāstīt savu redzējumu un to pamatot, būtiskas ir labas komunikācijas prasmes, ko var attīstīt, aktīvi piedaloties skolas projektu izstrādē, ģenerējot idejas, tās pamatojot, uzklusot citu viedokli, kā arī mākot rast kompromisus.

Programmētājam nepieciešamas labas svešvalodu zināšanas, jo lielākā daļa profesionālās un izglītojošās literatūras, kā arī internetā atrodamā informācija ir angļu vai krievu valodā.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā informātika, matemātika un svešvalodas.

PROGRAMMĒŠANAS INŽENIERIS

KODS 2131 07

DARBA SATURS Programmēšanas inženieris nodrošina programmatūras izstrādi, ieviešanu un uzturēšanu. Pieredzējis programmēšanas inženieris var organizēt un vadīt programmētāju darba grupas, kā arī konsultēt programmatūras lietotājus.

Programmēšanas inženieris māk lasīt un saprast arī citu speciālistu, piemēram, programmētāju, izveidotu programmatūras projektējuma aprakstu – dokumentu, kur pateikts, kādas funkcijas šai programmai jāveic. Viņš raksta programmas kodu (programmas saturu) saskaņā ar projektējuma aprakstu. Darba gaitā programmēšanas inženieris konstruē un apraksta programmatūras darbības algoritmus (algoritms – mērķtiecīgs darbību izpildes priekšraksts, pēc kura no dotajiem sākumdatiem ar noteiktu darbību jeb soļu skaitu iegūst rezultātu), analizē dažādus tehniskos risinājumus un izvēlas piemērotāko.

Lai gan pats programmēšanas process tiek veikts vienatnē, programmēšanas inženiera darbs ir komandas darbs, un viņš daudz sadarbojas ar kolēģiem, lai plānotu un saskaņotu izstrādājamās sistēmas darbības nianšes.

Programmatūras izveidošanas un uzturēšanas laikā programmēšanas inženieris izvērtē ziņojumus par kļūdām programmas darbībā un par pasūtītāja vai programmas lietotāju vēlmēm izmainīt vai papildināt izstrādājamo programmu. Izanalizē, kā iespējamās izmaiņas ietekmēs jau izveidotās sistēmas darbību un vai tās vispār ir reālas, pēc informācijas apkopošanas veic nepieciešamos labojumus vai papildinājumus programmatūrā.

Dažkārt programmēšanas inženieris sagatavo programmatūras projektējuma apraksta dokumentāciju, lai vēlāk arī citiem būtu saprotama izveidotās programmas uzbūve un darbība un lai to varētu papildināt vai mainīt.

Tā kā programmatūras izstrādes joma atrodas nepārtrauktā attīstībā, programmēšanas inženieris

sistemātiski pilnveido savas zināšanas un prasmes, iepazīstoties ar jaunāko tehnoloģiju un metodēm.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Programmēšanas inženieris darbā lieto datoru un biroja tehniku, piemēram, kopēšanas iekārtu, skeneri, printeri. Ikdienā daudz izmanto elektroniskos sakarus – e-pastu, tālruni, citas sakaru ierīces.

DARBA APSTĀKĻI Programmēšanas inženieris parasti strādā biroja tipa telpās, astoņu stundu darba dienu. Tuvojoties projektu nodošanas termiņiem, iespējamās virsstundas vakaros un brīvdienās. Atsevišķos gadījumos, izmantojot internetu, programmēšanas inženieris darbu var veikt arī mājās.

DARBA IESPĒJAS Programmēšanas inženieris var strādāt kādam konkrētam uzņēmumam, kuram nepieciešams izveidot vai uzlabot informācijas sistēmu. Tie var būt gan privāti uzņēmumi, gan valsts iestādes, kā arī specializēti IT (informācijas tehnoloģijas) uzņēmumi, kuri nodarbojas ar dažādu programmatūru izstrādi.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība datorzinātnēs un/vai informāciju tehnoloģijās. Mācību ilgums 3–5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga programmēšanas inženiera profesijā ir 400–1200 latu. Algas apmērs atkarīgs no uzņēmuma lieluma, veida un programmēšanas inženiera darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Datubāzu inženieris 3121 03

Datortehnikas inženieris 2144 17

Operāciju sistēmu inženieris 3121 01

Programmētājs 2132 01

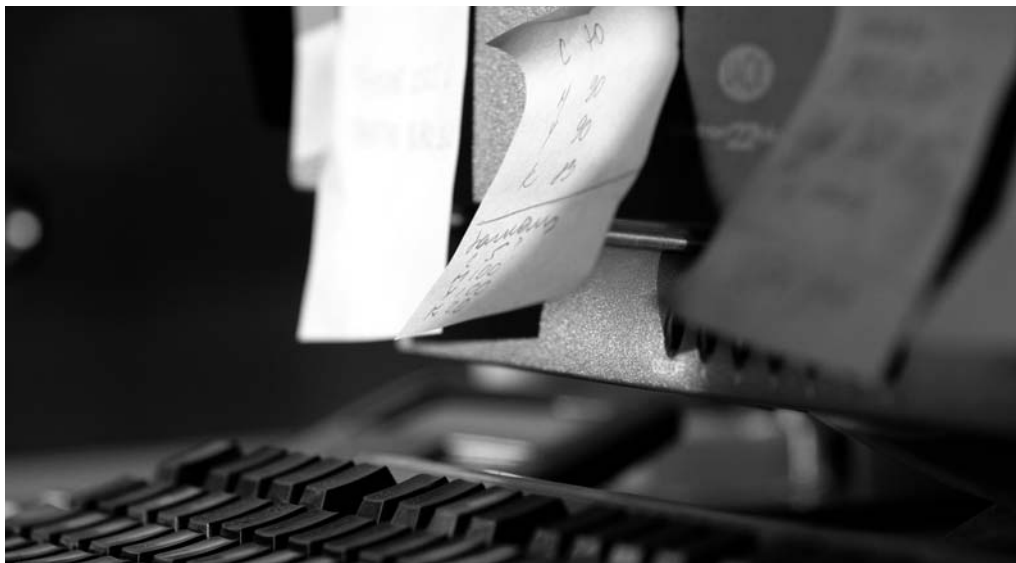
Informācijas sistēmu drošības administrators 3121 16

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk strādāt pie datora? Vai vēlies uzzināt, kā tiek veidotas ikdienā lietotās programmas? Vai esi mēģinājis kaut ko vairāk izziņāt par programmēšanu, programmēšanas valodām?

Lai kļūtu par programmēšanas inženieri, būtiska ir padziļināta interese par datorlietām un matemātikas priekšmetiem. Lai spētu strādāt ar sarežģītām sistēmām, svarīga ir loģiskā domāšana, māka sistematizēt un analizēt lielus informācijas apjomus, ko var attīstīt, risinot dažādas prāta spēles, krustvārdu mīklas, spēlējot stratēģijas spēles, presē sekojot dažādiem sabiedriskiem un ekonomiskiem notikumiem, tos analizējot, cenšoties paredzēt savu risinājumu problēmām, tad to salīdzinot ar patieso rezultātu. Šāda faktu analīze palīdzēs arī trenēt atmiņu un paplašinās redzesloku, kas veicinās tavas personības daudzpusīgu attīstību. Labs treniņš būs, pat visīkdienišķākajām problēmām cenšoties izdomāt vairākus pozitīvus risinājuma veidus.

Programmēšanas inženierim būtiskas svešvalodu zināšanas, jo lielākā daļa profesionālās un izglītojošās literatūras, kā arī internetā atrodamā informācija ir angļu vai krievu valodā.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem priekšmetiem kā informātika, matemātika, fizika, loģika un svešvalodas.

INFORMĀCIJAS TEHNOLOĢIJAS PROJEKTU VADĪTĀJS

KODS 2131 12

DARBA SATURS Informācijas tehnoloģijas projektu vadītājs vada komandas darbu informācijas sistēmas izstrādes, ieviešanas un uzturēšanas projektos. Līdztekus informācijas tehnoloģijai viņš pārzina projektu vadīšanas vispārīgās prasības, kā arī specifiku šajā konkrētajā jomā.

Informācijas tehnoloģijas projektu vadītājs uztur kontaktu ar pasūtītāju, iedzīlinās viņa vēlmēs, izstrādā projekta piedāvājumu. Izveido projekta komandu, kuras darbu tālāk pats organizē un vada. No komandas vienotības un iekšējās saskaņas lielā mērā ir atkarīgs projekta veiksmīgs iznākums – tāpat projektu vadītājs to var ietekmēt arī, izveidojot profesionāli un cilvēciski saskanīgu komandu (prasmīgas vadīšanas rezultātā tā tāda var kļūt). Informāciju tehnoloģijas projektu vadītājs saskaņā ar projekta vadīšanas pamatprincipiem sadala veicamos darbus starp komandas locekļiem, plāno projekta posmus ar konkrētiem darbu paveikšanas laikiem un rezultātiem. Informācijas tehnoloģijas projektu vadītājam var nākties arī plānot visa projekta resursus un izmaksas, to sadali, koordinēšanu un uzraudzību.

Informācijas tehnoloģijas projektu vadītājs rīko iekšējās darba apspriedes; lai varētu sekot līdzi darba izpildei, plāna izpildei, kā arī ar saviem kolēģiem kopīgi apspriestu projekta gaitu, iespējamās problēmas, analizētu jau esošos rezultātus. Informācijas tehnoloģijas projektu vadītājs veic, ja nepieciešams, izmaiņas esošajos plānos. Viņš veido pārskatus par projekta gaitu; vada projekta administrāciju un kārtā nepieciešamo dokumentāciju. Atbild par projekta norisi no sākuma līdz tā nodošanai.

Informācijas tehnoloģijas projektu vadītājs savu darbību veic atbilstoši valsts un starptautiskajiem nozares normatīvajiem aktiem, kā arī starptautiskajiem projektu vadīšanas standartiem un vadlīnijām.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Informācijas tehnoloģijas projektu vadītājs darbā lieto datoru un biroja tehniku, piemēram, kopēšanas iekārtu, skeneri, printeri. Ikdienā daudz izmanto elektroniskos sakarus – e-pastu, tālruni un citas sakaru ierīces.

DARBA APSTĀKĻI Informācijas tehnoloģijas projektu vadītājs parasti strādā biroja tipa telpās, astoņu stundu darba dienu. Tuvojoties projekta nodošanas termiņiem, iespējamas virsstundas vakaros un brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Informācijas tehnoloģijas projektu vadītājs ir pieprasīts dažādos uzņēmumos, kur darbs ir saistīts ar informācijas tehnoloģijas sistēmu izstrādi vai uzlabošanu. Viņš var strādāt ražošanas uzņēmumos, valsts institūcijās, bankās, apdrošināšanas sabiedrībās un specializētos datu apstrādes pakalpojumu uzņēmumos, kuri specializējas tikai programmatūru izstrādē, piedaloties dažādos projektos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība datorzinātnēs un/vai informāciju tehnoloģijās. Mācību ilgums 3–5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga informācijas tehnoloģijas projektu vadītāja profesijā ir 700–1700 latu. Algas apmērs atkarīgs no uzņēmuma vai izstrādājamā projekta lieluma (budžeta apjoms, projektā iesaistīto darbinieku skaits), no informācijas tehnoloģijas projektu vadītāja darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Datubāzu inženieris 3121 03

Datortehnikas inženieris 2144 17

Operāciju sistēmu inženieris 3121 01

Programmētājs 2132 01

Informācijas sistēmu drošības administrators 3121 16

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē viss, kas saistīts ar informāciju tehnoloģijām, darbības principi un jaunākās tehnoloģiskās iespējas. Vai pats labprāt strādā ar datoru?

Informācijas tehnoloģijas projektu vadītājam svarīgas ir labas komunikācijas prasmes, jo viņam jāspēj labi saprasties gan ar pasūtītāju, gan projekta komandu, kā arī jāmāk precīzi uztvert klienta vēlmes, tāpat saprotami un konstruktīvi izskaidrot savu redzējumu par veiksmīgāko projekta risinājumu. Lai labi spētu plānot projekta komandas darbu un iekļautos projekta izpildei atvēlētajā laikā, būtiski jau tagad mācīties iepriekš plānot un paveikt laikā arī pašam savus pienākumus.

Svarīga ir loģiskā domāšana, spēja uzklaut daudzus cilvēku idejas un veikt vairākus uzdevumus vienlaikus, to veicinās vadošu lomu uzņemšanās un aktīva dalība dažādos skolas un sabiedrisko projektos. Labs treniņš ir arī aktīva dalība semināru debatēs un interešu diskusiju grupās.

Bet, lai attīstītu iemaņas izskaidrot sarežģītus tehniskus jautājumus lietotājiem saprotamā valodā, piemērots ir šāds treniņš: gatavojoties kādam pārbaudes darbam mācību iestādē, draugu vidū cits citam izskaidrojiet apgūstamo vielu.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem priekšmetiem kā informātika, matemātika, fizika, biznesa ekonomiskie pamati, svešvalodas un loģika.

SISTĒMANALĪTIĶIS

KODS 2131 14

DARBA SATURS Sistēmanalītiķis plāno un izstrādā metodes uzņēmumu datorizācijai, zinātniskiem mērķiem vai arī lai uzlabotu lietošanā esošās datorsistēmas.

Sākot darba uzdevuma izpildi, sistēmanalītiķis pārrunā datu apstrādes problēmas ar vadītājiem vai speciālistiem un izstrādā rīcības plānu. Ja, piemēram, mazumtirdzniecības veikalu tīkls vēlas datorizēt savu krājumu uzskaites sistēmu, sistēmanalītiķis noteiks, kāda informācija ir jāapkopo, kā tā ir jāapstrādā, kāda veida ziņojumi un cik bieži tie ir jāiegūst. Kad mērķi ir skaidri, sistēmanalītiķis aprēķina sistēmas matemātiskos modeļus, nosaka nepieciešamos datus un aprēķina izmaksas.

Kad ir izstrādāts sistēmas uzmetums, sistēmanalītiķis sagatavo shēmas un diagrammas, kurās ietverts vienkāršots sistēmas apraksts, ko var saprast vadītāji un citi lietotāji. Lai palīdzētu uzņēmuma vadībai izlemt, vai piedāvātā sistēma viņiem ir pieņemama, analītiķis izstrādā ieguldīto līdzekļu atmaksāšanās un peļņas analīzi.

Ja šī sistēma tiek akceptēta, tad sistēmanalītiķis izlemj, kāda datora aparatūra un programnodrošinājums ir nepieciešams sistēmas darbībai. Viņš arī sagatavo instrukcijas programmētāju darbam un strādā kopā ar viņiem, lai sistēmas darbībā novērstu defektus un nepieļautu kļūdas. Sistēmanalītiķis izstrādā arī jebkuras datu apkopošanai un informācijas klasificēšanai nepieciešamās formas.

Tā kā datorsistēmas ir sarežģītas un tās var tikt izmantotas dažādos veidos, sistēmanalītiķi parasti specializējas datorsistēmu uzņēmējdarbības, zinātnisko vai inženierpakalpojumu sfērā. Sistēmanalītiķiem ir jāiegūst zināšanas un pieredze nozarē, kurā viņi izstrādā datorsistēmas.

Daži sistēmanalītiķi uzlabo darbībā esošas datorsistēmas, izstrādājot ērtākas procedūras vai pielāgojot sistēmu, lai tā varētu apstrādāt papildu datu veidus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Sistēmanalītiķi darbā lieto datoru un dažāda veida biroja tehniku, piemēram, kopēšanas iekārtu, skeneri, printeri.

DARBA APSTĀKĻI Sistēmanalītiķi parasti strādā biroja tipa telpās. Daļu darba viņi veic vieni, tomēr lielos projektos tiek veidotas vairāku speciālistu komandas.

Viņi strādā astoņu stundu darba dienu. Tuvojoties projekta nodošanas termiņiem, iespējams, jāstrādā virsstundas vakaros un brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Sistēmanalītiķi var strādāt dažādos privāto uzņēmumos, ražošanas uzņēmumos, valsts institūcijās, bankās, apdrošināšanas kompānijās un specializētos datu apstrādes pakalpojumu uzņēmumos.

Viņi var strādāt kādai konkrētai organizācijai, kura vēlas instalēt sistēmu, vai arī konsultāciju uzņēmumam, kas izstrādā sistēmas saskaņā ar noslēgtajiem līgumiem.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība datorzinātnēs un/vai informāciju tehnoloģijās. Mācību ilgums ir 3–5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga sistēmanalītiķa profesijā ir 440–1500 latu. Algas apmērs atkarīgs no uzņēmuma lieluma, no sistēmanalītiķa darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Datu bāzu inženieris 3121 03

Datortehnikas inženieris 2144 17

Operāciju sistēmu inženieris 3121 01

Programmētājs 2132 01

Informācijas sistēmu drošības administrators 3121 16

Informācijas tehnoloģiju projektu vadītājs

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē informāciju tehnoloģiju iespējas, jaunākie sasniegumi IT jomā? Vai tev patīk strādāt pie datora?

Sistēmanalītiķiem būtiska ir izteikta loģiskā domāšana, labas komunikācijas spējas, viņiem jābūt uzklusītiem daudzu cilvēku idejas un bieži vienlaikus jāveic vairāki uzdevumi. Lai veicinātu iepriekšminētās spējas, piedalies eksakto zinātņu priekšmetu olimpiādēs, dažādos pasākumos, kur nepieciešams pierādīt savas matemātiskās, loģiskās domāšanas prasmes un kontaktēties ar citiem cilvēkiem. Sistēmanalītiķa darbā svarīga ir prasme izskaidrot sarežģītus tehniskus jautājumus lietotājiem saprotamā valodā. Labs treniņš šādu iemaņu veicināšanai ir, gatavojoties kādam pārbaudes darbam mācību iestādē, apgūstamo vielu paskaidrot draugiem. Tādējādi gan labāk apgūsi mācību vielu, gan iemācīsies to paskaidrot citiem saprotamā veidā.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā informātika, matemātika, fizika un loģika.

DATORTEHNIKAS INŽENIERIS

KODS 2144 17

DARBA SATURS Datortehnikas inženieris piedalās datortehnikas, jaunu datoru iekārtu un detaļu izstrādē, piemēram, veido datoru procesorus un citas mikroshēmas. Balstoties uz savām matemātikas un elektronikas zināšanām, datortehnikas inženieris izstrādā jaunus tehnoloģiskus risinājumus, strādā ar dažādiem teorētiskās un tehnoloģiskās dabas jautājumiem. Projektu gaitā viņš pārbauda tehniķu darbu, sarežģītākos darbu posmus veicot pats.

Pirms datortehnikas inženieris izstrādā jaunu datortehniku vai iekārtu, viņš apspriežas ar pasūtītāju, lai noskaidrotu tā vēlmes un prasības attiecībā uz veiktspēju (jaudu), frekvenci, dizainu, darbam atvēlēto laiku, izmaksu ierobežojumu un citiem projekta izstrādē būtiskiem parametriem. Tad viņš šīs prasības apkopo un izanalizē, lai savu iespējamo risinājumu piedāvātu pasūtītājam. Tikai pēc viedokļu saskaņošanas ar pasūtītāju datortehnikas inženieris var sākt darbu pie konkrētā projekta.

Datortehnikas inženieris veido iekārtas (piemēram, bezvadu datortikla uztvērēju/ raidītāju) projektu, izveido iekārtas testēšanas scenāriju, kā arī sagatavo nepieciešamo jaunizveidotās iekārtas dokumentāciju. Darba gaitā bieži nākas sniegt konsultācijas un padomus kolēģiem, pieņemt lēmumus, kas ietekmē komandas darbu projektā.

Kad projekts pabeigts, datortehnikas inženieris var apmācīt klientus, kā lietot un uzturēt izveidoto datoriekārtu vai sistēmu. Viņš to uzrauga un, ja datoriekārtas vai sistēmas darbībā atklātas kādas problēmas, arī remontē.

Datortehnikas inženieris cieši sadarbojas ar programmatūras inženieriem. Piemēram, viņi pārliecinās, ka izveidotā datortehnika ir savienojama ar tai paredzēto programmu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Datortehnikas inženieris darbā lieto datoru un specializētas programmas, dažādas mērierīces un instrumentus, piemēram, voltmetru, oscilogrāfu.

DARBA APSTĀKĻI Datortehnikas inženieris parasti strādā biroja tipa telpās vai laboratorijā, astoņu stundu darba dienu. Tuvojoties projekta nodošanas termiņiem, iespējamas virsstundas vakaros un brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Datortehnikas inženieri var strādāt privātzņēmumos, kuri nodarbojas ar datoru un citu elektronisku iekārtu izveidi un/vai komplektēšanu.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība datorzinātnēs un/vai informāciju tehnoloģijās. Mācību ilgums 3–5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga datortehnikas inženiera profesijā ir 300–1200 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no uzņēmuma specializācijas un darbības jomas, no datortehnikas inženiera darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Datubāzu inženieris 3121 02

Operāciju sistēmu inženieris 3121 01

Informācijas tehnoloģiju projektu vadītājs 2131 12

Programmēšanas inženieris 2131 07

Datorsistēmu un datortiklu administrators 3121 10

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē datori, to uzbūve un darbības principi?

Šajā profesijā svarīgo loģisko un analītisko domāšanu attīstīs matemātikas un ķīmijas, atjautības uzdevumu un krustvārdu mīklu risināšana, stratēģijas spēļu spēlēšana un aktīva dalība prāta spēļu šovos (arī piedaloties kā skatītājam). Būtiskas ir labas komunikācijas prasmes, ko veicina aktīva sabiedriskā un skolas dzīve, piemēram, dalība skolas domē, skolēnu parlamentā vai interešu grupās. Arī centieni izvirzīties dalībai eksakto zinātņu priekšmetu olimpiādēs vai citos pasākumos, kur iespējams parādīt savas matemātiskās, loģiskās domāšanas prasmes un trenēt māku pozitīvi kontaktēties ar cilvēkiem, būs labs ieguldījums ceļā uz šo profesiju. Iemaņas aktīvi rīkoties var trenēt, cenšoties izdomāt vairākus pozitīvus risinājuma veidus pat visikdienišķākajām problēmām.

Specializētos izdevumos un internetā var atrast daudz lietderīgas informācijas gan par jaunumiem un iespējām informāciju tehnoloģijās, gan gūt ieskatu par šīs profesijas problemātiku un ikdienu. Praktiskās iemaņas veicinās dalība informātikas pulciņā vai interešu grupā.

Datortehnikas inženierim ir būtiskas svešvalodu, ieteicams vairāku, zināšanas, jo liels daudzums ar profesiju saistītās literatūras, kā arī internetā atrodamā informācija ir angļu vai krievu valodā.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem priekšmetiem kā informātika, matemātika, fizika, loģika un svešvalodas.

OPERĀCIJU SISTĒMU INŽENIERIS

KODS 3121 01

DARBA SATURS Operāciju sistēmu inženieris izstrādā programmatūru (piemēram, *MS Windows XP, Linux, MS Vista, Unix*) – operāciju sistēmas, kas kontrolē datora darbību, visas iekārtas, tostarp datora procesoru, un arī to, kā darbosies citas programmas, kādas būs to iespējas. Šim darbam nepieciešamas īpaši izvērstas datorzināšanas, jo operāciju sistēmu inženieris pārzina un uzrauga visu datora daļu un programmu savstarpēju atbilstību, jau iepriekš paredzot iespējamību iesaistīt procesā dažādas jaunas iekārtas, kuras nav pieejamas operāciju sistēmas izstrādes brīdī. Viņa darba pienākumos ir nodrošināt stabilu sistēmas darbību arī iepriekš neparedzētās problemātiskās situācijās.

Operāciju sistēmu inženieris savas augstās kvalifikācijas dēļ tiek iesaistīts sarežģītos projektos, kur nepieciešama vislielākā precizitāte un profesionalitāte. Runa ir par sistēmām, kuru darbībā pat vissīkākās kļūdas var radīt grūti novēršamas problēmas, neatgriezeniskas sekas vai svarīgas informācijas nepareizu apstrādi. Piemēram, tādas ir militārās un medicīnas iekārtu kontroles sistēmas.

Operāciju sistēmu veidošanā piedalās lielas inženieru grupas, tāpēc operāciju sistēmu inženieris ikdienā cieši sadarbojas ar citiem inženieriem, lai atrastu kopīgus risinājumus. Šajā darbā būtiski strikti ievērot noteiktus standartus un vadlīnijas.

Tāpat kā jebkuras sistēmas izstrādē, arī operāciju sistēmu izstrādē inženierim ir jālabo sistēmā atklātās kļūdas, tāpēc jābūt labi lasīt un saprast citu cilvēku rakstītu kodu (programmas saturu), lai atrastu un novērstu problēmas. Operāciju sistēmu izstrādes gadījumā to testēšana ir pietiekami sarežģīta, tāpēc vienu inženieru veikumu nereti testē citi, līdzīgas kvalifikācijas, inženieri, lai nodrošinātu pēc iespējas augstāku operāciju sistēmu kvalitāti un tās kontroli.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Operāciju sistēmu inženieris darbā lieto datoru un biroja tehniku, piemēram, kopēšanas iekārtu, skeneri, printeri.

DARBA APSTĀKĻI Operāciju sistēmu inženieris parasti strādā biroja tipa telpās, astoņu stundu darba dienu. Tomēr lielos projektos termiņu ievērošanai var nākties strādāt virsstundas.

DARBA IESPĒJAS Operāciju sistēmu inženieri var strādāt specializētos operāciju sistēmu izstrādes uzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība datorzinātnēs un/vai informāciju tehnoloģijās. Mācību ilgums 3–5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga operāciju sistēmu inženiera profesijā ir 550–1700 latu. Algas apmērs atkarīgs no izstrādājamās sistēmas lieluma, no operāciju sistēmu inženiera darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Datubāzu inženieris 3121 02

Programmētājs 2132 01

Informācijas sistēmu drošības administrators 3121 16

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patik strādāt pie datora? Vai vēlies uzzināt, kā tiek veidotas ikdienā lietotās programmas? Vai esi mēģinājis kaut ko vairāk izzināt par programmēšanu, programmēšanas valodām?

Operāciju sistēmu inženierim nepieciešamo loģisko un analītisko domāšanu attīstīs matemātikas un ķīmijas uzdevumu risināšana, atjautības uzdevumu, krustvārdu miklu risināšana, stratēģijas spēļu spēlēšana, kā arī aktīva dalība prāta spēļu šovos (arī piedaloties kā skatītājam). Būtiskas ir arī labas komunikācijas prasmes, ko veicina aktīva sabiedriskā un skolas dzīve, piemēram, dalība skolas domē, skolēnu parlamentā vai interešu grupās. Arī centieni izvirzīties dalībai eksakto zinātņu priekšmetu olimpiādēs vai citos pasākumos, kur iespējams parādīt savas matemātiskās, loģiskās domāšanas prasmes un trenēt māku pozitīvi kontaktēties ar cilvēkiem, būs labs ieguldījums ceļā uz šo profesiju. Aktīvas rīcības iemaņas var trenēt, cenšoties izdomāt vairākus pozitīvus risinājuma veidus pat visikdienišķākajām problēmām.

Operāciju sistēmu inženierim būtiskas labas svešvalodu zināšanas, jo lielākā daļa profesionālās un izglītojošās literatūras, kā arī internetā atrodamā informācija ir angļu vai krievu valodā.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem priekšmetiem kā informātika, matemātika, fizika, loģika un svešvalodas.

DATUBĀZU INŽENIERIS

KODS 3121 02

DARBA SATURS Datubāzu inženieris nodarbojas ar datubāzu (liela apjoma strukturētas informācijas kopas) izveidi un uzturēšanu.

Datubāzu inženieris lasa un saprot datubāzes projektējuma aprakstu – dokumentu, kur tiek aprakstītas datubāzes struktūra un funkcijas. Datubāzu inženieris raksta programmas kodu (izpildāmu programmas soļu secību, kas rakstīta noteiktā programmēšanas valodā, piemēram, SQL) saskaņā ar datubāzes projektējuma aprakstu un pēc citu IT (informācijas tehnoloģijas) speciālistu pieprasītās informācijas struktūras vai viņu rakstītā programmas koda, kurā datubāzu inženieris labi orientējas (tāpat kā jebkuras sistēmas izstrādē, arī datubāzu inženieriem ir jālabo atklātās kļūdas sistēmā, tāpēc, lai spētu atrast problēmas, jāmāk labi lasīt un saprast citu cilvēku rakstītu kodu). Tāpat viņš arī meklē un novērš datubāzēs un programmu kodā atklātās kļūdas.

Datubāzu inženieris ir atbildīgs par datubāzes izveidošanu, uzturēšanu un attīstīšanu. Viņam jāpārzina datubāzes tehniskās nianšes, piemēram, kādā veidā saglabāt fotogrāfijas datubāzē (jāizdomā vai tās izdalīt atsevišķā tabulā vai tabulā, kurā glabājas kopējie dati, kāda izmēra un kādā formātā tie tiks saglabāti). Viņš sniedz atbalstu pārējiem projekta komandas dalībniekiem jautājumos, kas saistīti ar datubāzes pareizu uzbūvi un optimālu (vispiemērotāko) izmantošanu. Datubāzu inženieris ir arī programmētājs, kas programmē datubāzes procedūras un funkcijas, kuras citi programmētāji izmanto, lai darbotos ar sistēmas datiem.

Datubāzu inženieris rūpējas par datubāzu periodisku arhivēšanu (arhivēšanas biežumu nosaka datubāzes nozīmīgums uzņēmuma vai valsts institūcijas funkciju nodrošināšanā, piemēram, ja tā ir bankas datubāze, arhivēšana jāveic katras 5 – 15 minūtes, jo, tā kā bankā tiek strādāts ar ļoti svarīgu informāciju, tās pazaudēšanas gadījumā ir būtiski to spēt operatīvi un kvalitatīvi atjaunot).

Datubāzu inženieris nodrošina datu migrāciju no un uz cita tipa datubāzēm – viņa uzdevums ir nodrošināt šī procesa veiksmīgu norisi.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Datubāzu inženieris darbā lieto datoru un speciālas datorprogrammas, kā arī biroja tehniku, piemēram, kopēšanas iekārtu, skeneri, printeri.

DARBA APSTĀKĻI Datubāzu inženieris parasti strādā biroja tipa telpās, astoņu stundu darba dienu. Tomēr lielos projektos termiņu ievērošanai var nākties strādāt virsstundas.

DARBA IESPĒJAS Datubāzu inženieris var strādāt ražošanas uzņēmumos, valsts institūcijās, bankās, apdrošināšanas sabiedrībās un specializētos datu apstrādes pakalpojumu uzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība datorzinātnēs un/vai informāciju tehnoloģijās. Mācību ilgums 3–5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga datubāzu inženiera profesijā ir 500–1300 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no uzņēmuma un izstrādājamās datu bāzes lieluma un sarežģītības, no datubāzu inženiera darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Datortehnikas inženieris 2144 17

Operāciju sistēmu inženieris 3121 01

Programmētājs 2132 01

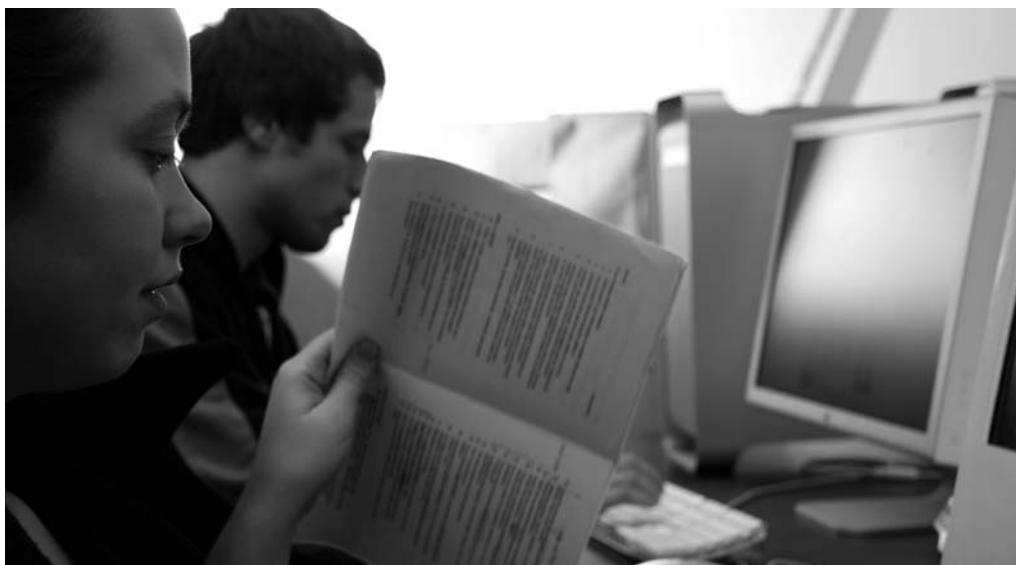
KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk ne tikai spēlēt datorspēles, bet arī interesē, kā darbojas programmatūra? Vai tevi saista viss jaunais IT jomā? Vai tev patīk strādāt pie datora?

Lai kļūtu par datubāzu inženieri, būtiska ir izteikta interese par datoru programmatūru, to izveidošanu un uzbūvi, praktiskas iemaņas un pamatzināšanas var gūt, piedaloties informātikas pulciņā, diskutējot ar draugiem un paziņām, kuriem ir līdzīgas intereses, mēģinot izstrādāt kādu vienkāršu programmatūru.

Datubāzu inženierim nepieciešamo loģisko un analītisko domāšanu attīstīs matemātikas, ķīmijas, atjautības uzdevumu un krustvārdu miklu risināšana, stratēģijas spēļu spēlēšana, kā arī aktīva dalība prāta spēļu šovos (arī piedaloties kā skatītājam). Būtiskas ir arī labas komunikācijas prasmes, ko veicina aktīva sabiedriskā un skolas dzīve, piemēram, dalība skolas domē, skolēnu parlamentā vai interešu grupās. Arī centieni izvirzīties dalībai eksakto zinātņu priekšmetu olimpiādēs vai citos pasākumos, kur iespējams parādīt savas matemātiskās, loģiskās domāšanas prasmes un trenēt māku pozitīvi kontaktēties ar cilvēkiem, būs labs ieguldījums ceļā uz šo profesiju. Iemaņas aktīvi rīkoties var attīstīt, cenšoties izdomāt vairākus pozitīvus risinājuma veidus pat visikdienišķākajām problēmām.

Datubāzu inženierim būtiskas svešvalodu zināšanas, jo lielākā daļa profesionālās un izglītojošās literatūras, kā arī internetā atrodamā informācija ir angļu vai krievu valodā.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem priekšmetiem kā informātika, matemātika, fizika, loģika un svešvalodas.

PROGRAMMĒŠANAS TEHNIĶIS

KODS 3121 08

DARBA SATURS Programmēšanas tehniķis piedalās programmatūras projektēšanā, ieviešanā un uzturēšanā, kā arī jau esošās programmatūras pielāgošanā konkrētā pasūtītāja vajadzībām. Programmēšanas tehniķis apkalpo datorsistēmas un programmatūru, instalē (ierīko) un konfigurē (izmaina) esošo un vēlamo programmatūru.

Programmēšanas tehniķis sniedz konsultācijas lietotājiem par programmatūras izmantošanu un atbild uz viņu jautājumiem, piemēram, ieviešot uzņēmumā jaunu sistēmu, apmāca un sniedz konsultācijas, kā šo sistēmu pareizi izmantot, iepazīstina ar sistēmas iespējām un iespējamām problēmsituācijām. Strādā pie informācijas un datu apstrādes, kuru viņš saņem no lietotājiem vai kolēģiem, izvērtē un apstrādā atbilstoši prasībām, kā arī ievieš izmaiņas izstrādājamā programmā, programmas kodā.

Programmēšanas tehniķis raksta vienkāršas programmas populārākajās programmēšanas valodās, piemēram, izmantojot *Pascal*, *Visual Basic* un citas programmēšanas valodas, veido vienkāršas datubāzes, piemēram, kādam uzņēmumam izveido dokumentu reģistrācijas sistēmu. Programmēšanas tehniķis orientējas datoru tīklu tehnoloģijās, lai izprastu to darbību un spētu pielāgot programmas izmantošanu, izmantojot tīklu. Lai veicinātu konkurētspēju darba tirgū, viņš seko līdzī jaunākām programmēšanas tehnoloģijām un rīkiem. Programmēšanas tehniķis var arī piedalīties programmatūras dokumentācijas izstrādē atbilstoši valsts un starptautiskiem standartiem.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Programmēšanas tehniķis darbā lieto datoru un biroja tehniku, piemēram, kopēšanas iekārtu, skeneri, printeri. Ikdienā daudz izmanto elektroniskos sakarus – e-pastu, tālruni un citas sakaru iekārtas.

DARBA APSTĀKĻI Programmēšanas tehniķis parasti strādā biroja tipa telpās. Viņam ir astoņu stundu darba diena.

DARBA IESPĒJAS Programmēšanas tehniķis var strādāt kādam konkrētam uzņēmumam, kuram nepieciešams izveidot vai uzlabot sistēmu, tie var būt gan privāti uzņēmumi, gan valsts iestādes, kā arī specializēti IT (informācijas tehnoloģijas) uzņēmumi, kuri nodarbojas ar dažādu programmatūru izstrādi.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama 1. līmeņa augstākā izglītība datorzinātnēs un/vai informāciju tehnoloģijās, mācību ilgums 2–3 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga programmēšanas tehniķa profesijā ir 300–750 latu. Algas apmērs atkarīgs no uzņēmuma lieluma, no programmēšanas tehniķa darba pieredzes un profesionalitātes, kā arī no konkrētiem darba pienākumiem.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Datubāzu inženieris 3121 03

Programmēšanas inženieris 2131 07

Operāciju sistēmu inženieris 3121 01

Programmētājs 2132 01

Datorsistēmu tehniķis 3114 22

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē darbs ar datoru? Vai vēlies uzzināt, kā tiek veidotas ikdienā lietotās datorprogrammas un tev patīk interesēties par jaunākajām lietotāja un tehnoloģiskajām iespējām informāciju tehnoloģiju jomā?

Programmēšanas tehniķa profesijā būtiski spēt sistēmas darbību skatīt kopveselumā – kā vienotu sistēmu, jo nereti konkrēto tehnikas darbības kļūmi nav iespējams atklāt un novērst uzreiz, bet gan analizējot citu sistēmas daļu darbību, tā pakāpeniski nonākot līdz patiesajam bojājuma iemeslam. Tāpat katrai problēmsituācijai spēt atrast vairākus risinājumu veidus.

Lai veicinātu prāta, domāšanas spēju attīstību, var risināt dažādus atjautības uzdevumus, minēt krustvārdu miklas, piedalīties prāta spēlēs vai arī, piemēram, skolā tās noorganizēt pašam. Arī ķīmijas un matemātikas uzdevumu risināšana ļoti attīsta gan loģisko domāšanu, gan māku strādāt ar komplicētu (sarežģītu) informāciju.

Specializētos izdevumos un internetā var atrast daudz lietderīgas informācijas gan par jaunumiem un iespējām informāciju tehnoloģijās, gan gūt ieskatu par šīs profesijas problemātiku un ikdienu. Praktiskās iemaņas var attīstīt jau tagad, pamēģinot izveidot kādu vienkāršu programmu.

Programmēšanas tehniķim ir būtiskas svešvalodu, ieteicams vairāku, zināšanas, jo liels daudzums ar profesiju saistītās literatūras, kā arī internetā atrodamā informācija ir angļu vai krievu valodā.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem priekšmetiem kā informātika, matemātika, fizika, loģika un svešvalodas.

DATORSISTĒMU UN DATORTĪKLU ADMINISTRATORS

KODS 3121 10

DARBA SATURS Datorsistēmu un datortīklu administrators nodarbojas ar datora sistēmu un tīklu uzturēšanu tehniskā kārtībā, bojājumu novēršanu, lietotāju problēmu risināšanu un šo procesu administrēšanu jeb vadīšanu.

Datorsistēmu un datortīklu administrators uzstāda un konfigurē (uzstāda parametrus) datortehniku un programmatūru, piemēram, ja uzņēmumā tiek nomainīta MS Office programmatūra uz jaunāku versiju, tad vai nu viņš pats veic šīs programmatūras uzstādīšanu uz visiem datoriem, vai arī izstrādā detalizētu instrukciju datorlietotājiem par veicamajām izmaiņām un norāda uzstādīšanas datņus (failu) atrašanās vietu uz koplietošanas datu nesējiem. Viņš veic datortehnikas apkopi un modernizāciju, kurā ietilpst datoru un datortīklu sīki remontdarbi, problēmu diagnostika (noteikšana) un novēršana, lietojumprogrammu jaunāko servisu pakešu un versiju pieejamības nodrošināšana gala lietotājiem.

Datorsistēmu un datortīklu administrators dažādiem tīklu konfigurācijas veidiem (piemēram, darba grupa, domēns) piešķir lietotājiem atšķirīgas sistēmas pieejas tiesības resursiem (dažiem lietotājiem ir piekļuve grāmatvedības datiem, citiem tā ir liegta, ko mēdz saukt par sistēmas politiku).

Datorsistēmu un datortīklu administrators uzstāda un konfigurē dažādus datortīkla nodrošinošas aparatūras vienības, piemēram, bezvadu maršrutētājus, dažādus failu, e-pasta serverus, "ugunsmūrus" (speciālas pretvīrusu programmas).

Datorsistēmu un datortīklu administrators bieži uzstāda un pārrauga uzņēmuma e-pasta serveri, piemēram, rada lietotāju kontus, konfigurē surogātpasta filtrus, veido e-pastu arhīvus.

Datorsistēmu un datortīklu administrators, ņemot vērā uzņēmumā valdošo politiku, var ierobežot datorlietotāju piekļuvi dažādām interneta mājas lapām, piemēram, darba laikā ir liegta piekļuve populāriem sarunu un iepazīšanās forumiem.

Datorsistēmu un datortiklu administrators novērš neatļautas programmatūras lietošanu, piešķir lietotājiem sistēmas pieejas tiesības, uztur lietotāju kontus, administrē servisu, kā arī veido datu rezerves kopijas.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Datorsistēmu un datortiklu administrators darbā lieto datoru un biroja tehniku, piemēram, kopēšanas iekārtu, skeneri, printeri, kā arī tīkla aparatūru, datortehnikas un tīkla iekārtu diagnostikas ierīces.

DARBA APSTĀKĻI Datorsistēmu un datortiklu administrators parasti strādā biroja tipa telpās, astoņu stundu darba dienu. Organizācijās, kurās datorsistēmu darbība jānodrošina nepārtrauktā režīmā, dežurējošie administratori strādā maiņās pēc iepriekš saskaņota darba grafika. Administratoram, kas apkalpo vairākus klientus vai vienas organizācijas vairākas filiāles, jāapmeklē arī pārraudzībā esošie uzņēmumi vai filiāles.

DARBA IESPĒJAS Datorsistēmu un datortiklu administrators var strādāt organizācijās, kuras veic datortiklu projektēšanu, uzstādīšanu un ekspluatāciju. Datorsistēmu un datortiklu administrators strādā arī ražošanas uzņēmumos, valsts pārvaldes institūcijās, bankās, apdrošināšanas kompānijās un specializētos datu apstrādes pakalpojumu uzņēmumos. Pastāv arī specializēti privāti uzņēmumi, kuri sniedz administratora pakalpojumus dažādiem uzņēmumiem.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība vai augstākā izglītība datorzinātnēs un/vai informāciju tehnoloģijās, mācību ilgums 2,5–5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga datorsistēmu un datortiklu administratora profesijā ir no 450–1000 latu. Datorsistēmu un datortiklu administratora algas apmērs atkarīgs no tā, cik liels ir uzņēmums un kāda ir pakalpojuma sarežģītības pakāpe, piemēram, cik datoru viņš uzņēmumā apkalpo, kādi darba pienākumi jāveic.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Datubāzu inženieris 3121 03

Operāciju sistēmu inženieris 3121 01

Informācijas sistēmu drošības administrators 3121 16

Datortehnikas inženieris 2144 17

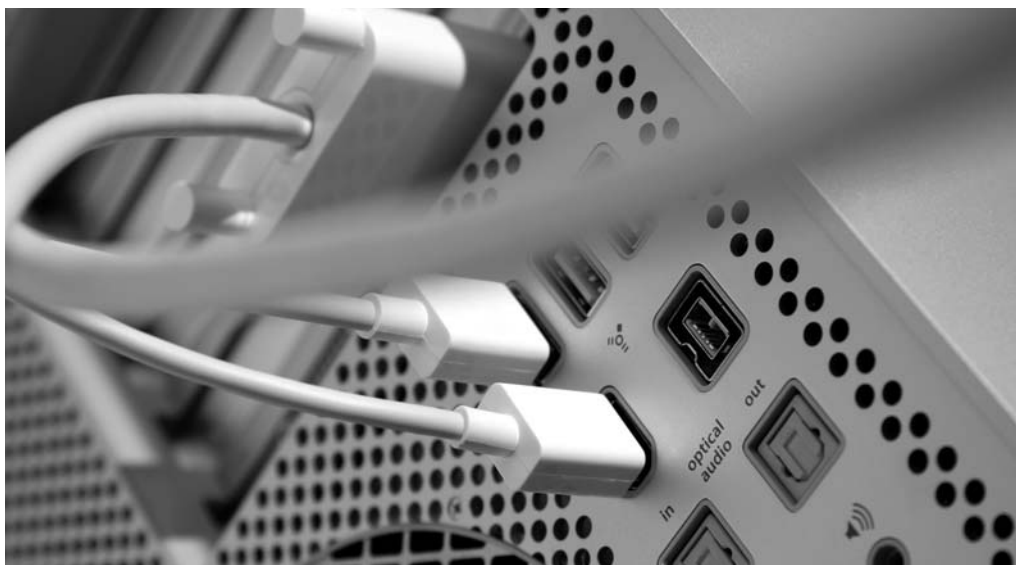
Programmētājs 2132 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē datori, to uzbūve un darbības principi? Vai, piemēram, vēlētos uzzināt, kā notiek datoru saslēgšana tīklā un to darbība? Datorsistēmu un datortiklu administratoram būtiski pārzināt datora uzbūvi, ne tikai tā lietošanas iespējas.

Datorsistēmu un datortiklu administratoram nepieciešamo loģisko un analītisko domāšanu attīstīs matemātikas un ķīmijas uzdevumu, atjautības un krustvārdu miklu risināšana, stratēģijas spēļu spēlēšana, kā arī aktīva dalība prāta spēļu šovos (arī piedaloties kā skatītājam). Būtiskas ir arī labas komunikācijas prasmes, māka sarežģītu informāciju izskaidrot vienkāršā valodā, ko veicinās dalība diskusiju grupās, aktīva sabiedriskā un skolas dzīve, piemēram, dalība skolas domē, skolēnu parlamentā. Arī centieni izvirzīties dalībai eksakto zinātņu priekšmetu olimpiādēs vai citos pasākumos, kur iespējams parādīt savas matemātiskās, loģiskās domāšanas prasmes un trenēt māku pozitīvi kontaktēties ar cilvēkiem, būs labs ieguldījums ceļā uz šo profesiju. Iemaņas aktīvi rīkoties var trenēt, cenšoties izdomāt vairākus pozitīvus risinājuma veidus, pat visikdienišķākajām problēmām.

Šajā profesijā būtiskas labas svešvalodu zināšanas, jo lielākā daļa profesionālās un izglītojošās literatūras, kā arī internetā atrodamā informācija ir angļu vai krievu valodā.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem priekšmetiem kā informātika, matemātika, loģika un svešvalodas.

DARORSISTĒMU TEHNIĶIS

KODS 3114 22

DARBA SATURS Datorsistēmu tehniķis profesionāli un kvalitatīvi apkalpo, remontē un regulē mūsdienu elektronisko aparāturu un dažādas datortehnikas ierīces.

Datorsistēmu tehniķis sniedz datortehnikas lietotājiem konsultācijas darbam ar datortehniku, programmatūru un biroja tehniku (piemēram, skeneriem, kopēšanas iekārtām, printeriem). Viņš ļoti labi pārvalda biroja lietojumprogrammas dokumentus, palīdz sagatavoties prezentācijām un dažādiem semināriem, kur nepieciešama datortehnikas un cita veida palīgierīču (piemēram, projektoru) uzstādīšana.

Datorsistēmu tehniķis sagatavo un uztur vienkāršas datubāzes un interneta mājas lapas. Viņš uzstāda un konfigurē (uzstāda parametrus) jaunu datortehniku, kā arī diagnosticē (nosaka traucējumus) un modernizē jau esošo datortehniku.

Datorsistēmu tehniķa darba pienākumos dažkārt ietilpst vienkāršu datortīklu un programmatūru pārraudzība, to darbības traucējumu un kļūmju novēršana.

Datorsistēmu tehniķis veic elektroniskās aparātūras un datortehnikas tehnisko apkopi un remontu, garantijas apkopi.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Datorsistēmu tehniķis darbā lieto datoru un konkrētā uzņēmumā lietojamo datorprogrammatūru, biroja tehniku, piemēram, kopēšanas iekārtu, skeneri, printeri, kā arī specializētus diagnosticēšanas un remontpiederumus.

DARBA APSTĀKĻI Datorsistēmu tehniķis parasti strādā biroja tipa telpās vai laboratorijā, astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Datorsistēmu tehniķis var strādāt dažādās iestādēs, kur nepieciešams veikt datoru komplektēšanas, apkalpošanas un remontēšanas darbus, kā arī elektronisko iekārtu montāžu. Darbs iespējams dažādos uzņēmumos datortehnikas darbības nodrošināšanai, datorcentros, valsts iestādēs un komercorganizācijās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā vai augstākā izglītība datorzinātnēs un/vai informāciju tehnoloģijās. Mācību ilgums 2–3 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga datorsistēmu tehniķa profesijā ir 300–750 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no speciālista profesionalitātes, darba pieredzes un uzņēmuma, kurā viņš strādā.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Datorsistēmu un datortīklu administrators 3121 10

Datortehnikas inženieris 2144 17

Elektronisko sakaru speciālists 3114 20

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē datori, to uzbūve un darbības principi? Vai ar interesi seko jaunumiem un tehnoloģiju attīstībai IT jomā?

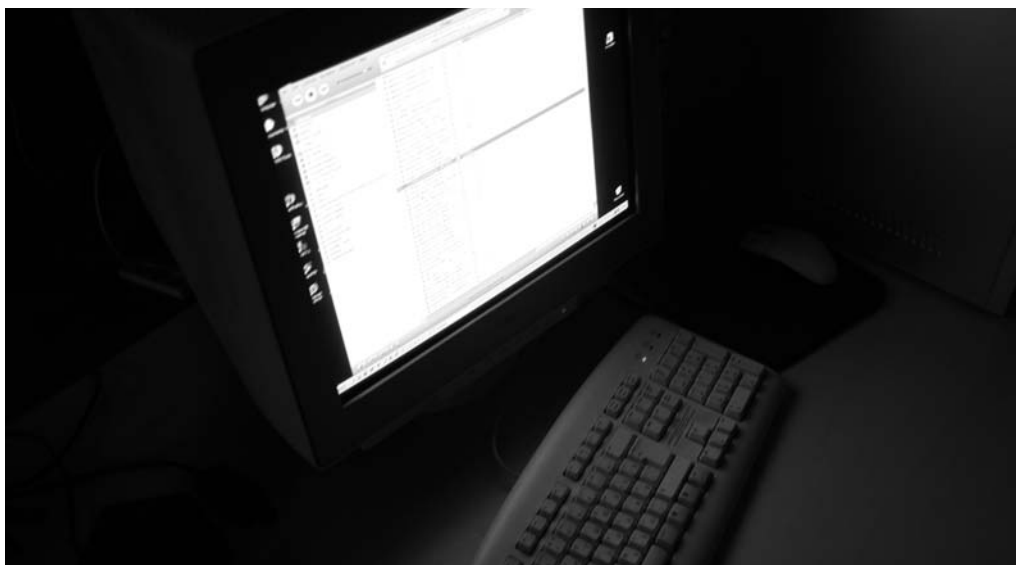
Datorsistēmu tehniķa profesijā būtiski spēt sistēmas darbību skatīt kopumā – kā vienotu veselumu, jo nereti konkrēto tehnikas darbības kļūmi nav iespējams atklāt un novērst uzreiz, bet gan analizējot citu sistēmas daļu darbību, tā pakāpeniski nonākot līdz patiesajam bojājuma iemeslam. Tāpat katrai problēmsituācijai spēt atrast vairākus risinājumu veidus. Praktiskas iemaņas un pamatzināšanas darbam ar datortehniku var gūt, darbojoties informātikas pulciņā.

Lai veicinātu prāta, domāšanas spēju attīstību, var risināt dažādus atjautības uzdevumus, minēt krustvārdu miklas, piedalīties prāta spēlēs. Arī ķīmijas un matemātikas uzdevumu risināšana attīsta gan loģisko domāšanu, gan māku strādāt ar komplicētu (sarežģītu) informāciju.

Specializētos izdevumos un internetā var atrast daudz lietderīgas informācijas gan par jaunumiem un iespējām informāciju tehnoloģijās, gan gūt ieskatu par šīs profesijas problemātiku un ikdienu.

Datorsistēmu tehniķim ir būtiskas svešvalodu, ieteicams vairāku, zināšanas, jo liels daudzums ar profesiju saistītās literatūras, kā arī internetā atrodamā informācija ir angļu vai krievu valodā.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem priekšmetiem kā informātika, matemātika, fizika, loģika un svešvalodas.

INFORMĀCIJU SISTĒMU DROŠĪBAS ADMINISTRATORS

KODS 3121 16

DARBA SATURS Informācijas sistēmas drošības administrators veido uzņēmuma drošības sistēmu, izstrādā plānus, kā aizsargāt informāciju un tehnoloģijas no nelietderīgas izmantošanas un izmantošanas pret uzņēmuma interesēm, kā arī nodrošina to, lai informācijas sistēmām nespētu piekļūt nepiederošas personas.

Informācijas sistēmas drošības administrators, aptaujājot darbiniekus par uzņēmumā jau lietotajām drošības metodēm, noskaidro, kādus datus uzņēmums grib aizsargāt, kādiem datiem katram atsevišķam darbiniekam ir jādod pieejas tiesības, piemēram, kādu informāciju iespējams skatīties un/vai koriģēt, kādu ne, kādai vispār slēgt pieeju. Apkopojot visus iegūtos faktus un datus, informācijas sistēmas drošības administrators var sākt plānot uzņēmuma drošības sistēmu.

Informācijas sistēmas drošības administrators ir atbildīgs par pretvīrusu programmatūras instalēšanu (ierīkošanu) lietotāju datoros, lai pasargātu sistēmu no datorvīrusu infekcijām. Pēc izmaiņu ieviešanas ir jāpārbauda, vai vēlamais rezultāts tiešām ir panākts un darbojas korekti. Ja piekļuve datiem ir iespējama arī ar interneta palīdzību, tad drošības administrators ir atbildīgs par speciālas pretvīrusu programmas – “ugunsmūra” ieviešanu. Šis “mūris” liedz pieeju sistēmai bez speciālas atļaujas.

Kad drošības sistēma ir izstrādāta un ieviesta, informācijas sistēmas drošības administrators paredz un apraksta papildu drošības noteikumus un procedūras, kuras jāievēro sistēmas lietotājiem. Jo līdztekus ar tehnikas palīdzību kontrolējamai drošībai pašiem cilvēkiem ir jāievēro dažādi organizatoriski noteikumi (piemēram, par paroli neizpaušanu kolēģiem).

Informācijas sistēmas drošības administrators pārbauda, kā visi lietotāji ievēro drošības sistēmu. Viņš pārbauda visas sistēmas aktivitātes, viņa pienākumos ietilpst arī meklēt neparastas, neraksturīgas

darbības, kuras analizējot iespējams konstatēt – ir vai nav bijuši ielaušanās mēģinājumi informācijas sistēmā, cita veida drošības draudi.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Informācijas sistēmas drošības administrators darbā lieto datoru, speciālas programmas un biroja tehniku, piemēram, kopēšanas iekārtu, skeneri, printeri.

DARBA APSTĀKĻI Informācijas sistēmas drošības administrators parasti strādā biroja tipa telpās, astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Informācijas sistēmas drošības administrators darbs ir pieprasīts uzņēmumos, kur nepieciešams augsts informācijas tehnoloģijas drošības līmenis. Viņš var strādāt dažādos lielos uzņēmumos: informācijas tehnoloģijas izstrādes sabiedrībās, bankās, valsts un pašvaldību iestādēs, privātuzņēmumos, kā arī specializētās privātās sabiedrībās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā vai augstākā izglītība datorzinātnēs un/vai informāciju tehnoloģijās. Mācību ilgums 2,5–5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga informācijas sistēmas drošības administrators profesijā ir 600–1200 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no uzņēmuma lieluma, no informācijas sistēmas drošības administrators darba pieredzes, profesionalitātes un atbildības līmeņa.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Datorsistēmu un datortīklu administrators 3121 10

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk strādāt pie datora? Vai ar interesi seko jaunumiem IT jomā? Vai tev šķiet būtiskas katra cilvēka tiesības uz viņa datu un personīgās informācijas neaizskaramību?

Informācijas sistēmas drošības administrators darbs saistīts ar lielu atbildību. Veicināt atbildības izjūtas attīstību var, piemēram, iesaistoties pasākumu organizēšanā un cenšoties uzņemties vadošu lomu to īstenošanā. Cenšoties plānot savus darbus un paveikt tos laikā, izplānojot, kādā svarīguma secībā kādi darbi būtu jāveic, un novērtējot, vai tas bijis veiksmīgākais plānojums. Šādi veiksmīgi var trenēt arī māku saskatīt būtiskāko, izvēlēties atbilstošākos, rezultatīvākos problēmu risināšanas ceļus.

Tā kā IT tehnoloģijas attīstās ļoti strauji, arī hakeru (cilvēki, kuri cenšas nelegāli piekļūt svešai informācijai) iespējas ielauzties svešā informācijas laukā arvien aug. Lai spētu izdomāt un praktiski realizēt arvien jaunus aizsardzības veidus, būtiski labi zināt un orientēties IT jomas jaunumos, jaunākajās tehnoloģijās un to iespējās, ko var veicināt, meklējot atbilstošu informāciju medijos, speciālajā literatūrā un internetā.

Šajā profesijā ļoti būtiskas ir svešvalodu zināšanas, jo lielākā daļa profesionālās un izglītojošās literatūras, kā arī internetā atrodamā informācija ir angļu vai krievu valodā.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem priekšmetiem kā informātika, matemātika, fizika, loģika un svešvalodas.

DOKUMENTĒTĀJS

KODA PAGAIĀM NAV

DARBA SATURS Dokumentētājs izstrādā lietotāju dokumentāciju dažādiem programmatūras izstrādes projektiem, piemēram, grāmatvedības vai noliktavas uzskaites programmai.

Izmantojot dažādu projekta dokumentos pieejamo informāciju, piemēram, prasību specifikāciju (tehnisko parametru apraksts), dokumentētājs izstrādā lietotāja dokumentāciju. Dokumentētājs izpēta programmatūru darbībā, iepazīstas ar programmas darbības principiem, izveidojot iespējamus apraksta scenārijus (darbības gaitas izklāstu). Viņš izjautā gan sistēmu analītiķus, gan testētājus par programmatūras funkcionalitāti, par dažādām niansēm, kas jāievēro, lai programmatūra strādātu bez aizķeršanās un korekti. Noskaidro, kā lietotājam rīkoties dažādu problemātisku situāciju gadījumā.

Dokumentētājs iepazīstas ar pasūtītāja darba specifiku, darbības principiem un kārtību, kādā lietotājs veic savus darba pienākumus, tos regulējošiem normatīvajiem aktiem. Dažos projektos dokumentētājs arī pats tiek ar pasūtītāju, nākamajiem programmas lietotājiem, lai precizētu lietotāju prasības attiecībā uz dokumentāciju. Dokumentētājs pēc iegūtās informācijas apstrādes pielabo, ja nepieciešams, savus iepriekš izstrādātos scenārijus, dokumenta uzmetumu un tālāk jau veido dokumentāciju, kas atbilst reālajam lietotāju darbam.

Dokumentētājs, veidojot programmatūras lietotāja dokumentāciju, ievēro noteiktus principus, lai dokumentācija būtu pārskatāma un ērti lietojama, piemēram, tai jābūt rakstītai vienā stilā, jānodrošina ērta pieklūšana atsevišķām nodaļām (īpaši svarīgi ir lielās programmās aplūkot vai izdrukāt tikai vienu nodaļu), tai jābūt ērti lasāmai (kur nozīmīgs ir attēlu un informācijas izvietojums), kā arī jāizceļ svarīgākā informācija, teiksim, ar krāsu palīdzību.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Dokumentētājs darbā lieto datoru un biroja tehniku, piemēram, kopēšanas iekārtu, skeneri, printeri.

DARBA APSTĀKĻI Dokumentētājs parasti strādā biroja tipa telpās, astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Dokumentētājs var strādāt specializētos IT (informācijas tehnoloģijas) uzņēmumos, kuri izstrādā programmatūras, kam jāveic dokumentēšana.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā vai augstākā izglītība datorzinātnēs un/vai informāciju tehnoloģijās. Mācību ilgums 2,5–5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga dokumentētāja profesijā ir 300–600 latu. Algas apmērs atkarīgs no aprakstāmās programmatūras lieluma, kā arī no dokumentētāja darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Datorsistēmu testētājs 3121 23

Datubāzu inženieris 3121 03

Operāciju sistēmu inženieris 3121 01

Programmētājs 2132 01

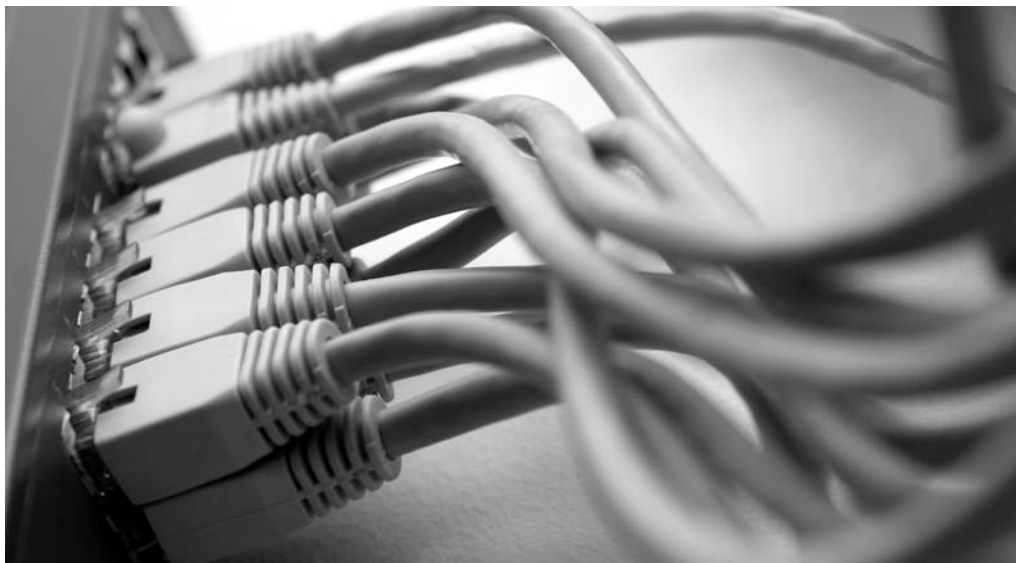
Informācijas tehnoloģijas projektu vadītājs 2131 12

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē datorlietas, vai patik strādāt pie datora, piemēram, rakstot dažādus sacerējumus vai pildot kādus praktiskos darbus, kuru apjoms ir vairākas lapas? Vai tu ar interesi seko jaunumiem informācijas tehnoloģiju jomā?

Dokumentētājam būtiska ir spēja izteikties (īpaši rakstiski), sarežģītas lietas jāmāk uzrakstīt lietotājam saprotamā valodā, tāpat viņam svarīgas ir labas komunikācijas spējas, jo darbā jāsatiekas gan ar programmatūras izstrādātājiem, gan ar lietotājiem. Pavaicā draugiem, vai māki paskaidrot tev saprotamas, bet viņiem svešas lietas vienkāršiem vārdiem? Šādas iemaņas labi var gūt, piemēram, eksāmenu vai ieskaišu laikā, cenšoties apskatāmo vielu izstāstīt draugiem – vēlāk to pārrunājot, pārliecināties, vai esi saprasts pareizi un spējis informāciju izklāstīt adekvāti (pareizi). Šādi trenēsi arī savu atmiņu un uzlabosi zināšanu līmeni priekšmetā. Domrakstu un eseju rakstīšana veicinās prasmi domas formulēt rakstiski, bet saprast, cik interesanti iespējams izteikties, cik bagātīga var būt valoda, var, lasot grāmatas.

Dokumentētājam ļoti palīdzēs prasme savienot rutinas darbu ar radošo izdomu, ko attīstīs vēlme saredzēt ko interesantu ikdienišķajā, kaut vai, piemēram, izdomājot jaunu maršrutu, kā nokļūt mājās vai pie drauga.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem priekšmetiem kā loģika, latviešu valoda un literatūra, informātika un svešvalodas.

ELEKTRONISKO SAKARU SPECIĀLISTS

KODS 3114 20

DARBA SATURS Elektronisko sakaru speciālists veic tehniska rakstura darbus, kas saistīti ar telekomunikācijām – piemēram, tālruņiem, mobilajiem tālruņiem, datoru tīkliem, tālruņu centrālēm, platjoslas optisko šķiedru sakaru kabeliem. Ikdienā nodrošina telekomunikāciju apmierinošu darbību, sniedzot tehnisko palīdzību telekomunikāciju sistēmu lietošanā, uzraudzībā un remontā. Speciālisti ar lielāku pieredzi vada citus darbiniekus, piemēram, tehniķu, mehāniķu darbu.

Elektronisko sakaru speciālists plāno elektronisko sakaru tīklu attīstību, piemēram, izvērtējot mobilo tālruņu bāzu staciju noslodzes un mērot sakaru signālu intensitāti, plāno un iesaka jaunu bāzes staciju veiksmīgākās izvietojšanas koordinātas, lai uzlabotu mobilo sakaru pakalpojumu kvalitāti.

Elektronisko sakaru speciālists aprēķina materiālu un darba patēriņu telekomunikāciju iekārtu ieviešanai, izvēlas iekārtas, ņemot vērā cenas un iekārtas iespējas. Novērtē materiālu un darba izdevumus, kas saistīti ar iekārtas ieviešanu darbībā un izmantošanā. Elektronisko sakaru speciālists iekārtu montē saskaņā ar tehnisko dokumentāciju, nodrošina tās darbības uzsākšanu. Apgūst iekārtas darbināšanas tehnisko dokumentāciju, izskaidro iekārtas darbības principus lietotājiem.

Elektronisko sakaru speciālists arī veic iekārtas periodisko tehnisko apkalpošanu – sakaru iekārtu testus, to attālināto diagnostiku (piemēram, testus veic caur tīklu), kontrolē kļūdu reģistrus, ja nepieciešams, nosaka iekārtas bojājumu cēloņus un novērš tos.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Elektronisko sakaru speciālists tehniskā darba veikšanai līdzās tādiem instrumentiem kā skrūvgrieži, urbjmašīna, knaibles lieto speciālas ierīces sakaru tīklu ievilkšanai un pārbaudei, piemēram, specializētas vadu pārrāvumu noteikšanas mērierīces. Uzstādot iekārtas, dažkārt izmanto datoru, lai šīs iekārtas noregulētu.

DARBA APSTĀKĻI Elektronisko sakaru speciālists strādā gan biroja tipa telpās, gan, apkalpojot lielus telekomunikāciju tīklus, apseko iekārtas, kas izvietotas ārā, dažkārt visai neērtas piekļuves vietās (piemēram, meža, lauka vidū). Viņš strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Elektronisko sakaru speciālists var strādāt ar telekomunikācijām saistītos uzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība. Mācību ilgums 2,5–3,5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga elektronisko sakaru speciālista profesijā ir 450–900 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no viņa profesionalitātes, darba pieredzes un konkrētā uzņēmuma, kurā elektronisko sakaru speciālists strādā.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Datorsistēmu tehniķis 3114 22

Datortehnikas inženieris 2144 17

Elektronikas inženieris 2144 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista intelektuāls un praktisks darbs vienlaikus? Vai pats lieto dažādus saziņas līdzekļus – interneta saziņas programmas, mobilo tālruni? Vai tev ir radies jautājums, kā šie sakari tiek nodrošināti?

Lai veicinātu šajā profesijā būtiskās tehniskās un loģiskās domāšanas spējas, var risināt dažādus atjautības uzdevumus, minēt krustvārdu miklas, piedalīties prāta spēlēs (arī kā skatītājam). Arī ķīmijas un matemātikas uzdevumu risināšana attīsta gan loģisko domāšanu, gan māku strādāt ar komplicētu (sarežģītu) informāciju.

Specializētos izdevumos un internetā var atrast daudz lietderīgas informācijas gan par jauniem un iespējam informāciju tehnoloģijās un elektronikā, gan gūt ieskatu par šīs profesijas problemātiku un ikdienu.

Elektronisko sakaru speciālistam jādarbojas ar sīkām detaļām, tāpēc elektronikas inženiera profesijā būtisks ir vērīgums, kā arī pacietība, precizitāte un neatlaidība. Šīs īpašības un iemaņas var pilnveidot, piemēram, zīmējot, rasējot dažādus priekšmetus, veicot nelielus sadzīves tehnikas remontdarbus, darbojoties ar elektroniskajiem konstruktoriem. Praktiskas iemaņas sniegs arī dalība dažādos tehnikas un elektronikas pulciņos un interešu grupās.

Būtiskas ir svešvalodu, ieteicams vairāku, zināšanas, jo liels daudzums ar profesiju saistītās literatūras, kā arī internetā atrodamā informācija ir angļu vai krievu valodā. Šīs zināšanas var pilnveidot, skatoties ārzemju TV pārraides un filmas, lasot literatūru un presi valodā, kuru vēlies apgūt.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, informātika un svešvalodas.

PIELIETOJUMA ADMINISTRATORS

KODA PAGAIĀM NAV

DARBA SATURS Pielietojuma administrators ir atbildīgs par uzņēmumā ieviestās programmatūras uzturēšanu tādā kārtībā, lai datorsistēmas lietotāji varētu veikt nepieciešamos darba pienākumus. Pielietojuma administrators kontrolē sistēmas datu kvalitāti un veic pasākumus, lai to saglabātu, piemēram, izglīto sistēmas lietotājus par to, kā notiek darbs ar sistēmu, kā arī seko, kāda informācija tiek ievadīta un uzkrāta, lai tā atbilstu sistēmas prasībām un pielietojumam.

Pielietojuma administrators konsultē lietotājus situācijās, kad sistēmā tiek atklātas programmas darbības nepilnības. Tās ir jālabo programmētājiem, bet pielietojuma administrators ir starpnieks starp lietotājiem un programmatūras izstrādātājiem – viņš reģistrē problēmu, seko līdzi tās risināšanas gaitai un testē (pārbauda), vai ar izvēlēto metožu palīdzību problēma ir novērsta.

Pielietojuma administrators parasti iziet noteiktu apmācības kursu pie programmatūras izstrādātāja vai tās pārdevēja. Viņš ir atbildīgs par visu servisa pakešu un jaunāko versiju savlaicīgu uzstādīšanu uz lietotāju datoriem, piemēram, mainoties dažādiem grāmatvedības likumiem, nepieciešams laikus izdarīt izmaiņas tajos grāmatvedības programmatūras moduļos, uz kuriem šīs izmaiņas attiecas. Piemēram, izmainoties iedzīvotāju ienākumu nodokļa likmei, lai grāmatvede varētu pareizi aprēķināt darba algas, pielietojuma administrators uzdevums ir nodrošināt jaunākās versijas programmatūras uzstādīšanu uz visiem grāmatvedības datoriem.

Bieži vien pielietojuma administratora funkcijas tiek uzticētas datortikla administratoram, tomēr pielietojuma administratoram nav nepieciešamas tik dziļas tehniskās zināšanas kā datortikla administratoram.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Pielietojuma administrators darbā lieto datoru un biroja tehniku, piemēram, kopēšanas iekārtu, skeneri, printeri.

DARBA APSTĀKĻI Pielietojuma administrators parasti strādā biroja tipa telpās, astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Pielietojuma administrators var strādāt privātos, valsts un pašvaldības uzņēmumos, struktūrvienībās, kurās ir savas specializētas programmas un nepieciešams pārraudzīt darbu ar tām.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā vai augstākā izglītība datorzinātnēs un/vai informāciju tehnoloģijās. Mācību ilgums 2,5–5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga pielietojuma administratora profesijā ir 400–1200 latu. Atalgojuma apjoms atkarīgs no profesionalitātes, darba pieredzes un uzņēmuma veida.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Datorsistēmu un datortiklu administrators 3121 10

Informācijas sistēmu drošības administrators 3121 16

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē datori, to uzbūve un darbības principi? Vai pats esi aktīvs datora lietotājs un vai labi pārzini darbu ar populārākajām datorprogrammām?

Viena no būtiskākajām pielietojuma administratora profesionālajām īpašībām ir labas komunikācijas spējas, māka rast kontaktu ar visdažādākajiem cilvēkiem. Svarīgi spēt saprotamā un vienkāršā veidā iepazīstināt lietotāju ar tehniskām niansēm par datora lietošanu, spēt izprast cilvēka vienas vai otras rīcības iemeslus, lai tādējādi konstatētu problēmas cēloni, piemēram, kādu lietotāja darbību dēļ konkrētā datorprogramma nedarbojas, kā paredzēts. Vērtīga ir prasme sarunās būt diplomātiskam un viegli rast kompromisus dažādām problēmsituācijām. Šīs iemaņas palīdzēs attīstīt, piemēram, dalība skolas un ārpusklases aktivitātēs, interešu un diskusiju grupās, skolēnu pašpārvaldē.

Protams, nozīmīga ir arī loģiska un analītiska domāšana, ko attīstīs matemātikas, ķīmijas, atjautības uzdevumu, krustvārdu miklu risināšana, šaha un stratēģijas spēļu spēlēšana.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem priekšmetiem kā informātika, matemātika un loģika.

DATORSISTĒMU TESTĒTĀJS

KODS 3121 23

DARBA SATURS Datorsistēmu testētājs pirms izstrādātās sistēmas vai programmatūras nodošanas ikdienas lietošanā (piemēram, *MS Excel*, *Adobe Reader*, *Outlook Express*) novērtē programmatūras atbilstību izstrādātajam sistēmas projektam, meklē iespējamās kļūdas, nepilnības vai neatbilstības izstrādātajām sistēmas prasībām, lietojot dažādus testēšanas paņēmienus. Viņš sāk darbu jau pie daļēji izstrādātas programmas.

Datorsistēmas testētājs plāno un izstrādā metodes, ar kādām tiks testēta konkrētā programmatūra, balstoties uz izstrādātās programmas specifikāciju (tehnisku dokumentu). Viņš fiksē atrastās kļūdas, nepilnības un par tām informē programmētāju, kura pienākums ir kļūdas novērst.

Ikdienas darbā datorsistēmu testētājs arī apzināti modelē kļūdas programmā, piemēram, ievada datuma vietā burtus un pārbauda, vai sistēma reaģēs ar kļūdas paziņojumu par nepareizu ierakstu.

Ir izveidotas speciālas programmas, kas atvieglo testētāja darbu, to automatizējot. Piemēram, ja tiek veidota sistēma, kurai vienlaikus no dažādiem datoriem var pieslēgties sistēmas lietotāji un strādāt, to pārbaudīt ir diezgan sarežģīti, bet ar speciālās programmas palīdzību ir iespējams imitēt, ka vienu un to pašu darbību ar programmu vienlaikus veic vairāki lietotāji.

Testētājs darba gaitā daudz sadarbojas ar sistēmas projektētājiem un programmētājiem, lasa un analizē sistēmas projektējuma dokumentus un iedzījinās veidojamās sistēmas darbībā, lai precīzi saprastu pasūtītāja vēlmes, pārbaudītu, vai visas sistēmas prasības ir realizētas pareizi un sistēma apmierinās pasūtītāja vajadzības.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Datorsistēmu testētājs darbā lieto datoru, speciālas datorprogrammas, kā arī dažādu biroja tehniku, piemēram, kopēšanas iekārtu, skeneri, printeri.

DARBA APSTĀKĻI Datorsistēmu testētājs parasti strādā biroja tipa telpās, astoņu stundu darba dienu. Tomēr lielos projektos termiņu ievērošanai var nākties strādāt virsstundas vakaros un brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Datorsistēmu testētājs parasti strādā specializētos IT (informācijas tehnoloģijas) uzņēmumos, kuri nodarbojas ar dažādu programmatūru izstrādi.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā vai augstākā izglītība datorzinātnēs un/vai informāciju tehnoloģijās. Mācību ilgums 2,5–5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga datorsistēmu testētāja profesijā ir 200–500 latu. Algas apmērs atkarīgs no projekta lieluma, no datorsistēmu testētāja darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Programmēšanas inženieris 2131 07

Programmētājs 2132 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista informāciju tehnoloģijas un patīk meklēt netradicionālus risinājumus dažādām problēmām? Vai ikdienā pamani citu cilvēku kļūdas un spēj izprast, kāds ir to cēlonis? Vai tu meklē alternatīvus risinājumus, ja kaut kas neizdodas, kā iecerēts? Vai viegli spēj pieņemt lēmumus?

Trenēt māku saskatīt būtiskāko, izvēlēties veiksmīgākos problēmu risināšanas ceļus var, piemēram, mēģinot plānot savus darbus nozīmīguma secībā un paveikt tos laikā, vēlāk izvērtējot, vai šāds plānojums bijis visproduktīvākais un labākais.

Datorsistēmu testētāja profesijā svarīga ir tehniskā un loģiskā domāšana un precizitāte, ko var attīstīt, iesaistoties interešu izglītības pulciņos, piemēram, informātikas pulciņā, kā arī risinot krustvārdu miklas, atjautības uzdevumus, rēķinot matemātikas un ķīmijas uzdevumus. Ja ir tāda iespēja, noteikti var izmantot izdevību papildināt un pārbaudīt savas prasmes un zināšanas, piedaloties matemātikas, informātikas olimpiādēs. Nereti lielās IT kompānijas internetā piedāvā iespēju piedalīties kādu jaunu programmu testēšanā, izmantojot šādu iespēju, var gūt labu priekšstatu par šīs profesijas specifiku.

Cenšoties radoši pieiet it visam, ko veic, arī pavisam ikdienišķām lietām, iespējams izkopt šajā profesijā tik būtisko lietu un procesu radošu un novatorisku redzējumu.

Datorsistēmu testētāja darbā izšķirīga ir prasme izskaidrot sarežģītus tehniskus jautājumus lietotājiem saprotamā valodā. Šis iemaņas var trenēt, piemēram, eksāmenu laikā apgūto vielu izskaidrojot draugiem. Tā gan pats labāk apgūsi mācību vielu, gan iemācīsies to pasniegt citiem saprotamā veidā.

Būtiskas ir svešvalodu, ieteicams vairāku, zināšanas, jo liels daudzums ar profesiju saistītās literatūras, kā arī internetā atrodamā informācija ir angļu vai krievu valodā.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem priekšmetiem kā informātika, matemātika, loģika un svešvalodas.

DATORA OPERATORS

KODS 3122 03

DARBA SATURS Datora operators strādā pie datora ar vienu vai vairākām informācijas sistēmām – ievada tekstus, noformē tipveida lietvedības un korespondences dokumentus, veido un rediģē (labo) zīmējumus, izveido tabulas informācijas uzkrāšanai un apstrādei, optimāli sakārto informāciju datorā.

Datora operatora darbs var būt saistīts ar klientiem. Piemēram, bankās vai valsts iestādēs datora operators izsniedz (izdrukā) izziņas vai pieņem informāciju tālākai ievadīšanai datubāzē, kas var notikt klātienē vai pa tālruni.

Datora operatora pienākumos var ietilpt iegūtās informācijas ievadīšana datubāzē, saņemot informāciju pa faksu vai e-pastu, kā arī informācijas tālāka apstrāde.

Datora operators lieto elektronisko pastu – uzraksta un nosūta vēstules, saņem un saglabā informācijas failus. Ārkārtas situācijās viņš, operatīvi rīkojoties, atjauno zaudētos datus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Datora operators darbā lieto datoru un biroja tehniku, piemēram, kopēšanas iekārtu, skeneri, printeri, kā arī tālruni.

DARBA APSTĀKĻI Datora operators parasti strādā biroja tipa telpās, astoņu stundu darba dienu, reizumis darbs ir arī maiņās pēc iepriekš noteikta darba grafika.

DARBA IESPĒJAS Datora operators var strādāt dažādos uzņēmumos, organizācijās, kur ir liela datu plūsma un vajadzīgs speciāls darbinieks datu apstrādei. Tās ir valsts un pašvaldību organizācijas, bankas, uzziņu dienesti, kā arī dažādi privātuzņēmumi.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešamas ļoti labas datora lietotāja iemaņas. Vēlama profesionālā vidējā, 1. līmeņa profesionālā augstākā vai augstākā izglītība datorzinātnēs (mācību ilgums 2–4 gadi), datora operatora profesijā nepieciešamās iemaņas var apgūt arī specializētosursos.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga datora operatora profesijā ir 200–450 latu. Algas apmērs atkarīgs no uzņēmuma lieluma un datora operatora darba pienākumu specifikas un veicamo darbu atbildības pakāpes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Sekretāre 4115

Sekretāri un kancelejas tehnikas operatori 411

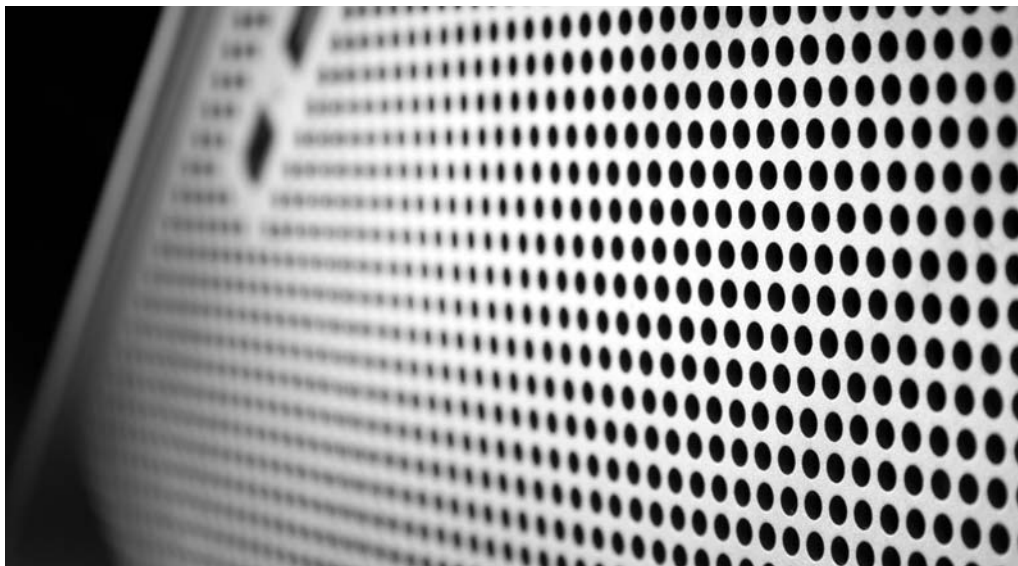
Dokumentu un tiem līdzīgu materiālu sagatavošanas operatori 4112

Informācijas ievadišanas operatori 4113

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk strādāt pie datora, lietojot dažādas tekstu, grafikas apstrādes programmas? Vai tev patīk rakstīt esejas, sacerējumus?

Datora operatora darbā būtiska ir māka ātri rakstīt uz datora klaviatūras un labi orientēties datu apstrādes programmās. Šīs iemaņas var trenēt, regulāri strādājot ar dažādām datorprogrammām – veidojot tabulas, zīmējot un apstrādājot grafiskus zīmējumus, ievadot teksta materiālus vai rakstot pašam, meklējot dažādu informāciju internetā un to pārveidojot ar dažādu programmu palīdzību. Savukārt iemaņas ātri un kvalitatīvi drukāt uz datora klaviatūras var attīstīt, izmantojot šo spēju trenēšanai speciāli paredzētas datorprogrammas, ar kuru palīdzību var iemācīties rakstīt, neskatoties uz taustiņiem – ar tā saukto “desmit pirkstu” jeb “aklo” metodi. Pirkstu un roku veiklību var attīstīt arī, piemēram, līmējot kolāžas, liekot stikla vai keramikas mozaikas, adot, taborējot, izpildot sīkus sadzīves tehnikas remontdarbus, zīmējot un veidojot.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem priekšmetiem kā informātika, latviešu valoda un svešvalodas.

DATORDIZAINERS (WEB LAPAS DIZAINERS)

KODS 2131 13

DARBA SATURS Datordizainers nodarbojas ar grafiska vai kustīga attēla (piemēram, videomateriāla, animācijas), telpiska modeļa (piemēram, pēc arhitekta pasūtījuma kādas celtnes virtuālā tēla) apstrādi un modelēšanu digitālā formātā, lielākoties reklāmas un poligrāfijas vajadzībām, kā arī isteno dažādus citus projektus, kuru veikšanā nepieciešama idejas vizuāla apstrāde ar datortehnikas palīdzību.

Izstrādājot reklāmas projektus, piemēram, plānojot WEB lapas ieceres vizuālo risinājumu, pašu lapas izveidi un uzturēšanu, datordizainers tiekas ar potenciālo klientu, lai pārspriestu viņa ideju, uzklausītu vēlmes, sasniedzamo mērķauditoriju (cilvēku loku, kuram šī interneta lapa būs paredzēta) un WEB lapas mērķi – to, ko ar vizuālo tēlu un sniegto informāciju klients vēlētos pateikt savam lietotājam, kā arī vienojas par darba izpildes termiņiem. Sasummējot iegūto informāciju, datordizainers skīču veidā izstrādā WEB lapas vizuālo saturu, dažos gadījumos arī – literāro saturu (tas atkarīgs no viņa talantiem) un nodod klientam apstiprināšanai. Ja saņemts pozitīvs vērtējums, uzsāk darbu pie detalizētākas WEB lapas izstrādes vai arī, ja klients ir izteicis šādu vēlēšanos, maina kādu vizuālo koncepciju, līdz sasniegta vienošanās.

Lielākoties datordizainers nosaka projekta vizuālo risinājumu, piemēram, izlemj, cik ilustrāciju tiks izvietotas WEB lapā, izstrādā tās uzturēšanas tehnisko plānu, kā arī paredz veidus, kā to popularizēt internetā. Datordizainers sadarbojas ar citiem datordizaineriem, teksta veidotājiem (piemēram, literātiem, sabiedrisko attiecību speciālistiem) sistēmu administratoriem un IT speciālistiem. Pēc projekta pabeigšanas datordizainers sazinās ar klientu un noskaidro, vai viņš ir apmierināts ar darba rezultātu, nepieciešamības gadījumā veic izmaiņas projektā vai izstrādātajā WEB lapā: ievieto tajā jaunas ilustrācijas, jaunu saturu.

Datordizaineri, kas nodarbojas ar WEB lapu izstrādi, var specializēties vai nu WEB lapas dizaina

radišanā (proti, izstrādāt lapas redzamo daļu), vai arī pievērsties WEB lapas neredzamajiem aspektiem, piemēram, izstrādāt un izveidot programmatūru, uz kuras balstās WEB lapas darbība. Tad datordizainers izstrādā tehnisko specifikāciju, izveido programmu, to instalē, testē un prezentē, kā arī sagatavo nepieciešamo dokumentāciju.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Datordizainers darbā lieto datoru, rakstāmpiederumus un papīru (ideju pierakstīšanai), specializētas datorprogrammas attēla, videomateriāla un grafisko modeļu apstrādei.

DARBA APSTĀKĻI Datordizainers var strādāt gan birojā, gan mājās. Viņš strādā astoņas darba stundas dienā vai arī darba laiku nosaka pats atkarībā no veicamajiem pienākumiem (radošā procesa brīdi strādā sev ērtā vietā un nenoteiktos laikos, piemēram, vakaros, brīvdienās, savukārt kontaktējoties ar klientu – atkarībā no vienošanās).

DARBA IESPĒJAS Datordizainers var strādāt informācijas tehnoloģijas uzņēmumos, poligrāfijas, reklāmas un dizaina uzņēmumos, kā arī firmās, kam pieder pašām savas apjomīgas WEB lapas. Datordizainers bieži vien strādā kā pašnodarbināta persona. Datordizainers bez programmētāja izglītības var strādāt kā brīvmākslinieks, atsevišķu projektu īstenošanai sadarbojoties ar programmētājiem.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība WEB dizainā un reklāmas dizainā vai augstākā izglītība datordizainā. Studiju ilgums 2–4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga datordizainera profesijā ir 200–800 latu. Atkarībā no konkrētas vienošanās un līgumsaistībām, kā arī no projekta sarežģītības un apjoma pakāpes nereti atalgojums tiek noteikts par katru atsevišķo pasūtījumu, kas var būt 50–1000 latu par projektu.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Datorgrafīķis 3121 20

Programmētājs 2132 01

Interjera un reklāmas dizainers 3471 22

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev piemīt laba krāsu un telpas izjūta? Vai pievērs uzmanību interesantiem dizaina risinājumiem internetā, reklāmās, medijos? Datordizainers savā būtībā ir mākslinieks.

Būtiskākā datordizainera īpašība ir radošums un māka rast arvien jaunus risinājumus tradicionālām lietām. Jo ātrāk iepazīsies ar dažādām datorprogrammām un to iespējām, sākot ar *Microsoft Office* un beidzot ar vizuālās mākslas programmām, jo profesionālāk un brīvāk spēsi strādāt ar tām, uzsākot praktisku darbību šai jomā. Pamatiemaņas var gūt, sākot ar vienkāršu attēlu apstrādi, piemēram, mainot toņus un fonu ģimenes vai draugu fotoattēliem, veidojot kolāžas. Arī zīmēšana, gleznošana un rasēšana uz papīra labi attīstīs gan telpisko un abstrakto domāšanu, gan roku veiklību, gan krāsu un kompozīcijas izjūtu.

Vēloties kļūt par datordizaineru, kurš veido arī programmatūru, ļoti būtiskas ir iemaņas darbā ar datubāzēm, vienkāršu programmu izstrādi. IT pamatzināšanas var gūt gan informātikas stundās, gan piedaloties informātikas pulciņos un interešu grupās.

Lai spētu izprast klienta vēlmes un mācēt viņam saprotamā veidā izklāstīt savu redzējumu – būtiskas ir arī labas komunikācijas iemaņas, ko var veicināt, piemēram, aktīvi piedaloties un uzņemoties ideju un pienākumu saskaņošanas darbus skolas projektu izstrādes procesā.

No mācību priekšmetiem īpašu uzmanību pievērs vizuālai mākslai, informātikai un matemātikai.

DATORGRAFIĀS

KODS 3121 20

DARBA SATURS Datorgrafīks izdomā un, izmantojot speciālas datorprogrammas, veido žurnālu, reklāmas materiālu, uzņēmumu logotipu, interneta mājaslapu, datorspēju vizuālo noformējumu.

Darbs sākas ar pasūtītāja ieceri, pēc kuras datorgrafīks izveido skici vai darba maketu. Datorgrafīks izvēlas un kombinē dažādas krāsas, burtu stilus un izmērus, paša zīmētus objektus un iepriekš veidotus attēlus, lai pēc iespējas veiksmīgāk izpildītu pasūtītāja uzdevumu. Pēc saskaņošanas ar pasūtītāju notiek darbs pie projekta; ja nepieciešams, tiek ieviesti labojumi un pārmaiņas.

Datorgrafīks var strādāt vektorgrafikā, rastra grafikā vai animācijā. Vektorgrafikā datorgrafīks strādā ar līnijām, punktiem un laukumiem, no vienkāršiem elementiem veidojot kompleksus vizuālos elementus. Vektorgrafikas piemērs ir gandrīz visi uzņēmumu logotipi.

Rastra grafika nodarbojas ar fotoattēlu, skenēto attēlu un līdzīgu materiālu apstrādi, kas sastāv no punktiem (pikseļiem), kam ir noteikts lielums un krāsa. Rastra grafikas piemērs ir dažādi uzlaboti un pārveidoti fotoattēli, arī reklāmas plakāti, kam par pamatu izmantotas fotogrāfijas.

Animācija sevī ietver gan vektoru, gan rastra grafiku un ir vissarežģītākā joma, jo bez attēla izveidošanas nepieciešams panākt arī ilūziju par nepārtrauktu kustību uz ekrāna. Animācijai radniecīga joma ir trīsdimensiju vizualizācija, kur arī tiek apvienotas vektoru un rastra grafikas iespējas, no datorā esošām līnijām un punktiem radot realitātes ilūziju. Trīsdimensiju vizualizācijas piemērs ir attēli, kas tiek publicēti, iepazīstinot ar celtņu maketiem un to paredzamo izskatu reālajā vidē.

Datorgrafīks darbā ievēro gan vispārējās likumības, kas attiecas uz krāsu un objektu vizuālo uztveri, gan mērķauditorijas prasības, gan pārzina dažādu materiālu un drukas tehnikas.

Tāpat datorgrafīki regulāri seko aktualitātēm nozarē, kolēģu veikumam, labākajiem datorgrafikas paraugiem un jaunām iespējām datorprogrammatūrā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Datorgrafīķis darbā lieto datoru ar atbilstošu programmatūru (piemēram, *CorelDraw*, *Adobe Illustrator*, *Adobe Photoshop*, *Macromedia Studio*, *ArhiCad*, *3D Studio Max*), kā arī papīru, zīmulus, krāsas.

DARBA APSTĀKĻI Darbs parasti tiek veikts biroja tipa telpās pie datora. Datorgrafīķis strādā astoņu stundu darba dienu. Darba intensitāte un ilgums atkarīgs gan no uzņēmuma, kurā datorgrafīķis strādā, gan no citiem faktoriem – piemēram, pirms Ziemassvētkiem datorgrafīķi ir ļoti noslogoti, jo ir daudz pasūtījumu apsveikumu, reklāmu un līdzīgu materiālu izgatavošanai. Nereti datorgrafīķim jāstrādā vakaros un nedēļas nogalēs, lai laikus izpildītu pasūtījumu.

DARBA IESPĒJAS Datorgrafīķis var strādāt gan uzņēmumos, kas nodarbojas ar dizaina un vizuālo materiālu izgatavošanu pēc pasūtījuma, gan lielajos uzņēmumos, kam nepieciešams nodrošināt dažādus vizuālos materiālus savām vajadzībām, gan arī kā pašnodarbinātais, slēdzot līgumus ar pasūtītājiem individuāli.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Datorgrafīķim nepieciešama augstākā izglītība datorgrafikā vai datordizainā. Mācību ilgums ir 4 gadi. Datorgrafīķim nepieciešamās pamatzināšanas iespējams apgūt specializētosursos.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga datorgrafīķa profesijā ir 200–1000 latu. Algas apmērs atkarīgs no darba pieredzes un veicamā darba apjoma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Datordizainers 2131 13

Dekorētāji un dizaineri 3471

Mākslinieki – vizuāli plastiskās mākslas 2452

Grafīķis 2452 03

Vizuālās reklāmas noformētājs 3471 32

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē, kā top reklāmu, logotipu, datorspēļu dizains? Vai tev patīk zīmēt, veidot skices un papīra modeļus, rasēt?

Lai kļūtu par datorgrafīķi, vēlama laba krāsu un formas izjūta, radoša domāšana, vēlme eksperimentēt. Pamēģini izveidot logotipu no saviem vai draugu iniciāļiem, ievērojot cilvēka raksturu un intereses! Izveido logotipu tev zināmiem uzņēmumiem, skolai vai kādai citai iestādei.

Lai izprastu, kā veidojas sadarbība starp datorgrafīķi un pasūtītāju, kā notiek vēlmju un iespēju saskaņošana, piesakies palīdzēt noformēt skolā vai klasē izvietojamos vizuālos materiālus (plakātus, afišas, apsveikumus).

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā informātika, matemātika (sevišķi ģeometrijai), vizuālā māksla un tehniskā grafika.

36 04/01/2002

Ma...

RAMP...

Recall

1 2 3
4 5 6
7 8 9
0

DROŠĪBA, GLĀBŠANA, AIZSARDZĪBA

civilās aizsardzības inženieris	478
darba aizsardzības speciālists	480
ugunsdrošības un civilās aizsardzības tehniķis	482
valsts darba inspektors	484
drošības speciālists	486
ugunsdzēsējs glābējs	488
glābējs	490
izmeklētājs	492
policists	494
apsargs	496
valsts robežsardzes inspektors	498
militārās profesijas Nacionālajos Bruņotajos spēkos	500

CIVILĀS AIZSARDZĪBAS INŽENIERIS

KODS 2149 54

DARBA SATURS Civilās aizsardzības inženieris veic organizatoriskus, inženiertehniskus, ekonomiskus, finansiālus, izglītojošus un zinātniskus pasākumus, lai iedzīvotāji būtu gatavi reaģēt katastrofu vai to draudu gadījumos, kā arī atbalstītu valsts aizsardzības sistēmas vajadzības, ja noticis militārs iebrukums vai sācies karš.

Civilās aizsardzības inženieris organizē civilās aizsardzības darbu savā iestādē vai uzņēmumā. Nelielās iestādēs viņš arī uzrauga ugunsdrošību.

Civilās aizsardzības inženieris iepazīstas ar iestādes struktūru un izstrādā shēmu, pēc kādas pavēstīt darbiniekiem steidzamu informāciju gan darba laikā, gan ārpus tā. Lielākos uzņēmumos viņš izveido sakaru dienestu no 5–6 cilvēkiem, kas ārkārtas situācijā piedalās diennakts dežūrās iestādes civilās aizsardzības vadības centrā un informē darbiniekus par veicamajiem pasākumiem.

Civilās aizsardzības inženieris noskaidro, kas konkrētajā uzņēmumā vai iestādē var radīt draudus (iekšējie un ārējie bīstamības avoti). Galvenais iekšējais bīstamības avots parasti ir ugunsgrēks, ražošanas uzņēmumos – arī dažādu vielu noplūde, sprādzieni. Ārējie bīstamības avoti ir ķīmiskais un radioaktīvais piesārņojums, dabas katastrofas, ārējo inženiertiklu avārijas, terorisms, dažādas infekcijas slimības. Civilās aizsardzības inženieris izvērtē bīstamības avotus un izstrādā rīcības plānu ārkārtas situāciju un katastrofu gadījumiem. Plānā viņš nosaka atbildīgās amatpersonas, dežūru telpas, telefonu numurus, dežūru laikus un nepieciešamo rīcību. Rīcības plānu apstiprina iestādes vadītājs vai darbinieks, kurš atbildīgs par civilo aizsardzību. Ar plānu civilās aizsardzības inženieris iepazīstina glābšanas komandas dalībniekus, par ugunsdrošību atbildīgos darbiniekus uzņēmuma struktūrvienībās, kā arī citas amatpersonas. Ja uzņēmumā strādā vairāk par 50 cilvēkiem, viņš izstrādā uzņēmuma civilās aizsardzības plānu, kas ir apjomīgāks par rīcības plānu.

Civilās aizsardzības inženieris organizē iestādes glābšanas komandas (grupas), kuru dalībnieki tiek apmācīti un nepieciešamības gadījumā iesaistīti glābšanas darbos jau pirms pilsētas vai pašvaldības

glābšanas dienestu ierašanās objektā. Ja iestādē nav ugunsdrošības inženiera, civilās aizsardzības inženieris pārzina ugunsdzēsības iekšējo ūdensvadu, ugunsdzēsības inventāru, evakuācijas plānu un signalizācijas sistēmu. Viņš organizē darbinieku apmācību civilajā aizsardzībā un piedalās mācībās, kurās tiek pārbaudīta apsardzes darbinieku rīcība, ugunsdzēsības inventāra un signalizācijas sistēmas stāvoklis, to darbība. Mācībās tiek inscenēta arī darbinieku evakuācija no “apdraudētā” objekta, un pēc tām tiek precizēta sadarbība ar dienestiem, kas var sniegt vajadzīgo palīdzību.

Lielākās iestādēs un uzņēmumos civilās aizsardzības inženieris veido civilās aizsardzības materiāli tehnisko bāzi. Viņš iegādājas individuālos aizsardzības līdzekļus (gāzmaskas, respiratorus, brilles, sanitārās aptieciņas, darba apģērbus un cimds, zābakus, glābšanas darbiem nepieciešamo inventāru). Viņš arī uzskaita šo inventāru, kontrolē, apkopj to un organizē materiāli tehniskās bāzes atjaunošanu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Civilās aizsardzības inženieris darbā lieto dažādu veidu biroja tehniku (datoru, printeri, skeneri, kopēšanas aparātu), videotehniku un filmas, kā arī dažādus izdales un uzskates materiālus.

DARBA APSTĀKĻI Civilās aizsardzības inženiera darbs parasti tiek veikts biroja tipa telpās. Piedaloties civilās aizsardzības un ugunsdzēsības mācībās un pārbaudot ugunsdzēsības inventāru, viņš strādā dažādos objektos un, ja notiek evakuācijas pasākumi, arī brīvā dabā. Viņš strādā astoņu stundu darba dienu, bet mācību gadījumā darba laiks var tikt mainīts.

DARBA IESPĒJAS Civilās aizsardzības inženieris var strādāt dažādās valsts un privātajās iestādēs un uzņēmumos gan civilās aizsardzības jomā, gan specialitātē, kurā ieguvis augstāko izglītību.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība (mācību ilgums 4 gadi) vai 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība civilajā drošībā un aizsardzībā (mācību ilgums 2,5–3,5 gadi). Lai strādātu par civilās aizsardzības inženieri, atbilstošu sertifikātu var iegūt arī speciālos akreditētos apmācības centros (kursos).

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga civilās aizsardzības inženiera profesijā ir 200–500 latu. Atalgojums atkarīgs no darbinieka kvalifikācijas, darba stāža un iestādē vai uzņēmumā strādājošo skaita.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Darba aizsardzības inženieris 2149 09

Ugunsdrošības inženieris 2149 53

Ugunsdrošības un civilās aizsardzības inženieris (speciālists) 2149 55

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev šķiet svarīga paša un citu cilvēku drošība? Vai esi domājis par to, kas būtu jādara ārkārtas situāciju vai katastrofu gadījumā? Vai tev piemīt organizatora un plānotāja prasmes? Vai tevi interesē tehnika?

Painteresējies par to, kāds aprīkojums tiek izmantots cilvēku glābšanā bīstamās situācijās. Centies attīstīt loģisko domāšanu, jo šajā profesijā būtiska ir prasme izstrādāt secīgu rīcības plānu, kur nav lieku darbību un kas vajadzības gadījumā glābtu cilvēku dzīvības. Lai spētu saprasties ar dažādiem cilvēkiem un būt pārliecinātam, ka tevis teiktais ir pareizi saprasts, svarīgi attīstīt labas komunikāciju prasmes.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā dabaszinātnes, fizika, ķīmija, loģika un psiholoģija.

DARBA AIZSARDZĪBAS SPECIĀLISTS

KODS 3119 04

DARBA SATURS Darba aizsardzības speciālists organizē pasākumus, lai uzņēmumā tiktu ievērots Darba aizsardzības likums un tā saistošo noteikumu prasības.

Darba aizsardzības speciālists organizē uzņēmumā darba aizsardzības sistēmu un darba vides iekšējo uzraudzību, nosaka darbavietās darba vides riskus, kam pakļauti darbinieki. Piemēram, darba aizsardzības speciālists pārbaudē konstatē, ka datoram nav noregulēts monitors – burti izplūduši, ekrāns ar sliktu izšķirtspēju. Tas bojā darbinieka redzi, tāpēc darba aizsardzības speciālists plāno pasākumus un organizē, lai konstatētos riskus mazinātu vai novērstu (piemēram, regulē monitorus, iegādājas jaunus) un uzrauga, kā šie pasākumi tiek izpildīti. Pasākumu mērķis ir radīt darbiniekiem drošu darba vidi, mazināt risku sabojāt veselību vai iegūt traumas.

Darba aizsardzības speciālists izmeklē darbā notikušos nelaimes gadījumus un reģistrē uzrakstīto nelaimes gadījuma aktu Valsts darba inspekcijā.

Darba aizsardzības speciālists kopā ar valsts/darba inspektoru izmeklē arodslimību (slimības, kuras cilvēks iegūst darbā, ilgstoši iedarbojoties kādiem kaitīgiem apstākļiem; piemēram, frizieris regulāri ir spiests ieelpot sikas matu daļiņas, tāpēc var rasties plaušu slimības, vai arī krāvējam, bieži cilājot ļoti smagus priekšmetus, rodas muguras slimības) cēloņus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Darba aizsardzības speciālists darbā lieto dažāda veida biroja tehniku, piemēram, datoru, kopēšanas tehniku, printeri, faksu. Pārbaužu laikā tiek lietoti individuālie aizsardzības līdzekļi, piemēram, aizsargķivere.

Darba aizsardzības speciālista darbs saistīts ar kontroli dažādās iestādēs, tāpēc nereti jāizmanto sabiedriskais transports vai automašīna (vēlamas vadītāja tiesības).

DARBA APSTĀKĻI Darba aizsardzības speciālists darbu veic gan biroja telpās, gan ārā, gan uzņēmumu telpās. Pildot savus darba pienākumus ārā apstākļos, darba aizsardzības speciālists pakļauts laika apstākļiem.

Darba aizsardzības speciālists strādā astoņu stundu darba dienu. Ja notiek kāds nelaimes gadījums, jāstrādā jebkurā diennakts laikā.

DARBA IESPĒJAS Darba aizsardzības speciālists var strādāt jebkurā valsts vai privātā uzņēmumā, kurā nepieciešams kontrolēt darba aizsardzības noteikumu izpildi.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Darba aizsardzības speciālistam nepieciešama izglītība darba aizsardzībā un drošībā (darba aizsardzība apgūstama profesionālā maģistra programmā pēc jebkādas augstākās izglītības iegūšanas). Mācību ilgums ir 2 gadi. Iepriekšējās izglītības veids atkarīgs no uzņēmuma nozares, un to nosaka Ministru kabineta noteikumi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga darba aizsardzības speciālista profesijā ir 100–500 latu. Algas apmērs atkarīgs no uzņēmuma veida, kurā strādā darba aizsardzības speciālists.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Valsts/darba inspektors 3152 01

Darba aizsardzības inženieris 2149 09

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patik precizitāte, salīdzināšana, neatbilstību meklēšana? Vai tu pats ievēro noteikumus un seko, lai arī citi tos ievērotu?

Vai gribi dot savu artavu drošas darba vides radīšanā, lai cilvēki mazāk slimotu un mazāk gūtu traumas darbā? Vai tev patik darbs ar cilvēkiem?

Ja vēlies būt darba aizsardzības speciālists, pievērs uzmanību tādiem mācību priekšmetiem kā psiholoģija, veselības mācība, ķīmija, latviešu valoda un svešvalodas.

UGUNSDROŠĪBAS UN CIVILĀS AIZSARDZĪBAS TEHNIĀS

KODS 3151 06

DARBA SATURS Ugunsdrošības un civilās aizsardzības tehniķis organizē un vada ugunsdzēsības un glābšanas operatīvo darbu negadījumu vietās. Viņš uzrauga dežūrdaļu darbu un apkopo informāciju par darba gatavībā esošajām ugunsdzēsības brigādēm un tehniku, kā arī notikušajiem negadījumiem. Viņš regulāri veic objektu (dažādu iestāžu un uzņēmumu) ugunsdrošības pārbaudes un raksta priekšrakstus, kas jāievēro, lai nodrošinātu ugunsdrošību.

Ugunsdrošības un civilās aizsardzības tehniķis izbrauc uz lieliem un sarežģītiem ugunsgrēkiem, ķīmiskām avārijām, cilvēku glābšanas darbiem un negadījuma vietām, kur vada ugunsdzēsēju un citu dienestu, piemēram, policijas, neatliekamās medicīniskās palīdzības, elektrospeciālistu, gāzes dienesta darbu. Viņš organizē apakšvienību darbu, lai lokalizētu (ierobežotu) un likvidētu draudošās briesmas cilvēkiem, dzīvniekiem, ēkām vai citām materiālajām vērtībām. Pēc negadījuma likvidēšanas viņš sniedz nepieciešamo informāciju masu medijiem un sastāda notikuma aprakstu un shēmu, kuru pēc tam var izmantot darbinieku apmācības procesā, kā arī piedalās negadījuma cēloņu noteikšanas ekspertīzē, ja tāda nepieciešama.

Ugunsdrošības un civilās aizsardzības tehniķis piedalās sapulcēs, kurās vadībai ziņo par ugunsdzēsības brigāžu izbraukumiem uz negadījumu vietām.

Ugunsdrošības un civilās aizsardzības tehniķis organizē ugunsdrošības uzraudzības inspekcijas darbu un piedalās tās aktivitātēs – uzrauga un pārbauda dažādu objektu ugunsdrošību, sastāda speciālus priekšrakstus, kurus nepieciešams izpildīt, lai novērstu trūkumus ugunsdrošībā. Viņš arī pieņem apmeklētājus un uzklausa viņu sūdzības, un, reaģējot uz tām, organizē attiecīgo ēku ugunsdrošības pārbaudes. Nepieciešamības gadījumā viņš sastāda protokolus par juridisko vai fizisko personu administratīvo sodīšanu.

Ugunsdzēsības brigādes regulāri iziet īpašu apmācības programmu, tāpēc ugunsdzēsības un civilās aizsardzības tehniķis izbrauc uz šo apmācību vietu, lai kontrolētu apmācības gaitu. Ja nepieciešams, viņš pats apmāca darbiniekus. Viņš arī seko, lai brigādēs pareizi tiktu aizpildīti vajadzīgie dokumenti, tiktu uzturētas kārtībā dienesta telpas un tehnika un darbinieki ievērotu dienas kartību.

Ugunsdrošības un civilās aizsardzības tehniķis arī piedalās ugunsdzēsības dienesta budžeta plānošanā un nepieciešamā aprīkojuma un tehnikas iegādē, kā arī dienesta darbinieku pieņemšanā darbā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Ugunsdrošības un civilās aizsardzības tehniķis negadījuma vietā darbā lieto saziņas līdzekļus, piemēram, rāciju, tālruni, skaļruni, kā arī tā objekta plānu, kurā noticis negadījums, ugunsdzēsības ūdensapgādes planšetes, pilsētas ģeogrāfiskās kartes. Kad nepieciešams, viņš lieto arī gāzu analizatoru, vēja ātruma mērītāju, izolējošo saspīestā gaisa aparātu. Strādājot ar notikuma aprakstiem un shēmām, kā arī gatavojot informāciju sapulcēm, ugunsdrošības un civilās aizsardzības tehniķis izmanto datoru. Apsekojot objektu ugunsdrošību, viņš lieto dažādu dokumentāciju un normatīvos aktus.

DARBA APSTĀKĻI Ugunsdrošības un civilās aizsardzības tehniķis strādā nelaimes gadījuma vietā, bet izsaukumu starplaikos – ugunsdzēsības un glābšanas dienesta telpās. Ugunsdrošības un civilās aizsardzības tehniķis saskaņā ar iepriekš noteiktu grafiku strādā 24 stundu darba dienu, pēc tam trīs dienas atpūšoties. Nopietnu ugunsnelaimju gadījumos nākas strādāt arī pa nakti un brīvdienās. Personīgai darba drošībai viņš lieto aizsargķiveri, speciālus zābakus un apģērbu.

DARBA IESPĒJAS Ugunsdrošības un civilās aizsardzības tehniķis var strādāt Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestā, kā arī dažādos uzņēmumos un iestādēs kā atbildīgais darbinieks ugunsdrošības jautājumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama 1. līmeņa profesionālā augstākā (mācību ilgums 2,5–3,5 gadi) vai augstākā izglītība ugunsdrošībā un civilā aizsardzībā (mācību ilgums 1,5–4 gadi). Vēlama augstākā izglītība jurispudencē, ekonomikā, būvniecībā vai finansēs.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga ugunsdrošības un civilās aizsardzības tehniķa profesijā ir 250–800 latu. Atalgojuma apmērs ir atkarīgs no dienesta vietas, amata, izdienas un dienesta pakāpes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Civilās aizsardzības inženieris 2149 54

Darba aizsardzības inženieris 2149 09

Ugunsdrošības inženieris 2149 53

Ugunsdrošības un civilās aizsardzības inženieris 2149 55

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai vēlies savu dzīvi saistīt ar cilvēku glābšanu, palīdzēšanu viņiem? Vai spēj saglabāt mieru arī negaidītās, pat ekstremālās situācijās?

Ugunsdrošības un civilās aizsardzības tehniķim būtiska ir spēja ātri pieņemt lēmumus un rīkoties arī stresa pilnās situācijās, jo no tā atkarīgas cilvēku dzīvības. Nozīmīgas ir labas organizatora prasmes, spēja operatīvi vadīt citu cilvēku darbu, šis iemaņas var attīstīt, piemēram, skolā uzņemoties projekta grupas vadību vai organizējot kādu klases atpūtas pasākumu. Šajā profesijā nepieciešamo drosmi, izveicību, labu reakciju un fizisku izturību veicinās regulāras sporta nodarbības. Vēlams labas psiholoģijas zināšanas, lai ekstremālā situācijā palīdzētu cietušajiem pārvarēt spēcīgu stresu vai dziļu apātiju.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, ķīmija, fizika, psiholoģija un sports.

VALSTS DARBA INSPEKTORS

KODS 3152 01

DARBA SATURS Valsts/darba inspektors pārbauda strādājošo darba apstākļus, konstatē pārkāpumus darbavietās, kā arī risina visus jautājumus, kas saistīti ar Darba aizsardzības likuma pārkāpumiem.

Valsts/darba inspektora ikdienas darbs ir uzlabot strādājošo darba apstākļus. Piemēram, valsts/darba inspektors saņem sūdzību par to, ka kādā uzņēmumā netiek maksātas darba algas, ir veselībai kaitīgi vai pat bīstami darba apstākļi. Lai izskatītu šādas sūdzības pamatotību, valsts/darba inspektors pārbauda uzņēmuma dokumentus, vai patiešām alga nav samaksāta, pārbauda, kādos apstākļos darbinieki strādā, vai šie darba apstākļi ir kaitīgi vai ne. Ja sūdzība apstiprinās, viņš nosaka pārkāpuma novēršanas termiņu, kā arī izvērtē, vai par pārkāpumu darba devējam izteikt brīdinājumu vai uzlikt naudas sodu. Par darba un darba aizsardzības likumdošanas jautājumiem valsts/darba inspektors pieņem un konsultē Valsts darba inspekcijā gan darba ņēmējus, gan darba devējus, konsultācijas tiek sniegtas arī pa telefonu.

Ikdienas darbā valsts/darba inspektors dodas pārbaudēs arī uz uzņēmumiem, kurus izvēlas pēc noteiktas atlases sistēmas. Piemēram, dodas uz būvobjektiem, lai pārliecinātos, vai darba devējs ir radījis darbiniekiem drošu darba vidi. Viņš skatās, vai celtnieki, strādājot augstumā ir pasargāti, lai nenokristu, vai ir uzstādīti aizsargnožogojumi vai arī ir izsniegtas drošības jostas. Uzņēmumā valsts/darba inspektors pārbauda dokumentus. Piemēram, vai darba devējs, pieņemot darbā darbiniekus, noslēdzis ar tiem darba līgumu, vai tiek uzskaitītas nostrādātās stundas, vai darbiniekiem veikta apmācība darba aizsardzībā.

Ja darbā ar kādu noticis nelaimes gadījums ar smagiem veselības traucējumiem vai pat kāds darbā ir miris, valsts/darba inspektors veic nelaimes gadījuma izmeklēšanu. Lai būtu uzskaitīti visi valstī notikušie nelaimes gadījumi, valsts/darba inspektors reģistrē visus darbā notikušo nelaimes gadījuma izmeklēšanas aktus.

Valsts/darba inspektors arī pārbauda tādas iekārtas, kas tiek uzskatītas par bīstamām (piemēram, lifti, autoceltni), konstatē, vai tās ir atļauts lietot un vai tās vada speciāli mācīti darbinieki. Valsts/darba inspektors piedalās arī arodslimību (darbā iegūtu slimību) cēloņu izmeklēšanā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Valsts/darba inspektori darbā lieto dažāda veida biroja tehniku, proti, datoru, kopēšanas tehniku, printeri, lai rakstītu administratīvos aktus (piemēram, rīkojumus, atzinumus, lēmumus). Valsts/darba inspektoram, braucot pārbaudīt uzņēmumus, bieži nākas izmantot sabiedrisko transportu vai automašīnu, tāpēc vēlamas autovadītāja tiesības. Reizēm tiek lietoti individuālie aizsardzības līdzekļi, piemēram, aizsargķiveres, apmeklējot būvobjektu vai mežizstrādi.

DARBA APSTĀKĻI Valsts/darba inspektora darba vide atkarīga no vietas, kur tiek veikta pārbaude (gan iekštelpās, gan ārā). Veidojot dokumentāciju, darbs tiek veikts arī biroja tipa telpās. Veicot savus darba pienākumus ārpus telpām, valsts/darba inspektors ir pakļauts laika apstākļiem. Valsts/darba inspektors strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Valsts/darba inspektors strādā tikai Valsts darba inspekcijā. Reģionālo darba inspekciju centri un biroji atrodas lielākajās Latvijas pilsētās. Valsts/darba inspektors ir ierēdnis.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Valsts/darba inspektoram nepieciešama augstākā izglītība kādā tehniskā vai juridiskā nozarē. Mācību ilgums ir 3–4 gadi.

Pēc pieņemšanas darbā Valsts/darba inspektori iziet speciālu mācību kursu Valsts darba inspekcijā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga valsts/darba inspektora profesijā ir 180–360 latu. Algas apmērs atkarīgs no darba pieredzes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Darba aizsardzības speciālists 3119 04

Darba aizsardzības inženieris 2149 09

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk precizitāte, salīdzināšana, neatbilstību meklēšana? Vai tu pats ievēro noteikumus un seko, lai arī citi tos ievērotu?

Vai gribi dot savu artavu drošas darba vides radīšanā, lai cilvēki mazāk slimotu un mazāk gūtu traumas darbā? Vai tev patīk darbs ar cilvēkiem? Vai tu spēj saglabāt emocionālu līdzsvaru strīdīgā situācijā?

Lai varētu strādāt par valsts/darba inspektoru, tev vispirms jāiegūst augstākā izglītība kādā tehniskā vai juridiskajā zinātņu nozarē, jābūt motivētam strādāt godīgi un atbildīgi. Vēlama arī darba pieredze.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā veselības mācība, ķīmija, latviešu valoda un svešvalodas.

DROŠĪBAS SPECIĀLISTS

KODS 3451

DARBA SATURS Drošības speciālists rūpējas par to, lai personas, uzņēmums vai iestāde būtu pasargāta no fiziska, materiāla vai morāla kaitējuma.

Visdaudzveidīgākās darba iespējas ir drošības speciālistiem, kas atbild par konkrēta drošības darba veikšanu (rūpējas par noteikta objekta vai personas drošību). Drošības speciālists var veikt apsardzes darbinieka pienākumus: sekot līdzi kādas iestādes apmeklētājiem, iejaukties konfliktsituācijās, ja tādas radušās, novērst dažādus apdraudējumus (piemēram, zādzības vai uzņēmuma/iestādes materiālo vērtību bojāšanu).

Ir drošības speciālisti, kas seko līdzi drošībai dažādos pasākumos, notikumos un svarīgu personu apsargāšanai. Viņi plāno drošības pasākumus valstiski nozīmīgu pasākumu un amatpersonu un privātpersonu pārvietošanās laikā. Viņi izstrādā drošākos personu pārvietošanās maršrutus, apsardzes darbinieku izvietojumu, rīcības plānu apdraudējuma gadījumā. Arī miesassargi pieder pie drošības speciālistiem.

Strādājot drošības dienestu vadībā uzņēmumos un iestādēs, drošības speciālists vada un koordinē struktūrvienību (nodaļu, departamentu) darbu, kas atbild par drošību. Viņš izstrādā stratēģijas (rīcības plānus) un vadlinijas, pēc kurām tiks īstenota uzņēmuma vai iestādes drošība. Drošības speciālists nosaka sev padoto darbinieku veicamos pienākumus un atbildību, apmāca viņus, kontrolē paveiktā darba kvalitāti.

Drošības speciālisti, kas uzņēmumā vai iestādē piedalās personāla atlasē, vērtē darba pretendentes pēc kritērijiem, kas garantē uzņēmuma vai iestādes drošību. Līdzīgi strādā drošības speciālisti bankās, kas izvērtē potenciālos kredīta ņēmējus un bankas sadarbības partnerus, nosakot, vai kredīta izsniegšana vai sadarbība bankai nenestu zaudējumus (piemēram, vai klients neizrādās krāpnieks).

Daudzos uzņēmumos drošības speciālisti strādā informācijas tehnoloģiju jomā, un šādā gadījumā viņu pienākumi daļēji pārklājas ar sistēmas administratora vai sistēmas analītiķa pienākumiem. Šie

drošības speciālisti kontrolē uzņēmuma iekšējā tīklā ienākošo un izejošo datu plūsmu, projektē un ievieš sistēmas iekšējā tīkla aizsardzībai, kontrolē, vai darbinieki nepārkāpj datu lietošanas un izplatīšanas noteikumus. Drošības speciālisti arī plāno un veic fizisko personu novērošanu un noklausīšanos.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Fiziskās drošības speciālisti darbā lieto dažādu veidu ieročus, rācījas. Drošības speciālisti, kuru darbs saistīts ar informācijas ieguvu un apstrādi, lieto datoru un internetu, arī citu aparāturu datu iegūšanai, piemēram, noklausīšanās un novērošanas iekārtas. Ir drošības speciālisti, kuri pārzina un darbā izmanto dažādu drošības aprīkojumu, piemēram, kodu atslēgas, identifikācijas kartes, metāla detektorus.

DARBA APSTĀKĻI Drošības speciālista darbs var noritēt gan telpās, gan ārā. Darbs var būt noteiktās stundās (astoņas vai divpadsmit darba stundas) vai pēc iepriekš sastādīta maiņu grafika, arī atsevišķu pasākumu norises laikā, taču drošības speciālistam nereti jābūt gatavam veikt darba pienākumus arī brīvdienās, svētku dienās, kā arī jebkurā diennakts laikā. Drošības speciālista darbs var būt saistīts ar neparastām, arī bīstamām situācijām, kā arī potenciāli bīstamām personām.

DARBA IESPĒJAS Drošības speciālists var strādāt valsts un pašvaldību iestādēs un privātuzņēmumos, kā arī speciālos uzņēmumos, kas piedāvā drošības pakalpojumus (piemēram, apsardzes firmās).

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Drošības speciālistam nepieciešamā izglītība atkarīga no konkrētā darba profila un darba specifikas. Strādājot apsardzē, nepieciešams speciāls apsardzes sertifikāts, kas iegūstams īpašosursos. Drošības speciālistam, kas strādā ar informācijas tehnoloģijām, jābūt ar datortehnoloģijām saistītai izglītībai vai prasmēm. Mācību ilgums, lai iegūtu augstāko izglītību šajā jomā, ir 4 gadi. Strādājot uzņēmuma vai iestādes drošības dienesta vadībā, nepieciešama augstākā izglītība vadības zinībās. Mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga drošības speciālista profesijā ir 200–1000 latu un vairāk. Drošības speciālista atalgojums atkarīgs no veicamajiem pienākumiem un atbildības pakāpes, kā arī no darba pieredzes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Drošības dienesta speciālists 3451 05
Drošības dienesta vadītājs 3451 03

Drošības dienesta vadītāja vietnieks 3451 04
Lidostas aviodrošības dienesta darbinieks 3451 02

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev rūp tava un līdzcilvēku drošība? Vai tev ir priekšstats, kādā veidā tiek garantēta drošība lielos uzņēmumos un iestādēs?

Drošības speciālista profesijā ļoti būtiska ir laba fiziskā sagatavotība, tāpēc, lai to panāktu, regulāri sporto, iesaisties jauniešu militārajās organizācijās, piemēram, jaunsargos. Noderēs arī kāda ciņas mākslas veida pārvaldīšana.

Svarīga ir arī prasme analizēt dažādu informāciju un izdarīt secinājumus. Vēro cilvēkus, mācies atpazīt potenciāli agresīvas personas!

Iemācies glabāt sev uzticēto informāciju! Izvairies no kompromitējošām situācijām, šaubīgām kompānijām un nodarbēm – pretendents uz drošības speciālista amatu nereti atlasa pēc ļoti stingriem kritērijiem, arī attiecībā uz personīgo dzīvi.

Apmeklējot dažādas iestādes, centies ievērot, kā tajās tiek garantēta drošība. Vai vari ieraudzīt, kur ir novietotas videokameras un kurš no cilvēku pulka ir civilā gērbies apsardzes darbinieks?

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā psiholoģija, sports, informātika, svešvalodas, loģika.

UGUNSDZĒSĒJS GLĀBĒJS

KODS 3454 09

DARBA SATURS Ugunsdzēsējs glābējs dzēš ugunsgrēkus, likvidē ķīmisko avāriju sekas, veic cilvēku glābšanu ugunsgrēkos, ceļu satiksmes negadījumos, ēku nogruvumos, dabas stihijās un uz ūdens, glābj arī dzīvniekus. Viņš sadarbojas ar policiju, neatliekamo medicīnisko palīdzību un citiem dienestiem.

Ierodoties negadījuma vietā, ugunsdzēsējs glābējs pilda inspektora dežuranta (vada komandiera) un nodaļas komandieru pavēles. Apskata notikuma vietu, konstatē uguns izplatības epicentru, ja nepieciešams, pārnes un uzstāda kāpnes, atkarībā no konkrētā uguns negadījuma veida ar ugunsdzēsības stobriem dzēš uguni ar speciālu vielu vai ūdens palīdzību. Speciālas grupas sastāvā glābj notikuma vietā palikušos cilvēkus, dzīvniekus, priekšmetus, kā arī strādā ar mehāniskajiem (motorzāģi, generatori) un nemehāniskajiem instrumentiem (cirvji, laužņi).

Uz negadījuma vietu parasti dodas divas autocisternas, no kurām pirmā autocisterna apstājas pēc iespējas tuvāk negadījuma vietai, lai varētu ātrāk sākt cilvēku glābšanu, izritināt šļūtenes un padot ūdens stobrus. Otrā autocisterna nostājas pie tuvākās ūdens ņemšanas vietas (ugunsdzēsības hidrants, diķis, upe), lai ar sūkņa palīdzību paņemtu un padotu ūdeni šļūteņu līnijā, lai to nogādātu ugunsgrēka vietā.

Glābjot cietušos no avarējušām automašīnām, ugunsdzēsējs glābējs ar speciāliem instrumentiem sagriež auto karkasu un atbrīvo no tā cietušos. Ziemā un vasarā, izmantojot laivas, glābšanas dēļus un ūdenslidēju aprīkojumu, ugunsdzēsējs glābējs glābj pārgalvīgos peldētājus un zemledus makšķerniekus.

Ja nepieciešams, ugunsdzēsējs glābējs sniedz cietušajiem pirmo medicīnisko palīdzību (veic mākslīgo elpināšanu, uzliek apsējus).

Laikā, kad nav izsaukumu uz negadījuma vietām, viņi veic dažādus saimniecības darbus: tira ugunsdzēsības tehniku, remontē aprīkojumu, uzkopj dienesta telpas un piedalās nodarbībās, kur

teorētiski un praktiski nostiprina savas profesionālās zināšanas ugunsgrēku dzēšanā un glābšanas darbu veikšanā (piemēram, kāpj pa pārnēsājamām kāpnēm, trenējas šļūtenu izritināšanā, glābšanas virvju satīšanā).

No nodarbībām brīvajā laikā ugunsdzēsējs glābējs var skatīties televīzija lasīt grāmatas, spēlēt galda spēles, nodarboties ar fiziskiem vingrinājumiem sporta zālē, bet trauksmes gadījumā viņam jābūt gatavam vienas minūtes laikā apgērbties, iesēsties ugunsdzēsības automašīnā un izbraukt no garāžas uz notikuma vietu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Ugunsdzēsējs glābējs darbā izmanto autocisternas, auto kāpnes, auto pacēlājus ar grozu, ugunsdzēsības sūkņu stacijas, tehniskās palīdzības automašīnas, ķīmisko avāriju seku likvidācijas automašīnas. Ugunsdzēsējs glābējs lieto dažāda diametra šļūtenes, ūdens stobrus, glābšanas virves, kāpnes, mehāniskos un nemehāniskos instrumentus, hidrauliskos instrumentus, mērinstrumentus radiācijas un gāzu koncentrācijas noteikšanai, medicīnisko aptieciņu, kā arī ūdenslidēja un ķīmiskās aizsardzības tērpus. Ugunsgrēku dzēšanā ugunsdzēsējs glābējs izmanto ūdeni, gaisa mehāniskās putas, pulveri, ogļskābo gāzi.

DARBA APSTĀKĻI Ugunsdzēsējs glābējs strādā nelaimes gadījuma vietā, bet izsaukumu starplaikos – ugunsdzēsības un glābšanas dienesta telpās. Ugunsdzēsējs glābējs dežurē 24 stundas, pēc tam trīs dienas atpūšas. Ja pilsētā ir liels ugunsgrēks, ugunsdzēsēju glābēju komandieris var izsaukt uz darbu brīvdienā, dienā vai naktī, lai nomainītu nogurušos kolēģus. Lielos ugunsgrēkos ugunsdzēsēja glābēja organisms tiek pakļauts augstām temperatūrām. Bieži nākas strādāt piedūmotā vidē ar ļoti sliktu redzamību, kā arī dzīvībai bīstamās situācijās.

DARBA IESPĒJAS Ugunsdzēsēji glābēji var strādāt Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestā un svarīgu objektu ugunsdzēsības dienestos (piemēram, naftas produktu noliktavās, lidostā).

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama vidējā izglītība, kā arī desmit dienu speciāla sagatavošana pilsētas vai rajona ugunsdzēsības brigādē un pēc tam trīsdesmit dienu kursi Ugunsdrošības un civilās aizsardzības koledžā. Profesija apgūstama arī vidējās profesionālās izglītības iestādēs, izvēloties ugunsdzēsēja glābēja specialitāti. Mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga ugunsdzēsēja glābēja profesijā ir 200–300 latu. Atalgojuma apmērs ir atkarīgs no dienesta vietas, izdienas un dienesta pakāpes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Glabējs 5161 04

Policists 5162 01

Apsargs 5169 26

Militārās profesijas Nacionālajos Bruņotajos spēkos

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai vēlies savu dzīvi saistīt ar cilvēku glābšanu, palīdzēšanu viņiem? Vai tu spēj saglabāt mieru arī negaidītās, pat ekstremālās situācijās?

Ugunsdzēsēja glābēja profesijā var strādāt tikai cilvēki ar labu veselību, kas ir fiziski attīstīti, ar labu vestibulāro aparātu un nebaidās no augstuma. Šajā profesijā nepieciešamo drosmi, izveicību, labu reakciju un izturību vari attīstīt, regulāri nodarbojoties ar sportu. Noderēs arī dažādu tehnisku ierīču, elektromotoru, aparatūras iepazīšana.

Ugunsdzēsējam glābējam būtisks ir ass prāts un laba atmiņa, jo dažkārt negadījuma brīdī lēmums ir jāpieņem dažu sekunžu laikā. Svarīgi arī apzināties, ka no šī lēmuma var būt atkarīga paša vai kāda cita cilvēka dzīvība. Ugunsdzēsējam glābējam vēlamas labas psiholoģijas zināšanas, lai ekstremālā situācijā palīdzētu cietušajiem iziet no spēcīga stresa vai dziļas apātības.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā sports, psiholoģija, ķīmija un fizika.

GLĀBĒJS

KODS 5161 04

DARBA SATURS Glābējs nodarbojas ar cilvēku glābšanu dzīvībai bīstamās situācijās, kā arī šādu situāciju novēršanu un drošas vides radīšanu sev uzticētajā teritorijā. Glābējs piedalās dažādos sabiedriskos pasākumos, lai iespējamās nelaimes gadījumos varētu operatīvi steigties palīgā nelaimē nokļuvušajiem, piemēram, pludmales svētku, jahtu regates laikā. Glābēji, kuri strādā pašvaldību policijas glābšanas dienestā, vienlaikus var būt arī kārtibnieki un gādāt par sabiedriskās kārtības ievērošanu.

Strādājot vietās, kur upju vai ezeru tuvumā pulcējas cilvēki un ir nepieciešams rūpēties par viņu drošību, glābējs dežurē uzraugāmajā teritorijā un seko, lai tajā kāds neapdraudētu savu vai citu cilvēku dzīvību un veselību, piemēram, neietu peldēt neatļautās vietās, nebrauktu ar ūdenstransportu (piemēram, ūdensmotociklu, ūdensslēpēm) tuvu vietai, kur cilvēki peldas, nenestu ūdenī stikla priekšmetus. Glābēja darba uzdevumos ietilpst arī peldēt nepratēju vai iereibušu cilvēku atturēšana no ieiešanas ūdenī, bet, ja cilvēks slikt, glābējs dodas palīgā, glābšanai izmantojot viņa rīcībā esošos palīgīdzekļus, piemēram, laivu, speciālus pelddēļus, peldvesti vai glābšanas riņķi. Nepieciešamības gadījumā viņš sniedz pirmo medicīnisko palīdzību, piemēram, veic mākslīgo elpināšanu un sirds masāžu, apkopj brūces un rūpējas, lai negadījumā vietā ierastos profesionāli medikāli.

Gada aukstajā periodā glābēji parasti glābj cilvēkus, kuri ielūzuši ledū. Sevišķi daudz šādu izsaukumu ir rudenī un pavasarī, kad ledus ir plāns.

Glābēji brauc uz izsaukumiem, ja nelaime notikusi vietā, kur netiek nodrošināta pastāvīga drošības uzraudzība, kā arī meklē noslikušus cilvēkus.

Nereti glābēji piedalās arī izglītošanas darbā, skolās iepazīstinot skolēnus ar drošības noteikumiem uz ūdens un citur.

Ziemas sezonā, kad nav tik liela slodze praktiskajos glābšanas darbos, glābēji apmeklē dažādus

profesionālo iemaņu attīstīšanas un kvalifikācijas celšanas kursus. Tāpat speciālus kursus, lai uzlabotu darbā nepieciešamās iemaņas, kā arī iezīmo vasarā lietoto tehniku un aprīkojumu.

Ja glābēji strādā pašvaldību policijas glābšanas dienestā, viņiem ir arī kārtibnieka pienākumi un tiesības. Viņi uzrauga sabiedrisko kārtību un sastāda protokolus par tās traucēšanu un citiem pārkāpumiem uzraugamajā teritorijā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Glābēji darbā izmanto glābšanai un kārtības nodrošināšanai uz ūdens nepieciešamo inventāru – dažādas laivas, glābšanas riņķus un pludiņus, arī hidrotērpus, peldvestes un niršanas piederumus. Glābšanai ziemā ir speciāls aprīkojums, kas glābējam ļauj uzturēties aukstā ūdenī un uz ledus. Glābēji izmanto arī pirmās medicīniskās palīdzības aprīkojumu – dezinfekcijas un pārsiešanas materiālus, elpināšanas aparātu, šinas un saites, medikamentus. Lai varētu operatīvi pārvietoties, lieto automašīnu vai kvadraciklu.

DARBA APSTĀKĻI Glābēju darbs pamatā norit ārā, dežurējot pie ūdenstilpēm. Glābēju darba režīms atkarīgs no sezonas un diennakts laika – visnoslogotākais darba laiks ir vasarā. Pamatā darbs norit 12 vai 24 stundu maiņās (biežāk 24 stundu režīmā), glābšanas staciju vadošie darbinieki strādā astoņu stundu darba dienu. Glābēja darbs saistīts ar paaugstinātu stresu un situācijām, kas var būt bīstamas dzīvībai.

DARBA IESPĒJAS Glābēji var strādāt publiskajās pludmalēs jūrmalā, pie ezeriem un upēm, pašvaldību policijas glābšanas dienestos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Par glābēju var kļūt, izturot atlasu un izejot obligātus speciālos apmācības kursus. Glābēja amata pretendents jābūt vismaz 18 gadu vecam, ar vidējo izglītību un Latvijas pilsonim. Atlasē tiek noskaidrota fiziskā un psiholoģiskā piemērotība šim darbam. Pēc tam potenciālie glābēji tiek apmācīti trīs mēnešus garā pārbaudes laikā. Pēc pārbaudes laika ir prakse, kurā pretendents praktiski iepazīstas ar glābēja darbu. Arī vēlāk, jau strādājot par glābēju, regulāri notiek dažādi kvalifikācijas paaugstināšanas kursi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga glābēja profesijā ir 200–300 latu. Iespējamas arī piemaksas par darbu naktis un brīvdienās.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Ugunsdzēsējs glābējs 3454 09
Kārtibnieks 3452 16

Jaunākais kārtibnieks 3452 18
Meža ugunsgrēku patruļnieks 5161 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista atbildīgs, saspringts darbs, kuru veicot tu padarītu drošu cilvēku atpūtu un dažādas aktivitātes vai pat glābtu viņu dzīvību? Vai tev ir laba fiziskā sagatavotība un izcila reakcija?

Glābēja profesijā ļoti būtiska ir laba fiziskā sagatavotība, ko veicinās regulāri sporta treniņi – skriešana, peldēšana, komandu spēles.

Šis darbs ir saspringts – glābējs visu laiku seko līdzi, kas notiek pludmalē un ūdenī, jo ikvienā mirklī var notikt nelaime. Tāpēc būtisks ir vērīgums, koncentrēšanās spējas, prasme ātri reaģēt stresa situācijās. Mācieties pieņemt lēmumus īsā brīdī! Centieties attīstīt novērošanas spējas! Vasarā pludmalē iedomājies sevi glābēja vietā – kurus cilvēkus tu atturētu no iešanas ūdenī? Vai visi bērni, kuri rotaļājas ūdens tuvumā, tiek pieskatīti? Iemācieties laikus prognozēt bīstamas situācijas! Vajadzības gadījumā glābējs sniedz arī pirmo medicīnisko palīdzību, tāpēc jau tagad mēģini apgūt tās pamatprincipus!

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā bioloģija, psiholoģija un sports.

IZMEKLĒTĀJS

KODA PAGAIĀM NAV

DARBA SATURS Izmeklētājs saņem un izskata ziņas par noziegumiem (noziedzīgiem nodarījumiem), ierosina kriminālprocesu, izmeklē noziedzīgus nodarījumus, piedalās izmeklēšanas grupu darbā.

Ja pastāv reāla iespēja, ka noticis noziegums, izmeklētājs uzsāk kriminālprocesu. Piemēram, izmeklētājs saņem iesniegumu par dzīvokļa zādzību, aizbrauc uz dzīvokli un apskata to. Ja izmeklētājs pārliecinās, ka notikusi zādzība no dzīvokļa, viņš uzraksta lēmumu par kriminālprocesa uzsākšanu. Tad izmeklētājs sāk nozieguma izmeklēšanu – noskaidro, kas ir noticis un kas to izdarījis. Viņš cenšas noskaidrot personu (noziedznieku) un meklē pierādījumus, kas varētu būt par pamatu personas (noziedznieka) apsūdzībai. Dzīvokļa zādzības gadījumā izmeklētājs meklē ielaušanās pēdas – pirkstu nospiedumus, ar suņu palīdzību – smaržu pēdas, kā arī lieciniekus, kas redzējuši zagli.

Lai atrastu pierādījumus, izmeklētājs apskata nozieguma vietu (piemēram, zādzības vietu, slepkavības vietu, tā var būt arī liķa apskate), pieaicina speciālistus, piemēram, kriminālistu, ārstu, grāmatvedi (ekonomisko noziegumu gadījumā), būvuzņēmēju, kā arī jebkuras citas jomas speciālistu, kuri, pateicoties savai profesionālajai pieredzei un zināšanām, var norādīt uz specifiskām niansēm, kurām cilvēks bez zināšanām, piemēram, būvniecības specifiskā, nepievērstu uzmanību; tāpat pēdu meklēšanai var pieaicināt arī kinologu (kopā ar policijas suni). Izmeklētājs noprātina cietušo (noskaidro kad, kā un kas ir noticis), aptaujā lieciniekus, kas var kaut ko zināt par noziegumu, norīko ekspertizes, lai veiktu izpēti, pārbauda liecības. Ja nepieciešams, tiek veikti izmeklēšanas eksperimenti – piemēram, ja ir aizdomas, ka noziedznieks varētu būt iekļuvis mājā pa vēdlodziņu, tad, mērot un izmēģinot, pārbauda, vai tas vispār fiziski ir bijis iespējams. Ja liecinieks apgalvo, ka no pagalma stūra redzējis 6. stāvā pie loga stāvošu sievieti, tad pārliecinās, vai no šī pagalma stūra tas patiešām ir iespējams.

Izmeklētājs veic kratīšanu, lai atrastu nozieguma rīkus, kas, iespējams, tiek slēpti, pieprasa informāciju no dažādām iestādēm, piemēram, Valsts ieņēmumu dienesta, dažādiem Informācijas

centriem, tālruņu operatoriem, bankām, piemēram, lai pārliecinātos par kontu stāvokli un lietošanas biežumu.

Pēc visu pierādījumu iegūšanas apsūdzības celšanai izmeklētājs lietu nosūta prokuroram. Arī pēc lietas nodošanas viņš turpina būt atbildīgs par izmeklēšanas procesu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Izmeklētāji darbā lieto rakstāmpiederumus, datoru, fotoaparātu, printeri, skeneri, kopēšanas iekārtas, arī magnetofonus, dažādus dokumentus, saziņas līdzekļus, piemēram, tālruni, faksa aparātu, un automašīnu. Izmeklēšanas darbības var būt vajadzīgs diktofonu, mikrofonu vai video aparātūra, vai speciāls aprīkojums. Drošības nolūkā izmeklētājs lieto cimdus (piemēram, gumijas cimdus liķa apskates laikā) un speciālu apģērbu (piemēram, apskatot ugunsgrēka vietu, valkā gumijas zābakus un ķiveri).

DARBA APSTĀKĻI Izmeklētājs savu darbu veic darba kabinetā vai izmeklēšanas objektos – gan iekštelpās, gan brīvā dabā jebkuros laika apstākļos.

Izmeklētāji strādā astoņu stundu darba dienu, bet dežūru laikā strādā visu diennakti, ja nepieciešams, arī brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Izmeklētājs var strādāt valsts iestādēs: Valsts policijā, Valsts Robežsardzē, Iespējams, arī valsts policijā.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Izmeklētājam nepieciešama augstākā izglītība tieslietās. Mācību ilgums ir 3–4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga izmeklētāja profesijā ir 180–260 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no iestādes, kurā izmeklētājs strādā, no ieņemamā amata, no darba stāža un dienesta pakāpes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Jurists 2421 02

Zvērināts advokāts 2421 05

Tiesnesis 2422 02

Citas juristu profesijas 2429

Policists 5162 01

Prokurors 2423 03

Specializētā valsts civildienesta ierēdņi 248

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tu labprāt palidzi cilvēkiem? Vai esi vērigs pret detaļām? Vai tu spēj būt aukstasinīgs, vari saglabāt objektivitāti, taisnīgumu?

Centies attīstīt izmeklētājam svarīgāko māku loģiski domāt. Pārbaudi, vai tev piemīt spēja saprasties ar cilvēkiem neatkarīgi no viņa uzskatiem, pārliecības un sabiedriskā stāvokļa. Kādā mērā tev piemīt tādas īpašības kā pacietība, izturība un noteiktība?

Izmeklētājam būtiska ir spēja iedziļināties izmeklējamā lietā, pacietība, meklējot pierādījumus un noprotot cilvēkus, kā arī prasme izprast neikdienišķas situācijas un cilvēku reakciju – bailes, satraukumu, faktu slēpšanu. Svarīgas ir arī labas komunikācijas iemaņas un spēja loģiski argumentēt, tāpēc iesaisties sabiedriskos pasākumos, grupu diskusijās, kurās izkopsi runas spējas.

Izmeklētājam svarīga arī prasme labi rakstīt – šo iemaņu vislabāk attīstīsi, rakstot domrakstus un esejas.

Ja vēlies būt izmeklētājs, īpašu uzmanību pievērs politikai un tiesībām, latviešu valodai un literatūrai un svešvalodām, loģikai, psiholoģijai, matemātikai un sportam.

POLICISTS

KODS 5162 01

DARBA SATURS Policists sargā sabiedrisko kārtību, iedzīvotājus no prettiesiskiem apdraudējumiem (noziegumiem un nelikumībām). Viņš dokumentē likumpārkāpumus, piedalās noziegumu atklāšanā un sauc pie atbildības likumpārkāpējus. Policists arī uzrauga un kontrolē ceļu satiksmes drošību, apsargā dažādus objektus. Viņš sagatavo, apstrādā un noformē dienesta dokumentus, plāno un vada policijas iestāžu darbu un sadarbojas ar citu valstu policijas iestādēm un organizācijām.

Policisti ir specializētā valsts civildienesta – Valsts policijas – ierēdņi, un viņu darba pienākumi atkarīgi no viņu dienesta pakāpes. **Ierindas sastāva policisti** atklāj un novērš noziedzīgus nodarījumus un likumpārkāpumus, aiztur, pārbauda un nogādā policijas iestādē likumpārkāpējus. Viņi pārbauda likumpārkāpēju personības – policijas datubāzē noskaidro šo personu vārdus un uzvārdus un pastāvīgo dzīvesvietu, kā arī apsargā un konvojē (pavada) aizturētos un apcietinātos, izpilda tiesu lēmumus par apcietinājumu.

Policisti patrolē, uzrauga un uztur kārtību sabiedriskās vietās un masu pasākumos. Viņi regulē ceļu satiksmi, kontrolē transportlīdzekļu un gājēju kustību. Ierindas sastāva policisti arī reģistrē un dokumentē ceļu satiksmes negadījumus, pavada (eskortē) satiksmes līdzekļus, aiztur, pārbauda transporta līdzekļus un personas sakarā ar ceļu satiksmes likumpārkāpumiem.

Jaunākā komandējošā (instruktoru) sastāva policisti savas kompetences ietvaros kārto arī lietu, kas saistītas ar administratīviem pārkāpumiem (piemēram, auto novietošanu neatļautā vietā), lietvedību. Likumpārkāpumu izmeklēšanas gaitā viņi izvērtē procesuālās (ar tiesas procesu saistītās) un kriminālistiskās (ar noziegumu atklāšanu saistītās) darbības, kas nepieciešamas, lai likumpārkāpējus sauktu pie atbildības.

Jaunākā komandējošā sastāva policisti sniedz nepieciešamo palīdzību personām, iestādēm, uzņēmumiem un organizācijām, izskata un pārbauda saņemtos iesniegumus un sūdzības par prettiesiskiem nodarījumiem.

Vidējā komandējošā (jaunāko virsnieku) sastāva policisti plāno policijas personāla izmantošanu, sastāda un vajadzības gadījumā labo norikojumu grafiku, instruē jeb informē iesaistītos policistus par konkrētā gadījuma apstākļiem un veicamajiem uzdevumiem. Viņi izvērtē sev padoto policijas darbinieku darba rezultātus un rūpējas par viņu profesionālo sagatavošanu un apmācību.

Vecākā komandējošā (vecāko virsnieku) sastāva policisti piedalās Valsts policijas attīstības stratēģijas veidošanā, plāno, vada un koordinē policijas dienesta darbību, analizē iestādes darba rezultātus. Viņi vada policistus, kas nodrošina sabiedrisko kārtību, personu drošību, likumpārkāpumu novēršanu un atklāšanu, kā arī atlasa personālu, organizē darbinieku profesionālo sagatavošanu. Viņi sagatavo tiesību aktu projektus un metodiskos dokumentus, kā arī sadarbojas ar juridiskām un fiziskām personām, masu saziņas līdzekļiem, citu valstu policiju un starptautiskajām policijas organizācijām.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Ierindas sastāva un jaunākā komandējošā sastāva policisti darbā lieto steku, asaru gāzi, rokudzelžus, kā arī šaujammieročus. Ceļu policisti papildus pieminētajam aprīkojumam savā darbā lieto arī dzelteni atstarojošo vesti, zizli, alkometru, radaru, rāciju, automašīnu. Visu dienesta pakāpju policisti darbā lieto likumu kodeksu, datoru, dažādu veidu datubāzes (piemēram, iedzīvotāju reģistru, automašīnu reģistru, autovadītāju reģistru) un biroja tehniku (printeri, faksu, kopēšanas aparātu), kā arī saziņas līdzekļus, piemēram, tālruni.

DARBA APSTĀKĻI Policistu darba vide var atšķirties atkarībā no viņu dienesta pakāpes. Ierindas un jaunākā komandējošā sastāva policisti ilgstoši strādā, atrodoties ārā. Veicot darba pienākumus, viņi var atrasties saskarē ar izplūdes gāzēm, paaugstinātu elektromagnētisko lauku (lietojot radaru). Vidējā komandējošā un vecākā komandējošā sastāva policisti darbu veic biroja tipa telpās. Ierindas sastāva un jaunākā komandējošā sastāva policisti parasti strādā maiņu darbu saskaņā ar iepriekš sastādītu grafiku. Vidējā komandējošā un vecākā komandējošā sastāva policisti strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Policisti var strādāt Valsts policijā.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Ierindas sastāva policistiem un jaunākā komandējošā sastāva policistiem nepieciešama profesionālā vidējā izglītība. Mācību ilgums 1–2 gadi. Vidējā komandējošā un vecākā komandējošā sastāva policistiem nepieciešama augstākā izglītība civilajā drošībā un aizsardzībā. Mācību ilgums 2,5–3,5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga policista profesijā ir 150–500 latu. Policista algas apmērs atkarīgs no ieņemamās dienesta pakāpes un iegūtās izglītības.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Apsargs 5169 26

Izmeklētājs

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai vēlies savu profesiju saistīt ar palīdzēšanu cilvēkiem? Vai tevī saista noziegumu atklāšana un novēršana?

Policistam jābūt fiziski labi attīstītam un psiholoģiski līdzsvarotam. Šīs īpašības vari attīstīt, piedaloties, piemēram, skautu vai jaunsargu organizāciju darbībā un to rīkotajās nometnēs. Piedalies dažādās sporta aktivitātēs, apmeklē treniņus, jo tā tev būs laba iespēja izkopt savu fizisko izturību! Augstāku dienesta pakāpju policistiem būtiskas ir organizatoriskās un vadītāja spējas, tāpēc centies sevi attīstīt arī tās!

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā sports, veselības mācība, politika un tiesības, psiholoģija un ētika.

APSARGS

KODS 5169 26

DARBA SATURS Apsargs apsargā un novēro dažādus objektus (veikalus, firmas, bankas, uzņēmumus), apsargā un pārvadā materiālas vērtības (naudu, vērtspapirus, dārglietas), kā arī patrulē (veic apgaitu) apsargājamajos objektos un izbrauc uz šiem objektiem drošības pārkāpumu gadījumos.

Apsargs, kas apsargā konkrētu objektu, uzturas šajā objektā un uzrauga drošību tajā, regulāri novērojot un apsekojot apsargājamo teritoriju. Nepieciešamības gadījumā viņš aiztur pārkāpējus, kuri mēģinājuši nelikumīgi iekļūt apsargājamajā objektā vai nodarīt kādus materiālus zaudējumus (piemēram, kaut ko nozagt veikalā).

Apsargs – operatīvais darbinieks dežurē apsardzes operatīvajā automašīnā un ir gatavs izbraukt uz izsaukumiem. Kad pa rāciju tiek saņemta informācija par drošības pārkāpumu kādā viņa apsargājamā objektā, apsargs – operatīvais darbinieks izbrauc uz šo objektu to pārbaudīt. Pēc ierašanās objektā viņš noskaidro drošības pārkāpuma cēloni un pārbauda, vai apsargājamajam objektam nav nodarīts kāds kaitējums. Ja objektā atrodas persona, kura tajā ielauzusies, apsargs-operatīvais darbinieks viņu aiztur un nodod policijai. Pēc drošības pārkāpuma cēloņa noteikšanas viņš par to informē objekta īpašnieku vai atbildīgo personu un apsargā objektu, līdz tajā ierodas informētie cilvēki.

Apsargs – inkasators inkasē (saņem kādas iestādes uzdevumā), apsargā un pārvadā naudu. Viņš ievāc ietirgoto naudu no veikaliem, degvielas uzpildes stacijām, pasta un citām tirdzniecības vietām un ar inkasācijas automašīnu nogādā to bankā. Viņš var apsargāt un transportēt ne tikai naudu, bet arī vērtspapirus, dārglietas un citus materiāli vērtīgus priekšmetus, piemēram, gleznas. Apsargs – inkasators arī papildina naudas krājumus bankomātos un nepieciešamības gadījumā veic bankomātu nelielu remontu un apkopi.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Apsargs darbā lieto rāciju, asaru gāzi, steku, rokudzelžus, aukstos ieročus, šaujamo ieročus, auto, dažkārt arī bruņavestis.

DARBA APSTĀKĻI Apsarga darba vide atkarīga no viņa specializācijas. Apsargs, kas apsargā konkrētu objektu, parasti strādā šī objekta teritorijā gan iekšējās, gan ārējās. Apsargs – operatīvais darbinieks lielākoties patrulē apsardzes automašīnā vai dodas izbraukumos uz izsaukuma vietām. Apsarga – inkasatora darbs norit inkasācijas automašīnā vai inkasējamajos objektos.

Visbiežāk apsargs strādā maiņu darbā pēc iepriekš sastādīta grafika (piemēram, diennakti strādā, pēc tam divas diennaktis ir brīvas).

Apsarga darbā jārēķinās ar dažādu bīstamu situāciju iespējamību.

DARBA IESPĒJAS Apsargs var strādāt apsardzes firmās, valsts iestādēs, privātuzņēmumos, bankās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama vispārējā vidējā izglītība un apsardzes sertifikāts, ko var iegūt speciālos apmācības kursus. Apsargs nedrīkst būt jaunāks par 21 gadu.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga apsarga profesijā ir 200–400 latu. Apsargi – inkasatori saņem lielāku atalgojumu nekā apsargi objektos un apsargi – operatīvie darbinieki.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Policists 5162 01

Miesassargs

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista darbs brīžiem saspringtās un pat bīstamās situācijās? Vai esi vērīgs? Vai spēj sevi iedomāties notveram likumpārkāpējus?

Apsargam ļoti būtiska laba fiziskā attīstība un psiholoģiskais līdzsvars. Šīs īpašības vari attīstīt, piedaloties, piemēram, skautu vai jaunsargu organizāciju darbībā un to rīkotajās nometnēs. Iesaisties dažādās sporta aktivitātēs, apmeklēj treniņus, piedalies sporta sacensībās – tā tev būs laba iespēja pārbaudīt savu fizisko izturību, kā arī spēju būt emocionāli līdzsvarotam saspringtās situācijās. Mēģini paplašināt savu priekšstatu par tiesību sfēru un arī cilvēku uzvedības psiholoģiju!

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā sports, veselības mācība, psiholoģija un ētika.

VALSTS ROBEŽSARDZES INSPEKTORS

KODS 3453 02

DARBA SATURS Valsts robežsardzes inspektors apsargā valsts robežu, robežzīmes un robežbūves un novērš mēģinājumus nelikumīgi mainīt valsts robežas atrašanās vietu, nepieļauj tās šķērsošanu neatļautās vietās, kā arī atklāj un aiztur valsts robežas pārkāpējus. Viņš uzrauga un kontrolē robežu un tās šķērsotājus un sagatavo attiecīgos dokumentus.

Veicot robežkontroli, valsts robežsardzes inspektors uzrauga personu robežas šķērsošanas kārtību: pārbauda personu identitāti un viņu ceļošanas dokumentus (pases, ceļojuma mērķi apliecinātos dokumentus, uzturēšanās atļaujas, vīzas) un to derīgumu, kā arī robežas šķērsotāju bagāžu, lai noteiktu, vai konkrētā persona tiesīga šķērsot valsts robežu.

Valsts robežsardzes inspektors arī intervē personas, lai pārbaudītu viņu minēto valsts robežas šķērsošanas mērķi un iegūtu nepieciešamo informāciju medicīniski sanitāro pasākumu veikšanai, ja gadījumā izplatās bīstamas infekcijas slimības. Ja rodas aizdomas, ka persona pāri robežai vēlas pārvest neatļautas vielas, piemēram, narkotikas, valsts robežsardzes inspektors rūpīgāk pārbauda šī cilvēka identitāti, aiztur viņu likumā noteiktajā kārtībā, kā arī sazinās ar policiju. Narkotiku meklēšanā tiek iesaistīti arī dienesta suņi, ar kuriem strādā speciāli apmācīti valsts robežsardzes inspektori – kinologi.

Valsts robežsardzes inspektors kontrolē arī transportlīdzekļu kravas. Viņš pārbauda transportlīdzekļa dokumentus un tā reģistrācijas un identifikācijas numurus, kā arī kravas dokumentus.

Veicot robežuzraudzību, valsts robežsardzes inspektors organizē un vada norikojumu uzdevumu izpildi noteiktā valsts robežsardzes iecirknī, kuru ļoti labi pārzina. Viņš pastāvīgi uztur sakarus ar RSN (robežsardzes nodaļas) dežurantu. Šajā iecirknī viņš veic arī transporta līdzekļu dokumentu pārbaudi, meklējamo personu un transportlīdzekļu meklēšanu un aizturēšanu, ieroču un sprāgstvielu,

indīgo, narkotisko un radioaktīvo vielu meklēšanu un aizturēšanu, kā arī pierobežas un pierobežas joslas režīma pārkāpēju aizturēšanu.

Valsts robežsardzes inspektors veic imigrācijas kontroli: kontrolē, vai tiek ievēroti ārzemnieku uzturēšanās nosacījumi imigrācijas pārraudzības teritorijā, aiztur šo nosacījumu pārkāpējus, intervē viņus un vajadzības gadījumā apsargā, konvoļē un izraida nelegālos imigrantus no valsts.

Valsts robežsardzes inspektors, vadoties pēc dienesta normatīvo aktu prasībām, sagatavo nepieciešamo dokumentāciju. Viņš reģistrē saņemto operatīvo informāciju un sagatavo ziņojumus par ārkārtas situācijām uz robežas.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Valsts robežsardzes inspektors darbā lieto datoru un citu biroja tehniku (skeneri, faksa aparātu), tālruni, kā arī dienesta suņus, automašīnas un speciāli aprīkotas mikroautobusus.

DARBA APSTĀKĻI Valsts robežsardzes inspektors strādā gan iekštelpās, gan brīvā dabā (robežkontroles punktos un robežpārejas punktos) jebkuros laika apstākļos. Valsts robežsardzes inspektors strādā individuāli un/vai darba grupas sastāvā. Viņš strādā maiņās pēc iepriekš sastādīta darba grafika. Valsts robežsardzes inspektora darbs saistīts ar ķīmisku un fizikāli bīstamu vielu ietekmi, izplūdes gāzēm, radioaktivitāti, ieročiem un sprāgstvielām, kā arī stresa situācijām un saskarsmi ar dažādiem, arī krimināli bīstamiem cilvēkiem.

DARBA IESPĒJAS Valsts robežsardzes inspektors var strādāt Valsts robežsardzē.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama izglītība robežapsardzē (mācību ilgums – 1015 stundas), ko var sākt apgūt, ja ir atestāts par vidējo izglītību.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga valsts robežsardzes inspektora profesijā ir 160–240 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no ieņemamā amata, no darba stāža un dienesta pakāpes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Policists 5162 01

Muitas uzraugs 3441 04

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai esi savas valsts patriots, vai tev rūp tava un valsts drošība? Vai proti glabāt sev uzticēto informāciju?

Valsts robežsardzes inspektora profesijā svarīgs ir vērtīgums, labas komunikācijas iemaņas, būtiski arī, lai tev piemistu spēja saprasties ar cilvēkiem neatkarīgi no viņa uzskatiem, pārliecības un sabiedriskā stāvokļa, kā arī spēja ātri pieņemt lēmumus un reaģēt negaidītās situācijās. Nozīmīga ir prasme koncentrēties un savaldīgi rīkoties arī bīstamās situācijās, kā arī māka analizēt dažādu informāciju un izdarīt secinājumus.

Priekšstatu par robežsarga darba specifiku var gūt, iesaistoties, piemēram, jaunsargu vai skautu organizācijās.

Šajā profesijā būtisko fizisko izturību veicinās sporta nodarbības un aktīvs dzīvesveids.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā politika un tiesības, latviešu valoda, svešvalodas, psiholoģija un sports.

MILITĀRĀS PROFESIJAS LATVIJAS BRUŅOTAJOS SPĒKOS

DARBA SATURS Nacionālie Bruņotie spēki (NBS) ir militāro formējumu kopums, kuru veido organizēti, apmācīti un apbruņoti militāro profesiju pārstāvji (karavīri) un kura mērķis ir aizsargāt Latvijas valsts suverenitāti, teritoriālo nedalāmību un tās iedzīvotājus no agresijas.

NBS sastāv no Sauszemes spēkiem, Jūras spēkiem, Gaisa spēkiem, Zemessardzes, Nodrošinājuma pavēlniecības, Mācību vadības pavēlniecības, Sakaru un informācijas sistēmas, Militārās policijas, Saeimas un Valsts prezidenta drošības dienesta un vienībām, kuras izveidotas ar aizsardzības ministra pavēli īpašu uzdevumu veikšanai.

Atkarībā no spēka vienības, kurā karavīri dien, viņi veic dažādus uzdevumus un pilda dažādus amata pienākumus. Viņi pilda karavīra zvērestu, izpilda komandieru (priekšnieku) pavēles un rīkojumus, stingri ievēro militārās cieņas, goda un pieklājības noteikumus.

Pamatojoties uz dienestā pavadīto laiku, izglītību un sasniegumiem, karavīriem piešķir dienesta pakāpes.

Kareivji (kareivji, matroži, dižkareivji, dižmatroži) atbild par savu amata pienākumu un doto uzdevumu (piemēram, patrulēšana, izlūkošanu, novērošana, militāro maketu gatavošana, dalība ugunsdzēsības darbos) precīzu izpildi, uztur kārtībā uzticēto apbruņojumu un aprīkojumu.

Instruktori (kaprāļi, seržanti, virsseržanti, bocmaņi) apmāca un audzina savā pakļautībā esošos kareivjus un atkarībā no pakāpes un amata izpilda atbildīgākus uzdevumus nekā kareivji (piemēram, plāno savā pakļautībā esošās vienības darba sadalījumu, motivē un uztur darba un cieņas sparū).

Virsnieki (jaunākie virsnieki (leitnanti, kapteiņi), vecākie virsnieki (majori, pulkveži), augstākie virsnieki (ģenerālmajori, viceadmirāļi)) atkarībā no pakāpes un amata plāno, kontrolē un vada uzdevumu izpildi un atbild par padotajiem, sākot no apakšvienībām līdz Bruņotajiem spēkiem kopumā. Piemēram, jaunākais virsnieks var vadīt sakaru, snaiperu, eskadriļas nodaļas centra darbu, veikt

inženiertehniskos darbus, vecākie virsnieki var būt militārie padomnieki, augstākais komandieris var būt militārais pārstāvis NATO un pārstāvēt valsts intereses militārajā sfērā.

Karavīri Nacionālajos Bruņotajos spēkos dien dažādās specialitātēs atkarībā no dienesta pakāpes. Kareivji, piemēram, var dienēt kā atminētāji, šoferi, mehāniķi, pavāri, radisti, sanitāri, snaiperi. Instruktori var dienēt kā sapieri spridzinātāji, kuģa radisti, drošības inspektori, ieroču meistari, vada apgādes speciālisti, lidaparātu tehniķi, kuģa bocmaņi, radiocentra datoru speciālisti, lietveži, štāba revidenti grāmatveži, kartogrāfijas speciālisti. Virsnieki var dienēt kā kuģa stūrmaņi, lidotāji, štāba orķestra diriģenti, galvenie ārsti, kapelāni, dažādu NBS struktūrvienību (sagādes, sporta, izglītības, plānošanas) priekšnieki un spēka vienību pavēlniecību komandieri.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Karavīri darbā izmanto dažādu militāro aprīkojumu – šaujammieročus, bruņutehniku, artilērijas ieročus, helikopterus, patruļkuģus, mīnu tralerus, sauszemes transportu, komunikācijas ierīces (rācījas), navigācijas ierīces (kompasu, GPS – globālo pozicionēšanas sistēmu), radarus. Dienesta pienākumus veicot biroja tipa telpās, viņi lieto biroja tehniku – datoru, printeri, kopēšanas iekārtu. Dienot konkrētās specialitātēs, viņi lieto specializētus instrumentus, aprīkojumu un apģērbu.

DARBA APSTĀKĻI Karavīri strādā gan štābos, mācību poligonos, šautuvēs, uz lauka, uz ūdens, gaisā (helikopteros), gan biroja tipa telpās, darbnīcās, medpunktos. Karavīra dienests saistās ar pienākumu veikšanu jebkuros laika apstākļos, dažreiz trokšņainā vidē, dzīvībai bīstamos un fiziski nogurdinošos apstākļos, bieži vien ilgstoši atrodoties prom no mājām.

DARBA IESPĒJAS Karavīri dien Nacionālo Bruņoto spēku struktūrās dažādās specialitātēs atkarībā no dienesta pakāpes.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Kareivjiem nepieciešama vismaz pamatizglītība (ar nosacījumu, ka sešu gadu laikā jāiegūst vidējā izglītība) un jāiziet kareivja pamatapmācības kurss (11 nedēļas). Instruktoram nepieciešama vidējā vai 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība un jāiziet kareivja pamatapmācības kurss. Virsniekam nepieciešama vidējā vai 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība, pēc kuras seko virsnieka kandidāta kurss (vecumā līdz 27 gadiem) un studijas Nacionālajā Aizsardzības akadēmijā (5 gadi) vai ārvalstīs. Par virsnieku var kļūt arī tad, ja iegūta augstākā izglītība (vismaz bakalaura grāds civilajā augstskolā), iziets virsnieka kandidāta kurss (6 mēneši) un virsnieka pamatkurss (1 gads). Lai veidotu virsnieka speciālista karjeru, nepieciešama izglītība attiecīgajā nozarē, piemēram, jurista, ārsta, teologa vai diriģenta izglītība, kā arī jāiziet virsnieka kandidāta kursi (6 mēneši) un virsnieka speciālista pamatkurss (2,5 mēneši).

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Kareivju alga ir 120–170 latu, instruktoru – 145–300 latu, virsnieku – 240–530 latu. Atalgojums atkarīgs no dienesta pakāpes, ieņemamā amata un izdienas ilguma. Karavīri visās dienesta pakāpēs saņem arī uzturnaudas un īres kompensācijas piemaksu, kā arī piemaksu par dienesta specifiku.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Policists 5162 01

Valsts robežsardzes inspektors 3453 02

Policijas inspektors

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista armija un militārā karjera? Vai esi disciplinēts, ar stingru raksturu? Vai tevi interesē profesija, kas vairāk ir dzīvesveids nekā tikai darbs?

Ja gribi savu nākotni saistīt ar militāro dienestu, vislabāk tam sagatavoties var, darbojoties Jaunsardzē. Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika, tehniskā grafika, sports, ģeogrāfija, informātika, psiholoģija un svešvalodas.

VESELĪBAS APRŪPE UN REHABILITĀCIJA

ārsts	504	masieris	532
ģimenes ārsts	506	medicīnas laborants	534
pediatrs	508	uztura speciālists	536
logopēds	510	medicīnas māsa	538
vecmāte	512	sabiedrības veselības speciālists	540
farmaceits	514	akupunktūras ārsts	542
neatliekamās palīdzības ārsts	516	fiziskas rehabilitācijas ārsts	544
homeopāts	518	fizioterapeits	546
psihiatrs	520	ergoterapeits	548
optometrists	522		
zobārsts	524		
zobu higiēnists	526		
zobu tehniķis	528		
bioniķis un protēzists	530		

ĀRSTS

KODS 2221

DARBA SATURS Ārsts ārstē cilvēkus ar dažādiem veselības traucējumiem, kā arī iesaka preventīvos jeb aizsargājošos pasākumus, lai novērstu saslimšanas iespēju vai slimības tālāku attīstību. Ārsts gan veic praktisko ārstēšanas darbu, gan konsultē pacientus vai viņu piederīgos. Ārsts parasti ir specializējies kādā konkrētā medicīnas nozarē, piemēram, oftalmoloģijā (acu ārstēšana un redzes koriģēšana), psihiatrijā (ar psihi saistīta medicīnas nozare), reimatoloģijā (locītavu, kaulu un saistaudu ārstēšana), imunoloģijā (ar imunitāti jeb organisma aizsargsistēmu saistīta medicīnas nozare), hematoloģijā (asins, asinsrites saslimšana un ārstēšana), ginekoloģijā (sieviešu reproduktīvās sistēmas veselība), nefroloģijā (ar nieru veselību saistīta medicīnas nozare).

Ārsts ambulatorā pieņemšanā iztaujā un izmeklē pacientu, izvērtē sūdzības, nosaka diagnozi. Viņš izvēlas terapiju jeb ārstēšanu: medikamentu lietošanu, procedūras vai arī analīzes un citu papildu izmeklēšanu, piemēram, ultrasonogrāfijas izmeklēšanu. Ārsts arī izvērtē, vai pacientam nepieciešama vēl kādas specializācijas ārsta konsultācija. Tāpat viņš nosaka, vai ārstēšanos var veikt mājās vai arī pacients jānosūta uz stacionāru (slimnīcu). Ārsts izlemj, vai pacientam jāierodas uz atkārtotu konsultāciju. Pacienta pieņemšanas laikā ārsts ieraksta pacienta ambulatorajā kartīnā, slimības vēsturi un ieteikto ārstēšanas kursu un izraksta pacientam receptes medikamentu iegādei vai nosūtījumu uz papildu izmeklēšanu.

Ārsts stacionārā, uzsācis dežūru, apzina pacientu veselības stāvokli – vai ir bijušas sāpes, paaugstināta temperatūra, vai ir bijusi asiņošana (ķirurģiskajiem pacientiem), kā arī uzzina, vai slimnīcā iestājušies jauni pacienti.

Ārsts katru dienu izvērtē slimības dinamiku un izlemj – turpināt noteikto ārstēšanas kursu vai nozīmēt papildu analīzes, izmeklēšanu (piemēram, rentģenu, ultrasonogrāfiju, datordiagnostiku), sadarbojas un konsultējas ar kolēģiem, citu specialitāšu ārstiem vai kādu augstākas kvalifikācijas speciālistu pēc iespējas labāku ārstēšanas rezultātu sasniegšanai, kompleksai terapijai.

Pēc apskates ārsts aizpilda pacienta slimības vēstures veidlapas. Viņš dokumentē ārstniecības procesu. Ja pacientu izlaiž no stacionāra, ārsts raksta pacienta slimības vēstures izrakstu, kā arī citus dokumentus, piemēram, darba nespējas lapu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Ārsts darbā lieto diagnostikas instrumentus un iekārtas atkarībā no savas specialitātes. Piemēram, terapeits izmanto fonendoskopu pacienta plaušu un sirds izklausīšanai; otolaringologs pacienta apskatei lieto, piemēram, pieres reflektoru vai pieres lampu ar akumulatoru, ausu un deguna spoguļus, špāteles, audiometru dzirdes izmeklēšanai; acu ārsts (oftalmologs) lieto keratometru vai oftalmoskopu. Ķirurģiskas iejaukšanās gadījumā ārsts valkā speciālu operāciju apģērbu un apavus, sterilus vienreizējas lietošanas cimdus, sejas masku un priekšautu. Pacienta ārstēšanas dokumentēšanai ārsts lieto gan kancelejas piederumus (pildspalvu, veidlapas), gan biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, kopētāju.

DARBA APSTĀKĻI Ārsts strādā sertificētā ārstniecības iestādē, medicīnas pakalpojumu sniegšanas prasībām atbilstošās telpās. Ārsts ambulatorā ārstniecības iestādē strādā dažāda garuma darba dienu (līdz 40 stundām nedēļā), atkarībā no pieņemšanas laika. Ārsts stacionārā strādā astoņu stundu darba dienu un papildus, pēc iepriekš saskaņota grafika, dežurē naktīs un brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Ārsts var strādāt jebkuras formas un piederības uzņēmējdarbībā veselības aprūpes sistēmā vai arī kā pašnodarbināta persona. Ārsts var būt ārstniecības persona, zinātniski pētniecisku projektu veicējs, ārstniecības iestādes vai struktūrvienības vadītājs, pedagogs medicīnas izglītības iestādē.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā medicīniskā izglītība ārsta specialitātē. Mācību ilgums – 6 gadi. Lai patstāvīgi nodarbotos ar ārstniecību, pēc augstākās izglītības iestādes beigšanas ārsts 5 vai 6 gadus (atkarībā no specializācijas) mācās specialitātes, piemēram, ķirurģijas, rezidentūrā (rangs starp pamatstudijām un patstāvīgu darbu). Nokārtojot rezidentūras beigu eksāmenu, ārsts iegūst sertifikātu specialitātē un tiek reģistrēts ārstniecības personu reģistrā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga ārsta profesijā ir 250–1000 latu. Atalgojums atkarīgs no darba vietas uzņēmējdarbības veida (privātuzņēmumā tā var būt lielāka), padarītā darba apjoma, ieņemamā amata. Slimnīcā ārsts saņem piemaksas, piemēram, par dežūrām naktīs, vai arī – ķirurgs saņem darba līgumā noteiktu samaksu par maksas operācijām.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Ģimenes ārsts 2221 11	Pediātrs 2221 65
Homeopāts 2221 39	Zobārsts 2222 02
Uztura speciālists 2149 59	

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai esi līdzjūtīgs? Vai tevi interesē medicīna un vēlies palīdzēt cilvēkiem, kuri cieš no dažādām slimībām? Vai tu glabā uzticēto noslēpumu? Vai tu respektē dažādību cilvēkos? Vai tu spēj strādāt patstāvīgi – plānot savu darbu, pieņemt lēmumus? Vai tev sagādā gandarījumu pētīt, analizēt sarežģītus uzdevumus un atrast tiem risinājumu?

Ārsta profesijā tev noderēs pacietība, izturība un spēja izskaidrot sarežģītas lietas vienkāršiem vārdiem, kā arī emocionāla stabilitāte, prasme saprasties ar dažādiem cilvēkiem un māka iejusties cita cilvēka situācijā, vienlaikus saglabājot distanci. Būtiska arī spēja operatīvi rīkoties un saglabāt mieru kritiskās un sarežģītās situācijās.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā ķīmija, bioloģija, veselības mācība, svešvalodas, ētika, psiholoģija un sports.

ĢIMENES ĀRSTS

KODS 2221 11

DARBA SATURS Ģimenes ārsts ārstē dažāda veida saslimšanas un risina ar veselību saistītus jautājumus, kā arī veic slimību profilakses darbu. Ģimenes ārsts apkalpo vairākus vai pat visus ģimenes locekļus un pārzina ģimenes veselības vēsturi.

Ģimenes ārsts uz pieņemšanu atnākušo pacientu iztaujā un izmeklē, izvērtē sūdzības un, ja iespējams, pats nosaka diagnozi. Ja nepieciešami papildu izmeklējumi vai ārstu speciālistu konsultācijas, ģimenes ārsts raksta nosūtījumus, lai precizētu vai noskaidrotu diagnozi. Ģimenes ārsts izvērtē, kāda terapija pacientam nepieciešama (nozīmē medikamentus, procedūras, fizioterapiju, izraksta receptes, nosaka ārstēšanas režīmu). Viņš izlemj, vai pacientam nepieciešamas atkārtotas vizītes pie ārsta, ārstēšana var noritēt mājās vai pacients jānosūta uz stacionāru (slimnīcu).

Ģimenes ārsts pieņemšanas laikā pacientus informē par profilaktiskiem veselības aizsardzības pasākumiem un iesaka, kā tos labāk realizēt. Viņš rosina pacientus vakcinēties pret dažādām infekcijas slimībām, lai izvairītos no saslimšanas ar tām, tāpat seko, lai pacients ievēro kārtējās vakcinācijas režīmu. Pacientiem ar hroniskām slimībām ģimenes ārsts pievērš īpašu vērību, jo tiem jāveic periodiskas veselības pārbaudes, lai novērotu slimības gaitu.

Ja pacients saslimst pēkšņi un nespēj ierasties pie ģimenes ārsta, viņš dodas mājās vizītē pie slimnieka, uzklausa sūdzības, izmeklējot pacientu, izvērtējot situāciju (ārstēt mājās apstākļos vai nosūtīt uz stacionāru).

Pēc katra pacienta apskates ģimenes ārsts aizpilda slimības vēsturi (ambulatoro karti). Tajā viņš apraksta slimības gaitu, dinamiku, veiktos un vēl nepieciešamos izmeklējumus, savāc un apraksta kartē pārējo speciālistu slēdzienus, uzrāda visus nozīmētos medikamentus.

Ģimenes ārsts izraksta, pagarina un noslēdz darba nespējas lapu, tās pamatojumu aprakstot slimības vēsturē.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Ģimenes ārsts darbā lieto, piemēram, fonendoskopu pacienta plaušu un sirds darbības izklausīšanai, asinsspiediena mērīšanas aparātu, dažādus termometrus ķermeņa temperatūras mērīšanai dažādās ķermeņa daļās (piemēram, mutē, padusēs, deniņu rajonā), vienreizējās špāteles pacienta rīkles dobuma apskatei. Mediciniskās dokumentācijas rakstīšanai un sistematizēšanai ģimenes ārsts izmanto biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, kopētāju, kancelejas piederumus.

DARBA APSTĀKĻI Ģimenes ārsts strādā sertificētās medicīnas iestādēs medicīnas pakalpojumu sniegšanas prasībām atbilstošās telpās. Ģimenes ārsts strādā astoņu stundu darba dienu, plānojot rīta un vakara pieņemšanas laiku pacientiem, mājas vizītes.

DARBA IESPĒJAS Ģimenes ārsts var strādāt plaša profila ambulatorās iestādēs (piemēram, poliklinikas, klīnikas, ārstu privātprakses).

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība ārsta specialitātē. Mācību ilgums – 6 gadi. Lai patstāvīgi nodarbotos ar ārstniecību, pēc augstākās izglītības iestādes beigšanas ārsts turpina 3 gadu studijas rezidentūrā (laiks no pamatstudijām līdz iespējai uzsākt patstāvīgu ārsta praksi). Nokārtojot rezidentūras beigu eksāmenu, ārsts iegūst sertifikātu specialitātē un tiek reģistrēts ārstniecības personu reģistrā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga ģimenes ārsta profesijā ir 300–700 latu. Algas apmērs atkarīgs no ģimenes ārsta darba vietas un profesionalitātes.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Ārsts 2221

Pediātrs 2221 65

Uztura speciālists 2149 59

Ergoterapeits 3226 09

Fizioterapeits 3226 02

Fiziskās rehabilitācijas ārsts 2221 10

Homeopāts 2221 39

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē medicīna? Vai tev patīk darbs ar cilvēkiem? Vai tu spēj iejusties citu cilvēku ciešanās un vēlies viņiem palīdzēt? Vai proti uzklauzīt un glabāt uzticētos noslēpumus?

Ģimenes ārstam būtiskas ir labas komunikācijas prasmes un empātija (spēja iejusties otra cilvēka situācijā). Kritiskā situācijā palīdzot saviem draugiem, radniekiem, mēģini nezaudēt galvu, bet gan atrast labāko risinājumu konkrētajos apstākļos. Tāpat centies saprasties ar dažādiem cilvēkiem, jo arī ģimenes ārsta klienti ir cilvēki ar atšķirīgām problēmām, dzīves redzējumu, izglītības līmeni, no dažādiem sociālajiem slāņiem. Ģimenes ārstam svarīga psiholoģiska līdzsvarotība, jo bieži nākas sastapties ar cilvēku ciešanām, sāpēm un slimībām. Tāpat viņam nepieciešams izlēmīgums, precizitāte, atbildības izjūta.

Esi iniciators labdarības pasākumiem skolā vai ārpus tās! Iespējas gadījumā praktizējies, veicot palīgdarbus kādā medicīnas iestādē, – tā varēsi izjust ārsta darba ikdienu.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā ķīmija, bioloģija, fizika, veselības mācība, socioloģija, psiholoģija un ētika.

PEDIATRS

KODS 2221 65

DARBA SATURS Pediatri nosaka diagnozi un ārstē zidaiņus, bērnus un pusaudžus, kam ir veselības problēmas. Pediatri seko bērnu normālai augšanai un attīstībai, sniedz konsultācijas bērniem un viņu vecākiem par bērnu pareizu uzturu un kopšanu.

Pediatri ambulatorā pieņemšanā (poliklīnikā) uzklausa sūdzības par bērna veselības stāvokli, runājot ar pašu bērnu vai viņa vecākiem. Pēc bērna medicīniskās vēstures izskatīšanas viņš izmeklē bērnu: nosver viņu, izklausa sirdsdarbību un elpošanu, pārbauda, kā darbojas bērna locekļi un vai refleksi atbilst normai, iztausta vēdera dobumu, skatās kaklu un ausis. Viņš pieraksta visus novērojumus, datus, slimības un ārstēšanas procedūras bērna slimības vēsturē.

Ja nepieciešams, pediatrs nosūta bērnu uz analizēm vai turpmākām medicīniskām pārbaudēm. Pediatri apkopo diagnosticētos simptomus, izraksta zāles un ārstē pats vai arī nosūta bērnu pie atbilstoša speciālista. Viņš arī dodas mājas vizītēs pie slimiem bērniem. Pediatri var specializēties ausu, kakla, deguna ārstēšanā, gastroenteroloģijā (gremošanas sistēmas izmeklēšanā un ārstēšanā), kardioloģijā (sirds slimību izmeklēšanā un ārstēšanā), tāpat viņš var strādāt kā alergologs (izmeklēt un ārstēt alerģiskos simptomus), hepatologs (izmeklēt un ārstēt aknas), nefrologs (izmeklēt un ārstēt nieres), infektologs (diagnosticēt un ārstēt infekcijas slimības), neonatologs (jaundzimušo ārsts), intensīvās terapijas jeb reanimācijas speciālists.

Pediatri bērnu stacionāru (slimnīcu) nodaļās darba dienu sāk, no nodaļas dežurējošās medicīnas māsas uzzinot, kā pacientiem pagājusi nakts – vai ir bijušas sāpes vai paaugstināta temperatūra, vai nodaļā iestājušies jauni pacienti. Izvērtējot pacientu stāvokli, pediatrs izlemj, kādā secībā viņus apskatīt. Ārsts iet rīta vizītē pa palātām vai arī apskata un izmeklē mazos pacientus apskates telpā.

Pediatri katru dienu izvērtē slimības dinamiku (vai notiek veselības uzlabošanās, vai tā pasliktinās), izlemj, vai turpināt noteikto ārstēšanas kursu vai nozīmēt papildu analīzes, izmeklēšanas (piemēram, rentģenu, ultrasonogrāfiju vai kompjūterdiagnostiku), sadarbojas un konsultējas ar kolēģiem un citu specialitāšu ārstiem pēc iespējas labāku ārstēšanas rezultātu sasniegšanai.

Pēc pacientu apskates pediatrs dokumentē ārstniecības procesu, slimības vēsturē pieraksta slimības gaitu. Ja pacientu izraksta no stacionāra, ārsts raksta pacienta slimības vēstures izrakstu, kā arī citus dokumentus, piemēram, izziņas, norīkojumus rehabilitācijai.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Pediatrs lieto dažādus instrumentus, lai izmeklētu bērnu, piemēram, fonendoskopu, optoskopu, stetoskopu, oftalmoskopu, āmuriņu refleksu noteikšanai, kā arī svarus un auguma mērišanai paredzētas iekārtas, rotaļlietas, lai piesaistītu mazuļa uzmanību, medicīniskos preparātus. Nepieciešami arī rakstāmpiederumi izmeklēšanas rezultātu fiksēšanai.

DARBA APSTĀKĻI Pediatrs strādā savā darba kabinetā, kur pieņem pacientus un veic pierakstus. Iespējams arī, ka viņš veic pierakstus vienā telpā, bet pacientu izmeklēšana notiek atsevišķā telpā. Pediatrs dodas arī izsaukumos uz pacientu mājām. Veicot pedagoģisko darbu, strādā medicīnas izglītības iestāžu mācību telpās. Pediatrs strādā astoņas darba stundas dienā, parasti pusi dienas strādājot pieņemšanas kabinetā, otru pusi dodoties mājas vizītēs. Ir arī dežūru darbs, darbs maiņās un naktīs. Reanimācijas nodaļā viena dežūra ilgst 24 stundas. Mācību iestādēs pediatri vada noteiktu mācību lekciju skaitu.

DARBA IESPĒJAS Pediatrs strādā bērnu slimnīcās, rajonu slimnīcu bērnu nodaļās, poliklīnikās, neonatoloģijas (jaundzimušo) centros. Viņš var atvērt arī savu privātpraksi.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā medicīniskā izglītība ārsta specialitātē. Mācību ilgums – 6 gadi. Lai patstāvīgi nodarbotos ar ārstniecību, pēc augstākās izglītības iestādes beigšanas ārsts turpina 4 gadu studijas rezidentūrā, iegūstot pediatra sertifikātu, vēl pēc 3 gadiem – konkrētu specializāciju (piemēram, kardioloģijā, alergoloģijā). Nokārtojot rezidentūras beigu eksāmenu, ārsts iegūst sertifikātu specialitātē un tiek reģistrēts ārstniecības personu reģistrā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga pediatra profesijā ir 270–1000 latu. Algas apmērs atkarīgs no darba vietas un ieņemamā amata. Sertificēts ārsts pediatrs saņem ap 270 latu, nodaļu vadītāju un virsārstu algas ir 500–1000 latu. Par dežūrām pediatrs saņem papildu samaksu.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Ārsts 2221 01

Fizioterapeits 3226 02

Bērnu ķirurgs 2221 48

Bērnu neirologs 2221 56

Alergologs 2221 25

Nefrologs 2221 53

Ģimenes ārsts 2221 11

Psihiatrs 2221 66

Ķirurgs 2221 46

Neirologs 2221 55

Hepatologs 2221 38

Gastroenterologs 2221 34

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev ir vēlme palīdzēt slimiem cilvēkiem? Vai tu spēj uzņemties atbildību par saviem lēmumiem? Pediatra darbs prasa rūpīgu un pacietīgu attieksmi pret slimiem bērniem un patiesu vēlmi tiem palīdzēt.

Pediatra darbā nepieciešama spēja labi saprasties ar bērniem. Vai tu esi gatavs pavadīt visu dienu darbā ar maziem bērniem? To vari pārbaudīt, pieskatot radnieku un draugu bērnus; centies iegūt pēc iespējas vairāk saskarsmes pieredzes ar bērniem.

Ārstam jābūt iejūtīgam pret citiem – šo īpašību vari attīstīt, piemēram, aprūpējot dzīvniekus. Ja vēlies kļūt par ārstu pediatru, ļoti vēlams apmeklēt bērnu klīnisko slimnīcu. Ja rodas iespēja, pastrādā par medicīnas māsu palīgu, sanitāru, lai pārliecinātos par savas vēlmes noturīgumu.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā bioloģija (sevišķi anatomija), ķīmija, psiholoģija, matemātika un svešvalodas.

LOGOPĒDS

KODA PAGAIĀM NAV

DARBA SATURS Logopēds palīdz cilvēkiem novērst vai uzlabot ar runu un valodu saistītas problēmas. Viņš var strādāt ar bērniem, pusaudžiem un pieaugušajiem, kam ir problēmas ar savu domu izteikšanu vārdos, kā arī runas traucējumi, kas radušies daļēja vai pilnīga dzirdes zaudējuma, galvas traumu, insulta, šķeltu aukslēju, balss patoloģiju, emocionālu traucējumu un citu cēloņu rezultātā, kā arī ar cilvēkiem, kuriem ir grūtības mācībās, kavēta uztvere, nepareiza izloksne un citas problēmas.

Uzsākot darbu, logopēds noskaidro pacienta runas un valodas traucējumu rašanās cēloņus, simptomus (pazīmes), smaguma pakāpi un stāžu (to, cik ilgi traucējums pacientam ir), novērtē pacienta sazināšanās spēju, nepieciešamības gadījumā izveidojot alternatīvas sazināšanās metodes, nosaka logopēdisko slēdzienu, ieskicē koriģējoši attīstošā darba plānu (vingrinājumu veidi, biežums).

Logopēds rāda pie spoguļa, kā skaņa pareizi ir artikulējama (izrunājama), māca saklausīt un atšķirt konkrēto skaņu no citām valodas skaņām. Tiek vingrināta fonemātiskā (valodas) dzirde, uztvere. To logopēds veic, kad, piemēram, bērns, izrunājot vārdus, vienu skaņu aizstāj ar citu. Minēto traucējumu būtiski novērst, jo tas atspoguļojas arī rakstu valodā. Logopēds pēc vajadzības koriģē (labo) gan spēju lasīt, rakstīt un stāstīt, gan runas tempu, ritmu (stostišanās), balss nepilnības.

Lai gūtu pozitīvus rezultātus, logopēdijā izmanto elpošanas, gaisa plūsmas, fonemātiskās dzirdes, artikulācijas orgānu (mēles, lūpu), balss (tembra, augstuma), pirkstu un delnu vingrināšanu. Logopēds ne tikai parāda un māca vingrinājumus, bet dod norādījumus arī pacienta tuviniekiem, bērna skolotājiem, vecākiem to veikšanā.

Logopēds strādā ciešā sadarbībā ar citiem speciālistiem (medikāliem, psihologiem, sociālajiem pedagogiem). Īpaša sadarbība notiek ar bērna vecākiem, jo tikai ar ģimenes atbalstu var tikt nostiprināts un apgūts pareizais runas, lasīšanas, rakstišanas dinamiskais stereotips (automatizēts runas process).

Logopēds aizpilda logopēdisko dokumentāciju, precīzi atspoguļojot tajā personas runas un valodas stāvokli.

Logopēds regulāri apmeklē seminārus, kursus, konferences, lai spētu sekot jaunumiem pētījumos, apgūtu jaunas metodikas.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Logopēds darbā lieto spoguļi, logopēdiskās zondes, lāpstīņas un daudzveidīgus uzskates līdzekļus, piemēram, materiālus pacienta runas diagnosticēšanai, skaņu automatizēšanas un diferencēšanas vingrinājumu tekstus, attēlus. Darbā ar bērniem izmanto rotaļlietas, spēles pārrunām un stāstīšanai par noteiktiem tematiem, vārdu modeļus un skaņu sloksnītes.

DARBA APSTĀKĻI Logopēds strādā logopēdijas darbam piemērotās telpās, logopēdiskā kabinetā vai centrā. Parasti logopēds strādā 20 stundas nedēļā, tas ir, vidēji 4 darba stundas dienā, pārējā laikā gatavojot darba materiālus, izstrādājot darba plānus, piedaloties, piemēram, semināros,ursos.

DARBA IESPĒJAS Logopēds var strādāt vispārējās un speciālajās izglītības iestādēs, skolu sagatavošanas klasēs, veselības un rehabilitācijas centros, poliklinikās un klinikās, stacionāros, kā arī būt pašnodarbinātais.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība logopēdijā vai pedagoģiskā izglītība ar logopēda kvalifikāciju. Mācību ilgums ir 4–6 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga skolotāja logopēda profesijā ir 200–500 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no profesionalitātes, darba pieredzes, kā arī darba vietas.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Runas terapeits 3229 06

Speciālās psihiskās attīstības noviržu izglītības iestādes skolotājs 3330 03

Speciālās valodas attīstības izglītības iestādes skolotājs 3330 11

Mājskolotājs

Bilingvālās apmācības skolotājs

Sagatavošanas grupu skolai pedagogs

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev šķiet būtiski, ka cilvēku valoda ir skaidra, skanīga? Vai vēlies palīdzēt cilvēkiem? Vai esi pacietīgs? Vai tev ir laba valodas izjūta, skaidra izruna?

Lai darbotos ar cilvēkiem, kuriem ir runas un valodas attīstības traucējumi, vēlamas tādas personības īpašības kā pacietība, iejūtība, kā arī labestīga attieksme pret visu īpašo un atšķirīgo. Nozīmīgas ir labas komunikācijas prasmes, ko veicinās komandas darbs skolas projektos, grupu darbs stundās, dalība ārpusskolas pasākumos. Būtisks ir radošums, it īpaši darbā ar bērniem, prasme piesaistīt uzmanību, ieinteresēt, panākt viņu vēlēšanos darboties, runāt. Šīs iemaņas var attīstīt, darbojoties ar bērniem, izdomājot dažādas rotaļas un spēles, vērojot, kādu darbību rezultātā viņš vislabprātāk atraisās.

Logopēdam būtiski ir iemācīties ne tikai dzirdēt, bet arī saklausīt, ne tikai redzēt, bet arī saskatīt. Logopēda profesijā valodas pilnveidošanā lieti noderēs prasme zīmēt, dziedāt, kā arī spēlēt kādu mūzikas instrumentu.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā latviešu valoda, bioloģija un psiholoģija.

VECMĀTE

KODS 3232 01

DARBA SATURS Vecmāte apmāca un sagatavo grūtnieces dzemdībām, novēro grūtniecības gaitu, vada un pieņem dzemdības. Viņa aprūpē nedēļnieces (jaunās māmiņas pēc dzemdībām) un jaundzimušos.

Polikliniskā ginekoloģiskās apskates kabinetā vecmāte strādā ārsta ginekologa vadībā, izpilda viņa dotos procedūru norīkojumus, kārtro dokumentāciju.

Regulārajā apskatē (grūtniecei jāapmeklē speciālists reizi mēnesī) vecmāte izmeklē grūtnieci – palīdz viņai nosvērties, izmēra ķermeņa temperatūru, arteriālo asinsspiedienu, izmēra dzemdes augstumu, nosaka augļa gulzi, kā arī izklausa un novērtē augļa sirdstoņus. Vecmāte pārrunā ar grūtnieci viņas fizisko un emocionālo pašsajūtu, dzīvesveidu, ieradumus, nodarbes, iesaka apģērbu, diētu vai speciālu vingrošanu. Vecmāte sagatavo grūtnieci diagnostiskajām procedūrām, piemēram, ultrasonogrāfijai, dokumentē un analizē grūtnieces izmeklēšanas datus (aprēķina iespējamo dzemdību laiku). Vecmāte, izvaicājot grūtnieci (piemēram, par saslimšanām ģimenē) un analizējot grūtniecības gaitu, prognozē iespējamās grūtniecības riskus, konstatē grūtniecības sarežģījumus, saskaņo ar ārstu komplikētas grūtniecības vadišanu un sastāda aprūpes plānu.

Dzemdību namā (vai slimnīcas dzemdību nodaļā, vai arī privātā klinikā) vecmāte nepārtraukti atrodas pie topošās māmiņas, lai vadītu dzemdības un nodrošinātu to labvēlīgu gaitu. Vecmāte rūpējas par dzemdētāju, novēro viņas psiholoģiskās un fiziskās veselības stāvokli, ja nepieciešams, injicē zāles, paņem asins paraugu laboratoriskiem izmeklējumiem. Viņa novēro augļa kustības, klausās sirdstoņus.

Vecmāte ir pirmā, kas saņem jaundzimušo – atbrīvo elpceļus, apskata bērnu, atdala nabassaiti, nomazgā, nosver un izmēra viņu. Vecmāte pieliek jaundzimušo mātei pie krūts un palīdz uzsākt zīdīšanu, tādējādi gan nodrošinot mātes un bērna psiholoģisko labsajūtu, gan veicinot placentas atdalīšanos dzemdētājai. Ja nepieciešams, vecmāte sašuj iegriezumus un plisumus. Ja dzemdību norise ir sarežģīta, vecmāte aicina ārstu ginekologu, dzemdību speciālistu, un palīdz viņam pieņemt bērnu. Vecmāte dokumentē visas dzemdību laikā veiktās aktivitātes.

Vecmāte gan izpilda, gan dokumentē un analizē visas pēcdzemdību periodā veicamās darbības, piemēram, viņa izmeklē krūts dziedzerus, novērtē brūču dziļšanu, balstoties uz iegūtajiem datiem, prognozē iespējamos pēcdzemdību riskus, novērtē jaundzimušā veselības stāvokli.

Dzemdību namā (vai slimnīcas dzemdību nodaļā, vai arī privātā klinikā) vecmāte strādā arī ginekoloģiskā nodaļā, kur ārstējas patientes, piemēram, ar ginekoloģiskām saslimšanām vai sarežģījumiem grūtniecībā. Vecmāte sagatavo pacienti ginekoloģiskās operācijas veikšanai, sagatavo instrumentus operācijai, pēc operācijas tos sterilizē un rūpējas par to uzglabāšanu. Pēc operācijas vecmāte apkopj brūci, skalo to, maina pārsējus. Vecmāte strādā savas kompetences robežās un izlemj, kad jāpieaicina ārsts.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Vecmāte darbā lieto stetoskopu vai kardiokogrāfu (tas augļa sirdstoņus gan atskaņo, gan fiksē uz lentes), aparāturu arteriālā asinsspiediena noteikšanai, termometru, svarus, apskates spoguļus, piederumus injekcijām, piederumus analīžu materiālu paņemšanai, piederumus asins vai urīna paraugu izmeklēšanai ar ātrām diagnosticēšanas metodēm, ķirurģiskos šūšanas piederumus, instrumentus patoloģiskām dzemdībām. Dzemdību laikā vecmāte lieto sterilu virsvalku, sejas masku, cepuri un cimdus, apliek ūdensnecaurlaidīgu priekšautu.

DARBA APSTĀKĻI Vecmāte strādā ar medicīnisko aprīkojumu iekārtotās telpās. Poliklinikā vecmāte strādā biroja tipa telpās un medicīniskās apskates kabinetā. Slimnīcās un dzemdību klinikās vecmāte strādā dažādās telpās (piemēram, speciāli dzemdētājām ierīkotā istabā, dzemdību zālē un pēcdzemdību palātā). Vecmāte strādā četrdesmit stundu darba nedēļu pēc iepriekš saskaņota grafika. Poliklinikā tas ir atkarīgs no pieņemšanas laika, savukārt slimnīcās un dzemdību namos parasti ir diennakts dežūras – jāstrādā arī naktīs, nedēļas nogalēs, svētku laikā. Noslēdzot individuālu dzemdību aprūpes līgumu, vecmāte strādā konkrētajām dzemdībām nepieciešamo laiku (dažkārt nodaļā jāpavada vairākas diennaktis, jo pēc individuālajām dzemdībām sākas dežūra). Vecmātei nākas celt un pārvietot smagumus (piemēram, palīdzot dzemdētājai).

DARBA IESPĒJAS Vecmāte var strādāt poliklinikā, slimnīcā, dzemdību namā un privātajā klinikā. Viņa var strādāt arī kā pašnodarbināta persona.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība ārstniecībā. Mācību ilgums – 3 gadi pēc vidējās izglītības iegūšanas. Sertificētas vecmātes kvalifikāciju var iegūt, tikai nokārtojot sertifikācijas eksāmenu.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga vecmātes profesijā ir 180–350 latu. Atalgojums atkarīgs no uzņēmuma veida un darba pieredzes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Medicīnas māsa 3231 15
Bērnu māsa 3231 02

Ginekologs, dzemdību speciālists 2221 11
Neatliekamās palīdzības māsa 3231 17

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tu esi pacietīgs, iecietīgs, saprotošs, labvēlīgs un emocionāli līdzsvarots (piemēram, grūtā brīdī nezaudē savaldību un necel paniku, bet meklē risinājumu un ātri rīkojies)?

Vecmātes darbā ļoti svarīga ir izlēmība – spēja patstāvīgi un ātri izvērtēt bieži vien saspringtu situāciju un pieņemt lēmumu, jo vecmāte, piemēram, vadot dzemdības, novērtē grūtnieces, bērna stāvokli, dzemdību gaitu un izlemj, kad pieaicināt ārstu.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā ķīmija, bioloģija, veselības mācība, ētika, psiholoģija un informātika.

FARMACEITS

KODS 2224 01

DARBA SATURS Farmaceits pagatavo un izsniedz ārstu parakstītās zāles, kā arī sniedz pircējiem informāciju par šīm zālēm un to lietošanu. Farmaceits konsultē ārstus un citus medicīnas darbiniekus par dažādu medikamentu izvēli, nepieciešamajām devām, mijiedarbību ar citiem medikamentiem un blakusparādībām (blaknēm).

Zāļu izgatavošanas farmaceits izgatavo zāles. Precīzi dozējot, sajauc noteiktas sastāvdaļas, aktīvajai vielai pievieno palīgvielas, kas ļauj ārstēšanas līdzeklim saglabāt savas ārstnieciskās īpašības. Izgatavo pulverus, kapletes, dražejas, ziedes un šķīdumus.

Farmaceiti aptiekās sniedz ieteikumus pircējiem, atbild uz jautājumiem par parakstītajām zālēm, piemēram, par iespējamām kontrindikācijām un blakusparādībām. Daži farmaceiti piedāvā specializētus pakalpojumus, piemēram, nosaka cukura līmeni asinīs cukura diabēta slimniekiem, izmēra asinsspiedienu un, ja nepieciešams, sniedz padomus paaugstināta vai pazemināta asinsspiediena gadījumā, konsultē bronhiālās astmas un smēķēšanas atmešanas jautājumos.

Slimnīcās un klīnikās farmaceiti strādā slēgta tipa aptiekās, kas nodarbojas ar zāļu pagatavošanu un iepirkšanu slimnīcas vajadzībām. Šie farmaceiti arī sniedz ieteikumus medicīnas personālam par zāļu izvēli un to iedarbību.

Zāļu ražošanas uzņēmumos un lieltirgotavās strādā farmaceiti, kas ir šo **uzņēmumu medicīniskie pārstāvji**. Viņu uzdevums ir informēt ārstus un aptiekas farmaceitus par konkrētā uzņēmuma vai izplatītāja produkciju. Viņi informē par ārstniecības līdzekļa medicīniskajām īpašībām, seko, lai aptiekās netrūktu kāds no viņa pārstāvētā zāļu ražošanas uzņēmuma piedāvātajiem ārstniecības līdzekļiem, seko, lai zāles aptiekā būtu veiksmīgi izkārtotas un labi pieejamas pircējam.

Farmaceits-produktu menedžeris, organizē medicīnisko pārstāvju darbu, pēta tirgus pieprasījumu, pēta konkurentu piedāvājumu un plāno izplatīšanas stratēģiju. Seko ražotāju produkcijas realizācijas termiņiem, papildina zāļu klāstu lieltirgotavās. Gan medicīniskais pārstāvis, gan produktu menedžeris

riko seminārus un konferences ārstniecības iestāžu pārstāvjiem, lai iepazīstinātu ar produkcijas īpašībām, farmācijas sasniegumiem slimību ārstēšanā, neuzsverot zāļu nosaukumus, bet runājot par zāļu aktīvo vielu iedarbību un ārstnieciskajām īpašībām.

Zāļu reģistrācijas farmaceits saskaņā ar Latvijas Republikas likumdošanā noteikto kārtību reģistrē farmācijas uzņēmumu produkciju.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Aptiekas farmaceits darbā lieto datoru (piemēram, zāļu reģistrēšanai, uzskaitēi), kases aparātu, kredītkaršu terminālu (kredītkaršu nolasītāju). Zāļu izgatavošanas farmaceits lieto svarus, reaktorus, maisītājus, homogenizatorus, tablešu fasēšanas preses, mērbiretes, piestas, filtrēšanas iekārtas, mērglāzes un kolbas. Medicīniskie pārstāvji un produktu menedžeri lieto datoru, automašīnu, biroja tehniku. Zāļu reģistrācijas farmaceiti bez iepriekšminētā lieto arī dažādus normatīvos dokumentus, likumus, nolikumus, aktus.

DARBA APSTĀKĻI Farmaceiti strādā laboratorijas, aptiekas un biroja tipa telpās. Strādājot ar sterilām vai organismam bīstamām vielām, farmaceiti valkā cimds un sejas maskas. Farmaceiti strādā astoņas darba stundas dienā. Daudzas pilsētu un slimnicu aptiekas darbojas pagarinātu darba dienu vai visu diennakti, tāpēc farmaceitiem pēc iepriekš saskaņota grafika ir jāstrādā vakaros, nakti, nedēļas nogalēs un svētku dienās. Farmaceitiem, kas ir arī produktu menedžeri un medicīniskie pārstāvji, lai tie varētu sniegt ieteikumus par medikamentu terapiju, jāapmeklē ārstniecības iestādes.

DARBA IESPĒJAS Farmaceiti var strādāt aptiekās, zāļu ražošanas firmās, zāļu lieltirgotavās, ārzemju farmācijas firmu pārstāvniecībās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Farmaceitiem nepieciešama augstākā izglītība farmācijā. Mācību ilgums ir 3–5 gadi. Farmaceita asistentam nepieciešama medicīnas koledžas izglītība. Mācību ilgums ir 1 gads. Ja farmaceita asistents sevi labi pierāda darbā, kā arī, piemēram, turpina studijas tālmācībā, viņš var veikt arī visus augšminētos darbus.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga farmaceita profesijā ir 200–1500 latu. Algas apmērs atkarīgs no tā, vai farmaceits ir algots darbinieks aptiekā, vai vienlaikus ir gan aptiekas īpašnieks, gan pārdevējs. Lielā ražošanas uzņēmumā vai zāļu izplatīšanas kompānijā alga būs lielāka, nekā strādājot aptiekā.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Ķīmiķis 2113 03

Ķīmisko procesu tehnologs 3111 10

Ārsts 2221

Homeopāts 2221 39

Farmācijas tehnologs 2146 19

Bioķīmiķis 2212 02

Ķīmijas inženieris 2146 01

Ķīmijas tehniķis 3116 02

Medicīnas māsa 3231 15

Medicīnas laborants 3211 34

Pārtikas ķīmiķis 2113 08

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Farmaceitam būtiska ir vēlme palīdzēt citiem cilvēkiem. Zāļu izgatavošanas farmaceitu, slimnicu un klīniku farmaceitu darbs prasa lielu pacietību un precizitāti. Veicini spēju ilgstoši koncentrēties, veikt darbus ar lielu rūpību un uzmanību.

Aptieku farmaceitam, medicīniskajam pārstāvim, zāļu reģistrācijas farmaceitam, farmaceitam-produktu menedžerim būtiskas ir labas komunikācijas spējas, māka skaidri izklāstīt savu viedokli, argumentēt; tāpat jāspēj labi orientēties lielā informācijas apjomā. Komunikācijas spējas vari trenēt, piedaloties diskusiju klubos un grupās, organizējot pasākumus un tīkloties ar cilvēkiem.

Īpašu uzmanību pievērš ķīmijai, bioloģijai un veselības mācībai. Ja vēlies būt arī vadītājs, tad nozīmīgi mācību priekšmeti ir biznesa ekonomiskie pamati, matemātika un psiholoģija.

NEATLIEKAMĀS PALĪDZĪBAS ĀRSTS

KODS 2221 20

DARBA SATURS Neatliekamās palīdzības ārsts sniedz operatīvu (nekavējošos) medicīnisku palīdzību cilvēkiem, kuri ir smagi slimi vai dažādu iemeslu dēļ nonākuši veselībai un dzīvībai kritiskā stāvoklī. Viņš palīdz pēkšņas saslimšanas gadījumos (piemēram, saindēšanās, infekcioza saslimšana); nelaimes gadījumos (piemēram, satiksmes negadījumos cietušajiem); gadījumos, kad aktivizējas hroniskas un pat neārstējamas slimības, kā arī dodas uz izsaukumiem pie dzemdētājām, lai tās nogādātu slimnīcā. Viņš pārzina plašu medicīnas virzienu loku. Neatliekamās palīdzības dienesti veido arī uz noteiktu slimību grupu orientētas medicīnu brigādes, piemēram, kardioloģijas jeb sirds un asinsvadu speciālistu brigādi.

Neatliekamās palīdzības ārsts ziņo par izsaukumu saņem no dispečera dispečerpunktā. Izvērtējot informāciju (slimības vai traumas raksturs, pacienta sūdzības, pašreizējais stāvoklis, vecums, atrašanās vieta), neatliekamās palīdzības brigāde sagatavo, pārliūko nepieciešamo medicīnas aparāturu, medikamentu klāstu mašīnā un dodas pie pacienta.

Neatliekamās palīdzības ārsts pēc slimnīca apsekošanas mājās izlemj, vai viņš pēc pirmās palīdzības saņemšanas atstājams dzīvesvietā ģimenes ārsta kontrolē vai nekavējoties jānogādā stacionārā.

Saņemot izsaukumu uz negadījuma vietu, piemēram, autoavārija uz ceļa, darba drošības negadījums celtniecības objektā, neatliekamās palīdzības ārsts novērtē cietušā stāvokli un atkarībā no tā veic, piemēram, reanimācijas pasākumus (mākslīgā elpināšana, sirdsdarbību veicinošu medikamentu ievadīšana, manipulācijas — praktiska sirds masāža, muskuļu tonusa regulācija), injicē pretsāpju un nomierinošus medikamentus, nofiksē ar šīnām atklātus vai slēgtus lūzumus, dezinficē un pārsien atklātas brūces. Mugurkaula vai kakla skrīemeļu traumas gadījumā neatliekamās palīdzības ārsts pacientu sagatavo transportēšanai. Nododot pacientu stacionārā, viņš aizpilda pavadošo dokumentāciju, kurā uzrāda sniegto neatliekamo palīdzību, lai stacionārā ārsti uzņemšanas nodaļā var turpināt vai koriģēt iesākto terapiju.

Neatliekamās palīdzības ārsts savā darbā nereti spiests saskarties ar pacientu nāvi, piemēram, kad pēc smagām traumām cilvēks mirst negadījuma vietā vai pa ceļam uz stacionāru.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Neatliekamās palīdzības ārsts darbā lieto visdažādāko medicīnisko aprīkojumu, piemēram, dažādus termometrus, asinsspiediena mērīšanas aparātu, fonendoskopu, portatīvo elektrošoka aparātu, mākslīgās elpināšanas portatīvo ventilācijas maisu, pārnēsājamajā ārsta koferi esošās dažāda lieluma vienreizējās lietošanas šļirces, adatas medikamentu ievadīšanai, lancetes pirksta caurduršanai ātru asins testu veikšanai, sterilus pārsienamos materiālus, dezinfekcijas līdzekļus, standarta medikamentu klāstu. Neatliekamās palīdzības ārsts strādā ar plaša spektra medicīnas tehniku, ar ko aprīkotas jaunākās paaudzes neatliekamās palīdzības mašīnas. Neatliekamās palīdzības ārsts izmanto biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, kopēšanas iekārtu, kancelejas piederumus dokumentācijas kārtīšanai.

DARBA APSTĀKĻI Neatliekamās medicīnas palīdzības ārsts strādā diennakšu maiņu darbu pēc iepriekš noteikta darba grafika, strādājot arī brīvdienās un svētku dienās. Gaidot izsaukumu, neatliekamās palīdzības ārsts uzturas neatliekamās palīdzības stacijā, kur kārtu dokumentāciju un neatliekamās palīdzības mašīnas aprīkojumu.

DARBA IESPĒJAS Neatliekamās palīdzības ārsts savā specialitātē var strādāt ambulatorās un stacionārās medicīnas iestādēs, rehabilitācijas un sociālās aprūpes centros.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība medicīnā. Mācību ilgums – 6 gadi. Lai specializētos, mācības jāturpina rezidentūrā (laiks no pamatstudijām līdz iespējai uzsākt patstāvīgu ārsta praksi), minimālais rezidentūras ilgums – trīs gadi. Nokārtojot pēc rezidentūras eksāmenu, ārsts iegūst sertifikātu specialitātē un reģistrējas ārstu reģistrā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga neatliekamās palīdzības ārsta profesijā ir 250–400 latu.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Ķimenes ārsts 2221 11

Kardiologs 2221 43

Anesteziologs reanimatologs 2221 87

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē medicīna? Vai tev patīk darbs ar cilvēkiem? Vai tu spēj iejusties citu cilvēku ciešanās un vēlies viņiem palīdzēt? Vai tu vari strādāt patstāvīgi, pieņemt lēmumus, pamatot un aizstāvēt tos, uzņemties par tiem atbildību? Vai tev sagādā gandarījumu analizēt sarežģītas situācijas, atrast tām risinājumu?

Neatliekamās palīdzības ārstam ir svarīgs izlēmīgums, jo apstākļos, kad laika ir maz vai nav nemaz, jāspēj neapjukt, kritiski izvērtēt radušos situāciju un pieņemt precīzus, dažkārt arī smagus lēmumus. Šo prasmju attīstību var veicināt, piemēram, cenšoties arī ikdienā uzticētos darbus paveikt laikā, bez kavēšanās, neatliekot tos uz pēdējo brīdi. Esi iniciators labdarības pasākumiem skolā vai ārpus tās! Iespējas gadījumā praktizējies, veicot palīgdarbus kādā medicīnas iestādē – tā varēsi izjust ārsta darba ikdienu.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā ķīmija, fizika, bioloģija, psiholoģija, veselības mācība, ētika un svešvalodas.

HOMEOPĀTS

KODS 2221 39

DARBA SATURS Homeopāts ārstē cilvēkus gan no akūtām, gan hroniskām slimībām, rūpējas par pacientu organisma aizsargspēju paaugstināšanu un tā attīrīšanu no ķīmiskiem piesārņojumiem, ārstēšanā un profilaksē izmantojot dabīgas vielas un cenšoties pacienta veselības stāvokli skatīt vienotā veselumā, jo vienas orgānu sistēmas traucējumi ietekmē citas sistēmas darbību.

Šajā medicīnas nozarē ārstēšanas metodes lielā mērā ir atkarīgas no pacienta individualitātes. Līdz ar to homeopāts, izmeklējot pacientu, interesējas par dažādiem pacienta ieradumiem, piemēram, par to, kas cilvēkam garšo, kā viņš reagē dažādās situācijās, par viņa darbaspējām dažādos diennakts laikos, miega režīmu. Lai noteiktu konkrētajam pacientam atbilstošas zāles, homeopāts apkopo par cilvēku iespējami daudz informācijas, jo arī katram homeopātiskam preparātam ir visdažādākās ārstnieciskās īpašības. Tāpat homeopāts izzina arī dažādas pacienta ģimenē pārmantotās slimības un to gaitu.

Apskates laikā homeopāts veic pacienta fizisku izmeklēšanu, mēra pulsu, izklausīna, apskata ķermeņa slimo vietu vai palpē (izmeklē iekšējos orgānus ar taustes palīdzību). Balstoties uz iegūto informāciju, viņš nosaka diagnozi un lemj par piemērotākajām ārstēšanas metodēm. Homeopāts seko atveseļošanās gaitai un, ja ārstēšana nesniedz gaidītos rezultātus, maina ārstēšanas taktiku. Pacienta pieņemšanas laikā homeopāts ieraksta pacienta ambulatorajā kartītē slimības vēsturi un ieteikto ārstēšanas kursu, nepieciešamības gadījumā arī izraksta pacientam receptes zāļu iegādei vai nosūtījumu uz papildu izmeklēšanu. Zāles, ko homeopāts izraksta pacientam, tiek gatavotas, daudzkārt atšķaidot kādu dabīgas izcelsmes vielu, kas iegūta no minerāļiem, augiem, indēm, kuras izdala dzīvnieki. Homeopāts arī izvērtē, vai pacientam ir nepieciešama vēl kādas specializācijas ārsta konsultācija, un izlemj, vai pacientam ir jāierodas uz vēl kādu konsultāciju.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Homeopāts darbā lieto dažādus diagnostikas instrumentus un iekārtas, piemēram, fonendoskopu, kas paredzēts pacienta plaušu un sirds izklausīšanai, špāteles, svarus, aparāturu asinsspiediena mērišanai. Pacienta ārstēšanas dokumentēšanai homeopāts lieto kancelejas piederumus (pildspalvu, veidlapas), gan dažādu veidu biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, kopēšanas iekārtu.

DARBA APSTĀKĻI Homeopāts strādā īpaši medicīnisko pakalpojumu sniegšanai aprīkotās telpās. Viņš parasti strādā astoņu stundu darba dienu, taču darba laiks var tikt pielāgots pacientu vajadzībām. Šādā gadījumā homeopāts var strādāt virsstundas vai brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Homeopāts var strādāt slimnīcās, poliklīnikās, medicīnas centros, aptiekās, skaistumkopšanas centros un citās veselības aprūpes iestādēs un uzņēmumos, bet pārsvarā viņš strādā kā pašnodarbinātais.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība medicīnā, ārsta specialitātē. Mācību ilgums – 6 gadi. Lai patstāvīgi nodarbotos ar homeopātisko ārstniecību, pēc augstākās izglītības iestādes beigšanas jābeidz specializētie homeopātu kursi. Tie ilgst 1 mēnesi, un pēc to beigšanas tiek izsniegta apliecība. Tad topošais homeopāts 1 gadu praktizē ārstēšanu ar homeopātiskajiem līdzekļiem vai nu savā privātpraksē, vai kādā medicīnas iestādē. Pēc praktizēšanas gada beigām jānokārto sertifikācijas eksāmens, pēc kura tiek iegūts homeopāta sertifikāts.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga homeopāta profesijā ir 250–1000 latu. Atalgojums atkarīgs no darba vietas, padarītā darba apjoma un ieņēmajā amata.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Akupunktūras ārsts 2221 04

Ārsts 2221 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē medicīna? Vai piekriti domai, ka cilvēka organisms ir vienots mehānisms, kur katras orgānu sistēmas darbība ietekmē citu – līdz ar to jāārstē ne tikai slimības pazīmes, bet jāmeklē iemesli, cēloņi, kāpēc vispār cilvēks saslimis. Vai tici, ka daudzas slimības iespējams ārstēt ar dabā atrodamu augu un dzīvnieku valsts preparātiem? Vai esi pieredzējis, ka ar zāļu tējām var atvieglot slimības gaitu, piemēram, saaukstēšanas gadījumā dzerot karstu upeņu vai aveņu dzērienu, kritas temperatūra un mazinās slimības simptomi? Vai vēlies palīdzēt cilvēkiem, kuri cieš no dažādām slimībām?

Homeopāta specialitātē ļoti svarīgi ir prast ieklausīties savos pacientos, gūt savstarpēju uzticēšanos, kā arī prast izskaidrot ārstēšanas metodes būtību un tās ietekmi uz cilvēka organismu. Homeopātam jāprot ne tikai ārstēt, izmantojot savas profesionālās iemaņas, bet jāmeklē arī pacientam izskaidrot, ka daudzu slimību pamatā ir psiholoģiski iemesli.

Lai gūtu izpratni par homeopātiskās ārstniecības būtību, jau tagad nozīmīgi iepazīt dažādus augus un to ārstnieciskās īpašības, pielietojumu, ievākšanas laiku un veidus. Nepieciešamo informāciju par dažādiem ārstniecības augiem var gūt gan speciālajā literatūrā, gan internetā, gan komunicējot ar šajā jomā ziņojošiem cilvēkiem.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā bioloģija (sevišķi anatomija), ķīmija, veselības mācība, psiholoģija, ētika un svešvalodas.

PSIHIATRS

KODS 2221 66

DARBA SATURS Psihiatrs ārstē cilvēkus, kas cieš no psihiskām slimībām, kā arī iesaka preventīvos jeb aizsargājošos pasākumus, lai novērstu saslimšanas iespēju vai slimības tālāku attīstību.

Psihiatrs iepazīstas ar pacienta medicīnisko un psihiatrisko vēsturi, izvērtē tā vispārējo fizisko un psiholoģisko stāvokli, veic dažādas diagnostiskās metodes, piemēram, pārrunas, testu izpilde, medicīniskās pārbaudes. Ārstniecības procedūrā psihiatrs nereti iesaista arī pacienta ģimenes locekļus. Lai labāk izprastu iespējamās slimības rašanās cēloņus, pacienta tuvinieki tiek iztaujāti par slimības attīstību, ar viņiem tiek pārrunāta arī tālākā ārstēšanas gaita un viņu iespējas pacienta stāvokļa uzlabošanā.

Diagnostikas rezultātā psihiatrs izvēlas ārstēšanas metodi, nosaka, vai slimniekam nepieciešama uzturēšanās slimnīcā vai viņš var ārstēties, atrodoties mājās. Psihiatrs izraksta pacientam medikamentus, iesaka psihologa konsultācijas vai psihoterapiju, rehabilitācijas programmas vai kādu citu ārstēšanas veidu. Psihiatrs uztur arī pacienta slimības vēsturi – pieraksta, kā mainījies pacienta veselības stāvoklis, atzīmē izmeklējumu un ārstniecības procesa rezultātus.

Daļa psihiatru iesaistās arī pētnieciskajā darbā – pēta garīgās slimības, to cēloņus, sekas un ārstēšanas metodes, veic zinātniskās publikācijas. Viņi var arī apmācīt medicīnas studentus psihiatrijā – gan lasot lekcijas, gan vadot to praksi stacionārā (slimnīcā).

Psihiatri var specializēties bērnu un pusaudžu psihiatrijā, veco ļaužu psihiatrijā, tiesu psihiatrijā (pētīt saistību starp kriminālu uzvedību un garīgām slimībām), psihoterapijā. Ja psihiatrs nodarbojas ar privātpraksi, viņa pienākumos ietilpst arī lietvedības darbi.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Psihiatri lieto dažādu medicīnisko aprīkojumu un instrumentus, kā arī kancelejas piederumus un biroja tehniku pacientu ārstēšanas dokumentēšanai.

DARBA APSTĀKĻI Psihiatri strādā slimnīcās, poliklīnikās vai veselības centros, kur pieņem pacientus savos kabinetos vai arī brauc pie tiem mājas vizītē.

Psihiatru ikdienas darbā ir liela atbildība un psiholoģiskā slodze, tāpēc, lai pasargātu sevi no tā saucamā “izdegšanas” sindroma – emocionāla noguruma, nespēka, psihiatram regulāri jāpiedalās speciālās sanāksmēs – supervīzijās, kurās pieredzējušu speciālistu vadībā tiek risinātas dažādas problemātiskās darba situācijas.

Psihiatri var strādāt astoņu stundu darba dienu pēc iepriekš saskaņota grafika, doties vizītē pēc izsaukuma. Dažkārt jāstrādā arī vakaros un nedēļas nogalēs.

DARBA IESPĒJAS Psihiatri strādā psihiatriskajās slimnīcās, krīžu centros, poliklīnikās, veselības aprūpes centros, ekspertīžu struktūrās vai arī nodarbojas ar privātpraksi.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā medicīniskā izglītība ārsta specialitātē. Mācību ilgums – 6 gadi. Lai patstāvīgi nodarbotos ar ārstniecību, pēc augstākās izglītības iestādes beigšanas ārsts 5 vai 6 gadus (atkarībā no specializācijas) mācās specialitātes, piemēram, psihiatrijas rezidentūrā (rangs starp pamatstudijām un patstāvīgu darbu). Nokārtojot rezidentūras beigu eksāmenu, ārsts iegūst sertifikātu specialitātē un tiek reģistrēts ārstniecības personu reģistrā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga psihiatra profesijā ir ap 400–800 latu. Atalgojums atkarīgs no psihiatra pieredzes, darba vietas, padarītā darba apjoma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Ārsts 2221 01

Psihologs 2445 01

Psihoterapeits 2221 75

Bērnu psihiatrs 2221 67

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi aizrauj cilvēka domāšanas procesi un psihi darbība? Vai tev sagādā prieku tas, ka spēj kādam palīdzēt? Vai tev piemīt spēja uz klausīt citus? Vai tu spēj būt pacietīgs un iejūtīgs?

Psihiatra profesijā būtiska ir spēja nodibināt kontaktu ar visdažādākajiem cilvēkiem, uztvert viņus tādus, kādi viņi ir. Ja vēlies kļūt par psihiatru, centies izprast cilvēkus neatkarīgi no tā, kādi ir viņu uzskati vai personība. Labs treniņš būs saskarsmes mēģinājumi ar citu paaudžu pārstāvjiem – parunājies ar vecvecāku draugiem, pārbaudi savas spējas veidot sarunu ar viņiem, noskaidro, kas viņiem nozīmīgs un kā tas atšķiras no tavas paaudzes cilvēku uztveres. Centies saglabāt mieru un savaldību jebkādos apstākļos, mācies saskatīt pozitīvo ikdienā un arī krīzes situācijās.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā psiholoģija, bioloģija, ķīmija un svešvalodas.

OPTOMETRISTS

KODS 3224 02

DARBA SATURS Optometrists ir redzes aprūpes speciālists. Viņš pārbauda un novērtē cilvēka redzi, uzklausa pacienta sūdzības. Ar speciālas aparatūras un instrumentu palīdzību pārbauda cilvēka redzes asumu, krāsu uztveri, spēju fokusēt skatienu un koordinēt acu kustības. Lai apskates rezultāti būtu pēc iespējas pilnīgāki, optometrists izmanto medikamentus acs zilītes paplašināšanai, dažādus gaismas efektus, lai novērtētu redzes reakciju, instrumentus spiediena noteikšanai aci, pārbauda katras acs redzes asumu, lūdzot nosaukt rādītos simbolus. Visus iegūtos mērījumu rezultātus salīdzina ar redzes pārbaudes normām un pieraksta pacienta veselības kartē vai ievada datora datu bāzē. Ja nepieciešams, viņš nosūta pacientu pie ģimenes ārsta vai oftalmologa (acu ārsta). Optometrists iesaka, kā mainīt cilvēka paradumus, lai uzlabotu vai ļautu saglabāt esošo redzes stāvokli, piemēram, kā pareizi lasīt, strādāt pie datora.

Balstoties uz iegūto informāciju par pacienta acu veselības stāvokli, optometrists izstrādā pacienta redzes korekcijas plānu un izskaidro šā plāna precīzas pildīšanas nozīmi. Optometristi izraksta brilles, kontaktlēcas vai citus redzes uzlabotājus, kā arī līdzekļus to kopšanai un, ja nepieciešams, acu kopšanas līdzekļus. Optometristi informē pacientus par dažādu redzes uzlabošanas līdzekļu – brīļļu, kontaktlēcu – atšķirībām, īpatnībām un īpašībām. Iesaka katra pacienta ieradumiem un dzīvesveidam piemērotākās. Tad atbilstošās brilles, kontaktlēcas vai speciālos vājredzības korekcijas līdzekļus izgatavo vai pasūta ražotājam.

Sadarbojoties ar skolām, organizācijām un medijiem, optometristi informē sabiedrību par ļautājumiem, kas saistīti ar redzes veselību un profilaksi.

Ja optometrists strādā kā pašnodarbinātais, tad viņam jānodarbojas arī ar uzņēmuma reklamēšanu klientu piesaistei, uzņēmuma vadīšanu un darbinieku algošanu, kā arī medikamentu un materiālu iegādi.

Neliela daļa optometristu strādā pētījumu jomā – tad darbs saistīts ar datu apstrādi, mērījumu un pētījumu rezultātu analizēšanu, salīdzināšanu un apkopošanu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Optometriisti darbā lieto redzes diagnostikas veikšanai nepieciešamo aparatūru, instrumentus un medikamentus, datoru. Ja optometriists ir pašnodarbināta persona, tad lieto arī dažādu dokumentāciju un biroja tehniku, piemēram, kopēšanas iekārtas un printeri.

DARBA APSTĀKĻI Optometriists strādā iekštelpās. Viņi strādā astoņu stundu darba dienu, bet, lai pielāgotos pacientu vajadzībām, reizumis jāstrādā arī vakaros un brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Optometriisti strādā specializētos optometrijas kabinetos, kas var būt izvietoti brillu veikalos, ārstniecības iestādēs, vai arī viņi ir pašnodarbinātas personas.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība optometrijas specialitātē. Mācību ilgums – 4 gadi. Optometrijā iespējams specializēties arī pēc augstākās izglītības iegūšanas dabaszinātņu vai medicīnas jomā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga optometrista profesijā ir 300–600 latu. Algas lielums atkarīgs no tā, vai optometriists strādā valsts iestādē, privātuzņēmumā vai kā pašnodarbinātais. Atverot savu privātpraksi, atbildība un risks ir ievērojami lielāks, bet arī ienākumu līmenis augstāks.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Fiziķis 2111 07

Optiķis 3224 01

Oftalmologs 2221 58

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev rūp citu cilvēku veselība, vai esi gatavs ieguldīt savus spēkus un zināšanas, lai uzlabotu citu cilvēku dzīves kvalitāti un palīdzētu tiem labāk redzēt?

Veicini sevī precizitāti darbu izpildē, kā arī spēju koncentrēties. Pameklē internetā vai speciālajā literatūrā dažādus fizikas eksperimentu piemērus, kurus vari izmēģināt mājas apstākļos. Tādējādi izpratīsi fizikas likumus, kas ļauj cilvēkam redzēt, kā arī tev radīsies priekšstats par dažādu optikas ierīču darbību un iespējām tos dažādi piemērot.

Attīsti māku sadarboties ar cilvēkiem, uzklausi citus, prasmi pieņemt lēmumus, veicini analītiskas domāšanas iemaņas. Ļoti labs treniņš šo īpašību attīstīšanai būs dažādu filigrāni (smalki, precīzi) izpildāmu darbu veikšana, piemēram, izgatavojot precīzus kuģu un mašīnu modeļus, tad kopā ar draugiem noorganizējot šo minimodeļu izstādi, piemēram, skolas vai rajona mērogā. Šāda pasākuma organizēšana sniegs tev arī organizatora un vadītāja iemaņas, ja nolemsi papildus optometrista darbam atvērt arī savu privātpraksi!

Pievērs īpašu uzmanību tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, matemātika, bioloģija un ķīmija.

ZOBĀRSTS

KODS 2222 02

DARBA SATURS Zobārsts ārstē bojātus zobus vai uzlabo zobu izskatu (piemēram, uzliekot keramikas plāksnītes, dekoratīvos elementus), konsultē pacientus par sakodienu, protezēšanas iespējām, kā arī par profilaksi – mutes dobuma kopšanu un regulāriem zobārsta apmeklējumiem.

Zobārsts sākumā apskata pacienta mutes dobumu, novērtē zobu, arī mutes gļotādas un smaganu stāvokli. Ja nepieciešams, taīsa diagnostiskus rentgena uzņēmumus. Pēc apskates un zobu stāvokļa izvērtēšanas zobārsts iepazīstina pacientu ar iespējamo ārstēšanas plānu, piemēram, nosaka, kādi zobi būtu ārstējami, kādi – izraujami un kādas ir protezēšanas iespējas.

Plombējot bojātu zobu, zobārsts veic atsāpināšanu – injicē anestētiķi (anestezējošu līdzekli), izolē ārstējamo zobu no saskares ar siekalām un ar instrumentu, piemēram, dažāda izmēra urbju un ekskavatoru, palīdzību izņem bojātos zoba audus, izmazgā caurumu ar ūdens strūklu un izžāvē ar gaisa plūsmu. Lai aizsargātu zoba nervu, zobārsts iekļāj caurumā oleri un pilda plombējamo materiālu (piemēram, kompozīta materiāla (baltās), sudraba vai zelta plombas, ko izgatavo pats vai lieto laboratorijā izgatavotas). Gaismas vai ķīmiski cietējošo balto plombu krāsu zobārsts ar krāsu skalas palīdzību pieskaņo pacienta zobu krāsai. Ja zoba bojājums ir tik dziļš, ka skāris nervu, lai saglabātu zobu, nervs jāizņem. Zobārsts iztīra zoba sakņu kanālus un aizpilda tos, lai varētu aizplombēt zoba caurumu. Dažkārt sakņu kanāla tīrīšana tiek veikta vairākās reizēs, katreiz tīrot kanālu, liekot zāles un ievietojot pagaidu plombu. Ja zobārsts apskatē konstatējis, ka zobu nav iespējams salabot, iepriekš veicot atsāpināšanu, to izrauj.

Sadarbojoties ar zobu tehniķi, zobārsts liek arī porcelāna, keramikas plāksnītes, zobu tiltiņus, kronišus, protēzes, veic zobu implantēšanu.

Zobārsts var veikt arī zobu higiēnista darbu: noņemt zobakmeni, nopolēt un diegot zobus, kā arī uzklāt profilaktiskos gēlus.

Apskatot pacienta mutes dobuma stāvokli, zobārsts (vai zobārsta asistents) pieraksta apskates rezultātus un dokumentē ārstniecības procesu – ieraksta pacienta kartītē ārstēšanas gaitu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Zobārsts darbā lieto stomatoloģisko iekārtu (tā aprikota ar dažādiem urbjiem, siekalu atsūcējiem, putekļu atsūcēju), rentgena iekārtu, gaismas plombu cietināmo lampu, sudraba plombu maisītāju, sterilizatoru, spirta lampiņu, lignīna rullīšus. Viņš lieto arī rokas instrumentus, piemēram, apskatei tiek izmantots spogulis, zonde, pincete; bojāto audu izņemšanai – ekskavatori; plombēšanai – blivētāji. Zobārsts lieto dažādus materiālus, piemēram, kompozīta plombējamus materiālus un krāsu skalu, sudraba un citu materiālu plombas. Strādājot ar pacientu, viņš lieto gumijas vai silikona cimdus, sejas masku, darba apģērbu un atkarībā no veicamajām manipulācijām arī aizsargbrilles. Izmeklēšanas rezultātu fiksēšanai zobārsts lieto arī rakstāmpiederumus. Dažkārt pacientu reģistrēšanai un apskates rezultātu pierakstam tiek izmantots dators.

DARBA APSTĀKĻI Zobārsts strādā zobārstniecības kabinetā noteiktas darba stundas, parasti astoņu stundu darba dienu, darba laiku pakārtojot pacientu interesēm, līdz ar to dažreiz jāstrādā darba dienu vakaros un brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Zobārsts var strādāt slimnīcās, poliklīnikās un zobārstniecības praksēs. Viņš var būt arī pašnodarbinātais un atvērt savu privātpraksi.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Zobārstam nepieciešama augstākā medicīniskā izglītība zobārsta specialitātē. Mācību ilgums ir 5 gadi. Lai patstāvīgi nodarbotos ar zobārstniecību, zobārstam jānokārto sertifikācijas eksāmens. Sertifikātu var iegūt pēc augstākās izglītības iestādes beigšanas, nostrādājot 2 gadus sertificēta zobārsta uzraudzībā vai arī turpinot studijas rezidentūrā 2 gadus. Rezidentūrā parasti specializējas bērnu zobārstniecībā, ortodontijā (sakodiena anomāliju regulēšanā), ķirurģijā vai, piemēram, ortopēdijā (protezēšanā).

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga zobārsta profesijā ir 300–1000 latu. Algas apmērs atkarīgs no darbavietas un nodarbinātības veida. Algots zobārsts saņem noteiktu algu (300–350 latu) un piemaksu – darba līgumā noteiktus procentus no ieņēmumiem. Pašnodarbināta zobārsta atalgojums var būt 450–1000 latu. Algas apmērs ir atkarīgs no zobārsta profesionalitātes, darba pieredzes, pacientu skaita.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Bioniķis protēzists 2212 26

Zobu tehniķis 3225 05

Sejas un žokļu ķirurgs 2222 08

Zobu higiēnists 3225 03

Ortodonts 2222 05

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai, tavuprāt, sakopti zobi ir būtiska skaista smaida sastāvdaļa? Vai tev patīk darbs ar cilvēkiem? Vai tu esi rūpīgs un pacietīgs? Vai varētu pavadīt visu dienu, vienlaikus koncentrējoties ļoti rūpīgam darbam un sarunājoties ar pacientu? Vai tev sagādā gandarījumu pētīt, analizēt sarežģītus uzdevumus un atrast tiem risinājumu?

Piedalīšanās dažādās sabiedriskās un skolas aktivitātēs, veicinās spēju pieņemt lēmumus un uzņemties atbildību par paveikto!

Savukārt, veicot dažādus sikus darbus, piemēram, līmējot kolāžas, izgatavojot automodeļus, var veicināt pirkstu veiklību un precizitāti, kas svarīga zobārsta profesijā.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā ķīmija, bioloģija, psiholoģija un svešvalodas.

ZOBU HIGIĒNISTS

KODS 3225 03

DARBA SATURS Zobu higiēnisti rūpējas par pacientu zobu veselību un strādā zobārstu vadībā.

Zobu higiēnists novērtē pacienta zobu un smaganu veselības stāvokli un, ja nepieciešams, veic ārstēšanu, iesaka labākos zobu kopšanas līdzekļus un piemērotākos kopšanas veidus – konsultē par zobu birstes, zobu diega, zobu skalojamo līdzekļu izvēli un pareizu lietošanu. Viņš arī konsultē par citiem zobu veselības uzlabošanas pasākumiem, piemēram, skaidro uztura, dzīvesveida un smēķēšanas tiešo saistību ar zobu veselības stāvokli.

Ar speciālas aparatūras palīdzību viņš noņem no zobiem zobu aplikumu, zobakmeni un ēdienu radīto pigmentāciju, pulē zobus, pārklāj tos ar silantiem (speciāla materiāla uzklāšana uz vesela zoba, lai to pasargātu no bojāšanās) un, ja pacients vēlas, balina zobus. Procedūras laikā, lai stiprinātu pacienta zobus un mazinātu to turpmāku bojāšanos, higiēnists veic fluora vai citu ārstniecisku līdzekļu aplikācijas. Tad ar dažādu birstiņu un speciālu zobu kopšanas līdzekļu palīdzību zobu higiēnists pulē zobus un zobu starpas.

Ja nepieciešams, zobu higiēnists izdara pacienta mutes dobuma rentgena uzņēmumus, zobu nospiedumus, veic citus diagnostikas pasākumus, kā arī nelielas medicīniskas manipulācijas, piemēram, atsāpināšanu zobu sāpju gadījumā. Apskatot katru pacientu, zobu higiēnists veic visu datu pierakstu pacienta zobu veselības kartē.

Pēc zobārsta norādījumiem zobu higiēnists sagatavo darbam instrumentus, iekārtas un materiālus.

Būtisks zobu higiēnista darba aspekts ir rūpes par cilvēku mutes dobuma veselību un sabiedrības informēšana par nepieciešamajiem mutes higiēnas uzlabošanas pasākumiem. Lai realizētu šo zobu higiēnista darba aspektu, skolās tiek rīkoti izglītojoši informatīvi pasākumi skolēniem, kuros zobu higiēnists, stāstot un lietojot uzskates līdzekļus, veicina bērnu izpratni un iemaņas zobu higiēnas jautājumos. Lai veicinātu visas sabiedrības izpratni; šajos veselības jautājumos, zobu higiēnists izstrādā īpašas mutes dobuma veselības programmas un piedalās to norisē.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Zobu higiēnists darbā lieto speciālu ultraskaņas instrumentu – skeneri zobakmens noņemšanai, rokas instrumentus, piemēram, zobu āķišus, dažādas birstītes, zobu diegus.

DARBA APSTĀKĻI Zobu higiēnists strādā zobārstniecības kabinetos. Lai nodrošinātu savu un pacientu veselības aizsardzību, viņš veic regulāras veselības pārbaudes, stingri ievēro drošības noteikumus darbā ar rentgena aparātiem, kā arī lieto sejas maskas un gumijas cimds. Zobu higiēnists strādā noteiktas darba stundas, parasti astoņu stundu darba dienu, darba laiku pakārtojot pacientu interesēm, līdz ar to dažreiz jāstrādā darba dienu vakaros un brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Zobu higiēnists var strādāt privātos zobārstniecības kabinetos, skolu sistēmā, privātuzņēmumos, slimnīcās un klinikās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Zobu higiēnista darba veikšanai nepieciešama profesionālā vidējā izglītība, kas iegūstama, studējot medicīnas koledžā un mācības turpinot zobu higiēnistu skolā. Mācību ilgums ir 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga zobu higiēnista profesijā ir 220–440 latu.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Zobārsts 2222 02

Zobu tehniķis 3225 05

Medicīnas māsa 3231 15

Zobārsta asistents 3225 01

Zobārsta palīgs 3225 06

Bērnu zobārsts 2222 07

Ortodonts 2222 05

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev piemīt vēlme strādāt ar cilvēkiem un palīdzēt viņiem? Vai, kontaktējoties ar cilvēkiem, pievērs uzmanību tam, cik sakopti ir viņu zobi, un vai tu būtu priecīgs viņiem ieteikt, kā nodrošināt, lai viņu smaids sagādātu prieku gan viņiem pašiem, gan apkārtējiem? Veicini sevī māku sadarboties, uzklausi citus, prasmi pieņemt lēmumus, būt precīzam un izveicīgam!

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā ķīmija, fizika, veselības mācība un bioloģija.

ZOBU TEHNIĶIS

KODS 3225 05

DARBA SATURS Zobu tehniķis laboratorijā izgatavo un labo zobu kronišus, protēzes, tiltiņus, zobu plates un citas dentālas (zobiem paredzētas) ierices. Vadoties pēc zobārsta sagatavotās receptes un norādījumiem, gatavajiem protēžu modeļiem vai nospiedumiem, ko zobārsts protēzists noņēmis no klienta zobiem, zobu tehniķis izgatavo oriģinālu protēzi, kronīti vai tiltiņu. Zobu tehniķis arī labo bojātas dentālās ierices.

Vispirms zobu tehniķis novērtē pasūtījuma izpildei nepieciešamo laiku, tad izvēlas izgatavojamo dentālo produktu materiālu, izskatu un formu un aprēķina pasūtījuma izmaksas. Izgatavojot protēzi, zobu tehniķi izmanto visdažādākās tehniskās metodes, piemēram, taisa protēzi pēc ģipša atlējuma vai arī izmanto sarežģītāku metodi – vairākos slāņos pārklāj porcelāna pastu vai vasku protēzes pamata struktūrai, noņem pārpalikušo materiālu un nopolē protēzes virsmu. Tad zobu tehniķis aizpilda protēzes virsmā radušos iedobumus vai skrāpējumus ar akrila sveķiem. Visbeidzot viņš pārbauda radīto protēzi, lai pārliecinātos, vai tā atbilst specifikācijai un ir savienojama ar citām dentālām ierīcēm, zoba pamatni vai citiem zobiem.

Labojot bojātas protēzes, zobu tehniķis atjauno trūkstošos zobus, protēzes apdari vai protēzes stieples daļas, aizvieto, izgatavo un lodē metāla stieples, atbalsta skavas, stienus vai stipas, kas ir protēzes vai dentālās ierices sastāvā. Pēc vajadzības zobu tehniķis kausē metālu, jauc ģipsi, porcelānu vai akrila pastu, tad ieļej apstrādājamo materiālu veidnēs vai pārklāj to pār pamata rāmi, lai izveidotu nepieciešamo dentālo iekārtu.

Parasti zobu tehniķi specializējas vienā no piecām dentālajām specialitātēm – pilnu protēžu, daļēju protēžu, kronīšu un tiltiņu, zobu keramikas vai ortodontijas (zobu taisnošanas) ierīču izgatavošanā un labošanā.

Kronīšu un tiltiņu zobu tehniķi izgatavo kronīšus un tiltiņus, implantus un citus zobu atjaunojošus elementus no porcelāna, zelta vai speciālas keramikas.

Zobu tehniķi ortodonti pēc zobārsta receptes izgatavo ortodontiskas ierīces, lai pārvietotu, iztaisnotu zobus vai citādi palīdzētu zobiem atgūt pareizo novietojumu. Darbs visbiežāk ir saistīts ar gados jauniem pacientiem.

Ir arī zobu tehniķi, kas specializējas konkrēti izņemamo vai neizņemamo protēžu izgatavošanā. **Sejas un žokļa ortopēdijā specializējušies zobu tehniķi** palīdz cilvēkiem ar sejas vai žokļu defektiem, kas radušies traumu, slimību dēļ vai ir iedzimti. Zobu tehniķis izgatavo dažādas šinas, kapes un izlīdzinātājprotēzes, un citus korigējošos aparātus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Zobu tehniķis darbā lieto dažādus materiālus un metālu sakausējumus, piemēram, zeltu, metāla stieples, vasku, porcelānu, akrila pastu, ģipsi, speciālu keramiku, silikonu, gelēnu. Zobu tehniķis izmanto visdažādākās iekārtas – keramikas krāsni materiāla kausēšanai, kā arī aprīkojumu materiāla lodēšanai, liešanai un formēšanai, presējamās iekārtas, tvaicēšanas iekārtas, pulēšanas iekārtas (piemēram, smilšu strūklku), gaisa atsūcējus. Vēl darbā tiek izmantotas virpas, sterilizēšanas aprīkojums, zobārsta krēsli, kā arī standarta drošības aprīkojums – aizsargbrilles un gari cimdi.

DARBA APSTĀKĻI Zobu tehniķa darbs norisinās laboratorijā – sterilā vidē ar labu ventilāciju un apgaismojumu. Strādājot pie krāsnīm, var kļūt karsti. Darbs prasa ilgstošu uzmanību un koncentrēšanos. Tā kā zobu tehniķis strādā ar dārgiem materiāliem, viņš ir materiāli atbildīgs par to adekvātu un prasmīgu izmantošanu.

Zobu tehniķi strādā astoņu stundu darba dienu, taču atsevišķos gadījumos darba laiks var būt atkarīgs no pasūtījumu daudzuma. Darba laikā zobu tehniķi ģērbjas halātā ar cepurīti un lieto aizsargbrilles, kad nepieciešams.

DARBA IESPĒJAS Zobu tehniķis var strādāt zobārstniecību laboratorijās un privātās zobu tehnikajās laboratorijās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Zobu tehniķim nepieciešama 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība zobārstniecībā. Mācību ilgums ir 2,5 gadi. Lai strādātu patstāvīgi (t.i., ne kā asistents), nepieciešams iegūt zobu tehniķa sertifikātu.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga zobu tehniķa profesijā ir 100–1000 latu. Atalgojums ir tik dažāds tāpēc, ka ir atkarīgs no pasūtījumu skaita un specifikas (materiāla, izgatavošanas laika). Zobu tehniķis saņem konkrētu naudas summu par katru atsevišķu darbu.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Zobārsts 2222 02

Zobu higiēnists 3225 03

Bioniķis protēzists 2212 26

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē medicīna? Vai jūti vēlmi palīdzēt cilvēkiem? Vai tevi aizrauj modelēšana, darbi, kas prasa precizitāti un rūpību? Vai esi kādreiz nodarbojies ar sīku lietišķu izgatavošanu?

Zobu tehniķa profesijā vissvarīgākais ir pacietība un precizitāte, vēriba pret detaļām. Šīs īpašības vari attīstīt, izgatavojot, piemēram, auto vai lidmodeļus, pilsētu modeļus, darinot rotaslietas.

No mācību priekšmetiem tev īpaši noderēs zināšanas ķīmijā, fizikā un vizuālajā mākslā.

BIONIĶIS PROTĒZISTS

KODS 2212 26

DARBA SATURS Bioniķis protēzists nodarbojas ar dažādu protēžu (paredzētas ķermeņa daļas aizvietošanai), ortožu (paredzētas daļējai ķermeņa daļas aizvietošanai) un ortopēdijas izstrādājumu izgatavošanu. Viņš pieņem pacientus, konsultē viņus un strādā ar viņiem, lai izveidotu vajadzīgo protēzi/ortozi.

Pacienta konsultēšanas laikā bioniķis protēzists izvērtē, kādai ķermeņa daļai protēze ir nepieciešama, noņem no šis pacienta ķermeņa daļas ģipša nospiedumu un nosaka, kāda šī protēze būs. Izvēloties protēzes veidu, viņš vadās arī pēc ārsta norādījumiem vai jau gataviem protēžu ģipša modeļiem. Kad ir noskaidrots vajadzīgās protēzes veids, bioniķis protēzists vada un kontrolē protēzes izgatavošanas procesu (ražošanu), pirms tam nosakot, kāds būs ražošanas apjoms un tehnoloģijas, kāda būs protēzes uzbūves shēma. Ja nepieciešams, viņš ievieš ražošanas procesā jaunas ražošanas tehnoloģijas.

Bioniķis protēzists uzrauga ortopēdijas tehniķa, protēžu pielāgotāja un inženiera bionikā un protezēšanā darbu vai nepieciešamības gadījumā pats veic uzdevumus, ar ko nodarbojas šie speciālisti: noņem mērus, izgatavo ģipša modeļus, veic protēžu piemērišanu un māca pacientiem tās lietot, regulē protēzes (ortopēdijas tehniķa pienākumi), nodarbojas ar ārējā un iekšējā skeleta konstrukciju protēžu izgatavošanu (protēžu pielāgotāja pienākumi), nodarbojas ar biotehnisko, protēžu/ortožu un biomehānisko sistēmu izstrādāšanu, veic bioloģisko objektu pētišanu, sagatavo tehnisko dokumentāciju un aprēķinus (inženiera bionikā un protezēšanā pienākumi).

Nereti bioniķis protēzists piedalās dažādos zinātniskajos projektos, iesaistoties starpnozaru darba grupās, kurās sadarbojas dažādu nozaru speciālisti (inženieri, matemātiķi, ārsti, biologi).

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Bioniķis protēzists savā darbā lieto dažādu veidu biroja tehniku (datoru, printeri, kopēšanas aparātu). Ja gadījumā bioniķis protēzists pilda arī ortopēdijas tehniķa, protēžu pielāgotāja vai inženiera bionikā un protezēšanā darba pienākumus,

viņš izmanto ierīces un darbarīkus, kas nepieciešami protēžu montāžai (piemēram, balansēšanas aparātu, kas paredzēts protēžu pielāgošanai pacienta ķermenim). Tāpat viņš lieto dažādus rokas un elektriskos darba instrumentus, lāzera mērierīces, galdniecības montāžas instrumentus, dažādus speciālus darbgaldus.

DARBA APSTĀKĻI Bioniķis protēzists parasti strādā biroja tipa telpās vai ražošanas telpās, kas bieži vien veidotas kā laboratorijas. Bioniķis protēzists parasti strādā astoņu stundu darba dienu, bet nepieciešamības gadījumā (tuvojoties izstrādājuma nodošanas termiņiem vai pēc klientu lūguma) viņš var strādāt arī virsstundas vai brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Bioniķis protēzists var strādāt valsts iestādēs, privātu uzņēmumos vai kā pašnodarbinātais. Parasti viņš strādā slimnīcās, poliklinikās, rehabilitācijas centros vai uzņēmumos, kas nodarbojas ar dažādu tehnisko palīgierīču ražošanu, kuras paredzētas cilvēkiem ar kustību traucējumiem.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība bionikā un protezēšanā. Mācību ilgums 4 gadi. Pirms uzsākt praktisku darbu protezēšanas un ortopēdijas jomā, ir jāiegūst atbilstošs sertifikāts.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga bioniķa protēzista profesijā ir 100–1000 latu. Atalgojums ir atkarīgs no izgatavojamo pasūtījumu skaita un specifikas, kā arī no bioniķa protēzista darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Zobu tehniķis 3225 05

Inženieris bionikā un protezēšanā 2212 25

Ortopēdijas tehniķis 3226 07

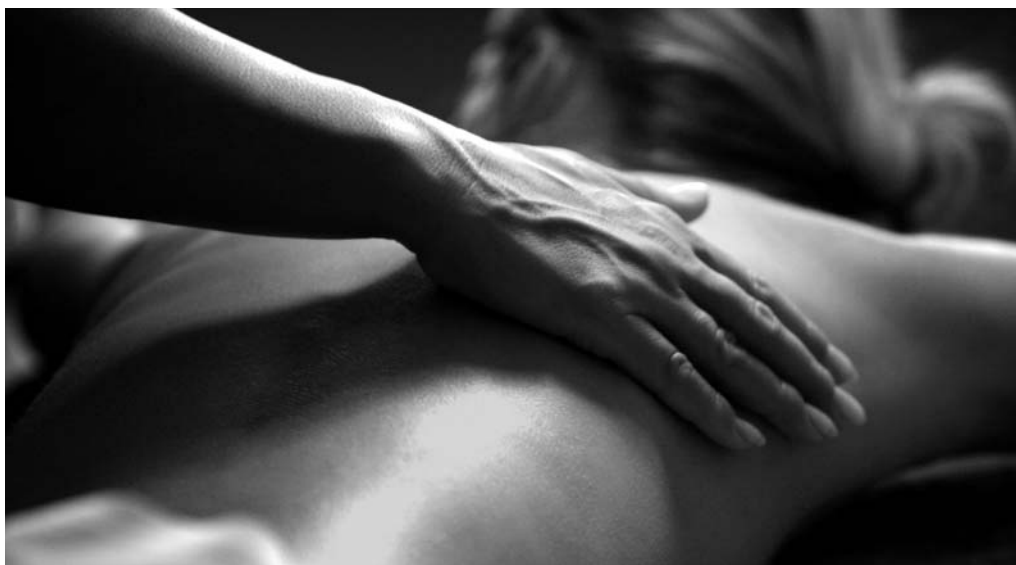
Protēžu pielāgotājs 3226 06

Tehniskais ortopēds 3226 17

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē medicīna, inženierija (zinātnisko un tehnisko zināšanu piemērošana dažādu tehnisku problēmu risināšanai), matemātika? Vai jūti sevi vēlmi palīdzēt citiem cilvēkiem? Vai tevi aizrauj modelēšana, darbi, kas prasa precizitāti un rūpību? Vai tev piemīt labas novērošanas un salīdzināšanas spējas?

Bioniķa protēzista profesijā svarīga ir prasme komunicēt ar dažādiem cilvēkiem, skaidri izklāstīt savu viedokli un argumentēt to, kā arī ātri orientēties lielā informācijas apjomā. Šīs īpašības, prasmes un iemaņas var attīstīt, iesaistoties dažādās sabiedriskajās aktivitātēs, piemēram, kādas jauniešu organizācijas projektos un pasākumos. Profesijā vajadzīgo māku izgatavot mehāniskas ierīces, precizitāti un pacietību var trenēt, izgatavojot dažādus kuģu, automašīnu, lidmašīnu modeļus. Savukārt zīmējot un rasējot attīstās iztēle un telpiskā domāšana.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā bioloģija, fizika, matemātika, tehniskā grafika, psiholoģija un informātika.

MASIERIS

KODS 3226 03

DARBA SATURS Masieris ar rokām vai speciāliem aparātiem iedarbojas uz cilvēka ķermeni, lai veicinātu labsajūtu un palīdzētu muskuļiem atslābināties, kā arī palīdzētu atlabt pēc fiziskas traumas vai slimības. Masieris darbā izmanto dažādus masāžas paņēmienus, iedarbojoties gan uz klienta muskuļiem, gan ādu, gan kaulu sistēmu.

Vispirms masieris izvērtē klienta veselības stāvokli, izjautā klientu par viņa medicīnisko vēsturi. Parrunājis ar klientu viņa problēmas, masieris noskaidro, vai ar masāžu tās iespējams atrisināt. Tad masieris izlemj, kādu masāžas metodi lietot, izvēlas un sagatavo situācijai atbilstošu masāžas eļļu, vasku un citus piederumus. Ieziedis ādu ar masāžas līdzekli, masieris mīca, spaida, berzē un masē ādu, muskuļus, ja nepieciešams, izdara spiedienu uz kauliem, iekustina mugurkaulu, sprandu vai citus kaulu savienojumus. Procesā laikā masieris apjautājas klientam par izjūtām, ko rada masāža. Pēc klienta atbildes vai reakcijas masieris secina, kur ķermenī atrodas problēmm zonas un kāds ir to stāvoklis. Masieris iesaka klientam noderīgus vingrinājumus, atslābināšanās un stiepšanās vingrinājumus, paskaidro, kāds dzīvesveids būtu vispiemērotākais, lai izvairītos no veselības problēmām. Ja klienta veselībai masāža nevar palīdzēt, masieris iesaka ārstu vai citu terapeitu.

Masieri var specializēties bērnu, zīdaiņu masāžā, kā arī dažādās masāžas tehnikās: klasiskajā masāžā (tiek masēts viss ķermenis), šiacu masāžā (tiek pievērsta uzmanību specifiskiem ķermeņa punktiem), čampi masāžā (tiek masēta galva un pleci ar īpašām smaržeļļām), jumeiho masāžā (ķermenis tiek ne tikai masēts, bet arī izkustināts), kosmētiskajā masāžā (ādas stāvokļa uzlabošanai un rētu sadziedēšanai tiek izmantotas specifiskas eļļas), kā arī ājurvēdas, segmentārajā, viscerālajā, maori masāžā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Masiera darbam vajadzīgs masāžas galds, paklājs vai kušete, masāžas eļļas vai vaski, palagi, spilveni, dvieļi. Masieri izmanto arī nomierinošu mūziku fonam vai aromātiskas sveces, smaržeļļas, viraka kociņus atmosfēras radišanai. Atkarībā no masāžas veida papildus iespējams izmantot dažādus citus priekšmetus, piemēram, masāžas rullišus, masāžas sukas, akmeņus.

DARBA APSTĀKĻI Masieri strādā pieņemšanas kabinetos, reizēm apmeklē klientus mājās, pansionātos vai slimnīcās. Telpām jābūt aizslēdzamām, labi vēdināmām, bet temperatūrai telpā robežās no 20 līdz 25 grādiem. Taču masieriem reizēm nākas darbu veikt īpašos apstākļos, piemēram, pirtīs.

Masieri strādā vai nu pēc sava grafika, pieņemot klientus noteiktās stundās, vai arī astoņas darba stundas dienā kādā sporta, veselības centrā vai slimnīcā. Klientu ērtības labad masieri bieži strādā arī nedēļas nogalēs, vakaros un brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Masieri strādā veselības, sporta un fitnesa centros, slimnīcās, poliklīnikās, pirtīs, kosmētiskajos kabinetos vai arī ir pašnodarbinātie.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Masierim nepieciešama vidējā medicīniskā izglītība. Mācību ilgums ir 4 gadi. Pēc izglītības iegūšanas masieris var darboties neatkarīgi kā pašnodarbinātais, ja ir saņēmis sertifikātu par savu specializāciju kādā no masāžas paņēmieniem. Masiera kvalifikāciju iespējams paaugstināt dažādos specializētos apmācībasursos. Darbā atļauts izmantot tikai masāžas paņēmienus, par kuru apgūšanu masieris ir saņēmis sertifikātu kādā no oficiāli atzītajām medicīniskajām asociācijām.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga masiera profesijā ir 200–800 latu. Darba atalgojums atkarīgs no masiera profesionalitātes un darba pieredzes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Ergoterapeits 3226 09

Fizioterapeits 3226 02

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tu spēji ilgstoši darīt fiziski nogurdinošus darbus ar rokām? Īpaši svarīgs šajā darbā ir roku spēks, jutīgums un izturība. Šo spēju iespējams attīstīt, piedaloties mājās un dārza uzkopšanā, apmeklējot sporta treniņus un nodarbības, īpaši volejbolu, tenisu, boulingu, kas attīstīs tavu roku muskulatūru. Interessants un noderīgs treniņš ir velas mazgāšana un izgriešana ar rokām.

Masierim jāievēro klienta konfidencialitāte, jāizturas smalkjūtīgi. Centies iekļūstīt izturēties pret cilvēkiem ar fiziskiem defektiem. Ļoti svarīgi masierim ir spēt uz klausīt klientu un izprast viņa vēlmes, vajadzības un izjūtas. Mācies ieklausīties cilvēkos, pamēģini nojaust viņu nodomus un izjūtas pēc ķermeņa kustībām.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā bioloģija, ķīmija, latviešu valoda un literatūra, svešvalodas.

MEDICĪNAS LABORANTS

KODS 3211 34

DARBA SATURS Medicīnas laborants dažāda profila un sarežģītības laboratorijās veic dažādu bioloģisko materiālu ķīmiskās analīzes, interpretē (skaidro) iegūtos rezultātus, noformē testēšanas un analīžu pārskatus un nodod tos pasūtītājam (piemēram, pacientam, darba devējam (ja tā ir medicīnas komisija), ārstam).

Praktiski visi ārstu slēdzieni tiek apstiprināti ar laboratoriju izmeklējumiem (analīzēm). Ar neskaitāmu analīžu palīdzību medicīnas laboranti palīdz ārstiem konstatēt un, pats galvenais, precizēt pacientu diagnozes, izprast slimības gaitu, aktivizēt vai, tieši otrādi, ar medikamentu palīdzību nomākt kādus procesus cilvēka organismā, vai izlemt par ķirurģiskas iejaukšanās nepieciešamību.

Medicīnas laborants saņem no pacientiem bioloģisko materiālu (piemēram, urīnu, krēpas) un to marķē. Ja jāveic asins analīzes, viņš, izmantojot vienreiz lietojamās asins noņemšanas sistēmas, noņem pacienta asins paraugus. Tad atkarībā no tā, kāda veida asins izmeklējumi pieprasīti, medicīnas laborants vai nu daļu asiņu ievieto speciālās centrifūgās, kurās iegūst asins serumu vai plazmu, vai arī testē, piemēram, izmantojot speciālus reaģentus.

Iegūtos analīžu rezultātus medicīnas laborants salīdzina ar vesela cilvēka analīžu normatīviem. Izmantojot specifiskās medicīniskās zināšanas, viņš pēta iegūtos rezultātus – vai tie savā starpā ir atbilstoši. Tad, ievērojot konfidencialitātes (informācijas neizpaušanas) principus, medicīnas laborants tos nodod pacientam, darba devējam vai ārstam. Medicīnas laborants ar bagātu pieredzi un praksi var sniegt izskaidrojošas konsultācijas pacientiem par iegūtajiem analīžu rezultātiem.

Lai gan ikviens medicīnas laborants pārzina visu izmantojamo aparatūras klāstu, parasti katrs medicīnas laborants ir specializējies konkrētā analīžu, izmeklējumu jomā. Sarežģītākos gadījumos medicīnas laboranti savstarpēji konsultējas. Lai garantētu precīzus analīžu rezultātus, medicīnas laborants ar speciālām metodēm regulāri pārbauda arī laboratorijas aparatūru.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Medicīnas laborants darbā lieto vienreizējās asins ņemšanas sistēmas, vienreizējos plastmasas traukus, kurus dod pacientiem citu biomateriālu savākšanai. Viņš izmanto automātiskās un pusautomātiskās pipetes un dažādus mērtraukus, analizatorus, reaktīvus, centrifūgas. Medicīnas laboranta darbs norit vienreiz lietojamos gumijas cimdos, jo laboratorijas strādā ar potenciāli bīstamiem biomateriāliem (biomateriāls, kas tiek saņemts laboratorijā, tiek uzskatīts par infekciozu, jo katrs izmeklējamais materiāls nevar tikt pārbaudīts uz visām iespējamajām infekcijām un vīrusiem).

DARBA APSTĀKĻI Medicīnas laboranta darbs tiek veikts telpās, medicīniskajās laboratorijās. Medicīnas laborants poliklinikās un dienas stacionāros parasti strādā astoņu stundu darba dienu. Slimnīcās laboratorijas pakalpojumi nepieciešami visu diennakti, it īpaši intensīvās terapijas nodaļās, kur pacientu stāvoklis mainās ik pēc brīža un nepieciešami regulāri pacientu izmeklējumi. Medicīnas laboranti slimnīcās strādā mainās visu diennakti pēc iepriekš sastādīta darba grafika, plānojot darbu arī brīvdienās un nedēļas nogalēs.

DARBA IESPĒJAS Medicīnas laborants var strādāt poliklinikās, dienas stacionāros, slimnīcās, ārstu privātpraksēs, rehabilitācijas centros, sociālās aprūpes iestādēs, kurās ir iekārtotas medicīnas laboratorijas.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība medicīnā. Mācību ilgums 3 gadi. Pēc trīs gadu darba prakses medicīnas laborants var iegūt sertifikātu savā profesijā un kļūt par sertificētu medicīnas laborantu, nokārtojot īpašu eksāmenu. Sertificētam medicīnas laborantam ir lielākas iespējas darba tirgū un arī lielāks atalgojums. Sertifikātu izsniedz uz pieciem gadiem, un tas regulāri jāatjauno, nokārtojot resertifikācijas eksāmenu. Šo piecu gadu laikā medicīnas laborantam ir regulāri jāatjauno savas prasmes un zināšanas, apmeklējot seminārus, kongresus, medicīnas laborantu asociācijas sēdes, dažādus kursus un lekcijas.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga medicīnas laboranta profesijā ir 150–500 latu. Algas apmērs atkarīgs no medicīnas iestādes profila un veida, kā arī medicīnas laboranta profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Ķīmiķis 2113 03	Pārtikas ķīmiķis 2113 08
Bakteriologs	Tiesu medicīnas eksperts

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē medicīna? Vai tevi aizrauj precīzi lielumi, mēri, ķīmiskas reakcijas, patstāvīga iegūto rezultātu analīze? Vai tev patīk darbs ar cilvēkiem?

Medicīnas laboranta profesija ir piemērota cilvēkiem, kuri interesējas par cilvēka organisma ķīmiskiem un bioloģiskiem procesiem, reakciju savstarpējām mijiedarbībām. Medicīnas laboranta darbs ir saistīts ar pacientiem, pieņemot vai iegūstot izmeklējamus materiālus, tādēļ būtiska komunikabilitāte, spēja būt iejūtīgam, atsaucīgam un pretimnākošam, spējīgam pārliecināt pacientus un arī ārstus par regulāru veselības pārbaudi nozīmi. Lai trenētu šīs īpašības, centies piedalīties dažādās diskusijās, semināros, esi izpalīdzīgs un pretimnākošs, ja kāds lūdz tavu palīdzību! Svarīgi arī būt ziņošam ļoti daudzos medicīnas jautājumos, jo nereti laboratorijas ir pirmās, kurās pacienti meklē palīdzību, padomu. Lai veiksmīgāk orientētos savā profesijā, medicīnas laborantam ir būtiski zināt sakarības starp dažādiem izmeklējumiem laboratorijā un medicīnā kopumā. Mēģini jau tagad paplašināt savu redzesloku un zināšanas par medicīnas jomu!

Šī profesija saistīta ar augsti tehnoloģiskām medicīnas iekārtām, kuras prasa lielu atbildības izjūtu, precizitāti, uzmanību un lielu pacietību. Izkop sevi šīs īpašības! Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā bioloģija, ķīmija, fizika, veselības mācība, psiholoģija un ētika.

UZTURA SPECIĀLISTS

KODS 2149 59

DARBA SATURS Uztura speciālists konsultē pacientus vai klientus, ievāc nepieciešamo informāciju par pacientu/klientu slimībām un uztura paradumiem, lai izdarītu secinājumus par viņu veselības stāvokli un ar uztura palīdzību to uzlabotu, iespējams, arī lai izārstētu vai palīdzētu izvairīties no slimībām. Pareizi izvēloties uztura produktus, to daudzumu, pagatavošanas veidu un ēšanas režīmu (laiku, daudzumu, biežumu), uztura speciālists palīdz cilvēkiem izvairīties no dažādām slimībām, ārstēt tās, palīdz cilvēkam iegūt sev tikamu izskatu, veselību un pašsajūtu.

Uztura speciālists piemēro un izskaitļo nepieciešamo uztura daudzumu, ēdienkarti un arī vislabāko veidu, kā šo uzturu lietot cilvēkiem ar dažādām kaitēm un veselības traucējumiem.

Uztura speciālists neizraksta medicīnas preparātus un neuzstāda diagnozes, bet ļoti labi izprot dažādu slimību būtību un to saistību ar uzturu, tāpat viņš pārziņa arī dažādu medikamentu iedarbību. Pieņemot pacientu/klientu, uztura speciālists viņu iztaujā par satraucošajām problēmām, noskaidro viņa ēšanas un dzīvesveida paradumus, pārrunā radušos problēmu iespējamus cēloņus, nepieciešamības gadījumā nosver pacientu/klientu, izmēra viņa augumu. Pēc veiktās apskates un iztaujāšanas uztura speciālists izstrādā ārstēšanās vai veselības nostiprināšanas plānu, iesaka veiksmīgākos veidus un iespējas, kā to īstenot.

Uztura speciālists sastāda ēdienkarti ar cilvēkam nepieciešamo kaloriju, olbaltumvielu, ogļhidrātu, tauku, balastvielu, minerālvielu vai vitamīnu daudzumu. Viņš izskaitļo, cik šo vielu vajadzīgs individuāli kādam pacientam/klientam vai arī cilvēku grupai, kam, piemēram, ir kāda noteikta saslimšana. Sastādot šīs ēdienkartes un diētas, uztura speciālists ņem vērā cilvēka ķermeņa masu, augumu, dzīvesveidu, slimības, arī cilvēka individuālās vēlmes. Reizumis šos aprēķinus viņš veic ar speciālu datorprogrammu palīdzību.

Uztura speciālists var konsultēt un izglītēt skolēnus, studentus, slimnīcu darbiniekus, lielos

sabiedriskās ēdināšanas un pārtikas ražošanas uzņēmumus veselīga uztura jautājumos, lasot lekcijas vai sniedzot konsultācijas.

Uztura speciālists arī konsultē un palīdz cilvēkiem ar specifiskām vajadzībām, piemēram, grūtniecēm, jaunajām māmiņām vai arī sportistiem, lai ar pareiza uztura palīdzību viņi sasniegtu nepieciešamos rezultātus.

Uztura speciālists var arī iesaistīties dažādos ar uzturu un pārtiku saistītos pētījumos, to plānošanā un analizē.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Uztura speciālists darbā izmanto svarus ķermeņa svara noteikšanai un mērlenti ķermeņa apjomu mērīšanai, arī kaliperu (instrumentu tauku kroku mērīšanai) – ar šiem instrumentiem viņš novērtē cilvēka fizisko stāvokli, lai izskaitļotu dažādus koeficientus, kas savukārt nepieciešami diētas izstrādei. Uztura speciālists lieto arī pārtikas svarus, lai noteiktu kaloriju daudzumu atsevišķos produktos vai citu vielu daudzumu tajos. Viņš darbā izmanto arī anketas, lai atvieglotu sarunu ar pacientu un neaizmirstu uzzināt kādus svarīgus faktus.

DARBA APSTĀKĻI Uztura speciālista darbs norit iekštelpās. Parasti tas ir kabinets, bet konsultācija var noritēt arī slimnīcas palātā vai aprūpes iestāžu telpās, pēc vajadzības arī pacienta vai klienta mājoklī vai arī citā vietā. Uztura speciālists parasti strādā astoņu stundu darba dienu, bet darba laiks var būt atkarīgs no darbavietas vai pieskaņots klientu un pacientu ērtībām.

DARBA IESPĒJAS Uztura speciālists var strādāt klīnikās, rehabilitācijas iestādēs, pensionātos, dienas aprūpes centros, sociālās aprūpes iestādēs, pašvaldībās, skolās, sabiedriskās ēdināšanas un pārtikas ražošanas uzņēmumos, arī kā pašnodarbinātais un privātpraksē.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība uztura zinātnē. Mācību ilgums 4–4,5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga uztura speciālista profesijā ir 250–500 latu. Algas lielums atkarīgs no darbavietas, uztura speciālista profesionalitātes un darba pieredzes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Dietologs 3223 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē veselīgs dzīvesveids? Vai tu gribi labi izskatīties, vienmēr būt formā un palīdzēt arī citiem būt tādiem? Vai tu gribi palīdzēt cilvēkiem pasargāt sevi no daudzām slimībām?

Centies jau tagad paplašināt savu redzesloku, interesējoties par veselīga uztura pamatprincipiem! Mēģini šos principus ievērot arī pats savā dzīvē un ieviest savu tuvinieku ikdienā! Apgūsti prasmi pagatavot veselīgu ēdienu!

Uztura speciālista darbs saistīts ar cilvēkiem, tāpēc attīsti saskarsmes spējas, prasmi uzklaut un izprast dažādus cilvēkus. Darbā palīdzēs arī loģiskā domāšana, ko vari attīstīt matemātikas stundās.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā ķīmija, bioloģija, veselības mācība, matemātika, loģika un psiholoģija.

MEDICĪNAS MĀSA

KODS 3231 15

DARBA SATURS Medicīnas māsa aprūpē pacientus un veic profilakses darbu saskaņā ar ārsta norādījumiem vai noteiktajiem medicīniskās aprūpes standartiem (pirmsskolas izglītības iestādēs, skolās, uzņēmumos).

Strādājot ar pacientiem, medicīnas māsas rūpējas par gan par viņu fizisko, gan emocionālo stāvokli. Medicīnas māsas uzrauga pacientu veselības stāvokli, novēro un atzīmē simptomus, reakcijas, slimības gaitu un sasniegtos uzlabojumus. Medicīnas māsas izsniedz pacientiem ārsta nozīmētos medikamentus, palīdz atveseļošanās procesā un rehabilitācijas periodā, sniedz norādījumus pacientiem un viņu ģimenes locekļiem par nepieciešamo aprūpi.

Medicīnas māsas slimnīcās nodrošina pacientiem kvalificētu aprūpi un īsteno medicīnisko režīmu, ko pacientiem noteicis ārsts. Medicīnas māsas vada un pārrauga medicīnas māsu palīgu, asistentu un sanitāru darbu. Parasti slimnīcās darbs tiek organizēts tā, lai medicīnas māsas specializētos noteiktā medicīnas nozarē, noteiktā slimību virzienā un līdz ar to rūpētos par pacientu grupu ar līdzīgu slimības gaitu un simptomiem, līdzīgām kopšanas prasībām. Piemēram, ir medicīnas māsas, kas kopj pacientus pēcoperāciju periodā (reanimācijā), citas aprūpē pacientus ilgākā laika posmā slimnīcas nodaļās, citas, ķirurģijas māsas, rūpējas par pacientiem operāciju zālēs, asistējot ķirurģiem operācijās. Medicīnas māsas aprūpē arī hroniski slimus un nedziedināmus pacientus.

Ir medicīnas māsas, kuras sniedz individuālu medicīnisku aprūpi pacienta dzīvesvietā. Šo darbu medicīnas māsas var veikt pacienta mājās, aprūpes vai rehabilitācijas centros. Pieaugot sabiedrības labklājības līmenim, arvien vairāk medicīnas māsu darbs tiek pieprasīts tieši pacienta aprūpei mājās.

Medicīnas māsas, kas strādā poliklinikās, ārstu privātpraksēs, organizē lielāko daļu darba savam ārstam, ar kuru kopā strādā, palīdz kārtot dokumentāciju, kontrolē pacientu vizišu (apmeklējumu) plānu, palīdz ārstam pacientu pieņemšanas laikā.

Medicīnas māsas ar noteiktu specializāciju (endokrinoloģijā, stomatoloģijā, ķirurģijā un citās medicīnas

nozarēs) organizē darba apstākļus pirms izmeklējumiem un nelielām operācijām, ko var veikt dienas stacionāros (slimnīcās, poliklīnikās), kā arī piedalās pašās manipulācijās kā asistentes, palīdzes.

Dažādu nozaru uzņēmumi un organizācijas pieņem darbā medicīnas māsas, kuras rūpējas par darbinieku primāro veselības stāvokli, sniedz pirmo palīdzību darba traumai un pēkšņu, akūtu slimību gadījumos. Ja nepieciešams, viņas organizē tālāku medicīnisko aprūpi, nosūtot darbiniekus pie speciālistiem vai izsaucot neatliekamo medicīnisko palīdzību.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Medicīnas māsas darbā lieto ļoti daudz un dažādus medicīnas instrumentus, tehniskās iekārtas, mehānismus. Šis aprīkojums ir atkarīgs no konkrētās medicīnas māsas darba specifikas, piemēram, medicīnas māsa, kas strādā pie ģimenes ārsta, pārsvarā strādā ar biroja tehniku un pacientu medicīniskajiem dokumentiem. Savukārt, piemēram, medicīnas māsas, kuras strādā ķirurģijā, operāciju zālēs izmanto ļoti plašu medicīnas instrumentu klāstu – sākot ar skalpeļiem un šļircēm un beidzot ar ļoti specifiskām medicīnas iekārtām.

DARBA APSTĀKĻI Medicīnas māsas strādā telpās, nepieciešamības gadījumā dodoties mājas vizītēs, uz dažādām izsaukumu vietām, uzņēmumiem un organizācijām neatkarīgi no laika apstākļiem un gada laika. Viņas strādā astoņu stundu darba dienu. Medicīnas māsas stacionāros un neatliekamās medicīniskās palīdzības dienestā strādā pēc iepriekš noteikta grafika, plānojot darbu arī naktīs, brīvdienās un nedēļas nogalēs. Nereti medicīnas māsām ilgs laiks jāpavada, stāvot kājās. Darbs var būt saistīts ar pacientiem, kas slimo ar dažādām infekcijas slimībām, ar pacientiem pēcoperāciju periodā, tāpēc ļoti svarīgi šajā darbā ievērot personīgo higiēnu, tīrību un īpašos gadījumos – arī sterilitāti.

DARBA IESPĒJAS Medicīnas māsas var strādāt diennakts stacionāros (veselības aprūpes iestādēs, kur pacients uzturas tikai dienu), valsts vai privātās klīnikās, poliklīnikās, plaša profila slimnīcās, ārstu privātp praksēs, rehabilitācijas centros, sociālās aprūpes centros, vakcinācijas kabinetos, skolās un uzņēmumos, kur iekārtoti speciāli medicīniskie kabineti.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība medicīnā. Mācību ilgums 3 gadi. Ja medicīnas māsa vēlas strādāt par veselības iestādes vai nodaļas vecāko māsu, nepieciešama augstākā medicīniskā izglītība. Mācību ilgums 4 gadi. Medicīnas māsas ar praksi, nokārtojot speciālu eksāmenu, iegūst sertifikātu savā profesijā, kurš ļauj veiksmīgāk konkurēt darba tirgū un nodrošina lielāku darba algu. Sertifikātu izsniedz uz pieciem gadiem, un tas regulāri jāatjauno, nokārtojot resertifikācijas eksāmenu. Medicīnas māsām nemitīgi jāpaaugstina kvalifikācija, apmeklējot seminārus, kursus, lekcijas, medicīnas māsu biedrības sēdes.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga medicīnas māsas profesijā ir 200–1000 latu. Algas apmērs atkarīgs no medicīnas māsas izglītības, ieņemtā amata, medicīnas nozares, kādā viņa darbojas, uzņēmuma lieluma un statusa (valsts, pašvaldības vai privātais).

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Sociālais aprūpētājs 3461 01

Sociālais darbinieks 2446 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē medicīna? Vai vēlies strādāt ar cilvēkiem, palīdzēt viņiem sāpēs un ciešanās gan fiziski, gan psiholoģiski?

Medicīnas māsas profesija prasa lielu vēribu pret cilvēkiem. Šajā profesijā būtiskas īpašības ir atsaucība, līdzjūtība un vēlme palīdzēt cilvēkiem, precizitāte, spēja uzņemties atbildību, izrādīt iniciatīvu un neapjukt ārkārtas situācijās. Mēģini jau tagad sevi izkopt šīs īpašības, piemēram, uzņemties rūpes par saslimušiem radniekiem vai draugiem!

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā bioloģija, ķīmija, fizika, veselības mācība, ētika, psiholoģija.

SABIEDRĪBAS VESELĪBAS SPECIĀLISTS PĒC PK VAR PIELĪDZINĀT KODU 2225 04

DARBA SATURS Sabiedrības veselības speciālists rūpējas par cilvēku veselību, par to, lai viņi neslimotu un būtu veseli, kā arī apzina faktorus, kas ietekmē cilvēku veselību. Viņš seko līdzi, lai ūdens, ko ikdienā lietojam, būtu veselībai nekaitīgs, pārtika, kuru ēdam, – ne tikai garšīga, bet arī droša un veselīga, informācija, kuru saņemam par veselību, – precīza un ticama. Sabiedrības veselības speciālists rūpējas par to, lai pasargātu cilvēkus no slimībām, traumām, priekšlaicīgas nāves, organizējot informatīvus, veselību veicinošus un profilaktiskus pasākumus.

Sabiedrības veselības speciālists, kas specializējies epidemioloģijā, cenšas izprast slimību cēloņus, izplatību, apzināt veselības notikumu (epidēmiju, masveida saslimšanu) lielumus un slimību bīstamību sabiedrībai. Izmantojot dažādus pētījumu veikšanas veidus un metodes, viņš interpretē (skaidro) un apstrādā iegūtos rezultātus. Piemēram, ar epidemioloģisko pētījumu palīdzību sabiedrības veselības speciālists noskaidro, vai smēķēšana izraisa plaušu vēzi, cik lielā mērā tā ietekmē veselību, un, izmantojot dažādas metodes, piemēram, plašsaziņas līdzekļu palīdzību, informē un motivē sabiedrību, lai samazinātu un novērstu šo kaitīgo ieradumu.

Sabiedrības veselības speciālists, kas specializējies matemātiskajā statistikā, savā ikdienas darbā strādā ar speciālām datorprogrammām, kas palīdz aprēķināt un atainot dažādus ar veselību saistītus rādītājus. Ar matemātiskās statistikas palīdzību sabiedrības veselības speciālists ātri un vienkārši var uzzināt, vai pastāv sakarība starp riska faktoru un slimību, piemēram, vai paaugstinātā ķermeņa masa ir riska faktors sirds slimībām.

Vides veselības jomā sabiedrības veselības speciālists pēta, piemēram, kas notiek ar cilvēka veselību, ja pilsētas dzeramajā ūdenī nonāk kāda kaitīga viela.

Sabiedrības veselības speciālists savu darbību var padziļināt arī **arodmedicinā**, kur darbojoties, viņš noskaidro, kādi faktori ietekmē cilvēka veselību viņa darba vietā.

Sabiedrības veselības speciālists var strādāt arī kā **pārtikas higiēnas speciālists** un darboties,

lai izpētītu, kā veselību ietekmē dažādu pārtikas preču lietošana uzturā. Šīs jomas profesionālis rūpējas par to, lai cilvēki ēstu sabalansētu un veselīgu pārtiku, kā arī izvērtē, vai veikalā nopērkamie pārtikas produkti ir pietiekami labi un nekaitīgi un vai tos vispār var pārdot, vai tie nav bīstami cilvēku veselībai. Sabiedrības veselības speciālists kontrolē uzņēmumus, kas saistīti ar pārtikas ražošanu un izplatīšanu, piemēro sodus par pārkāpumiem vai nepilnībām, ja tādi ir, un var darboties kā pārtikas inspektors.

Sabiedrības veselības speciālists, kas darbojas veselības veicināšanas jomā, nodarbojas ar dažādu aktivitāšu organizēšanu, kas saistītas ar veselību un veselības profilakses pasākumiem. Viņš izstrādā un īsteno dažādas kampaņas, lai pievērstu sabiedrības uzmanību veselības aizsardzībai (piemēram, lai cilvēki, braucot ar velosipēdu, valkātu ķiveres). Viņš arī veido sadarbību ar ārvalstu kolēģiem un iesaistās starptautisku organizāciju īstenotos projektos. **Sabiedrības veselības speciālists, kas strādā kā veselības veicināšanas koordinators,** rūpējas par to, lai visas organizētās veselības aktivitātes notiktu pēc plāna, raugās, lai tiktu veikti visi uzdevumi, un novērtēts padarītais.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Sabiedrības veselības speciālists darbā lieto datoru, kas aprīkots ar dažādām statistikas programmām, dažādu veidu biroja tehniku, papīru, rakstāmpiederumus, kalkulatoru. Sabiedrības veselības speciālists izmanto arī dažādas mērierīces un izmanto dažādas ķīmiskas vielas. Piemēram, darbojoties vides veselības jomā, viņš izmanto dozimetru, lai izmēritu jonizējošo starojumu un secinātu, kā tas ietekmē veselību.

DARBA APSTĀKĻI Sabiedrības veselības speciālists lielākoties strādā biroja tipa telpās, bet savus pienākumus var veikt arī ārpus darba telpām, piemēram, veicot mērījumus un noskaidrojot peldūdus kvalitāti. Sabiedrības veselības speciālists strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Sabiedrības veselības speciālists var strādāt ar veselību saistītās valsts un nevalstiskās organizācijās, uzņēmumos un iestādēs.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība sabiedrības veselības jomā. Mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga sabiedrības veselības speciālista profesijā ir 250–800 latu. Atalgojums atkarīgs no darbības jomas specifikas un darba pieredzes, kā arī veicamo darbu apjoma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

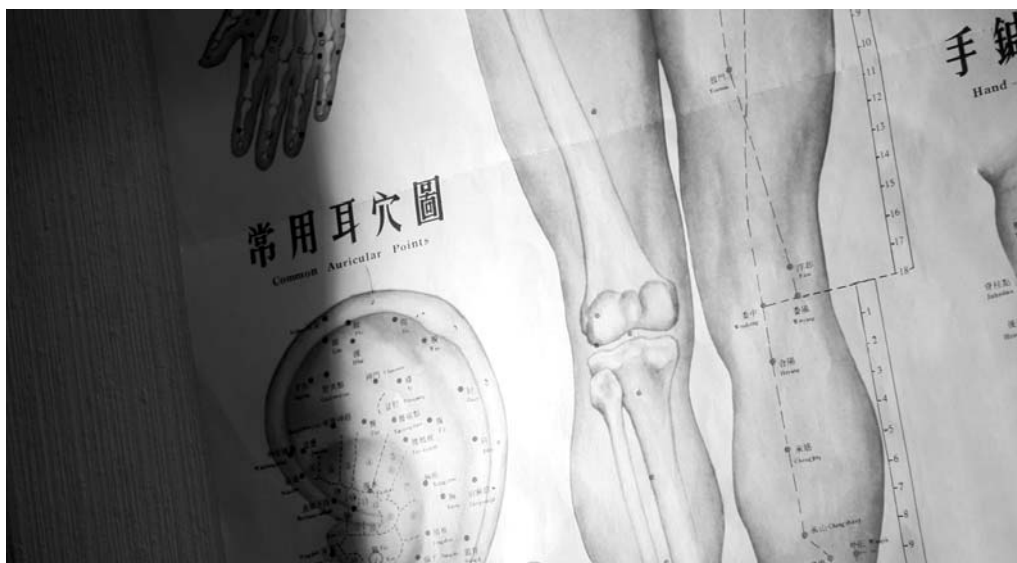
Uztura speciālists 2149 59	Sabiedrības veselības metodiķis 2225 03
Epidemiologs 2212 05	Statistiķis 2122 03
Valsts pārtikas inspektors	Vides speciālists

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev rūp sava un līdzcilvēku veselība? Vai vēlies uzzināt, kas ir slimību pamatā un kā tās novērst? Vai tev piemīt organizatora spējas? Vai proti pārliecināt citus par sava viedokļa pareizību un argumentēt to?

Sabiedrības veselības speciālista darbā būtiskas ir labas saskarsmes spējas, māka saprasties ar dažādiem cilvēkiem un saprotami izskaidrot viņiem ar veselību saistītus jautājumus. Noderēs arī organizatora prasme. Piedaloties skolas un ārpusskolas rīkotos sabiedriskos projektos, pamēģini pats iesaistīties pasākuma organizatoriskajos darbos! Varbūt pat vari būt šo pasākumu, diskusiju vakaru vadītājs!

Sabiedrības veselības speciālistam būtiski ir arī mācēt strādāt ar lielu apjomu dažādas informācijas, loģiski spriest un izdarīt secinājumus, kā arī neapjukt sarežģītās situācijās.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā veselības mācība, bioloģija, ķīmija, fizika, psiholoģija, loģika un matemātika.

AKUPUNKTŪRAS ĀRSTS

KODS 2221 04

DARBA SATURS Akupunktūras ārsts ārstē cilvēkus ar dažādiem veselības traucējumiem, piemēram, bezmiegu, augstu asinsspiedienu, galvassāpēm, locītavu sāpēm, izmantojot tūkstošiem gadu vecu ķīniešu medicīnas metodi – akupunktūru, kurā pēc noteiktām likumbām ārsts iedarbojas uz cilvēka ķermeņa izvietotajiem aktīvajiem punktiem – vietām, kuras veido cilvēka iekšējie orgāni un āda savstarpēji mijiedarbojoties (līdzīgi kā ģeometrijā tiek attēlota punkta projekcija plaknē). Punktu izvietojums uz ķermeņa ir ļoti dažāds – lielākā daļa atrodas nervu vai nervu – asinsvadu kūlīšu krustpunktos. Punktu izvietojums ir attēlots akupunktūras kartē – tajā punkti ir iezīmēti atbilstoši cilvēka anatomiskajai uzbūvei, piemēram, pēdas punkti, skausta punkti, ceļu locītavu punkti.

Akupunktūras ārsts pieņem pacientus, kam jau ir uzstādīta konkrētas slimības diagnoze vai arī ir kādi simptomi, par kuriem pacients sūdzas, piemēram, sāpes. Akupunktūras ārsts izmeklē pacientu un nosaka aktīvos punktus.

Atbilstoši noteiktajiem punktiem pacientam tiek sagatavota receptūra. Receptūrā atzīmē punktus, uz kuriem tiks veikta iedarbība, izmantojamo adatu lielumu un iedarbības laiku, kā arī procedūras ilgumu un veidu. Izvērtējot konkrētu gadījumu, akupunktūras ārsts var pieņemt lēmumu iedarboties uz punktu, kombinējot dažādas metodes, piemēram, lietot adatu terapiju kopā ar vakuuma bankām vai ķīniešu kristāliem. Iedarbība uz vienu punktu var būt dažas sekundes vai pat stundu ilga. Iedarbības ilgumu akupunktūras ārsts nosaka atkarībā no vēlamā rezultāta. Parasti kurss tiek noteikts 10 reizes, taču atkarībā no diagnozes atšķiras procedūras biežums.

Kad noteikti aktīvie punkti, akupunktūras ārsts nogulda pacientu uz kušetes ārstēšanai piemērotā pozā, piemēram, uz vēdera, un rūpīgi dezinficē vietu, kurā tiks durta adata. Akupunktūras ārsts izvēlas katram punktam piemērotāko adatu. Pēc tam viņš uzmanīgi iedur adatas izvēlētajos punktos, ievērojot receptūrā noteikto iedarbības laiku. Akupunktūras ārsts seko līdz procedūras

laikam un pastāvīgi apjautājas pacientam par sajūtām procedūras laikā. Procedūras beigās akupunktūras ārsts un pacients vienojas par nākamo apmeklējuma reizi.

No tradicionālās akupunktūras ir radušās dažādas atvasinātas ārstniecības metodes, kurās akupunktūras ārsts ķermeņa aktīvo punktu noteikšanai un analīzei izmanto, piemēram, speciālu aparatūru, kas reaģē uz asinsspiediena un enerģijas plūsmām cilvēka ķermenī, signalizējot par konkrēta punkta atrašanās vietu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Dažāda izmēra speciālās akupunktūras adatas, ķīniešu kristāli, vakuuma bankas, sterilizēšanai nepieciešamie materiāli, ziedes ar nomierinošu iedarbību.

DARBA APSTĀKĻI Akupunktūras ārsts var strādāt slimnīcās, poliklīnikās, medicīnas centros, skaistumkopšanas centros. Viņš var veidot pats savu privātpraksi arī citās telpās, galvenais nosacījums, lai telpas būtu atbilstošas medicīnas pakalpojumu sniegšanai. Akupunktūras ārsts parasti strādā astoņas darba stundas dienā. Nereti, pielāgojoties pacientu vajadzībām, nākas strādāt arī virsstundas vai brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Akupunktūras ārsts var strādāt jebkuras formas un piederības uzņēmējdarbībā veselības aprūpes sistēmā vai arī kā pašnodarbināta persona.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Akupunktūras ārstam nepieciešama augstākā medicīniskā izglītība ārsta specialitātē. Mācību ilgums ir 6 gadi. Lai pastāvīgi nodarbotos ar ārstniecību, pēc augstākās izglītības iestādes beigšanas ārstam 5 vai 6 gadi (atkarībā no specializācijas) jāmacās specialitātes rezidentūrā. Nokārtojot rezidentūras beigu eksāmenu, ārsts iegūst sertifikātu specialitātē un tiek reģistrēts ārstniecības personu reģistrā. Lai praktizētu akupunktūru, vēl jāiegūst akupunktūras ārsta sertifikāts.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga akupunktūras ārstam ir 250–800 latu. Atalgojums ir atkarīgs no darbvietas uzņēmējdarbības veida (privātuzņēmumā tas var būt lielāks) un padarītā darba apjoma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Ģimenes ārsts 2221 11

Ārsts pediatrs 2221 65

Fizioterapeits 3226 02

Masieris 3226 03

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev ir vēlme izprast un izziņāt dažādu notikumu cēloņus? Vai tu spēj ieklausīties citos cilvēkos un izdarīt secinājumus, analizējot cēloņsakarības? Vai tevi aizrauj literatūra par senajām civilizācijām, seno cilvēku dzīvesveidu?

Akupunktūras ārsta specialitātē ļoti svarīgi ir prast ieklausīties savos pacientos, sasniegt emocionālu kontaktu un savstarpēju uzticēšanos, kā arī prast izskaidrot ārstēšanas metodes būtību un tās ietekmi uz cilvēka organismu. Akupunktūras ārstam jāprot ne tikai ārstēt, izmantojot savas profesionālās iemaņas, bet jānāk arī pacientam izskaidrot, ka daudzu slimību pamatā ir psiholoģiski iemesli.

Ja vēlies kļūt par akupunktūras speciālistu, tad īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā bioloģija, psiholoģija, ķīmija, filozofija un kultūras vēsture.

FIZISKĀS REHABILITĀCIJAS ĀRSTS

KODS 2221 10

DARBA SATURS Fiziskās rehabilitācijas ārsts nosaka ārstēšanas kursu pacientam diagnosticētu funkcionālu traucējumu novēršanai, piemēram, muskuļu funkciju vai līdzsvara atjaunošanai, stājas un gaitas korekcijai jeb labošanai. Ja diagnoze nav uzstādīta, fiziskās rehabilitācijas ārsts izmeklē pacientu ar dažādām metodēm: izvaicā, novēro (piemēram, apsēšanos uz krēsla, apgulšanos uz kušetes, gaitu), novērtē locītavu un muskuļu funkcijas, līdzsvaru, kā arī testē pacienta funkcionālās spējas (apsēšanos, gaitu, līdzsvaru) pēc speciālām skalām. Ja nepieciešams, fiziskās rehabilitācijas ārsts nozīmē pacientam papildu izmeklēšanu pie citas specialitātes ārsta. Lai izvēlētos ārstēšanas kursu, fiziskās rehabilitācijas ārsts novērtē arī pacienta sociālo vidi un viņa attieksmi pret veselību kā vērtību.

Fiziskās rehabilitācijas ārsts kopā ar pacientu izvēlas, kur notiks rehabilitācija, jo, piemēram, fiziskās rehabilitācijas vingrojumus (teiksim, elpošanas, sirds asinsvadu sistēmas trenēšanai, asinsrites uzlabošanai kāju un roku pirkstu galos) iespējams veikt arī patstāvīgi mājās, ne tikai rehabilitācijas centrā fizioterapeita uzraudzībā.

Fiziskās rehabilitācijas ārsts informē pacientu par ieteicamajām fizioterapijas procedūrām un ārstniecības iestādēm, kurās tās veic. Saskaņojot ar pacientu, atbilstoši viņa pārvietošanās iespējām un finanšu līdzekļiem fiziskās rehabilitācijas ārsts izstrādā ārstēšanas kursu. Viņš iesaka fizioterapijas tehnoloģijas (piemēram, masāžu, ūdens terapiju, magnētiskā lauka, elektriskā lauka, impulsu strāvas iekārtas procedūras), kā arī fizioterapijas kursa ilgumu un grafiku. Fiziskās rehabilitācijas ārsts iesaka pacientam dažādus palīg līdzekļus fizisko spēju atjaunošanai vai nodrošināšanai, piemēram, spieķi, krukus, ratiņkrēslu, protēzes.

Visu ārstēšanas laiku fiziskās rehabilitācijas ārsts dokumentē ārstēšanas procesu. Pēc kursa pabeigšanas viņš iesaka pacienta tālāku aprūpi.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Fiziskās rehabilitācijas ārsts darbā lieto diagnostikas un testēšanas palīgīdzekļus (piemēram, leņķmēru, dinamometru muskuļu spēka testēšanai), mērlenti, paklāju, kušeti, dezinfekcijas līdzekļus. Fiziskās rehabilitācijas ārsts pacienta aprūpes dokumentēšanai lieto biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, kopētāju.

DARBA APSTĀKĻI Fiziskās rehabilitācijas ārsts strādā sertificētas ārstniecības vai rehabilitācijas iestādes kabinetā, kur atbilstošos apstākļos veic savas funkcijas.

Fiziskās rehabilitācijas ārsts strādā dažāda garuma darba dienu (ne vairāk kā 36 stundas nedēļā), atkarībā no uzņēmuma specifikas, darba laika, darba grafika.

DARBA IESPĒJAS Fiziskās rehabilitācijas ārsts var strādāt jebkuras formas un piederības uzņēmēj sabiedrībā veselības aprūpes un sporta sistēmā vai arī kā pašnodarbināta persona.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā medicīniskā izglītība fiziskās rehabilitācijas ārsta specialitātē. Mācību ilgums – 6 gadi. Lai patstāvīgi nodarbotos ar ārstniecību, fiziskās rehabilitācijas ārstam jāiziet likumdošanā noteiktā sertifikācija un jābūt reģistrētam ārstniecības personu reģistrā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga fiziskās rehabilitācijas ārsta profesijā ir 250–800 latu. Atalgojums atkarīgs no darbavietas uzņēmējdarbības veida (privātuzņēmumā tas var būt lielāks), padarītā darba apjoma, ieņemamā amata (struktūrvienības vadītājam alga var būt lielāka).

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Fizioterapeits 3226 02

Masieris 3226 03

Ergoterapeits 3226 09

Sporta ārsts 2221 22

Traumatologs un ortopēds 2221 78

Neirologs 2221 55

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tu spēj glabāt tev uzticētu noslēpumu? Vai vari saprasties ar cilvēkiem? Vai esi iecietīgs un proti uz klausīt otru cilvēku? Vai tu rēķinies ar cilvēku dažādību, atšķirīgumu? Vai tev piemīt patstāvība darba plānošanā un lēmumu pieņemšanā?

Fiziskās rehabilitācijas ārsta profesijā tev noderēs gan labas komunikācijas prasmes, gan izturība un iekšēja harmonija.

Īpaši pievērs uzmanību tādiem priekšmetiem kā ķīmija, fizika, bioloģija, veselības mācība, informātika, svešvalodas, ētika un psiholoģija.

FIZIOTERAPEITS

KODS 3226 02

DARBA SATURS Fizioterapeits ir ārsts, kas pacientus (klientus), piemēram, pēcoperācijas, traumu rehabilitācijā, kustību traucējumu gadījumā, ārstē, izmantojot fizikālas metodes un tehnoloģijas (piemēram, gaismu, siltumu, ūdeni, gaisu, elektrību, mehāniskus aparātus).

Uzsākot ārstēšanu vai profilaksi, fizioterapeits novērtē pacienta veselības stāvokli un to ietekmējošos faktorus (piemēram, raksturīgākos paradumus, darba pozas, hroniskās slimības). Viņš izvērtē pacienta kustības pēc speciālām skalām, statiskās pozas (piemēram, apsēšanos uz krēsla, gaitu) un spēju tās mainīt; novērtē locītavu, muskuļu funkcijas, līdzsvaru, pacienta sirds un asinsvadu sistēmu, kā arī veic pacienta izmeklēšanai nepieciešamos speciālos testus. Lai ieteiktu atbilstošāko ārstēšanas gaitu, fizioterapeits novērtē arī pacienta sociālo vidi un viņa attieksmi pret veselību.

Pēc pacienta izmeklēšanas fizioterapeits izvēlas ārstniecības metodes un pielietojamās fizioterapijas tehnoloģijas (piemēram, vingrinājumus, elektroprocedūras, ūdensprocedūras), fizioterapijas kursa grafiku un ilgumu. Viņš ierāda un palīdz izpildīt dažādus vingrojumus, piemēram, muskuļu funkciju un līdzsvara atjaunošanai vai uzturēšanai, stājas un gaitas korekcijai. Fizioterapeits izvēlas nepieciešamos palīg līdzekļus, piemēram, atbalsta krukus vai invalidu ratiņus, un apmāca pacientu ar tiem pareizi rīkoties. Pēc pacienta izvēles, piemēram, elpošanas vingrojumus vai vingrojumus asinsrites uzlabošanai iespējams veikt gan fizioterapeita uzraudzībā, gan arī mājās patstāvīgi.

Ārstniecības kursa laikā un pēc tā beigšanas fizioterapeits sadarbojas ar pacienta tuviniekiem, lai konsultētu, kā līdzdarboties pacienta atveseļošanās procesā, kā arī, nepieciešamības gadījumā, iesaka pacientam tālāku ārstēšanos vai aprūpi. Fizioterapeits veic ārstnieciskās terapijas procesa dokumentāciju.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Fizioterapeits darbā lieto diagnostikas un testēšanas, kā arī ārstniecības palīglīdzekļus. Fizioterapijas kabinets ir aprīkots ar masāžas galdiem un iekārtām fizioterapijas procedūru veikšanai. Terapijas procesa dokumentēšanai fizioterapeits lieto biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, kopētāju.

DARBA APSTĀKĻI Fizioterapeits strādā sertificētā fizioterapeita kabinetā, vingrošanas zālēs, ūdensprocedūru kabinetos. Fizioterapeits strādā dažāda garuma darba dienu, 40 stundas nedēļā, atkarībā no uzņēmuma darba grafika, kā arī no pacientu fiziskā stāvokļa un veicamajām procedūrām. Fizioterapeita darbs saistīts ar pastiprinātu fizisku slodzi, piemēram, muguras traumu gadījumā, kad pacients nespēj patstāvīgi pārvietoties.

DARBA IESPĒJAS Fizioterapeits var strādāt jebkurā veselības aprūpes, sporta un izglītības iestādē vai uzņēmumā, piemēram, rehabilitācijas centros, slimnīcās, poliklīnikās, sanatorijās, sporta klubos, skolās, pirmsskolas izglītības iestādēs vai kā pašnodarbināta persona.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība medicīnā, fizioterapijas specializācijā. Mācību ilgums – 5 gadi. Nokārtojot sertifikācijas eksāmenu un iegūstot fizioterapeita sertifikātu, fizioterapeits var strādāt patstāvīgi. Nesertificēts fizioterapeits var strādāt tikai sertificēta fizioterapeita vai sertificēta ārsta vadībā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga fizioterapeita profesijā ir 250–700 latu. Atalgojums ir atkarīgs no darbavietas un uzņēmējdarbības veida (privātuzņēmumā tas var būt lielāks), padarītā darba apjoma, procedūru veida, fizioterapeita darba pieredzes un reputācijas (par sevi radīts priekšstats).

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Masieris 3226 03

Ergoterapeits 3226 09

Elektroterapeits 3226 01

Fizikālais terapeits 3226 10

Reiterterapeits 3226 15

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista medicīna? Vai tev patik palīdzēt cilvēkiem un vai esi iecietīgs? Vai tu respektē dažādību cilvēkos? Vai tu spēj patstāvīgi strādāt, plānot savu darbu, pieņemt lēmumus?

Fizioterapeitam kā jau ārstam svarīga sistēmiskā (spēja saskatīt atsevišķu elementu kopsakarības veselumā), loģiskā domāšana. Domāšanas asuma trenēšanai iespējams izmantot prāta spēles, atjautības uzdevumu risināšanu.

Fizioterapeitam būtiskās labas komunikācijas prasmes un bagātīgs vārdu krājums, lai saprastos ar dažādu sociālo slāņu pacientiem.

Attīstīt inteliģenci, iekšējo harmoniju un paplašināt redzesloku var, lasot grāmatas, atrodot sev vaļasprieku, apmeklējot kultūras pasākumus. Fizioterapeitam nepieciešamo fizisko izturību palīdzēs iegūt sportošana.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, ķīmija, bioloģija, veselības mācība, psiholoģija un informātika.

ERGOTERAPEITS

KODS 3226 09

DARBA SATURS Ergoterapeits palīdz cilvēkiem ar fiziskiem vai garīgiem traucējumiem atjaunot, attīstīt vai uzlabot kustību spējas, kas nepieciešamas ikdienas dzīvē. Ergoterapeita darbības mērķis ir uzlabot pacienta dzīves kvalitāti, darīt iespējamu efektīvu ikdienas fizisko funkciju (piemēram, iešanas, ēšanas, dabisko vajadzību nokārtošanas) veikšanu paša spēkiem un likt pacientam noticēt savām iespējām.

Ergoterapeits vispirms iztaujā pacientu, lai noteiktu, kādas ir viņa iespējas un vajadzības. Tad pārbauda pacienta fizisko stāvokli, lietojot specifiskus novērtēšanas instrumentus. Sarunas un pārbaudes var notikt gan ergoterapeita kabinetā, gan ārstniecības iestādē, gan paša pacienta mājās. Kopā ar pacientu ergoterapeits izvirza mērķi, kas jāsasniedz terapijas gaitā. Ergoterapeits izplāno nepieciešamo terapiju un vada to.

Terapeitisko nodarbību gaitā ergoterapeits pievēršas konkrētām problēmām, ar kurām saskāries patients. Ergoterapeits palīdz pacientam atgūt spēju pašam aprūpēt sevi, piemēram, ēst, ģērbties, mazgāties, gatavot sev ēst, pārvietoties. Ergoterapeits palīdz pacientam atkal atgūt darba un rīcības iemaņas. Ja patients zaudējis spēju piedalīties agrāk nozīmīgās aktivitātēs, ergoterapeits palīdz viņam atgūt šīs spējas vai atrast jaunas aktivitātes, palīdz pacientam strukturēt viņa dienu.

Ergoterapeits ar īpašiem vingrinājumiem palīdz pacientam uzlabot konkrētas fiziskās funkcijas, piemēram, māca pacientam atkal satvert glāzi un no tās padzerties. Ergoterapeits iemāca pacientam vingrinājumus, kas palīdz mazināt locekļu nekustīgumu vai tūsku un palielina muskuļu spēku.

Terapijas gaitā ergoterapeits vēro un izvērtē uzlabojumus vai izmaiņas pacienta situācijā un pārspriež pacienta vajadzības ar pašu pacientu, viņa ģimeni, darba devējiem vai skolotājiem.

Ergoterapeits iesaka pacientiem aprikojumu, kas varētu palīdzēt tiem ērtāk veikt ikdienas darbības. Ergoterapeits izdara izmaiņas pacienta kustību palīgaprīkojumā vai mājoklī, lai uzlabotu pacienta

drošību un nodrošinātu neatkarību, piemēram, pielāgo ratiņkrēslu, mēbeles vai ēšanas priekšmetus konkrētā pacienta vajadzībām.

Ergoterapeits veicina pacienta pašapziņas augšanu, iedrošina viņu sociāliem kontaktiem un palīdz atgriezties sabiedrībā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Ergoterapeits darbā lieto instrumentus fizisko spēju novērtēšanai (piemēram, goneometru, dinamometru), kā arī instrumentus fizisko spēju trenēšanai (dažādi priekšmeti sensorai (sajūtu) stimulācijai, manipulācijas spēju uzlabošanai, izziņu veicinošas spēles, ikdienas aktivitātēs nepieciešamie priekšmeti). Ergoterapijas kabinetā vai tam blakus var būt ierīkota speciāla mācību virtuve vai vannasistaba, kur īstenot atsevišķus terapijas uzdevumus.

DARBA APSTĀKĻI Darbs norit gan iekštelpās, gan ārā atkarībā no konkrētās terapijas un pacienta vajadzībām. Darbs pārsvarā notiek ergoterapeita kabinetā, bet konsultācijas un terapija var noritēt arī slimnīcu un aprūpes iestāžu telpās vai pacienta mājoklī. Darba laiks ir elastīgs un atkarīgs no darbavietas, bet galvenokārt ergoterapeiti strādā diennakts gaišajā laikā.

DARBA IESPĒJAS Ergoterapeiti var strādāt klīnikās, rehabilitācijas iestādēs, dienas aprūpes centros, psihiatriskās un sociālās aprūpes iestādēs, tehnisko palīdzību centros, pašvaldībās, skolās, kā arī uzņēmumos, kur strādā cilvēki ar fiziskiem vai garīgiem traucējumiem.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība ergoterapijā. Mācību ilgums ir 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga ergoterapeita profesijā ir 200–300 latu.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Fizioterapeits 3226 02

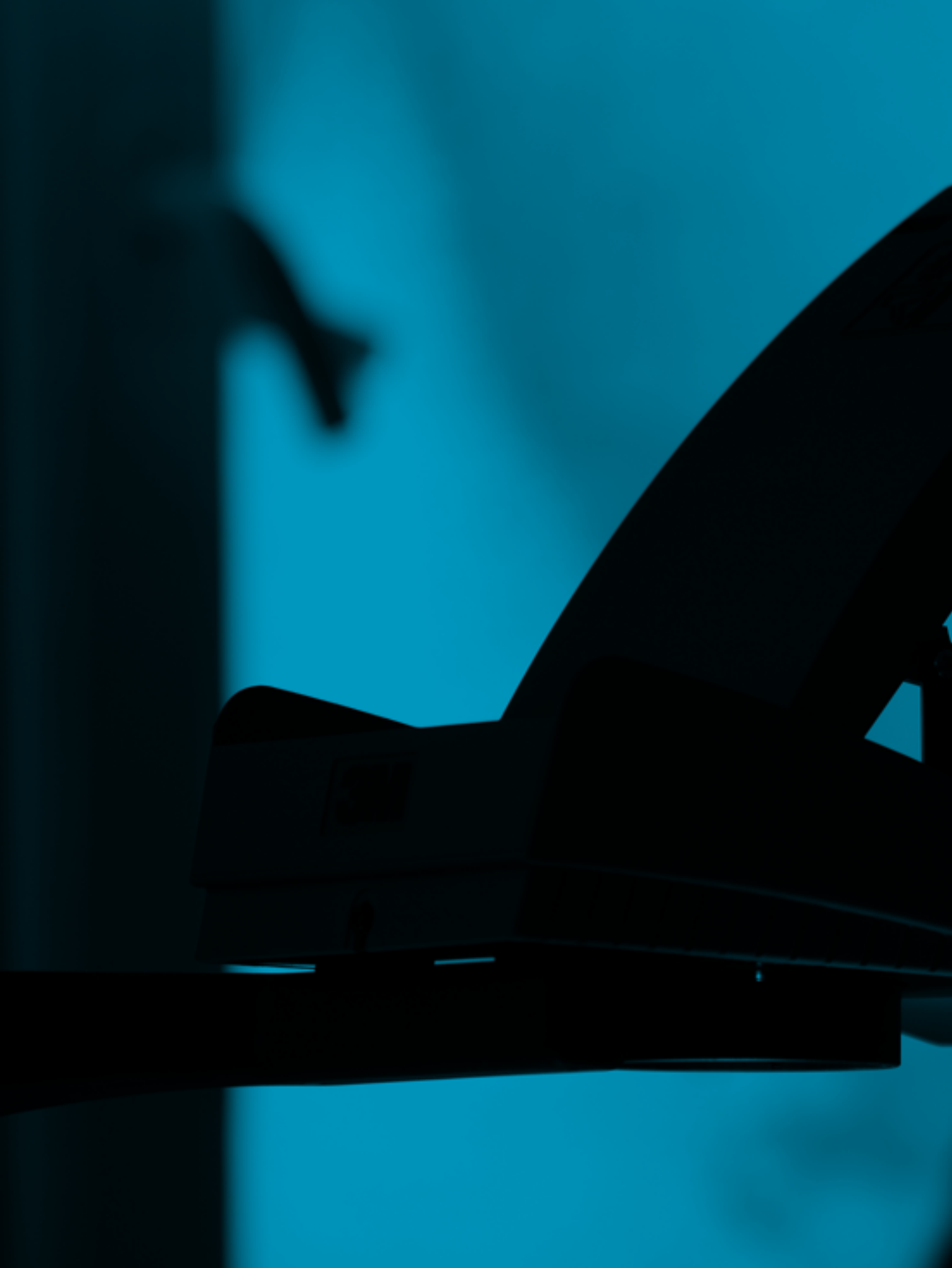
Sociālais darbinieks 2446 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tu vēlies palīdzēt cilvēkiem ar veselības traucējumiem? Vai tev piemīt pacietība un iekārta? Vai tu esi vērīgs pret citu vajadzībām? Vai tu spēj rast alternatīvus veidus, kā veikt ikdienišķas darbības?

Ergoterapeita profesijas specifika ir kontakts ar cilvēkiem, kas cieš no veselības traucējumiem. Ja vēlies kļūt par ergoterapeitu, vēlams attīstīt saskarsmes spējas ar šādiem cilvēkiem, mierīgi uztvert viņu fiziskos defektus. Ja iespējams, mēģini iesaistīties brīvprātīgā darbā slimnīcā vai kādā aprūpes centrā, lai pārlicinātos, vai šis darbs ir tev piemērots.

Nozīmīgas prasmes ergoterapeita profesijā ir spēja uz klausīt cilvēkus un motivēt viņus. Motivācijas spējas vari attīstīt, cenšoties ikdienā saskatīt pozitīvo, apzinoties, ka neviena situācija nav bezcerīga un vienmēr ir iespējams esošo situāciju uzlabot. Ergoterapeita profesijā ļoti noderīga ir radoša domāšana – ja pacients vairs nespēj saskatīt iespējas, kā uzlabot savu situāciju vai veikt kādu darbību paša spēkiem, ergoterapeits ir tas, kurš piedāvā viņam alternatīvu variantu.

Zināšanas bioloģijā (īpaši anatomijā), veselības mācībā, psiholoģijā, ķīmijā, matemātikā, latviešu valodā un literatūrā tev lieti noderēs, ja izvēlēties ergoterapeita profesiju.

IZGLĪTĪBA

izglītības iestādes vadītājs	552
pasniedzējs	554
vidējās izglītības skolotājs	556
profesionālās izglītības skolotājs	558
pamatizglītības skolotājs	560
sociālais pedagogs	562
pieaugušo izglītības pedagogs	564
pirmsskolas izglītības pedagogs	566
speciālās izglītības iestādes skolotājs	568
auklis	570
autovadīšanas instruktors	572

IZGLĪTĪBAS IESTĀDES VADĪTĀJS

KODS 1319 14

DARBA SATURS Izglītības iestādes vadītājs nodrošina izglītības iestādes (piemēram, bērnudārza, skolas, augstskolas) veiksmīgu darbību, izmantojot savas vadīšanas un organizatoriskās prasmes, kas ietver arī politiskās (ar politiku jeb valsts vadīšanas mākslu saistītās), diplomātiskās (piemēram, sarunu vešanas iemaņas) un administratīvās (sabiedrisko attiecību regulēšana vadīšanas procesā) prasmes. Pastāv trīs veidu izglītības iestāžu vadītāji: **vadītājs** (piemēram, bērnudārzā), **direktors** (piemēram, skolā) un **rektors** (augstskolā). Izglītības iestādes vadītājs atbild par izglītības iestādes izglītības mērķu noteikšanu un sasniegšanu (piemēram, izvēloties savai izglītības iestādei noteiktu pedagoģijas metodiku, piemēram, strādājot pēc Montessori, Šteinerta (Valdorfpedagoģija) metodikas). Viņš organizē darbu saskaņā ar valsti pastāvošo likumdošanu un noteiktajiem standartiem, kā arī atbild par augstas kvalitātes apmācību procesa nodrošināšanu, kam, piemēram, augstskolā kalpo akreditācija (izglītības procesa kvalitātes rādītājs) – izglītības iestādes vadītājs, šajā gadījumā rektors, vada izglītības iestādes sagatavošanu akreditācijas procesam.

Lai sasniegtu šos mērķus, viņš organizē, saskaņo, vada un izvērtē iestādes personāla darbu, pieņem darbā jaunus darbiniekus, nodrošina esošo darbinieku regulāru kvalifikācijas paaugstināšanu, piedāvājot dažādus lekciju kursus, seminārus.

Viņš daudz laika pavada, strādājot ar cilvēkiem, piemēram, apspriežas ar darbiniekiem – konsultējas ar viņiem un konsultē viņus dažādos izglītības un pedagoģijas jautājumos; tiekas ar apmācāmajiem un viņu vecākiem (īpaši bērnudārzā un skolā), sabiedrības pārstāvjiem.

Tāpat izglītības iestādes vadītājs seko līdzi savas iestādes budžetam, atbilstošu finanšu līdzekļu pieprasīšanai un iesniegšanai no valsts budžeta, mācību maksas un tās iekasēšanas kārtības noteikšanai no privātpersonām, ja izglītības iestāde ir privātuzņēmums, finanšu piesaistišanai no citiem avotiem, piemēram, sponsoriem, vai izīrējot izglītības iestādes telpas. Viņš arī kontrolē budžeta līdzekļu likumīgu sadalījumu un izlietojumu atbilstoši izglītības iestādes izvirzītajiem mērķiem un uzdevumiem.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Izglītības iestādes vadītājs darbā izmanto biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, skeneri, kopēšanas iekārtu. Viņš strādā ar dažādu veidu dokumentāciju.

DARBA APSTĀKĻI Izglītības iestādes vadītājs daļu darba laika strādā savā kabinetā un citās izglītības iestādes darba telpās. Bet daļu darba laika viņš pavada ārpus paša vadītās izglītības iestādes, kārtējot ar tās darbību saistītus jautājumus, piemēram, pašvaldībā, izglītības pārvaldē, ministrijā. Izglītības iestādes vadītājs strādā astoņu stundu darba dienu, bet bieži – arī virsstundas, ja ir steidzami jārisina neatliekami jautājumi. Izglītības iestādes vadītājam ir noteikts apmeklētāju pieņemšanas laiks.

DARBA IESPĒJAS Izglītības iestādes vadītājs var strādāt valsts, pašvaldības un privātās izglītības iestādēs.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība pedagoģijā. Mācību ilgums – 4 līdz 5 gadi. Izglītības iestādes vadītājam nepieciešama vairāku gadu pieredze pedagoģiskajā darbībā, kā arī vēlama izglītība menedžmentā jeb vadībā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga izglītības iestādes vadītāja profesijā ir 300–900 latu. Atalgojums atkarīgs no izglītības iestādes veida, izglītības iestādes vadītāja kvalifikācijas un darba apjoma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Liela uzņēmumu/iestādes vadītājs 121

Projektu vadītājs 2414 03

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tu ne tikai gribi kļūt par līderi (vadošu personu), bet tev tas arī padodas? Vai tu vēlies un spēj uzņemties atbildību? Vai tev ir pacietība soli pa soli virzīties no zemākiem mērķiem uz augstākiem mērķiem?

Lai vadītu, motivētu (spētu pārliecināt) un iedvesmotu darbiniekus un apmācāmos kopīgam darbam un attīstībai, papildus izglītībai un pieredzei pedagoģiskā darbā izglītības iestādes vadītājam ir nepieciešamas labas komunikācijas spējas, vadītāja un organizatora dotības, izteikta pienākuma apziņa un izlēmīgums spert izšķirīgus soļus. Vari sevi pārbaudīt, uzņemoties vadītāja pienākumus kādā skolas projektā.

Vadītājam būtisks ir taktiskums, kā arī spēja izturēt kritiku. Vari audzināt savu raksturu un attīstīt sevi kā personību, liekot uzsvāru uz minētajām izglītības iestādes vadītājam vajadzīgajām īpašībām.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā latviešu valoda, biznesa ekonomiskie pamati, loģika, psiholoģija, ētika, informātika un svešvaloda.

PASNIEDZĒJS

KODS 2310 08

DARBA SATURS Pasniedzējs (docētājs) ir mācībspēks izglītības iestādēs, piemēram, universitātēs, akadēmijās, koledžu studiju programmās un vada, pasniedz mācību lekciju kursus vienā vai vairākās specializācijās, mācību priekšmetos.

Pasniedzējs izveido mācību kursu programmas atbilstoši augstākās izglītības normatīvu prasībām (noteikumi, kā šim mācību kursam jābūt veidotam, kā strukturētam, kādām tēmām apskatītām) un realizē to ikdienas mācību un prakses darbā: lasa lekcijas atbilstošajā specializācijā vai mācību priekšmetā, konsultē par piemērotākās mācību literatūras izvēli, uzdod studentiem patstāvīgos darbus, piemēram, esejas, referātus, izpētes darbus, kā arī vada un konsultē viņus mācību prakses, kursa darbu un projektu, diplomprojektu un zinātnisko pētījumu darbu (piemēram, bakalaura, maģistra darbu) izpildes laikā.

Vadot šo darbu izstrādi, pasniedzēji pārspriež ar studentiem tēmas aktualitāti, iespējas veikt praktiskus pētījumus, konsultē pētniecības darbam ar literatūru – palīdz izprast apzināto informāciju un izziņāt veidus, kā teoriju lietot praksē, kā arī diskutē ar studentu, pārrunājot viņa idejas un atklājumus praktiskajā pētniecības darbā. Viņi palīdz sagatavoties izstrādāto darbu un pētījumu aizstāvēšanai.

Pasniedzēji regulāri strādā ar daudzpusīgu un sarežģītu informāciju, aizvien pilnveido un apgūst jaunas intelektuālā un pētnieciskā darba metodes, rūpējas, lai šīs metodes apgūtu un praktiski lietotu arī viņu studenti, piemēram, lai profesora doktorantūras studenti, kuru zinātniskos darbus viņš vada, turpinātu viņa zinātnisko skolu.

Visbiežāk, pasniedzēji, kuri vada kādu lekciju kursu, šo tēmu pārvalda arī praktiskā darbībā, tas ir, ja viņš pasniedz pirmsskolas bērnu emocionālās attīstības kursu augstskolā, ikdienas darbā šis pasniedzējs nereti ir bērnu psihologs vai pirmsskolas izglītības iestādes vadītājs. Lai dalītos savā pedagoģiskajā vai zinātniskajā pieredzē, pasniedzēji bieži piedalās starpvalstu pētnieciskos

projektos, profesionālās diskusijās, semināros un konferencēs, kā arī publicē savu zinātnisko pētījumu rezultātus profesionālos izdevumos un masu informācijas līdzekļos, tāpat raksta mācību grāmatas.

Pasniedzējs var ieņemt dažādus akadēmiskos amatus, kas atkarīgs no viņa zinātniskā grāda (bakalaurs, maģistrs, doktors), sākot ar asistenta amatu (zemākais akadēmiskais amats) un beidzot ar rektora amatu (augstskolas vadītājs).

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Pasniedzēji darbā lieto dažādus uzskates materiālus, profesionālo literatūru, aparāturu informācijas demonstrēšanai, piemēram, audio iekārtas, videoiekārtas, kodoskopus, kā arī biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, skeneri, kopēšanas iekārtu. Viņi strādā ar daudzveidīgu dokumentāciju.

DARBA APSTĀKĻI Pasniedzēji strādā mācību auditorijās. Individuālo darbu, piemēram, studiju materiālu sagatavošanu un publikāciju izstrādāšanu, viņi veic laboratorijās, bibliotēkās, lasītavās vai mājās. Pasniedzējs strādā astoņu stundu darba dienu, bet darba laiks ir atkarīgs no konkrēto izglītības iestāžu lekciju, semināru, laboratorijas darbu, ieskaīšu un pārbaudes darbu, sesiju, kā arī mācību prakšu organizācijas plāna, kurš katru mācību semestri tiek mainīts. Nereti pasniedzēji strādā līgumdarbu un lasa tikai dažas mācību lekcijas nedēļā vai mēnesī.

DARBA IESPĒJAS Pasniedzēji var strādāt gan valsts, gan privātās izglītības iestādēs, izglītības un interešu centros, valsts un pašvaldību iestādēs un ministrijās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība pedagoģijā, specializējoties kādā konkrētā zinātņu nozarē. Mācību ilgums 3–5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga pasniedzēja profesijā ir 320–1000 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no zinātniskā grāda, pedagoģiskā titula un sasniegumiem.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Izglītības iestādes vadītājs 1319 14

Vidējās izglītības skolotājs 2320 01

Pieaugušo izglītības pedagogs

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk pedagoga darbs? Vai tev padodas ne tikai organizēt savu darbu, bet arī vadīt citu cilvēku darbu? Vai tevi īpaši interesē kāda zinātnes un profesionālā joma, kurā tu vēlētos izglītēt arī citus? Vai proti pamatot un pierādīt savus uzskatus?

Pasniedzējam ir nepieciešamas labas komunikācijas prasmes, lai viņš būtu ne tikai izcils savas zinātniskās un profesionālās jomas speciālists, bet arī mācētu ieinteresēt studentus kļūt par labiem speciālistiem, pilnveidojot savu personību, uzskatu un vērtību sistēmu. Pasniedzējam svarīgi mācēt skaidri izklāstīt savas domas ne tikai mutiski, bet arī rakstiski, ko iespējams attīstīt, rakstot esejas, projektus, domrakstus, vēstules, rakstus skolas avīzei. Vērtīgu pieredzi un izpratni par šīs profesijas specifiku var gūt, izmēģinot, ko nozīmē atrasties auditorijas priekšā, izdevības gadījumā aizstājot skolotāju jaunākajās klasēs – tā tu pārliecināsies, vai spēj noturēt klausītāju uzmanību, vai esi pietiekami pašpārliecināts un noteikts, lai auditorija respektētu (cienītu un ievērotu) tavas prasības.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā dzimtā valoda un literatūra, studijām izraudzītā zinātņu jomā, psiholoģijai, informātikai un svešvalodām.

VIDĒJĀS IZGLĪTĪBAS SKOLOTĀJS

KODS 2320 01

DARBA SATURS Vidējās izglītības skolotājs 10. līdz 12. klases skolēniem padziļināti māca priekšmetus, kuru pamatus skolēni apguvuši pamatskolā. Viņš ir specializējies vienā priekšmetā vai arī māca vairākus līdzīgus priekšmetus. Vidējās izglītības skolotājs arī vada fakultatīvās (neobligātās, domātas papildu zināšanu iegūšanai) nodarbības vai pulciņus savā priekšmetā. Skolotāji metodiķi – pieredzējušākie un radošākie no skolotājiem – palīdz kolēģiem valsts, rajona, pilsētas, pilsētas rajona, skolas mērogā pilnveidot mācību metodes.

Vidējās izglītības skolotājs organizē mācību darbu klasē – izskaidro mācību vielu, izmanto dažādas mācību metodes vielas apguvei vai atkārtošanai, piemēram, māca darbu grupās (arī projektu ietvaros), izstrādā un uzdod skolēniem pārbaudes darbus, izsauc skolēnus atbildēt vielu klases priekšā, rīko viktorīnas. Viņš regulāri uzdod un pārbauda mājasdarbus.

Kad vidējās izglītības skolotājs līdztekus mācību priekšmetu mācīšanai ir arī klases audzinātājs, viņš palīdz skolēniem nostiprināt izpratni par dzīvi un darbu kolektīvā, kur katram ir gan tiesības, gan pienākumi. Klases audzinātājs rosina savus audzēkņus veidot interesantu klases sabiedrisko dzīvi, palīdz viņiem to darīt, piemēram, organizējot klases vakarus, ekskursijas, pārgājienus, teātra un muzeja apmeklējumus. Klases audzinātājs, izmantojot savas zināšanas pedagoģijā un psiholoģijā, audzināšanas stundās pievērš skolēnu uzmanību savstarpējas komunikācijas prasmēm, piemēram, kā pozitīvi (fiziski neiespaidojot un nepazemojot otru) un konstruktīvi (neiznīcinot tālākas saskarsmes un sadarbības iespējas) risināt domstarpības un konfliktus. Klases audzinātājs seko skolēnu sekmēm. Viņš regulāri sazinās ar skolēnu vecākiem, rīko klases vecāku sapulces.

Vidējās izglītības skolotājs ierodas uz skolas vadības organizētām sapulcēm un sēdēm. Ja nepieciešams, viņš pats piedalās skolas un klases labiekārtošanas darbos, kā arī iesaista tajos skolēnus.

Daži vidējās izglītības skolotāji strādā arī ar skolēniem, kuriem slimības dēļ nepieciešama apmācība mājās. Viņi izvēlas konkrētajam skolēnam piemērotu mācību metodiķu (mācīšanas metodes), kā

arī izstrādā apmācību grafiku, nosaka mācību stundas ilgumu un intensitāti atbilstoši šī skolēna uztveres un fiziskajām spējām.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Vidējās izglītības skolotājs darbā lieto tāfeli un kritu, dažādus mācību metodiskos materiālus, kā arī izmanto informācijas demonstrēšanas un atskaņošanas aprīkojumu, piemēram, audioiekārtu, kompaktdiskus, kodoskopu. Viņš darbā lieto arī biroja tehniku, piemēram, datoru, kopēšanas iekārtu, printeri, skeneri. Vidējās izglītības skolotājs strādā ar daudzveidīgu dokumentāciju, piemēram, klašu žurnāliem, sekmju kopsavilkuma žurnāliem, skolēnu personīgajām lietām un liecībām.

DARBA APSTĀKĻI Vidējās izglītības skolotājs strādā klases vai mācību priekšmeta specifikai atbilstoši iekārtotā telpā. Viņam ir noteikta darba slodze – nedēļā 21 mācību stunda, trīs audzināšanas darba stundas. Kopā ar gatavošanos stundām un pasākumiem, dokumentācijas aizpildīšanu un pašizglītošanos slodze nereti pārsniedz astoņas darba stundas dienā, tas tiek kompensēts ar astoņu nedēļu apmaksātu atvaļinājumu.

DARBA IESPĒJAS Vidējās izglītības skolotājs var strādāt valsts un pašvaldības izglītības iestādēs, piemēram, pamatskolās, vidusskolās, valsts ģimnāzijās, speciālās skolās un internātskolās, kā arī privātās izglītības iestādēs. Viņš strādā arī ar skolēniem, kuriem slimības dēļ nepieciešama apmācība mājās. Vidējās izglītības skolotājs var strādāt arī rajona vai pilsētas pašvaldības izglītības pārvaldē, izglītības un zinātnes ministrijā.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība pedagogijā un izvēlētas zinātņu nozares specialitātē. Mācību ilgums – 4 līdz 5 gadi. Vidējās izglītības skolotāja kvalifikācijas paaugstināšanai ik gadu tiek organizēti tālākizglītības kursi un semināri.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga vidējās izglītības skolotāja profesijā ir 220–280 latu par slodzi. Atalgojums atkarīgs no vidējās izglītības skolotāja darba pieredzes un mācību stundu skaita nedēļā. Vidējās izglītības skolotājs var saņemt skolas vadības piešķirtas premiālas piemaksas par īpašiem darba kvalitātes rādītājiem.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Izglītības iestādes vadītājs 1319 14

Pasniedzējs 2310 08

Profesionālās izglītības skolotājs 2320 07

Pamatizglītības skolotājs 2331 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev ir pozitīva attieksme pret bērniem? Vai vēlies strādāt skolā? Vai tev ir viens vai vairāki mīļākie priekšmeti, kurus tu vēlētos apgūt profesionāli un pasniegt skolā? Vai esi kādreiz iztēlojies, ka stāvi klases priekšā kā skolotājs? Vai esi savaldīgs un pacietīgs?

Vidējās izglītības skolotājam nepieciešama vēlme un prasme skaidri un pārliecinoši pasniegt informāciju, ieinteresēt tajā skolēnus, tāpēc viņam pašam jābūt dziļi ieinteresētam un zinošam savā mācību priekšmetā. Ja izvēlies, kuru mācību priekšmetu skolotājs gribētu būt, tad centies tajos iegūt plašākas zināšanas, nekā prasa skolas programma. Centies attīstīt tādu īpašību kā empātija – spēju iejusties otrā un viņu saprast.

Vidējās izglītības skolotājam nepieciešamas labas komunikācijas prasmes, jo viņam jāprot panākt saprašanos dažādās auditorijās – gan jauniešu, gan vecāku, un tas prasa atšķirīgas pieejas. Vari izmēģināt elastīgu komunicēšanu, atšķirīgi meklējot sapratni, piemēram, ar vecākiem, kaimiņiem un saviem vienaudžiem, pēc tam analizējot panākto rezultātu.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā latviešu valoda un literatūra, svešvalodas, psiholoģija, ētika, informātika un priekšmetiem, kuri ir pamatā tavai izraudzītajai skolotāja specializācijai.

PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS SKOLOTĀJS

KODS 2320 07

DARBA SATURS Profesionālās izglītības skolotājs māca profesionālos priekšmetus, sniedzot teorētiskas zināšanas un praktiskas iemaņas kādā konkrētā profesijā vai jomā, piemēram, kokapstrādē, būvniecībā, amatniecībā, friziermākslā, kulinārijā, šūšanā un modelēšanā.

Profesionālās izglītības skolotājs organizē profesionālās apmācības darbu – lai skolēniem/studentiem sniegtu teorētiskās zināšanas, izskaidro mācību vielu, piemēram, iepazīstina ar dažādām kokapstrādes, metālapstrādes metodēm un tehnoloģijām, stāsta par materiālu īpašībām, to ķīmisko sastāvu, izmantošanas iespējām. Lai pārbaudītu apgūto, organizē un vada seminārus, diskusijas, izstrādā un uzdod patstāvīgos darbus un testus. Viņš arī regulāri uzdod un pārbauda mājas darbus.

Tāpat profesionālās izglītības skolotājs palīdz skolēniem/studentiem apgūt profesijas praktiskās darbības – demonstrē, piemēram, kā veidot dažādus matu sakārtojumus, kā sagatavot un veltnēt mīklu, kā izklāt audumu pirms tā izgriešanas, kādus instrumentus un darba rīkus šo darbību veikšanai izmantot, konsultē, palīdz un koriģē skolēnus/studentus viņu patstāvīgajā darbībā, veicot minētos uzdevumus. Pēc uzdevuma izpildes viņš novērtē darba rezultātu, ar skolēniem/studentiem pārrunā, kas darba procesā sagādājis grūtības, pievērš uzmanību tam, kas izdevies, vai savukārt izanalizē iemeslus, kāpēc radušās kļūdas un kā tās novērst. Profesionālās izglītības skolotājs arī asistē skolēnu/studentu mācību praksēs kādā uzņēmumā.

Profesionālās izglītības skolotājs seko, lai mācību procesa laikā valdītu pozitīva gaisotne, cenšas saliedēt skolēnu/studentu kolektīvu. Ja viņš ir arī grupas audzinātājs, tad seko vispārējam skolēnu/studentu sekmju līmenim, motivē viņus labāku rezultātu sasniegšanai, risina grupā radušās konfliktsituācijas.

Profesionālās izglītības skolotājs regulāri piedalās izglītības iestādes vadības organizētās sapulcēs un sēdēs. Ja nepieciešams, viņš piedalās arī skolas un mācību telpu labiekārtošanas darbos, kā arī iesaista tajos skolēnus.

Profesionālās izglītības skolotājs fiksē skolēnu/studentu sekmes atbilstošā dokumentācijā, raksta mācību un audzināšanas plānus, pārskatus, audzēkņu raksturojumus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Profesionālās izglītības skolotājs darbā lieto tāfeli un kritu, kā arī izmanto informācijas demonstrēšanas un atskaņošanas aprīkojumu, piemēram, audioiekārtu, kompaktdiskus, kodoskopu. Viņš darbā lieto arī biroja tehniku, piemēram, datoru, kopēšanas iekārtu, printeri, skeneri. Profesionālās izglītības skolotājs strādā ar daudzveidīgu dokumentāciju, piemēram, sekmju žurnāliem, skolēnu personīgajām lietām un liecībām.

DARBA APSTĀKĻI Profesionālās izglītības skolotājs strādā klases telpā, auditorijā vai profesionālā mācību priekšmeta specifikai atbilstoši iekārtotā kabinetā, piemēram, remontdarbnīcās, mācību virtuvē. Viņi strādā astoņu stundu darba dienu, bet darba laiks ir atkarīgs no konkrēto izglītības iestāžu mācību stundu, semināru, ieskaišu un pārbaudes darbu, sesiju, kā arī mācību prakšu organizācijas plāna. Nereti profesionālās izglītības skolotājs strādā līgumdarbu un lasa vai vada tikai dažas mācību lekcijas nedēļā vai mēnesī.

DARBA IESPĒJAS Profesionālās izglītības skolotājs var strādāt profesionālajās, arodizglītības iestādēs, uzņēmumu mācību centros, kā arī rajona vai pilsētas pašvaldības izglītības pārvaldēs.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība pedagoģijā, specializējoties kādā noteiktā zinātņu nozarē. Mācību ilgums 4–5 gadi. Būtiska arī praktiska darba pieredze izvēlētajā profesionālajā jomā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga profesionālās izglītības skolotāja profesijā ir 200–350 latu un vairāk. Atalgojums atkarīgs no profesionālās izglītības skolotāja darba pieredzes un mācību stundu skaita nedēļā.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Izglītības iestādes vadītājs 1319 14

Pasniedzējs 2310 08

Pieaugušo izglītības pedagogs

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk pedagoga darbs? Vai tev padodas ne tikai organizēt savu darbu, bet arī vadīt citu cilvēku darbu? Vai tevi īpaši interesē kāda zinātnes un profesionālā joma, kurā tu vēlētos izglītēt arī citus? Vai proti pamatot un pierādīt savus uzskatus?

Profesionālās izglītības skolotājam ir nepieciešamas labas komunikācijas prasmes, lai viņš būtu ne tikai izcils savas profesionālās jomas speciālists, bet arī mācētu ieinteresēt skolēnus/studentus kļūt par labiem speciālistiem, pilnveidojot savu personību, praktiskās iemaņas, uzskatu un vērtību sistēmu. Viņam svarīgi mācēt darboties praktiski, kā arī skaidri izklāstīt savas domas gan mutiski, gan rakstiski, ko iespējams attīstīt, rakstot esejas, projektus, domrakstus, vēstules, rakstus skolas avīzei. Vērtīgu pieredzi un izpratni par šīs profesijas specifiku var gūt, izmēģinot, ko nozīmē atrasties auditorijas priekšā, izdevības gadījumā aizstājot skolotāju jaunākajās klasēs – tā pārliecināsies, vai spēj piesaistīt klausītāju uzmanību, vai esi pietiekami pašpārliecināts un noteikts, lai auditorija respektētu (cienītu un ievērotu) tavas prasības.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā latviešu valoda, svešvalodas, psiholoģija un priekšmetiem, kuri ir pamatā tavai izraudzītajai specializācijai.

PAMATIZGLĪTĪBAS SKOLOTĀJS

KODS 2331 01

DARBA SATURS Pamatizglītības skolotājs māca 4. līdz 9. klases skolēnus, pasniedzot mācību priekšmetus, kuros ir specializējies.

Pamatizglītības skolotājs organizē mācību darbu klasē – izskaidro jauno mācību vielu un atbilstoši skolēnu vecuma īpatnībām izmanto dažādas mācību metodes vielas pilnīgākai apguvei vai atkārtošanai, veido skolēnu grupu darbu, aicina izzināt tēmu ar dažādu praktisku eksperimentu palīdzību, piemēram, lai izprastu, kā rodas Saules vai Mēness aptumsums, to kopā ar skolēniem imitē uz speciāla zemeslodes un spidekļu modeļa, aicina skolēnus pašus aktīvi izteikt viedokli par dažādām apkārtējās pasaules norisēm, kas saistītas ar apskatāmo tēmu, vada šo diskusiju, uzdodot uzvedinošus jautājumus, tā sarunu attīstot vēlamajā virzienā. Pamatizglītības skolotājs izstrādā un uzdod skolēniem pārbaudes darbus, testus, izsauc skolēnus atbildēt vielu klases priekšā, rīko viktorīnas. Viņš regulāri uzdod un pārbauda mājas darbus.

Pamatizglītības skolotājs seko skolēnu emocionālai un fiziskai labsajūtai. Ja kāds skolēns jūtas slikti, piemēram, nespēj iejusties klases vidē, ir agresīvs vai sevi noslēdzies, bieži jūtas nomākts vai fiziski noguris, pamatizglītības skolotājs vai nu pats izzina minēto problēmu rašanās cēloņus un palīdz tos novērst, runājot ar konkrēto skolēnu, sadarbojoties ar viņa vecākiem, vai arī aicina palīgā speciālistus, piemēram, skolas psihologu, sociālo pedagogu, logopēdu, medicīnas māsu.

Kad pamatizglītības skolotājs līdztekus mācību priekšmetu mācīšanai ir arī klases audzinātājs, viņš palīdz skolēniem veidot izpratni par dzīvi un darbu kolektīvā, kur katram ir gan tiesības, gan pienākumi. Klases audzinātājs rosina savus audzēkņus veidot interesantu klases sabiedrisko dzīvi, palīdz viņiem to darīt, piemēram, organizējot klases vakarus, ekskursijas, pārgājienu, teātra un muzeja apmeklējumus. Klases audzinātājs, izmantojot savas zināšanas pedagoģijā un psiholoģijā, audzināšanas stundās māca skolēniem savstarpējas komunikācijas prasmes, piemēram, pozitīvi (fiziski neiespaidojot un nepazemojot otru) un konstruktīvi (neiznīcinot tālākas saskarsmes un

sadarbības iespējas) risināt domstarpības un konfliktus. Klases audzinātājs seko skolēnu sekmēm, spēcina viņu motivāciju (pamatojumu) mācīties. Viņš regulāri sazinās ar skolēnu vecākiem, rīko klases vecāku sapulces.

Pamatizglītības skolotājs ierodas uz skolas vadības organizētām sapulcēm un sēdēm. Ja nepieciešams, viņš pats piedalās skolas un klases labiekārtošanas darbos, kā arī iesaista tajos skolēnus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Pamatizglītības skolotājs darbā lieto tāfeli un krītu, kā arī izmanto informācijas demonstrēšanas un atskaņošanas aprīkojumu, piemēram, audioiekārtu, kompaktdiskus, kodoskopu. Viņš darbā lieto arī biroja tehniku, piemēram, datoru, kopēšanas iekārtu, printeri, skeneri. Pamatizglītības skolotājs strādā ar daudzveidīgu dokumentāciju, piemēram, klašu žurnāliem, sekmju kopsavilkuma žurnāliem, skolēnu personīgajām lietām un liecībām.

DARBA APSTĀKĻI Pamatizglītības skolotājs strādā klases telpā vai mācību priekšmeta specifikai atbilstoši iekārtotā kabinetā. Viņam ir noteikta darba slodze – nedēļā 21 mācību stunda, trīs audzināšanas darba stundas. Kopā ar gatavošanos stundām un pasākumiem, dokumentācijas aizpildīšanu un pašizglītošanos slodze pārsniedz 40 stundas nedēļā, tāpēc pamatizglītības skolotājam ir astoņu nedēļu apmaksāts atvaļinājums.

DARBA IESPĒJAS Pamatizglītības skolotājs var strādāt valsts un privātās pamatskolās, speciālās skolās, internātskolās vai skolēna mājās (ja skolēns kādu iemeslu dēļ nevar apmeklēt skolu). Viņš var strādāt arī Izglītības un zinātnes ministrijā, rajona vai pilsētas pašvaldības izglītības pārvaldē.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība pedagoģijā, specializējoties kādā noteiktā zinātņu nozarē. Mācību ilgums 4–5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga pamatizglītības skolotāja profesijā ir 220–280 latu. Atalgojums atkarīgs no pamatizglītības skolotāja darba pieredzes un mācību stundu skaita nedēļā. Iespējamās premiālas piemaksas par īpašiem darba kvalitātes rādītājiem, piemēram, novatorisku un radošu darba stilu.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Izglītības iestādes vadītājs 1319 14

Vidējās izglītības skolotājs 2320 01

Profesionālās izglītības skolotājs 2320 07

Pieaugušo izglītības pedagogs

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev ir pozitīva attieksme pret bērniem? Vai esi kādreiz iztēlojies, ka stāvi klases priekšā un māci citus? Vai esi savaldīgs un pacietīgs?

Pamatizglītības skolotājam nozīmīga vēlme un prasme skaidri un skolēniem saistoši pasniegt informāciju, tāpēc viņam pašam jābūt dziļi ieinteresētam un zinošam savā mācību priekšmetā.

Šajā profesijā svarīgas ir labas komunikācijas prasmes, spēja iejusties otra situācijā, māka panākt saprašanos dažādās auditorijās – gan bērnu, gan vecāku. Šis iemaņas var gūt, ikdienā izmēģinot individuālu pieeju katram konkrētajam sarunu partnerim – cenšoties izprast viņa pasaules uztveres īpatnības un, atbilstoši tam, veidot komunikācijas veidu un izvēlēties sarunas saturu.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā latviešu valoda, svešvalodas, psiholoģija, ētika, informātika un priekšmetiem, kuri ir pamatā izraudzītajai skolotāja specializācijai.

SOCIĀLAIS PEDAGOGS

KODS 2353 01

DARBA SATURS Sociālais pedagogs izglīto bērnus un jauniešus par dažādām sociālām (sabiedrības, attiecību) problēmām.

Sociālais pedagogs analizē un risina konfliktsituācijas starp jauniešiem, kā arī starp jauniešiem un pieaugušajiem. Viņš izskaidro situācijas un palīdz jauniešiem veidot veiksmīgas savstarpējās attiecības. Sociālais pedagogs izglīto par dažādām atkarībām, piemēram, datoratkarību, atkarību no apreibinošām vielām, atkarību no azartspēlēm, izskaidro atkarību kaitīgo ietekmi gan uz veselību, gan attiecībām ģimenē. Tāpat viņš veicina veselīgu dzīvesveidu bērnu un jauniešu vidū un veido izpratni par tā nepieciešamību.

Sociālais pedagogs plāno un kopā ar kompetentiem sadarbības partneriem organizē bērniem un jauniešiem (īpaši no nelabvēlīgām ģimenēm) pasākumus no skolas brīvajā laikā.

Sociālais pedagogs izglīto arī vecākus par attiecībām ar jauniešiem vai bērniem. Viņš analizē bērnu un jauniešu tiesību ievērošanu ģimenēs un izglītības iestādēs, sadarbojas ar pašvaldību sociālajiem dienestiem, lai sekmētu problēmģimeņu atveseļošanu un bērnu veiksmīgu atgriešanos ģimenēs, kur vecākiem uz laiku ir pārtraukta vecāku vara.

Sociālais pedagogs novērtē bērnu un jauniešu dzīvesprasmju līmeni. Skatās, kāds bērnam ir priekšstats par tīrību un kārtību mājās, par ēst gatavošanu, par naudas sadali dažādām ikdienas un ārpuskārtas vajadzībām, par attiecībām ģimenē. Individuāli konsultējot, vadot interaktīvās spēles, diskusijas, sadarbojoties ar vecākiem, viņš strādā ar bērniem un jauniešiem, kas vēlas pilnveidot zināšanas par dažādām ikdienas dzīves jomām.

Sadarbībā ar pašvaldības sociālo dienestu sociālais pedagogs palīdz bez apgādības palikušiem bērniem un jauniešiem; sadarbībā ar izglītības iestādēm, bāriņu un pagasttiesām, rūpējas par šo bērnu tiesību aizsardzības nodrošināšanu.

Darba gaitā sociālais pedagogs dokumentē sarunas ar bērniem un jauniešiem, aizpilda anketas ar datiem par ģimenēm, apraksta dzīvesvietā apmeklēto bērnu un jauniešu sadzīves apstākļus. Izpētot pierakstus un salīdzinot datus, sociālais pedagogs secina, vai lietotās metodes palīdz vai ir jāmaina.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Sociālais pedagogs darbā lieto dažāda veida biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, kopēšanas iekārtu, tālruni, faksu; prezentācijas iekārtas un audio/video iekārtas. Darba telpā ir aizslēdzams skapis, kur tiek glabātas sociālo gadījumu vēstures (piemēram, anketas, ģimenes kartes). Sociālais pedagogs darbā lieto arī rotaļlietas, kā arī dažādas krāsas (zīmuļus, akvareļkrāsas, guašu) un papīru zīmēšanai, šķēres, līmi un materiālus bērnu un jauniešu nodarbībām.

DARBA APSTĀKĻI Sociālā pedagoga darbs parasti tiek veikts biroja tipa telpās, kas iekārtotas tā, lai radītu mierīgu atmosfēru. Sociālais pedagogs strādā astoņu stundu darba dienu. Lielu daļu darba laika viņš pavada, analizējot informāciju un izstrādājot programmas. Daļu laika sociālais pedagogs pavada, sarunājoties ar bērniem un jauniešiem, piemēram, klasēs, daļu – tiekoties ar dažādām amatpersonām, lai uzlabotu sociālās palīdzības procesu, daļu – pārbaudot bērnu un jauniešu dzīvesvietas vai neformālās tikšanās vietas.

DARBA IESPĒJAS Sociālais pedagogs var strādāt dažādās izglītības iestādēs, piemēram, bērnu dārzos, skolās, profesionālās izglītības iestādēs, bērnu aprūpes iestādēs. Sociālā pedagoga darbavieta var būt arī veselības aprūpes vai rehabilitācijas iestādes, krīzes centri, valsts vai pašvaldības sociālās aprūpes centri, kā arī tiesību aizsardzības un iekšlietu sfēras.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Sociālajam pedagogam nepieciešama augstākā izglītība sociālā pedagoga profesijā. Mācību ilgums ir 4–4,5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga sociālā pedagoga profesijā ir 180–200 latu. Papildus sociālais pedagogs var saņemt piemaksas, piemēram, pašvaldības noteiktās piemaksas pedagogiem.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Psihologs 2445 01

Sociālais darbinieks 2446 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tu spēj glabāt drauga uzticēto noslēpumu? Vai esi iecietīgs un līdzjūtīgs, kad draugam nepieciešams atbalsts? Ja redzi, ka kādam būtu vajadzīga palīdzība, tu palīdzi vai gaidi, kad tevi aicinās?

Ja interesējies par sociālā pedagoga profesiju, vari vērsties pie skolas sociālā pedagoga – viņš palīdzēs iesaistīties sociālos projektos, kur varēsi darboties kopā ar vienaudžiem. Sociālā pedagoga amatā tev noderēs gan bagātīgs vārdu krājums, gan plašs redzesloks, izturība un iekšējā harmonija.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā psiholoģija, ētika, latviešu valoda un informātika.

PIEAUGUŠO IZGLĪTĪBAS PEDAGOGS

KODA PAGAI DĀM NAV

DARBA SATURS Pieaugušo izglītības pedagogs vada, pasniedz mācību lekciju kursus vienā vai vairākās specializācijās, lai izglītojamie varētu iegūt vai celt savu profesionālo kvalifikāciju, pārkvalificēties vai paplašināt redzesloku. Viņš strādā tā sauktās neformālās izglītības jomā, piemēram,ursos māca svešvalodas, datorzinības, uzņēmējdarbības pamatus, grāmatvedību, lietvedību vai arī māca vispārējā vai vidējā izglītības programmā iekļautos mācību priekšmetus.

Uzsākot mācību kursu, pieaugušo izglītības pedagogs iepazīstas ar auditoriju un noskaidro viņu līdzšinējo pieredzi apskatāmajā jautājumā, apzina praktiskās iemaņas. Atbilstoši gūtajai informācijai viņš izvēlas piemērotāko metodiku nodarbību strukturēšanai (tam, kā, piemēram, tematiski tiks izkārtotas šīs nodarbības) un vadības stilam, piemēram, vai vienkārši informāciju nolasīt un nodemonstrēt ar uzskates līdzekļiem, vai labāk veidot grupu darbu un rīkot diskusijas, vai varbūt uzdot patstāvīgos darbus un lūgt tos prezentēt, vēlāk tos ar auditoriju pārrunājot. Tāpat viņš noskaidro būtiskākos jautājumus, kas interesē auditoriju, lai nodarbību laikā varētu šiem tēmas aspektiem pievērst īpašu uzmanību, rūpīgāk tos apspriežot un izvērtējot diskusiju. Viņš arī ar dažādu pārbaudes darbu un testu palīdzību kontrolē kursu dalībnieku progresu zināšanu apgūvē.

Īpašu uzmanību pieaugušo izglītības pedagogs pievērš apmācāmajiem, kuri izglītošanos atsākuši pēc garāka pārtraukuma, tos iedrošinot, atbalstot un papildus motivējot, piemēram, cilvēkus, kuri vairs nevar strādāt savā profesijā un cenšas iegūt jaunas profesionālās zināšanas, vai arī tādus, kuri dažādu iemeslu dēļ vispārējās vai vidējās izglītības kursu apgūst pieaugušo vecumā, piemēram, sadzīves apstākļu dēļ vai nonākot cietumā.

Visbiežāk pieaugušo izglītības pedagogi, kuri vada kādu lekciju kursu, šo tēmu pārvalda arī praktiskā darbībā, tas ir, ja pieaugušo izglītības pedagogs lasa lekciju kursu par uzņēmējdarbības pamatiem, tad viņš pats nereti ir kāda uzņēmuma vadītājs. Lai spētu sekot jaunākajām prakses un teorijas atziņām, kā arī nodrošināt pieredzējušo kursu dalībnieku vajadzības un intereses,

pieaugušo izglītības pedagogs arī pats regulāri ceļ savu kvalifikāciju, piedaloties dažādos semināros, konferencēs, dodoties pieredzes apmaiņā uz dažādiem pašmāju un ārvalstu uzņēmumiem vai izglītības iestādēm.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Pieaugušo izglītības pedagogs darbā lieto tāfeli, mācību metodiskos materiālus, piemēram, videokasetas, audiotasetes, testus, kā arī izmanto informācijas demonstrēšanas un atskaņošanas aprīkojumu, piemēram, audioiekārtu, projektoru, kodoskopu. Viņš darbā lieto arī datoru un biroja tehniku, piemēram, kopēšanas iekārtu, printeri, skeneri.

DARBA APSTĀKĻI Pieaugušo izglītības pedagogs strādā mācību auditorijās. Individuālo darbu, piemēram, materiālu sagatavošanu un publikāciju izstrādāšanu, viņš veic bibliotēkās, lasītavās vai mājās. Pasniedzējs strādā astoņu stundu darba dienu, bet darba laiks ir atkarīgs no konkrēto izglītības iestāžu vai mācību centru noteiktā darba grafika, apmācāmo daudzuma un grupu skaita. Nereti pieaugušo izglītības pedagogi strādā līgumdarbu un lasa tikai dažas mācību lekcijas nedēļā vai mēnesī.

DARBA IESPĒJAS Pieaugušo izglītības pedagogs var strādāt valsts un privātos uzņēmumos, piemēram, mācību centros, kas nodarbojas ar pieaugušo izglītību, kā arī rajona vai pilsētas pašvaldības izglītības pārvaldē, augstskolu pieaugušo izglītības struktūrvienībās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama 1. līmeņa profesionālā augstākā vai augstākā izglītība zinātņu nozarē, kurā pieaugušo izglītības pedagogs praktizēs. Mācību ilgums 2–5 gadi. Vēlama augstākā izglītība pedagoģijā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga pieaugušo izglītības pedagoga profesijā ir 100–800 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no darba pieredzes, specializācijas un darba apjoma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Izglītības iestādes vadītājs 1319 14

Pasniedzējs 2310 08

Profesionālās izglītības skolotājs 2320 07

Pamatizglītības skolotājs 2331 01

Vidējās izglītības skolotājs 2320 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tu labprāt dalies ar citiem savās zināšanās, pasaules redzējumā? Vai vēlētos to darīt auditorijas priekšā? Vai tev ir padziļināta interese par kādu zinātņu jomu?

Pieaugušo izglītības pedagoga profesijā ļoti svarīgas ir labas komunikācijas spējas, ko var veicināt, aktīvi piedaloties grupu darbā, dažādos projektos skolā, kā arī jauniešu sabiedriskajās organizācijās, diskusiju grupās. Tāpat ļoti svarīgas ir gan labas teorētiskās, gan praktiskās zināšanas jomā, kurā specializēsies kā šīs profesijas pārstāvis. Gūt pamatzināšanas un uzzināt dažādus interesantus faktus var, skatoties specializētos televīzijas raidījumus, lasot atbilstošu literatūru un preses izdevumus, kā arī apzinot šo tēmu internetā.

Pieaugušo izglītības pedagogam svarīga ir laba humora izjūta, dabiskums, kas palīdz nodrošināt patīkamu mācību gaisotni, tādēļ jau tagad ikvienā notikumā būtiski censties saskatīt pozitīvo, censties atrast vairākus risinājumus pat sarežģītām problēmām.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā latviešu valoda, svešvalodas, psiholoģija, ētika un mācību priekšmetiem, kuri ir pamatā tavai izraudzītajai specializācijai.

PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS PEDAGOGS

KODS 3320 01

DARBA SATURS Pirmsskolas izglītības pedagogi audzina un māca bērnus, kas ir vecumā no pusotra līdz septiņiem gadiem. Viņi plāno un organizē dienas režīmu atbilstoši katram bērnu vecumam, vada rotaļas, spēles, vingrojumus.

Parasti pirmsskolas izglītības pedagogi strādā ar bērnu grupu, kurā ir 10–20 bērnu, retāk ir individuālas nodarbības. Viņi māca bērnus spēlēties kolektīvā un izkopt saskarsmes iemaņas, palīdz atrisināt konfliktsituācijas, ja tādas rodas starp bērniem vai starp bērnu un vecākiem.

Jaunākā vecuma bērniem (1,5–3 gadi) pirmsskolas izglītības pedagogi vada visu veidu fizisko vingrinājumu nodarbības. Jaunākā vecuma bērniem pirmsskolas izglītības pedagogi palīdz apgūt arī ēšanas un ģērbšanās iemaņas. Vecākā pirmsskolas vecuma bērnu (3–7 gadi) rotaļu nodarbībās pirmsskolas izglītības pedagogi māca bērniem pareizi runāt, skaitīt un pazīt ciparus, palīdz apgūt pirmās rakstīšanas iemaņas, māca bērniem zīmēt un veidot no dažādiem materiāliem – plastilīna, māla, papīra.

Bērnu emocionālās attīstības veicināšanai pirmsskolas izglītības pedagogi lasa priekšā pasakas, teikas, dzeju, sagatavo un uzved lugas, kur katram bērnam ir sava loma.

Pirmsskolas izglītības pedagogi kopā ar bērniem un viņu vecākiem iekārto grupas telpas, lai tās būtu mājīgas un patīkamas. Viņi sadarbojas ar bērnu vecākiem, dod padomus bērnu audzināšanas jautājumos, palīdz izprast attiecīgā vecuma bērnu psiholoģiskās un fizioloģiskās īpatnības, iesaista vecākus jaunu rotaļlietu izgatavošanā un veco uzlabošanā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Dažādu nodarbību veiksmīgākai, bērniem vieglāk uztveramai un interesantākai norisei (līdz ar to pilnvērtīgāka rezultāta sasniegšanai) pirmsskolas izglītības pedagogi darbā lieto visdažādākos uzskates līdzekļus un metodiskos materiālus – attēlus, kartes, dabas priekšmetus, rotaļlietas, pašdarinātas un rūpnieciski gatavotas spēles un mācību materiālus. Ja ir atbilstošas iemaņas, spēlē arī dažādus mūzikas instrumentus.

DARBA APSTĀKĻI Pirmsskolas izglītības pedagogi visu laiku pavada kopā ar bērniem. Dažādas nodarbības notiek gan grupas telpās, gan rotaļu laukumos ārpus telpām. Pirmsskolas izglītības pedagogi kopā ar bērniem dodas arī tuvākās vai tālākās ekskursijās. Parasti bērnu grupai ir divi pedagogi, kas strādā maiņās pēc noteikta grafika. Pašvaldību pirmsskolas izglītības iestādēs darba laiks sadalīts divās maiņās – no plkst. 7 līdz 13.30 un no plkst. 12.30 līdz 19. Privātajās pirmsskolas izglītības iestādēs darba laiku nosaka iestādes vadītājs. Tiek praktizēts, ka visi iestādes pedagogi strādā astoņu stundu darba dienu, bet agrās rīta un vakara stundās dežurē viens vai divi pedagogi pēc iepriekš noteikta dežūru grafika. Ir atsevišķas pirmsskolas izglītības iestādes, kas strādā visu diennakti piecas darba dienas; tad pēc iepriekš saskaņota darba grafika jāstrādā arī naktīs.

DARBA IESPĒJAS Pirmsskolas izglītības pedagogi var strādāt pirmsskolas izglītības iestādēs, privātajos bērnudārzos, speciāli organizētās rotaļu grupās – estētikas skolās, bēbišu skolās, dienas spēļu centros, skolu sagatavošanas klasēs, kurās mācās piecgadīgi un sešgadīgi bērni. Pirmsskolas izglītības pedagogi var būt arī pašnodarbinātas personas vai individuālie komersanti, kas veido savu bērnu aprūpes centru vai pirmsskolas izglītības iestādi.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Pirmsskolas izglītības pedagogiem nepieciešama augstākā izglītība pedagoģijā. Mācību ilgums ir 4 gadi. Lai pilnveidotu un papildinātu zināšanas, pirmsskolas izglītības pedagogiem jāapmeklē dažādi kursi un semināri savā specialitātē, jāpiedalās pieredzes apmaiņas pasākumos.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga pirmsskolas izglītības pedagoga profesijā ir 200 – 500 latu. Iespējamas prēmijas par izcilu darbu, radošu un novatorisku darba izpildījumu. Papildu samaksa iespējama arī tad, ja pedagogs ārpus obligātā mācību plāna izpildīšanas vada kādas specializētas nodarbības, piemēram, horeogrāfija, zīmēšana, filcēšana.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Skolotājs logopēds 2332 04	Auklis 5131 01
Pamatizglītības skolotājs 2331 01	Psihologs 2445 01
Pulciņa skolotājs 2359 02	Iestādes vadītājs (izglītības jomā) 1319 14
Izglītības psihologs 2445 03	Montesori pedagoģijas pedagogs
Sagatavošanas grupu skolai pedagogs	“Bēbišu skolu” skolotājs
Valdorfpedagoģijas pedagogs	Mājskolotājs
Bilingvālās apmācības skolotāji	
Mākslas, keramikas, dejošanas, baleta, filcēšanas utt. skolotāji, grupa 3473	

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk darboties kopā ar bērniem, rotaļāties ar tiem, mācīt ko jaunu?

Vai tev sniedz gandarījumu sajūta, ka spēj kādam pasaulē atklāt jaunas un interesantas lietas? Lai darbotos ar bērniem, vēlamas izcilas saskarsmes un organizatora spējas, iekļūtība un pozitīvs pasaules redzējums. Lieti noderēs laba atmiņa un spēja ilgstoši koncentrēt uzmanību. Šīs īpašības veiksmīgi trenēsi, aktīvi piedaloties skolas vai augstskolas sabiedriskajā dzīvē, kā arī dažādās interešu grupās.

Draugu, ģimenes vai citās viesībās pamēģini noorganizēt viesu bērniem kādas saistošas nodarbes – kopā ejiet rotaļās, zīmējiet, veidojiet, jokoļojieties. Pavēro, kādas situācijas komunikācijā ar bērniem tev sagādā gandarījumu un kādās izjūti nedrošību; centies paanalizēt, kādēļ!

Īpašu uzmanību pievērs tādiem priekšmetiem kā psiholoģija, bioloģija, latviešu valoda, mūzika, māksla, sports un rokdarbi.

piemēram, cenšas noskaidrot iemeslus, kāpēc tā mainās vai mazinās. Viņš palīdz bērniem veidot attiecības savā starpā, kā arī ar citiem sabiedrības locekļiem, sadarbojas ar bērnu un pusaudžu vecākiem un speciālistiem (piemēram, psihologiem, sociāliem pedagogiem). Speciālo izglītības iestāžu skolotājs raksta mācību un audzināšanas plānus, pārskatus, skolēnu raksturojumus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Speciālās izglītības iestādes skolotājs darbā lieto tāfeli, krītu, izmanto informācijas demonstrēšanas un atskaņošanas aprīkojumu, piemēram, audioiekārtu, kodoskopu, projektoru; uzskates līdzekļus, piemēram, attēlus, rotallietas, kā arī datoru un biroja tehniku, piemēram, kopēšanas iekārtu, printeri, skeneri. Viņš strādā ar daudzveidīgu dokumentāciju, piemēram, klašu, sekmju kopsavilkuma žurnāliem, skolēnu personīgajām lietām un liecībām.

DARBA APSTĀKĻI Speciālās izglītības iestādes skolotājs strādā mācību klases telpā. Speciālos priekšmetus, piemēram, ārstniecisko vingrošanu, viņš pasniedz šīm vajadzībām piemērotā un atbilstoši aprīkotā telpā. Speciālās izglītības iestādes skolotājs strādā noteiktu darba slodzi – 21 mācību stundu nedēļā, bet atkarībā no konkrētiem apstākļiem tā var būt arī lielāka.

DARBA IESPĒJAS Speciālās izglītības iestādes skolotājs var strādāt speciālajās un sanatorijas tipa skolās, attīstības un rehabilitācijas centros vai speciālā izglītības klasē pamatskolā.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība speciālajā pedagoģijā, specializējoties kādā noteiktā zinātņu nozarē. Mācību ilgums 4–5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga pamatzglītības skolotāja profesijā ir 220–280 latu. Atalgojums atkarīgs no pamatzglītības skolotāja darba pieredzes un mācību stundu skaita nedēļā, papildus tiek maksātas piemaksas par darba specifiku, iespējamās prēmijas, piemēram, par novatorisku un radošu darba stilu.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Izglītības iestādes vadītājs 1319 14
Pamatzglītības skolotājs 3320 01
Surdotulks 3462 01

Pasniedzējs 2310 08
Pirmsskolas izglītības pedagogs 2331 01
Logopēds 3229 13

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev ir pozitīva attieksme pret bērniem? Kā tu uztver atšķirīgumu un citādību, kas raksturīga bērniem ar īpašām vajadzībām? Vai radoša pieeja tevi aizrauj vairāk par standartizētu, iepriekš prognozējamu lietu kārtību?

Speciālās izglītības iestādes skolotājam nozīmīga vēlme un prasme skaidri un pārliecinoši pasniegt informāciju, ieinteresēt tajā skolēnus, tāpēc viņam pašam jābūt dziļi ieinteresētam un zinošam gan savā mācību priekšmetā, gan vēlmē saskatīt katrā bērņā mitošo izaugsmes iespēju. Tāpat nozīmīga ir emocionāla līdzsvarotība un pacietība, jo nereti skolēni ar īpašām vajadzībām jaunas zināšanas apgūst ļoti lēni.

Svarīgas ir labas komunikācijas prasmes, spēja iejusties otra situācijā, māka panākt saprašanos dažādās auditorijās – gan bērnu, gan pieaugušo. Šis iemaņas var gūt, ikdienā izmēģinot elastīgu pieeju katram konkrētajam sarunu partnerim – cenšoties izprast viņa pasaules uztveres īpatnības un atbilstoši tam veidot komunikācijas veidu un izvēlēties sarunas saturu.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā latviešu valoda, svešvalodas, psiholoģija, ētika, informātika un priekšmetiem, kuri ir pamatā izraudzītajai skolotāja specializācijai.

AUKLIS

KODS 5131 01

DARBA SATURS Aukle pieskata, aprūpē un audzina bērnus sadarbībā ar vecākiem, audzinātājiem, sociālajiem pedagogiem, bērnu medicīnas māsām. Viņa organizē bērnam emocionālo un fizisko attīstību veicinošas nodarbibas, kopā ar viņu, piemēram, rotaļājas, vingro, zīmē, lasa grāmatas, muzicē, strādā rokdarbus, dodas pastaigās. Aukle uztur lietošanas kārtībā nodarbibām paredzētos materiālus un uzskates līdzekļus. Viņa nodrošina tīrību un kārtību telpās, kurās bērns uzturas, rūpējas arī par bērna ķermeņa un apģērba tīrību.

Aukle, kas strādā pirmsskolas izglītības iestādē vai bērnunamā un tiek saukta par **pirmsskolas izglītības iestādes skolotāja palīgu**, veicina mazo bērnu pašapkalpošanās iemaņas – apģērbšanos, noģērbšanos, ēšanas un tualetes lietošanas prasmes. Nepieciešamības gadījumā viņa gan noģērbj, gan apģērbj bērnus, bet vienlaikus ļauj viņiem pašiem pamazām apgūt un nostiprināt šīs iemaņas. Pēc pirmsskolas izglītības skolotāja norādījumiem pirmsskolas izglītības iestādes skolotāja palīgs veic dažādus rotaļu un mācību procesa sagatavošanas darbus, kā arī pēc nodarbibām palīdz novietot vietā izmantotos materiālus, ja nepieciešams, dienas gaitā uzkopj telpu, palīdz sakārtot bērnu gulvietas.

Aukle, kas strādā ģimenē, pieskata, aprūpē un audzina bērnus lielākoties vecāku prombūtnes laikā, atbalstot vecāku izvirzītos audzināšanas mērķus un atbilstoši šim prasībām izvēloties rotaļas un attīstošas spēles. Piemēram, sarunājas ar zīdaiņi, dzied viņam dziesmas, savukārt ar lielāku bērnu spēlē spēles, stāsta vai lasa pasakas, kopā veic dažādas attīstošas fiziskās aktivitātes. Aukle veicina bērna pašapkalpošanās prasmju attīstību. Viņa vienojas ar bērna vecākiem par pakalpojumiem un to režīmu, piemēram, viņa pati pagatavo vai tikai servē vecāku iepriekš gatavoto ēdienu; mazgā vai tikai nomaina sasmērētās drēbes un veļu. Ja bērns vēl nemāk patstāvīgi ēst, aukle viņu paēdina, tāpat palīdz bērnam apģērbties un noģērbties, ja viņš pats to vēl nespēj veikt. Aukle arī pavada bērnu uz dažādām viņu izglītojošām nodarbibām, piemēram, uz dejošanas, zīmēšanas un sporta nodarbibām.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Aukle darbā izmanto dažādus uzskates materiālus mācībām, rotaļām un spēlēm, piemēram, grāmatas, dabas materiālus, bērna attīstību veicinošas rotaļlietas.

Viņa lieto mājsaimniecības priekšmetus, piemēram, mikroviļņu krāsni, katlus, cepešpannu, mikseri, kā arī telpu kopšanas aprīkojumu, mazgāšanas un tīrīšanas līdzekļus.

DARBA APSTĀKĻI Aukle strādā telpās, kurās uzturas bērni, kā arī ārā, dodoties ar bērniem pastaigā. Aukle pirmsskolas izglītības iestādē strādā astoņas darba stundas dienā.

Auklei, kas strādā ģimenē, darba dienas garums ir atkarīgs no individuālas vienošanās ar darba devēju, piemēram, pilna darba diena, dažas stundas dienā vai nedēļā, tikai darba dienu vai brīvdienu vakari, visa diennakts.

DARBA IESPĒJAS Aukle var strādāt ģimenē, pirmsskolas izglītības iestādē, bērnunamā.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Vēlama augstākā izglītība pedagoģijā, ko var iegūt 4 gadu laikā. Aukles profesiju var apgūt arī profesionālās vidējās izglītības iestādēs, mācību ilgums 4 gadi, vai specializētos aukļu apmācībasursos.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga aukles profesijā ir 80–300 latu. Atalgojums atkarīgs no darba vietas: pirmsskolas izglītības iestādē, bērnunamā vai bērnu slimnīcā aukle saņem 80–100 latus. Ja aukle strādā ģimenē, tad par atalgojumu viņa vienojas ar darba devēju, un nopelnītā summa ir atkarīga arī no aukles kvalifikācijas (piemēram, ja viņa prot svešvalodas): 0.50–5 lati stundā.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Pirmsskolas izglītības pedagogs 3320 01

Sociālais aprūpētājs 3461 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev ir pozitīva attieksme pret bērniem? Vai tev ir ne tikai spējas un vēlme, bet arī pacietība pieskatīt mazus bērnus un nodarboties ar viņiem?

Auklei nepieciešams dzīvesprieks, laba humora izjūta, komunikācijas spējas, lai saprastos ne tikai ar bērniem, bet arī ar pieaugušajiem; empātija (prasme iejusties otrā un viņu saprast). Auklei būtiska ir emocionāla līdzsvarotība, kas raksturo attīstītu personību. Līdzās personības garīgām kvalitātēm auklei jāiegūst arī fiziska izturība, jo viņai jāatbalsta un jāveicina bērnu aktivitāte un darbīgums. Auklei būtiskas ir labas uzmanības sadales spējas, lai, piemēram, runājot ar vienu bērnu, pārredzētu, ko tajā pašā laikā dara citi mazuļi.

Līdzās mērķtiecīgai nepieciešamo rakstura iezīmju, prasmju un māku attīstīšanai pārbaudi praksē, vai tev piemīt dotības saprasties un sadarboties ar bērniem, piemēram, uzņemoties rūpes par jaunākajiem brāļiem vai māsām, radu vai kaimiņu bērniem, kā arī brīvlaikā strādājot par auklīti bērnu izglītības iestādē vai vasaras nometnē. Mēģini izprast cilvēku psiholoģiju, viņu reakcijas dažādās situācijās, kā arī pats iesaisties notikumu virzīšanā uz kādu konkrētu mērķi. Centies būt atraktīvs un izdomas bagāts.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā psiholoģija, ētika, veselības mācība, mājsaimniecība un sports.

AUTO VADĪŠANAS INSTRUKTORS

KODS 3340 01

DARBA SATURS Auto vadīšanas instruktors apmāca cilvēkus vadīt transportlīdzekļus, piemēram, vieglās automašīnas, kravas automašīnas, mopēdus, motociklus, autobusus un transportlīdzekļus ar piekabēm.

Auto vadīšanas instruktors topošajiem auto vadītājiem teorētiskās nodarbībās māca ceļu satiksmes noteikumus un sniedz elementāras zināšanas par transportlīdzekļu tehnisko uzbūvi. Teorētisko nodarbību laikā instruktori izskaidro katru satiksmes noteikumu prasību. Lai pārbaudītu, kā apgūti mācītie satiksmes noteikumu punkti, viņi regulāri rīko rakstiskus un mutiskus pārbaudes darbus, apzina, kādām tēmām būtu jāpievērš papildu uzmanība.

Praktiskās braukšanas nodarbībās auto vadīšanas instruktors ar apmācāmo strādā individuāli. Sākumā viņš iepazīstina apmācāmo ar konkrētā transportlīdzekļa uzbūves īpatnībām, paskaidro un parāda, kā rīkoties ar aizzedzi, pedāļiem, gaismu slēdžiem. Instruktors pārbauda, kā apmācāmais ir apguvis transportlīdzekļa vadīšanas principus, un kopā ar apmācāmo dodas mācību braucienā. Šīs nodarbības notiek ar speciāli aprīkoti mācību transportlīdzekļiem, kuros, nepieciešamības gadījumā izmantojot papildu automašīnas vadīšanas sistēmas (papildu bremžu un sajūga pedāļus), auto vadīšanas instruktors var daļēji pārņemt auto vadīšanu, piemēram, to apstādinot, vai samazinot braukšanas ātrumu. Apmācot braukt ar motociklu, auto vadīšanas instruktors konvojē (brauc tuvu aiz mācību motocikla) apmācāmo, sazinoties ar viņu pa rāciju, tā koriģējot braukšanas iemaņas, dodot praktiskus padomus, kā rīkoties sarežģītākās situācijās.

Mācību braucieni laikā auto vadīšanas instruktors nepārtraukti seko situācijai uz ceļa, kontrolē apmācāmā rīcību, izskaidro, kā jāveic attiecīgi braukšanas manevri – pagriezieni, piebraukšana pie ceļa malas, apstāšanās.

Lai sekotu apmācības progresam, auto vadīšanas instruktors fiksē topošā auto vadītāja biežāk pieļautās kļūdas un, lai tās novērstu, izvēlas mācību maršrūtus, kas īpaši trenētu šīs konkrētās iemaņas.

Ceļu satiksmes drošības direkcijā (CSDD) strādā auto vadīšanas instruktori, kuri ir īpaši apmācīti ceļu satiksmes noteikumu zināšanu un braukšanas iemaņu praktiskā pārbaudē – viņi novērtē topošo auto vadītāju teorētiskās un praktiskās auto vadīšanas prasmes, akceptē vai noraida viņu gatavību iegūt auto vadīšanas tiesības.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Teorētisko nodarbību laikā auto vadīšanas instruktors darbā lieto satiksmes noteikumu rokasgrāmatas, testu materiālus, maketus un modeļus, ar kuriem imitēt iespējamās satiksmes situācijas, kā arī aprīkojumu mācību materiālu demonstrēšanai, piemēram, kodoskopu, video projektoru, tāfeli, kā arī dažādu biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, kopēšanas iekārtu. Praktiskajām braukšanas nodarbībām tiek izmantots dažādu veidu auto transports, piemēram, vieglās automašīnas, motocikli, kravas automašīnas.

DARBA APSTĀKĻI Atkarībā no nodarbību veida auto vadīšanas instruktors strādā gan speciāli ierīkotās mācību klasēs autoskolā, gan ārā – automašīnas kabīnē vai salonā. Viņš strādā astoņas darba stundas dienā – instruktora darba laiks atkarīgs no katras konkrētās autoskolas darba grafika un tiek saskaņots ar apmācāmo vēlmēm – darbs var būt gan agri rītos, gan vēl vakaros, tāpat nedēļas nogalēs.

DARBA IESPĒJAS Auto vadīšanas instruktori strādā autoskolās, auto vadīšanas apmācības privātuzņēmumos un Ceļu satiksmes drošības direkcijā.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Par auto vadīšanas instruktoru var kļūt persona ar vismaz trīs gadu praktiskas braukšanas pieredzi, pabeidzot speciālus kursus, ko organizē Ceļu satiksmes drošības direkcija.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga auto vadīšanas instruktora profesijā ir 200–1000 latu. Atalgojums atkarīgs no auto vadīšanas instruktora darba pieredzes, profesionalitātes un konkrētā uzņēmuma, kurā viņš strādā.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Autobusu vadītājs 8323

Kravas automobiļu ar piekabēm un autovilcienu vadītājs 8324

Ekspeditors 4131 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi ir interesē viss, kas saistās ar auto lietām – to modeļiem, vadīšanas niansēm, tehnoloģiskie sasniegumi auto būvniecībā? Vai tev sniedz gandarījumu apziņa, ka tu spēj citiem iemācīt jaunas prasmes?

Auto vadīšanas instruktoram būtiskas ir labas komunikācijas spējas, māka ieinteresēt apmācāmos apgūstamajā materiālā, saprotami izskaidrot sarežģītu informāciju. Šīs iemaņas var trenēt, piemēram, eksāmenu laikā apgūto vielu izskaidrojot draugiem. Tā gan pats labāk apgūsi mācību vielu, gan iemācīsies to pasniegt citiem saprotamā veidā.

Auto vadīšanas instruktoram ļoti būtiski ir auto vadīšanas apmācības procesā saglabāt emocionālu līdzsvaru, humora izjūtu un spēt iejusties otra cilvēka situācijā. Viņam svarīga ir māka saspringtās situācijās reaģēt ātri un adekvāti (atbilstoši), šo prasmju attīstību veicinās, piemēram, dalība sporta komandu spēlēs.

Ļoti svarīga ir laba transporta līdzekļa vadīšanas prasme. Sasniedzot 18 gadu vecumu, var iegūt auto vadīšanas tiesības, savukārt no 14 gadu vecuma – mazlietrāžas mototransporta (mopēda) vadīšanas tiesības – jo agrāk sāksi braukt, jo ātrāk iegūsi pieredzi!

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā fizika, psiholoģija un sports.

SOCIĀLĀ PALĪDZĪBA, PSIHOLOĢIJA

sociālās aprūpes karitatīvais darbinieks, diakons **576**
sociālais aprūpētājs **578**
sociālais darbinieks **580**
psihologs **582**
psihoterapeits **584**

14

SOCIĀLĀS APRŪPES KARITATĪVAIS DARBINIEKS, DIAKONS

KODS 2462 01

DARBA SATURS Sociālās aprūpes karitatīvais darbinieks, diakons, nodarbojas ar sociālās aprūpes sniegšanu un palīdzēšanu cilvēkiem, balstoties uz kristīgajām vērtībām un Dieva vārdu. Sociālās aprūpes karitatīvais darbinieks, diakons, veiks profesionālu sociālo darbu, savu praksi sakņo Dieva vārdā un mīlestībā (latīņu “caritas” – mīlestība).

Sociālās aprūpes karitatīvais darbinieks, diakons, palīdz cilvēkiem, kas paši kaut kādu iemeslu dēļ nespēj pilnvērtīgi par sevi parūpēties, – veciem cilvēkiem, nabadzīgajiem, daudz bērnu ģimenēm, cilvēkiem ar garīgiem un fiziskiem traucējumiem, cilvēkiem, kas atveseļojas pēc smagas slimības. Sociālais darbs ietver gan praktisko palīdzību ikdienā (pavadišanu pastaigās, telpu uzkopšanu, slimnieku kopšanu), gan palīdzību sadarbībā ar dažādām iestādēm (dokumentu kārtošana cilvēka vietā), gan arī psiholoģisko palīdzību, sniedzot atbalstu grūtās dzīves situācijās, palīdzību atveseļoties ne tikai fiziskā, bet arī emocionālā un garīgā plāksnē. Sociālās aprūpes karitatīvais darbinieks, diakons palīdz cilvēkam tapt garīgi veselam, iepazīstinot un iedzīvinot viņā Dieva vēsti par mīlestību. Sociālais karitatīvais darbs ir viens no praktiskās teoloģijas un kalpošanas virzieniem, kurā notiek nevis teoretizēšana par kristīgās ticības jautājumiem, bet gan to virzīšana sabiedrībā un praktiskā lietošana, palīdzot grūtās situācijās nonākušiem cilvēkiem.

Lai nodrošinātu pilnvērtīgu cilvēka rehabilitāciju (atveseļošanos, iejušanos sabiedrībā), sociālās aprūpes karitatīvajam darbiniekam, diakonam, jāsadarbojas ar citiem sociālā darba veicējiem, arī valsts un pašvaldību iestādēm. Līdz ar to daļa darba saistīta ar informācijas meklēšanu, juridisku un administratīvu jautājumu kārtošanu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Sociālās aprūpes karitatīvais darbinieks, diakons, dokumentēšanai un pierakstu veikšanai lieto datoru, kā arī citu biroja tehniku, taču nekāda

specifiska aprikojuma viņa darbā nav. Veicot mājas aprūpes darbus, lieto parasto virtuves aprikojumu un kopšanas līdzekļus, kā arī nereti viņam jāprot apieties ar palīdzībniekiem, kas domāti cilvēkiem ar kustību traucējumiem.

DARBA APSTĀKĻI Sociālās aprūpes karitatīvā darbinieka, diakona, darbs var tikt veikts gan biroja tipa telpās sociālās aprūpes centros un dienestos, pieņemot apmeklētājus, gan arī cilvēku dzīvesvietās. Sociālās aprūpes karitatīvā darbinieka, diakona, darbs nav stingri normēts. Viņš var strādāt gan astoņu stundu darba dienu, gan pēc iepriekš saskaņota grafika, gan arī no pamatdarba brīvajā laikā vai jebkurā citā laikā, kad aprūpējamajam cilvēkam tas ir vajadzīgs. Sociālās aprūpes karitatīvā darbinieka, diakona, darbs ir psiholoģiski smags – tas prasa paša darbinieka palaušanos uz Dieva mīlestību un pārliecību, ka ikviens cilvēks ir palīdzības cienīgs un var atvieglot savas ciešanas, uzklaustot un pieņemot Dieva vārdu un kristīgās vērtības. Nereti sociālās aprūpes karitatīvajam darbiniekam, diakonom, pašam nepieciešamas sarunas ar līdzīga profila speciālistiem, kas palīdzētu atgūt spēku pēc darba gaitā gūtajiem negatīvajiem iespaidiem un citu cilvēku ciešanām.

DARBA IESPĒJAS Par sociālās aprūpes karitatīvo darbinieku, diakonu, var strādāt valsts vai pašvaldību iestādēs, kas nodarbojas ar sociālo aprūpi, kā arī privātās vai sabiedriskās organizācijās, kas sniedz šos pakalpojumus. Tie ir sociālās aprūpes dienesti, krīžu centri, patversmes, slimnīcas, cietumi, rehabilitācijas iestādes, pansionāti.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Sociālās aprūpes karitatīvajam darbiniekam, diakonom, nepieciešama augstākā izglītība sociālajā karitatīvajā darbā. Mācību ilgums ir 4 gadi. Studiju gaitā iespējama specializēšanās šādos virzienos: sociālais diakons, kapelāns, kristīgā sociālā darba vadītājs, kristīgais padomdevējs.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Sociālās aprūpes karitatīvā darbinieka, diakona, alga ir 0–250 latu (zemāko robežu nav iespējams noteikt). Strādājot valsts vai pašvaldības iestādēs, iespējams saņemt dažādas sociālās garantijas, kas pienākas valsts un pašvaldību darbiniekiem. Tomēr primārais šī darba veikšanai ir aicinājums palīdzēt, kas grūti vērtējams naudas izteiksmē.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Mācītājs 2461 07

Sociālais aprūpētājs 3461 01

Kapelāns 2461 06

Garīdznieks 2461 04

Sociālais karitatīvais darbinieks 3461 11

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tu tici augstākiem garīgajiem spēkiem, tici Dievam? Vai tu labprāt palidzi citiem cilvēkiem?

Ja vēlies būt sociālās aprūpes karitatīvais darbinieks, diakons, mācies būt iejūtīgs pret citu uzskatiem un izklāstīt kristīgās idejas neuzmācīgā, visiem saprotamā formā, apmeklē baznīcu un iesaisties draudzes dzīvē, ievēro kristīgos priekšrakstus savā dzīvē. Iepazīstoties ar dažādiem cilvēkiem, mēģini izprast viņu dzīves uzskatus, domāšanas veidu, problēmas.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā reliģiju vēsture, ētika, psiholoģija, mājsaimniecība, veselības mācība, latviešu valoda un literatūra.

SOCIĀLAIS APRŪPĒTĀJS

KODS 3461 01

DARBA SATURS Sociālais aprūpētājs palīdz cilvēkiem, kuri nespēj paši sevi pilnībā aprūpēt, tikt galā ar ikdienas pienākumiem mājās vai sociālās aprūpes iestādē (piemēram, pansionātā).

Sociālais aprūpētājs sniedz pakalpojumus, piemēram, veciem cilvēkiem, invalīdiem, slimniekiem, bērniem. Viņš var pavadīt klientus pie ārsta, pastaigā, uz dienas aprūpes vietām, palīdzēt viņiem iepirkties. Apmeklējot klientus mājās, sociālais aprūpētājs veic mājas darbus, piemēram, gatavo ēdienu, uzkopj dzīvokli, mazgā veļu. Ja nepieciešams, viņš palīdz klientam nomazgāties, kā arī ģērbties. Sociālais aprūpētājs ir uzmanīgs sarunu partneris klientam, māca viņu rūpēties par sevi, savu apkārtni. Viņš sniedz atbalstu arī ģimenēm, kur aug bērni ar īpašām vajadzībām, piemēram, palīdz iekārtot telpas, lai tās viņiem būtu ērtas, pieskata un aprūpē bērnu vecāku prombūtnes laikā.

Kopā ar klientu sociālais aprūpētājs izvērtē un izlemj, kāda veida palīdzība viņam ir nepieciešama – vai tie ir atsevišķi pakalpojumi vai ikdienas aprūpe. Sociālais aprūpētājs veido aprūpes grafiku. Viņš novērtē klientu apmierinātību ar sociālās aprūpes pakalpojumiem.

Sociālais aprūpētājs seko klientu veselības stāvoklim un par izmaiņām informē medicīnas darbiniekus. Apmeklējot slimus cilvēkus, viņš rūpējas, lai tiktu ievēroti ārsta norādījumi, piemēram, pārsien brūces, noteiktā laikā dod zāles, palīdz veikt kustību vai elpošanas vingrinājumus, kā arī, ja nepieciešams, sniedz pirmo medicīnisko palīdzību.

Sociālais aprūpētājs strādā sociālā darbinieka pārraudzībā, atskaitās viņam par klientiem sniegtajiem sociālajiem pakalpojumiem, raksta un nodod viņam klientu attīstības ziņojumus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Sociālais aprūpētājs darbā lieto mājsaimniecības priekšmetus, sakaru līdzekļus, kā arī biroja tehniku, piemēram, datoru, kopētāju, papīru, rakstāmlietas.

DARBA APSTĀKĻI Sociālais aprūpētājs strādā gan biroja tipa telpās, gan klientu dzīves un uzturēšanās vietās.

Sociālajam aprūpētājam jārēķinās ar fizisku slodzi (īpaši kopjot uz gultas guļošus cilvēkus) un emocionālu sasprindzinājumu, jo daļa klientu ir nepacietīgi, ar dzīvi neapmierināti un nomākti cilvēki.

DARBA IESPĒJAS Sociālais aprūpētājs var strādāt labklājības sistēmas sociālajās institūcijās, kas organizē un nodrošina sociālās aprūpes pakalpojumus, piemēram, sociālās palīdzības dienestos, kā arī sociālās aprūpes iestādēs, piemēram, bērnunamos, patversmēs, pansionātos, sociālās aprūpes centros, rehabilitācijas iestādēs, sabiedriskās organizācijās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība sociālajā aprūpē vai sociālajā darbā. Mācību ilgums – 2 līdz 2,5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga sociālā aprūpētāja profesijā ir 140–200 latu. Atalgojums atkarīgs no aprūpējamo klientu skaita un darba apjoma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Sociālais darbinieks 2446 01

Sociālais pedagogs 2353 01

Sociālās palīdzības organizētājs 3461 03

Sociālais rehabilitētājs 3461 02

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tu cilvēku uzskati par lielāko vērtību? Vai iejaucies, kad kādam nepieciešama palīdzība? Vai tu saglabā pašcieņu, mieru un humora izjūtu tev pašam un citiem smagās situācijās? Vai tu respektē dažādību cilvēkos? Vai esi iejūtīgs un saprotošs arī ar veciem, slimiem, nevarīgiem cilvēkiem? Vai esi iecietīgs, ja kāds tev atkal un atkal atkārtoti iepriekš stāstīto? Vai tu ar atbildības izjūtu veic tā sauktos vienkāršos ikdienas darbus?

Sociālajam aprūpētājam nepieciešamas labas komunikācijas prasmes, lai saprastos un sadarbotos ar klientiem, piemēram, nomierinātu satrauktus klientus, sniegtu viņiem emocionālu atbalstu, iegūtu viņu uzticību – lai viņi būtu droši par personiskas dabas informācijas konfidencialitāti. Noderēs gan bagātīgs vārdu krājums, kas jāpiemēro klienta sociālajam statusam, gan savaldība un iecietība. Pievērs īpašu uzmanību tam, kā tev izdodas, piemēram, pārliecināt klasesbiedrus, radniekus pieņemt tavu viedokli, vai – kā tu reaģē, ja tev tas neizdodas, kā tu domstarpību gadījumā veido attiecības tālāk.

Sociālajam aprūpētājam svarīgas ne tikai dažādu darbu iemaņas, bet arī izveicība darbos. Mācies plānot un iespējami racionālāk veikt ikdienas pienākumus.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā latviešu valoda un literatūra, mājturība, veselības mācība, ētika un svešvalodas.

SOCIĀLAIS DARBINIEKS

KODS 2446 01

DARBA SATURS Sociālais darbinieks palīdz iedzīvotājiem (klientiem) risināt sociālās problēmas (pretrunas starp cilvēka dzīves vajadzībām un to apmierināšanas iespējām konkrētā sabiedriskā sistēmā) dažādos to līmeņos: mikro līmenī, kas ir individuāls darbs ar cilvēku jeb sociālā gadījuma risināšana); mezo līmenī – pašvaldības līmenī, piemēram, pabalstu veidu un to apjomu noteikšana, sociālo pakalpojumu kvalitātes izvērtēšana un jaunu pakalpojumu izveidošana; makro līmenī – valsts līmenī, piemēram, jaunas likumdošanas veidošana, sociālās politikas ietekmēšana, sociālo problēmu prognozēšana.

Sociālais darbinieks pārzina sociālā darba metodes, kuras izmanto klienta sociālo problēmu izpētei un noteikšanai (piemēram, intervija, ģimenes kartes izveidošana), problēmu risināšanai (piemēram, sociālpsiholoģiskais treniņš saskarsmes iemaņu attīstīšanai, lomu spēles, pārrunas, dokumentu analīze).

Viņš novērtē klienta gan mutiski, gan ar uzvedību sniegto informāciju, iesaista klientu viņa problēmu risināšanā, sadarbojas ar citiem speciālistiem apzināto problēmu risināšanā, pilda starpnieka lomu starp konfliktējošām pusēm, atbalsta klientu (to nenosodot un nedraudot), kā arī nosaka, kad palīdzību nepieciešams pārtraukt.

Lai pilnībā noteiktu sociālās problēmas apjomu un cēloni, sociālais darbinieks kopā ar klientu izvērtē situāciju, nosaka palīdzības veidu un organizē palīdzību, piemēram, panāk, ka klients saņem noteiktus sociālos pakalpojumus, teiksim, cilvēku, kas nespēj par sevi parūpēties, turpmāk mājās apmeklē sociālais aprūpētājs, vai arī – noorganizē brīvprātīgos palīgus darbam ar smagi slimiem bērniem slimnīcā.

Sociālais darbinieks specializējas darbā ar dažādām sociālajām grupām, piemēram, darbā ar ģimenēm, kurās ir bērni; darbā ar veciem cilvēkiem; darbā ar īpašo vajadzību cilvēkiem; darbā ar cilvēku tirdzniecībā, citos vardarbības veidos cietušiem upuriem; darbā ar ieslodzītajiem un sodu izcietušām personām (probācijas dienestā). Viņa klienti ir arī, piemēram, dažādās atkarībās

nonākuši cilvēki, viņu ģimenes locekļi, līdzatkarīgie; dažādu minoritāšu – tautības, reliģijas, ādas krāsas, seksuālās piederības – pārstāvji; bezpajumtnieki (ar viņiem strādā ielu sociālie darbinieki); HIV inficētie un AIDS slimnieki, viņu tuvinieki.

Sociālais darbinieks pārrauga pārējo sociālā darba speciālistu – sociālās palīdzības organizatoru, sociālo aprūpētāju un sociālo rehabilitētāju – darbību. Viņš veic supervīziju: sniedz profesionālu un rehabilitējošu atbalstu sociālā darba speciālistiem ar mazāku pieredzi vai ar zemāku kvalifikāciju.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Sociālais darbinieks darbā lieto biroja tehniku, piemēram, datoru, kopētāju, projektoru, audio/video iekārtas un sakaru līdzekļus. Viņš izmanto arī slēdzamu skapi, kur tiek glabātas klientu sociālo gadījumu vēstures, piemēram, anketas, ģimenes kartes, klientu pašaprūpes spēju novērtējuma kartes, apsekojumu apraksti.

DARBA APSTĀKĻI Sociālais darbinieks strādā atsevišķā telpā, lai nodrošinātu ar klientiem saistītās informācijas konfidencialitāti, kā arī mierīgu noskaņu sarunai.

Sociālais darbinieks strādā astoņu stundu darba dienu. Viņa darba laiks sadalās: apmeklētāju pieņemšanai, klientu apsekošanai dzīvesvietā, informācijas analīzei un palīdzības programmu izstrādei, kontaktiem ar citu profesiju (piemēram, mediķi, psihologi, policisti, pedagogi) pārstāvjiem un amatpersonām, lai uzlabotu sociālā atbalsta procesu. Sociālā darbinieka ikdienas darbs saistīts ar paaugstinātu emocionālo spriedzi, stresu.

DARBA IESPĒJAS Sociālais darbinieks var strādāt pašvaldības sociālās palīdzības dienestā, veselības aprūpes, rehabilitācijas vai izglītības iestādē, valsts vai pašvaldības sociālās aprūpes centrā (piemēram, bērnumamā, patversmē, pansionātā), nodarbinātības dienestā, probācijas dienestā, ministrijā, sabiedriskā organizācijā, sociālā darba augstākās izglītības studiju programmā par pasniedzēju. Iespējama arī sociālā darba privātpakse.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība sociālajā darbā. Mācību ilgums – 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga sociālā darbinieka profesijā ir 180–500 latu. Atalgojums atkarīgs no sociālā darbinieka darba vietas, izglītības, pieredzes un ieņemamā amata.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Psihoterapeits 2221 75

Psihologs 2445 01

Sociālais aprūpētājs 3461 01

Sociopsihologs 2445 07

Sociālais rehabilitētājs 3461 02

Sociālās palīdzības organizētājs 3461 03

Sociālās aprūpes karitatīvais darbinieks, diakons 2462 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tu cilvēku uzskati par lielāko vērtību? Vai tu spēj glabāt uzticēto noslēpumu? Vai iejaucies, kad kādam nepieciešama palīdzība? Vai tu saglabā pašcieņu un humora izjūtu tev pašam un citiem smagās situācijās? Vai tu respektē dažādību cilvēkos?

Sociālajam darbiniekam būtiskas ļoti labas komunikācijas prasmes, spēja iejusties klientu situācijā, būt emocionāli atvērtam pret viņiem. Viņam jāsaklausa informācija dažādos valodas stilos (piemēram, jauniešu, vecu cilvēku, zemāko sociālo slāņu); paša vārdu krājums jāpiemēro atbilstoši klienta sociālajam statusam; jāprot ļoti precīzi izteikties – īpaši konsultējot, dodot padomu; jābūt arī rakstiski skaidri formulēt domas – sociālajam darbiniekam jāraksta atsauksmes, ziņojumi, ierosinājumi, kuriem bieži vien ir izšķirīga loma sociālo problēmu risināšanā.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā latviešu valoda un literatūra, psiholoģija, ētika, politika un tiesības, kultūras vēsture un svešvalodas.

PSIHOLOGS

KODS 2445 01

DARBA SATURS Psihologs palīdz cilvēkam izprast sevi, palīdz risināt saskarsmes grūtības, efektīvāk izmantot savas iespējas, meklējot individuālu pieeju katram klientam un viņa problēmai, kā arī strādā ar emocionālas traumas guvušiem cilvēkiem. Psihologs darbojas arī kā starpnieks starp klientu un medicīniskām vai tiesu institūcijām. Psihologs nodarbojas ar cilvēka intelekta, uzvedības, personības novērošanu, atmiņas izpēti. Psihologi var specializēties kādā noteiktā jomā.

Kliniskie psihologi nodarbojas gan ar individuālo, gan grupu un ģimenes psihoterapiju. Viņi strādā ar cilvēkiem, kas cieš no dažādām saskarsmes problēmām un kas jūtas emocionāli nospiesti, depresīvi, cieš no atkarības problēmām. Tie var būt, piemēram, narkomāni, azartspēļu spēlētāji vai alkoholiķi. Vispirms kliniskais psihologs ievāc informāciju par klienta situāciju, pārrunā faktisko klienta problēmu, kopā ar klientu pārspriež un analizē viņa sarunas laikā radušos reakciju. Tad kliniskais psihologs izlemj, kā palīdzēt klientam risināt viņa atkarības problēmu, – nosūta klientu pie neirologa uz pārbaudēm un izvēlas atbilstošu metodoloģiju problēmas risināšanai. Kliniskais psihologs novēro izmaiņas un uzlabojumus klienta stāvokli, palīdz klientam atrast jaunus eksistēšanas veidus, ko izjaukusi atkarība, sociāla vai emocionāla problēma vai krīzes situācija. Kliniskais psihologs palīdz klientam izveidot dienas plānu un atrast jaunus atbalsta punktus ārpusaulē.

Kliniskais psihologs gadījumos, kad klients ir cietis krīzes situācijā vai no vardarbības, sniedz cietušajam emocionālu palīdzību. Viņš sniedz atbalstu satrauktiem, emocionāli traumētiem cilvēkiem (arī bērniem), mazina viņu trauksmes sajūtu, izzinot viņu emocionālo stāvokli un atbilstoši reaģējot, – vai nu pārrunājot notikušo un iztirzājot notikumus, vai, gluži otrādi, novēršot viņu uzmanību no tiem un pievēršoties citiem notikumiem, tādējādi cenšoties atbrīvot klientu no traumatiskajām izjūtām. Kliniskais psihologs strādā arī ar cietušā tuviniekiem, iesaka tiem, kā izturēties pret cietušo. Viņi veido un organizē atbalsta grupas krīzē cietušajiem.

Kliniskais psihologs var pārbaudīt cilvēku psihisko veselību pēc tiesas, policijas vai citu iestāžu pieprasījuma. Šādā gadījumā kliniskais psihologs veic pārbaudes un uzdod klientiem testus par pieskaitāmību, orientāciju laikā un telpā, domāšanas un emocionālajiem procesiem un personības īpatnībām. Izpēte notiek, sarunājoties ar klientu, novērojot viņu un liekot izpildīt dažādus testus (to skaitā ietilpst anketas, zīmējumi, atmiņas uzdevumi, kas balstīti uz psiholoģijas metodiku).

Skolu psihologi strādā mācību iestādēs un, sadarbojoties ar skolotājiem un vecākiem, palīdz bērniem un jauniešiem risināt sociālas, mācību un uzvedības problēmas.

Organizāciju psihologi piedalās uzņēmumu personāla vadīšanā un koordinēšanā, darbinieku motivācijas problēmu risināšanā, palīdz uzlabot uzņēmuma iekšējās attiecības un uzņēmuma kultūru.

Psihologi reizēm specializējas darbam krīzes un tā sauktajos uzticības tālruņos. Ilgstošāku problēmu risināšanai psihologs nosūta klientu pie psihoterapeita.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Psihologs darbā lieto tālrūni, papiru piezīmēm, mapes materiālu uzglabāšanai, rakstāmrīkus, datoru un biroja tehniku, piemēram, skeneri, kopēšanas iekārtas. Terapijā tiek izmantota leļļu māja, anatomiskās lelles (sesijām ar bērniem), smilšu kaste un plaukts ar mantiņām smilšu terapijai, dažādas psiholoģiskās metodikas, piemēram, testi, anketēšana.

DARBA APSTĀKĻI Darbs norisinās biroja tipa telpās. Psihologs strādā astoņu stundu darba dienu. Pēc iepriekšējas vienošanās ar darba devēju darbs var būt arī vakaros vai naktīs. Parasti psihologam tiek piešķirtas papildu brīvdienas, jo darba specifikas dēļ pastāv emocionālās izdegšanas risks.

DARBA IESPĒJAS Psihologs var strādāt skolās, pirmsskolas izglītības iestādēs, sociālajos dienestos, policijā, tiesā, bāriņtiesā, bērnunamos, medicīnas iestādēs (klīnikās, slimnīcās, psihoneiroloģisko slimnicu diagnostikas nodaļās), cietumos, dažādos uzņēmumos un iestādēs, privātpraksēs, kā arī darboties kā lektors vai supervizors (cilvēks, kas vada psihologu pieredzes apmaiņas grupu).

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Psihologam nepieciešama augstākā izglītība psiholoģijā. Mācību ilgums ir 3–4 gadi. Lai strādātu neatkarīgi, nepieciešams maģistra grāds psiholoģijā; bakalaura grādu ieguvušie psihologi var darboties tikai kā psihologa asistenti.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga psihologa profesijā ir 200–800 latu. Algas apjoms atkarīgs no psihologa darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Psihoterapeits 2221 75

Sociālās aprūpes karitatīvais darbinieks, diakons 2462 01

Sociālais pedagogs 2353 01

Sociālais darbinieks 2446 01

Psihiatrs 2221 66

Kapelāns 2461 06

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev ir būtiski, kā jūtas tev apkārt esošie cilvēki? Ja kādam tavam draugam gribas parunāties par dzīvi, vai viņš labprāt izvēlas tevi un tev patīk šīs sarunas?

Šajā profesijā ir nepieciešamas labas saskarsmes spējas, iejūtība, mērķtiecība un vēlme izglīties, spēja izprast sevi un citus un vērot sevi no malas. Ja gribi kļūt par psihologu, vēlams pašam izmēģināt individuālo terapiju, lai šo profesiju izprastu no klienta skatpunkta.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā psiholoģija, bioloģija, matemātika, latviešu valoda un svešvalodas, ētika un loģika.

PSIHOTERAPEITS

KODS 2221 75

DARBA SATURS Psihoterapeiti palīdz indivīdiem, pāriem vai cilvēku grupām identificēt, izprast un risināt emocionālas un psiholoģiskas problēmas.

Pirmoreiz tiekoties ar klientu, psihoterapeits izvērtē viņa emocionālo stāvokli sarunājoties, kā arī ar speciālu testu palīdzību. Psihoterapeits var ar klientu pārrunāt, piemēram, viņa ģimenes stāvokli, pagātņi, sapņus un vēlmes. Viņš uzklausa klienta vēlmes par savas personības, uzvedības vai emocionālā stāvokļa mainīšanu. Kopā ar klientu viņš izpēta problēmsituācijas klienta dzīvē, sarunu gaitā palīdz klientam izprast pašam sevi, savas vajadzības un vēlmes un palīdz rast ceļu uz šo vēlmju īstenošanu. Darba gaitā vai pēc sarunas psihoterapeits datorā vai savās piezīmēs piefiksē būtiskākos faktus, lai būtu uzskatāma darba gaita un iespēja analizēt, kā labāk turpināt terapiju ar konkrēto klientu. Pēc terapijas beigām psihoterapeits izvērtē terapijas rezultātus un nosaka tālāko konsultācijas gaitu.

Ikviens psihoterapeits specializējas kādā konkrētā terapijas veidā. Piemēram, psihoterapeits, kas specializējies **eksistenciālajā terapijā**, cenšas fokusēt klienta uzmanību uz šo brīdi vai pašreizējo periodu viņa dzīvē un, sarunājoties un izjautājot klientu, meklē svarīgākās tendences, risina problēmas.

Psihoterapeits, kas specializējies **psihoanalīzē**, palīdz klientam atrisināt dažādus pagātnē radušos kompleksus. Kopā ar klientu psihoterapeits sarunu gaitā atgriežas pagātnē, tur meklējot problēmu cēloni. Psihoterapeits ļauj klientam izrunāties, tad izanalizē klienta pieminētos simbolus, sapņus un tēlus, liek atkārtoti izdzīvot pagātnes notikumus. Psihoterapeits palīdz atrisināt vai attīstīt nepabeigtas situācijas klienta dzīvē, risina paškontroles un emociju apzināšanās trūkuma problēmas.

Psihoterapeits, kas specializējies **psihoorganiskajā analīzē**, psihoterapijā izmanto arī fizisku kontaktu. Piemēram, psihoterapeits uzliek roku klientam uz galvas, krūtīm, plaukstas vai masē galvu, lai palīdzētu klientam atbrīvoties no emocijām. Psihoterapeits liek klientam veikt fiziskus uzdevumus,

piemēram, noteiktas acu kustības, lai sasaistītu domāšanu un emocijas ar fizisko ķermeni un tā izpausmēm.

Smilšu terapijas laikā psihoterapeits uzdod klientam (parasti bērnam) zīmēt attēlus smiltis, lai uzzinātu par problēmām, ko tas nespēj izpaust vārdos, un interpretēt šos attēlus.

Kognitīvi biheiviorālās terapijas laikā psihoterapeits palīdz klientam pārstrādāt izveidojušās domāšanas un uzvedības shēmas un izveidot jaunus uzvedības modeļus. Šo terapiju izmanto, ārstējot dažādas fobijas (piemēram, bailes no zirnekļiem).

Psihoterapeits, kas specializējies **ķermeņa terapijā**, nodarbojas ar pašsajūtas uzlabošanu, novēršot fizisko sasprindzinājumu. Ar dažādu vingrinājumu palīdzību psihoterapeits palīdz klientam, piemēram, atslābināt ķermeni, uzlabot fizisko kontaktu ar citiem.

Pastāv vēl daudz dažādu terapijas veidu, piemēram, Geštalta terapija, individuālpsiholoģija, mākslas terapija, mūzikas terapija.

Psihoterapeiti piedalās arī regulāros semināros, lai paaugstinātu savu kvalifikāciju.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Psihoterapeits darbā lieto testus, anketas, metodiku, rakstāmpiederumus un papīru piezīmēm, dažādas mapes informācijas un dokumentu uzglabāšanai, skavotājus. Psihoterapeits izmanto arī biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, kopētāju, faksu, telefonu, kā arī dažādus citus priekšmetus konkrētas terapijas veikšanai. Nozīmīga psihoterapeita darba sastāvdaļa ir patikama vide – harmoniski iekārtots kabinets, ērtas mēbeles.

DARBA APSTĀKĻI Darbs tiek veikts biroja tipa telpās – psihoterapeita kabinetā. Darba laiks atkarīgs no vietas, kur psihoterapeits praktizē, bet parasti tā ir nepilna darba diena. Iespējams, ka jāstrādā brīvdienās un vakaros.

DARBA IESPĒJAS Psihoterapeiti galvenokārt nodarbojas ar privātpraksi, bet var strādāt arī psiholoģiskās palīdzības centros, privātfirmās un uzņēmumos, slimnīcās, sociālās palīdzības iestādēs.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Psihoterapeitam nepieciešama augstākā izglītība psiholoģijā vai medicīnā, kā arī kvalifikācija konkrētā psihoterapijas virzienā, kas ilgst apmēram 4 gadus.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga psihoterapeita profesijā ir 300–800 latu. Atalgojuma apmērs arkarīgs no klientu skaita, kā arī no psihoterapeita popularitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Psihologs 2445 01

Psihiatrs 2221 66

Sociālais pedagogs 2353 01

Sociālais darbinieks 2446 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tu vēlies palīdzēt cilvēkiem? Vai tevi aizrauj sarunas ar nepazīstamiem cilvēkiem? Vai tev piemīt spēja uz klausīt citus? Vai tu viegli pārvari ikdienas grūtības un morālo nogurumu?

Psihoterapeita profesijā visvairāk ir nepieciešama empātija jeb spēja iejusties cita cilvēka vietā. Mācies uz klausīt citus nepārtraucot, centies izteikties iejūtīgi, bet skaidri. Ja vēlies kļūt par psihoterapeitu, pajautā sev – vai es protu sevi motivēt? Šī spēja būs vajadzīga, palīdzot risināt citu cilvēku problēmas. Katram, kas vēlas strādāt šajā profesijā, būtu vēlams izmēģināt individuālo psihoterapiju, lai iepazītos ar tās procesiem.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā psiholoģija, angļu vai vācu valoda, ētika, filozofija un loģika.

SOCIĀLĀS UN TIESĪBU ZINĀTNES

sociologs **588**

politologs **590**

jurists **592**

15

SOCIOLOGS

KODS 2442 11

DARBA SATURS Sociologs izpēta, apkopo un analizē sabiedrības uzvedības tendences, problēmas, intereses un viedokļus. Sociologi pēta visdažādākos ar sabiedrību saistītos jautājumus, piemēram, dažādu sociālo grupu iespējas iekārtoties darbā, sabiedrības integrācijas problēmas, subkultūras. Viņi arī pēc dažādu organizāciju pasūtījuma veic lietišķos pētījumus, noskaidrojot klientu apmierinātību ar konkrēto organizāciju.

Sociologs vispirms definē pētījuma problēmu jeb mērķi un noskaidro citās valstīs veiktos līdzīgos pētījumus. Pēc tam viņš analizē galvenos pētījumus. Sociologs arī analizē teoriju, kas saistīta ar izpētes jautājumu, tad formulē pētījuma hipotēzi un izstrādā gadījumam atbilstošu metodoloģiju. Sociologs izstrādā respondentu izlases atlasē principus atbilstoši metodoloģijas prasībām, sagatavo aptaujas vai intervijas jautājumus. Sociologi nodarbojas ar kvalitatīviem pētījumiem (kas saistīti ar intervijām un sarunām) un kvantitatīviem pētījumiem (aptaujām un anketām). Veicot kvantitatīvu pētījumu, viņš var uzdot kādam palīgam atrast atbilstošos respondentus, izplatīt un ievākt aptaujas anketas ar citu cilvēku palīdzību. Veicot kvalitatīvu pētījumu, sociologam bieži jāmeklē respondenti pašam un arī personiski jāvada intervijas.

Sociologs analizē kvantitatīvos pētījumus iegūtos datus vai atbildes ar matemātisku un statistisku metožu palīdzību, analizē interviju teksta saturu (kvalitatīvos pētījumos), tad interpretē iegūtos rezultātus. Pēc rezultātu iegūšanas sociologs raksta atskaiti par savu pētījumu un var to publicēt. Pētījuma veikšanas process parasti prasa ne mazāk kā pusgadu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Sociologs darbā lieto datoru, internetu un bibliotēku resursus, izmanto metodoloģiju. Intervijām nepieciešams diktofons, videokamera, rakstāmpiederumi un papīrs piezīmēm, citos gadījumos arī projektoris.

DARBA APSTĀKĻI Sociologa darbs parasti tiek veikts biroja tipa telpās un bibliotēkās, taču daži pētījumi prasa veikt novērojumus ārpus darba telpām, piemēram, bāros, uz ielas, veikalos, viesnīcās. Veicot padziļinātās intervijas, sociologs nonāk saskarē ar dažādiem cilvēkiem. Piemēram, pētot jauniešu subkultūras, sociologam jāapmeklē jauniešu pasākumi.

Darba laiks ir mainīgs, to regulē pats sociologs saskaņā ar savu pētījuma grafiku – tas nozīmē, ka reizēm ir daudz brīva laika, bet reizēm jāstrādā vakaros un brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Sociologi var strādāt dažādās organizācijās, piemēram, akadēmiskās pētniecības organizācijās, arī universitātēs vai analītiskās, nevalstiskās organizācijās. Liela daļa no sociologa grādu ieguvušajiem studentiem strādā ar socioloģiju saistītās jomās – mārketinga, reklāmas sfērā, dažādās valsts iestādēs.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Lai kļūtu par sociologu, ir nepieciešama augstākā izglītība socioloģijā. Mācību ilgums ir 3–4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga sociologa profesijā ir 150–1200 latu. Algas apmērs atkarīgs no sociologa darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Politologs 2443 08

Psihologs 2445 01

Sociopsihologs 2445 07

Statistikis 2122 03

Mārketinga speciālists

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē sabiedrības norises un fenomenī? Vai esi kādreiz īpaši interesējies par atšķirībām starp dažādām sociālām grupām (piemēram, stila, mūzikas vai attieksmes ziņā)? Vai tev padodas uzsākt sarunu ar nepazīstamiem cilvēkiem? Vai tu esi pacietīgs un precīzs?

Svarīgākā īpašība sociologa profesijā ir vēlme izzināt un pašizglītoties, tāpēc interesējies par notikumiem pasaulē, politiku, filozofiju, antropoloģiju. Centies izvērtēt radio un televīzijā dzirdēto – sociologam ir nepieciešama spēja kritiski raudzīties uz sabiedrībā notiekošo. Mācies skaidri formulēt savu viedokli. Šo iemaņu vislabāk attīstīsi, aktīvi iesaistoties debatēs, rakstot skolas avīzei vai citam izdevumam.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, psiholoģija, filozofija, ētika un loģika.

POLITOLOGS

KODS 2443 08

DARBA SATURS Politologi pēta politisko institūciju un politisko kustību teoriju, izcelsmi, attīstību un darbību, analizē individu un grupu politisko uzvedību, kā arī to saistību ar sabiedrību un ekonomiku. Politologi raksta ziņojumus par savu pētījumu rezultātiem, sagatavo rakstus plašsaziņas līdzekļiem, analizē ministriju un valdības departamentu politiskos lēmumus vai plānus, plāno un veic sabiedriskās domas (dažādu cilvēku domu) aptaujas, kā arī, balstoties uz savām zināšanām un viedokli, izskaidro, interpretē to rezultātus.

Politologi reizumis darbojas kā politiskie konsultanti un sniedz padomus dažādām sabiedrības grupām, valdībai, politiskām organizācijām, nevalstiskām organizācijām, finanšu tirgiem un medijiem dažādos politiska satura jautājumos. Politologi sadarbojas ar starptautiskiem valdības departamentiem, piemēram, vēstniecībām vai augstajām komisijām. Politologi uzstājas kā eksperti tiesu prāvās, analizē un komentē mediju izteikumus un paziņojumus. Viņi arī prezentē politisku informāciju radio un televīzijā, kā arī iesniedz rakstus žurnāliem un avīzēm, informējot sabiedrību par politiskajiem notikumiem.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Politologi darbā izmanto grāmatas un pētījumu materiālus, diktofonu, mediju arhīvus un dažāda veida biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, faksa aparātu, kopēšanas iekārtas, skeneri.

DARBA APSTĀKĻI Politologi parasti strādā neatkarīgi, lai gan darba gaitā nonāk saskarē ar citiem politologiem, žurnālistiem, politiķiem un studentiem. Viņi strādā ar rakstiem, aptaujām un pētījumiem un bieži uzturas iekštelpās biroja atmosfērā, bet politologiem var nākties bieži ceļot, apmeklēt politiskus pasākumus (gan liela, gan maza mēroga). Darba stundas ir atšķirīgas – valsts iestādēs darbalais ir normēts, bet pašnodarbinātajiem un privātfirmās strādājošiem politologiem darbs var būt nenormēts vai nepilnu slodzi.

DARBA IESPĒJAS Politologs var strādāt dažādās valsts iestādēs un ministrijās (piemēram, Ārlietu, Labklājības, Aizsardzības ministrijā), izglītības iestādēs, pašvaldību departamentos, pētnieciskos institūtos, ziņu aģentūrās, preses izdevumu redakcijās, publisko attiecību uzņēmumos, Saeimā, darboties politiskās partijās vai arī strādāt kā neatkarīgais konsultants. Politologs var strādāt arī kā pašnodarbinātais un sniegt politiskas konsultācijas.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Politologiem nepieciešama augstākā izglītība politikas zinātnē. Mācību ilgums ir 3–4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga politologa profesijā ir 300–1000 latu. Darba atalgojums atkarīgs no darbvietas – valsts iestādēs politologa alga būs vidēji 300 latu, privātās struktūrās 700–800 latu; darbojoties valsts pārvaldē, darba alga var sasniegt 1000 latus un vairāk. Labas peļņas iespējas ir politikas analītiķiem ar pieredzi rīcībpolitikas laukā un konkrētu specializāciju.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Sociologs 2442 11

Žurnālists 2451 17

Ekonomists 2441 02

Preses sekretārs 2451 18

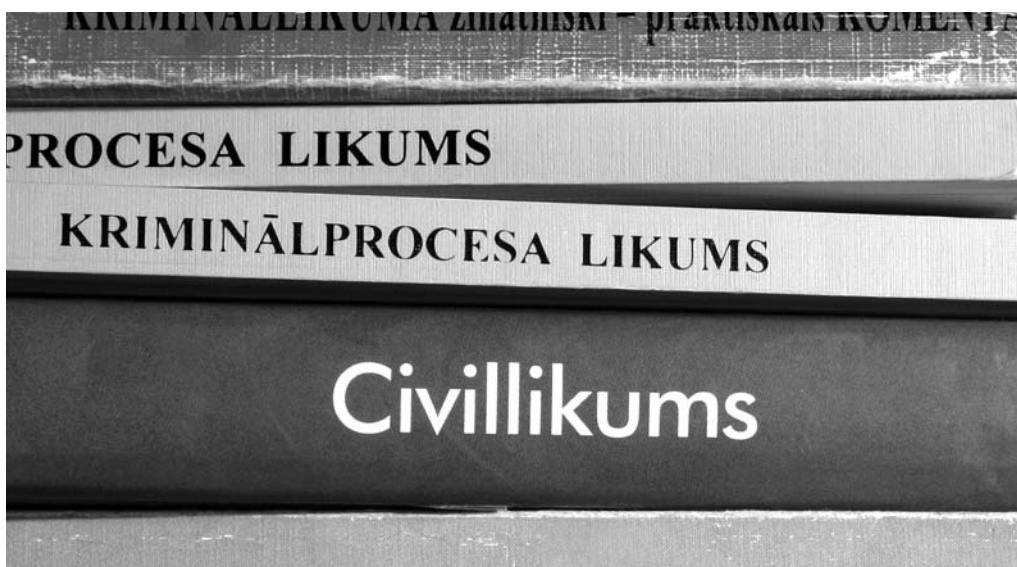
Politiskais analītiķis

Tirgus pētnieks

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē politiskā situācija Latvijā un ārvalstīs? Vai tu interesējies par politiskajiem procesiem un esi mēģinājis tos skaidrot, analizēt?

Politologam būtiskas ir labas priekšspējas, kā arī izpratne par sabiedrisko situāciju un prasme izteikt savu viedokli loģiski un argumentēti. Šīs spējas labi vari veicināt, rakstot rakstus, piemēram, skolas avīzei vai kādam citam periodiskajam izdevumam, piedaloties debatēs. Savas argumentēšanas un komunikāciju spējas izcili trenēsi, mācību nodarbībās droši iesaistoties diskusijās, uzdodot jautājumus un secīgi un argumentēti izklāstot savu viedokli citiem!

Ja vēlies kļūt politologs, īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā politika un tiesības, latviešu valoda un svešvalodas, vēsture, ģeogrāfija, biznesa ekonomiskie pamati, loģika un matemātika.

JURISTS

KODS 2421 02

DARBA SATURS Jurists piemēro un skaidro dažādus likumus, juridiskus noteikumus un lēmumus fiziskām personām un uzņēmumiem, informē klientus par izmaiņām likumdošanā, sniedz ieteikumus un vērtējumu par klienta darbības likumību. Jurists var strādāt, piemēram, par advokātu, prokuroru, notāru, juridisko konsultantu.

Piemēram, prokurors izvirza un uztur apsūdzību, advokāts pārstāv vienu no pusēm krimināllietas vai civillietas izskatīšanā, iesniedz pierādījumus un nodrošina sava klienta aizstāvību tiesas zālē; juriskonsults sniedz saviem klientiem padomus par viņu likumīgajām tiesībām un pienākumiem, iesaka dažādus veidus civiltiesisko, uzņēmējdarbības un personisko jautājumu risināšanai. Neatkarīgi no izvēlētās specializācijas juristi veic līdzīgus pienākumus. Balstoties uz izpētes rezultātiem, viņi palīdz klientiem izlemt par to interesēm atbilstošāko rīcību.

Jurists var strādāt vairākās likumdošanas jomās, tomēr daudzi juristi specializējas vienā likumdošanas novirzienā, piemēram, lietu izskatīšana tiesā, testamenta izpildīšana, starptautiskā likumdošana. Juristi, kuri pārstāv, piemēram, komunālo pakalpojumu uzņēmumus, nodarbojas ar komunālo pakalpojumu maksas jautājumiem. Viņi izstrādā stratēģijas, pamatojumus, apliecinājumus, nodarbojas ar sūdzību izskatīšanu. Apdrošināšanas sabiedrībās juristi savukārt vērtē veikto apdrošināšanas darījumu likumību, seko, lai apdrošināšanas polises tiktu izrakstītas atbilstoši likumdošanas prasībām, pasargā šīs sabiedrības no nepamatoti atlīdzības pieteikumiem, izskata pret sabiedrību iesniegtās prasības un pārstāv sabiedrības intereses tiesā.

Juristi strādā dažādās valsts institūcijās un valstiskā līmenī izstrādā likumus un programmas, sagatavo un skaidro likumprojektus, izstrādā likuma ieviešanas procedūras.

Juristi privātp praksē specializējas, piemēram, testamentu izpildīšanā, īpašumu pārvaldīšanā, īpašuma tiesībās, aizbildniecības jautājumos, līgumu slēgšanā, īpašumu ķīlās, pārvalda klientu īpašumus vai arī kā testamenta izpildītāji seko, lai tiktu ievērotas klienta testamentā izteiktās vēlmes.

Juristi var pārstāvēt vairākus klientus vienlaikus un var strādāt arī tikai vienam klientam. Juristi strādā par juriskonsultiem lielos uzņēmumos un korporācijās, sniedzot ieteikumus par uzņēmuma darījumiem, reģistrētajiem patentiem, valstisko regulēšanu, noslēgtajiem sadarbības līgumiem ar citiem uzņēmumiem, ienākumiem no īpašumiem vai par vienošanās nosacījumiem ar nozares apvienībām.

Juristi palīdz maznodrošinātiem iedzīvotājiem dažādos valsts reģionos, strādājot juridiskās palīdzības bezpeļņas organizācijās un pārsvarā nodarbojoties ar civillietu izskatīšanas jautājumiem.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Jurists darbā lieto biroja tehniku, piemēram, datoru, kopēšanas iekārtu, printeri, skeneri. Viņš izmanto dažādu juridiska rakstura literatūru, piemēram, likumu kodeksus, likumprojektus.

DARBA APSTĀKĻI Jurists strādā biroja tipa telpās astoņu stundu darba dienu. Bet juristam bieži vien ārpus noteiktā darba laika nākas studēt profesionālo literatūru un tiesu praksi.

DARBA IESPĒJAS Jurists var strādāt valsts institūcijās, piemēram, ministrijās, prokuratūrā, kā arī privātos uzņēmumos, komercsabiedrībās un korporācijās, juridiskās palīdzības organizācijās, kas var būt bezpeļņas organizācijas, un kā pašnodarbināta persona.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība tiesību zinātnēs. Mācību ilgums 3–4,5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga jurista profesijā ir 200–10 000 latu. Atalgojums atkarīgs no jurista darba vietas un darbības veida (viņš strādā valsts iestādē, privātuzņēmumā vai kā pašnodarbināta persona), kā arī no darba pieredzes un profesionalitātes. Atverot privātu konsultāciju biroju, jurista atbildība un risks ir ievērojami lielāks, bet arī viņa ienākumu līmenis ir augstāks.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Zvērināts advokāts 2421 05

Juriskonsults 2429 02

Zvērināts notārs 2429 07

Prokurors 2423 03

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē, kā likumi ietekmē cilvēku personisko un sabiedrisko dzīvi? Vai tu ar interesi seko informācijai medijos par tieslietām? Vai tev piemīt taisnīguma izjūta?

Ar lielu atbildību centies izturēties pret sev uzticētajiem noslēpumiem – spēja neizpaust informāciju, godīgums un augsta morāle ir svarīgas jurista darba sastāvdaļas. Jurista profesijā būtiska arī māka domāt analītiski un loģiski, spēja lietas redzēt kopsakarībās. Šīs īpašības var trenēt, spēlējot šahu, dažādas prāta un stratēģijas spēles, kas prasa gan izlēmību, gan prasmi paredzēt turpmākās darbības. Tāpat svarīgi mācēt pārliecinoši paust savu viedokli gan runājot, gan rakstot, ko var trenēt, daudz lasot, iesaistoties sabiedriskās organizācijās, uzņemoties iniciatīvu skolā notiekošos pasākumos, piemēram, skolēnu pašpārvaldē.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā politika un tiesības, biznesa ekonomiskie pamati, psiholoģija, ētika un svešvalodas.

HUMANITĀRĀS ZINĀTNES

filozofs	596
vēsturnieks	598
filologs	600
tulks	602
tulkotājs	604
surdotulks	606
bibliotekārs	608
bibliotēku informācijas speciālists	610
teologs	612
mācītājs	614

FILOZOFIS

KODS 2443 06

DARBA SATURS Filozofi veic pētījumus par filozofijas vēsturi, ētiku, estētiku un loģiku. Balstoties uz informāciju, ko guvuši no dažādu filozofu darbiem, zinātniskās un citas literatūras, arī no socioloģiskajiem pētījumiem, filozofi analizē šos dažādos informācijas avotus, pārbauda loģisko argumentu pareizību, salīdzina tos ar citiem uzskatiem, izteikumiem vai idejām, izdara secinājumus vai rada savas teorijas jautājumos par ētiku, lietu būtību, pasaules kārtību un dzīves jēgu. Filozofi savus pētījumus publicē specializētos filozofijas vai zinātniskos izdevumos, raksta grāmatas, kā arī prezentē un aizstāv savus pētījumus vietējās vai starptautiskās konferencēs. Zinātniskajā sfērā nodarbinātie filozofi apmeklē šīs konferences, lai prezentētu savu viedokli, veicinātu sakarus starptautiskām izglītības institūcijām un apmainītos ar pieredzi.

Filozofijas pasniedzēji pirms lekcijām un semināriem gatavojas, lasot grāmatas, izrakstot no tām izvilkumus, izvēloties saistošākās un uzskatāmākās teorijas, izdomājot piemērus to paskaidrošanai. Filozofijas pasniedzēji nodarbībās uzdod studentiem un skolēniem jautājumus, aicina tos uz diskusiju, tādēļ viņiem nepieciešamas prasmes komunicēt ar cilvēkiem un uzklaustīt tos. Filozofijas pasniedzējam jāprot stāstīto paskaidrot ar piemēriem, jāspēj atbildēt uz studentu un skolēnu jautājumiem vai ieteikt atbilstošu literatūru.

Filozofi iesaistās pētnieciskajā darbā, ko veicina dažādas valsts organizācijas (piemēram, Stratēģiskās attīstības padome), – tie var veikt, piemēram, pētījumus par dzīves kvalitāti valstī. Filozofa izglītību ieguvušie bieži turpina savu izglītību, specializējoties kādā jomā, piemēram, socioloģijā, komunikāciju zinātnēs, politoloģijā. Daudzi filozofi nodarbojas ar sabiedriskajām attiecībām, strādā žurnālistikā, daži no svešvalodām tulko specializētus rakstus par filozofijas tematiku.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Filozofi darbā izmanto grāmatas un dažāda veida literatūru, svešvalodu un terminu vārdnīcas, datoru un biroja tehniku, piemēram, printeri, kopējamo aparātu, skeneri; prezentācijās – dažādus projektorus, tāfeli un rakstāmpiederumus.

DARBA APSTĀKĻI Parasti filozofa darbs norisinās iekštelpās (klasēs, auditorijās, kabinetos, bibliotēkas telpās). Filozofi, kas aktīvi darbojas zinātnē, lai apmeklētu konferences, seminārus, nodibinātu kontaktus un veicinātu sakarus, piemēram, ar starptautiskām organizācijām, bieži dodas darba komandējumos. Tie filozofi, kas veic sabiedriskus pētījumus vai strādā žurnālistikā, bieži saskaras ar cilvēkiem no dažādām kultūrām un sabiedriskām grupām.

Visbiežāk darba laiks ir normēts, filozofi strādā astoņas darba stundas dienā. Strādājot mācību iestādēs, darba laiks sadalīts 3–4 stundās aktīvā mācību procesa, pārējais laiks paredzēts, lai gatavotos nākamajām mācību stundām vai nodarbotos ar pētījumiem.

DARBA IESPĒJAS Filozofi strādā augstskolās, koledžās, skolās, zinātniskās organizācijās, ziņu aģentūrās, mediju organizācijās, dažādās valsts institūcijās un sociālajos dienestos. Filozofi var rakstīt publikācijas, apvienojot to ar jebkuru pamatdarbu. Ārzemēs filozofi var pelnīt iztiku kā filozofijas konsultanti (sarunājoties ar klientiem par filozofiju un pasaules problemātiku), taču Latvijā šī tendence vēl nav izplatīta.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Filozofam nepieciešama augstākā izglītība filozofijā. Mācību ilgums ir 3–4 gadi. Ja filozofs vēlas strādāt par pedagogu, viņam nepieciešama pedagoga kvalifikācija. Lai spētu lasīt filozofu darbus oriģinālvalodās, noteikti nepieciešamas ļoti labas svešvalodu zināšanas.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga filozofa profesijā ir 250–1000 latu. Filozofa algu veido pamatdarba apmaksa (to var veidot arī nepilna laika darbs dažādās mācību iestādēs vienlaikus), kā arī honorāri par rakstiem, tulkojumiem un pētījumiem. Algas apmērs atkarīgs arī no filozofa darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Sociologs 2442 11

Politologs 2443 08

Sabiedrisko attiecību speciālists 3429 16

Žurnālists 2451 17

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi bieži nodarbina jautājumi, kas sākas ar “kāpēc”? Vai tev šķiet būtiski ne tikai dzīvot, bet censties izziņāt, kāpēc un kā viss šajā pasaulē notiek? Vai tevi interesē, ko domājuši cilvēki par dzīves būtību jau iepriekšējo gadsimtu gaitā?

Filozofam būtiskas ir izcilas loģiskās domāšanas spējas, spēja izteikt un argumentēt savu viedokli, vēlme izziņāt. Lai varētu attīstīt šīs spējas, piedalies debašu klubu rīkotos pasākumos, nebaidies uzdot jautājumus stundās un lekcijās, risini dažādas prāta spēles.

Filozofam jāprot lasīt un analizēt tekstus dažādās valodās, tāpēc no mācību priekšmetiem īpašu uzmanību pievērš latviešu valodai un svešvalodām un, protams, filozofijai. Matemātika palīdzēs attīstīt loģisko domāšanu, savukārt vēsture, kā arī kultūras un reliģijas vēsture veicinās izpratni par pagātnes notikumiem, laiku, kurā dzīvoja daudzi no dižajiem domātājiem, līdz ar to palīdzēs izprast vidi, cilvēku domu virzību un iemeslus, kā veidojušies dažādie pasaules uzskati.

VĒSTURNIEKS

KODS 2443 02

DARBA SATURS Vēsturnieks pēti, analizē un izskaidro pagātnes notikumus, dažādos vēsturiskos posmos dzīvojošo cilvēku domāšanas, uzvedības īpatnības, to centienus, kā arī publicē savus secinājumus un iegūto informāciju. Daži vēsturnieki piedalās arhīva materiālu, mākslas priekšmetu un vēsturisku ēku un vietu izpētē un saglabāšanā. Vēsturnieki pārliecinās par kāda konkrēta vēsturiskā perioda paražām un tērpiem, cenšas pārbaudīt hronoloģisku dokumentu ticamību.

Vēsturnieki ievāc informāciju no plaša avotu klāsta. Vispirms tie paļaujas uz uzticamiem rakstveida avotiem – arhīviem, hronikām, līgumiem, protokoliem un citiem dokumentiem, tad vēršas pie grāmatām un periodikas (žurnāliem), npublicētiem manuskriptiem (dienasgrāmatām, vēstulēm), apskata fotogrāfijas, videofilmas, analizē vēsturiskos objektos atrastos faktus. Visbeidzot vēsturnieki strādā ar subjektīvāku informāciju, ko iegūst, intervējot konkrētu vēsturisko periodu aculieciniekus. Tad vēsturnieki sakārto, izvērtē, izanalizē un interpretē šo informāciju un izdara secinājumus. Par iegūtajiem pētījuma rezultātiem vēsturnieki raksta ziņojumus, rakstus, grāmatas vai sniedz prezentācijas, rada teorijas par vēsturisko notikumu gaitas likumsakarībām, aizstāv tās konferencēs.

Parasti vēsturnieki specializējas konkrētā laikposmā vai nozarē. **Arheologi** nodarbojas ar izrakumu pārraudzīšanu un atradumu analizēšanu; viņi pēta vēstures posmus, par kuriem nav saglabājušās rakstveida liecības. Arheologi var noteikt kultūras un politikas savstarpējās saistības starp senajām baltu tautām (kuršiem, zemgaļiem). **Etnogrāfi** pēta seno ģērbšanās stilu, sadzīves kultūru (traukus, mēbeles u.c. sadzīves priekšmetus). **Numismāti** nodarbojas ar senu monētu pētišanu un pēc tām izdara secinājumus par naudas apmaiņu starp dažādiem reģioniem. Muzejos strādājošie vēsturnieki izstrādā izstādes plānus, pārskata fondus, izvēlas un sagatavo muzeja eksponātus izstādei. Vasarā muzeju darbinieki var brūkt izrakumu izpētē, bet ziemā apstrādāt un analizēt izrakumos iegūtos materiālus, noglabāt tos fondos. Vēsturnieki – **muzeju pedagogi** – var vēsturiska perioda ietvaros apmeklētājiem izspēlēt dažādas pagātnes situācijas, tērpties atbilstošos kostīmos un reālistiski atainojot kādu vēstures periodu. Vēsturnieki var strādāt arī arhīvos kā **arhivisti**, kur viņi

izsniedz, tulko un analizē arhīvu materiālus, kā arī muzeju fonotēkās, kur viņi intervē un ieraksta vēsturisku notikumu liecinieku stāstus un atmiņas.

Vēsturnieki raksta grāmatas un rakstus publicistikai. Viņi arī sniedz padomus valsts pārvaldes institūcijām politiskos jautājumos. Balstoties uz vēstures notikumiem, vēsturnieki var censties paredzēt kāda lēmuma politiskās sekas un ieteikt risinājumus. Vēsturnieki var darboties arī kā diplomāti un politologi, strādāt par pasniedzējiem mācību iestādēs, mācot vēsturi, kultūras vēsturi, politiku un ētiku.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Darbā vēsturnieki lieto datoru, tālruni, faksa aparātu, printeri un citu biroja tehniku, kā arī magnetofonus, audiovizuālo aprīkojumu (piemēram, videomagnetofonus, projektorus), mikrofilmas. Izrakumos vēsturnieki izmanto otiņas, birstītes, lāpstas, atrasto materiālu uzglabāšanai piemērotus traukus, piezīmju veikšanai nepieciešamos piederumus.

DARBA APSTĀKĻI Parasti vēsturnieki strādā iekštelpās – biroja tipa telpās, bibliotēkās vai savās mājās. Vēsturnieki mēdz doties komandējumos, lai apmeklētu seminārus, konferences un papildinātu zināšanas vai veiktu pētījumus citās valstīs. Vēsturnieki strādā astoņas darba stundas dienā, kuru skaits tomēr var atšķirties atkarībā no veicamā darba – piemēram, neatkarīgie vēsturisko notikumu komentētāji strādā brīvā režīmā, tāpēc var būt nodarbināti jebkurā diennakts laikā.

DARBA IESPĒJAS Vēsturnieki var strādāt mācību iestādēs, kā arī valsts pārvaldes institūcijās pētnieciskajos institūtos, bibliotēkās, muzejos, arhīvos, ziņu aģentūrās, mediju organizācijās. Tie var būt pašnodarbinātas personas un saņemt honorārus par publikācijām.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība vēstures zinībās. Mācību ilgums ir 3–4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga vēsturnieka profesijā ir 150–800 latu. Vēstures pedagogi atkarībā no slodzes var saņemt 150–300 latus, muzeju darbinieki 200–300 latus (atkarībā no muzeju finansējošās iestādes budžeta un darbinieka kvalifikācijas alga var sasniegt 600–800 latus, bet reti), pētniecisko iestāžu darbinieki – ap 200 latu. Honorāri par rakstiem ir atšķirīgi.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Politologs 2443 08	Sociologs 2442 11
Kultūras tūrisma gids 3478 04	Pasniedzējs 2310 08
Lektors 2310 03	Arhivists 2431 01
Arheologs 2442 02	Antropologs 2442 01
Mākslas vēsturnieks 2443 09	Demogrāfs 2122 02
Ģeogrāfs 2442 05	Politoģeogrāfs 2442 08
Tūrisma gids 2447 03	Politiskais analītiķis

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista ne tikai šodienas notikumi, bet arī tas, kas noticis ar cilvēci visas tās pastāvēšanas laikā? Vai tev liekas interesants darbs bibliotēkā, pētot un izziņot vēsturiskus materiālus? Vai, izvēloties lasāmvielu, priekšroku dod vēsturiskiem romāniem un aprakstiem?

Vēsturniekam būtiska precizitāte, zinātkāre, pacietība un neatlaidība. Trenē prasmi koncentrēties, centies starp daudziem faktiem saskatīt galveno. Vēsturniekam jābūt gatavam pieņemt jaunus uzskatus, kā arī būtiski ir izprast dažādas kultūras un to atšķirības – šīs spējas var attīstīt debašu klubos, kā arī ceļojot.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā vēsture, kultūras vēsture, ētika, politika un tiesības, ģeogrāfija, latviešu valoda un svešvalodas.

FILOLOGS

KODS 2444 07

DARBA SATURS Filologi pēta kādas tautas valodu, folkloru un literatūru. Filologi, kas specializējušies valodniecībā, pēta valodu attīstību, apraksta un analizē valodas struktūru, dokumentē izzūdošas valodas, kopj literāro valodu. Filologi, kas specializējušies literatūrzinātnē, pēta literāros procesus, literatūras vēsturi, salīdzina, analizē un interpretē daiļdarbu tekstus. Tie, kas par pamatvirzienu izvēlējušies folkloristikā, pēta tautas mutvārdu daiļradi, senus rakstus (zīmes) un mūziku, vāc un analizē folkloras tekstus (piemēram, tautasdziesmas, teikas, anekdotes).

Valodnieki jeb lingvisti parasti specializējas kādā konkrētā disciplīnā un pēta vai nu valodas vēsturi (piemēram, valodas izcelšanos, vēsturiskās skaņas un formas, dialektus), vai arī mūsdienu valodā notiekošos procesus (piemēram, leksikologi skata vārdu krājumu un tā attīstību, sintaksisti – teikumu struktūru). Kompjūterlingvistikas speciālisti pēta, kā datori apstrādā dažādu tautu valodas, piedalās kompjuترزētū valodas labošanas programmu izstrādē. Valodnieki, kas specializējušies, piemēram, dialektoloģijā (dialektu mācībā) vai toponimikā (vietvārdu mācībā), lai varētu izstrādāt savus pētījumus, studē senus rakstus un kartes un dodas ekspedīcijās, kurās intervē cilvēkus vai nu lai ierakstītu viņu runas veidu (izloksni), vai ievāktu pēc iespējas vairāk ziņu par konkrēto apdzīvoto vietu. Pēc tam ieraksti tiek atšifrēti un rūpīgi pierakstīti, lietojot fonētisko transkripciju. Valodnieki, kas specializējušies terminoloģijā, izstrādā un piedāvā jaunus terminus. Ja speciālisti un sabiedrība tos akceptē, jaunie vārdi tiek arī oficiāli apstiprināti. Valodnieki leksikogrāfi izstrādā vārdnīcu veidošanas teoriju, kā arī, vācot un sistematizējot valodas materiālu, veido dažādu nozaru vārdnīcas (piemēram, skaidrojošās, tulkojošās, sinonīmu, dialektu, slenga vārdnīcas).

Literatūrzinātnieki strādā ar tekstiem (rakstnieku daiļradi), pēta, kā literatūra funkcionē, izstrādā literatūras (dzejas, prozas, drāmas) teoriju. Balstoties uz tās, viņi nosaka žanru robežas, piemēram, definē, ar ko atšķiras stāsts no romāna. Literatūrzinātnieki, kas specializējušies literatūras vēsturē, pēta senos tekstus (piemēram, reliģiskos tekstus, atdzejojumus, pirmos oriģināldarbus) un to sacerētāju personības kontekstā ar citu tautu tā laika literatūru, kā arī risina autorības problēmu – ar praktisku

eksperimentu palīdzību cenšas noteikt autoru kādam darbam. Zinātnieki, kas pēta mūsdienu literatūru, specializējušies literatūrkritikā. Viņi analizē un interpretē pašreizējos literatūras procesus, ietekmes, autorus, nosaka darbu māksliniecisko kvalitāti, kā arī raksta recenzijas par izdotajiem darbiem.

Filologi, kas specializējušies folklorā, dodas ekspedīcijās un vāc folkloras materiālus – ieraksta, pēc tam atšifrē un noglabā arhivā, piemēram, dažādu cilvēku dzīvesstāstus, konkrētu apdzīvotu vietu nostāstus, teikas. Folkloristi pievēršas arī mūsdienu folkloras pētīšanai, vācot un analizējot, piemēram, studentu, skolēnu vidū izplatītas anekdotes, dziesmas. **Folkloristi** pēta tradīcijas, rituālus, paražas, kā arī analizē senos tekstus (tautasdziesmas), prot atšķirt viltoto folkloru. Filologi savus pētījumus prezentē konferencēs, lasa referātus, iesniedz zinātniskus rakstus publicēšanai, raksta monogrāfijas un piedalās mācību grāmatu, enciklopēdiju izstrādē.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Filologi darbā lieto rakstāmpiederumus, datoru, printeri, skeneri, kopēšanas iekārtas, arī magnetofonus, projektorus. Valodas izpētes darbā, kā arī vācot folkloras materiālus, filologi lieto mikrofonu, austiņas, diktofonu; sarežģītākām procedūrām var būt vajadzīgs speciāls aprīkojums vai programmatūra, piemēram, skaņas spektrogrāfs.

DARBA APSTĀKĻI Filologu parastā darba vide ir iekštelpas, taču nereti, lai varētu veikt pētījumus, jādodas ekspedīcijās vai darba komandējumos. Daži filologi strādā noteiktas darba stundas – astoņas darba stundas dienā, bet pētniecībā nodarbinātie mēdz strādāt neregulāri, arī brīvdienās. Docētāji visbiežāk strādā regulāri noteiktās nedēļas dienās, bet ne pilnu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Visbiežāk filologi strādā augstskolās, skolās un zinātniskajos institūtos. Daži strādā valdības organizācijās, preses un grāmatu izdevniecībās, reklāmas aģentūrās, kā arī privātzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība filoloģijā ar specializāciju kādā konkrētā valodā, piemēram, latviešu, krievu, angļu, franču. Mācību ilgums ir 3–4 gadi. Lai kļūtu par lektoru universitātē, nepieciešams maģistra vai doktora grāds filoloģijā. Filologam labi jāprot vismaz divas valodas.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga filologa profesijā ir 220–440 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no iestādes, kurā filologs strādā, no filologa specializācijas, kā arī no viņa profesionalitātes. Pētniekiem var maksāt atsevišķus honorārus par pētījumiem, kuru apjoms atkarīgs no pētījumu finansējošās organizācijas budžeta.

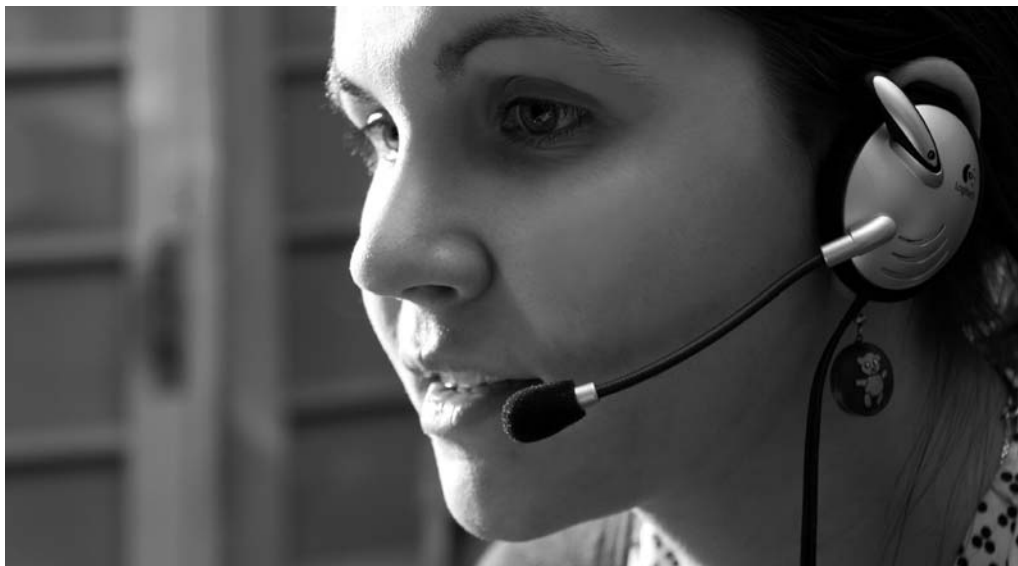
RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Tulks 2444 03	Tulkotājs 2444 10
Redaktors 2451 13	Literārais redaktors 2451 19
Pasniedzējs 2310 08	Korektors 2451 08
Antropologs 2442 01	

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk literatūra, un tu labprāt lasi grāmatas? Tevi interesē savas tautas pagātne un kultūra? Vai tev liekas saistošs dažādu valodu skanējums, un vai tev ir vēlme izziņāt valodas izcelsmi un funkcijas?

Filologam būtiska ir spēja iedziļināties pētāmajā materiālā, kā arī pacietība, meklējot informāciju bibliotēkās un arhīvos un intervējot cilvēkus. Svarīgas ir arī labas komunikācijas iemaņas un spēja loģiski argumentēt, tāpēc iesaisties sabiedriskos pasākumos, grupu diskusijās, kurās izkopsi publiskās runas spējas. Filologam svarīga arī prasme labi rakstīt – šo iemaņu vislabāk attīstīsi, rakstot domrakstus un esejas. Lai tev veidotos laba valodas izjūta, lasi daiļliteratūru un folkloras tekstus.

Skolā īpašu uzmanību pievērš dzimtajai valodai, literatūrai un svešvalodām. Lai attīstītu analītiskās spējas, arī loģika un matemātika būs noderīga.

TULKS

KODS 2444 03

DARBA SATURS Tulks cilvēku sacīto mutvārdos pārtulko no vienas valodas otrā. Tulks var tulkot no dzimtās valodas uz svešvalodu un otrādi, kā arī no vienas svešvalodas otrā. Tulkam jāspēj atcerēties, izprast un lietot vārdus vismaz divās valodās gan rakstot, gan runājot. Tulkam jāzina šo valodu gramatikas likumi un pareizrakstība, kā arī jāizprot valodas struktūra, lai tulkojums būtu pēc iespējas precīzs. Tulks parasti specializējas kādā konkrētā jomā un padziļināti apgūst šajā jomā lietotos terminus. Viņš nepārtraukti papildina savu vārdu krājumu un cenšas būt informēts par notiekošo specialitātē, kurā ieguvis profesiju. Jomas, kurās tulks var specializēties, ietver ar literatūru, medicīnu, tieslietas un jurisprudenci, kā arī ar tehniku saistītas sfēras.

Tulkam jāpārzina tās tautas kultūras nianšes un īpatnības, kuras valodā viņš strādā, jo valoda ir cieši saistīta ar kultūru un tās savstarpēji ietekmē viena otru. Zinot attiecīgās tautas kultūru, tradīcijas, paradumus, dzīves filozofiju un citas nianšes, vieglāk izprast tulkojamo materiālu, līdz ar to nodrošināt kvalitatīvu tulkojumu.

Tulkam jāievēro tulka ētikas kodekss – bieži tulkotā informācija ir konfidenciāla un to nedrīkst izpaust citiem. Tulks zina un prot lietot dažādas tulkošanas tehnikas, viņam jāspēj atcerēties garus teikumus, tāpēc tulkam nepieciešama laba atmiņa. Dažās valodās sinhronā tulkošana nav iespējama atšķirīgu valodas struktūru dēļ, tāpēc tulkam jāprot pārfrazēt garu tekstu, saglabājot tā sākotnējo jēgu.

Ir divu kategoriju tulki – **sinhronie tulki** un **konsekutīvie tulki**. Sinhronie tulki tulko sacīto runāšanas laikā, izmantojot austiņas un mikrofonu. Sinhronie tulki parasti strādā divatā un nomaina viens otru ik pēc 20 minūtēm, jo šāds darba režīms prasa lielu uzmanības koncentrēšanu. Sinhronie tulki parasti darbojas liela mēroga vai starptautiskās konferencēs, lekcijās, prezentācijās; tie var tulkot arī televīzijas tiešraidēs. Konsekutīvie jeb secīgie tulki sagaida teikuma vai frāzes beigas un tad ātri pārtulko iepriekš sacīto; lai to labāk atcerētos, konsekutīvie tulki var lietot piezīmju blociņu. Abu veidu tulki mēdz iepriekš sagatavoties darbam, izstudējot tulkojamo tekstu vai vārdu krājumu.

Reizēm viņiem ir pieejams tulkojamās runas uzmetums vai saturs. Tulks prezentācijās vai pasākumos var pildīt arī papildu pienākumus, piemēram, pieteikt runātāju.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Tulks darbā lieto mikrofonu, austiņas, kancelejas piederumus, svešvalodu un terminu vārdnīcas, kā arī dažādus saziņas līdzekļus, piemēram, internetu, tālruni.

DARBA APSTĀKĻI Tulka darba vide ir atkarīga no vietas, kur notiek tulkošanas procedūra, – tie var būt kabineti, istabas, tiesu zāles, auditorijas, klases telpas. Reizēm telpā var būt trokšņa fons, piemēram, tulkojot brīvdabas pasākumos vai lielās auditorijās, tāpēc tulkam nepieciešama laba dzirde un uztveres spējas. Tulka darbā nepieciešama laba emocionālā paškontrolē, jo bieži rodas stresa situācijas. Reizēm nākas strādāt ilgi vai neierastā diennakts laikā. Darba stundas parasti ir neregulāras, lai gan ir izņēmumi, piemēram, juristu birojos, kur tulks strādā astoņas darba stundas dienā.

DARBA IESPĒJAS Tulki var strādāt dažādās valsts institūcijās, izglītības iestādēs, radio un televīzijas studijās, medicīnas iestādēs, tiesās un advokātu vai juristu birojos. Tulki var arī strādāt tūrisma organizācijās, palīdzot gidem vai asistējot īpašu ekskursiju vadīšanā.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Tulkam nepieciešama augstākā izglītība filoloģijā, vienā vai vairākās valodās. Mācību ilgums ir 3–5 gadi. Tulka izglītību var iegūt arī tulkošanas zinātnē. Mācību ilgums ir 4–5 gadi. Tulkiem, kas specializējas kādā konkrētā jomā, var būt nepieciešama atbilstoša izglītība (piemēram, medicīnā, jo jābūt labai izpratnei par lietotajiem terminiem). Tāpēc par tulkiem bieži strādā citu profesiju pārstāvji, kas saskārušies ar savu specialitāti starptautiskā vidē. Pieejamas arī dažādas profesionālās sagatavotības uzlabošanas programmas, tulkošanas konferences un semināri.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga tulka profesijā ir 400–900 latu. Tulka algas apjoms atkarīgs no kvalifikācijas, pieredzes un tā, vai tulks strādā kā sinhronais vai konsekutīvais tulks – sinhronā tulka atalgojums ir augstāks. Konsekutīvo un sinhrono tulku darba samaksu parasti aprēķina pēc nostrādāto stundu skaita. Ja tulks dodas konferencē uz ārvalstīm, parasti tiek apmaksāti ceļojuma, uzturēšanās un ēšanas izdevumi, kā arī izsniegta papildu dienas nauda. Jo retāku valodu tulks pārzina, jo lielāks būs viņa atalgojums.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Tulkotājs 2444 10

Literārais redaktors 2451 19

Žurnālists 2451 17

Tūrisma gids 2447 03

Svešvalodu pasniedzējs

Surdotulks 3462 01

Kultūras tūrisma gids 3478 04

Lektors 2310 03

Korektors 2451 08

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk sarunāties ar citu tautu pārstāvjiem viņu valodā un uzzināt arvien jaunas svešās valodas nianšes? Vai tev viegli padodas jaunu valodu apgūšana?

Tulka panākumi darbā ir atkarīgi no viņa valodas zināšanām, tāpēc vislabāk būtu jau tagad pievērsties tai valodai, kurā tu vēlētos strādāt. Lasi avīzes, žurnālus un grāmatas, skaties filmas šajā valodā. Izmanto iespēju uzturēties konkrētās kultūras vidē un kontaktēties ar cilvēkiem, kam šī valoda ir dzimtā. Vienas valodas zināšanas palīdz citas valodas apgūvē, tāpēc skolā pievērs uzmanību gan latviešu valodai, gan svešvalodām. Ar dažādu prāta spēļu vai uzdevumu palīdzību trenē savu atmiņu! Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā svešvalodas, latviešu

TULKOTĀJS

KODS 2444 10

DARBA SATURS Tulkotājs pārtulko rakstīto tekstu no vienas valodas otrā. Vispirms tulkotājs izlasa rakstīto vienā valodā, tad šo tekstu, izmantojot savas valodas zināšanas, kā arī vārdnīcas, elektroniskās vārdnīcas vai gramatikas, pārtulko otrā valodā un tulkojumu piefiksē datorā vai uz papīra. Tulkotājs var tulkot grāmatas, rakstus, vēstules, dažādus pētījumus, atskaites, līgumus, juridiskus dokumentus, reklāmas materiālus (katalogus, brošūras). Tulkotājs var arī nodrošināt saraksti starp dažādās valodās runājošiem indivīdiem vai uzņēmumiem gan elektroniski, gan pa pastu. Tulkotājs var tulkot filmas un veidot subtitrus.

Pēc tulkojuma veikšanas tulkotājs pārbauda, vai sākotnējā teksta nozīme un tā radītā atmosfēra nav zudusi. Tulkotājs pārliecinās, ka tehniskie termini ir iztulkoti pareizi. Tulkojamos vārdus un terminoloģiju tulkotājs meklē vārdnīcās, enciklopēdijās vai internetā. Ja tulkojumu var pārprast, tulkotājs izstrādā skaidrojošas piezīmes. Pirms darba uzsākšanas tulkotājs noskaidro pasūtītāja prasības tulkojuma kvalitātei. Lai tulkotājs spētu veiksmīgi kontaktēties ar tulkojuma pasūtītājiem, viņam bez izcilām svešvalodas zināšanām nepieciešamas arī labas saskarsmes prasmes.

Zvērinātie tulkotāji strādā notāru birojos un ir finansiāli un tiesiski atbildīgi par tulkojuma kvalitāti. Tulkotājam jāspēj iekļauties noteiktos tulkojuma nodošanas termiņos, tāpēc viņam jāprot plānot savu laiku.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Tulkotājs darbā lieto svešvalodu, sinonīmu, skaidrojošās un terminu vārdnīcas, elektroniskās vārdnīcas, enciklopēdijas, datoru, dažādus saziņas līdzekļus, piemēram, internetu un tālruni, kā arī biroja tehniku, piemēram, printeri, skeneri, kopēšanas iekārtas.

DARBA APSTĀKĻI Tulkotājs parasti veic tulkojumus vai nu biroja tipa telpās, vai arī jebkurā citā sev ērtā vidē, piemēram, mājās vai bibliotēkā. Reizumis liels darba apjoms jāveic īsā laikā, kas var radīt spriedzi. Darba laiks visbiežāk ir nenormēts un atkarīgs no paša tulkotāja spējas koncentrēties. Tulkotāja darbu iespējams apvienot ar citām profesijām.

DARBA IESPĒJAS Tulkotāji var strādāt valsts institūcijās, izglītības iestādēs, tulkojumu aģentūrās, juristu un advokātu uzņēmumos, vēstniecībās, grāmatu apgādos un izdevniecībās, televīzijas un radio studijās, ziņu aģentūrās, dažādos privātuzņēmumos. Tulkotājs var strādāt arī kā pašnodarbinātais.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Tulkotājam nepieciešama augstākā izglītība filoloģijā, vienā vai vairākās valodās. Mācību ilgums ir 3–5 gadi. Tulkotājs var arī iegūt augstāko izglītību tulkošanas zinātnē. Mācību ilgums ir 4–5 gadi.

Tulkotājiem galvenokārt jāstrādā ar datoru, tāpēc nepieciešamas arī pamata datorzināšanas; darba izpildē lieti noder ātras drukāšanas iemaņas uz datora klaviatūras.

Tulkotājiem, kas specializējas kādā konkrētā jomā, var būt nepieciešama izglītība arī šajā jomā (piemēram, medicīnā, jo nepieciešama laba izpratne par lietotajiem terminiem). Tāpēc par tulkotājiem bieži strādā citu profesiju pārstāvji, kas saskārušies ar savu specialitāti starptautiskā vidē. Pieejamas arī dažādas profesionālās sagatavotības uzlabošanas programmas, tulkošanas konferences un semināri.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga tulkotāja profesijā ir 200–800 latu. Tulkotājiem algu aprēķina pēc iztulkotā apjoma – lappusēm vai iztulkoto zīmju skaita. Algas apmēra amplitūda ir no 1,5 līdz 20 latiem par A4 lappusi; jo vairāk tehnisku terminu tekstā un lielāka tulkotāja pieredze un kvalifikācija, jo lielāka samaksa. Tā kā zvērinātiem tulkotājiem ir liela atbildība par tulkojuma kvalitāti, arī viņu honorāri par tulkojumiem ir augstāki.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Tulks 2444 03

Literārais redaktors 2451 19

Pasniedzējs 2310 08

Vidējās izglītības skolotājs 2320 01

Valodnieks

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patik sarunāties ar citu tautu pārstāvjiem viņu valodā un uzzināt arvien jaunas svešās valodas nianšes? Vai tev viegli padodas jaunu valodu apguve? Vai tev ir laba valodas izjūta?

Šī profesija varētu būt piemērota, ja ir interese par literatūru, dažādu tautu kultūru, paražām un dzīvesveidu. Ja iespējams, apmeklē citas valstis, jo, lai labi tulkotu, būtiski izprast konkrētās tautas pasaules uztveres atšķirības.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā svešvalodas, latviešu valoda, vēsture un ģeogrāfija.

SURDOTULKS

KODS 3462 01

DARBA SATURS Surdotulki pārtulko sacīto no zīmju valodas runātajā valodā vai arī, sazinoties ar nedzirdīgiem cilvēkiem, ar roku kustībām un mīmiku runāto valodu pārtulko zīmēs.

Konsekutīvie surdotulki (secīgās tulkošanas surdotulki) sagaida, līdz runātājs ietur pauzi, un tad pārtulko sacīto. Reizēm šīs pauzes ir iepriekš norunātas, piemēram, surdotulks sacīto pārtulko ik pēc teikuma. Šī tulkošanas metode ir nepieciešama gadījumos, kad būtiska ir tulkojuma precizitāte, un tā tiek izmantota tiesu procesos. **Sinhronie surdotulki** klausās runātajā un pārtulko sacīto zīmēs runāšanas laikā. Surdotulks var tulkot mācību iestādēs, lekcijās, kas paredzētas nedzirdīgiem cilvēkiem, debašu, konferenču vai runu laikā. Surdotulki var sarunāties pa tālruni nedzirdīga cilvēka vietā – noklausās sacīto un atkārto to zīmju valodā, runājot līdzīgi ar lūpu kustībām, lai nedzirdīgais varētu nolasīt nesaprotamos vārdus no lūpām. Surdotulks arī pārtulko nedzirdīgā sacīto runas veidā. Surdotulks palīdz nedzirdīgajiem kontaktēties ar sabiedrisko iestāžu darbiniekiem, piemēram, slimnīcās, tiesās, policijas iecirkņos, prokuratūrās. Specializējoties tiesu zīnībās, surdotulks piedalās dažādos likumiskos procesos kā starpnieks starp nedzirdīgo un juristiem, advokātiem. Šim darbam nepieciešama spēja neizpaust konfidenciālu informāciju; darbs prasa specifiskas tehniskas zināšanas. Surdotulks var arī pavadīt kultūras un ceļojumu gidu, lai tulkotu gida runātos tekstus, ja braucienā devusies nedzirdīgu cilvēku grupa.

Lai, strādājot izglītības iestādēs, surdotulks nodrošinātu precīzu tulkojumu, pirms tulkošanas uzsākšanas tam noteikti jāizlasa un jāizprot lekcijas vai runas saturs.

Savukārt, lai uzlabotu savu profesionālo kvalifikāciju un apgūtu jaunāko metodiku zīmju tulkošanā, surdotulkam regulāri jāapmeklē īpaši kursi un semināri. Ja rodas pārpratumi par kāda vārda vai frāzes nozīmi, surdotulkam jāprot atrisināt radušās neskaidrības, pārjautājot runātājam vai atrodot šo frāzi vārdnīcā.

Surdotulks sarunājas ar nedzirdīgajiem cilvēkiem, iekļaujas viņu vidē un cenšas izprast viņu kultūru. Surdotulki, kam ir pedagoģiskā izglītība, strādā arī nedzirdīgiem bērniem paredzētās skolās un internātskolās.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Surdotulki darbā lieto speciālas vārdnīcas ar fotogrāfijām, dažādus saziņas līdzekļus, piemēram, internetu, tālruni. Tā kā rokas ir galvenais surdotulka darba instruments, tām jābūt bez fiziskiem defektiem.

DARBA APSTĀKĻI Surdotulki parasti strādā biroja tipa telpās, kā arī mācību iestādēs, konferenču un tiesas zālēs, auditorijās, kabinetos, televīzijas studijās. Visbiežāk viņi strādā vieni; izņēmums ir sinhronie surdotulki, kas strādā divatā un nomaina viens otru ik pēc 20 minūtēm, jo šāds darba režīms prasa lielu uzmanības koncentrēšanu. Ir surdotulki, kam ir fiksēts darbalaiks un kas apkalpo nedzirdīgos kabinetā, tad tie strādā astoņu stundu darba dienu, un ir tulki, kas dodas, piemēram, uz tiesām, prokuratūrām, slimnicām, policijas iecirkņiem pēc izsaukuma. Tad darba laiks nav normēts, tāpat arī reizumis jāstrādā vakaros un brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Surdotulks var strādāt izglītības iestādēs, valdības organizācijās, starptautiskās kompānijās, tūrisma organizācijās. Latvijā pašlaik surdotulki strādā tikai Latvijas Nedzirdīgo savienībā un tās filiālēs. Iespēja strādāt kā pašnodarbinātai personai surdotulkam ir minimāla.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Lai kļūtu par surdotulku, nepieciešama augstākā izglītība surdotulka specialitātē. Mācību ilgums ir 3 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga surdotulka profesijā ir 150–400 latu. Algas apmērs atkarīgs no surdotulka darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Tulks 2444 03

Tulkotājs 2444 10

TV ziņu raidījumu moderators (televīzijas diktors) 3472 01

Zīmju valodas pasniedzējs

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai esi ievērojis, ka daži cilvēki nelieto verbālu valodu, lai sazinātos, bet dara to ar roku un mimikas palīdzību? Vai vēlies sazināties ar šādiem cilvēkiem, kā arī palīdzēt viņiem iekļauties runājošo cilvēku sabiedrībā? Lai to realizētu, sāc meklēt iespējas apgūt zīmju valodu!

Surdotulka profesijā būtiska ir roku veiklība. To vari attīstīt dažādos veidos, piemēram, spēlējot kādu mūzikas instrumentu, adot, darot dažādus sīkus darbus, kas prasa pirkstu veiklību, pat datorspēļu spēlēšana būs noderīga!

Zīmju valodu var sākt mācīties jebkurā laikā, taču tās veiksmīgai apguvei nepieciešama arī iespēja šo valodu lietot. Tu vari jau tagad sākt kontaktēties ar nedzirdīgiem cilvēkiem un iepazīties ar viņiem tuvāk.

Skolā pievērs īpašu uzmanību valodas priekšmetiem – latviešu valodai un svešvalodām un to pareizrakstībai, jo arī rakstu valodas zināšanām šajā darbā ir liela nozīme. Šīs profesijas apguvē būtiskas ir arī zināšanas bioloģijā.

BIBLIOTEKĀRS

KODS 2432 02

DARBA SATURS Bibliotekāri atbild uz specifiskiem lūgumiem pēc informācijas un palīdz cilvēkiem atrast meklētās grāmatas un citus materiālus, kā arī sameklē informāciju internetā. Viņi pieņem lasītāju lietotās grāmatas un materiālus, tos sakārto un rūpējas par tiem, kā arī dara tos pieejamus nākamajiem bibliotēkas lietotājiem. Viņi pieņem pieprasījuma kartītes, vajadzības gadījumā paskaidrojot, kā tās pareizi aizpildīt, un izdod apmeklētājiem viņu pieprasītās grāmatas. Bibliotekāri apmāca apmeklētājus un citus bibliotēkas darbiniekus, kā izmantot bibliotēku, kā efektīvi lietot datubāzes un katalogus un kā visātrāk iegūt informāciju.

Bibliotekāri izveido, uztur un papildina bibliotēkas datubāzes, atlasa informācijas resursus (piemēram, krājumam nepieciešamās grāmatas, periodiku, interneta adreses) un nodarbojas ar to klasificēšanu, taču lielās bibliotēkās ar to nodarbojas bibliotēku informācijas speciālisti vai bibliogrāfi.

Bibliotēkāra pienākumos ietilpst arhīvu un krājumu pārraudzīšana un rūpēšanās par trūkstošo grāmatu iegādi. Bibliotekāri uzklausa lasītāju vēlmes un ieteikumus par grāmatu, katalogu un citu materiālu krājuma komplektēšanu, kā arī sadarbojas ar universitāšu pasniedzējiem, lektoriem un profesoriem, izvēloties krājumam nepieciešamās grāmatas. Veidojot bibliotēkas krājumu, bibliotekārs izmanto lasītāju un pasniedzēju ieteikumus un citu bibliotēku datubāzēs un katalogos atrodamo informāciju. Tad bibliotekārs sameklē šīs grāmatas izdevniecību datubāzēs, lai tās pasūtītu. Norakstītās grāmatas bibliotekārs izņem no krājuma un dzēš to šifrus no bibliotēkas uzskaites.

Ja bibliotēkas apmeklētāji vēlas lietot grāmatas, kuras nav pieejamas konkrētās bibliotēkas grāmatu krājumos, bibliotekārs uzzina, vai šīs grāmatas varētu būt atrodamas kādos citos speciālos grāmatu fondos vai specializētās bibliotēkās, un palīdz apmeklētājiem aizpildīt pasūtītāja kartītes, lai šīs grāmatas pasūtītu no citām mūsu valsts vai ārzemju bibliotēkām, vai arī iesaka, kur apmeklētājs varētu doties, lai pats sameklētu viņam nepieciešamos literatūras materiālus.

Bibliotekāri organizē pasākumus, kas iedrošina cilvēkus izmantot bibliotēkas pakalpojumus, un paši piedalās tajos. Reizumis bibliotekārs pavada darba dienu, dežurējot bibliotēkas rīkotās izstādēs. Bibliotekāri var arī iesniegt rakstus žurnāliem un avīzēm. Lielākās bibliotēkās bibliotekāri var specializēties konkrētā nozarē, piemēram, vēsturē, politikā, lingvistikā.

Dažkārt bibliotekāri ceļo pa valsti vai dodas uz ārzemēm, lai apmeklētu vietējas vai starptautiskas bibliotekāru konferences un seminārus. Bibliotekāriem ir pieejamas pieredzes apmaiņas programmas, kuru laikā (parasti pāris mēnešus) var strādāt citu valstu bibliotēkās.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Bibliotekāri darbā lieto datoru, informācijas uzglabāšanas iekārtas, piemēram, kompaktdiskus, disketes, katalogus, videoiekārtas, kā arī dažāda veida biroja tehniku, piemēram, skeneri, kopēšanas iekārtas, printeri.

DARBA APSTĀKĻI Bibliotekāra darbs pārsvarā norisinās iekštelpās. Apmēram pusi darba dienas bibliotekārs pavada, strādājot ar apmeklētājiem, otru dienas pusi, darbojoties ar grāmatu un citu bibliotēkas materiālu krājumu. Parasti bibliotekāri strādā astoņu stundu darba dienu. Pēc noteikta grafika viņi strādā arī darba dienu vakaros un brīvdienās. Dažās bibliotēkās iespējams darbs maiņās vai darbs nepilnu slodzi.

DARBA IESPĒJAS Bibliotekārs var strādāt sabiedriskajās bibliotēkās, specializētajās bibliotēkās vai bibliotēkās, kas pieder juristu firmām, skolu un universitāšu, kā arī cietumu bibliotēkās, informācijas centros un konsultāciju aģentūrās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība bibliotēkzinātnē un informācijā. Mācību ilgums ir 3–4 gadi. Zināšanas iespējams papildināt arī bibliotekāru profesionālās pilnveidošanāsursos. Bibliotekāriem nepieciešamas svešvalodu zināšanas. Nodaļas specializāciju bibliotekārs apgūst darba laikā, vai arī tā ir saistīta ar viņa papildu izglītību un specializāciju.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga bibliotekāra profesijā ir 200–500 latu. Algas apmērs ir atkarīgs no tā, vai bibliotekāram ir papildu pienākumi nodaļas darba organizēšanā; nodaļu galvenajiem bibliotekāriem alga ir lielāka.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Bibliotēku informācijas speciālists 3479 02	Arhivists 2431 01
Bibliogrāfs 2432 01	Sistēmbibliotekārs 2432 05
Bibliotekāra asistents	Datubāzu redaktors
Konservators (speciālists, kas pārzina tehnoloģijas grāmatas lietošanas ilguma pagarināšanai)	

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Bibliotekāra profesijā nepieciešama spēja saglabāt mieru, savaldību un draudzīgu attieksmi attiecībās ar cilvēkiem. Centies sekot tam, kā tu izpaud savas emocijas stresa apstākļos, saglabā rāmu balsi toni. Attīsti spēju uzmanīgi klausīties.

Liela loma bibliotekāra darbā ir precizitātei, akurātumam un loģiskumam. Vai tu rūpējies, lai vide ap tevi būtu kārtīga un organizēta? Ļoti vērtīga bibliotekāra māka ir rīkoties sistēmiski, kā arī radīt noteiktas sistēmas lietu vidē. Bibliotekāra darbā īpaša nozīme ir labai atmiņai – to vari trenēt, risinot dažādas prāta un uzmanības spēles.

No mācību priekšmetiem īpašu uzmanību pievērs vēsturei, kultūras vēsturei, mākslas vēsturei, svešvalodām, ģeogrāfijai un ētikai.

BIBLIOTĒKU INFORMĀCIJAS SPECIĀLISTS

KODS 3479 02

DARBA SATURS Bibliotēku informācijas speciālists izveido, uztur un papildina bibliotēkas datubāzes, rūpējoties, lai informācija būtu sakārtota lietotāja maksimālai ērtībai.

Bibliotēkas informācijas speciālisti izvērtē interneta resursus un izvēlas bibliotēkas lietotājiem visnoderīgākos; tad izvēlētos rakstus, kopsavilkumus un interneta adreses ievada datubāzēs un sagrupē datubāzu informāciju sadaļās.

Bibliotēku informācijas speciālisti konsultē bibliotēkas apmeklētājus, kā pareizi lietot bibliotēkas rīcībā esošos resursus – datorizētās informācijas sistēmas, kartīšu katalogus, kā aizpildīt pieprasījuma kartītes. Viņi atbild uz specifiskiem apmeklētāju jautājumiem vai lūgumiem pēc informācijas, kā arī māca apmeklētājus, kā pēc iespējas efektīvāk sameklēt nepieciešamo informāciju.

Bibliotēku informācijas speciālisti rūpējas par grāmatu un periodikas apmaiņu ar citām bibliotēkām un šīs apmaiņas reģistrāciju. Viņi apkopo datus par bibliotēkas darbību un raksta ziņojumus, piemēram, par to, cik grāmatu mēnesī ir izņemts no bibliotēkas. Strādājot ar bibliotēkas krājumu, bibliotēku informācijas speciālisti aizpilda pasūtījuma veidlapas pēc jaunām grāmatām un periodiskajiem izdevumiem, piešķir jaunajām grāmatām un žurnāliem kodus un ievada šos kodus bibliotēkas uzskaites sistēmā. Tāpat viņi izdzēš kodus no uzskaites, kad grāmata tiek norakstīta. Ja kāda grāmata izrādās bojāta, bibliotēku informācijas speciālists to nosūta labošanai vai iesiešanai no jauna. Pienākumos ietilpst arī bibliotēkā nodoto grāmatu sakārtošana plauktos.

Lai veicinātu cilvēku interesi par bibliotēku resursu lietošanu, bibliotēku informācijas speciālisti veido plakātus un standus, kas aicina lietot bibliotēku vai informē par jaunumiem bibliotēkas krājumā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Bibliotēku informācijas speciālisti darbā lieto datoru, informācijas uzglabāšanas līdzekļus, piemēram, kompaktdiskus, disketes, katalogus, kā arī biroja tehniku, piemēram, printeri, skeneri, kopēšanas tehniku.

DARBA APSTĀKĻI Darbs gandrīz vienmēr tiek veikts iekšējās. Bibliotēkas informācijas speciālisti parasti strādā astoņu stundu darba dienu pēc iepriekš saskaņota darba grafika. Darba diena var būt pārmaiņus sadalīta darbā ar apmeklētājiem un darbā ar bibliotēkas krājumu.

DARBA IESPĒJAS Bibliotēku informācijas speciālists var strādāt publiskajās un specializētajās bibliotēkās, izglītības iestāžu bibliotēkās, informācijas aģentūrās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība bibliotēkzinātnē un informācijā. Mācību ilgums ir 3–4 gadi. Zināšanas iespējams papildināt arī bibliotekāru profesionālās pilnveidošanās kursos. Bibliotēku informācijas speciālistiem īpaši nepieciešamas svešvalodu zināšanas.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga bibliotēku informācijas speciālista profesijā ir 200–500 latu.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Bibliotekārs 2432 02	Arhivists 2431 01
Bibliogrāfs 2432 01	Sistēmbibliotekārs 2432 05
Bibliotekāra asistents	Datubāzu redaktors
Konservators (speciālists, kurš pārzina tehnoloģijas grāmatas lietošanas ilguma pagarināšanai)	

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Šajā profesijā būtiska ir precizitāte un akurātums, spēja patstāvīgi pieņemt lēmumus. Vai proti rīkoties sistēmiski un atšķirt svarīgo no nesvarīgā?

Labas komunikācijas spējas bibliotēku informācijas speciālistiem ir ļoti būtiskas; tās labi trenēsi, piedaloties dažādos interešu diskusiju klubos, rīkojot un vadot pasākumus, kur tev būtu jākontaktējas ar daudz un dažādiem cilvēkiem.

Gan strādājot ar datubāzēm, gan atbildot uz klientu jautājumiem, nepieciešama pacietība. Šo īpašību vari veiksmīgi trenēt, darot precizitāti un rūpību prasošus darbus un vienmēr iesākto pabeidzot līdz galam.

No mācību priekšmetiem īpašu uzmanību pievērs vēsturei, kultūras vēsturei, mākslas vēsturei, svešvalodām, informātikai un ētikai.

TEOLOGS

KODS 2461 13

DARBA SATURS Teologs ir Bībeles un reliģijas vēstures speciālists. Cilvēki, kas vēlas nodarboties ar teoloģiju, savās studijās apgūst Vecās un Jaunās Deribas rakstu vēsturi, Izraēla tautas un baznīcas vēsturi, psiholoģiju, liturģiju, dažādas valodas (senebreju, sengrieķu, ebreju, grieķu, aramiešu, latīņu, kā arī angļu un vācu valodu). Teologi prot arī lietot apgūtās valodas praksē (rakstot, tulkojot). Teologi mācās ētiku, apgūst grieķu un romiešu kultūru, dažādu reliģiju vēsturi un filozofiju.

Teologi lasa un salīdzina dažādus reliģiskus tekstus, interpretē tos, analizē to struktūru. Teologi var izpētīt konkrētu reliģiska teksta fragmentu tā kontekstā un izvērtēt, vai tā nozīme mainītos, ja konteksts būtu cits. Daži teologi strādā ar tekstiem oriģinālvalodās (piemēram, senebreju), citi analizē tekstu tulkojumus. Teologi cenšas rast atbildi uz tādiem jautājumiem kā “kas mēs esam?”, “kas ar mums notiks pēc nāves?”, “kas ir pareizi un kas – nepareizi?” no reliģijas skatupunkta.

Teologi var strādāt jomās, kas saistītas ar seno valodu lietojumu – zinātniski pētnieciskos institūtos kā konsultanti, izdevniecībās kā redaktori, viņi arī piedalās enciklopēdiju sagatavošanā. Teologi var nodarboties ar reliģisku materiālu tulkošanu no retām valodām. Daži kļūst par mācītājiem un kapelāniem, citi strādā slimnīcās, kļūst par žurnālistiem vai sagatavo publikācijas un veic pētījumus. Iegūstot maģistra un augstāku grādu teoloģijā, teologi var strādāt augstākās izglītības iestādēs par lektoriem, pasniedzot teoloģiju, dažādu kultūru reliģiju vēsturi vai antropoloģiju. Pēc teoloģijas studijām teologi bieži turpina izglītību socioloģijas un antropoloģijas zinātnēs.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Teologi darbā lieto dažādu tekstu materiālus, Bībeli, datoru, kā arī biroja tehniku, skeneri, printeri, kopēšanas iekārtu. Izglītības jomā strādājošie bieži izmanto projektorus.

DARBA APSTĀKĻI Teologa darba apstākļi atkarīgi no viņa specializācijas. Teologi, kas nodarbojas ar akadēmisko vai pētniecisko darbu, visbiežāk strādā iekštelpās, atmosfērā, kas lidzinās birojam. Sociālās aprūpes sfērā strādājošie bieži tiekas ar cilvēkiem gan viņu mājvietās, gan teologa darba telpās.

Lielākoties teologs strādā astoņas darba stundas dienā, lai gan bieži darba stundas atkarīgas no konkrētajā brīdī veicamajiem darba uzdevumiem, piemēram, nodarbojoties ar sociālo aprūpi, darbs jāveic vakaros, brīvdienās un svētku dienās.

DARBA IESPĒJAS Teologi strādā valsts institūcijās, privātās un sabiedriskās struktūrās, kas saistītas ar reliģiskām un kultūras norisēm, izglītības un zinātnes iestādēs, slimnīcās un cietumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Teologam nepieciešama augstākā izglītība teoloģijā. Mācību ilgums ir 4–5 gadi. Specializāciju konkrētās konfesijās var iegūt teoloģijas institūtos, akadēmijās un garīgajos semināros. Pretēji populārajam pieņēmumam – teologam nav jābūt ticīgam – teoloģija ir zinātne, kas reliģiska rakstura tekstus analizē racionāli. Izņēmumi ir vienīgi dažu reliģisku konfesiju piedāvātā specializētā izglītība. Piemēram, lai iestātos Lutera akadēmijā vai Katoļu garīgajā seminārā, studentam jābūt kristītam luterāņu vai katoļu draudzes loceklim ar mācītāja rekomendāciju.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Teologa atalgojums atkarīgs no specializācijas – strādājot zinātnes sfērā, atalgojumu veido pamatdarba apmaksā, kā arī honorāri par rakstiem un pētījumiem. Tad algas apmērs var būt no 250 līdz 500 latiem. Strādājot par mācītāju, alga ir no 0 līdz 500–600 latiem; strādājot par reliģisko tekstu tulkošanu, algu aprēķina pēc iztulkotā apjoma – lappušu vai iztulkoto zīmju skaita.

Ja darbs ir sociālās aprūpes sfērā, atalgojums būs robežās no 150 līdz 300 latiem. Sikāku informāciju skatīt mācītāja, tulka, tulkošanas, sociālās aprūpes speciālista profesiju aprakstos.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Mācītājs 2461 07

Filozofs 2443 06

Vēsturnieks 2443 02

Antropologs 2442 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista dažādu reliģiju vēsture, to veidošanās un attīstības tendences? Vai tevi interesē, kā pasaules lietas tiek skaidrotas no dažādu reliģiju skatupunkta?

Teologam noder tieksme izzināt, vēlme apšaubīt vispārpieņemto. Atceries, ka ne vienmēr populāri apgalvojumi ir patiesi. Ļoti nepieciešamas ir valodu zināšanas, tāpēc cītīgi apgūsti skolā mācītās svešvalodas un latviešu valodu, reliģiju vēsturi, vēsturi, ētiku, filozofiju, ģeogrāfiju, politiku un tiesības.

MĀCĪTĀJS

KODS 2461 07

DARBA SATURS Mācītāji atbalsta, vada un izglīto savas reliģiskās kopienas locekļus. Mācītāja pienākumos ietilpst noturēt dievkalpojumus, sagatavot un lasīt sprediķus, runas vai veikt reliģiskas ceremonijas, sagatavot cilvēkus šīm ceremonijām. Atkarībā no konfesijas šajās ceremonijās ietilpst kristības, iesvētīšana, svētais vakarēdiens, kāzu vadišana, bēres un mirušo izvadišana.

Mācītāji lūdz Dievu un veicina garīguma izplatīšanos. Mācītāji izveido uz ticību balstītu kopienu un cenšas radīt un veicināt draudzīgas attiecības un sakarus šīs kopienas ietvaros. Bieži, it īpaši mazākās draudzēs, mācītāji apciemo savas draudzes locekļus mājās, slimnīcās un cietumos. Apciemojot vecus vai slimus cilvēkus, nepieciešamības gadījumā vērsas pie sociālās palīdzības dienestiem viņu vietā. Mācītāji var arī finansiāli pabalstīt savas draudzes locekļus. Mācītāji, tiekoties personīgi vai atbildot uz telefona zvaniem, uzklausa savas draudzes locekļus emocionāli grūtās situācijās, dažādos grūtos dzīves brīžos, piemēram, tuvu cilvēku nāves, krīzes, smagas slimības gadījumos. Sniedz emocionālu atbalstu vai, ja draudzes loceklis nonācis materiāli sarežģītā situācijā, organizē iespējamo palīdzību, izmantojot baznīcas finansiālos līdzekļus, iesaistot draudzes vai reliģiskās kopienas locekļus, sociālās palīdzības dienestus vai centrus.

Mācītājam ir jākoordinē draudzes saimniecisko jautājumu risināšana, jā rūpējas par baznīcas vai draudzes ēkas tehniskās apkopes jautājumiem un remontiem.

Mācītāji reizumis lasa lekcijas augstākās izglītības iestādēs, piedalās televīzijas raidījumos vai citos informatīvos pasākumos, publicē rakstus periodiskajos preses izdevumos.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Mācītājs darbā lieto Svētos rakstus, altāri, dievgalda traukus, dažādus ceremoniālos priekšmetus, piemēram, krustu, kvēpināmo trauku, kā arī ceremoniālo apģērbu. Bieži informācijas iegūšanai un sakaru uzturēšanai izmanto datoru, kā arī saziņas līdzekļus, piemēram, internetu un tālruni. Ikdienas darbā mācītājs lieto arī biroja tehniku, piemēram, kopēšanas iekārtu, printeri, skeneri, projektoru.

DARBA APSTĀKĻI Darbs norisinās gan iekšelpās (baznīcā), gan ārā (kāzas, bēres); ja darba pienākumi veicami ārā, jāstrādā jebkuros laika apstākļos. Liela daļa darba notiek gan mācītāja paša mājās (atbildot uz telefona zvaniem un sagatavojoties sprediķiem, lekcijām un runām), gan arī citu cilvēku mājās, piemēram, mājas vizišu, konsultāciju vai psiholoģiskās palīdzības sniegšanas gadījumā. Mācītājam regulāri jānotur dievkalpojumi, kas notiek noteiktās nedēļas dienās, noteiktā laikā, parasti 2–3 reizes nedēļā. Lai gan katram mācītājam ir iepriekš noteikts pieņemšanas laiks baznīcas telpās vai kancelejā, kad draudzes locekļi un citi interesenti var doties pie viņa uz pārrunām vai konsultācijām, mācītāju darba specifikas dēļ viņam jābūt pieejamam visu diennakti, tādēļ būtībā mācītāja darba laiks ir neierobežots. Mācītāji bieži vien strādā brīvdienās, vakaros vai, ja nepieciešams, pat naktīs.

DARBA IESPĒJAS Mācītāji kalpo noteiktas baznīcas draudzē, taču var paralēli strādāt kā mācībspēki universitātēs un augstskolās, strādāt skolās, slimnīcās un cietumos. Nereti mācītāji darbojas sociālās palīdzības dienestos, piemēram, bāreņu, veco, nespējīgo vai nabadzīgo ļaužu atbalstam izveidotās organizācijās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība teoloģijā. Mācību ilgums ir 4–5 gadi. Mācītājam var būt vajadzīga speciāla izglītība, kas saistīta ar konfesiju, piemēram, luterāņu mācītājam tā ir Lutera akadēmijas izglītība. Specializāciju konkrētās konfesijās var iegūt teoloģijas institūtos, akadēmijās un garīgajos semināros. Mācītāja darbā lieti noder skolotāja vai psiholoģiskā konsultanta darba pieredze.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga mācītāja profesijā ir 0–600 latu. Algas apjoms ir atkarīgs no draudzes ziedojumiem un gada budžeta, kā arī pārskaitījumiem no palīdzības fondiem. Bieži mācītāji, lai varētu kalpot draudzē, paralēli strādā citās profesijās.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Psihologs 2445 01

Teologs 2461 13

Sociālais darbinieks 2446 01

Krīzes konsultants

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Būtiskākais mācītāja darbā ir garīgums, stipra ticība un vēlme kalpot Dievam.

Mācītājam svarīga ir māka uz klausīt, būt saprotošam un iecienīgam jebkurā dzīves situācijā. Veicini sevī empātijas spējas (māku iejusties cita cilvēka situācijā), centies izprast citu cilvēku viedokļus, nostāju kādā jautājumā, redzēt jebkura risināmā jautājuma dažādās puses. Vai tu spēj vērīgi klausīties citā cilvēkā, to nepārtraucot ar saviem komentāriem? Māka klausīties un sadzirdēt otra sacīto ir ļoti vērtīgas īpašības mācītāja profesijā.

Šajā profesijā vērtīga prasme ir spēja runāt publikas priekšā. Trenē runas dikciju un māku izteikties, piedaloties dažādu sabiedrisku pasākumu vadīšanā vai, piemēram, esot savas klases vai kursa vecākajam – cilvēkam, kurš ir informatīvais starpnieks starp skolas vai augstskolas vadību un savu klasi vai kursu.

Piedalies savas vai kādas baznīcas draudzes ikdienas aktivitātēs. Aizej aprunāties par savu profesijas izvēli ar kādu tev simpatizējošu mācītāju!

No mācību priekšmetiem īpašu uzmanību pievērs reliģiju vēsturei, latviešu valodai un literatūrai, psiholoģijai, ētikai, vēsturei un kultūras vēsturei.

KOMUNIKĀCIJA UN MEDIJI

redaktors **618**

žurnālists **620**

literārais redaktors **622**

TV ziņu raidījumu moderators (TV diktors) **624**

sabiedrisko attiecību speciālists **626**

reklāmas/uzņēmējdarbības pakalpojumu speciālists **628**

radošais (kreatīvais) direktors **630**

mediju plānotājs **632**

reklāmas konsultants **634**

17

REDAKTORS

KODS 2451 13

DARBA SATURS Redaktors organizē un pārrauga darbu plašsaziņas līdzekļos (presē, radio, televīzijā, elektroniskajos medijos), īsteno izdevuma koncepciju (ieceri, pamatideju) un vada žurnālistu darbu.

Redaktors, ievērojot izdevuma specifiku, iesaka tēmas, par kurām varētu rakstīt, vai uzdod žurnālistiem sagatavot noteiktu materiālu, piemēram, intervēt kādu konkrētu cilvēku, sagatavot rakstu par sabiedrībā aktuālu problēmu. Idejas tēmām redaktors smeļas ziņu aģentūrās un tad izvērtē, vai tās varētu būt aktuālas, taču ļoti bieži redaktori saņem ielūgumus vai paziņojumus par kādu pasākumu, kā arī žurnālisti paši vai jebkurš cits cilvēks, kam tas liekas svarīgi, iesaka tēmu. Redaktors var pats doties sagatavot materiālu, bet visbiežāk to dara žurnālisti. Pēc tam kad žurnālists ir sagatavojis materiālu (piemēram, interviju, problēmrakstu), redaktors to pārlasa un, ja nepieciešams, īsina rakstu vai liek to papildināt, izdomā virsrakstu vai maina esošo, labo faktu kļūdas. Ja materiāls paredzēts drukātajiem medijiem, tas tiek nodots korektūrai un maketēšanai, ja radio vai televīzijai – redaktora asistenti sagatavo tekstu tā, lai tas būtu viegli uztverams klausītājiem, un nodod diktoriem.

Redakcijās katru nedēļu notiek sapulces, kurās redaktors izsaka savas domas par padarīto, informē par jaunumiem, pārmaiņām, uzklausa darbinieku ieteikumus.

Redaktori pilnībā atbild par izdevuma vai raidījuma saturu, par materiālu atbilstību izdevuma vai raidījuma specifikai.

Mazās organizācijās par publicēšanas darbiem ir atbildīgs viens redaktors, savukārt lielās organizācijās atbildīgajam redaktoram ir redaktora palīgi un vietnieki, kas atbild par noteiktu darba daļu, piemēram, izklaides pasākumu apskatu, ārzemju ziņām, sporta jaunumiem.

Redaktoru pienākumos ietilpst arī darbinieku meklēšana un pieņemšana darbā, budžeta plānošana, līgumu slēgšana.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Redaktori darbā lieto datoru un dažāda veida biroja tehniku (piemēram, printeri, faksu), rakstāmpiederumus, papīru piezīmēm, izmanto interneta resursus.

DARBA APSTĀKĻI Darbs parasti tiek veikts biroja tipa apstākļos. Tā kā darba vide ir redakcijas telpas, ļoti bieži paralēli materiālu sagatavošanai jāatbild uz tālrunu zvaniem, jāspēj koncentrēties, kad citi trokšņo. Bieži vien redaktors savu darbu var veikt mājās, vai arī viņam ir jādodas komandējumos, jāvāc materiāli arhivos, bibliotēkās, jāpiedalās dažādos pasākumos, lai sagatavotu materiālu. Redaktora darba laiks nav stingri normēts – atkarībā no plašsaziņas līdzekļa specifikas var būt jāstrādā jebkurā nedēļas dienā gan vēlu vakaros, gan agri no rīta. Darbs visbiežāk tiek veikts pēc grafika. Tā kā sabiedrībā redaktori ir samērā zināmas personas, viņiem jāpārstāv sava darbavieta, jābūt gataviem atbildēt uz jautājumiem, sniegt intervijas. Tāpat jābūt lojāliem (uzticamiem) savai darbavietai.

DARBA IESPĒJAS Redaktori var strādāt laikrakstu un žurnālu redakcijās, televīzijā, radio, elektroniskajos medijos un reklāmas aģentūrās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Redaktoram nepieciešama augstākā izglītība komunikācijas zinātnēs vai žurnālistikā. Mācību ilgums ir 3–4 gadi. Vēlamas svešvalodu zināšanas.

Atsevišķos gadījumos redaktoram var būt un ir pat vēlama cita augstākā izglītība, piemēram, dabaszinātnēs, ja viņš ir redaktors kādam tehniskam izdevumam / raidījumam, kurā nepieciešamas specifiskas zināšanas.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga redaktora profesijā ir 300–600 latu. Atalgojums atkarīgs no uzņēmuma lieluma un redaktora profesionalitātes.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Žurnālists 2451 17

Galvenais redaktors 2451 14

Reportieris 2451 15

Sabiedrisko attiecību speciālists 3429 16

Korespondents 2451 09

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē sabiedrībā notiekošie procesi? Vai uzskati, ka cilvēkam ir tiesības uzzināt visu, ko tas vēlas? Vai tu labprāt paud savu viedokli? Vai tev ir nopietna attieksme pret jebkuru veicamo darbu?

Redaktoram būtiski ir aktīvi interesēties par sabiedriskajiem, politiskajiem, ekonomiskajiem procesiem, tāpēc jau tagad uzkrāj pieredzi, skatoties televīziju, lasot avīzes un vienlaikus mācoties, svarīgo informāciju atsijāt no nesvarīgās. Ļoti būtiski, lai redaktoram būtu pašam savs viedoklis, stingra nostāja kādā jautājumā. Mācies formulēt savu viedokli, izteikties skaidri – to veicināsi, iesaistoties debatēs, kā arī rakstot savas skolas vai sava rajona avīzei.

Redaktoram nepieciešamas arī labas komunikācijas prasmes, spēja vadīt un organizēt darbu, plānot savu laiku. Tāpat vēlama radoša domāšana, iniciatīva, vēlme izzināt un noskaidrot, godprātīga attieksme pret veicamo darbu, jo plašsaziņas līdzekļi veido uzskatus sabiedrībā.

Ja vēlies būt redaktors, nozīmīgi mācību priekšmeti ir latviešu valoda un literatūra, svešvalodas, informātika, ētika, politika un tiesības.

ŽURNĀLISTS

KODS 2451 17

DARBA SATURS Žurnālists vāc materiālus, intervē konkrētas personas, lai iegūtu nepieciešamo informāciju, un sagatavo rakstu vai reportāžu par kādu noteiktu tēmu, kas varētu būt sabiedrībā aktuāla.

Žurnālists darbu sāk ar temata izvēli, vai arī tēmu nereti iesaka redaktors. Tad žurnālists sāk materiāla gatavošanu – vāc informāciju, intervējot speciālistus (lai nointervētu interesējošo personu, vienojas ar viņu par tikšanās laiku, uzdod jautājumus, atšifrē diktoфона ierakstus), izmantojot arhivu, bibliotēku, citu plašsaziņas līdzekļu materiālus, kā arī balstās uz saviem novērojumiem. Ja raksts paredzēts drukātajiem medijiem (avīzēm, žurnāliem), tad atbilstoši izdevuma specifikai savāktais materiāls tiek strukturēts un veidots raksts, kas satur konkrētu skaitu zīmju. Raksta ievaddaļā jeb līdā tiek pateikts būtiskākais, lai intrīgētu lasītāju. Līdzīgi arī televīzijā vai radio, balstoties uz savākto materiālu, tiek veidota noteikta garuma reportāža. Žurnālists var turpināt iesākto tēmu un pētīt to dziļāk, veidot rakstu, sīžetu sērijas.

Ja žurnālists ir specializējies, piemēram, politikā vai ekonomikā, viņš balstās uz drošiem oficiāliem avotiem, jo tādā gadījumā būtiski ir sniegt patiesas ziņas. Ja žurnālists strādā dzeltenajā presē, viņš nereti atsaucas uz neoficiāliem avotiem, un tas nozīmē, ka ziņas var būt neprecīzas.

Strādājot kā štata darbiniekam, tēmu saskaņā ar medija specifiku visbiežāk nosaka redaktors, bet ārštata žurnālists var izvēlēties savām interesēm atbilstošāku tēmu, veidot rakstu un iesniegt jebkādam medijam, kuru tas varētu interesēt.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Žurnālists darbā lieto diktofonu, mikrofonu, datoru, printeri, tālruni, rakstāmpiederumus, papīru piezīmju veikšanai, kā arī izmanto interneta resursus.

DARBA APSTĀKĻI Štata preses un radio žurnālisti parasti darbu veic biroja tipa telpās – redakcijā, kurā strādā arī vairāki citi cilvēki, tāpēc iespējama trokšņaina vide. Ārštata žurnālisti parasti strādā mājās. Vācot materiālu, nākas daudz braukt uz dažādām iestādēm, arī dažādām valstīm, strādāt bibliotēkās. Televīzijas žurnālistiem darba vide ir dažāda – viņam jājūtas brīvi kameru priekšā un var būt jāuzstājas tiešraidēs arī no tā sauktajiem karstajiem punktiem, piemēram, valstīm, kurās notiek karadarbība. Žurnālista darba laiks nav stingri normēts – var būt jāstrādā jebkurā nedēļas dienā gan vēlu vakarā, gan agri no rīta. Darbs bieži tiek veikts pēc iepriekš saskaņota grafika. Darbs var būt jāveic bistamos vai saspringtos apstākļos, tāpēc vēlams būt izturīgam pret stresu.

DARBA IESPĒJAS Žurnālisti var strādāt laikrakstos, žurnālos, televīzijā, radio, elektroniskajos medijos. Žurnālisti var nebūt piesaistīti kādam konkrētam medijam, bet gan strādāt neatkarīgi un iesniegt savus rakstus, pētījumus dažādiem plašsaziņas līdzekļiem.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Žurnālistam nepieciešama augstākā izglītība komunikāciju zinātnēs vai žurnālistikā. Mācību ilgums ir 3–4 gadi. Atsevišķos gadījumos žurnālistam var nebūt augstākā izglītība šajā specialitātē, bet gan kādā citā, piemēram, ekonomikā, ja viņš raksta kādam izdevumam, kas specializējies ekonomikas un biznesa jautājumu aplūkošanā. Nepieciešamas svešvalodu zināšanas.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga žurnālista profesijā ir 150–500 latu. Atalgojuma apjomu visbiežāk veido honorāri – tas nozīmē, ka alga atkarīga, piemēram, no uzrakstīto materiālu daudzuma un lieluma (zīmju skaita). Vairāk saņem žurnālisti, kas strādā privātajās struktūrās, bistamos apstākļos. Ja žurnālists strādā neatkarīgi vai materiāla sagatavošanai izmanto ilgāku laiku, arī ienākumu līmenis ir svārstīgs.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Redaktors 2451 13

Galvenais redaktors 2451 14

Reportieris 2451 15

Sabiedrisko attiecību speciālists 3429 16

Korespondents 2451 09

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē sabiedrībā notiekošie procesi? Vai tu vēlies informēt cilvēkus par viņus interesējošiem jautājumiem?

Žurnālistam ir būtiska prasme analizēt informāciju, atšķirt svarīgo no mazāk svarīgā un pasniegt ziņas citiem saprotamā veidā. Tāpat svarīga ir spēja runāt loģiski un argumentēti – īpaši tas attiecas uz žurnālistiem, kas strādā televīzijā un radio. Lai attīstītu valodas izjūtu, lasi daiļliteratūru, raksti domrakstus, iesniedz publikācijas skolas vai rajona avīzei. Lai trenētu runas prasmi – uzstājies publikas priekšā.

Žurnālistam svarīgas arī komunikācijas prasmes, izturība pret stresu, spēja skatīties uz notiekošo objektīvi. Vēlams, lai būtu godprātīga attieksme pret darbu, jo plašsaziņas līdzekļi spēcīgi ietekmē sabiedrības viedokli. Tāpat vēlama radoša domāšana, iniciatīva, vēlme izzināt notiekošo un saņemt atbildes.

No mācību priekšmetiem pievērs uzmanību latviešu valodai un literatūrai, svešvalodām, informātikai, ētikai, politikai un tiesībām.

LITERĀRAIS REDAKTORS

KODS 2451 19

DARBA SATURS Literārais redaktors nodarbojas ar tekstu literāru rediģēšanu (precizēšanu, labošanu), tekstu sakārtošanu un gatavo manuskriptu iesniegšanu izdevniecībai.

Literārais redaktors rediģē tekstus, ievērojot literārās valodas normas, kā arī noformē un sakārto tos atkarībā no tā, vai tiek gatavots, piemēram, daiļliteratūras darbs, lietvedības teksti, enciklopēdija. Saņemot tekstu, literārais redaktors to novērtē – skatās, vai teksta izklāsts ir loģisks, vai viena informācija neatkārtojas vairākas reizes, vai materiāls atbilst mērķauditorijai. Literārais redaktors, izmantojot enciklopēdijas, interneta resursus un citus palīgmateriālus, salīdzina un, ja nepieciešams, labo tekstā minētos gadskaitļus, faktus, ģeogrāfiskos nosaukumus, personvārdus. Ja tiek gatavots literārs darbs, neskaidrības tiek risinātas, sadarbojoties ar autoru vai darba tulkotāju, bet, izstrādājot mācību līdzekļus vai enciklopēdijas, literārais redaktors sadarbojas ar nozaru speciālistiem.

Literārais redaktors labo arī stila, ortogrāfijas (burtu), gramatikas, interpunkcijas (pieturzīmju) kļūdas, aktīvi interesējas par jaunumiem valodas kultūrā, dažādām pārmaiņām pareizrakstībā. Ja iestādē, kurā strādā literārais redaktors, strādā arī korektori (tekstu labotāji), viņš vada korektoru darbu, izsniedz un saņem atpakaļ labojamos darbus, nosaka veicamā darba apjomu. Šādos gadījumos literārais redaktors pārsvarā nodarbojas tikai ar organizatoriskiem darbiem, tekstu sakārtošanu, faktu pārbaudi, bet valodas kļūdas labo korektori.

Lai paaugstinātu profesionālo meistarību, literārais redaktors piedalās semināros,ursos, kā arī interesējas par jaunumiem grāmatniecības tirgū.

Darba ētika prasa, lai literārais redaktors ievērotu autortiesības, neizpaustu informāciju trešajām personām.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Literārais redaktors darbā lieto datoru un biroja tehniku (piemēram, printeri, skeneri, faksu, kopēšanas iekārtas), tālruni, rakstāmpiederumus, dažādas vārdnīcas, rokasgrāmatas, enciklopēdijas un interneta resursus.

DARBA APSTĀKĻI Literārā redaktora darbs parasti tiek veikts biroja tipa telpās. Literārais redaktors strādā astoņu stundu darba dienu, taču nereti ir iespējams strādāt mājās – tādā gadījumā darba laiks nav stingri normēts. Tāpat var būt jāstrādā vairāk, ja tuvojas darba nodošanas termiņš.

DARBA IESPĒJAS Literārais redaktors var strādāt iestādēs, kurās notiek dažādu tekstu rediģēšana, sagatavošana un iespiešana vai gatavošana elektroniskai versijai, piemēram, grāmatu apgādos, plašsaziņas līdzekļos (preses izdevniecībās, televīzijā, radio, interneta portālos), dažādās valsts pārvaldes institūcijās, lietvedības un pašvaldību iestādēs, kā arī profesionālās nevalstiskās organizācijās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Literārajam redaktoram nepieciešama augstākā izglītība literārā redaktora specialitātē (mācību ilgums ir 4 gadi). Atsevišķos gadījumos par literāro redaktoru var strādāt, ja nav vajadzīgās specializācijas, bet tad nepieciešama augstākā izglītība filoloģijā. Literārajam redaktoram nepieciešams prast svešvalodas.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga literārā redaktora profesijā ir 300–450 latu. Algas apmērs atkarīgs no uzņēmuma lieluma un no literārā redaktora darba pieredzes, profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Filologs 2444 07

Tulkotājs 2444 10

Redaktors 2451 13

Korektors 2451 08

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē literatūra? Vai tev patīk organizēt pasākumus, plānot savu laiku? Vai tu esi vērīgs, un vai tev patīk meklēt informāciju, izzināt?

Literārā redaktora profesijā svarīga ir spēja vākt un apstrādāt informāciju, spēja kritiski paraudzīties uz iegūto informāciju, izšķirt, kas ir būtiskākais un kas ne, tāpēc jau tagad, rakstot kādu darbu, pārbaudi faktus enciklopēdijās, trenējies pasniegt informāciju loģiski un skaidri.

Literārajam redaktoram ļoti būtiska ir laba valodas izjūta – to vari veicināt, rakstot domrakstus, lasot daiļliteratūru.

Tā kā literārā redaktora profesijā bieži vien jāsadarbojas ar citiem cilvēkiem, nepieciešams attīstīt arī labas saskarsmes spējas.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā latviešu valoda un literatūra, svešvalodas, informātika un biznesa ekonomiskie pamati.

TV ZIŅU RAIDĪJUMU MODERATORS (TV DIKTORS)

PĒC PK VAR PIELĪDZINĀT KODU 3472 01

DARBA SATURS TV ziņu raidījumu moderators vada ziņu raidījumus – lasa ziņu tekstus, pieteikumus sižetiem, vada tiešraides no studijas. Viņš arī piedalās ziņu tekstu sagatavošanā.

TV ziņu moderators strādā kopā ar ziņu raidījuma producentu un žurnālistiem. Viņš izlasa žurnālistu uzrakstīto gatavo materiālu ēteram un ievieto to speciālā datorprogrammā – tā saucamajā “špikerī”. Šādi sagatavojot tekstu, viņš raugās, lai tas TV skatītājam būtu skaidrs un saprotams. Darbs ar tekstu nozīmē arī izpratni par tā būtību, tāpēc TV ziņu raidījumu moderators saliek teikumus uzsvarus – kuri vārdi un jēdzieni ir galvenie un kas ir pakārtots. Viņš pārzina oratora mākslu, runas tehnikas teoriju un praksi, kas ir gan precīza izruna, gan uzsvaru izvērtēšana, gan žestu valoda. TV ziņu raidījumu moderators ziņu tekstus cenšas pasniegt neitrāli, bet ne vienaldzīgi, tā, lai ieinteresētu skatītāju un panāktu viņa uzticēšanos. TV ziņu raidījumu moderatora sniegums nedrīkst sabojāt žurnālistu sagatavotos sižetus vai būt tendenciozs (atbalstīt kādu vienu noteiktu viedokli).

Ja attiecīgajā ziņu dienestā ir valodas konsultants, TV ziņu raidījumu moderators ar viņu sadarbojas. Valodas konsultants ātri un precīzi izlabo gramatikas kļūdas tekstos, tomēr arī pats TV ziņu raidījumu moderators labi pārzina latviešu literāro valodu, lai nepieciešamības gadījumā varētu runājamo tekstu veidot interesantāku, “krāsaināku”.

Lai būtu lietas kursā par notikumiem un aktualitātēm, TV ziņu raidījumu moderators seko līdzi ziņu plūsmai arī citos plašsaziņas līdzekļos.

TV ziņu raidījumu moderators pirms raidījuma zināmu laiku pavada grimētavā, kur meistari viņam izveido frizūru un uzklāj profesionālu grīmu. Ziņu dienestiem pārsvarā ir arī savi stilisti, kas izvēlas tērpus, kādos TV ziņu raidījumu moderators parādās kadrā.

Darbs ēterā prasa maksimālu koncentrēšanos un labu sniegumu. TV ziņu raidījumu moderators ir gatavs arī negaidītām situācijām, kad pēkšņi var mainīties ziņu raidījuma plāna secība (nav paspēts sagatavot materiālu, nāk jaunas, “karstas” ziņas, notiek tehniskas kļūmes, nozūd teksts “špikeri”), un prot reaģēt šādās situācijās.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS TV ziņu raidījumu moderators darbā lieto datoru, interneta resursus, printeri, kopētāju, speciālu datorprogrammu.

DARBA APSTĀKĻI TV ziņu raidījumu moderators strādā TV studiju telpās. Pamatā viņš strādā astoņu stundu darba dienu, taču atkarībā no darba apjoma un ziņu translācijas specifikas (tiešraides vai ieraksta) ir jāstrādā arī virsstundas, tāpat arī brīvdienās un svētku dienās. Ziņu moderatora darba laiks koncentrēts dienas otrajā pusē, un darba diena beidzas vēlu vakarā – līdz ar pēdējo ziņu izlaidumu. Tā kā TV ziņu raidījumu moderatora darbs saistīts ar stresa situācijām, daudzās raidorganizācijās viņš strādā no pirmdienas līdz svētdienai, bet pēc tam nedēļu atpūšas. Ziņu dienesta darba specifika paredz, ka ārkārtas situācijās darbā jāierodas arī neplānotos laikos. Piemēram, ja naktī notiek vēlēšanu rezultātu apkopošana un plkst. 7.00 no rīta ir ziņu speciālizlaidums.

DARBA IESPĒJAS TV ziņu raidījumu moderators var strādāt TV vai citās raidorganizācijās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība kādā no sociālajām zinātnēm – piemēram, komunikācijas zinātnē vai politoloģijā, filoloģijā, starptautiskajās attiecībās. Mācību ilgums 3–4 gadi. Papildus jāapgūst runas un žestu valodas prasme (verbālā un neverbālā komunikācija).

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga TV ziņu raidījumu moderatora profesijā ir 250–500 un vairāk latu. Atalgojuma apjomu nosaka raidorganizācijas specifika (vai tā ir valsts vai komercstruktūra), TV ziņu raidījumu moderatora veicamo pienākumu daudzums, viņa publiskā atpazīstamība.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Žurnālists 2451 17

Interviju raidījuma vadītājs

Radio ziņu moderators

TV raidījumu vadītājs

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista darbs ziņu dienestā, vai tev patiktu TV vide? Vai patik sekot līdzi notikumiem? Vai tev piemīt oratora dotības? Vai māki negaidītās situācijās ātri reaģēt un veiksmīgi tikt ar tām galā? Vai proti koncentrēties?

Vērojot vietējos un ārvalstu ziņu kanālus, vari mēģināt izvērtēt, kas patik, kas nepatik, kas traucē vai palīdz uztvert ziņu, ieklausīties ziņu tekstos un paanalizēt, kāds ziņu sniegums tev tikamāks – straujš, uzsvērts vai mierīgāks. Padomā, ko tu varbūt gribētu mainīt.

Jau tagad vari paaugstināties par ziņu veidošanas teoriju, iesaistīties skolas avīzes vai radio reportāžu veidošanā. TV ziņu raidījumu moderatora profesijā būtiskas ir labas komunikāciju spējas, kā arī māka izteikties raiti! Veicināt šo prasmju attīstību, kā arī saprast, cik interesanti iespējams izteikties, cik bagātīga var būt valoda, var, lasot grāmatas. Svarīgi sekmēt savas personības daudzpusīgu attīstību, jo šajā profesijā būtiska ir spēja orientēties un būt eruditam daudzās jomās.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā latviešu valoda un literatūra, svešvalodas, psiholoģija un ētika.

SABIEDRISKO ATTIECĪBU SPECIĀLISTS

KODS 3429 16

DARBA SATURS Sabiedrisko attiecību speciālists palīdz valsts un privātiem uzņēmumiem un sabiedriskām organizācijām veidot un uzturēt pozitīvu uzņēmuma/organizācijas publisko tēlu.

Sabiedrisko attiecību speciālists izstrādā un īsteno rīcības programmas, kurās paredzēta uzņēmuma vadītāju tikšanās ar sabiedrības pārstāvjiem – viņš norunā un organizē šīs tikšanās, palīdz izstrādāt kompānijas amatpersonu runas dažādiem pasākumiem. Sabiedrisko attiecību speciālists bieži pārstāv savus darba devējus sabiedriskos projektos vai sarunās ar masu medijiem, plāno dažādas (arī preses) konferences, kā arī piedalās uzņēmuma labdarības vai sponsorēšanas pasākumu organizēšanā un to atspoguļošanā, piemēram, presē vai TV. Sadarbojoties ar masu medijiem, viņš gatavo informāciju un preses relīzes, tajās pozitīvi atspoguļojot uzņēmuma viedokli un koptēlu.

Sabiedrisko attiecību speciālista ikdienas darbā ietilpst runu sagatavošana un nolasišana, piedalīšanās sanāksmēs un sabiedrisku pasākumu apmeklēšana, kā arī informācijas atjaunošana uzņēmuma mājaslapā. Viņš piedalās arī uzņēmuma vizuālā tēla izveidē vai mainīšanā, organizējot uzņēmuma prezentācijas materiālu, reklāmas izstrādi, piemēram, vizītkartes, bukletus, suvenīrus ar uzņēmuma simboliku, plakātus.

Sabiedrisko attiecību speciālists izstrādā komunikāciju plānu dažādu krīžu situāciju risināšanai, kas saistītas ar uzņēmuma pozitīva tēla saglabāšanu. Viņš nepieļauj tās saasināšanos, ko šādās situācijās varētu izraisīt kļūdaina un neefektīva atbildīgo personu saskarsme ar medijiem, uzņēmuma darbiniekiem vai sadarbības partneriem. Izstrādājot reaģēšanas plānu, sabiedrisko attiecību speciālists ņem vērā visus iespējamus jautājumus, kas varētu rasties krīzes brīdī. Piemēram, ja pārtikas ražotāja produkts, stāvot veikala plauktos, ir sabojājies, sabiedrisko attiecību speciālistam jābūt gatavam atbildēt uz žurnālistu jautājumiem, kāpēc tas tā noticis, un

vai, piemēram, visi konkrētā ražotāja produkti būs veci. Jautājumi var rasties visdažādākie, tāpēc viņam vienmēr jābūt gatavam uz tiem atbildēt tā, lai neciestu nedz pircējs, nedz ražotāja zīmols.

Sabiedrisko attiecību speciālists veido arī uzņēmuma iekšējās komunikācijas attiecības. Viņa pienākumos var ietilpt uzņēmuma avīzes veidošana, kopīgu formālu un neformālu pasākumu organizēšana (piemēram, sporta spēles, jubilejas). Viņš nodrošina informācijas apriti starp vadību un darbiniekiem, kopā ar kvalitātes vadītāju un/vai personāla vadītāju gādā, lai darbinieki būtu informēti par visu uzņēmumā notiekošo.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Sabiedrisko attiecību speciālists darbā lieto datoru, interneta pieslēgumu, biroja tehniku, piemēram, printeri, kopēšanas iekārtu, skeneri, faksu, tālruni. Prezencijās viņš izmanto projektoru, ekrānu.

DARBA APSTĀKĻI Sabiedrisko attiecību speciālists strādā biroja tipa telpās. Viņš strādā astoņu stundu darba dienu, krīzes situācijās nākas strādāt virsstundas.

DARBA IESPĒJAS Sabiedrisko attiecību speciālists var strādāt valsts iestādēs un privātu uzņēmumos, bankās, sabiedrisko pakalpojumu uzņēmumos, izglītības, reliģiskās, veselības aprūpes iestādēs un organizācijās, tirdzniecības un profesionālajās asociācijās, nevalstiskajās organizācijās, kā arī uzņēmumos, kas sniedz konsultācijas sabiedrisko attiecību jomā, un reklāmas aģentūrās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība (mācību ilgums 4 gadi) vai 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība (mācību ilgums 2,5 gadi) sabiedriskajās attiecībās.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga sabiedrisko attiecību speciālista profesijā ir 250–1500 latu. Atalgojums atkarīgs no uzņēmuma veida un no strādājošā pieredzes un profesionalitātes.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Menedžeris

Mārketinga speciālists

Preses sekretārs 2451 18

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk sekot līdzi notikumiem, iedziļināties dažādās situācijās un notikumos, kas notiek sabiedrībā? Vai patīk tos vērtēt, izteikt viedokli un diskutēt par tiem ar citiem? Vai tev piemīt analītiska domāšana? Vai proti strādāt komandā? Vai esi pašpārliecināts un entuziasma pilns?

Tā kā sabiedrisko attiecību speciālista profesija saistīta ar informācijas sniegšanu dažādiem medijiem (arī preses preližu rakstīšanu), ļoti svarīga ir māka skaidri un saprotami izteikties, laba literārās valodas pārvaldīšana. Šis iemaņas var attīstīt, cenšoties pilnveidot sacerējumu un eseju rakstīšanas prasmi, lasot grāmatas. Prasmi izteikties un prast atbildēt arī uz negaidītiem jautājumiem palīdzēs attīstīt darbošanās debašu klubā un dažādās sabiedriskajās aktivitātēs, kas saistītas ar komunikāciju ar cilvēkiem. Noderēs arī spēja saskatīt būtisko plašā informācijas klāstā.

Sabiedrisko attiecību speciālistam svarīgi būt radošam, uzņemties iniciatīvu. Tāpat būtiska ir saskarsmes prasme, māka saprasties ar dažādiem cilvēkiem un risināt konfliktsituācijas. Šīs prasmes var attīstīt, organizējot dažādus pasākumus skolā. Tas ļaus arī attīstīt māku sadarboties ar komandas biedriem, sadzirdēt citu viedokļus, vērtēt un saglabāt savu viedokli arī kritiskās situācijās.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā latviešu valoda, svešvalodas, psiholoģija, biznesa ekonomiskie pamati, loģika.

REKLĀMAS/UZŅĒMĒJDARBĪBAS PAKALPOJUMU SPECIĀLISTS

KODS 3429 05

DARBA SATURS Reklāmas/uzņēmējdarbības pakalpojumu speciālists nodarbojas ar tirgus izpēti: analizē konkrēta uzņēmuma darbību un nosaka tā produkcijas iespējamus pircējus vai patērētājus. Viņš plāno un vada reklāmas un mārketinga projektus, lai pēc iespējas veiksmīgāk informētu un ieinteresētu pircējus vai patērētājus par šī uzņēmuma precī vai pakalpojumu.

Reklāmas/uzņēmējdarbības pakalpojumu speciālists pēta pircējus, kas pērk uzņēmuma precī, vai patērētājus, kas izmanto uzņēmuma sniegtos pakalpojumus. Viņš nosaka, kādus produktus pircēji izvēlas, kādā daudzumā, par kādu cenu, kad visbiežāk pērk un kas pērk. Pēc pircēju izpētes reklāmas/uzņēmējdarbības pakalpojumu speciālists nosaka mērķpircējus, kas būs galvenie attiecīgā produkta patērētāji. Analizējot patērētāju vajadzības, viņš nosaka, kādas konkrētajam uzņēmumam ir iespējas tirgū. Reklāmas/uzņēmējdarbības pakalpojumu speciālists analizē arī paša uzņēmuma stiprās un vājās puses, kā arī nosaka tā draudus un iespējas. Tāpat viņš pēta, kā uzņēmuma darbību ietekmē valsts ekonomiskā un politiskā situācija, vai to var ietekmēt cilvēku skaita pieaugums vai samazinājums, tehnoloģiju attīstība. Par veiktajiem pētījumiem un to rezultātiem reklāmas/uzņēmējdarbības pakalpojumu speciālists sagatavo ziņojumu uzņēmuma vadībai.

Reklāmas/uzņēmējdarbības pakalpojumu speciālists plāno un vada mārketinga un reklāmas projektus – atbilstoši tam, ko uzņēmums vēlas ar reklāmas palīdzību panākt: iepazīstināt ar jaunu precī/pakalpojumu, uzlabot jau esošā produkta atpazīstamību vai uzlabot paša uzņēmuma tēlu. Reklāmas/uzņēmējdarbības pakalpojumu speciālists izvēlas efektīvākos līdzekļus, ar kuru palīdzību šo reklāmu nogādāt pie patērētājiem, – vai tā būs radio, televīzijas, drukātā reklāma. Pēc tam tiek izveidota ziņa, kas tiks pavēstīta reklāmas laikā. Ja reklāma tiks drukāta, tiek izveidots reklāmas makets, kurā izvēlēta labākā izvietojuma vieta reklāmas virsrakstam un pamattekstam, uzņēmuma atpazīstamības simboliem (logo), produkta attēlam. Reklāmai televīzijā vai radio

reklāmas/uzņēmējdarbības pakalpojumu speciālists, sadarbojoties ar profesionāliem scenāriem, veido reklāmas scenāriju, izvēloties vēlamo tekstu, skaņas, mūziku, televīzijā – arī kadru plānu.

Kad reklāma ir gatava, reklāmas/uzņēmējdarbības pakalpojumu speciālists, ņemot vērā uzņēmuma reklāmas budžetu, izstrādāto ziņu un patērētājus, kuriem šī reklāma tiks pārraidīta, izvēlas medijus, kuros šo reklāmu ievietot, un arī laiku, kad šī reklāma tiks drukāta vai pārraidīta.

Lai mārketinga un reklāmas kampaņa noritētu veiksmīgi, reklāmas/uzņēmējdarbības pakalpojumu speciālists seko līdzi šo aktivitāšu īstenošanai un, ja rodas nepieciešamība, veic vajadzīgās izmaiņas. Kad reklāmas kampaņa ir noslēgusies, reklāmas/uzņēmējdarbības pakalpojumu speciālists aprēķina, cik daudz finanšu līdzekļu kampaņai izlietots.

Reklāmas uzņēmējdarbības pakalpojumu speciālists arī risina sarunas ar sadarbības partneriem, kas piedalās reklāmas aktivitāšu īstenošanā, izstrādā sadarbības līgumus un saskaņo tos.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI /APRĪKOJUMS Reklāmas/uzņēmējdarbības pakalpojumu speciālists darbā lieto dažādu biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, skeneri, speciālas datorprogrammas, kā arī rakstāmpiederumus un tālruni.

DARBA APSTĀKĻI Reklāmas/uzņēmējdarbības pakalpojumu speciālists strādā biroja tipa telpās vai dodas izbraucienos, kontaktējoties ar sadarbības partneriem un klientiem. Reklāmas/uzņēmējdarbības pakalpojumu speciālists parasti strādā astoņas darba stundas dienā, bet, ja projekts ir steidzams, var gadīties, ka jāstrādā papildu darba stundas.

DARBA IESPĒJAS Reklāmas/uzņēmējdarbības pakalpojumu speciālists var strādāt privātu uzņēmumos, valsts iestādēs, reklāmas aģentūrās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība reklāmas zinībās. Mācību ilgums 2–3 gadi. Vai arī profesionālā vidējā izglītība, mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga reklāmas/uzņēmējdarbības pakalpojumu speciālista profesijā ir 250–1000 latu. Algas apmērs atkarīgs no speciālista profesionalitātes un uzņēmuma lieluma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Reklāmas konsultants 3429 09

Sabiedrisko attiecību speciālists 3429 16

Mārketinga un tirdzniecības speciālists

Uzņēmējdarbības (komercdarbības) speciālists 3429 20

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista darbs ar cilvēkiem, un vai tev ir labas saskarsmes spējas? Vai esi radošs un proti atrast interesantu pieeju dažādām lietām? Vai orientējies ekonomiskajos procesos un spēj saskatīt reālās dzīves norises aiz skaitļu rindām un statistikas datiem?

Reklāmas/uzņēmējdarbības pakalpojumu speciālista darbā būtiska ir māka risināt dažādas problēmsituācijas un atrast kopīgu valodu ar dažādu profesiju pārstāvjiem, kā arī spēja pārliecināt un sastrādāties ar kolektīvu. Šīs iemaņas vari izkopt, iesaistoties dažādu jauniešu organizāciju aktivitātēs vai projektu īstenošanā. Vasarās vai brīvajā laikā pamēģini pastrādāt kādā tirdzniecības uzņēmumā. Svarīga ir arī vismaz vienas svešvalodas pārvaldīšana – centies izkopt to! Reklāmas/uzņēmējdarbības pakalpojumu speciālistam būtiski ir sekot līdzi nozares aktualitātēm, orientēties attiecīgajos likumdošanas aktos, tāpēc mēģini jau tagad paplašināt savus priekšstatus par mārketinga sfēru. Ļoti svarīga šajā darbā ir arī ētikas normu ievērošana.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā biznesa ekonomiskie pamati, psiholoģija, informātika, svešvalodas un ētika.

RADOŠAIS (KREATĪVAIS) DIREKTORS

KODA PAGAIĀM NAV

DARBA SATURS Radošais direktors reklāmas aģentūrā vada un uzrauga visu reklāmas radīšanas procesu — no darba uzdevuma saņemšanas līdz gatava produkta (piemēram, televīzijas vai radio klipī, žurnālu, avižu, vides stendu maketi, interneta baneri jeb transparenta tipa paziņojumi un izcelti reklāmas laukumi, dažādi drukāti materiāli veikaliem) nodošanai klientam. Ja nepieciešams, radošais direktors kopā ar aģentūras stratēģiju plānotāju un grafisko dizaineru izstrādā zīmolu komunikācijas un vizuālās identitātes pamatus rokasgrāmatas veidā.

Radošais direktors organizē radošās komandas (tekstu autora un redaktora, mākslinieka, grafiskā dizainera, maketētāja) darbu. Viņš dod darba uzdevumu un sadarbojas ar fotogrāfiem, radio, skaņu ierakstu un filmu studiju režisoriem.

Radošais direktors kopā ar projektu direktoru formulē radošā darba uzdevumu, kas satur gan visu izgatavojamo reklāmas veidu uzskaitījumu, piemēram, reklāma TV, presē, vidē (piemēram, uz ielas, autobusiem, internetā, tirdzniecības vietās, gan galvenās ziņas – ko ar šo reklāmu grib pateikt, piemēram, vēstīt par nepieciešamību uzkrāt finanses bērna nākotnei, lai nodrošinātu labākas izglītības iespējas, vai arī – īpašs cenas piedāvājums Ziemassvētkos. Darba uzdevums satur arī informāciju par izraudzīto mērķa auditoriju, kas tiek raksturota pēc vecuma, dzimuma, dzīvesvietas un sociālā statusa.

Radošais direktors izdomā interesantu un saprotamu ziņu pasniegšanas veidu, ko sauc par reklāmas koncepciju. To radošais direktors prezentē klienta uzņēmuma mārketinga vadītājam. Ja klients koncepciju apstiprina, radošais direktors tālāk dod uzdevumu savai radošajai komandai un uzrauga, lai visi izgatavotie reklāmas materiāli atbilstu koncepcijai, klienta zīmola komunikācijas stilam un tonim.

Radošais direktors piedalās jaunu radošās komandas darbinieku atlasē, esošo darbinieku kvalifikācijas novērtēšanā un celšanā, auditorijas socioloģiskajos pētījumos, seko aktualitātēm reklāmas industrijā un klientu uzņēmējdarbībā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Radošais direktors darbā lieto biroja tehniku, piemēram, datoru, tālruni, faksa aparātu, skeneri, kopēšanas iekārtu. Viņa rīcībā var būt arī foto un video tehnika reklāmas skiču izgatavošanai.

DARBA APSTĀKĻI Radošais direktors strādā biroja tipa telpās astoņu stundu darba dienu. Reklāmas filmēšanas, ieskaņošanas vai fotografēšanas sesiju laikā radošais direktors atrodas studijā, filmēšanas laukumā vai paviljonā.

DARBA IESPĒJAS Radošais direktors var strādāt reklāmas, dizaina, komunikāciju, mārketinga aģentūrās un filmu studijās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība vai augstākā izglītība dizainā, grafikā vai komunikācijas zinātnē. Mācību ilgums 2–4 gadi. Vēlama vismaz 2 līdz 3 gadu pieredze reklāmas mākslinieka, grafiskā dizainera vai teksta autora darbā, kā arī vēlamas padziļinātas zināšanas specializētās grafiskā dizaina, foto un video apstrādes datorprogrammās.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga radošā direktora profesijā ir 1000–2000 latu. Atalgojums atkarīgs no uzņēmuma lieluma, veida, radošā direktora pieredzes, radošās meistarības novērtējuma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Producents filmēšanas procesā

Projektu mākslinieciskais vadītājs

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev reklāma šķiet interesanta kā saziņas veids, ar kura palīdzību īsā laikā un ierobežotā telpā jāpiesaista uzmanība, jāsaņem interese un jāpanāk konkrēta rīcība? Šīs prasmes iespējams attīstīt jebkurā saziņas procesā – gan nopietnās sarunās, gan izklaides pasākumos.

Ļoti augstu reklāmas jomā tiek vērtētas oriģinālas jeb savdabīgas un pirmreizējas idejas, uzdrīkstēšanās izmēģināt ko jaunu, iepriekš nezināmu un neredzētu, ātra reaģēšana uz negaidītām izmaiņām un spēja pārslēgties no viena darba uz citu. Tas ir svarīgāk par virtuozu datorprasmi vai zīmētāja talantu.

Radošais direktors visvairāk sasniedz tad, ja prot sadarboties, nevis strādā vienatnē. Radoši procesi grupā, piemēram, amatieru videofilmas, skolas laikraksta vai mājaslapas veidošana attīstīs sadarbības prasmi. Pieredzi dos vērtīgums, skatoties un analizējot publisko reklāmu, kā arī mēģinājumi izdomāt savas reklāmas idejas iecienītākajiem zīmoliem.

Strādājot reklāmas jomā, jābūt gatavam iedziļināties jebkurā nozarē, pat vairākās vienlaikus. Tāpēc, strādājot pie radošās koncepcijas, noderēs visdažādākie mācību priekšmeti un zināšanas.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā latviešu valoda un literatūra, biznesa ekonomiskie pamati, vizuālā māksla, kultūras vēsture, informātika un svešvalodas.

MEDIJU PLĀNOTĀJS

KODA PAGAIĀM NAV

DARBA SATURS Mediju plānotājs, pamatojoties uz savām zināšanām par dažādu mediju specifiku un reklāmas reitingiem, plāno, kā dažādu veidu reklāmas materiālus izvietot plašsaziņas līdzekļos, piemēram, avīzēs, žurnālos, katalogos, televīzijā, radio vai tirdzniecības vietās.

Mediju plānotāji sadarbojas ar klientiem, kuri vēlas izvietot sava uzņēmuma vai preču reklāmas. Viņi izzina klientu produktu specifiku un produkta mērķauditoriju – cilvēku grupu, kam šis konkrētais produkts vai pakalpojums paredzēts, – klienta vēlmes un finansiālās iespējas. Novērtējot visus iepriekšminētos faktorus, mediju plānotāji izlemj, vai šā klienta reklāmas labāk likt preses izdevumos vai rādīt televīzijā, vai izmantot vēl kādus citus medijus. Ja, piemēram, kā labākais veids konkrētā klienta produkta reklamēšanai ir izvēlēta televīzija, mediju plānotāji izvēlas un iesaka, kādi raidlaiki būtu paši piemērotākie, lai reklāmu redzētu tās cilvēku grupas, piemēram, jaunieši vai pusmūža cilvēki, kurām produkts paredzēts. Lai veiksmīgi atrastu vislabāko reklamēšanas veidu, mediju plānotājiem labi jāpārzina tirgū esošo mediju piedāvājumi, iespējamās priekšrocības. Mediju plānotāji regulāri izskata un izvērtē mediju piedāvājumus, novitātes, cenu pārmaiņas. Visu šo informāciju izmanto savā darbā, kā arī ar to iepazīstina savus kolēģus un partnerus, kuri veido vai adaptē (piemēro) Latvijas apstākļiem citās valstīs izveidotās reklāmas.

Kad mediju plānotājs izzinājis reklāmas kampaņas budžetu, mērķauditoriju, vēlamos nosacījumus reklāmas izvietošanai, viņš, izmantojot piemērotu datorprogrammu, izveido konkrētās reklāmas kampaņas grafiku – mediju plānu. Mediju plānotājs veido tabulas, ļoti precīzi nosakot visus raidišanas vai reklāmas iespiešanas datumus un laikus, periodiskumu, ar kādu tās atkārtosies. Viņš tiek ar preses, televīzijas, izdevniecību pārstāvjiem, lai vienotos par veicamo darbu. Saskaņo raidlaikus, izvēlas piemērotākos raidījumus, kuru laikā reklāmas tiks rādītas, izvēlas piemērotāko vietu preses izdevumos, ja paredzami drukas darbi.

Mediju plāna izveidē mediju plānotājs ņem vērā TV, radio, preses, interneta reitingu (reklāmas

popularitātes) datus, pēc kampaņas vai tās laikā novērtē, cik tā bijusi vai ir veiksmīga, lai to atbilstoši koriģētu un spētu sasniegt pēc iespējas labāku galarezultātu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Mediju plānotājs darbā lieto datoru, dažādus dokumentus, informācijas bukletus, dažādus saziņas līdzekļus, piemēram, internetu, tālruni, kā arī biroja tehniku, piemēram, faksa aparātu, skeneri, kopēšanas iekārtas.

DARBA APSTĀKĻI Mediju plānotājs strādā biroja tipa telpās astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Mediju plānotāji var strādāt privātās mediju vai reklāmas aģentūrās, televīzijā.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība, vēlams reklāmas zinātnēs (mācību ilgums 2,3 gadi) vai sabiedriskajās attiecībās (mācību ilgums 2,5–4 gadi). Nepieciešama ļoti laba datorprasme.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga mediju plānotāja profesijā ir 440–660 latu. Mediju plānotāja algas apmērs atkarīgs no uzņēmuma, kā arī īstenoto projektu daudzuma. Parasti ir noteikts mēneša atalgojums, un, pēc uzņēmuma vadītāja ieskatiem, iespējamās regulāras vai vienreizējas prēmijas par labiem sasniegumiem vai īpašiem risinājumiem darba veikšanā.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Sabiedrisko attiecību speciālists 3429 16

Projekta vadītājs 2414 03

Reklāmas /uzņēmējdarbības pakalpojumu speciālists 3429 05

Reklāmas konsultants 3429 09

Mārketinga speciālists

Mārketinga menedžeris

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi aizrauj reklāmas bizness, vai tev šķiet, ka reklāmas ir būtiska un neatņemama mūsdienu sabiedrības izpausmes sastāvdaļa?

Attīsti māku sadarboties ar cilvēkiem, uz klausīt citus, prasmi pieņemt lēmumus un veicini analītiskas domāšanas iemaņas. Ļoti labs treniņš šo īpašību attīstīšanai būs piedalīšanās dažādos sabiedriskos projektos un pasākumos, varbūt pats izdomā un realizē kādu projektu. Piemēram, izdomā un īsteno kādu labdarības akciju, tādējādi palīdzot bērniem vai dzīvniekiem. Šīs aktivitātes attīstītu arī komunikācijas spējas, kas ļoti noder mediju plānotāja darbā.

Pievērs īpašu uzmanību tādiem mācību priekšmetiem kā informātika, matemātika, svešvalodas, latviešu valoda un literatūra!

REKLĀMAS KONSULTANTS

KODS 3429 09

DARBA SATURS Reklāmas konsultants ir reklāmas nozares speciālists, kas piesaista reklāmdevējus, pārdod reklāmas laukumus (piemēram, presē) vai laikus (TV vai radio) un sniedz konsultācijas klientiem reklāmas, mārketinga jomā. Reklāmas konsultants pārzina reklāmas nozari valstī un seko tās aktualitātēm.

Reklāmas konsultants regulāri sazinās ar esošajiem un arī iespējamajiem klientiem jeb reklāmdevējiem un izklāsta viņiem reklāmas iespējas, izskaidro reklāmlaukumu vai reklāmlaiku cenu daudzveidību, konsultē par sniegto pakalpojumu dažādību. Reklāmas konsultants uzklausa klientu vēlmes, izzina, ko viņi vēlas panākt, reklamējot konkrēto produktu, – iepazīstināt ar jaunu preci/pakalpojumu, uzlabot jau esošā produkta atpazīstamību vai uzlabot paša uzņēmuma tēlu. Reklāmas konsultants ar klientiem apspriež arī viņu finansiālās iespējas – cik daudz līdzekļu viņi var atvēlēt reklāmas aktivitātēm. Atkarībā no tā reklāmas konsultants var klientiem piedāvāt papildpakalpojumus, atlaides, izdevīgākus nosacījumus un citus bonusus.

Ņemot vērā klientu vēlmes, reklāmas konsultants seko līdzi reklāmas pasākumu īstenošanai, norēķinās ar starpniekiem un piegādātājiem, ja tādi ir, izraksta rēķinus klientiem.

Konsultējot klientus, reklāmas konsultants pēta tirgu: nosaka, kā uzņēmuma darbību ietekmē valsts ekonomiskā un politiskā situācija, cilvēku skaita pieaugums vai samazinājums, tehnoloģiju attīstība. Reklāmas konsultants pēta arī pircējus, kas pērk uzņēmuma preci, vai patērētājus, kas patērē uzņēmuma piedāvāto pakalpojumu. Izpētot patērētāju vajadzības, reklāmas konsultants nosaka sava klienta – attiecīgā uzņēmuma – tirgus iespējas. Reklāmas konsultants arī veic klientu aptaujas, par iegūtajiem rezultātiem sastādot ziņojumu vadībai.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Reklāmas konsultants darbā lieto dažādu biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, skeneri, speciālas datorprogrammas, kā arī rakstāmpiederumus un tālruni.

DARBA APSTĀKĻI Reklāmas konsultanta darbs tiek veikts biroja tipa telpās vai, dodoties izbraucienos, lai kontaktētos ar sadarbības partneriem un klientiem. Reklāmas konsultants parasti strādā astoņas darba stundas dienā, bet, ja ir kāds steidzams projekts, var nākties strādāt papildu darba stundas.

DARBA IESPĒJAS Reklāmas konsultants var strādāt privātzņēmumos, valsts iestādēs, reklāmas aģentūrās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Reklāmas konsultanta profesiju var apgūt profesionālās vidējās izglītības iestādēs, izvēloties reklāmas pakalpojumu komercdarbinieka specialitāti. Mācību ilgums 4 gadi. Vai 1. līmeņa profesionālās augstākās izglītības iestādēs specializējoties marketingā un tirdzniecībā. Mācību ilgums 2,5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga reklāmas konsultanta profesijā ir 250–1000 latu. Algas apmērs atkarīgs no speciālista profesionalitātes un uzņēmuma lieluma un veida.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Klientu konsultants 3411 35

Ceļojumu konsultants 3414 01

Sabiedrisko attiecību speciālists 3429 16

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk un padodas darbs ar cilvēkiem, un vai tev ir labas saskarsmes spējas? Vai proti pārliecināt un ieinteresēt? Vai tevi saista ekonomikas un mārketinga nozare?

Reklāmas konsultanta darbā būtiska ir spēja saprasties ar dažādiem cilvēkiem, kā arī prasme paust savu viedokli, saprotami izklāstīt sarežģītu informāciju un pārliecināt. Ļoti svarīga ir arī pārdošanas prasme, tāpēc mēģini to izkopt, vasarās vai brīvajā laikā pastrādājot kādā tirdzniecības uzņēmumā. Svarīga ir arī vismaz vienas svešvalodas pārvaldīšana – centies uzlabot šīs zināšanas! Reklāmas konsultantam vēlama māka orientēties nozares aktualitātēs, tāpēc mēģini jau tagad paplašināt savus priekšstatus par mārketinga sfēru.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā biznesa ekonomiskie pamati, psiholoģija, svešvalodas un informātika.

VADĪBA UN ADMINISTRĒŠANA

liela uzņēmuma/iestādes vadītājs	638
pamatdarbības struktūrvienības vadītājs	640
maza uzņēmuma vadītājs	642
producents	644
menedžeris	646
kvalitātes vadības sistēmu vadītājs	648
projektu vadītājs	650
personāla atlases speciālists	652
referents	654
biroja administrators	656
personāla speciālists	658
namu pārvaldnieks	660
lietvedis	662

LIELA UZŅĒMUMA/IESTĀDES VADĪTĀJS PĒC PK VAR PIELĪDZINĀT KODU 121

DARBA SATURS Liela uzņēmuma/iestādes vadītājs pārrauga uzņēmuma vai iestādes darbu, plāno tā attīstību, nosaka īstermiņa un ilgtermiņa mērķus. Viņš arī dod uzdevumus uzņēmuma struktūrvienību vadītājiem, veido sadarbību ar citiem uzņēmumiem un seko līdzi tirgus situācijai, lai vajadzības gadījumā ieviestu stratēģiskas izmaiņas uzņēmuma tālākajā darbībā.

Liela uzņēmuma/iestādes vadītājs pārvalda uzņēmuma darbu kopumā un veido uzņēmuma iekšējo vidi (uzņēmuma kultūru) – motivē darbiniekus, koordinē pienākumu sadali. Bieži vien viņš pats neiesaistās ikdienas darbu veikšanas procesā (piemēram, līgumu slēgšanā, darbinieku pieņemšanā un atlaišanā, reklāmas kampaņu īstenošanā), bet gan nodarbojas ar stratēģisku lēmumu pieņemšanu, uzņēmuma nākotnes vīzijas (uzņēmuma nākotnes redzējuma) radīšanu un attīstības noteikšanu. Viņš plāno un formulē uzņēmuma attīstības stratēģiju un misiju. Balstoties uz tām, viņš nosaka konkrētus uzņēmuma darbības mērķus, kas atbilst uzņēmuma īpašnieku, sabiedrības un citu ieinteresēto pušu (darbinieki, sadarbības partneri, piegādātāji) interesēm. Liela uzņēmuma/iestādes vadītājs plāno un prognozē uzņēmuma darbību atbilstoši noteiktajiem īstermiņa un ilgtermiņa mērķiem, sastāda un apstiprina uzņēmuma darbības plānus, plāno nepieciešamos resursus mērķu sasniegšanai (piemēram, naudas līdzekļus, uzņēmuma darbiniekus). Viņš seko līdzi tirgus situācijai un ekonomiskajai videi, nepieciešamības gadījumā mainot izvirzītos mērķus un koriģējot sastādītos plānus.

Liela uzņēmuma/iestādes vadītājs rūpējas par to, lai uzņēmums darbotos racionāli (piemēram, lai netiktu uzturēts pārāk liels servisa darbinieku skaits, ja uzņēmuma sniegto pakalpojumu daudzums ticis ierobežots, vai, lai nestāvētu tukšas ražošanas telpas, tās izīrēt, kamēr pašam uzņēmumam nav nepieciešamas). To viņš veic, pārzinot, kontrolējot un pārraugot uzņēmuma darbības sfēras (ražošanas/pakalpojumu organizēšanu, personālvadību, finanšu vadību, IT vadību, loģistiku), kā arī analizējot un novērtējot uzņēmuma sasniegtos rezultātus un nosprausto mērķu izpildi. Viņš dod

darba uzdevumus vidējā līmeņa (struktūrvienību, nodaļu) vadītājiem un seko līdzi tam, kā viņi uzdoto darbu veikuši. Liela uzņēmuma/iestādes vadītājs arī rūpējas par jaunu vadošo darbinieku piesaistišanu.

Liela uzņēmuma/iestādes vadītāja pārziņā ir nepieciešamo finanšu līdzekļu piesaiste, uzņēmuma vārdā ņemot bankas vai citu uzņēmumu aizdevumus. Viņš arī kontrolē, vai uzņēmumam ir pietiekami apgrozāmo naudas līdzekļu un kā tiek izlietotas investīcijas. Liela uzņēmuma/iestādes vadītājs pieņem lēmumus par jaunu preču ražošanas vai pārdošanas un pakalpojumu sniegšanas uzsākšanu.

Liela uzņēmuma/iestādes vadītājs pārstāv uzņēmumu stratēģiskos – plānotos, uz nākotni vērstos darījumos ar citiem uzņēmumiem un iestādēm, kā arī nepieciešamības gadījumā – kontaktos ar masu saziņas līdzekļiem.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Liela uzņēmuma/iestādes vadītājs darbā lieto dažādu veidu biroja tehniku (datoru, printeri, kopēšanas aparātu), kā arī dažādus komunikācijas līdzekļus.

DARBA APSTĀKĻI Liela uzņēmuma/iestādes vadītājs strādā biroja tipa telpās, taču nereti dodas darba komandējumos. Viņš strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Liela uzņēmuma/iestādes vadītājs var strādāt jebkurā valsts vai privātajā uzņēmumā.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība attiecīgajā nozarē, kurā liela uzņēmuma/iestādes vadītājs strādā (mācību ilgums atkarīgs no specialitātes), kā arī praktiskā darba pieredze vadošā amatā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga liela uzņēmuma/iestādes vadītāja profesijā ir 1000–3500 latu. Alga atkarīga no strādājošā pieredzes un profesionalitātes, kā arī no nozares, kurā darbojas uzņēmums.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Maza uzņēmuma vadītājs 131

Pamatdarbības struktūrvienības vadītājs 122

Projektu vadītājs 2414 03

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē pienākumi, kas saistīti ar dažādu pasākumu organizēšanu? Vai esi kādā skolas pasākumā pārstāvējis savu klasi? Varbūt esi, piemēram, klases vecākais vai skolēnu padomes loceklis? Vai esi atbildīgs? Vai proti plānot savu laiku un veicamos pienākumus?

Liela uzņēmuma/iestādes vadītāja profesijā būtiska ir spēja būt par ideju radītāju, organizatoru un pārraudzītāju vienlaikus. Svarīgi ir mācēt sadalīt darba uzdevumus – uzticēt tos arī citiem – un izvēlēties tiem atbilstošus cilvēkus. Šīs iemaņas un arī māku risināt problēmsituācijas var trenēt, iesaistoties dažādu pasākumu organizēšanā skolā un jauniešu organizācijās.

Liela uzņēmuma/iestādes vadītājam būtiskas ir līdera dotības, prasme skaidri izteikt savas domas, dot precīzus un nepārprotamus darba uzdevumus, argumentēt savu viedokli un motivēt sev pakļautos darbiniekus. Šīs prasmes iespējams izkopt debašu un diskusiju grupās.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem priekšmetiem kā matemātika, biznesa ekonomiskie pamati, ētika, psiholoģija, loģika, politika un tiesības, informātika, latviešu valoda un svešvalodas.

PAMATDARBĪBAS STRUKTŪRVIENTĪBAS VADĪTĀJS

KODS 122

DARBA SATURS Pamatdarbības struktūrvienības vadītājs vada atsevišķu uzņēmuma struktūrvienību, piemēram, ražotni, cehu, nodaļu, atsevišķu veikalu, kas kopā ar citām struktūrvienībām veido visu uzņēmumu un nodrošina tā saimniecisko darbību. Struktūrvienības parasti tiek veidotas vidējos vai lielos uzņēmumos ar mērķi optimizēt (uzlabot, lai ar minimāliem resursiem sasniegtu maksimāli iespējamo rezultātu) uzņēmuma struktūru un darbības koordināciju starp atsevišķām darbības sfērām.

Pamatdarbības struktūrvienības vadītājs plāno, vada un koordinē ražošanas procesus, pakalpojumu sniegšanu un citus procesus, izstrādā ieteikumus uzņēmuma attīstībai, kā arī saskaņo savas struktūrvienības darbību ar uzņēmuma kopējiem stratēģiskajiem mērķiem (darbības plānu ilgākam laikam), lai to veiktu, viņš plāno un pieprasa uzņēmuma vadībai nepieciešamos resursus (piemēram, jaunus darbiniekus un viņu darba algas fondu, līdzekļus esošo darbinieku kvalifikācijas celšanai, investīcijas pamatlīdzekļos – telpās, transporta līdzekļos, tehnoloģiskajās iekārtās, biroja tehnikā).

Viņš vada struktūrvienības darbiniekus, dodot viņiem darba uzdevumus, pieņemot no viņiem atskaites par padarīto, vērtējot un analizējot sasniegtos rezultātus. Pamatdarbības struktūrvienības vadītājs pats vai, sadarbojoties ar uzņēmuma personāla daļu, rūpējas par jaunu darbinieku piesaistišanu un noslēdz ar viņiem darba līgumus. Būtiska pamatdarbības struktūrvienības vadītāja ikdienas daļa ir saistīta ar saskarsmi ar citiem cilvēkiem – viņš saliedē struktūrvienības darbiniekus vienotā komandā kopēju mērķu sasniegšanai, risina konfliktsituācijas struktūrvienības darbinieku vidū, atrisina situācijas klientu un piegādātāju sūdzību un pretenziju gadījumos.

Pamatdarbības struktūrvienības vadītājs pastāvīgi vērtē gan atsevišķu darbinieku sasniegtos rezultātus, gan arī struktūrvienības darbības kopējos rezultātus. Balstoties uz šo analīzi, viņš pieņem

lēmumus par izmaiņām ikdienas darba procesā, kā arī nepieciešamības gadījumā par to informē uzņēmuma vadību. Viņš plāno struktūrvienības budžetu (ienākumus un izdevumus) nākamajiem periodiem.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Pamatdarbības struktūrvienības vadītājs savā darbā lieto datoru, dažādus dokumentus, dažādus saziņas līdzekļus, piemēram, internetu, tālruni, kā arī dažādu veidu biroja tehniku, piemēram, faksa aparātu, skeneri, kopēšanas ierīces.

DARBA APSTĀKĻI Pamatdarbības struktūrvienības vadītāja darbs norit biroja tipa telpās. Viņš strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Pamatdarbības struktūrvienības vadītājs var strādāt dažādu nozaru vidējos un lielos privātos un valsts uzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība uzņēmējdarbības vadībā vai ekonomikā. Mācību ilgums 4 gadi. Pamatdarbības struktūrvienības vadītāja darbā daudzās nozarēs ļoti svarīga ir arī profesionālā izpratne par attiecīgo jomu, tādēļ viņam nepieciešama augstākā izglītība konkrētajā nozarē. Piemēram, ceha vadītājam farmācijas uzņēmumā būs nepieciešama augstākā izglītība ķīmijā vai ķīmijas tehnologa specialitātē. Mācību ilgums šāda veida specialitātēs parasti ir 3–5 gadi. Šādā gadījumā augstākā izglītība uzņēmējdarbības vadībā vai ekonomikā ir pamatdarbības struktūrvienības vadītāja otra augstākā izglītība. Pamata iemaņas vadītāja darbam var apgūt arī speciālos kursus.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga pamatdarbības struktūrvienības vadītāja profesijā ir 500–2500 latu. Pamatdarbības struktūrvienības vadītāja algas apmērs atkarīgs ne tikai no struktūrvienības lieluma, proti, padoto darbinieku skaita un struktūrvienības nozīmīguma visa uzņēmuma saimnieciskās darbības nodrošināšanai, bet arī no uzņēmuma lieluma, tā finanšu rādītājiem un uzņēmuma peļņas. Tās struktūrvienības vadītājs, kuras rezultāti var būt izšķiroši visa uzņēmuma darbības rezultātu sasniegšanai, uzņemas lielāku atbildību uzņēmuma organizācijā, un viņa darba alga būs ievērojami lielāka par citas, mazāk nozīmīgas struktūrvienības vadītāja algu.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Liela uzņēmuma/iestādes vadītājs 121

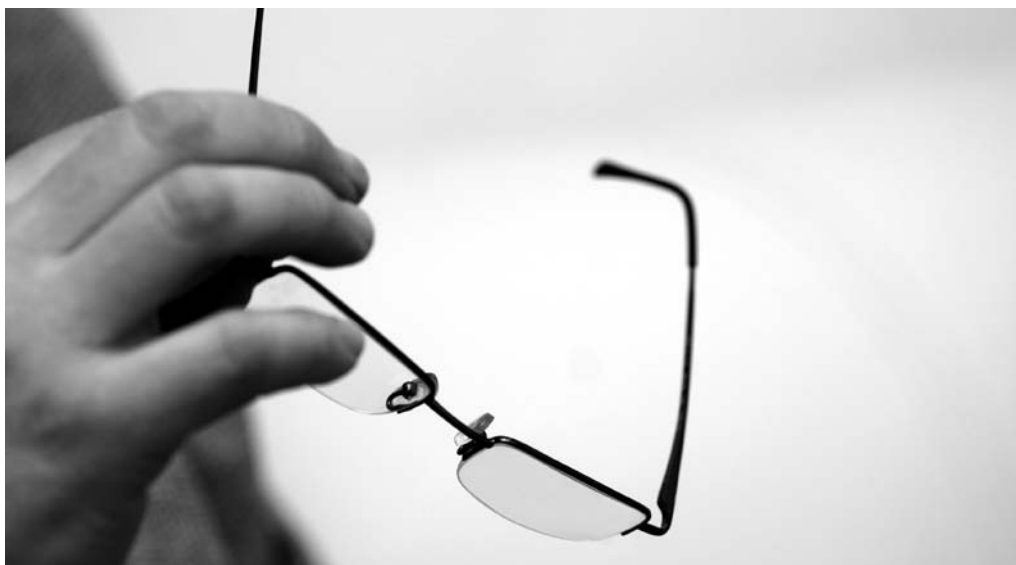
Maza uzņēmuma vadītājs 131

Projekta vadītājs 2414 03

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk plānot savu darbību tuvākajai nākotnei? Vai vienmēr stingri pieturies pie saviem plāniem, neatkāpjoties no iecerētā vājību vai mirkļa iegribu dēļ? Vai tev patīk vadīt citus cilvēkus, panākot kopīgu mērķu sasniegšanu ar iesaistišanu, lietpratīgu attieksmi, aizrautību un mērķtiecību? Vai tu esi atbildīgs par rezultātiem arī situācijās, kad tavi lēmumi ir bijuši kļūdaini un nav noveduši pie vēlāmā rezultāta?

Šajā profesijā svarīga ir saskarsmes prasme, māka saprasties ar dažādiem cilvēkiem un risināt konfliktsituācijas. Jau skolā vari izdomāt un īstenot pasākumus, kas prasis no tevis daudz darba, uzņēmības, mērķtiecības un atbildības, piemēram, uzraksti scenāriju, izveido darba komandu, koordinē visus sagatavošanās darbus un isteno kādu klases vai skolas līmeņa pasākumu, piemēram, "Skolas datorspēļu turnīru" vai "Viduslaiku ballīti" klasē. Nebaidies no kļūdām un citu cilvēku attieksmes! Attīsti māku sadarboties ar komandas biedriem, sadzirdēt citu viedokļus, vērtēt un saglabāt savu viedokli arī kritiskās situācijās!

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā biznesa ekonomiskie pamati, informātika, matemātika, dabaszinības, psiholoģija un svešvalodas!

MAZA UZŅĒMUMA VADĪTĀJS

PĒC PK VĀR PIELĪDZINĀT KODU 131

DARBA SATURS Maza uzņēmuma vadītājs vada mazu uzņēmumu (tādu, kurā strādā ne vairāk par 49 darbiniekiem un gada apgrozījums nepārsniedz septiņus miljonus latu). Viņš parasti vienlaikus ir arī uzņēmuma vai tā daļu īpašnieks un tādējādi veido savu biznesu. Maza uzņēmuma vadītājs pieņem lēmumus, kas attiecas uz visām iespējamajām uzņēmuma darbības sfērām, un uzrauga šo lēmumu izpildi.

Maza uzņēmuma vadītājs plāno uzņēmuma darbības stratēģiju – nosaka ilgtermiņa mērķus un nepieciešamos resursus to sasniegšanai. Viņš plāno, piemēram, cik daudz naudas līdzekļu un uzņēmuma darbinieku nepieciešams, lai uzņēmums sekmīgi darbotos. Stratēģiskie mērķi parasti tiek noteikti uz trijiem gadiem un ilgāku periodu.

Maza uzņēmuma vadītājs pastāvīgi vērtē gan atsevišķu darbinieku darbu, gan arī uzņēmuma darbības kopējos rezultātus. Balstoties uz šo analīzi, viņš pieņem lēmumus par izmaiņām uzņēmuma ikdienas darbā, kā arī koriģē (maina vai precizē) uzņēmuma īstermiņa un/vai ilgtermiņa mērķus.

Maza uzņēmuma vadītājs rūpējas par nepieciešamo finanšu līdzekļu piesaisti, uzņēmuma vārdā ņemot bankas vai citu uzņēmumu aizdevumus (kredītus). Viņš kontrolē, vai uzņēmumā pietiek apgrozāmo naudas līdzekļu, un to, kā tiek izlietas investīcijas.

Maza uzņēmuma vadītājs, balstoties uz saviem novērojumiem un uzņēmuma darbības rādītāju analīzi, novērtē, vai pastāv riska faktori uzņēmuma nākotnes attīstībā un kādi tie ir. Maza uzņēmuma vadītājs plāno un veic darbības, kas varētu šos riskus novērst vai samazināt to ietekmi.

Maza uzņēmuma vadītājs piedalās sarunās un slēdz darījumus (līgumus) ar piegādātājiem un klientiem. Viņš pieņem lēmumus par to, vai uzņēmumā tiks uzsākta jaunu preču ražošana vai pārdošana un jaunu pakalpojumu sniegšana.

Maza uzņēmuma vadītājs veido pārskatus par uzņēmuma darbību, finansiālajiem rezultātiem,

riskiem, investīcijām. Viņš arī plāno uzņēmuma budžetu nākamajiem periodiem. Maza uzņēmuma vadītājs arī rūpējas par to, lai uzņēmuma finanšu pārskati tiktu iesniegti attiecīgajās valsts iestādēs, kā arī lai tiktu nomaksāti visi nodokļi.

Maza uzņēmuma vadītājs vada uzņēmuma darbiniekus, dodot viņiem darba uzdevumus, pieņemot no viņiem atskaites un vērtējot un analizējot sasniegtos rezultātus. Viņš rūpējas par jaunu darbinieku piesaistišanu un noslēdz ar viņiem darba līgumus. Viņš saliedē uzņēmuma darbiniekus vienotā komandā kopēju mērķu sasniegšanai, risina konfliktsituācijas uzņēmuma darbinieku vidū, atrisina situācijas klientu un piegādātāju sūdzību un pretenziju gadījumos.

Tā kā maza uzņēmuma vadībā esošo cilvēku var būt pavisam nedaudz, maza uzņēmuma vadītājs bez tiešajiem vadītāja pienākumiem var veikt arī citas uzņēmuma darbībai nepieciešamas funkcijas, piemēram, pildīt kvalitātes vadītāja, IT speciālista vai finanšu direktora pienākumus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Maza uzņēmuma vadītājs savā darbā lieto dažādu veidu biroja tehniku – datoru, faksa aparātu, skeneri, kopēšanas ierīces. Viņš izmanto arī dažādus saziņas līdzekļus, piemēram, e-pastu, internetu, tālruni, kā arī lieto dažādus dokumentus, likumdošanas aktus un līgumus.

DARBA APSTĀKĻI Darbs parasti tiek veikts biroja tipa telpās. Maza uzņēmuma vadītājs strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Maza uzņēmuma vadītājs var strādāt dažādu nozaru mazos privātos uzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība, kas iegūstama 3–5 gados. Bieži par mazo uzņēmumu vadītājiem strādā cilvēki ar izglītību tajā nozarē, kurā uzņēmums darbojas, piemēram, celtniecības uzņēmuma vadītājam ir augstākā izglītība būvniecības sfērā. Maza uzņēmuma vadītājam vēlams arī augstākā izglītība uzņēmējdarbības vadībā vai ekonomikā, un bieži tā ir šīs profesijas pārstāvju otra augstākā izglītība.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga maza uzņēmuma vadītāja profesijā ir 400–3000 latu. Algas apmērs atkarīgs no uzņēmuma finanšu rādītājiem un bieži ir saistīts ar uzņēmuma peļņu.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Liela uzņēmuma/iestādes vadītājs 121 Pamatdarbības struktūrvienības vadītājs 122
Projekta vadītājs 2414 03

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk pieņemt lēmumus un redzēt, kādi rezultāti tiek sasniegti šo lēmumu rezultātā? Vai tev patīk vadīt citus cilvēkus, panākot savu mērķu sasniegšanu ar iesaistišanu, lietpratīgu attieksmi, aizrautību un mērķtiecību? Vai tu spēj būt atbildīgs par rezultātiem arī situācijās, kad tavi lēmumi ir bijuši kļūdaini un nav noveduši pie vēlām iznākuma?

Attisti sevi kā vispusīgu personību ar plašu redzesloku! Neaizmirsti izkopt saskarsmes spējas. Uzņemies atbildību, riskē, iesaisties pasākumos, kas negarantē drošu izdošanos! Centies būt līderis, kas spēj iedvesmot citus kopīgu mērķu sasniegšanai!

Jau skolā vari izdomāt un īstenot pasākumus, kas prasa daudz darba, uzņēmības, mērķtiecības un atbildības. Māku sadarboties ar cilvēkiem, sadzirdēt citus uzskatus, vērtēt un saglabāt savu viedokli arī kritiskās situācijās var izkopt, darbojoties dažādās jauniešu organizācijās un piedaloties to aktivitātēs un projektos.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā biznesa ekonomiskie pamati, matemātika, informātika, svešvalodas un psiholoģija!

PRODUCENTS

KODS 1229 11

DARBA SATURS Producents ir atbildīgs par dažādu radošu procesu – piemēram, filmu, mūzikas CD, koncertu, TV/radio raidījumu – iznākumu. Viņš nodarbojas ar konkrētā radošā projekta idejas īstenošanu. Viņš organizē darbus un seko līdzi visam, kas saistīts ar projektu: piedalās projekta idejas radīšanā, plāno projekta izdevumus un ienākumus, meklē un piesaista finansējumu, atrod un piesaista dažādu jomu profesionāļus, kā arī noformē dažādus ar projekta juridisko un administratīvo pusi saistītus dokumentus (līgumus, darbu grafikus, plānus, atskaites).

Producents plāno, kādai auditorijai projekts būs paredzēts, kā arī to, kādi ir projekta tapšanai nepieciešamie izdevumi un paredzamie ienākumi un ieguvumi no tā īstenošanas. Viņš dodas pie potenciālajiem sponsoriem (piemēram, dažādiem uzņēmumiem, fondiem), prezentē viņiem projekta ideju un pārrunā iespējamā finansējuma piešķiršanu projekta tapšanai.

Producents orientējas autortiesību (intelektuālā īpašuma aizsardzības) jomā un seko līdzi, lai projekta īstenošanas procesā tās netiktu pārkāptas. Producenta pienākumi var nedaudz atšķirties atkarībā no tā, kādā jomā viņš strādā.

Kino producenti nodarbojas ar finansējuma meklēšanu un piesaisti projektam – filmai, piedalās aktieru un tehniskā personāla atrašanās un atlasē, scenārija rakstīšanā un filmēšanas procesa organizēšanā un norisē, vēlāk arī filmas montēšanā un tās nokļūšanā uz kinoekrāniem.

Mūzikas producenti piedalās kādas grupas vai mūziķa mūzikas radīšanā, aranžēšanā (pārlikšanā dažādiem mūzikas instrumentiem) un ierakstīšanā skaņu ierakstu studijā. Viņi arī organizē koncertus un citus ar mūziķu darbību saistītus pasākumus, mūzikas CD veidošanu un izdošanu, videoklipu tapšanu, kā arī rūpējas par grupas vai mūziķa atpazīstamību un finansējuma piesaisti visiem minētajiem projektiem.

Dažādu pasākumu producenti lielākoties organizē korporatīvos pasākumus, ko pasūta dažādi uzņēmumi, iestādes un firmas – sporta spēles, firmu prezentācijas, klientu balles. Viņi rada

pasākumu idejas un organizē to īstenošanu, koordinējot visdažādākos profesionāļus un firmas. Šo producentu pienākums ir atrast labāko variantu, kā savienot klientu vēlmes ar viņu iespējām.

Radio un TV raidījumu producenti plāno raidījuma scenāriju, norisi, iesaistīto profesionāļu pienākumus, kā arī sižetu saturu. Viņi arī plāno un organizē raidījumu ierakstus vai tiešraides un raidlaikus.

Mazliet atšķirīgs ir **ziņu producenta** darbs, jo, atšķirībā no visu iepriekš minēto sfēru producentiem, viņš nenodarbojas ar finansējuma meklēšanu un sponsoru piesaisti. Ziņu producers plāno, kuras ziņas atspoguļot ziņu raidījumā radio vai TV. Viņš strādā ar informāciju – katru dienu uzmanīgi pārlasa avīzes un žurnālus, ziņu aģentūru lentes, pēta interneta resursus, seko, ko rāda un stāsta pasaules vadošie mediji. Ziņu producers apzina dažādus informācijas avotus – cilvēkus, kas gatavi runāt pār kādu jautājumu. Viņš sadarbojas ar saviem kolēģiem – ziņu dienesta korespondentiem. Kad sižets ir tapis, ziņu producers rūpīgi izlasa tā tekstu, pirms to montē un pārraida ēterā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Producers darbā galvenokārt lieto datoru, dažādus dokumentus, dažādu biroja tehniku – piemēram, printeri, kopēšanas aparātu, faksu, tālruņus. Atkarībā no jomas, kādā viņš darbojas, producers izmanto arī internetu, preses izdevumus (ziņu veidošanā) un specifisku tehniku un aparāturu, lai noskatītos un noklausītos ierakstus (radio, TV, kino projektu producēšanā).

DARBA APSTĀKĻI Producers lielākoties strādā biroja tipa telpās. Darba stundas atkarīgas no tobrīd veicamā projekta un tā īstenošanas stadijas. Ziņu producers strādā vidēji 12 stundu darba dienu, ieskaitot arī brīvdienas un svētku dienas. Darbs norit pēc iepriekš sastādīta grafika, piemēram, septiņas dienas strādā, pēc tam nedēļa brīva. Producenta darbs bieži vien saistīts ar paaugstinātu stresu.

DARBA IESPĒJAS Producers var strādāt radiostacijās, TV kompānijās, producentu apvienībās, koncertaģentūrās, mūzikas ierakstu studijās un kā pašnodarbinātie.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība, vēlams, komunikāciju zinātnēs vai ar vadībzinībām saistītā specialitātē. Mācību ilgums 3–4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga producenta profesijā ir 200–3000 latu. Algas apmērs atkarīgs no jomas un darba specifikas – ziņu producenta atalgojums ir 800–1100 latu, savukārt producentiem, kuri veido cita tipa raidījumus un paši piesaista projekta finansētājus un reklāmdevējus, alga nav stabila, bet var būt robežās no 200 līdz 3000 latiem – atkarībā no tā, cik daudz sponsoru un reklāmas izdevies piesaistīt, kā arī cik ienesīgs ir izrādījies projekts.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Redaktors 2451 13

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai esi radošs? Vai tev patīk īstenot dažādas idejas, pat ja tās citiem liekas pādrošas? Vai spēj par savas idejas izdošanos pārliecināt citus? Vai tevi interesē dažādi tobrīd aktuāli notikumi? Vai proti saglabāt mieru stresa situācijās? Vai esi precīzs un pacietīgs?

Producenta darbā būtiska ir prasme radoši domāt un uzdrīkstēties nākt klajā arī ar “trakiem” priekšlikumiem. Tāpat ļoti svarīga ir arī organizatora prasmes, spēja uzņemties atbildību, strādāt komandā, uzklaut kritiku – šis iemaņas vari trenēt, iesaistoties dažādu jauniešu organizāciju aktivitātēs un pasākumu organizēšanā. Apgūsti svešvalodas – tās noderēs, smeloties pieredzi no citu valstu profesionāļiem.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā biznesa ekonomiskie pamati, matemātika, svešvalodas, psiholoģija, politika un tiesības.

MENEDŽERIS

KODA PAGAIĀM NAV

DARBA SATURS Menedžeris izstrādā un īsteno ar uzņēmuma darbības jomu saistītus projektus, nodrošina uzņēmuma produkcijas veiksmīgu realizāciju. Viņš izveido ikgadējo budžeta izdevumu tāmi, organizē komerciālus pakalpojumus, veido sadarbības piedāvājumu biznesa partneriem. Menedžeris regulāri reklamē uzņēmuma darbību, tai skaitā organizē reklāmas kampaņas, reklāmas plakātu, programmu, ielūgumu izgatavošanu un izplatīšanu, veicina kvalitatīva institūcijas vizuālā tēla veidošanos, līdz ar to sekmē uzņēmuma produkcijas pārdošanu, jaunu klientu piesaisti, noturīgu sadarbību ar jau esošajiem klientiem.

Menedžeris ar piegādātājiem strādā, nodrošina uzņēmuma tēla popularizēšanu visbiežāk lielākā uzņēmumā. Mazāka uzņēmuma menedžeris vairāk sadarbojas tieši ar pircējiem, piesaista jaunus pircējus, popularizējot piedāvāto produkciju.

Tirdzniecības menedžeris pārdod uzņēmuma produkciju, apkopo un analizē informāciju par preču noieta tirgu, cenām, konkurentiem, meklē jaunus klientus un strādā ar jau esošajiem, slēdz līgumus, saskaņo cenas un noieta noteikumus ar pasūtītājiem.

Produktu menedžeris atbild par vienu konkrētu produktu, precī vai to grupu, sākot no preces vai to izejvielu iepirkšanas brīža, kā arī, ja uzņēmums precī ražo, – ražošanu, mārketingu un pēcpārdošanas apkalpošanu.

Reklāmas menedžeris piedalās uzņēmuma reklāmas kampaņas izstrādē, sadarbojas ar reklāmas aģentūrām un masu medijiem, nodrošina veikalus ar reklāmas materiāliem par uzņēmumu un tā produkciju.

Mārketinga menedžeris veicina jaunu klientu piesaisti, kā arī uztur attiecības ar jau esošajiem uzņēmuma klientiem, reklamē un prezentē uzņēmuma produktu.

Kultūras menedžeris vada kultūras institūciju, īsteno ar kultūras un izglītības jomām saistītus projektus. Viņš izpēta, analizē un veido datubāzi par apkārtējās sabiedrības interesēm un iespējām

apmeklēt kultūras pasākumus; organizē kultūras institūcijas dalību dažādos projektos; izstrādā mārketinga plānu kultūras institūcijas produkta pārdošanas veicināšanai.

Menedžeris strādā arī **banku jomā**, viņš piedāvā bankas produktus un pakalpojumus jau esošajiem klientiem un piesaista jaunus klientus. Banku jomā izšķir trīs veidu menedžerus:

Kontu menedžeris – apkalpo klientus, pārdod bankas produktus un pakalpojumus, informē klientus par bankas piedāvātajiem pakalpojumiem, veic skaidras naudas operācijas, strādā saskaņā ar bankas procedūrām.

Klientu menedžeris – strādā ar īpašajiem klientiem, apkalpo viņus personīgi, piedāvā izdevīgākos bankas pakalpojumus, informē par jaunumiem banku produktu un pakalpojumu klāstā, izsūta informatīvās vēstules.

Kredītu menedžeris – sniedz informāciju par piedāvātajiem kredītiem, izskata klienta iespējas kredīta saņemšanai, pieņem klienta pieprasījumu un nepieciešamos dokumentus, ko izskata kopā ar kredītspeciālistu. Pēc lēmuma pieņemšanas kredītu menedžeris paziņo klientam lēmuma rezultātu un sniedz informāciju par tālāko darbību.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Menedžeris darbā izmanto biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, faksu, tālruni, skeneri, kopētāju, speciālas zīmēšanas datorprogrammas, banku datorprogrammas.

DARBA APSTĀKĻI Menedžeris strādā biroja tipa telpās, bet, lai kontaktētos ar klientiem, viņš var veikt izbraukumus. Tirdzniecības menedžeris lielākoties strādā izbraukumos, kontaktējoties ar uzņēmuma klientiem un produkcijas pircējiem.

DARBA IESPĒJAS Menedžeris var strādāt valsts institūcijā, reklāmas aģentūrā, pašvaldības iestādē, bankā, tirdzniecības uzņēmumā, transporta uzņēmumā, kultūras iestādē.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība vai augstākā izglītība menedžmentā jeb pārvaldībā. Mācību ilgums – 2 līdz 5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga menedžera profesijā ir 250–1200 latu. Atalgojums atkarīgs no uzņēmuma lieluma, veida un menedžera profesionalitātes.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Projektu vadītājs 2414 03

Tirgzinības un tirdzniecības speciālists 3429 21

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk uzņemties vadību un atbildību? Vai tu ne tikai novērtē pozitīvu saskarsmes vidi, bet tev to patīk arī veidot? Vai tev piemīt drosme un uzņēmība diskutēt un aizstāvēt savu viedokli?

Jau skolā vari izdomāt un īstenot pasākumus, kas prasa daudz darba, uzņēmības, mērķtiecības un atbildības. Māku sadarboties ar cilvēkiem, sadzirdēt citus uzskatus, vērtēt un saglabāt savu viedokli arī kritiskās situācijās var izkopt, darbojoties dažādās jauniešu organizācijās un piedaloties to aktivitātēs un projektos.

Menedžerim ir svarīgi apzināt jaunākās tendences uzņēmuma darbības jomā, sekot nozares aktivitātēm un izziņāt citu valstu pieredzi, tāpēc jau laikus jāapgūst prasmes strādāt ar plašiem informācijas avotiem.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā biznesa ekonomiskie pamati, psiholoģija, matemātika, informātika un svešvalodas.

KVALITĀTES VADĪBAS SISTĒMU VADĪTĀJS

KODS 2413 01

DARBA SATURS Kvalitātes vadības sistēmu vadītājs izstrādā, ievieš un uztur uzņēmumā vai iestādē kvalitātes vadības sistēmu (uzņēmuma vadības sakārtošana pēc noteiktām vietējām un starptautiskām prasībām ar mērķi padarīt uzņēmuma darbu kvalitatīvāku, rezultatīvāku un raitāku).

Kvalitātes vadības sistēmas vadītājs, izstrādājot kvalitātes vadības sistēmu, sākumā analizē uzņēmuma vai iestādes atbilstību standartam, pēc kura tiek veidota kvalitātes vadības sistēma. Viņš nosaka, kuras no standarta prasībām un cik lielā mērā uzņēmumā ir izpildītas. Lai veiktu šo novērtējumu, viņš iepazīstas ar esošo dokumentāciju, izpēta uz uzņēmuma darbību attiecināmo likumdošanu. Pēc dokumentācijas izpētes kvalitātes vadības sistēmas vadītājs intervē uzņēmuma darbiniekus, iepazīstas ar dokumentiem un izmantojamo programmatūru darba vietās, apzina uzņēmumā notiekošos procesus un veic to mijiedarbības izpēti, noskaidro darbinieku izpratnes līmeni par kvalitātes jautājumiem un novērtē nepieciešamo mācību apjomu (kvalitātes vadības sistēmas vadītājs vai nu pats, vai nu piesaistot kompetentus speciālistus, nodrošina darbiniekiem apmācību par kvalitātes vadību un atbilstošu standartu).

Apkopojot izpētes rezultātus, kvalitātes vadības sistēmas vadītājs sagatavo ziņojumu uzņēmuma vadībai un kopā ar vadību vienojas par tālākās darbības plānu (var tikt piesaistīta kompetenta institūcija, kas palīdz kvalitātes vadības sistēmas vadītājam sākotnējā novērtējuma veikšanā).

Kvalitātes vadības sistēmas vadītājs uzņēmumā nosaka kvalitātes politiku un mērķus, izstrādā trūkstošos dokumentus, izstrādā darbības procesu aprakstus un kvalitātes vadības rokasgrāmatas (kvalitātes vadības sistēmas apraksts) saturu. Viņš iesaka nākotnē realizējamus procesus un kopā ar to īstenotājiem apspriež tos detalizētāk, piemēram, procesu iedalījumu, nosaukumus, dokumentēšanu. Atbilstoši apstiprinātajiem procesu aprakstiem kvalitātes vadības sistēmas vadītājs izveido procesu mijiedarbības modeli.

Kvalitātes vadības sistēmas vadītājs iepazīstina uzņēmuma darbiniekus ar izstrādāto kvalitātes vadības sistēmu, nodrošina tās ieviešanu un darbību reālajā dzīvē. Viņš uzrauga uzņēmuma darbības atbilstību kvalitātes rokasgrāmatā noteiktajām kvalitātes sistēmas prasībām, piemēram, izsaka aizrādījumus darbiniekiem gadījumos, kad tie neveic savus pienākumus atbilstoši kvalitātes rokasgrāmatā noteiktajām prasībām; iepazīstina jaunus darbiniekus ar uzņēmumā izveidoto kvalitātes vadības sistēmu; uztur nepieciešamo kvalitātes sistēmas dokumentāciju; nodrošina auditu veikšanu, kas ļauj pārlicināties par kvalitātes vadības sistēmas atbilstību standarta prasībām; veido sadarbību ar ārējām institūcijām kvalitātes vadības jautājumos (sertifikācijas iestādes, kas izsniedz uzņēmumam apliecinājumu par tās kvalitātes vadības sistēmas atbilstību noteikta standarta prasībām, profesionālās organizācijas).

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Kvalitātes vadības sistēmas vadītājs darbā lieto biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, kopēšanas iekārtu, skeneri, kā arī dažādu veidu dokumentāciju.

DARBA APSTĀKĻI Kvalitātes vadības sistēmas vadītājs strādā biroja tipa telpās. Viņš strādā astoņu stundu darba dienu. Atkarībā no uzņēmuma vai iestādes lieluma un tajā notiekošo procesu sarežģītības viņam var būt pilnas vai nepilnas slodzes darbs.

DARBA IESPĒJAS Kvalitātes vadības sistēmas vadītājs var strādāt jebkurā uzņēmumā vai iestādē, kas ievieš kvalitātes vadības sistēmu.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība visaptverošā kvalitātes vadībā. Mācību ilgums – 4 gadi. Iespējama arī apmācība kvalitātes vadībasursos (160 akadēmiskās stundas), ja iepriekš iegūta cita augstākā izglītība.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga kvalitātes sistēmas vadītāja profesijā ir 100–1000 latu. Atalgojums atkarīgs no uzņēmuma vai iestādes, kurā kvalitātes sistēmas vadītājs strādā, kā arī no viņa profesionalitātes un darba pieredzes.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Projektu vadītājs 2414 03

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē, kā uzņēmums tiek vadīts un kā tas var gūt panākumus, pateicoties prasmīgai vadībai? Vai jūti sevi vēlmi palīdzēt cilvēkiem veiksmīgāk strādāt? Vai tevi aizrauj sakarību meklēšana starp dažādiem procesiem? Vai esi kādreiz iedomājies, kā dzīvē notiekošos procesus varētu uzlabot, ja kādas darbības izslēgtu vai ieviestu papildu darbības? Vai tu viegli spēj sistematizēt kāda procesa ietvaros notiekošās darbības? Vai tev patīktu zīmēt kādu procesu algoritmus (pēc stingri noteiktiem likumiem izdarāmu aprēķinu, darbību sistēma)?

Kvalitātes vadības sistēmas vadītāja profesijā būtiskas ir tādas īpašības kā precizitāte, sistēmiska (spēja aptvert atziņu kopumu) un strukturāla (saistīts ar struktūras uzbūves pētīšanu, attēlošanu) domāšana. Šis kvalitātes ir iespējams attīstīt, uzņemoties sarežģītu uzdevumu izpildi, piedaloties projektos un pētnieciskajā darbā.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, biznesa ekonomiskie pamati, informātika un svešvalodas.

PROJEKTU VADĪTĀJS

KODS 2414 03

DARBA SATURS Projektu vadītājs izstrādā projekta priekšlikumu, nosakot projekta mērķi (piemēram, izgatavot profesiju aprakstu katalogu profesionālās orientācijas mērķiem, izstrādāt un realizēt bērnu rotaļu laukuma projektu), projektam nepieciešamo laiku, atsevišķo posmu izpildes termiņus, izmaksas un iespējamus riskus. Viņš organizē projekta realizētāju grupu, nodrošina projektā iesaistīto sadarbību un projekta sekmīgu realizāciju. Nepieciešamības gadījumā viņš plāno projekta publicitāti.

Pirms projekta uzsākšanas projektu vadītājs veic projekta finansiālo analīzi, lai noteiktu iespējamus ieguvumus vai zaudējumus no tā, kā arī analizē projekta riskus (izvērtē tā vājos posmus, kas varētu apdraudēt kādu projekta posmu vai visu projektu, piemēram, inflācijas (cenu kāpuma) dēļ vairs nevarēs iegādāties nepieciešamos materiālus par projektam atvēlētajiem finanšu resursiem). Lai varētu uzsākt projekta īstenošanu, viņš organizē projekta komandu, nosakot projekta dalībnieku lomas un sistēmu, kā projektā iesaistītie savā starpā sazināsies. Projektu vadītājs sadala darba uzdevumus starp projektu komandas dalībniekiem, izstrādā pienākumu un atbildību shēmu (kam kas jā dara un par ko kurš ir atbildīgs), kā arī nosaka, kāda būs projekta informācijas un dokumentu aprites kārtība (piemēram, informācija tiks nodota ar tālruni, e-pasta, faksa palīdzību). Vadot projekta komandas dalībniekus, ļoti būtiska nozīme ir komandas dalībnieku savstarpējo attiecību veidošanai, kā arī dalībnieku karjeras plānošanai projektā.

Kad projekts ir sācies, projektu vadītājs uzrauga tā īstenošanas gaitu, nosakot atskaites punktus kādas projekta sastāvdaļas veikšanas laikā (piemēram, katrā mēneša 1. datumā tiek izvērtēts, cik no konkrētā darba jau paveikts, kas vēl būtu jā dara) un organizē un vada regulāras darba grupas apspriedes, novērtē un analizē šīs sapulces, izvērtē sasniegtos rezultātus, radušās konfliktsituācijas. Ja gadījumā tiek novērotas nobīdes no projekta izpildes plāna vai projektā ir nepieciešams ieviest izmaiņas, projektu vadītājs projektu pārplāno vai ievieš tajā ar izmaiņām saistītās darbības.

Lai nodrošinātu to, ka projekts tiks īstenots laikā, iekļaujot plānotās darbības un nepārsniedzot izmaksas, projektu vadītājs sastāda dažādus projekta plānus (darbu izpildes, projekta gaitas un termiņu, personāla resursu, materiālo resursu, izmaksu, finanšu, kvalitātes), pēc kuriem viņš vadās visu projekta izpildes laiku.

Svarīga loma projektu vadītājam ir projekta krīzes vai konfliktu situācijās, kurās viņš izstrādā pasākumus šo situāciju likvidēšanai un turpmākai vadībai.

Nereti projektu vadītājs pats arī slēdz līgumus ar piegādātājiem un partneriem, vienojoties par izdevīgākajiem noteikumiem, materiālu vai darbu izpildes termiņiem, kvalitātes kritērijiem un iespējām.

Projekta izpildes gaitā projektu vadītājs izstrādā projekta dokumentāciju – raksta projekta starpatskaites, gala atskaites, kā arī dokumentē un noformē ienākošos un izejošos dokumentus un vēstules.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Projektu vadītājs darbā lieto datoru un speciālas projektu vadības programmas, kā arī dažādu veidu biroja tehniku, piemēram, printeri, faksu, kopēšanas aparātu, saziņas līdzekļus.

DARBA APSTĀKĻI Projektu vadītājs pārsvarā strādā biroja tipa telpās, reizumis – ja sadarbības partneri vai projekta specifika saistīta ar ražošanu – arī ražošanas telpās, cehos. Projektu vadītājs strādā astoņu stundu darba dienu vai arī pats plāno savu darba laiku atkarībā no darba apjoma.

DARBA IESPĒJAS Projektu vadītājs var strādāt dažādos valsts un privātos uzņēmumos un kā pašnodarbinātais.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība uzņēmējdarbības vadībā, finansēs un/vai jomā, kura saistīta ar konkrētā projekta specifiku. Mācību ilgums 3–4 gadi. Pamatzināšanas projektu vadībā iespējams iegūt arī specializētosursos.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga projektu vadītāja profesijā ir 350–2500 latu. Algas apmērs atkarīgs no projektu vadītāja pieredzes, profesionalitātes un projektu skaita, apjoma un specifikas.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Pamatdarbības struktūrvienības vadītājs 122

Maza uzņēmuma vadītājs 131

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē pienākumi, kas saistīti ar dažādu pasākumu īstenošanu? Vai esi mēģinājis kādreiz organizēt pasākumu, kurā tev nācies pašam visu no sākuma līdz beigām gan plānot, gan realizēt, gan vadīt? Vai esi atbildīgs un apzinīgs? Vai proti motivēt citus cilvēkus un atrast risinājumu arī šķietami bezizejas situācijās?

Projektu vadītāja profesijā būtiskās organizatora un vadītāja prasmes var attīstīt un trenēt, iesaistoties dažādu pasākumu rīkošanā – sākot ar to ideju radīšanu, beidzot ar veicamo darbu sadalīšanu komandas biedriem un galarezultāta novērtējumu. Šāda pieredze arī palīdzēs iemācīties risināt problēmsituācijas un sastrādāties ar dažādi domājošiem cilvēkiem.

Projektu vadītājam ļoti svarīga ir prasme plānot savu laiku un izmantot to pēc iespējas efektīvāk. To var apgūt jau tagad, piemēram, plānojot savu dienas kārtību un analizējot, vai tā ļauj paveikt maksimāli daudz.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā biznesa ekonomiskie pamati, matemātika, loģika, ētika, psiholoģija un informātika.

PERSONĀLA ATLASES SPECIĀLISTS

KODS 2412 09

DARBA SATURS Personāla atlasē speciālists piesaista un atlasa uzņēmumam nepieciešamos darbiniekus.

Sadarbojoties ar uzņēmuma nodaļu vadītājiem, personāla atlasē speciālists noskaidro, kādas ir vakances, un izvēlas katras vakances aizpildīšanai piemērotāko kandidātu meklēšanas veidu (piemēram, sludinājumi uzņēmuma iekšienē, darba sludinājumi laikrakstos vai interneta portālos, sadarbība ar personāla atlasē kompānijām, sludinājumu izvietošana mācību iestādēs, darbinieku pārvilināšana no citiem uzņēmumiem (headhunting)). Personāla atlasē speciālists izveido un publicē darba sludinājumu saskaņā ar vakantā amata darba aprakstu – iekļauj sludinājumā amata aprakstu un pienākumus, prasības kandidātiem un ieguvumus, ko cilvēks saņemtu, piesakoties šim amatam. Pēc tam personāla atlasē speciālists apkopo visus saņemtos pieteikumus (iesniegtos CV un pieteikuma vēstules), izvērtē kandidātu atbilstību vakancei un organizē atlasē intervijas ar piemērotākajiem kandidātiem.

Ja nepieciešams, kandidātu atlasē var veikt vairākās kārtās, piesaistot arī attiecīgās nodaļas vadītāju. Visbiežāk izmantotais darbinieku atlasē veids ir darba intervijas (parasti klātienē, retāk pa telefonu), kurās personāla atlasē speciālists informē kandidātu par piedāvātā darba saturu un prasībām un noskaidro, vai kandidāta izglītība, darba pieredze, zināšanas un prasmes ir tam atbilstošas, taču atkarībā no vakances specifikas var tikt veiktas arī cita veida pārbaudes, piemēram, testi. Pirms galīgā lēmuma pieņemšanas personāla atlasē speciālists palūdz atsauksmes no kandidāta iepriekšējām darbavietām. Kad atrasts piemērotākais kandidāts, personāla atlasē speciālists informē gan veiksmīgos, gan neveiksmīgos kandidātus par atlasē konkursa rezultātiem.

Strādājot personāla atlasē uzņēmumā, pirms potenciālo darbinieku meklēšanas kādam uzņēmumam uzsākšanas personāla atlasē speciālists tiek ar šīs kompānijas vadību, lai izzinātu viņu vēlmes, prasības, kā arī darba piedāvājuma nianšes.

Personāla atlasē speciālista darba pienākumos ietilpst arī pastāvīgi uzturēt saņemto CV datubāzi un veikt pasākumus potenciālo darbinieku piesaistišanai un ieinteresēšanai pieteikties darbā uzņēmumā, piemēram, apmeklējot atvērto durvju dienas vai karjeras dienas mācību iestādēs.

Lai varētu veiksmīgi atrast un piesaistīt vispiemērotākos darbiniekus, personāla atlasē speciālists pārzina uzņēmumā esošo amatu saturu un darba pienākumus, uzņēmuma darbību un personāla politiku, kā arī ļoti labi pārzina darba likumdošanu, kas nepieļauj diskrimināciju un paredz vienlīdzīgas tiesības iegūt darbu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Personāla atlasē speciālisti darbā lieto tālrunus, datoru un citu biroja tehniku (piemēram, faksa aparātu, skeneri, kopēšanas iekārtas), papīru piezīmēm.

DARBA APSTĀKĻI Personāla atlasē speciālisti darbu veic biroja tipa telpās, tomēr lielu darba laika daļu personāla speciālists pavada, tiekoties ar nodaļu vadītājiem viņu darbavietās, tiekoties ar dažādām personāla atlasē kompānijām, izbraucot uz skolām, kur tiekas ar potenciālajiem darbiniekiem. Personāla atlasē speciālists strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Personāla atlasē speciālisti var strādāt valsts iestādēs, personāla atlasē uzņēmumos un dažādos privātu uzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Personāla atlasē speciālistam nepieciešama 1. līmeņa profesijā augstākā izglītība personāla speciālista specialitātē. Mācību ilgums ir 2–3 gadi.

Par personāla atlasē speciālistu var strādāt arī tad, ja iegūta augstākā izglītība sociālajās, komunikāciju vai vadības zinātnēs. To, kā veicama darbinieku atlase un darba intervijas, iespējams apgūt, apmeklējot īpašus personāla atlasē apmācību kursus.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga personāla atlasē speciālista profesijā ir 300–700 latu. Atalgojums atkarīgs no uzņēmuma lieluma un veida, kopējā atalgojuma līmeņa uzņēmumā, kā arī paša personāla atlasē speciālista kvalifikācijas, kompetences un veicamo pienākumu apjoma. Reizumis arī noteiktus procentus no katra realizētā projekta.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Personāla speciālists 3439 28

Biroja administrators 3439 27

Lietvedis 4141 03

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē darbs ar cilvēkiem? Vai tev ir labas saskarsmes spējas, un vai tu spēj būt pacietīgs?

Lai strādātu par personāla atlasē speciālistu, būtiskas labas komunikācijas prasmes, spēja iegūt nepieciešamo informāciju un būt objektīvam. Personāla atlasē speciālistam jāmaķ uzklaist cilvēkus un izprast gan to, ko viņi pasaka, gan arī to, ko viņi varbūt noklusē.

Personāla speciālistam nepieciešama laba valodu prasme gan mutvārdos, gan rakstveidā, tāpēc jau tagad papildus apgūsti gan valsts valodu, gan svešvalodas. Lai iemācītos skaidri formulēt savu viedokli un izteikt domas, piedalies debatēs, dažādās diskusiju grupās, lasi daiļliteratūru.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā psiholoģija, latviešu valoda un literatūra, svešvalodas.

REFERENTS

KODS 2481 04

DARBA SATURS Referenti strādā valsts pārvaldes un pašvaldību iestādēs. Viņi apkopo dažādu informāciju, analizē šos datus un sagatavo pārskatus vai atskaites. Viņi izstrādā dažādus dokumentus, saskaņo tos starp iestādes struktūrvienībām vai dažādām institūcijām, dod savus atzinumus par citu institūciju sagatavotajiem dokumentiem. Referenti arī piedalās dažādās struktūrvienību, institūciju un valstu darba grupās kāda projekta izstrādei, sniedz konsultācijas iedzīvotājiem vai citu iestāžu pārstāvjiem, isteno un piedalās pieredzes apmaiņas pasākumos starp dažādām savas vai citu valstu institūcijām.

Referenta pienākumi var atšķirties atbilstoši referenta izglītībai, zināšanām un uzkrātai pieredzei attiecīgajā jomā (piemēram, ārlietās, tautsaimniecībā, finansēs). Kā arī no iestādes, darbības jomas un iestādes konkrētās struktūrvienības, kurā tieši referents darbojas (piemēram, lietvedības nodaļa, kurā referentam jāreģistrē ienākošie dokumenti un jānogādā tie adresātam, vai arī Rūpniecības departaments, kurā referentam jāizstrādā tiesību akti, kas reglamentē rūpniecības nozari valstī).

Atkarībā no izglītības, zināšanām un pieredzes ir trīs kvalifikācijas līmeņu referenti – jaunākie referenti, referenti un vecākie referenti.

Jaunākie referenti atbild par vienkāršu darbību veikšanu atbilstoši augstākstāvošo darbinieku norādījumiem un noteiktiem paraugiem un uzdevumiem. Viņi apkopo informāciju un sagatavo pārskatus/atskaites, reģistrē datus (piemēram, žurnālos, reģistros vai datubāzēs), sagatavo un noformē dažādus dokumentus.

Referenti kontrolē, vai atbildīgās iestādes ievēro normatīvo aktu prasības, organizē informatīvus un izglītojošus pasākumus (piemēram, nozares pārstāvju seminārus, konferences), izskata iedzīvotāju sūdzības un iesniegumus, sniedz atbildes uz tiem un rīko pārbaudes, lai noskaidrotu, vai sūdzības ir pamatotas, un sauktu vainīgos pie atbildības. Viņi arī konsultē iedzīvotājus, apkopo un analizē informāciju, sagatavo ziņojumus/atskaites/pārskatus.

Vecākie referenti analizē un izvērtē dažādu veidu apjomīgu informāciju (piemēram, normatīvo aktu projektus, progresa ziņojumus, nozares un finanšu pārskatus, statistiskos datus) un sagatavo par to slēdzienus, nākotnes prognozes, aprēķinus, ziņojumus. Viņi sagatavo normatīvo aktu projektus, izvērtē un pamato, kādu ietekmi tie atstās uz attiecīgo nozari, kā arī sagatavo metodiskos materiālus (piemēram, metodiku ēnu ekonomikas koeficienta aprēķināšanai). Viņi arī piedalās dažādu institūciju un dažādu valstu valdību darba grupās, lai risinātu konkrētās nozares problēmu jautājumus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Referents darbā lieto datoru un dažādu veidu biroja tehniku (faksu, kopējamo aparātu, skeneri), saziņas līdzekļus (tālruni, internetu) un kancelejas preces.

DARBA APSTĀKĻI Referenta darbs norit biroja tipa telpās. Viņš strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Referents var strādāt visdažādāko nozaru valsts pārvaldes iestādēs un pašvaldību iestādēs.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama vidējā, profesionālā vidējā (mācību ilgums 4 gadi), arodizglītība (mācību ilgums 3 gadi) vai augstākā izglītība (mācību ilgums 3–6 gadi) specialitātē, kas saistīta ar darbības jomu, kurā referents strādā. Atkarībā no darbības sfēras referents var būt visdažādāko jomu speciālists (piemēram, ekonomists, politologs, grāmatvedis, filologs, lietvedis).

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Referentu atalgojumu nosaka Ministru kabineta noteikumi: jaunākā referenta alga ir 101–317 latu, referenta alga – 123–370 latu, bet vecākā referenta atalgojums ir 131–462 lati. Papildus fiksētajam atalgojumam referenti var saņemt prēmijas un piemaksas par papildu darbu veikšanu vai darbu veikšanu saīsinātā termiņā.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Inspektors 2481 05

Eksperts 2481 06

Konsultants 2481 12

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē valsts attīstība, un vai tev ir vēlme šos procesus ietekmēt? Vai proti risināt problēmas? Vai tev patīk plānot, organizēt un vadīt pasākumus? Vai nebaidies uzstāties auditorijas priekšā? Vai spēj argumentēt pieņemtos lēmumus? Vai esi atbildīgs, rūpīgs un precīzs?

Pavēro, kādi valsts pārvaldes īstenotie procesi virza mūsu valsts attīstību, centies izvērtēt, kuri no tiem tev šķiet svarīgi un atbalstāmi un kurus tu būtu īstenojis citādi. Svarīga ir māka rast pareizo risinājumu visdažādākajās situācijās, tāpēc jau tagad, pieņemot lēmumus, centies izanalizēt dažādus rīcības ceļus, apsver visus "par" un "pret". Lai attīstītu referenta darbā būtisko atbildības izjūtu, iesaisties pasākumu organizēšanā un centies uzņemties vadošu lomu to īstenošanā. Attīsti māku sadarboties ar komandas biedriem, sadzirdēt citu viedokļus, kā arī argumentēt savu viedokli pat kritiskās situācijās.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā latviešu valoda un literatūra, svešvalodas (jo īpaši angļu un franču valoda), matemātika, informātika, politika un tiesības, biznesa ekonomiskie pamati un ētika.

BIROJA ADMINISTRATORS

KODS 3439 27

DARBA SATURS Biroja administrators organizē, koordinē un pārrauga darbu birojā.

Biroja administrators ir atbildīgs par uzņēmuma ikdienas darba vides uzturēšanu kārtībā, piemēram, viņš nokārto ar telpu īri saistītos jautājumus, ja nepieciešams, izsauc sadzīves pakalpojumu speciālistus (elektriķus, santehniķus).

Biroja administrators piedalās uzņēmuma darbinieku laika plānošanā, pārzina darbinieku grafikus un pēc pieprasījuma sniedz šo informāciju citiem biroja darbiniekiem, lai uzņēmums darbotos maksimāli efektīvi. Biroja administrators personiski vai izmantojot internetu vai telefonu informē uzņēmuma darbiniekus par jaunumiem vai pārmaiņām uzņēmumā. Viens no biroja administrators pienākumiem ir ieteikt uzņēmuma vadībai, kā uzlabot uzņēmuma darbību ar biroju saistītajās jomās.

Biroja administrators piedalās uzņēmuma projektu realizēšanā, ievērojot projekta izpildes termiņus un atgādinot biroja darbiniekiem par steidzami veicamajiem pienākumiem. Biroja administrators pilda sekretāra funkcijas uzņēmuma sanāksmēs, rūpējas par konferenču nodrošināšanu ar prezentācijām nepieciešamo aprīkojumu, prezentē uzņēmuma datus un projektus. Viņš kārtro, pārrauga biroja darbinieku kopīgi lietotos firmas dokumentus, datubāzes, direktorijus, kā arī datorā esošos failus.

Biroja administrators atbild par uzņēmuma korespondenci – uztur kontaktus ar uzņēmuma klientiem, sašķiro saņemto pastu vai elektronisko pastu un nogādā to attiecīgajai personai uzņēmumā, atbild uz vēstulēm vai elektroniskajām vēstulēm. Biroja administrators atbild uz uzņēmumam adresētiem telefona zvaniem un zvana klientiem, servisa uzņēmumiem un sadarbības partneriem.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Biroja administrators darbā lieto dažādu biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, skeneri, kopētāju, telefona un faksa aparātus, kā arī prezentācijai nepieciešamo tehniku – tāfeli, kodoskopu, projektoru. Tāpat viņš izmanto arī

rakstāmpiederumus un papīru piezīmēm, dažādas mapes dokumentu uzglabāšanai un citus kancelejas piederumus, kā saspraudes, dokumentu kniedētājus.

DARBA APSTĀKĻI Biroja administrators strādā galvenokārt biroja tipa telpās. Reizēm biroja administrators apmeklē citus birojus, piedalās konferencēs vai mācībuursos, dodas komandējumos – tad darbs notiek ārpus biroja. Darba laikā ir nemitīga saskarsme ar cilvēkiem. Biroja administrators strādā astoņu stundu darba dienu, taču reizēm jāstrādā arī vakaros vai brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Biroja administrators var strādāt dažādos uzņēmumos, firmās, kā arī gan valstiskās, gan nevalstiskās organizācijās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Biroja administratoram nepieciešama augstākā vai 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība, bet tā nav obligāta kādā konkrētā jomā. Visvairāk noderēs augstākā izglītība biznesa vadībā, ekonomikā vai cilvēkresursu vadībā. Mācību ilgums ir 2–4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga biroja administratora profesijā ir 200–400 latu. Uzņēmumos, kuri pārstāv ārvalstu kompānijas, biroja administratora alga var būt arī augstāka.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Lietvedis 4141 03

Pamatdarbības struktūrvienību vadītājs 122

Personāla speciālists 3439 28

Viesnīcas administrators 5121 02

Sekretārs 4115 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tu spēj plānot savu ikdienu? Vai tev patīk darbs ar cilvēkiem, koordinēt pasākumus? Vai tu spēj veidot pozitīvas attiecības, risināt neskaidrus jautājumus?

Biroja administratora darbā nepieciešama spēja izprast uzņēmuma darbības principus, uzņēmuma administrācijas sistēmas un procedūras. Pavēro administratīvās norises dažādās iestādēs, kurās pats esi bijis, piemēram, skolās, slimnīcās. Lielāko daļu darba dienas biroja administrators pavada saskarsmē ar cilvēkiem (personiski vai pa telefonu), tāpēc attīsti sevi spēju ieklausīties citos un pasniegt informāciju citiem saprotamā veidā. Biroja administratoram ļoti noder spēja atšķirt svarīgo no nesvarīgā – centies ikdienā izsvērt, kuras darbības veikt vispirms, lai ietaupītu savu laiku. Vēlams jau tagad apgūt lietišķo etiķeti.

Ja vēlies būt biroja administrators, īpašu uzmanību pievērs informatikai, latviešu valodai, svešvalodām un biznesa ekonomiskajiem pamatiem.

PERSONĀLA SPECIĀLISTS

KODS 3439 28

DARBA SATURS Personāla speciālists nodrošina likumīgas darba attiecības starp darba ņēmēju un darba devēju. Personāla speciālists ir kā starpnieks starp darbiniekiem un uzņēmuma vadību, kas rūpējas, lai darbinieki būtu informēti par savām darba tiesībām un pienākumiem.

Personāla speciālists atbild gan par darbinieku pieņemšanu darbā, gan visa veida darba attiecībām, tai skaitā darba un atpūtas laikiem, darba samaksu, sociālajām garantijām, darba apstākļiem, gan atbrīvošanu no darba saskaņā ar darba likumdošanu un citiem noteikumiem, kas regulē darba attiecības. Personāla daļa ir pieejama un atvērta visiem darbiniekiem – personāla speciālists uzklausa darbinieku problēmas un konsultē gan darba likumdošanas jautājumos, gan, ja nepieciešams, sniedz arī psiholoģisku atbalstu. Tāpat arī personāla speciālists atbild par darbinieku darba snieguma novērtēšanas organizēšanu un koordinēšanu, darbinieku apmierinātības līmeņa un organizācijas iekšējā klimata novērtēšanu.

Mazākā uzņēmumā personāla speciālists sadarbībā ar nodaļu vadītājiem atlasa jaunus darbiniekus un pieņem tos darbā. Būtiska personāla speciālista darba pienākumu daļa ir dažādu motivācijas programmu ieviešana un izvērtēšana. Tās ir gan dažāda veida materiālās motivācijas programmas (atalgojuma lielums, prēmijas, pabalsti), gan arī nemateriālās motivācijas programmas (piemēram, papildus apmācības, izaugsmes iespējas, dažāda veida labumi, ko darbinieks iegūst, strādājot konkrētajā uzņēmumā, piemēram, veselības un nelaimes gadījumu apdrošināšana, bezmaksas transports uz darbu un no darba, bezmaksas darbinieku ēdināšana, nodrošināšana ar mobilo tālruni).

Personāla speciālisti organizē pasākumus, piemēram, darbinieku balles, sporta spēles, dzimšanas dienu svinības, jo svarīgākais personāla daļas un līdz ar to arī personāla speciālista uzdevums ir nodrošināt, lai darbiniekiem patiktu strādāt uzņēmumā.

Lielā uzņēmumā var būt atsevišķi personāla atlases speciālists, personāla apmācību speciālists,

atalgojuma un motivācijas speciālists, personāla lietvedis, savukārt mazākā uzņēmumā visus šos pienākumus var veikt viens personāla speciālists.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Personāla speciālists darbā lieto tālruni, datoru un cita veida biroja tehniku (faksa aparātu, kopēšanas iekārtas, skeneri), papīru piezīmēm.

DARBA APSTĀKĻI Personāla speciālisti darbu veic biroja tipa telpās, tomēr lielu darba laika daļu personāla speciālists pavada, tiekoties ar darbiniekiem un vadītājiem viņu darbavietās, tiekoties ar dažādiem sadarbības partneriem, piemēram, personāla atlases kompānijām, mācību organizētājiem, kā arī reizumis brauc uz izglītības iestādēm, kur tiekas ar potenciālajiem darbiniekiem. Personāla speciālists strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Personāla speciālisti var strādāt gan valsts iestādēs, gan privātuzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Personāla speciālistam nepieciešama augstākā izglītība personāla vadībā, ko var apgūt 4,5 gadu laikā, vai 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība cilvēku resursu vadībā. Mācību ilgums 2,5 gadi.

Par personāla speciālistu var strādāt arī tad, ja ir augstākā izglītība sociālajās, vadības zinātnēs vai pedagoģijā. Personāla speciālistam jābūt informētam par aktualitātēm darba likumdošanā un personāla vadībā, tāpēc regulāri jāpaaugstina sava kvalifikācija un jāapmeklē dažāda veida semināri un kursi par personāla vadību un pārmaiņām darba likumdošanā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga personāla speciālista profesijā ir 300–700 latu. Personāla speciālista atalgojums atkarīgs no uzņēmuma lieluma un veida, kopējā atalgojuma līmeņa uzņēmumā, kā arī paša personāla speciālista kvalifikācijas, kompetences un veicamo pienākumu apjoma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Personāla atlases speciālists 2412 09

Biroja administrators 3439 27

Lietvedis 4141 03

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN?

Vai tev patīk strādāt ar cilvēkiem? Vai tev ir labas saskarsmes iemaņas, un vai tu labprāt organizē pasākumus, māki plānot savu laiku?

Lai strādātu par personāla speciālistu, jāprot uz klausīt, sniegt atbalstu un radīt drošības izjūtu cilvēkos. Svarīga ir māka strādāt komandā, tāpat noderīgas ir arī organizatoriskās spējas, kuras vari trenēt, darbojoties dažādos projektos, atbalsta grupās, organizējot pasākumus.

Lai strādātu par personāla speciālistu, vēlamas labas valodu prasmes gan mutvārdos, gan rakstveidā, tāpēc jau tagad padziļināti apgūsti gan valsts valodu, gan svešvalodas.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā psiholoģija, latviešu valoda un literatūra, svešvalodas un informātika.

NAMU PĀRVALDNIEKĀS

KODS 3439 31

DARBA SATURS Namu pārvaldnieks apsaimnieko ēkas un rūpējas par namu un to zemesgabalu uzturēšanu izmantojamā tehniskā kārtībā.

Namu pārvaldnieks sagatavo ēkas ieņēmumu un izdevumu tāmi (plānu), saņem no ēkas īpašnieka šo plānotās tāmes apstiprinājumu un seko, lai tā tiktu izpildīta. Balstoties uz sagatavoto tāmi un noslēgto līgumu ar nama (vai dzīvokļu) īpašniekiem, viņš veic ēkas apsaimniekošanu – rūpējas par to, lai tās iemītniekiem ēka labi kalpotu.

Namu pārvaldnieks pieņem lēmumus, kas saistīti ar nama apsaimniekošanu, slēdz līgumus ar pakalpojumu sniedzējiem (piemēram, atkritumu savācējiem, elektroenerģijas, ūdens piegādātājiem), seko līdzī nama ieņēmumiem un izdevumiem, kā arī analizē šo uzskaišu rezultātus un sagatavo atskaites nama īpašniekam. Viņš aprēķina un iekasē ar namu pārvaldīšanu un apsaimniekošanu saistītos maksājumus, norēķinās ar pakalpojumu sniedzējiem, kārtu visus nodokļu maksājumus, kuri attiecas uz pārvaldāmo īpašumu.

Namu pārvaldnieks uzrauga, kādā stāvoklī ir nams un vai visas tā sistēmas un aprīkojums ir labā kārtībā. Viņš organizē ēkas būvkonstrukciju apsekošanu un regulāru apkopi. Viņš organizē arī apkures, gāzes aprīkojumu sistēmu, ūdens apgādes, kanalizācijas, ventilācijas, klimata iekārtu, elektrības sistēmas, ēkas automātikas, liftu, datu sakaru tehnisko apkopi. Ja nepieciešams, namu pārvaldnieks plāno, organizē un kontrolē ēkas saimniecisko remontu, atjaunošanas remontdarbus, iepriekš tos saskaņojot ar nama iedzīvotājiem un īpašnieku. Viņš arī rūpējas par avārijas situāciju novēršanu, ja tādas radušās.

Namu pārvaldnieka pārziņā ir arī nama zemesgabals – viņš organizē tā uzturēšanu kārtībā un labiekārtošanu. Tāpat viņš nodrošina nama koplietošanas telpu – pagrabu, kāpņu telpu, bēniņu – sakopšanu, kā arī karoga izkāššanu svētku un atceres dienās.

Namu pārvaldnieks slēdz līgumus par ēkas vai atsevišķu dzīvokļu īri vai nomu un kontrolē, vai šis

līgumsaistības tiek pildītas. Ja kāda dzīvokļa iemītnieki vai citas personas ēkai nodarījuši kādus zaudējumus vai postījumus, viņš var iesniegt prasību tiesā par zaudējumu piedziņu, sagatavojot nepieciešamo informāciju tiesvedības vajadzībām. Namu pārvaldnieks arī pieņem ēkas iedzīvotāju priekšlikums vai sūdzības, kas saistītas ar nama apsaimniekošanas jautājumiem.

Ja namu pārvaldnieks ir juridiska persona, tad tas arī vada savā pakļautībā esošos darbiniekus, organizē viņu veicamos darbus un kontrolē to izpildi.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Namu pārvaldnieks darbā lieto dažādu veidu biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, tālruni.

DARBA APSTĀKĻI Namu pārvaldnieks strādā biroja tipa telpās un dodas izbraukumos uz pārvaldāmo objektu. Namu pārvaldnieks strādā astoņas darba stundas dienā, bet, ja viņš strādā kā pašnodarbinātais, tad savu darba laiku kontrolē pats un tā ilgums atkarīgs no veicamo darbu apjoma.

DARBA IESPĒJAS Namu pārvaldnieks var strādāt kā pašnodarbinātais vai uzņēmumā, kas nodarbojas ar namu pārvaldīšanu.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība namu pārvaldnieka specialitātē, mācību ilgums 2–2,5 gadi vai arī vidējā izglītība. Namu pārvaldnieka profesiju var apgūt arī profesionālās tālākizglītības programmā jeb namu pārvaldnieku kursus. Mācību ilgums 960 akadēmiskās stundas jeb 4 mēneši.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga namu pārvaldnieka profesijā ir 200–900 latu. Algas apmērs atkarīgs no namu pārvaldnieka profesionalitātes, pārvaldāmo namu skaita, kā arī tā, vai viņš strādā algotu darbu vai ir pašnodarbinātais.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Mājas pārvaldnieks 3439 22

Namu pārzinis 5124 01

Saimniecības vadītājs 3439 24

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev liekas saistoša ēku uzbūve un tajās iebūvēto sistēmu darbība? Vai labprāt mēģini uzlabot vidi ap sevi, plānot dažādus uzlabojumu risinājumus? Vai tev liekas interesanta piedalīšanās remontdarbos? Vai tev padodas darbs ar cilvēkiem? Vai proti patstāvīgi plānot un organizēt savu darbu, kā arī uzņemties atbildību par saviem lēmumiem?

Namu pārvaldnieka profesijā būtiska ir prasme plānot un rīkoties ar ieņēmumu un izdevumu aprēķiniem, tāpēc mēģini attīstīt matemātisko domāšanu! Uzzini vairāk par namu būvēšanas principiem! Noderēs arī laba orientēšanās attiecīgajā likumdošanā, tāpēc centies jau tagad paplašināt savus priekšstatus par iedzīvotāju tiesībām un pienākumiem!

Svarīga ir arī māka atrast kopīgu valodu ar dažādiem cilvēkiem, izzināt viņu vēlmes un iespējas un risināt dažādas problēmsituācijas – zināšanas psiholoģijā un labas saskarsmes prasmes šeit nāks par labu!

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā biznesa ekonomiskie pamati, matemātika, politika un tiesības.

LIETVEDIS

KODS 4141 03

DARBA SATURS Lietvedis uzņēmumā sagatavo un noformē dokumentus un oficiālas vēstules, organizē dokumentu apriti, reģistrē tos un uzglabā, nepieciešamības gadījumā izsniedzot tiem uzņēmuma darbiniekiem, kuriem tie nepieciešami darbam. Viņš arī protokolē uzņēmuma sēdes, sapulces un citus pasākumus (pieraksta to norisi).

Lietvedis izstrādā un sagatavo dokumentu aizpildīšanas paraugus vai izmanto jau gatavas formas, lai sastādītu vai noformētu vajadzīgo dokumentu. Dokumentu sastādīšanai un noformēšanai viņš atlasa un apkopo nepieciešamo informāciju no uzņēmumā pieejamajiem datiem un normatīvajiem aktiem, kā arī izmanto zināšanas lietišķajā etiķetē. Kad nepieciešams, viņš izdara uz dokumentiem īpašas atzīmes.

Lietvedis saņem dokumentus pa pastu, faksu vai e-pastu – gan no privātpersonām, gan no uzņēmuma sadarbības partneriem un pašas organizācijas darbiniekiem. Saņemot dokumentu, lietvedis to pierēģistrē speciālā ienākošo dokumentu reģistra žurnālā, piešķirot tam numuru. Pierēģistrējot ienākošo dokumentu, lietvedis atzīmē isu dokumenta saturu, sūtītāju, adresātu un personu vai struktūrvienību, kam dokuments tiks nogādāts. Pēc dokumenta pierēģistrēšanas lietvedis to nodod adresātam, ja tāds uzrādīts, bet, ja nav, tad atbildīgajai uzņēmuma struktūrvienībai. Lai to paveiktu, viņš labi pārzina visas organizācijas struktūru un darbinieku kompetenci jeb pilnvaras un pienākumus.

Nosūtāmos dokumentus lietvedis arī pierēģistrē atsevišķā izejošo dokumentu reģistra žurnālā un piešķir tiem numuru.

Lietveža pārzinā ir visa uzņēmuma dokumentu glabāšana. Viņš sagatavo speciālas numurētas mapes, kurās dokumenti tiek uzglabāti. Lietvedis pārzina lietvedības noteikumus, organizācijas dokumentācijas reģistrāciju un to apriti uzņēmumā un jebkurā situācijā un laikā prot vajadzīgo dokumentu atrast.

Lietvedis protokolē organizācijas sēdes, sapulces un citus pasākumus un pēc tam nodrošina šo protokolu pieejamību visiem organizācijas darbiniekiem.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Lietvedis darbā lieto dažādu veidu biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, skeneri, tālruni, faksu, kopēšanas aparātu un lietvedības datorprogrammas.

DARBA APSTĀKĻI Lietvedis strādā biroja tipa telpās. Viņa darbs tiek veikts individuāli vai darba grupas sastāvā, ja organizācija ir liela un tajā notiek liela dokumentu aprīte. Lietvedis strādā astoņas darba stundas dienā.

DARBA IESPĒJAS Lietvedis var strādāt valsts pārvaldes institūcijās un pašvaldību iestādēs, valsts un privātajos uzņēmumos, sabiedriskās un reliģiskās organizācijās, kur notiek dokumentu aprīte.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Lietveža profesiju var apgūt arodizglītības iestādēs, izvēloties lietveža specialitāti. Mācību ilgums 1 gads pēc vidējās izglītības vai 3 gadi pēc pamatzglītības iegūšanas.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga lietveža profesijā ir 150–400 latu. Algas apmērs atkarīgs no speciālista profesionalitātes un uzņēmuma lieluma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Biroja administrators 3439 27

Biroja darba organizators

Sekretārs

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai spēj plānot un veikt darbus patstāvīgi? Vai tev piemīt precizitāte un rūpīgums? Vai tev padodas vajadzīgās informācijas atrašana un apkopošana, kā arī sacerējumu rakstīšana? Vai proti strādāt komandā?

Lietveža darbā būtiska ir spēja būt rūpīgam un pacietīgam, dokumentus noformēt pēc noteiktiem priekšrakstiem, tāpēc pārliecinies, vai spēj veikt šāda veida pienākumus! Būtiska ir laba valsts valodas un vismaz vienas svešvalodas prasme, kā arī māka formulēt domu, tāpēc izkop šīs zināšanas un iemaņas jau tagad!

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā latviešu valoda un literatūra un svešvalodas.

MC

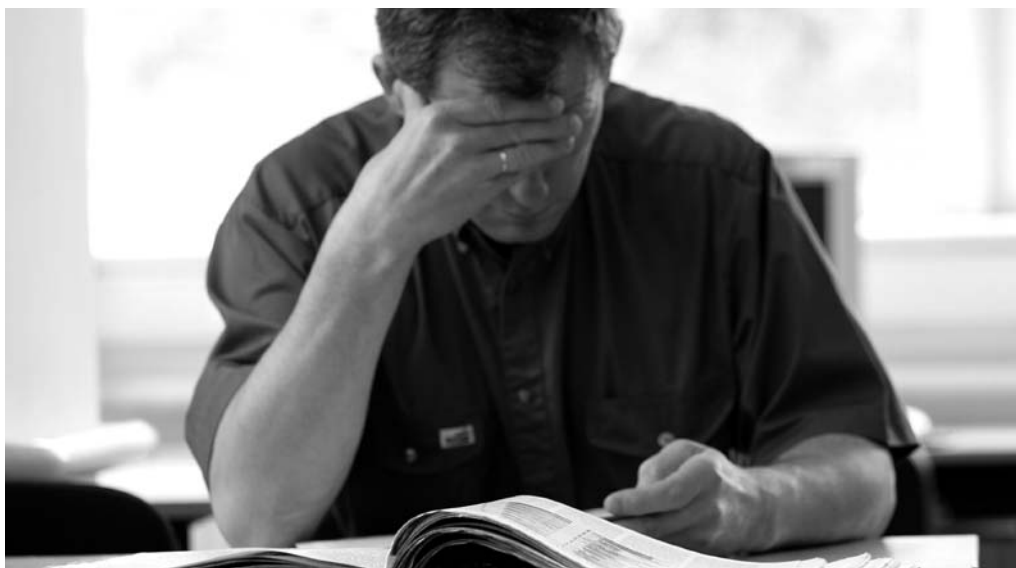
FORWARDED MAILBOX

PLEASE PRINT CLEARLY WITH INK
ADDRESS ONLY

EKONOMIKA, FINANSES UN APDROŠINĀŠANA

ekonomists	666
starptautisko ekonomisko attiecību speciālists	668
auditors	670
finanšu tirgus analītiķis	672
nodokļu ekonomists	674
kreditu analītiķis	676
kreditprojektu vadītājs	678
kreditu menedžeris	680
maksājumu karšu speciālists	682
vērtspapīru eksperts	684
brokeris	686
grāmatvedis	688
banku speciālists	690
nodokļu/nodevu administrators	692
finansists	694
apdrošinātājs	696
muitas eksperts	698
nekustamā īpašuma aģents – mākleris	700
nekustamā īpašuma vērtētājs	702

EKONOMISTS

KODS 2441 02

DARBA SATURS Ekonomists pēta dažādus ekonomiskos procesus gan mikroekonomikas (atsevišķu uzņēmumu), gan makroekonomikas (tautsaimniecības) līmenī. Viņš izzina nodarbinātības, darba ražīguma un samaksas, ražošanas izdevumu, naudas apgrozījuma procesus. Viņš arī pēta faktorus, kas šos procesus ietekmē, un meklē risinājumus, kas palīdz tos uzlabot un novērst nelabvēlīgas situācijas.

Nereti ekonomista darbs pārklājas ar finansista darbu, jo, strādājot privātā uzņēmumā, amats, kas saistīts ar ekonomisko un finanšu procesu analīzi un pētišanu, bieži tiek saukts par finansista amatu, bet, veicot tādu pašus pienākumus valsts institūcijā, amats ir ekonomists.

Strādājot valsts institūcijās un privātuzņēmumos, ekonomists sastāda iestādes budžetu jeb finanšu plānu un seko līdzī tā izpildei. Ekonomists izvērtē dažādus projektus – parasti tas saistīts ar ražošanas uzņēmumu darbību. Viņš novērtē ieguldījumus ražošanas telpu vai iekārtu uzlabošanai – aprēķina un analizē izmaksas, kas ar to ir saistītas, kā uzlabosies darba ražīgums un kā mainīsies saražotās preces izmaksas. Bieži ekonomists strādā arī nekustamo īpašumu jomā, kur tiek iegādāti vai arī celti lieli īpašumi – vai tā būtu ražošanas telpu, vai arī dzīvojamo māju būvniecība. Viņš aprēķina iespējamās celtniecības izmaksas, lai noteiktu īpašuma iespējamo pārdošanas cenu.

Strādājot valsts iestādēs, ekonomists piedalās arī valsts ekonomiskās politikas veidošanā, esošās situācijas analizēšanā un problēmu risināšanā, kā arī prognozē valsts ekonomiskās politikas attīstību nākotnē un konsultē par tās virzības iespējām.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Ekonomists darbā lieto dažādu veidu biroja tehniku – datoru, printeri, faksu, kopēšanas aparātu, kā arī specializētas aprēķinu datorprogrammas dažādu projektu novērtēšanai. Viņš izmanto arī rakstāmpiederumus, kalkulatoru, tālruni.

DARBA APSTĀKĻI Darbs parasti tiek veikts biroja tipa telpās. Ekonomists strādā astoņas darba stundas dienā.

DARBA IESPĒJAS Ekonomists var strādāt privātzņēmumos, valsts iestādēs, bankās, apdrošināšanas kompānijās, kā arī uzņēmumos, kas sniedz konsultāciju un audita pakalpojumus.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā ekonomiskā izglītība. Mācību ilgums 4–5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga ekonomista profesijā ir 200–2000 latu. Atalgojums ir atkarīgs no strādājošā darba pieredzes un uzņēmuma vai valsts iestādes, kādā viņš strādā.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Auditors 2411 04

Finansists 4122 02

Grāmatvedis 3433 01

Nodokļu ekonomists 2441 09

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai esi pacietīgs, vai tev piemīt precizitāte uzdoto darbu veikšanā? Vai tu spēj patstāvīgi risināt radušās problēmas, kā arī nepieciešamības gadījumā strādāt vairāku cilvēku grupā? Vai tev padodas matemātiskas darbības, un vai tu viegli orientējies skaitļos?

Ekonomista profesijā būtiska ir spēja strādāt ar lielu informācijas apjomu un atrast tajā problēmu vai radušos jautājumu risināšanas iespējas. Šajā darbā svarīgi ir attīstīt tādas iemaņas kā darbs komandā, jo bieži darba iznākums ir atkarīgs tieši no komandas darba. Šīs spējas vari izkopt, iesaistoties dažādu jauniešu organizāciju aktivitātēs un projektos.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, biznesa ekonomiskie pamati, informātika, svešvalodas, psiholoģija.

STARPTAUTISKO EKONOMISKO ATTIECĪBU SPECIĀLISTS

KODS 2441 16

DARBA SATURS Starptautisko ekonomisko attiecību speciālista darbs pēc būtības ir līdzīgs ekonomista darba specifikai, tomēr procesi, kurus pēta un ar kuriem strādā starptautisko ekonomisko attiecību speciālists, ir saistīti ar starptautisko tirdzniecību un starptautisko ekonomisko sadarbību.

Viņš pēta ikdienišķos ekonomiskos procesus, piemēram, nodarbinātību, darba ražīgumu, ražošanas izmaksas, naudas apgrozījumu, valūtas kursu izmaiņas, uzsvāru liekot uz to, kā šie faktori ietekmē darījumus, strādājot citās valstīs jeb citās ekonomikās. Viņš iepazīstas ar valsti, kurās atrodas iespējamie sadarbības partneri, ekonomisko situāciju, kā arī pastāvīgi seko līdzi to attīstības iespējām.

Starptautisko ekonomisko attiecību speciālists bieži iesaistās dažādu projektu novērtēšanā, kas saistīti ar sadarbības veicināšanu starptautiskajā tirgū. Viņam ir plašas zināšanas starptautiskajā ekonomikā, un viņš pārzina darījumā ieinteresēto valstu ekonomisko situāciju, tāpēc nereti starptautisko ekonomisko attiecību speciālists novērtē iespējamās investīcijas ārvalstu uzņēmumos, ārvalstu uzņēmumu pirkšanas vai pārdošanas iespējas, izvērtē jaunu uzņēmumu vai ražotņu attīstību ārvalstīs.

Strādājot valsts institūcijās, starptautisko ekonomisko attiecību speciālists piedalās valsts ārējās tirdzniecības politikas veidošanā, izvērtē ekonomiskās sadarbības iespējas ar citām valstīm, kā arī iesaistās starpvalstu ekonomiskās sadarbības līgumu noslēgšanas procesos. Viņš izstrādā priekšlikumus par valsts starptautisko ekonomisko interešu popularizēšanu un šo interešu aizsardzību starptautiskās organizācijās.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Starptautisko ekonomisko attiecību speciālists darbā lieto dažādu veidu biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, faksu, kopēšanas

aparātu. Viņš izmanto internetu, lai iegūtu nepieciešamo informāciju par ekonomisko situāciju citās valstīs, kā arī lieto rakstāmpiederumus, kalkulatoru, tālruni.

DARBA APSTĀKĻI Darbs parasti tiek veikts biroja tipa telpās. Starptautisko ekonomisko attiecību speciālists strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Starptautisko ekonomisko attiecību speciālists pamatā strādā valsts institūcijās, piemēram, Ekonomikas ministrijā, taču var strādāt arī privātos uzņēmumos, kas nodarbojas ar starptautisko tirdzniecību, investīciju kompānijās, kā arī uzņēmumos, kas sniedz konsultāciju pakalpojumus saistībā ar starptautisko tirdzniecību un ekonomisko sadarbību.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība ekonomikā. Mācību ilgums 4–5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga starptautisko ekonomisko attiecību speciālista profesijā ir 300–2000 latu. Atalgojums atkarīgs no strādājošā darba pieredzes.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Auditors 2411 04

Ekonomists 2441 02

Finansists 4122 02

Nodokļu ekonomists 2441 09

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē dažādi ekonomiskie procesi, piemēram, Latvijas un Krievijas vai kādas citas valsts ekonomisko un politisko attiecību attīstība? Vai regulāri seko līdzī medijos atspoguļotajai informācijai par valsts ārējās politikas norisēm? Vai spēj saskatīt likumsakarības ekonomiskajos procesos? Vai esi pacietīgs, un vai tev piemīt precizitāte uzdoto darbu veikšanā?

Starptautisko ekonomisko attiecību speciālista profesijā būtiskas ir spējas strādāt ar lielu informācijas apjomu, kā arī veikt iegūtās informācijas novērtējumu, tāpēc centies sevi attīstīt analītiskā spējas. Noderīga būs arī matemātiskā domāšana un svešvalodu prasme.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā biznesa ekonomiskie pamati, matemātika, informātika, svešvalodas un psiholoģija.

AUDITORS

KODS 2411 04

DARBA SATURS Auditors veic auditu, t.i., kontrolē un pārbauda, kā tiek veikts uzņēmumu grāmatvedības uzskaišu process un vai tas atbilst valsts likumdošanas prasībām, kā arī uzņēmumu iekšējās politikas un kontroles prasībām.

Auditors pārbauda uzņēmuma grāmatvedības uzskaiti – vai tā tiek īstenota saskaņā ar uzņēmuma iekšējiem noteikumiem, ko apstiprina uzņēmuma vadība. Viņš pārbauda arī, vai grāmatvedības uzskaitē atbilst valsti noteiktām likumdošanas prasībām – vai ir apstiprināts bilances kontu plāns, grāmatvedības uzskaites noteikumi un cita likumdošanā noteiktā nepieciešamā informācija.

Ārējais auditors ir no uzņēmuma viedokļa pilnīgi neatkarīgs speciālists, kas pārbauda uzņēmuma finanšu pārskatus un sniedz tā vadībai, akcionāriem, klientiem un jebkuram citam interesentam pieejamu slēdzienu par uzņēmuma darbību. Šo slēdzienu parasti pievieno uzņēmuma gada pārskatiem, un tas ietver informāciju par grāmatvedības uzskaiti, aprēķinātajiem un pārskaitītajiem nodokļiem, kā arī pārskatu par atbilstību reālajai situācijai – vai nav nepatiesi atspoguļoti vai uzrādīti dažādi finanšu fakti, kā arī sniegta nepatiesa informācija par uzņēmuma patieso finansiālo situāciju. Auditors var veikt arī dažādu citu ar uzņēmējdarbību saistītu faktoru auditu, piemēram, novērtēt dažādus riskus. Uzņēmējdarbības riska novērtēšana palīdz izzināt, kāda ir uzņēmuma darbības vide, vai preču/pakalpojumu cenas ir atbilstošas tirgus situācijai un uzņēmuma izlietotajiem resursiem šo preču un pakalpojumu ražošanai, savukārt nodokļu risku novērtēšana atspoguļo to, vai uzņēmums pilnā apmērā un pareizi aprēķina un pārskaita nodokļus. Gadījumos, ja uzņēmumi tiek apvienoti vai pirkti, kā arī tad, ja tiek piesaistītas lielas investīcijas, klienta uzdevumā auditors var veikt iegādājamā uzņēmuma vai uzņēmuma, kurā tiks ieguldīti naudas līdzekļi, pārbaudi, lai jaunie akcionāri un investori būtu droši par uzņēmuma juridiskajām un finanšu saistībām un to, ka tās nākotnē nenesīs nekādus zaudējumus.

Ārējie auditori ir arī valsts sektorā strādājošie auditori, kurus biežāk sauc par revidentiem. Viņi kontrolē, kā uzņēmumi aprēķina un maksā likumdošanā paredzētos nodokļus (Valsts ieņēmumu

dienesta darbinieki), un pārbauda, vai valsts piešķirtie līdzekļi tiek izmantoti sākotnējiem mērķiem (Valsts kontroles darbinieki).

Iekšējais auditors bieži ir pakļauts tieši konkrēta uzņēmuma vadībai un darbojas saskaņā ar tās dotajiem uzdevumiem. Iekšējais auditors pārbauda uzņēmuma struktūrvienību darbību, grāmatvedības uzskaites atbilstību likumdošanas prasībām un iekšējās uzskaites noteikumiem, kā arī to, kā darbojas iekšējās kontroles sistēma. Atskaites par pārbaudes rezultātiem iekšējais auditors sniedz tieši vadībai, un trešajām personām (citiem interesentiem) tās nav pieejamas. Šādas iekšējās pārbaudes palīdz uzņēmuma vadībai laikus novērst iespējamās kļūdas grāmatvedības uzskaitē un nodokļu aprēķinos un būt drošiem, ka uzņēmuma resursi tiek izmantoti atbilstoši plāniem.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Auditors darbā lieto dažādu veidu biroja tehniku – datoru, printeri, faksu, kopēšanas aparātu, kā arī specializētas uzskaites un aprēķina datorprogrammas, kas palīdz operatīvāk atklāt kļūdas un nodrošina precīzu uzskaites procesa norisi. Auditors izmanto arī rakstāmpiederumus, kalkulatoru un tālruni.

DARBA APSTĀKĻI Darbs parasti tiek veikts biroja tipa telpās. Auditors strādā astoņu stundu darba dienu, taču atsevišķos gadījumos, tuvojoties uzdotā darba beigu termiņam, iespējams, jāstrādā virsstundas.

DARBA IESPĒJAS Auditors var strādāt privātu uzņēmumos, valsts iestādēs, bankās, apdrošināšanas kompānijās, uzņēmumos, kas sniedz konsultācijas grāmatvedības un audita pakalpojumus, un kā pašnodarbinātais.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība ekonomikā, finansēs vai grāmatvedībā. Mācību ilgums 3–5 gadi. Starptautiskajās auditoru kompānijās obligāts nosacījums ir uzsākt mācības un nokārtot eksāmenus Starptautiskajā sertificētu grāmatvežu asociācijā (ACCA – *Association of Chartered Certified Accountants*).

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga auditora profesijā ir 200–2000 latu. Atalgojuma apmērs ir atkarīgs no strādājošā darba pieredzes un, protams, uzņēmuma, kādā tas strādā – strādājot privātā uzņēmumā, alga būs ievērojami lielāka.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Ekonomists 2441 02

Finansists 4122 02

Grāmatvedis 3433 01

Nodokļu ekonomists 2441 09

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē darbs ar skaitļiem? Vai proti tajos orientēties, un vai tev piemīt matemātiska domāšana? Vai esi pacietīgs un spēj koncentrēties? Vai proti strādāt patstāvīgi?

Auditora profesijā svarīga ir precizitāte un māka patstāvīgi risināt dažādas sarežģītas situācijas. Liela nozīme ir arī spējai koncentrēt uzmanību un padarīt iesākto darbu līdz galam, tāpēc centies jau tagad izkopt sevi šīs īpašības! Auditora darbā būtiski ir arī izprast uzņēmuma, kurā viņš strādā vai kuru audītē, darbības principus un nozares specifiku, tāpēc mēģini jau tagad paplašināt savus priekšstatus par dažādiem uzņēmējdarbības veidiem! Veiktā audita rezultātus auditors savā slēdzienā izklāsta uzņēmuma vadībai, klientiem un citiem interesentiem, tāpēc noderēs prasme argumentēti izteikt savu viedokli. Strādājot ar starptautiskiem uzņēmumiem, svarīgi ir labi pārvaldīt vismaz vienu svešvalodu – papildini šīs zināšanas!

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, biznesa ekonomiskie pamati, informātika, svešvalodas un psiholoģija.

FINANŠU TIRGUS ANALĪTIĀS

KODS 2441 12

DARBA SATURS Finanšu tirgus analītiķis seko līdzi situācijai finanšu tirgū – dažādu valūtu savstarpējās maiņas kursiem, uzņēmumu akciju cenām un tam, kādām attīstības tendencēm šīs valūtu cenas ir pakļautas.

Finanšu tirgus analītiķis vērtē valūtas, akciju, fondu, obligāciju un parādzimju (turpmāk, finanšu instrumenti) tirgu un sniedz savus ieteikumus par šo aktīvu (naudas līdzekļu un materiālo vērtību) pārdošanu vai pirkšanu.

Finanšu tirgus analītiķis izstrādā ieteikumus uzņēmuma vadībai vai klientam, ja viņš darbojas klienta uzdevumā, balstoties uz viņa rīcībā esošo un publiski pieejamo finanšu tirgus informāciju – atsevišķo finanšu instrumentu riskiem, sagaidāmo ienesīgumu, nākotnes cenas un ienesīguma prognozēm, kā arī ir atbildīgs par optimāla finanšu instrumentu portfeļa izveidi, kas atbilst uzņēmuma vai klienta, ja viņš darbojas klienta uzdevumā, interesēm un vēlmēm.

Parasti finanšu tirgus analītiķis strādā vērtspapīru un investīciju uzņēmumos (iestādēs, kas nodrošina peļņu klienta brīvajiem līdzekļiem), bankās, reizumis lielos uzņēmumos, kam ir ievērojami naudas līdzekļu pārpalikumi atsevišķos laika periodos, kurus ir lietderīgi ieguldīt uz to pieejamības laiku drošos finanšu instrumentos ar pietiekamu atdevi.

Finanšu tirgus analītiķis kontrolē un vērtē finanšu rezultātus visu veidu uzņēmēj sabiedrībās (piemēram, akciju sabiedrībās, sabiedrībās ar ierobežotu atbildību (SIA)), izskata šo sabiedrību gada pārskatus un pārskatus par finansiālo stāvokli, izvērtē riskus, iespējamo peļņu un zaudējumus dažādām investīcijām un citiem darījumiem. Finanšu analītiķis arī kontrolē un vērtē finanšu politikas īstenošanu savā uzņēmumā, plāno, realizē un kontrolē finanšu politiku sadarbībā ar uzņēmuma vadību, kā arī sniedz uzņēmuma vadībai atskaites par finanšu politikas realizāciju, meklē uzņēmuma ekonomisko rezultātu noviržu cēloņus un sniedz ieteikumus, kā uzlabot finansiālo darbību.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Finanšu tirgus analītiķis darbā lieto datoru un citu biroja tehniku, piemēram, skeneri, kopēšanas iekārtas, faksa aparātu, iesiešanas tehniku, tālruņus.

DARBA APSTĀKĻI Darbs parasti tiek veikts biroja tipa telpās. Finanšu tirgus analītiķis strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Finanšu tirgus analītiķi strādā bankās, privāto uzņēmumos, uzņēmējdarbībā vai investīciju kompānijās. Retos gadījumos var būt arī pašnodarbinātie.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība ekonomikā un/vai finansēs. Mācību ilgums ir 2,3–5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga finanšu tirgus analītiķa profesijā ir 700–3000 latu. Algas apmērs atkarīgs no uzņēmuma lieluma, kurā finanšu tirgus analītiķis strādā, kā arī no darba pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Banku speciālists 3411 47

Brokeris 3411 17

Finansists 4122 02

Ekonomists 2441 02

Grāmatvedis 3433 01

Kredītu analītiķis 3411 16

Cenu noteikšanas speciālists

Klientu apkalpošanas speciālists bankās

Ārvalstu valūtas tirgus speciālists

Kapitāla tirgus speciālists

Vadības konsultants

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Būtiski, lai tevi saistītu dažādi darījumi, darbs ar finanšu dokumentāciju un finansēm, kā arī šķīstu aizraujoši uzturēties saspringtā, nopietnā darba vidē. Tev kā finanšu tirgus speciālistam svarīga būs spēja analizēt lielus informācijas apjomus. To vari attīstīt, trenējot atmiņu, kā arī mācoties vienlaikus darboties ar dažāda veida informāciju.

Ja tev patīk sportot, izvēlies sporta veidus, kas attīsta spēju koncentrēties saspringtos apstākļos.

Lai tu veiksmīgi varētu uzsākt finanšu tirgus analītiķa karjeru, īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, biznesa ekonomiskie pamati un ģeogrāfija.

NODOKĻU EKONOMISTS

KODS 2441 09

DARBA SATURS Nodokļu ekonomists pēta un pārziņa valsts nodokļu likumdošanu un konsultē klientus šajos jautājumos, kā arī aprēķina maksājamo nodokļu summas un pārbauda, vai tās samaksātas pareizi. Viņš arī piedalās jaunu likumu un jau esošu likumu izmaiņu izstrādē.

Nodokļu ekonomista pienākumi ir atkarīgi no tā, kādā uzņēmumā viņš strādā.

Bieži lielos uzņēmumos ir savi nodokļu speciālisti, kas seko līdzi izmaiņām nodokļu likumdošanā un izstrādā uzņēmuma nodokļu politikas plānu, kā, nepārkāpjot likuma prasības, samazināt jeb optimizēt uzņēmuma nodokļu maksājumus. Viņi arī aprēķina un prognozē, kādu ietekmi radīs nodokļu likumu izmaiņas uz uzņēmuma kopējiem finanšu rezultātiem. Nodokļu ekonomisti bieži arī konsultē uzņēmuma darbiniekus ar nodokļu sistēmu saistītos jautājumos un skaidro uzņēmuma nodokļu politikas labās un sliktās puses.

Strādājot uzņēmumos, kas piedāvā konsultāciju un audita pakalpojumus, nodokļu ekonomists sniedz konsultācijas ar nodokļu likumdošanu saistītos jautājumos, kā arī klienta uzdevumā veic nodokļu riska novērtējumu – izzina, vai klients nodokļus aprēķina saskaņā ar valsti noteikto likumdošanu un vai grāmatvedības un nodokļu uzskaites sistēma atbilst likumu prasībām.

Valsts institūcijās strādājošs nodokļu ekonomists seko līdzi un pārbauda, vai nodokļi aprēķināti pareizi (veic auditu) un vai tie laikus ieskaitīti valsts budžeta kontos. Audita laikā viņš pārbauda, vai uzņēmums aprēķinājis visus nodokļus pilnā apmērā, vai nav apzināti vai neapzināti slēpis ienākumus, kas apliekami ar nodokļiem, vai visi attaisnojuma dokumenti ir noformēti un aizpildīti saskaņā ar likumu normām. Nodokļu ekonomists arī aktīvi piedalās nodokļu likumdošanas veidošanā un tās pilnveidošanā. Strādājot darba grupās, viņš kopā ar citiem nodokļu ekonomistiem izstrādā likumu projektus, kuri vēlāk tiek apspriesti un apstiprināti Saeimā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Nodokļu ekonomists darbā lieto dažādu veidu biroja tehniku – datoru, printeri, faksu, kopēšanas aparātu, kā arī specializētas datorprogrammas, kas nodrošina nodokļu aprēķinu un nodokļu maksājumu uzskaiti. Viņš izmanto arī rakstāmpiederumus, kalkulatoru un tālruni.

DARBA APSTĀKĻI Darbs parasti tiek veikts biroja tipa telpās. Atkarībā no darba specifikas nodokļu ekonomists var arī izbraukt pie klienta vai uz pārbaudāmā uzņēmuma biroja telpām.

Nodokļu ekonomists strādā astoņas darba stundas dienā.

DARBA IESPĒJAS Nodokļu ekonomists var strādāt privātuzņēmumos, valsts iestādēs, bankās, apdrošināšanas kompānijās, kā arī uzņēmumos, kas sniedz konsultāciju un audita pakalpojumus.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība ekonomikā vai finansēs, vai arī augstākā juridiskā izglītība nodokļu sfērā. Mācību ilgums 4–5 gadi.

Par nodokļu ekonomistu var strādāt, arī iegūstot profesionālo vidējo izglītību grāmatvedībā. Mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga nodokļu ekonomista profesijā ir 200–2000 latu. Atalgojums atkarīgs no strādājošā darba pieredzes un uzņēmuma vai valsts iestādes, kādā viņš strādā.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Auditors 2411 04

Ekonomists 2441 02

Finansists 4122 02

Grāmatvedis 3433 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tu esi pacietīgs, un vai tev piemīt precizitāte uzdoto darbu veikšanā? Vai spēj ilgstoši koncentrēties? Vai tev piemīt matemātiska domāšana? Vai proti patstāvīgi risināt dažādas problēmsituācijas, kā arī nepieciešamības gadījumā strādāt vairāku cilvēku grupā?

Nodokļu ekonomista profesijā svarīga ir spēja strādāt ar lielu informācijas apjomu, saskatīt tajā būtisko un atrast problēmu vai radušos jautājumu risināšanas iespējas. Šajā darbā svarīgi ir arī prast strādāt komandā ar citiem kolēģiem, tāpēc centies sevi izkopt šīs iemaņas!

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, biznesa ekonomiskie pamati, informātika, svešvalodas un psiholoģija.

KREDĪTU ANALĪTIĶIS

KODS 3411 16

DARBA SATURS Kredītu analītiķis bankā vai citā kredītiestādē veic pieprasīto kredītu atdeves novērtējumu – izlemj, vai projekts būs peļņu nesošs un klients (parasti kredītu analītiķi strādā ar juridiskām personām jeb uzņēmumiem) varēs bankai atmaksāt saņemto kredītu un kredīta procentus.

Pēc kredītpieprasījuma saņemšanas kredītiestādē jeb bankā visa saņemtā informācija par pieprasīto kredītu – tā apjomi, izmaksu tāmes, finanšu informācija, ieņēmumu prognozes – nonāk pie kredītu analītiķa. Viņš apkopo visu pieejamo informāciju par kredīta pieprasītāju, izmantojot internetu, publiski pieejamās datubāzes un pašas bankas rīcībā esošos datus.

Apstrādājot iegūto informāciju, kredītu analītiķis izvērtē darbības vidi, kurā strādā klients, – cik populāra ir klienta darbības sfēra jeb nozare, kādas ir peļņas iespējas, strādājot šajā nozarē, kādā līmenī klients strādā salīdzinājumā ar citiem šīs nozares uzņēmumiem, un kādas ir klienta attīstības iespējas nākotnē. Kredītu analītiķis apkopo arī visu pieejamo informāciju par pašu kredīta ņēmēju – uzņēmuma vadību un tās pieredzi, strādājot esošajā nozarē, kā arī uzņēmuma darbinieku profesionālo sagatavotību un pieredzi. Ja klients iepriekš jau izmantojis bankas pakalpojumus, izvērtēšanas procesā kredītu analītiķis izmanto arī bankas apkopoto informāciju par klienta kredītu vēsturi, kontos esošo līdzekļu apgrozījumu. Novērtēšanas procesā ļoti svarīga ir informācija par klienta kopējo finanšu stāvokli – esošajiem naudas līdzekļiem, saistību apjomu un spēju norēķināties par saviem parādiem –, tāpēc kredīta pieprasītājam tiek lūgta dažāda finanšu informācija (bilance, peļņas/zaudējumu aprēķins, ieņēmumu aprēķina prognozes).

Pēc visas informācijas apkopošanas kredītu analītiķis sagatavo kredīta novērtējumu, kurā bez pamatinformācijas par dažādu rādītāju atbilstību vai neatbilstību bankas prasībām viņš dod arī savu novērtējumu – kādas būtu kredīta atmaksāšanas iespējas un vai klienta darbība ir pietiekami droša, lai sasniegtu vēlamos rezultātus. Viņš arī sniedz ieteikumus par kredīta apjomiem – vai to piešķirt pilnā apmērā vai arī tikai daļu no pieprasītā apjoma. Šis novērtējums tālāk nonāk kredītkomisijā,

kas ir bankas darbinieku grupa, kura izskata visus kredītu pieprasījumus un izlemj, kuram piešķirt kredītu, kuram piešķirt tikai daļēji un kuram nepiešķirt vispār.

Pēc kredīta piešķiršanas kredītu analītiķis uzrauga, vai klients pilda savas kredītsaistības ar banku – vai nekavē maksājumus, vai bankai ir nepieciešamā finanšu informācija par projekta realizāciju un klienta esošo finanšu situāciju. Dažkārt kredītu analītiķis kopā ar kredītu menedžeri izbrauc pie klienta uz objektu, kura attīstībai ticis piešķirts kredīts, lai pārliecinātos, kā tiek izmantoti kredītlīdzekļi.

Tā kā kredītu analītiķi savā darbā ir sadalīti pa uzņēmējdarbības nozarēm, tad viņu ikdienas pienākums ir sekot līdzi tirgus situācijai attiecīgajā nozarē – kāda ir nozares attīstība, kā attīstās tehnoloģijas un darbinieku profesionalitātes līmenis, kādas ir peļņas un sadarbības iespējas. Lai atvieglotu sev darbu, veicot kredītņēmēju novērtēšanu, viņi reizi gadā apkopo informāciju un sagatavo pārskatus par nozares attīstības iespējām un uzņēmumiem, kas strādā konkrētajā jomā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI /APRĪKOJUMS Kredītu analītiķis darbā lieto dažādu biroja tehniku – datoru, printeri, faksu, kopēšanas aparātu, kā arī izmanto internetu un citas publiski pieejamas datubāzes informācijas ieguvei. Novērtēšanas procesā kredītu analītiķis izmanto šim nolūkam īpaši izveidotas datorprogrammas vai aprēķinu tabulas. Viņš lieto arī rakstāmpiederumus, kalkulatoru, tālruni un papīru.

DARBA APSTĀKĻI Kredītu analītiķis strādā biroja tipa telpās. Lai novērtētu kredītprojektu, viņš var izbraukt uz attiecīgo objektu. Kredītu analītiķis strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Kredītu analītiķis var strādāt komercbankās un citās kredītiestādēs.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība ekonomikā un/vai finansēs vai izglītība banku specialitātē. Mācību ilgums 4–5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga kredītu analītiķa profesijā ir 300–800 latu. Atalgojums atkarīgs no strādājošā darba pieredzes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Kredītu projektu vadītājs 3411 14

Finansists 4122 02

Ekonomists 2441 02

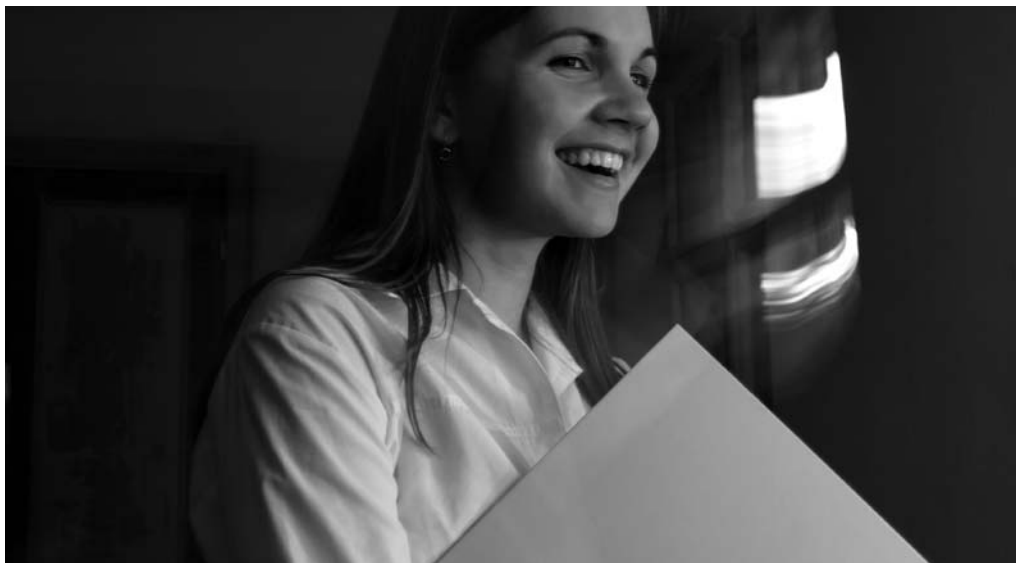
Banku speciālists 3411 47

Grāmatvedis 3433 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai spēj apstrādāt lielu informācijas apjomu un no tā iegūt sev nepieciešamo? Vai tev patīk darbs ar skaitļiem, arī ar ļoti lieliem? Vai esi pacietīgs un proti risināt sarežģītus jautājumus un situācijas?

Kredītu analītiķa darbā būtiska ir prasme no ļoti liela vai dažkārt ļoti maza informācijas apjoma iegūt savam darbam nepieciešamās ziņas, kā arī spēt tās analizēt. Mēģini izkopt loģisko un matemātisko domāšanu, jo tā var ļoti atvieglot darbu šajā profesijā. Kredītu analītiķim svarīgi ir arī izprast esošo ekonomisko situāciju valstī un pārzināt tās nozares specifiku, ar kuru viņš strādā, lai iespējami efektīvāk novērtētu kredītprojektus. Centies paplašināt savus priekšstatus par dažādiem ekonomiskajiem procesiem – tas var palīdzēt šajā darbā.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, informātika, loģika un svešvalodas. Noderīgi būs arī tādi specifiski priekšmeti kā fizika, ķīmija un bioloģija – tajos iegūtās zināšanas var būt vajadzīgas, novērtējot uzņēmumu darbības nozari.

KREDĪTPROJEKTU VADĪTĀJS

KODS 3411 14

DARBA SATURS Kredītprojektu vadītājs organizē kredītu izsniegšanas procesu bankas klientiem – privātām vai juridiskām (uzņēmumiem) personām. Kredītprojektu vadītājs tiekas ar klientiem, izzina viņu vēlmes attiecībā uz bankas piedāvātajiem pakalpojumiem, kā arī sagatavo vajadzīgo dokumentāciju, lai klientu projekti tiktu apstiprināti kredītkomitejās (speciālās komitejās bankās, kas lemj, vai konkrētajam klientam piešķirt kredītu vai ne). Tāpat kredītprojektu vadītājs regulāri kontaktējas ar klientu arī pēc kredīta izsniegšanas, lai sekotu līdzi kredītējamā projekta virzībai, kā arī noskaidrotu klienta turpmākās vēlmes attiecībā uz bankas pakalpojumiem.

Kredītprojektu vadītāju darba specifika var būt atkarīga no klientiem, ar kādiem viņi strādā. Vieni nodarbojas ar privātpersonu apkalpošanu (palīdz cilvēkiem saņemt kredītus nekustamo īpašumu iegādei, uzņēmējdarbības sākšanai), citu darbība saistīta ar juridisko personu (uzņēmumu) apkalpošanu. Lielākajās bankās ir gan kredītu projektu vadītāji, kas strādā ar mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, gan arī tādi, kas sadarbojas ar lielajiem uzņēmumiem.

Strādājot ar klientiem, kredītprojektu vadītājs lielu uzmanību pievērš kredītprojektu dzīvotspējai, t.i., tam, vai privātpersona/uzņēmums, īstenojot attiecīgo projektu, varēs atmaksāt bankas izsniegto kredītu, kā arī regulāri nomaksāt kredītprocentus. Tāpat kredītprojektu vadītājs pievērš uzmanību arī juridiskajiem jautājumiem, piemēram, vai konkrētā persona ir tiesīga parakstīt dokumentus uzņēmuma vārdā. Lielu projektu izvērtēšanā un sagatavošanā bankas kredītkomitejai kredītprojektu vadītājs strādā kopā ar kredītrisku analītiķi, juristiem, arī vērtētājiem, kuri sniedz savu atzinumu par projekta dažādajiem riskiem, kas būtu jāņem vērā, piešķirot kredītu.

Kredītprojektu vadītājs savā amatā darbojas kā koordinators, virzot klienta iesniegtā projekta izvērtēšanas procesu. Pēc kredīta dokumentācijas sagatavošanas un izvērtēšanas kredītprojektu vadītājs šo projektu aizstāv bankas kredītkomitejā, pamatojot tās locekļiem, kāpēc konkrētais projekts būtu kredītējams un pie kādiem finansēšanas nosacījumiem (kredītprocentu likme, kredīta

termiņš, nodrošinājums) tas būtu darāms. Ja kredītkomiteja kredītu apstiprina, kredītprojektu vadītājs dod uzdevumu juristiem sagatavot nepieciešamos dokumentus, ko pēc tam kopā ar klientu paraksta, piemēram, aizdevuma līgumu, ķīlas līgumus.

Kredītprojektu vadītājs pēc kredīta izsniegšanas paliek klienta galvenā kontaktpersona bankā, jo viņš gan uzrauga kredītētā projekta norisi (dodas vizītēs pie klienta vai uz kredītēto objektu), gan seko līdzi klienta finansiālā stāvokļa izmaiņām, lai laikus reaģētu nepieciešamības gadījumā (piemēram, tad, ja klientam radušās nopietnas naudas grūtības).

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Kredītprojektu vadītājs darbā lieto dažādu veidu biroja tehniku – datoru, printeri, tālruni, faksu, kopēšanas aparātu. Tāpat viņš izmanto arī automašīnu, lai dotos vizītēs pie klientiem.

DARBA APSTĀKĻI Darbs parasti tiek veikts biroja tipa telpās, tomēr vismaz 2–4 reizes mēnesī kredītprojektu vadītājs tiek ar klientiem ārpus bankas. Kredītprojektu vadītājs strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Kredītprojektu vadītājs var strādāt dažādās kredītiestādēs (lielākoties bankās). Ar iegūto darba pieredzi viņš var strādāt arī līzinga kompānijās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā ekonomiskā izglītība, ko var apgūt 4 gadu laikā, kā arī vismaz 2 gadu darba pieredze banku sektorā, vēlams, kredītēšanas jomā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga kredītprojektu vadītāja profesijā ir 500–4000 latu. Atalgojums atkarīgs no strādājošā darba pieredzes, kā arī profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Ekonomists 2441 02
Kreditrisku analītiķis

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev šķistu interesanti vērot, kā tevis noorganizēts kredīts ļauj uzņēmumam strauji izaugt un kļūt par labi pelnošu kompāniju? Vai tu spēj uzņemties vairāku darbu organizēšanu īsā laika periodā? Vai proti pieņemt pārdomātus lēmumus stresa situācijās? Vai labi orientējies ekonomiskajos procesos?

Daudzi kredītprojektu vadītāji savā amatā ir nonākuši caur vairākiem karjeras pakāpieniem, tāpēc būtiskas ir tādas īpašības kā pacietība, mērķtiecība, spēja un vēlme mācīties procesā. Noderēs arī organizatora prasme. Šīs spējas vari izkopt jau tagad, piemēram, uzņemties dažādu pasākumu organizēšanu. Centies arī paplašināt savu izpratni par banku darbību un vēlāk – studiju laikā – izmanto jebkuru prakses iespēju bankās.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, biznesa ekonomiskie pamati, informātika, svešvalodas un psiholoģija.

KREDĪTU MENEDŽERIS

KODA PAGAIĀM NAV

DARBA SATURS Kredītu menedžeris ir kredītiestādes (bankas) darbinieks, kas piesaista bankai kredītprojektus jeb izvērtē, vai un cik lielā mērā banka var finansiāli atbalstīt kādu projektu. Viņš sazinās un uztur kontaktus ar esošajiem bankas klientiem (uzņēmumiem un privātpersonām), kā arī piesaista jaunus kredītu ņēmējus un nodrošina kredītu piešķiršanas procesa norisi.

Kredītu menedžeris ir pirmais cilvēks, ar kuru sazinās iespējamais kredīta ņēmējs. Kredītu menedžeris satiekas ar klientu, noskaidro visas klienta vēlmes un iespējas un izlemj, vai konkrētais, klienta piedāvātais projekts varētu būt interesants bankai. Viņš arī novērtē, ar cik lieliem naudas līdzekļiem banka šajā projektā varētu piedalīties, un rezultātā izsaka klientam piedāvājumu par iespējamo kredīta apmēru un nosacījumiem vai arī noraida to.

Kredītu menedžeris informē klientu par dokumentu paketi, kas viņam jāiesniedz, lai banka izskatītu un apstiprinātu kredītprasījumu. Pēc visu vajadzīgo dokumentu saņemšanas kredītu menedžeris organizē nepieciešamās aktivitātes kredītprojekta novērtēšanai un tā virzīšanai uz apstiprināšanu bankas kredītkomisijā. Viņš pilnībā pārstāv un aizsargā klienta intereses kredītkomisijā. Pēc tam, kad kredīta piešķiršana un tā apjomi šajā komisijā ir apstiprināti, kredītu menedžeris kārtoti visas formalitātes – sākot ar līguma parakstīšanu un beidzot ar naudas pārskaitīšanu uz klienta kontu.

Kad klients ir kļuvis par kredītņēmēju, kredītu menedžera galvenais uzdevums ir rūpēties par to, lai klients būtu apmierināts ar bankas darbību. Viņš regulāri seko savu klientu darbībai, viņu finanšu stāvoklim un kredītu atmaksai. Viņš arī apzina klienta vēlmes un gādā par to, lai tiktu atrisinātas visas problēmas un neskaidrības, ja tādas radušās. Kredītu menedžeris to dara, iesaistot arī citus bankas darbiniekus, – apstrādā maksājumus, izsniedz garantijas, veic izmaiņas kredītnosacījumos, kā arī citos bankas piedāvātajos pakalpojumos. Viņš kļūst par klienta "labo roku" bankā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Kredītu menedžeris darbā lieto dažādu biroja tehniku – datoru, printeri, faksu, kopēšanas aparātu, kā arī izmanto internetu un tālruni kontaktu uzturēšanai ar esošajiem un potenciālajiem klientiem. Kredītu menedžeris izmanto arī rakstāmpiederumus, kalkulatoru un papīru.

DARBA APSTĀKĻI Kredītu menedžeris strādā biroja tipa telpās. Lai novērtētu kredītprojektu, viņš var izbraukt uz kredīta objektu, tāpat arī ierasties pie potenciālā klienta biroja telpās, lai iepazīstinātu ar iespējamo pakalpojumu klāstu. Kredītu menedžeris strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Kredītu menedžeris var strādāt komercbankās, ieguldījumu un/vai investīciju fondos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība ekonomikā un/vai finansēs vai izglītība banku specialitātē. Mācību ilgums 4–5 gadi. Lai kļūtu par kredītu menedžeri, nepieciešama arī pieredze projektu novērtēšanā, piemēram, darbs analītiķa vai finanšu direktora profesijā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga kredītu menedžera profesijā ir 500–2000 latu. Atalgojums atkarīgs no strādājošā darba pieredzes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Finansists 4122 02

Ekonomists 2441 02

Banku speciālists 3411 47

Grāmatvedis 3433 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai esi pacietīgs un spēj izmantot savu izdomu un zināšanas sarežģītu jautājumu risināšanā? Vai tev piemīt analītiķa spējas un tu spēj paredzēt notikumu attīstību? Vai tevi nemulsina darbs ar skaitļiem? Vai tev viegli padodas komunicēšana ar dažādiem cilvēkiem?

Kredītu menedžera darbā būtiska ir spēja analizēt dažādas situācijas un novērtēt projektu iespējamus labumus. Būtiski ir arī izprast esošo ekonomisko situāciju valstī un dažādu nozaru darbības specifiku, tāpēc jau tagad mēģini paplašināt savus priekšstatus par ekonomiskajiem procesiem. Kredītu menedžera darbā liela loma ir pieredzei dažādu projektu vērtēšanā un iespējamo risku paredzēšanā, tāpēc, lai kļūtu par kredītu menedžeri, vēlama pieredze finanšu jomā. Izplāno savu izglītību atbilstoši šīm prasībām! Noderēs arī labas saskarsmes spējas un prasme atrast kopīgu valodu ar dažādiem cilvēkiem, tādēļ mēģini izkopt arī šīs iemaņas!

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, informātika, psiholoģija un svešvalodas.

MAKSĀJUMU KARŠU SPECIĀLISTS

KODS 3411 36

DARBA SATURS Maksājumu karšu speciālists ir bankas darbinieks, kas nodrošina maksājumu karšu darbību, izsniedz jaunas kartes un atjauno jau esošās kartes pēc to nozaudēšanas vai derīguma termiņa beigām. Viņš konsultē klientus par bankas piedāvāto karšu izsniegšanas noteikumiem un cenām, kā arī apkopo klientu pieteikumus – pretenzijas par kļūdainiem darījumiem.

Maksājumu karšu speciālists atbild uz klientu jautājumiem par bankas piedāvātajām kartēm, to izsniegšanas un lietošanas noteikumiem, kā arī par darījumu cenām, veicot maksājumus ar kartēm. Viņš uzklausa klienta vēlmes un iesaka tieši viņa vajadzībām nepieciešamo kartes veidu ar iespējami zemākām izmaksām.

Maksājumu karšu speciālists no klientiem pieņem pieteikumus maksājumu karšu izsniegšanai, kuros tiek norādīts, kādas kartes klienti vēlas un ar kādu kreditlimitu. Maksājumu karšu speciālists iepazīstas ar pieteikumiem un izlemj, vai konkrētā klienta vēlmes atbilst viņa finansiālajām iespējām, vai pieprasītais kredīta limits nav pārāk liels, vai klients šo kredīta apjomu spēs atmaksāt. Informāciju par klienta finanšu resursiem un iespējām maksājumu karšu speciālists iegūst no bankas iekšējiem informācijas avotiem (piemēram, kontā ienākošās algas apjoma), vai arī pieprasa papildu informāciju par citiem ienākumu veidiem. Kad maksājumu kartes veids un kreditlimits ir apstiprināts, maksājumu karšu speciālists sagatavo karti un PIN kodu un nosūta to uz attiecīgo bankas filiāli, kurā klients to var saņemt.

Maksājumu karšu speciālists pieņem klientu pieteikumus – pretenzijas par kļūdaini veiktiem darījumiem ar karti. Apstrādājot šos pieteikumus, viņš sazinās ar veikaliem vai citiem iepirkumu punktiem, kuros, iespējams, veiktas kļūdainas vai nelikumīgas darbības, lai noskaidrotu, vai konkrētais klients ir veicis attiecīgo darījumu. Tieši tāpat darījumu pārbaude notiek arī tad, ja maksājumi veikti ārzemēs, tikai šis process ir nedaudz ilgāks un sarežģītāks. Maksājumu karšu

speciālists pieņem arī pieteikumus par nozagtām vai nozaudētām kartēm un karšu uzskaites un kontroles sistēmā šīs kartes bloķē, lai izvairītos no nelikumīgu darījumu veikšanas.

Maksājumu karšu speciālists seko klientu rīcībā esošo karšu derīguma termiņam un, tuvojoties termiņa beigām, sagatavo jaunas kartes un nosūta uz attiecīgajām banku filiālēm.

Maksājumu karšu speciālists regulāri seko bankas automātu darbībai un uzskaita darījumus, kas tiek veikti ar bankas automātu starpniecību. Gadījumos, ja rodas kādas problēmas ar bankas automātu izmantošanu (piemēram, to darbības traucējumi, naudas trūkums tajos), viņš informē bankas darbiniekus, kas ir atbildīgi par attiecīgo problēmu novēršanu, – tehniskos speciālistus, inkasatorus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Maksājumu karšu speciālists darbā lieto dažādu veidu biroja tehniku – datoru, printeri, faksu, kopēšanas aparātu, kā arī specializētas bankas operāciju uzskaites datorprogrammas, kas paredzētas maksājumu karšu darījumu apstrādei un kontrolei. Viņš izmanto arī rakstāmpiederumus, kalkulatoru, tālruni, papīru un īpaši bankas vajadzībām izveidotas veidlapas un iesnieguma formas karšu pieteikumiem.

DARBA APSTĀKĻI Maksājumu karšu speciālists strādā biroja tipa telpās. Darba laiks ir noteikts – astoņu stundu darba diena –, taču, ņemot vērā to, ka maksājumu kartes tiek izmantotas arī brīvdienās un šos darījumus jākontrolē arī šajās dienās, maksājumu karšu speciālists var strādāt arī brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Maksājumu karšu speciālists var strādāt komercbankās un atsevišķos gadījumos arī uzņēmumos, kas nodrošina maksājumu karšu darbību un karšu terminālu uzstādīšanu.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība ekonomikā un/vai finansēs vai augstākā izglītība banku specialitātē. Mācību ilgums 4–5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga maksājumu karšu speciālista profesijā ir 300–800 latu. Darba atalgojums atkarīgs no veicamajiem pienākumiem un strādājošā darba pieredzes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Banku speciālists 3411 47

Ekonomists 2441 02

Finansists 4122 02

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai esi pacietīgs, un vai tevi interesē darbs ar cilvēkiem? Vai tev patiktu darbs, kurā nepieciešama precizitāte un spēja ātri rīkoties sarežģītu jautājumu risināšanā? Vai labi orientējies skaitļu pasaulē?

Maksājumu karšu speciālista darbā būtiska ir spēja saglabāt emocionālu līdzsvaru, strādājot ar klientiem, kuriem ir dažādi raksturi un attieksme pret savām vajadzībām vai problēmām, tāpēc noderēs spēja uz klausīt cilvēkus un risināt dažādas problēmsituācijas. Svarīgas ir arī svešvalodu zināšanas un labas datorprasmes, tāpēc mēģini izkopt arī šīs iemaņas.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, psiholoģija, informātika un svešvalodas.

VĒRTSPAPĪRU EKSPERTS

KODS 3411 20

DARBA SATURS Vērtspapīru eksperts analizē notikumus vērtspapīru tirgos gan valstī, kurā viņš dzīvo, gan starptautiskā līmenī un, vadoties pēc iegūtās informācijas, pērk un pārdod vērtspapīrus (piemēram, akcijas, obligācijas).

Vērtspapīru eksperts seko līdzi un izvērtē notikumus to valstu ekonomikā, kuru emitentu (uzņēmumu, kuri ir laiduši savus vērtspapīrus publiskā apgrozībā) vērtspapīri viņu interesē, kā arī to valstu ekonomikā, kuras ir cieši ekonomiski vai politiski saistītas ar viņu interesējošo valstu ekonomiku.

Vērtspapīru eksperts seko informācijai par ekonomiskajiem notikumiem viņa interešu sfērā ietilpstošajos publiskajos vērtspapīru tirgos jeb biržās.

Vērtspapīru eksperts analizē mikroekonomikas norises, kas saistās ar uzņēmumiem, kuru vērtspapīri tiek tirgoti biržās, kā arī pēta tirgus tendences tajās tirgus sadaļās, kurās darbojas viņu interesējošie emitenti. Lai labāk izprastu un izpētītu uzņēmumu praktisko darbību, vērtspapīru eksperts apmeklē šos uzņēmumus to darbības vietā. Lai iegūtu informāciju par vadošajām tendencēm nozarē kopumā, viņš savukārt tiekas arī ar dažādu nozaru speciālistiem.

Vērtspapīru eksperts interesējas par notikumiem arī ārpusbiržas vērtspapīru tirgos, analizē, kādi darījumi tajos tiek veikti, izvērtē informāciju par uzņēmumu, kuru vērtspapīri tiek vai var tikt tirgoti, par ekonomiskajiem rādītājiem un tirgus tendencēm tajās tirgus sadaļās, kurās darbojas šie uzņēmumi.

Balstoties uz veiktajām analizēm, vērtspapīru eksperts prognozē vērtspapīru tirgus attīstību nākotnē un izstrādā dažādus rīcības variantus, lai no vērtspapīru pirkšanas un pārdošanas varētu gūt pēc iespējas lielāku peļņu. Saskaņā ar šiem secinājumiem vērtspapīru eksperts izvieto biržā (nosūta iestādei, kurā tiek veikti tirdzniecības darījumi ar attiecīgajiem vērtspapīriem) pirkšanas un pārdošanas uzdevumus gan savā, gan klienta vārdā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Vērtspapīru eksperts savā darbā galvenokārt izmanto datoru, internetu, dažādu biržu informācijas sistēmas. Viņš izmanto arī specializētas datorprogrammas, kas paredzētas lielu datu apjomu apstrādei, prognožu aprēķiniem, dažādu scenāriju modelēšanai. Tāpat vērtspapīru eksperts savā darbā izmanto dažādu veidu biroja tehniku, piemēram, printeri, skeneri, kopēšanas iekārtu.

DARBA APSTĀKĻI Vērtspapīru eksperta darbs galvenokārt norit biroja tipa telpās. Tā kā vērtspapīru eksperta darbs saistīts ar tirgus datu analīzi un to pārbaudi, viņš nereti atrodas arī ārpus biroja telpām – tiekas ar dažādu nozaru ekspertiem, aplūko uzņēmumus to atrašanās vietās. Vērtspapīru eksperts strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Vērtspapīru eksperts var strādāt privātuzņēmumos, bankās, apdrošināšanas kompānijās, citos uzņēmumos, kuros ir nepieciešama pastiprināti darboties, vērtspapīru tirgos un kā pašnodarbinātais.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība ekonomikā, finansēs vai matemātikas statistikā. Mācību ilgums 3–5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga vērtspapīru eksperta profesijā ir 800–1500 latu. Algas apmērs atkarīgs no vērtspapīru eksperta darba pieredzes, profesionalitātes un sasniegtajiem darbības rādītājiem.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Ekonomists 2441 02

Finansists 4122 02

Starptautisko ekonomisko attiecību speciālists 2441 16

Statistikas matemātiķis 2121 02

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē darbs ar vērtspapīriem? Vai tevi saista ekonomiskās norises? Vai spēj strādāt ar lielu informācijas daudzumu un patstāvīgi pieņemt lēmumus? Vai esi labs plānotājs?

Šajā profesijā svarīgo stratēģisko un taktisko domāšanu iespējams attīstīt, spēlējot dažādas intelektuālās spēles, piemēram, dambreti, šahu, dažādas stratēģijas spēles, kā arī risinot atjautības uzdevumus un krustvārdu miklas.

Savukārt izpratni par sociāli politiskajiem notikumiem un to savstarpējo mijiedarbību var pilnveidot, piemēram, skatoties ziņu pārraides, diskusiju raidījumus un cenšoties paredzēt ekonomisko un politisko notikumu attīstības gaitu, pēc tam savu viedokli un minējumus salīdzinot ar to faktisko norisi.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, biznesa ekonomiskie pamati, loģika, vēsture, filozofija, politika un tiesības, informātika un fizika.

BROKERIS

KODS 3411 17

DARBA SATURS Brokeris darbojas vērtspapīru tirgū, klientu uzdevumā pērkot un pārdodot vērtspapīrus (akcijas, obligācijas, valsts obligācijas) ar mērķi gūt peļņu no šiem darījumiem.

Brokeris regulāri seko līdzi esošajai situācijai vērtspapīru tirgū – kādi vērtspapīri tiek pieprasīti un piedāvāti un par kādām cenām. Viņš arī analizē visus apstākļus, kas var ietekmēt vērtspapīru cenu, piemēram, seko līdzi vērtspapīru tirgus dalībnieku (uzņēmumu, kuru akcijas vai obligācijas tiek pirktas vai pārdotas) finansiālajai situācijai un attīstības iespējām, tam, kā mainās piedāvāto vērtspapīru pieprasījums. Tas nepieciešams, lai jau laikus varētu paredzēt vērtspapīru cenas izmaiņas un veikt vērtspapīru pirkšanas vai pārdošanas operācijas.

Brokeris parasti darbojas savu klientu uzdevumā, pārdodot vērtspapīrus, kas ir klienta īpašumā, vai pērkot vērtspapīrus, kuros klients ir ieinteresēts. Viņš arī konsultē klientus – iesaka, kādos vērtspapīros ir vērts ieguldīt līdzekļus, un norāda, kuri ir mazāk ienesīgi. Vai arī, strādājot kā pašnodarbināta persona, veic darījumus vērtspapīru tirgū, lai gūtu peļņu no pirkšanas/pārdošanas operācijām.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Brokeris darbā lieto dažādu biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, faksu, kopēšanas aparātu, kā arī izmanto internetu regulāras informācijas iegūšanai par stāvokli vērtspapīru tirgū. Viņš izmanto arī rakstāmpiederumus, kalkulatoru, tālruni.

DARBA APSTĀKĻI Darbs parasti tiek veikts biroja tipa telpās. Bieži sarunas ar potenciālajiem vai jau esošajiem klientiem notiek klientu telpās vai arī konferenču zālēs.

Brokeris strādā astoņu stundu darba dienu, taču, lai viņš varētu sekot vērtspapīru tirgu darbībai citās valstīs un citās laika zonās, piemēram, Japānā, ASV, darba laiks var noritēt atšķirīgās diennakts stundās nekā citu profesiju pārstāvjiem.

DARBA IESPĒJAS Brokeris var strādāt kredītiestādēs, investīciju kompānijās un brokeru sabiedrībās un kā pašnodarbinātais.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība finansēs un/vai ekonomikā. Mācību ilgums 3–5 gadi. Obligāta prasība, lai varētu strādāt šajā profesijā, ir iegūta brokera licence, ko var saņemt, nokārtojot īpašu pārbaudījumu.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga brokera profesijā ir 200–2000 latu. Atalgojuma apmērs ir atkarīgs no strādājošā darba pieredzes. Vairumā gadījumu alga ir tieši saistīta ar klienta uzdevumā veiktā darījuma apjomu, jo brokeris saņem noteiktus procentus no šī darījuma summas.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Banku speciālists 3411 47

Ekonomists 2441 02

Finansists 4122 02

Finanšu tirgus analitiķis 2441 12

Vērtspapīru eksperts 3411 20

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē iespēja patstāvīgi veikt savu darbu? Vai tev piemīt analītiķa spējas un prasme paredzēt nākotnes iespējas? Vai tev padodas matemātiski aprēķini?

Brokera profesijā būtiska ir māka strādāt ar lielu informācijas apjomu un prast atrast nepieciešamos faktus, kas palīdzētu ātrāk pieņemt lēmumu par vienu vai otru darījumu vērtspapīru tirgū. Brokerim svarīga ir labi attīstīta intuīcija un spēja novērtēt tirgus situāciju, tāpēc jau tagad mēģini izkopt prognozēšanas prasmi, cenšoties dažādās situācijās saskatīt likumsakarības.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, informātika, svešvalodas un psiholoģija.

GRĀMATVEDIS

KODS 3433 01

DARBA SATURS Grāmatvedis nodarbojas ar uzņēmuma finanšu darbības uzskaiti un pārraudzību. Izmantojot specializētas grāmatvedības datorprogrammas, grāmatvedis ievada datubāzēs uzņēmuma finanšu operācijas, ieģrāmato (reģistrē) uzņēmuma dokumentus, piemēram, rēķinus, čekus, maksājumus, pavadzīmes.

Grāmatvedis var veikt gan dubulto, gan vienkāršo grāmatvedību. Dubultās grāmatvedības gadījumā grāmatvedis atsevišķi uzskaita esošos uzņēmuma krājumus (t.i., firmai piederošas vērtības) un finansiālās saistības (t.i., kādā veidā šīs vērtības ir iegūtas, cik uzņēmums ir parādā piegādātājam, bankai vai lizinga uzņēmumam). Ja uzņēmums sedz daļu no kredīta vai citiem maksājumiem, grāmatvedis izdara izmaiņas attiecīgajā uzskaitē. Zemnieku saimniecību un individuālo uzņēmēju grāmatveži nodarbojas ar vienkāršo grāmatvedību, uzskaitot tikai saimniecības ienākumus, izdevumus un aprēķinot peļņu, tad pārliecinoties, lai ienākumi sakristu ar izdevumiem. Grāmatvedis arī noraksta izlietotās preces.

Grāmatvedis sagatavo dažādas atskaites, piemēram, par PVN (pievienotās vērtības nodokli), par uzņēmuma darbinieku sociālā nodokļa maksājumiem, komandējumiem. Viņš aprēķina uzņēmuma darbinieku algas. Dažos uzņēmumos grāmatvedis veic visus uzņēmuma maksājumus, pārskaitījumus klientiem, bankām, finanšu iestādēm, pakalpojumu sniedzējiem. Grāmatvedis pārbauda, lai uz visiem uzņēmuma dokumentiem nepieciešamajās vietās būtu paraksti un datumi.

Grāmatveži arī kārtō čekus, uzlīmējot tos uz lapām, uz kurām norādīts, no kurienes šis čeks, par ko summa maksāta un kurā datumā. Reizēm grāmatveži raksta arī preču pavadzīmes. Grāmatvedim ir pienākums sakārtot grāmatvedības dokumentus saskaņā ar valsts likuma prasībām, lai atbilstoši specializējusies trešā persona varētu tajos orientēties. Viņš reizumis piedalās uzņēmuma vadības rīkotās apspriedēs, kur stāsta par situāciju uzņēmuma grāmatvedībā, sniedz ieteikumus, atbalstot vai noraidot kādu vadības lēmumu finansiālu apsvērumu dēļ. Grāmatvedis var apmeklēt uzņēmuma apmaksātus vai Valsts ieņēmumu dienesta rīkotos kvalifikācijas paaugstināšanas kursus.

Lielos uzņēmumos parasti strādā vairāki grāmatveži, kas specializējas katrs savā jomā, piemēram, viens grāmatvedis iegrāmato saņemtos maksājumus, cits nodarbojas tikai ar pārskaitījumiem, trešais pievēršas avansa norēķinu veikšanai un uzskaitēi vai algu aprēķiniem.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Grāmatvedis darbā lieto dažādu biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, faksu, kopētāju, kā arī specializētas grāmatvedības programmas (piemēram, *Tildes Jumī, Apvārsni, Hansa Financīal*). Viņš izmanto arī kalkulatoru, telefonu, rakstāmpiederumus un papīru, limlapiņas piezīmēm, dažādas dokumentu mapes.

DARBA APSTĀKĻI Grāmatvedis strādā biroja tipa telpās, astoņas darba stundas dienā, taču ir grāmatveži, kas strādā līgumdarbus un kam darba laiks nav normēts. Liela daļa grāmatvežu strādā nepilnu slodzi, piemēram, divas dienas nedēļā vai pāris stundu dienā katru dienu. Darbs mēdz būt saspringts, kad jāsapatavo ikmēneša atskaites vai gada bilance – tad grāmatvedis var aizkavēties darbā ilgāk vai strādāt pat brīvdienās. Lielu uzņēmumu grāmatvežiem darbs ir ļoti atbildīgs, jo tas saistīts ar lielām naudas summām.

DARBA IESPĒJAS Grāmatvedis var strādāt jebkurā uzņēmumā, bezpeļņas organizācijās, valsts struktūrās. Grāmatvedis var strādāt arī kā pašnodarbinātais vai strādāt uzņēmumā, kas specializējas grāmatvedības pakalpojumu sniegšanā.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Tā kā parasti uzņēmumi pieprasa bilancspējīgu grāmatvedi (t.i., grāmatvedi, kas ir pietiekami kvalificēts, lai sagatavotu uzņēmuma gada bilanci), grāmatvedim nepieciešama vai nu profesionālā vidējā izglītība grāmatvedībā (mācību ilgums – 4 gadi), 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība grāmatvedībā (2–3 gadi), vai arī augstākā izglītība finanšu jomā, taču bieži pietiek arī ar augstāko izglītību ekonomikā, kur kursa gaitā ir apgūti grāmatvedības pamati vai apgūti grāmatvedības kursi. Mācību ilgums ir 3–4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga grāmatveža profesijā ir 200–1000 latu. Algas apmērs atkarīgs no uzņēmuma lieluma un naudas apgrozījuma. Grāmatvežiem, kas strādā firmās, kuras sniedz grāmatvedības pakalpojumus, alga tiek aprēķināta atsevišķi pēc katra pasūtījuma un ir mainīga atkarībā no pakalpojuma sarežģītības un izpildei nepieciešamā laika.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Auditors 2411 04

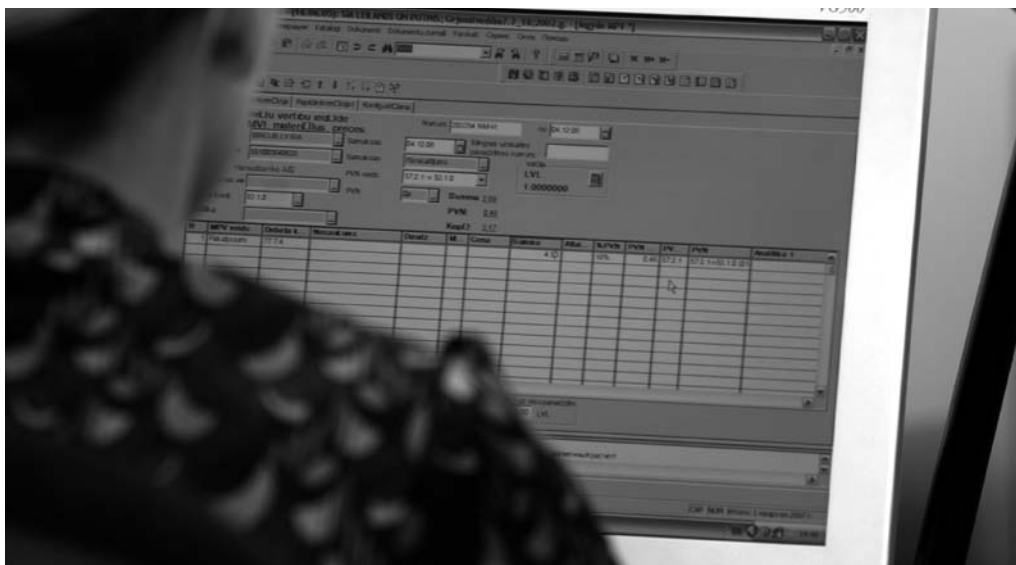
Ekonomists 2441 02

Brokeris 3411 17

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē darbības ar skaitļiem? Vai tu esi pacietīgs un spēj koncentrēties? Vai tu mēdz pamanīt sikumus, ko citi nav ievērojuši? Vai tev piemīt spēja sakārtot un organizēt vidi ap sevi?

Grāmatveža profesijā būtiski ir izprast uzņēmumu darbības principus. Lai veiksmīgi uzsāktu darbu pēc mācību iestādes beigšanas, vēlams vismaz minimāla pieredze jebkādā darbā, kam ir sakars ar uzņēmuma iekšējo darbību. Tas var būt, piemēram, sekretāra vai grāmatveža asistenta amats.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, informātika un vatviešu valoda.

BANKU SPECIĀLISTS

KODS 3411 47

DARBA SATURS Banku speciālists ir kredītiestādes (bankas) darbinieks, kas kontaktējas ar klientiem (juridiskām un fiziskām personām) un viņu uzdevumā veic bankas operācijas – rīkojas ar viņu naudu. Viņš ļoti labi pārzina bankas darbību un piedāvātos pakalpojumus un informē bankas apmeklētājus par piedāvāto pakalpojumu klāstu un šo pakalpojumu cenām, kā arī palīdz klientiem izvēlēties viņu vajadzībām piemērotāko pakalpojumu veidus.

Banku speciālists bankas klientiem atver norēķinu un noguldījumu kontus, slēdzot ar viņiem līgumus. Lai to izdarītu, viņš aizpilda atbilstošas veidlapas – bankas izstrādātas līguma formas – un pieņem no klientiem nepieciešamos dokumentus, kas noteikti bankas iekšējos noteikumos, piemēram, iesniegumus, pases kopijas, reģistrācijas dokumentus. Banku speciālists klientu uzdevumā rīkojas ar kontos esošajiem naudas līdzekļiem: pieņem no klientiem maksājuma uzdevumus un noformē tos, izdrukājot uz speciālas veidlapas. Iepriekš viņš pārliecinās par to, vai konkrētā uzdevuma veikšanai klienta kontā ir pietiekami daudz naudas. Banku speciālists noformē kases iemaksu un izmaksu dokumentus un izsniedz vai saņem skaidru naudu, kā arī noformē un izsniedz klientiem čeku grāmatiņas un pārbauda to pareizību – vai tās aizpildītas saskaņā ar noteikumiem. Klientu uzdevumā banku speciālists pērk un pārdod ārvalstu valūtas, informējot klientus par oficiālajiem Latvijas Bankas valūtu kursiem un pašas bankas noteiktajiem komerckursiem. Klientu uzdevumā viņš arī veic valūtu maksājumus, pieņemot un apstrādājot maksājuma uzdevumus. Banku speciālists informē klientus par iespējamajiem veidiem, kā un kur var ieguldīt brīvas naudas līdzekļus (piemēram, par īstermiņa/ilgtermiņa noguldījumiem, krājkontiem), un ieguvumiem, ko šie ieguldījumi var dot, kā arī par bankas piedāvātajām finansēšanas iespējām – kredītiem, līzingu, faktoringu.

Pildot klientu uzdevumus, visas bankas operācijas banku speciālists ievada īpašās banku datorprogrammās, papildus noformējot atbilstošus dokumentus arī uz papīra. Uz tiem ir vajadzīgie

paraksti un, ja nepieciešams, arī zīmogs, un šie dokumenti tiek izmantoti kā apliecinājums tam, ka konkrētā bankas operācija ir izpildīta.

Banku speciālistu darbs bankās tiek organizēts dažādi. Atsevišķās bankās visus galvenos pienākumus pilda viens cilvēks – pieņem un apstrādā maksājumus, veic kases operācijas, atver un apkalpo klientu kontus. Bet ir arī bankas, kur šie pienākumi sadalīti sīkāk: kases operācijas veic tikai kasieris, klientu operators pieņem un apstrādā tikai maksājumus vai arī ir divu veidu banku speciālisti – tie, kas strādā tikai ar fiziskām personām, un tie, kas apkalpo tikai juridiskās personas.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Banku speciālists darbā lieto dažādu biroja tehniku – datoru, printeri, faksu, kopēšanas aparātu, kā arī specializētas bankas operāciju uzskaites datorprogrammas un banknošu skaitīšanas ierīces. Viņš izmanto arī rakstāmpiederumus, kalkulatoru, tālruni, papīru un speciālas bankas vajadzībām izveidotas veidlapas un ligumu formas.

DARBA APSTĀKĻI Banku speciālista darbs noris biroja tipa telpās. Viņš strādā astoņas darba stundas dienā. Atsevišķās bankās, kurām ir atšķirīgi darba laiki, piemēram, norēķinu grupās, banku speciālista darba laiks var būt ilgāks vai, iespējams, jāstrādā brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Banku speciālists var strādāt komercbankās un citās kredītiestādēs, kā arī uzņēmumos, kas nodarbojas ar finanšu konsultāciju sniegšanu.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība ekonomikā un/vai finansēs vai banku specialitātē. Mācību ilgums 4–5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga banku speciālista darbā ir 150–1000 latu. Atalgojums atkarīgs no veicamajiem pienākumiem un darba pieredzes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Finansists 4122 02

Ekonomists 2441 02

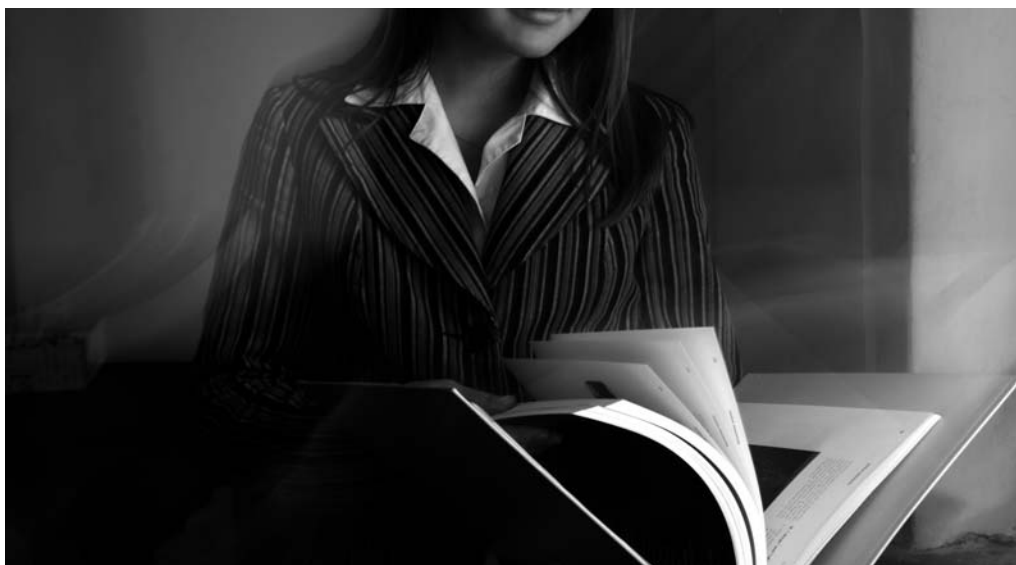
Brokeris 3411 17

Maksājumu karšu speciālists 3411 36

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē darbs ar cilvēkiem, kam ir dažāds skatījums uz dažādām lietām? Vai tevi saista darbs ar skaitļiem, bieži vien – ar ļoti lieliem skaitļiem? Vai tu esi pacietīgs un spēj izmantot savu izdomu un zināšanas sarežģītu jautājumu risināšanā?

Banku speciālista darbā svarīgi ir pārzināt esošo ekonomisko situāciju valstī un iespēju robežās – arī savu klientu darbības sfēras īpatnības, kā arī izprast viņu vēlmis, lai palīdzētu viņiem izvēlēties piemērotākos bankas pakalpojumus. Mēģini jau tagad iedzīlināties ekonomiskajos procesos – tā iemācīsies tajos orientēties. Strādājot ar dažādiem cilvēkiem, būtiska ir arī spēja saglabāt emocionālu līdzsvaru. Noderīga būs ļoti laba valsts valodas un vismaz vienas svešvalodas prasme.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, informātika, psiholoģija un svešvalodas.

NODOKĻU/NODEVU ADMINISTRATORS

KODS 4121 07

DARBA SATURS Nodokļu/nodevu administrators ir Valsts ieņēmumu dienesta (VID) vai pašvaldības finanšu nodaļas darbinieks, kas uzskaita nodokļu maksātājus (gan juridiskas, gan fiziskas personas), iekasē no viņiem nodokļus un pārbauda viņu veiktos aprēķinus, kā arī konsultē viņus ar nodokļu maksāšanu saistītos jautājumos.

Nodokļu/nodevu administrators uzskaita nodokļu maksātājus, pieņemot no viņiem reģistrācijas dokumentus (uzņēmuma statūtus, reģistrācijas apliecību), kā arī īpašu reģistrācijas veidlapu ar informāciju par šo uzņēmumu. Viņš apstrādā saņemto informāciju, ievadot to speciālā datu bāzē, kurā tiek uzskaitīti visi nodokļu maksātāji. Iesniegtie dokumenti un maksātāju reģistrācijas apliecību kopijas tiek iekārtotas speciālās maksātāju lietās jeb mapēs, kurās tiek apkopota visa papīra formā esošā informācija par uzņēmumu – visi pārskati, vēstules un iesniegumi, audita pārskati un cita veida rakstiska informācija.

Nodokļu/nodevu administrators pieņem no nodokļu maksātājiem ikmēneša pārskatus (piemēram, pievienotās vērtības deklarācijas, sociālā nodokļa pārskatus, akcīzes nodokļa pārskatus), kā arī gada pārskatus (piemēram, bilances, peļņas un zaudējumu pārskatus). Iesniegtos pārskatus nodokļu/nodevu administrators apzīmogo un uz tiem atzīmē iesniegšanas datumu. Pārskati parasti jāiesniedz līdz 15. datumam vai atbilstoši attiecīgajam nodokļu likumam. Visus iesniegtos pārskatus nodokļu/nodevu administrators ievada specializētā nodokļu uzskaites sistēmā, kurā tiek ievadītas arī samaksāto nodokļu summas, pamatojoties uz bankas maksājumu dokumentiem. Šajā sistēmā, ievadot pārskatos uzrādītos skaitļus, tiek arī pārbaudīta aprēķina pareizība. Gadījumos, ja tiek atklāta kāda neprecizitāte vai kļūda, nodokļu/nodevu administrators sazinās ar nodokļa maksātāju un lūdz novērst esošo kļūdu un atkārtoti iesniegt pārskatus.

Ja nodokļu maksātāji to rakstiski pieprasījuši, nodokļu/nodevu administrators viņiem izsniedz izziņas, kurās apliecināts, ka viņiem nav nodokļu parādu. Nodokļu/nodevu administrators arī izsniedz

izdrukas no nodokļu uzskaites sistēmas, kurās var redzēt nodokļu maksātāja aprēķināto un samaksāto nodokļu apmērus, kā arī nodokļa pārmaksu vai parādu ar aprēķinātām soda naudām. Soda naudas nodokļu uzskaites sistēma aprēķina automātiski atkarībā no tā, par cik dienām nokavēts nodokļa maksājuma datums.

Nodokļu/nodevu administrators sniedz konsultācijas nodokļu likumdošanas jautājumos, kā arī jautājumos, kas saistīti ar nodokļu uzskaiti grāmatvedībā. Vienkāršos jautājumos konsultācijas viņš sniedz mutiski, bet sarežģītākos atbildes sagatavo rakstiski, atbildot uz maksātāju rakstiskiem iesniegumiem.

VID nodaļās nodokļu/nodevu administratoru pienākumi tiek sadalīti šādi – vieni pieņem pārskatus, bet citi tos ievada uzskaites sistēmā. Ja nodaļā ir salīdzinoši neliels maksātāju skaits, tad pārskatus pieņem un apstrādā viens darbinieks.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Nodokļu/nodevu administrators darbā lieto dažādu biroja tehniku – datoru, printeri, faksu, kopēšanas aparātu, kā arī specializētas datorprogrammas, ar ko veic nodokļu aprēķinu un nodokļu maksājumu uzskaiti. Viņš izmanto arī rakstāmpiederumus, kalkulatoru un tālruni.

DARBA APSTĀKĻI Nodokļu/nodevu administratora darbs tiek veikts biroja tipa telpās. Viņš strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Nodokļu/nodevu administrators var strādāt valsts un pašvaldību iestādēs, kas nodarbojas ar nodokļu un nodevu uzskaiti un iekasēšanu, piemēram, Valsts ieņēmumu dienestā, Rīgas domē un citās pašvaldībās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība ekonomikā vai finansēs vai arī augstākā juridiskā izglītība nodokļu sfērā. Mācību ilgums 4–5 gadi. Nodokļu/nodevu administratora profesija apgūstama arī profesionālās vidējās izglītības iestādēs, izvēloties grāmatveža specialitāti. Mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga nodokļu/nodevu administratora profesijā ir 200–600 latu, un tā atkarīga no strādājošā darba pieredzes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Nodokļu ekonomists 2441 09

Grāmatvedis 3433 01

Auditors 2411 04

Finansists 4122 02

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē darbs ar skaitļiem, un vai tu viegli orientējies skaitļu pasaulē? Vai tu esi pacietīgs un spēj patstāvīgi strādāt, risinot dažādas sarežģītas situācijas?

Lai veiksmīgi pildītu nodokļu/nodevu administratora pienākumus, ir būtiski attīstīt tādas iemaņas kā precizitāte un spēja saskatīt pieļautās kļūdas. Šajā profesijā svarīga ir arī māksla uzklaut citus un palīdzēt viņiem rast risinājumu dažādos jautājumos. Noderēs māka vienkārši izskaidrot sarežģītas lietas, tāpēc mēģini izkopt loģisko domāšanu un attīsti prasmi izteikt savu viedokli. Par labu nāks arī vismaz vienas svešvalodas pārvaldīšana.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, informātika, psiholoģija un svešvalodas.

FINANSISTS

KODS 4122 02

DARBA SATURS Finansists analizē to, kā tiek izmantoti uzņēmuma rīcībā esošie līdzekļi (nauda un citas materiālās vērtības), un prognozē līdzekļu pieaugumu nākotnē. Viņš izvērtē datus par uzņēmuma finansēm (finansu rādītājus), kā arī piedalās investīciju jeb ieguldījumu projektu novērtēšanā.

Finansists novērtē uzņēmuma esošo finansiālo situāciju un regulāri seko tās izmaiņām. Balstoties uz finanšu pārskatiem (peļņas un zaudējumu aprēķinu, bilanci, naudas plūsmas pārskatu), viņš aprēķina dažādus finanšu rādītājus, ko pēc tam izmanto uzņēmuma novērtēšanā, – piemēram, rentabilitāti, saistību atdevi, kapitāla apriti. Ja šie rādītāji neatbilst finanšu teorijā pieņemto rādītāju normām – pārsniedz šīs normas vai arī ir nepietiekami –, finansists pēta, kas ir ietekmējis šo situāciju, un meklē finanšu rādītāju uzlabošanas iespējas, piemēram, samazinot izmaksas, samazinot kreditoru apjomus, mainot klientu apmaksas nosacījumus.

Finansists izstrādā uzņēmuma finanšu plānu jeb budžetu. Viņš apkopo informāciju no dažādām uzņēmuma struktūrvienībām: pārdošanas apjomus un prognozētos ieņēmumus no pārdošanas nodaļas, preču ražošanai nepieciešamo izdevumu aprēķinu no ražošanas nodaļas, algu aprēķinus un citus ar personālu (uzņēmuma darbiniekiem) saistītos izdevumus no personāla daļas. Apkopoto informāciju finansists apvieno vienā kopējā uzņēmuma budžeta plānā, kurā var redzēt, cik lieli varētu būt ieņēmumi, izmaksas un peļņa. Pēc šī plāna apstiprināšanas finansists seko līdzī tā izpildei – uzmana, vai tiek pārdots pietiekami daudz preču, vai netiek pārsniegti plānotie izdevumi. Viņš arī saņem skaidrojumus no uzņēmuma darbiniekiem, kas atbildīgi par katru konkrēto procesu, un mēģina atrast situācijas risinājumu, ja tie neatbilst plānotajam. Balstoties uz budžeta plānu, finansists var prognozēt finanšu rādītāju attīstību nākotnē.

Finansists nodarbojas ar uzņēmuma brīvo līdzekļu efektīvu izmantošanu – izvērtē visus iespējamus ieguldījumu veidus (depozīti, vērtspapīru iegāde, ieguldījumi citos uzņēmumos) un iesaka uzņēmuma vadībai piemērotāko un izdevīgāko veidu naudas ieguldīšanai. Pēc lēmuma pieņemšanas

viņš regulāri seko ieguldījuma efektivitātei jeb tam, cik lielu peļņu tas nes uzņēmumam. Finansists novēro situāciju tirgū un uzmana uzņēmuma naudas līdzekļu apjomu, lai nepieciešamības gadījumā varētu atgūt depozītos ieguldīto naudu vai pārdot ieguldījumu citos uzņēmumos. Finansists arī piedalās dažādos projektos, kas palīdz uzņēmumam piesaistīt papildu naudas līdzekļus, – kredītu pieprasīšanas projektos, investoru piesaistes projektos. Finansists sagatavo visus nepieciešamos dokumentus (pārskatus, izmaksu tāmes), aprēķina, cik izdevīgs būs katrs investīciju veids un kādas būs uzņēmuma izmaksas un iegūtie labumi.

Atkarībā no uzņēmuma lieluma un struktūras finansists var būt atbildīgs par visiem finanšu procesiem uzņēmumā vai arī būt piesaistīts tikai kādam vienam procesam – ieguldījumu izvērtēšanai, budžeta sastādīšanai un kontrolei vai kam citam.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Finansists darbā lieto dažādu biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, faksu, kopēšanas aparātu, īpašas grāmatvedības un finanšu rādītāju aprēķina datorprogrammas. Viņš izmanto arī rakstāmpiederumus, kalkulatoru, tālruni.

DARBA APSTĀKĻI Darbs parasti tiek veikts biroja tipa telpās. Izvērtējot iespējamās naudas līdzekļu ieguldīšanas veidus, finansists bieži satiekas ar banku vai citu finanšu institūciju pārstāvjiem. Gadījumos, ja tiek iegādāti jauni īpašumi vai uzņēmumi, ir iespējama izbraukšana uz objektu dažādos Rīgas rajonos un Latvijas reģionos un pilsētās. Finansists strādā astoņas darba stundas dienā.

DARBA IESPĒJAS Finansists var strādāt privātuzņēmumos, valsts iestādēs, bankās, apdrošināšanas kompānijās, uzņēmumos, kas sniedz finanšu konsultāciju un grāmatvedības pakalpojumus, un kā pašnodarbinātais.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība finansēs un/vai ekonomikā (mācību ilgums 4–5 gadi) vai profesionālā vidējā izglītība (mācību ilgums 4 gadi), savukārt grāmatveža specialitāti var apgūt augstskolās 4–5 gados vai 1. līmeņa profesionālās augstākās izglītības iestādēs 2–3 gadu laikā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga finansista profesijā ir 200–3000 latu. Algas apmērs atkarīgs no strādājošā darba pieredzes un uzņēmuma, kādā viņš strādā.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Grāmatvedis 3433 01

Auditors 2411 04

Ekonomists 2441 02

Kredītu analītiķis 3411 16

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē darbs ar skaitļiem? Vai proti analizēt informāciju, un vai tev piemīt prasme saskatīt nākotnes iespējas? Vai tev padodas patstāvīga darbu veikšana un problēmu risināšana?

Finansista profesijā būtiskas ir analītiķa spējas, lai patstāvīgi varētu izvērtēt visus labumus, ko var dot ieguldījumi dažādos projektos. Svarīga ir arī prasme saskatīt radušās problēmas un atrast iespējamās risinājumus. Šis iemaņas vari izkopt, darbojoties dažādās jauniešu organizācijās un pasākumu organizēšanā. Jau tagad mēģini interesēties par ekonomiskajiem procesiem – tas palīdzēs gūt priekšstatu par šo jomu.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, informātika, psiholoģija un svešvalodas.

APDROŠINĀTĀJS

KODS 3412 02

DARBA SATURS Apdrošinātājs tiekas ar apdrošināšanas firmas klientiem un nodarbojas ar dažādu veidu apdrošināšanas operācijām. Viņš apdrošina, piemēram, fizisku un juridisku personu autotransportu, nekustamo īpašumu, dzīvību un veselību, ceļojumus, kravas pārvadājumus – pret noteiktu maksājumu veikšanu garantē zaudējumu atlīdzināšanu, ja, piemēram, apdrošinātā lieta nozagta vai sabojāta. Viņš klientiem piedāvā civiltiesisko (kad cilvēks ar savām apzinātām vai neapzinātām darbībām rada zaudējumus trešajai pusei, piemēram, autoavārijas gadījumā, apdrošinot lielus darījumus, veicot medicīniskas manipulācijas) un finanšu riska apdrošināšanu un apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem.

Tiekoties ar potenciālo klientu, apdrošinātājs izzina viņa apdrošināšanas vajadzības, analizē iespējamo risku līmeni, klienta vēlmes, noskaidro, kādas ir viņa finansiālās vēlmes un iespējas, kuru robežās jāizvēlas piemērotākais apdrošināšanas veids. Viņš iepazīstina klientu ar apdrošināšanas kompānijas piedāvājumu – izskaidro apdrošināšanas nosacījumus, iespējamās apdrošināšanas veidus un izdevīgākās apdrošināšanas variantus.

Apdrošinātājs apseko un novērtē apdrošināšanas objektus (piemēram, ēkas) un izstrādā apdrošināšanas noteikumus. Novērtējot negadījumu sekas un to atbilstību ar klientu noslēgtās apdrošināšanas veidam, apdrošinātājs aprēķina apdrošināšanas prēmijas un kompensāciju izmaksas.

Apdrošinātāja pienākumos ietilpst aizvien jaunu klientu piesaistīšana un klientu lojalitātes (uzticības) stiprināšana un veicināšana pret konkrēto apdrošināšanas kompāniju. Viņš popularizē savas firmas pozitīvo pieredzi, reizumis sadarbojas ar masu medijiem.

Bieži vien apdrošinātāji specializējas konkrētu apdrošināšanas polišu veidu tirdzniecībā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Apdrošinātāji darbā lieto dažādu veidu biroja tehniku, piemēram, datoru ar interneta pieslēgumu, kopēšanas aparātu, printeri. Bieži vien, dodoties pie klientiem, apdrošinātājs izmanto automašīnu.

DARBA APSTĀKĻI Apdrošinātāja darbs lielākoties tiek veikts biroja tipa telpās. Viņš arī bieži dodas izbraukumos pie klientiem. Visbiežāk apdrošinātājs strādā astoņu stundu darba dienu, bet, lai pielāgotos klientu vajadzībām, nereti jāstrādā virsstundas arī vakaros un brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Apdrošinātāji var strādāt dažādās apdrošināšanas kompānijās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Vēlama augstākā izglītība ekonomikā, finansēs, biznesa vadībā. Mācību ilgums 3–4 gadi. Lai strādātu par apdrošinātāju, nepieciešams iziet speciālu apmācības kursu apdrošināšanas kompānijā, pēc kura sekmīgas beigšanas tiek izsniegts apdrošinātāja sertifikāts. Lai strādātu ar dažādiem apdrošināšanas veidiem, jāiegūst sertifikāts katrā no tiem.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga apdrošinātāja profesijā ir 100–600 latu un vairāk. Atalgojums atkarīgs no apdrošinātāja noslēgto līgumu daudzuma. No katra noslēgtā līguma summas apdrošinātājs saņem noteiktus procentus.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Nekustamā īpašuma aģents – mākleris 3413 02

Nekustamā īpašuma vērtētājs 3212 16

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev šķiet būtiski, ka cilvēki nelaiemes gadījumos var būt pasargāti vismaz no finansiāliem zaudējumiem? Vai tev patīk strādāt ar cilvēkiem? Vai spēj citiem saprotami izskaidrot dažādus jautājumus?

Lai kļūtu par apdrošinātāju, vēlamas labas pārdošanas prasmes, komunikācijas un izskaidrošanas spējas. Šīs īpašības var attīstīt, aktīvi piedaloties skolas sabiedriskajā dzīvē, piemēram, organizējot un iesaistoties skolas Ziemassvētku tirdziņā, kā arī uzņemoties dalību un pienākumus, ja kādu pasākumu rīko tavi draugi vai skolasbiedri. Prasmi izteikties skaidri, pamatoti un citiem saprotami var izkopt, pats labi apgūstot un izskaidrojot mācību vielu citiem, piemēram, eksāmenu vai pārbaudes darbu laikā. Interesēšanās par notikumiem sabiedrībā veicinās prasmi izprast cēloņu un seku likumsakarības, līdz ar to arī māku saskatīt vienu procesu ietekmi uz citiem procesiem. Šādas analīzes un faktu strukturēšanas spējas ir vienas no svarīgākajām prasmēm apdrošinātāja profesijā.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, politika un tiesības, biznesa ekonomiskie pamati, psiholoģija un svešvalodas.

MUITAS EKSPERTS

KODS 3441 03

DARBA SATURS Muitas eksperts ir speciālists starptautiskajā preču aprītē un nodrošina valsts ekonomiskās robežas aizsardzību, to, lai tiktu ievērota valstī noteiktā preču ieviešanas/izvešanas kārtība.

Muitas eksperts pārbauda, vai tiek ievēroti normatīvie akti muitas un nodokļu jomā (gan ievēdot valsti, gan izvedot no valsts dažādas preces), kā arī pārbauda, vai tiek ievēroti preču tranzītpārvadāšanas (pārvešana no vienas valsts uz otru caur kādu citu valsti) noteikumi. Viņš kontrolē, vai preču pārvadātājs nomaksā visus paredzētos nodokļus un nodevas un ir nokārtojies akcīzes preču jeb ar speciālu nodokli apliktu preču (piemēram, degviela, alkohols) pārvadāšanas dokumentus.

Muitas eksperts pārbauda pārvadātāja iesniegtos preču pavaddokumentus un apskata kravu. Viņš pārbauda, vai dokumentos norādīts pareizs preces kods, un aprēķina muitas maksājumus (piemēro muitas tarifus). Muitas eksperts iekasē valsts noteiktos obligātos maksājumus, kas jāmaksā uz robežas, piemēram, valsts nodokļus, muitas nodokli.

Muitas eksperts pārbauda dokumentus un bagāžu personām, kas šķērso valsts robežu. Viņš noskaidro, vai pārvadātājs ievēro pastāvošos preču ieviešanas un izvešanas noteikumus – vai kravai ir preču izcelsmes dokumentācija un nepieciešamās licences, vai ir nomaksāti nodokļi. Muitas eksperts kontrolē kravu – sver to, ja nepieciešams, veic rentgena caurskati un ņem preču paraugus, sastādot muitas apskates aktu. Pārkāpuma gadījumā viņš aiztur preces un noformē nepieciešamos dokumentus. Veicot preču pārbaudi, muitas eksperts novērtē iespējamos riskus, piemēram, vai kravas atvēršana nav saistīta ar apdraudējumu apkārtējai videi vai arī cilvēku veselībai.

Muitas eksperts dažkārt piedalās operatīvajos reidos, piemēram, kontrabandas kravu izsekošanai un aizturēšanai.

Muita aktīvi strādā sadarbībā ar citu valstu muitām, piemēram, ja viena valsts maina kādu muitas

likumu, tas ietekmē arī starptautiskās preču aprites kārtību, līdz ar to muitas eksperti – valodu speciālisti – nodrošina sakaru uzturēšanu, dokumentu aprites un tulkošanas norisi.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Muitas eksperts darbā lieto biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, tālruni. Viņš strādā ar speciālām datubāzēm, piemēram, lai piemērotu preču deklarēšanai nepieciešamos preču kodus. Muitas eksperts izmanto dažādus preču pārbaudes līdzekļus, piemēram, endoskopu, metramēru, lukturi, preču un transporta līdzekļu rentgena caurskates iekārtu, mobilo vai stacionāro laboratoriju dažādu vielu, piemēram, naftas produktu, sastāva analīzei. Atkarībā no pienākumu specifikas muitas ekspertam tiek iedalīta dienesta automašīna un ierocis. Muitas eksperts darbā lieto dažādas veidlapas, piemēram, muitas deklarācijas; dažādas atļaujas, piemēram, atļauju ievest izejvielas pārstrādei (nevis tirgošanai).

DARBA APSTĀKĻI Muitas eksperta darbs parasti tiek veikts biroja tipa telpās, un viņš strādā astoņu stundu darba dienu, savukārt muitas noteikumu pārkāpumu novēršanas vienībā viņš dežurē pēc iepriekš saskaņota grafika, strādājot arī naktis un brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Muitas eksperts var strādāt specializētajā valsts civildienestā – muitas administratīvajā aparātā vai reģionālajās muitas. Muitas eksperts var strādāt arī privātu uzņēmumos, kas nodarbojas ar starptautisko preču apriti, piemēram, muitas noliktavas turēšanu vai muitas deklarāciju noformēšanu.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība vai augstākā izglītība muitas un nodokļu administrēšanā. Mācību ilgums ir 2–5 gadi. Lai pildītu specifiskus muitas eksperta pienākumus, nepieciešama augstākā izglītība šajā konkrētajā profesionālajā nozarē, piemēram, ķīmijā, jurisprudencē, informāciju tehnoloģijās un tālākizglītības kursos iegūts muitas speciālista sertifikāts.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga muitas eksperta profesijā ir 200–400 latu. Atalgojums atkarīgs no darba vietas un pienākumu specifikas. Muitas eksperts saņem piemaksas, piemēram, par izdienas laiku.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Grāmatvedis 3433 01

Muitas uzraugs 3441 04

Nodokļu inspektors 3442 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev sagādātu gandarījumu darbs, kas saistīts ar valsts interešu pārstāvēšanu? Vai saspringtās situācijās spēj būt savaldīgs, rīkoties konstruktīvi, pacietīgi un labvēlīgi sarunāties ar ļoti dažādiem cilvēkiem?

Muitas ekspertam nepieciešams vērīgums, analītisks prāts, lai saskatītu pazīmes, kas tieši vai netieši norāda uz muitas zonas šķērsotāju nelikumīgu rīcību. Svarīga ir māka atpazīt cilvēku rīcības un uzvedības motīvus, labas komunikācijas iemaņas, ko veicinās cilvēku izturēšanās un ieradumu vērošana, salīdzināšana, savukārt cenšoties ieinteresēti reaģēt uz cilvēku sacīto, var attīstīt, gan spēju uzklaut un sadzirdēt citu domas, gan iegūt ļoti dažādu, nereti pretrunīgu informāciju – bieži vien ķermeņa valoda stāsta pretējas lietas mutiski sacītajam – pamanīt un atpazīt šādas nianšes ir muitas eksperta profesionalitātes pazīme un būs pamats lēmumu pieņemšanā turpmākajā darbā.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, informātika, svešvalodas, ētika un psiholoģija.

NEKUSTAMĀ ĪPAŠUMA AĢENTS – MĀKLERIS

KODS 3413 02

DARBA SATURS Nekustamā īpašuma speciālists – māklers nodarbojas ar nekustamo īpašumu (zemes, ēku) pirkšanu un pārdošanu, kā arī ar dažādu īpašumu iznomāšanu.

Klientus nekustamā īpašuma speciālists – māklers bieži meklē ar laikrakstu starpniecību, ievietojot sludinājumus par māklera pakalpojumu sniegšanu vai arī atsaucoties uz ievietotajiem sludinājumiem un piedāvājot nekustamā īpašuma īpašniekiem pārstāvēt viņu intereses īpašumu pirkšanas vai pārdošanas procesā. Tādējādi nekustamā īpašuma speciālista – māklera klientu sarakstā ir daudz dažādu pirkšanas/pārdošanas variantu, kas palīdz operatīvāk veikt darījumus.

Nekustamā īpašuma speciālists – māklers satiekas ar klientu, noskaidro viņa vēlmes un iespējas, piemēram, kādu īpašumu klients vēlas iegādāties vai pārdot, par kādu summu, kādi ir apmaksas nosacījumi. Apskatot īpašumu uz vietas, nekustamā īpašuma speciālists – māklers palīdz klientam novērtēt, par kādu cenu īpašums varētu tikt pārdots, – kāda varētu būt tā tirgus vērtība un vai klienta noteiktā summa atbilst reālajai tirgus vērtībai.

Ņemot vērā to, ka nekustamā īpašuma speciālistam – māklērim ir plašs klientu loks, viņš var ātri atrast pircēju klienta īpašumam vai arī pārdevēju īpašumam, kas atbilst pircēja vēlmēm. Gadījumos, ja viņa rīcībā nav klienta vēlmēm atbilstoša piedāvājuma vai arī klienta, kas vēlētos iegādāties piedāvāto precī jeb īpašumu, viņš izmanto visus savā rīcībā esošos avotus (laikrakstus, sludinājumus internetā vai vienkārši savu paziņu loku), lai atrastu klienta vēlmēm atbilstošu īpašumu.

Nekustamā īpašuma speciālists – māklers saskaņā ar klienta vēlmēm vai viņa uzdevumā var palīdzēt nokārtot visus pirkšanas/pārdošanas darījumā nepieciešamos dokumentus – organizē līguma parakstīšanu, noformē īpašuma tiesību dokumentus, apdrošināšanu. Nekustamā īpašuma speciālists – māklers arī pārzina pirkuma darījumu finansēšanas iespējas un orientējas likumdošanā,

lai varētu sniegt klientam pietiekamu informāciju par dažādiem ar īpašumu pirkšanu/pārdošanu saistītiem jautājumiem. Saņemot šādu apkopotu informāciju, klientam ir vieglāk pieņemt lēmumu par darījuma veikšanu.

Bieži nekustamā īpašuma speciālisti – mākleri nodarbojas arī ar īpašumu iznomāšanu. Viņi klienta uzdevumā piedāvā nomāt vai īrēt īpašumus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Nekustamā īpašuma speciālists – mākleris darbā lieto dažādu veidu biroja tehniku: datoru, printeri, faksu, kopēšanas aparātu. Viņš lieto arī rakstāmpiederumus, kalkulatoru, tālruni, papīru. Lai iegūtu jaunus klientus vai arī lai atrastu klienta vēlmēm atbilstošu pārdošanā esošu īpašumu, nekustamā īpašuma speciālists – mākleris izmanto laikrakstu sludinājumus, kā arī iegūst informāciju internetā.

DARBA APSTĀKĻI Nekustamā īpašuma speciālists – mākleris strādā biroja tipa telpās, kā arī izbrauc uz pērkamajiem vai pārdodamajiem objektiem. Viņš strādā astoņas darba stundas dienā, bet bieži darba specifikas dēļ jāstrādā pēc pamata darba dienas beigām vai arī brīvdienās, kad klientu aktivitāte ir lielāka.

DARBA IESPĒJAS Mākleri var strādāt privātos uzņēmumos un kā pašnodarbinātie.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība nekustamā īpašuma uzņēmējdarbības vadībā. Mācību ilgums 2 gadi. Vēlama augstākā izglītība ekonomikas zinātnēs, ko var apgūt 4 gadu laikā. Katrs uzņēmums, kas nodrošina nekustamā īpašuma pirkšanas/pārdošanas pakalpojumus, apmāca savus darbiniekus nepieciešamajās prasmes. Lai gan likumdošana šobrīd neparedz obligātu licenču iegūšanu šādu operāciju veikšanai, strādājot kā pašnodarbinātajam, būtu vēlams iegūt licenci darījumiem ar nekustamo īpašumu.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga nekustamā īpašuma speciālista – māklera profesijā atkarīga no noslēgto darījumu apjoma. Parasti viņš saņem pamatalgu 150–250 latu apmērā un noteiktus procentus no katra darījuma summas. Šos procentus katra nekustamā īpašuma kompānija nosaka pati, jo tas atkarīgs no projekta kopējā apjoma un tā, cik kompānija nopelnīs no šī darījuma izpildes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Brokeris 3411 17
Ekonomists 2441 02

Nekustamā īpašuma vērtētājs 3212 16
Finansists 4122 02

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē darbs ar cilvēkiem, kam ir dažāds skatījums uz dažādām lietām? Vai tu esi pacietīgs, un vai tev piemīt spēja pārliecināt cilvēkus? Vai tev patīk darbs, kurā nepārtraukti mainās darba vide?

Nekustamā īpašuma speciālista – māklera darbā būtiska ir spēja saglabāt emocionālu līdzsvaru, strādājot ar dažādiem cilvēkiem, tāpēc noteikti noderēs labas saskarsmes spējas un zināšanas psiholoģijā. Mēģini izkopt arī savas svešvalodu prasmes! Svarīgi ir izprast esošo ekonomisko situāciju valstī, lai spētu novērtēt projektu iespējamus labumus un potenciālo nekustamā īpašuma pircēju/pārdevēju iespējas. Centies jau tagad interesēties par šo jomu, lai paplašinātu savus priekšstatus ar ekonomiku saistītajos jautājumos!

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, biznesa ekonomiskie pamati, psiholoģija, informātika un svešvalodas.

NEKUSTAMĀ ĪPAŠUMA VĒRTĒTĀJS

KODS 3212 16

DARBA SATURS Nekustamā īpašuma vērtētājs nosaka dažādu objektu – zemes, māju, dzīvokļu, ražošanas un tirdzniecības telpu – tirgus vērtību. Viņš klienta uzdevumā novērtē dažādus objektus – tas nepieciešams, pērkot vai pārdodot īpašumus vai lai saņemtu kreditus kredītiestādēs.

Saņemot klienta pieprasījumu pēc objekta novērtēšanas, nekustamā īpašuma vērtētājs pieprasa īpašuma apliecinājošos dokumentus (piemēram, zemesgrāmatu, inventarizācijas lietas), kā arī citus tehniskos dokumentus un līgumus – atkarībā no vērtējamā objekta specifikas. Pēc iepazīšanās ar šiem dokumentiem nekustamā īpašuma vērtētājs dodas uz konkrēto objektu, lai apskatītu to dzīvī un nofotografētu. Viņš apskata objektu un izvērtē dažādus faktorus, kas ietekmē īpašuma cenu, – piemēram, atrašanās vieta, komunikācijas, apkārtnē, tuvumā esošie uzņēmumi, infrastruktūra (ceļi, skolas, pirmsskolas izglītības iestādes, veikali). Iegūto informāciju nekustamā īpašuma vērtētājs izmanto aprēķinu veikšanai, ar kuru palīdzību nosaka iespējamo īpašuma vērtību. Aprēķiniem viņš izmanto speciālas formulas, kas apkopotas speciālās aprēķinu datorprogrammās.

Pēc visu aprēķinu veikšanas nekustamā īpašuma vērtētājs veido īpašuma vērtēšanas aprakstu, kurā tiek ievietota visa svarīgākā informācija par īpašumu, tā raksturojums, ziņas par tā īpašniekiem, apgrūtinājumiem, ja tādi ir, un citi dati, kas var ietekmēt pircēja interesi par objektu, kā arī bankas lēmums par kredīta piešķiršanu. Šāda apraksta apjoms var būt no dažiem desmitiem līdz pat vairākiem simtiem lappušu. Šajā aprakstā tiek uzrādīti arī aprēķina rezultāti.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Nekustamā īpašuma vērtētājs darbā lieto dažādu veidu biroja tehniku – datoru, printeri, faksu, kopēšanas aparātu, kā arī fotoaparātu, ar kuru tiek fiksēts vērtējamais objekts, un īpašas datorprogrammas. Viņš izmanto arī rakstāmpiederumus, kalkulatoru, tālruni, papīru. Novērtēšanas procesā tiek izmantotas speciālas aprēķina formas, kas izveidotas, lai iespējami ātrāk iegūtu vajadzīgos rezultātus.

DARBA APSTĀKĻI Nekustamā īpašuma vērtētājs strādā biroja tipa telpās, kā arī objektos, kuriem tiek veikts novērtējums. Viņš strādā astoņas darba stundas dienā, bet darba specifikas dēļ darbs bieži jāveic pēc pamata darba dienas beigām vai arī brīvdienās, kad klientu aktivitāte ir lielāka. Bieži jāizbrauc uz objektiem dažādos Rīgas rajonos un Latvijas reģionos un pilsētās.

DARBA IESPĒJAS Nekustamā īpašuma vērtētājs var strādāt kā pašnodarbinātais, noslēdzot sadarbības līgumus ar kādu no kompānijām, kas strādā nekustamo īpašumu vērtēšanas jomā, kā arī algotu darbu privātos uzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Vēlama augstākā izglītība ekonomikā un/vai būvniecības nozarē, ko var iegūt 4–5 gadu laikā. Nepieciešams noklausīties 8 mēnešu profesionālās pilnveidošanas kursu. Pēc šo kursu sertifikāta saņemšanas absolvents var pretendēt uz nekustamā īpašuma vērtētāja asistenta vietu, kurā viņam jānostrādā 3 gadi, un tikai tad viņš var kārtot eksāmenus, lai iegūtu nekustamā īpašuma vērtētāja sertifikātu jeb licenci.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga nekustamā īpašuma vērtētāja profesijā ir 100–2000 un vairāk latu. Atalgojums pamatā atkarīgs no īstenoto projektu daudzuma un apjoma, jo atlīdzība ir noteikti procenti no klienta samaksas par objekta novērtēšanu. Taču dažos uzņēmumos nekustamā īpašuma vērtētājam ir noteikta alga – 150–250 latu – un papildu procenti no izpildīto darbu apjoma.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Ekonomists 2441 02

Grāmatvedis 3433 01

Būvzinženieris 2142 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē darbs ar skaitļiem? Vai esi pacietīgs un spēj koncentrēties? Vai tev patīk darbs, kurā nepārtraukti mainās darba vide? Vai spēj pieņemt būtiskus lēmumus?

Nekustamā īpašuma vērtētāja darbā svarīgas ir analītiska spējas, tas, kā tu spēj atrast sakarības starp dažādiem lielumiem un ietekmējošiem faktoriem. Vērtētāja darbs saistīts ar dažādiem informācijas avotiem, tāpēc būtiska ir māka šajā informācijā atrast svarīgāko un nepieciešamo, lai objekta novērtēšana būtu atbilstoša esošajai tirgus situācijai. Nekustamā īpašuma vērtētāja darbs saistīts ar lielas atbildības uzņemšanos, tādēļ jau tagad piedalies pasākumos, kas no tevis prasa izlēmību, spēju operatīvi un izlēmīgi rīkoties, uzņemties atbildību par saviem lēmumiem! Ļoti svarīga ir arī spēja savas domas izteikt korektā un citiem saprotamā veidā, tādēļ mēģini izkopt šo prasmi, piemēram, iesaistoties debašu klubā vai dažādu jauniešu organizāciju darbībā.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, biznesa ekonomiskie pamati, psiholoģija un svešvalodas.

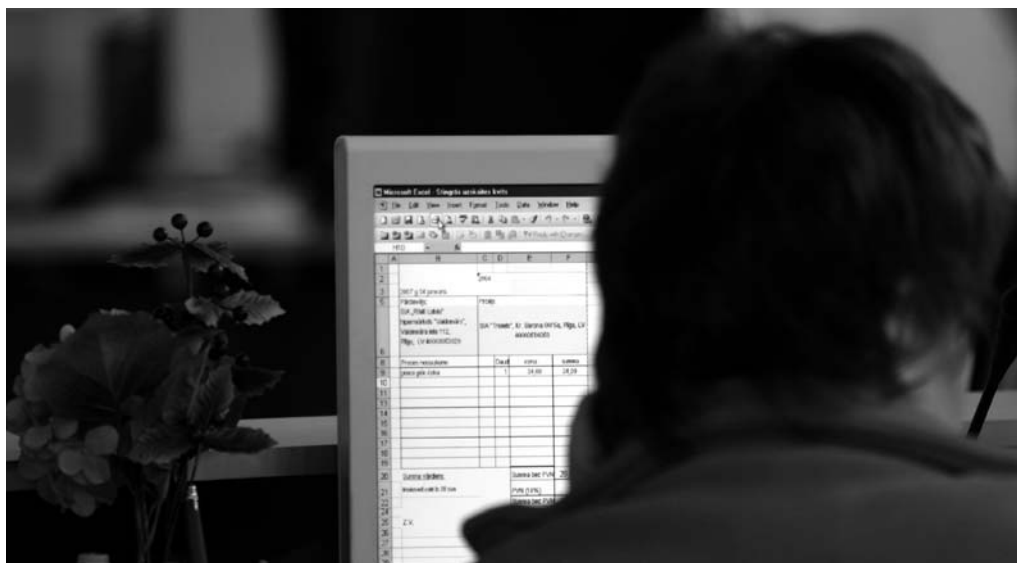

TIRGZINĪBAS

elektroniskās komercijas speciālists	706
tirgzinības/tirgvedības vadītājs	708
sagādnieks	710
tirdzniecības pārstāvis – dīleris	712
pārdošanas speciālists – merčendaizers	714
mazumtirdzniecības komercdarbinieks	716
tirgzinības un tirdzniecības speciālists	718
prečzinis	720
mazumtirdzniecības pārdevējs	722
tirgus pārdevējs	724

20

ELEKTRONISKĀS KOMERCIJAS SPECIĀLISTS

KODS 2419 06

DARBA SATURS Elektroniskās komercijas speciālists nodrošina uzņēmumiem un iestādēm iespēju nodarboties ar elektronisko tirdzniecību (preču vai pakalpojumu pārdošanu internetā), kā arī ievieš naudas elektronisko norēķinu sistēmas, veidojot attiecīgas datubāzes un serverus.

Elektroniskās komercijas speciālists izstrādā dažādus risinājumus, kā izveidot elektroniskajā tirdzniecībā izmantojamu uzņēmuma datubāzi, un variantus, kā tos tehniski īstenot. Viņš sagatavo un uzstāda elektroniskās komercijas tehnoloģiju sistēmas, testē tās un izstrādā testēšanas analīzi, kā arī rūpējas par šo sistēmu drošību un uztur tās. Elektroniskās komercijas speciālists izpēta uzņēmumā esošo stratēģiju (ilgtermiņa darbības plānu nākotnes ieceru sasniegšanai) un, noskaidrojot vadības viedokli un prasības, izstrādā jaunus rīcības variantus, kas uzņēmumam palīdzētu veiksmīgāk uzsākt un īstenot elektronisko tirdzniecību. Viņš arī ievieš izstrādāto rīcības plānu praksē.

Izmantojot elektroniskās komercijas tehnoloģiju sistēmas, elektroniskās komercijas speciālists izstrādā ērtu shēmu, kā pēc iespējas labāk un izdevīgāk izmantot uzņēmuma resursus. Lai to izdarītu, elektroniskās komercijas speciālists analizē uzņēmuma vai iestādes ekonomisko situāciju, to, kā tiek organizēts darbs un resursu izmantošana, un sagatavo priekšlikumus turpmākai, efektīvākai darbībai. Elektroniskās komercijas speciālists izstrādā mārketinga plānu (darbības, kas nepieciešamas veiksmīgai preču vai pakalpojumu pārdošanai), kontrolē tā īstenošanu. Viņš arī pēta konkurentu piedāvājumu un patērētāju jeb pircēju intereses, kā arī tirgus situāciju kopumā.

Ja elektroniskās komercijas speciālista pakļautībā ir darbinieki, viņš tos vada, sadala un plāno veicamos pienākumus un darbus, izstrādā viņu amatu aprakstus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Elektroniskās komercijas speciālists darbā lieto datoru un dažāda veida biroja tehniku, piemēram, printeri, skeneri, kopēšanas iekārtu.

DARBA APSTĀKĻI Elektroniskās komercijas speciālista darbs tiek veikts biroja tipa telpās individuāli vai grupā kopā ar citiem kolēģiem. Elektroniskās komercijas speciālists strādā astoņas darba stundas dienā. Dažviet viņš strādā pēc iepriekš saskaņota darba grafika (atkarībā no uzņēmuma darba organizācijas īpatnībām), bet nepārsniedzot likumā noteikto darba laiku.

DARBA IESPĒJAS Elektroniskās komercijas speciālists var strādāt privātuzņēmumos, valsts iestādēs un kā pašnodarbinātais.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība elektroniskajā komercijā. Mācību ilgums 4–5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga elektroniskās komercijas speciālista profesijā ir 200–1000 latu, un tā atkarīga no speciālista profesionalitātes, darba pieredzes, kā arī uzņēmuma īpatnībām un veicamā darba apjoma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Tirgzinības/tirgvedības vadītājs 2419 10

Pārdošanas speciālists – merčendaizers 3415 10

Tirdzniecības pārstāvis – dileris 3415 08

Mazumtirdzniecības komercdarbinieks 3429 18

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista darbs ar datoru un vai alksti uzzināt, kā tiek radīts tas, kas redzams monitorā? Vai tevi interesē ekonomiskie procesi? Vai esi sabiedriska un spēj atrast kopīgu valodu ar dažādiem cilvēkiem? Vai tev padodas darbs komandā? Vai proti argumentēti aizstāvēt savu viedokli un uzņemties atbildību par saviem lēmumiem? Aktīvi līdzdarbojoties dažādos skolas sabiedriskās dzīves pasākumos, pārliecinies, vai māki organizēt pats savu darbu un strādāt patstāvīgi!

Elektroniskās komercijas speciālistam būtiska ir māka izprast ekonomiskos procesus, tāpēc jau tagad centies sekot līdzi šīs sfēras norisēm – tas palīdzēs uzkrāt vajadzīgo pieredzi un zināšanas. Elektroniskās komercijas speciālisti darbā izmanto arī grafiskā dizaina un projektēšanas paņēmienus, tāpēc, lai gūtu priekšstatu par šīm lietām, brīvajā laikā vari apmeklēt atbilstošus kursus. Svarīga ir arī svešvalodu prasme – mēģini to pilnveidot!

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā biznesa ekonomiskie pamati, informātika, loģika, tehniskā grafika un svešvalodas.

TIRGZINĪBAS/TIRGVEDĪBAS VADĪTĀJS

KODS 2419 10

DARBA SATURS Tirgzinības/tirgvedības vadītājs pēta tirgu, lai izzinātu, ko vēlas patērētāji un kā pieprasīto precī vai pakalpojumu piedāvāt par patērētājiem pieņemamu un uzņēmumam izdevīgu cenu. Viņš arī plāno un organizē preču vai pakalpojumu reklāmas pasākumus.

Tirgzinības/tirgvedības vadītājs analizē tirgus procesus, uzņēmuma un tā piedāvāto preču vai pakalpojumu vietu tirgū. Iegūto informāciju viņš apstrādā un nodod uzņēmuma vadībai, kā arī izmanto, lai izveidotu mārketinga plānus (darbības, kas nepieciešamas veiksmīgai preču vai pakalpojumu pārdošanai).

Tirgzinības/tirgvedības vadītājs veido uzņēmuma cenu politiku – izstrādā pamatnostādnes, kā veidot preces cenu, vadoties pēc preces pašizmaksas (preces ražošanā ieguldītās naudas summas), pieprasījuma tirgū un konkurentu cenām. Tirgzinības/tirgvedības vadītājs izpēta patērētāju vēlmes un arī apzina uzņēmuma finansiālo stāvokli, lai noteiktu izdevīgāko finanšu līdzekļu izlietojumu uzņēmuma un/vai tā produktu reklāmai.

Tirgzinības/tirgvedības vadītājs izstrādā dažādas reklāmas metodes un pasākumus (piemēram, akcijas, degustācijas, prezentācijas), lai piedāvāto produktu padarītu pircējiem pievilcīgāku un atšķirīgāku no konkurentu piedāvātajiem produktiem. Tādējādi tirgzinības/tirgvedības vadītājs rūpējas par to, lai uzņēmuma preces pirktu pēc iespējas vairāk.

Tirgzinības/tirgvedības vadītājs pēta uzņēmuma konkurentu darbību un to izmantotos līdzekļus sava produkta virzīšanai tirgū. Viņš iepazīstas ar konkurentu jauno produkciju, piedāvātajām akcijām un bonusu, pēta to reklāmas un iegūto informāciju izmanto sava uzņēmuma darbības plānošanai.

Tirgzinības/tirgvedības vadītājs strādā komandā ar sev padotiem darbiniekiem, plāno un organizē veicamo pienākumu sadali, kā arī sastāda rakstiskus ziņojumus par savu un komandas darbu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Tirgzinības/tirgvedības vadītājs darbā lieto dažādu biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, skeneri, kopēšanas tehniku.

DARBA APSTĀKĻI Tirgzinības/tirgvedības vadītāja darbs tiek veikts biroja tipa telpās individuāli vai darba grupās. Tirgzinības/tirgvedības vadītājs strādā astoņas darba stundas dienā.

DARBA IESPĒJAS Tirgzinības/tirgvedības vadītājs var strādāt privātuzņēmumos, valsts iestādēs un kā pašnodarbinātais.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība ekonomikā vai uzņēmējdarbībā un vadībā. Mācību ilgums 4–5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga tirdzniecības/tirgvedības vadītāja profesijā ir 200–900 latu.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Tirgzinības un tirdzniecības speciālists 3429 21

Pārdošanas speciālists – merčendaizers 3415 10

Tirdzniecības pārstāvis – dileris 3415 08

Mazumtirdzniecības komercdarbinieks 3429 18

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai māki saprasties ar dažādiem cilvēkiem un izzināt viņu vēlmes? Vai tev piemīt pārdošanas prasmes? Vai tevi saista ekonomikas procesi, un vai tu viegli orientējies skaitļu tabulās, grafikos un liknēs? Vai tev padodas darbs komandā, un vai proti risināt problēmsituācijas?

Vai tev patīk vadīt citus cilvēkus, panākot savu mērķu sasniegšanu ar iesaistišanu, lietpratīgu attieksmi, aizrautību un mērķtiecību? Vai spēj būt atbildīgs par rezultātiem arī situācijās, kad tavi lēmumi ir bijuši kļūdaini un nav noveduši pie vēlamā iznākuma? Būtiski, lai tev patiktu pieņemt lēmumus un redzēt, kādi rezultāti tiek sasniegti šo lēmumu rezultātā.

Tirgzinības/tirgvedības vadītāja profesijā būtiska ir spēja argumentēti izteikt savu viedokli un sniegt operatīvu informāciju par darba rezultātiem, tāpēc šīs prasmes vari attīstīt, piedaloties jauniešu organizāciju aktivitātēs un projektos, kā arī iesaistoties debašu kluba darbībā. Svarīga ir svešvalodu prasme – mēģini uzlabot arī to.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā biznesa ekonomiskie pamati, matemātika, psiholoģija un svešvalodas.

SAGĀDNIĒKS

KODS 3416 03

DARBA SATURS Sagādnieks nodarbojas ar preču sagādāšanu vairumtirgotājiem un mazumtirgotājiem vai izejvielu un materiālu sagādāšanu rūpniecības un ražošanas uzņēmumiem, kas nodarbojas ar preču ražošanu un/vai montēšanu. Sagādnieks preces piegādā valsts teritorijā vai izbrauc pēc precēm uz citām valstīm.

No uzņēmuma vai nodaļas vadības sagādnieks saņem maršrutu, pa kuru jābrauc, un sagādājamo preču sarakstu, kas jāatved. Ierodoties preču saņemšanas vietā, sagādniekam tiek izsniegtas nepieciešamās preces, kuras viņš novieto savā transporta līdzeklī, raugoties, lai tās netiktu bojātas un tajā satilptu. Par saņemto precī sagādnieks izraksta rēķinus un pavadzīmes un tādējādi ir starpnieks kontaktos starp dažādiem uzņēmumiem. Viņš kontaktējas ar jau esošajiem klientiem jeb preču piegādātājiem, kā arī veido kontaktus ar jauniem.

Pēc preču saņemšanas sagādnieks preces nogādā attiecīgajā vietā, no kuras saņemts pasūtījums, – veikalā, noliktavā, ražošanas uzņēmumā. Viņš uzmana arī to, lai tas notiktu noteiktajā laikā.

Sagādnieks rūpējas par darbā izmantojamo transporta līdzekli un tā tehnisko apkopi.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Ja sagādnieks strādā uzņēmumā, kura pamatdarbība ir preču piegādāšana, viņš lieto dažāda veida biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, skeneri. Ja sagādnieks strādā mazumtirdzniecības uzņēmumā un piegādā šim uzņēmumam preces no vairumtirgotājiem, tad viņa galvenais darba instruments ir automašīna.

DARBA APSTĀKĻI Sagādnieka darbs lielākoties noris ceļā, veidojot kontaktus ar klientiem vai pievedot preces. Sagādnieks strādā astoņas darba stundas dienā, pēc iepriekš noteikta darba grafika, reizumis nepieciešams strādāt arī brīvdienās un svētku dienās.

DARBA IESPĒJAS Sagādnieks var strādāt privāto uzņēmumos, valsts iestādēs vai specializētos uzņēmumos, kas nodarbojas ar preču piegādāšanu.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība, ko var apgūt 4 gadu laikā, vai vispārējā vidējā izglītība un autovadītāja apliecība. Pārējās sagādnieka profesijā būtiskās prasmes apgūstamas strādājot.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Sagādnieka darba alga atkarīga no uzņēmuma, kurā viņš strādā, un tā var būt 150–600 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no darba pieredzes, uzņēmuma veida un darba apmaksas politikas.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Tirdzniecības pārstāvis – dīleris 3415 08

Pārdošanas speciālists – merčendaizers 3415 10

Prečzinis 4131 06

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai spēj strādāt patstāvīgi un plānot savu laiku? Vai tev patīk gari pārbraucieni? Būtiski, lai tu būtu precīzs un uz tevi varētu paļauties! Vai tev padodas arī matemātiski aprēķini, un vai tu neapjūc, saskaroties ar čekiem, kvītiem un dokumentiem?

Sagādnieka profesijā būtiska ir spēja saprasties ar dažādiem cilvēkiem un argumentēti izteikt savu viedokli, kā arī prasme strādāt komandā un risināt problēmsituācijas, ja tādas radušās. Šīs prasmes vari izkopt, iesaistoties dažādās jauniešu organizācijās un piedaloties to rīkoto pasākumu un projektu īstenošanā. Par labu nāks arī valsts valodas un vismaz vienas svešvalodas pārvaldīšana, tāpēc nelaid garām izdevību patrenēties arī šajā jomā.

Sagādniekam svarīga ir arī māka labi vadīt auto. Padomā par autovadītāja apliecības iegūšanu un auto vadīšanas praktisko iemaņu izkopšanu! Noderēs arī laba fiziskā sagatavotība, lai vajadzības gadījumā varētu pārvietot preces.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem priekšmetiem kā matemātika, svešvalodas un sports.

TIRDZNICĪBAS PĀRSTĀVIS – DĪLERIS

KODS 3415 08

DARBA SATURS Tirdzniecības pārstāvji – dileri pārdod organizācijas vai uzņēmuma, kuru viņš pārstāv, ražotās preces rūpnīcām, vairumtirgotājiem vai mazumtirgotājiem.

Tirdzniecības pārstāvji - dileri uztur kontaktus ar saviem esošajiem klientiem – viņu piedāvātās produkcijas pircējiem –, informē viņus par jaunumiem pieejamo preču klāstā un sazinās arī ar potenciālajiem klientiem, piedāvājot savu precī vai pakalpojumu, demonstrējot preču paraugus vai pakalpojuma izmantošanas galarezultātu. Šādā veidā tirdzniecības pārstāvji arī veido pozitīvu attieksmi pret savas organizācijas vai uzņēmuma piedāvātajiem produktiem, un tas atvieglo viņu darbu nākotnē. Tirdzniecības pārstāvji piedalās tirdzniecības prezentācijās, izstādēs, tirgos, viņi sagatavo un ievieto reklāmas žurnālos un katalogos.

Tirdzniecības pārstāvji – dileri pēta un analizē preču raksturlielumus (piemēram, preču īpašības, pielietojumu), kā arī statistikas datus, kas atspoguļo preču pieprasījumu tirgū un uzņēmuma konkurentu darbību. Tirdzniecības pārstāvji – dileri pārzina preču klāstu un seko līdzi preču uzkrājumiem noliktavās, tāpat arī analizē to apgrozījumu (pirkšanas un pārdošanas gaitu). Iegūto informāciju viņi izmanto darbā ar saviem klientiem, izvēloties piemērotāko preču piedāvāšanas stratēģiju.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI /APRĪKOJUMS Tirdzniecības pārstāvji – dileri darbā lieto datoru un dažādu biroja tehniku, piemēram, printeri, skeneri, kopēšanas aparātu. Lai varētu pēc iespējas ātrāk un ērtāk nokļūt pie klientiem, viņi lieto automašīnu.

DARBA APSTĀKĻI Tirdzniecības pārstāvju – dileru darbs lielākoties risinās telpās pie klienta. Daudz laika viņi pavada pārbraucienos, dodoties pie potenciālajiem klientiem. Apkopojot un analizējot datus, veicot darba pārskatus un noformējot dokumentāciju, tirdzniecības pārstāvji – dileri strādā biroja tipa telpās. Tirdzniecības pārstāvju – dileru darbs pārsvarā notiek izbraukumos, tāpēc viņi paši plāno savu darba laiku. Vidēji tās ir astoņas darba stundas dienā.

DARBA IESPĒJAS Tirdzniecības pārstāvis – dīleris var strādāt privātzņēmumos, kas nodarbojas ar dažādu preču ražošanu vai tirdzniecību.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā vai 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība tirdzniecībā vai komerczinībās. Mācību ilgums profesionālās vidējās izglītības iestādēs 4 gadi, 1. līmeņa profesionālo augstāko izglītību var iegūt 2–3 gadu laikā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga tirdzniecības pārstāvja - dīlera profesijā ir 150–900 latu. Darba alga ir atkarīga no dīlera darba pieredzes, uzņēmuma, kurā viņš strādā, kā arī no pārdoto preču apjoma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Elektroniskās komercijas speciālists 2419 06

Tirgzinības/tirgvedības vadītājs 2419 10

Pārdošanas speciālists – merčendaizers 3415 10

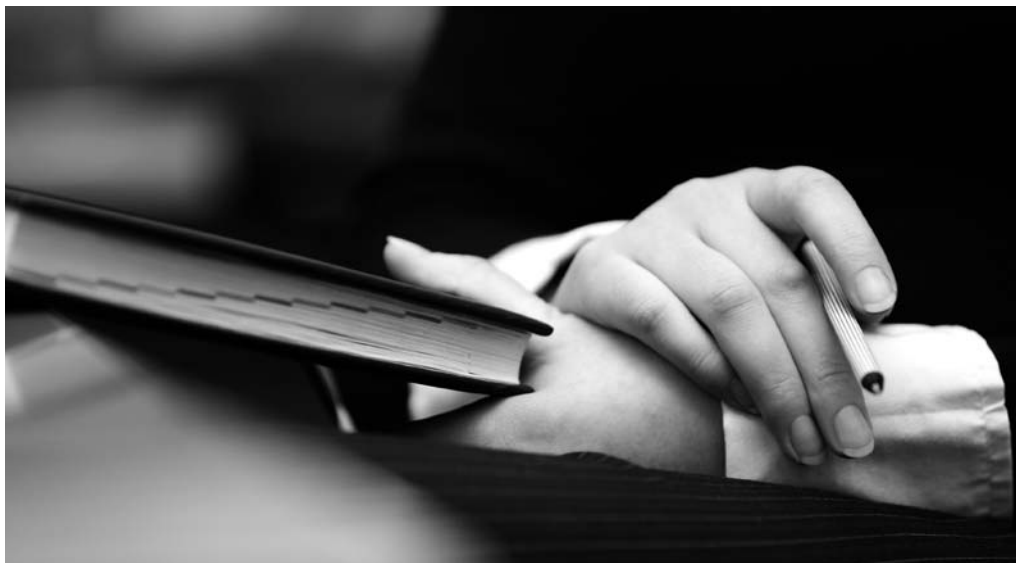
Tirgzinības un tirdzniecības speciālists 3429 21

Mazumtirdzniecības komercdarbinieks 3429 18

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai esi komunikabls, iecietīgs un tev patīk kontaktēties ar cilvēkiem? Vai proti pārliecināt? Vai, strādājot ar skaitļiem, māki saskatīt, kādus reālās dzīves procesus tie atspoguļo?

Tirdzniecības pārstāvja — dīlera profesijā būtiskas ir organizatora spējas un māka patstāvīgi pieņemt lēmumus, kā arī spēja risināt problēmas un sastrādāties ar citiem kolēģiem, tāpēc jau tagad mēģini sevi izkopt šīs īpašības un iemaņas. Šajā profesijā noteikti noderēs labas valsts valodas un svešvalodu zināšanas, kā arī matemātiska domāšana. Padomā arī par pārdošanas mākas apgūšanu! Tajā vari patrenēties, brīvajā laikā vai vasarās piestrādājot kādā tirdzniecības uzņēmumā un apkalpojot pircējus.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā biznesa ekonomiskie pamati, latviešu valoda, svešvalodas, matemātika un psiholoģija.

PĀRDOŠANAS SPECIĀLISTS – MERČENDAIZERS

KODS 3415 10

DARBA SATURS Pārdošanas speciālists – merčendaizers piedalās aktivitātēs, kas saistās ar noteiktas preces ieviešanu tirgū, izplatīšanu un pārdošanu.

Pārdošanas speciālists – merčendaizers plāno uzņēmuma aktivitātes, kas būtu jāisteno, lai tiktu aptverta pēc iespējas lielāka tirgus daļa un līdz ar to varētu pārdot vairāk preču. Pārdošanas speciālists – merčendaizers pēta situāciju tirgū: seko līdz konkurentu aktivitātēm un preču pieprasījumam no pircēju puses. Izmantojot šīs izpētes rezultātus, kopā ar uzņēmuma mārketinga un reklāmas speciālistiem viņš organizē nepieciešamos pasākumus, lai uzlabotu produkta tēlu patērētāju acīs.

Pārdošanas speciālists – merčendaizers brauc uz tirdzniecības vietām un izkārtō sevis pārstāvētā uzņēmuma vai organizācijas produkciju tirdzniecības zāles plauktos. To viņš dara, ņemot vērā pētījumu rezultātus par to, kādas preces izvēlas patērētāji un kāds ir konkrētā produkta tirgus apjoms, – jo lielāku tirgus apjomu šis produkts aizņem, jo lielāka plaukta daļa tam tiek atvēlēta.

Pārdošanas speciālists – merčendaizers var pārstāvēt uzņēmumu dažādās degustācijās un prezentācijās gan lielveikalos, gan izstādēs, organizējot degustāciju vadītāju darbu, vai arī pašam iepazīstinot un sniedzot pircējiem plašāku informāciju par konkrēto preci. Ja viņš pats vada degustāciju/prezentāciju, pārdošanas speciālists – merčendaizers aicina pircējus iegādāties produktu, tādējādi panākot pārdotās produkcijas apjoma palielināšanos. Reizumis pārdošanas speciālista – merčendaizera amatu apvieno ar degustācijas/prezentācijas vadītāja pienākumiem.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Pārdošanas speciālists – merčendaizers darbā lieto dažādu biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, skeneri, kopēšanas aparātu.

Braucot uz tirdzniecības vietām, viņš lieto automašīnu. Ja pārdošanas speciālists – merčendaizers pilda arī degustācijas/prezentācijas vadītāja pienākumus, viņš izmanto arī galdu, dažādus traukus (atkarībā no piedāvātās produkcijas).

DARBA APSTĀKĻI Pārdošanas speciālista – merčendaizera darbs tiek veikts gan biroja tipa telpās, gan tirdzniecības vietās – veikalos. Pārdošanas speciālists – merčendaizers strādā trīs līdz astoņas stundas dienā saskaņā ar iepriekš noteiktu darba grafiku. Darba laiks var būt atkarīgs no uzņēmuma īpatnībām un pārdošanas aktivitātēm. Ja notiek intensīvāks darbs pie kāda produkta virzišanas tirgū, pārdošanas speciālists – merčendaizers var strādāt papildu virsstundas.

DARBA IESPĒJAS Pārdošanas speciālists – merčendaizers var strādāt privātuzņēmumos, valsts iestādēs un kā pašnodarbinātais.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Pārdošanas speciālista – merčendaizera profesija apgūstama profesionālās vidējās izglītības iestādēs un augstākās izglītības iestādēs, iegūstot augstāko izglītību komercpakalpojumu vadībā, elektroniskajā komercijā, tirgzinībās un tirdzniecībā vai tirdzniecības menedžmentā. Mācību ilgums profesionālās vidējās izglītības iestādēs 4 gadi, augstākās izglītības iestādēs – arī 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga pārdošanas speciālista – merčendaizera profesijā ir 150–650 latu. Alga atkarīga no uzņēmuma, kurā pārdošanas speciālists – merčendaizers strādā, un veicamā darba apjoma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Tirgzinības un tirdzniecības speciālists 3429 21

Tirdzniecības pārstāvis – dileris 3415 08

Mazumtirdzniecības komercdarbinieks 3429 18

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai esi komunikabls, iecietīgs un tev patīk kontaktēties ar cilvēkiem? Vai proti pārliecināt un palīdzēt izdarīt izvēli? Vai tevi saista tirdzniecības nozare, un vai tevi interesē, kas ietekmē cilvēku izvēli attiecībā uz, piemēram, dažādām precēm, pakalpojumiem? Vai proti strādāt patstāvīgi un plānot savu laiku un veicamos pienākumus?

Pārdošanas speciālista – merčendaizera profesijā būtiska ir spēja risināt problēmas un sastrādāties ar citiem kolēģiem, tāpēc jau tagad mēģini sevi izkopt šīs īpašības un iemaņas. Šajā profesijā noteikti noderēs labas valsts valodas un svešvalodu zināšanas, kā arī matemātiska domāšana. Padomā arī par pārdošanas mākas apgūšanu! Tajā vari patrenēties, brīvajā laikā vai vasarās strādājot kādā tirdzniecības uzņēmumā un apkalpojot pircējus vai piedaloties degustācijās un prezentācijās. Centies arī iedziļināties dažādos ekonomikas procesos – tas palīdzēs orientēties tirgus likumbās un tirdzniecības paņēmienos.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā biznesa ekonomiskie pamati, matemātika, psiholoģija un svešvalodas.

MAZUMTIRDZNICĪBAS KOMERCDARBINIEKS

KODS 3429 18

DARBA SATURS Mazumtirdzniecības komercdarbinieks apkalpo pircējus un rūpējas par preču apsaimniekošanu, pēta tirgu un preču piedāvājumu, piedalās preču reklamēšanā, iesaistās arī personāla (uzņēmumā strādājošo darbinieku) vadībā.

Mazumtirdzniecības komercdarbinieks, kas nodarbojas ar pircēju apkalpošanu, izzina pircēju vēlmes un informē viņus par precēm. Mazumtirdzniecības komercdarbinieks demonstrē pircējiem pieprasītās preces, kā arī piedāvā to aizvietotājus, ja izrādītās preces pircējus tomēr neapmierina. Viņš pieņem no pircējiem samaksu par pirkumu, noformē bezskaidras naudas pārskaitījumus, līzinga operācijas un preču pavaddokumentus. Mazumtirdzniecības komercdarbinieks arī iesaiņo pirkumu un nodrošina preču piegādi pircēja norādītajā adresē. Viņš kontrolē pircēju plūsmu, uzmanot, lai neveidojas rindas un drūzmēšanās un lai visi pircēji var iepazīties ar piedāvāto precī. Viņš arī vēriģi seko, lai nenotiktu zagšana. Ja atklājas kādi patērētāja (pircēja) tiesību pārkāpumi, mazumtirdzniecības komercdarbinieks risina šos jautājumus.

Mazumtirdzniecības komercdarbinieks saskaņo preču piegādes grafiku, pārrauga piegādes termiņus un maksājumus, pieņem preces pēc kvalitātes un daudzuma, kā arī noformē preču piegādes pavaddokumentus. Viņš nogādā preces glabāšanai un pārrauga preču uzglabāšanas termiņus. Kad preces saņemtas, mazumtirdzniecības komercdarbinieks sagatavo tās pārdošanai, marķējot atbilstoši normatīvo aktu prasībām. Pēc tam viņš tās izvieto tirdzniecības zālē, ievērojot preču saderību un tirgziņību pamatprincipus.

Mazumtirdzniecības komercdarbinieks aizpilda kases un preču pieņemšanas dokumentus, viņa pienākumos ietilpst arī preču uzskaitīšana veikalā. Viņš sastāda un noformē dažādus ar preču plūsmu saistītus lietvedības dokumentus un kontrolē, kā tie tiek īstenoti. Mazumtirdzniecības komercdarbinieks kontaktējas ar preču piegādātājiem un klientiem, noformē līgumus un to

pielikumus. Viņš arī piedalās inventarizācijā (preču pārbaudē, reģistrācijā un salīdzināšanā ar preču sarakstiem) un aizpilda ar to saistītos dokumentus. Ja piegādātā prece nav kvalitatīva, tā nav piegādāta atbilstošā daudzumā vai laikā, mazumtirdzniecības komercdarbinieks sagatavo reklamācijas (sūdzības, prasības atlīdzināt zaudējumus).

Mazumtirdzniecības komercdarbinieks, kas nodarbojas ar tirgus izpēti, analizē to, kādas preces cilvēkiem nepieciešamas, nosaka preču sortimentu (dažādību) savā uzņēmumā un noskaidro, kas šīs preces varētu piegādāt. Viņš izpēta piegādātāju piedāvājumus un sagatavo informāciju par piegādātājiem uzņēmuma vadībai.

Mazumtirdzniecības komercdarbinieks, kas strādā uzņēmuma reklāmas nodaļā, piedalās preču reklāmas pasākumos. Viņš piedalās to sagatavošanā un norisē, aprēķina reklāmas pasākumu izmaksas, novērtē to efektivitāti.

Mazumtirdzniecības komercdarbinieks personāla vadībā arī izstrādā un vada dažādus projektus, piedalās uzņēmuma darba organizēšanā, uzskaita un kontrolē materiālās vērtības.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Mazumtirdzniecības komercdarbinieks darbā lieto dažādu veidu kases aparātus, datoru un biroja tehniku, piemēram, printeri, skeneri, kopēšanas aparātu.

DARBA APSTĀKĻI Mazumtirdzniecības komercdarbinieka darbs tiek veikts tirdzniecības zālē vai biroja tipa telpās, viņš strādā astoņu stundu darba dienu pēc iepriekš saskaņota darba grafika.

DARBA IESPĒJAS Mazumtirdzniecības komercdarbinieki var strādāt veikalos, privātu uzņēmumos, valsts iestādēs, kas nodarbojas ar mazumtirdzniecību.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība, ko var apgūt 4 gadu laikā, vai 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība. Mācību ilgums 2 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga mazumtirdzniecības komercdarbinieka profesijā ir 200–600 latu. Atalgojuma apjoms atkarīgs no darba pieredzes un konkrētā tirdzniecības uzņēmuma algu politikas.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Tirgzinības/tirgvedības vadītājs 2419 10	Pārdošanas speciālists – merčendaizers 3415 10
Tirdzniecības pārstāvis – dīleris 3415 08	Tirgzinības un tirdzniecības speciālists 3429 21

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk kontaktēties ar cilvēkiem, palīdzēt viņiem izdarīt kādu izvēli? Vai tev piemīt spēja ieinteresēt, pārliecināt? Vai proti atrast kopīgu valodu ar dažādiem cilvēkiem, izziņāt viņu vēlmes? Vai tev viegli padodas matemātiskas darbības?

Mazumtirdzniecības komercdarbinieka profesijā ir svarīgi būt komunikablam, godīgam, laipnam un prast strādāt komandā. Darbā ar cilvēkiem svarīgi ir labi prast valsts valodu un pārvaldīt vismaz vienu svešvalodu. Noderēs arī prasme argumentēti aizstāvēt savas intereses un viedokli. Būtiska ir spēja patstāvīgi plānot savu darba režīmu, sakārtot darbus pēc to svarīguma un sadalīt veicamos uzdevumus, kā arī analizēt informāciju un izdarītos secinājumus izmantot tālākajā darbībā. Svarīga ir māka lietot modernās tehnoloģijas. Šīs iemaņas vari attīstīt, iesaistoties dažādās sabiedriskajās aktivitātēs un projektos, piedaloties dažādu pasākumu organizēšanā skolā vai ārpus tās.

Ja vēlies kļūt par mazumtirdzniecības komercdarbinieku, svarīgi jau skolā pievērst uzmanību matemātikai, biznesa ekonomiskajiem pamatiem, psiholoģijai un svešvalodām.

TIRGINĪBAS UN TIRDZNICĪBAS SPECIĀLISTS

KODS 3429 21

DARBA SATURS Tirgzinības un tirdzniecības speciālists pēta un analizē preču tirgu, lai noteiktu uzņēmuma, kurā viņš strādā, vēlamās darbības virzienu vai tā maiņu, kā arī piedalās tirdzniecības procesā.

Tirgzinības un tirdzniecības speciālists pēta uzņēmuma ārējo vidi un iespējamās uzņēmuma produkcijas pircējus vai patērētājus, tā nosakot tirgus potenciālu (to, kādu un cik lielu tirgu būs iespējams apkalpot). Viņš analizē uzņēmuma un tā ražoto preču stiprās un vājās puses, kā arī iespējas un draudus. Tirgzinības un tirdzniecības speciālists saskaņā ar šiem izpētes rezultātiem izstrādā un īsteno mārketinga plānu (darbības, kas nepieciešamas veiksmīgai preču vai pakalpojumu pārdošanai) un seko tā izpildei.

Tirgzinības un tirdzniecības speciālists palīdz īstenot uzņēmuma tirdzniecisko darbību: sagatavo un sniedz pircējiem informāciju par pārdodamo preci vai pakalpojumu, veido kontaktus starp pircēju un pārdevēju, nosaka preču cenu.

Tirgzinības un tirdzniecības speciālists strādā komandā ar citiem kolēģiem un organizē veicamo darbu izpildi.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Tirgzinības un tirdzniecības speciālists darbā lieto datoru un dažādu biroja tehniku, piemēram, printeri, skeneri, kopēšanas aparātu.

DARBA APSTĀKĻI Tirgzinības un tirdzniecības speciālista darbs tiek veikts biroja tipa telpās individuāli vai darba grupās. Tirgzinības un tirdzniecības speciālists strādā astoņas darba stundas dienā pēc iepriekš saskaņota darba grafika.

DARBA IESPĒJAS Tirgzinības un tirdzniecības speciālists var strādāt privātuzņēmumos, valsts iestādēs un kā pašnodarbinātais.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība, izvēloties mārketinga un tirdzniecības speciālista programmu, kas apgūstama 2–3 gadu laikā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga tirgzinības un tirdzniecības speciālista profesijā ir 200–600 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no profesionalitātes un darba pieredzes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Elektroniskās komercijas speciālists 2419 06

Tirgzinības/tirgvedības vadītājs 2419 10

Pārdošanas speciālists – merčendaizers 3415 10

Tirdzniecības pārstāvis – dīleris 3415 08

Mazumtirdzniecības komercdarbinieks 3429 18

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev piemīt labas saskarsmes spējas? Vai tev nesagādā grūtības atrast vajadzīgu informāciju, un vai proti to analizēt? Vai tevi saista ekonomikas procesi? Vai spēj veikt dažādus darbus patstāvīgi? Vai tev padodas darbs komandā, un vai proti risināt problēmsituācijas?

Tirgzinības un tirdzniecības speciālista profesijā svarīga ir prasme apkopot datus un, balstoties uz tiem, plānot turpmāko darbību, tāpēc pārlicies, vai tas tev padodas. Noteikti noderēs arī pieredze un zināšanas, ko būsi ieguvis, darbojoties jauniešu organizācijās, skolas pasākumu organizēšanā vai debašu klubā, jo šajā profesijā būtiska ir spēja argumentēti izteikt savu viedokli un māka prezentēt, kā arī atrast kopīgu valodu ar dažādiem cilvēkiem. Centies labi apgūt arī vismaz vienu svešvalodu.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā biznesa ekonomiskie pamati, matemātika, psiholoģija, svešvalodas un informātika.

PREČZINIS

KODS 4131 06

DARBA SATURS Prečzinis pasūta preču piegādātājiem preces, kas nepieciešamas veikalos, noliktavās vai ražošanas uzņēmumos, saņem tās un novieto uzglabāšanas telpās vai tirdzniecības vietas plauktos. Izmanto speciālas datorprogrammas preču plūsmas un preču uzskaitēi.

Prečzinis veic visu preču uzskaiti un seko preču daudzuma izmaiņām, skatās, lai noliktavā un veikalā būtu pieejams nepieciešamais preču skaits un visu preču veidi, vajadzīgās preces pasūta piegādātājam, sagatavojot preču pasūtījuma veidlapas.

Kad preces ir atvestas, prečzinis saņem tās no piegādātāja un pieņem preču pavadvēstules, kas pierāda preču nogādāšanu. Prečzinis pārbauda saņemto preci – vai tā atbilst pasūtījumam, vai ir kvalitatīva un nav bojāta piegādes procesā. Pēc preču pārbaudes prečzinis piegādātās preces novieto noliktavā paredzētajās vietās vai nogādā tirdzniecības zālē un izkārt plauktos. To viņš dara, ņemot vērā preču īpatnības – vai tām jāatrodas vēsumā, vai tās atsevišķi jāiesaiņo, vai tās nepieciešams sasnērt.

Prečzinis arī pārbauda, vai veikalā un noliktavā jau esošās preces nav bojātas un tām nav beidzies derīguma termiņš. Pārdošanai nederīgās preces viņš noraksta un izņem no pārdošanas.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Prečzinis darbā lieto datoru, printeri, preču pavadvēstules, pasūtījuma veidlapas, dažādus tehniskos palīglīdzekļus, ar kuru palīdzību nogādāt preces noliktavā.

DARBA APSTĀKĻI Prečiņa darbs noris biroja tipa telpās, noliktavā vai tirdzniecības zālē – tas atkarīgs no prečiņa kvalifikācijas, pieredzes un zināšanām. Prečzinis strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Prečzinis var strādāt vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības noliktavās, veikalos, rūpnīcās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama arodizglītība, profesionālā vidējā izglītība komerczinībās vai vispārējā vidējā izglītība (vajadzīgās iemaņas apgūstot darbā). Mācību ilgums 3–4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga prečziņa profesijā ir 150–350 latu. Algas apmērs atkarīgs no darba pieredzes un uzņēmuma, kurā prečzinis strādā.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Sagādnieks 3416 03

Mazumtirdzniecības pārdevējs 3429 18

Tirgus pārdevējs 5230 03

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk un padodas darbs ar cilvēkiem? Vai spēj strādāt patstāvīgi? Prečziņa profesijā būtiski, lai tu būtu precīzs un uz tevi varētu paļauties! Vai tev padodas arī matemātiski aprēķini, un vai tu neapjūc, saskaroties ar čekiem, kvītiem un uzskaites dokumentiem?

Prečzinis ikdienā kontaktējas ar dažādiem cilvēkiem, tāpēc būtiskas ir labas saskarsmes prasmes, spēja risināt problēmsituācijas, māka izteikt savu viedokli un saglabāt pozitīvu komunikāciju, kā arī dibināt jaunus kontaktus ar sadarbības partneriem. Noderēs arī laba valsts valodas un vismaz vienas svešvalodas pārvaldīšana, tāpēc jau laikus pievērs uzmanību šo iemaņu izkopšanai.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā biznesa ekonomiskie pamati, matemātika, psiholoģija un svešvalodas.

MAZUMTIRDZNICĪBAS PĀRDEVĒJS

KODS 5220 05

DARBA SATURS Mazumtirdzniecības pārdevējs apkalpo pircējus. Viņš sagaida pircējus veikalā vai citā tirdzniecības vietā, izzina viņu vēlmes, informē pircējus par precēm. Mazumtirdzniecības pārdevējs demonstrē pircējiem pieprasītās preces vai piedāvā to aizvietotājus, ja izrādītā prece pircēju tomēr neapmierina. Viņš palīdz pircējiem izvēlēties piemērotākās preces un iesaiņo tās līdznešanai vai parūpējas, lai tās tiktu nogādātas pircēja norādītajā adresē. Mazumtirdzniecības pārdevējs pieņem no pircējiem samaksu par pirkumu, noformē bezskaidras naudas pārskaitījumus, līzīngā operācijas. Darba dienas beigās viņš apkopo datus par dienas ieņēmumiem kasē un pieraksta tos.

Mazumtirdzniecības pārdevējs izzina, kādas preces pircējiem nepieciešamas, un informē par to tirdzniecības vietas vadību. Viņš pieņem preces no piegādātājiem, rūpējas par to, lai tās nokļūtu glabāšanas vietā — preču noliktavā, uzmana, lai tiktu ievēroti preču glabāšanas noteikumi, un arī piedalās regulārās inventarizācijās (preču pārbaudē, reģistrācijā un salīdzināšanā ar preču sarakstiem). Viņš sagatavo preces pārdošanai un izliek tās tirdzniecības zālē, kā arī seko piedāvāto preču klāstam — ja tirdzniecības zālē kāda preču grupa izpirkta, nodrošina šo preču piegādi no noliktavas, seko preču derīguma termiņiem, kā arī papildina noliktavas krājumus, pasūtīt nepieciešamās preces piegādātājiem vai veikala sagādniekam.

Mazumtirdzniecības pārdevējs uzrauga viņa pārziņā esošās mazumtirdzniecības uzņēmuma materiālās vērtības (preces, tirdzniecības vietas inventāru un aprīkojumu), savā darbā ievēro darba aizsardzības, sanitārās un higiēnas prasības un tirdzniecības iekārtu izmantošanas noteikumus. Mazumtirdzniecības pārdevējs sagatavo un uzkopj savu darba vietu, uztur to kārtībā, ieskaitot arī tirdzniecības iekārtas un inventāru.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Mazumtirdzniecības pārdevējs darbā lieto dažādu veidu kases aparātus un tirdzniecības tehniku, piemēram, automātiskos svarus un citas svēršanas ierīces, nažus un citus griešanas instrumentus, iesaiņojamos materiālus, iepirkumu ratiņus.

DARBA APSTĀKĻI Mazumtirdzniecības pārdevēja darbs parasti noris telpās. Viņš strādā astoņas vai divpadsmit stundas dienā, darba laiks atkarīgs no konkrētā mazumtirdzniecības uzņēmuma darba laika: ja, piemēram, uzņēmums strādā visu diennakti, tad mazumtirdzniecības pārdevējs pēc iepriekš saskaņota darba grafika strādā arī nakts stundās, brīvdienās un svētku dienās.

DARBA IESPĒJAS Mazumtirdzniecības pārdevēji var strādāt veikalos, kioskos, privātu uzņēmumos, kafejnīcās, ēdnīcās, viesu namos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Mazumtirdzniecības pārdevēja profesija apgūstama profesionālās vidējās izglītības un arodizglītības iestādēs, izvēloties mazumtirdzniecības veikala pārdevēja vai mazumtirdzniecības komercdarbinieka specialitāti. Mācību ilgums 1–4 gadi. Kā arī potenciālajā darba vietā, kur apmācību nodrošina darba devējs.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga mazumtirdzniecības pārdevēja profesijā ir 90–400 latu. Tā atkarīga no uzņēmuma, kur mazumtirdzniecības pārdevējs strādā. Par virsstundu darbu un darbu svētku dienās var tikt maksātas piemaksas pie darba algas.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Tirgus pārdevējs 5230 03

Sagādnieks 3416 03

Tirgziņības/tirgvedības vadītājs 2419 10

Pārdošanas speciālists – merčendaizers 3415 10

Tirdzniecības pārstāvis – dīleris 3415 08

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk kontaktēties ar cilvēkiem? Vai proti izzināt cilvēku vēlmes un palīdzēt viņiem izdarīt izvēli? Vai tu viegli orientējies skaitļos un tevi saista tirdzniecības procesi?

Mazumtirdzniecības pārdevēja profesijā būtiska ir māka saprasties ar dažādiem cilvēkiem, tāpēc svarīga ir gan pieklājība un prasme uz klausīt, gan laba valsts valodas un vismaz vienas svešvalodas prasme, kā arī spēja izraisīt cilvēku interesi, raksturojot preci. Mēģini noskaidrot arī, vai proti sastrādāties ar kolektīva biedriem. Lai pārliecinātos, vai tev piemīt šīs īpašības, pamēģini brīvajā laikā vai vasaras brīvdienās pastrādāt veikalā vai tirgū.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, biznesa ekonomiskie pamati, psiholoģija, svešvalodas un ētika.

TIRGUS PĀRDEVĒJS

KODS 5230 03

DARBA SATURS Tirgus pārdevējs pārdod preces tirgū. Viņš var pārdot pārtikas preces, apģērbus, apavus, sadzīves preces, ziedus.

Tirgus pārdevējs var pats būt pārdodamo preču īpašnieks vai ražotājs vai strādāt pie kāda, kurš viņam maksā algu par preču pārdošanu. Tirgus pārdevējs apkalpo pircējus, izrādot un piedāvājot precī, informējot par tās īpašībām, pielietojumu, kvalitāti un cenu. Viņš palīdz pircējiem izvēlēties viņiem piemērotāko precī, iesaiņo to, saņem no pircēja naudu par pirkumu, izdod atlikumu un pirkuma čekus.

Tirgus pārdevējs regulāri sakopj savu darba vietu, rūpējas par to, lai uz letes vai stendā būtu izliktas visas piedāvātās preces un pietiekamā daudzumā, kā arī seko līdzi, kuru preču klāsts būtu jāpapildina. Katru rītu tirgus pārdevējs saņem preces no tirdzniecības vietas īpašnieka vai preču piegādātāja un pārbauda, vai tās atbilst pavadzīmēs minētajām. Tirgus pārdevējs arī seko līdzi, lai visām precēm būtu norādīta cena. Ja tirgus pārdevējs pats ir tirdzniecības vietas īpašnieks, pirms preču izlikšanas viņš apzina citu tirgotāju piedāvājumu, konkurentu daudzumu un konkrētās preces cenu tirgū, atbilstoši tam nosakot savas produkcijas cenu.

Pēc darba dienas beigām tirgus pārdevējs saskaita dienas gaitā iekasēto naudu, ieraksta visus ieņēmumus un izdevumus kases grāmatās un ietirgoto naudu nodod tirdzniecības vietas īpašniekam vai tā pārstāvim.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Tirgus pārdevējs darbā lieto svarus, kases aparātu, dažādus instrumentus, piemēram, nažus, karotes un lāpstīņas pārtikas preču sagriešanai un iesvēršanai, arī iesaiņojamo materiālu.

DARBA APSTĀKĻI Tirgus pārdevējs strādā norobežotā tirdzniecības vietā – kioskā, nojumē, paviljonā vai pie letes kopējā tirgus laukumā zem klajas debess. Vidēji tirgus pārdevējs strādā 8–10 darba stundas dienā. Darba diena parasti sākas ļoti agri, turklāt tirgus pārdevēja darbs ir fiziski smags, jo jāpārviesto preces un jāstrādā, stāvot kājās.

DARBA IESPĒJAS Tirgus pārdevējs var strādāt tirdzniecības vietās speciāli izveidotos tirgus laukumos, kā arī izbraucot uz dažādām apdzīvotām vietām un atsevišķiem pasākumiem, kuros paredzēta tirdzniecība. Tirgus pārdevējs var pārdot savas preces vai strādāt pie kāda valsts vai privāta uzņēmuma īpašniekiem.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Īpašu kvalifikācijas prasību tirgus pārdevējam nav, tomēr, jo augstāka būs izglītības pakāpe, jo lielākas būs iespējas izaugsmei. Vajadzīgās iemaņas apgūstamas darba gaitā. Strādājot ar kases aparātu, nepieciešamas kases aparāta lietošanas iemaņas, kā arī šo māku apliecinošs sertifikāts.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga tirgus pārdevēja profesijā ir 90–200 latu. Pārdodot paša izaudzētus vai ražotus produktus, atalgojuma apmērs būs atkarīgs no pārdošanas peļņas.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Mazumtirdzniecības pārdevējs 5220 05

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai esi sabiedrīks, vai spēj saprasties ar dažādiem cilvēkiem un izprast viņu vēlnes? Vai tev padodas arī matemātiski aprēķini, un vai tu neapjūc, saskaroties ar čekiem, kvītiem un dokumentiem?

Pamēģini vasaras brīvlaikā pastrādāt tirgū – tā būs iespēja pārlicināties, vai tev patīk tirgus gaisotne un padodas darbs ar pircējiem. Tirgus pārdevēja profesijā būtiski ir ieinteresēt pircēju preces iegādē, tāpēc komunikācijas iemaņas pārdošanas prasmē ļoti noderēs. Lai veiksmīgāk spētu tirgot savu produkciju, tirgus pārdevējam svarīga ir arī māka analizēt konkurentu piedāvājumu un izdarītos secinājumus spēt realizēt praktiskā darbībā.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika un psiholoģija.

TŪRISMS, ATPŪTA, VIESMĪLĪBA

ekotūrisma pārvaldnieks	728
atpūtas organizēšanas speciālists	730
ceļojumu organizators	732
ceļojumu konsultants	734
lauku tūrisma speciālists	736
kultūras tūrisma gids	738
viesnīcnieks	740
viesnīcas administrators	742
viesnīcu servisa speciālists	744

21

EKOTŪRISMA PĀRVALDNIKS

KODS 1229 35

DARBA SATURS Ekotūrisma pārvaldnieks piedāvā tūrisma pakalpojumus, konsultē par ekotūrisma iespējām valstī vai konkrētajā reģionā, vada tūrisma uzņēmuma darbību, tā darba organizēšanā un sniegtajos pakalpojumos ievērojot videi draudzīgu saimniekošanu.

Organizējot uzņēmuma darbību, ekotūrisma pārvaldnieks izstrādā uzņēmuma darba plānu, nosaka veicamos darbus un ieguldāmos finanšu līdzekļus, veido piedāvājumus klientiem, izplata informāciju par uzņēmumu, arī strādā ar klientiem. Viņš arī plāno uzņēmuma darbību ilgtermiņā, domā par jauniem darbības attīstīšanas virzieniem, iespēju gadījumā tos ievieš praksē. Piemēram, viesu namā, kas strādā pēc ekoloģiskajiem principiem, ekotūrisma pārvaldnieks seko, lai celtniecības un remonta darbos tiktu izmantoti videi draudzīgi materiāli, celtniecības atkritumi nenonāktu apkārtējā vidē, ikdienas saimniekošanā netiktu lieki tērēti resursi un izmantotas videi kaitīgas vielas. Ekotūrisma uzņēmums apmeklētājiem piedāvā pārtiku no vietējiem ražotājiem un telpu apdari no dabiskiem materiāliem. Ekskursijās un izklaides pasākumos apmeklētājiem tiek skaidroti veidi, kā pareizāk un labāk saglabāt dabas vērtības, iepazīstina ar tām, piemēram, ekskursijās pa dabas takām izrāda interesantus dabas objektus, stāsta par to veidošanās vēsturi. Viņš arī iepazīstina apmeklētājus ar dabas objektiem, kas cilvēku neapdomīgas rīcības rezultātā bojāti, stāsta, ko nozīmē būt saudzīgam pret dabu, kādām niansēm pievērst uzmanību, piemēram, kā iespējams saudzēt klinšu atsegumus, kā nostiprināt ūdenstilpņu krastus, par to, kādas vielas dabā nesadalās, kā ekonomiski saimniekot, lai izvairītos no lieku sadzīves un ķīmisko atkritumu radišanas.

Ekotūrisma pārvaldnieks pārzina šāda uzņēmuma darbību regulējošos standartus, seko līdzī aktualitātēm likumdošanā un zinātniskajos pētījumos. Ekotūrisma pārvaldnieks ir gan ekonomiski domājošs (raugās, lai izdevumi nepārsniegtu ieņēmumus, izlemj, kur naudas ieguldījumi ir visnepieciešamākie), gan arī rūpējas par ekoloģiju un, ja ir arī ekouzņēmuma īpašnieks, rūpējas par uzņēmuma darbības ilgtspēju – seko, lai ātra peļņa nenodarītu kaitējumu videi un darbības iespējām nākotnē, lai uzņēmums varētu strādāt ilgi, izmantojot minimālus resursus.

Ekotūrisma pārvaldnieks var strādāt gan konkrētā uzņēmumā, kas veido un piedāvā tūrisma pakalpojumus, gan būt par darbinieku un konsultantu dažādās ekotūrisma nozarēs, piemēram, izveidot un uzturēt dabas takas, vadīt ekskursijas, palīdzēt tūristiem izvēlēties videi draudzīgus atpūtas veidus.

Pieredzējuši ekotūrisma pārvaldnieki var strādāt valsts iestādēs, kas regulē šīs nozares darbu, piemēram, izsakot ierosinājumus, izmaiņas likumdošanā, lauku teritoriju attīstības jautājumu risināšanā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Ekotūrisma pārvaldnieks darbā lieto datoru un citu biroja tehniku. Nereti ekotūrisma pārvaldnieks iesaistās arī ekotūrisma uzņēmuma darbībā – tādā gadījumā jāstrādā ar sadzīves un lauksaimniecības tehniku.

DARBA APSTĀKĻI Ekotūrisma pārvaldnieka darbs tiek veikts gan biroja tipa telpās, gan ārā, uzņemot apmeklētājus, vadot ekskursijas, stāstot par uzņēmuma darbību. Ekotūrisma pārvaldnieks strādā astoņu stundu darba dienu, nepieciešamības gadījumā strādājot arī vakaros, brīvdienās un svētku dienās.

DARBA IESPĒJAS Ekotūrisma pārvaldnieks var strādāt tūrisma uzņēmumos, piemēram, viesu, atpūtas namos, kā arī iestādēs, kas sniedz konsultācijas tūrisma jomā, piemēram, rajonu pašvaldībās, valsts institūcijās, tūrisma informācijas centros, dažādos atpūtas centros, piemēram, vadot ekskursijas pa dabas takām.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība (mācību ilgums 2 gadi pēc vidējās izglītības iegūšanas), vēlama augstākā izglītība tūrismā vai vadības zinībās.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga ekotūrisma pārvaldnieka profesijā ir 230–550 latu un vairāk. Atalgojuma apmērs atkarīgs no darba pieredzes, uzņēmuma veida un tā, vai konkrētais speciālists ir arī uzņēmuma īpašnieks

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Lauku tūrisma speciālists 3478 06

Pamatdarbības struktūrvienības vadītājs (tūrisma un atpūtas pakalpojumu jomā) 1229 08

Pamatdarbības struktūrvienības vadītāja vietnieks (tūrisma un atpūtas pakalpojumu jomā) 1229 19

Vides pārvaldnieks 1229 22

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk uzturēties laukos? Vai tevi interesē dabā notiekošie procesi un sakarības? Vai tev rūp apkārtējās vides saudzēšana?

Vēloties kļūt par ekotūrisma pārvaldnieku, jau tagad var iesaistīties projektos, kas veicina “zaļo” dzīvesveidu un ekotūrisma popularizēšanu, kā arī pašam cenšoties dzīvot pēc šiem principiem – izmantot videi draudzīgus sadzīves produktus, šķirot atkritumus, neatstāt plastmasas pudeles un citus dabu piesārņojošus priekšmetus dabā.

Apceļojot Latviju, var pievērst uzmanību dažādu dabas rajonu īpatnībām, aizsargājamajām teritorijām un to apsaimniekošanas veidiem.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā bioloģija, ķīmija, biznesa ekonomiskie pamati un svešvalodas.

ATPŪTAS ORGANIZĒŠANAS SPECIĀLISTS

KODS 3477

DARBA SATURS Atpūtas organizēšanas speciālists plāno un organizē dažādus kultūras un atpūtas pasākumus, piemēram, "Rīga – 800", Dziesmu un deju svētki.

Kultūras pasākumu menedžeris un organizators izveido vai realizē citu izdomātu kultūras pasākumu ieceres un idejas, meklē iespējas to īstenošanai, piemēram, finanses, telpas, tehnisko nodrošinājumu, kā arī organizē gan dalībnieku piesaistišanu, gan reklāmas pasākumus un notikuma atspoguļošanu medijos. Kultūras pasākumu menedžeris un organizators pārzina gan kultūras aktualitātes, gan uzņēmējdarbības un finanšu principus, viņš strādā ar sponsoriem un valsts institūcijām, sadarbojas ar māksliniekiem un tehnisko personālu, kontrolē kultūras pasākuma organizēšanu un norisi no ieceres līdz tās īstenošanai. Viņš var būt gan rajona kultūras nama darbinieks, gan lielas aģentūras galvenais speciālists, kas organizē valsts nozīmes kultūras pasākumus.

Kultūras pasākumu režisora un vadītāja ziņā ir ne tik daudz organizatoriskie darbi un finanses, kā pasākuma mākslinieciskā puse, piemēram, deju svētku programma, tās realizēšana un pasākuma vadīšana.

Atpūtas organizēšanas speciālists var nodarboties ne tikai ar kultūras, bet arī ar izklaides pasākumiem, tādiem kā populārās mūzikas koncerti, piedalīties dažādu svētku, šovu un prezentāciju veidošanā un vadīšanā. Tāpat kā kultūras pasākumu menedžmentā, arī šeit atpūtas organizēšanas speciālists atbild gan par finansiālo pusi, gan arī par saturu un pasākuma norisi.

Daži atpūtas organizēšanas speciālisti nodarbojas ar atpūtas pasākumu piedāvājumiem darba kolektīviem, piemēram, sporta spēļu vai kopīgu izklaides pasākumu organizēšanu. Īpaša nozare ir t.s. *team-building* jeb komandas veidošanas pasākumi, kurus speciālisti izstrādā, lai ar dažādu uzdevumu un spēļu palīdzību saliedētu kolektīvu.

Atpūtas organizēšanas speciālisti var darboties dažādos līmeņos – gan būt atbildīgi par kopējo pasākuma koncepciju un tās realizāciju, konkrētos darbus uzdotot citiem darbiniekiem, gan arī veikt šaurākus pienākumus – piemēram, sazināties ar māksliniekiem, kas uzstāsies koncertā, un rūpēties par viņu uzņemšanu, vadīt pasākumu, nodrošināt sponzoru piesaisti un reklāmas izvietojumu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Atpūtas organizēšanas speciālisti darbā lieto datoru un citu biroja tehniku (printeri, faksu), tālruni. Strādājot pie nelieliem pasākumiem, nereti atpūtas organizēšanas speciālists pats veido pasākuma vizuālo noformējumu un reklāmas materiālus un izmanto izdrukas tehniku vai arī darbus veic ar rokām.

DARBA APSTĀKĻI Atpūtas organizēšanas speciālists strādā biroja tipa telpās, astoņas darba stundas dienā. Tuvojoties pasākuma norises dienai, nereti nākas strādāt vakaros un brīvdienās, tāpēc būtiski mēcēt plānot savu laiku, sadalīt un formulēt citiem darbiniekiem veicamos uzdevumus. Organizējot lielus pasākumus, iespējamas stresa situācijas lielās atbildības un pasākuma veiksmīgas norises nodrošināšanas dēļ.

DARBA IESPĒJAS Atpūtas organizēšanas speciālisti var strādāt gan valsts iestādēs un aģentūrās, kas organizē kultūras dzīvi, gan pašvaldībās, gan arī privātzņēmumos, kas nodarbojas ar kultūras un atpūtas pasākumu veidošanu. Atpūtas pasākumu organizatora darbalauks var būt saistīts ar dažādām kultūras nozarēm – akadēmisko vai populāro mūziku, teātri, vizuālo mākslu, deju.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība kultūras menedžmentā, kultūras vadībā. Mācību ilgums ir 4–4,5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga atpūtas organizēšanas speciālista profesijā ir 500–600 latu un vairāk. Parasti atpūtas organizēšanas speciālists saņem atalgojumu par konkrētiem projektiem vai arī noteiktu daļu no pasākuma ieņēmumiem, tāpēc atalgojums atkarīgs gan no darba intensitātes, gan organizējamo pasākumu apjoma un finansējuma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Kultūras metodiķis 3477 01

Kultūras pasākumu organizators 3477 02

Kultūras pasākumu vadītājs 3477 03

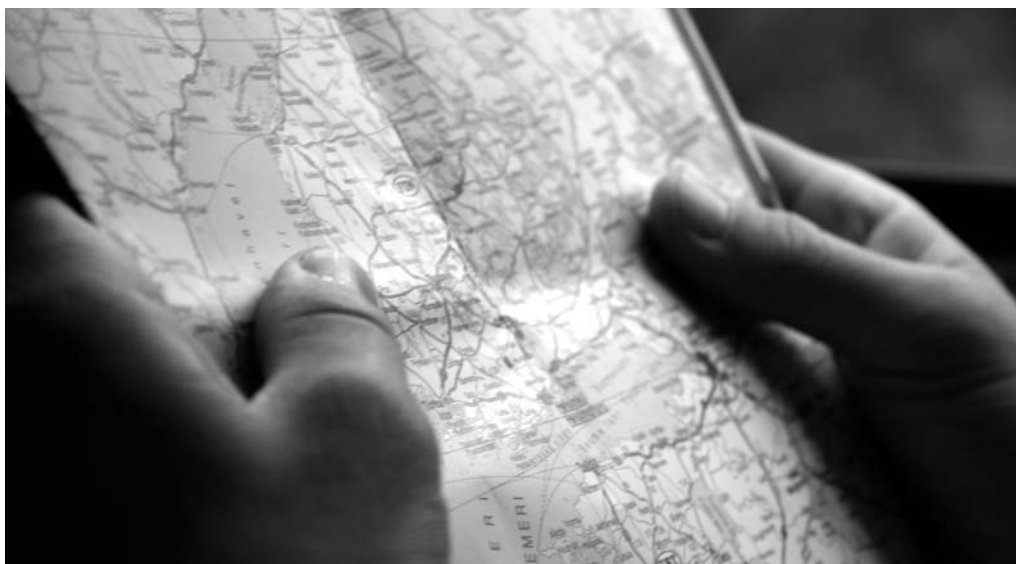
Svētku režisors 3477 04

Kultūras menedžeris 3477 05

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai interesējies par kultūru un apmeklē dažādus kultūras pasākumus? Vai tev patik vadīt citu cilvēku darbu, panākot savu mērķu sasniegšanu ar iesaistīšanu, lietpratīgu attieksmi, aizrautību un mērķtiecību?

Lai kļūtu par atpūtas organizēšanas speciālistu, būtiski piedalīties dažādu pasākumu – Skolotāju dienas, Valentīna dienas – organizēšanā klasē un skolā, uzņemties atbildību par svētku kopējo ideju un tās realizāciju – tas palīdzēs izprast pasākumu organizēšanas principus un iemācīties organizēt savu un citu darbu. Piesakoties kā brīvprātīgais palīgs pilsētas vai mazpilsētas organizēto svētku sagatavošanas darbos, gūsi priekšstatu par šī darba ikdienas specifiku, varēsi novērtēt metodes, kā šādu darbu realizē profesionāļi.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā biznesa ekonomiskie pamati, svešvalodas, kultūras vēsture un psiholoģija.

CEĻOJUMU ORGANIZATORS

KODS 3414 02

DARBA SATURS Ceļojumu organizators nodarbojas ar ceļojumu organizēšanu – rezervē transporta biļetes un viesnīcas, organizē ekskursijas, meklē tūrisma gidus, rūpējas par apdrošināšanu un vizu saņemšanu, kā arī ar robežas šķērsošanu saistītos jautājumus, izvēlas un pasūta izklaides un atpūtas pakalpojumus vietās, kuras paredzēts apmeklēt.

Lai veiksmīgi varētu organizēt tūrisma braucienu no tā sākuma līdz beigām, ceļojumu organizators ļoti labi pārzina tūrisma brauciena maršrutu un visas potenciālās (iespējamās) problēmsituācijas, kas var rasties ceļojumu laikā. Ceļojumu organizatora pienākumos ietilpst jau gatavu ceļojumu pakešu izstrādāšana un piedāvāšana individuālajiem ceļotājiem vai grupām. Līdz ar to viņš ļoti orientējas gan transporta un naktsmitņu, gan interesantāko kultūras un apskates objektu piedāvājumu klāstā, kā arī organizē gidus un ekskursijas. Lai varētu sniegt sīkus paskaidrojumus potenciālajiem ceļotājiem, ceļojumu organizators ļoti pārzina aktuālo situāciju valstī.

Ceļojumu organizatori strādā gan ar individuāliem ceļotājiem, gan tūristu grupām. Individuālu ceļojumu gadījumā ceļojumu organizators rezervē biļetes un naktsmitnes, kā arī kārtā dažādus dokumentus ceļotāja vajadzībām. Savukārt grupu ceļojumos nereti ceļojuma organizators pavada grupu visā braucienā, nepārtraukti rūpējoties par ceļojuma norisi. Šādos gadījumos ceļojumu organizators dažreiz strādā arī kā gids. Ceļojuma laikā viņam jāprot atbildēt uz visiem jautājumiem, jārisina dažādas problēmas (piemēram, ja ārzemju ceļojuma laikā tiek nozaudēta pase vai kāds smagi savainojas) un konfliktsituācijas, jāinformē ceļotāji par katras valsts īpatnībām, jāsažinās ar vietējiem pakalpojumu sniedzējiem.

Lielākās tūrisma firmās ceļojumu organizatori var specializēties kādā noteiktā ceļojumu veidā – piemēram, grupu ekskursijās, braucienos uz aktīvās atpūtas centriem, darījumu ceļojumos.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Ceļojumu organizators darbā lieto datoru, internetu, kartes, ceļojumu literatūru un dažādu biroja tehniku, piemēram, faksu, kopēšanas iekārtu, skeneri, kā arī tālruni.

DARBA APSTĀKĻI Ceļojumu organizatora darbs tiek veikts biroja tipa telpās, kā arī dodoties līdz ekskursiju grupām jebkur, kur noris ekskursija (gan iekštelpās, gan ārtelpās). Ceļojumu organizators strādā astoņu stundu darba dienu, reizumis klientu ērtībai arī vakaros un brīvdienās saskaņā ar iepriekš noteiktu darba grafiku, taču viņa darba laiks var būt arī nenormēts, ja jāvada ekskursijas.

DARBA IESPĒJAS Ceļojumu organizatori var strādāt dažādās tūrisma firmās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība (mācību ilgums 4 gadi), 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība tūrisma pakalpojumos, tūrisma un atpūtas organizēšanā, tūrisma vadībā, ko var apgūt 2 gadu laikā vai augstākā izglītība tūrismā, kultūras menedžmentā (mācību ilgums 4 gadi).

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga ceļojumu organizatora profesijā ir 150–600 latu. Atalgojums atkarīgs no ceļojumu organizatora darba slodzes, pieredzes un darba kvalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Ceļojumu konsultants 3414 01

Tūrisma informācijas konsultants 3414 03

Tūrisma organizators 2447 04

Tūrisma informācijas konsultants 3414 03

Ekskursiju organizators 2447 05

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk ceļot, satīties ar dažādu kultūru pārstāvjiem, meklēt un apskatīt interesantus objektus? Vai tev patīk plānot un organizēt dažādus darbus un pasākumus? Vai tev ir augsta atbildības izjūta?

Ceļojumu organizatoram būtiskās iemaņas var trenēt, piemēram, plānojot un saskaņojot ģimenes ceļojumu – kopīgi vienojoties par vēlamu mērķi, tad izstrādājot maršrutu, tajā iekļaujot interesantas apskates vietas, noskaidrojot aizraujošākos faktus un stāstus par konkrēto apvidu, pilsētu vai valsti. Kā arī pašam vai kopā ar citiem ceļojuma biedriem pasūtot brauciena, lidojuma biļetes, rezervējot naktsmītņi.

Nozīmīgas ir labas svešvalodu zināšanas, kuras var pilnveidot, skatoties ārzemju TV pārraides un filmas, klausoties radio, lasot literatūru, presi un citus informatīvos materiālus valodā, kuru vēlies apgūt.

Ja ceļo tūrisma grupas sastāvā, pavēro, kā šo darbu dara profesionāļi, kā tiek galā ar problēmsituācijām, kādām vēsturiskām vai apskates niansēm pievērš uzmanību, kāds ir viņu komunikācijas veids. Lai panāktu veiksmīgas vienošanās, būtiskas ir labas komunikācijas prasmes, ko var attīstīt arī jebkurā sadzīviskā situācijā, piemēram, veicot pirkumus, organizējot draugu tikšanos, pasākumus skolā.

Skatoties pārraides par citu tautu kultūru, dažādām pasaules valstīm, norisēm tajās, izzināsi daudz interesanta, kas būs vērtīgi, ja izvēliesies strādāt šajā profesijā.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā ģeogrāfija, kultūras vēsture, svešvalodas, biznesa ekonomiskie pamati un latviešu valoda.

CEĻOJUMU KONSULTANTS

KODS 3414 01

DARBA SATURS Ceļojumu konsultants konsultē individuālos ceļotājus vai tūristu grupas par ceļojumu maršrutu, naktsmitņu un ekskursiju izvēli, transportu, apdrošināšanu un citiem jautājumiem, kas saistīti ar tūrisma braucienu.

Ceļojumu konsultants pārzina tūrisma pakalpojumu piedāvājumu, ko sniedz viņa firma, orientējas transporta sistēmā, viesnīcu rezervēšanā, tūrisma piedāvājumos ārvalstīs, vīzu un apdrošināšanas jautājumos. Ceļojumu konsultants palīdz izvēlēties piemērotākos risinājumus atbilstoši tūristu vēlmēm un finansiālajām iespējām – iesaka labāko transportu, piedāvā dažādus naktsmitņu variantus, ekskursijas un izklaides pasākumus. Darba pienākumos var ietilpt nokomplektētu tūrisma piedāvājumu (tādu, kurā, piemēram, jau noteikts maršruts, naktsmitnes, iekļautas konkrētas ekskursijas) izstrādāšana un reklāmas stratēģijas izveide – piemēram, piedāvājumi ģimenēm, jauniešiem, individuālajiem ceļotājiem un ceļotāju grupām.

Ceļojumu konsultants strādā gan ar individuālajiem ceļotājiem, gan tūristu grupām, attiecīgi orientējot savu piedāvājumu. Ceļojumu konsultanta darbs saistīts ar cilvēku vēlmju izpratni – kādi piedāvājumi varētu būt interesanti konkrētajam klientam, ko viņš sagaida no ceļojuma, kādas ir viņa personīgās intereses, cik daudz vēlētos maksāt par tūrisma pakalpojumiem. Ceļojumu konsultants apkalpo gan klientus, kas pirmo reizi brauc uz ārzemēm, tāpēc ir pilnīgi nezinoši šajā jomā un paļaujas uz konsultanta teikto, gan arī pieredzējušus ceļotājus, kuriem ir īpašas prasības ceļojumu organizācijā un kuri vēlas ļoti komplicētu vai netradicionālu ceļojuma plānu.

Lielākos tūrisma uzņēmumos ceļojumu konsultanti var specializēties kādā noteiktā ceļojumu veidā – darījumu ceļojumos, izklaides un atpūtas ceļojumos, aktīvās atpūtas piedāvājumos.

Lai labāk orientētos tūrisma piedāvājumā, ceļojumu konsultanti nereti paši ceļo, uzņēmuma uzdevumā pārbaudot konkrētus tūrisma maršrutus, transporta pakalpojumus vai viesnīcas.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Ceļojumu konsultants darbā lieto internetu, kartes, ceļojumu literatūru, datoru un dažādu biroja tehniku, piemēram, faksu, kopēšanas iekārtu, skeneri, kā arī tālruni.

DARBA APSTĀKĻI Ceļojumu konsultants strādā biroja tipa telpās, astoņu stundu darba dienu. Nereti viņš dodas darba komandējumos.

DARBA IESPĒJAS Ceļojumu konsultanti var strādāt dažādos tūrisma uzņēmumos, birojos, atpūtas organizēšanas centros.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība (mācību ilgums 4 gadi), 1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība tūrisma pakalpojumos, tūrisma un atpūtas organizēšanā, tūrisma vadībā, ko var apgūt 2 gadu laikā, vai augstākā izglītība tūrismā, kultūras menedžmentā (mācību ilgums 4 gadi).

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga ceļojumu konsultanta profesijā ir 120–500 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no ceļojumu konsultanta darba slodzes, pieredzes, profesionalitātes un konkrētā uzņēmuma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Ceļojumu organizators 3414 02

Tūrisma informācijas konsultants 3414 03

Tūrisma organizators 2477 04

Ekskursiju organizators 2447 05

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk ceļot, satīties ar dažādu kultūru pārstāvjiem, meklēt un apskatīt interesantus objektus? Vai patīk plānot un organizēt dažādus darbus un pasākumus? Vai tev ir augsta atbildības izjūta un māka strādāt ar lielu informācijas apjomu – vai viegli atceries informāciju?

Lai spētu rast labu kontaktu ar klientiem un gūt viņu uzticību, kas ir būtiski, lai klients arī atkārtoti atgrieztos konkrētajā kompānijā, svarīgi attīstīt labas saskarsmes prasmes, ko var veicināt, aktīvi sadarbojoties ar skolas biedriem un draugiem dažādu pasākumu organizēšanā un realizēšanā.

Nozīmīgas ir labas svešvalodu zināšanas, kuras var pilnveidot, skatoties ārzemju TV pārraides un filmas, klausoties radio, lasot literatūru, presi un citus informatīvos materiālus valodā, kuru vēlies apgūt.

Ceļojumu konsultantam būtiskās iemaņas var trenēt, piemēram, plānojot un saskaņojot ģimenes ceļojumu – kopīgi vienojoties par vēlamu mērķi, tad izstrādājot maršrutu, tajā iekļaujot interesantas apskates vietas, noskaidrojot aizraujošākos faktus un stāstus par konkrēto apvidu, pilsētu vai valsti. Kā arī pašam vai kopā ar citiem ceļojuma biedriem pasūtīt brauciena, lidojuma biļetes, rezervējot naktsmitni.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā ģeogrāfija, kultūras vēsture, biznesa ekonomiskie pamati, latviešu valoda un svešvalodas.

LAUKU TŪRISMA SPECIĀLISTS

KODS 3478 06

DARBA SATURS Lauku tūrisma speciālists vada un plāno lauku tūrisma uzņēmuma darbību, veic ikdienas pienākumus saimniecībā, viesu uzņemšanu, kā arī nodrošina saimniecības ražoto produktu izmantošanu lauku tūrisma piedāvājumā.

Lauku tūrisma speciālists plāno lauku tūrisma uzņēmuma darbību – ieguldījumus uzņēmuma attīstībā (piemēram, jaunu ēku celtniecību vai istabu remontu), konkrēto uzņēmuma piedāvājumu un stilu (piemēram, vai tas būs viesu nams ģimenēm vai banketu zāle ar pirti lielākām grupām), pēta tūrisma un uzņēmējdarbības likumdošanu, kā arī sadarbojas ar tūrisma regulējošām valsts un pašvaldības iestādēm. Lauku tūrisma speciālists arī nodrošina uzņēmuma reklāmu un informācijas izplatīšanu par tā piedāvājumu.

Lauku tūrisma speciālists nodrošina viesu uzņemšanu. Viņš rūpējas gan par viesu mājas iekārtojumu un noformējumu, gan par viesu uzņemšanu un izmitināšanu. Ierodoties viesiem, lauku tūrisma speciālists tos sagaida, iepazīstina ar viesu namā pieejamajiem pakalpojumiem, atpūtas iespējām, ierāda viesu izmitināšanai paredzētās telpas, kā arī iepazīstina ar viesu nama telpu izkārtojumu, piemēram, ēdamtelpu, atpūtas telpām, higiēnas telpām. Informē par viesu nama dienas kārtību, piemēram, kādā laika periodā tiek pasniegtas brokastis, vai un kad pieejami kādi organizēti atpūtas pasākumi, izjādes ar zirgiem, izbraucieni ar laivām, ekskursijas. Ja viesu namā tiek piedāvāta atpūtas un sporta inventāra noma, viņš iepazīstina viesus ar nomas iespējām un noteikumiem, piemēram, piedāvā noma velosipēdus, kā arī iesaka interesantākos maršrutus un saistošākos apskates objektus apkārtnes apzināšanai. Lai tūristiem sniegtā informācija būtu saistoša un interesanta, lauku tūrisma speciālists labi orientējas tūrisma objektos gan tuvākā, gan tālākā apkārtnē.

Lauku tūrisma speciālists, ja viesu namā nav atsevišķa personāla šim nolūkam, nodrošina arī viesu ēdināšanu – pasūtījumu pieņemšanu un nodošanu virtuvē, apkalpošanu pie galda.

Viņš seko līdzi darba organizācijai lauku tūrisma uzņēmumā, sanitāro normu un darba drošības ievērošanai, ekoloģiskajiem standartiem lauku produkcijas ražošanā (piemēram, dārzeņu audzēšanā). Lauku tūrisma speciālistam arī jānodrošina pasūtījumu izdarīšana uzņēmuma vajadzībām, rēķinu apmaksa un dokumentācijas kārtošana (ja šim nolūkam nav atsevišķa darbinieka).

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Lauku tūrisma speciālists darbā lieto datoru un citu biroja tehniku (piemēram, printeri, faksu), kā arī specifiskas datorprogrammas, lai veidotu lauku tūrisma uzņēmuma dokumentāciju. Darbā tiek izmantota arī uzņēmumā esošā sadzīves tehnika un darbarīki, sadzīves tehnika, virtuves iekārtas, arī iekštelpu un ārtelpu noformēšanai domāti piederumi.

DARBA APSTĀKĻI Lauku tūrisma speciālists strādā konkrētā lauku tūrisma uzņēmumā (parasti viesu namā), dažreiz arī vairākos. Darbs notiek uz vietas, plānojot uzņēmuma darbību, nodrošinot viesu uzņemšanu un apkalpošanu. Darba laiks nav stingri normēts.

DARBA IESPĒJAS Lauku tūrisma speciālisti strādā lauku tūrisma uzņēmumos visā Latvijā – parasti tie ir viesu nami, pirtis un līdzīgas atpūtas vietas lauku apvidos. Pieredzējuši lauku tūrisma speciālisti var arī sniegt konsultācijas citiem nozarē strādājošajiem, līdz ar to strādāt kādā tūrisma plānošanas un regulēšanas iestādē, piemēram, pašvaldības tūrisma departamentā. Lauku tūrisma speciālists var dibināt savu uzņēmumu un īstenot tā attīstību vai strādāt kā algots darbinieks.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Lauku tūrisma speciālistam nepieciešama augstākā vai profesionālā vidējā izglītība lauku tūrisma specialitātē. Mācību ilgums ir 4 gadi. Lauku tūrisma speciālisti var izglītoties arī specializētosursos.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Lauku tūrisma speciālista alga ir 150–400 latu. Atalgojums atkarīgs no uzņēmuma lieluma, darba apjoma un pienākumiem, kā arī lauku tūrisma speciālista kvalifikācijas. Ja lauku tūrisma speciālists vada savu uzņēmumu, viņa atalgojums ir arī uzņēmuma gūtā tirā peļņa.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Ekotūrisma pārvaldnieks 1229 35

Atpūtas organizēšanas speciālists 3477

Ceļojumu organizators 3414 02

Ceļojumu konsultants 3414 01

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patiek organizēt, rūpēties par cilvēku labsajūtu? Vai esi interesējies par mazo uzņēmēju darba iespējām tūrisma nozarē laukos? Vai esi domājis par savu viesu namu laukos?

Ja vēlies būt lauku tūrisma speciālists, interesējies par uzņēmēju iespējām laukos veidot savus viesu namus (varbūt tā ir tava dzimtā vieta), kā arī padomā, kas būtu tas īpašais (vieta, speciāli piedāvājumi), ar ko tu varētu piesaistīt atpūtniekus. Skolā iesaisties dažādu projektu izstrādē, lai gūtu organizēšanas, plānošanas iemaņas, pamēģini izveidot savu biznesa plānu.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā biznesa ekonomiskie pamati, mājsaimniecība, svešvalodas.

KULTŪRAS TŪRISMA GIDS

KODS 3478 04

DARBA SATURS Kultūras tūrisma gids pavada tūristu grupas un sniedz vispusīgu informāciju par kultūrvēsturisko mantojumu un apskates objektiem vietās, kuras kopā ar grupu apceļo. Ceļojuma laikā stāsta par kultūras pieminekļu, piemēram, vēsturisku būvju, monumentu, piemiņas objektu izcelsmi, interesantiem vēsturiskiem faktiem, zemes vai pilsētas kultūras vēsturi, pašreizējām kultūras īpatnībām.

Lai varētu pavadīt tūristu grupu, kultūras tūrisma gids vispirms iegūst informāciju par apceļojamām vietām, piemēram, bibliotēkā studē vēstures, mākslas vēstures grāmatas, meklē dažādus interesantus ar apskatei paredzēto kultūras objektu saistītus materiālus internetā. Visu apzināto apvieno ar līdz šim iegūtajām zināšanām, lai ceļojuma laikā pārlicinoši un saistoši varētu tūristiem pasniegt viņus interesējošos faktus un sakarības. Ja ekskursijas tiek vadītas Latvijā, kultūras tūrisma gids nodarbojas tikai ar informācijas vākšanu un ekskursiju vadīšanu, savukārt, ja tiek vadīti ārzemju ceļojumi, viņš nereti ir arī ceļojuma vadītājs. Tādā gadījumā darba pienākumos ietilpst arī formalitāšu kārtošana uz robežām un apmešanās vietās, ceļotāju informēšana par katras zemes kultūras īpatnībām un būtiskiem nosacījumiem, kas jāievēro uzturēšanās laikā. Kultūras tūrisma gids palīdz risināt radušās problēmsituācijas, piemēram, ja pazaudēta pase vai noticis kāds nelaimes gadījums.

Lai iegūtu informāciju un nodrošinātu ceļojuma vai ekskursijas organizāciju, kultūras tūrisma gids sadarbojas ar citu iestāžu un uzņēmumu darbiniekiem gan tūrisma informācijas centros, gan viesnīcās, gan uzņēmumos, kas nodrošina izklaides un atpūtas pakalpojumus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Kultūras tūrisma gids darbā lieto datoru ar interneta pieslēgumu (informācijas meklēšanai), dažādus drukātos materiālus par kultūrvēsturisko mantojumu, kā arī biroja tehniku (datoru, printeri), ja jāgatavo dokumenti, kas saistīti ar ekskursijas organizāciju.

DARBA APSTĀKĻI Kultūras tūrisma gida darbs tiek veikts gan ārtelpās, gan iekštelpās dažādos muzejos un citos apskates objektos, gan arī transporta līdzekļos un apmešanās vietās. Organizējot ekskursiju, darbs tiek veikts biroja tipa telpās. Darba laiks nav stingri normēts. Laiks, ko gids pavada kopā ar ekskursantiem, var būt ierobežots (isajās ekskursijās) vai arī neierobežots, kā tas ir garākos ceļojumos, kad gids visu laiku ir kopā ar ekskursantiem. Kultūras tūrisma gidam darba laikā nākas orientēties mainīgās situācijās, sadarboties ar dažādiem cilvēkiem un, iespējams, risināt konfliktsituācijas, līdz ar to darbs var būt psiholoģiski saspringts, dažkārt arī fiziski nogurdinošs.

DARBA IESPĒJAS Kultūras tūrisma gids var strādāt uzņēmumos, kas nodarbojas ar tūrisma ceļojumu un ekskursiju organizēšanu, kā arī tūrisma informācijas centros, kas piedāvā gida pakalpojumus un ekskursijas. Kultūras tūrisma gida darbs ir sezonāls – siltajā sezonā darba ir ļoti daudz, bet ziemā var nākties papildus meklēt citu darbu.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Kultūras tūrisma gidam nepieciešamo izglītību var apgūt gan profesionālās vidējās mācību iestādēs (mācību ilgums 2 gadi), gan augstskolās (mācību ilgums 3–4 gadi). Par kultūras tūrisma gidu var strādāt arī bez speciālās izglītības – ir daudz gidu ar vēsturnieka, ģeogrāfa, filologa izglītību. Priekšrocības ir kultūras tūrisma gidiem, kas bez angļu, krievu un vācu valodas pārzina mazāk populāras svešvalodas. Kultūras tūrisma gidam arī pēc izglītības iegūšanas nepieciešams papildināt savas zināšanas un prasmes, gan iegūstot informāciju par kultūrvēsturisko mantojumu, gan izzinot aktuālos apstākļus vietās, uz kurām plānoti ceļojumi vai ekskursijas.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Kultūras gida alga ir 100–600 latu. Kultūras tūrisma gids atalgojumu var saņemt gan par konkrētām ekskursijām un ceļojumiem, gan no uzņēmuma, kurā strādā; atalgojums atkarīgs arī no ekskursiju veida un darba intensitātes. Piemēram, strādājot kā pašnodarbinātai personai, samaksa par 2 stundu ekskursiju Rīgā ir 25 lati. Intensīvi strādājot un pārzinot vairākas svešvalodas, sezonas laikā gids var pelnīt 600 latu un vairāk, taču noslogojums un līdz ar to izpeļņa vasaras un ziemas laikā atšķiras.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Ekskursiju gids 3478 01

Tulkotājs 3478 02

Tūrisma gids 3478 03

Kultūras tūrisma organizators 3478 05

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk ceļot? Vai tevi interesē citu tautu kultūras vēsture, dažādu tautu kultūras atšķirības?

Ja vēlies strādāt par kultūras tūrisma gidu, iepazīsties ar kultūrvēsturiskajiem objektiem savā apkārtnē, sameklē par tiem pieejamo informāciju! Skolā projektu nedēļas laikā izveido tūrisma maršrutus pa tuvāko apkārtni, papildini to ar informāciju par apskates objektiem. Piedalies kādā skolas vai klases ekskursijā un piedāvā sagatavot informāciju par maršrutu un apskates objektiem. Pastāsti pārējiem ekskursijas dalībniekiem, ko interesantu esi izzinājis! Ja ir iespējams, piedalies maršruta izstrādē.

Trenē savas komunikācijas un runas prasmes – gidam jāprot ilgi un skaidri runāt, kā arī saprasties ar visdažādākajiem cilvēkiem. Mācies risināt arī dažādas ar formalitātēm un dokumentiem saistītas problēmas, jo gids nereti ir arī ekskursiju vadītājs, kurš atbildīgs par visu ceļojuma norisi.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā latviešu valoda un svešvalodas, vēsture, kultūras vēsture un mākslas vēsture

VIESNĪCNIKS

KODS 1315 08

DARBA SATURS Viesnīcnieks vada nelielas viesnīcas, kas pieder viņam pašam vai citam īpašniekam. Viņš rūpējas par viesnīcas ienesīgu darbību un veiksmīgu attīstību, rūpējas par pozitīvu viesnīcas tēla izveidošanu un uzturēšanu.

Viesnīcnieks kontrolē ikdienas darbus un dod darba uzdevumus viesnīcas darbiniekiem. Piemēram, plāno darba grafiku viesu uzņemšanas dienestam, uzrauga viesnīcas ikdienas ēdināšanas pakalpojumu sniegšanu – seko, lai piedāvātā ēdienkarte būtu pietiekami interesanta un atbilstu viesnīcas imidžam, sadarbojas ar viesnīcas pavāru, lai to pilnveidotu, nosaka ēdināšanas pakalpojumu cenu politiku. Pieņem pasūtījumus un slēdz telpu īres līgumus izklaides pasākumu un konferenču organizēšanai, Viņš arī pārrauga grāmatvedības darbu, piemēram, viesnīcas grāmatvedības uzskaites, plāno viesnīcas kopējo budžetu. Tāpat viesnīcnieks organizē mārketinga un pārdošanas aktivitātes vai arī ar šīs jomas darbiniekiem apspriež un vienojas par konceptuālajiem (būtiskākajiem) attīstības virzieniem.

Nelielā viesnīcā viesnīcnieks vada, personāla, viesu apkalpošanas un drošības struktūrvienību darbu.

Viesnīcnieks slēdz dažādus līgumus, kas saistīti ar viesnīcas saimniecisko darbību, piemēram, veļas piegādes vai īres, transporta pakalpojumu, saimniecības preču piegādes līgumus. Viesnīcnieks risina radušās problēmsituācijas, kas saistītas gan ar viesnīcas darbību, gan viesnīcas personālu, gan arī viesu apkalpošanā, piemēram, ja ir savstarpējas nesaskaņas darbinieku vai darbinieka un klienta starpā.

Viņš intervē un pieņem darbā jaunus darbiniekus, slēdz ar viņiem darba līgumus, vienojas par veicamajiem darba pienākumiem.

Viesnīcnieks sadarbojas ar tūrisma organizācijām – gan izmitinot tūristus, gan organizējot konferences. Konferenču laikā vai tūristu grupu viesošanās laikā viņš atbild par pasākuma raitu

norisi un patikamu noskaņojumu, kas ietekmē viesnīcas reputāciju (cilvēku priekšstatus par viesnīcu) un līdz ar to peļņu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Viesnīcnieks darbā lieto biroja tehniku, piemēram, datoru ar īpašām datorprogrammām (piemēram, kas aptver viesu rezervēšanas sistēmu, norēķinu sistēmu par viesnīcas sniegtajiem pakalpojumiem), internetu, printeri, kopēšanas iekārtu, tālruni, faksa aparātu, arī vietējo sakaru tālruņa centrāli. Viņš izmanto lietvedības dokumentāciju, piemēram, darba līgumus, ārpakalpojumu līgumus, grāmatvedības uzskaites dokumentāciju, piemēram, pavadzīmes un rēķinus.

DARBA APSTĀKĻI Viesnīcnieka darbs galvenokārt tiek veikts biroja tipa telpās, un viņš parasti strādā astoņu stundu darba dienu.

DARBA IESPĒJAS Viesnīcnieks strādā nelielās personiskās viesnīcās vai cita īpašnieka viesnīcās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama 1. līmeņa profesionālā augstākā vai augstākā izglītība viesmīlībā, viesnīcu vadībā, tūrisma uzņēmējdarbības vadībā vai uzņēmējdarbībā. Mācību ilgums – 2,3 līdz 4 gadi. Lai strādātu par viesnīcnieku, liela nozīme ir darba pieredzei viesu uzņemšanā un svešvalodu zināšanām.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga viesnīcnieka profesijā ir 350–700 latu. Atalgojums atkarīgs no viesnīcas kategorijas, viesnīcas lieluma, viesnīcnieka pienākumu specifikas un darba pieredzes, kā arī no tā, vai viņš ir viesnīcas īpašnieks vai darba ņēmējs.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Ēdināšanas pakalpojumu organizators 1225 05

Pansijas direktors 1315 03

Restorāna vadītājs 1315 12

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai esi viesmīlīgs? Vai labprāt uzņemies vadītāja lomu, piemēram, pasākuma organizēšanā vai skolas projekta izstrādē? Vai tu spēj paturēt prātā lielu informācijas apjomu un neapjūc saspringtās situācijās? Vai esi laipns, draudzīgs un komunikabls arī pret cilvēkiem, kurus tu nepazīsti? Vai tev patīk pieņemt lēmumus un redzēt, kādi rezultāti tiek sasniegti šo lēmumu rezultātā? Vai tev patīk vadīt citus cilvēkus panākot savu mērķu sasniegšanu ar iesaistišanu, lietpratīgu attieksmi, aizrautību un mērķtiecību? Vai esi atbildīgs par rezultātiem arī situācijās, kad tavi lēmumi ir bijuši kļūdaini un noveduši pie sliktā rezultāta?

Viesnīcniekam nozīmīgi būt daudzpusīgam savās zināšanās un interesēs, jo nereti tieši viesnīcnieks ir tas cilvēks uzņēmumā, kurš veido viesnīcas tēlu – viņam svarīgi būt aizraujošai personībai, ar kuru cilvēki tiecas kontaktēties. Interesēšanās par kultūras dzīvi, ekonomikas aktualitātēm, pasaules kultūru un ģeogrāfiju – būs vērtīgi gan tavai personības izaugsmei, gan nākamajai profesionālajai darbībai. Viesnīcniekam būtiskas labas komunikācijas prasmes, lai saprastos ar darbiniekiem un viesnīcas viesiem, panāktu veiksmīgas vienošanās. Nozīmīgi uzņemties atbildību, riskēt, iesaistīties pasākumos, kas negarantē drošu izdošanos. Kā arī censties būt līderim, kurš spēj iedvesmot citus kopīgu mērķu sasniegšanai! Jau skolā var izdomāt un īstenot pasākumus, kas prasa daudz darba, uzņēmības, mērķtiecības un atbildības. Māku sadarboties ar cilvēkiem, sadzirdēt citus uzskatus, vērtēt un saglabāt savu viedokli arī kritiskās situācijās var izkopt, darbojoties dažādās jauniešu organizācijās un piedaloties to aktivitātēs un projektos.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā svešvalodas, biznesa ekonomiskie pamati, mājsaimniecība, ētika un psiholoģija.

VIESNĪCAS ADMINISTRATORS

KODS 5121 02

DARBA SATURS Viesnīcas administrators vada un koordinē viesnīcas vai viesu nama darbību. Viesnīcas administrators ir atbildīgs par viesnīcas darbības ienesīgumu un rūpējas par to, lai viesnīcas apmeklētājs viesnīcā justos ērti un apkalpošana atbilstu viesnīcas standartiem. Viesnīcas administrators nodarbojas ar izklaides pasākumu un ēdināšanas pakalpojumu organizēšanu. Viņš strādā reģistratūrā, rezervē viesnīcas istabas un sniedz klientiem viņus interesējošo informāciju. Atkarībā no viesnīcas vai viesu nama lieluma viesnīcas administratoram ir dažādi pienākumi.

Mazākās viesnīcās viesnīcas administratori rūpējas par gandrīz visu viesnīcas darbību – viņi strādā viesu uzņemšanas, reģistrācijas un informācijas punktos, atbild uz telefona zvaniem, savieno zvanītāju ar viesnīcas klientu, informē klientu par ciemiņa ierašanos. Kad ierodas viesis, viesnīcas administrators sasveicinās ar viņu, ierāda tam istabu vai rezervē istabu, izstāsta par viesnīcas piedāvājumiem un iespējām. Viesnīcas administrators sašķiro viesnīcas korespondenci, izdod viesnīcas istabas, ja nepieciešams, aizpilda atskaites par veiktajiem pakalpojumiem, aizpilda arī kases aparāta atskaites un iekasē naudu, nosūta faksus. Viesnīcas administrators uzklausa klientu pretenzijas un lūgumus; pēc klienta lūguma viesnīcas administrators sameklē internetā informāciju par sabiedrisko transportu, izsauc taksometru. Viesnīcas administrators ir atbildīgs par viesnīcas drošību – viņš ieslēdz un izslēdz signalizāciju, izsniedz atslēgas apmeklētājiem, pārliecinās par to saņemšanu.

Lielākās viesnīcās viesnīcas administrators personiski kontaktējas tikai ar daļu no apmeklētājiem un iepriekš minētos pienākumus galvenokārt veic viesnīcas apkalpojošais personāls. Lielākās viesnīcās viesnīcas administrators izstrādā viesnīcas biznesa plānu un darbības virzienu, veicina sadarbību ar viesnīcas partneriem (piemēram, pārtikas produktu piegādātājiem, tūrisma firmām, individuāliem gidiem), uztur kontaktus ar medijiem, reklāmas aģentūrām un līdzīgām iestādēm. Viesnīcas administrators iesaistās viesnīcas reklamēšanā un reklāmas plānošanā. Lielākās

viesnīcās viesnīcas administrators vada un pārrauga viesnīcas personāla darbību, nolīgst un māca jaunus darbiniekus, veic iekšējo kvalitātes kontroli.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Viesnīcas administrators darbā lieto biroja tehniku (piemēram, datoru, kopētāju, faksu), kā arī mobilo un fiksēto tālruni, kases aparātu, kredītkaršu aparātus un dažādus kancelejas piederumus: rakstāmrīkus, piezīmju papīru, saspraudes.

DARBA APSTĀKĻI Viesnīcas administratora darbs tiek veikts iekštelpās, pārsvarā viesnīcas vestibīlā ērtos apstākļos. Darbs var būt maiņās, jo lielākā daļa viesniču un viesu namu ir atvērti visu diennakti. Jāstrādā arī brīvdienās, svētku dienās, naktis (nakts maiņā). Darbam ir sezonāls raksturs – parasti viskarstākais darba laiks ir tieši brīvdienās un vasaras sezonā, kad cilvēki dodas atpūsties. Bieži nākas strādāt spriedzes apstākļos (it īpaši tūrisma sezonā), jo viesnīcas administratoram ir jāsaskaņo vairākas darbības vienlaikus. Īpaši tas attiecas uz gadījumiem, kad viesnīcā tiek rīkotas konferences vai kad tā uzņem lielas tūristu grupas. Viesnīcas administratoram ir jāgērbjas un jāizturas atbilstoši lietišķajai etiketei.

DARBA IESPĒJAS Viesnīcas administrators var strādāt ar tūrisma saistītās iestādēs, piemēram, viesnīcās, viesu mājās, moteļos, kūrortos un atpūtas centros.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Viesnīcas administratoram vēlama augstākā izglītība vadības zinātnēs ar specializāciju tūrisma un viesniču vadībā. Mācību ilgums – 4 gadi.

Mazākās viesnīcās un moteļos iespējams strādāt arī ar profesionālo vidējo izglītību viesniču servisa specializācijā, ko var iegūt 4 gadu laikā, vai augstāko vai nepabeigtu augstāko izglītību jebkurā citā sfērā. Izglītības prasības dažādās viesnīcās atšķiras.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga viesnīcas administratora profesijā ir 120–600 latu un vairāk. Atalgojums viesnīcas administratora profesijā ir atkarīgs no viesnīcas lieluma un tūristu daudzuma, kas viesniču apmeklē.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Viesniču pakalpojumu speciālists 5121 24

Viesnīcnieks 1315 08

Ēdināšanas pakalpojumu organizators 1225 05

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk runāt ar nepazīstamiem cilvēkiem? Vai tev sagādā prieku sajūta, ka spēj atbildēt kādam uz viņu interesējošu jautājumu? Vai tu mēdz uzņemties vadošo lomu saskarsmē ar citiem? Vai tu esi organizēts savās ikdienas aktivitātēs?

No viesnīcas administratora izturēšanās veida un rūpības pret darbu ir atkarīga viesnīcas apmeklētāju labsajūta. Klienti var būt dažādi, taču attieksmei jābūt vienlīdz laipnai (arī tad, ja viņi ieradušies ar sūdzībām). Ja vēlies kļūt par viesnīcas administratoru, lieliska īpašība ir spēja visās situācijās saglabāt mieru un savaldību, kā arī laipna un pretimnākoša attieksme.

Viesnīcas administratoram ir nepieciešama prasme organizēt darbu, pārliecināties, lai viesnīcas darbība noritētu bez aizķeršanās. Centies attīstīt sevi līdera dotības, uzņemoties atbildību par dažādu pasākumu organizēšanu gan skolā, gan mājās. Līdera īpašības vēlams līdzsvarot ar spēju strādāt komandā. Šajā darbā būtiska ir spēja uz klausīt kritiku, ieklausīties citu cilvēku ieteikumos un īstenot tos praksē.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā svešvalodas, informātika un latviešu valoda.

VIESNĪCU SERVISA SPECIĀLISTS

KODS 5121 24

DARBA SATURS Viesnīcu servisa speciālists uzņem viesus viesnīcā un pieņem norēķinus par viesnīcas sniegtajiem pakalpojumiem, sagatavo istabas viesu izvietojumam, apkalpo viesus restorānā un bārā.

Uzsākot darbu, viesnīcu servisa speciālists sakārto darba vietu, piemēram, izvieto statīvos informatīvos materiālus, pieņem kasi. Sagaidot viesi, viesnīcu servisa speciālists viņu informē par viesnīcas sniegtajiem pakalpojumiem. Kad viesis ir izvēlējis sev vēlamās kategorijas istabu un papildpakalpojumus, viesnīcu servisa speciālists reģistrē datus par viesi (piemēram, personas datus, viesnīcā pavadāmo laiku, pieprasītos papildpakalpojumus, teiksim, bērnu gultiņas sagādāšanu un ievietošanu numurā) viesnīcas reģistrēšanas sistēmā, arī nolūkā vēlāk aprēķināt kopējos izdevumus.

Viesnīcu servisa speciālists, aprēķinot kopējos izdevumus par uzturēšanos viesnīcā, informē par tiem viesi, saņem naudu vai veic norēķinus ar bankas maksājumu karti un izsniedz viesim rēķinu par viesnīcā saņemtajiem pakalpojumiem.

Viesnīcu servisa speciālists sagatavo telpas viesu izvietojumam, piemēram, izvieto ziedus gaitenīs un istabās, novieto istabas minibārā dzērienus un uzkodas, uz rakstāmgalda – vēstuļu papīru un rakstāmpiederumus ar viesnīcas logotipu (vizītkarti, zīmolu).

Apkalpojot viesus restorānā vai bārā, viesnīcu servisa speciālists veic arī viesmīļa vai bārmeņa darbu, piemēram, klāj galdu, pasniedz ēdienkarti un atnes pasūtītos ēdienus un dzērienus, nomaina traukus, jauc kokteiļus, saņem norēķinus.

Nelielās viesnīcās viesnīcu servisa speciālists gan reģistrē viesus, gan uzkopj telpas un klāj, piemēram, brokastu galdu. Augstas kategorijas viesnīcās ir dalīti dienesti, piemēram, viesu rezervācija, viesu reģistrācija, tehniskais dienests, telpu uzkopšanas dienests.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Viesnīcu servisa speciālists darbā lieto biroja tehniku, piemēram, datoru, kas aprīkots ar īpašām datorprogrammām, printeri, kopētāju, tālruni, faksa aparātu, arī vietējo sakaru tālruņa centrāli, kases aparātu, aparatūru norēķiniem ar maksāšanas kartēm. Uzkopjot istabas, viesnīcu servisa speciālists darbā lieto telpu uzkopšanas piederumus, piemēram, tirāmos līdzekļus vannām, stikliem, putekļusūcēju; ratiņus telpu tīrīšanas piederumu pārvietošanai; ratiņus netīrās veļas un maiņas veļas pārvietošanai. Apkalpojot viesus restorānā, viesnīcu servisa speciālists darbā lieto viesmiļa darba piederumus, piemēram, galda piederumus, paplātes, pudeļu attaisāmos, vīna pudeļu turētājus, ledus traukus, galdautus, salvetes. Galda klāšanai un viesu apkalpošanai nepieciešamo aprīkojumu viesnīcu servisa speciālists novieto servantos (zema bufete) un uz palīgaldiņiem. Apkalpojot viesus bārā, viesnīcu servisa speciālists darbā lieto bārmeņa darba piederumus, piemēram, suluspiedes, šeikerus, putotājus, blenderus, mērglāzes, galda piederumus.

DARBA APSTĀKĻI Viesnīcu servisa speciālists strādā telpās vai ārā, piemēram, apkalpojot viesus vasaras restorānā vai kafejnīcā. Apkalpojot viesus bārā, viesnīcu servisa speciālistam jāreķinās arī ar skaļu mūziku un kontrastainu apgaismojumu. Viesnīcu servisa speciālists strādā astoņu stundu darba laiku (dažās viesnīcās maiņas ilgums ir divpadsmit stundas). Pēc iepriekš saskaņota grafika, darbs var būt vēl vakaros, naktīs un brīvdienās. Viesnīcu servisa speciālists valkā formastērpu, kādu izvēlējies un noteicis viesnīcas īpašnieks, izņēmums ir nelielas viesnīcas, kur var nebūt vienots formas apģērbs.

DARBA IESPĒJAS Viesnīcu servisa speciālists var strādāt moteļos, hostelos, restorānos un bāros.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība. Mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga viesnīcu servisa speciālista profesijā ir 140–300 latu. Atalgojums atkarīgs no viesnīcas lieluma, viesnīcas kategorijas, viesnīcu servisa speciālista pieredzes un darba pieredzes.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Viesnīcas administrators 5121 02

Bārmenis 5123 01

Viesmīlis 5123 04

Klientu apkalpošanas pārzinis 3411 22

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Padomā, vai tev ir būtiski skaisti uzklāt galdu ikdienas maltītei un viesībām? Vai tev sagādā gandarījumu viesu apmierinātība un tev veltītā atzinība par viņu uzņemšanā ieguldīto laiku un darbu?

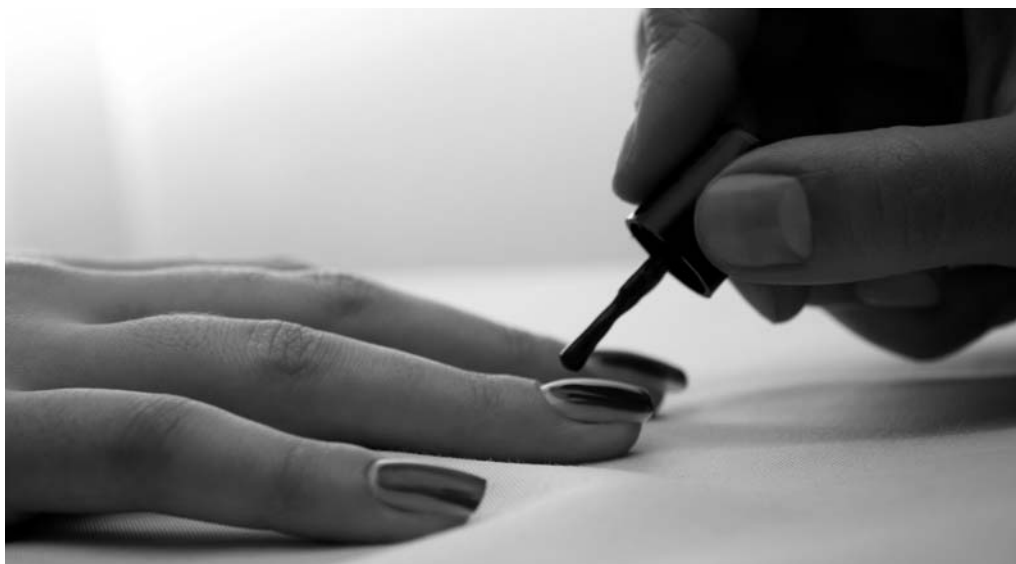
Viesnīcu servisa speciālistam kā patīkamam un interesantam sarunu biedram jābūt arī atturīgam un nosvērtam, jo darbā jāsatiekas ar ļoti dažādiem cilvēkiem, un tieši no viņa lielā mērā ir atkarīgs, vai viesis vēl kādreiz apmeklēs šo viesnīcu. Vajadzīgās īpašības var attīstīt, daudzpusīgi pilnveidojot savu personību – lasot daiļliteratūru, interesējoties par kultūras norisēm, kā arī par jaunākajiem notikumiem pasaulē, nodarbojoties ar sportu. Svarīga ir atmiņas trenēšana, lai, piemēram, restorānā atcerētos cilvēku sejas un nesajauktu pasūtījumus, bet katram viesim pasniegtu tieši to, ko viņš izvēlējies.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā mājsaimniecība, svešvalodas, ētika un psiholoģija.

PAKALPOJUMU SFĒRA

skaistumkopšanas speciālists	748
vizuālā tēla stilists	750
frizieris	752
klientu konsultants	754
klientu apkalpošanas operators	756
pasta speciālists	758
pasta operators	760
fotogrāfs	762
kurpnieks	764
florists	766

SKAISTUMKOPŠANAS SPECIĀLISTS

KODS 3229 11

DARBA SATURS Skaistumkopšanas speciālists veic sejas un ķermeņa ādas kopšanas procedūras un sniedz citus kosmētiska rakstura pakalpojumus, piemēram, manikīru, pedikīru, uzacu korekciju, liekā apmatojuma likvidēšanu, dekoratīvo caurduršanu.

Kosmētiķis nosaka klienta sejas ādas īpašības un īpatnības, izvēlas atbilstošus kosmētikas līdzekļus, aprīkojumu un procedūras, piemēram, sejas tīrīšanu, mitrinošu vai barojošu procedūru. Lai pastiprinātu kosmētikas līdzekļu iedarbību, kosmētiķis masē klienta seju, atsevišķas ķermeņa daļas (piemēram, seju, dekoltē zonu un rokas) vai visu ķermeni. Kosmētiķis iesaka klientam kosmētisko seansu plānu atkarībā no rezultāta, kādu būtu vēlams sasniegt. Kosmētiķis pastāsta klientam par viņa ādas tipu, iesaka kosmētikas līdzekļus patstāvīgai ādas kopšanai. Ja nepieciešams, viņš iesaka ārsta kosmetologa vai dermatologa konsultāciju. Pēc ārsta konsultācijas kosmētiķis veic nozīmētās procedūras.

Dekoratīvais kosmētiķis sagatavo seju un uzliek dažādus grimus (meikapus), pieskaņojot tos koptēlam (piemēram, dienas, vakara, svētku, konkursa, modes skates, fotosesijas meikaps). Kosmētiķis nosaka klientam visveiksmīgāko grima, acu ēnu, lūpkrāsas kombināciju atkarībā no viņa sejas formas, ādas un acu krāsas, matu krāsas un griezuma.

Manikīra un/vai pedikīra speciālists apkopj klienta roku un kāju nagus un ādu. Viņš pulē un vilē nagus, atbīda nagu valnīšus, izgriež ienadžus, noņem ādas raga slāni. Atbilstoši klienta individuālajām vēlmēm, nagu īpatnībām un modes tendencēm viņš veido nagu dizainu, pieaudzē mākslīgos nagus. Manikīra un/vai pedikīra speciālists masē klienta rokas (visu delnu) vai pēdas, izmantojot barojošas, ārstējošas, kopjošas maskas, balzamus un eļļas.

Līdztekus darbam ar klientiem skaistumkopšanas speciālists rūpējas par darba vietas un darbarīku tīrību. Skaistumkopšanas speciālists parasti pats plāno tikšanos ar klientiem un atzīmē darba kalendārā ziņas par klientu, piemēram, ādas tipu, veiktajām procedūrām, izmantotajiem materiāliem.

Ja skaistumkopšanas speciālists ir arī salona vadītājs, viņš plāno un organizē personāla darbu, slēdz preču piegādes līgumus, pasūta darbam nepieciešamos materiālus, piesaista klientus, nosaka pakalpojumu cenas.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Kosmētiķis darbā lieto kosmētikas līdzekļus (piemēram, krēmus, losjonus, vaskus, injekcijas grumbu izlīdzināšanai), kosmetoloģijas aparāturu (piemēram, ādas mikroslīpēšanai, sejas muskuļu nostiprināšanai), instrumentus un kopšanas līdzekļus.

DARBA APSTĀKĻI Skaistumkopšanas speciālists strādā telpās – atsevišķā kabinetā vai speciālā telpas nodalījumā. Skaistumkopšanas speciālists strādā astoņu stundu darba dienu pēc iepriekš saskaņota grafika, kas atkarīgs no salona darba laika. Lietojot dažādus ķīmiskus preparātus vai dezinficējot instrumentus, dažkārt jāsasarkas ar šķīdumiem, kas var izraisīt alerģiju.

DARBA IESPĒJAS Skaistumkopšanas speciālists var strādāt skaistumkopšanas salonos, centros, frizētavās un kā pašnodarbināta persona.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība kosmetoloģijā. Mācību ilgums 2–3 gadi pēc vidējās izglītības iegūšanas. Kā arī sertifikāts katrā specializācijā, kurā skaistumkopšanas speciālists strādā. Sertifikātu izsniedz arī medicīnas speciālistiem, kas beiguši profesionālus kosmētiķa kursus. Skaistumkopšanas speciālista profesijā papildizglītību var apgūt gan profesionālajosursos, gan kosmētikas produktu izplatītāju rīkotajosursos, kur apmāca rīkoties ar konkrētu produktu.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga skaistumkopšanas speciālista profesijā ir 140–300 latu. Atalgojums ir atkarīgs no uzņēmuma veida un lieluma, kā arī no skaistumkopšanas speciālista meistarības līmeņa (pieredzes un reputācijas jeb priekšstata, kādu skaistumkopšanas speciālists par sevi radījis klientiem). Parasti skaistumkopšanas speciālists saņem dalītu atalgojumu – daļa ir noteikta alga (sākot ar 140 latiem) un daļa – darba līgumā noteikti procenti no katra skaistumkopšanas speciālista ieņēmumiem (30–50%).

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Frizieris 5141 02

Kosmetologs 2221 45 (ārsts)

Grimētājs 5141 03

Masieris 3226 03

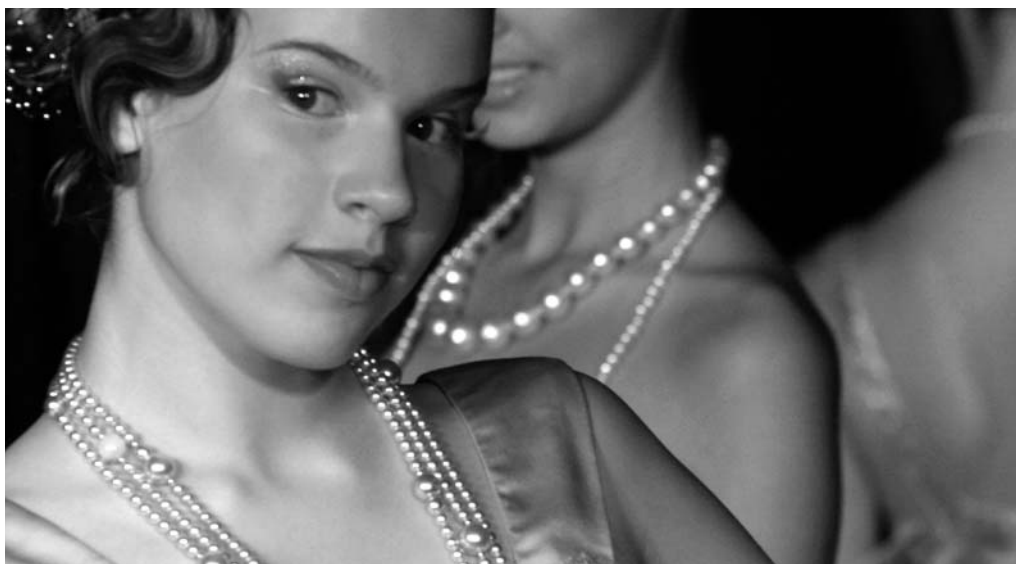
Vizāzists 5141 10

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tu interesēies par veselīgu dzīvesveidu? Vai tevi saista raidījumi, raksti un rubrikas par stilu un skaistumkopšanu? Vai tu spēj taktiski un neuzbāzīgi pārliecināt par sava viedokļa pareizību? Vai tev patīk strādāt ar cilvēkiem?

Skaistumkopšanas speciālists darbā satiekas ar dažādiem cilvēkiem, no viņa paveiktā lielā mērā ir atkarīgs klienta noskaņojums un pat turpmākie panākumi. Patīkama sarunu biedra un pārliecināta speciālista īpašības vari pilnveidot, vispusīgi attīstot savu personību – interesējoties par kultūras norisēm, lasot dailliteratūru, savukārt, lai sāktu orientēties skaistumkopšanas jomās, meklē un lasi internetā un presē pieejamos materiālus par ķermeņa kopšanu, izmēģini pats dažādas skaistumkopšanas procedūras. Vēro cilvēkus un prātā iedomājies, ko tu ieteiktu konkrētajam cilvēkam uzlabot ārējā izskatā, izmantojot dažādas skaistumkopšanas metodes.

Skaistumkopšanas speciālista darbā būtiski ir attīstīt roku un pirkstu veiklību, formas izjūtu, kā arī gaumes izjūtu.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā veselības mācība, bioloģija, psiholoģija, vizuālā māksla un ētika.

VIZUĀLĀ TĒLA STILISTS

KODS 5141 12

DARBA SATURS Vizuālā tēla stilists ir skaistumkopšanas speciālists, kurš veido klienta individuālo vizuālo tēlu un koptēlu, piemēram, reklāmas klipiem, preses izdevumiem, modes kolekciju izrādēm.

Vizuālā tēla stilists veido (vai palīdz izcelt) klienta personīgo stilu, ievērojot viņa vecumu, temperamentu un sociālo stāvokli. Viņš nosaka klienta krāsu paleti (saskaņo grīmu ar matu, ādas un acu krāsu, iesaka tērpu krāsas). Novērtējot sejas un galvas formu, arī auguma proporcijas, vizuālā tēla stilists iesaka klientam frizūru un tērpa siluetu, matu un ādas tipam atbilstošus kosmētikas līdzekļus. Viņš zīmē konkrēto piedāvājumu skices.

Vizuālā tēla stilists sadarbībā ar citu profesiju speciālistiem, piemēram, scenogrāfu, konkrētai izrādei gan modelē žanram, saturam, attiecīgam vēsturiskam laikmetam atbilstošu vizuālo koptēlu, gan izstrādā atsevišķus tēlus (tērpu skices, grīmu, frizūras). Vizuālā tēla stilists zīmē vai kolāžas tehnikā veido ideju skīču komplektus atbilstoši konkrētā tēla raksturam, nacionalitātei un uzdevumam konkrētajā izrādē, modes kolekcijā, frizieru konkursā vai preses izdevuma fotosesijā.

Vizuālā tēla stilists veido matu sakārtojumu (matus arī mazgā, griež), uzliek dekoratīvo kosmētiku (uz sejas vai visa ķermeņa), ar speciālām ķermeņa krāsām atbilstoši veidojamam tēlam apzīmē seju un ķermeni dažādās grīma tehnikās (body art). Viņš arī piemeklē tērpus un aksesuārus.

Līdztekus darbam ar klientiem vizuālā tēla stilists izvēlas un sagatavo kopjošos un dekoratīvos kosmētikas līdzekļus, iekārto telpu klientu apkalpošanai, rūpējas par darba vietas un darbarīku tīrību. Viņš plāno tikšanos ar klientiem.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Vizuālā tēla stilists darbā lieto: friziera darba piederumus, piemēram, šampūnus, balzamu, želejas, vaskus, matu krāsas, balinātājus, krāsas noņēmējus, ķīmisko ilgvilņu šķīdumus, instrumentus matu griezumam un frizūras veidošanai; kosmētiķa darba piederumus, piemēram, krēmus, losjonus, grīmu, dekoratīvo kosmētiku, speciālas ķermeņa apgleznošanas krāsas, otas.

Zīmējot skices, vizuālā tēla stilists lieto zīmēšanas piederumus, piemēram, papīru, akvareļkrāsas, guašu, otas, krāsainos zīmuļus. Veidojot kolāžas, viņš izmanto visdažādākos materiālus, piemēram, auduma gabaliņus, pogas, akmentiņus, plastilīnu, kartonu, šķēres.

Vizuālā tēla stilists izmanto arī datoru – gan speciālas datorprogrammas klienta krāsu paletes izveidošanai, gan gatavojot piedāvājumu tēla izstrādei, gan arī plānojot klientu apkalpošanas grafiku.

DARBA APSTĀKĻI Vizuālā tēla stilists var strādāt dažādā vidē, piemēram, fotosesiju laikā – ārā vai kādās tēmai atbilstošās telpās, teiksim, noliktavā, gleznu galerijā. Jebkurā darba vietā vizuālā tēla stilistam nepieciešams piemērots apgaismojums un temperatūra grimēšanai, ķermeņa apgleznošanai vai friziera darbam.

Vizuālā tēla stilists strādā astoņu stundu darba dienu, darba laiku pakārtojot klientu interesēm, līdz ar to dažreiz jāstrādā darba dienu vakaros un brīvdienās.

Saskarsme ar atsevišķiem matu apstrādes līdzekļiem, krāsām vai lakām var izraisīt alerģiju.

DARBA IESPĒJAS Vizuālā tēla stilists var strādāt preses izdevumu redakcijās, reklāmas aģentūrās, skaistumkopšanas salonos, modes salonos, televīzijā un teātros, arī kā pašnodarbināta persona.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība vizuālā tēla stilista profesijā. Mācību ilgums – 4 gadi pēc pamatizglītības iegūšanas. Tā kā modes tendences, kā arī kosmetoloģijā lietojamie līdzekļi mainās, vizuālā tēla stilists pastāvīgi izglītojas.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga vizuālā tēla stilista profesijā ir 200–400 latu. Atalgojums ir atkarīgs no uzņēmuma veida un lieluma, kā arī no vizuālā tēla stilista pieredzes un reputācijas (klientiem radītā priekšstata par sevi). Strādājot kā pašnodarbinātai personai, vizuālā tēla stilista atalgojums atkarīgs no reputācijas un padarītā darba apjoma – noslēgto līgumu skaita.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Skaistumkopšanas speciālists 3229 11

Frizieris 5141 02

Vizāžists 5141 10

Grimētājs 5141 03

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk strādāt ar cilvēkiem? Vai tev ir interese par ģērbšanās stilu? Vai pamani un ievēro cilvēkus, kuri nav konkrētai situācijai piemēroti ģērbušies? Vai tu saskaņo savu frizūru, apģērbu, apavus, aksesuārus?

Piedāvā izvēlēties un saskaņot savu draugu vai tuvinieku apģērbu, frizūras un aksesuārus, kad gatavojaties kopīgi apmeklēt kādu pasākumu. Lasot literārus darbus vai skatoties kino, pievērs uzmanību attiecīgā laikmeta ģērbšanās stilam.

Zīmējot vari vingrināt krāsu, kā arī gaumes izjūtu, savukārt, darbojoties aktiermeistarības pulciņā – artistiskumu un pārliecināšanas spējas.

Vizuālā tēla stilists darbā satiekas ar dažādiem cilvēkiem, no viņa veikuma lielā mērā ir atkarīgs klienta noskaņojums un pat turpmākie panākumi. Patikama sarunu biedra un pārliecināta speciālista īpašības vari attīstīt, daudzpusīgi pilnveidojot savu personību – lasot daiļliteratūru, interesējoties par kultūras norisēm, kā arī par jaunākajiem notikumiem pasaulē.

Īpaši pievērs uzmanību tādiem mācību priekšmetiem kā psiholoģija, vizuālā māksla, kultūras vēsture, mākslas vēsture un ētika.

FRIZIERIS

KODS 5141 02

DARBA SATURS Frizieris novērtē klienta matu stāvokli, iesaka viņam matu griezumu vai krāsu, uzklausa klienta vēlmes un, tās ņemot vērā, sakārto viņa matus. Viņš arī piestiprina šinjonus vai parūkas, pēc jaunākajām tehnoloģijām pieaudzē matus un, ja salonā pieejama atbilstoša apraratūra, veic matu diagnostiku, kā arī potenciālā matu sakārtojuma modelēšanu datorā. Frizieris veido klientu uzacu formu, krāso uzacis un skropstas, skuj un apgriez ūsas un bārdus.

Izzinot klienta vēlmes, frizieris pārrunā gaidāmo rezultātu, lai pārliecinātos, vai pareizi sapratis vēlamo rezultātu. Kā arī iesaka savu redzējumu par piemērotāko matu sakārtojumu, iedrošina klientu kādiem interesantiem un jauniem matu kopšanas un sakārtošanas veidiem. Pirms frizūras veidošanas frizieris mazgā un ar speciāliem līdzekļiem spēcina matus, veic galvas masāžu. Tad viņš ar dažādu griešanas, filēšanas, skūšanas paņēmienu palīdzību izveido matu griezumu, cenšoties uzsvērt klienta individuālo stilu. Pēc klienta vēlmes frizieris, piemēram, liek ilgviļņus, balina vai krāso klienta matus dažādos toņos. Izmantojot dažādas matu veidošanas tehnikas, veido frizūras, piemēram, lieto dažādas lokšķēres, uztin uz ruļļiem, taista "dredus", pin bizītes, sasprauž ar sprādzēm un matadatām, ievieido ar dažādām želejām, vasku, apstrādā tos ar matu laku. Frizieris konsultē klientus un atbild uz viņu jautājumiem, kas saistīti ar matu kopšanu, veidošanu un ārstēšanu.

Frizieri, kas specializējušies televīzijas, teātra, baleta un operas ētera cilvēku un mākslinieku matu sakārtošanā, pirms frizūras veidošanas tiek ar izrādes kostīmu mākslinieku, stilistu, režisoru un pašu mākslinieku vai ētera cilvēku, lai vienotos, kādu matu sakārtojumu veidot, cik noturīgam tam jābūt, kā arī pārspriež, cik precīzi iespējams realizēt mākslinieka iecerī.

Līdztekus darbam ar klientiem frizieris rūpējas par darba vietas un darbarīku tīrību. Viņš plāno tikšanos ar klientiem un atzīmē darba kalendārā ziņas par pastāvīgo klientu matu krāsas un ilgviļņu maiņu.

Frizieris, kurš ir privātsalona īpašnieks, uzņemas arī vadītāja funkcijas: pieņem darbā darbiniekus,

pārrauga to darbu, kā arī noformē dokumentus un pasūta nepieciešamos materiālus darbam. Frizieris arī pārdod matu kopšanas un veidošanas līdzekļus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Frizieris darbā izmanto tādus darbarīkus kā, piemēram, šķēres, ķemmes, suku, sprādzes, ruļļus, lokšķēres, fēnus, matu diagnostikas aparāturu. Viņš lieto arī matu kopšanas un veidošanas kosmētiku, piemēram, šampūnus, balzamus, maskas, losjonus, želejas, vaskus, lakas, matu krāsas, balinātājus, krāsas, fiksatorus, krāsas noņēmējus, ķīmisko ilgvilņu šķīdumus. Frizētavā friziera rīcībā ir īpaši krēsli – matu mazgāšanai, matu apgriešanai, kā arī īpašs ergonomisks darba krēsls viņam pašam; apmetnis klienta apģērba pasargāšanai, speciālas jostas ērtākai instrumentu novietošanai. Salonos, kuros pieejama atbilstoša tehnika – arī speciālas datorprogrammas potenciālā matu sakārtojuma apskatei.

DARBA APSTĀKĻI Frizieris strādā frizētavas, skaistumkopšanas salona vai cita uzņēmuma frizēšanas pakalpojumu veikšanai piemērotās telpās, astoņu stundu darba dienu, dažkārt maiņās pēc iepriekš saskaņota grafika. Darbs ar ķīmikālijām var izraisīt alerģiskas reakcijas.

DARBA IESPĒJAS Frizieris var strādāt frizētavās, skaistumkopšanas salonos, televīzijā un teātros, arī kā pašnodarbināta persona.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama arodizglītība friziera pakalpojumu jomā. Mācību ilgums 9 mēneši – 3 gadi, atkarībā no tā, vai profesijas apguve sāka pēc pamata vai vidējās izglītības iegūšanas. Nokārtojot speciālus eksāmenus, frizieris var iegūt zeļļa kvalifikāciju, nākamā pakāpe – meistars.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga friziera profesijā ir 150–600 latu. Atalgojums atkarīgs no friziera meistarības līmeņa un darba apjoma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Vizuālā tēla stilists 5141 12
Parūku meistars 5141 06

Skaistumkopšanas speciālists 3229 11
Grimētājs 5141 03

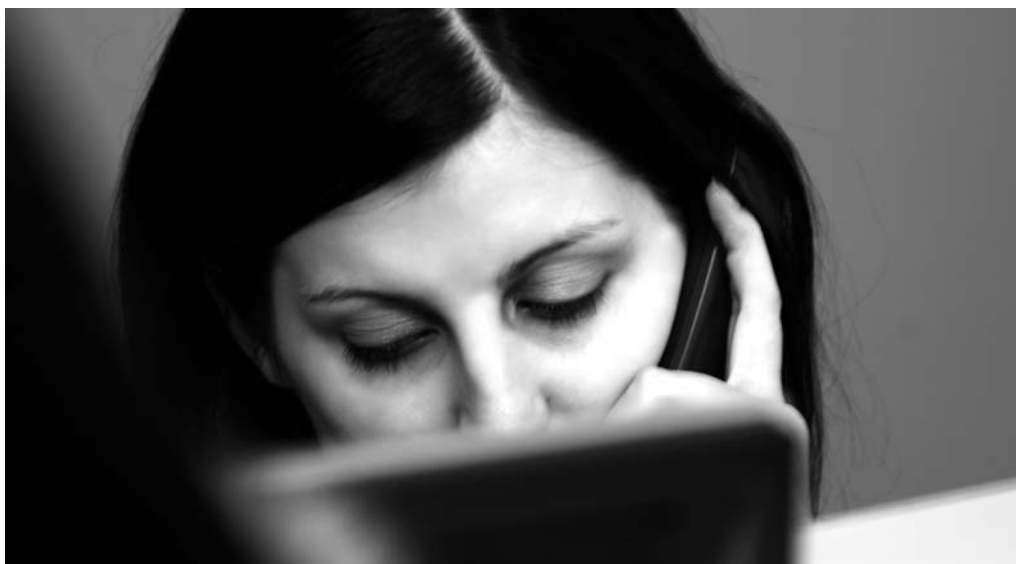
KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē friziera darbs? Vai esi pievērsis uzmanību dažādu laikmetu frizūru atšķirībām? Vai, lasot daļlīteratūru, iztēlojies, kāds varoņiem ir matu sakārtojums? Vai esi radošs?

Friziera darbā būtiski ir attīstīt roku un pirkstu veiklību, formas izjūtu, artistiskumu, kā arī krāsu izjūtu. To vari trenēt zīmējot, interesējoties par krāsu mācību, modelēšanu. Friziera dotības iespējams pārbaudīt, palīdzot tuviniekiem un draugiem sakārtot matus.

Frizierim nepieciešamas labas komunikācijas prasmes, jo klienta noskaņojums pēc frizētavas apmeklējuma ir atkarīgs arī no apkalpošanas kultūras, tātad frizierim jābūt patīkamam un interesantam sarunu biedram, bet vienlaikus – profesionālam un pārliecinātam. Šis īpašības vari pilnveidot, vispusīgi attīstot savu personību, piemēram, lasot daļlīteratūru, interesējoties par kultūras norisēm, kā arī par jaunākajiem notikumiem pasaulē.

Biznesa prasmes un organizatora spējas ir nozīmīgas tiem frizieriem, kas plāno atvērt savus privātos salonus. Vari pārbaudīt, cik uzņēmīgs esi, noorganizējot skolā kādu pasākumu.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā vizuālā māksla, mākslas vēsture, veselības mācība, psiholoģija un ķīmija.

KLIENTU KONSULTANTS

KODS 3411 35

DARBA SATURS Klientu konsultants ir speciālists, kas sniedz konsultācijas klientiem tūrisma, tirdzniecības, banku darbības un citās jomās un piesaista klientus uzņēmuma produktiem.

Klientu konsultants uzklausa klientu vēlmes un piedāvā viņiem piemērotākās preces vai pakalpojumus. Klientu konsultants izskaidro klientiem produkta īpašības, cenu daudzveidību, konkrētā produkta priekšrocības salīdzinājumā ar citiem produktiem. Viņš konsultē pircējus par produktu, demonstrējot to, ja iespējams produktu parādīt, bet, ja ne, tad izsmeļoši stāsta par to. Viņš apspriež arī klientu finansiālās iespējas un atkarībā no tām piedāvā papildpakalpojumus, atlaides, izdevīgākus nosacījumus un citus bonusus. Klientu konsultants var konsultēt klientus gan klātienē, gan pa telefonu.

Klientu konsultants, kurš strādā tūrisma jomā, konsultē klientus par ceļojumu iespējām un pēc iepazīstināšanas ar pakalpojumu kārtu dokumentus, kas nepieciešami klientiem, lai viņi varētu izmantot piedāvāto ceļojumu: rezervē biļetes, viesnīcu, ja nepieciešams, noformē vīzu, sameklē informāciju par tūrisma apskates objektiem.

Klientu konsultants, kurš strādā tirdzniecības jomā, konsultē klientus par produktiem tirdzniecības vietās vai brauc pie klientiem, lai viņus informētu par pieejamajām precēm vai pakalpojumiem.

Klientu konsultants, kurš strādā bankās, konsultē cilvēkus finanšu jomā, stāsta par aktuālajiem banku pakalpojumiem, māca klientus apieties ar internetbankas datoriem, bankas automātiem.

Klientu konsultants pēta, kādi pircēji pērk uzņēmuma precī vai pakalpojumu, izzina un analizē patērētāju vajadzības. Viņš arī aptaujā klientus, apkopo aptaujās un pētījumos iegūtos rezultātus un sastāda ziņojumu vadībai.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Klientu konsultants darbā lieto dažādu biroja tehniku, piemēram, datoru, printeri, skeneri, speciālas datorprogrammas, kā arī rakstāmpiederumus un tālruni. Tie klientu konsultanti, kuru darbs saistīts ar izbraukumiem pie klientiem, darbā izmanto automašīnu.

DARBA APSTĀKĻI Klientu konsultanta darbs tiek veikts individuāli vai grupās, viņš arī var vadīt citus darbiniekus. Viņš strādā biroja tipa telpās vai dodas izbraucienos, kontaktējoties ar sadarbības partneriem un klientiem. Klientu konsultants parasti strādā astoņas darba stundas dienā.

DARBA IESPĒJAS Klientu konsultants var strādāt privātzņēmumos, valsts iestādēs, tūrisma aģentūrās, bankās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Klientu konsultanta profesiju var apgūt profesionālās vidējās izglītības iestādēs, izvēloties interesēm atbilstošu specializāciju (piemēram, komerczinības, tūrisms). Mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀIS ATALGOJUMS Alga klientu konsultanta profesijā ir 250–1000 latu. Algas apmērs atkarīgs no speciālista profesionalitātes un uzņēmuma lieluma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Reklāmas konsultants 3429 09

Reklāmas/uzņēmējdarbības pakalpojumu speciālists 3429 05

Ceļojumu konsultants 3414 01

Sabiedrisko attiecību speciālists 3429 16

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk un padodas darbs ar cilvēkiem, un vai tev ir labas saskarsmes spējas? Vai proti pārliecināt un ieinteresēt? Vai tevi saista ekonomikas un mārketinga nozare?

Klientu konsultanta darbā būtiska ir spēja saprasties ar dažādiem cilvēkiem, māka izzināt viņu vēlmes un rast atbildes uz jautājumiem, kā arī prasme saprotami izklāstīt sarežģītu informāciju un pārliecināt. Ļoti svarīga ir arī pārdošanas prasme, tāpēc mēģini to izkopt, vasarās vai brīvajā laikā pastrādājot kādā tirdzniecības uzņēmumā. Svarīga ir arī vismaz vienas svešvalodas pārvaldīšana – centies pilnveidot šīs zināšanas! Klientu konsultantam vēlams māka orientēties nozares, kurā viņš strādā, aktualitātēs.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā biznesa ekonomiskie pamati, psiholoģija, svešvalodas un informātika.

KLIENTU APKALPOŠANAS OPERATORS

KODS 4222 06

DARBA SATURS Klientu apkalpošanas operators apkalpo klientus bankā vai komercuzņēmumos, informējot viņus par pieejamajām precēm un pakalpojumiem, tobrīd aktuālajām akcijām un jaunumiem, sniedzot nepieciešamās izziņas vai izpildot klienta lūgtās darbības.

Klientu apkalpošanas operators piedāvā klientam uzņēmuma produkciju, runājot ar viņu klātbūtnē vai pa tālruni, piemēram, sniedz izziņas, dažādas apdrošināšanas iespējas, saimniecības un ikdienas preces no katalogiem, reklāmas ievietošanas iespējas dažādos preses izdevumos, informē par lidostu pakalpojumiem. Klientu apkalpošanas operators izskaidro klientam produkta īpašības, cenu daudzveidību, produkta priekšrocības salīdzinājumā ar citiem produktiem. Viņš arī uzklausa klientu vēlmes, konsultē viņus par efektīvāko risinājumu, piedāvā papildpakalpojumus, atlaides, izdevīgākus nosacījumus un citas priekšrocības, sniedz informāciju par uzņēmuma darbību. Klientu apkalpošanas operators arī risina dažādas problēmsituācijas, ar kurām saskāries klients, saņemot konkrētā uzņēmuma pakalpojumus vai lietojot tā piedāvātās preces, nepieciešamības gadījumā viņš piesaista citus kompetentus speciālistus jautājuma atrisināšanai.

Ja klientu apkalpošanas operators strādā bankā, viņš, kontaktējoties ar klientu, izzina viņa vēlmes un tās klienta uzdevumā īsteno – veic norēķinus, pārskaita naudu no klienta konta citā vai arī ieskaita naudu klienta kontā. Viņš arī piedāvā klientam aktuālos bankas produktus un sniedz par tiem informāciju, piemēram, aicina noformēt kredītliniju, pilngadības krājkontu, mērķa krājkontu (iespēja krāt naudu konkrētam mērķim), izmantot līzinga piedāvājumus (naudas aizdevums kādas preces iegādei), izmantot interneta bankas pakalpojumus, investēt finanses dažādos fondos (piemēram, pirkt vērtspapirus). Ja klients izvēlas kādu no šiem produktiem, klientu apkalpošanas operators sastāda līgumu par pakalpojuma izmantošanu un ieregistrē uzskaites sistēmā.

Lai pārzinātu konkrētā uzņēmuma piedāvāto produktu/piedāvājumu sortimentu, jaunumus un/vai izmaiņas tajā, klientu apkalpošanas operators regulāri piedalās specializētās apmācībās.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Klientu apkalpošanas operators darbā lieto datoru, īpašas programmas un speciāli aprīkoti tālruni (tālruni ar austiņām un mikrofonu, lai vienlaikus ar informācijas sniegšanu klientam būtu iespējams strādāt ar datoru), kā arī dažādu veidu biroja tehniku, piemēram, printeri, skeneri, kopēšanas iekārtu.

DARBA APSTĀKĻI Klientu apkalpošanas operators strādā biroja tipa telpās, astoņas darba stundas dienā. Nereti tas ir maiņu darbs pēc iepriekš saskaņota darba grafika, strādājot arī vakaros, brīvdienās un svētku dienās.

DARBA IESPĒJAS Klientu apkalpošanas operators var strādāt valsts iestādēs, kā arī jebkurā uzņēmumā, kas sniedz pakalpojumus vai pārdod preces, piemēram, izziņu centros, tūrisma aģentūrās, bankās, tikla pārdošanas uzņēmumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Klientu apkalpošanas operatora profesiju var apgūt profesionālās vidējās izglītības iestādēs 3–4 gadu laikā, vai mācoties profesionālās pilnveides kursus.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga klientu apkalpošanas operatora profesijā ir 250–500 latu. Algas apmērs atkarīgs no speciālista profesionalitātes un uzņēmuma specifikas.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Reklāmas konsultants 3429 09

Ceļojumu konsultants 3414 01

Reklāmas uzņēmējdarbības pakalpojumu speciālists 3429 05

Sabiedrisko attiecību speciālists 3429 16

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista darbs ar cilvēkiem, vai patīk viņiem palīdzēt dažādās situācijās? Vai esi atsaucīgs? Vai tev padodas informācijas meklēšana un analizēšana?

Klientu apkalpošanas operatora darbā svarīga ir māka kontaktēties ar dažādiem cilvēkiem, izzināt viņu vēlmes, atrast un izanalizēt viņiem nepieciešamo informāciju, kā arī saprotamā veidā to izskaidrot klientiem. Vērtīga ir prasme sarunās būt diplomātiskam un viegli rast kompromisus dažādās problēmsituācijās. Spēju izklāstīt un pamatot savas domas, uzklaut citus, analizēt dažādus viedokļus palīdzēs attīstīt, piemēram, dalība skolas un ārpusklasses aktivitātēs, interešu un diskusiju grupās, skolēnu pašpārvaldē.

Šajā profesijā būtiskas ir arī svešvalodu zināšanas, kuras var pilnveidot, skatoties ārzemju televīzijas pārraides, lasot preses izdevumus un grāmatas valodā, kuru vēlies apgūt.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā biznesa ekonomiskie pamati, psiholoģija, svešvalodas un informātika.

PASTA SPECIĀLISTS

KODS 3439 30

DARBA SATURS Pasta speciālists strādā pasta struktūrvienībā un vada pasta operatoru darbu, kā arī apkalpo pasta klientus.

Pasta speciālists plāno un organizē savas struktūrvienības darbinieku darba laikus un pienākumus, sastāda darba grafikus, aizpilda darba laika uzskaites tabulas, izstrādā un īsteno nepieciešamos pasākumus jauna darbinieka pieņemšanai darbā, tostarp arī organizē viņa apmācīšanu.

Pasta speciālists pieņem, apstrādā un izsniedz pasta sūtījumus, kuri jānogādā uz pasta nodaļām – vēstules, telegrammas, pastkartes, pakas un naudas pārvedumus. Pasta speciālists seko līdzi tam, vai pasta darbinieku darba vietas atbilst klientu apkalpošanai, vai pareizi un atbilstoši normatīvajiem aktiem noformēti pasta sūtījumi un to pavaddokumenti. Viņš kontrolē arī naudas plūsmu pasta nodaļās un pastnieku darbu.

Pasta speciālists strādā arī pasta nodaļās un piedāvā klientiem pasta pakalpojumus, sniedzot izsmeļošu informāciju par tiem un atbildot uz klientu interesējošiem jautājumiem. Pasta speciālists noformē laikrakstu un žurnālu abonēšanu, izmaksā pensijas un pabalstus, pieņem no pasta klientiem dažādus maksājumus (piemēram, par komunālajiem pakalpojumiem). Pasta speciālists pieņem no klientiem sūdzības par pasta darbu, ja tādas ir, un sagatavo ziņojumu savai vadībai.

Pasta speciālists uzskaita pasta nodaļas inventāru un, kad nepieciešams, pasūta un saņem kancelejas un citas pasta darbiniekiem vajadzīgās preces.

Pasta speciālists sagatavo atskaites par savu darbu, visas struktūrvienības darbu un padoto darbu, kā arī analizē atskaitēs sniegto informāciju un sniedz vadībai priekšlikumus par turpmākās darbības organizēšanu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Pasta speciālists savā darbā lieto kases aparātu un dažādu veidu biroja tehniku – datoru, pastā lietojamās datorprogrammas, printeri, tālruni un faksu.

DARBA APSTĀKĻI Pasta speciālista darbs noris pasta struktūrvienībās biroja tipa telpās. Pasta speciālists strādā astoņas darba stundas dienā vai pēc iepriekš saskaņota darba grafika.

DARBA IESPĒJAS Pasta speciālists var strādāt jebkurā pasta nodaļā vai tā struktūrvienībā.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Pasta speciālista profesiju var apgūt 1. līmeņa profesionālās augstākās izglītības iestādēs, kā arī profesionālajās vidējās izglītības iestādēs izvēloties pasta speciālista izglītības programmu. Mācību ilgums 2–4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga pasta speciālista profesijā ir 150–450 latu. Darba algas apmērs atkarīgs no pasta speciālista profesionalitātes, struktūrvienības lieluma un ieņemamā amata.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Pasta operators 4212 11

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk un padodas darbs ar cilvēkiem? Vai proti strādāt komandā un spēj vadīt vairāku cilvēku darbu? Vai esi godīgs un uzticams?

Pasta speciālista darbā svarīgas ir labas saskarsmes un arī vadītāja spējas, tāpēc mēģini noskaidrot, vai tās tev piemīt. Noderēs arī prasme patstāvīgi risināt konfliktsituācijas. Pasta speciālista darbā svarīgi ir mācēt apkopot informāciju un to analizēt, kā arī teorētiskās zināšanas izmantot praksē, tāpēc centies sevī izkopt pacietību un analītiku spējas. Būtiska ir laba valsts valodas un vismaz vienas svešvalodas pārvaldišana, tāpat arī laba datorprasme un matemātiskā domāšana.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, psiholoģija, latviešu valoda, svešvalodas un informātika.

PASTA OPERATORS

KODS 4212 11

DARBA SATURS Pasta operators strādā pasta nodaļās – apkalpo pasta klientus un sniedz viņiem informāciju par pasta piedāvātajiem pakalpojumiem.

Pasta operators pieņem un noformē iekšzemes un starptautiskos sūtījumus – gan vienkāršās, gan ierakstītās vēstules, pastkartes un bandroles. Viņš pieņem arī sīkpakas, naudas pārvedumus, telegrammas un eksprespasta sūtījumus – gan tos, kas jānogādā adresātam Latvijas teritorijā, gan starptautiskos. Pēc pasta sūtījumu saņemšanas pasta operators tos reģistrē, sašķiro pēc to veidiem un sagatavo nosūtīšanai saņēmējiem. Ja sūtījums jānogādā citām pasta nodaļām vai uz ārzemēm, viņš veic sūtījumu apmaiņu. Pasta operators izsniedz pastniekam sūtījumus, kurus nepieciešamas piegādāt adresātiem, kā arī pensijas, reklāmas materiālus un laikrakstus. Darba dienas beigās pasta operators saņem no pastnieka atskaiti par piegādātajiem un arī par nepiegādātajiem pasta sūtījumiem.

Strādājot pasta nodaļās, pasta operators izmaksā pensijas un dažādus pabalstus, pieņem no klientiem dažādus maksājumus (piemēram, par komunālajiem pakalpojumiem), noformē preses izdevumu abonēšanu, veic bankas operācijas. Viņš arī pārdod mobilo sakaru priekšapmaksas sarunu kartes, loterijas biļetes, preses izdevumus, markas, aploksnes un citas komercpreces.

Pasta operators piedāvā klientiem pasta pakalpojumus, sniedzot izsmeļošu informāciju par tiem un atbildot uz klientu interesējošajiem jautājumiem. Ja pasta klientiem radušās sūdzības par pasta darbu, pasta operators tās pieņem un sagatavo ziņojumu savai vadībai.

Pēc darba maiņas pasta operators sagatavo darba atskaites, uzskaita pieņemtus un nogādātos sūtījumus un iekasēto naudu par pasta pakalpojumiem.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Pasta operators savā darbā lieto kases aparātu un dažādu veidu biroja tehniku – datoru, speciālas, pastā lietojamās datorprogrammas, printeri, tālruni un faksu.

DARBA APSTĀKĻI Pasta operatora darbs tiek veikts telpās – pasta nodaļās. Viņa darbs noris maiņās, pēc iepriekš saskaņota darba grafika, astoņas līdz divpadsmit darba stundas dienā (divpadsmit stundu darba diena tiek kompensēta ar papildus brīvdienām). Strādājot pasta nodaļā, kas atrodas laukos, darba laiks var būt atkarīgs no pasta nodaļas noslogotības.

DARBA IESPĒJAS Pasta operators var strādāt jebkurā pasta nodaļā vai tā struktūrvienībā. Ja pasta nodaļa ir neliela, pasta operators var pildīt arī pasta nodaļas vadītāja pienākumus.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Pasta operatora profesiju var apgūt profesionālās vidējās izglītības iestādēs, izvēloties pasta darbinieka specialitāti. Mācību ilgums 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Pasta operatora darba alga ir 130–400 latu. Darba algas apmērs atkarīgs no veicamo darbu apjoma un pasta nodaļas, kurā strādā pasta operators, lieluma.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Pasta speciālists 3439 30

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk un padodas darbs ar cilvēkiem? Vai tev sagādā prieku palīdzēt citiem? Vai esi godīgs un uzticams? Vai nemulsti, ja jāstrādā ar dažādām kvītīm, čekiem un citiem dokumentiem?

Pasta operatora darbā svarīgas ir labas saskarsmes spējas, tāpēc noderēs gan psihologa iemaņas, gan laba valsts valodas un vismaz vienas svešvalodas pārvaldišana. Noskaidro, vai proti strādāt kā komandā, tā patstāvīgi! Lielu daļu darba laika aizņem dažādu lietišķu dokumentu noformēšana, tāpēc vēlams, lai šis pienākums liktos saistošs. Pārbaudi sevi, vai spēj to veikt, – patrenējies komunālo maksājumu kvīšu un rēķinu aizpildīšanā! Svarīga ir arī attīstīta matemātiskā domāšana un laba datorprasme.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, psiholoģija, latviešu valoda, svešvalodas un informātika.

FOTOGRĀFS

KODS 3131 10

DARBA SATURS Fotogrāfs uzņem un apstrādā fotoattēlus, kuri attēlo kādu portretu vai fiksē kādu notikumu. Izmantojot savas radošās spējas un tehniskās zināšanas, viņš izvēlas attēla objektu un ar piemērotu aparāturu cenšas to parādīt atbilstoši savai mākslinieciskai iecerei. Fotogrāfs var uzlabot fotografējamā objekta izskatu, izmantojot dabisko vai mākslīgo apgaismojumu, var fotografēt to no dažādiem leņķiem un pievērst uzmanību dažādiem izteiksmes veidiem, mainīt fonus vai arī izmantot dažādus fotoobjektīvus, tā akcentējot vēlamās detaļas dažādos fotografēšanas attālumos.

Komerciālais fotogrāfs fotografē priekšmetus, cilvēkus, ainavas, klusās dabas, ēkas, rūpnieciskās iekārtas, mehānismus komerciāliem mērķiem, piemēram, reklāmu materiāliem, afišām, žurnāliem, bukletiem, grāmatām, iekārtu pilnveidošanas un izvietojuma uzskaitēi. Kā arī iemūžina cilvēku portretus un dzīves notikumus gan fotosalonos, gan notikuma vietā, piemēram, fotografējot kāzas, kristības, skolu un darba kolektīvus.

Atkarībā no mērķa, kādam paredzētas fotogrāfijas, fotogrāfs izvēlas vai iekārto fonu, noregulē vai izraugās piemērotāko apgaismojumu. Fotografējot cilvēkus, modes modeļus, fotogrāfs sarunājas ar tiem, lai panāktu iegušanas paredzētajā tēlā, palīdzētu atbrīvoties no lieka sasprindzinājuma.

Zinātnisko fotouzņēmumu fotogrāfs, izmantojot zināšanas par dažādiem specializētiem procesiem (piemēram, astronomija, bioloģija, medicīna, ķīmija), uzņem attēlus, lai ilustrētu vai atspoguļotu zinātnisko vai medicīnisko informāciju un parādības. Lai nofotografētu šos specifiskos procesus vai parādības, viņi izmanto speciālu tehnisko aprīkojumu un metodes.

Fotožurnālists fotografē nozīmīgus cilvēkus un vietas, sporta, politiskos un sabiedriskos pasākumus, kuri pēcāk tiek atspoguļoti laikrakstos, žurnālos un televīzijas pārraidēs.

Nereti fotogrāfi rada vai izvēlas veiksmīgākos fotoattēlus, lai veidotu izstādes, fotomākslas grāmatas vai arī tos pārdotu kā mākslas darbus. Lai sadarbotos ar fotoaģentūrām, viņi veido un iesniedz savu darbu apkopojumu (portfolio).

Bieži vien fotogrāfi apstrādā un rediģē izgatavotos fotoattēlus ar speciālu datorprogrammu palīdzību, lai tos noformētu atbilstoši mērķim, kādam tie paredzēti.

Savukārt fotogrāfi, kam pieder savs uzņēmums, nodarbojas arī ar pakalpojumu reklāmas jautājumiem, plāno darbu grafiku, uzstāda un pielāgo aparatūru, iegādājas materiālus, veido dokumentāciju, izraksta rēķinus klientiem, risina finanšu jautājumus. Ja fotostudijā strādā arī citi darbinieki, fotogrāfa pienākumos ietilpst viņu pieņemšana darbā un darba vadišana.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Fotogrāfs darbā lieto dažādas fotokameras, fotoobjektīvus, filtrus un statīvus, zibspuldzes un īpaši konstruētas apgaismes ierīces, fotofilmas, atmiņas kartes, kā arī datoru un speciālas datorprogrammas, biroja tehniku, piemēram, printeri, skeneri, kopēšanas iekārtu.

DARBA APSTĀKĻI Fotogrāfs var strādāt gan iekšējās – salonos, studijās, gan ārpus tām notikuma vietā. Fotosalonus un aģentūrās fotogrāfs strādā astoņas darba stundas, fotožurnālistiem bieži ir nenormēts darba laiks un jābūt gataviem veikt darba pienākumus uzreiz pēc informācijas saņemšanas. Daudzi fotogrāfi strādā pusslodzes darbu vai arī pēc grafika. Strādājot kā pašnodarbinātajam, darba grafiku iespējams plānot pašam.

DARBA IESPĒJAS Fotogrāfs var strādāt fotostudijās, fotosalonus, laikrakstu un žurnālu izdevniecībās, reklāmas un fotoaģentūrās, veidot savu uzņēmumu vai kā pašnodarbinātais.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Fotogrāfa profesiju var apgūt arodizglītības iestādēs 1 gada un 6 mēnešu laikā, profesionālās vidējās izglītības iestādēs 4 gadu laikā vai augstākās izglītības iestādēs 2–4 gadu laikā, specializējoties fotomākslā, dizainā. Var praktizēties pie amatu meistariem un speciālos fotomākslas kursus.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga fotogrāfa profesijā ir 200–2000 latu. Atalgojuma apmērs var būt arī lielāks un atkarīgs no fotogrāfa talanta, profesionalitātes, izstrādājamā darba oriģinalitātes, pārdošanas nosacījumiem, autortiesību honorāra.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Teksta maketētājs 4113 07

Interjeristi un dizaineri 3471

Žurnālists 2451 17

Fotodizainers

Reklāmas/uzņēmējdarbības pakalpojumu speciālists 3429 05

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tu ievēro interesantus fotoattēlus žurnālos, izstādēs vai draugu fotoalbumos? Vai tevi interesē, kā šāds rezultāts sasniegts? Vai, skatoties uz lietām un notikumiem, redzi, kā tas varētu izskatīties, iemūžināts attēlā?

Fotogrāfa profesijā būtisks ir talants ieraudzīt interesanto, skaisto un neparasto ikdienišķās lietās, mācēt ar attēla palīdzību nodot skatītājam izjūtas, noskaņu un informāciju.

Centies fotografēt visu, kas tev šķiet interesants, mēģini paskatīties uz lietām un notikumiem it kā no malas, sajust, kas ir konkrēto priekšmetu, cilvēku un notikumu raksturojošās iezīmes. Sekojot saviem sasniegumiem un pētot atzītu fotomākslinieku darbus, centies novērtēt, kā progresē tava māka atrast pareizo attēla kompozīciju un uztvert attēlojamās nianšes. Attīstīt savu talantu un apgūt fotoprocesa tehniskās nianšes vari, piemēram, piedaloties fotopulciņā vai praktizējoties pie kāda fotomeistara. Interesanti, piemēram, būtu skolā noorganizēt fotoizstādi par kādu, tavuprāt, aktuālu tēmu!

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā vizuālā māksla, mākslas vēsture, fizika un informātika.

KURPNIEKŠ

KODS 7442 01

DARBA SATURS Kurpnieks strādā apkalpojošā sfērā un nodarbojas ar apavu labošanu un izgatavošanu, kā arī konsultē klientus par apavu kopšanu.

Kurpnieks pieņem pasūtījumus no klientiem, apskata saplīsušos apavus, izzina klientu vēlmes un nosaka, vai apavus iespējams salabot. Ja tas ir iespējams, viņš pieņem tos labošanai. Kurpnieks apavu labošanu uzsāk rindas kārtībā. Vispirms viņš apavus notīra un sagatavo labošanai, tad ķeras pie defektu novēršanas: limē apavu zoles, šuj apavu atirusās vīles, uzliek jaunus papēžus pasaknišus nodilušo vietās, maina papēžus. Kurpnieks uzmana, lai, labojot apavus, nesabojātu tos vēl vairāk, tādēļ strādā ļoti rūpīgi un uzmanīgi. Viņš arī pārzina jaunākās metodes apavu labošanā un izmanto tās savā darbā.

Kad kurpnieks apavus ir salabojis, viņš tos novieto plauktā, kur stāv klientiem izsniedzamie apavi. Izsniedzot tos klientam, kurpnieks noskaidro, vai klients ar viņa darbu ir apmierināts. Ja tā nav, kurpnieks uzklausa klienta sūdzības un sniedz uz tām argumentētas atbildes.

Kurpnieks arī gatavo apavus pēc pasūtījuma. Viņš nomēra klienta kājas lielumu, izzina klienta vēlmes un piedāvā labāko un efektīvāko risinājumu. Pēc izmēra un apavu veida noteikšanas kurpnieks izstrādā skici, kuru apspriež ar klientu. Ja klients skici apstiprina, kurpnieks sāk apavu izgatavošanas procesu. Viņš izvēlas materiālu, no kura piegriež un izveido apava veidolu. Kurpnieks uzaicina klientu uz piemērišanu un konstatē, vai apavi klientam der. Ja nepieciešami labojumi, kurpnieks tos veic un pēc tam nodod apavus klientam.

Kurpnieki, kas specializējušies teātra, baleta, operas un deju apavu izgatavošanā, pirms to šūšanas tiek ar izrādes kostīmu mākslinieku vai horeogrāfu, lai izzinātu mākslinieka nodomus, vienotos par to, cik precīzi iespējams realizēt mākslinieka ieceris, un noskaidrotu apavu lietošanas tehniskās vajadzības, piemēram, cik liela noslodze tiem paredzēta. Tad kurpnieks vai nu tiek

ar aktieriem, dejotājiem un dziedātājiem un noņem viņu kāju mērus, vai arī uzsāk apavu izstrādi pēc mēriem, kas pievienoti apavu skicei.

Kurpnieks arī konsultē klientus un atbild uz viņu jautājumiem, kas saistīti ar apavu kopšanu, valkāšanu, labošanu un izgatavošanu.

Pēc darba kurpnieks sakārto savu darba vietu, noliek instrumentus tiem paredzētajās vietās, uzslauka grīdu, noliek labojamos un salabotos apavus plauktos.

Ja kurpnieks pats arī iekasē naudu par darbu, darba dienas beigās viņš to saskaita un saraksta atskaites par dienas ieņēmumiem un izdevumiem. Iekasēto naudu kurpnieks atdod darbnīcas īpašniekam vai tā pilnvarotajai personai.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Kurpnieks darbā lieto šķēres, nažus, āmuru, dažādas ķīmiskas vielas un speciālas kurpnieka ierīces un instrumentus, piemēram, speciālas kurpnieka naglas.

DARBA APSTĀKĻI Kurpnieks strādā darbnīcā, astoņu stundu darba dienu. Kurpnieka darbs saistīts ar dažādiem ķīmiskiem materiāliem un vielām, kas var izraisīt alerģiskas reakcijas.

DARBA IESPĒJAS Kurpnieks var strādāt privātzņēmumos un kā pašnodarbinātais.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Kurpnieka profesiju var apgūt arodizglītības iestādē 3 gadu laikā, vai arī mācoties arodu pie meistariem. Mācību ilgums atkarīgs no paša mācekļa spējas apgūt jauno.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga kurpnieka profesijā ir 100–600 latu. Algas apmērs atkarīgs no speciālista profesionalitātes un uzņēmuma, kurā viņš strādā.

RADNICĪGĀS PROFESIJAS

Ādas meistars 7332 08

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk kaut ko veidot pašam savām rokām? Vai centies veikt darbus paveikt ar radošu pieeju? Vai labi saproties ar dažādiem cilvēkiem un spēj atrast ar viņiem kopīgu valodu?

Tā kā kurpniekam jāprot ātri noteikt apavu defekts, jau šodien vari censties noteikt savu apavu defektu rašanās cēloņus un apdomāt, kā tu tos varētu novērst. Varbūt vari trenēties kurpnieka iemaņās, cenšoties salabot kādus vecus apavus, kurus neizdošanās gadījumā nebūs žēl izmest! Mēģini izkopt arī saskarsmes spējas – darbā ar cilvēkiem tās noteikti noderēs.

Īpašu uzmanību pievērs tādām mācību priekšmetam kā mājsaimniecība.

FLORISTS

KODS 7331 06

DARBA SATURS Florists ir augu kārtošanas un dizaina (mākslinieciskās konstruēšanas) speciālists, kurš no ziediem, augiem un dažādiem palīgmateriāliem veido kompozīcijas, pušķus, vainagus, noformē telpas gan ar grieztajiem un mākslīgiem ziediem un to kompozīcijām, gan ar dzīvajiem augiem.

Lai augus sagatavotu darbam, saņemot ziedus, florists tos atdzirda, nogriež kātus ar asu nazi slīpā griezumā un noņem apakšējās lapas.

Ja florists strādā arī par pārdevēju, tad viņš seko ziedu sortimentam un regulāri to papildina – skatās, lai pārdošanā vienmēr būtu dažādu stilu un lielumu ziedu pušķi, ja klāsts jāpapildina – izveido jaunus ziedu pušķus, kā arī atjauno griezto ziedu kātu griezumus un nomaina ūdeni ziedu vāzēs.

Florists arī izpilda pasūtījuma darbus, veidojot ziedu kompozīciju vai nu uzreiz, klientam klātesot un izvēloties kompozīcijas sastāvdaļas, vai arī pieņem pasūtījumu kompozīcijas izgatavošanai uz kādu konkrētu laiku vai dienu. Pirms kompozīcijas izgatavošanas viņš noskaidro pasūtītāja vēlmēs: kādam mērķim pasūtījums domāts, piemēram, pasniegšanai sievietei, bērnam vai vīrietim, vai arī lai rotātu automašīnu, svinību galdu vai telpu, izzina klienta gaumi un krāsu izjūtu, tad atbilstoši gūtajai informācijai lemj par augu un dekoratīvo elementu izvēli un lietošanu.

Ja klients pasūta telpu dekorējumu kādam svinību gadījumam, florists vispirms apskata šīs konkrētās telpas, lai uzzinātu, vai ziediem būs jāatrodas, piemēram, gaišās vai ēnainās, vēsās vai siltās telpās, kas būs noteicošie faktori ziedu izvēlē. Tad viņš uzskicē iespējamus rotājumu variantus un ar pasūtītāju vienojas par viņam tikamāko dekorējumu. Ja telpa tiek dekorēta ar dzīvajiem ziediem, tad darbs tiek veikts svinību dienā, ja – ar mākslīgajiem ziediem vai sausajiem augiem, tad darbus var darīt arī agrāk, kad vien telpa ir brīva.

Lai spētu izveidot daudzveidīgākas un interesantākas floristikas kompozīcijas, florists nereti arī pats dodas dabā, lai savāktu dažādus neparastus augu materiālus, piemēram, saknes, ziedlapas, koku

augļus vai klūgas. Savukārt lai izgatavotu liela apjoma darbus, kad kompozīcijām nepieciešami karkasi, florists materiālus pērk būvmateriālu un dārzkopības veikalos.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Florists darbā lieto dažādus instrumentus, piemēram, nazi un florista šķēres, asknaibles – stieplīšu nokniebšanai, limi, karsto limi, šķēres, ilenu, kā arī – paligmateriālus, piemēram, zaļās un sausās oāzes ķieģelišus, stieples, dekoratīvās lentes, dabas šķiedras, pērlītes, sveces, dekoratīvos traukus, lapu spīdumu, krāsas, bet visvairāk florists izmanto dabā esošus paligmateriālus, piemēram, lapas, sūnas, čiekurus, sēklas, sausus augus un zarus, klūdziņas, akmentiņus.

DARBA APSTĀKĻI Florists strādā telpās – darbnīcā, veikalā pie letes vai speciālā vietā, bāzē, kā arī dabā, kur viņš vāc attiecīgos paligmateriālus, piemēram, sūnas, koku augļus, zarus, saknes, smilgas. Veikalā vai bāzē florists strādā astoņu līdz divpadsmit stundu darba dienu pēc iepriekš saskaņota grafika. Svētku, lielu pasūtījumu laikā jāstrādā virsstundas, kā arī brīvdienās. Ziedi, augi, to smarža un sula, augu aizsardzības līdzekļi, lapu spīdums un krāsas var izraisīt alerģiskas reakcijas.

DARBA IESPĒJAS Florists var strādāt valsts iestādēs un privātos uzņēmumos, piemēram, ziedu veikalos, bāzēs, viesnīcās, gan arī kā pašnodarbināta persona. Ziedu veikalos florista darbs nereti tiek apvienots ar pārdevēja darbu.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība floristikas pakalpojumos. Mācību ilgums – 4 gadi pēc pamatizglītības vai 2 gadi 6 mēneši pēc vidējās izglītības iegūšanas. Floristikas pamatus var apgūt specializētosursos bez priekšzināšanām. Tie, kuri apguvuši visas tēmas un jūtas profesionāli labi sagatavoti, var kārtot eksāmenu un iegūt florista amata zelta kvalifikāciju. Florista izglītību var iegūt, arī uzsākot mācekļa gaitas pie floristikas amata meistariem.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga florista profesijā ir 100–500 latu. Atalgojuma apmērs atkarīgs no darba apjoma, sarežģītības, florista profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Dārznieks 6113 01

Parka dārznieks 6113 04

Interjera dizainers

Telpaugu speciālists

Daiļdārznieks 6113 14

Augu valsts dizainers 3471 14

Ziedu pārdevējs

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk vērot darbus, ko ir veidojuši profesionāli floristi? Vai esi izjutis izaicinājumu izveidot kaut ko līdzīgu? Vai, atrodoties dabā, pievērs uzmanību interesantiem dabas veidojumiem?

Floristam būtiska ir kompozīcijas un krāsu izjūta, attīstīta tēlainā domāšana, kas palīdz telpiski iztēloties veidojamo kompozīciju un darba galarezultātu. Floristika ir radošs process, kurā daudz roku darba, tāpēc svarīgi attīstīt roku un pirkstu veiklību, precizitāti, kā arī pacietību. Jāprot ieraudzīt potenciālos materiālus saviem darbiem dabā. Sveicot draugus un tuviniekus, centies viņiem sagādāt pārsteigumu ar paša veidotām ziedu kompozīcijām. Līgovakara vai Adventes vainagu nepērc veikalā, bet izgatavo pats no dabā savāktiem materiāliem. Zīmējot un skicējot attīstīsi gan kompozicionālās iemaņas, gan arī roku veiklību!

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā vizuālā māksla, tehniskā grafika, bioloģija un mākslas vēsture.

MĀKSLA UN KULTŪRA

- mākslinieki - vizuāli plastiskās mākslas **770**
 - dekorētāji un dizaineri **772**
 - restauratori **774**
- komponisti, mūziķi, dziedātāji **776**
 - horeogrāfi un dejotāji **778**
- kino, teātru un citu mākslas iestāžu režisori un aktieri **780**
 - attēla un skaņu ierakstu aparātūras speciālisti **782**
 - tērpu demonstrētāji un citi modeļi **784**
 - mākslas izstāžu kurators **786**

23

MĀKSLINIEKI - VIZUĀLI PLASTISKĀS MĀKSLAS

KODS 2452

DARBA SATURS Gleznotāji, tēlnieki, grafiķi ir vizuāli plastisko mākslu mākslinieki, kuri rada mākslas darbus un meklē jaunus izteiksmes līdzekļus, izmantojot mākslas mantojuma izpēti (piemēram, klasiskos glezniecības, tēlniecības vai grafikas principus un tehnikas).

Viņu darbā ir daudz kopīga, taču pamatnodarbes var atšķirties atkarībā no specializācijas, interesēm un amata prasmes, šo mākslinieku darbi var tikt izstādīti dažādās mākslas galerijās, izstāžu zālēs vai var būt privāto kolekcionāru īpašums.

Gleznotāji meklē savu glezniecības izteiksmi jeb valodu un rada mākslas darbus uz plaknes – audekla, papīra, koka, apmetuma, plastmasas vai citām virsmām. Viņi, izmantojot pigmentus jeb krāsas, glezno savu redzējumu par priekšmetiem, cilvēkiem un dabu, kā arī abstraktus gleznojumus, kuros tēlaini izsaka savu redzējumu vai sajūtu par kādu tēmu (piemēram, attēlo jūru krāsu noskaņās vai līniju ritmos).

Tēlnieki rada trīsdimensiju mākslas darbus no māla, akmens, betona, ģipša, stikla, koka vai kāda cita materiāla. Tēlnieki veido gan tematiskus, gan brīvi radošus kompozīciju uzdevumus, īstenojot materiālā savas mākslinieciskās idejas vai pasūtījumu. Tēlnieks strādājot ņem vērā jaunradāmās formas un telpas/vides, kur tā tiks novietota, uztveri un saskaņu, kā arī formas un faktūras, formas un materiāla krāsas, gaismas un ēnas attiecības tēlniecības mākslas darbā.

Grafiķi var strādāt specifiski grafikas mākslas jomā vai, specializējoties kādā no grafikas novirzieniem: grafiskajā kompozīcijā, kompozīcijā, dobspiedes tehnikās – vara gravīrā un litogrāfijā – un augstspiedes tehnikās – sietspiedē), poligrafikā (tā saistīta ar burtu salikšanu, grāmatu iespiešanu, tipogrāfijas darbu, reklāmas jomu), datorgrafikā, fotogrāfijā.

Grafiķi rada mākslas darbus izstādēm, bet visbiežāk viņi ilustrē un noformē žurnālus, laikrakstus

un televīzijas sludinājumus, kā arī katalogus, brošūras, lietotāju rokasgrāmatas, tehnisko literatūru, grāmatu un bukletu vākus, kā arī daudzas citas lietas, kurām nepieciešams vizuālais noformējums.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Gleznotāji darbā lieto otas, špaktellāpstiņas, paletes un krāsas, kā arī speciālas eļļas un krāsu šķīdinātājus. Gleznojot viņi izmanto audeklu, kas apvilks uz rāmja un nostiprināts uz koka paliktņa – molberta. Tēlnieki darbā lieto veidojamos koka vai metāla darbarīkus – stekus. Kaļot akmeni, vai darbā ar koku viņi izmanto kaltus, vīles, mehāniskos darbarīkus, lejojot bronzu vai strādājot ar metāliem – grieznes un elektrogriezējus, slipmašīnas, putekļu nosūcējus un ventilatorus, metāla lietuves un formas. Veidojot tēlniecības darba maketu, viņi lieto veidojamo galdiņu. Grafiķi darbā lieto galvenokārt zīmuli un tušu. Specializējoties kādā no grafikas nozarēm, viņi izmanto īpašu aprīkojumu, piemēram, sieti sietspiedeī vai spiedes darbā ar estampu. Veidojot grafisko dizainu, grafiķi izmanto datoru un īpašas datorprogrammas.

DARBA APSTĀKĻI Gleznotāju, tēlnieku un grafiķu darbs norit telpās vai ārā, atkarībā no konkrētā darba specifikas. Parasti darbnīcās/studijās, darba angāros (tēlniekiem) vai biroja tipa telpās (grafiķiem). Gleznotāji, tēlnieki un grafiķi pārsvarā savu darba laiku nosaka paši.

DARBA IESPĒJAS Viņi var strādāt kā pašnodarbinātie, radot savus mākslas darbus vai veicot pasūtījumus (bieži kā ārštata darbinieki dažādos uzņēmumos). Papildus radošajai darbībai viņi var strādāt arī kā mākslas pedagogi vai privātstundu pasniedzēji. Viņi arī var dibināt paši savus uzņēmumus (piemēram, vizuālās reklāmas jomā). Liela daļa grafiķu darbojas komerciālajā grafikā – veido ilustrācijas, žurnālu, mūzikas ierakstu albumu vāku, teātra afišu un citu izdevumu noformējumu un reklāmas dizainu.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Ar mākslu var nodarboties ikviens, taču profesionālajam līmenim būtiska ir profesionālā vidējā izglītība (mācību ilgums 3–4 gadi) vai augstākā izglītība (mācību ilgums 4 gadi) mākslā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Māksliniekiem, kuri strādā pēc pasūtījuma, maksā divējādi: honorāru par gleznu, grafikas lapu vai veidojumu (tas var būt 10–1000 latu un vairāk, kas atkarīgs no darba apjoma un māksliniecišķās vērtības) vai arī par darbā pavadīto laiku (100–400 latu mēnesī, atkarībā no mākslinieka popularitātes un profesionalitātes). To mākslinieku, kas strādā reklāmas kompānijās, alga ir 120–2000 latu, un tā atkarīga no darba apjoma un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Interjerists un dizainers 3471

Mākslas izstrāžu kurators 2452 18

Restaurators 3476

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk apmeklēt izstādes un vērot tēlus, kas radīti mākslas darbos? Vai tev ir attīstīta un spilgta iztēle? Vai tev padodas zīmēšana, veidošana?

Gleznotājam, tēlniekam un grafiķim būtiska ir spēja vērot un saskatīt lietas, ko citi varbūt nepamana – krāsu un gaismu spēles, interesantas formas. Ļoti svarīgas ir radošās spējas un talants, ko var attīstīt, citīgi vingrinoties – zīmējot, krāsojot un veidojot, apmeklējot mākslas skolu vai privātstundas pie profesionāla mākslinieka, kā arī trenējot rokas kustības brīvajos brīžos. Noderēs arī plašas zināšanas par mākslas attīstību un nozīmi dažādos laikos.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā vizuālā māksla, mākslas vēsture un kultūras vēsture.

INTERJERISTI UN DIZAINERI

KODS 3471

DARBA SATURS Interjerists un dizainers rūpējas par vides sakārtošanu un labiekārtošanu atbilstoši estētiskajām (lai būtu skaisti, gaumīgi) un funkcionālajām prasībām (lai, piemēram, skaistas lietas būtu arī iespējams izmantot tam, kam tās paredzētas, teiksim, krēslu – sēdēšanai, krūzi – dzeršanai).

Interjerists veido gan iekštelpu iekārtojumu, gan vidi brīvā dabā. Dizainers izstrādā, piemēram, sadzīves priekšmetu, apģērbu, tehnikas vizuālo tēlu un veic to rūpīgu izstrādi zīmējumos, rasējumos un maketos.

Interjerists un dizainers savas idejas un klientu vēlmes saskaņo un sakārto atbilstoši visām tehniskajām prasībām, kuras savukārt izstrādā inženieri un arhitekti. Sākumā interjerists un dizainers tiekas ar klientu un noskaidro tā vēlmes, tad savas idejas un piedāvājumus attēlo vizuāli uz papīra vai planšetēm. Pēc tam ideju skices tiek saskaņotas ar klientu un konkrētie zīmējumi tiek papildināti ar rasējumiem un citiem nepieciešamajiem tehniskajiem zīmējumiem atbilstoši noteiktajiem parametriem (galvenajiem lielumiem), piemēram, attēlojot rasējumā, kur un kā telpās tiks iekārtots sanitārais mezgls – tualete un vannas istaba, kur un kā tiks iekārtota ventilācija.

Interjerists un dizainers, saskaņojot telpu, vides iekārtojumu ar klientu, ievēro visus konkrētās vides tehniskos, drošības un ekoloģiskos ierobežojumus, piemēram, izstrādājot automašīnas vizuālo tēlu, dizainers to veido pēc visiem noteiktajiem pamatprincipiem: drošu un ērtu, videi draudzīgu. Interjerists nedrīkst iekārtot vidi, nerēķinoties ar arhitektu, inženieru, vides un cilvēku aizsardzības un/vai drošības noteiktajām prasībām.

Viena vidēji liela projekta izstrāde (no skices līdz darba gala rezultātam) ir veicama apmēram trīs mēnešu laikā – pirmajā mēnesī tiek saskaņotas un izstrādātas ideju skices, otrajā mēnesī izstrādāti un saskaņoti tehniskie zīmējumi un rasējumi, trešajā mēnesī – realizēts un uzraudzīts darba process konkrētā objektā vai ražotnē.

Dizaineri sadarbojas ar priekšmetu ražotājiem, lai kopīgi izstrādātu jaunus sadzīves un vides priekšmetus, objektus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Interjerists un dizainers darbā izmanto gan zīmuļus, papīru, lineālus, cirkuļus, rasējamo dēli, gan modernu tehnisko aprīkojumu, piemēram, datoru un speciālas datorprogrammas, foto kameru, video kameru, projektoru, kopēšanas iekārtu, skeneri. Maketu veidošanai viņi lieto, piemēram, koku, finieri, plastilīnu, mālu, plastikātus.

DARBA APSTĀKĻI Interjerists un dizainers strādā biroja tipa telpās. Lai iepazītos ar iekārtojamo vidi un lai uzraudzītu labiekārtošanas procesu, viņi strādā arī konkrētos objektos. Iekštelpu interjeristi apmeklē ražotnes, veikalus un priekšmetu izstādes, lai izvēlētos nepieciešamos vides iekārtošanas objektus, priekšmetus. Interjerists un dizainers strādā astoņu stundu darba dienu, savukārt, esot pašnodarbinātām personām, savu darba laiku plāno paši.

DARBA IESPĒJAS Interjerists un dizainers var strādāt privātuzņēmumos, valsts iestādēs un starptautiskās sabiedrībās, gan arī kā pašnodarbinātas personas. Īpaši plašas darba iespējas ir tieši labiekārtošanas projektu izstrādāšanā privātajā jomā.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā izglītība interjera dizainā, vides dizainā, vizuāli plastiskajā mākslā vai amatniecībā, ko var apgūt 4 gadu laikā, 1. līmeņa profesionālā augstākā vai augstākā izglītība mākslā, arhitektūrā vai dizainā, mācību ilgums izglītības iegūšanai – 2–4 gadi. Pamatzināšanas var gūt specializētosursos, vidēji 960 stundu laikā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga interjerista un dizainera profesijā ir 250–1000 latu un vairāk. Atalgojums atkarīgs no profesionalitātes, darba vietas, realizējamā projekta apjoma un nozīmīguma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Mākslinieki — vizuāli plastiskās mākslas 2452

Vizuālā tēla stilists 5141 12

Arhitekts 2141 01

Ainavu arhitekts 2141 02

Vides dizaineris 3471 28

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk skaistas un funkcionālas vides apvienojums? Vai tu iespēju robežās centies izmainīt un sakārtot apkārtējo vidi (piemēram, istabu, dzīvokli, klasi, mājas pagalmu) atbilstoši savām vēlmēm? Vai tev patīk darīt darbu, kam ir uzskatāms rezultāts?

Interjerista un dizainera radošais darbs prasa plašu zināšanu bagāžu, oriģinālu domāšanu. Būtu vēlams daudz pētīt, analizēt, vērtēt sasniegumus vides un sadzīves dizaina jomā. Centies attīstīt savas iemaņas, vizuāli attēlojot gan vēsturisko, gan šodienas vidi, vērojot gan iekštelpas, gan arhitektūru un ainavas. Savu fantāziju vari trenēt, iztēlojoties dažādu priekšmetu, apģērbu dizainus, iedomājoties dažādus objektus dabā, piemēram, mājas, tiltus, tehniku; galvenais – mēģini to visu zīmēt, veidot, rasēt.

Radošo profesiju pārstāvjiem, kādi ir interjeristi un dizaineri, jāprot plānot savu laiku. Radinies sevi disciplinēt, piemēram, plānojot savu dienas un darba režīmu un cenšoties to ievērot arī sīkumos!

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā vizuālā māksla, tehniskā grafika, kultūras vēsture, mākslas vēsture un informātika.

RESTAURATORI

KODS 3476

DARBA SATURS Restaurators atjauno un saglabā vecās kultūras vērtības un dod tām iespēju atkal kalpot cilvēkiem. Viņš veic restaurējamā objekta izpēti, vadoties pēc izgatavošanas paņēmieniem un tehnoloģijām. Restaurators nosaka restaurējamā objekta bojājumu rašanās iemeslus un novēršanas paņēmienus, objektu nostiprina, dezinficē un tīra pēc saskaņotas restaurācijas programmas. Viņš restaurācijas rezultātā cenšas neizmainīt priekšmetu sākotnējo (vēsturisko) izskatu.

Restaurators ievāc ziņas (piemēram, muzejā, arhīvā, grāmatās, žurnālos) par objekta vēsturi un iepriekšējo restaurāciju. Viņš restaurējamā objekta stāvokli nosaka, sadarbojoties ar ķīmiskās izpētes speciālistiem, kuri veic laboratoriskos pētījumus, un sadarbojoties ar arhitektoniski mākslinieciskās izpētes speciālistiem, kuri veic oriģināla vēsturiski sākotnējā krāsojuma noteikšanu, atsedzot vēlāko krāsojumu kārtas. Restaurators objektu fotografē jeb, profesionālā valodā izsakoties, veic tā fotofiksāciju pirms restaurācijas, restaurācijas laikā, kā arī pēc restaurācijas. Viņš ataicina uz restaurācijas objektu restaurācijas padomes pārstāvjus, kuri definē restaurācijas uzdevumu – ko un kā saglabāt, un pēc restaurācijas pieņem darbu.

Restaurators piestiprina nokritušās vai vaļīgās restaurējamā objekta daļas, apstrādā ar speciālu šķīdumu stingrību zaudējušus veidojumus un atlupušu oriģinālkrašojumu, pirms tam to dezinficējot un elastības nolūkā mitrinot ar spirtu saturošu šķīdumu. Viņš ar otām, speciāliem skrāpjiem, ķīmiskām kompresēm restaurējamo objektu attīra no putekļiem un pārklājumiem.

Restauratori strādā šādās restaurācijas specialitātēs: monumentāli dekoratīvo veidojumu, monumentālās glezniecības, stājglezniecības, akmens un ģipša tēlniecības, grafikas, rokrakstu, dokumentu, grāmatu, polihromā (daudzkrāsainā) koka, zeltījuma, mēbeļu, kokgriezumu, keramikas, stikla, arheoloģiskā materiāla, tekstiliju, ādas, pergamenta, metāla, foto un kino materiālu, ķīmiskās izpētes un arhitektoniski mākslinieciskās izpētes restaurators.

Piemēram, zeltījuma restaurators mazgā zeltījumu uz koka, ģipša, akmens un metāla virsmas, noņem uzslāņojumus, kas imitē zeltījumu, aizlīdzina smalkus plaisājumus un atjauno zeltījuma zudumus uz pamatnes, gruntē, lako, zelti un sudrabo uz lakas, izgatavo koka, ģipša, akmens un metāla virsmu zaudētās bronzas un vizuāla atjaunošanai, bronzē un pārklāj to ar vizuālu zeltu. Restaurators pārzina aukstā zeltījuma un sudrabošanas tehnoloģiju pamatus, instrumentus un iekārtas, ko lieto sudrabošanas un zeltījuma reducēšanai (atjaunošanai) un aizsardzībai.

Monumentāli dekoratīvo veidojumu restaurators atjauno ēku fasāžu vai interjera plastiskos dekorus (veidojumi izgatavoti no cementa, ģipša), kas rotā sienas, griestus, krāsnis vai kaminus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Restaurators darbā lieto restaurējamā objekta attīrīšanai piemērotus instrumentus, piemēram, skalpeli, skrāpi ar noapaļotu, asu vai taisnu galu; veidošanai piemērotus instrumentus, piemēram, lāpstīņas, špakteles; traukus ģipša vai cementa un ūdens jaukšanai (gumijas traukus – ballītes); otas, ķīmiskos reaģentus, skrūves; gumijas vai auduma cimds; aizsargbrilles un masku pret putekļiem. Attīrīšanas un konservācijas jeb saglabāšanas darbos restaurators izmanto dažādas ķīmiskas vielas.

DARBA APSTĀKĻI Restaurators strādā gan ārā (restaurējot namu fasādes, pieminekļus), gan iekštelpās. Bieži vien jāstrādā, atrodoties uz sastatnēm, kā arī dažādos neērtos stāvokļos, piemēram, salikušam, guļus. Restaurators strādā astoņu stundu darba dienu. Ja norisinās process, kuru nevar vai nav ieteicams pārtraukt, ir jāstrādā virsstundas.

DARBA IESPĒJAS Monumentāli dekoratīvo veidojumu restaurators var strādāt valsts iestādēs, akciju sabiedrībās, privātuzņēmumos un arī kā pašnodarbināta persona.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama profesionālā vidējā vai augstākā izglītība restaurācijā. Mācību ilgums – 4 gadi. Monumentāli dekoratīvo veidojumu restauratora kvalifikāciju (piešķir uz pieciem gadiem, izvērtējot restauratora iesniegto restaurēto objektu aprakstus – pasēs) var iegūt, nokārtojot kvalifikācijas eksāmenu.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga restauratora profesijā ir 320–960 latu. Atalgojums ir atkarīgs no restaurējamā objekta stāvokļa, veicamo darbu apjoma un sarežģītības. Restaurators parasti saņem samaksu par nostrādāto stundu skaitu, kas ir 2 līdz 6 lati stundā, vai arī, saskaņojot ar pasūtītāju, par konkrētu darba apjomu.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Keramiķis 2452 23

Koka būvju restaurators 3476 13

Tēlnieks 2452 09

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista īpaša noskaņa, ko rada seni priekšmeti, gleznas, telpas? Vai tu vēlētos seniem priekšmetiem atdot to vēsturisko izskatu?

Restauratoram nepieciešamas labas veidošanas un zīmēšanas iemaņas, kā arī pacietība un precizitāte. Šis īpašības iespējams mērķtiecīgi attīstīt, veicot uzdevumus, kas prasa daudz darba un laika, piemēram, liekot sarežģītus pužļus, risinot krustvārdu miklas. Pamēģini “restaurēt”, atdot sākotnējo izskatu dažādiem salūzušiem vai nolietotiem priekšmetiem, piemēram, vecam dārza solam vai sasistai vāzei!

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā mākslas vēsture, kultūras vēsture, vizuālā māksla, vēsture un ķīmija.

KOMPONISTI, MŪZIĶI, DZIEDĀTĀJI

KODS 2453

DARBA SATURS Profesionāli mūziķi spēlē mūzikas instrumentus, dzied, sacer muzikālus skaņdarbus, vada un diriģē instrumentālos un vokālos priekšnesumus. Viņi specializējas klasiskās vai modernās mūzikas izpildīšanā. Mūziķi var uzstāties vieni paši vai mūzikas grupās, spēlējot savu un citu izpildītāju mūziku, piemēram, uz skatuves, radio, televīzijā vai muzikālos uzvedumos.

Instrumentālisti spēlē mūzikas instrumentus, piemēram, orķestros, estrādes ansambļos, rokgrupās, džezbendos, blūzbendos. Klasiskās mūzikas atskaņojumos viņi spēlē stīgu instrumentus, metāla pūšamos instrumentus, koka pūšamos instrumentus vai sitamos instrumentus. Populārās mūzikas izpildītāji spēlē trompetes, trombonus, klarnetes, flautas, saksofonus, ērģeles un kādu no ritma instrumentiem, piemēram, klavieres, basa instrumentus, bungas un ģitāru vai kādu no daudzajiem elektroniskajiem sintezatoriem.

Vokālisti izpilda muzikālus skaņdarbus, izmantojot savas zināšanas par balsis iespējām, melodiju un labskanīgumu. Viņi izpilda vokālas raksturlomas vai arī dzied paši savā individuālā izteiksmes veidā. Vokālistus iedala atkarībā no viņu balsis diapazona – soprāns, kontralts, tenors, baritons vai bass, kā arī pēc viņu izpildītās mūzikas veida, piemēram, opera, rokmūzika, tautasdziesmas, kantrimūzika.

Komponisti sacer jaunus skaņdarbus, piemēram, simfonijas, operas, sonātes, dziesmas. Viņi ar harmonijas, ritma, melodiju un toņkārtu palīdzību savas idejas pārvērš skaņdarba notis.

Diriģenti vada orķestru un muzikālo grupu darbu. Viņi organizē mūziķu noklausīšanos un atlasī, vada mēģinājumus un uzstāšanos. Lai sasniegtu vēlamo muzikālo rezultātu, diriģenti savā darbā izmanto diriģēšanas tehniskos paņēmienus, mūzikas teorijas un labskanīguma principus.

Koru māksliniecišķie vadītāji vada koru un muzikālo ansambļu darbu. Viņi organizē koristu noklausīšanos, veic atlasī, vada koristu mēģinājumus un uzstāšanos, strādā ar koristiem, lai

skanējumā būtu vēlamie muzikālie rezultāti, piemēram, atbilstoša harmonija, ritms, tonkārtas. Koru vadītāji darbā izmanto diriģēšanas tehniskos paņēmienus un mūzikas teorijas principus.

Mūziķim darbā jāievēro likumi, kuri aizstāv autortiesības un izpildītājtiesības.

Profesionālas muzikālās grupas pirms koncertiem sūta pasākuma rīkotājiem raideri (tas satur visu informāciju par mūziķim vajadzīgo aparāturu, tās izkārtojumu un citām viņa prasībām).

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Instrumentālisti darbā lieto mūzikas instrumentu, ko viņi pārvalda, mūzikas kopšanas instrumentus, mikrofonus, instrumentu mikrofonus; vokālisti – mikrofonu, nošu materiālus; komponisti – mūzikas instrumentu, kuru pārvalda (piemēram, klavieres, sintezatoru), nošu lapas, datoru ar specializētām programmām; diriģenti un koru māksliniecišķie vadītāji – kamertoni, nošu materiālus, diriģenta zizli.

DARBA APSTĀKĻI Mūziķi uzstājas gan telpās, gan brīvā dabā. Uzstāšanās laiks nereti ir vēlas vakara stundas un nedēļas nogales. Klasiskās mūzikas izpildītāji uzstājas kopā ar simfonisko orķestri koncertēšanai tehniski piemērotās un pietiekami plašās telpās. Rokgrupas, džeza un blūza grupas dažkārt uzstājas arī mūzikas klubos, kur trūkst labas ventilācijas. Komponisti strādā studijās vai savās mājās, kur pieejami nepieciešamie mūzikas instrumenti, piemēram, klavieres.

DARBA IESPĒJAS Mūziķi un komponisti var strādāt orķestros, operās, dažādās muzikālās apvienībās, mūzikas teātros vai kā pašnodarbinātie. Populāri mūziķi un grupas rīko paši savus koncertus, uzstājas radio un televīzijas tiešraidēs, ieraksta albumus, kā arī brauc koncertu turnejās.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā muzikālā izglītība, mācību ilgums – 4 gadi; profesionālā vidējā izglītība, mācību ilgums – 3 līdz 4 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga mūziķa un komponista profesijā ir 100–2000 latu un vairāk. Algas apmērs atkarīgs no uzņēmuma veida, kurā tas strādā, no noslēgtā līguma nosacījumiem, no uzstāšanās biežuma un apjoma, kā arī no konkrētā mākslinieka popularitātes. Komponistiem, kuri sacer mūziku pēc pasūtījuma, maksā divējādi – honorāru par dziesmu vai dziesmu kopumu (honorārs par vienu dziesmu vidēji ir 100 latu) vai arī par komponēšanā pavadīto laiku (samaksu par komponēšanā pavadīto laiku parasti saņem pazīstami un profesionāli komponisti) – 100 līdz 400 latu stundā, atkarībā no komponista popularitātes, profesionalitātes, no saceramā skaņdarba sarežģītības.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Kultūras pasākumu organizators

Muzikologs 2453 04

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē mūzika? Vai tev patīk un padodas dziedāt, spēlēt kādu instrumentu vai sacerēt skaņdarbus?

Lai kļūtu par mūziķi, ir nepieciešams talants, radošās spējas, kā arī gribasspēks. Mūziķiem visas karjeras laikā ir nepieciešama balss vai spēlējamā instrumenta vingrināšana un pilnveidošana. Bieži vien sākotnējo ieguldījumu talanta izkopšanā dod dziedāšana korī un/vai mūzikas skolas apmeklēšana. Uzņemoties šo papildu slodzi, attīstīsi arī savu gribasspēku.

Painteresējies, vai tavi draugi nav iecerējuši kaut ko līdzīgu, un izveido savu muzikālo grupu! Galvenais ir attīstīt savu talantu un uzdrikslēties to parādīt arī citiem!

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā mūzika un mākslas vēsture.

HOREOGRĀFI UN DEJOTĀJI

KODS 2454

DARBA SATURS Horeogrāfs sacer deju, savukārt dejotājs to izpilda, radot skatītājā estētisku un arī emocionālu baudījumu.

Horeogrāfs rada dejas vai uzveduma ideju, piemeklē mūziku vai sacer deju jau zināmam skaņdarbam, izdomā kustības un to secību un pieraksta tās pēc kādas no pieņemtajām kustību pieraksta sistēmām. Horeogrāfs dejas radīšanā var sadarboties arī ar dejotājiem, radot deju darba procesā. Reizēm horeogrāfi rada veselus uzvedumus, reizēm tikai to daļas vai atsevišķus elementus lielākos pasākumos (piemēram, teātra izrādēs dejas parasti iestudē horeogrāfs kopā ar kustību konsultantu). Horeogrāfs izmanto gan jau līdz šim radītos dejas kanonus, gan izdomā savus, veidojot oriģinālas kustības vai jaunas līdz šim pazīstamo kustību kombinācijas. Horeogrāfs pārzina dejas attīstību no tās pirmsākumiem, dažādas dejas skolas, arī dejas aktualitātes pasaules teātros un citos kolektīvos. Tāpat horeogrāfs prot piemēroties pārējās radošās komandas darbam; ja viņš piedalās liela uzveduma veidošanā, cenšas paredzēt auditorijas raksturu un reakciju uz viņa radīto deju.

Dejotājs parasti ir horeogrāfa darba izpildītājs – izmantojot savu ķermeni, tā plastiku un kustības, dejotājs pauž skatītājam kādu vēstījumu, ko iecerējis dejas radītājs. Dejotājs var uzstāties gan kolektīvā, gan viens pats vai duetā ar partneri. Dejotājs cenšas realizēt horeogrāfa ieceres, radot estētiski baudāmu priekšnesumu, iedziļinās uz skatuves atveidojamajā tēlā un pārējā uzveduma idejā. Lai dejotāja izpildījums būtu nevainojams, viņi ilgas stundas pavada, strādājot pie katras dejas kustības vai kombinācijas. Ja iestudējums veidots pēc kāda daiļdarba motīviem, dejotāji papildus lasa un analizē šo darbu, lai labāk spētu izjust un atklāt atveidojamo tēlu.

Dejotāji uzstājas gan baletā, kas ir specifisks, stilizēts žanrs, gan modernajā dejā, gan arī dažādos šovos un uzvedumos. Mūsdienās dejotājam, ja viņš sadarbojas ar dažādiem horeogrāfiem un režisoriem, jāpārzina dažādas dejas tehnikas, lai labāk varētu izprast radošās ieceres un savu uzdevumu tajās.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Horeogrāfa darba instruments ir viņa iztēle un spēja strādāt ar dejotāju, savukārt dejotāja darba instruments ir viņa ķermenis. Papildus tiek izmantoti gan tērpi, gan skatuves rekvizīti, gan papīrs un dators domu un ideju uzmetumiem

DARBA APSTĀKĻI Horeogrāfi un dejotāji parasti strādā telpās, izrāžu laikā reizumis arī brīvdabas estrādēs vai deju laukumos. Ja paredzams jauns iestudējums, tad gan horeogrāfi, gan dejotāji strādā ļoti saspringti – treniņu nodarbības parasti notiek pēc iepriekš noteikta grafika, savukārt laika sadalījums radošajam darbam atkarīgs no paša horeogrāfa vai dejotāja. Dejošana prasa lielu garīgo un fizisko spēku atdevi, līdz ar to dejotāja skatuves mūžs parasti nav ilgs – pēc trīsdesmit gadu vecuma dejotāji parasti kļūst par horeogrāfiem, deju pedagogiem un citu radošo profesiju pārstāvjiem.

DARBA IESPĒJAS Horeogrāfi un dejotāji strādā gan pie baleta, operas un teātra izrādēm, gan arī citu kultūras un izklaides pasākumu veidošanā – piemēram, Dziesmu un deju svētkos, skatuves šovos, koncertos un televīzijas raidījumos. Horeogrāfi un dejotāji var strādāt par deju pedagogiem gan moderno, gan tradicionālo deju kolektīvos, piemēram, skolās, pirmsskolas izglītības iestādēs, interešu izglītības centros.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība horeogrāfijā. Mācību ilgums ir 2–4 gadi. Uzņemšanas prasības ir ļoti augstas, tāpēc nepieciešama iepriekšējā izglītība, ko var gūt izglītības iestāžu organizētos sagatavošanas kursos reflektantiem. Baletskolā un moderno deju skolās bērnus uzņem no 6–7 gadu vecuma. Taču mācīties par dejotāju var arī vēlāk, it sevišķi, ja mērķis ir apgūt šo profesiju kā papildu darbu.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga horeogrāfa un dejotāja profesijā ir 100–500 latu un vairāk. Atalgojums atkarīgs no tā, cik pieprasīts ir horeogrāfs vai dejotājs, kāda ir pieredze un talants, kā arī no noslodzes izrādēs.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Baleta solists 2454 01

Baleta mākslinieks 2454 04

Kustību režisors 2455 09

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk dejot un izteikt sevi kustībā, un vai tev ir laba fiziskā sagatavotība? Vai tu esi disciplinēts un pacietīgs? Vai labprāt sadarbojies ar citiem cilvēkiem?

Lai kļūtu par profesionālu dejotāju un/vai horeogrāfu, vēlams jau kopš bērnības dejot kādā deju kolektīvā, baleta studijā vai trenēties sporta dejās, kur regulāros treniņos varēsi izkopt gan kustību koordināciju, lokanību, gan arī citas dejotāja darbā būtiskas prasmes.

Ja ir iespējas, piedalies skolas teātra uzvedumos, to iestudēšanā, uzmanību pievēršot kustībai un dejām, kā arī centies apmeklēt baleta izrādes, moderno deju uzvedumus. Lai attīstītu spēju saskatīt kustību kompozīcijas, to izkārtojumu izrādē, pēc izrādes noskatīšanās pamēģini pārdomāt un paanalizēt, kas un kāpēc tev šajos uzvedumos patīk vai nepatīk, kā tu būtu attīstījis kustību vai izrādes gaitu.

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā sports, mūzika, mākslas vēsture, kultūras vēsture un literatūra.

KINO, TEĀTRU UN CITU MĀKSLAS IESTĀŽU REŽISORI UN AKTIERI

KODS 2455

DARBA SATURS Aktieris, izmantojot mīmiku (prasme izteikt domas un jūtas ar sejas muskuļu palīdzību), kustības, balsi, dažādus rekvizitus (izrādei nepieciešamus priekšmetus) atveido tēlus, iejūtas lomās, cenšas nodot skatītājiem un klausītājiem iecerēto vēstījumu.

Lai labāk izstrādātu kādu ieceri, atklātu lomas būtību, aktieri izspēlē nelielas improvizētas epizodes jeb etīdes, piedalās diskusijās ar citiem lomu tēlotājiem un režisoru. Ārpus teātra aktieris iedziļinās materiālos, kas var palīdzēt iejusties atveidojamā tēlā, piemēram, lasa grāmatas un periodiku, iepazīstas ar vidi, kādā uzturas iestudējuma varonis, mācās lomas tekstu. Mēģinājumos epizodes tiek daudzreiz atkārtotas, aktieri izmēģina dažādas kustības, mīmiku un runas manieres. Pirms izrādēm vai filmēšanās aktieris pats vai ar tehniskā personāla palīdzību grimējas, ģērbjas un izveido frizūru.

Kino un televīzijā aktiera tēlojums tiek fiksēts ar kameru, un tam jābūt perfektam (pabeigtam), lai radītu skatītājam ticamu iespaidu. Tāpēc filmas, raidījuma vai klipa epizodes tiek filmētas daudzkārt, līdz ir panākts vajadzīgais rezultāts.

Režisors rada izrādes, filmas vai raidījuma ieceri, izvēlas tās īstenošanai nepieciešamos aktierus un pārējo personālu, vada iestudēšanas vai filmēšanas procesu, īstenojot savas radošās idejas un interpretējot māksliniecisko materiālu pēc sava pasaules redzējuma. Sagatavošanās procesā režisors iepazīstas ar papildus materiāliem, kas saistīti ar iecerētā darba tēmu, piemēram, lasa literatūru, skatās filmas vai citus videomateriālus, konsultējas ar kompetentiem (lietpratīgiem, ziņoņiem) speciālistiem.

Režisors piedalās visos iestudējuma vai filmēšanas procesos, dod norādījumus aktieriem, raugās, lai to tēlojums atbilstu viņa iecerēm, norāda aktieru atrašanās vietu uz skatuves, seko līdzi, vai tiek ievērots lugas teksts. Režisors sadarbojas ar scenogrāfiem (skatuves dekoratoriem), gaismu

māksliniekiem, horeogrāfiem (dejas mākslas speciālistiem), komponistiem, mūziķiem, diriģentiem, rekvizitoriem, skaņu operatoriem, filmēšanas speciālistiem, lai iegūtu rezultātu, kas atbilst viņa iecerēm un atstāj iespaidu uz skatītājiem. Viņš arī piedalās ieskaņošanas un montāžas darbos.

Režisori darbojas arī pie lielu pasākumu, piemēram, Dziesmu svētku, veidošanas – izstrādā pasākuma kopējo ideju un tēlu, nosaka kolektīvu uzstāšanās secību, sniedz norādījumus par noformējumu, dalībnieku atrašanās vietu un kustībām.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Aktiera galvenais instruments ir viņa ķermenis, mimika, balss, tāpēc nepieciešams to visu uzturēt labā formā. Leļļu teātra aktieri izrādēs darbojas ar speciāli katram uzvedumam izgatavotām lellēm. Informācijas iegūšanai un apstrādei gan režisors, gan aktieris izmanto datoru ar interneta pieslēgumu, kā arī periodiku un grāmatas.

DARBA APSTĀKĻI Aktieri un režisori strādā nenormētu darba laiku. Mēģinājumi, izrādes un filmēšanās notiek dažādos laikos, viņi strādā arī vēlu vakaros un nedēļas nogalēs, tāpat mājās un bibliotēkā.

DARBA IESPĒJAS Aktieri un režisori var strādāt teātros, televīzijā, kinofilmu uzņemšanā, televīzijas, radio uzvedumos un raidījumos, reklāmas un mūzikas klipu uzņemšanā, radio, kā arī var piedalīties dažādos teātra projektos. Aktieri vēl var strādāt par izklaides pasākumu vadītājiem, režisori – masu pasākumu režisēšanā.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība skatuves mākslā un režijā. Mācību ilgums – 4 gadi. Uzņemšana notiek konkrētam teātrim paredzētā kursā (ik pārgadu).

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga aktiera profesijā ir 150–300 latu, alga režisora profesijā ir 300–500 latu. Atalgojums atkarīgs no aktiera vai režisora darba apjoma, pieredzes un profesionalitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Kinofilmas režisors 2455 07

Skaņu režisors 2455 08

Kustību režisors 2455 09

Režisora asistents 2455 10

Dramatisko kopu vadītājs 2455 11

Amatierteātra kolektīva vadītājs 2455 12

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi interesē skatuves māksla un kino māksla ne tikai kā tās baudītājam, bet tu arī pieļauj domu, ka varētu būt tās radītājs? Vai tev piemīt atdarināšanas, parodēšanas (parādīt kaut ko smieklīgā gaismā) spējas?

Aktierim nepieciešams ne tikai talants, bet arī augstas darba spējas un izturība. Savu piemērotību šīm prasībām iespējams pārbaudīt, iesaistoties skolas dramatiskajā pulciņā vai kāda amatieru teātra darbībā. Tāpat skolā piedalies pasākumu veidošanā un nelielu ludziņu iestudēšanā, lai gūtu priekšstatu par savām spējām režijā. Lai uzturētu ķermeni labā formā, nodarbojies ar sportiskām aktivitātēm un deju.

Gan aktiera, gan režisora profesijā daudz iespējams mācīties no labākajiem paraugiem šajās profesijās, tāpēc – apmeklēj teātra izrādes, seko līdzi aktualitātēm teātros un skaties labas kinofilmas, presē lasi recenzijas par izrādēm un filmām. Latviešu un ārzemju dailliteratūras lasīšana palīdzēs attīstīt iztēli un dos priekšstatu par iestudējamo materiālu, atveidojamajām lomām. Turklāt radošs darbs prasa plašu zināšanu bagāžu, oriģinālu domāšanu, kā arī prasmi sastrādāties ar citiem māksliniekiem, uzklausīt kritiku.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā latviešu valoda un literatūra, kultūras vēsture, svešvalodas un psiholoģija.

ATTĒLA UN SKAŅU IERAKSTU APARATŪRAS SPECIĀLISTI

KODS 3131

DARBA SATURS Attēla un skaņu ierakstu aparatūras speciālisti uzstāda, vada un apkalpo dažādu elektronisko aparatūru, kas tiek izmantota radio vai televīzijas pārraidēs, koncertos, teātra uzvedumos, mūzikas ierakstos, televīzijas izrādēs vai kinofilmās.

Audio un video iekārtu operatori uzstāda un strādā ar audio un video aparatūru, tostarp ar mikrofoniem, skaņas pastiprinātājiem, videoekrāniem, projektoriem, videomonitoriem, skaņu ieraksta iekārtām, savienojuma vadiem un kabeļiem, skaņu pultim un citu elektronisko aparatūru, kura nepieciešama koncertos, sporta sacensībās, sanāksmēs, konferencēs un prezentācijās. Viņi var sagatavot un strādāt arī ar prožektoriem un citām apgaismošanas ierīču sistēmām.

Apraides operatori uzstāda, vada un apkalpo aparatūru, kas regulē signāla stiprumu un skaidrību, kā arī skaņu un krāsu diapazonu radio un televīzijas pārraidēs. Viņi arī strādā ar vadības pultim un, kad vajadzīgs, var pārslēgt pārraides attēlu no vienas kameras vai studijas uz citu, kā arī no nofilmētā materiāla uz tiešraidi.

Skaņu operatori strādā ar aparatūru un iekārtām, lai ierakstītu, sinhronizētu, saliktu vai atskaņotu mūzikas, balss un skaņas efektus ierakstu studijās, sporta arēnās, teātra izrādēs, kinofilmās un videofilmās.

Radioiekārtu operatori, izmantojot dažādus tehniskus līdzekļus, saņem un pārraida sakaru signālus. Viņi, izmantojot elektronisko pārbaudes aprīkojumu, rokas instrumentus un elektroinstrumentus, veic arī aparatūras remontdarbus. Viens no radioiekārtu operatoru galvenajiem uzdevumiem ir palīdzēt uzturēt labā darba kārtībā visas sakaru sistēmas.

Šie profesionāļi līdzdarbojas arī programmu producēšanā. **Ieraksta operatori** apkalpo un uztur video un skaņas ieraksta aparatūru. Viņi arī strādā ar aparatūru, kas paredzēta speciālo efektu

radišanai, piemēram, zibens spēriena uzplaisnījuma vai policijas automašīnas sirēnas skaņu inscenēšanai.

Skaņu ierakstu aparatūras operatori veido skaņu ierakstus kinofilmām un televīzijas programmām. Kad ir pabeigta filmēšana vai ieraksts, šie speciālisti, lai iestarpinātu skaņas, izmanto paņēmienu, kurš tiek saukts par dublēšanu, kā arī citas metodes. **Izbraukuma filmēšanas operatori** ārpus studijas uzstāda un apkalpo pārnēsājamās apraides iekārtas – videokameras. Tā kā televīzijas ziņu reportāžām ir nepieciešams liels skaits elektroniskās aparatūras un izmantojamās tehnoloģijas ātri mainās, daudzas raidstacijas piesaista operatorus darbam tikai ziņu dienestā.

Tehniskie vadītāji, apraides inženieri un izbraukuma filmēšanas vadītāji pārrauga visu attiecīgajā procesā iesaistīto operatoru darbu un ir atbildīgi par apraides aparatūras uzturēšanas darbiem.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Attēla un skaņu ierakstu aparatūras speciālisti darbā izmanto dažādu formātu videokameras, kinokameras, pārvietojamās televīzijas stacijas. Viņi lieto arī skaņu ierakstu pultis un mikrofonus, kā arī datoru un īpašas datorprogrammas.

DARBA APSTĀKĻI Attēla un skaņu ierakstu aparatūras speciālisti strādā gan studijas telpās, gan arī ārpus tām, jebkuros laika apstākļos. Attēla un skaņu ierakstu aparatūras speciālisti parasti strādā astoņu stundu darba dienu, tomēr, lai ievērotu raidījumu grafiku, darbs ir saspringts un dažreiz jāstrādā virsstundas, kā arī svētku dienās un brīvdienās. Tiek noteikti arī dežurējošie operatori, kuri nepieciešamības gadījumā var tikt izsaukti pildīt darba pienākumus.

DARBA IESPĒJAS Attēla un skaņu ierakstu aparatūras speciālisti var strādāt valsts un privātās televīzijas, kino un radio kompānijās, neatkarīgo producentu apvienībās, reklāmas aģentūrās un sabiedrisko attiecību jomā. Viņi var strādāt arī ministriju un lielu uzņēmumu sabiedrisko attiecību nodaļās, kas veido savu videoarhīvu.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Attēla un skaņu ierakstu aparatūras speciālistiem jeb operatoriem nepieciešama augstākā izglītība TV un video operatora specialitātē. Mācību ilgums 4 gadi. Daudzas prasmes apraides operatori un skaņu operatori apgūst no pieredzējušiem operatoriem un filmēšanas vadītājiem, kā arī specializētosursos un semināros.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga attēla un skaņu ierakstu aparatūras speciālista profesijā ir 300–1200 latu. Atalgojums atkarīgs no strādājošā profesionalitātes un darba apjoma, bet, ja, piemēram, operators vai skaņu inženieris saņem uzaicinājumu strādāt pie kāda liela ārvalstu projekta vai slavena kinorežisora, atalgojums var būt vēl augstāks.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Skaņu režisors 2455 08

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tevi saista darbs kinoindustrijā, elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos, reklāmas jomā? Vai vēlies piedalīties, iespējams, nākotnē pazīstamu reklāmu, ziņu sīkstu vai filmu veidošanā? Vai tev piemīt labi attīstīta vizuālā un radošā domāšana? Vai izproti dažādu tehnisku ierīču darbības principus? Vai esi gatavs nemitīgi papildināt zināšanas un pieredzi?

Attēla un skaņu ierakstu aparatūras speciālistu darbā būtiska ir roku veiklība un dotības darbā ar elektriskajām, elektroniskajām un mehāniskajām sistēmām, kā arī spēja iedomāties kādas ainas vai situācijas vizuālo attēlojumu. Tu jau tagad vari pamēģināt fotografēt, tā mēģinot saskatīt neparasto un pavisam vienkāršo, kas ikdienā ir ap mums, un cenšoties to oriģināli attēlot. Mēģini attīstīt spēju saklausīt un saskatīt to, kas citiem varbūt paslid garām nepamanīts!

Īpašu uzmanību pievērs tādiem mācību priekšmetiem kā matemātika, fizika un informātika.

TĒRPU DEMONSTRĒTĀJI UN CITI MODEĻI

KODS 5210

DARBA SATURS Tērpu demonstrētāji un citi modeļi izrāda un reklamē tērpus, preces, pakalpojumus, izmantojot savu izskatu un spēju iejusties modes skates, reklāmas vēstījumā.

Tērpu demonstrētāji, sadarbojoties ar modes dizaineriem, stilistiem, horeogrāfiem un režisoriem, uz mēles (modes skatēm pielāgotas skatuves) demonstrē tērpus vai aksesuārus, savu gaitu (defilē), kustības un sejas izteiksmi piemērojot modes mākslinieka un režisora kopējai idejai. Tērpu demonstrētāji, izmantojot dažādus profesionālus paņēmienus, izceļ demonstrējamā tērpa kopskatu un tā detaļas.

Fotogrāfiju modeļi piedalās fotosesijās vai filmēšanās, kuru rezultāts ir reklāmas attēli. Fotosesijā vai filmēšanā modeļiem jāprot izskatīties atbilstoši pasūtītāja iecerēm un, sadarbojoties ar pārējo radošo komandu, jārada kvalitatīvs reklāmas attēls, kas atspoguļo reklamējamās preces būtību un pozitīvās īpašības.

Modeļi piedalās arī dažādos izklaides un reklāmas pasākumos, ar savu izskatu, manierēm un darbībām palīdzot radīt pasākuma vai vietas tēlu un gaisotni.

Mākslas modeļi, kas gan nav pastāvīga profesija, pozē māksliniekiem (gleznotājiem, tēlniekiem) mākslas darba radīšanas laikā.

Tērpu demonstrētāji un citi modeļi pārzina gan savas profesijas iemaņas, gan arī stilista, friziera, modes mākslinieka darbu, lai veiksmīgi sadarbotos ar pārējiem modes skatē vai reklāmā iesaistītajiem darbiniekiem un kopīgi radītu labu rezultātu. Tērpu demonstrētājam un modelim nepieciešama spēja iejusties dažādos tēlos, pārliecinoši rādīt tos publikas priekšā vai fotosesijā.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Tērpu demonstrētāja un modeļa galvenais darbarīks ir viņa ķermenis. Tāpēc tas jāuztur labā formā – modelim jādomā par savu veselību, uzturu un ķermeņa formu.

Tērpu demonstrētājs un modelis valkā demonstrējamus tērpus un aksesuārus, reklāmu un prezentāciju laikā izmanto dažādus priekšmetus saskaņā ar pasūtītāja iecerēm. Dažkārt modelis izmanto stilista darbarikus grima uzklāšanai un frizūras ieviešanai, ja pasūtītājs nenodrošina stilista pakalpojumus.

DARBA APSTĀKĻI Modeļa un tērpu demonstrētāja darba vide atkarīga no konkrētā pasūtījuma. Modelis var strādāt modes skatēs uz mēles (demonstrējot tērpus), piemēram, lielveikalos, var fotografēties studijā vai dabiskos apstākļos. Modeļi nereti piedalās izklaides un reklāmas pasākumos, kas norisinās gan iekštelpās, gan ārā. Modeļa un tērpu demonstrētāja darbs tiek veikts pēc grafika, nereti ir saspringts un noslogots. Darbs prasa komunikācijas spējas ar pasūtītāju un citiem darbā iesaistītajiem speciālistiem – modes dizaineriem, fotogrāfiem, stilistiem un frizieriem. Nereti darba sesijas ir ļoti garas, tāpēc modeļa darbā nepieciešama izturība.

DARBA IESPĒJAS Modeļi un tērpu demonstrētāji parasti strādā kādā aģentūrā, kas nodrošina pasūtījumus, sadarbojoties ar klientiem un atlasot viņiem nepieciešamos modeļus. Modeļi un tērpu demonstrētāji tiek nodarbināti modes skatēs, reklāmu veidošanā; pēdējā laikā ir populāra modeļu piedalīšanās dažādās prezentācijās un reklāmas pasākumos.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Tērpu demonstrētāja un citu modeļu iemaņas var apgūt dažādās modeļu skolās. Vēloties sasniegt augstu profesionālismu, par modeli un tērpu demonstrētāju parasti sāk mācīties jau mazotnē (sākot no 10–14 gadiem). 14–15 gadu vecumā modeles jau ir apguvušas profesionālās iemaņas, bet 18–20 gadu vecumā darba izredzes ir praktiski tikai jau pieredzējušajām modelēm. Virieši modeļi aktīvi strādā ilgāk - no 16 gadu vecuma līdz pat pusmūžam. Modeļa darbā svarīgs ir gan modeļa izskats un atbilstība modes industrijas standartiem, gan modeļu skolā apgūtās profesionālās iemaņas. Aģentūras un pasūtītāji parasti vērtē modeļa portfolio (līdzšinējo darba pieredzi) un darba kvalitāti, nevis skolu, kurā apgūta profesija.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga tērpu demonstrētāja un citu modeļu profesijā ir 100–2000 latu. Atalgojuma lielums atkarīgs no tā, vai jāpiedalās modes skatē vai reklāmas pasākumā. Modelim piedāvātie darbi un to samaksa atkarīga no līdzšinējās darba pieredzes (portfolio), profesionalitātes un atbilstības pasūtītāja iecerēm.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Mākslas modelis 5210 01

Modes modelis 5210 02

Reklāmas modelis 5210 03

Tērpu demonstrēšanas modelis 5210 04

Tērpu demonstrētājs 5210 05

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk mode, vai interesēties par modes biznesa aizkulisēm? Vai tev patīk iejusties dažādos tēlos, un vai tu jūties brīvi dažādās situācijās? Vai tu esi izturīgs, pacietīgs un ar augstu paškontroli?

Ja vēlies būt tērpu demonstrētājs vai modelis, apmeklē kādu no modeļu skolām un apgūsti tajā piedāvātos kursus. Lai varētu aktīvi sekot notiekošajam modes un reklāmas biznesa pasaulē, mācies svešvalodas, kā arī trenē komunikācijas prasmes, jo modelim būtiski mācēt atstāt par sevi pozitīvu un atraktīvu koptēlu.

Mācies plānot savu laiku, lai vari savienot modeles darbu ar citiem pienākumiem, kā arī labāk izmantot laiku mainīga darba grafika gadījumā.

Īpašu uzmanību pievērš svešvalodām un sportam, jo nepieciešama fiziskā izturība, kā arī psiholoģijai un veselības mācībai.

MĀKSLAS IZSTĀŽU KURATORS

KODS 2452 18

DARBA SATURS Izstāžu kurators organizē izstādes, piemēram, mākslas darbu, dzīvnieku, ziedu, mēbeļu, grāmatu un uzrauga to iekārtošanas darbus.

Mākslas izstāžu kurators, organizējot mākslas darbu izstādes, dod māksliniekiem iespēju eksponēt savus mākslas darbus, tā veicinot viņu darbu iepazīšanu sabiedrībā.

Mākslas izstāžu kurators plāno izstādes kopējo izdevumu budžetu un rūpējas par izstādei paredzēto līdzekļu veiksmīgu un adekvātu izlietojumu. Viņš tiek ar māksliniekiem, lai vienotos par paredzamās izstādes laiku, ieceri, tēmu vai vizuālo koptēlu. Mākslas izstāžu kurators tiek arī ar izstāžu telpu īpašniekiem vai pārvaldniekiem un vienojas par telpu īres un tehniskā aprīkojuma (piemēram, podesti, gaismas, aizslietņi) izmantošanas noteikumiem. Tāpat viņš meklē izstādēm sponsorus, tiek ar mākslas un kultūras atbalstītājiem, lai vienotos par sadarbību.

Mākslas izstāžu kurators seko norisēm kultūras dzīvē, lai būtu ziņošs un īstajā brīdī spētu ieinteresēt izstādes veidošanā gan māksliniekus, gan pārējos izstāžu darbībā iesaistāmos dalībniekus un nodrošinātu izstādes veiksmīgu norisi – eksponātu atlasī atbilstoši izstādes iecerei, mākslinieku atsaucību, veiksmīgu, interesantu izstādes noformējumu un koptēlu.

Izstāžu kurators laikus sagatavo un nosūta ielūgumus un preses relīzes (ar preses, televīzijas, radio un ziņu aģentūru starpniecību izplatāmi informatīvi paziņojumi), kā arī informē par izstādi masu medijās, mākslas kritiķus un mākslas ekspertus, organizē izstādes atklāšanas mielastu. Izstāžu kurators seko izstādes eksponātu pārvadāšanai, organizē speciālu transportu vai ar eksponātu autoriem vienojas par citiem izstādišanas noteikumiem.

Izstāžu kurators organizē arī peļņas izstādes, kurās eksponāti – priekšmeti, mākslas darbi, objekti vai dzīvnieki – tiek pārdoti vai izsolīti. Piemēram, rīko mājdzīvnieku izstādes, kurās apskatāmi izcilākie sugu pārstāvji un to priekšnesumi, kā arī iespējams iegādāties dažādu mājdzīvnieku mazuļus.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI/APRĪKOJUMS Izstāžu kurators darbā izmanto biroja tehniku, piemēram, datoru ar interneta pieslēgumu, printeri, kopēšanas iekārtu, skeneri, tālruni.

DARBA APSTĀKĻI Izstāžu kurators strādā biroja tipa telpās, kur sakārto nepieciešamos dokumentus un tiekas ar projektos iesaistītajiem cilvēkiem. Bet viņš arī daudz uzturas ārpus biroja, organizējot un uzraugot izstādes iekārtošanu. Darba laiks izstāžu kuratoram ir atkarīgs no katras konkrētās izstādes ieceres un organizatoru grupas. Tās vidēji ir astoņas darba stundas dienā, bet tas var būt gan īsāks, gan daudz garāks, piemēram, pirms izstādes atklāšanas.

DARBA IESPĒJAS Izstāžu kurators var strādāt muzejos, izstāžu zālēs, galerijās, privātuzņēmumos, kā pašnodarbināta persona, valsts iestādēs, bankās, apdrošināšanas sabiedrībās, starptautiskās sabiedrībās, bibliotēkās un ikvienā jomā, kur nepieciešams iekārtot attiecīgas profesijas darba rezultātu vai sasniegumu atspoguļojumu izstādes. Piemēram, izstāžu kurators var būt pieņemts darbā lielas plastmasas izstrādājumu ražotnes reklāmas daļā, lai, organizējot uzņēmumā saražotās produkcijas izstādīšanu vietējās un starptautiskās izstādēs, veicinātu uzņēmuma attīstību ar vizuāli pievilcīgu tēlu.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība mākslas zinātnē, komunikācijā, filoloģijā vai kultūras vadībā. Mācību ilgums – 4 gadi. Profesionālās zināšanas sabiedrisko attiecību un/vai vadības jomā iespējams apgūt speciālosursos.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga izstāžu kuratora profesijā ir 120–1000 latu. Atalgojums atkarīgs no konkrētā darba devēja, projekta apjoma un nozīmīguma.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Sabiedrisko attiecību speciālists 3429 16

Filologs 2444 07

Mākslinieki – vizuāli plastiskās mākslas 2452

Mākslas zinātnieks un kritiķis

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk un izdodas organizēt pasākumus, esot gan idejas autoram, gan realizētājam? Vai tevi interesē reklāma un sabiedriskās attiecības? Vai tev ir kāda tuva joma (piemēram, māksla, grāmatniecība, mājdzīvnieki), kuru tu vēlētos izrādīt un popularizēt ar izstāžu palīdzību?

Lai izprastu izstāžu kuratora profesijas darba specifiku, būtiski sekot izstāžu norisei, piemēram, apmeklējot izstādes un cenšoties iepazīt izstāžu eksponātus un to autorus vai izstādītājus, sekot izstāžu kritikām presē, televīzijā, radio, interneta ziņu portālos, tā mācoties salīdzināt un izvērtēt izstādes veiksmes kritērijus.

Izstāžu kuratoram būtiskas ir projektu rakstīšanas prasmes – spēja vispirms rakstiski plānot pasākumu norisi, atbildot uz jautājumiem: kas, kur un kad tiek plānots, kādi rezultāti sasniedzami, kādi ir plānotā pasākuma secīgie mērķi un uzdevumi – kādi uzdevumi veicami, lai sasniegtu izvirzītos mērķus un rezultātus, kādi finanšu līdzekļi to sasniegšanai nepieciešami. Šīs iemaņas var attīstīt, aktīvi piedaloties, uzņemoties ideju autora un vadītāja lomu skolas projektu nedēļās.

Izstāžu kuratoram nepieciešamas labas komunikācijas prasmes. Svarīgi izkopt valodas prasmes un iespējami precīzu izteiksmi, lai prastu izskaidrot un pamatot savas idejas, veicot organizatoriska rakstura darbu.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā latviešu valoda un literatūra, kultūras vēsture, biznesa ekonomiskie pamati, svešvalodas un ētika.

SPORTS

- sporta darba organizētājs **790**
- vingrošanas nodarbību instruktors **792**
- sporta treneris **794**
- profesionāls sportists **796**

24

SPORTA ORGANIZATORS

KODS 2359 05

DARBA SATURS Sporta organizators nodarbojas ar dažādu sporta aktivitāšu plānošanu un organizēšanu. Viņš izdomā, kādas sporta aktivitātes ir nepieciešams organizēt, kas tajās piedalīsies, kurā laikā tās notiks. Nereti sporta organizators pats arī vada dažādus sporta pasākumus.

Sporta organizatora pienākumi atkarīgi no tā, kur viņš strādā. Piemēram, sporta darba organizators, kurš strādā sporta klubā, izstrādā dažādu sporta nodarbību grafiku, interesējas par iespējām kluba komandām piedalīties sacensībās vai konkursos. Lai pēc sacensībām vai sporta spēlēm varētu apsveikt labākos, viņš arī plāno un vada dažādu apsveikumu un balvu, piemēram, diplomu, medaļu, vimpeļu vai kausu iegādi. Viņš izdomā, kāda veida balvas nepieciešamas, aprēķina to izmaksas un sameklē cilvēkus, kuri tās izgatavos.

Savukārt strādājot skolā, sporta organizators organizē skolas sporta spēles, domā un plāno, kādi sporta pulciņi skolā notiks, sastāda sporta nodarbību laika grafikus. Sporta organizators ir atbildīgs par to, lai skolas sporta zālē būtu pieejams viss nepieciešamais inventārs skolēnu fiziskās attīstības veicināšanai (bumbas, riņķi, lecamauklas, stieņi, virves, basketbola grozs, futbola vārti). Viņš izpēta, kur var nopirkt nepieciešamo inventāru, veic aprēķinus, cik tas skolai izmaksās, un saskaņo inventāra iepirkšanu ar darbavietas vadītāju (skolas direktoru).

Bieži vien sporta organizatora pienākums ir arī plānot un vadīt reklāmas materiālu sagatavošanu. Parasti tie ir dažādi plakāti, skrejlapriņas, uz kuriem norādīta visa nepieciešamā informācija par gaidāmajiem sporta pasākumiem.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Sporta organizators darbā lieto dažādu veidu biroja tehniku (datoru, printeri, kopēšanas aparātu). Ja sporta organizators strādā arī kā sporta skolotājs, viņš darbā izmanto dažādu sporta aprīkojumu, piemēram, bumbas, hanteles, lecamauklas, stieņus.

DARBA APSTĀKĻI Darbs pārsvarā tiek veikts biroja tipa telpās. Ja darba vieta ir skola, parasti sporta organizators strādā kādā kabinetā sporta zāles tuvumā. Darba laiks atkarīgs no sporta darba organizatora veicamajiem pienākumiem. Parasti viņš strādā astoņu stundu darba dienu, bet, ja viņš paralēli ir arī treneris vai ja ir paredzētas kādas sacensības, tad darba stundas var būt garākas un nereti jāstrādā arī brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Sporta organizators var strādāt dažādās izglītības iestādēs (skolās, pirmsskolas izglītības iestādēs, interešu izglītības iestādēs), dažādos atpūtas un rehabilitācijas centros, sporta federācijās. Papildus iegūstot pedagoga vai sporta trenera kvalifikāciju, viņš var vienlaikus skolā strādāt par sporta skolotāju, vingrošanas instruktoru vai sporta treneri kādai skolas komandai. Tāpat viņš var strādāt arī kā pašnodarbināta persona, piemēram, vadot vingrošanas nodarbības.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība sportā un sporta pedagogijā. Mācību ilgums 5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga sporta organizatora profesijā ir 200–1000 latu. Atalgojums atkarīgs no veicamajiem pienākumiem, atbildības, pasākumu apjoma un darbavietas.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Vingrošanas nodarbību instruktors 3475 10

Sporta treneris 3475 08

Sporta tiesnesis 3475 05

Sporta skolotājs

Sporta zāles pārzinis 5121 15

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk sports? Vai esi mēģinājis organizēt kādus sporta vai atpūtas svētkus draugiem, klasesbiedriem? Vai piedalies dažādu sporta pasākumu organizēšanā skolā, vai tev patīktu to darīt? Vai esi enerģisks un proti plānot veicamos darbus? Vai tev izdodas ar savām idejām aizraut arī citus?

Aktīva dalība sporta svētku, notikumu vai sacensību rīkošanā būtu ļoti laba pieredze, lai izprastu, kāds ir sporta organizatora darbs. Apmeklējot kādu sporta klubu, centies vērot, kā tur tiek organizēts kluba darbs, kā tiek plānoti treniņu grafiki. Lai izjustu, cik radošs var būt šis darbs, var mēģināt, piemēram, iesaistīties apsveikumu un apbalvojumu organizēšanā klasesbiedriem kādā klases vakarā vai izlaidumā, kā arī ar interesantu ideju un domu palīdzību padarīt šo pasākumu neaizmirstamu sev un citiem.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā sports, veselības mācība, bioloģija, biznesa ekonomiskie pamati un psiholoģija.

VINGROŠANAS NODARBĪBU INSTRUKTORS

KODS 3475 10

DARBA SATURS Vingrošanas nodarbību instruktors vada fitnesa/aerobikas nodarbības. Viņš strādā ar kādu cilvēku individuāli vai arī vada grupu nodarbības, kā arī plāno nodarbību gaitu.

Vingrošanas nodarbību instruktors sastāda treniņu programmu, kas atkarīga no nodarbības novirziena (piemēram, steps, pilates, darbs ar trenāžieriem, “bodybike”) un grupas vai konkrētā cilvēka fiziskās sagatavotības līmeņa. Sastādot vingrošanas programmu, viņš ņem vērā vispārpieņemto treniņu vadīšanas principu (iesildīšanās, aktīvā daļa, stiepšanās). Vingrošanas nodarbību instruktors ievēro, lai nodarbību laikā fizisko slodzi sadalītu pareizi. Tā, lai cilvēki, kas piedalās nodarbībās, negūtu traumas. Treniņa laikā vingrošanas nodarbību instruktors rūpīgi seko katram nodarbības apmeklētājam – viņu pašsajūtai, tam, vai vingrinājumi tiek izpildīti pareizi. Ja nepieciešams, vingrošanas nodarbību instruktors koriģē vingrojumu izpildi un demonstrē nodarbību apmeklētājiem, kā pareizi jāizpilda konkrētais vingrinājums. Pretējā gadījumā var tikt gūtas nopietnas locītavu, mugurkaula traumas vai sastieptas saites.

Vingrošanas nodarbību instruktors savai nodarbību programmai bieži vien pats piemeklē un sagatavo attiecīgu mūzikas pavadījumu.

Dažkārt vingrošanas nodarbību instruktors pēc klienta pieprasījuma izstrādā viņam individuālu vingrošanas vai uztura programmu. Izstrādājot šādas programmas, viņš ņem vērā, kāds ir šo aktivitāšu mērķis (novājēšana, fiziskās formas uzlabošana, vēlme koriģēt kādu konkrētu ķermeņa daļu) un kāds ir klienta šībrīža fiziskais stāvoklis, cik bieži viņš nodarbojas ar sportu, kāds ir viņa dzīvesveids, darba ritms, ēšanas paradumi.

Reizēm vingrošanas nodarbību instruktors no saviem pastāvīgajiem klientiem organizē komandu dalībai kādās fitnesa sacensībās.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Vingrošanas nodarbību instruktors savā darbā izmanto dažādu sporta aprīkojumu. Piemēram, stepa soliņus, hanteles, bumbas, stieņus, pretestības lentes, speciālus trenāžierus, kā arī mūzikas diskus, kasetes un to atskaņošanas aparāturu. Gatavojot nodarbību un uztura programmas, viņš izmanto datoru, printeri, kopēšanas iekārtu.

DARBA APSTĀKĻI Vingrošanas nodarbību instruktors parasti strādā iekšējās, speciāli aprīkotās sporta zālēs. Darba laiks ir atkarīgs no darbavietas, kurā vingrošanas nodarbību instruktors strādā. Skolās un rehabilitācijas centros viņš parasti strādā astoņu stundu darba dienu. Sporta klubos viņš var strādāt saskaņā ar iepriekš saskaņotu grafiku, bieži vien arī brīvdienās. Vingrošanas nodarbību instruktors parasti vienā darba nedēļā nedrīkst vadīt vairāk par 6–8 nodarbībām, pretējā gadījumā viņam var būt fiziska pārlodze, kas bieži noved pie traumām un nespējas koncentrēties, kā rezultātā cietis nodarbību kvalitāte.

DARBA IESPĒJAS Vingrošanas instruktori var strādāt skolās, dažādos sporta klubos, rehabilitācijas centros, savā privātajā sporta klubā vai kā pašnodarbinātie, īrējot piemērotas telpas nodarbību veikšanai.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība sportā. Mācību ilgums 5 gadi. Bieži vien pēc studijām, lai padziļinātu savas profesionālās zināšanas, vingrošanas nodarbību instruktors apmeklē papildu kursus dažādos fitnesa paveidos, piemēram, pilatēs vai kalanētikā.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga vingrošanas nodarbību instruktora profesijā ir 350–500 latu. Algas apmērs atkarīgs no profesionālisma, nodarbību veida, kā arī konkrētā vingrošanas nodarbību instruktora popularitātes.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Sporta organizators 2359 05

Profesionāls sportists 3475 07

Sporta tiesnesis 3475 05

Sporta skolotājs

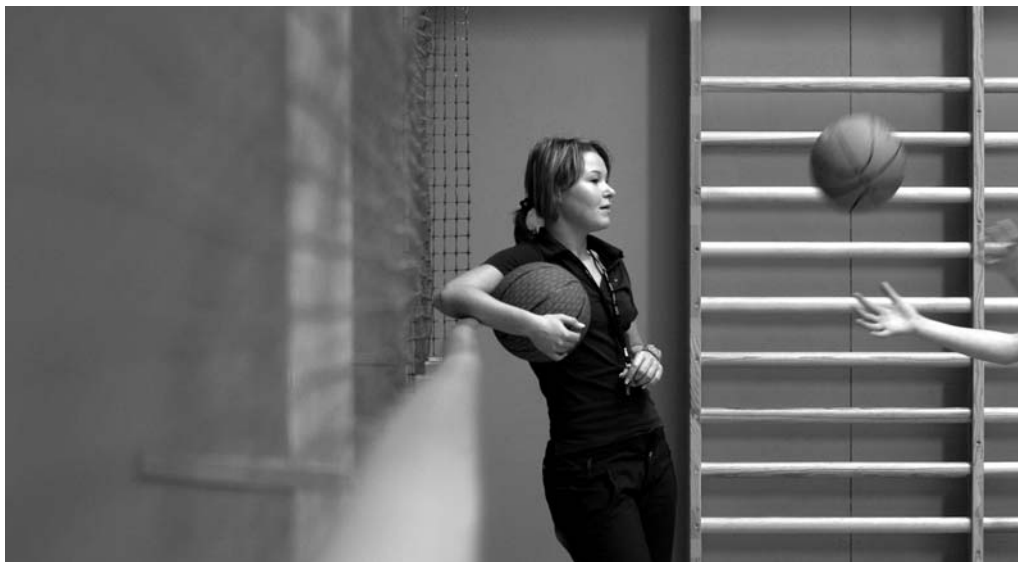
KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk būt fiziski aktīvam – dejoj, vingrot, sportot? Vai tu apmeklē kādas sporta nodarbības skolā vai sporta klubā? Vai esi mēģinājis savu noskaņojumu izpaust kustībās vai dejā? Vai tevi saista darbs ar cilvēkiem?

Kustību radošumu var attīstīt, cenšoties savienot dažādas kustības un veidojot pašam savus vingrojumu kompleksus vai dejas. Apmeklējot vingrošanas nodarbības un pievēršot uzmanību, kā profesionāli instruktori izvēlas vingrojumu kompleksus, kā strukturē treniņa gaitu, kādu muzikālo pavadījumu izvēlas, var veicināt izpratni par šādu nodarbību komplekta izstrādi, gan arī secināt, piemēram, kāda mūzika vai vingrojumu pasniegšanas veids vislabāk patīk klientiem. Šādi novērojumi un zināšanas palīdzēs, kad pats kļūsi par profesionāli!

Savas zināšanas par dažādiem fitnesa veidiem un nodarbību vadišanas stiliem vari papildināt, piedaloties sporta klubu organizētos aerobikas maratonos.

Būtiskākais darba instruments vingrošanas nodarbību instruktoram ir viņa paša ķermenis, kuram jābūt fiziski labi attīstītam un plastiskam, ko palīdzēs gūt regulāras sporta nodarbības, veselīgs uzturs un dzīvesveids.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā sports, veselības mācība, bioloģija un psiholoģija.

SPORTA TRENERIS

KODS 3475 08

DARBA SATURS Sporta treneris, izmantojot sporta metodiku paņēmienus (piemēram, dažādus skriešanas, lēkšanas, vingrošanas veidus), trenē sportistus, attīstot un pilnveidojot viņu vispārējās un fiziskās īpašības, kā arī māca viņiem izkopt tehniskās un taktiskās iemaņas attiecīgajā sporta veidā. Viņš plāno un vada sportistu treniņus un seko līdzi viņu uzturam un veselības stāvoklim.

Atkarībā no sporta veida un darba vietas sporta treneris strādā vai nu ar vienu konkrētu sportistu, vai ar vairākiem sportistiem vienlaikus. Sporta treneris var trenēt arī veselu komandu, piemēram, futbolā, basketbolā, hokejā. Viņa darba pienākumi atkarīgi no tā, kur un ar ko viņš strādā.

Sporta treneris, kas strādā ar veselu komandu, sastāda sportistu darba programmu un treniņu plānus. Darba gaitā viņš analizē komandas sasniegtos rezultātus un lemj par turpmāko treniņu gaitu un slodzi. Sporta treneris pārzina arī vispārējo psiholoģiju, jo viņš strādā ar cilvēkiem, un nereti komandā ir ļoti dažāda rakstura sportisti, ar kuriem jāatrod kopīga valoda. Viņam arī jānoskaņo visa komanda smagam darbam un kopīgiem panākumiem.

Ja sporta treneris strādā ar kādu sportistu individuāli, piemēram, trenē tenisistu, viņa pienākums ir ne tikai plānot, organizēt un vadīt treniņus, bet arī veidot sportista uztura programmu, kopā ar sporta ārstu sekot sportista veselībai.

Ja treneris strādā ar kādu profesionālu sportistu (tādu, kurš ar sportošanu pelna sev iztiku), tad viņa pienākumos papildus ietilpst arī sadarbība ar sporta menedžeriem, lai plānotu sportista sacensību grafikus.

Sporta treneri kopā ar sportistiem vai komandām brauc uz sacensībām, kas nereti notiek citās pilsētās vai valstīs. Parasti sporta treneri vada arī sporta nometnes.

Ja sporta treneris strādā skolā, viņš pārsvarā vada tās sporta pulciņus vai komandas. Sporta treneri, papildus iegūstot pedagoga kvalifikāciju, ir arī sporta stundu pasniedzēji. Viņi plāno sporta stundas

atkarībā no skolēnu vecuma un noteiktajiem sporta normatīviem. Bieži vien viņi skolās organizē sporta spēles, kā arī seko, lai sporta zālēs būtu skolēnu fiziskās attīstības veicināšanai nepieciešamais aprīkojums (piemēram, bumbas, stieņi, lecamauklas, hanteles).

Nepieciešamības gadījumā (ja sportists guvis traumu) sporta treneris sniedz neatliekamo medicīnisko palīdzību.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Sporta treneris darbā lieto dažādu veidu sporta inventāru – atkarībā no sporta veida, kādā viņš strādā. Treniņu grafiku vai programmu sagatavošanai sporta treneris izmanto datoru, printeri un kopēšanas aparātu.

DARBA APSTĀKĻI Sporta treneri pārsvarā strādā iekštelpās, speciāli aprīkotās sporta zālēs, bet, ja sportista treniņi noris ārā, arī sporta treneri strādā ārpus telpām (piemēram, stadionos, uz ūdens). Sporta trenera darba laiks atkarīgs no viņa darba vietas un sporta veida. Skolās strādājošie sporta treneri pārsvarā strādā astoņu stundu darba dienu, bet tie, kuri trenē individuālus sportistus vai komandu, nereti strādā nenormētu darba laiku, arī brīvdienās.

DARBA IESPĒJAS Sporta treneris var strādāt skolās, sporta klubos, sporta federācijās vai kā sporta aktivitāšu vadītājs. Bieži vien sporta trenera darbavieta atkarīga no sporta veida specifikas un sponsorēšanas.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Nepieciešama augstākā izglītība sportā un sporta pedagogijā. Mācību ilgums 5 gadi.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga sporta trenera profesijā ir 350–2500 latu. Algas apmērs atkarīgs no darbavietas, sporta trenera pieredzes, profesionalitātes, kā arī no sporta veida.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Sporta organizators 2359 05
Sporta tiesnesis 3475 05

Vingrošanas nodarbību instruktors 3475 10
Sporta skolotājs

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patīk nodarboties ar sportu? Vai tevi interesē dažādu sporta spēļu noteikumi? Vai tu tos pārziņi? Vai tev patīk lasīt dažādu sporta literatūru? Vai esi mēģinājis organizēt kādas sporta spēles savā skolā vai starp draugiem? Vai esi pamanījis, ka zini par sporta nodarbībām un pareizu uzturu vairāk nekā citi un vari dot padomus saviem draugiem? Vai esi precīzs, atbildīgs, godīgs?

Sporta trenera profesijā svarīga māka būt stingram savos lēmumos un precīzam izteicienos, spēja sniegt atbalstu vajadzīgajā brīdī, kā arī atpazīt un pieņemt otra trūkumus, lai zinātu kādas treniņu metodes jālieto rezultātu gūšanai. Šis īpašības un prasmes var attīstīt, iesaistoties dažādos organizatoriskos pasākumos, piedaloties sporta aktivitātēs, palīdzot organizēt skolas sporta spēles vai arī, piemēram, pamēģinot iesaistīt draugus vai klasesbiedrus vienotā sporta spēlē, izveidojot komandu.

Lai kļūtu par labu sporta treneri, būtiska ir attīstīta analītiskā domāšana, lai spētu saskatīt sportistu spējas un, izvēloties pareizu darba režīmu, noturēt tās ilgtermiņā. Šis iemaņas var trenēt, piemēram, izdomājot sev vai draugiem treniņu programmu un plānu un pēc tam analizējot, kas tika uztrenēts labāk (ātrums, izveicība, koordinācija), kādas muskuļu grupas attīstījās vairāk.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā sports, veselības mācība, bioloģija, psiholoģija, ētika un svešvalodas.

PROFESIONĀLS SPORTISTS

KODS 3475 07

DARBA SATURS Profesionāls sportists sporto un uztur sevi nemainīgi teicamā fiziskā formā, lai izvēlētajā sporta veidā spētu gūt panākumus un varētu ar to nopelnīt sev iztiku. Atkarībā no sporta veida profesionāls sportists daudz laika pavada treniņos, regulāri piedalās sacensībās, kā arī ievēro pareizu uzturu un seko līdzī savam veselības stāvoklim.

Dienā profesionāli sportisti veic vismaz divus treniņus (rīta, vakara), piemēram, hokejisti trenējas vienu reizi dienā uz ledu un otru reizi – sporta zālē. Treniņu starplaikā profesionāli sportisti atpūšas, ja nepieciešams, dodas uz fizioterapijas procedūrām, piemēram, masāžu. Lai saglabātu konkurētspēju, profesionāli sportisti trenējas visu gadu, tā uzturot sevi izcilā sportiskā formā, pilnveidojot tehniskos paņēmienus un fiziskās spējas.

Profesionāli sportisti, kas piedalās sporta spēlēs, izprot spēles stratēģiju un tajā pašā laikā ievēro sporta spēļu noteikumus un kārtību. Viņi bieži skatās sacensību videoierakstus, vērtē savu sniegumu un tehniskos paņēmienus un, lai gūtu priekšrocības turpmākajās spēlēs, pēta un analizē savu pretinieku vājās puses.

Pirms sacensībām profesionāli sportisti ievēro īpašu režīmu, kas atkarīgs no tā, vai ir paredzamas vienas sacensības vai vesels turnīrs. Režīmā īpašs akcents likts uz treniņiem, uzturu un atpūtu. Profesionāli sportisti arī ikdienā ļoti rūpīgi seko savam uzturam, lai tas būtu pareizi sabalansēts un atbilstu prasībām, ko izvirza izvēlētais sporta veids un patērēto kaloriju daudzums. Piemēram, svarcēlāji ēd daudz olbaltumvielām bagātu produktu (olas, gaļu).

Lai pēc aktīvām sporta gaitām turpinātu savu darbību kādā citā profesijā vai sporta pedagoģijā, profesionāli sportisti veicina sava redzeslauka, zināšanu un intelekta attīstību. Profesionāli sportisti sadarbojas ar sporta aģentiem, kuri organizē sportista vai komandas dalību dažādās sacensībās un olimpiādēs, kā arī meklē sponsorus un sporta klubus, ar kuriem sportisti varētu pēc iespējas izdevīgāk noslēgt darba līgumu.

DARBĀ LIETOJAMIE INSTRUMENTI / APRĪKOJUMS Profesionāli sportisti darbā izmanto dažādu veidu sporta inventāru – atkarībā no attiecīgā sporta veida un tā, kāds ir treniņš, ar aprūtinājumiem (papildu slodzi) vai bez. Piemēram, hokejā, trenējoties uz ledus, profesionāli sportisti lieto nūju un ripu, bet, trenējoties sporta zālē, viņi izmanto bumbas, lecamauklas, dažādus trenāžierus.

DARBA APSTĀKĻI Profesionāli sportisti strādā gan iekštelpās, gan ārā. Viņu darba apstākļi atkarīgi no attiecīgā sporta veida, sagatavošanās perioda un mērķa. Profesionāli sportisti strādā nenormētu darba laiku, bieži vien arī vakaros, nedēļas nogalēs un brīvdienās. Īpaši saspringts grafiks ir sporta sacensību sezonas laikā. Profesionāliem sportistiem, kuri piedalās sacensībās ārpus telpām, savi pienākumi jāveic jebkuros laika apstākļos. Lai nokļūtu sacensību vietās, profesionāli sportisti dodas izbraukumos ar autobusiem vai lido ar lidmašīnām. Viņi bieži ir prom no mājām.

DARBA IESPĒJAS Profesionāls sportists savas profesionālās karjeras laikā var uz nepilnu slodzi strādāt kādā sporta klubā vai individuāli. Pēc sporta karjeras beigām profesionālu sportistu darba vieta atkarīga no viņu prasmēm, iemaņām un uzņēmības. Nereti, iegūstot papildu izglītību, viņi strādā par sporta treneriem, tiesnešiem.

NEPIECIEŠAMĀ IZGLĪTĪBA Profesionāliem sportistiem nepieciešamā izglītība atkarīga no viņu pārstāvētā sporta veida. Jau bērnībā vēlams sākt mācīties specializētajās sporta skolās. Daudzu sporta veidu pārstāvji nereti iegūst vispārējo izglītību, paralēli mācībām pamatskolā vai vidusskolā trenējoties attiecīgajā sporta veidā un dažādās sacensībās pārstāvēt skolas komandu, tad turpinot mācības, lai iegūtu augstāko izglītību sportā vai kādā citā nozarē. Mācību ilgums 3–5 gadi. Daudzās mācību iestādēs profesionāliem sportistiem, lai viņi varētu piedalīties sacensībās, jāizpilda noteiktas izglītības un sekmju prasības. Jo labāka ir profesionāla sportista izglītība, jo radošāks viņš var būt savā sporta veidā un tālākajā nākotnē.

IESPĒJAMĀS ATALGOJUMS Alga profesionāla sportista profesijā ir 1000–2500 latu. Atalgojums atkarīgs no sportista profesionalitātes un panākumiem.

RADNIECĪGĀS PROFESIJAS

Sporta organizators 2359 05

Sporta treneris 3475 08

Sporta skolotājs

Vingrošanas nodarbību instruktors 3475 10

Sporta tiesnesis 3475 05

KO TU VARI DARĪT JAU ŠODIEN? Vai tev patiek sportot? Vai tu esi neatlaidīgs un mērķtiecīgs? Vai esi ievērojīgs, kurš sporta veids tev patiek un padodas vislabāk? Vai apmeklē sporta nodarbības ārpus skolas?

Lai izmēģinātu un pārbaudītu savus sportista dotumus, centies iesaistīties dažādās sporta spēlēs un aktivitātēs. Jo vairāk un daudzveidīgāk sevi fiziski attīstīsi, jo lielākas būs izredzes kļūt par labu profesionālu sportistu. Uzzināt vairāk par profesionāla sportista dzīvesveidu vari, sekojot līdzi kāda pazīstama sportista izaugsmei un interesējoties par viņa darba režīmu. Zināšanas par sportistam atbilstošu uzturu izvēli papildināsi, pētot pareiza un veselīga uztura principus, iegūtās zināšanas lieto, mēģinot gatavot veselīgas maltītes savai ģimenei un draugiem. Profesionāla sportista karjera ir salīdzinoši īsa, tāpēc būtiski sevi attīstīt kā vispusīgu personību, kas orientējas plašā zinību lokā, un apzināt kādu sev tuvu un interesējošu jomu, kurā attīstīties un strādāt pēc aktīvo sporta gaitu beigām.

Īpašu uzmanību pievērš tādiem mācību priekšmetiem kā sports, veselības mācība, bioloģija un svešvalodas.

A

agronoms 42
 ainavu arhitekts 172
 ainavu tehniķis 174
 akupunktūras ārsts 542
 apdares darbu tehniķis 132
 apdrošinātājs 696
 apģērbu modelēšanas un konstruēšanas speciālists 258
 apmetējs 152
 apsargs 496
 apsildes, ventilācijas un saldēšanas /mehānikas inženieris 196
 apsildes, ventilācijas un saldēšanas iekārtu tehniķis 198
 arhitekts 170
 atpūtas organizēšanas speciālists 730
 attēla un skaņu ierakstu aparātūras speciālisti 782
 audējs 266
 auditors 670
 augļu un dārzeņu konservētājs 324
 auklis 570
 autobusu, trolejbusu un tramvaju vadītājs 380
 autoceltni un citu kraušanas iekārtu operators 388
 autoelektriķis 426
 automehāniķis 376
 autoservisa speciālists 374
 autotransporta inženieris 370
 autovadīšanas instruktors 572
 aviācijas inženieris 362
 ādas meistars 260
 ārsts 504

B

banku speciālists 690
 bārmenis 296
 betonētājs 140
 bibliotekārs 608
 bibliotēku informācijas speciālists 610
 biologs 18
 bionīķis protēzists 530
 biotehnologs 242
 biroja administrators 656
 biškopis 54
 brokers 686
 būvdarbu vadītājs 116
 būvelektriķis 424
 būvinženieris 118
 būvmateriālu tehnologs 120
 būvniecības kalkuletājs 124
 būvniecības tehnologs 122
 būvtehniķis 126

C

celtniecības un ceļu būves mašīnu atslēdznieks 184
 celtnieks 138
 ceļojumu konsultants 734
 ceļojumu organizators 732
 ceļojumu pavadonis 390
 ceļu (tiltu) būvuzraugs 182
 ceļu būvinženieris 178
 ceļu būvtehniķis 180
 ceļu projektētājs 176
 ciparu programmas vadības darbgaldu iestatītājs 220
 civilās aizsardzības inženieris 478

D

dabas aizsardzības vecākais speciālists 26
 darba aizsardzības speciālists 480
 datora operators 470
 datorizainers 472

datorgrafīķis 474
 datorsistēmu tehniķis 458
 datorsistēmu testētājs 468
 datorsistēmu un datortiklu administrators 456
 datortehnikas inženieris 448
 datubāzu inženieris 452
 dažādu sugu dzīvnieku audzēšanas lauksaimnieks 068
 dārznieks 052
 doku un ostu būvinženieris 226
 dokumentētājs 460
 drēbnieks 262
 drošības speciālists 486
 dzelzceļa transporta automātikas telemehānikas un sakaru tehniķis 350
 dzelzceļa transporta inženieris 346
 dzelzceļa transporta pārvadājumu organizācijas un kustības drošības tehniķis 352
 dzijas vērpejs 270

E

ekonomists 666
 ekotūrisma pārvaldnieks 728
 ekspeditors 400
 elektriķis 422
 elektroinženieris 408
 elektromontieris 428
 elektronikas inženieris 410
 elektronikas mehāniķis 432
 elektronikas tehnologs 412
 elektroniskās komercijas speciālists 706
 elektronisko sakaru speciālists 462
 enerģētīķis 436
 ergoterapeits 548

Ē

ēdināšanas pakalpojumu organizators 292
 ēku inženiertiklu tehniķis 130

F

farmaceits 514
 farmācijas tehnologs 234
 filologs 600
 filozofs 596
 finansists 694
 finanšu tirgus analītiķis 672
 fiziķis 12
 fizioterapeits 546
 fiziskas rehabilitācijas ārsts 544
 flizētājs 142
 florists 766
 fotogrāfs 762
 frizieris 752

G

gaisa kuģu tehniķis – avioniķis 364
 gaisa kuģu tehniskās ekspluatācijas tehniķis mehāniķis 366
 gaisa satiksmes vadības dispečers 368
 gaisvadu līniju elektromontieris 430
 galdnieks 110
 gaļas produktu ražošanas meistars 326
 glābējs 490
 grāmatvedis 688
 gridas klājējs 150

Ģ

ģeodēzists 166
 ģeologs 22
 ģimenes ārsts 506
 hidrotehnikas būvinženieris 128
 homeopāts 518
 horeogrāfi un dejotāji 778

I

iespiedējs 288

informācijas tehnoloģijas projektu vadītājs 444
 informāciju sistēmu drošības administrators 460
 instrumentātslēdznieks 222
 interjeristi un dizaineri 772
 inženieris 208
 izglītības iestādes vadītājs 552
 izmeklētājs 492

J

jumiķis 148
 jurists 592

K

kalējs 216
 kaminu licejs 158
 kartogrāfijas inženieris 164
 keramikas meistars 282
 keramikas tehnologs 278
 keramiķis 280
 kino, teātru un citu mākslas iestāžu režisori un aktieri 780
 kinologs 62
 klientu apkalpošanas operators 756
 klientu konsultants 754
 koka būvju restaurators 134
 kokapstrādes darbgaldu iestatītājs 104
 kokapstrādes iekārtu mehāniķis 102
 kokapstrādes inženieris 98
 kokapstrādes operators 112
 kokapstrādes tehnologs 100
 kokaudzēšanas tehniķis 90
 koksnes apstrādātājs 106
 komponisti, mūziķi, dziedātāji 776
 konditors 320
 konstruktors 188
 krāsotājs 160
 kraušanas darbu vadītājs – stivdors 396
 kravas automobiļu ar piekabēm un autovilcienu vadītājs 382
 kravas noformētājs 402
 kredītprojektu vadītājs 678
 kredītu analītiķis 676
 kredītu menedžeris 680
 kuģa kapteinis 332
 kuģu būves inženieris 228
 kuģu ekspluatācijas inženieris 336
 kuģu ekspluatācijas speciālists 342
 kuģu komandas un tām radniecīgas profesijas (matrozis) 344
 kuģu mehāniķis 338
 kuģu motoru mehāniķis 232
 kuģu remontu tehnologs 340
 kultūras tūrisma gidis 738
 kurpnieks 764
 kvalitātes vadības sistēmu vadītājs 648

Ķ

ķīmijas inženieris 236
 ķīmijas laborants 244
 ķīmijas tehniķis 240
 ķīmiķis 16
 ķīmisko izejvielu pārstrādes iekārtu operatori (reaktora operatori) 252
 ķīmisko procesu tehnologs 238

L

lauksaimniecības enerģētikas inženieris 38
 lauksaimniecības mehānikas inženieris 40
 lauksaimniecības un mežsaimniecības mašīnu, mehānismu un iekārtu operators 384
 lauku īpašuma apsaimniekotājs 44
 lauku tūrisma speciālists 736
 liela uzņēmuma /iestādes vadītājs 638
 lietvedis 662
 linu audzēšanas lauksaimnieks 48

- literārais redaktors 622
 logopēds 510
 loģistikas speciālists 394
 lopkopis 66
- M**
- maiznieks 318
 maksājumu karšu speciālists 682
 masieris 532
 mašīnu un aparātubūves tehnologs 206
 maza uzņēmuma vadītājs 642
 mazumtirdzniecības komercdarbinieks 716
 mazumtirdzniecības pārdevējs 722
 mācītājs 614
 mākslas izstāžu kurators 786
 mākslinieki – vizuāli plastiskās mākslas 770
 medicīnas laborants 534
 medicīnas māsa 538
 mediju plānotājs 632
 mehāniķis 210
 mehatronikas inženieris 200
 mehatroniķis 202
 menedžeris 646
 metālu mašīnapstrādātājs 218
 meteorologs 24
 metināšanas tehnologs 212
 metinātājs 214
 metrologs 194
 meža taksators 82
 meža tehnologs 78
 mežsaimniecības inženieris 80
 mežsaimniecības konsultants 86
 mežsaimniecības mašīnu operators 94
 mežsaimniecības tehniķis 88
 mežsargs 84
 mežstrādnieks 092
 mežzinis 76
 mēbeļu galddarbs 108
 mērnieks 168
 mikrobiologs 20
 militārās profesijas Nacionālajos
 Bruņotajos spēkos 500
 montāžas darbu atslēdznieks 224
 muitas eksperts 698
 mūrnieks 146
- N**
- namdaris (būvgalddarbs) 144
 namu pārvaldnieks 660
 neatliekamās palīdzības ārsts 516
 nekustamā īpašuma speciālists –
 mākleris 700
 nekustamā īpašuma vērtētājs 702
 nodokļu ekonomists 674
 nodokļu/nodēvu administrators 692
 noliktavas pārzinis 404
- O**
- operāciju sistēmu inženieris 450
 optometrists 522
 ostas kapteinis 334
 pamatdarbības struktūrvienības vadītājs 640
 pamatzglītības skolotājs 560
 papīra tehnologs 246
 parfimērs 250
 pasniedzējs 554
 pasta operators 760
 pasta speciālists 758
 pavārs 294
 pārdošanas speciālists – merčendaizers 714
 pārtikas kvalitātes speciālists 312
 pārtikas ķīmiķis 300
 pārtikas produktu pārstrādes speciālists 306
 pārtikas un dzērienu tehnologs 302
 pārtikas un tiem radniecīgu produktu
 pārstrādes operatori 328
- pārtikas uzņēmuma ražošanas tehniķis 304
 pediātrs 508
 personāla atlases speciālists 652
 personāla speciālists 658
 pieaugušo izglītības pedagogs 564
 pielietojuma administrators 464
 piena un piena produktu
 tehnologa palīgs 308
 pilots 360
 pirmsskolas izglītības pedagogs 566
 plastmasas tehnologs 248
 policists 494
 poligrāfijas ražošanas tehniķis 284
 politologs 590
 prečzinis 720
 producents 644
 produkcijas kvalitātes inspektors 310
 profesionāls izglītības skolotājs 558
 profesionāls sportists 796
 programmēšanas inženieris 442
 programmēšanas tehniķis 454
 programmētājs 440
 projektēšanas inženieris 190
 projektu vadītājs 650
 psihiatrs 520
 psihologs 576
 psihoterapeits 578
- R**
- radio un televīzijas sakaru inženieris 418
 radio un televīzijas sakaru /elektronikas
 tehniķis 420
 radošais (kreatīvais) direktors 630
 ražošanas sagatavošanas inženieris 230
 redaktors 618
 referents 654
 reklāmas konsultants 634
 reklāmas/uzņēmējdarbības pakalpojumu
 speciālists 628
 restoratori 774
 rūpniecisko iekārtu un riku mehāniķis 204
 rūpniecisko mašīnu un darbariku/mehānikas
 inženieris 192
- S**
- sabiedrības veselības speciālists 540
 sabiedrisko attiecību speciālists 626
 sagādnieks 710
 sanitārtehniko iekārtu montētājs 136
 satiksmes organizācijas inženieris 392
 sauszemes motoru un mašīnu/mehānikas
 inženieris 372
 siera meistars 322
 siltumtīklu operators 434
 sistēmanalītiķis 446
 skaistumkopšanas speciālists 748
 skārdnieks 154
 sliežu ceļu defektoskopists 356
 sliežu ceļu/mašīnu un mehānismu
 regulētājs 354
 sociālais aprūpētājs 574
 sociālais darbinieks 574
 sociālais pedagogs 562
 sociālas aprūpes karitatīvais
 darbinieks, diakons 576
 sociologs 588
 speciālās izglītības iestādes skolotājs 568
 sporta organizators 790
 sporta treneris 794
 stādaudzēšanas tehniķis 46
 starptautisko ekonomisko attiecību
 speciālists 668
 statistikas matemātiķis 14
 stikla ķīmiķis 272
- stikla pūtējs 276
 stikla tehnologs 274
 stikliniķis 156
 surdotulks 606
- S**
- šuvējs 264
 šūto izstrādājumu ražošanas tehnologs 254
 tapsētājs 268
- T**
- teksta maketētājs 286
 telesakaru inženieris 414
 telesakaru tehniķis 416
 teologs 612
 teritorijas plānotājs 162
 tērpu demonstrētāji un citi modeļi 784
 tirdzniecības pārstāvis – dīleris 712
 tirgus pārdevējs 724
 tirgzinības/tirgvedības vadītājs 708
 tirgzinības un tirdzniecības speciālists 718
 transporta grafika analītiķis 398
 trikotāžas izstrādājumu
 ražošanas tehniķis 256
 tulkotājs 604
 tulks 602
 TV ziņu raidījumu moderators (TV diktors) 624
- U**
- ugunsdrošības un civilās aizsardzības
 tehniķis 482
 ugunsdzēsējs glābējs 498
 uztura speciālists 536
- Ū**
- ūdenssaimniecības un atkritumu
 saimniecības speciālists 034
- V**
- vagonu/remonta inženieris 348
 valsts darba inspektors 484
 valsts robežsardzes inspektors 498
 vecmāte 512
 veterinārārsta asistents 058
 veterinārārsts 56
 vērtspapīru eksperts 684
 vēsturieks 598
 vidējās izglītības skolotājs 556
 vides inženieris 28
 vides pārvaldības speciālists 030
 vides tehnologs 32
 vieglo automobiļu, taksometru, mazietilpīgo
 kravas automobiļu un mikroautobusu
 vadītājs 378
 viesmīlis 298
 viesnīcas administrators 742
 viesnicnieks 740
 viesnicu servisa speciālists 744
 vilciena vadītājs 358
 vingrošanas nodarbību instruktors 792
 vizuālā tēla stilists 750
- Z**
- zemes racēju un tiem līdzīgu
 mašīnu operators 386
 zemnieks 50
 zirgkopis 64
 zivju apstrādātājs 314
 zivju kulinārs 316
 zivkopis 70
 zobārsts 524
 zobu higiēnists 526
 zobu tehniķis 528
 zootehniķis 60
 zvejnīks 72
- Ž**
- žurnālists 620

PROFESIONĀLĀS KARJERAS IZVĒLES VALSTS AĢENTŪRA

Vai Tu jau zini, kādu profesiju apgūsi pēc skolas beigšanas?

Visapkārt ir tik daudz informācijas – vai Tev ir viegli izlemēt, kur mācīties?

Varbūt Tu jau strādā, bet gribi mainīt darbu?

Vai Tu zini, ka plānot savu karjeru?

Profesionālās karjeras izvēles valsts aģentūras konsultanti diendienā kopā ar saviem klientiem meklē un rod atbildes uz šādiem un līdzīgiem jautājumiem. Karjeras izvēle ir ļoti svarīgs process, kurš vistiešākajā veidā ietekmē un veido mūsu dzīvi. Pārdomāta karjeras izvēle – tā ir iespēja realizēt savu potenciālu, gūt panākumus un gandarījumu savā ikdienā. Mēs, Profesionālās karjeras izvēles valsts aģentūras darbinieki, piedāvājam Tev savu pieredzi un zināšanas, lai palīdzētu piepildīties Tavām profesionālajām iecerēm!

Profesionālās karjeras izvēles valsts aģentūrā Tu varēsi:

- Noskaidrot savas profesionālās intereses, darba vērtības, rakstura īpašības un spējas
- Apzināt profesionālās darbības jomas, kurās vislabāk varētu tikt realizēts Tavs potenciāls
- Saņemt informāciju par izglītības iespējām Latvijā un ārzemēs
- Iepazīties ar dažādu profesiju aprakstiem
- Saņemt palīdzību karjeras plāna izveidē
- Iegūt darba meklēšanas iemaņas.

Katram no mums ir savi nākotnes sapņi, – mēs varam palīdzēt Tev tos sasniegt!

Profesionālās karjeras izvēles valsts aģentūras pakalpojumi ir pieejami jebkuram interesentam, un tie ir bezmaksas. Papildus informāciju par Profesionālās karjeras izvēles valsts aģentūru un karjeras izvēles jautājumiem, tai skaitā izglītības iestāžu datu bāzi, meklē mūsu mājas lapā: www.pkiva.gov.lv

Mēs Tevi gaidām mūsu filiālēs visos Latvijas reģionos!

Rīga Jēzusbaznīcas iela 11 T. 7210700	Dobeles Muldas iela 16 T. 3781019	Limbaži Jūras iela 3 T. 4022496	Saldus Striķu iela 17a T. 3881228
Aizkraukle Spīdolas iela 11-85 T. 5121086	Gulbene Ozolu iela 3c T. 4471269	Līvāni Biedrības iela 5-29 T. 5341357	Smiltene Baznīcas laukums 9 T. 4774028
Alūksne Pils iela 68 T. 4322441	Jēkabpils Brīvības iela 45 T. 5231417	Ludza Latgales iela 124b T. 5723504	Talsi Kareivju iela 16 T. 3291746
Balvi Brīvības ielā 67 T. 4521768	Jelgava Dobeles iela 13 T. 3026686, 3026674	Madona Poruka iela 2 T. 4807096, 4807097	Tukums Raudas iela 4 T. 3181160
Bauska Rīgas iela 5 T. 3928289	Krāslava Rīgas iela 26 5624540	Olaine Kūdras iela 27 T. 7962307	Valmiera Cēsu iela 19 T. 4225756
Cēsis Palasta iela 19 T. 4122868	Kuldīga 1905. gada ielā 4-1 T. 3320091	Ogre Brīvības iela 33 T. 5024807	Ventspils Akmeņu ielā 3 T. 3621303
Daugavpils Varšavas iela 24 T. 5436750	Liepāja Avotu iela 11 T. 3422276, 3422207	Rēzekne Zemnieku iela 16-203 T. 4623613	